חסידות · ספרי חסידות נוספים

גנזי יוסף

רבי יוסף בלוך

ספריית אור ברסלב · or-breslev.co.il

גנזי יוסף

רבי יוסף בלוך

מקור הטקסט: דיקטה · רישיון: CC BY-SA 4.0

התכנים שלפניכם נאספו, מוינו, סוננו ונערכו בעמל רב ובמסירות על ידי צוות פרויקט 'אוצריא' (otzaria.org).

לקריאה באתר, עם המפרשים והמקורות ליד כל שורה: https://or-breslev.co.il/library/גנזי-יוסף/
הקובץ נוצר ב־20 בנובמבר 2026 מגרסה v39-202611200317 של הספרייה.

תוכן העניינים

ברכות 29
דף ב. 29
דף ב: 29
דף ג. 31
דף ג: 31
דף ד. 32
דף ד: 32
דף ה: 32
דף ו. 33
דף ח. 34
דף ט. 34
דף ט: 34
דף י. 35
דף י: 35
דף יא. 35
דף יא: 35
דף יב. 36
דף יג. 36
דף יג: 37
דף יד. 37
דף יד: 37
דף טו. 37
דף טו: 38
דף טז. 38
דף טז: 39
דף יז: 39
דף יח. 39
דף יט: 39
דף כ. 40
דף כ: 40
דף כא. 40
דף כא: 40
דף כב: 40
דף כד. 41
דף כד: 41
דף כה. 41
דף כה: 42
דף כו. 42
דף כו: 42
דף כז. 43
דף כז: 43
דף כח. 43
דף כח: 44
דף כט. 44
דף כט: 44
דף ל. 45
דף לא. 45
דף לא: 46
דף לב: 46
דף לד. 46
דף לה. 46
דף לה: 46
דף לו. 47
דף לו: 48
דף לז. 48
דף לז: 48
דף לח. 48
דף לט: 48
דף מ. 49
דף מ: 49
דף מא. 50
דף מב. 51

דף מב: 51
דף מד. 52
דף מה. 52
דף מו. 52
דף מו: 53
דף מז. 53
דף מז: 54
דף מח. 54
דף מט. 54
דף מט: 55
דף נ. 55
דף נ: 55
דף נא. 56
דף נא: 56
דף נב. 57
דף נב: 57
דף נג. 57
דף נג: 58
דף נד: 58
דף נה. 58
דף נה: 58
דף נו: 58
דף נז: 58
דף נח: 59
דף נט. 59
דף נט: 59
דף ס. 59
דף ס: 59
דף סא. 59
דף סא: 59
דף סב: 60
דף סג. 60
דף סג: 61
שבת 61
דף ב. 61
דף ב: 62
דף ג. 62
דף ג: 63
דף ד. 65
דף ד: 66
דף ה. 67
דף ה: 67
דף ז. 69
דף ז: 70
דף ח. 71
דף ט. 72
דף ט: 73
דף יא. 74
דף יא: 75
דף יב: 75
דף יג. 75
דף יג: 76
דף יד. 76
דף טו. 77
דף טו: 77
דף טז. 79
דף טז: 80
דף יז. 80
דף יז: 81
דף יח: 81
דף יט. 82
דף יט: 82
דף כ. 82
דף כ: 83

דף כא. 83
דף כב. 83
דף כג. 84
דף כג: 84
דף כד. 84
דף כד: 84
דף כה. 85
דף כה: 85
דף כו. 86
דף כו: 86
דף כז. 88
דף כז: 89
דף כח. 90
דף כח: 91
דף כט. 92
דף לד. 92
דף לד: 92
דף לה. 92
דף לה: 93
דף לו. 94
דף לו: 95
דף לז. 95
דף לז: 95
דף לח. 95
דף לח: 96
דף לט. 97
דף לט: 99
דף מ. 100
דף מ: 100
דף מא: 101
דף מב. 101
דף מב: 102
דף מג. 104
דף מג: 105
דף מד. 105
דף מד: 106
דף מה: 106
דף מו. 107
דף מו: 107
דף מז. 108
דף מז: 108
דף מח. 109
דף מח: 109
דף מט. 109
דף מט: 109
דף נ. 110
דף נ: 110
דף נא. 110
דף נב. 111
דף נב: 112
דף נג. 112
דף נד. 112
דף נד: 113
דף נה. 113
דף נה: 114
דף נו. 114
דף נז. 114
דף נז: 115
דף נח. 115
דף נח: 115
דף נט: 116
דף ס. 116
דף סא. 116
דף סא: 116

דף סג: 118
דף סד. 118
דף סד: 118
דף סה. 118
דף סה: 118
דף סו. 119
דף סז. 119
דף סח: 120
דף סט. 121
דף ע. 122
דף ע: 122
דף עא. 123
דף עא: 124
דף עב. 124
דף עב: 125
דף עג. 126
דף עג: 126
דף עד. 127
דף עד: 127
דף עה. 128
דף עה: 128
דף עו. 128
דף עו: 128
דף עז. 129
דף עח: 129
דף עט. 130
דף עט: 130
דף פ. 131
דף פ: 132
דף פא: 132
דף פב: 132
דף פג. 133
דף פד. 134
דף פד: 134
דף פה. 136
דף פה: 138
דף פו. 140
דף פו: 140
דף פז: 141
דף פח. 142
דף פט. 143
דף פט: 143
דף צ: 143
דף צא. 143
דף צא: 144
דף צב. 145
דף צג. 145
דף צג: 147
דף צד. 147
דף צד: 148
דף צה. 149
דף צה: 149
דף צו. 150
דף צז. 150
דף צז: 150
דף צח. 151
דף צח: 151
דף צט. 152
דף צט: 152
דף ק. 154
דף ק: 154
דף קא. 154
דף קא: 154
דף קב. 155

דף קב: 155
דף קג. 155
דף קג: 155
דף קד. 156
דף קד: 156
דף קה. 156
דף קה: 156
דף קו. 156
דף קו: 157
דף קז. 157
דף קח. 157
דף קח: 158
דף קט. 158
דף קי. 158
דף קי: 159
דף קיא. 159
דף קיא: 160
דף קיב. 160
דף קיב: 160
דף קיג. 161
דף קיד. 161
דף קטו. 162
דף קטז. 163
דף קטז: 163
דף קיז. 164
דף קיז: 164
דף קיח. 164
דף קיט. 165
דף קכ. 165
דף קכ: 165
דף קכא. 166
דף קכא: 166
דף קכב. 166
דף קכב: 166
דף קכג. 167
דף קכג: 167
דף קכד: 167
דף קכה. 167
דף קכה: 168
דף קכו. 168
דף קכו: 168
דף קכח. 169
דף קכח: 169
דף קכט. 169
דף קל. 169
דף קל: 170
דף קלא. 171
דף קלא: 171
דף קלב. 171
דף קלב: 172
דף קלג. 172
דף קלג: 172
דף קלד: 173
דף קלה: 173
דף קלו. 173
דף קלו: 173
דף קלז. 174
דף קלז: 174
דף קלח. 174
דף קלט. 175
דף קמ: 175
דף קמא. 175
דף קמא: 175
דף קמב. 175

דף קמב: 175
דף קמג. 175
דף קמג: 176
דף קמד. 176
דף קמד: 177
דף קמה. 177
דף קמו. 178
דף קמו: 178
דף קמז. 178
דף קמז: 178
דף קמח. 178
דף קמח: 179
דף קמט: 179
דף קנ. 179
דף קנ: 180
דף קנא: 181
דף קנג: 181
דף קנד. 181
דף קנה. 181
דף קנו. 182
דף קנו: 182
דף קנז. 182
עירובין 183
דף ב. 183
דף ג. 184
דף ג: 184
דף ד. 185
דף ד: 185
דף ה. 186
דף ו. 187
דף ו: 188
דף ז. 188
דף ז: 188
דף ח. 190
דף ח: 190
דף ט. 191
דף ט: 192
דף י: 193
דף יא. 193
דף יא: 194
דף יב. 194
דף יב: 194
דף יג. 195
דף יג: 196
דף יד. 196
דף טו: 196
דף טז. 197
דף יז. 198
דף יז: 198
דף יח. 198
דף יח: 199
דף יט. 199
דף יט: 199
דף כ. 200
דף כ: 201
דף כא. 202
דף כא: 203
דף כב: 203
דף כג. 203
דף כג: 203
דף כד. 204
דף כד: 204
דף כה. 205
דף כה: 205

דף כו. 207
דף כו: 208
דף כז. 209
דף כז: 209
דף כח. 210
דף כט: 211
דף ל: 211
דף לא. 212
דף לא: 212
דף לב. 213
דף לב: 213
דף לג. 213
דף לג: 214
דף לד. 215
דף לד: 216
דף לה. 217
דף לו: 217
דף לז. 218
דף לז: 218
דף לח. 218
דף לט: 219
דף מ. 219
דף מ: 219
דף מא. 219
דף מא: 220
דף מב. 220
דף מב: 220
דף מג. 221
דף מג: 221
דף מד. 222
דף מד: 222
דף מה: 223
דף מו. 224
דף מו: 224
דף מז: 225
דף מח. 225
דף מח: 225
דף מט. 226
דף מט: 226
דף נ. 226
דף נ: 227
דף נא. 227
דף נא: 227
דף נב: 227
דף נג. 228
דף נד. 228
דף נה. 229
דף נו. 229
דף נו: 230
דף נז. 230
דף נז: 231
דף נח. 231
דף נח: 231
דף נט. 232
דף נט: 233
דף ס. 233
דף ס: 233
דף סא. 234
דף סא: 235
דף סב. 235
דף סב: 236
דף סג. 236
דף סג: 236
דף סד. 237

דף סד: 237
דף סה. 238
דף סו. 238
דף סו: 239
דף סז. 240
דף סח. 241
דף סח: 241
דף ע. 241
דף ע: 242
דף עא. 242
דף עא: 242
דף עב. 243
דף עב: 243
דף עג. 244
דף עג: 244
דף עד. 244
דף עד: 245
דף עה. 246
דף עה: 246
דף עו. 247
דף עו: 247
דף עז. 247
דף עז: 247
דף עח. 247
דף עח: 247
דף עט. 248
דף עט: 248
דף פ. 249
דף פא. 249
דף פא: 249
דף פג. 249
דף פד. 250
דף פד: 251
דף פה. 252
דף פה: 252
דף פו: 252
דף פז: 253
דף פח. 253
דף פח: 253
דף פט. 254
דף פט: 254
דף צ: 255
דף צא. 255
דף צא: 255
דף צב. 257
דף צב: 258
דף צג. 258
דף צג: 258
דף צד. 259
דף צד: 259
דף צה. 259
דף צה: 259
דף צו. 260
דף צו: 260
דף צז: 261
דף צח. 261
דף צח: 261
דף צט. 261
דף ק. 262
דף קא. 263
דף קא: 263
דף קב. 263
דף קב: 264
דף קג. 264

דף קג: 264
דף קד. 264
דף קד: 265
דף קה. 265
פסחים 266
דף ב. 266
דף ב: 266
דף ג. 267
דף ג: 267
דף ד. 268
דף ה. 269
דף ה: 270
דף ו. 271
דף ו: 271
דף ז. 272
דף ז: 273
דף ח: 273
דף ט. 273
דף ט: 274
דף י. 275
דף י: 276
דף יא. 276
דף יא: 276
דף יב. 277
דף יב: 277
דף יג. 278
דף יד. 278
דף יד: 278
דף טו. 279
דף טו: 280
דף טז. 281
דף טז: 281
דף יז. 281
דף יז: 282
דף יח. 282
דף יח: 283
דף יט. 284
דף יט: 285
דף כ. 286
דף כא. 286
דף כא: 287
דף כב. 287
דף כב: 288
דף כג. 290
דף כג: 290
דף כד. 291
דף כד: 291
דף כה. 291
דף כו. 291
דף כו: 292
דף כז. 292
דף כז: 293
דף כח. 294
דף כח: 294
דף כט. 295
דף כט: 296
דף ל: 296
דף לא. 296
דף לא: 298
דף לב. 298
דף לב: 298
דף לג. 299
דף לג: 299
דף לד. 300

דף לד: 301
דף לה: 301
דף לו. 301
דף לו: 302
דף לז. 303
דף לז: 303
דף לח. 303
דף לח: 303
דף מא. 304
דף מב. 304
דף מב: 304
דף מג. 305
דף מד. 306
דף מד: 306
דף מה. 307
דף מה: 307
דף מו. 307
דף מו: 308
דף מז. 309
דף מז: 309
דף מח. 309
דף מח: 309
דף מט. 310
דף מט: 310
דף נ: 310
דף נא. 310
דף נא: 310
דף נב. 312
דף נב: 312
דף נג. 312
דף נג: 312
דף נה. 312
דף נה: 313
דף נז. 313
דף נח. 313
דף נח: 314
דף נט. 314
דף נט: 315
דף ס. 316
דף ס: 316
דף סא. 317
דף סא: 317
דף סב. 318
דף סב: 318
דף סג. 319
דף סד. 319
דף סד: 319
דף סה. 320
דף סה: 320
דף סו. 320
דף סו: 321
דף סז. 321
דף סז: 322
דף סח. 322
דף סח: 322
דף סט. 323
דף סט: 323
דף ע. 323
דף ע: 324
דף עא. 324
דף עא: 325
דף עב. 325
דף עב: 326
דף עג. 327

דף עג: 328
דף עד. 328
דף עד: 328
דף עה. 329
דף עו. 330
דף עו: 331
דף עז. 331
דף עז: 332
דף עח. 333
דף עח: 334
דף עט. 334
דף עט: 334
דף פ. 335
דף פ: 336
דף פא. 337
דף פא: 338
דף פב. 339
דף פב: 340
דף פג. 340
דף פג: 341
דף פד. 341
דף פד: 341
דף פה. 342
דף פה: 342
דף פו. 343
דף פו: 343
דף פז. 343
דף פז: 344
דף פח. 344
דף פח: 344
דף פט. 346
דף צ: 346
דף צא. 346
דף צא: 347
דף צב. 348
דף צב: 348
דף צג. 349
דף צג: 350
דף צד. 351
דף צד: 352
דף צה. 352
דף צה: 353
דף צז. 354
דף צח. 355
דף צח: 356
דף צט. 357
דף צט: 357
דף ק. 358
דף ק: 359
דף קא. 360
דף קא: 360
דף קב. 360
דף קג. 361
דף קג: 362
דף קד. 362
דף קד: 362
דף קה. 363
דף קה: 363
דף קו: 364
דף קז. 365
דף קז: 365
דף קח. 366
דף קח: 366
דף קט. 366

דף קט: 367
דף קי: 368
דף קיא: 368
דף קיג 369
דף קיג: 370
דף קיד: 370
דף קטו 370
דף קטו: 370
דף קטז 370
דף קטז: 372
דף קיז 372
דף קיז: 372
דף קיח: 373
דף קיט 373
דף קיט: 374
דף קכ 374
דף קכ: 375
דף קכא 376
ראש השנה 377
דף ב 377
דף ב: 377
דף ג 378
דף ג: 378
דף ד 379
דף ד: 379
דף ה 379
דף ו 379
דף ו: 380
דף ז 380
דף ז: 380
דף ח 380
דף ח: 381
דף ט 382
דף ט: 383
דף י 383
דף י: 384
דף יא 384
דף יא: 384
דף יב 386
דף יב: 386
דף יג 386
דף יג: 386
דף יד 387
דף יד: 388
דף טו 388
דף טו: 388
דף טז 389
דף יז 389
דף יח 390
דף יח: 390
דף יט 390
דף יט: 391
דף כ 391
דף כ: 391
דף כא 392
דף כא: 393
דף כב 393
דף כב: 393
דף כג 393
דף כג: 393
דף כד 394
דף כד: 395
דף כה 396
דף כה: 396

דף כו. 396
דף כו: 396
דף כז. 397
דף כז: 397
דף כח. 398
דף כח: 399
דף כט. 399
דף כט: 399
דף ל: 400
דף לא. 400
דף לב. 400
דף לג. 400
דף לג: 401
דף לד. 401
דף לד: 401
יומא 402
דף ב. 402
דף ב: 402
דף ג. 405
דף ג: 405
דף ד. 406
דף ד: 406
דף ה. 406
דף ה: 407
דף ו. 407
דף ו: 408
דף ז. 408
דף ז: 408
דף ח. 409
דף ח: 409
דף ט. 409
דף ט: 410
דף י: 410
דף יא. 412
דף יא: 412
דף יב. 413
דף יב: 413
דף יג. 415
דף יג: 415
דף יד. 416
דף יד: 417
דף טו. 417
דף טו: 418
דף טז. 418
דף יז. 419
דף יז: 420
דף יח. 420
דף יח: 420
דף יט. 421
דף יט: 421
דף כ. 422
דף כ: 422
דף כא. 423
דף כב. 423
דף כב: 424
דף כג. 424
דף כג: 425
דף כד. 425
דף כה. 426
דף כה: 426
דף כו. 426
דף כו: 427
דף כז. 427
דף כז: 428

דף כח. 429
דף כח: 430
דף כט. 430
דף כט: 430
דף ל. 431
דף ל: 431
דף לא. 432
דף לא: 432
דף לב. 433
דף לב: 433
דף לג. 433
דף לג: 435
דף לד. 436
דף לד: 436
דף לה: 437
דף לו. 437
דף לו: 438
דף לז. 438
דף לח: 439
דף לט. 439
דף לט: 439
דף מ. 440
דף מ: 440
דף מא. 440
דף מא: 440
דף מב. 441
דף מב: 441
דף מג. 441
דף מג: 442
דף מד. 442
דף מה. 442
דף מה: 443
דף מו. 443
דף מז. 444
דף מז: 444
דף מח. 445
דף מח: 445
דף מט. 445
דף מט: 445
דף נ. 446
דף נ: 447
דף נא. 448
דף נא: 448
דף נב. 448
דף נב: 449
דף נד. 449
דף נד: 450
דף נה. 450
דף נה: 451
דף נו. 452
דף נו: 452
דף נז: 453
דף נח. 453
דף נח: 453
דף נט. 454
דף נט: 455
דף ס. 455
דף ס: 455
דף סא. 455
דף סא: 456
דף סב. 457
דף סב: 457
דף סג. 458
דף סג: 458

דף סד. 458
דף סד: 461
דף סה. 461
דף סה: 461
דף סו. 462
דף סו: 462
דף סז. 463
דף סז: 463
דף סח. 464
דף סח: 464
דף סט. 465
דף סט: 465
דף ע. 466
דף ע: 467
דף עא. 467
דף עא: 468
דף עב. 469
דף עב: 470
דף עג. 471
דף עג: 471
דף עד. 471
דף עה. 471
דף עה: 472
דף עו. 472
דף עו: 472
דף עז. 472
דף עח: 473
דף עט. 473
דף עט: 474
דף פ. 475
דף פ: 475
דף פא: 475
דף פב. 475
דף פב: 476
דף פג. 476
דף פד. 476
דף פד: 476
דף פה. 476
דף פה: 477
דף פו. 478
דף פז. 478
דף פז: 478
דף פח. 478
סוכה 479
דף ב. 479
דף ג. 479
דף ג: 479
דף ד. 480
דף ה. 480
דף ה: 480
דף ו. 480
דף ו: 480
דף ז. 481
דף ז: 481
דף ח. 483
דף ח: 483
דף ט. 483
דף ט: 483
דף י. 483
דף י: 484
דף יא. 484
דף יא: 484
דף יב. 485
דף יב: 485

דף יג. 485
דף יג: 485
דף יד: 485
דף טו. 486
דף טו: 486
דף טז. 486
דף טז: 487
דף יז. 487
דף יח: 487
דף יט. 488
דף יט: 488
דף כ. 488
דף כ: 489
דף כא. 489
דף כב. 490
דף כב: 490
דף כג: 490
דף כד. 490
דף כד: 490
דף כה. 490
דף כה: 491
דף כו: 491
דף כז. 492
דף כח. 492
דף כח: 492
דף כט: 492
דף ל. 492
דף ל: 493
דף לא. 493
דף לא: 493
דף לב. 493
דף לב: 494
דף לג. 494
דף לג: 494
דף לד. 494
דף לה. 494
דף לה: 495
דף לו. 495
דף לז. 496
דף לז: 496
דף לח. 496
דף לט. 496
דף לט: 496
דף מ. 498
דף מ: 498
דף מא. 498
דף מא: 498
דף מב. 499
דף מב: 499
דף מג: 499
דף מד. 499
דף מד: 500
דף מה. 500
דף מה: 500
דף מו. 501
דף מו: 501
דף מז: 501
דף מח. 502
דף מח: 502
דף מט. 502
דף נ. 502
דף נ: 503
דף נא. 503
דף נא: 503

דף נב. 503
דף נג. 503
דף נד. 503
דף נד: 504
דף נה: 504
דף נו. 504
ביצה 505
דף ב. 505
דף ב: 505
דף ג. 506
דף ג: 506
דף ד. 506
דף ד: 507
דף ה. 507
דף ה: 507
דף ו. 507
דף ו: 509
דף ז. 510
דף ז: 510
דף ח. 510
דף ט. 511
דף ט: 511
דף י. 512
דף יא: 512
דף יב. 513
דף יב: 513
דף יג. 513
דף יג: 514
דף יד. 514
דף יד: 514
דף טו. 515
דף טז. 515
דף טז: 515
דף יז. 516
דף יז: 516
דף יח. 516
דף יח: 516
דף יט. 516
דף יט: 517
דף כ. 517
דף כ: 518
דף כא. 518
דף כא: 519
דף כב: 519
דף כג. 520
דף כג: 520
דף כד: 520
דף כה. 521
דף כה: 521
דף כו. 521
דף כו: 522
דף כז. 522
דף כז: 523
דף כח: 523
דף כט: 523
דף ל: 524
דף לא. 524
דף לא: 525
דף לב: 525
דף לג. 526
דף לג: 526
דף לד. 526
דף לד: 527
דף לה. 527

דף לה: 527
דף לו. 527
דף לו: 528
דף לז. 528
דף לז: 528
דף לח. 528
דף לח: 530
דף לט. 531
דף לט: 531
דף מ. 531
תענית 532
דף ב. 532
דף ב: 532
דף ג. 533
דף ג: 533
דף ד. 534
דף ד: 535
דף ה. 535
דף ה: 536
דף ו. 536
דף ו: 536
דף ח: 537
דף ט. 537
דף יא. 538
דף יא: 538
דף יב. 538
דף יב: 539
דף יג. 539
דף יג: 539
דף יד. 540
דף יד: 540
דף טו. 540
דף טו: 540
דף טז. 541
דף טז: 541
דף יז. 541
דף יז: 541
דף יח. 541
דף יח: 542
דף יט. 542
דף כ. 543
דף כא. 543
דף כא: 544
דף כב. 544
דף כב: 544
דף כג. 545
דף כג: 545
דף כה. 545
דף כו. 545
דף כז. 546
דף כז: 546
דף כח. 547
דף כח: 547
דף כט. 548
דף כט: 548
דף ל. 548
דף ל: 548
מגילה 549
דף ב. 549
דף ב: 549
דף ג. 550
דף ג: 550
דף ד. 551
דף ד: 552

דף ה. 552
דף ה: 552
דף ו. 552
דף ז. 552
דף ז: 552
דף ח. 553
דף ט. 554
דף ט: 554
דף י. 554
דף יא: 554
דף יב. 555
דף יב: 556
דף יג: 557
דף יד. 557
דף יד: 557
דף טו. 557
דף טו: 558
דף טז: 558
דף יז. 559
דף יז: 559
דף יח. 559
דף יט: 559
דף כ. 559
דף כ: 560
דף כא. 560
דף כא: 560
דף כב. 561
דף כב: 561
דף כג. 561
דף כג: 562
דף כד. 562
דף כה. 563
דף כו. 563
דף כו: 565
דף כז. 565
דף כז: 565
דף כח: 566
דף כט. 566
דף כט: 566
דף ל. 567
דף לא. 567
דף לא: 567
מועד קטן 567
דף ב. 567
דף ב: 567
דף ג. 568
דף ג: 569
דף ד. 569
דף ד: 570
דף ה. 570
דף ה: 570
דף ו. 573
דף ו: 573
דף ז. 573
דף ז: 575
דף ח. 575
דף ח: 576
דף ט. 576
דף ט: 576
דף י. 576
דף י: 577
דף יא. 577
דף יא: 577
דף טז. 578

דף טז: 578
דף יז. 578
דף יז: 578
דף יח. 580
דף יט. 580
דף יט: 581
דף כ. 582
דף כ: 582
דף כא. 583
דף כא: 583
דף כב. 583
דף כב: 584
דף כג. 584
דף כג: 585
דף כד. 585
דף כד: 585
דף כו. 586
דף כו: 586
דף כז. 587
דף כז: 587
דף כח. 587
דף כח: 587
דף כט. 587
חגיגה 588
דף ב. 588
דף ב: 589
דף ג. 590
דף ג: 591
דף ד. 591
דף ד: 592
דף ה. 592
דף ו. 593
דף ו: 594
דף ז. 595
דף ז: 595
דף ח. 595
דף ח: 596
דף ט. 596
דף י. 598
דף י: 598
דף יא. 599
דף יא: 599
דף יב. 600
דף יב: 600
דף יג. 600
דף יג: 601
דף יד. 601
דף יד: 601
דף טו. 603
דף טז. 603
דף טז: 603
דף יז. 604
דף יז: 604
דף יח. 606
דף יח: 606
דף יט. 606
דף יט: 607
דף כ. 607
דף כ: 608
דף כא. 609
דף כא: 610
דף כב. 611
דף כב: 612
דף כג. 612

דף כד. 613
דף כד: 614
דף כה. 614
דף כה: 615
דף כו. 615
דף כו: 615
דף כז. 616
יבמות 616
דף ב. 616
דף ב: 617
דף ג. 617
דף ג: 617
דף ד. 617
דף ד: 618
דף ה. 618
דף ה: 619
דף ו. 619
דף ו: 620
דף ז. 620
דף ז: 620
דף ח. 621
דף ח: 622
דף י. 622
דף י: 623
דף יא. 623
דף יא: 624
דף יב. 624
דף יג. 625
דף יג: 625
דף יד. 626
דף יד: 626
דף טו. 626
דף טו: 627
דף יז. 627
דף יז: 627
דף יח. 628
דף יח: 628
דף יט. 628
דף יט: 628
דף כ. 629
דף כ: 629
דף כא: 629
דף כב. 630
דף כג. 630
דף כג: 630
דף כד. 631
דף כד: 632
דף כה. 632
דף כו. 633
דף כו: 633
דף כז. 633
דף כז: 634
דף כח. 634
דף כח: 634
דף כט. 635
דף כט: 635
דף ל. 636
דף ל: 637
דף לא. 637
דף לא: 637
דף לב. 638
דף לב: 638
דף לג. 639
דף לג: 640

דף לד. 640
דף לד: 640
דף לה. 641
דף לה: 641
דף לו. 641
דף לו: 642
דף לז. 642
דף לז: 642
דף לח. 643
דף לח: 643
דף לט. 643
דף לט: 644
דף מ. 644
דף מ: 645
דף מא. 645
דף מא: 646
דף מב. 646
דף מב: 646
דף מג. 646
דף מג: 647
דף מד. 647
דף מה. 648
דף מה: 648
דף מו. 648
דף מו: 648
דף מז. 649
דף מח. 649
דף מח: 650
דף מט. 650
דף נ. 651
דף נ: 651
דף נא. 652
דף נא: 652
דף נב. 653
דף נב: 653
דף נג. 654
דף נג: 654
דף נד. 655
דף נד: 656
דף נה. 656
דף נה: 656
דף נו. 656
דף נו: 657
דף נז. 657
דף נז: 657
דף נח. 657
דף נח: 657
דף נט. 658
דף נט: 658
דף ס. 658
דף ס: 659
דף סא. 659
דף סא: 659
דף סב. 659
דף סב: 660
דף סג. 660
דף סד. 660
דף סד: 660
דף סה. 660
דף סה: 661
דף סו. 661
דף סו: 662
דף סז. 663
דף סח. 663

דף סח: 663
דף סט. 663
דף סט: 664
דף ע. 664
דף ע: 665
דף עא. 665
דף עא: 665
דף עב. 666
דף עב: 666
דף עג. 666
דף עג: 667
דף פא. 668
דף פא: 668
דף פב. 669
דף פב: 669
דף פג. 670
דף פג: 671
דף פד. 671
דף פה. 672
דף פה: 673
דף פו. 673
דף פז. 673
דף פז: 673
דף פח. 674
דף פט. 674
דף פט: 674
דף צא. 675
דף צא: 675
דף צב. 675
דף צג. 675
דף צג: 676
דף צד. 676
דף צד: 676
דף צה. 677
דף צה: 677
דף צו. 677
דף צו: 678
דף צז. 678
דף צז: 678
דף צח. 678
דף צח: 678
דף צט. 679
דף צט: 679
דף ק: 679
דף קד: 679
דף קה. 680
דף קה: 680
דף קו. 680
דף קו: 680
דף קז. 680
דף קז: 682
דף קח: 682
דף קט. 683
דף קט: 683
דף קי. 683
דף קי: 683
דף קיא. 684
דף קיא: 684
דף קיב. 685
דף קיב: 685
דף קיג. 685
דף קיג: 686
דף קיד. 686
דף קיד: 686

דף קטו. 686
דף קטו: 687
דף קטז. 688
דף קטז: 688
דף קיז. 688
דף קיז: 689
דף קיח. 689
דף קיט. 689
דף קיט: 690
דף קכא. 690
דף קכא: 691
דף קכב. 691
כתובות 692
דף ב. 692
דף ב: 692
דף ג: 693
דף ד. 695
דף ד: 695
דף ה. 696
דף ה: 696
דף ו. 696
דף ו: 696
דף ז. 697
דף ז: 697
דף יב. 698
דף יב: 698
דף יג. 699
דף יג: 700
דף יד. 700
דף יד: 700
דף טו. 701
דף טו: 702
דף טז. 702
דף טז: 702
דף יז. 703
דף יז: 703
דף יח. 704
דף יח: 704
דף יט. 705
דף יט: 706
דף כ. 706
דף כ: 707
דף כא. 707
דף כא: 708
דף כב. 708
דף כב: 709
דף כג. 710
דף כג: 710
דף כד. 711
דף כד: 711
דף כה. 712
דף כה: 712
דף כו. 714
דף כו: 715
דף כז. 716
דף כז: 716
דף כח. 716
דף כט. 717
דף ל: 719
דף לא. 719
דף לא: 720
דף לב. 721
דף לב: 722
דף לג: 723

דף לד: 723
דף לה. 723
דף לה: 724
דף לו. 726
דף לו: 728
דף לז. 728
דף לז: 729
דף לח. 729
דף לח: 730
דף לט. 731
דף לט: 732
דף מ. 733
דף מ: 733
דף מא. 733
דף מא: 734
דף מב. 734
דף מב: 734
דף מג. 735
דף מג: 735
דף מד. 735
דף מד: 736
דף מה: 736
דף מו. 737
דף מו: 737
דף מז. 737
דף מז: 738
דף מח. 738
דף מח: 739
דף מט: 739
דף נ. 739
דף נא. 739
דף נב. 740
דף נב: 740
דף נג: 741
דף נד. 741
דף נה: 741
דף נו. 742
דף נו: 742
דף נז: 743
דף נח. 744
דף נח: 744
דף נט. 745
דף נט: 746
דף ס. 746
דף סא. 746
דף סב. 747
דף סב: 747
דף סג. 748
דף סג: 748
דף סד. 748
דף סה. 749
דף סה: 749
דף סו. 749
דף סו: 750
דף סז. 750
דף סז: 750
דף סח. 750
דף סט. 750
דף סט: 751
דף ע. 751
דף עא. 751
דף עב. 753
דף עג. 753
דף עד. 754

דף עה: 754
דף עו. 756
דף עו: 757
דף עח. 758
דף עח: 758
דף פ. 758
דף פ: 758
דף פא. 758
דף פא: 758
דף פב. 759
דף פב: 760
דף פג. 760
דף פג: 760
דף פד. 760
דף פד: 760
דף פה. 761
דף פה: 761
דף פו: 762
דף פז. 762
דף פח. 762
דף פח: 762
דף פט. 763
דף פט: 763
דף צ. 764
דף צ: 764
דף צא. 764
דף צא: 764
דף צב. 764
דף צג. 765
דף צג: 765
דף צד. 765
דף צד: 766
דף צה. 767
דף צה: 767
דף צו: 767
דף צז. 768
דף צז: 769
דף צח. 769
דף צח: 770
דף צט. 770
דף צט: 770
דף ק. 771
דף ק: 771
דף קא: 771
דף קב. 771
דף קב: 772
דף קג: 772
דף קד. 772
דף קו. 772
דף קו: 773
דף קז. 773
דף קז: 773
דף קח. 774
דף קח: 774
דף קט. 775
דף קט: 776
דף קי. 776
דף קיא: 777
דף קיב. 777

ברכות

דף ב.

לרבי יוסף אלטר אפשטיין ז"ל:

רש"י ד"ה כדי להרחיק וכו' ואסרום באכילה וכו'. ומ"מ גבי ק"ש ס"ל דלא פטרו בדיעבד אחר חצות כיון דלא שייך איסור מוטב שיקרא אבל גבי אכילת קדשים אסרו למגדר מלתא ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מאימתי וכו' וגם ראי' דרב וכו'. עיין במהרש"א ומ"מ אין ראי' מרב אלא דאחר שכלה זמן תפלת מנחה לר"י מתחיל זמן תפלת ערבית אלא שהתוס' כתבו מסברא דה"ה לענין ק"ש וכ"ה בתוספות הרא"ש ע"ש:

שם והא דקאמר בירושלמי וכו'. ובזה נתיישב מה שהקשו דאמאי קורין עיקר ק"ש בלא הברכות שהם באמת קודם תפלה לא אמרו הברכות ואח"כ בלילה אמרו ק"ש בברכותי'. ומה שהקשו דהוה כריב"ל צ"ל דבאמת הירושלמי ס"ל כריב"ל וכ"כ המעיו"ט ע"ש:

שם תוס' ד"ה מברך וכו' ודוקא וכו'. נ"ל דדעת התוס' דבבה"כ בשדה גם ביום צריך להמתין וביהכ"נ שלנו בעיר מ"מ בלילה צריך להמתין והנך רבנן דתקנו ברכת יראו עינינו היו בזמן שבתי כנסיות בעיר לכן לא תקנוהו אלא בערבית ובזמן הש"ס אע"פ שהיו צריכין להמתין גם בשחרית לא חשו לתקן בשביל זה ברכה. וכן מ"ש התוס' (דף ו' ע"א) ד"ה המתפלל ולכך בלילה יש להמתין ר"ל גם בביהכ"נ שלנו וכ"מ בטור סי' צ' שכ' דר"י היה ממתין גם בביהכ"נ שלנו אפילו ביום. ואי מ"ש התוס' ולכך בלילה יש להמתין קאי אביהכ"נ שלהם אבל בביהכ"נ שלנו גם בלילה א"צ להמתין אפשר מ"ש אח"כ והר"י וכו' קאי אבלילה ומנ"ל להטור שגם ביום הי' ממתין אע"כ מפרש דברי התוס' דהחילוק שבין ביהכ"נ שלנו לביהכ"נ שלהם היינו ביום אבל בלילה גם בביהכ"נ שלנו צריך להמתין וע"כ מ"ש והר"י וכו' היינו אפילו ביום ודו"ק:

דף ב:

ב/ב

תוס' ד"ה דלמא וכו' תפשוט ממתניתין וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לא ניחא להו לומר דתפשוט ממתניתין דהכא דלא מפורש בה דבכהנים טמאים מיירי ואפשר מיירי בכהנים טהורים ורגילים לאכול תרומתן בזמן ההוא וכדלקמן משעה שעני וכו' ומשעה שרוב ב"א ומיירי בבוקר ואע"ג דע"כ נפרש משנתינו דמיירי בכהנים שטבלו מטומאתן דאל"כ מ"ש כהנים בתרומתן משאר ב"א מ"מ ניחא ליה לפשוט מברייתא דמפורש בה צאת הכוכבים ומש"ה הקשו דתפשוט ממתניתין דנגעים ודו"ק:

שם תוס' ד"ה א"כ וכו' אע"ג וכו'. נ"ל דלא קשה להו אלא לפירושם דלעיל אבל לפירש"י דלשון צווי הוא שיטהר בהבאת קרבנותיו לק"מ דלא מצינו כה"ג בלשון וטהר אבל לפירושם דביאת אורו היינו לאחר שקיעת החמה וע"כ וטהר גברא ר"ל שיטהר מעצמו שהרי הבאת קרבנותיו בשמיני הוא ואפ"ה מקשה דלימא קרא ויטהר אהא קשה להו שפיר ודו"ק:

שם תוס' ד"ה משעה וכו' תימה וכו' וכיון וכו' נ"ל שזה הוא כמו קושיא אחרת דמתחלה דהא לא נשאר זמן כלל להתפלל ועוד שאפילו ישאר זמן מ"מ אסור להתחיל אז בסעודה. והנה המהרש"א הקשה אמאי לא תקשה להו אמתניתין ע"ש. והנה קושיא ראשונה ודאי א"א להקשות אמתניתין במתניתין זמן ק"ש הוא עכ"פ עד סוף אשמורה ראשונה וגם קושיא שני' לפי מ"ש המ"א סי' רל"ה ס"ק ד' דטעימה מותר קודם תפלת ערבית ל"ק אמתניתין דמ"מ טועמין אכילת עראי אבל עני שאין לו נר בלילה ע"כ סעודה הקבועה אוכל השתא וצ"ל דס"ל למהרש"א כדעת התה"ד שהביא המ"א שם דטעימה ג"כ אסור קודם ערבית. ועוד נלענ"ד דאמתניתין לק"מ דאפשר דהכהנים התחילו בהיתר לאכול חולין וכשהגיע צה"כ גומרין סעודתן בתרומה דא"צ להפסיק כיון שהתחילו בהיתר ויש שהות לקרות ולהתפלל אח"כ אבל אברייתא ע"כ העני מתחיל אז סעודתו שהרי בשעה שמתחיל סעודתו מתחיל זמן ק"ש ועוד הברייתא ס"ל דבשעה שעומד מסעודתו עובר זמן ק"ש וכשהשעה עוברת צריך להפסיק וע"ש במ"א ס"ק ח' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה קס"ד רוב ב"א היינו עניים. נ"ל דר"ל דקס"ד דמ"ש בברייתא שני' משעה שבני אדם היינו שיעורא דברייתא קמייתא דעני ואח"כ מפרש דר"ל ב"א בע"ש ועניים בימות החול וא"צ להגהות מהר"א מווילנא ולא ידעתי לדידי' היאך יפרש מ"ש רש"י אח"כ כלומר וכו' ודו"ק: (שם) ד"ה נכנסין להסב וכו' מ"מ מאוחר הוא לכולם עיין במהרש"א עד וכ"נ מדברי התוס' וכו' ר"ל (בדף ג' ע"א) שכתבו דאי בשעה שבני אדם נכנסין לאכול פתן בע"ש חד שעורא עם שהכהנים טובלין ר"מ היינו ר' אחאי וע"כ כהנים אוכלין מאוחר מכהנים טובלין שהרי האכילה אחר טבילה היא. ולכאורה אינו מובן שהרי התוס' לא כתבו אלא דלכן לא אמר דב"א נכנסין וכהנים טובלין חד שעורא היא וכיון דלאו חד שעורא הוא אפשר שב"א נכנסין מאוחר לכולם וצ"ל דס"ל למהרש"א דכיון דלולי דר"מ היינו ר' אחאי הי' אפשר לומר דבני אדם נכנסין חד שעורא היא עם כהנים טובלין שהוא מוקדם הרבה וכמ"ש התוס' שם אח"כ לא מסתבר לומר דאליבא דאמת הוא מאוחר לכולם ודו"ק:

שם ד"ה הי מנייהו מאוחר לכולם וכו'. נ"ב רש"ל מ"ז ולא מצאתיו ברש"ל גם מדברי מהרש"א לעיל ד"ה נכנסין נראה דגריס לי' ור"ל דפשיטא לי' דכלהו אינך שעורים קודמין דכלהו קודם צה"כ חוץ מהנך תרתי וממילא המאוחר מהם מאוחר לכולם ומ"מ נ"ל דהיינו לפירוש נכנסין להסב בע"ש דלפירוש בימות החול ע"כ מאוחר הוא מעני לפירש"י ד"ה משהעני שכ' שאין לו נר משמע דשאר ב"א אוכלין אחר העני ואפשר דהמפורשים נכנסין להסב בימות החול אין מפרשים טעמא שאין לו נר וממהר אלא אדרבה עני מאחר עד שעובד עבודה ביום או הולך ומבקש צדקה מבעה"ב. והנה לכאורה יש להקשות אמאי קאמר ר' חנינא היינו ר"א ולא קאמר היינו ר' אחאי או ר"מ. ונ"ל דמה שמקשה הי מנייהו מאוחר ר"ל אי טעמא דעני שאני משאר ב"א שאין לו נר וע"כ מוקדם הוא או טעמא שצריך להתאחר ומאוחר הוא לכן לא הי' יכול לומר היינו ר' אחאי דע"כ קודם הוא משאר ב"א שיש להם נר והוא אין לו לפירוש להסב בימות החול וגם לא הי' יכול לומר היינו ר"מ דלמה לו להקדים מבעה"ב כ"כ לכן מקשה היינו ר"א ואפשר דאפילו לפירוש להסב בע"ש מ"מ צריכין לנר ופשוט דעני מאוחר וע"כ טעמא דעני צריך להתאחר וכמ"ש וצ"ל דרש"י פי' לעיל לפי ס"ד ודו"ק:

דף ג.

תוס' ד"ה קשיא וכו' לפירש"י וכו' ולפירוש ראשון של רש"י נכנסין להסב בימות החול צ"ל תירוץ הב' של התו' ודו"ק:

דף ג:

גמרא מ"ט דר' נתן וכו'. ק"ל אמאי לא סגי ליה בטעם שאמר ר' אליעזר לעיל ע"א מדכתיב ג"פ שאג ונ"ל דס"ל דמשם לא מוכח אלא דשואג ג"פ ואפשר דאפ"ה ד' משמורות בלילה ושאגת הקב"ה אינו ענין לחלוקת המשמורות או דאינו שואג אלא בתחלת ג' משמורות אחרונות וכמ"ש הפ"י שם דאינו שואג אלא בתחלת המשמורה ונימא דתחלת משמורה ראשונה אינו שואג דאינו שואג אלא בלילה ולא מייתי לעיל מהך דשאג ישאג אלא למילף דשואג ג"פ ממילא לדידי' דס"ל שלשה משמורות הוי בלילה שואג על כל משמורה ומשמורה ועיקר הילפותא דג' משמורות הוי מהך דהכא ור"א אינו מפרש מהיכא יליף ג' משמורות והגמרא נטר עד הכא לפרש טעם דר' ור' נתן ביחד ודו"ק:

שם גמרא ר"נ ס"ל כר"י. הקשה הפ"י דלענין זמן ק"ש אמר ר"י דהוה עד סוף ג' שעות ע"ש ועיין במחצה"ש סי' נ"ח סק"ו:

דף ד.
תוס' ד"ה בניהו וכו' וי"ל דמסתמא וכו'. אין זה ענין לפיר"ת דכרתי ופלתי היינו סנהדרין שגם לפירש"י דכו"פ היינו אורים ותומים אפשר לומר כן אלא שבזה סותרים גירסת רש"י דלעיל שגרס ואחרי אחיתופל בניהו בן יהוידע ודו"ק:
שם גמרא בפלגא אורתא דתליסר וכו'. נ"ב פי' שדבר עמו בחצות וכו' ואינו מובן לי דאם כוונתו שמשה דבר עם פרעה בחצות מה חידש בזה הא בפירוש בגמרא בפלגא אורתא וכו' ואם כוונתו שהקב"ה דבר עם משה בחצות ואמר לו ג"כ כחצות לא ידעתי מנ"ל וגם כבר כ' רש"י בפ' בא בפסוק החדש הזה לכם שלא הי' נדבר עמו אלא ביום. גם מ"ש ולפ"ז ל"ק קו' התוס' לעיל ור"ל לעיל ע"ב ד"ה ואתא לא הבינותי דבלא"ה ל"ק וגם לתירוץ שמא יטעו אצטגנוני פרעה לא קשה ודו"ק:

דף ד:
רש"י ד"ה זה הסומך וכו' וסמוך ליה יענך וכו'. עיין במהרש"ל ועיין בט"ז סי' קי"א ס"ק א' וכפי דברי מהרש"ל נתיישבו קצת קו' הט"ז עליו ואין להאריך ודו"ק:
שם רש"י ד"ה על משכבכם שנאמר ובשכבך וכו'. האי שנאמר ובשכבך צריך ביאור וא"ל דדרש ובשכבך כפשוטו א"כ קרא דרגזו למה לי וע"כ ובשכבך היינו זמן שכיבה וא"כ למה מייתי רש"י קרא דובשכבך. ולולי דמסתפינא הייתי אומר דתיבות שנאמר ובשכבך מיותר ואפשר דמשמע לי' לרש"י דעל משכבכם הוא ג"כ סימן איזהו פרשה ור"ל אמרו מה שנאמר בו על לבבך וגם ובשכבך ודומו בשינה אח"כ ולא ניחא לי' לפרש על משכבכם כמו על מטתו דבודומו סלה די ומה שצריך ב' סימנים אפשר דבסימן אחד לא הוי ידעינן לפרש דמיירי בק"ש דאפשר דמיירי בד"ת וכדלקמן (דף ה') יעסוק בתורה שנאמר אמרו בלבבכם וק"ש יליף מעל משכבכם וכן אח"כ ירננו על משכבותם היינו ק"ש. ואפשר רב נחמן שאמר אם ת"ח הוא א"צ דריש באמת כן בלבבכם תורה או על משכבכם ק"ש אלא דרש"י מפרש לריב"ל אי לא ס"ל דר"נ דריש תרוייהו לק"ש וצריך ליתן טעם דעל משכבכם לחוד ג"כ לא סגי אלא ד"א מלמד על חברו ודו"ק:

דף ה:
תו' ד"ה הא לן וכו'. נראה מדבריהם דהא דאמרינן בערכין (דף כ"ט ע"א) אין בתי ערי חומה נוהגין אלא בזמן שהיובל נוהג קאי גם לענין שלות מחנות ולפ"ז הא דאמרינן שם (דף ל"ב ע"ב) אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו ערי חומה במסקנא דמסקינן מנו יובלות לקדש שמיטין אבל יובל לא הי' נוהג גם ערי חומה נדחה דלא הי' נוהג. אכן הרשב"א כאן בשם ה"ר אלחנן ורבני צרפת דדוקא לענין מכירת בית לא נהג

דין ערי חומה אלא בזמן שהיובל נוהג אבל לענין שלוח מחנות נוהג גם בזה"ז למאי דס"ל קדושת עזרא קדשה לעתיד לבא ולפ"ז בהא איירי בדף ל"ב ולא נדחה כלל הך דערי חומה וכן נ"ל להוכיח מדברי הרמב"ם דבפ"י מה' שמיטה ויובל ה"ח פסק דמשגלו שבט ראובן ושבט גד בטלו יובלות ובה"ט פסק דבזמן שאין היובל נוהג אין דין בתי ערי חומה נוהגין ובפי"ב הט"ו כ' אף ביאתן בימי עזרא מנו שמיטין ויובלות וקדשו בתי ערי חומה. הגם דמ"ש יובלות ע"כ פירושו לקדש שמיטין כמ"ש שם בגליון ומ"מ כ' דקדשו בתי ערי חומה אע"כ דמ"ש בת"י לאו דוקא ור"ל ערי חומה לענין שלוח מחנות וכן סתם בפ"ז מה' בית הבחירה הי"ג ולא ביאר דשלוח מצורעים מערי חומה לא נהג בבית שני וע"כ ס"ל כרש"י והר"א ורבני צרפת הנ"ל ודו"ק:

שם ד"ה אלא אימא וכו' אבל ראי' וכו'. עיין במהרש"א עד אבל ק"ל וכו' ודבריו אינם מובנים כמו שהקשה בא"ר סי' פ"ט ס"ק י"א דמ"מ אפילו מיירי התם קודם שהגיע זמן ק"ש הא כבר כ' דרש"י אוסר אפילו לא הגיע זמן ק"ש וע"ש מ"ש ע"ז. ולולי דמסתפינא הייתי אומר שיש ט"ס בדברי מהרש"א וקושייתו הוא על דברי מהרש"ל דאפילו נימא דרש"י מיירי בהגיע זמן ק"ש מ"מ הא מספקא לי' לתלמודא התם אי רב מיירי בהגיע זמן ק"ש וממילא משמע דאפשר לומר דרב מיירי בהגיע זמן ק"ש וא"כ קשה לרש"י. ולכאורה הי' אפשר לומר דלא קאמר התם שהגיע זמן ק"ש אלא בעת הנחת תפילין אבל בשעה שהי' מתני פרקין לא הגיע זמן ק"ש אמנם התוס' קאי לפירש"י דהתם דמקשה מהא דמתני פרקין ולא מהנחת תפילין וע"ש במהרש"א ובפ"י מה שדחקו לפרש כן ולפ"ז מה שנסתפק אי מיירי בהגיע זמן ק"ש קאי אהא דמתני פרקין ודו"ק:

דף ו.

תוס' ד"ה המתפלל וכו' ולכך בלילה וכו'. ר"ל שבלילה יש להמתין גם בביהכ"נ שלנו והר"י הי' ממתין גם ביום בביהכ"נ שלו ועמ"ש בעזה"י (בדף ב' ע"א) בד"ה מברך ודו"ק:

שם רש"י ד"ה כי כסלא וכו' אין עושין אוגיות וכו'. משמע לכאורה דאוגיא היא חפירה וכ"כ רש"י במ"ק וצריך ביאור מ"ש רש"י כשורת חפירה המקפת האוגיא וגם בסה"ד כ' תל האוגיא משמע דאוגיא היא תל והחפירה סביבה לכן נ"ל דצ"ל אין עושין עוגיות בע' וכ"ה במ"ק ואוגיות בא' הוא תל ועוגיות בע' היא חפירה וכ"כ בערוך ערך אגיא וערך עג וערך בדד ע"ש ולא הביא רש"י מהא דאין עושין עוגיות אלא דדרכן לעשות חריץ סביב הגפנים והיינו כסלא דכאן ואוגיא היא החל שהגפן נטוע עליו והכסלא סביבו ויש ט"ס בערוך ערך אגיא וצ"ל הגבוהים נקראים אגיא והעמוקים נקראים כסלי ודו"ק. ועיין

בנדרים (דף ו' ע"ב) הדין אוגיא ובפירש"י והר"ן והרא"ש שם דשם משמע דהערוגות נקראים עוגיא ע"ש החריץ שסביבותיהם:

שם ד"ה קדמה שכינה ואתיא קודם שיהיו כל העשרה נצב וכו'. הכל ד"א עד משמע:

דף ח.

גמרא שנאמר הנני נותשם מעל אדמתם. כ' מהרש"ל נמחק ע"ש ואינו מובן ונראה שהי' כתוב דברים אלו פעם אחרת במקום אחר:

דף ט.

תוס' ד"ה לעולם וכו' א"נ י"ל וכו'. עיין במהרש"א ועיין בא"ר סי' נ"ח ס"ק ט' ודו"ק:

שם ד"ה ובלבד וכו' ולכך קאמר וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' כמ"ש רש"י שאין עוד זמן תחלת שכיבה ור"ל דליכא מי שהולך אז לישן ולכן לא שייך לומר השכיבנו אבל לקרות ק"ש עדיין זמנו הוא כיון שעדיין שוכבים על מטתם דובשכבך היינו כ"ז ששוכבים וכמ"ש הפוסקים ועיין במ"א סי' נ"ח ס"ק ז' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה שם תזבח וכו' כלומר בבוקר וכו' נ"ל דר"ל דאע"ג דזמן אכילה לר"א עד חצות מ"מ לא חל מצות שרפה ויכול לאבדה בע"א עד הבוקר ובבוקר חל מצות שרפה וחייב להניחה על בוקר שני לשרפה ודו"ק:

דף ט:

גמרא הוציאוני היום וכו'. צריך להבין היאך דמי זה לנמשל וצ"ל דמשה אמר להם בראש חדש וישאלו ממצרים אמרו לו ולואי שנצא עתה בעצמנו ודו"ק. שוב מצאתי בצל"ח שהעיר בזה ע"ש:

שם:

רש"י ד"ה מאי קראה דמצוה להתפלל וכו' משמע דקרא קאי אתפלה ואח"כ דהיינו מלכות שמים שמקבלים עליהם בק"ש. ונ"ל דדעת רש"י דק"ש ותפלה תרוייהו מקרי יראה ובעינן עם שמש וכל שהוא סמוך להנץ בין קודם ובין אח"כ מקרי עם וכמ"ש הרא"ש ולכן כ' רש"י דמ"ש שמקבלים עליהם בק"ש יהי' עם שמש כלומר כשהשמש יוצא כבר קבל עליו עול מ"ש בק"ש ומיד מקבל עליו יראת שמים בתפלה והוי תרוייהו עם הנץ החמה והמעיו"ט כ' דדעת רש"י כר"ח דהק"ש הוא אחר הנ"ח והנלע"ד כתבתי ונ"ל דד"ה דכתיב וד"ה עם שמש הד"א ומדברי מהרש"א נראה דשני דבורים הם ולא ידעתי למה ודו"ק:

דף י.

רש"י ד"ה חטאים כתיב קרי ביה חטאים. ר"ל דחטאים בפת"ח תחת הח' פירושו חוטאים קרי בי' בחט"ף תחת הח' והוי פירושו העבירות וכ"ה כוונת רש"ל במ"ש חטאים הוי כמו חוטאים ר"ל בפת"ח כנקודתו בפסוק אלא קרי בי' חטאים בחט"ף והוא בדרך מפעיל דהיינו העבירות ודו"ק. שוב מצאתי כן בתוספות הרא"ש. ולכן פירש"י בפסוק חטאים חוטאים והיינו כפשט הפסוק שהקריאה בפת"ח הח':

שם גמרא ויאמר אליו כה אמר ה' צו וכו'. כצ"ל ותיבת צבאות נמחק כי אינו בפסוק:

דף י:

אינו קדוש שנאמר ויגש וכו'. כצ"ל ובדפוס נ' שנאמר בין חצאי עיגול ולא ידעתי למה:

דף יא.

גמרא וב"ש ההוא מבעי לי' פרט לשלוחי מצוה. מהרש"א הגי' וב"ה הא כתיב בשבתך ובלכתך בדרך ל"ל ור"ל דלכתוב בשבתך ובלכתך לחוד ול"ל בדרך אלא ש"מ דקורא דרך הילוכו וב"ש מבעי לי' פרט לשלוחי מצוה אע"פ שעדיין אינו עוסק במצוה אלא שהולך לעשות מצוה ובגליון הש"ס נ' שא"צ להגי' ומקשה על ב"ש ל"ל ב' פסוקים ט"ש ואינו מובן לענ"ד אם לא שנאמר דלא ס"ל סברת רש"י ד"ה ובלכתך דחתן לא נפקא מקרא קמא אבל לסברת רש"י לכאורה גירסת מהרש"א מוכרח אכן מדברי חידושי הרשב"א משמע דס"ל השתא דכל שהולך לדבר מצוה היינו עוסק במצוה ומבשבתך דוקא וממילא לא צריך קרא לשלוחי מצוה ולדבריו ע"כ צ"ל או דלא גריס כלל האי וב"ש או גריס כגירסא דידן ומפרש שהוא כחוזר לענין של מעלה אחר שפירש הברייתא מאי משמע וכו' חזר לענייננו וב"ש ההוא מב"ל פרט לשלוחי מצוה ר"ל בשבתך פרט לעוסק במצוה ובלכתך פרט לחתן כנ"ל וב"ה וכו' כנלענ"ד ועיין שה"ג ח"ב מערכת ג' ק"א ג' אות ד' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ב"ה נמי וכו' וקורין נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל וכו':

דף יא:

תוס' ד"ה שכבר נפטר וכו' שהיא ברייתא וכו'.

הוגה בגליון מימרא ומהרש"א כ' שהיא ברייתא דחשיב הנך דמימרא דר' יהודה ודמתניתין. ובזה נלע"ד ליישב דבמימרא ההוא איתא המגדל בניו לת"ת הדן את חברו לכף זכות ובסידורים יש תחתיהם הכנסת כלה והלויית המת דליתא לא במשנה ולא במימרא אע"כ ברייתא היא ועיין ברמב"ם בריש סדור תפלות ובא"ר ס"ס מ"ו ואין להאריך:

דף יב.

תוס' ד"ה משום וכו' ויכול לסבור הברייתא כותיקין. ר"ל דלא נימא דמקדימין קודם הנץ החמה ובברייתא זו דאנשי משמר מקדימין ס"ל דזמן ק"ש הוא מהנץ החמה אלא דמקדימין קודם שיכיר בין תכלת ללבן וסבר שפיר כותיקין דזמן ק"ש קודם הנ"ה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה היינו בעיין וכו' לברכת הלחם. כ' מהרש"ל דהיינו על המחי' אכן בש"ע סי' ר"ח סי"ז מבואר דהיינו ברהמ"ז או עכ"פ ברכת הזן וכ"פ בפוסקים ועל המחי' לא הוזכר ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה להגיד וכו' א"נ וכו'. נ"ל דהאי א"נ אינו פירוש אחר דפירוש הראשון מפרש היכי נזכר אמונה בברכת אמת ואמונה והא"נ מפרש הטעם אמאי צריך להזכיר ענייני אמונה בערבית משום שמאמין ומפקיד רוחו אבל אין זה נזכר בברכת אמת ואמונה אלא דמה"ט מזכירין בערבית ענייני אמונה שישמור אמונתו ויגאלנו ותרוייהו צריכי ולפ"ז משמע לי שהא"נ קאי גם על שחרית ונתן טעם אמאי מזכירין ענייני חסד בשחרית לפי שעושה חסד ומחזיר נשמתינו בלא יגיעה ועיין צל"ח והנלענ"ד כתבתי ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה עול מצות ועשיתם וכו'. ובגמרא מביא פסוק אחר וצ"ע:

דף יג.

תוס' ד"ה הי' קורא וכו' וא"ת וכו'. צ"ל דס"ל להתו' דלא שייך לומר סדר הברכות אלא כשבירך עכ"פ המאוחרת קודם ק"ש שוב מברך הראשונה אחר ק"ש אבל לא לברך שתיהם אחר ק"ש אלא כשלא קרא כלום לפני ק"ש שוב אינו קורא כלל ועיין פ"י ובחידושי הרשב"א (דף י"ב) ודו"ק:

שם ד"ה בלה"ק וכו'. הגי' בגליון דצ"ל בכל לשון ואמת דבגמרא איתא קודם בכל לשון ואח"כ בלשון הקודש אכן מהרש"א ציין ג"כ ד"ה בלה"ק ונראה משום שכתבו אח"כ אעפ"כ וכו' וקאי למ"ד בלה"ק נאמרה וכמ"ש מהרש"א לכן ציונו על בלה"ק נאמרה. והנה יש לדבר עוד על מ"ש התוס' והיו למה לי הא כמו דאמרינן לרבי אי ס"ל בלה"ק נאמרה אצטריך והיו דלא נימא שמע בכל לשון כן אי אמרינן שלא היו קורין בתורה כלל אצטריך והיו דלא נימא שמע בכל לשון וצ"ל דכוונת התוס' לס"ד דמקשה דלא אסיק אדעתיה משום דכתיב שמע וסבר דצריך והיו משום דכה"ת בכל לשון נאמרה והי' קשה עליו אכתי והיו למה לי וכן י"ל לרבנן דאמרינן דצריך שמע משום דכתיב והיו ול"ל משום דכתיב והיו ומשמע מלשונם דאי לא הוי שום קריאה ולא שום קרא לא והיו ולא שמע הוי אמרינן שלא לשנות ק"ש ממה שנכתב בתורה ולכן לא הקשו אלא והיו למה לי ולא שמע למה לי ועיין בצל"ח מ"ש השתא דאיכא קצת קריאה מה"ת ודו"ק:

דף יג:
יוסף על ברכות דף יג/ב
רש"י ד"ה א"ר יאשי' ע"כ. נ"ל דתיבות א"ר יאשיה מיותר:
שם):
גמרא אימא סיפא וכו' כ' מהרש"א ק"ק וכו' ע"ש. ולענ"ד אפשר לומר דא"כ ומשיב דרישא למה לי השתא באמצע משיב לכל אדם כ"ש בין הפרקים ודו"ק:

דף יד.
ד"ה ימים וכו'. ויש שרוצים לומר וכו' צ"ל דס"ל דיחיד היינו יחיד דוקא אבל צבור יכולין לגמור בברכה אע"פ שאינם כל ישראל ודלא כמ"ש התוס' בריש דבריהם והיינו שיש בין היש שרוצים למחזור וויטרי דלמחזור ויטרי גם צבור לא מברכין ודו"ק:
שם והשתא נמי מיושב וכו'. ר"ל דזהו הפירוש בירושלמי דאם שמעה בביהכ"נ יצא ודו"ק:

דף יד:
ד"ה ויאמר וכו' א"ר אילא טעמא וכו'. משמע לפ"ז דכסות לילה לכ"ע פטור והמיוחד ליום ולילה לכ"ע חייב אלא דר"ש ס"ל דמשום דכסות לילה פטור הוי מ"ע שהזמ"ג ורבנן ס"ל כיון דהמיוחד ליום ולילה חייב לא הוי מ"ע שהזמ"ג ולפ"ז לכאורה אין ראי' מכאן דהלכה כר"ש דלכ"ע מקרי אינה נוהגת אלא ביום משום דכסות לילה פטור ונ"ל דכוונתם דלר"ש דמקרי משום זה מ"ע שהזמ"ג ה"ה דמשום זה מקרי אינה נוהגת אלא ביום ולרבנן כיון דלא מקרי משום זה מ"ע שהזמ"ג ה"ה דלא מקרי אינה נוהגת אלא ביום ודו"ק:

דף טו.
ד"ה דלמא וכו' ופליגי במלתא דר"י. נ"ל דר"ל דבאמצע דברי ר' יהודה נשנה דברי ר' יוסי החולק עליו בשניהם ומהרש"א הגי' ופליג אמלתא דר"י וג"כ כוונתו כן דבאמצע דברי ר' יהודה נשנה דברי ר' יוסי שחולק עליו ודו"ק:
שם ד"ה אי ר' יוסי וכו' ותקנו ממש וכו' משמע להו דבדיעבד לא יצא ידי ברכה אלא דאפ"ה תרומתו תרומה דהברכות אינם מעכבות כדאמר ולא בברכה תליא מלתא וראי' ממגילה שלא יצא בדיעבד לר' יוסי ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה אלא מאי וכו' והא דתרומה וברהמ"ז וכו'. לצדדין נקט דברהמ"ז דוקא ר' יהודה הוא ודתרומה גם כר' יהודה וככ"ע אתיא דלא משמע דפליג ר' יוסי לומר דהברכה מעכב התרומה בדיעבד וכן צ"ל לקמן בד"ה אפילו תימא ודו"ק. ועיין בפ"י ברש"י ד"ה דלמא ר' יהודה: (שם) ד"ה ולכתחלה

וכו' דאפילו ר' יהודה מודה וכו' לכאורה משמע דכ"ש דכר' יוסי אתיא דמודה במגילה דיצא בדיעבד כיון דמדרבנן הוא וא"כ סותר דברי התוס' ד"ה אי ר' יוסי דפשיטא להו דבמגילה לא יצא בדיעבד לר' יוסי ואפשר לומר דהתוס' קאי אליבא דרב מתנא דלר' יוסי דיעבד נמי לא ורש"י קאי למאי דמקשה דלמא דיעבד שפיר דמי א"צ לומר דאתי דוקא לר' יהודה דאפשר גם לר' יוסי אתי ומודה בדרבנן דיוצא דיעבד אכן אין זה מוכרח דאפשר לומר כוונת רש"י דאפילו ר' יהודה מודה דלכתחלה לא אבל בדיעבד פליגי ובריייתא לא מיירי בדיעבד ושפיר אתיא ככ"ע ודו"ק:

דף טו:

ד"ה אלא מאי בעית וכו' כחו דר' יוסי אלא הא דתניא כו' מני. כאן הס"ד:

שם

תוס' ד"ה דלמא וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לא דמי לס"פ הכותב (דף פ"ט ע"ב) דאמר חסורי מחסרא ומוקים כולה כרשב"ג כדי לתרץ לרב וכה"ג אשכחן טובי דאמר חסורי מחסרא וכולה חד תנא הוא מפני הדוחק כדי לתרץ איזהו קושיא אבל שלא משום קושיא ושפיר אפשר לומר דלאו חד תנא ור' יהודה פליג את"ק דלימא חסורי ולאוקמי כולה כחד תנא כה"ג לא אשכחן אפילו אי לא הוי אשכחן תנא דפליג אר' יהודה טפי הי' לנו לומר דתנא אחר הוא ולא ידענו שמו ועוד דכאן אשכחן ר' יוסי דפליג אר"י ואפשר לאוקמה כוותיה. ועוד נלענ"ד דמ"ש התוס' ולאוקמי אליבא דחד תנא אין כוונתם רישא וסיפא כחד תנא אלא ר"ל כיחידאה דכפי פשטות המשנה משמע דרבים פסלי בקטן ואמרינן חסורי מחסרא לאוקמי כיחידאה ועוד אם רוצה לאוקמי קטן כתנא דאשכחן לי' דאיירי בחרש אפשר לאוקמי כר' יוסי בלא חסורי מחסרא ודו"ק:

דף טז.

ד"ה מעשה וכו' דקמ"ל וכו'. הקשה מהרש"א אמאי לא מפרש וכו' גם יש לדקדק וכו' ע"ש. ולענ"ד לק"מ דסיפא פירושא דרישא הוא דר"ג קרא וסובר ת"ק דאם רצה קורא וממילא לא קשה מר"ג שרצה וקרא ורשב"ג סובר דדוקא אדם גדול ובוטח שיוכל לכוין ועכ"פ לשניהם לאו מעשה לסתור היא והתוס' נקטו דאפילו לרשב"ג לאו מעשה לסתור היא דלת"ק פשיטא דלאו מעשה לסתור היא ובזה נתיישבה גם קושיא ראשונה של המהרש"א דכיון דבסיפא מפורש בהדיא במשנה לא איצטריך לתלמודא לפרש כאן ודו"ק:

דף טז:
גמרא מ"ט דרשב"ג נ"ל דצ"ל דר"ג. עיין במהרש"ל מ"ש האי אנינות וכו' ודבריו בקצרה ואינם מובנים ועיין ברא"ש ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אסטניס וכו' וכ"מ וכו'. נ"ל דע"כ צריך לחלק בין אסטניס לענין רחיצה למי שיש לו חטטין לענין סיכה שהרי שם מותר אפילו ביה"כ דאורייתא וכאן צריך טעמא דאנינות לילה דרבנן הא ביום דאנינות דאורייתא אסור אלא דכמו דשם מותר אפילו ביה"כ כאן שאין צער כ"כ מותר עכ"פ באנינות לילה דרבנן ודו"ק:

דף יז:
ד"ה פטור וכו' ה"ג פטור מק"ש ומן התפלה ותיבות ומן התפילין מיותר וכ"כ לקמן בד"ה אלו ואלו ובמהרש"א שם ודו"ק:

שם ד"ה ה"ג רש"י וכו'. עיין במהרש"א וברש"י שלפנינו ד"ה ושלאחר המטה משמע כמ"ש התוס' בשמו:

דף יח.
יוסף על ברכות דף יח/א
ד"ה ואינו מברך וכו' של ר"ת בשבת וכו'. עיין במהרש"א ומשמע שלא הי' בגירסתו והודיעו לו במ"ש אלא והודיעו לו סתם ומשמע לי' שהודיעו לו בשבת אבל לפי הגירסא שלפנינו בתוס' לק"מ ומעשה שהי' כך הי' שמתה בשבת והודיעו לו במ"ש וה"ה ביום אחר בחול ולכן השמיטו הרא"ש ודו"ק: (שם) ד"ה וירכב וכו' אלא אסיפא וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו דהא דאמר אלא אסיפא לא דין המבואר בסיפא דהיינו שריותא דעכו"ם ולסטים אתי לאשמעינן דהוא נמי פשיטא אלא דיוקא דרישא דלאחוריו מותר ג"כ נעשה סיפא ודו"ק:

שם רש"י ד"ה הרואה פנימה את חלל ההיקף וכו' עיין בט"ז א"ח סי' ע"ב ס"ק ג' ביאור ע"ז:

דף יט:
תוס' ד"ה מדלגין וכו' והי' אומר ר"ת וכו'. הקשה מהרש"א דדלמא אפ"ה אין כהן מוזהר עליו ע"ש ולענ"ד לק"מ דלהכי אסקו התוס' ומפקינן לה מעל כל נפשות מת לא יבא דקרא זה גבי כהן כתיב בפ' אמור ומדגמרינן משם רביעית דם ש"מ דקרא זה ברביעית דם מיירי וע"כ כהן מוזהר עליו ולכן הביאו התוס' מהך דפרק בהמה המקשה אע"ג דכמה משניות וש"ס מלא דרביעית דם מטמא בעולם גם שם בפרק בהמה המקשה לעיל מזה מנין לרביעית דם שמטמא שנאמר הנוגע במת בנפש אדם אלא דהי' אפשר לומר

דאפ"ה אין כהן מוזהר עליו וכקו' מהרש"א אבל מהך דפרק בהמה המקשה מייתי שפיר מדילפינן מקרא דעל כל נפשות מת דמיירי בכהן ודו"ק:

דף כ.

ד"ה שוא"ת וכו' לקרי שוא"ת וכו'. דברים אלו אינם מובנים לי דהא רש"י לא כ' דשוא"ת היא דודאי קום ועשה היא אלא דלאו דחי' היא ולכאורה משמע דדברים אלו מיותר הן ובתוס' רי"ח וגם בתוס' הרא"ש ליתא וצ"ל היאך קרי ליה וכו' ותו לא ובדוחק יש לפרש דכיון דלא הזהיר הל"ת בזה נקרא שוא"ת לפירש"י ודו"ק:

דף כ:

ד"ה יוצא וכו' אע"פ וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דלענ"ד לשון אע"פ מדוקדק יפה דאע"פ דחזינן שהוא כד"ד לצאת י"ח ק"ש וממילא הוא כדבור גם לענין בעל קרי ואפ"ה שרינן לי' משום מצות ק"ש הרי דמשום מצות ק"ש שרינן איסור ב"ק תתיר לו גם דבור ודו"ק:

דף כא.

ד"ה ה"ג וכו' וי"ס וכו'. ר"ל אחר התירוץ ק"ש וברה"מ דאורייתא ותפלה דרבנן מוסיפין קושיא ק"ש דרבנן היא אלא וכו' וגם יש ספרים וכו' ר"ל דלא גרסי כלל ק"ש ובהמ"ז דאורייתא אלא על הקושיא והרי ברהמ"ז וכו' מתרץ דק"ש אית בה מלכות שמים וכו':

שם ד"ה ספק וכו' וא"כ הואיל וכו'. כ' מהרש"א ואצ"ל וכו' ע"ש. לכאורה כשברור לו שלא קרא ק"ש ומסופק באמת ויציב בלא"ה מוטב שיאמר ק"ש דשמא אמר כבר אמת ויציב ויהיו שתיהם בידו אלא דאכתי לא פסיקא לי' סברת ר"י דבסמוך דמוטב שאפשר אמר הכל לכן צריך לטעמא דאית בי' תרתי ודו"ק:

דף כא:

ד"ה עד וכו' שזה לא מצינו לו עיקר בגמרא. הקשה מהרש"א שמצינו לו עיקר בפ"ק דסוטה ע"ש ועיין במעדני יו"ט א"ק ע' שמיישב על נכון: (שם) לא יתפלל באיזה אמן וכו'. הכל ד"א ומהרש"ל כ' שהוא דבור בפ"ע ואינו מובן. ולפי גירסא זו צ"ל דמ"ש מתפללין מוסף הוא לאו דוקא או מעשה כך הי' ודו"ק:

דף כב:

ד"ה אלא וכו' ור"י פי' ובדשהא קמיפלגי וכו'. עיין במהרש"א ולפירושו צ"ל ובדלא שהא קמיפלגי ור"ל דכ"ע בשהא שלא מחמת אונס אינו חוזר לראש והכא אפילו בלא שהא קמיפלגי כיון שהוא ע"י שמים שותתין על ברכיו ושייך לומר גברא דחוי ועיין במעדני יו"ט ובתפארת שמואל ודו"ק:

דף כד.

רש"י ד"ה הכא גבי וכו' דקאמר שמואל וכו'. עיין בצל"ח ולענ"ד לפי מ"ש הרא"ש שגם באשתו אין הלכה כשמואל ורב יוסף י"ל דרבותא קמ"ל שגם באשתו מבעי ליה ופשיט ליה דאין הלכה כן ונקיט שמואל לפי דהתם אמר רבא אמלתא דשמואל ולפי דברי הרא"ש ניחא דמבעי ליה הכא מאי לפי שגם כאן יש ברייתא דפליג עלי' ואע"ג דברייתא אחרת מסייע לי' כיון דלא ידע מהברייתות אין לנו להשגיח אמלתא דשמואל אלא לפי הנראה לפסוק ממחלוקת הברייתות ודו"ק:

דף כד:

ד"ה הרי זה וכו' לחש. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ צ"ל המגביה והוא דבור בפ"ע ודו"ק:

שם ד"ה עד שיכלה הרוח מגופו שנודף וכו' לכאורה האי שנודף טעמא יהיב למלתא דבעינן עד שיכלה הרוח לפי שמאותו רוח נודף ויותר נ"ל דצ"ל שיכלה הריח וגירסת רש"י הריח ודו"ק:

שם גמרא מבית וועדא והדר אפוקי. נ"ב בשם מהרש"א ואתי ואזיל ולא ידעתי החילוק בין הגרסאות ולענ"ד אין זה כוונת מהרש"א שהרי מהרש"א כ' וכ"נ מפירש"י ואין מזה משמעות בפירש"י לכן נ"ל שהי' לפני מהרש"א גירסא אחרת שלא גרס מבית וועדא והגי' מבית וועדא ודו"ק:

דף כה.

תוס' ד"ה ריח רע וכו' כמו בתי כסאות דפרסאי לקמן. כ' מהרש"א דמדברי הרא"ש נ' דמותר לקרות ק"ש ע"ש ולענ"ד הרא"ש לא כ' אלא כשאין בהם ריח רע ע"ש בסי' נ"ו וכיון דכשאין בהם ריח מותר ע"כ דאין העיקר נחשב לכלום ממילא כשיש בהם ריח דאסור הוי ריח רע שאין לו עיקר ודברי הרא"ש לאחדים עם דברי התוס' ודו"ק:

שם):

רש"י ד"ה מותר לקרות וא"צ להפסיק. לכאורה משמע דלכתחלה לא יתחיל אפילו לאביי ולא ידעתי מנ"ל ואפשר דלרבותא דרבא כ"כ דצריך להפסיק ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה טמא מכאן אמרו וכו'. לכאורה אין לו ביאור ונ"ל שהוא סיום דבור דלעיל וצ"ל מחוץ למחנה מושבו מושבו טמא מכאן אמרו וכו' דעומד נמי וכו'. ועיין בת"כ פ' תזריע ס"פ י"ב וברש"י קידושין (דף ל"ג ע"ב) ד"ה ה"ג להך ובגמרא ובריטב"א שם וברי"ש פ"ק דכלים מ"ד ופי"ג דנגעים מ"ז ובתוספות יו"ט שם ובמל"מ ספ"י מה' טומאת צרעת ודו"ק:

דף כה:
תוס' ד"ה והרי לבו וכו'. עיין במהרש"א שהקשה אהא דפריך והרי עקבו רואה ועיין בתוס' הרא"ש שמיישב לנכון:

דף כו.
גמרא וכ"ע עד חצות ותו לא וכו' עיין במהרש"א ולכאורה דבריו מובנים דאדרבה כיון דמשנתינו לא מיירי בדיעבד לק"מ דמשנתינו מיירי לכתחלה ור' מרי מיירי בדיעבד ונ"ל דכוונתו דזהו באמת תירוץ של התרצן עד חצות וכו' דהיינו זמן תפלה לכתחלה אבל לאחר חצות לא הוי זמנו אלא בדיעבד לכן שכר תפלה בזמנו לא יהבי לי' ודו"ק:

דף כו:
תוס' ד"ה טעה וכו' ומיהו ברב אלפס וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר עוד דלולי דברי רב אלפס הי' אפשר לומר דהנך בריתות פליגי אהדדי ובריתא ראשונה ס"ל דכיון דלא אבדיל בקמייתא כמאן דלא צלי דמי וחוזר ומתפלל לשם חובת שעתיה ומבדיל ושניה עלתה לו לתשלומין אע"פ שהבדיל בה ובריתא שני' ס"ל דאינו חוזר ומתפלל. ולכאורה תמוה שגם דברי רב אלפס לא דמי דכאן הטעות הוא ששינה הסדר וכשיחזור ויתפלל יהי' הסדר נכון אבל כשלא הזכיר יעלה ויבא במנחה בר"ח לא ירויח כלום מה שחיסר. ונלענ"ד דס"ל להתוס' דמ"מ דומין זה לזה כמו דהכא אע"פ שכבר התפלל תפלה כזו עצמה אלא שבעת' ההוא קודם שהתפלל חובת שעתיה לא היתה תפלה זו נכונה ועתה אחר שהתפלל חובת שעתיה שתפלה כזו בעצמה נכונה אליו צריך לחזור ולהתפלל תפלה כזו בעצמה בשעה הראויי' ה"נ כשהתפלל מנחה בר"ח בלא יעלה ויבא שלא היתה תפלה זו נכונה אח"כ כש בא העת שתפלה כזו נכונה אליו צריך לחזור ולהתפלל תפלה כזו בעצמה בשעה הראויי' לתשלומין כנ"ל לשיטת התוס' אכן הרשב"א פסק ג"כ כהרי"ף ואפ"ה ס"ל דאינו חוזר ומתפלל בלא יעו"י גם הרא"ש פשיטא לי' כהרי"ף ובדין שכח יעו"י מספקא לי' וכן הטור והש"ע בסי' רצ"ב ובסי' ק"ח ע"ש וע"כ ס"ל לחלק ביניהם, וכ"כ רש"ל ועיין ב"ח ס"ס רצ"ב מ"ש על דברי התוס' אלו ודו"ק:

שם ד"ה יעקב וכו' כי מטא לחרן אמר אפשר שעברתי במקום וכו' בעי למיהדר אלמא וכו'. כצ"ל נ"ל וקאי אהא דאמרינן התם כד צלו בעי למיהדר ודו"ק:

שם ד"ה עד פלג וכו'. מדבריהם נראה דפשיטא להו שלא נחלקו ר"י ורבנן בתמיד של בין הערבים ותרוייהו ס"ל שזמנו עד הערב אלא דאי הוי אמר ר"י עד מנחה קטנה הוי ניחא עד זמן עיקר הקרבתו לכתחלה והא דאמרינן שהרי תמיד של בין הערבים קרב והולך עד פלג המנחה ר"ל שגם בפלג המנחה הי' קרב ואהא קשה להו מה ענין זה שאז יפסוק

זמן תפלת המנחה ועיין פ"י שכ' ג"כ דאין שום סברא שיחלקו בזמן הקרבת תמיד של בין הערבים ודו"ק:

דף כז.

ד"ה דרב וכו'. נ"ל שהגירסא הנכונה עפ"כ אסור לעשות מלאכה במ"ש דלגירסא אין אסור וכו' בע"ש קשה שהרי כתבו אח"כ וכן לענין תוספת וכו' ותרתי ל"ל דא"ל דכאן מיירי כשהתפלל כבר ואח"כ כתבו שגם תוספת דאורייתא לא שייך אז חדא דזו ואצ"ל זו היא ועוד דכשהתפלל באמת אסור במלאכה כדלקמן וכ"נ מדברי מהרש"א שכ' כמו דלענין מלאכה במ"ש ע"ש:

דף כז:

ד"ה והנותן וכו'. עיין במהרש"א ויש שם ט"ס וצ"ל להקדים שלום לרבו כלל. וכוונתו דלפי מה דמשמע שלא חידשו בתירוץ שני אלא דמיירי בתלמיד חבר ומשמע דלפ"ז א"צ לחילוק דלעיל וא"כ משמע דא"צ לומר שלום עליך רבי. הן אמת שיש לדחות דאע"ג דמקושיא זו אין ראי' מ"מ מהא גופא דאמר כדי שאילת תלמיד לרב דמשמע דל"ד שאילת תלמיד לרב לשאר שאלת שלום נשמע דצריך שיאמר שלום עליך רבי וחידשו בתירוץ שני דשאר תלמיד אפילו בכה"ג אסור ולכן כ' מהרש"א לשון לכאורה אבל לפי פירושו דעיקר חידושם בתירוץ שני דאפילו לשאול לכתחלה מותר נשאר סברתם הראשונה דצריך שיאמר שלום עליך רבי ומיירי כאן אפילו בתלמיד חבר כשאינו אומר רבי והתם איירי אפילו בשאלה משא"כ לפי תירוץ ראשון מיירי התם דוקא בחזרה. אכן לענ"ד הוא דחוק לומר דבזה מחולק תירוץ א' עם תירוץ ב' דא"כ הי' להם להזכיר בתירוץ א' דמיירי בחזרה דוקא. לכן נלענ"ד דעיקר חידושם בתירוץ שני דמיירי בתלמיד חבר אבל שאר תלמיד כלל לא אלא דלא ניחא להו לומר דתלמיד חבר אסור לו לומר סתם שלום עליך דא"כ אמאי אמר ר' ירמי' בר אבא לרב מי בדלת ולא אמר מי בדל מר מאי חילוק בין שלום עליך ובין מי בדלת וא"כ אמאי אמר כדי שאלת תלמיד לרב מאי בין תלמיד לרב לאנשים אחרים לכן כתבו לכתחלה קאמר ואפילו תלמיד חבר לכתחלה צריך שיאמר שלום עליך רבי וצריך לומר שהי' לר' ירמי' בר אבא איזהו טעם שלא חשש כאן על לכתחלה ודו"ק:

דף כח.

ד"ה ושל מוספין וכו' ותירץ דהתם מיירי בשבת. ר"ל דהנך תרווייהו למצוה והא דאמר מוספין בשש מיירי בשבת והא דמשמע דנשחטין עם התמיד מיירי בר"ח דאיכא נדרים

ונדבות היו מקדימין המוסף להקריב אחריו נדרים ונדבות וכמ"ש מהרש"א אבל בדיעבד כשרין כל היום ועיין במ"א סי' רפ"א ס"ק ב' ודו"ק:

דף כח:

גמרא ולא עוד וכו'. האי ולא עוד צריך ביאור ומהרש"א בח"א פירש גם אם לא יהי' מיתתי מיתת עולם כרשעים גמורים מ"מ שמא יוליכו אותי לדרך גיהנם להיות נדון י"ב חודש ע"ש ולפ"ז הוי האי ולא עוד קל מדלעיל ומשמעות ולא עוד הוי חומר מדלעיל ונלענ"ד לפרש שיש עוד חילוק בין דין מלך ב"ו לדין ממ"ה הקב"ה שבדין ב"ו יש מי שיוצא זכאי ואין לו עונש ולא שכר אבל בדין ממ"ה הקב"ה אי אפשר לצאת זכאי אא"כ יזכה עוד לג"ע לכן אמר ולא עוד אלא שיש לפני שני דרכים וא"א להנצל מגיהנם אא"כ יוליכו אותי לג"ע וצריך לזה זכות יותר גדול מלצאת נקי בלא כלום. עוד נלענ"ד דהנה לצדיק מראין פורעניות הרשעים וכמ"ש ויצאו וראו בפגרי האנשים הפושעים בי וכן לרשעים מראין שכר הצדיקים וכמ"ש רש"י בפסוק הכסיל חובק את ידיו ואוכל את בשרו וא"כ גם לריב"ז הראו לו חלקו לג"ע ופורעניות הרשעים בגיהנם וז"ש ולא עוד אלא שיש לפני ר"ל שאני רואה בעיני שני הדרכים עומדים לפני וא"י איזהו להוליכי לשם ואיזהו לראות בלבד ודו"ק:

דף כט.

הא בצבור כ' בצל"ח ומ"מ גבורת גשמים בתה"מ מחזירין אותו ביום א' דפסח במוסף שהש"צ אינו מזכיר ולענ"ד בכה"ג אין היחיד חוזר עיין באה"ט סי' קי"ד ס"ק א' לענין יום אחרון של חג כשהזכיר וה"ה ביום א' של פסח כשלא הזכיר ונלענ"ד דאה"נ שהי' יכול להקשות כן ודו"ק:

דף כט:

ברכות דף כט/ב

תוס' ד"ה הא דאדכר א"ו יש לפרש וכו'. עיין במהרש"א עד אבל אדכר טל לחודי' אין מחזירין וכו' ואינו מובן ונ"ל דצ"ל אבל אדכר טל לחודיה מחזירין אותו ולא גרע וכו' ר"ל כיון דלפ"ז משמע דבדאדכר טל לחודי' מחזירין פשיטא דבדלא אדכר כלל דודאי מחזירין ולא הי' צ"ל דבדלא אדכר כלל מחזירין אכן מ"ש דלפירוש דאדכר טל לחודיה צריך להשמיענו לא אדכר כלל לדיוקא אינו צורך לענ"ד דדוקא לפירוש דאדכר טל ומטר אבל הזכיר טל לחוד מחזירין שפיר הקשו דא"כ פשיטא דבלא הזכיר כלל מחזירין דמשמע להו סתם לא הזכיר היינו לא הזכיר כלל אבל לפירוש דבהזכיר טל לחודי' אין

מחזירין ודאי דשפיר אצטריך לאשמעינן דבלא הזכיר כלל מחזירין ולא שייך להקשות פשיטא ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מי שאינו יכול. כן הי' גרסתו בדברי רבנן מי שאינו יכול לומר תחנונים וכ"ה גי' התוס':

דף ל.

תוס' ד"ה והיכי מצלי וכו' ומיהו בתוספת הר' יוסף פסק וכו' כצ"ל וכ"ה בתו' רי"ח:

שם ד"ה הלכה כר' וכו' ואפילו במהלך וכו'. ר"ל אע"פ שהחמור מהלך וא"צ להעמיד חמורו ועיין בראש ובד"ח אות ס"ו:

שם רש"י ד"ה בהדי צבורא וכו' שאינו יוצא הס"ד ואח"כ מה"ד וכי הוה וכו':

שם ד"ה לא חזינן וכו' הלכך וכו'. האי הלכך צריך ביאור הא כל עיקר הדברים כתב לעיל מזה שלא להקדים תפלה לק"ש ונלענ"ד דס"ל דלא פליג על אבוה דשמואל ולוי במקדים לצאת לדרך דתפלה מעומד עדיף ממסמך גאולה לתפלה אלא דרבנן קשישאי לא עבדי הכי בשבתא דרגלא להקדים התפלה קודם זמנה כיון דמ"מ אפשר להתפלל אח"כ וכיון דע"כ ממתין עד זמן ק"ש מצוה לסמוך גאולה לתפלה והיינו כפי' ר"ח דרב אשי לא פליג אאבוה דשמואל ולוי ולא מטעמי' עיין בראש ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מסמך וכו' ומשמע וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דבגמרא שם לא נזכר מהלך ואפשר לפרש דהיינו ועדיף ממהלך דמיושב יכול לכוין וכמ"ש המ"א סי' פ"ט ס"ק ט"ז ועמ"ש הרא"ש בשם ר"ח בהא דאבוה דשמואל ולוי. ומ"ש התוס' לעיל ואפילו במהלך האמת קאמרו דמוכח כן מכאן וכ"ש לפי מ"ש לעיל דר"ל דחמור מהלך אין ראי' משם למהלך ברגליו ול"ק מהבינננו דאפשר דמעומד לא אתי לאפוקי אלא מהלך ברגליו ודו"ק:

דף לא.

ד"ה במקום וכו' פשוטו וכו'. נ"ל דכוונת התוס' דלא נימא דראיית הגמרא מוגילו ברעדה ומפרש במקום גילה היינו תפלה תהא רעדה לכן כתבו דלפי פשוטו ודאי אין ללמוד מכאן וא"כ יכול לדחות מנ"ל ללמוד מכאן דלמא קרא כפשוטו כדדחי לעיל דלמא הדרת ממש ויותר מזה דבירושלמי הביא ג"כ מקרא זה ומפרש וגילו ברעדה כפשטי' דקרא וע"כ דלא יליף אלא מרישא דקרא ועבדו היינו תפלה וכ"מ בשטמ"ק שצריך לפרש שאין הלימוד מסיפא דקרא אלא מרישא. כנ"ל כוונת התוס'. שוב ראיתי ברי"ף בע"י שהרגיש בדברי התוס' ע"ש. ומ"ש התוס' והכי מפורש בירושלמי אדלעיל קאי שמפרש וגילו ברעדה כפשטי' והנלענ"ד בכוונת התוס' כתבתי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה המקיז וכו' אלמא דאין מועלין וכו' משמע להו דאי הוי מועלין לא היו נמכרין לגננים דלא מועיל פדיון בקדושת הגוף אלא בבהמה בעלת מום כדאיתא במשנה מנחות (דף ק' ע"ב) ועיין ברמב"ם פ"ה מה' ערכין ובאמת ביומא (דף נ"ט) מפורש דמעינה דדמים מדרבנן הוא ע"ש וכמ"ש רש"י ודו"ק:

דף לא:
גמרא א"ד הכי וכו'. עיין מהרש"א בח"א ולפי גירסא שלפנינו החילוק שבין ב' הלשונות דל"ק היא בניחותא ולל"ב היא בתמיה ודו"ק:

דף לב:
תוס' ד"ה גדולה וכו' בלא תפלה וכו'. עיין במהרש"א ובתו' רי"ח משמע דכוונתם להוכיח דמע"ט בלא תפלה אינו מועיל ולענ"ד אפשר לומר דודאי מע"ט אין להם שיעור דבכל עת יכול לעשות מע"ט וא"כ מרע"ה גם בעת שהתפלל הי' יכול לעשות מע"ט ושבק אותם ותפס התפלה ונענה בה ש"מ דתפלה גדולה ודו"ק:

דף לד.
ד"ה מלמדין וכו' וחיישינן ליוהרא. הוא טעם אחר וכ"ה בתו' רי"ח. [אמ"ר. ועיין בב"י או"ח סי' קי"ג וט"ז שם ס"ק א' ב']:

דף לה.
תוס' ד"ה אחליה וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש שם חומש שיגרת לישנא הוא דאם לא הוי ידעינן חילול לא שייך חומש וא"כ כיון דילפינן חומש ע"כ ע"י חילול הוא ועיקר כוונתו לביעור ודו"ק:

דף לה:
ד"ה כאן וכו' ועוד י"ל וכו'. עמ"ש בגליון הש"ס ע"ז עד אי ס"ד דאית לי' וכו' ולא הבינותי דהא ר"ח ב"פ לא הקשה אמאי כתיב כאן ולקחתי וכאן כתיב ואספת דפשיטא לי' דכאן מיירי בעושין וכאן באין עושין כנראה מפשטי' דקראי אלא דקשה לו יכתוב כאן ולקחתי דגנך או כאן ואספת דגני ומוכיח מזה דבזמן שישראל עושין רש"מ נקרא דגנך וכשאין עושין נקרא דגני וזה לא מצי להוכיח כלל מקרא דועמדו זרים ואע"ג דכתיב שם צאנכם ולא צאני מ"מ לא עדיפא לי' מואספת דגנך ואדרבה דגני מדגנך עדיפא לי' ודברי התוס' מפורשים יותר בתו' רי"ח ובתו' הרא"ש דקושייתם מהא דר"ש בן יוחי דלקמן דמוקי לה באין עושין ותירצו בתירוץ א' דודאי רשב"י מודה דואספת דגנך מיירי בעושין רש"מ דקרא מפרש והי' אם שמוע תשמע אלא שאין עושין כ"כ ורחב"פ ג"כ ס"ל כן אלא דמיירי בעושין קצת ואפ"ה נקרא דגנך ועוד י"ל דפליג אדרשב"י וס"ל כר' ישמעאל ועושין לגמרי

ואין עושין כ"כ כי הדדי נינהו ודו"ק. ועיין במהרש"א שכ' בדרך אחר ועיין במהרש"ל ולפי פירושו לא ידעתי לפרש מ"ש התוס' דפליג לי' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה סעיד חשוב טפי ממזון. ולכאורה קשה מנ"ל דחשוב טפי ממזון אימא דלא חשיב טפי אלא מזיין ולא ממזון ונ"ל שהוצרך לזה למאי דמקשה א"ה נבריך עליה ג' ברכות ועל מזון אין מברכין אלא ברכה מעין ג' ודו"ק. שוב מצאתי דברים אלו בצל"ח והקשה אח"כ על הגמרא גופי' מנ"ל לומר דסעיד ויקשה לו נברך עלי' ג' ברכות אימא דאקרי מזון ולק"מ ולענ"ד על הגמרא אין להקשות דפשיטא לי' דלא אקרי מזון אלא דבר מאכל ולא שייך אלא או זיין או סעיד ודו"ק:

דף לו.

רש"י ד"ה תחלה וכו' ואם בא להשהותו ישהנו. הנה בגמרא ודאי מבואר דדוקא ע"י אניגרון מותר לבלוע לכן הי' נ"ל לכאורה לפרש דברי רש"י דבלא אניגרון ודאי אין דרך לבלוע שמן דאזוקי מזיק ועוד מוכח מלתא טפי דלרפואה עביד לכן כ' רש"י לא יערענו בשמן דמשהי ליה בתוך גרונו ואינו בולעו וכיון דלא בלע ר"ל דשמן בעינא ודאי לא בלע שהרי אזוקי מזיק ופשיטא דכשיבלע יהא מוכח דלרפואה עביד ומ"מ גם כשלא בלע ליה מוכח מזה דלרפואה עביד ואסור בכל ענין ואח"כ כ' לא יתן השמן בפיו לשם ערעור ר"ל ואז דרך ליתן שמן בעינא וה"ה דע"י אניגרון אסור כשאינו בולע מהאי טעמא כי אם לשם בליעה ואז ודאי נותן לתוך אניגרון שלא יזיק ואם בא להשהותו ישהנו כיון שבולע ע"י אניגרון. אכן ראיתי בתוספת רי"ח ובתו' הרא"ש דמפרשים הכל ע"י אניגרון וקאמר תחלה דכשאינו בולעו לעולם אסור אפילו ע"י אניגרון ואח"כ כ' כי אם לשם בליעה ואז מותר ע"י אניגרון ע"ש ודברי התוס' שלפנינו מ"ש ליישב פירש"י צריך ביאור ונ"ל דכוונתם לא יערענו להשהותו ר"ל דשמן בעינא לעולם אסור להשהותו בין כשבולע אח"כ ובין כשפולט אח"כ אבל נותן הוא לתוך אניגרון ואפילו להשהותו ובולע אח"כ. ומ"ש התוס' או בולעו בעיניה בלא שהייה זה לא נזכר בדברי רש"י אלא ר"ל דהדין כן לדעת רש"י דאין איסור רק בשהייה דאז הוא דרך רפואה אבל בבליעה בלא שהיי' ליכא חשש רפואה ופשיטא דמותר. ולכאורה משמע מדבריהם דמפרשים דברי רש"י כמ"ש לעיל דמ"ש לא יערענו דמשהי ליה מיירי בשמן בעינא ואסור בין בולעו ובין כשאינו בולעו ומ"ש רש"י ואינו בולעו היינו דסתמא דמלתא הוא כן וכמ"ש ומ"ש אח"כ כ"א לשם בליעה ר"ל ע"י אניגרון ודו"ק:

דף לו:
תוס' ד"ה ברטיבא וכו' בפה"א. מהרש"א כ' דדעת התוס' כהרי"ף דמברכין על פלפלין רטובין בפה"א ולא ידעתי מנ"ל הא דלענ"ד אפשר לומר דהתוס' קאי על זנגביל לכן כתבו כגון ליטוארי"ו בלעז וכ"כ רש"י על הומלתא ואע"ג דמשמע דמלת ליטוארי"ו הוא שם מרקחת ושייך על כל המינים וכמ"ש התוס' אח"כ על קל"ו של גרופל"י מ"מ לא מצינו מי שכתב כן על פלפלין ומשמע דאין רגילין לעשות כן בפלפלין א"ו משמע דהתוס' קאי על זנגביל ומ"ש אח"כ וכן הלכה בזנגבילא היינו דהלכה כן הוא ובפלפלין אפשר דס"ל בפה"ע ולכן לא מצינו להפוסקים שיאמרו דדעת התוס' כהרי"ף בזה ומ"מ י"ל דלא משמע לי' למהרש"א דשבקו התוס' פלפלין ונקטו זנגביל ודו"ק וצ"ע:

דף לז.
ד"ה הכוסס וכו' דלא אשכחן ברכה וכו' נ"ל דר"ל ומהאי טעמא משמע שלא יברך ברכה מעין ג' ור"ת רצה לתקן זה והגי' על האדמה ועל פרי האדמה ושפיר יברך מעין ג' ולא על המחי' משום דלא בירך במ"מ ודו"ק. [אמ"ר. ועיין בט"ז סי' ר"ת סק"ז]:

שם ד"ה נתן וכו' וא"ת לר"ג וכו'. מדבריהם נראה דעל רוב רביעית צריך לברך ברכה אחרונה ועיין בא"ח סי' ק"צ ס"ג ובט"ז שם ס"ק ג' ודו"ק:

דף לז:
ד"ה חביצא וכו' לכך נ"ל וכו'. וצ"ל דבלקט מכולן אפשר ג"כ לפרש שנדבקו ע"י מרק אבל לא ניחא להו לפרש דמיירי שנתבשלו:

דף לח.
ד"ה לחם וכו' משום עושה עיסתו כדי לחלקה בבצק פטורין וכו' כצ"ל ועיין ביו"ד סי' שכ"ו ס"ב:

שם ד"ה והא תנן וכו' דפשיטא למתניתין וכו'. מדבריהם נראה שמפרשים ה"א לאכילה קא מכוין ר"ל אע"ג דמתכוין לרפואה מ"מ כיון שראוי לאכילה לא מוכחא דלרפואה עביד דאפשר לתלות דלאכילה קא מכוין והחילוק הוא רק בין שבת לברכה והוצרכו לזה לפי שיטתם דלשון כל משמע אע"ג דעיקרו לרפואה וה"ה אפילו מכוין לרפואה ודו"ק:

דף לט:
ד"ה אבל וכו'. אבל פתיתין ושלמין ממין א' וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד בכוונה נקטו התוס' פתיתין דהיינו גדולים להורות לנו דלפי מאי דקיי"ל כר"י אפילו הפתיתין גדולים ומפת נקיה מברך על השלם ואע"ג דבתוספתא שהביאו לא נזכר אלא פרוסה ס"ל להתוס' דלמאי דקיי"ל כר"י אין חילוק בין גדולים ובין שוין ודו"ר ועיין בא"ח סי' קס"ח ס"א

ובמחצה"ש סק"א: (שם) ד"ה כתנאי וכו' ומ"ס חשוב עדיף פירוש חטין וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ומר סבר וכו' ולפי' ר"ת וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דהא כמו שפירשו לעיל אע"ג דמסברא חשוב עדיף וכו' ה"נ נימא דשלם עדיף מפתיתין של חטין אע"ג דאקדמי' קרא כן אפשר לפרש ה"נ נימא דשלם עדיף מפתיתין גדולים ולכן הוצרכו לזה כיון דכי הדדי נינהו ודו"ק. שוב מצאתי כן בפ"י:

שם ד"ה כל היכא וכו' דיתן לו הגדול. ר"ל חצי מהגדול אע"ג דשוין הם מ"מ חשוב טפי ודו"ק. ומ"ש הואיל ואינו נקי מזה נ"ל אע"ג דלעיל ד"ה אבל כתבו דאפילו הפרוסה נקי' ומיירי גם בגדולה וכמ"ש שם מ"מ עיקר פלוגתייהו לא מיירי דוקא בנקי' יותר ומ"מ גם בנקי' יותר לא איכפת לי' על איזהו מברך כיון שרוצה לאכול שניהם ועיין בא"ר סי' קס"ח ס"ק א' ומ"ש שם בעזה"י:

דף מ.

רש"י ד"ה יבש המעיין וכו' ואח"כ יבש וכו' ואח"כ נקצץ האילן. עיין בר"ש פ"א דבכורים מ"ו שכ' דדוקא יבש ונקצץ ואח"כ קצר אבל קצר ואח"כ יבש ונקצץ הוי נראו לקריאה ונדחו וירקבו אכן הרמב"ם פ"ד מה' בכורים הי"ב כ' קצר ויבש ונקצץ מביא ואינו קורא והיינו כדברי רש"י וצ"ע ליישב קו' הר"ש ומ"מ נ"ל דכ"ש יבש ונקצץ ואח"כ קצר ודו"ק:

שם תוס' ד"ה איתיה לגווזא דהדר מפיק מהכא נראה וכו'. ר"ל אע"פ שאין נשאר בחורף אלא השורש שתחת הקרקע ולא כפירש"י דבעינן שישאר הענף דהיינו מה שלמעלה מן הקרקע ומ"ש שכן דרך העץ להתקיים ר"ל השורש שתחת הקרקע ודעת הר"מ כרש"י ועיין בב"ח ר"ס ר"ג ומ"ש שם בעזה"י וכאן אין להאריך:

דף מ:

ד"ה נימא וכו' וי"מ וכו'. עיין במהרש"א ונראה מבואר מדבריו דסברת הי"מ אלו אינו סברת התרצן בגמרא אליבא דר' יוחנן משום דאמר ברכה דלא תקינו רבנן וכ"מ ודאי דאל"כ מה בין המקשן או להתרצן ונלענ"ד לפרש כוונת הי"מ דפליגי ר"מ ור' יוסי אי ברוך המקום כהזכיר השם דר"מ ס"ל דהוי כהזכיר השם ור' יוסי ס"ל דלא הוי כהזכיר השם לכן לא הוי ברכה כלל והתרצן לא ניחא לי' בזה אלא גם לר' יוסי הוי כהזכיר השם ומ"מ כיון דאמר בלשון דלא תקינו רבנן לא הוי ברכה ועיין בפ"י ובצל"ח ואין להאריך. ואענה גם אנכי הנלענ"ד בכוונת הי"מ דהמקשן ס"ל דכיון דלר"ה על הפת ועל היין כיון שגורם ברכה לעצמו לא יצא בשנ"ב היינו מטעם דכיון דתקנו לי' רבנן חשיבות ואפשר דס"ל כפי' רשב"א (דף מ"א ע"ב) בתוס' ד"ה א"ה שתקנו לי' ברכה חשובה בפ"ע והוא בירך שנ"ב כמו שמברכין על דבר שאין לו חשיבות הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים

אבל אשאר דברים שאין להם חשיבות כשאמר שנ"ב לא הוי משנה ממטבע שטבעו חכמים כיון דמ"מ בירך ברכה שתקנו חכמים אדבר שאין לו חשיבות וממילא כשבירך ברכה שלא תקנו חכמים כלל אפילו אדבר שאין לו חשיבות הוי משנה ולכן א"ש ר"ה כר' יוסי אבל לר' יוחנן דאפילו בירך אדבר שיש לו חשיבות שנ"ב יצא ה"ה כשבירך בלשון שלא תקנו חכמים כלל יצא ולא איכפת לן במה שמשנה וע"כ ס"ל כר"מ והתרצן השיב דברכה שלא תקנו חכמים גרע משנ"ב אדבר שיש לו חשיבות ולפ"ז הוי סברת הי"מ כסברת התרצן אלא דהמקשן הי' סבר דלא מועיל סברא זו אלא לר"ה והתרצן השיב דבזה א"ש גם לר' יוחנן ונתיישבה קו' מהרש"א ע"ש ודו"ק. שוב ראיתי במהרש"ל שכ' אבל פת ויין חשבינן שהכל לגבייהו כברוך המקום ונ"ל דכוונתו כמ"ש:

שם ד"ה אמר אביי וכו' וברכות של שמ"ע וכו'. נלענ"ד לפרש דבריהם דמתחלה הקשו מכל ברכות של שמ"ע ותירצו מקודם אשאר ברכות חוץ מברכת אבות דאינן באין בפתיחה וחתימה משום דסמיכו לברכת אבות ולכן לא שייך בהו מלכות ואח"כ תירצו אברכת אבות גופיה דאלהי אברהם הוי כמו מלכות ולא ידעתי מה הוסיף מהרש"א דמשאר ברכות די"ח ל"ק להו דלענ"ד התוס' הקשו ותירצו גם משאר ברכות י"ח ואפשר לא הי' בגירסתו אלא וברכות של שמ"ע אין בהם מלכות דאלהי אברהם וכו' ודו"ק:

שם גמרא מאי קמ"ל אע"ג וכו'. הקשה בצל"ח הא טובא קמ"ל לאפוקי מדר' יוסי דלעיל וכ' לתרץ דכאן יצא אפילו לר' יוסי ע"ש אכן בתוס' רי"ח ובתוס' הרא"ש מבואר דאתיא כר"מ דוקא ע"ש ונ"ל דמקשה מאי קמ"ל הא כיון דסתם לן תנא כר"מ פשיטא דהכי קיי"ל ומתרץ איצטריך וכו' ואתיא משנה זו אפילו לר' יוסי וא"כ טובא קמ"ל לאפוקי מדר' יוסי ודו"ק:

דף מא.

ד"ה בשלמא וכו' ונובלת דמתניתין וכו'. עיין במהרש"ל ולענ"ד רש"י קאי על הבשלמא והוכרח לפרש לל"ב דל"פ במשנתינו דלל"ק א"א לומר דמ"ד בדמאי תמרי זיקא מפרש במשנתינו בושלי כמרא דא"כ ע"כ מ"ד בדמאי זיקא מפרש במשנתינו תמרי זיקא דהא כאן וכאן ר' אלעא ור' זירא פליגי וזה א"א ונצטרך לומר דמ"ד בדמאי תמרי זיקא מפרש גם במשנתינו תמרי זיקא וא"כ גם לדידי' תקשה לכן הוכרח רש"י לפרש דבמשנתינו לכ"ע בושלי כמרא ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אבל בשאין וכו' וא"ת וכו'. כ' מהרש"א והתירוץ חסר ולפנינו הוא מבואר בתוספות:

שם ד"ה מיתיבי וכו' לכן צריך להנהיג הכי וכו'. עיין בגליון הש"ס מה שהגי' אכן מהרש"ל ומהרש"א ניחא להו גירסא שלפנינו ומ"ש כדפרישית לעיל ר"ל בדבור שלפני זה בשם בה"ג ומשמע מדברי מהרש"א שהי' גירסתו בתוס' קודם כדפרישית לעיל תיבת בה"ג ולשיטתו שכתבו התוס' לעיל שפוסק כמ"ד באין ברכותיהן שוות מחלוקת ומ"ש מהרש"א דלכ"ע אין בפה"א פוטר בפה"ע לק"מ לענ"ד דמבואר מדברי המקשן שלא הקשה אלא למ"ד דכשברכותיהן שוות דוקא מחלוקת אבל למ"ד בשאין ברכותיהן שוות מחלוקת ניחא לי' הברייתא כפשטה דלת"ק מברך על הצנון ופוטר הזית ור' יהודה לא פליג אלא משום דהזית ממין ז' ולא הצנון אבל בקליות לא פליג. ומ"ש עוד מהרש"א דבה"ג ס"ל בפה"ע קודם היינו כששניהם מין ז' או שניהם אינם ממין שבעה וכמ"ש מהרש"ל ולהכי נקטו קליות ותפוחים ולא קליות וזיתים דבכה"ג לבה"ג זיתים קודמים לר"י דבפה"ע קודם אבל קליות ותפוחים לת"ק פשיטא דמברך בפה"א ופוטר פה"ע ולר"י כיון דקליות ממין ז' ולא תפוחים מברך בפה"א על הקליות ופוטר התפוחים ודו"ק:

שם ד"ה אמר ר' ירמי' וכו' ולא נהירא וכו'. לכאורה אפשר לומר דרב יוסף לכ"ע אמר ולת"ק יתפרש כששניהם שוין בחביבות ולר' יהודה מיירי אפילו האחר חביב ורב חסדא ורב המנונא ס"ל כר' יהודה לכן לא חלקו משום חביב ודו"ק וצ"ע:

שם רש"י ד"ה כדי רביעית וכו' לפי שהיין וכו'. אינו מובן לי דמה בכך שהיין עב והמים קלושין הא השתא לא נקרש היין אלא. דמשערין חרצנים וזגים כשיעור שיפיל מן הכלי רביעית ומה לי יין או מים ול"ד הא דמנחות דמיירי דהדם נקרש ובסוכה (דף ו' ע"א) פירש"י כדברי התוס' דכאן ע"ש ואם כוונת רש"י כדברי התוס' אין ענין הא דמנחות לכאן ודו"ק ואפשר כוונתו דדי שיצא יין פחות מרביעית דכשיתך כמים יהי' רביעית וצ"ע:

דף מב.

ד"ה הסבו וכו' ואנו וכו'. ר"ל מדינא ס"ל כל"ב דרב (דף מ"ג ע"א) דדוקא פת מהניא לי' הסבה וה"ה ישיבה לדידן אבל פת דמהני הסבה די לדידן בישיבה ודו"ק:

שם מההוא דפליגי ביין וכו'. ר"ל וע"כ לא מיירי בברכה אחרונה דאין זימון לפירות כ"כ הרא"ש:

דף מב:

יוסף על ברכות דף מב/ב

ד"ה ורב ששת וכו' שבתות ויו"ט לאו דוקא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אע"פ שכ' הרא"ש שלא הי' הגירסא בגמרא ובשעה שאדם יוצא מבית המרחץ וכו' מ"מ אינו מוכרח

שהתוס' לא היו גורסים כן דאפשר לפרש דכוונתם דשבתות וי"ט וכל הני הוא לאו דוקא דה"ה בחול ואינו יוצא מבית המרחץ ולא הקיז ודו"ק:

שם ד"ה עשרה וכו' ניחא הא דפריך וכו' מהרש"א הגי' דפרישית במתניתין וגי' רש"ל דפריך ממתניתין ור"ל דפריך ממתניתין אברייתא ודו"ק:

דף מד.

ד"ה על העץ וכו' ביין נמי אין לשנות עיין במהרש"א עד בסוף דבריהם נראה שאין לשנות כלל משמע דכאן אפשר לומר דמ"ש אין לשנות היינו שיאמר על הארץ ומ"מ יסיים ועל פרי הגפן אלא מסוף דבריהם שכתבו וחותם על הארץ ועל המחיה ועל הפירות ולא כתבו גם על פרי הגפן משמע שאין לשנות כלל ולענ"ד אדרבה מסוף דבריהם אין ראי' כלל דאפשר לומר דכיון דע"כ אומר ועל הפירות א"צ לפרט ועל פרי הגפן אבל כששתה יין לבד צריך לפרט ועל פה"ג וכ"מ במ"א סי' ר"ח ס"ק כ' ע"ש ומסתימת דבריהם דהכא משמע טפי דס"ל דאין לשנות כלל ודו"ק:

דף מה.

תוס' ד"ה שלשה וכו'. נתנו דעתם לאכול זהו בסוף. נ"ל דט"ס וצ"ל גמרו מלאכול וכ"ה בירושלמי וכן הביאו הר"י והרשב"א והרא"ש ובתוס' ר"י חסיד ובתוס' הרא"ש בדף נ' ע"ש:

שם ד"ה אם רצו וכו' ושנים הוו התם. דמשמע להו דבר קפרא לא הי' אוכל עמהם ואח"כ כתבו ועוד אי הוו שלשה ר"ל שגם בר קפרא הי' אוכל עמהם ודו"ק:

דף מו.

תוס' ד"ה לא סבר וכו'. עיין במהרש"א [ויש שם ט"ס וצ"ל הך הלכתא ומימרא דר"י] מ"ש אלא דאית לן לפלוגי בין דאיכא גדול וכו'. נראה מדבריו דלא אמרו בעה"ב בוצע אלא בדליכא גדול אבל בש"ע סי' קס"ז סי"ד פסק דאפילו איכא גדול בעה"ב בוצע ומה שנתן ר' אבהו רשות לר' זירא לברך כ' המ"א שם ס"ק ל"ב דרשאי ליתן רשות לגדול מדרך כבוד ולא מצד הדין ע"ש ובתוס' ר"י חסיד ובתוס' הרא"ש תירצו עוד דכיון דעיקר הסעודה לכבוד ר"ז גם הוא נחשב בעה"ב ע"ש ומדברי המחצה"ש שם נראה שפירש גם דברי המהרש"א דהיינו דרך כבוד יתן רשות לגדול ולא מדינא ולענ"ד א"א לפרש כן כוונת מהרש"א שהרי מבואר בדבריו דמימרא דר"י דבעה"ב בוצע מיירי דוקא דליכא גדול ולפי פסק הש"ע מיירי אפילו איכא גדול מדינא בעה"ב בוצע גם שאר דברי מהרש"א אין מתפרשים כלל בדרך זה ובפרט מה שסיים והתוס' שכתבו וכו' ה"ה כשיש בעה"ב ויש

גדול ל"ל זה הא התוס' מיירי מדינא גם מ"ש בתרי מימרא דר"י לא משמע כלל לפרש כן ע"ש ודו"ק וצ"ע ואין להאריך:

שם ד"ה ולמ"ד וכו' לכך נראה וכו'. כ' מהרש"א דאיכא לפרושי כשיטתם דלעיל ע"ש ולא הבינותי דא"כ לרב זביד משמיה דאביי דאמר לקמן אליבא דרב ששת דחוזר לראש היאך יפרש הברייתא דשתים ושלש ודוחק לומר דמתרץ לה כר"נ בברכת פועלים ועוד לפירוש התוס' לקמן ע"ב בד"ה להיכן ליכא למ"ד דמתחיל אח"כ נודה לך ואכתי לא ס"ל פי' הר"מ מאיברא שכתבו שם שהרי הר"מ מאיברא פי' גם כאן דקאי איצא א' מהם לשוק וכאן לא אסקי אדעתייהו אכתי האי פירושא ודו"ק:

שם ד"ה כל הברכות וכו'. דנטילה שייכא בלא א"י עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר דהתוס' ס"ל כדעת הי"א שמביא הטור בסי' ז' דבעשה צרכיו אפילו קטנים צ"ל ענ"י א"כ ליכא א"י בלא ענ"י ולכן כתבו דמ"מ כיון דשייכא ענ"י בלא א"י כגון בנטילה לאכילה לא הוי ברכה הסמוכה לחברתה ודו"ק:

שם וי"ל לפי שהיו רגילים וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד יותר הו"ל לפרש משום דאותו שמברך ברבה אחרונה לא בירך ברכה ראשונה ודו"ק:

דף מו:

ד"ה להיכן וכו' דהיינו למר מהזן וכו'. עיין במהרש"א עד קשה קצת וכו' מיהו מ"ד וכו' ולא ידעתי אמאי לא נפרש דלמ"ד חוזר לראש היינו לברוך שאכלנו ואע"ג דאין יחיד אומרה מ"מ זה שנתחייב כבר בזימון ס"ל לאותו מ"ד שאומרה כמו לפירש"י דאין יחיד אומר הזן מ"מ זה שנתחייב כבר בזימון אומרה כמ"ש רש"י בד"ה חוזר לראש ודו"ק:

דף מז.

ד"ה אין המסובין וכו' ואמאי וכו'. ר"ל וכיון שאין רשאי אמאי מועיל כשנותן לו רשות אבל לפי"מ דפירשתי דאם כל א' ככרו לפניו או כשנתן לכל א' חלקו מותר מ"מ מצד דרך ארץ הבוצע פושט ידו תחלה ומועיל כשנותן רשות כנ"ל. ועיין בא"ח סי' קס"ז סט"ו י"ז ומ"ש שם בעזה"י: (שם) ד"ה כל המאריך וכו' ומסקנא וכו'. נ"ל דכוונתם דלכאורה הי' משמע דהא דאמר כאן כל המאריך באמן וכו' פליג אהא דאמר לעיל אינו אלא טועה ולפי מסקנא זו צריך להמתין על כל העונים לכן כתבו התוס' דהאי כל המאריך לא פליג אהא דאמר לעיל שלא יאריך יותר מדאי וגם למסקנא דהכא לא ימתין אלא על רוב העונים ודו"ק:

דף מז:
ד"ה מצוה וכו' וכ"מ נמי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד הראי' מכתובות אינו אלא לעיקר הדין דאבלות לא דחי יו"ט וטעמא שגם אבלות יום ראשון הוא מדרבנן ועיין ברא"ש פ"ב סי' ט"ו ובתוס' רי"ח לקמן ודו"ק:

דף מח.
ד"ה ולית הלכתא וכו' אע"ג דתנא וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש דלעיל הוה דעת אחרת כ"מ להדיא בתוספות רי"ח שכתב דברים דלעיל אחר מ"ש בשם ר"י שלא רצה ר"ת לעשות מעשה לצרף קטן פורח או יודע. ומ"ש דר"ת גופי' כתב לעיל דבעינן פורח ויודע מבואר בתוס' רי"ח שהביא כן ר"ת בשם בה"ג ומפרש דהוי ו' מחלקות ופירושו או יודע וצ"ל שכן הוא כוונת התוס' כאן בשם ר"ת שתחלה הביא סתם פורח ויודע ועכ"פ לא מוטל בעריסה ואח"כ מפרש דסגי פורח או יודע. ומ"ש דהיאך אפשר דלית הלכתא לא קאי אר"י ולפירוש ראשון פליג שפיר לא הבינותי אדרבה בדבריהם לעיל מבואר דלא נראה להם דקאי אר"י כיון דתניא כוותיה ולר"ת משמע לי' דלר"י מדסתם משמע דלא תלי אלא בפורח ואין חילוק בין יודע או לא אבל בברייתא כיון דלא תנא בהדיא פורח אלא לאתויי אפשר לפרש פורח אפילו א"י וביודע לא בעי פורח ודו"ק:

שם הא לתפלה עבדי. ר"ל דס"ל דמה שמסיים הירושלמי ולא מזמנין עלואי עד שהבאתי ב' שערות היינו דוקא לזימון ג' אבל לעשרה בין לברהמ"ז ובין לתפלה עבדי וכש"ס דילן בזה אבל ר"י ס"ל דהירושלמי אינו מחלק בין לשלשה ובין לעשרה ולמסקנא גם לתפלה ולבהמ"ז בעשרה אין עושין סניף עד שיביא ב"ש ודו"ק:

שם ומיהו קטן פורח ויודע וכו'. נ"ב ע"פ מהרש"א פורח כפי' ר"ת ולא ידעתי כוונתו ולענ"ד ט"ס היא במהרש"א והנכון כמו שהוא לפנינו בתוס' וסתמו דבריהם ולא ביארו אי תרווייהו בעינן או בחד סגי וסמכו אמ"ש לעיל ודו"ק:

שם אי לא הוה משום כבוד צבור. מדברי מהרש"א משמע דאקנין קאי ולענ"ד קאי אאשה דאפילו אשה אי לאו משום כבוד צבור היתה עולה למנין ז' לכן גם קנין עולה אבל להצירוף לעשרה לא ודו"ק:

שם ור"ת פי' וכו'. עיין במהרש"א ואנכי לא מצאתי בתוס' לעיל ולא בירושלמי דפריך מיניה אהא דאין עושין קטן סניף ודו"ק וצ"ע:

דף מט.
ד"ה מתחיל בנחמה וכו' לא בפתיחה ולא בחתימה וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה בין מדה טובה והתורה מדה טובה היא. עיין במהרש"א ומשמע מדבריו שרש"י מפרש כשם שמברך על הטובה היינו כל התורה בין ברכות שבה ובין שאר התורה חוץ מקללות ופורענות שבה כך מברך על הרעה היינו קללות ופורענות שבה ולא ידעתי מנ"ל הא ולענ"ד אפשר לפרש על הטובה היינו כל התורה כולה אפילו קללות שבה בכלל טובה היא ועל הרעה היינו אם יזדמן לאדם ועיין בח"א ובס' מגיד תעלומה ודו"ק. [אמ"ר.
ועיין בס' סמיכת חכמים]:

דף מט:
תוס' ד"ה ר"מ וכו' דהא קים לי' ר"י וכו'. ר"ל ולא אשכחן דפליג אביי ע"ז כ"כ בתוס' רי"ח ע"ש ודו"ק:
שם רש"י ד"ה א' עשרה וכו' במאה הוא אומר כו' כצ"ל נ"ל:

דף נ.
תוס' ד"ה אלא ש"מ וכו'. עיין במהרש"א וגירסא אחרת הי' לפניו בתו': (שם) ד"ה על המזון וכו'. משמע מדבריהם דהקפידא הוא שאמר על המזון ומדברי רש"י משמע דהקפידא הוא שלא אמר משלו ודו"ק:
שם ד"ה אבל אי אקדימו וכו' ורש"י לא פי' כן. נ"ל דהחילוק שבין פירש"י לתוס' הוא דוקא בהא דאזמין עלייהו אבל בלא אזמין שבקו פירש"י אלא דלפירש"י משמע דאזמין הוא דומיא דלא אזמין דהיינו שהיו ג' בכל חבורה והיחידים האלו גמרו סעודתן קודם חבריהם והוצרכו לחזור לשוק אחר נברך ולא אכלו אח"כ ומשמע אבל אם אכלו אח"כ חוזרין להתחייב בזימון על מה שאכלו אח"כ אבל התו' פירשו שהשנים גמרו סעודתן והיחידים אוכלים אח"כ ואפ"ה לא מצטרפין ועיין בראש שכ' בשם רבינו יהודה שהקשה על פירש"י דפשיטא הוא והרא"ש תירץ דקמ"ל אע"פ שאכלו אח"כ ע"ש ומדברי התוס' משמע לכאורה שמפרשים דברי רש"י כמו שפירש ר"י דבריו דמיירי שלא אכלו אח"כ ואפשר דכוונת התוס' דרש"י לא פירש כן ר"ל שלא ביאר דבריו בפירוש ומ"מ גם רש"י כוונתו כן וכמו פירש הרא"ש דבריו ודו"ק:

דף נ:
ד"ה בפה"ע וכו' ומיהו יש מפרשים וכו' אפשר דהי"מ אלו ס"ל כלשון אחר שפירש"י דבמי פירות אין נוטלין ומשנתן לתוכן מים נוטלין או אפשר שמפרשים נוטלין ממנו לידים לנקיות וכשנתן לתוכו מים אין נוטלין משום הפסד אוכלין וכמ"ש הרשב"א בחידושיו ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה כמאן וכו' וע"ק וכו' מדמוקי לה כר"א וכו' נ"ל דהתוס' קאי הכא לפי פירוש ב' של רש"י וכן מוכרח דעת ר"ח שהביאו התוס' אח"כ דלפירוש א' של רש"י אפשר גם חכמים ס"ל דלא חיישינן להפסד אוכלין כמ"ש מהרש"א בדבור דלעיל וצ"ל לפ"ז הא דאמר דשמואל כר"א היינו דר"א ע"כ ס"ל כשמואל ומדחכמים אין ראי' לשמואל ומ"מ אפשר דס"ל ג"כ כשמואל וכמ"ש הצל"ח ע"ש ודו"ק:

דף נא.

רש"י ד"ה יחזור ויאכל וכו' ויעשה ברכה לבטלה. עיין במהרש"א ולפי דבריו צ"ל דמ"ש רש"י מהו שיחזור לאחר אכילה ושתיה ר"ל לאחר שאכל ושתה קצת ועיין ברא"ש ובמעיו"ט ודו"ק:

שם גמרא ת"ר ששה דברים וכו'. צ"ל דחשיב חי ומלא בא' ומקבלו בימין ושותהו בשמאל בא' ואין משיחין אחריו ואין מפסיקין בו בא' אכן לקמן בכוס של ברכה חשיב חי ומלא בשתים וכן נוטלו בשתי ידיו ונתנו בימין ודו"ק. [אמ"ר. ועיין בתוס' ב"ב דף נ"ח ע"ב ד"ה אנבג]:

שם א"ר חנן ובחי אמר רב ששת וכו'. עיין בגליון הש"ס ולפי שאר פירושים ברש"י ד"ה חי ובתוס' לעיל ע"ב בד"ה מודים צ"ל בפירוש דבר זה כמ"ש הטור סי' קפ"ג ע"ש ובדרישה (ועיין במעיו"ט אות א') ולפי דברי הדרישה מ"ש רש"י בנטלי כוסות ובברכת הארץ וכו' הכל ד"א דלא כהגהות מהרש"א ומ"ש רש"י מוסיף עלי' ר"ל שמוסיף יין וזהו פירוש בכוסות וא"ש דברי הטור ונתיישבה קו' מהרש"א על רש"י ע"ש ודו"ק ואין להאריך:

דף נא:

ד"ה נר ומזון וכו'. עיין במהרש"א והא דלא קשה לו ממשנה גופה דתנא לב"ש נר ומזון ומשמע דטעונה כוס דאפשר לדחות כמ"ש הרשב"א והשטמ"ק דהמשנה מיירי שיושב ואוכל מבעוד יום או דלא מיירי מחיובא ע"ש וכן מהסיפא אין להוכיח דס"ל אין טעונה כוס דאפשר לדחות דמברך עליה ושתי ליה כדאמר בגמרא ולכן לא הקשה אלא אדברי רישא ולענ"ד אפשר לומר דס"ל לרש"י דאחר דמסיק תרי תנאי אליבא דב"ש לא מפקינן מתניתין מפשטה ורישא דמתניתין ס"ל אליבא דב"ש דטעונה כוס ובדף נ"ג ע"ב בד"ה בא להם מפרש סיפא דמתניתין דס"ל לב"ש דב"ה אין טעונה כוס ומ"ש בדף נ"ב ע"א ד"ה ה"ג אלא תנא דמתניתין ותנא דר"ח וכו' הוא הגהות מהרש"א ע"ש ואפשר לומר דצ"ל דתנא דמתניתין דלעיל [ר"ל דסיפא דמתניתין ותנא דר"ח אליבא דב"ש אמרי אין טעונה כוס ותנא דמתניתין דלעיל [ר"ל דרישא דמתניתין] ודר' יהודה אליבא דב"ש ס"ל טעונה כוס וא"ש הכל ואפשר דמהרש"א לא ניחא לי' לומר דמשנתינו תרי תנאי נינהו ודו"ק:

דף נב.
תוס' ד"ה גזרה וכו' אבל בתוך הסעודה וכו'. נ"ל שאין זה ענין לקו' רש"י בד"ה אין כלי דרש"י הקשה דהידים לחות מהמאכל ובזה אין שייך תירוץ התוס' דמזה אינו מחויב לנגב ידיו והתוס' הקשו דהידים לחות ממי הנטילה ובזה אין שייך תירוץ רש"י ודו"ק:

דף נב:
יוסף על ברכות דף נב/ב
גמרא וכי תימרו מ"ש וכו'. ק"ל הא על השלחן איכא ב' דברים טומאת ידים וטומאת אוכלין ועל הכסת ליכא אלא טומאת ידים בלבד ולכאורה משמט מכאן דכשמניחה על השלחן אינו מקנח בה הידים אכן רש"י ורע"ב פירשו במשנה דכשמניחה על השלחן מקנח בה ידיו ובדוחק י"ל דה"ק כיון דבלא"ה א"א ליזהר טומאת ידים לא הי' לנו לחוש גם לטומאת אוכלין והי' לנו לומר שיניחה במקום שרוצה דאין חילוק בין טומאה אחת לב' טומאות לכן הוכרח לומר דטומאת אוכלין חמור ודו"ק וצ"ע:

דף נג.
ברכות דף נג/א
רש"י ד"ה שהיתה וכו' ובבית ישראל עיין צל"ח ובמ"ז סי' רצ"ח ס"ק ד' כ' דבבית עכו"ם כיון שהעכו"ם עשה מלאכה אצלו הוי לא שבת וכמ"ש רש"י לעיל ע"ב ד"ה משום ע"ש ולפ"ז צ"ל דמ"ש רש"י אח"כ בד"ה למ"ש מברכין שלא הודלקה בשבת ר"ל וגם לא נעשה מלאכה לאורה ודו"ק:
שם ד"ה בסוף וכו' ומשתמשין נמי לאורה ובד"ה של תנור וכו' להאיר ולקלוט וכו' ובד"ה הא והא דאיכא אדם חשוב וכו' אף לאורה עשויי' וכו'. נראה מדבריו דהיכי שנעשה להאיר ולהשתמש בו מברכין עליו ויש להקשות מהא דאמרינן בסמוך מת שמוציאין לפניו נר גם ביום אין מברכין עליו וכתבו הר"י והרא"ש אע"ג דהשתא מיהא להאיר הוא עשוי כיון דאפילו ביום מוציאין לפניו לכבוד אין מברכין עליו דהנעשה להאיר ולכבוד אין מברכין עליו וראיתי בתוס' ר"י חסיד ובשטמ"ק דכשמוציאין לפניו ביום לא נעשה אלא לכבוד וכ"נ מלשון רש"י ד"ה כל שכ' דלכבוד עבידא ולא להאיר משמע דאי הוי עבידא לתרווייהו היו מברכין עליו ובשטמ"ק הוסיף דמירי דאיכא סיהרא דלא צריכין להאיר ולפ"ז חולקים על הר"י והרא"ש וצ"ל דהר"י והרא"ש יפרשו אור כבשן ותנור בסוף ובהכ"נ בדאיכא חזנא לא נעשה אלא להאיר והפמ"ג סי' רצ"ח בא"א ס"ק ט"ז כ' דיש חילוק בין להשתמש ולהאיר ככבשן ותנור מברכין ובין לכבוד ולהאיר כגון במת אין מברכין ולא ידעתי האיך יפרש מ"ש רש"י בדאיכא חזנא אף לאורה עשויי' ודו"ק וצ"ע:

שם גמרא אם רוב עכו"ם אינו מברך וכו'. ואע"ג דלא אסור אלא במסבה עיין במ"א ס"ס רי"ז תירוץ ע"ז ועיין בס' מגיד תעלומה ודו"ק: (שם) אטו כלהו וכו'. והא דלא אמר דמצטרף מיעוט כשפים עם מיעוט עכו"ם עיין בא"ר ס"ס רי"ז:

דף נג:

יוסף על ברכות דף נג/ב

רש"י ד"ה אבל בעידן אפטרייהו כשאומרים וכו'. לכאורה משמע מדברי רש"י דס"ל דדוקא כשאומרים הפטרה בצבור כיון דתקון רבנן לאומרה הוי חיוב ותקנו נמי שקטן יכול לאומרה וכמ"ש השטמ"ק לכן עונין אחריהם אבל כשמברכין על אכילתם אין עונין אחריהם ואין כן דעת הפוסקים והש"ע בסי' רט"ו ס"ג ע"ש ודו"ק:

דף נד:

תוס' ד"ה ואימא וכו' ואפילו ליכא וכו' והטור סי' רי"ט הביא בשם התוס' ובעינן תרווייהו ובתוס' רי"ח איתא עבדינן לחומרא ואי ליכא יברך אפילו ליכא תרי רבנן ונ"ל דר"ל דעבדינן הכי והכי לחומרא דלכתחלה בעינן תרווייהו ואי ליכא יברך בלא תרי רבנן ונ"ל דתרי מנייהו רבנן ודאי בעינן דאביי לא פליג אמר זוטרא אלא דמר זוטרא מוסיף הוא ולא פלפלו אלא אי בעינן תרי רבנן לבד העשרה ועיין בב"י ובאחרונים ואין להאריך ודו"ק:

דף נה.

רש"י ד"ה ראה קראתי בשם וכו'. נקט קרא דאמר הקב"ה למשה ובגמרא נקט ראו קרא ד' בשם קרא שאמר משה לישראל:

דף נה:

תוס' ד"ה פותרי וכו'. עיין במהרש"א ויש שם ט"ס וצ"ל פיר"י ומ"ש דבריהם צריכין ביאור דבריהם מבוארים בתוס' רי"ח ובתוס' הרא"ש דאלו הי' תלוי בחכמה הרבה היו יכולין ללמוד לפתור חלומות אלא דבעינן אדם הנולד במזל זה שיהיו הולכין החלומות אחר פיו ע"ש:

דף נו:

גמרא שונרא נעשית לו שירה נאה. נ"ל דצ"ל שורה בו' ודו"ק:

דף נז:

תוס' ד"ה הרואה שבמקומו של תנא וכו'. מהרש"א הגי' של רב המנונא ע"ש ולא ידעתי אמאי לא ניחא ליה גירסא שלפנינו וקאי על תנא דברייתא וכ"ה בתוס' רי"ח ובתוס' הרא"ש ואפשר הי' לפניו איזהו גירסא אחרת ודו"ק:

דף נח:
רש"י ד"ה דרניקום וד"ה פתויי ראש צ"ל אחר ד"ה קטע או הי' לו גירסא אחרת בגמרא:

דף נט.
גמרא ורב קטינא דידי' אמר וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דמה דאמר לעיל והאי דלא אודי לי' ר"ל שהי' לו להודות לו עכ"פ שאין פירכא על דבריו אע"פ שחולק עליו בעיקר הדבר ודו"ק:

דף נט:
תוס' ד"ה הטוב וכו' וי"מ דההוא וכו' ולפ"ז מה דמסיים שינוי יין א"צ לברך היינו כששניהם חדשים או ישנים כ"כ בתוס' הרא"ש:

דף ס.
גמרא כח דהתירא עדיף. ק"ק לפי מה שפירש"י בביצה (דף ב' ע"ב) דטעמא דכח דהתירא עדיף להראות שסמך על דבריו לקולא ע"ש וא"כ כאן אדרבה טפי הוי כח שסומך על דבריו לחייב ברכה וא"כ אדרבה כח דר"י עדיף וצ"ע. [אמ"ר. שוב מצאתי קושיא זו בא"ר סי' כ"ב ע"ש ודו"ק]:

דף ס:
תוס' ד"ה כי פריס וכו' ודוקא כשנהנה וכו'. ר"ל כשלבש אבל אם אינו נהנה כגון שהוא שוכב על מטתו ערום וכ"ה בהרא"ש ע"ש:

דף סא.
סא/א
גמרא אלא מעתה בהמה וכו'. מ"ש מהרש"א בח"א שהי' לו לכתוב ויצר בי' אחת הוא תמוה לענ"ד דבאמת כתיב בבהמה ויצר בי' אחת לכן נלענ"ד דיצר טוב פשוט לי' שיש לבהמה להנהגה הישרה ששייך בבהמה ודו"ק:

דף סא:
רש"י ד"ה הנפנה וכו' שירושלים וכו'. עיין במהרש"א הציור ויש בו ט"ס וצ"ל כזה. ומ"ש בשם הב"י דיש לאסור טפי בין מזרח למערב משום דשכינה במערב המעיין בב"י יראה שלא כ"כ אלא לר"ע וצ"ל דכוונת מהרש"א דכיון דר"ע לא ס"ל אלא טעם זה לחוד י"ל שגם ת"ק ס"ל לצרף טעם זה עם טעם שלא יהי' כנגד ירושלים (ויש ט"ס במהרש"א וצ"ל טפי מצפון ודרום דלא אסור שלא יפנה וכו') וע"ש עוד בד"מ ובדרישה ובב"ח ובגוף קו' מהרש"א ע"ש בט"ז ס"ק ג' ובמ"ז שם ודו"ק ואין להאריך. [אמ"ר. ועיין בתשו' נאות דשא סי' ס"ט. ע'. ותמצא נחת]:

שם ד"ה איכא בינייהו וכו' ומיהו נגד ירושלים לא. תיבת לא מיותר וכ"מ מדברי מהרש"א ע"ש:

דף סב:

ד"ה כאסטמא וכו' לגוף. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד יצאה להפנות: (שם) גמרא ורקיקה מק"ו ממנעל וכו'. ק"ל מ"ש מנעל וקפנדריא דפשיטא לי' ורקיקה הוצרך לק"ו וצ"ע ואם ידע במנעל קרא דשל נעליך מ"מ קפנדריא מנ"ל ואם ידע דקפדו אינשי א"כ איך רצה ללמוד רקיקה מקפנדריא ודו"ק וצל"ע:

דף סג.

גמרא כל כך למה וכו'. עיין במהרש"א ועיין בשטמ"ק שמיישב על נכון: (שם) רש"י ד"ה מעבר שנים וכו' דכתיב לשכנו תדרשו וכו'. הקשה מהרש"א דהא בשמעתין מייתי לה מקרא אחרינא כי מציון וכו' ע"ש. והנה קושיא זו כבר הקשו התוס' בסנהדרין שם ד"ה אין מעברין על הגמרא גופי' ע"ש ומ"מ הקשה מהרש"א שפיר על רש"י כיון דבשמעתין מייתי מקרא דכי מציון מי הכריחו להביא לכאן קרא דמייתי הש"ס בסנהדרין אכן מ"ש עוד מהרש"א דמקרא דלשכנו לא ממעט אלא גליל ומקרא דכי מציון ממעט גם כל ארץ יהודה לא משמע כן מדברי התוס' שם שלא הקשו כן על הגמרא דהסוגיות סתרו זה את זה בדינא גם הרמב"ם פ"ד מה' קידוש החודש הי"ב מייתי קרא דלשכנו וכ' המפרש שם דדוקא ירושלים גם בגליון הש"ס רשם דבתו' שבועות (דף ל"א) כתבו דאשכחן טובי כה"ג בש"ס דמייתי במקום א' מקרא זה ובמקום ב' מקרא אחר משמע דס"ל דלא סתרו אהדדי בדינא. ובעיקר קו' התו' כתבו שם בלשון קצת קשה משמע שיש תירוץ לקושיא זו. והנלענ"ד בזה דמקרא דלשכנו בלחוד לא משמע דפשטי' דקרא בהבאת קרבנות מיירי ומקרא דכי מציון בלחוד קשה דעד לא אתי דוד מאן אמריה גם דוד גופי' מנלי' אלא דוד גופי' למדו מקרא דלשכנו וגמרא גמיר לה דקרא להכי נמי איירי ורמיזא בתורה בקרא דלשכנו וקרא דכי מציון גלי אקרא דלשכנו לכן בסנהדרין מייתי עיקר הלימוד כמו בכל הש"ס דמייתי מקרא אע"ג דפשטי' מיירי בענין אחר אבל כאן שרצה לקבוע חדשים ולעבר שנים בח"ל ע"כ ס"ל דקרא דלשכנו מיירי בהבאת קרבנות כפשטי' הוכרח להביא להם קרא דכי מציון דגלי דקרא דלשכנו גם בזה מיירי וממילא גם דברי רש"י נתיישבו דמייתי עיקר הלימוד מן התורה. כנלענ"ד. הגם שאפשר לומר דמ"ש התו' בלשון קצת קשה כוונתם למ"ש בשבועות דאשכחן טובי כה"ג בש"ס גם במה שרצה לעבר שנים ולקבוע חדשים בח"ל מעיקרא הי' טעמו משום שלא הניח כמותו בא"י מ"מ כתבתי

הנלענ"ד דאפשר לתרץ בזה קו' התו' והמהרש"א ודו"ק. [אמ"ר. ועיין באגדות מהרש"א ובס' סמיכת חכמים ובפדר"א פ"ח]:

דף סג:

על ברכות דף סג/ב

גמרא והא תניא חכם שטימא וכו'. לכאורה משמע שהוא כדין הורה אלא שהם לצערו סתרו דבריו ולא הורו למעשה וא"כ לא שייך להקשות מהא דחכם שטימא דמיירי שהורה לעשות וע"כ דמשמע להו שהורה לעשות וא"כ א"צ להקשות מהא דחכם שטימא דמיירי דהחכם טעה בהוראתו ואין חברו רשאי לטהר דמיירי שלא טעה אלא בשקול הדעת וצ"ל דמשמע להו דחנינא טעה בהוראתו והוא תמוה שנזדמן שטעה בכמה הוראות אם לא בדרך נס וצ"ל דהא דאמר להו מפני מה אני מטמא וכו' היינו נמי מטעם דלא טעה אלא בשקול הדעת ואפשר שהוא כדין הורה ולרווחא דמלתא מקשה מחכם שטימא דאפילו אי הוי ס"ל שטעה לא היו יכולין לסתור דבריו וכ"ש שכדין הורה ומתרץ כי היכי דלא נגררו בתריה עת לעשות להורות שלא כהלכה למגדר מלתא ודו"ק:

שבת

דף ב.

רש"י ד"ה יציאות השבת וכו' ובגמרא מפרש וכו' עיין מהר"ם ויש שם ט"ס וצ"ל מרשות יחיד לרה"ר. ומ"ש מהר"ם שם והוסיפו חכמים עוד הוצאה והכנסה דבעה"ב וכו' הוא לאו דוקא דלרש"י לקמן דעקירות קא חשיב לא חשיב לבעה"ב לפטור אלא הוצאות ולעני רק הכנסות ודו"ק:

שם

תוס' ד"ה פשט בעה"ב וכו' וגבי הכנסה נמי וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל שיש שם ט"ס וצ"ל מה צריך לומר שהיתה במשכן הא אמר בפ' הזורק וכו' וכוונתו לפרש דמתחלה כתבו הטעם דצ"ל שהיתה במשכן משום דמלאכה גרועה היא ואח"כ כתבו דלא צ"ל שהיתה במשכן אלא איידי דהוצאה לזה כ' דקודם דאסקי אדעתייהו קושיא דהא סברא היא הי' נראה לכאורה הטעם דמלאכה גרועה היא אבל אחר שהקשו הא סברא היא וא"כ אע"ג דמלאכה גרועה היא לא צ"ל שהיתה במשכן אלא איידי דהוצאה ודו"ק:

שם ד"ה שבועות וכו' והוה אתיא כולה כר"י וכו' עיין מהר"ם ויש שם ט"ס וצ"ל דרבי בידיעות ס"ל כר"י ובשבועות ס"ל כר"ע:

דף ב:

רש"י ד"ה מתניתין דהכא וכו' ומה שהן ד' חיובי ופטורי וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד אין שום משמעות בדברי רש"י דחיובי ופטורי ר"ל בין בעני ובין בבעה"ב ושפיר אפשר לפרש חיובי א' בעני ואחד בבעה"ב ופטורי בבעה"ב לחוד ודו"ק:

שם תוס' ד"ה התם דלאו עיקר שבת הוא וכו' וגם המקשה וכו'. הקשה מהר"ם הא עכ"פ מוכרח הוא להשמיענו במקום א' דין הפטור אבל אסור ע"ש ולא הבינותי דודאי מוכרח הוא להשמיענו במקום עיקר שבת דין הפטור אבל אסור אבל אי לא הוי במקום עיקר שבת מוטב לשנות כמו התם וע"כ הוצרך לומר הכא דעיקר שבת הוא והוכרח להשמיענו דין דפטור אבל אסור לכן לא חש למתני כי התם. עוד כ' מהר"ם דהתוס' בשבועות (דף ה' ע"א ד"ה מ"ש] תירצו בע"א ע"ש בתוס' ונלענ"ד דהתוס' דהכא ס"ל דאפילו הוי התם עיקר שבת הו"ל למתני דומיא דמראות נגעים ודין פטור אבל אסור הו"ל למתני במקום אחר ושתים שהן ד' בפנים ושתים שהן ד' בחוץ לא הוי דומיא דמראות נגעים. ומ"ש עוד מהר"ם דהח"ש כ' שהוא גליון לא מצאתי שכ' כן על ד"ז אלא על ד"ה וכי תימא כ' שהוא הג"ה ועיין בפ"י ודו"ק וצ"ע:

דף ג.

ד"ה בבא דרישא וכו' וי"ל דמיירי בנכרי וכו'. עיין מהר"ם עד דלא תנא אלא איסורי שבת וכו' ולא הבינותי דע"כ התוס' לא נחתו לסברא זו דא"כ לא היו צריכין כלל לאוקמא בנכרי כמ"ש בגליון בשם ת"י תירוץ זה בלשון א"נ וכ"כ הרא"ש והר"ן תירוץ זה לתירוץ אחר על קו' התוס' והנלע"ד בזה לשיטת התוס' דכיון דעכ"פ לפעמים מותר לגמרי כגון בנכרי וחפץ של נכרי לכן לא חשיב להו ודו"ק:

שם ד"ה הצד נחש וכו' כמו שמוכיח שמואל וכו'. נ"ל דהוצרכו לזה דצא נראה להם לומר ששמואל יאמר מימרא אלא או שפוסק הלכה או שמפרש דיוקא דמתניתין לכן קשה להו לפי פירושם ששמואל אליבא דר"ש קאמר ל"ל לשמואל לומר אליבא דר"ש כיון דלא ס"ל כן לכן כתבו כמו שמוכיח שמואל וכו' וכיון שמוכיח כן מהמשנה דיוקא דמתניתין אתי לאשמעינן ודו"ק: (שם) ד"ה שניהם פטורים. עיין במהרש"א ומשמע דכוונתו דבאתי לידי חיוב חטאת ר"ל מי שפשט ידו והוציא מרשות לרשות וגם גמר המלאכה ה"א דבאמת חייב וצ"ל לפ"ז דהוה אפשר לפרש דהא דאמר במתניתין פשט העני את ידו לפנים ונטל בעה"ב מתוכה או שנתן לתוכה שניהם פטורים ר"ל דהבעה"ב פטור בשניהם ולשון שניהם ר"ל בשני ענייניים האלו פטור הבעה"ב דעליה קאי דאמר נטל בעה"ב או שנתן לתוכה אבל העני כשנטל בעה"ב מתוכה פטור וכשנתן לתוכה

והוציא חייב וכן בסיפא כשפשט בעה"ב ידו לחוץ הוא להיפך דהעני פטור משניהם והבעה"ב כשהכניס והניח חייב ואע"פ שיש יותר ב' חיובים וב' פטורים זהו באמת קו' הגמרא תרתי סרי הויין ור"ל שיש יותר ב' חיובים וב' פטורים והוא נכון לשיטת ריב"א ונ"ל דלשיטת רש"י בפשיטות ניחא דאמתניתין הי' יכול לומר דלא חשב אלא עקירות דאהנחות באמת חייב חטאת דגמר המלאכה כמ"ש התוס' כאן להכי פריך אמאי דמשני פטורי דלא אתי בהו לידי חיוב חטאת לא קחשיב דס"ל אדרבה הנחה קיל טפי דלא אתי בהו לידי חיוב חטאת להכי פריך והא אתעבידא מלאכה מבינייהו כנלענ"ד ודו"ק:

שם ד"ה עקירת גופו וכו' וממתניתין דקתני וכו'. עיין במהרש"א ובהגהות קרני ראם הקשה עליו ולא הבינותי דבריו ואפשר שיש שם איזהו ט"ס ע"ש:

שם ד"ה מ"ט וכו' ביד ב"ה שהוא וידו וכו' כצ"ל. ומה דמשמע להו מפירש"י דאם נתן לו חברו לתוך ידו והוציא פטור עיין בחידושי רשב"א ואין להאריך. ועיין במהרש"א מה שהקשה וכ' ויש ליישב ובמהר"ם מיישב על נכון וגם לפי מ"ש מהרש"א בדבור הקודם בין היכי שהגוף מונח כבר ובין היכי שהגוף מונח עם החפץ ע"כ צ"ל שכאן כתבו התוס' לפי מה שפשט ר' דעקירת גופו כעקירת חפץ דמי ודו"ק. ובגליון נדפס ת"י ולרשב"א שמחלק וכו' ונרשם בפנים בדבור דלעיל אחר תיבות ע"ג קרקע ונלענ"ד ששייך לכאן וכ"מ מדברי הפ"י ע"ש ומ"ש כיון דהוי דומה ר"ל כיון דס"ל דהוא וידו במקום א' דומה להוא ברשות א' וידו ברשות אחר. ומ"ש שם עוד ולר"י דלא מחלק וכו' משמע דהיינו קו' מהרש"א וכבר תירצה מהר"ם לנכון ודו"ק:

דף ג:

רש"י ד"ה בשוגג וכו' ודרב ביבי לא תפשוט וכו'. נ"ל דמשמע ליה דבעי' דרב ביבי מיירי בין בשוגג בין במזיד כדמוקי לה לקמן (דף ד') במזיד וס"ל דלאו דוקא דה"ה בשוגג ולידי חיוב איסור חטאת כמ"ש התוס' ד"ה ואלא לכן כ' דלא מצי למיפשט לא משוגג אשוגג ולא ממזיד אמזיד. אכן ק"ל דלסברת רש"י גם לתירוץ דלעיל משחשכה קנסוה רבנן אמאי תפשוט דרב ביבי נימא ג"כ דל"ד דהתם ליכא למיחש דלמא לישדינהו כמ"ש רש"י. והנה בת"י לעיל בגמרא הקשו קו' זו וע"ש מ"ש לתרץ ולפ"ד גם כאן תפשוט ממזיד וצ"ל דלא גרסו לעולם לא תפשוט וכמ"ש התוס' בשם ר"י וס"ל יותר שגם לתירוץ זה תפשוט או דס"ל דמיירי מבע"י כמ"ש התוס' בד"ה בשוגג אבל לפירש"י קשה ועיין מהר"ם מ"ש בזה לחלק בין בשוגג לבמזיד ולפי מ"ש בעזה"י בכוונת רש"י דס"ל דבעי' דרב ביבי מיירי גם בשוגג לא נתיישב כלל בזה גם בסוף הניח בקושיא. והנלענ"ד בזה דס"ל להגמרא דאי נימא דהיכי דודאי יבא לידי אד"א לא שייך למקנסיה גם היכי דאפשר

לבא לידי אד"א טפי לא שייך למקנסיה מהיכי דלא אפשר לבא לידי אד"א וא"כ אם איתא דטעמא דקנסינן לי' בהוציא ידו משחשכה משום דלאו ודאי יבא לידי אד"א כ"ש כשהוציא ידו מבע"י דא"א כלל שיבא לידי אד"א ומדאמרינן בהיפך דמבע"י לא קנסו ומשחשכה קנסו ע"כ לא ס"ל סברא זו וא"כ גם בדרב ביבי תפשוט דקנסו אבל השתא אמרינן דבהוציא ידו במזיד אפילו משחשכה קנסו וכ"ש מבע"י לא תפשוט דרב ביבי דש"ה דאפילו משחשכה לאו ודאי שיבא לידי אד"א וכמ"ש רש"י ומהר"ם וזהו כוונת הגמרא לעיל דאמר איפכא מסתברא ר"ל אם תרצה לחלק בין זה לדרב ביבי עכ"פ לא הו"ל למימר הסברא מהופכת אלא הול"ל דכאן לעולם קנסו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה התירו לו וכו' הא נשים מעכבין. הוגה בגליון בשם מהר"ם דצ"ל אנשים והוא תמוה דבגמרא שם איתא נשים ע"ש ונ"ל דט"ס הוא במהר"ם וצ"ל נשים והי' לפניו איזהו גירסא אחרת וגירסא שלפנינו בפנים הוא נכון ומתוקן ודו"ק:

שם ד"ה בשוגג וכו' וא"ת משנויא קמא וכו'.

עיין מהר"ם ויש שם ט"ס וצ"ל וע"כ צריך לשנויי דמבעוד יום לא קנסו ומשחשכה קנסו וכו'. ומ"ש שם אלא אדברי הרשב"א קא מקשו התוס' וכו' אינו מובן לי דפשיטא דמ"ש הרשב"א אע"ג דאיכא למדחי בשנויא קמא ר"ל דמ"ש דמ"ס ככרמלית דמיא ומ"ס לאו ככרמלית דמיא ותפשוט בעי' דאביי ומ"ש התוס' משינויא קמא נמי תפשוט בעי' דרב ביבי היינו מה דמשני כאן למטה מעשרה כאן למעלה מי' ואינו ענין זה לזה כלל ודו"ק:

שם אבל גבי רדיית הפת וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש דלפי מה שחילק רש"י ניחא הנה לכאורה קשה לפי מ"ש מהרש"ל דהתוס' ס"ל במזיד סברת רש"י א"כ מאי הקשו התוס' משינויא קמא נמי נפשוט הא כמו דלא נפשוט משינויא בתרא ממזיד דקנסוה משום דהתם אפשר לו ליזהר שלא יבא לידי אד"א ה"נ משינויא קמא דלמטה מי' קנסוה אפילו בשוגג אפשר לומר בטעמא משום דאפשר לו ליזהר שלא יבא לידי אד"א משא"כ בדרב ביבי וצ"ל דס"ל למהרש"ל דדוקא במזיד אמרינן מסתמא יזהר שלא יבא לידי מיתת ב"ד אבל בשוגג אם קנסו בהוציא ידו ה"נ יש לקנוס בדרב ביבי ולפ"ז לא הבינותי מ"ש מהרש"א דלדברי מהרש"ל דתוס' ס"ל במזיד סברת רש"י ניחא דממ"נ אי ס"ל גם בשוגג אי נימא דקנסוה כסברת רש"י אין התחלה לקושייתם כלל ולא צריך לתירוצם ואי לא ס"ל בשוגג כסברת רש"י ומקשו משוגג דקנסוה לשינויא קמא א"כ גם לדברי רש"י לא ניחא ודו"ק. וקושייתו נלענ"ד לתרץ דגבי רדיית פת מה שאסור במבע"י לא משום קנסא אלא דהוא גופיה שבות ובמשחשכה התירוהו שלא יעבור אדאורייתא לא שייך חוכא ואטלולא אבל גבי חזרת ידו דהטעם דאסרינן לי' במבע"י משום קנסא אי נימא

דבמשחשכה דעבר אאיסור יותר חמור לא קנסוה יהי' כחוכא ואיטלולא אע"ג דהיכי דעבר בשוגג משחשכה לא ס"ל להתוס' סברא זו שהיא סברת רש"י היינו דלא ס"ל דע"י שבות יזקיקוהו לעבור על אד"א אבל מבע"י שלא יעבור על אד"א שפיר ס"ל סברא זו דהא זהו עיקר גזרת רדיית הפת כשהדביק מבע"י דכשהדביק בשבת מבעי' לי' לרב ביבי בין כשהדביק בשוגג ובין כשהדביק במזיד וכמש"ל ודו"ק:

דף ד.

ד"ה ומ"ש וכו' וכגון שאין מפסיק שם רה"ר. לכאורה ר"ל דאין שם אלא כרמלית אבל קשה לומר כן דהא כל הסוגיא מיירי ברה"ר ואע"ג דבדר"נ לא הוזכר רה"ר מ"מ הא למדנו מכאן לסוגיא דלעיל דמיירי ברה"ר ולפ"ז לא הי' צריך להביא ראי' מדר"נ ולפרש הטעם דאתעבידא מחשבתו דהא פשיטא דאיכא איסור חיוב חטאת ואפשר לומר דהא"נ לא כתבו אלא אדר"נ ובסוגיא דלעיל יתיישב בתירוץ ראשון ויותר נ"ל בכוונתם שרה"ר מהלכת לפניהם ולא ביניהם ואין הרה"ר מפסיק בין ב' רה"י ועיין בש"ע של מהרש"ז סי' שמ"ח ס"ב ודו"ק:

שם ד"ה אלא דאהדר וכו' כדקאמר בסמוך וכו'. עיין במהרש"א עד אם לא ירדה בלי רשות ב"ד וכו' נראה מדבריו דמ"ש התוס' לקמן בד"ה קודם שיבא בשם ריב"א דכיון שמניח מלרדות ע"י מה שאנו אוסרין לו לא מיחייב היינו דוקא כשבא לשאול לב"ד ואסרו לו אבל אם לא בא לשאול ומעצמו מניח מלרדות אע"פ שאלו בא לשאול היינו אוסרין לו חייב ולא ידעתי מנ"ל הא ומשמעות התוס' שם בשם ריב"א דאם נאמר דאסור לו לרדותו לא מיחייב סקילה בין בא לשאול ובין מונע מעצמו מ"מ אנוס הוא בתקנת חכמים ואפשר כוונת מהרש"א שגם מעצמו אינו נמנע מלרדותו משום שאסרוהו חכמים אלא שאינו חש לרדותו כלל אבל גם זה קשה בעיני חדא שמשמעות הגמרא הוא דמיירי שהי' רוצה לרדותו אם היה מותר ועוד דמי יודע כוונתו מאיזה טעם נמנע מלרדותו ובלא"ה לא מצינו שיתחייב משום כוונתו כיון דעכ"פ אנן ידעינן שהיה אסור לו לרדותו ומשמע דלפירוש ריב"א לא מצינו חיוב סקילה אי לא התירו לו לרדותו אלא איסור סקילה אכן מדברי הת"י שם בשם הר"ש ממירבורא משמע דמשום איסור סקילה אין מתירין לו אלא דוקא אי חייב ממש ע"ש ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה וכי אומרים וכו' ואמר ריב"א וכו'. לפירוש ריב"א א"צ לתירוצם דלעיל ולמה שחילקו אח"כ בין מצוה רבה או לא צ"ל או דשלא יבא לידי איסור דאורייתא בשבת לא מקרי מצוה רבה או דניחא להו השתא בתירוצם דלעיל כיון שאינו בגרמתו ודו"ק:

שם ד"ה קודם שיבא וכו' ומה שלא רדה שמא שכח וכו'. עיין מהר"ם עד ואם הי' לשון ההתראה וכו' ולכאורה אינו מובן שהרי כתבו התוס' דבעינן התראה בשעת עבירת הלאו ולא בשעת ביטול העשה ועוד דבשעת ביטול העשה לא שייך שמא שכח וצ"ל דכוונתו דבשעת הדיבוק התרו בו שלא ידבק או עכ"פ ירדותו קודם שתיאפה אבל תמהני דא"כ אכתי התראת ספק היא דשמא ירדה קודם שתיאפה והנלענ"ד בכוונת התוס' דס"ל כר' יוחנן מכות (דף ט"ו ע"ב) דהתראת ספק שמה התראה אלא דהיינו דוקא כשתברר אח"כ שעבר בודאי במזיד אבל כשעדיין ספק שמא לא עבר במזיד פטור וגם זה מקרי התראת ספק ועמ"ש בזה בעזה"י בפ"כ ח"א אות כ"ה לכן הוכרחו להקשות שמא באמת בשעה שהדביק הי' דעתו לרדותו וא"ל דסופו שלא רדה מוכיח דמתחלה הי' דעתו כן ואע"ג דבשעת התראה הי' ספק קיי"ל שמה התראה לזה כתבו דשמא אח"כ שכח ודו"ק:

שם ד"ה אבל למטה מי' וכו' וכדמשמע קצת בסמוך וכו'. עיין במהרש"א עד היפך סברת המקשה וכו' ר"ל וכיון דמשכח תנא דס"ל כן י"ל דכ"ע ס"ל כן ודו"ק. ועיין במהר"ם עד ולא הביאו התוספות פלוגתא דר"ע ורבנן וכו' ולא הבינותי דהא אפלוגתא דר"ע ורבנן קיימינן ואמרינן ד"ה קלוטה כמי שהונחה דמיא וע"ז כתבו דא"כ רבנן דאחרים לא כר"ע ולא כרבנן ולכאורה הייתי רוצה לומר דט"ס הוא וצ"ל ד"ר ורבנן כקושיית מהרש"א אלא דא"כ מה זה שמסיים דאיכא למימר דס"ל דע"ג כ"ש סגי והא ר' ורבנן בנח ע"ג זיז כ"ש מיירי ודו"ק:

דף ד:

ד"ה קלוטה וכו' ועוד אומר ר"י וכו'. עיין מהר"ם אבל לר"ע לאו וכו' כצ"ל:

שם בת"י ד"ה ואינה הוכחה וכו' א"כ זורק ד"א בר"ה וכו'. ע"ל (דף ה' ע"ב) בתוס' ד"ה בשלמא:

שם תוס' ד"ה ודלמא וכו' ועוד דבסמוך וכו'. עיין מהר"ם עד דהא בדברי רבי נמי וכו' אלא משום שלא מצינו תנא וכו' וממילא [ר"ל אם הי' מצינו תנא שמפורש בדבריו שאין חילוק] וכו' ולכך [ר"ל כיון שלא מצינו] ר"ע וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אלא אמר וכו' והא דקאמר וכו'. עיין מהר"ם עד לו בידו או בע"א וכו' כצ"ל:

שם ד"ה זרק ונח וכו'. עיין מהר"ם עד רבי הוא היה כוונתו וכו' כל שהו ולא ס"ל וכו' לצטריך אלא דס"ל וכו' באמצע הא דקאמר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה באילן וכו'. בת"י דברשות אחד נמי מצי לאשכוחי וכו' כצ"ל נ"ל:

שם בתוס' בוקעין תחתיו או אי סברי וכו' כצ"ל נ"ל:

שם במהרש"א ד"ה והא דלא וכו' ול"נ דמה שכתבו וכו' דמ"ש אין זה וכו' כצ"ל. ובמהר"ם שם צ"ל שהוא רה"ר כ"א בגבוה ט' ובמכתפין וכו':

דף ה.

ד"ה לא מחייב וכו'. עיין מהר"ם עד הא דר' ברה"י מקורה ולא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה כשני ב"א וכו' ור"ח גריס וכו'. ר"ל דאע"פ שעקר ממקומו לא דמי לשני ב"א דעקר ממקומו וקבל פטור דלא אתעביד מחשבתו דהא לפי זריקתו הי' ראוי כשתגיע לסוף ד"א במקום שנפלה ליפול שם ע"ג קרקע ועתה כשנפלה לידו של השני לא הוי הנחה זו כפי מחשבתו אבל נעקר הוא ממקומו מחשבתו ורצונו כך היה מתחלה לעקור ממקומו ולקבל ואתעביד מחשבתו ודמי לשני ב"א כשעמד במקומו וקבל שג"כ הי' ראוי מתחלה בשעת זריקה ליפול לידו של זה ועיין בחידושי רשב"א ונראה מדבריו שמפרש בשני ב"א עקר ממקומו וקבל היינו שלא עמד במקום השני עד שנפל לידו אלא שחטף מהאויר לכן הקשה לפי פי' התוס' דבאדם א' מיירי כשעמד במקום השני ונפל לידו לא הוי דומיא דעקר ממקומו בשני ב"א ולענ"ד התוס' מפרשים גם בשני ב"א עקר ממקומו ועמד שם עד שנפל לידו ולק"מ ובשם הרמב"ן הקשה דלא הוי לי' לומר שני כחות באדם א' דהא ההנחה בכח זריקה הראשונה היתה. ויש מי שפירש שקבלם בעקירה ממקומו ר"ל שבשעה שנעקר ממקומו קבל מהאויר כשני ב"א בעומד ומקבל דמי דכאן כשקבל בשעת עקירה דמי לשני ב"א כשעמד במקומו ונפל לידו כיון דעקירה והנחה תרוייהו מכחו אתי או דלמא וכו' כנ"ל פי' דברי הרשב"א ועיין בחידושי הרמב"ן ודו"ק:

שם

גמרא כדאמר רבא בכותל משופע. נ"ב י"ג רבה והוא הגהת מהרש"ל וכ' דאל"כ לא שייך לומר הא דלקמן אלא אמר רבא ע"ש ולא הבינותי דהא גם לגירסת רבא לאו רבא גופי' קאמר לה כאן אלא הגמרא קאמר אר"ח ברי' דר"ה דס"ל כדאמר רבא גבי ספר בכותל משופע ה"נ ס"ל לר"ח ברי' דר"ה כאן וכדמסיק והיכא אתמר דרבא אלמא לאו אדהכא אמרה אלא דר"ח בריה דר"ה ס"ל סברא זו כאן אבל רבא גופיה לא ס"ל סברא זו כאן מטעם דאמר דספר עביד דנייח אבל מים מי עבידי דנייחי וא"ש אלא אמר רבא וקשה להגי' הספרים כמה פעמים כאן ובעירובין ודו"ק:

דף ה:

תוס' ד"ה אגוז וכו' ואע"ג וכו'. דברי התוס' צריכין ביאור דמתחלה הקשו מהך דשמעתין אהך דב"מ משמע דלולי הך דשמעתין לא קשה להו אהך דב"מ גופא נהי דספינה מינח נייחא מ"מ כיון דמיא מסגי תותה יהי' כרכוב דקיי"ל כמהלך דמי וכ"מ ממה שהוצרכו

לסיים בתירוצם אבל הכא ממשכן ילפינן וכו' ולא סגי להו דקנין שאני דילפינן מיד אבל הכא כיון דליכא למימר דומיא דיד הו"ל כרכוב דקיימא לן כמהלך דמי וע"כ משמע להו דרכוב לא דמי להנהו ואח"כ הקשו אהך דאגוז בכלי מה דקיי"ל רכוב כמהלך דמי. ונלענ"ד לפרש דבריהם דכיון דלא מפליג בגמרא לא כאן ולא בב"מ בין מים מהלכין ובין עומדין במקומם ואגוז ע"ג מים אפילו מים עומדים לאו היינו הנחתן ומים ע"ג מים אפילו מהלכין היינו הנחתן וע"כ הליכת מים לא מקרי הליכה לכן לא קשה להו אההוא דב"מ הא קיי"ל רכוב כמהלך דמי ושם אפילו ספינה מהלכת קני דספינה מינח נייחא ומיא מסגי תותה והליכת מים לא מקרי הליכה כנ"ל ולא קשה להו אלא ממאי דאמרינן כאן אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתן והוצרכו לתרץ דשם די בהנחה כ"ד דומיא דיד משא"כ כאן ילפינן ממשכן ולכן אפילו המים עומדים לא הוי הנחה כיון דלא הוי כדרך שמצניעין חפצים אכן אחר דפשיטא לן דלאו היינו הנחתן הקשה להו דא"כ אגוז בכלי וכלי צף ע"ג מים נמי כיון דהנחת הכלי ע"ג מים לא הוי הנחה ואפילו מים עומדים חשוב כמהלכת גם האגוז בכלי לא יהי' הנחה דומיא דרכוב דכמהלך דמי אע"ג דיושב הוא כיון שהבהמה מהלכת ה"נ כיון שהכלי כמהלכת היא גם האגוז שבתוכה כרכוב הוא וכמהלכת דמי כנלענ"ד לפרש דברי התוס' דהכא. אכן בב"מ שם ד"ה ספינה הקשו אההוא דהתם מהא דקיי"ל רכוב כמהלך דמי וס"ל דהליכת מים הוי הליכה והספינה כרוכבת ומתרצו דגבי קנין שאני דמשום יד אתרבאי ואח"כ הקשו אהך דהכא דאגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתן ואגוז בכלי והכלי ע"ג מים מבעי ואע"פ שכבר כתבו דקיי"ל רכוב כמהלך והליכת מים הוי הליכה וגבי קנין שאני נלענ"ד דקשה להו דהכא אע"פ שהמים עומדים לאו היינו הנחתן והוכרחו לומר דגבי שבת שאני דממשכן גמרינן. והנה הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן בחידושיהם כאן והריטב"א בפ"ק דב"מ שם הקשו קושית התוס' מהך דב"מ אהך דהכא ולא הקשו אלא מדמבעי לן אגוז בכלי וכלי צף ע"ג המים ולא הקשו ממאי דפשיטא לן אגוז ע"ג מים לאו היינו הנחתן ולא ממה דקיי"ל רכוב כמהלך דמי נ"ל לדעתם דפשיטא להו דל"ד מים לרכוב דשם הבהמה מהלכת ממש אבל הליכת מים לא דמי לזה וגם פשיטא לן דאגוז ע"ג מים לא דמי לספינה דמ"מ לא מקרי הנחה לענין שבת לכן לא הקשו להו אלא מאגוז בכלי דודאי הנחה טובה היא מ"מ כיון דהנחת הכלי לא הוי הנחה דנייד איבעי לן ואמאי שם פשיטא דבתר ספינה אזלינן דמינח נייחא ומתרצו שגם לזה ל"ד קנין לשבת דבקנין ודאי בתר ספינה אזלינן ובשבת מספקא לן דלמא הנחה חשובה כ"כ בעינן שגם מקונה לא יהא נייד כנלענ"ד ודו"ק:

שם ת"י ד"ה נראה דאם מהלך וכלי בידו וכו' כצ"ל נ"ל ותיבת כעומד דמי מיותר. ומ"ש אבל רוכב ר"ל אדם עצמו הרוכב ומ"ש או מניח ע"ג אדם ר"ל ע"ג אדם המהלך ברגליו אבל ע"ג אדם הרוכב נ"ל דדמי לכלי שביד המהלך. אכן מדברי התוס' שהביאו מהא דאמר בפרק בתרא מניחו עלי' כשהיא מהלכת משמע דס"ל דכשמניח על גבי אדם או בהמה המהלכין דמי לאגוז ע"ג כלי וצ"ל דס"ל דכל שמניח החפץ במקום שמונח יפה אין חילוק בין כשהמקום ההוא מהלך ובין היכי דהמקום מינח נייח ומים או ד"א מסגי תותה ודו"ק:

שם ת"י ד"ה הא ליכא וכו' בשום מקום כי אם הכא וכו' נמי ליפטר אבל כיון דמודה בזורק ומושיט וכו' כצ"ל נ"ל והשאר מיותר והוא כפל דברים נ"ל ודו"ק:

דף ז.

ד"ה לא נצרכה וכו'. עיין מהר"ם עד משום דשמא לר"א הוי וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אבל וכו' אע"פ וכו'. ולפ"ז גם לעיל (דף ו' ע"ב) בד"ה יתר על כן כשהקשו מהא דאמר בעירובין (דף י') דלא התיר ר"י אלא עד י"ג אמה ושליש היו יכולין לתרץ דגם כאן מיירי בפחות מרוחב ט"ז אלא שבני ר"ה בוקעין בו לכן הוי ר"ה וכ"ה בתוס' עירובין (דף ו' ע"ב) ד"ה וכי תימא ע"ש אלא דניחא להו לתרץ גם למ"ד דבין העמודים לאו כר"ה דמי ודו"ק:

שם רש"י ד"ה דעד י' וכו' ואי בדקאי בכרמלית וכו' עיין במהרש"א ויש שם ט"ס וצ"ל כדאשמעינן ר"י דפחות מארבעה וכו' ואחר כל האריכות לא כ' לתרץ מ"ש רש"י ואי בדקאי בכרמלית וכן הוא גם בלשון רש"י שהביא הר"ן ולענ"ד לשון רש"י מדוקדק יפה ומתחלה כשפירש דמיירי באויר הוכרח לפרש באויר כרמלית דודאי באויר ר"ה לא שייך לומר דעד י' יהי' כרמלית ואח"כ כשרצה לפרש בדבר מסויים לכאורה הי' ניחא לי' לפרש בין כשעומד בר"ה ובין כשעומד בכרמלית ודחה דאי אית ביה ד' אפילו עומד בר"ה רה"י הוא וכ"ש בכרמלית דהשתא כשעומד בר"ה חולק רשות לעצמו והוי רה"י כ"ש כשעומד בכרמלית ואי דלית בי' ד' בין בר"ה ובין בכרמלית הא אמר ר"י אין כרמלית פחותה מד' ואי בדקאי בכרמלית ור"י מיירי דקאי בר"ה דאז כיון שהוא למעלה מג' ולא ניחא תשמישתיה לא הוי ר"ה וכיון שהוא פחות מד' לא חשיב לחלוק רשות לעצמו שיהי' כרמלית לכן הוי מקום פטור אבל כשעומד בכרמלית כיון דלית בי' ד' שם הכרמלית עליו [וא"צ להגהת מהרש"א] דמצא מין את מינו וניער א"כ מצינו חומר וכו' וע"כ סוגיא דידן לא מיירי מזה מדתני לה גבי קולי ר"ה וכמ"ש הפ"י ע"ש ומ"מ מ"ש וכיון דלית בי' ד' לכאורה אינו מדוקדק דבאית בה ד' פשיטא דכרמלית הוא אלא דבדאית בה ד' פשיטא דלמעלה מי' הוי רה"י ולמטה מי' הוי כרמלית כיון דאפילו בר"ה

הוא כן דאפילו בר"ה חולקת רשות לעצמה והוי כרמלית כ"ש כשעומד בכרמלית אבל בפחות מד' ה"א שיש לו שם בפ"ע כמו כשעומד בר"ה והוי מקום פטור לכן כ' רש"י דכיון דלית בי' ד' חל עליו שם הכרמלית שעומד בתוכו ודו"ק:

דף ז:

תוס' ד"ה התם וכו' אפ"ה לא הוי וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה ולענ"ד נראה ליישב דרבא ידע דלר"א יש חילוק בין ניחא תשמישתיה או לא אלא דס"ל דלרבנן אין חילוק ודו"ק:

שם ד"ה והלכה וכו' דבפ"ק דעירובין וכו'. מהר"ם הגי' דבפ"ק דיומא ע"ש ולא ידעתי מה אולמא דפ"ק דיומא מפ"ק דעירובין דגמרא זו איתא בשני המקומות (בדף י"א ע"ב) ע"ש:

שם וכ"מ בירושלמי וכו'. עיין במהרש"א ע"ד דמסתמא אין בגובה אותן החורין י' וכו' ודבריו תמוהים דהא ע"כ מיירי שגבהן י' מן הארץ כדאיתא בגמרא בהדיא למעלה מי' ואי כוונתו דאין שם חלל גבוה י' למעלה על החור הוא תמוה מאוד שלא מצינו בשום מקום בגבוה י' ורחב ד' דהוי רה"י שיצטרך ע"ג חלל י' וממילא א"צ לזה חקיקה להשלים וגם לרבנן הוי רה"י אע"פ שאין גובה החלל י' ולא חסר לנו אלא שיהי' רוחב דע"ד ובזה פליגי ר"מ ורבנן אי אמרינן בזה חוקקין להשלים ולא צריך לזה טעמא דהוי חורי רה"י. שוב ראיתי שכבר תמה עליו בס' מראה הפנים על הירושלמי בפי"א ה"ג ע"ש אכן מ"ש שם ועוד לפי פירושו עדיין מנגד להם דברי הירושלמי ברוחב דקאמר בהדיא בין שאין שם מקום ד' רואין וכו' אינו מובן לי דהא התוס' מפרשי לי' דבפנים רחב ד' ולא מבחוץ גם מש"ש דהתוס' בפ"ק דיומא הקשו על תירוץ ר"י וכתבו ולא נהירא לי עד ולי נראה לתרץ וכו' ע"ש הוא תמוה דלא נמצא כן בתוס' ולא הקשו על תירוץ ר"י אלא אמאי לא מוקמי מתניתין בחור כ"ש ממש כמו שהקשו כאן ותירצו מתחלה משום דסתם חורין כך הם וע"ז כתבו ולא נהירא לי ע"ש ואח"כ כתבו ולי נראה לתרץ ותירצו כתירוץ השני דכאן ע"ש גם שאר דבריו שם אינם מובנים לי ומשמעות התוס' מהירושלמי נלענ"ד דמשמע לה לשון שיש שם וכו' שאין שם ולא אמר שיש בה שאין בה משמע שיש בהחור ד' ולא במקום הנחת החפץ אלא אפשר דלשון פגמום משמע להו כן שיהי' בחוץ כמו בפנים. גם מ"ש שם שכ' בחידושיו לבאר מ"ש התוס' ודוקא אותם שלמעלה מי' לענ"ד דברי התוס' פשוטים דלפי פיר"י דמיירי בחורי רה"י קשה לכאורה מה בין למטה מי' מלמעלה מי' לזה בארו טעם הדבר ודו"ק:

דף ח.

רש"י ד"ה שדי נופו וכו'. עיין במהרש"א עד ול"נ בזה בפשיטות וכו' ולענ"ד גם כוונת מהרש"ל כן דדייק מדלא קאמר דפליגי באילן העומד בר"ה דהוי משמע דמיירי ברחב ד' דבר"ה בעינן רחב דע"ד אבל ברה"י דלא בעינן רחב דע"ד ומסתמא מיירי שאינו רחב דע"ד לא שייך שדי נופו בתר עיקרו שיהי' הנוף כמו רחב ד' כיון דלא אמרינן שדי נופו בתר עיקרו שיהי' הנוף רה"י כמו העיקר ה"ה לזה דהעיקר שהוא ברה"י א"צ רחב דע"ד אבל הנוף שהיא ברה"ר צריך דע"ד אע"כ שגם ברה"י צריך דע"ד והעיקר רחב דע"ד ופליגי אי אמרינן שדי נופו בתר עיקרו והוי כאלו יש גם בנוף דע"ד. ומ"ש עוד במהרש"א לנוף שהיא מקום ד' צ"ל שיהא מקום ד'. ומ"ש עוד דאיכא למימר דלא פליגי בדר"ח וכו' ואי הוה פסק וכו' ר"ל דבאמת ודאי ס"ל לר"ח דר' ורבנן פליגי אי בעינן מקום דע"ד ברה"י דאל"כ הוי דלא כמאן אלא כיון דיש לומר דכ"ע לית להו דר"ח אלא ס"ל דבעינן דע"ד ברה"י ופליגי אי אמרינן שדי נופו בתר עיקרו אי הוי אמר הלכה כר' ה"א שגם הוא מפרש כן וס"ל דבעינן דע"ד ברה"י והלכה כר' דשדי נופו בתר עיקרו לכן אמר דלא בעינן דע"ד ברה"י וממילא ידענו דס"ל דפליגי אי בעינן דע"ד ברה"י דודאי לא פליג אר' וארבנן ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אמר אביי וכו' דלשנוייא דאביי וכו'. עיין מהר"ם עד מדין מכניס מרה"ר לרה"י ומצי סברי תרווייהו רבי ורבנן וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה רחבה ששה פטור שהכוורת וכו' וא"כ אביי וכו'. דברי התוס' צריכין ביאור דלפי המובן לכאורה מדברי הגמרא שם בבעי' קמייתא דעקר חוליא אי אמרינן בהדי הדדי קאתי ואזלינן בתר בסוף מיחייב ואי אמרינן דבתר מעיקרא אזלינן לא מיחייב וא"כ גבי בעיא דנתן חוליא הוי איפכא את"ל בהדי הדדי קאתי ואזלינן בתר בסוף מיפטר וכ"מ מלשון רש"י שם ד"ה וסילוק מחיצה שכ' מי מהני האי מיעוטא למיפטרי' משמע דאי אזלינן בתר בסוף מיפטר וכ"כ (בדף ק' ע"א) ד"ה וזרק לתוכה מחצלת דהנחת חפץ וסילוק מחיצה בהדדי פטור וא"כ ה"נ אי אמרינן הנחת הכוורת ועשיית המחיצה בהדי הדדי מיפטר וא"כ אין הבנה לדברי התוס' אלו ואם נימא דס"ל להתוס' דאין לו להיות חייב אא"כ יהי' מחיצה מתחלה ועד סוף וכל שנסתלק המחיצה בין מעיקרא ובין בסיף פטור א"כ גם כאן נימא כיון שנעשה המחיצה בסיף פטור ונלענ"ד דס"ל להתוס' דהא ודאי פשיטא דבהדי הדדי קאתיין אלא איבעי לן אי מיחשב עי"ז רה"י או לא ואת"ל דבעשיית מחיצה לא הוי רה"י ע"י בהדי הדדי קאתי דבעינן שיהי' מחיצה מעיקרא אכתי מיבעי בסילוק מחיצה בהדי הדדי אי מיחשב רה"י או בעינן מחיצה גם בסוף וא"כ אביי דפשיטא ליה בסילוק מחיצה דלא הוי רה"י דבעינן

מחיצה בסוף כ"ש דבעינן מחיצה מעיקרא ואי לא לא הוי רה"י וה"נ גבי כוורת לא הוי רה"י כיון דלא הוי מח צה מעיקרא. וכ"נ קצת מלשון הרמב"ם פי"ד ה"כ וז"ל בור ט' בר"ה ועקר חוליא מקרקעיתו והשלימו לי' אע"פ שעקירה החפץ ועשיית המחיצה באין כאחת פטור מפני שלא המחיצה י' בתחלה היה הבור י' והשליך בו חוליה ומעטו מי' פטיר שהרי הנחת החפץ וסילוק המחיצה באין כאחת עכ"ל הרי מבואר מלשונו דודאי בהדי הדדי קאתי אלא דלא הוי מחיצה עד שיעמדו בתחלה ובסוף וגם דברי רש"י יתפרשו טפי עד"ז ועמ"ש שם. והנה בגמרא שם באיבעי' ראשונה איתא בהדי הדדי קאתי ומיחייב או לא מיחייב ובאיבעי שניי' איתא בהדי הדדי קאתי מיחייב בלא ו' ונדפס בגליון כצ"ל משמע דגירסא ישנה הי' ומיחייב בו' והמגי' לא ניחא לי' בזה דא"כ משמע דאי אמרינן בהדי הדדי קאתי מיחייב ומשמע לי' דאיפכא מבעי' לי' לכן מחק הו' ומפרש מיחייב דלא אמרינן בהדי הדדי קאתי ולפי מ"ש ניחא גירסא ישנה ור"ל אי אמרינן דבסילוק מחיצה חייב היכי דבהדי הדדי קאתי לא כן נלענ"ד ודו"ק. ומ"מ מלשון הרמב"ם דלעיל משמע דבסילוק מחיצה טעם הפטור הוא כיון דבהדי הדדי קאתי ודו"ק:

דף ט.

רש"י ד"ה פתח פתוח וכו' וד"ה וכ"ת דלית בי' רוחב ד' וכו'.

עיין במהרש"א ומהר"ם ובהגהות קרני ראם השיג על המהרש"א דדוקא ד' אמות הוי שיעור מבוי ובטל מתורת לחי והדין עמו כמ"ש בא"ח סי' שס"ג סי"ג וסכ"ו ע"ש והנלענ"ד בכוונת רש"י דלא ניחא לי' לומר שהעמיד לחי רחב דסתם לחי רחבו ועביו כל שהו לכן בד"ה פתח פתוח שצריך לחי אחר להתירו ניחא לי' בפשיטות שהעמיד לחי כ"ש בצד פנימי של, האסקופה וזהו כוונת רש"י מ"ש לפנים מן האסקופה ר"ל בצד פנימי של האסקופה על האסקופה [ועיין מ"ש מהרש"א בזה] ומצדו הפנימי הוי המחיצה והיינו בתוך המבוי ובכל האסקופה צריך לחי אחר וכ"ה כוונתו בד"ה צריך לחי שכ' נגד האסקופה וזקוף עלי' ר"ל בצד פנימי של האסקופה אבל בד"ה וכ"ת דלית בי' רוחב ד' ולכן מותר להשתמש בחלל הפתח לא ניחא לי' לומר שיהא מותר להשתמש חוץ מן הלחי אלא כנגד הלחי ולחי רחב כעובי כל האסקופה לא משמע לי' ואמאי מותר להשתמש על כל האסקופה לכן כ' שנשאר עובי החומה מכאן ומכאן והם במקום לחי ועוביים פחות מד' ומותר להשתמש עד חודם החיצון ולכן לעיל לא הזכיר עובי החומה דסתם מבוי פתוח במלואו ואין חומה כלל לרוחב המבוי לכן לא הזכיר אלא רוחב האסקופה אבל כאן בהוכרח מיירי שיש קצת חומה מכאן ומכאן כנלענ"ד:

שם ד"ה אר"י וכו' אע"ג דאוקי וכו'. עיין מהר"ם עד באסקופת מקום פטור דלית וכו' כצ"ל:

שם ד"ה גזירה וכו' ושרי לטלטל מגג לחצר. צ"ל דגג לא מינכר מחיצתא כמו עלייי עוד אפשר לומר דכוונתם דמבית לעלייי דמודה ר"מ היינו כיון שהוא מיוחד לאדם אחד ולא פליג אלא בחצר שלא עירבו וקיי"ל כר"ש אפילו בחצר שלא עירבו וכמ"ש הרשב"א בחידושיו אלא דאם כן לשונם מגומגם במ"ש הטעם דמינכר מחיצתא ודו"ק:

דף ט:

ד"ה ואם התחילו וכו' וה"נ משמע בגמרא וכו' עיין במהרש"א ומהר"ם ופ"י וק"נ מ"ש לפרש ראי' זו והנה דברי רבינו המהרש"א תמוהים מאוד לענ"ד דמשמע מדבריו דכשהתחיל בתוך חצי שעה סמוך למנחה מקרי התחיל בהיתר ולא הוי התחיל באיסור אלא כשהתחיל בתוך עיקר זמן מנחה ולא משמע כן מדברי כל הפוסקים ומפורש בדברי הר"ן שכ' וז"ל ומיהו ה"מ בדאתחיל בתר דמטא זמן או סמוך לה וכו' עכ"ל והיינו התחיל באיסור וגם מ"ש מכח זה דבערבית ע"כ מיירי בהתחיל בזמן חיובא לא הבינותי דשפיר משכחת לה דהתחיל מבעוד יום ונתעכב עד שחשכה ואז מצריכינן לי' להפסיק וצ"ל דכוונתו דבכה"ג פשיטא דא"צ להפסיק אפילו בערבית והוא דוחק גדול דמנ"ל הא ובעיקר הדבר אם אסרו בערבית חצי שעה קודם פליגי הפוסקים עיין ב"י סי' רל"ה ופסק בש"ע שם ס"ב דאסור. והנלענ"ד בביאור דברי המרדכי שהביא המהרש"א מדאמרינן מדשרי המייניה לא מטר חינן ליה דמשמע לא מטריחינן ליה לעמוד ואי הוי חובה הוי מטרחינן ליה לעמוד ולמה לו לעמוד כיין שלא מטא זמניה עדיין הול"ל אסור לו לאכול עד שיגיע הזמן ואז יעמוד ויתפלל דלא משמע לי' לפרש דשרי המייניה קודם זמנו ועתה הגיע זמנו דמסתמא כיון דשרי המייניה קודם זמנו ולא נזכר שלא התפלל עדיין לא היה ממתין עד שיגיע זמנו והי' מתחיל לאכול מיד דדוחק לאוקמא דשרי המייניה סמוך ממש לזמן איסורו ותיכף הגיע זמנו וכ"ש אי נימא דס"ל להמרדכי דאסור להתחיל חצי שעה קודם וא"כ כשהתחיל בהיתר ע"כ התחיל קודם חצי שעה והוא א"י לעמוד ולהתפלל עד שיגיע זמנו והול"ל שימתין עד שיגיע זמנו ואז יעמוד אע"כ מיירי בהתחיל באיסור לכן אפשר לאוקמא בתוך זמנו ויעמוד ויתפלל תיכף ומהא דאמרינן בתפלת מנחה גופא מאימתי התחלת סעודה ר"ח אמר משיתיר חגורו אין להוכיח כן דאפשר לפרש שימתין עד שיגיע זמנו ואז יעמוד ויתפלל ואח"כ יאכל אבל כאן לשון מטריחינן ליה דחיקא ליה לפרש כן. עוד אפשר לומר גבי מנחה דקאי מאימתי אהא דלכתחלה אסור לישב כמ"ש מהרש"א בתוס' ד"ה בתספורת אבל כאן א"א לפרש כן. עוד נלענ"ד דפשיטא

לי' דא"א לפרש אי הוי חובה מטריחינן לי' אפילו התחיל בהיתר דאפילו בדאורייתא לא מפסיק בהתחיל בהיתר כמ"ש המרדכי אח"כ וכמו שהוכיח הר"ן מפרק ע"פ וגם המרדכי רמז לראיה זו בקצרה ע"ש כנלע"ד בביאור דברי המרדכי והתוספות אלו ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה אם התחילו וכו' ויעבור הזמן וכו'. לכאורה תמוה דהא בדאיכא שהות מיירי ויכולין לפרש גם סמוך למנחה קטנה דאיכא שהות לגמור ואח"כ יתפלל אע"ג דליכא שהות טובא ולכאורה היה אפשר לפרש דמשמע ליה דטעמא דמפסיקין סמוך למנחה קטנה דקרוב הדבר שיעבור הזמן אכן מ"מ אינו דבר והפכו במה שמסיים דקתני הכא יגמרו סעודתם לכן נלענ"ד דמ"ש ויעבור הזמן אין פירושו כמו קודם שיעבור שכ' במשנה בד"ה אין מפסיקין דשם פירושו שיעבור כל הזמן וכאן ר"ל ויעבור זמן התחלת מנחה קטנה וע"ז שייך שפיר הסיום דקתני הכא יגמרו סעודתן ודו"ק: (שם) ד"ה הא לן וכו' קודם נט"י. עיין מהרש"א מ"ש הטעם שכ' רש"י קודם נ"י ולענ"ד בלא"ה א"ש דאי התרת החגור הוא אחר נ"י גם בני בבל שרגילין בהתרת חגורה יהי' הנ"י שקודם לו התחלת סעודה דלא מסתבר לומר דכיון דהתרת חגורה מפסקת לא יהי' הנ"י התחלה דכיון דמ"מ הוא דבר השייך לסעודה הוי התחלה תדע דאליבא דאמת דהתרת חגורה הוי קודם נ"י הויא התחלה אע"פ שהנ"י מפסקת וה"נ הוי נ"י התחלה אע"פ שהתרת החגור מפסיק לכן כ' רש"י דהתרת חגורה הוי קודם נ"י לכן לבני בבל שרגילין בו הוי התחלה ולבני א"י שאין רגילין בו לא הוי התחלה עד שיטול ידיו והוי כמו לקמן בדין דכשצריכין להתעטף מיד כשמתעטפין הוי התחלה וכשהיו מעוטפים מכבר לא הוי התחלה עד שיפתחו בעלי דינים כנלענ"ד ודו"ק:

דף יא.

רש"י ד"ה לרומם וכו' וע"י כן זכינו וכו'. הוצרך להביא סוף הפסוק כי מלהעמיד חרבותיו לא משמע ליה שלא תחרב העיר שקאי על בית אלהינו אבל לתא לנו גדר ביהודה קאי על העיר (שם) תוס' ד"ה כגון אנו וכו'. כ' מהר"ם אבל יש להקשות וכו' ויש לתרץ וכו'. ולא חש לתרץ לפי שנויא בתרא דאם לא היתה השעה עוברת אמאי הפסיק וצ"ל דס"ל דבאין תורתו אומנתו כיון שצריך להפסיק אח"כ כשתהי' השעה עוברת מותר להפסיק קודם לכן משא"כ לשנוייא קמא כשתורתו אומנתו כדמסיק בסוף ודו"ק:

שם ד"ה שמא ישכח וכו' שמא ישכח את המחט וכו'. עיין מהר"ם מ"ש בטעמא שכתבו התוס' שמא ישכח את המחט ונ"ל שהכריחם לזה מה דאמרינן (בדף י"ב) יוצא אדם בתפילין דאין חוששין שמא ישכחם ע"ש:

דף יא:
ד"ה לא יעמוד וכו' ורש"י תירץ וכו'. עיין מהר"ם עד כשראשו מבחוץ וגופו מבפנים וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אמר אביי וכו' דוקא בהוצאה וכו'. כ' מהר"ם דבין כרמלית לר"ה טעו אינשי ע"ש וצ"ל בהך דלא יצא החייט במחטו דגזרה דבגדו אטו בידו דמי לכרמלית אטו בר"ה לכן ניחא לאביי ודו"ק:

דף יב:
ד"ה שמש וכו'. עיין מ"ש מהרש"א בשם הר"ן ובהגהות קרני ראם הקשה על הר"ן דשמעי' של ר"י ב"א שמש שאינו קבוע הוי בביתו של ר' אסי שלא הי' מכיר כליו של רב אסי והי' צריך עיון הרבה ונלענ"ד לתרץ שהיה בודק כליו של ר"י ב"א שהי' בקי בהם שהי' שמש קבוע אצלו ודו"ק:

דף יג.
ד"ה מיתיבי וכו' דקורין באיסור וכו'. והיינו לפירוש ראשון של רש"י דהחזן היינו הקורא ורואה היכן התינוקות קורין שיקרא הוא שם למחר משמע דהתינוקות קורין ממש דלא שייך בתינוקות לסדר ראשי פרשיות וע"כ דקורין באיסור דאוקימתא קמייתא דהכא אבל לפירוש ב' דרש"י דחזן היינו מלמד שפיר מפרש דהוא מסדר ראשי פרשיות והתינוקות קורין למחר בהיתר וכאן בגמרא לאוקימתא קמייתא ראשי פרשיותיו ע"כ התינוקות היו מסדרין היינו שהמלמד תינוקות היה מסדר מה שהתינוקות יקראו למחר ודו"ק: (שם) ד"ה מה אשת רעהו וכו' וא"נ וכו'. עיין מהר"ם עד באשת איש באיסור וכו' נמי דיליף וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ופליגא וכו' ור"י פי' וכו' לאפוקי וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דלדבריו מה הקשו דהא אשת רעהו וכו' ואפ"ה אסרינן הוא בבגדו וכו' דהא באשת רעהו גם הוא בבגדו לא מפיק מהאי קרא אלא מייחוד לפירש"י ולפי' התוס' מסברא ולענ"ד נראה דס"ל להתוס' דבלא שינוי לא מקרי מפיק ממשמעותי' דקרוב הוא למשמעות קריבה וטמא כיון שקרוב לבא לידו תשמיש ממש ולא מקרי מפיק ממשמעותי' אלא אי נאסור הוא בבגדו וכו' אע"ג דאיכא שינוי ודו"ק:

שם ודוחק הוא וכו'. עיין במהרש"א עד תקשה לכ"ע לשון טמא וכו' כצ"ל עד אבל לפ"ז וכו' ר"ל כיון דע"כ לשון טמא לכ"ע תשמיש ממש משמע אמאי איכא מאן דאוסר הוא בבגדו ומ"מ לא ידעתי מנ"ל דלפיר"ת לא מפקינן קרא ממשמעותי' דלא אשכחן סברא זו אלא לפיר"י גם אפשר לומר דכיון דאיכא לימוד באשת רעהו לאסור הוא בבגדו וכו'

בין לפירש"י כדאית לי' ולפירוש התוס' כדאית להו ע"כ מפקינן לי' ממשמעותי' לכ"ע ול קשה להו אלא דדוחק הוא דכיון דע"כ מפקת קרא דלא טמא ממשמע תי' מנ"ל דלא נפיק גם קרא דלא יקרב ממשמעותי' ועיין מהר"ם. ועיקר קו' מהרש"א אפשר ליישב בפשיטות דמשמע להו דר"י בא ליישב דלא נצטרך לומר דבאמת לר' פדת מותר גם באשת רעהו הוא בבגדו וכו' כמו לפיר"ת ודו"ק:

דף יג:

ד"ה בימי ליבונך וכו' ורש"י וכו'. עיין מהר"ם עד לעיל בשם ר"ח ורש"י וכו' ואין נראה כדפירשתי וע"ז וכו' כצ"ל:

דף יד.

רש"י ד"ה ר' יהושע וכו' אפילו הן שניים וכו'. הי' יכול לומר רבותא יותר דאפילו נגעו בשני ודו"ק:

שם ד"ה שלישי שני וכו'. עיין במהרש"א עד ושני אין לו טומאה דאורייתא נ"ל דהיינו בחולין אע"פ שנעשה על טהרת תרומה אבל בתרומה מבואר לקמן ע"ב שלישי מדאורייתא:

שם ד"ה ופסל להו והתורה וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש דהאוכל תרומה טמאה הוא במיתה נלענ"ד שהוא שלא בדקדוק דליכא מיתה אלא בטומאת הגוף אבל בטומאת תרומה אינה אלא איסור עשה והוא מבואר בדברי הרמב"ם פ"ז מה' תרומות דבה"א בטומאת הגוף כ' חייב מיתה ובה"ג בטהור שאכל תרומה טמאה כ' שהוא בעשה וכ"כ עוד בפי"ח מה' פהמ"ק הי"ב י"ג גבי קודש ע"ש והיא משנה זבחים (דף ק"ו ע"א) וכ"מ בסנהדרין (דף פ"ג ע"א) דאמר אדרבה מנותר הו"ל למילף שכן פסול אוכל משמע אבל בתרומה לא הוי פסול אוכל אלא טומאת הגוף והכי איתא עוד שם ובחולין (דף קי"ג ע"ב) דאפילו טמא שאכל תרומה טמאה אינה במיתה שמחוללת ועומדת היא ומשמע דכ"ש טהור שאכל תרומה טמאה דזה בלא טעמא שמחוללת ועומדת ליכא חיוב מיתה כיון דליכא טומאת הגוף וע"ש ברש"י חולין ד"ה פרט לזו שכ' דטהור שאכל תרומה טמאה ליכא אלא עשה וכ"כ רש"י בפ' צו בפסוק והנפש אשר תאכל בשר גבי קדשים דטהור שאכל טמא אינו אלא בלאו ובזה יש ליישב דברי רש"י אלו דכיון שגם באוכל ליכא אלא איסור עשה ניחא לי' למנקט עשה דמשמרת תרומותי דאפילו אם נזכר אח"כ ושדי לה ולא אכל לה מ"מ כיון דמטמא לה עובר בעשה ודו"ק:

שם ד"ה אף הידים וכו' וא"כ הוי טפי וכו'. לכאורה כשגזרו אח"כ אסתם ידים לא צריך שוב גזרה דידים הבאים מחמת ספר ולא הוי טפי מי"ח דבר ונ"ל דהתוס' אזלי לשטתם

שכתבו בע"ב שגם אח"כ כשגזרו אסתם ידים מועיל גזרה דידים הבאים מחמת ספר בנוגע סמוך לנטילה ולכן הוי טפי מי"ח דבר ודו"ק:

שם ת"י ד"ה וה"ה דה"מ למיפרך טמויי נמי ליטמו וכו'. נ"ל דר"ל שיטמא גם חולין אבל אין ר"ל דאוכלין שנטמאו במשקין ליטמא תרומה שיפסל עוד אחר דלא שמענו לר"ע דשלישי יעשה רביעי בתרומה ועיין במשנה סוטה (דף כ"ז ע"ב) ובגמרא פסחים (דף י"ח ע"א) וחולין (דף ל"ג ע"ב) ודו"ק:

שם ד"ה ה"מ לשנויי דקודם גזרו וכו'.

נ"ל דכוונתם דמשמע ודאי דאילפא קאי אי"ח דבר אלא דמשמע להמקשה שגם גזרת שמאי והלל הי' בשעת י"ח דבר וממילא קאי אילפא גם אזה לכן הקשו דה"מ לשנויי דגזרת שמאי והלל מקודם הי' ואהא לא קאי אילפא וכמ"ש לקמן (דף ט"ו) ד"ה שלמה דקאי אילפא אי"ח דבר וסיימו אלא דעדיפא מינ' פריך ר"ל שדחה דאינהו גזר ולא קבלו מינייהו ואפשר דצ"ל דעדיפא מיני' משני ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה ואלו שמאי והלל וכו' אבל הכא וכו'. עיין במהרש"א עד ואין להקשות וכו' ולכאורה אינו מובן דהא כבר כ' דנחלקו בי"ח דאמר שמואל לא משמע דהשוו באותו היום וא"כ כיון דבוצר לגת הוי מי"ח דבר ע"כ שלא היו הלל ושמאי בעצמם שם שהרי שתק לי' הלל לשמאי באותו היום וצ"ל דכוונתו דאע"ג שהיה שם ושתק לי' באותו היום מ"מ עדיין תלמידיהם נחלקו ולא השוו עד למחר אלא דא"כ גם כאן בידים נימא שמאי וסייעתו הלל וסייעתו והשוו באותו יום ותלמידיהם לא השוו עד למחר אע"כ דאין זה סברא ואפשר זה כוונתו בתירוצו דכיון דבוצר לגת הוי מי"ח דבר ע"כ שלא היו שמאי והלל שם ר"ל שהרי בי"ח דבר נחלקו והלל שתק לי' לשמאי באותו היום ודו"ק:

שם דהא כי היכי וכו'. עיין מהר"ם עד ור"ל דלקמן אמרינן וכו' כצ"ל, ומשמע דלפירושו הראשון הא דתוספתא דוקא בבוצר לגת הי' ולפירושו הב' בין בבוצר לגת ובין בשאר י"ח דבר גזרו שמאי והלל בפעם אחרת ושתק הלל לשמאי ובשעת גזרת י"ח דבר לא היו בעצמם אלא תלמידיהם וגזרו ונחלקו ולמחר השוו ודו"ק:

דף טו.

ד"ה שמאי אומר וכו' בירושלמי מפרש וכו'. לפ"ז יהי' קב דשמאי וקביים דהלל מדבריים וקב ומחצה דחכמים ירושלמיים ודו"ק:

דף טו:

רש"י ד"ה ואאוירא לתלות וכו' לפ"ז קאי אמסקנא ולא ידעתי אמאי לא מפרש בס"ד ואאוירא ולא כלום לכן נ"ל דתיבת לתלות מיותר וקאי על ואאוירא ולא כלום:

שם תוס' ד"ה אתו אינהו וכו' דמכלי זכוכית לא תירץ כלום. עיין במהרש"א עד למקדש לא הבינותי דמ"מ אפשר לומר דמעיקרא גזר לקודש אפילו חוץ מן המקדש ואתו אינהו וגזר אף לתרומה דהא גם גבי ידים משני הכי כמ"ש התוס' בע"א ד"ה אלא שלמה דבמקדש ליכא גזרת ידים כלל ואפשר ר"ל שגם זה לא שכיח שיגע בגוש עפר ארץ עמים לקדשים ודו"ק:

שם מעיקרא גזר ולא קבלו מנייהו. עיין במהרש"א עד דדין גושא הוא שריפה וכו' בשנויא בתרא אמאי וכו' כצ"ל. ומ"ש דהמקשה ידע דהך דששה ספקות באושא גזר לא ידע מנ"ל דלמא לא ידע אלא המשנה דדינם בשרפה אבל מימרא דעולא דבאושא גזר לא ידע וסבר דרבנן דשמונים שנה גזר ודו"ק: (שם) ד"ה על ששה וכו' כגון סככות וכו'. עיין מהר"ם עד מן האילן וטומאה תחתיו וכו' כצ"ל:

שם ד"ה על ספק וכו' וא"כ לחכמים וכו'. עיין במהרש"א עד מ"מ לא היו שורפין מספק והוא תמוה לענ"ד דהא ודאי קיי"ל דספק טומאה ברה"י טמא ודאי מדאורייתא ושורפין עלי' תרומה וקדשים וכמ"ש הרמב"ם פי"ג מה' אבות הטומאה ה"י וז"ל תרומה וקדשים שנטמאו בספק אב מאבות הטומאה של תורה הרי אלו נשרפין וכו' ע"ש ומיירי ברה"י ואח"כ בפי"ד כ' דין רה"ר ע"ש והוא גמרא בנדה (דף ג' ע"א) דלת"ק הוי טמא ודאי וע"ש בתוס' ד"ה גמר (ובדף ב' ע"א) ד"ה מעל"ע וקושייתו לק"מ לענ"ד דברישא לא הוזכר רה"י וכ"ה האמת דבודאי נגע אין חילוק בין רה"י לרה"ר וכדאיתא במשנה טהרות פ"ו מ"ז הבקעה בימות החמה רה"ר לטומאה ובימות הגשמים רה"י וכאן אפילו ברה"ר טמא דלא חילקו והיינו מגזרה לכן הקשו מסיפא דמפורש רה"י אכן דבריהם צריכין ביאור מ"ש ספק מגע הא כל נכנס לבית הפרס הוי ספק מגע וצ"ל דהיינו ספק נכנס כדאיתא שם מ"ו נכנס לבקעה בימות הגשמים והטומאה בשדה פלונית וא"י אם נכנס לאותו שדה דחכמים מטמאין וה"נ כשנאבד קבר באחת מן השדות והוא נכנס לבקעה וא"י אם נכנס לאותו השדה אבל ק"ל דא"כ הוי ס"ס ועל ס"ס אין שורפין וכמ"ש התוס' לקמן ד"ה ועל ספק מגמרא נדה (דף ל"ג ע"ב) וצ"ל דס"ל להתוס' דדוקא בס"ס דהתם אין שורפין משום דבספק א' ג"כ טהור מדאורייתא אבל שאר ס"ס ברה"י טמא מדאורייתא לשרוף מטעם שכתבו בב"ב (דף נ"ה ע"ב) ד"ה ר"א בשם ר"ת דמן הדין אפילו בחדא ספקא טהור דאוקמא אחזקתיה וילפינן מסוטה דטמא וא"כ מה לי חדא ספקא ומה לי תרי ספקי וכ"מ מדברי הר"ש פ"ד דטהרות מ"ו דטעמא דהתם בב' רוקין תולין כיון דאפילו נגד ודאי בטמא אינו אלא מדרבנן אמנם אין כן דעת הרמב"ם שכ' בפי"ח ה"ה בטעמא דבב' רוקין תולין מפני שהן ב' ספקות וכ"כ בפירוש בפי"ג הי"ב דאס"ס אין שורפין עליו

תרומה לעולם ואספק רה"י קאי התם וכמ"ש וכ"כ שם סוף פרק דטעמא דברה"י תולין כאן לרבנן משום דהוי ב' ספקות וצ"ל לדידי' דהא דמטמאינן כאן בס"ס יותר מבכל התורה היא מדרבנן ולא גזרו אלא לתלות וא"כ הרמב"ם ודו"ק. ולכאורה הי' אפשר לומר דהרמב"ם ס"ל דספק א' עשה התורה, כודאי ולא ס"ס והוי הס' השני ספק גמור אלא דא"כ תקשה דבג' ספקות הי' לו לטהר ולא פסק כן ברפי"ח והוא משנה שלימה ע"ש ודו"ק: (שם) ד"ה ועל בגדי וכו' ואפילו טמא מת וכו'. עיין מהר"ם עד משום מגע נדה כפירש"י. נ"ל דר"ל דרש"י פי' דהבגדים הם ספק שמא ישבה עליהם אשתו נדה א"כ כשלובש הבגדים טמא משום נוגע במדרס הנדה שהוא כנוגע בנדה ואין לע"ה טומאה אחרת ודו"ק:

שם ועל ספק רוקין נמי דקאמר וכו'. עיין במהרש"א עד דפירושו נמי בודאי וכו'. משמע מלשונו דרוק של ע"ה אינו מטמא אלא בודאי נגע בו אבל רוק הנמצא אינו מטמא אלא משום ספק זב ומלשון התוס' משמע שגם רוק הנמצא טמא משום ספק רוקו של ע"ה ונ"ח היכי דידעינן שלא הי' שם זב ואין לספק אלא בע"ה אפ"ה רוק הנמצא טמא ואפשר גם כוונת מהרש"א כן ומ"ש בספק ממש דדילמא דזב נינהו ר"ל דסתם ספק רוקין הנמצא א"צ לפרש משום רוק של ע"ה דיש בו נמי ספק זב ודו"ק:

דף טז.

ד"ה ה"ג רש"י וכו' א"נ מיטמאין מאויריהן כו' כצ"ל:

שם וחקק הוי בכלל אוירא וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש דאינו מיטמא ולא מטמא מאויר אחוריו כ"כ גם הרע"ב במשנה שם וכתב דמש"ה לא עירבינהו ותנינהו מיטמאין ומטמאין מאויריהן ומאחוריהן ע"ש ולפ"ז משמע דהתוס' לא ס"ל כן שהרי כתבו טעם אחר אהא דלא עירבינהו ותנינהו לכן נלענ"ד דס"ל להתוס' דמה שמטמא אחרים מאחוריו אין חידוש דמה דכ"ח מטמא מאוירו כבר שמעינן וממילא כל שמטמא או מיטמא במקום שיש לו אויר אוירו כמותו אכן אפשר לומר שגם התוס' ס"ל ג"כ דאינו מטמא ולא מיטמא מאויר אחוריו ואפ"ה לא סגי להו לומר דמש"ה לא עירבינהו דמ"מ הו"ל לעירבינהו וליתני מיטמאין ומטמאין מאוירו ובנגיעת אחוריו ודו"ק:

שם ת"י ד"ה והא דאמר וכו' והא דדריש בת"כ וכו' ולא מאויר וכו'. אינו מובן ונלענ"ד דצ"ל ולא מאויר אחוריו וקאי אמ"ש התוס' דאינו מטמא אחוריו מדאורייתא ושם דרשו ולא מאויר אחוריו ומשמע דכשנגע באחוריו מיטמא לזה כתבו דאסמכתא היא וצ"ל שכן הי' גירסתם בת"כ אבל גירסתינו בת"כ ולא מאחוריו והיינו כמ"ש שם אח"ז ואינו מיטמא מאחוריו שהביאו התוס' ודו"ק:

דף טז:

תוס' ד"ה הניחא וכו' וטעמא וכו'. ולא ניחא להו בטעמא דבשאר טומאות א"צ מי חטאת דמ"מ יגזרו משום גדר טבילה לכן הוצרכו דמשום טבילה כיון שלא תהי' טמא רק עד הלילה לא ישברנה ודו"ק:

שם ד"ה אף בנות כותים וכו' וא"ת היכי חשיב לי' לר"מ וכו'. כן מוכח מדאמרינן בסוף הסוגיא לר"מ אוכלין ומשקין שנטמאו במשקין כחדא חשיב להו ולא אמר דלא חשיב בנות כותים:

דף יז.

ד"ה ועל שאר אדם וכו' וא"ת וכו'. כתב מהרש"א אבל לר"ע ניחא דלא הוי עובדא כלל וכו' ע"ש ולא ידעתי מי דחקו לומר דלא הוי עובדא והא אפילו הוי עובדא במרדע שפיר טמאוהו משום אוהל שמא יזדמן כה"ג בכלי בת קבול שמקבל טומאה וטלית יהי' מפסיק בינו ובין הכלי ויטעו לומר שאין באהל אלא טומאת ערב וכמ"ש התוס' בד"ה אמר ר"ע ודו"ק:

שם דהא ע"כ איירי וכו'. עיין מהר"ם עד צ"ל דשם איירי וכו'. נראה מדבריו דהיינו שהדרבן נבלע בתוך המרדע אע"פ שאין המרדע מציל על הדרבן מליטמא באהל המת מ"מ מציל עליו מליטמא מטעם חרב הרי הוא כחלל וכשלא נטמא אלא משום אהל המת לא שייך בית יד ולא ידעתי מנ"ל חילוקים אלו ובאמת א"צ לזה דטעם בית יד הוא כיון שמשתמש עמו במלאכה וכאן שנבלע כולו בתוך המרדע וא"א לעשות בו מלאכה לא שייך בית יד לכן אע"פ שהדרבן טמא משום חרב הוא כחלל אין המרדע בית יד ועיין במשניות דכלים ואהלות ודו"ק. ומדברי התוס' אלו מבואר דס"ל דחרב כחלל לטמא גם באוהל אכן אין כן דעת הרמב"ם פ"ה מה' טומאת מת הי"ג דס"ל דאינם כמת אלא לענין לטמא אחרים במגע שיהיו אב הטומאה אבל אינם מטמאין אחרים באהל ולא במשא ע"ש ודו"ק:

שם ת"י ד"ה והשתא וכו'. ולא ידעתי מנ"ל דשפיר אפשר לומר דדוקא כשרוצה לעשות משקה אז שכיח שיבצור לקופות מזופפות וניחא לי' במשקה הנסחט מהם אבל הבוצר לעשות צמוקים כיון שאינו רוצה כלל לעשות משקה לא שכיח שיבצור לקופות מזופפות ואפילו בוצר לקופות מזופפות לא ניחא לי' במשקה כלל וגם הרמב"ם פי"א מה' טומאת אוכלין כ' דדוקא בוצר לגת ואע"ג שכ' טעמו של רבא ושל ר"נ עיין בכ"מ דכוונתו גם על טעם זה ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה גוזרני וכו'. עיין מהר"ם עד לאחר אציצה וכו' כצ"ל:

דף יז:

רש"י ד"ה אי חשידי וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו ליישב לשון רש"י לפי גירסת הספרים אלא אמר רבא ישראל כיון וכו' ועיין מהרש"ל ומהר"ם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה דלמא משהי וכו' וי"ל כיון וכו'. עיין במהרש"א עד דהיינו למסקנא וכו' משמע לכאורה דתירוצם קאי למסקנא ואינו מובן שהרי כתבו התוס' כיון דאין נאכלין לזרים ולפי המסקנא הול"ל שאין נאכלין אפילו לכהנים ועוד דא"כ עדיין אין מיושב קושייתם לס"ד לכן נ"ל דכוונתו דודאי תירוצם קאי גם לס"ד אלא שדקדקו לכתוב לשון שמטהרין לרמז שלפי המסקנא גם לכהנים אסור ואין ריוח אלא שמטהרין כנ"ל ודו"ק:

(שם) גמרא א"ה לר"מ תשסרי הויין. נ"ל דלא ניחא לי' לומר כר"ט ס"ל דלא שביק חכמים ועביד כר"ט אבל לחכמים דר"ט לא קשה י"ט הויין דדלמא כר' יוסי ס"ל ודו"ק:

דף יח:

גמרא גזרה שמא יחתה בגחלים וכו' עיין מהר"ם עד ופירש"י כדי וכו' כצ"ל. ובעיקר קושייתו לא ידעתי מה קשה לו הא (בדף ל"ח ע"א) איתא דגזרו על המשהה בין בשוגג בין במזיד שלא יבא לעבור ולשהות במזיד וזהו כוונת רש"י שלא יהנה ממלאכת שבת היינו אדבריהם והשהה ונתבשל בשבת גזרו שלא יהנה ממלאכה זו שלא יבא לעשות כן פעם אחרת ויחתה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה גזרה וכו' תקשה לי' מתניתין וכו'. הקשה מהרש"א אמאי דלגו פת בתנור ע"ש ולענ"ד נראה ליישב דכוונת התוס' להקשות שגם לב"ש לא ניחא דסתמא תנן אין צולין בשר בצל וביצה ומשמע אפילו בלא כלי אלא מונח האש על הארץ וצולה עליו וכן חררה ע"ג גחלים לא נזכר כלי אבל פת בתנור כיון שהזכיר תנור ניחא לב"ש משום שביתת כלים ולא הי' יכול להקשות אלא לימא ב"ש הוא וניחא להו להתוס' להקשות מאילו דתקשה לי' שגם לב"ש לא ניחא ודו"ק:

שם ד"ה דלמא מגיס בה והוי צובע. עיין במהרש"א ולא מצאתי מי שסובר דביורה עקירה ליכא משום מבשל ויותר נראה דאחר שנתבשל ליכא משום מבשל וכמ"ש הרא"ש בפ"ג סי' י"א ובמ"א סי' רנ"ב ס"ק ב' ועיין בחידושי הרשב"א כאן ודו"ק:

שם ד"ה התם וכו' וי"ל דמיירי וכו'. עיין במהרש"א עד משא"כ מתניתין וכו'. הקשה בהגהות קרני ראם מה שביתת כלים שייך בבשר בצל וביצה ולענ"ד לק"מ דאפשר לאוקמא שצולין בשפוד או באסכלא וגם התנור אע"פ שאין הבשר נוגע בו מ"מ נצלה על ידו וגם כיון דלא אסיק אדעתי' לאוקמא בבשרא אגומרי ע"כ אייר בכה"ג ודו"ק:

שם :

ד"ה התם וכו' וי"ל דמיירי וכו' כ' מהרש"א והך ברייתא דלעיל וכו' ע"ש ולענ"ד אפשר לומר דס"ל לרב אשי דבקדרה לא מהני טיחה וכמ"ש המ"א סי' רנ"ד ס"ק ג' ואפילו להפוסקים דס"ל שגם בקדרה מהני טיחה היינו משום דלא פסקו כהך לישנא דרב אשי וס"ל דלמר זוטרא ולאידך לישנא דרב אשי אין חילוק בין קדרה לצלי ודו"ק:

דף יט.

רש"י ד"ה מפליגין וכו' וזהו לשון מפליגין וכו' כצ"ל:

דף יט:

ד"ה שמן וכו' יל"ד לזיתים וכו'. כ' מהרש"א דהך דשום ובוסר לא איירי וכו' ע"ש ונ"ל דכוונתו דרב ושמואל תרוייהו אי כר' ישמעאל אי כר"ע ודוקא באין הקורה והעיגול טעון עליהם שייך לגזור משום סחיטה ובזה פליגי ר"י ור"ע אם יש בסחיטתן אד"א וגזרינן שמא יסחוט או אין בו אר"א ולא גזרינן ולתירוץ השני אי שרי לגמור סחיטתן בידים אבל כשהקורה והעיגול טעון עליהם לא שייך כלל לגזור משום סחיטה ובין לר"י ובין לר"ע מותר בכה"ג אלא כיון דלא חזו ביה"ש שייך בו מקצה ובזה פליגי רב ושמואל ודו"ק:

שם בת"י ד"ה הקשה הר"מ וכו' משום סתירת אהל, לא ידעתי מה סתירת אהל יש בכרכי דזוזי וצ"ע:

דף כ.

תוס' ד"ה איבעיא להו וכו' ומיהו בירושלמי משמע וכו'. ולולי דבריהם נלענ"ד שגם לרש"ק ר"א להקל בא וה"פ דצד התחתון הנראה לתחתית התנור ששם האש ממהר לקרום יותר מהכל ואח"כ מתקרם צד הדבוק לתנור אבל צד הנראה נגד דופן השני וכ"ש צד הנראה למעלה הוא מתאחר להתקרם מהכל וסבר ת"ק עד שיקרמו פני' דהיינו צד הנראה נגד דופן השני ולמעלה ור"א אמר עד שיקרם התחתון ומיבעי לי' אי ר"ל האיך דגבי שמאחר להתקרם טפי מהנראה לתחתית התנור והוי קצת חומרא ועכ"פ מיקל טפי מת"ק דת"ק בעי צד הנראה נגד דופן שכנגדו והנראה למעלה ואי ר"ל צד הנראה לתחתית התנור ששם האש וזה קולא גדולה יותר וזהו כוונת רש"י שכ' או פנים הפונים למטה לחלל התנור לצד האור והיינו כמ"ש ופשט דצד המדובקים לתנור קאמר וכ' רש"י וחומרא היא ר"ל חומרא היא בין הני תרי צדדי האיבעיא אבל עכ"פ מיקל יותר מת"ק וכמ"ש ובלחם הפנים מודה דבעינן עד שיקרם צד הנראה נגד דופן התנור וכת"ק דהכא ודו"ק. וע"ש במהר"ם משמע דהכא ס"ל לר"א וכו' כצ"ל:

שם ברש"י בפי' דמתניתין אחריתי וכו'. נ"ל דתיבת אחריתי מיותר ודו"ק:

דף כ:
רש"י ד"ה כיתנא וכו' ונעורת מן הדק שבו. מדברי מהר"ם משמע שמוחק תיבת מן ע"ש:
שם תוס' ד"ה אנן וכו' פר"ת וכו'. עיין מהרש"א עד ואם דחקו וכו' נ"ל שהוא ענין בפ"ע ומהרש"ל מחק גם תיבת תיובתא הב' בגמרא ולא גרם אלא בציצית שירא לחוד וכו' ואפשר דלכן הגי' ואב"א פירושא קא מפרש דלא נראה לו למחוק שלא יהי' נזכר כלל אב"א בגמרא וע"ז כ' מהרש"א דמה שמחק תיובתא דרבין ניחא אבל מה שמחק תיובתא הב' לא נודע טעמו ואם דחקו וכו' ודו"ק:

דף כא.
רש"י ד"ה שמחת וכו' דלא כתיב בה להעלות וכו' כצ"ל:
שם תוס' ד"ה שמחת וכו' אבל במקדש וכו'. כ' מהר"ם משום דכהנים זריזים הן ע"ש ולענ"ד בלא"ה לא שייך התם גזרה זו דלא שייך אלא כשלוקח מן הכשר ומן הפסול וכורכן זו בזו אז שייך לגזור שמא יקח הפסול לחוד אבל במקדש שלקחו מבלאי בגדי כהונה ולא הי' שם שום א' שיהי' צמר בלא פשתן ולא שייך לומר שיקח הפסול לחוד ודו"ק:

דף כב.
ד"ה אסור וכו' ולא אחסר וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ונ"ל שהי' קשה להם אמאי כתבו התוס' דלא אתסר האתרוג בספק שמיני אלא משום דאתקצי ביה"ש של ז' הא כתבו התוס' דכיון דלא מתסר ביה"ש אלא משום ספק יום לא אתקצי בכך כולי יומא וגם ל"ל טעם זה הא בלא"ה שמיני הוא ספק ז' לכן הגי' מהרש"ל ולא אתסר בשמיני משום וכו' וקאי לבני א"י דלא נאסר להם האתרוג בשמיני משום דאתקצי ביה"ש של ז' הואיל ולא אסר ביה"ש אלא משום ספק ז' ומהרש"א מפרש גירסא שלפנינו דמטעם דשמיני הוא ספק ז' לא הי' נאסר בח' כיון דמ"מ אינו נוטל בח' כמו הפריש ז' אתרוגים לז' ימים שכל א' אוכלו ביום השני אלא משום דאתסר ביה"ש של ספק ז' ספק ח' וזה לא שייך בהפריש ז' אתרוגים לז' ימים כיון דיום השני אינו יו"ט ומ"מ לבני א"י לא מתסר מטעם זה כיון שהוא מחמת יום שעבר אבל לדידן כיון שהוא גם ספק ז' מועיל גם זה דאתסר ביה"ש לאסור בח' או משום גזרה דסוכה אלא לא נאסור גם בט' כיון דבח' גופי' לא נאסר אלא משום כיון דאתקצי לביה"ש ועיין בא"ח סי' תרס"ה ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד של מוצאי שביעי ותחלת וכו' יו"ט אחרון ככל וכו' דמוצאי שמיני חייב וכו' כצ"ל:
שם ד"ה סוכה תניא וכו' אפילו נפלו ואפילו בח"ה. כ' מהרש"א לצדדין קאמר וכו'. ועיין בא"ח סי' תרל"ח ס"ב דאפילו נפלו ובח"ה אסורים וצ"ל דכיון דאיכא ב' טעמים אפילו

אפילו נפלו ובח"ה אע"ג דלא שייך ב' הטעמים לא רצו לחלק שלא נטעה להתיר היכי דלא שייך חד טעמא ודו"ק:

שם ד"ה רב אמר וכו' אע"ג דשמואל גופי' סבר וכו'. מפורש בתוס' מנחות (דף מ"א ע"ב) דמיירי שאין לו ציצית אלא לטלית אחד לכן מוטב שיטיל אותם בבגד שרוצה להתעטף בו ע"ש:

דף כג.

ד"ה מריש וכו' דנפיש נהורי' טפי. כתב מהרש"א דהיינו דמסיק וכו' נראה שמפרש דמ"ש התוס' דאנר חנוכה קאי אמסקנא דבעינן טעמא בשמן זית דצלול נהורי' דהיינו נפיש נהורי' ולולי טעם זה הוי אמרינן דשמן שומשמין יפה ממנה דוקא אנר חנוכה קאי אבל נר שבת לא צריך טעמא דצלול נהורי' דבלא"ה שמן זית מצוה מן המובחר שנמשך אחר הפתילה טפי אכן עוד אפשר לפרש דהתוס' מפורשים דמשיך נהורי' היינו דנפיש נהורי' שמאיר יותר ומ"מ אין זה ענין לנמשך אחר הפתילה דנמשך אחר הפתילה היינו שאינו נכבה ונפיש נהורי' דהיינו שבעת שדולק מאיר יותר ודו"ק:

דף כג:

ד"ה גזרה וכו' דאביי ורבא לקמן וכו'. עיין במהרש"א עד בי"ט כפיר"י לקמן וכו' כצ"ל. וע"ש במהר"ם ד"ה הקשה וכו' עד שמן תרומה שנטמא וכו' כצ"ל:

דף כד.

רש"י ד"ה מה תפלה וכו' דהא כולה וכו'. ק"ל דכיון דלא ידעינן דתפלה בהודאה אלא משום דכולה מלתא דחנוכה עיקרה להודאה נתקנה א"כ מהאי טעמא גופא נוכל לידע שגם בברהמ"ז בהודאה ולמה לו למילף ברהמ"ז מתפלה ואפשר דה"נ קאמר דבתפלה ידע דמזכרינן בהודאה וא"ל רב ששת כשם דבתפלה מזכרינן בהודאה משום דלהודאה נתקנה מהאי טעמא גופא גם בברהמ"ז בהודאה או אפשר דבתפלה פשיטא לי' דבתפלה שייך להלל ולהודאה דהא מהאי טעמא פשיטא לי' דמזכיר בתפלה אבל בברהמ"ז דלא מזכיר אלא משום פרסומי ניסא וכ"ש לפי' התוס' דליכא פרסומי ניסא כולי האי סבר דמזכיר כמו בר"ח ודו"ק:

דף כד:

ד"ה ולית הלכתא וכו' ואומר ר"י וכו'. נ"ל דמ"מ הוצרך לומר אהא דרבא טעמא דאפילו בשבת נמי לא צריך דברכת מגן אבות הוא במקום חזרת התפלה וביו"ט איכא תפלת לחש וגם חזרת תפלה בשחרית ומוסף ומנחה לכן אם הי' בדין שירד לפני התיבה בערבית בשבת הוי אמרינן יום הוא שנתחייב בד' חזרת תפלות ודו"ק:

שם ד"ה איכא בינייהו וכו' וטעמא דת"ק וכו'. עיין במהרש"א עד לקושייתם דא"נ לא וכו' כצ"ל:

דף כה.

ת"י ד"ה וע"כ אית לי' וכו' אמלתא דאיכא ק"ו וכו'. נראה שבא ג"כ לדחות פירוש הר"י פורת ולהוכיח דע"כ רבא ס"ל שיש ביו"ט עשה ול"ת ואע"ג דהר"י פורת ס"ל דליכא ק"ו ס"ל להת"י דאע"ג דנדחה ק"ו דצרעת מ"מ ע"כ איכא ק"ו שכתב ר"י מנדרים ונדבות וא"כ אפילו לא גרסינן דאתיא בק"ו מ"מ כיון דע"כ איכא ק"ו מנ"ל דאתי קרא למעט מילה דלמא לא ממעט אלא נותר דליכא ק"ו אע"כ דמאי דליכא ק"ו א"צ למעט דהוי יו"ט עשה ול"ת ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ולא מילה וכו' וקשה לר"י וכו'. עיין מהר"ם עד רבא בעצמו לא בשביל וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הא בחול וכו' ולא משכחת עצים וכו'. עיין מהר"ם עד בשמעתין דאסרינן גבי וכו' כצ"ל:

דף כה:

ד"ה הדלקת נר וכו' אבל מהדלקת נר גופי' וכו' עיין מהר"ם נראה שבא לתרץ הא פשיטא דלא פריך מהדלקת הנר גופי' דהא אדליק וכוונתו דאי אסרינן לי' בעטרן יכין לו שמן אחר וידליק בו משא"כ אי שרינן לי' בעטרן פעמים שלא יכין לו שמן אחר אלא עטרן וכשיבא להדליק בו ירגיש בריחו כי רע הוא ולא ידליק בו ושמן אחר לא יהי' מוכן בידו ולא ידליק כלל. אכן לענ"ד נראה לפרש בפשיטות יותר דדברי רבא שמא יניחנה ויצא הם כפשטן שיצא מהבית אחר שהדליק אלא שהי' אפשר לפרש דברי אביי ויצא שאין הנר חובה כלל ולא הוי ידעינן לחלק בין עיקר הדלקה ובין סעודה במקום נר לזה פירשו לנו התוס' שלא נימא כן אלא גם לאביי עיקר הדלקה חובה היא אלא שמחלק בין עיקר הדלקת הנר ובין סעודה במקום נר דלאו חובה היא ודו"ק:

שם ד"ה חובה וכו' ומים אחרונים וכו'. נ"ל דר"ל שגם שם לא מש"ה קרי לה חובה דמטעם זה אין טעונים ברכה אלא משום דחמירי מראשונים לאפוקי היש שרוצים לומר דס"ל דמש"ה קרי לה חובה לומר שאין טעונים ברכה לכן לומדים משם לכאן והתוס' ס"ל דשם טעם אחר שאין טעונים ברכה כדמסקו ודו"ק:

שם ד"ה סדין וכו' אמר רבי וכו'. עיין מהר"ם עד א"כ כל הני שמתמיהין וכו' כצ"ל:

דף כו.

ד"ה אין מדליקין וכו' דתנן וכו'. לפי מ"ש התוס' שם דרישא דמתניתין בכל מערבין מיירי בעירובי תחומין אפשר לומר דסיפא מערבין לישראל בתרומה מיירי ג"כ בעירובי תחומין ואין ראיה דמותר בהנאה דאפשר טעמא דלא מקרי הנאה דמצות לאו ליהנות נתנו כמ"ש התוס' (דף ל' ע"א) ד"ה ככר וכיון דחזי לכהן הוי סעודה הראוי' ומערבין בה אכן משמע להו דמערבין דסיפא מיירי גם בעירובי חצרות או משמע להו דנקיט ברישא מערבין וה"ה דמשתתפין שיתופי מבואות דלא שייך מצות לאו ליהנות נתנו וס"ל להתוס' כדעת הטור שהביא המ"א בסי' שפ"ו ס"ק י' דאע"פ שאין זה דרך הנאתו חשובה הנאה אכן לדעת הרמב"ם והרשב"א ומ"מ בשם רוב המפורשים שהביא המ"א שם אין ראי' דמותר בהנאה דאפשר אע"ג דאסור בהנאה כיון שלא הוי בדרך הנאתו שרי גם בעירובי חצרות ויותר נראה דדוקא בנדר ס"ל שלא כוון לאסור על עצמו אלא בדרך הנאתו אבל בדבר שאסור בהנאה מעצמו אסור בכל הנאות ודו"ק:

שם רש"י ד"ה איכא בינייהו וכו' סבר דרב ברונא וכו' כצ"ל. וע"ש במהר"ם עד לא הוי ס"ל להאי תנא בשום דבר וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה א"ב וכו'. עיין במהרש"א עד אפילו בתערובות דסבר וכו' מיקל בחלב מהותך וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אין בו וכו'. עיין במהרש"א עד להקשות הכא אהך וכו' כצ"ל, ועיין במהר"ם שכ' דלמסקנתם א"צ לתירוץ ראשון ולענ"ד המעיין שם בסוכה יראה דמיירי שבאו מבגד גדול דומיא דארוכות המטה ומחצלת וא"כ א"א לומר דמיירי כשאין בדעתו לארוג יותר הא כבר ארגו יותר וע"כ צריכין לתירוצם הראשון ודו"ק:

דף כו:

ד"ה השתא וכו' ולרשב"א וכו'. עיין מהר"ם עד שלש על שלש וטוי כדי וכו' כצ"ל נ"ל. ועיין במהרש"א עד ומהרש"ל הגי' בתוס' דאריג שלש על שלש עדיף משמע דבקושייתם הניח מהרש"ל גירסא שלנו היכי אתי שלשה על שלשה ור"ל דתרווייהו קשה להו בין שלשה על שלשה ובין שלש על שלש ולכן נקטו בקושייתם שלשה על שלשה לרבותא דאפילו שלשה על שלשה לא אתי בק"ו ובתירוצם נקטו שלש על שלש לרבותא דאפילו שלש על שלש עדיף משתי וערב ודו"ק:

שם בד"ה אתי וכו' וכן מוכח וכו'. עיין במהרש"א עד שאר בגדים בנגעים אלא מתרי קראי חד וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה תרי מיעוטי וכו' דשלש על שלש ושלשה על שלשה וכו'. נ"ל דר"ל דשלשה על שלשה דאתי בצ"ו מק"ו לא עדיף משלש על שלש דאתי מריבוי דוהבגד א"נ דריבוי סתמא משמע יותר על בגד שלם ולא פירש מה ולולי הק"ו הוי אמרינן דלא אתי לרבות אלא שלשה על שלשה אבל כיון דאיכא ק"ו ולא צריך ריבוי לשלשה על שלשה אמרינן דמרבה הכל כל פחות מבגד שלם אפילו שלש על שלש וממילא קאי ריבוי אתרווייהו וממילא גם המיעוט לשאר בגדים קאי אתרווייהו ודו"ק. ומ"ש אבל מ"מ וכו' ה"ה שהיו יכולים להוכיח מהתרצן דלא אמר חד למעוטי משלש על שלש ושלשה על שלשה וחד למעוטי בגד שלם ורישא דמלתא נקטו:

שם תוס' ד"ה ואימא לרבות וכו' דהא ליכא מיעוטא למעוטינהו וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו דמהרש"ל הבין דמ"ש התוס' דהא ליכא מיעוטא למעוטינהו ר"ל וממילא נתרבו בלא שום ריבוי והי' קשה לו דהא בגמרא מצריך ריבוי או ק"ו לשלשה על שלשה בצ"ו וממילא בשאר בגדים דליכא ק"ו צריך ריבוי והי' משמע לו לכאורה כפי' הרב פורת דשלשה על שלשה לא צריך שום ריבוי ומקשה ואימא לרבות שלשה על שלשה וה"ה בגד שלם בשאר בגדים דלא צריכי ריבוי כלל כיון דליכא מיעוטא ונקט שלשה על שלשה לרבותא שגם שלשה על שלשה נרבה דהוי ג"כ כבגד שלם ודחה דמ"מ אין ראי' מכאן להרב פורת דכוונתם מדממעט שלש על שלש ממילא נתרבה שלשה על שלשה ולכן הי' קשה לו בדבור שאח"ז שכתבו דאיצטריך ריבוי מוהבגד לשלשה על שלשה הא כתבו כאן דא"צ ריבוי והוצרך להגי' לשלש על שלש אבל מהרש"א מפרש דלולי והבגד הוי ממעטינן מצמר ופשתים שאר בגדים לכל מילי אבל השתא דכתיב והבגד דמשמע לרבות כל מילי אי לא הוי כתיב צמר ופשתים וממילא לא הוי ידעינן כלל לחלק בין צמר ופשתים לשאר בגדים לא הוי צריך לרבות אלא שלש על שלש בין בצ"ו ובין בשאר בגדים דשלשה על שלשה אתיא בק"ו בצ"ו וכיון דבבגד אין חילוק בין צ"ו לשאר בגדים הוי מרבינן נמי שאר בגדים וריבוי דוהבגד לשלש על שלש או דוהבגד הוי מרבה בשאר בגדים הכל אפילו שלש על שלש אבל השתא דכתיב צמר ופשתים למעט שאר בגדים מרבינן מוהבגד כל מה שיכול דהיינו שלש על שלש בצמר ופשתים ושלשה על שלשה בשאר בגדים ומיעוטא דצמר ופשתים לשלש על שלש בשאר בגדים ולכן אתי לי' שפיר בדבור שאח"ז דוהבגד מרבה שלשה על שלשה בשאר בגדים ועיין מהר"ם וצ"ל הא דאמר בגמרא ואימא לרבות שלשה על שלשה ולא אמרינן דמרבינן כל מה שנוכל היינו קודם שידענו דשלש על שלש נקרא קצת בגד לא ידענו דמה דלא חזי אלא לעניים נקרא בגד שנרבה אותו אבל אחר דע"כ מרבינן שלש על שלש בצמר ופשתים ידענו

שנוכל לרבות גם שלש על שלש שוב הוי מרבינן גם שלש על שלש בשאר בגדים וכשיש מיעוט מ"מ מרבינן כל מה שנוכל ומוקמינן המיעוט לדבר א' ודו"ק:

שם ת"י ד"ה אבל וכו' דהא ריבוי צמר ופשתים נכתב בחנם. ר"ל דאם נרבה כן א"כ צמר ופשתים נכתב בחנם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה תרי מיעוטי וכו' הוי מוקמינן וכו'. עיין במהרש"א עד הוי ידעינן דשאר כו' דשלשה על שלשה שמעינן וכו' כצ"ל. ומ"ש דכ"ז לשטתם וכו' אינו מובן לי כלל שהרי גם להרב פורת דוקא היכי דכתיב בגד א"צ ק"ו לשלשה על שלשה גם ליכא ק"ו כלל דדלמא ש"ו מיירי בשיעור בגד שלם כקו' התוס' לעיל ד"ה השתא אבל השתא אי לא הוי כתיב בגד כלל הוי ילפינן שפיר בגד שלם מק"ו דש"ו גם להרב פורת ולדידי' ממילא שלשה על שלשה בכלל ולדברי התוס' שלשה על שלשה ילפינן בק"ו בפ"ע כתירוץ ר"י ורשב"א דלעיל ודו"ק:

שם ת"י ד"ה מצאתי וכו' וממילא נרבה וכו'. נ"ל דר"ל דכיון דצמר ופשתים מרבה שלש על שלש בצ"ו אע"ג דממילא נרבה גם שאר בגדים ויהיו שוין כל הבגדים מ"מ לא שייך להקשות למה כתב ד' תיבות הללו וכו' דהא לצמר ופשתים אתי ודו"ק:

דף כז.

גמרא שלשה על שלשה וכו'. עיין מהר"ם עד בשרצים דלרבא מטמא וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה נפקא ליה וכו' אפילו לשלש על שלש. כ' מהרש"א ומשום דקתני בלשון הברייתא שלשה וכו' ע"ש ולענ"ד לפי מה שכתבו התוס' דהיינו ברייתא דלקמן א"כ לא תני בה כלל שלשה על שלשה ורבא כיון שלא העתיקה כלשונה אלא בקיצור כמ"ש התוס' ה"נ הוסיף בה שלשה על שלשה לשטתו ואביי מפרש לה אפילו לשלש על שלש ודו"ק:

שם ולרבא וכו'. היינו לפי מה דהדר בי' רבא וס"ל דתנא דבריית' דלעיל ג"כ מטמא בשלשה ע"ש ומ"ש אח"כ וה"נ דהוה וכו' היינו לפי סברת רבא דלעיל קודם דהדר בי' ודו"ק:

שם ד"ה ת"ל וכו' תימה וכו'. עיין מהר"ם עד דדרשינן לי' מאו בבגד וכו' אביי לעיל דלא ילפינן וכו' כצ"ל ולענ"ד נראה לפרש דברי התוס' בקיצור ובפשיטות דקבעו דבריהם על דברי רבא שלמד מאו בגד שלשה טל שלשה בשאר בגדים והקשו דמבעי ליה לארוג כל שהוא בצמר ופשתים וכי תימא שקולים הם ר"ל אע"פ שאין עניינם שוה מ"מ כיון שיש מעלה בזה מה שאין בזה ובזה מה שאין בזה שקולים הם ויבאו שניהם מ"מ כי פריך ואביי אליבא דרשב"א והאי תנא רבי ר' ישמעאל דלא יליף שאר בגדים האי או

בגד מאי עביד ליה לימא דאצטריך לארוג כל שהוא בצ"ו ואפילו אם נגרוס או בבגד דכתיב גבי שרצים הניחא לרבא דיליף שרצים מנגעים א"צ לומר דשקולים הם אלא מאו בבגד ילפינן ארוג כל שהוא ומאו בגד ילפינן שלשה על שלשה בשאר בגדים אלא לאביי אליבא דהנך תנאי דלא יליף שרצים מנגעים נימא דאצטריך או בגד לארוג כל שהוא בצמר ופשתים בנגעים ולפי התירוץ דמרבה מניה שלש על שלש תקשה מנ"ל ארוג כל שהוא ולא ניחא להו לומר דשלש על שלש וארוג כל שהוא שקולים הם כנ"ל לפרש דבריהם ולפ' מהר"ם דשלש על שלש וארוג כל שהוא שקולים הם לא ידעתי מאי הקשו לימא דאצטריך לארוג כל שהוא הא היינו דמשני לרבות שלש טל שלש וה"ה ארוג כל שהוא דשקולים הם ודו"ק. ועיין במהרש"א עד דא"כ לא הוי משני מידי ר"ל דאכתי לפי התירוץ קשה מנ"ל ארוג כל שהוא בצמר ופשתים ודו"ק: (שם) ד"ה אי ס"ד וכו' אלא מפרש הר"ם וכו'. ר"ל אי ס"ד דמשום חומרא דנגעים צריך לימוד בשרצים לשלש על שלש בצמר ופשתים ולא אמרינן גילוי מלתא בעלמא הוא.

ועיין מהרש"ל עד שהן טמאים בשאר בגדים בשלשה על שלשה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שכן וכו' וי"ל דכלים וכו'. עיין במהרש"א עד אבל הכא קיימינן וכו' ולפ"ז צ"ל דמ"ש התוס' אח"כ א"נ שק יוכיח היינו משער של עזים דפשיטא דמיטמא בשרצים כמ"ש התוס' בד"ה ונוצה. ועיין מהר"ם עד דילפינן שלש על שלש וכו' כצ"ל. ומ"ש מהרש"א אח"כ שלשה על שלשה דטמא וכו' אני אביא שלשה על שלשה נ"ל דט"ס הוא וצ"ל שלש על שלש דלשלשה ע"ש אין צריכין לימוד מטעם שכתבו התוס' לעיל ע"ב ד"ה אתי בק"ו ודו"ק וכו':

שם ד"ה הדר וכו'. עיין מהר"ם עד עמרא בבגד פשתים והוה להו להתוס' להקשות מאי פריך כצ"ל:

דף כז:

ד"ה ואין מטמא וכו' וי"ל דמיירי וכו'. ק"ל דמשמע כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן אבל דבר שאינו יוצא מן העץ הכל מטמא טומאת אהלים כמו כל היוצא מן העץ אין מדליקין בו אלא פשתן שכתבו התוס' בדבור דלעיל דקנבוס וצ"ג כיון דמין זרע הם מדליקין בהם וא"כ מאי תירצו כאן דמיירי בסדינין של משי הא משי אינו יוצא מן העץ מטמא טומאת אהלים וצ"ל דס"ל להתוס' דדבר שאינו יוצא מן העץ לא דמי זה לזה אלא כל אחד כדינו לכן מיני זרע דמסתמא כל דבר ראוי לפתילה אמרינן דשאינו יוצא מן העץ הכל כשרים לפתילה חוץ מאותם המנויים במשנה בראש הפרק אבל שיקבל טומאה במחובר דמסתמא אין שום דבר מקבל טומאה במחובר גם כשאינו

יוצא מן העץ אינו מקבל טומאה במחובר. והא דנקט במשנה וכל היוצא מן העץ היינו משום דברישא מפליג בין פשתן לשאר יוצא מן העץ סיים שגם לענין טומאת אהלים יש חילוק בין פשתן דאקרי עץ ובין שאר יוצא מן העץ אבל באמת גם שאינו יוצא מן העץ אין כל דבר מטמא טומאת אהלים וכ"מ דבגמרא צריך לימוד דפשתן מטמא טומאת אהלים דבלא לימוד הוי אמרינן דאין מקבל טומאה במחובר וא"כ מנ"ל דשאינו יוצא מן העץ מקבל טומאה במחובר אע"כ דבאמת אינו מקבל טומאה אכן הראב"ד בהשגות פ"ה מה' טומאת מת הי"ב הולך ג"כ בשטת התוס' דמיירי בקבוע וכ' דמשנה דאהלות מיירי בשאר בגדים שנעשים מן העץ וכו' וכ' הכ"מ והמש"ל דס"ל כהתוס' ע"ש ולפי מ"ש יש חילוק ביניהם בדבר שאינו יוצא מן העץ דלדעת התוס' אינו מקבל טומאה במחובר וצריך טעם לדעת הראב"ד מנ"ל דשאינו יוצא מן העץ מקבל טומאה במחובר ועמ"ש לקמן עוד מזה ודו"ק:

דף כח.

ד"ה ויפרוש וכו' תימה לר"י וכו' משמע שמפורשים ויפרוש את האהל היינו יריעות שש משזר ומ"ש על המשכן היינו שיהי' משכן דמשכן היינו אהל וכמ"ש התוס' גם בסוף דבריהם ולכן הקשה ר"י מנ"ל לפרש כן אימא ויפרוש את האהל היינו יריעות עזים ועל המשכן כפשטיה דקרא על יריעות התחתונות שנקראים משכן ולא מוכח מהאי קרא כלל דמשכן אקרי אהל ומ"ש בת"י דאי את האהל וכו' [כצ"ל] ר"ל ויהי' ג"כ על המשכן כפשטי' ולא נצטרך לפרש שיהי' משכן ומ"מ ע"כ צ"ל גם לתירוצים דיריעת עזים ג"כ נקרא אהל ומטמא טומאת אהלים וכמ"ש מהר"ם דהא כתיב ועשית יריעות עזים לאהל על המשכן וצריך לפרש במשנה כל היוצא מן העץ אינו מטמא טומאת אהלים אלא פשתן אבל שאינו יוצא מן העץ יש מהם שמטמא טומאת אהלים ויש שאין מטמאין תדע דהא ע"כ צמר נמי היו ביריעות התחתונות שהרי היה בהם תכלת וארגמן ותולעת שני שהם צמר כמ"ש רש"י בחומש גם עור מסיק שמטמא טומאת אהלים וע"כ כל דבר שהי' במשכן מטמא טומאת אהלים רק משי וכיוצא שלא הי' במשכן ס"ל להתוס' דאינו מטמא טומאת אהלים אכן מדברי הראב"ד ודאי משמע דכל שאינו יוצא מן העץ מטמא טומאת אהלים אפילו מה שלא הי' במשכן ודו"ק. והנה הרשב"א בחידושיו הקשה על שטת התוס' דהמשנה מיירי מאהל קבוע ומחובר לקרקע דא"כ מאי יליף ממשכן ע"ש ולפי מ"ש רש"י סוף פ' תרומה דהיתדות היו תקועים בארץ א"כ קבועים היו וכן הוא בבמדבר רבה סוף פרשה י"ב ע"ש וא"כ לק"מ ודו"ק:

שם ד"ה א"כ וכו' דלא מצינן וכו'. נ"ל דר"ל לכן ילפינן ממשכן גם שלא יביא את הטומאה וע"ש בתוס' ודו"ק:

שם ד"ה ריבה עור וכו' דלהכי אצטריך וכו'. עיין במהרש"א עד דאיכא למימר וכו' וה"ה דה"מ למימר דאיכא למיפרך מה למת שאינו מטמא בכגריס. ומ"ש דגבי שרצים דלא נילף מק"ו דאהל המת ר"ל מה אהל המת מטמא טומאת ז' והיינו לסברת התוס' דלא ס"ל פירכא דאהל המת אינו מטמא כלים וכמ"ש בדבור שאח"ז ודו"ק:

שם ד"ה מה לשרצים וכו' ועוד י"ל וכו'. עיין מהר"ם עד דמיטמאו גבי נגעים ושרצים וכו' כצ"ל ומ"ש עוד דהג"ש דאהל אהל הוי אמרינן שבא למעט אהל היוצא מן העץ לא הבינותי דהא במשכן כמו שהי' פשתן דאקרי עץ ה"נ הי' צמר ועזים ועורות דאינם יוצאים מן העץ ומה"ת נימא שבא למעט יוצא מן העץ יותר משאינו יוצא מן העץ אכן לפי מ"ש לעיל בשם הראב"ד דס"ל דבאמת דבר שאינו יוצא מן העץ מטמא באהל המת אפילו מה שלא הי' במשכן ע"כ שיש איזהו סברא למעט טפי יוצא מן העץ משאינו יוצא מן העץ ודו"ק וצ"ע. ואפשר דמ"ש היוצא מן העץ הוא לאו דוקא אלא ר"ל דלא מיטמא בנגעים ודו"ק:

דף כח:

ת"י ד"ה ור"י אומר וכו' דמה שמיטמא בנגעים וכו', נ"ל דטעמא דמה שמיטמא בנגעים קרי לי' מחמת הבית ומה שמיטמא באהל המת קרי לי' מחמת עצמו דנגע לא שייך אלא כשעומד על איזהו דבר וכיון דכשעומד על עץ ועצם אינו טמא ע"כ הא דמיטמא בבית המנוגע הוא מחמת הבית אבל מת הוא טמא בפ"ע כל שמקבל טומאה ממנו קרי לי' מחמת עצמו ודו"ק. וכוונתו דמחמת הבית גם נוצה של עזים מיטמא וליכא ק"ו והק"ו היא מנוצה של עזים כשלא סיכך ממנו לבית אלא שנראה עליו נגע דלא מיטמא מחמת עצמו ובזה אין שייך לומר יוצא מן העץ ועצם יוכיח דנוצה ועור במת מיטמא מחמת עצמו ודו"ק:

שם וזה אין נראה וכו'. ר"ל וא"כ אכתי כי פריך מה לשרצים הול"ל אהל תלוש יוכיח ודו"ק:

שם תוס' ד"ה תפילין וכו' ודרשא דמן המותר וכו' עיין מהרש"ל ומהרש"א ולענ"ד כוונת מהרש"ל דהו"ל להביא הפסוק ולומר מכאן שלא הוכשרו אלא עור בהמה טהורה וא"כ לא שייך מ"ש מהרש"א דלא הוי ידעינן וכו' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה בשערן בשער מן הקלף וכו'. ר"ל ולכן לא שייך לומר נהי דגמירי שער טהורים מי גמירי כיון דהלמ"מ בשערן דהיינו מן הקלף ולפ"ז נ"ל דצריך לגרוס בגידן דמשמע מן הקלף ולא בגידין סתם ודו"ק:

דף כט.

על שבת דף כט/א

רש"י ד"ה פרסייתא וכו' ראויין לטלטל וכו'. נ"ל דצ"ל ראויין לאדם: (שם) תוס' ד"ה בין מן המוכן וכו' והא לא גילו וכו' דבריהם מבוארין היטב (בדף מ' ע"א) ד"ה הלכה ע"ש:

דף לד.

רש"י ד"ה משחשכה וכו' דאלו בדבר המוסיף הבל וכו'. עיין מהר"ם וכוונתו דכאן משמע מפירש"י דפשיטא לי' דמשנה דבמה טומנין מיירי מבע"י דשרינן הכא ומזה למד דמשחשכה אפילו באינו מוסיף הבל אסור ובסמוך משמע דלא למד דמשנה דבמה טומנין מיירי מבע"י אלא ממשנה דהכא וא"כ קשה דלמא משנה דבמה טומנין מיירי משחשכה דאסרינן הכא מפרש התם דהיינו דוקא בדבר המוסיף הבל ובספק חשכה אפילו בדבר המוסיף הבל מותר לזה תירץ דהא פשיטא לי' דמשנה דבמה טומנין לא מיירי משחשכה ולזה לא צריך ראי' מכאן ואפשר שהוא מדהתחיל במה טומנין ולא התחיל במה אין טומנין משמע דמיירי בזמן דשרינן הכא או מדאמר התם דמטמין בדבר שאסור לטלטל וע"כ לא מיירי משחשכה אלא דקשה לו דלמא מיירי דוקא ביה"ש דשרינן הכא ומותר לטלטל ביה"ש לצורך הטמנה לזה הוצרך לומר דמיירי מסתם הטמנה שאין דרך להמתין עד ביה"ש ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד ובאותו זמן אסרו וכו' כצ"ל:

דף לד:

תוס' ד"ה ספק לטומאה וכו' ובכ"ש בבין השמשות וכו'. עיין במהרש"א עד אלא דבהך דעושה מלאכה וכו'. היינו לפי מ"ש התוס' דהך דעושה מלאכה מיירי שעשה כל ביה"ש אבל לפי מ"ש לקמן דהך דעושה מלאכה מיירי שעשה בשניהם בתחלת ביה"ש גם שם אין מוכרח לומר דיש ספק שמא כולו מן היום או כולו מן הלילה ודו"ק:

דף לה.

ועוד י"ל וכו'. היינו ההוא דתוספתא דפ"ק דזבים דר' יוסי תני לה אבל משנה דראה שני ימים ביה"ש דלא תני לה ר' יוסי א"א לאוקמא כר' יוסי שלא תקשה לרשב"ם הא איכא ראיי' מרובה דא"כ מאי נ"מ לת"ק בספק מן היום ומן הלילה ודו"ק:

שם ד"ה תרי תילתי וכו'. עיין במהרש"א עד החמה דהכא אההיא וכו' כצ"ל. ועיין במהר"ם עד וכ"ש שיקשה וכו'. ולא הבינותי דהא גם למ"ד תרי תילתי מיל הוי משתשקע החמה עד צאת הכוכבים ג' ריבעי מיל אלא דס"ל דאין ביה"ש מתחיל תיכף משתשקע החמה ודו"ק:

שם אבל קשה וכו'. כ' מהרש"א דלרבה קשיא להו וכו' משמע דר"ל דאלו לרב יוסף פליגי בתחלת בין השמשות דהוי לר' נחמי' תיכף משתשקע החמה ולר' יהודה משהכסיף התחתון אבל ק"ל דמ"מ גם לרב יוסף קשה דלדידי' מתחיל ביה"ש דר' יהודה משהכסיף התחתון שהוא מאוחר משתשקע החמה ונמשך תרי תילתי מיל דהוי טפי מחצי מיל ולר' נחמי' מתחיל ביה"ש תיכף משתשקע החמה ולא נמשך אלא חצי מיל וע"כ לר' יהודה לא הוי לילה עד זמן מאוחר מלר' נחמי' ונחזי אחר צאת הכוכבים ונ"ל דאה"נ דמ"ש מהרש"א לרבה הוא לאו דוקא אלא דלרבה גם במימרא קמייתא לחוד קשה אבל לרב יוסף במימרא קמייתא לחוד אפשר לפרש דס"ל דביה"ש מתחיל משהכסיף התחתון ולא נמשך רק עד חצי מיל אחר ביה"ש ופליגי ר' יהודה ור"נ בתחלת ביה"ש אבל אה"נ אחר שהביא מימרא שני' דרב יוסף דביה"ש הוי תרי תילתי מיל גם לרב יוסף קשה ודו"ק. ועיין במהר"ם עד המשך גדול כבין השמשות וכו' כצ"ל:

דף לה:

רש"י ד"ה בשני ביה"ש ע"ש ומ"ש בהעלם אחד וכו'. לכאורה אינו מובן אמאי כ' רש"י בהעלם אחד דפשיטא דגם כשהיתה לו ידיעה בינתיים חייב חטאת דממ"נ עשה מלאכה בשבת וכ"כ הרמב"ם פ"ח מה' שגגות ה"ט דאפילו כשהביא כבר אשם תלוי על הראשונה ואח"כ אכל את השני' מביא חטאת ונ"ל דא"א לאוקמי בב' העלמות דממ"נ אי לא עשה בכל ביה"ש רק שיעור חיוב כגון קצר כגרוגרות אחת או א' ומחצה או כתב ב' או ג' אותיות אמאי חייב חטאת ניחוש שמא ביה"ש מקצתו מן היום ומקצתו מן הלילה ולא עשה שיעור שלם לא בע"ש ולא במ"ש והידיעה שבינתים מחלקת דאין מצטרפין חצי שיעור של ע"ש וחצי שיעור של מ"ש וכמ"ש הרמב"ם שם בפ"ו ה"ח בידיעת ודאי וה"ה בידיעת ספק וכמ"ש בפ"ח ה"ח שדין ידיעת ספק כידיעת ודאי ואי מיירי כשקצר בכל ביה"ש כב' גרוגרות או כתב ד' אותיות דהשתא ממ"נ עביד בחד ביה"ש שיעור חיוב מ"מ ניחוש דלמא בכל ביה"ש עשה שיעור חיוב וחייב שתים ויביא חטאת א' ממ"נ ואשם תלוי אחד מספק ואין לשון הש"ס משמע כן לכן מפרש רש"י דעביד בהעלם אחד דהשתא מיירי בין כשלא עשה כשיעור ב' חיובים בכל ביה"ש ליכא למיחש דשמא לא עשה אפילו בפעם אחת שיעור חיוב דהא מצטרפין מה שעשה בע"ש עם מה שעשה

במ"ש וכמ"ש הרמב"ם שם בפ"ו ה"א ובתרווייהו ממ"נ עשה כשיעור וגם כשעשה בכל ביה"ש ב' שיעורים לא מיחייב אלא חטאת א' שגם אלו ודאי עשה ב"פ מלאכה בשבת בהעלם אחת אינו חייב אלא אחת וזהו כוונת רש"י שסיים אין כאן עוד אשם תלוי אלא חטאת כוונתו דאשם תלוי ליכא אפילו עשה בכל ביה"ש ב' שיעורים וחטאת איכא אפילו לא עשה בכל ביה"ש אלא כשיעור אחד ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה שש תקיעות וכו' אע"ג דקצת וכו'. אבל מכאן וכן בסוכה דקרי להו נמי תקיעות לא משמע להו דכולן תקיעות. הן דאפשר לומר דכיון דכלל תקיעות ותרועות ביחד קרי לכולן תקיעות אבל לקמן דקרי לשני' בפרט בשם תקיעה משמע להו לכאורה דהוי תקיעה ממש:

שם ד"ה והתניא וכו' ומיהו מתוך פי' ה"ק וכו'. כתב מהרש"א מיהו ק"ק וכו' ע"ש ולא ידעתי כוונתו אי ר"ל דלוקמא הך דאין מטלטלין את השופר כר"נ הא באמת מוקמינן לה כן במסקנא ואי ר"ל דלוקמא תרווייהו כר"נ והך דאין מטלטלין מיירי מחמה לצל והך דמטלטלין את השופר מיירי לצורך גופו ומקומו קשה דלר"נ גם לצורך גופו ומקומו אסור כמ"ש רש"י (בדף ל"ו ע"א) ד"ה הא דקתני אף שופר וע"ש בתוס' ד"ה הא ר' נחמי' ודו"ק:

דף לו.

תוס' ד"ה הא ר' נחמי' וכו' וקשה לר"ת וכו' נ"ל בשיטת רש"י ור"ת יש לכל א' קולא וחומר' אליבא דר' נחמי' דלרש"י שתלוי בתשמיש המיוחד להם ר"ל דעיקר עשיית הכלי לשם מלאכה זו יש חומרא דאע"פ שדרך לעשות הרבה פעמים בכלי זו מלאכה אחרת מ"מ כיון שאין עיקר עשייתה לשם כך אסור לטלטל בשביל כך וממילא בכלי שמלאכתה לאיסור לא משכחת צד היתר טלטול וגם הי' משמע להר"ש הזקן דה"ה שאסור לצורך מקומו ויש קולא שמותר לטלטל סכין לחתיכת דברים שאין דרך רוב פעמים לחתוך בסכין כיון דסכין נעשה לחתוך בו ואינו תלוי במה שאין דרך רוב פעמים לחתוך דבר זה בחול ולפירוש ר"ת שתלוי במה שדרך לעשות לפעמים בחול מלאכה זו בכלי זה ולא במה שעיקר עשיית הכלי לשם מלאכה זו מותר לעשות בכלי מלאכה אחרת שלא נעשית בשבילה כל שדרך לפעמים לעשות כן בחול ואסור לעשות מלאכה שנעשית בשבילה באופן שאין דרך לעשות בחול כגון סכין לחתוך מנעול וכדומה ודו"ק:

שם ת"י ד"ה ועוד קשה וכו' ולרבה דידי' וכו'. נ"ל דצ"ל ולרבא וכו' ע"ש בגמרא. ונ"ל שבא להוסיף על:

קו' ר"ש הזקן דסילוק קערה מעל השלחן לא הוי אפילו צורך מקומו ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה למחט וכו'.

עיין במהרש"ל כדתני בתר הכי וקמ"ל וכו'.

נ"ל דתי' וקמ"ל מיותר כאן ודו"ק ועיין במהרש"א עד אלא דב' צדדין טרפה היא גופא אצטריכא וכו'. ר"ל דמ"ש התוס' דמצד א' כשרה אשמעינן אע"ג דניקב עור א' שלם פשיטא דהיינו דוקא לר"ת אבל לפירש"י איצטריך דלא דמי להמסס וגם מ"ש התוס' דב' צדדין טרפה אין חידוש זה נמי דוקא לפיר"ת וע"ש במהרש"א ודו"ק:

דף לו:

רש"י ד"ה קש וכו'. עיין במהרש"א ר"ל שמקום התבואה נקרא ראש וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אבל לא תבשיל וכו'. עיין מהר"ם עד אינו גרוף א"נ פי' וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה כירה וכו' נקרא קש כפירש ר"י אלא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה חמין ותבשיל וכו' מדקאמר בגמרא ואף ר"א וכו'. עיין במהרש"א עד דמודו בי' ב"ש דמותר לשהות ר"ל להחזיר וכן מ"ש אח"כ התירא דלשהות ר"ל דלהחזיר אבל לא ידעתי מנ"ל דפלוגתא דב"ש וב"ה לא קאי אקש וגבבא רק אגפת ועצים שגרף וקטם הא שפיר אפשר לומר דקש וגבבא בלא גרף וקטם הוי כגפת ועצים בגרף וקטם ואתרוייהו פליגי ב"ש וב"ה ודו"ק: (שם) ד"ה וב"ה וכו' בת"י ומיהו רש"י וכו'. נרשם בטעות וקאי אמ"ש התוס' מדקאמר בגמרא וכו' ודו"ק:

דף לז.

ד"ה אא"ב וכו' אבל בהחזרה וכו' עיין מהר"ם עד שכתבו התוס' במאי דמשני וכו' כצ"ל:

דף לז:

ד"ה ש"מ וכו'. ונראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד דבלא מלתא דר' יצחק מכח וכו' למימרא כו' דמסברא וכו' כצ"ל ומ"ש אייריי בקטמה דאייריי בלא קטמה ר"ל אי אמרינן דהובערה הוי כקטמה או דהוי כלא קטמה ועיין במהר"ם עד כאינה קטומה לא וכו' כצ"ל:

שם ועוד י"ל וכו'. עיין במהר"ם עד הו"ל לאסור אפילו נתבשל כל וכו' כצ"ל:

דף לח.

בתוס' ד"ה ושמא לתלמודא וכו' כיון דר"מ וכו'. נ"ל דר"ל (דבדף ל"ז ע"א) אוסר ר"מ תבשיל לגמרי לשהות אפילו נתבשל כל צרכו ואפילו בגרופה ואפ"ה מתיר כאן בדיעבד בשוגג אפילו באינה גרופה ממילא ה"ה לדידן בלא נתבשל כמב"ד דמותר עכ"פ בדיעבד בשוגג ודו"ק:

שם ד"ה עבר וכו'. ונראה לר"י וכו'. עיין מהר"ם עד בלא בשיל לר"י דהא בלא וכו' כצ"ל:

דף לח:

בת"י ד"ה ורשב"א מפרש וכו' דבלא חיתוי וכו'. נ"ל דר"ל אבל כשהוא חם חיישינן שירצה ליקח אותה בלילה ויחתה שיתחמם יותר ומ"ש דמיירי במטמין בלילה ר"ל לצורך לילה ודו"ק. והא דכאן שרי באותו מיחם ושם אסור זה לא קשה כלל דידוע דהטמנה חמיר משהייה:

שם גמרא כופח שהסיקוהו בקש ובגבבא סומכין לו ואין נותנין ע"ג. הנה מלשון המשנה ה"ז ככיריים משמע דנותנים ע"ג ועיין בב"ח סי' רנ"ג ס"ה מ"ש ליישב בזה דעת הטור ועיין בט"ז ס"ק ו':

שם רש"י ד"ה אפילו בגפת ועצים לשתרי בגרופה וקטומה. נקיט אליבא דר"א בר אהבה דלאביי הול"ל לסמוך ודו"ק:

שם תוס' ד"ה תנור וכו' דשרינן קידרא חייתא וכו'. משמע דקידרא חייתא נמי דוקא לחנניא שרי דא"ל דעיקר ראייתם מבשול כמב"ד ואגב גררא נקטו גם קידרא חייתא שהרי בפ"ק לא הוזכרו כלל קידרא חייתא וכמב"ד זא"ז אלא אמר התם בשיל שפיר דמי בשיל ולא בשיל אסור ואפשר לפרש בשיל לגמרי כפירש"י שם כיון דבתנור מיירי רק שהתוס' פירשו שם בשיל כמב"ד ועיקר מקור דכב"ד בפ"ק הוא (בדף כ' ע"א) אר"א אמר רב וכו' ע"ש ושם לא הוזכר קידרא חייתא וגם לא ברייתא דעסיות וכו' וע"כ עיקר ראייתם מקידרא חייתא וכ"מ מדברי הת"י דקידרא חייתא לא שרי אלא לחנניא ומדברי הפוסקים לא משמע כן דהא אפילו הפוסקים דלא כחנניא מתירין קידרא חייתא אכן מדברי הר"ן בחידושיו בפ"ק שם ראה דגריס קידרא חייתא אי בשיל ומשמע דמפרש דהאי אי בשיל וכן בשיל ולא בשיל קאי לפרש דין קידרא חייתא ומשום זה הוכרח לפרש בשיל כמב"ד דאי בשיל לגמרי אמאי קרי לה חייתא ע"ש ונלענ"ד שזה דעת המרדכי ספ"ק שאוסר קידרא חייתא וכ' הב"י בסי' רנ"ג דבכירה מיירי שהרי בתנור בפירוש שרי בגמרא קידרא חייתא ולפי דברי הר"ן אפשר לומר שגם המרדכי גריס כן ולא מיירי בגמרא כלל מקידרא חייתא לגמרי ואפשר שזה ג"כ דעת התוס' והת"י כאן ור"ל קידרא חייתא כשנתבשל כמב"ד אכן מדברי התוס' לעיל ע"א ד"ה שכח לא נראה כן אלא דבלא"ה כ' הב"י שם דהתוס' דהכא לא ס"ל כדברי התוס' דלעיל ע"ש ודברי הר"ן אלו לא ראיתי שהביאוהו הפוסקים וגם מדברי הר"ן עצמו בפירושו להרי"ף לא נראה כן ע"ש שפירש קידרא חייתא אסח דעתי' מני' לאורתא ואפשר למאן דמפרש בשיל לגמרי פי' כן דע"כ גריס קידרא חייתא או בשיל ומפרש כן אבל לדעת התוס' שהביא אח"כ דמפרשי בשיל היינו כמב"ד גרסי אי בשיל וכמ"ש בחידושיו ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה תניא וכו' בת"י ולפ"ז וכו'. ואפיל ע"ג וכו'. צ"ל דלא גרסי בברייתא גבי בקש ובגבבא ואין נותנים ע"ג דפשיטא דלא עדיף גפת ועצים בגרופה מקש וגבבא ועיין בט"ז סי' רנ"ג ס"ק ו' ודו"ק:

שם ד"ה מעשה וכו' בת"י והא דחשיב וכו'. נ"ל דר"ל דלפי' ב' לא הול"ל כחמין שהוחמו בשבת דהא ממש בשבת הוחמו אלא הול"ל כחמין שהוחמו באור אבל לפי' ראשון ניחא ודו"ק:

דף לט.

בתוס' שם. ולר"י נראה וכו'. ולענ"ד כן משמע נמי מלשון רש"י שכ' של צונן כדי לחממן ולפי' ראשון של התוס' היו עושין לצנן החמי טברי' ולא לחמם המים הנמשכין לתוכו אלא דממילא נתחממו המים הנמשכין לתוכו לכן אמרו כחמין שהוחמו ודו"ק:

שם גמרא גמר מלאכתן ש"מ. ר"ל דש"מ דהמבשל בתולדות האור חייב וה"ה גלגל בצד המיחם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה שמא וכו' ואטו סודרין וכו'. עיין במהרש"א עד ולקמן נמי וכו'. והוא תמוה דלקמן אליבא דרב יוסף קיימינן דאפילו אטו רמץ לא גזר אבל לרבה אה"נ דגזרינן שם ועיין בצל"ח מ"ש בזה אכן לענ"ד מ"ש הצל"ח דדיוקם של התוס' מרב יוסף דלעיל דאמר גלגל חייב חטאת ומפרש משנתינו בתולדות אור הוא תמוה דא"כ הי' להם לציין לעיל כשאמר ומ"ס לא גזרינן ושם הי' להם לפרש דדוקא במה שאין דרך לחמם באור ומ"ש הצל"ח דלמא דוקא בהטמנה גזר ר' יוסי ולא בסודר אפילו אם הי' דרכו לחמם באור נלענ"ד דהתוס' ס"ל דהכל טעמא מאי דמ"ש הטמנה דגזר בי' ר"י אטו רמץ ובסודר לא גזר לא אטו רמץ ולא אטו סודר שהוחם באור וכ"ש לפי מ"ש בחידושי הר"ן בשם ר' יהונתן שפי' שמכסה הביצה בסודרין וא"כ הוי נמי הטמנה. גם מ"ש מהרש"א אמאי לא אמר אטו חול שהוחם באור לענ"ד לק"מ דטפי ניחא לי' לומר רמץ גופי' מתולדות אור. ומ"ש עוד הצל"ח מנ"ל דמתניתין מיירי במיחם שהוחם באור לענ"ד לק"מ דהא לדינא מבעי לי' גלגל בתולדות אור מאי ולא נ"מ כלל אי מיירי המשנה בזה או לא אלא דבאמת משמע לי' דסתם מיחם הוחם באור לכן קבע האיבעי' אמתניתין ודו"ק:

שם ד"ה מפני וכו'. קשה לריב"א וכו'. עיין במהרש"א עד כיון דאיירי בעפר דבוק וכו'. ואינו מובן דאם ר"ל שאין עפר תיחוח הרבה ויש שם גם עפר דבוק וקשה דאדרבה אי לא הוי שם עפר דבוק וקשה אלא פר תיחוח הרבה לא הוי שייך כלל שמא יזיז כדמסיק א"ב עפר תיחוח לכן נ"ל דצ"ל כיון דלא איירי ור"ל כיון דלא איירי כשאין שם אלא עפר דבוק וקשה אלא שיש גם עפר תיחוח ויכול להיות שיהי' עפר תיחוח כל הצורך

ולא יצטרך להזיז עפר דבוק ממקומו אלא דחיישינן שמא לא יהי' כל הצורך ויזיז עפר ממקומו ודו"ק:

שם דמאי משני בסמוך וכו' כצ"ל:

שם כגון גג דאית בי' עפר וכו'. נ"ל דר"ל כיון שאינו מטמין אלא מגלגל לא שייך שמא יטמין ברמץ אבל מפני שמזיז איכא וכמ"ש מהר"ם בגמרא:

שם

וכגון מעשה וכו'. עיין במהרש"ל עד דהכי פירושו דשייך וכו' כצ"ל:

שם וקשה לפירושו וכו'. עיין מהר"ם עד דרבה ס"ל וכו' פליג רבה וכו' כצ"ל וכן בכל הסוגיא:

שם ד"ה א"ב וכו' והא דמשמע וכו'. ועיין מהר"ם עד אבל תימה לי' וכו'. ולענ"ד לק"מ דלפירוש ר"ת שמפרש שמזיז עתה העפר ועושה הגומא ניחא דמיירי שאינו עושה הגומא בידים אלא ע"י נעיצת הביצה ולכן לא שייך גומא אבל לפירש"י דגזר שמא יעשה גומא בקרקע קשה וע"כ דר"ל שמא יעשה הגומא בידים א"כ ה"נ יש לגזור בעפר תיחוח שמא יעשה הגומא בידים ולא ניחא להו לומר דבעפר תיתוח מסתמא לא יעשה בידים אלא ע"י נעיצת הביצה ודו"ק:

שם ד"ה אלא וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"ל עד א"נ וכו'. נ"ל דלא"נ מפרש דקושית התוס' קאי אהא דמקשה ממעשה דאנשי טברי' אבל אהא דאמר שמא יזיז לגזור ל"ק דאכתי י"ל דס"ל תרוייהו טעמי ופריך דלגזור שמא יטמין אבל אהא דפריך אמאי אסרו במעשה דטברי' הקשו שפירי הא שפיר אסרו שמא יטמין ברמץ והמהרש"א לא הי' לפניו רק פי' ראשון של מהרש"ל לכן כ' דמהרש"ל הבין דקאי אפירכא קמייתא ודו"ק:

שם וי"ל דמבע"י וכו'. עיין מהר"ם עד מבע"י בזה גם רב יוסף וכו' כצ"ל. וע"ש עוד עד ויש ליישב וכו' ואין דבריו מובנים לי דאכתי תקשה דמנ"ל להגמרא דרב יוסף מפרש מעשה דטברי' שהיו מתערבין הצוננים בחמין בשבת דתקשה עליו ויצטרך לומר דמעשה דטברי' אירשא קאי ולא נילף לדידי' דאסור להטמין בדבר המוסיף הבל מבע"י דלמא מפרש מעשה דטברי' מבע"י כפירוש א' של התוס' בד"ה מעשה או כר"י וגם לדידי' ילפינן דאסור להטמין בדבר המוסיף הבל מבע"י ואע"ג דלפ"ז אין לו ענין להא דלא יטמיננו בחול ובאבק דרכים אפשר לומר דמלתא באנפי נפשי' הוא או אפשר דלא יטמיננו בחול מיירי בין מבע"י ובין משחשכה ומבע"י פשיטא לי' בטעמא דשמא יטמין ברמץ וטעמא דמשחשכה פליגי רבה ורב יוסף והביא מעשה דטברי' אמבע"י והנלענ"ד דס"ל להגמרא דאע"ג דבמעשה דטברי' הביאו הסילון מבע"י מ"מ כיון שהמים הולכים

לתוכו בשבת הוי נמי כמטמין בשבת ויש לו קולא דמטמין בשבת וקולא דמבע"י ולכן אם הי' מותר להטמין בדבר המוסיף הבל מבע"י הי' מותר גם בזה ומ"מ כיון דבשבת באו המים לשם אי אמרינן דבשבת לא גזרינן שמא יטמין גם בזה לא הי' לנו לגזור וע"כ אריש קאי ולרבנן דס"ל שגם בשבת גזרו תולדות חמה אטו תולדות האור ודו"ק:

דף לט:

גמרא אמר עולא וכו'. עיין בחידושי הרמב"ן והרשב"א והריטב"א והר"ן שכתבו לתרץ אליבא דעולא הא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל ולפי מ"ש התוס' דרב יוסף ס"ל דהא דאין טומנין בדבר המוסיף הבל הוא דוקא מבע"י שייך שמא יטמין ברמץ צ"ל כמ"ש לעיל דבמעשה דאנשי טבריי' יש גם קולא דבשבת וס"ל לעולא כר' יוסי דלא גזר תולדות חמה אטו תולדות אור וס"ל דחמי טבריי הוי תולדות חמה ובאמת מותר לר' יוסי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אלא פניו וכו' ומיהו קשה להרשב"א וכו' עיין מהרש"א ומהר"ם שהשיגו על מהרש"ל ולענ"ד דברי מהרש"ל מובנים היטב וראויין למי שאמרם כאשר דודאי כוונת רשב"א בקושייתו הוא דכיון דממאי דקתני בשבת דאסורים בשתי' שמעינן דאסור ברחיצת פניו ידיו ורגליו וא"כ ממילא מ"ש דאסורים ברחיצה היינו נמי פניו ידיו ורגליו דא"ל דמיירי בכל גופו וא"כ הוי משמע דפניו ידיו ורגליו מותר דאל"כ לאשמעינן דאפילו פניו ורגליו אסור וכ"ש כל גופו אע"כ דהאמת כן הוא דמיירי ברישא אסורים ברחיצה גם בפניו ידיו ורגליו ודומיא דהכא בסיפא ביו"ט ודאי מיירי בגוונא דרישא שהרי בלשון אחד שנויים ותקשה נימא תנן סתמא כב"ש וא"צ להביא הברייתא דחמין שהוחמו מע"ש וכו' וע"ז הקשה רש"ל שהרי ע"כ צריך להביא הברייתא דלולי הברייתא אע"ג דודאי היינו מודים דחמין שהוחמו בשבת אסורים ברחיצת פניו ורגליו מק"ו דשתיי' מ"מ היינו אומרים דהמשנה דקתני אסורים ברחיצה לא מיירי אלא מכל גופו והא דנקיט בשבת כל גופו ולא נקיט רבותא אפילו פניו ידיו ורגליו לאשמעינן דבהוחמו מע"ש אפילו כל גופו מותר ודומיא דהכי בסיפא ביו"ט מיירי מכל גופו וכב"ה ולכן צריך להביא הברייתא דכל גופו אפילו בהוחמו מע"ש אסור ודחה דלא הו"ל למשבק רבותא דרחיצת פניו ידיו ורגליו דאסור כשהוחמו בשבת ולתני רחיצת כל גופו משום רבותא דהוחמו מע"ש וע"כ דבאמת מיירי ברישא ברחיצת פניו ורגליו ג"כ ושפיר הקשה הרשב"א דא"צ להברייתא. ואח"כ כ' מהרש"ל והא דתירץ וכו' ר"ל דלפי התירוץ דמוקי לה במשתטף לא קשה דלתני רבותא טפי דאפילו לרחוץ פניו ידיו ורגליו אסור אע"ג דבאמת רחיצת פניו ורגליו קיל מלהשתטף כל גופו שהרי לב"ה ביו"ט מותר ברחיצת פניו ידיו ורגליו ולהשתטף כל גופו אסור היינו אחר דשמעינן שגזרו על שטיפה אבל אי לא אשמעינן לא הוי ידעינן

כלל שגזרו על שטיפה לכן הוצרך לאשמעינן שגזרו גם על שטיפת כל הגוף וחמיר מרחיצת פניו ורגליו וכו'. ואח"כ כ' אבל תימה וכו' היינו קו' הראשונה שהקשה אלא דמה שדחה לעיל דטפי הו"ל למתני פניו ידיו ורגליו לאשמעינן רבותא בהוחמו בשבת הקשה עתה דלמא לא אצטריך רבותא זו דשמעינן מאיסור שתי' וניחא לי' ליתני כל גופו לאשמעינן דבע"ש מותר וע"כ צריך להביא הברייתא לכן תירץ דמ"מ כיון דבאמת אסור גם פניו ידיו ורגליו לא שייך לומר דרישא דמתניתין לא מיירי רק בכל גופו דסתמא קתני ומיירי בכל גווני דבאמת אסור וממילא גם סיפא ביו"ט מיירי גם בפניו ידיו ורגליו וקשה דהוי כב"ש וא"צ הברייתא אבל לפי התירוץ דאיירי להשתטף כיון דאין איסור אלא בכל גופו ע"כ מיירי רישא דוקא בכל גופו ודומיא דהכי סיפא ביו"ט איירי בכל גופו דוקא כב"ה ודברי מהרש"ל נכונים וברורים וכפירוש מהרש"א ומהר"ם. ומ"ש מהר"ם אטו לא ידעינן דאסור להחם חמין בשבת וכו' לא הבינותי דודאי גם אי נימא דמותר לרחוץ בחמין שהוחמו בשבת מ"מ אסור לחממן בשבת אלא בדיעבד כשהוחמו באיסור וכמ"ש התוס' בד"ה בין בחמין או כשהוחמו ע"י עכו"ם או מעצמם ומשכחת לה גווני טובי וצריך להשמיענו דמ"מ אסור לרחוץ בהם ודו"ק:

שם ד"ה אא"כ וכו' אבל לצורך כל גופו וכו' וכן בדבור שאח"ז כתבו אבל לצורך כל גופו לא. וכתבו מהרש"ל ומהר"ם דב"ש וב"ה קודם גזרת רחיצה היו ע"ש ועיין בא"ח סי' תקי"א ס"ב דלדעת הרי"ף והרמב"ם ליכא גזרת רחיצה ביו"ט ודו"ק:

דף מ.

ד"ה הלכה וכו' ולא נהירא וכו'. עיין במהרש"ל עד הא ר"ג הוי וכו' כצ"ל:

דף מ:

גמרא ובלבד שלא ישתטף וכו'. עיין ברא"ש דאפילו ידו אסור וצריך לחלק בין מים ובין שמן דמתיר רשב"ג לקמן ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ובלבד וכו' פירוש וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד עוד אפשר לומר דא"כ תקשה לרב דס"ל לעיל ע"א דמותר לרחוץ אפילו כל גופו אבר אבר ועיין בא"ח סי' שכ"ו ס"א דאבר אחד מותר לרחוץ ודו"ק וע"ש במ"א ס"ק ז':

שם גמרא וש"מ הפשרו זהו בישולו. עיין מהר"ם עד דאי גרסינן הפשרו וכו' כצ"ל, ועיין בהר"ן דהרי"ף ס"ל דכ"מ שמוזכר בשמעתין להפשיר היינו במקום שאין ראוי לבשל לכן אי הוי אמרינן זהו בישולו אפילו בכ"ש אסור ובמקום הראוי לבשל הפשר כבישול לכ"ע ודו"ק:

דף מא:

תוס' ד"ה מיחם וכו' וצ"ל דלא הוי פסיק רישי' וכו', עיין במהרש"א עד וכנראה מדבריהם לקמן וכו' ונראה כוונתו (בדף מ"ב ע"א) ד"ה אפילו ועמ"ש שם בעזה"י. וצ"ל בד"ה במיחם שפינה:

שם ור"ש שרי בחותה וכו' נ"ל דצ"ל ור"ש פוטר וכו' וע"ש בגמרא בכריתות:

שם ד"ה ל"ש וכו' ומשמע אפילו במתכוין עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דלשון אפילו לצרף משמע אפילו נתכוין אבל לשון אפילו שיעור לצרף לא משמע נתכוין ודו"ק:

שם בת"י ד"ה ל"ש אלא שיעור להפשיר וכו' כצ"ל:

דף מב.

בתוס' ד"ה אפילו וכו' וי"ל דס"ד וכו'. אע"ג דמשכחת לה אינו מתכוין וצריך לגופה כההוא דפרק הבונה שהביאו התוס' לעיל (דף מ"א ע"ב) ד"ה מיחם דתולש לאכילה או לבהמה בארעא דידי' וכשהוא פסיק רישי' חייב עלי' לר"ש דהוי צריכה לגופה אפשר דלפי סברת המקשה הזה בכה"ג היכי דלא הוי פסיק רישי' באמת אסור מדרבנן ולפ"ז מצרף דמותר לר"ש באינו מתכוון ע"כ הוי מלאכה שאצ"ל דפטור אפילו מתכוון ונ"ל שזהו כוונת מהרש"א שם שכ' שנראה מדברי התוס' דלקמן דמצרף הוי מלאכה שאצ"ל וכוונתו מדברי התוס' דהכא דהתרצן לא נחלק עליו בזה. אכן מהר"ם כ' שם בסוף דבריו דאפשר דמצרף הוי מלאכה הצריכה לגופה כההוא דפרק הבונה וקשה עליו מדברי התוספות דהכא ודוחק לומר דהתרצן מחולק עם המקשן בזה ונראה דס"ל דאפילו באינו מתכוון בדבר דהוי צריכה לגופה מותר לר"ש כיון דרוב אינו מתכוין הוי מלאכה שאצ"ל לא גזרו בשום אינו מתכוין ואע"ג דנראה מדברי התוס' דלסברת המקשן לא אתי שפיר הא דאוסר ר"י בגרירה דבר שאינו מתכוין ולא אמרינן לא פלוג רבנן בדבר שאינו מתכוין דהתם לא שייך לומר רוב מלאכות הוי מלאכות גמורות אבל לר"ש שייך שפיר לומר רוב אין מתכוין הוי מלאכה שאצ"ל לכן לא פלוג רבנן ולא גזרו בשום אין מתכוין ודו"ק:

שם וכיון דבשבת אסר וכו'. כ' מהרש"א ואע"ג דאין שבות במקדש וכו' ע"ש ולא הבינותי דהא כ' התוס' לעיל ע"ב ד"ה מיחם דבכל התורה חוץ משבת דבר שא"מ אסור לר"י מדאורייתא וכן מוכרח מסוגיא דזבחים שם דאמר דכיון דר"י ס"ל דבר שא"מ אסור הלכך עקר לי' למשמעותיה דקרא ולא דרש אשה שיזלפו ע"ג אשים אלא לנחת רוח הוא לפני כאשים ע"ש ברש"י ד"ה הא ר"י וע"כ מ"ש התוס' וכיון דבשבת אסר אין מתכוין כ"ש בעלמא ר"ל וכיון דבשבת דאין מתכוין דידי' אפילו לר"י לא הוי אלא מדרבנן וקיי"ל דבדרבנן הלך אחר המיקל ס"ל לשמואל כר"י וע"כ דפסיקא לי' דאין מתכוין כמתכוין

כ"ש בעלמא דאין מתכוין דידי' לר"י הוא מדאורייתא וא"כ לא שייך לומר אין שבות במקדש ואפשר שזהו כוונת המהרש"א במ"ש דבשאר איסורין אין לחלק בין מקדש לגבולין ודו"ק:

שם ד"ה מי סברת וכו' וי"ל דר"י לב"ה וכו'. עיין במהרש"א עד ור"ח דתני וכו' משמע מדבריו דלפ"ז ל"פ ר"ח דהא דר"י כלל וא"כ תקשה ג"כ אהא דאמר אביי לעיל לרב יוסף תני ר' חייא וכו' ושתיק לי' אמאי לא אמר דר"ח אליבא דר"ש בן מנסיא ואנא אליבא דת"ק לב"ה ונ"ל דכוונת מהרש"א דאפשר לומר דר"י לא קאי אלא אליבא דת"ק לב"ה אבל לר"ש בן מנסיא מודה דספל אינו כאמבטי וכמ"ש התוס' לקמן דהוי אפשר לפרש מ"ש ר"ח אינו כאמבטי דהיינו דמותר חמין לתוך צונן דוקא אבל לפי האמת ידעו אביי ור"י דא"א לפרש כן ברייתא דר"ח מכח אידך ברייתא וכ"ש לפי מ"ש התוס' לקמן בד"ה נותן שהכל ברייתא אחת והא דהוצרך מהרש"א לומר דברים אלו נ"ל שבא לשלול דלא תימא דאין סברא כלל לומר דספל יש לו דין שלישי דלא ככוס ודלא כאמבטי לר"ש בן מנסיא לזה כתב דהא התוס' כתבו לקמן דהוי מפורשים כן ברייתא דר"ח דספל יש לו דין ממוצע דלא ככוס ודלא כאמבטי לולי ברייתא האחרת ועיין מהר"ם ודו"ק. ויש ט"ס במהר"ם וצ"ל פי' הנ"מ הוא אליבא וכו':

דף מב:

תוס' ד"ה א"נ וכו' והוא של חרם ר"ל ולא של עץ דבשל עץ א"א לעשות אש תחתי' ואח"כ צ"ל והא דבפרק וכו' ומוגלשין איירי וכו':

שם תוס' ד"ה ואין ניאותין וכו' ואיכא לאוקמא כר"ש וכו'. כ' מהרש"א דבטלטול מותר ואין אסור אלא ליהנות ממנו ע"ש ותמהני מאוד דא"כ אמאי אסור ליתן כלי תחת הנר לקבל השמן משום דמבטל כלי מהיכנו הא כיון שאינו אסור בטלטול לא מבטל הכלי מהיכנו כלל וגם לקמן (דף מ"ד ע"א) משמע דשמן המטפטף בשעה שהנר דולק דמי לנר הדולק ואסור בטלטול לר"ש וכ"מ מסתימת הפוסקים ומפשט סוגיא דלקמן ונלע"ד שגם לר"ש אסור בטלטול ומ"ש ואין ניאותין משום דאיסור טלטול תלי באיסור הנאה וכיון שאין ניאותין ממנו ממילא אסור בטלטול ומ"ש התוס' ואיכא לאוקמא כר"ש ר"ל שגם כר"ש נוכל לאוקמא דלא נימא דע"כ לא אתיא כר"ש דר"ש מתיר מותר השמן שבנר ולא דמי טלטול שמן המטפטף לטלטול הנר עצמו דהנר בכ"מ שהוא דולק שם אבל שמן המטפטף כשניטל מהנר בטלה מצותו ואע"ג דגם כשהוא אצל הנר בטלה מצותו מכל מקום אסור בטלטול כ"ז שהוא דולק כמו שאסור להסתפק ממנו אע"ג דגם כשמסתפק ממנו אינו מבטל מצותו שהרי כבר בטלה מצותו מ"מ כל זמן שהוא דולק

אסור להסתפק ממנו כמו מן השמן שבנר עצמו הרי דאע"ג שכבר בטלה מצותו אסור לעשות בידים מעשה שמבטל שמן שבנר ממצותו וכמ"ש הריטב"א בחידושיו (דף מ"ה ע"א) וז"ל ואע"פ שזה פירש ממנו עדיין הוא בדיחויו עכ"ו וה"ה בטלטול ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד ממש ולא שמן וכו' כצ"ל. שוב מצאתי במהרש"א (דף מ"ג ע"א) בתוס' ד"ה בעודו עליו שהקשה דלר"ש דשרי בטלטול אמאי הוי בטול כלי מהיכנו וע"ש מ"ש ע"ז ומ"מ לע"ד נראה כמ"ש:

שם רש"י ד"ה אבל כופה עליו וכו'. מהר"ם כ' שהכל עד וכופה עליו כלי הדא ולא ידעתי למה ואפשר שהי' לפניו גירסא אחרת ודו"ק:

שם גמרא אמר רבה וכו'. עיין מהר"ם ונראה לע"ד דטעמא דהצלה שאינה מצוי' לא התירו הוא ג"כ מטעם דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל אלא דרבה אליבא דר"ח ס"ל דבהצלה מצוי' התירו לטלטל כלי אפילו לצורך דבר שאינו ניטל ור' יצחק פליג על ר"ח וס"ל דלעולם אסור לטלטל כלי לצורך דבר שאינו ניטל וכ"מ מדברי רש"י שכ' והצלה מצוי' התירו לטלטל כלי לצרכה וכו' וגם במשנה לא כ' אלא ב' טעמים וקסבר אין כלי ניטל א"נ אסור לבטל כלי מהיכנו וא"כ כשצריך למקומו של כלי ודאי גם לרבה מותר לטלטלו לצורך הצלה שאינה מצויה וא"כ לא הבינותי מ"ש מהר"ם בסוף דבריו וכ"כ מהרש"א לקמן (דף מ"ג) דאביי היה סבר כר' יצחק וטעמא דניצוצות בצריך למקומו א"כ מאי מקשה על רבה מכל הני ניהו דהי' ס"ל דלא שכיחי מ"מ לישני נמי דצריך למקומן אבל רבה דחיקא לי' לאוקמא בצריך למקומן וניחא לי' טפי לאוקמא בגווני דשכיחי משא"כ ר' יצחק לא אשכח היתר אלא בצריך למקומן ונלע"ד דאפילו למ"ש התוס' ד"ה הצלה דטעמא דרבה משום טירחא מ"מ בצריך למקומן ודאי לא שייך טירחא ודו"ק:

(שם) תוס' ד"ה לכל וכו' נראה וכו'. דבריהם תמוהים לכאורה דבפ"ק דמעשרות מ"ז מבואר דפליג ר"י בשמן וצ"ל דס"ל להתוס' דהתם ר"י אירשא ולחומרא דמשום דס"ל דבכ"ר שאינו מבשל לדידי' גבי תבלין מ"מ כשיש בו חומץ וציר מבשל ה"ה בכ"ש שאינו מבשל שאר דברים מ"מ ע"י חומץ וציר מבשל אבל חכמים אין מחלקים בין יש בו חומץ וציר או לא אלא לעולם מבשל בכ"ר ולא בכ"ש ולא ס"ל כהרמב"ם והר"ש שם ומדברי רמ"א ביו"ד סי' ס"ט ס"ט שכ' דכ"ש עם מלח מבשל משמע קצת דס"ל כהרמב"ם והר"ש דהא מסתמא פסק כרבנן ולא כר"י וס"ל דרבנן מודו בכ"ש וע"כ ר"י אכ"ר פליג: (שם) תוס' ד"ה שאינה מצוי' לא התירו והא דאין נותנים וכו'. עיין מהר"ם עד מחמת זה חשיב וכו' כצ"ל:

דף מג.

רש"י ד"ה אין בהם ממש ומותר ליטלן וכו' עיין במ"א סי' רס"ה ס"ק ו' שהגי' ליטלו:

שם תוס' ד"ה טבל וכו' עוד הקשה דבפרק בתרא תניא וכו'.

עיין במהרש"א עד דהכא בחביות הפסד מרובה הוא וכו' ותמהני דא"כ מה הקשה אביי לרב יוסף מחביות ש"ה דהפסד מרובה הוא משא"כ ביצה הוי הפסד מועט וצ"ל דס"ל למהרש"א דכל שיתקלקל הדבר לגמרי אע"פ שאינו שוה הרבה נקרא הפסד מרובה ולא מקרי הפסד מועט אלא בכולסא כדאמר התם שאינם נפסדים לגמרי בשבירתן ע"ש וא"כ גבי ביצה הוי ג"כ הפסד מרובה וצ"ל נמי דס"ל שגם ביטול כלי מהיכנו לגמרי מותר במקום הפסד מרובה וכדעת המ"מ שהביא המ"א סי' רס"ו ס"ק י"ד. אכן מדברי התוס' לקמן ע"ב ד"ה כבר משמע דדוקא איסור דאין כלי ניטל אלא לצורך דבר הניטל מותר במקום הפ"מ אבל איסור ביטול כלי מהיכנו לא הותר במקום הפ"מ וצ"ל דמ"מ לא הי' יכול להקשות שהי' יכול לתרץ שגם איסור בטול כלי מהיכנו מותר במקום הפסד. ועיין במהר"ם מ"ש ביישוב קו' מהרש"א ועמ"ש בעזה"י לעיל ע"ב בגמרא ודו"ק ויש ט"ס במהר"ם וצ"ל לדבר הניטל אפשר לומר דאביי וכו': (שם) ד"ה בעודן עליו וכו'. עיין במהרש"א בד"ה ודע וכו' עד אע"פ שאין עודן עליו וכו' כצ"ל. וע"ש עוד בד"ה בא"ד ולדידי' וכו' עד דמותר לטלטלו ועמ"ש בעזה"י לעיל ע"ב בתוס' ד"ה ואין ניאותין ודו"ק:

שם ד"ה ושני לי' וכו' ונראה לר"י וכו' וגבי ניצוצות וכו'. נראה דר"ל דע"כ הוצרך למתני דינא דשמן משום ואין ניאותין וכו' ודינא דניצוצות משום ולא יתן לתוכו מים תנא הך דינא דאין נותנין הכא דאיירי בדינא דשמן ואח"כ לדינא דניצוצות תנא דינא דנותנין. וכ' מהרש"א לכאורה אין זה מספיק וכו' וי"ל דניצוצות קתני לרבותא וכו' ע"ש ולכאורה הוא תירוץ אחר וא"צ תו לתירוץ התוס' דדינא דאין נותנין תני גבי שמן לרבותא אע"ג דלא שייך מכבה ודין נותנין גבי ניצוצות לרבותא אע"ג דשייך מכבה וצ"ל דס"ל למהרש"א דמשום הך רבותא לא הוי אצטריך עיקר דינא דניצוצות אלא כיון דע"כ תנא לי' תנא גבי דינא דנותנין בצריך למקומו לרבותא וכן לקמן שכתבו התוס' דלגבי ניצוצות אצטריך דלא גזרינן דלמא אתי לכבויי נמי ר"ל כיון דתנא דינא דניצוצות אשמעינן גביה דינא דנותנים משום הך רבותא ולכאורה הי' אפשר לומר דמהרש"א מפרש כן מ"ש התוס' וגבי ניצוצות וכו' דהוא משום רבותא דמכבה אך מלשון התוס' משמע דדין דשמן ודין דניצוצות ניחא להו דצריכי וכ"מ מדברי מהרש"א בקושייתו ובתירוצו דלא קשה לו אלא אמאי לא כתב גם דין דנותנין גבי שמן דתני ברישא אבל אמאי לא כתב גם דין דאין

נותנין בסיפא גבי ניצוצות ניחא ליה דתני לי' ברישא ולא קשה לו דלא ליתני רישא כלל אע"כ כמ"ש והמהרש"א לפרש ולהוסיף טעם בא ודו"ק:

שם וי"ל דגבי ניצוצות וכו'. עיין במהרש"א עד דה"נ ר' יצחק מוקי לה כר"ש ולא הבינותי דמשמע מדברי התוס' שגם לר' יצחק אתיא גם כר"ש וגם לר"ש אין כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל מדכתבו אם נאמר דלרב יוסף לא אתיא מתניתין כר"ש אצטריך רבה לומר טעמא דהצלה שאינה מצויה לא התירו כדי לאוקמא כר"ש ולפירש"י לעיל הצלה שאינה מצויה לרבה היינו לדבר שאינו ניטל וה"ה לר' יצחק אפילו הצלה מצויה ואפילו לפירוש התוס' דלעיל דלרבה אפילו לצורך דבר הניטל אסור מ"מ משמע מדבריהם דדוקא לרב יוסף מספקא להו אי אתיא מתניתין כר"ש כיון דס"ל דמותר לאחר שכבה אפשר דלא נתבטל הכלי מהיכנו בזה אבל גוף הטעמים בין ביטול כלי מהיכנו ובין אין כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל לכל מר כדאית לי' גם ר"ש ס"ל כן וגם אפרוחים לא נתבטל הכלי מהיכנו עי"ז לר"ש וכמ"ש התוס' והנלענ"ד דאצטריך ההוא דכופין את הסל לפני האפרוחים לאשמעינן דאין מוקצה לחצי שבת ולמ"ד יש מוקצה לחצי שבת אשמעינן למסתמא כר"ש ודו"ק:

דף מג:

רש"י ד"ה ומני האי שהצרכת לתרוצה כשחישב וכו'. משמע אבל מה שהוצרך לתרוצה דאיכא דבש א"ש גם לר"ש וכמ"ש לעיל דלר' יצחק גם ר"ש ס"ל אין כלי ניטל לצורך דבר שאינו ניטל. אכן בביצה (דף ל"ו ע"א) כ' רש"י בד"ה במאי אוקימתא מדמהדר לתרוצה משום שתי חלות דר' יצחק כר' יהודה ע"ש אכן בתוס' שם כתבו בשם רש"י דפירושו דכאן וע"ש במהר"ם שיף ודו"ק:

שם תוס' ד"ה שלא וכו' והא לא משמע וכו'. עיין במהר"ם עד אבל במסכת ביצה וכו' אכן רש"י פירש שם (דף ל"ו סוף ע"א) פשיטא כיון דאית לי' לר' יהודה וכו' ע"ש וע"ש בתוס' ע"ב ד"ה אלא דמפרשים בגווני דלא הוי פסיק רישי' וע"ש במהרש"א ובמהר"ם ודו"ק:

שם ד"ה זה זוקף וכו' א"נ וכו'. עיין במהרש"א עד על המת ועל האוכלין כצ"ל:

דף מד.

ת"י ד"ה וא"ש וכו' מן הצד למת. נ"ל דצ"ל מן הצד לשאר דברים כמו למת: (שם) תוס' ד"ה דכ"ע וכו' והכא בשוכח וכו'. עיין מהר"ם עד והכא כשוכח מדשרי וכו' כצ"ל:

שם ור"ה ושמואל הוי ידעי וכו'. עיין במהרש"א עד דסתם לפת וצנונות לאו דצה וכו' כצ"ל. ועיין במהר"ם עד ולכך אסרו בלא דצה וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה מן הנר הכבה דכיון דכבה והולך וכו' עיין במהרש"א ומשמע דאשמן שבנר קאי וס"ל דמ"ש ואפילו

בשעה שהנר דולק קאי גם אנר שכבה ולכן צריך לפרש שלא כבה לגמרי אלא כבה והולך אכן מהר"ם כ' מפירש"י משמע שלא התיר ראב"ש אלא כשמתחיל הנר לכבות ומשמע דלולי פירש"י ה"א שהתיר ראב"ש אפילו לא התחיל לכבות וכ"מ ממ"ש אח"כ ולפ"ז וכו' משמע דלולי פירש"י ה"א דאע"ג שלא התחיל כלל לכבות מותר והוא תמוה דאדרבה לולי פירש"י ה"א דבעינן שכבה לגמרי ומ"ש ואפילו בשעה שהנר דולק קאי אשמן המטפטף ומ"ש אביי דפליג אדאבוה היינו בשמן המטפטף ומזה נראה דמהר"ם מפרש דברי רש"י ג"כ אשמן המטפטף ולא ידעתי מנ"ל הא ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה לדברי וכו' אבל בשוחט לא. הקשה מהר"ם אמאי הביאו זה לפיר"ת ור"ח ולא לפירש"י ע"ש ולענ"ד לק"מ דלפירש"י דלדברי המתיר היינו ר"מ א"כ מוכח מסוגיא דידן דלר"מ מוקצה מחמת איסור לחוד אסור וא"צ להביא מחולין דמאי אולמא סוגיא דחולין מסוגיא דידן אבל לפיר"ת ור"ח דלדברי המתיר היינו ר"ש הי' אפשר לומר דאע"ג דמסיק ד"ה אסור היינו ר"ש ור' יהודה אבל ר"מ מתיר דבעי תרוייהו מוקצה מחמת מיאוס ומחמת איסור לזה הביאו מחולין שגם ר"מ אוסר ודו"ק:

שם בת"י ד"ה ורשב"א מפרש דאפילו וכו' דאפילו ר"ש אסר כגרוגרות וכו' כצ"ל:

דף מד:

ד"ה בסוכה וכו' מורביות וכו' ע"ה משמע וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה יש עלי' וכו' דבשכח תנן וכו'. עיין במהרש"א עד ע"י שמנער המטה ודו"ק כצ"ל:

שם והוי כגמרו בידי אדם. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב קושיותיו דהנה מדברי רב אין הכרח להוסיף הא דלא יחדה למעות וכו' והוא וכו' אלא דידע הגמרא שהוא סיום מימרא דרב אלא דרנב"י לא שבק לגמור מימרא דרב והקשה ארישא והגי' ואח"כ סיים הסיפא לא יחדה למעות וכו' וכמ"ש הפ"י ע"ש וא"כ אפשר לומר מדלא הוכיח מהכא דאין מוקצה לחצי שבת ש"מ דידע הגמרא דהאי סיום והוא שלא היו עליה ביה"ש אינו מדברי רב אלא הגמרא מסיים כן לפי מה דס"ל אין מוקצה לחצי שבת אבל שפיר נוכל לומר דיש מוקצה לחצי שבת והניחם כדי ל ומיירי אפילו היו עליה ביה"ש ודו"ק:

שם ד"ה ואין מצלת וכו' וקשה וכו'. עיין במהרש"א עד שהמוכני עולה יותר וכו' כצ"ל. וע"ש במהרש"ל ד"ה ואין וכו' פי' מן הבית לעליה כצ"ל:

דף מה:

בת"י ד"ה קשה דאפשר וכו'. נ"ל דהיינו לרב יהודה לקמן (דף קנ"ה ע"א) דשוייא אוכלא משוינן ודו"ק:

שם תוס' ד"ה הכא במ"ע וכו' ואין נראה וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם ולכאורה מדברי התוס' משמע דלא הוצרכו לומר דלא מיבעי לי' אלא אי שרי ע"י ניעור אלא למסקנא דמוקי לה בביצת אפרוח ונלענ"ד דבאוקימתא דאפרוח מת אפשר לומר דמיבעי לי' אי חלוק ר"ש בבעלי חיים שמתו או מודה ופשיט ר' יוחנן דמודה ומקשה למ"ד דחלוק ר"ש דלא נראה דפשיט ר"י דלא כהלכתא ומתרץ דאית בי' ביצה ומיבעי לי' אי מודה ר"ש בנולד ופשיט ר"י דמודה ומקשה ואר"נ וכו' ומתרץ דאית בי' ביצת אפרוח וע"ז קשה להתוס' דא"כ דדמי לגרוגרת וצמוקין מאי מיבעי לי' פשיטא דמודה ר"ש בהא וע"ז הוכרחו לתרץ דמיבעי לי' אי שרי לנער ומ"מ גם דברי מהרש"א ומהר"ם נכונים דלסברת התוס' אלו דבעלי חיים ודאי הוי מוקצה גם לר"ש לא שייך למיבעי גם ע"ז אלא אי מהני ניעור וא"כ קשה אמאי מוקי במסקנא בביצת אפרוח ולא באפרוח חי והוצרכו לתרץ שיכול להפריחו וכ"ה בת"י ד"ה והא ודו"ק. אכן לפי מ"ש מהר"ם ד"ה דאית בי' ביצת ועוד מה השיב לו וכו' תקשה לפי אוקימתות דלעיל וצ"ל דאה"נ שהי' יכול להקשות כן ודו"ק:

שם ד"ה דאית בי' ביצה וכו' ואפשר וכו'. עיין במהרש"א עד אבל ק"ק וכו' ולפי מ"ש מהר"ם דר"י תרי טעמי אית לי' נתיישבה קו' זו ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה אין לנו וכו' ולפ"ז לא קיימי ר' יוחנן דפסק כר' יהודה וריב"ל דפסק כר"ש וכו' כצ"ל נ"ל אבל מה שפסק ר' יוחנן כר"ש דמטלטלין נר ישן קאי ג"כ אברייתא דמטלטלין נר חדש ודו"ק:

דף מו.

ד"ה הורה וכו' ורש"י פי' וכו'. עיין במהרש"א עד כיון דאין טעם אחד לשניהם כצ"ל:

דף מו:

ד"ה מי יימר וכו' ואע"ג וכו' בין השמשות מאכילתה וכו' כצ"ל נ"ל. וע"ש במהר"ם עד שהן לצורך שבת נ"ל שהוא לאו דוקא דמפירין נדרים אפילו שלא לצורך שבת ודו"ק:

שם ד"ה מי יימר וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א עד ומאין להם לומר וכו' ולא הבינותי דהא גם בנדרים קיי"ל דג' הדיוטות אין מתירין אלא כשאין שם חכם כדאיתא ביו"ד סי' רכ"ח ס"א ומימרא אחת היא בבכורות דף ל"ו ע"ב) אמר רב חייא בר עמרם ג' מתירין את הבכור במקום שאין מומחה ג' מתירין את הנדר במקום שאין חכם הרי דבחדא מחתא מחתינהו וא"כ שפיר הקשו התוס' כיון דמשני בנדרים סגי בג' הדיוטות וע"כ כשלא מזדקק לי' חכם סגי בג' הדיוטות א"כ ה"ה בבכור כשלא מזדקק לי' מומחה סגי בג' הדיוטות. גם מה שמחלק דנשאלין לנדרים צריך לכתחלה לשאול ע"ש וברואין מומין

מותר לכתחלה להמתין על שבת לר' יהודה לא ידעתי מנ"ל הא דמשמע לי' דרואין מומין ביו"ט לר"י היינו כשרוצה לשחטו ביו"ט כמו נשאלין לנדרים לצורך שבת ולכן לא שייך גבי מומין אלא ביו"ט ולא בשבת וגם גבי נדרים קיי"ל דאפילו הי' לו פנאי מאתמול מותר כדאיתא בא"ח סי' שמ"א וא"כ אי נימא דגבי נדרים צריך לכתחלה לשאול מע"ש ה"ה גבי מומין ג"כ צריך לכתחלה להתירו מערב יו"ט אפילו לר"י ועיין במהר"ם ויש שם ט"ס וצ"ל דבעל נמי וכו' ולדידי לק"מ וכו' ודו"ק:

שם ת"י ד"ה ולפ"ז וכו' ועיקר טעמא וכו'. ר"ל דבנדרים אע"ג דליכא איסורא מ"מ צריך גם טעמא דסגי לי' בג' הדיוטות דיכול להיות שלא ימצא חכם אבל במומין כיון דאיכא איסורא אע"ג דסגי בג' הדיוטות מי יימר דמזדקקי לי' ועיין מהרש"א בדבור זה ובדבור דלעיל ודו"ק:

דף מז.

רש"י ד"ה דאית בי' וכו' מן האור לבונה וכו' כצ"ל נ"ל ועיין מהרש"ל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ואמר וכו' שהוא מתוקן וכו'. ר"ל ומ"מ לא יחדו לזה לעולם דאל"כ לא הוי האבן מוקצה כלל וכמ"ש בא"ח סי' ש"ח סכ"ב ע"ש:

שם ד"ה בגלילא וכו' וא"נ וכו'. עיין מהר"ם עד בודאי ששותין מים וכו' כצ"ל:

דף מז:

ד"ה רשב"ג וכו' וקשה קצת וכו'. נ"ל דלעיל ל"ק להו כלל דס"ד דלוי בר שמואל איירי באינו רפוי ולכן מיחייב ר"י חטאת ובריייתא דקני מנורה מיירי ג"כ באינו רפוי ול"ק הא אין בנין וסתירה בכלים דהוי כעושה כלי וכמ"ש רש"י אבל השתא דמסיק דלעיל נמי איירי ברפוי ואפ"ה מיחייב ר"י חטאת וע"כ ס"ל דברייתא דמחזיר קני מנורה מיירי ג"כ ברפוי לכן קשה להו כל הני קושיות ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אין בהם ממש משכבו מותר ליטלן. עמ"ש לעיל (דף מ"ג ע"א) בשם המ"א שהגי' ליטלו ונ"ל דה"ה כאן ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מפני וכו' ונראה וכו'. עיין מהר"ם עד שרי להפסיק במחיצה של מים דלמא ס"ל וכו' כצ"ל. ועיין במהרש"א שכ' על מהרש"ל ודבריו תמוהים ולענ"ד כוונת מהרש"ל דבהא דהירושלמי מוקי למתניתין כר"י היינו דלא ס"ל סברא שמקרב את כיבויו וס"ל טעמא דמתניתין משום גרם כיבוי וס"ל דהמשנה מיירי בשבת זה אינו דוחק אבל לומר דפליגי אליבא דרבנן דלהירושלמי מתירין במחיצת מים ולש"ס דילן אוסרין זה נראה להם דוחק כיון שלא נמצא בפירוש דפליגי בזה ודו"ק:

שם ד"ה במה טומנין וכו' ונראה לר"ת וכו'. עיין מהר"ם עד א"צ לשום חיתוי וכו' למה אסרו להשהות וכו' ור"ל לרבנן דחנני' אסרו להשהות וע"ל ר"פ כירה בתוס' ד"ה לא יתן ובמהר"ם שם ודו"ק:

דף מח.

ד"ה וכי מפני וכו' אך ק"ק וכו'. עיין מהר"ם עד תקשה עליה נימא לימא וכו' כ"ש דתהא סייעתא לאביי וכו' ה"ק אם לא טמן וכו' כצ"ל:

דף מח:

שבת דף מח/ב

ד"ה וכי מה וכו' ופיר"ת וכו'. עיין מהר"ם עד למעלה אע"פ שהוא חיבור וכו' כצ"ל ולכאורה משמע דהמקשה דהכא ידע החילוק בין פתחא לעין יפה והמקשה דפרק חביות ידע החילוק בין חבור לאינו חבור והוא קצת דחוק ויותר נראה שגם המקשה דהכא לא ידע לחלק אלא בין פותח בית הצואר דודאי לא שייך כלל עין יפה אבל לחלק בין למיברז חביתא ובין מתיז ראשו לא ידע והי' סבר כמקשה דהתם דאי למיברז חביתא לפתא קמכוין גם מתיז ראש החביות לפתחא קמכוין ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ואין מטמאין בטומאת הכירה כלומר בטומאת האויר. הלשון דחוק ועיין מהר"ם שהגי' ואין מטמאין מחמת אויר ולענ"ד א"צ אלא למחוק תיבת כלומר וכוונתו דדוקא בטומאת הכירה אין מטמאין בטומאת אויר אבל אם נפל טומאה לאויר שלהם נטמאו הם ולא הכירה ודו"ק:

דף מט.

ד"ה שלא ישן וכו' אבל אם וכו'. מלשון זה משמע קצת שמפרש דלאביי אע"פ שיכול להזהר שלא ישן אין ודאי שיוכל להזהר שלא יפיח ולכן צריך שידע ג"כ שיוכל להזהר שלא יפיח ולרבא כיון שיכול ליזהר שלא ישן א"צ לשער בעצמו אם יוכל ליזהר שלא יפיח שזה כל אדם יכול ליזהר ומדברי התוס' משמע קצת להיפך דלאביי א"צ לשער בעצמו אם יוכל ליזהר שלא ישן ולרבא צריך לשער בעצמו גם אם יוכל ליזהר שלא ישן ודו"ק:

דף מט:

תוס' ד"ה כנגד וכו'. עיין מהר"ם עד ועיין בתוס' ריש מכילתין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הם העלו וכו'. עיין מהר"ם עד הטרסקל רה"י וא"כ וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ואתם וכו'. עיין מהר"ם עד ריש מכילתין ד"ה וכו' כצ"ל:

דף נ.

ד"ה אלא וכו' דרבינא לפלוגי אתי. עיין מהר"ם עד על רבא על דבריו האחרונים כצ"ל:

שם ד"ה ואם יצא וכו' קשה לר"י וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד התוס' לא הקשו כלל דלתני רבותא טפי אלא דמעיקרא ס"ל דצבען היינו לצאת בהם לעולם ויהיו מיוחדים למכה לכן הקשו שהרי ממילא הי' גם מחשבה וצביעה זו למה הא בלא"ה מותר מטעם מחשבה ולכן לא קשה להו אפילו יצא נמי דפשיטא להו דצבען היינו אפילו לא יצא ונקט תרתי גווני לכן מתרצי דצבען לצאת בהם בחול ולא הי' כאן מחשבה לכן בעינן צביעה ודו"ק:

(שם) ד"ה ולא ידענא וכו' פי' וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד נראה דקשה להו הא ר"ח ב"ע משמע לכאורה דאמר סתם צאו וחשבו אלא דזעירי מסיים ולא ידענא וכו' ומנ"ל מזה דאי לא הי' לא בית המשתה ולא בית האבל לא הי' מתיר דאפשר דאע"ג דעובדא הכי הוי מ"מ אפילו לא הי' לא זה ולא זה הי' מתיר ואין ראי' לזה אלא מדברי זעירי מדהוצרך להשמיענו ולא ידענא וכו' משמע דס"ל דאי לא הי' לא זה ולא זה לא הי' מתיר ולא הול"ל רחב"ע הוא דמדברי ר"ח ב"ע אין ראי' כלל לכן כתבו התוס' פי' אי משום וכו' ר"ל דידע זעירי דר"ח ב"ע בעצמו אמר דמטעם זה מתיר אלא דזעירי לא ידע אי בית האבל הי' ומשום בית האבל התיר או בית המשתה הי' ואמר דמשום בית המשתה מתיר לכן אמר ר"ח ב"ע היא ודו"ק:

דף נ:

ד"ה אבל לא סורק התם מפרש וכו'. עיין בא"מ ודו"ק:

שם רש"י ד"ה כל צורכו וכו' לפרר אותה ולמתחה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה הכל מודים וכו' הכא עדיף טפי וכו'. משמע מדבריהם דעכ"פ א"צ לטלטל הגוזין בידים אלא ע"י שתוחב הקדרה בתוכם נעשה גומא מאלי' ומ"מ עדיף משאר טלטול מן הצד ודו"ק:

דף נא.

ד"ה מקצת עליו וכו' ומקצת מגולין נקט משום אחריני וכו'. ק"ל דלפירוש הערוך כשאין מקצתן מגולים הוי זריעה מעולה וא"כ פשיטא שאסור לעקור ממחובר בשבת וצ"ל דמ"מ כיון שלא השרישו לא מקרי תולש ומותר ליטלן בשבת וכדלעיל (דף מ"ה ע"א) חטים שזרען בקרקע דלא מקרי תולש ומ"מ לענין כלאים ושביעית ומעשר אסור ודו"ק:

שם ד"ה אלו הי' וכו' ור' חמא סבר וכו'. עיין מהר"ם עד כדברי ר' אמור לי משום דסבר ר"ח רבי ריש וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה אבל פינה וכו' כדאמר לעיל וכו'. מדבריהם נראה שמפרשים מותר להטמין את הצונן שתפיג צינתן כפירוש הרמב"ם והגאונים שהביא הר"ן דאל"כ אין לו שייכות לכאן ודו"ק:

שם גמרא או שטמן בדבר הניטל וכיסה בדבר שאינו ניטל עיין פירש"י ותוס' וכפי הנראה מדבריהם אי הוי מניח הי' נעשה הקדרה בסיס להכיסוי אע"פ שהכיסוי תשמיש הקדרה היא אכן לעיל במשנה (דף מ"ט) ד"ה נוטל כסוי כ' רש"י דלא נעשה בסיס להן שאין עשוי אלא לכסות קדרה משמע לכאורה דהטעם הוא דהכסוי היא תשמיש הקדרה ועיין מ"א סי' רנ"ט סק"ו וס"ק ט' ופמ"ג שם ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה או שטמן וכו' וע"ק לר"ת וכו'. לא הבינותי דבאינן מגולה מקצתן א"א לאחוז ולנער והיא פלוגתא דר"א בן תדאי ורבנן ואפשר לומר דאתיא כרבנן ועיין בא"ח ס"ס שי"א ובמ"א סי' רנ"ט ס"ק ה' ודו"ק וצ"ע:

דף נב.

גמרא או דלמא זמנין דרפי וכו'. עיין במהרש"א ותמהני דלפי דבריו גם כשחקק בין קרניה הוי נטירותא יתירתא ולא שרי אלא למ"ד לאו משאוי הוא וא"כ תפשוט מכאן דנטירותא יתירתא לאו משאוי הוא וע"ק דהרמב"ם בפ"כ ה"ח פסק דנטירותא יתירתא משאוי הוא ובהי"א פסק דעז שחקק לה בקרניה יוצאה באפסר ואם תחבו בזקנה אסור שמא תנתחנו ויביאנו בידו ד"א ברה"ר וגם סברתו אינה מובנת לי דכיון דלא מינטרא בי' היאך שייך לומר דהוי נטירותא יתירתא משום דלא צריך נטירה הא גם בזה לא מינטרא והוי משאוי גמור לכן נלענ"ד דעז ג"כ בעי שימור ואע"ג כשמתנתקת נפל ממנה וכן ברפו מ"מ כל זמן שלא נפל ממנה משתמרת בו ול"ד לקשר חבל בפי הסוס דהוי משאוי וכמ"ש הרמב"ם שם ה"ח והש"ע בסי' ש"ה ס"ב מטעם דנשמט ממנו וכמ"ש הט"ז שם ס"ק ג' ע"ש דשם נשמט ממנו ממילא ואינו מתקיים עליו כלל משא"כ כאן דמתקיים עלי' כ"ז שאינה מתנתקת ודו"ק:

שם רבינא אמר במורדת. עיין במהרש"א ועיין בחידושי רשב"א שכ' בע"א: (שם) תוס' ד"ה בבאין וכו'. עיין מהר"ם עד דלא איירי אלא שאין וכו' ולא לענין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מזין וכו' אם יש באזוב ישנה. הוגה בדפוס ע"פ מהר"ם לא ישנה וע"ש בפי' ר"ש ורא"ש שיש גורסים ישנה ואפשר כן הי' גירסת התוס' וא"צ להגי' מ"מ נ"ל דדעת התוס' דנפסלו המים שנשארו בתוך האזוב וכדעת הר"ש והרא"ש ולא כהרמב"ם והר"ב שם מדכתבו ויפסלו דמה שניזה על הבהמה לא שייך לומר שנפסל אלא שלא ניזה על הדבר שצריך הזי' ועוד דלא שייך בזה גזירה דלא משמע דר"ל דלא גזרינן שמא יסמוך על

הזי' זו ולא יזה פ"ש על הטבעת דהו"ל לפרש אע"כ כוונתם שיפסלו המים שנשאר בתוך האזוב ולפ"ז אם נגי' לא ישנה יפרשו כפיר"ש ורא"ש וכן פירש"י ביומא (דף י"ד ע"א) שלא ישנה להזות עוד מאלו המים שבתוך האזוב עד שיטבול פעם אחרת ואם נקיים גירסא הישנה ישנה יפרשו שצריך לשנות ולהטביל פעם אחרת כפירוש הרמב"ם והר"ב בפירוש ישנה ולא ישנה אלא שהגירסא מהופכת מגירסתם ודו"ק:

שם ד"ה וטובלן וכו'. אבל בריש במה אשה וכו'. עיין מהר"ם עד לאשמעינן נמי שאר דיני אשה. נ"ל דר"ל אבל גבי כלים לא אשכחן דינים יותר מזה אכן לענ"ד פירושו דחוק וכי כיון דאשמעינן עוד דין מדיני אשה צריך כי רוכלא למיחשב כל דיני אשה ולענ"ד י"ל בפשיטות דחילוקי דינים אלו באיזהו כלים יוצאה בהמה או אשה חילוקי דיני כלים הוא דאם הכלי כזה מותרת הבהמה או האשה לצאת בה ואם הוא כתבנית זה אסורים ואינו תלוי בבהמה או באשה לכן מקרי דיני כלים ולא דיני אשה ועיין בבעה"מ ודו"ק:

דף נב:

רש"י ד"ה לתקן וזו היא תיקונו לצורך בהמה. מלשון זה משמע דכשרוצין ליחדו לבהמה צריך לרתכן ולרחבן ולפ"ז ע"כ שיר של בהמה דרכו להיות הנקב רחב והתוד"ה בשריתכן לא כתבו כן ונלענ"ד דבהא יש ליישב קו' התוס' לעיל ע"א ד"ה בבאין על רש"י דרש"י הוכרח לפרש שנטמא בעודו עומד לאדם דלפי אוקימתא בשריתכן ע"כ צריך שינוי מעשה ליחדו לבהמה וס"ל דבשינוי זה בטלה מתורת קבלת טומאה ולא אמרינן דשינוי מעשה לתקן לא הוי שינוי אלא לענין ליטהר מטומאה שנטמא כבר והתוס' לשטתם דלא ס"ל שצריך כאן שינוי מעשה לתקן לבהמה ולא ס"ל לחלק בהא ויש להם פירוש אחר אהא דמעשה לתקן ועיין במהר"ם מ"ש בפי' מחוללין לפי' הר' פורת ודו"ק:

דף נג.

תוס' ד"ה אילימא וכו'. וי"ל דמרישא וכו', כ' מהר"ם פירוש דהוי ניחא לן וכו' ע"ש ר"ל אבל השתא דדייק מסיפא לאיסורא ע"כ רישא לדיוקא וא"ל נימא איפכא רישא לגופא וסיפא לדיוקא דא"כ כל דין דסיפא א"צ כלל לגופא אבל אי רישא לדיוקא היינו האי בזמן שהיא קשורה אבל עיקר דין דיוצא במרדעת שפיר צריך לגופא ועיין במהרש"א ודו"ק:

דף נד.

נג/ב

גמרא אין אדם דאית לי' מזלא וכו'. עיין במהרש"א עד וקשה דא"כ וכו' ולענ"ד לק"מ דכיון דמ"מ שניהם יוצאים בקמיע המומחין להם אע"פ שיש לאדם הרבה קמיעות

מומחין ולבהמה אין כ"כ הרבה קמיעין מומחין זה לא נקרא חומר בבהמה מצד הדין ודו"ק:

שם):

אמר מר וכו'. עיין מהר"ם עד ולפי פירושו של ר"י שכתבו וכו' לשנויי דרב יהודה צריך לאוקמי וכו' רב יוסף בשנויי וכו' פי' דבלחלב אפילו וכו' כצ"ל, ועיין במהרש"א ובמהר"ם והנלענ"ד להוציא מדבריהם הפי' בקיצור דרב יהודה לא ס"ל לחלק דלחלב הוו משאוי לר' יהודה אלא הוי ס"ל דטעמא דאוסר ר' יהודה לחלב משום דלא מיהדק ופשיטא שגם ת"ק מודה דהיכי דלא מיהדק אסור אלא דס"ל לת"ק שגם לחלב הוי מיהדק ור' יהודה ס"ל דלחלב לא מיהדק שפיר וכמ"ש מהר"ם לכן לא מקרי מיהדק לכן מתרץ רב יהודה הא דמיהדק וכו' והיינו בין לת"ק ובין לר"י ולת"ק מיירי דלא מיהדק כלל ולר' יהודה דלא מיהדק שפיר ורב יוסף לא ניחא לי' לאוקמא ברייתא דאוסר בלא מיהדק וכמ"ש מהר"ם גם לא ניחא לי' שיפלגו ת"ק ור' יהודה איזהו מקרי מיהדק לכן ניחא לי' לאוקמי כתנאי או דתרוייהו כר' יהודה ומודה לת"ק דלחלב נמי הוי מיהדק אלא דמ"מ הוי משאוי לכן דקדק רש"י וכ' דליבש מיהדק שפיר וגם לא הוי משאוי ולחלב הוי משאוי ולא כ' דלא מיהדק שפיר אלא משמע דבהא שוה לחלב כמו ליבש דמיהדק שפיר אלא דהוי משאוי ובריייתא דשלא יסרטו דדיהן לרב יוסף א"ש דג"כ צורך גופה היא ודמי ללייבש אבל לרב יהודה אי לא בעי לייבש ע"כ לא מיהדק שפיר וצ"ל דבחול היו עושין להם כיסין אלו ולא בא אלא להודיע דעושין לפעמים כיסין שלא יסרטו דדיהן ומ"מ אי לא בעי לייבש החלב אסור לצאת בו בשבר אכן לפי' ר"י בתוס' ע"כ גם לרב יוסף ס"ל לר' יהודה דלחלב ודאי לא מיהדק שפיר וכמ"ש מהרש"א ומהר"ם ע"ש ודו"ק. ועיין במהרש"א ברש"י ד"ה ליבש עד דהיינו מתוך הברייתא נ"ל דר"ל דמתוך הברייתא ודאי מוכח לפרש הטעם משום דלא מיהדק אבל ליבש או לחלב דמתניתין לא משמע כן וא"כ יותר טוב לאוקמא כתנאי או כאן ליבש כאן לחלב משום משאוי כמתניתין ודו"ק:

דף נד:

רש"י ד"ה מתנו וכו'. עיין מהר"ם עד בכולי סדר מועד וכו' יחד הוו מתנו וכו' כצ"ל:

דף נה.

נה/א

ד"ה ה' אלקי אברהם יצחק וכו' כצ"ל:

דף נה:

גמרא דוד ושלמה ויאשיהו סימן כצ"ל נ"ל. וסימן הזה צ"ל לעיל קודם אמר ר' שמואל וכו' כל האומר ראובן חטא וכו':

שם רש"י ד"ה אחת של שכינה וכו'. עיין מהרש"ל ומהר"ם ולענ"ד מלשון רש"י בחומש לא משמע שהיו ב' מטות אלא על מטה שעלה עלי' יעקב הי' גם השכינה עלה ואפשר שגם מ"ש רש"י כאן מעמיד מטה לשכינה ר"ל דהמטה שהי' מעמיד לאשתו הי' מזכיר עלי' השכינה והי' גם השכינה עולה שם ולכן באיזהו אהל שראה השכינה הי' לן שם ומ"מ נקרא שתי מצעות כיון שהיו שתיהן על המטה ההוא אע"פ שהי' מטה אחת ודו"ק:

שם ד"ה והכתיב מעבירין וכו'. עיין מהר"ם עד וראיתי מי שמפרש וכו' והוא המהרש"א ונלענ"ד דכוונתו שגם מזה שלא נזכר שם חכם זה בשום מקום הוכיח רש"י דל"ג להא מלתא ואין זה שם אמורא כלל אלא שם תלמיד אחד ששמו כן הוא הוסיף כן בגמרא וכתבה בשם עצמו וטעות הוא ודו"ק:

דף נו.

תוס' ד"ה ליקוחין וכו' אע"ג וכו'. מדברי רש"י נראה שמפרש לקוחין יש לך בה אלקיחה ראשונה כשהי' אורי' קיים דאז קדשה ותפסי אז הקידושין אכן התוס' משמע להו לפרש ליקוחין יש לך עתה אחר שנהרג אורי' ולא ר"ל דתפסי בה קידושין דאפילו זינתה עמו ברצון תפסי בה קידושין דאין כאן אלא חייבי עשה אלא ר"ל דמותרת לו ודו"ק:

דף נז.

רש"י ד"ה הא נמי וכו' כדקיי"ל רובו וכו'. ואע"ג דמשמע דלא מיירי כאן מרובו סמך רש"י אמאי דסיים התם דגזרו אמיעוט המקפיד משום רובו המקפיד וכן מ"ש רש"י אח"כ אהל"מ לא אתי לאפלוגי כוונתו ג"כ דה"ה אגזרה זו לא פליג ודו"ק:

שם ד"ה חבקין וכו' שאין מוזהבות וכו'. נראה דכוונתו ליישב קו' התוס' ע"ב ד"ה הכא דהא דמשמע במתניתין דטעמא דקטלא משום דלמא שלפא ומחוי מיירי במוזהבות כמ"ש רש"י לקמן (דף נ"ט ע"ב) ד"ה מנקטא פארי ואפשר דמיירי ברפוי או אפשר דאין דרך לחנוק עצמה בו וכאן מיירי באין מוזהבות דדומיא דחוטין שבאזניהם קתני ולאו לתכשיט עבידן ולכן צריך לטעם חציצה והתוס' לא ניחא להו לחלק בין קטלא לקטלא ולכן תירצו בדרך אחר. ולפי מ"ש רמ"א ביו"ד סי' ר"א ס"ד דמוזהבות אפילו רפויין חוצצין אפשר לומר דמש"ה כ' רש"י שאין מוזהבות אכן מדברי רש"י ד"ה הא נמי שחלק על רבותיו משמע דלא ס"ל כן ועיין בס"ט שם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה השתא קשה וכו' וחוטי שער נמי וכו' ולא ביארו טעם הדבר ועיין בריטב"א שמחלק בין קשה מעט לקשה הרבה ואפשר שזהו כונת התוס' ודו"ק:

דף נז:

ד"ה אי כבלא וכו' ולקמן דפירש"י וכו' עיין במהרש"א עד מתניתין דהתם למאי דפירש"י דבכבול וכו' כצ"ל. וע"ש במהר"ם עד דלא תתגנה לכן פירש דאפילו וכו' כצ"ל:

דף נח.

גמרא ומי אמר שמואל הכי וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם ולענ"ד אפשר עוד לומר דס"ל דק"ו לא הוי אלא בחותם שבכסותו אבל חותם שבצוארו עדיף מכיפה של צמר וא"כ אי כיפה של צמר תנן חותם שבצוארו מותר אבל אי כבלא דעבדא תנן משמע לי' דמיירי בכל חותמות וכמ"ש התוס' ד"ה והאמר שמואל ומהר"ם שם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לא תצא וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל דר"ל דודאי הכא וכו' כצ"ל:

דף נח:

גמרא במאי אוקימתא וכו'. הקשה מהר"ם שדברי המקשן סותרים זא"ז ע"ש ולענ"ד לק"מ דמעיקרא בבהמה ע"כ לא הוי ס"ל דטעמא דאין מקבלין טומאה דלא נגמרה מלאכתה דא"כ הוי קשה לו דאדם נמי ובסיפא מפורש דדאדם מקבל טומאה אלא הוי ס"ל דנגמרה מלאכתו בלא עינבל ואפ"ה דבהמה אינו מקבל טומאה דלא הוי מנא כלל לכן מקשה עינבל משוי לי' מנא אבל השתא באדם פשיטא דודאי כלי הוא אלא דמקשה דלא נגמרה מלאכתו וכמ"ש רש"י בד"ה נטלו ענבליהם וזה ודאי שייך לומר דע"י העינבל נגמרה מלאכתו ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה וכי תימא וכו' משנטמאו וכו'. הכי משמע לי' דאם נתפרדו קודם שנטמאו פשיטא דלא שייך לומר כמאן דמחבר דמי והוי חבור ואם נטמא א' נטמא השני אבל לעיל בד"ה שאין עולין דלא מיירי מחבור ניחא לי' שפיר דאע"פ שעדיין לא נטמאו אין עולין מתורת קבלת טומאה שיטמא זה שנגע בו הטומאה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מתיב רבא וכו' וקשה לר"י וכו'. עיין מהרש"א שכ' דאפשר לומר לפירש"י דהכא דרבא מודה דכשנתפרדו אחר שנטמאו לא עלו מטומאתם ומדברי מהר"ם שכ' דלאביי לא עלו מטומאתם משמע דלרבא עלו. והנה מדברי רש"י ד"ה וכי תימא משמע דס"ל כאן דאליבא דאמת לרבא עולין מטומאתם וצ"ל דמהרש"א מפרש דאפילו לפי הוכי תימא אין ר"ל דלפ"ז הוי כאביי [וכמ"ש מהר"ם] אלא שגם רבא מודה לזה לפי האמת אלא דמ"מ לא יהי' ראי' דלא כאביי דנוכל לומר דה"ה שמקבל כל א' טומאה בפ"ע ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד למדי מ"מ כיון דהדיוט וכו' כיון שהשני כלים מחוברים וכו' וכדפי' רבה דבשעת וכו' כצ"ל:

דף נט:
גמרא א"ל רב שמואל וכו'. עיין מהר"ם עד כרב אשי דמתני לקולא וכו' כצ"ל. ותמהני דכל דבריו נכללו ברש"י ד"ה כלילא שרי ודו"ק:
שם תוס' ד"ה ר' נחמי' וכו' וכ"מ וכו'. עיין במהרש"א עד קאמר ומטמא נמי וכו' כצ"ל:

דף ס.
על שבת דף ס/א
רש"י ד"ה המעמיד וכו' והערסא וכו'. עיין במהר"ם עד שזה הוא הקנה שבו וכו' כצ"ל:
שם תוס' ד"ה ושמעו וכו'. עיין מהר"ם עד ששמעו אבל לא וכו' כצ"ל:

דף סא.
ד"ה אע"ג וכו' קשה לרשב"א וכו' עיין הרש"א ומהר"ם שכתבו דקושייתו קאי אלקמן ור"ל דכאן אפשר לומר דהא גופא אשמעינן רב פפא דבהומחה גברא לחוד אמרינן דודאי תועיל ולא אמרינן דלא סמכינן אהומחה גברא לחוד ולא אמרינן דודאי תועיל עד דאתמחי גם קמיע ודו"ק:

דף סא:
ד"ה תלתא קמיעים וכו' וי"ל וכו'. עיין בת"י עד דעדיף וכו'. ר"ל כיון דהיכי דאיכא למתלי בגברא או בקמיע תלינן בקמיע ולא בגברא הרי דעדיף למתלי בקמיע מבגברא ה"ה היכי דגברא אתמחי כבר מ"מ תלינן גם בקמיע ואח"כ סיים ואתמחי גברא וכו' ר"ל דלא משכחת גברא ולא קמיע אלא היכי דא"א לתלות בקמיע דכל היכי דאפשר לתלות בקמיע לא תלינן בגברא אלא בקמיע ולדברי הת"י לא צריכין לתירוץ התוס' ולדעת התוס' צ"ל אע"ג דהיכי דאפשר לתלות בקמיע לא אתמחי גברא מ"ש היכי דאתמחי גברא כבר לא אתמחי קמיע גם צ"ל לדבריהם דקמיע הג' שריפא ב"פ לחד מהנך תרי גברי ואח"כ פעם ג' לאדם שלישי אע"ג דאפשר לתלות בקמיע מ"מ אתמחי גם גברא כיון שריפא כבר ב' בני אדם מוכחי מלתא שגם, גברא מומחה הוא ולדברי הת"י אפשר דבכה"ג לא אתמחי גברא דתלינן בקמיע ולא בגברא ודו"ק: (שם) ד"ה תלת קמיעי וכו' תימה וכו'. היינו לשיטתם בד"ה כל שריפא דמשמע דג' ב"א דוקא אבל רש"י ד"ה הא לאמחויי כ' הא דקתני ג' ב"א דסתמא הם ג' מיני חלאים וא"כ אפשר דה"ה לאדם א' בג' מיני חולאים והיינו בעיא דר"פ אי ג' ב"א דוקא או לא.
ונ"ל עוד דהתוס' לא היו יכולין להקשות כקו' רש"י ד"ה מזליה דלא דייק להו כל שריפא ושנה ושילש דמשמע לאדם א' אלא דמשמע קמיע אחד וכמ"ש בד"ה כל שריפא מ"מ משמע להו כסברת רש"י דתלינן בקמיע ממאי דלא מיבעי לר"פ אלא גבי אתמחי גברא

ולא' גבי אתמחי קמיע וכמ"ש לעיל ע"א בד"ה אע"ג ודו"ק: (שם) וקשה לר"י וכו' וי"ל וכו'. משמע דר"ל דלעיל מיירי בג' איגרות אכן כאן חד קמיע לתלתא גברי היינו אגרת אחת אכן לענ"ד מלשון רש"י כאן שכ' חד קמיע לתלתא גברי לחולי א' משמע דמיירי בג' אגרות דבאגרת אחת פשיטא דהוי לחולי א' וקו' התוס' לענ"ד לק"מ דלעיל כוונת רש"י דאתמחי גברא לאותו לחש וכמ"ש התוס' והיינו להא דרב פפא דבעינן אתמחי גברא ואתמחי קמיע ודי דאתמחי גברא לאותו לחש וכאן קאי לפי האמת דדי באתמחי א' מהם וא"כ בלחש א' בג' אגרות לחולי א' קמיע אתמחי מיד כל אדם וכמ"ש רש"י וא"כ פשיטא דכ"ש מרופא זה ולכן הוכרח רש"י לפרש גברא לא אתמחי לקמיע אחר ובגליון תוס' נדפס ולהאי פירושא לא אתמחי גברא אפילו ללחש זה והוא תמוה לענ"ד דהא לחש זה אתמחי מיד כל אדם וא"כ דברי רש"י נכונים ואין כאן סתירה ודו"ק. שוב מצאתי בס' מג"ש שהרגיש בזה ע"ש באריכות:

שם וגם זה אין נראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א ולכאורה הוא ממש קו' התוס' דמסקי ואם הוא וכו' וצ"ל דכוונת מהרש"א דלא הי' להם להקשות בלשון מסופק דבפשיטות היינו תלתא קמיעי לתלתא גברי אכן לענ"ד דברי התוס' נכונים דהא רש"י פי' תלתא קמיעי של שלש מיני חולי לכן מספקא להו אם ג' קמיעי של לחש א' נכלל בכלל חד קמיע או בכלל תלתא קמיעי וכבר כתבתי דלענ"ד לפירש"י נכלל בכלל חד קמיע ודו"ק:

שם ד"ה הא לאמחויי וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש דמ"ש רש"י וא"ל מזל הרופא גרים קאי על אתמחי גברא דנימא דמזל הרופא גרים ולא יועיל אלא בקמיעות אלו ולא בכל קמיעות שבעולם הסברא קשה להבין ובפרט שרש"י הקשה בזה קושיא ומנ"ל להקשות דלמא ע"י מזל הרופא ג"כ מועיל לכל הקמיעות שבעולם אכן מ"ש דמ"ש רש"י וא"ל נמי וכו' קאי על אתמחי גברא ודאי דבריו נראין נכונים שהרי כ' רש"י אח"כ בד"ה מזלי' דיותר יש לתלות בקמיע מבמזל החולה ומ"ש מהרש"ל בזה דכיון דאתמחי גברא כבר אין לתלות בקמיע אלא או ברופא או בחולה אינו מובן לענ"ד דכיון דאתמחי הרופא נתלה בחולה והנלענ"ד דמ"ש רש"י וא"ל מזל הרופא וכו' קאי אאתמחי קמיע ומ"ש אח"כ וא"ל נמי וכו' קאי אאתמחי גברא. ולייישב קו' התוס' על רש"י נלענ"ד דמ"ש רש"י ע"י אדם זה היינו לפום ריהטא אפשר לומר כן אבל אחר שאמר פ"ב אתמחי גברא לכל קמיעות שבעולם ואתמחי קמיע וקשה למה לי המחאת הקמיע וע"כ אתמחי קמיע מיד כל אדם ודו"ק: (שם) ד"ה אתמחי וכו' דהא לא אתמחי וכו'. ר"ל דהא חזינן שאם כ' אדם זה עוד קמיע א' פעם רביעי לא אמרינן שנסמוך אחכמת רופא זה דאתמחי בחכמתו בכל קמיעות שבעולם ויועיל גם קמיע רביעית מיד כל אדם וע"כ דתלינן במזל הרופא

ולענ"ד ס"ל לרש"י דדוקא כשריפא הקמיע ג"פ תלינן בחכמתו והקמיע תועיל מיד כל אדם וכמ"ש רש"י בד"ה מזלי' שמסתבר טפי לתלות בקמיע מבגברא ה"נ מסתבר טפי לתלות בחכמתו ותועיל קמיע זו מיד כל אדם מלתלות במזלא ולומר שאין בקמיע זו שום מעלה רק מזלא דגברא אבל כשלא ריפא הקמיע רק פ"א א"א כלל לתלות בקמיע וע"כ תלינן במזל הרופא ומ"ש רש"י דאין הדבר תלוי במזל הרופא אלא בחכמתו היינו אחר שריפא הקמיע ג"פ ודו"ק:

דף סג:

ד"ה ההוא וכו' כלי כלי משרץ וכו'. משמע שכן הי' גירסתם בגמרא אבל לגירסא שלנו כלי כלי מהתם אפשר לפרש כלי דשרצים מכלי דמת דמיירי בכל שהו ודו"ק:

דף סד.

רש"י ד"ה שק וכו' של עזים. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אע"פ וכו': שם):
תוס' ד"ה מנין וכו' אך קשה וכו'. עיין במהרש"א עד ודע וכו' אבל לבתר וכו'. ר"ל דודאי גם נוצה הדקה ילפינן במת מכל מעשה עזים וילפינן שרצים ממת מגז"ש ודו"ק:

דף סד:

סד/ב

ד"ה ובלבד וכו' וע"כ לא אסרינן וכו'. ר"ל אבל משום שחיקת סממנים לא אסור רק ליתן לכתחלה אבל לא להחזיר ועיין במהרש"א ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ולא תפקוס וכו'. ע"ל (דף צ"ד ע"ב) ד"ה וכן הפוקסת ובתו' שם ד"ה פוקסת ומה שציין שם בגליון:

שם תוס' ד"ה ר' ענני וכו' דבחצר מעורבת וכו'. עיין במהרש"א עד והשתא אי נימא דרב וכו' כצ"ל:

דף סה.

רש"י ד"ה אבל של כסף וכו' ויש לתרץ וכו'. עיין במהרש"א עד לאו לאתויי חיישינן וכו' כצ"ל:

דף סה:

ד"ה אין המים וכו' ואני שמעתי וכו'. עיין במהרש"א אכן בבכורות (דף נ"ה ע"ב) ד"ה מקוה סתם רש"י דזבה בעי ג"כ מים חיים וניחא שפיר ששמע בבכורות דנוטפין מיטהרין ברבוי זוחלין לענין זב וזבה ולפי שטתו דכאן אין נ"מ אלא לענין זב ודו"ק:

שם תוס' ד"ה סהדא וכו' וכל הנהרות וכו'. עיין במהרש"א ויש שם ט"ס וצ"ל וכ"כ התוס' פרק המוכר את הספינה (דף פ"ד ע"א) ומ"ש אח"כ אבל התוס' פ"ב דבכורות הוא ר"ת

פרק בתרא (דף נ"ה ע"ב) והנה מלשון התוס' שכתבו וכל הנהרות משמע דלאו דוקא נהרות שיוצאין מג"ע וכן נודע טבע הנהרות אכן נהרות שיוצאין מג"ע אי ג"ע למערב ע"כ הולכין ממערב למזרח ולפי מ"ש הרמב"ן פ' בראשית בפסוק ועתה פן ישלח ידו כי פישון אחר שיצא מג"ע נכנס אח"כ בתחתיות הארץ ואח"כ יוצא מהר הלבונה ע"ש יכול להיות שגם שאר הנהרות וכשיצאו אח"כ מושכין ממזרח למערב ונודע דרך נהרות שיוצאין ממערב למזרח אינם מושכין הרבה אלא נכנסין תחת הארץ ויכול להיות שכולם חוזרין ומושכין ממזרח למערב עד שנופלין לתוך הים ודו"ק:

דף סו.

ד"ה כוורת וכו' ושק. בפסוק פ' מטות לא כתיב שק אלא מעשה עזים ושק כתיב בפ' שמיני גבי שרצים אלא דס"ל להת"י דמעשה עזים היינו שק וע"ל (דף פ"ד ע"א) בתוס' ד"ה מפץ ודו"ק:

ע"ב :

רש"י ד"ה שומשמנא גמלא נמלה גדולה. בלשון ארמית לכל דבר גדול אומר כן כתב הרמב"ם בפ"ג דכלאים מ"ב והר"ב שם:

דף סז.

תוס' ד"ה בני מלכים וכו' והכי איתא בירושלמי וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א וז"ל הירושלמי שלפנינו ר' זעירא אמר בזוגין שבצוארו מהו וכל אדם בין קטנים עניים בין קטנים עשירים ר' אילא אמר בזוגין שבכסותו מהו וכל אדם בין גדולים בין קטנים מתניתא פליגא על ר' זעירא יוצא הוא אדם בזוגין שבכסותו ואינו יוצא בזוגין שבצוארו אלא כאן בגדולים וכאן בקטנים עכ"ל ולפ"ז צדקה גירסת התוס' שלפנינו שלא הביאו דברי אילא דהקושיא מברייתא קאי על ר' זעירא ואע"פ שר' זעירא אמר בפירוש דדוקא קטנים סבר המקשה דברייתא נמי מיירי בקטנים ויפה כ' מהרש"א דא"צ להגי' אכן מלשון מהרש"ל משמע דגריס ר' זירא במקום ר' אילא והקושיא מברייתא על ר' זירא דמשמע שאינו מחלק בין קטנים לגדולים ומ"ש בכסותו אינו אריג בכסותו ודמי לצוארו ובברייתא לא גריס יוצא אדם בזוגין שבכסותו וא"ש לפ"ז מ"ש אלא כאן וכו' אבל לגירסא שלפנינו תיבת אלא מגומגם ולפ"ז הגהת מהרש"ל מוכרחת ודו"ק:

שם רש"י ד"ה כלהו אית וכו' שאפרש לך מי וכו' ולחש וכו'. נ"ל שהכל דבור א' עד אין בהם ודו"ק:

דף סח:

תוס' ד"ה אבל לא שכחה וכו' לתני בבא אחריתי וכו'. הקשה מהרש"א דהא מדתני סיפא היודע שהוא שבת שמעינן דיודע עיקר שבת אינו חייב על כל מלאכה ע"ש וכן הקשו בת"י ולכאורה אינו מובן דהא מקשה בגמרא דהדיוקים סתרו אהדדי דבמציעתא משמע דבלא שכח חייב על כל מלאכה ובסיפא משמע דיודע עיקר שבת ולא שכח אינו חייב אלא על כל שבת וכן דרך הש"ס בכ"מ שמקשה מדיוקא דרישא אדיוקא דסיפא ונראה לפרש קושייתם שהקשו דע"כ נימא דמציעתא דתני שכח הוא לרבותא דאפ"ה חייב על כל שבת ושבת ולא חש התנא שמא נטעי לומר דיודע עיקר שבת ולא שכח חייב על כל מלאכה דא"כ אמאי נקיט בסיפא יודע שהוא שבת וע"כ נקיים שניהם דיודע עיקר שבת חייב על כל שבת ושבת מכ"ש דמציעתא ולא על כל מלאכה מדיוקא דסיפא אכן מה שהקשו בת"י אהא דפריך לתני היודע עיקר שבת דהא שמעינן לה מדלא תני בבא אחריתי לא נתיישב דהא מסיפא שמעינן איפכא וכמ"ש ונראה לפרש דהכי מקשה ועוד אי תימא דאע"ג דתנא סיפא היודע שהוא שבת אפ"ה אצטריך בבא אחריתי דהאי דיוקא דלא תני בבא אחריתי אלים לן דהוי ממילא דבר והיפוכו שכח חייב על כל שבת וממילא כשלא שכח חייב על כל מלאכה דאל"כ שכח ל"ל אבל סיפא דנקיט יודע שהוא שבת אע"ג דק"ו הוא מיודע עיקר שבת י"ל דאע"ג דאתיא בק"ו טרח ותנא לה א"כ יש להקשות אמאי דפריך לתני היודע עיקר שבת וכו' ודו"ק. ועיין במהר"ם עד דהא מדקתני וכו' ולא פטורה מצי למדחיי' וכו' לאשמעינן אלא חיובא וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה לר"י וכו' בבא אחריתי שיפרש אינו וכו' כלל למתניא לא דחייב וכו' שכח ולא שאינו חייב וכו' אלא ודאי בשלא שכחה וכו' ולא שכחה בסיפא והוי ידעינן וכו' כצ"ל נ"ל. ומ"ש ומשמע הא שכחה ר"ל שכח שהוא שבת ולא שכח עיקר שבת ומ"ש והוי ידעינן לי' ר"ל ליודע שהוא שבת ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לתני היודע וכו' תימה לר"י לרבה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה וכ"ש האי וכו' ואינו כן וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דברי מהרש"ל דלרבה דס"ל דשבתות כגוף אחד דמי חילוק מלאכות וחילוק שבתות דמי זה לזה אבל למאן דפליג עליה וס"ל דבזדון שבת ושגגת מלאכות חייב נמי אכל שבת טעמא דידי' דס"ל דשבתות כגופין מחולקין דמי וזה לא שייך גבי מלאכות. עוד י"ל דאדרבה כיון דלמאן דפליג עלי' דרבה ע"כ חילוק שבתות עדיף מחילוק מלאכות לס"ד השתא דחילוק דבשגגת שבת חייב גם אחילוק מלאכות כ"ש דבשגגת מלאכות חייב גם אחילוק שבתות גם לרבה ודו"ק:

שם ד"ה כי הכיר וכו' ונראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב קושייתו דסברת ר"י בתירוצו דלעיל כיון דהוי משמע לדייק מרישא דהכיר ולבסוף שכח חייב על כל שבת וכן הוי משמע לדייק ממציעתא דבלא שכח חייב על כל מלאכה קשה דלתני בבא אחריתי לאפוקי מהנך דיוקי אבל כאן דליכא דיוק משום מקום דתינוק שנשבה יהא פטור לגמרי אפשר לומר דהא פשיטא לי' לתנא דאינו פטור לגמרי ולא אצטריך לאשמעינן אלא דאינו חייב אלא אחת והוי הכיר ולבסוף שכח רבותא טפי ואח"כ הקשה ר"י דכיון דלר"י ור"ל פטור לגמרי ע"כ דאין זה פשוט כ"כ דאינו פטור לגמרי והו"ל למתני ודו"ק. עיין במהרש"א מ"ש על דברי רש"י לעיל סוף ע"א ד"ה ליתני. ולענ"ד לק"מ דהנה הטעם דימים שבינתים הויין ידיעה לחלק הוא מבואר בגמרא כריתות (דף ט"ז) וס"ל לרש"י דהפירוש הוא דודאי שמע ששבת הי' וודאי לס"ד דהכא דאפילו שכח עיקר שבת חייב על כל שבת לא ס"ל טעמא דימים שבינתים אבל למסקנא דהכא מפרשינן שפיר הטעם דימים שבינתים הויין ידיעה לחלק ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כ"ש וכו' ומיהו קשה לר"י וכו'. ר"ל נהי דעל הבנין אב אפשר לומר דסברא הוא וכמ"ש התוס' אבל לפי מה דמסיק דיליף מהקישא לא שייך לאפוקי מהקישא בסברא ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מ"ט דמונבז וכו' דמזיד דהא שוגג וכו' כצ"ל:

דף סט.

תוס' ד"ה אלא וכו' בת"י ד"ה גם ליכא למימר וכו'. לכאורה אינו מובן דממ"נ אם כוונתו שהזיד בלאו וקרבן כבר כתבו התוס' דא"א לומר שהזיד בקרבן ואם כוונתו דשגג בכרת ובקרבן כבר כתבו התוס' דסברא היא שלא שגג אלא בדבר א' גם מ"ש בסוף הדבור ועוד דשגגת לאו וכו' אינו מובן דמה ענין שגגת לאו לדבריהם דלעיל ונ"ל שהגירסא מהופכת והאי ועוד דשגגת לאו צ"ל התחלת הדבור וקאי לתרץ קושיות התוס' בדרך אחר ור"ל דא"א לומר ששגג בלאו והזיד בקרבן ובכרת [וכמ"ש מהר"ם] דאפילו לרבנן דמיירי בשגג בקרבן מ"מ לא נחלקו ר"י ור"ל אלא אי סגי בשגג בכרת לחוד אבל שגג בלאו לחוד ודאי לא מהני וגם ליכא למימר דשגג בלאו וקרבן ולא ס"ל השתא סברת התוס' דסברא דדי שישגוג בדבר אחד דהיינו ששגג בקרבן לחור כתירוץ התרצן כיון דשגגת לאו לאו שגגה היא כלל ואח"כ צ"ל גם ליכא למימר וכו' ור"ל דל"ל דשגג בכרת ובקרבן דא"כ היינו רבנן וגם ל"ל דשגג בכרת והזיד בלאו וקרבן ולא ס"ל סברת התוס' דהזיד בקרבן לאו שב מידיעתו הוא דא"כ גם רבנן מחייבי בזה כנ"ל ודו"ק:

(שם ע"כ):

ד"ה הא מני וכו' וההוא דשבועות וכו'. ר"ל דלפ"ז פליגא נמי בהא דאביי ס"ל דחייב אשגגת לאו ורבא ור"נ דשבועות ס"ל דפטור אשגגת לאו ולא משכחת לדידהו דחייב אלא בשגגת קרבן ודו"ק:

דף ע.

ד"ה יכול וכו' והשתא מוכיח וכו'. עיין במהרש"א עד ודרשא דלא תבערו הו"ל לאתויי. הלשון מגומגם שגם אי הוי מייתי דרשא דלא תבערו לא הוי מוכח אלא חילוק חטאות דחייב על כל א' בפ"ע ושפיר אפשר דהויין חטאות טובא וקרא דדברים הדברים דכולהו הנך חשובות הן ואה"נ דתולדותיהן חשובות כאשר הוא האמת דחייב עליהן ושפיר אפשר לומר דחייב עליהן בפ"ע ויש לפרשו בדוחק ודו"ק:

שם ד"ה ועל כלן וכו' ואומר ר"י וכו'. ר"ל אבל אי לא הוי בחריש ובקציר מיותר לא הוי מוקמינן להו לדרשא דמ"ק וכן השתא דכתיב לא תבערו אי לא הוי זה בלאו ואלו בעשה הוי אמרינן דהוי ג' כתובים ולא הוי מוקמינן להו לדרשא דמ"ק אלא כיון דע"כ לא הוי ג' כתובים ואייתר להו ע"כ מוקמינן להו לדרשא דמ"ק ודו"ק:

שם ד"ה מ"ט וכו' מדסמכינהו אהדדי וכו'. נ"ל דהוצרכו לזה לפירושם דלפירש"י דעיקר קרא משמע לחילוק מלאכות ושם משמעון ואבות ותולדות מייתורא דמ' ניחא דשמעינן תרווייהו אבל לפירושם דמעיקר קרא משמע טפי לשם משמעון ואבות ותולדות א"כ צריך כולי קרא לזה דא"א למיכתב מ' לבדה צ"ל דחילוק מלאכות מדסמכינהו אהדדי ודו"ק:

דף ע:

גמרא אלא אמר רב אשי וכו'. נ"ל דאין זה ענין לפלוגתא דרב ספרא ורב נחמן לעיל ע"א כאן מידיעת שבת הוא פורש וכו' דיכול להיות דרב אשי יסבור כר"נ וה"ק אי משום שבת קפריש הרי העלם שבת בידו והוי כשגגת שבת וזדון מלאכות והוי חדא שגגה ואי משום מלאכה קפריש הרי העלם מלאכות בידו והוי טובא שגגות כזדון שבת ושגגת מלאכות והא דמשום שבת קפריש או משום מלאכות קפריש אין ראי' אלא דזה הוי כזדון שבת ושגגת מלאכות וזה הוי כשגגת שבת ושגגת מלאכות אבל בטעמא דזדון שבת ושגגת מלאכות חייב על כל מלאכה ושגגת שבת וזדון מלאכות אינו חייב אלא על כל שבת שפיר ס"ל כר"נ ורבינא יכול לסבור כרב ספרא וה"ק דמזה אין ראי' אי עיקר שגגתו שבת או מלאכות אבל בטעמא דזדון שבת ושגגת מלאכות ושגגת שבת וזדון מלאכות שפיר ס"ל כרב ספרא ודו"ק:

שם תוס' ד"ה א"ל וכו'. עיין במהרש"א עד בתוספות פ"ב דשבועות וכו' כצ"ל נ"ל:

שם גמרא הניחא וכו'. ולעיל (דף ס"ט ע"א) דמקשה על ר"ל היינו אי ס"ל העלם זה וזה בידו פטור דאל"כ הי' יכול לשנויי דלא ידע לי' שבת במדי והוי העלם זה וזה בידו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה חזינן וכו' ולא בא רב אשי וכו'. היינו לפיר"י אבל לפירש"י בא רב אשי לפשוט כל הבעיא דע"כ א"א שישמע שניהם בבת אחת ממש שאין האוזן יכול לשמוע וע"כ שמע בזה אחר זה אפילו סמוכין זה לזה מ"מ ע"כ א' מהם שמע קודם וא"כ אם כששמע א' מהם גמר בלבו שיביא קרבן הרי משום זה קפריש ואם לא גמר בלבו להביא קרבן עד ששמע גם השני משום שני קפריש אבל לפיר"י יכול להיות שאומר אלו הוי מודיעין לי איזהו מהם שיהי' הייתי מביא קרבן או לא היה מביא קרבן עד שיודיעוהו שניהם וע"כ דלא נפשט כל הבעיא ודו"ק:

שם ורשב"א מפרש וכו'. עיין במהרש"א עד והיינו כפיר"י וכו' כצ"ל. ור"ל דלפירש"י כיון שמקודם הודיעוהו אשבת ואח"כ אמלאכות ופריש איך שייך לומר אפילו אי כי נמי וכו' וע"כ הרשב"א ס"ל כפיר"י ודו"ק. ועיין במהר"ם עד שהוא שבת א"צ וכו' כצ"ל:

שם ד"ה נודע וכו' כדאמר רבא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דס"ל להתוס' דמרישא אין להוכיח דאפשר לומר דמה שאינו מביא עליו עתה קרבן אינו יכול לגרור דבר אחר שגם הוא לא יתכפר לכן לא הוכרחו אלא מסיפא הביא קרבן על האמצעי דכיון שהראשון מתכפר בקרבן זה נימא שימשוך הקרבן אליו ויתכפר הוא והשני ולא השלישי ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד של זדון שבת ושגגת וכו' של שגגת שבת מביא וכו' כצ"ל:

דף עא.

רש"י ד"ה קצירה גוררת קצירה שני' וכו' סוף סוף וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי תירוצו דהא לר"י לק"מ כדאמר בגמרא אלא לר"ל ור"ל לא אמר בהעלם אחד ולא קשה לדידי' אלא איך יתרץ המשנה מנינא למה לי ומעתה הא שפיר יתרץ שאם עשה ל"ח בהעלם א' בזדון שבת ושגגת מלאכות וידע לה לשבת במלאכה אחת ועשה גם מלאכה זו בשגגת שבת חייב ל"ט חטאות והנלענ"ד ליישב קו' מהרש"א דהנה הרשב"א והריטב"א (דף ס"ט) כתבו דהא דאר"י שאם עשאן כולן בהעלם אחד חייב על כל אחת ואחת אין ר"ל דהתנא חילוק מלאכות אתי לאשמעינן דמרישא שמעינן היודע שהוא שבת וכו' אלא לר"י אתי לאשמעינן דשגגת כרת הוי שגגה ולר"ל אתי לאשמעינן דידיעת תחומין הוי ידיעה ע"ש ולפ"ז א"י לומר שעשה ל"ח מלאכות בשגגת מלאכות וא' בשגגת שבת דא"כ קשה מרישא שמעינן בין חיוב שגגת שבת ובין חילוק מלאכות בשגגת מלאכות ודו"ק:

שם תוס' ד"ה גרירה וכו'. עיין מהר"ם עד דמה שגוררת קצירה לקצירה וכו' כצ"ל:

שם וקשה לרשב"א וכו'. לכאורה אינו מובן דהא בג' זיתי חלב חשבינן לזית שלישי גרירה אע"פ שאין שום חילוק בינו ובין זית הב' כיון שהי' ידיעה קודמת לו ה"ה קצירה ג' ליחשב גרירה ונ"ל דכוונתו דזית חלב הג' חשוב גרירה מהראשין כיון שהי' ידיעה ביניהם ולא מהשני כיון שלא הי' ידיעה ביניהם וגרירה דגרירה לא הוי אלא דהשני יגרור השלישי אבל מה שהא' גורר השני והשלישי אלא הוי בכל א' רק גרירה אחת לכן צריך הקצירה השלישי בשגגת שבת שהשני שמתכפר ע"י גרירה יגרור השלישי וגם צריך ידיעה קודם הג' דאל"כ תתכפר הג' עם הראשון בלא גרירה מהשני ודו"ק:

שם גמרא מלתא דפשיטא להו וכו'. עיין מהר"ם ונ"ל שיש ט"ס בדבריו וצ"ל מדברי ר' אסי מבואר וכו' וכוונתו בקושיא ראשונה דאדאמר דמבעי לי' לר' זירא טפי הול"ל דפשיטא לי' לר' אסי להיפך ואח"כ מקשה יותר שגם ר' זירא הי' פשיטא לי' דחלוקין לחטאות ודו"ק:

דף עא:

תוס' ד"ה מ"ד וכו' וא"ת וכו'. עיין מהר"ם עד כשיודע לו יביא וכו' כצ"ל. ועיין במהרש"א ובפ"י ובס' אשל אברהם ס"ס א':

דף עב.

ד"ה בעל וכו' יכול להביא אשם על תנאי וכו'. עיין במהרש"א עד ובספק חטאת נמי וכו' ולא הבינותי דחטאת לכ"ע בעי ידיעה בתחלה ואי להביא מספק גם אין מתן דמן שוה דחטאת ארבע מתנות על ארבע קרנות ושלמים שתי מתנות שהן ארבע ולמטה ודו"ק ומ"ש בתחלת הדבור במעילה יתנה בשלמים היינו למ"ד מביאין קדשים לבית הפסול ודו"ק:

שם וא"ת תפשוט וכו'. לכאורה קשה דהא עולא מיירי בידיעה שבין בעילה לבעילה ואפשר דידיעה אחר כל המעשים אין מחלקות אפילו וצ"ל דפשיטא להו דידיעה בשפחה חרופה בין ביאה לביאה לא עדיף מידיעה אחר כל המעשים בשאר עבירות וכדלקמן בסיף הסוגיא ודו"ק:

שם ד"ה מתקיף לה וכו' ונראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל וכו'. נראה כוונתו דדוקא ידיעה שאינה גמורה כגון למ"ד לא בעי ידיעה שייך לחלק בין אחר המעשים ובין בין מעשה למעשה אבל ידיעה גמורה כגון למ"ד בעי ידיעה אי נימא דאפ"ה לא מועיל אחר כל המעשים גם בין מעשה למעשה לא מסתבר שיועיל אבל לא הבינותי שיחתו דהא ר"ל בידיעת חטאת מיירי דהוי ידיעה גמורה לכ"ע ואפ"ה הוי מסתבר לי' למקשה אי לאו דעולא דדוקא לאחר המעשים ס"ל לר"ל דאינו מועיל אבל בין מעשה למעשה

אפילו ידיעה שאינה גמורה מועיל מכ"ש לרב דימי דמיירי למ"ד בעי ידיעה והוי ידיעה גמורה דודאי מועיל בין מעשה למעשה גם קושייתו לא הבינותי דהא כתבו התוס' בד"ה כי אתי דלרב דימי אפילו אחר כל המעשים ידיעה מחלקת ולכן מקשה שפיר בפשיטות ועוד אפשר לומר דאע"ג דהמקשה מקשה אדעולא מ"מ לפי האמת מסתבר לי' להש"ס כסברת עולא דלא גרע ממזיד שאין ידיעה שבין מעשה למעשה מחלקת לכן גם בשוגג לא מסתבר לחלק בין ידיעה דלאחר כל המעשים ובין ידיעה שבין מעשה למעשה ודו"ק. ויש שם ט"ס וצ"ל דאשם ודאי בעי ידיעה לא וכו':

דף עב:

ד"ה נתכוין וכו' וקשה לר"ת וכו'. עיין מהר"ם עד דדריש אשר חטא בה פרט וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הניחא וכו' אבל מ"מ וכו'. הקשה מהר"ם דלוקמא היכי שיש סכנת נפשות ע"ש ולא הבינותי דהא פירש"י דקרי לי' שגג דשגג וסבר דכה"ג מותר והיכי שיש ס"נ מותר בשבת לכתחלה ולא הוי שוגג כלל ודו"ק: (שם) ד"ה עד כאן וכו' דדוחק להעמידה וכו', עיין במהרש"א עד ולא ניחא להו לתירוצי וכו' לא הבינותי דאדרבה תקשה להו מנ"ל לאוקמי בכה"ג דתקשה דלמא תרתי מיחייב אפשר מיירי בשוכח עיקר ולא קשה דלמא אפילו תרתי מיחייב ולא מקשי אלא ממתניתין דעכ"פ חדא ליחייב לכן הוצרכו לומר דאם לא נודע לו וכו' ודו"ק:

שם ד"ה רבא וכו' וא"ל דרבא לטעמי' וכו'. הקשה מהר"ם התינח מיראה מאהבה מאי איכא למימר ע"ש ולענ"ד אי הוי אמרינן דרבא לטעמי' הוי אמרינן דס"ל דזה לא נקרא עובד ע"ז כלל כיון דאינו מקבלו עליו באלוה ע"כ גם מאהבה פטור ממיתה אבל למ"ד יהרג ואל יעבור משמע להו דהוי עובד ע"ז ממש דאל"כ לא הוי לי' להיות יהרג ואל יעבור וזהו כוונתם שכתבו א"כ אפילו לא מקבל לי' חייב ר"ל כיון דיהרג ואל יעבור ע"כ דהוי עע"ז ממש הי' לו להיות חייב ובזה ניחא תירוצם שכתבו וי"ל דסבר רבא וכו' ר"ל דאע"פ שחייב למסור א"ע מ"מ אינו עע"ז ממש ואינו חייב מיתה בב"ד אפילו מאהבה דלפירוש מהר"ם קשה להבין תירוצם על מאהבה ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד א"נ רבא גופי' וכו' כצ"ל:

שם וקשה לרשב"א וכו'. ר"ל כיון דאמר דהוי בכלל לא תעבדם משמע דהוי עע"ז ממש וממילא חייב עליו מיתה בב"ד אם לא היכי דשייך וחי בהם ודלא כסברתם דלעיל דלא הוי עע"ז ממש וקשה אמאי פטר כאן מאהבה ודו"ק. וע"ש בת"י עד במסכת ע"ז הכל הי' בכלל וכו' כצ"ל, וע"ש במהרש"א עד מיהו הך דהכל וכו'. ר"ל דהך דפרק ר' ישמעאל מתפרש לפי תירוצם בב' אופנים או דקאי אליבא דר"י דס"ל שגם בע"ז לא אמרינן יהרג

ואל יעבור או דהא דאמר ולא שימות בהם היינו אע"פ שמחויב למסור א"ע מ"מ כשעבר אינו חייב מיתה בב"ד ומעתה לכאורה הי' אפשר לפרש מ"ש הכל הי' בכלל לא תעבדם היינו לאזהרה לכתחלה יצא אונס דאינו מחויב למסור א"ע וכר"י אבל לענין חיוב מיתה בב"ד גם מאהבה פטור לכן כ' מהרש"א דמשמע להו דלענין חיוב מיתה בב"ד אתמר ודו"ק:

דף עג.

ד"ה אלא לאו וכו'. עיין מהר"ם עד ולכך פטר בנתכוין וכו' וגבי שבת דפטור וכו' כצ"ל:

שם גמרא בשלמא לאביי וכו'. עיין מהר"ם וע"ל (דף ס"ט ע"א) בת"י ד"ה גם לא מצי ובחידושי הר"ן כאן. והנה יש לדקדק בסוגיא זו לפי מ"ש התוס' לעיל ע"ב ד"ה נתכוין דבנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' פטור לכ"ע אמאי מיחייב אביי נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' וגם לרבא קשה אמאי צריך לטעמא דלא מיכוין לזריקה דד' אפילו נתכוין לזריקה דד' מ"מ לא נעשית מחשבתו. ומצאתי בחידושי הר"ן שמתרץ דמיירי שדעתו לזרוק במקום זה וזרק באותו מקום אלא שהיה סבר שאין שם אלא ב' אמות ויש ד' ע"ש ולכאורה אפשר לתרץ עוד דמיירי כאן באומר כ"מ שתרצה תנוח ושמעינן דאפ"ה לא מקרי מתכוין לזריקה דארבעה. אכן הרמב"ם ז"ל השמיט דין זה ומזה נ"ל דדעתו כדעת רש"י וס"ל דאביי פליג נמי אנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' או נתכוין ללקוט תאנה זו ולקט זו ורבא אצטריך לומר דבכה"ג דנתכוין לפטור פטור ומותר לגמרי משא"כ נתכוין לד' וזרק ח' או נתכוין לתאנה זו ולקט זו ולכן הביא בפי"ג מה' שבת הכ"א דין דנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' דפטור ומשמע אבל אסור ומכין אותו מכות מרדות וכ"כ בפ"א מה"ט גבי נתכוין ללקוט תאנים שחורות ולקט לבנות ובה"ח כלל כל הני דינים דשמעתין ביחד וכתב נתכוין לעשות דבר המותר ועשה דבר אחר כגון שנתכוין לחתוך את התלוש וחתך את המחובר אינו חייב כלום והיינו כמו שכלל בה"ד שם דהוי מותר לגמרי והלח"מ שם בה"ח האריך בזה ע"ש ולכן לא הוצרך להעתיק נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' וכסבור רה"י ונמצא רה"ר ואפשר ס"ל שגם רבא דשמעתין לא ס"ל הך דנתכוין לזרוק ד' וזרק ח' לכן אינו פוטר אלא בנתכוין להיתר או אפשר כיון דאמר אביי חייב אמר הוא פטור והרמב"ם הוצרך להעתיקו להשמיענו דאינו חייב כלום כיון דלא נתכוין לאיסור ונתיישבה שיטת רש"י בעזה"י ודו"ק:

דף עג:

תוס' ד"ה וצריך וכו' מ"ד אקורע ע"מ לתפור וכו'. נ"ל דר"ל דקורע אינו חייב אלא ע"מ לתפור וכן מוחק אינו חייב אלא ע"מ לכתוב ואז חייב משום קורע ומשום מוחק ולא אמרינן דקורע שלא ע"מ לתפור ומוחק שלא ע"מ לכתוב שיהי' מלאכה שא"צ לגופה

ויהי' חייב לר' יהודה אע"כ דקורע שלא ע"מ לתפור לא הוי קורע כלל וכן מוחק שלא ע"מ לכתוב לא הוי מוחק כלל וה"ה כאן כשא"צ לעצים לא הוי קוצר כלל אבל פשיטא דלא שייך בקורע שיתחייב משום תופר ובמוחק משום כותב שהרי הקריעה צריך תפירה אח"כ והמחיקה צריך כתיבה אח"כ ול"ד לזומר וצריך לעצים דמיד יש לו עצים ע"י מעשה זו ומהר"ם כ' דראיית התוס' מדאינו חייב בקורע ע"מ לתפור תרתי וכן במוחק ע"מ לכתוב והוא תמוה בעיני ואפשר דמפרש לה בתופר וכותב אח"כ בשבת אבל לא ידעתי למה לו לפרש כן גם מ"ש דבמוחק חייב משום כותב וה"ה בקורע משום תופר והיא תמוה בעיני שהרי הם אבות מלאכות בפ"ע ודו"ק:

שם ד"ה מפרק וכו' ונראה דלפיה"ק הלכה כר"י וכו' כצ"ל. וע"ש במהר"ם בא"ד וא"נ לומר וכו' ע"ש מיהא מדרבנן ומחמרי וכו' כצ"ל:

דף עד.

ד"ה מתקיף לה וכו' והיכי משני הכי וכו' כצ"ל לפי גירסא שלנו נ"ל ועיין מהר"ם ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד סברות חלוקות וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה והתניא וכו' ואפילו לאלתר וכו'. עיין מהר"ם ולכאורה הי' אפשר לומר דבברייתא אחריתי סתמא תנא חייב חטאת ואם הי' מרמי אברייתא הי' יכול לתרץ דלא מיירי לאלתר אלא דא"כ אכתי נימא דשני הברייתות מיירי ביד והברייתא אחריתי מיירי לבו ביום אבל לאלתר מותר לכתחלה ורב אשי מיירי בכלי או גם ברייתא אחריתי מיירי בכלי ואה"נ דלאלתר פטור אבל אסור כרב אשי אע"כ דבברייתא אחריתי מפורש דאפילו לאלתר חייב ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ושדא וכו'. עיין מהר"ם עד ומסתמא רב אשי ס"ל וכו' כצ"ל:

דף עד:

ד"ה השתא וכו' ונותקין חוט השני מלמטה ולמעלה וכו' וקושרין למעלה ולמטה וכו'. נ"ל דמ"ש מלמטה ולמעלה ר"ל מלמטה או מלמעלה גם מ"ש אח"כ למעלה ולמטה ר"ל למעלה או למטה וכוונתו דנותקין צד אחד מהחוט או שלמטה או שלמעלה נותקין ממנו קצת וממילא צריך לספק חוט אחור ארוך וממילא אם נתקו מהחלק העליון של החוט מלמטה קצת והשאר חלק העליון נשאר בבגד צריך לקשור חוט האחר למעלה ממקום קשר של החוט הזה ואם נתקו מהחלק התחתון למעלה והשאירו אותו בבגד והביאו חוט אחר במקום חלק העליון צריך שיהי' ארוך מהראשון ולקשרו למטה ממקום קשר של החוט הזה ודו"ק:

דף עה.
תוס' ד"ה הצד וכו' שמא חלזון דרכו לפרכס וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינו קושייתו דדוקא למ"ד שפצעו חי אמרינן מתעסק הוא אצל נטילת נשמה והתוס' קאי למ"ד שפצעו מת גם אפילו למ"ד שפצעו חי קשה דמשמע דדוקא בשעת פציעה איכא נטילת נשמה וע"ז צ"ל מתעסק הוא וקשה הא מיד איכא נטילת נשמה ובלא הפציעה צ"ל מתעסק הוא וכ"ש לפי מ"ש הריטב"א דכיון דניחא לי' לפוצעו חי פוצע בענין דליכא פסיק רישי' שפיר הקשו הא מ"מ איכא פסיק רישי' בשעת צידה ודו"ק:

שם וצ"ע דבירושלמי וכו'. עיין במהר"ם ועיין במפורשי הירושלמי ודו"ק:

שם ד"ה וליחייב וכו' א"ש נמי לר"י וכו'. נ"ל דר"ל אע"ג דס"ל מלאכה שא"צ לגופה חייב עלי' ועיין במהר"ם עד הכי פריך והא אביי וכו' כצ"ל ומ"ש דלר"י דבר שא"מ חייב לא משמע כן בפוסקים אלא דפטור אבל אסור לר"י ע"ש ודו"ק ואין להאריך:

דף עה:
גמרא אלו אבות מלאכות וכו'. עיין מהר"ם עד חטאות אי ס"ד וכו' ולא יותר אלא ה"א וכו' כצ"ל. ולענ"ד אפשר ליישב מה שהקשה דממניינא נשמע לאפוקי מדר"א כמו ממניינא דקרא דאפשר. לומר דמניינא של התנא כיון דתנא אבות מכלל דאיכא תולדות למדנו חילוק חטאות דחייב ב"פ ארבעים חסר אחת חטאות דהיינו מ' חסר אחת אאבות ומ' חסר אחת אתולדות ואפילו עשה הרבה תולדות לא מיחייב יותר דאשתי תולדות של אב אחד לא מיחייב אבל בקרא דלא כתיב אבות משמע מניינא מ' חסר אחת ולא יותר גם מה שהקשה דממניינא דרישא נשמע לאפוקי מדר"י לענ"ד אע"ג דמניינא אתי לחילוק חטאות מ"מ מתורץ בתירוץ התוס' דה"א דלא תנא אלא מלאכות חשובות ושייר מלאכות שאינם חשובות ולא נתמעטו מאלו ולדברי מהר"ם צריך ביאור ל"ל תירוץ התוס' ואין להאריך ודו"ק. וצ"ל דמהא דתנא במשנה ראשונה חייב על כל אב מלאכה לא נשמע לאפוקי מדר"א די"ל נמי אב מלאכה ותולדה אחת וכמ"ש לעיל ולא אתי אלא לאפוקי ב' תולדות מאב אחד ודו"ק:

דף עו.
רש"י ד"ה הואיל וראוין וכו'. עיין מהר"ם עד על החמור שיעורה וכו' כצ"ל:

דף עו:
תוס' ד"ה חלב וכו' ומיהו כגרוגרת דהמצניע וכו'. עיין במהרש"א עד כגרוגרת שהיא שיעור וכו' כצ"ל. ולענ"ד פי' דברי התוס' כפשטן דאם סתם הוא כשיעור הגדול שייך לומר דאם פירש לדבר דסגי בשיעור קטן חייב בשיעור קטן אבל אם בסתמא עומד

לדבר דחייב בשיעור קטן אין מועיל מה שפירש לצורך דבר שצריך שיעור גדול כמו שהביאו מהך דמוציא תבן כמלא פי פרה לגמל לכן לפיר"י דגמיאה נפיש מגרוגרת צריך לומר דסתם חלב לגמיאה לכן אינו חייב אלא בכדי גמיאה והתם מיירי בחולב בפירוש לגבינה דאחשבי' ודי בשיעורא זוטא דהיינו כגרוגרת דא"ל איפכא דסתם חלב לגבינה ודי בכגרוגרת דא"כ אמאי צריך כאן כדי גמיאה דלא מועיל מה שהוציאו לאכילה ולשתי' כו' אבל לפירוש זה דכגרוגרת דהתם נפיש א"כ צריך לומר איפכא דסתם חלב לגבינה וצריך שיעור ביבש כגרוגרת דהיינו בלח יותר מכדי גמיאה וכאן שהוציא בפירוש לאכילה אחשביה ודי בכדי גמיאה בלח ודו"ק:

שם ד"ה כדי גמיעה וכו'. עיין מהר"ם עד דהתם פליגי וכו' כצ"ל:

דף עז.

ד"ה ועוד מים וכו' ומה ששנה וכו' עיין במהרש"א עד אהא דלא תנא בהדיא המוציא יין חי וכו'. ובמהר"ם ד"ה ועוד מים בכד וכו' כצ"ל:

שם והא דלא תנא בהדיא וכו'. עיין במהרש"א עד דהוי מיהת ברביעית כשאר משקין וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל דלכאורה איך נאמר דכוס של ברכה נלמד מכאן הא כאן אין מבואר דהוי ברביעית לזה כ' דכאן בהוצאה מוכח דהוי ברביעית כשאר משקין ואין חילוק ביניהם אלא כיון שצריך מזיגה די שיהי' רביעית אחר המזיגה ודו"ק:

שם ונראה לר"י וכו'. ר"ל דלפיר"י ל"ק מ"ש מגרוגרת שצמקה דכאן יכול לחזור להיות לח אבל לפירש"י אי אפשר לומר כן דא"כ יהי' ראוי למזיגה ודו"ק:

דף עח:

גמרא תנא כמה קשר מוכסין שתי אותיות של קשר מוכסין מהר"ם מחק תיבות של קשר מוכסין וכ' דברי"ף ורא"ש ליתא ולא ידעתי היאך יפרש קו' הגמרא דמוכח להדיא דגרסינן לי' ומקשה מברייתא דתנא סתמא שתי אותיות וקס"ד שתי אותיות דידן כמ"ש רש"י ואין ראי' מהרי"ף והרא"ש שלא העתיקו קו' הגמרא וקצרו כדרכן בשיעורי שבת ודו"ק:

שם הכא בית אחיזה לא צריך. ר"ל דס"ל דלא מיחייב רבא בב' אותיות דידן ובית אחיזה אלא משום דיכול לכתוב במקום זה ב' אותיות של קשר מוכסין והכא כיון דבית אחיזה לא צריך א"כ לרבא דסתם שתי אותיות היינו שתי אותיות דידן וכיון שאין ראוי לכתוב כאן על הבית אחיזה אין מקום לכתוב ב' אותיות של קשר מוכסין ודו"ק:

שם ת"ר המוציא שט"ח וכו'. עיין במהרש"א לעיל אהא דשטר פרוע כדי לכרוך עד מ"מ האי שיעורא וכו' ודבריו סתומים ומשמע דר"ל דשאר כל אדם חוץ מהמלוה והלוה שפיר

משהי לי' וצ"ע לדינא ועיין בחידושי הר"ן כאן דלעיל מיירי דאחר שנקרע קרע ב"ד נשאר השיעור וכאן מיירי דכשיקרע לא ישאר כשיעור וא"ש ע"ש:

שם תוס' ד"ה ת"ק סבר וכו' א"נ לטרוף ממשעבדי וכו'. עיין במהרש"ל ובהגהות הב"ח ועיין במהר"ם שתמה ע"ז ומצאנו בזה מחלוקת דעת הסמ"ע בסי' ל"ט ס"ק כ"ד ובסי' ע"ט ס"ק ל"א דאע"פ שנאמן לומר פרעתי כשהודה שלא פרע טורף ממשעבדי וה"ה בשטר שאינו מקוים והש"ך בסי' ל"ט ס"ק כ"ד ובסי' ע"ט ס"ק ל' חולק עליו ע"ש ובאחרונים ודו"ק: (שם) וא"ת ואמאי לא קאמר וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב ע"פ מ"ש הסמ"ע סי' קכ"ב ס"ק ג' דיכול הבע"ד לחוש לעצמו אפילו במקום דלא חיישינן באיסורא וא"כ ממ"נ אי חיישינן שמא יקיימנו כ"ש שהלוה יחוש לזה וצריך להחזירו ואי בגוונא דלא חיישינן שמא יקיימנו א"כ צריך לו לצור ע"פ צליחותו ודו"ק:

דף עט.

רש"י ד"ה והכא בכותבין וכו' וא"נ לא מיהדר לי' וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דר"ל דמ"מ לא שייך לומר שלא יקח הלוה שובר כלל ויסמוך ע"ז שבודאי המלוה ישרפנו משום דאסור להשהותו דודאי חושש הלוה שלא יחזיקנו המלוה באיסור ויחזור ויתבענו שלא כדין אבל שישהנו באיסור בשביל שמא יאבד הלוה שוברו ואז יתבענו זה לא יעשה אכן לענ"ד א"צ לזה אלא כיון דקיי"ל כותבין שובר ולא חיישינן שמא יאבד השובר גם הלוה לא יחוש לזה ולא איכפת לי' כשאינו מחזיר לו השטר או דאפילו יחוש הלוה לזה מ"מ כיון דקיי"ל כותבין שובר א"י לתבוע את המלוה שיחזור לו שטרו דלעולם יכול המלוה לומר אינו בידי לכן לא איכפת לו ללוה לתבעו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה וקתני וכו' קשה לר"י וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד הסברא דחוקה לומר דאם הוא עתה ראוי בשיעור קטן דנימא כיון דלעבדו קאי ואז לא יצניעו אותו לדבר ששיעורו קטן גם עתה יהא דינו בשיעור גדול הא מ"מ עתה משתמשים בו בדבר ששיעורו קטן ואיפכא שייך שפיר דאע"פ שעתה אינו, ראוי לדבר ששיעורו קטן מ"מ כיון דמ"מ לאח"כ יהא ראוי לדבר ששיעורו קטן חייב גם עתה בשיעור הקטן והפי' בדברי התוס' דמשמע להו דאין משקולות קטן מריבעא דריבעא דפומבדיתא וא"כ בלא אביי אפשר לומר דהיינו משקל גדול מזה ופשיטא דתקשה דהוי שיעור גדול יותר מקמיע ודו"ק:

דף עט:

ד"ה קלף וכו' ולקמן משמע דכשרין. עיין במהרש"א ומשמע מלשונו דבאמת קו' התוספות גם מתפילין ומזוזות אכן הב"ח מחק לעיל ותפילין ומזוזות ונ"ל דס"ל דמתפילין ומזוזות לא קשה דלא אקרי ספר ומנ"ל לפסול בדלא עפיצן ודו"ק:

שם ד"ה תפילין וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א עד דפסולה על נייר שאינו וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הא מורידין וכו' או אם הי' וכו'. ק"ל הא מזוזה פסולה שלא כסדרן עיין ביו"ד סי' רפ"ח ס"ג וצ"ע:

דף פ.

ד"ה והא אמר רבא וכו' מיהו תימה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד גם למאי שתירצו וכו'. לא ידעתי כוונתו אמאי לא נוכל לגרוס הזורק וזרק מרה"י לרה"ר ותיכף כשיצא לרה"ר נפלה לארץ והתחיל להתגלגל עד אחר ד"א ודו"ק:

שם רש"י ד"ה והוא שיש וכו' וב' בתים פתוחים וכו'. עיין מהר"ם ומ"ש דרש"י כ' שהוציא מב' בתים לשני רה"ר הוא תמוה בעיני דרש"י לא כ' וב' בתים פתוחים אלא בכרמלית מפסיק ביניהם וכוונתו מבואר כמו שצייר בח"ש דברה"י מפסיק ביניהם אפשר לצייר כמו שצייר בח"ש בציור ב' הוציא מהבית אשר בין ב' הרה"ר לשני הרה"ר או כמו שצייר הח"ש בציור א' והוציא משני הבתים אשר בשני קצות ב' הרה"ר או שני הרה"ר אבל כשכרמלית מפסיק א"א לצייר כציור ב' דא"כ יהי' רה"י מפסיק וצריך לצייר בב' בתים בשני קצות שני הרה"ר כמו בציור א' אלא דבאמצע בין שני הרה"ר הי' כרמלית. גם בחידושי הר"ן צייר רה"י מפסיק כציור ב' וכרמלית מפסיק כציור א' אלא דבאמצע היא כרמלית והן אמת שהי' יכול לצייר כרמלית מפסיק ברה"י אחד כגון שהרה"י גדולה כנגד ב' רה"ר והכרמלית אשר ביניהם כזה אלא כיון דלפירש"י ור"י אין חילוק בין מוציא מרשות אחד או מב' ניחא לי' טפי לצייר בשני רה"י מרה"י גדולה אמנם כ"ז לשיטת רש"י ור"י אכן לגירסת ר"ח ור"ת צריך לצייר בחיוב חטאת מפסיק כזה או כזה ומוציא משני הרה"י או לרה"ר שבאמצע או לשני רה"ר שמן הצדדין דאין חילוק לדידי' אם הרשות שמביא לתוכו הוא א' או שנים ובכרמלית מפסיק צריך לצייר כציור ב' אלא שבין ב' הרה"י הוא כרמלית ומוציא משני הרה"י לשני רה"ר שמן הצדדין וה"ה שיכול לצייר ברה"ר א' כזה דאין חילוק לדידי' וכמ"ש וה"ה שנוכל לצייר לשני השיטות במכניס מרה"ר לרה"י להיפך מציורים הנ"ל וכמ"ש מהר"ם בתוס' אלא דניחא להו לצייר במוציא מרה"י לרה"ר ולפ"ז הציורים שבס' ח"ש הם נכונים ואפשר שהיו לפני מהר"ם באופן אחר אבל כמו שהם לפנינו הם נכונים ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אבל פיסלא וכו' א"נ גבוה י' וכו'. מדברי מהר"ם משמע שמפרש שאינו רחב ד"א ועכ"פ כתב ד"ט והוי רה"י ומהרש"א פי' דכיון דלא בעינן שיעור לרחבו נוכל לאוקמי שגם ד"ט אין בו אכן מ"ש מהר"ם שאין שם אוקימתא זו בספרים שלפנינו איתא

ולא אמרן וכו' אבל גבוה עשרה אע"ג דלא הוי ד"א על ד"א ע"ש ומ"ש במהר"ם משתי רשויות ופטור נ"ל דצ"ל וחייב אע"פ שאפשר ליישב בדוחק גירסת ופטור ודו"ק:

דף פ:

ד"ה שהגיעו וכו'. מדברי התוס' נראה שאינם מפרשים שהגיעו לפרקן שהביאו שערות כפירש"י אלא שקרובות להנשא וגם נראה שלא גרסי ולא הגיעו לשנים אלא ולא הגיעו ומפרשים שלא הגיעו ליפיין ואפשר שגם רש"י לא גרס לה אלא שמפרש דהיינו שלא הגיעו לשנים אכן במ"ק (דף ט' ע"ב) איתא בגמרא ובציון של רש"י ע"ש משמע דגרס לשנים ודו"ק:

דף פא:

ד"ה והאמר וכו' ואין לנו לומר וכו'. עיין במהרש"א עד ועוד נראה וכו' ור"ל דאם נגרוס א"נ ר"ל א"נ דלא כפי' הר"ש מוורדוון אלא אין חילוק בין תרי מסכתא ובין סתם ואח"כ מחלוקת בחדא מסכתא ולסוגיא דפרק החולץ ס"ל לר' יוחנן דבשניהם אין הלכה כסתם וסוגיא דידן ס"ל דבשניהם הלכה כסתם לר"י ואמוראי נינהו ואם לא נגרוס א"נ כוונתם דאין לנו לומר דלא כר"א מוורדון אלא אין חילוק בין תרי מסכתא ובין סתם ואח"כ מחלוקת בחדא מסכתא שגם בתרי מסכתא אמרינן שסתם ר' ואח"כ חזר בו לכן ס"ל לסוגיא דפרק החולץ דבשניהם אין הלכה כסתם וסוגיא דידן ס"ל דלר"י אפ"ה בשניהם הלכה כסתם אין לנו לומר כן ודו"ק. ועיין מהר"ם ודבריו אינם מובנים לי דהא שפיר נוכל לומר דר"י דאמר הלכה כסתם משנה היינו היכי דלא נשנה במשנה בשום מקום מחלוקת בדבר זה ובזה פליגי אמוראי אבל מחלוקת ואח"כ סתם כיון דחזינן דחזר ר' מהמחלוקת וסתם כחד מנייהו כ"ע מודו דהלכה כן. ולענ"ד אפשר לפרש כפשטן כלפי שכתבו דבתרי מסכתא כלהו אמוראי ס"ל דאין הלכה כסתם ור"י ס"ל דהלכה כסתם סיימו שגם אליבא דר"י פליגי אמוראי בזה ודו"ק:

דף פב:

ד"ה אמר רבה וכו' דאינה לאיברים והקישא וכו'. עיין מהר"ם ור"ל דאע"ג דאבר מנדה מטמא במשא ובאוהל משום אמ"ה וכמ"ש רש"י מ"מ כיון דלאו משום נדה מטמא לא אתקש ע"ז לזה דאין בע"ז משום אמ"ה ורש"י משמיענו שגם בע"ז גופא יש נ"מ לענין אבן מסמא ודו"ק:

שם במהר"ם בדבור ואתא למימר וכו' קו' ר"ת וכו' כצ"ל:

שם ד"ה באבן מסמא וכו' ומפרש ר"ת וכו'. ולענין קו' א' וב' שהקשו לפירש"י צ"ל דבאמת ילפינן אבן מסמא מוכל המשכב כדאיתא בת"כ ולכאורה לפיר"ת לא נתיישבה אלא

קו' ג' אמאי נקיט אבן והי' להם לסדר קו' זו בפ"ע וצ"ל דלפירש"י לא שייך לילף מוכל המשכב דלא דמי כלל למשכב וע"כ ילפינן מוכל אשר יהי' תחתיו וקשה גם קושיא א' וב' אבל לפיר"ת דמי שפיר למשכב וילפינן לה מוכל המשכב וא"ש הכל ודו"ק:

שם וי"ל דהא וכו' כשהזב ע"ג האבן וכו'. ר"ל וא"כ בכה"ג בעינן דוקא כלים הראויין למשכב ומושב והם נעשים אב הטומאה ומטמא אדם וכלים ואוכלין ומשקין שיהיו ראשונים אבל כלים שאינם ראויין למשכב ומושב טהורים לגמרי וכשיד הטהור תחת האבן הוי נושא את הזב ודוקא אדם ואינו נעשה אלא ולד הטומאה לטמא אוכלין ומשקין שיהיו שניים ולא אדם וכלים אלא שהוא נוגע כל זמן שלא פירש מהזב ולא אדם וכ"ח אפילו כל זמן שלא פירש מהזב וכשאצבעו של זב תחת האבן הוי נישא ע"ג הזב ונעשה ולד הטומאה בין שהוא כלים בין ראויים למשכב ומושב ובין שאינם ראויים ובין שהוא אוכלין ומשקין ובין שהוא אדם ואינו מטמא כלים אפילו כ"ז שלא פירש עיין כ"ז ברמב"ם פ"ו מה' מטמאי משכב ומושב ודו"ק: (שם) וא"ת בריש וכו'. ר"ל דכיון דנתמעט ממו"מ ממילא נתמעט גם מאבן מסמא אפילו מהנך שהם משום משא וכמ"ש מהרש"א בנדה שם ע"ש:

שם ד"ה ולוקשה וכו' דהכי פריך וכו'. עיין במהרש"א עד באהל כמת והוה וכו' כצ"ל:

דף פג.

גמרא מיתיבי ע"ז וכו'. עיין במהרש"א עד לר' אלעזר וכו' אלא דלא הוו דומיא דמשמשיה דהוו כשרץ כצ"ל:

שם

רש"י ד"ה ר"ע אומר וכו' משמשיה קאמר הן ולא הסיטן היא וכו' כצ"ל נ"ל. ובש"ס הוגה לא הן ולא הבינותי דהא השתא הן אמגע קאי ובמגע מטמו משמשי ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד מהניא בה הן לר"ע וכו' וע"א ולר"א נמי וכו' כצ"ל:

שם ותוס' ד"ה ומשמשי' וכו' בכלל הן וכו'. ר"ל ולר"א אמר ע"א ומשמשי' הן דהיינו במגע ולא הסיטן דהיינו משא ולרבה שהוסיף בע"א היא והיסטה אבל א"צ לפרש והניחה כדקתני בברייתא הן ולא הסיטן ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד בכלל הן ולא וכו' לא מטמאו במשא לכ"ע וכו' כצ"ל: (שם)

רש"י ד"ה כרע הזב וכו' וגבי אדם וכו' ואפילו מאחוריו. אגב שיטפא דכ"ח נקיט ואפילו מאחוריו דבאדם לא מצינו חילוק בין מפניו ובין מאחוריו ודו"ק:

דף פד.

ד"ה ואמר וכו' דקתני כמטה וכו' כצ"ל. ר"ל אבל ר' יוחנן דמיירי בשל אבנים פשיטא להו דאינה מיטלטלת ע"י בני אדם ודו"ק:

שם רש"י ד"ה וספינת הירדן וכו' אלא משום וכו'. נ"ל דר"ל אבל רב זביד כיון שלא הגי' ושל עץ ולא איירי בברייתא בשל עץ כלל לא שייך למתני גבה ספינה של עץ דמשמט שלא בא אלא להורות דיני כ"ח אבל ר"ת לא ניחא לי' בזה שהרי לא הקשה ר"פ הא ספינה של חרס לא שכיחא וכיון דלא ניחא לר"פ גם רב זביד הי' לו להגי' ושל עץ ולמנקט ספינת הירדן של עץ וכ"ה כוונת מהרש"א בתוס' ע"ש:

שם תוס' ד"ה אלא וכו' כמו מדרס וכו'. עיין מהרש"א עד הי' לו להניח גירסתו של רש"י וכו' ר"ל וקאי אף על הדיוק דהא לפירש"י ניחא לי' אף על הדיוק ודו"ק:

שם רש"י ד"ה במת מנין וכו' מגע שרף וכו'. עיין מהר"ם ואנכי לא מצא בפרק כיצד הרגל (דף כ"ה ע"ב) שיהי' ס"ד דהראויין למדרס לא יטמאו בשרץ אלא ס"ד דמק"ו ילפינן טומאת מת ג"כ לטומאת שבעה ולא אמרינן דיו ולמסקנא לא ילפינן אלא טומאת שרץ שהיא טומאת ערב ומת ילפינן וג"ש משרץ ע"ש. ולענ"ד כוונת רש"י בפשיטות לפי שמה שלמדנו דפשוטיהן טהורין הוא מדאיתקש לשק בפ' שמיני גבי שרצים נקט מגע שרץ אבל באמת למדנו מגע מת משרץ ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מפץ וכו' אומר ר"ת וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם ומ"ש מהרש"א דבטומאת נבלות לא מקבל אפילו הראוי למדרס הוא תמוה בעיני וגם לא מצאתי ברמב"ם שמחלק בזה אכן נראה מדברי הרמב"ם פ"א מה' כלים ה"י ופכ"ג ה"א דאינם מיטמאין בשאר טומאות אלא מדרבנן וק"ו זה אסמכתא הוא ע"ש וע"ש עוד בפכ"ז הט"ז ובתוי"ט פכ"ד דכלים מ"ד ודו"ק וצ"ע. וע"ע במהר"ם עד כדפרישית לעיל וכו' כצ"ל:

דף פד:

ד"ה מה פכין וכו' וי"ל דמה להנך וכו'. עיין במהרש"א ודבריו תמוהין לענ"ד דעדיף מזה הקשו התו' מיד בתר הכי דליעבד ק"ו מפכין גדולים לחוד ודו"ק:

שם מה לפכים קטנים וכו'. עיין מהר"ם עד עדשה מן השרץ כאן הס"ד. ואח"כ מה"ד וצ"ל בא"ד מה לזב שכן מטמא משכב ומושב פי' אבל מת אינו מטמא משכב ומושב אפילו בשאר כל הכלים וכו' ר"ל חוץ מפץ ומ"ש אח"כ מפץ שאין לו שום טומאה ר"ל דלא מצינו לו שום טומאה עד שנלמוד מק"ו מזב שאינו מטמא פכין קטנים ומטמא מפץ. ומ"ש אח"כ וגם לא שייך לומר טומאת משכב ומושב יוכיחו וכו' וכוונתו לסתור דברי מהרש"א אכן המהרש"א לא הקשה טומאת משכב ומושב יוכיח דהוי משמע

הזב שמטמא משכב ומושב אלא משכב ומושב יוכיחו ור"ל הכלים שמקבלים טומאות משכב ומושב מזב ולא ממת ושייך על הק"ו כלי מכלי והוצרך לתרץ דכיון שהכלים האלו מקבלים טומאה גם ממת ע"י מגע ואוהל לא שייך לומר יוכיח שלא יטמא המפץ במת ע"י מגע ואוהל והדברים ראויים למי שאמרם ובחנם השיג עליו מהר"ם בזה גם מ"ש מהר"ם ופכים עצמן ג"כ אין טמאין מדין משכב ומושב אינו מובן לי דמה בכך אם ר"ל דא"כ גם מפץ לא למדנו אלא למגע ואוהל פשיטא דלא למדנו במת אלא למגע ואוהל והיינו תירוץ מהרש"א וכמ"ש וצ"ל דמ"מ אם היינו למדין מת מזב הוה שפיר שייך לומר מה לזב שכן מטמא משכב ומושב כדין משכב ומושב תאמר במת שאינו מטמא כדין משכב ומושב אע"פ שמטמא מדין מגע ואוהל מ"מ הוי חומרא גבי זב אבל גבי כלי מכלי לא שייך משכב ומושב יוכיח שמיטמא מזב מדין משכב ומושב דלא שייך בזה חומרא במשכב ומושב ולא שייך יוכיח אלא אי הוי מיטמא בזב ולא במת אותו טומאה שרוצים ללמוד מפץ במת ודו"ק:

שם ד"ה והא וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דמ"ש התוס' דהאי ק"ו וכו' כוונתם הק"ו משרץ ולא נ"מ אם הק"ו הוא ע"י פכין קטנים או ע"י סאה ותרקב מ"מ ילפינן משרץ פשוטי כלי עץ לטומאת ז' ולא אמרינן די' וגם לפי תירוץ ב' של התוס' דברייתא איירי נמי במפץ של עץ מ"מ נקטה ק"ו מפכין כדי ללמוד נמי מפץ של שיפה ושל גמי ואה"נ דשל עץ שפיר ילפינן משאר כלים לחוד והגמרא לא דקדק בכך כיון דמ"מ משרץ ילפינן לה וכמ"ש ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מי לא עסקינן וכו' והא כל דבר טומאה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד יש ליישב קושייתו דודאי יש חילוק גדול בין אי מיטמא מה שבתוכו משום אוהל המת ובין אי מיטמא ע"י הכלי אם יש כלים בתוך הכ"ח ל"מ אי נימא דאפילו אי כ"ח הי' מקבל טומאת מדרס לא הי' נעשה אב הטומאה אי הטומאה הוא ע"י הכ"ח היו הכלים טהורים דאין כלי מקבל טומאה אלא מאב הטומאה ואפילו אי נימא דאי כ"ח הי' מיטמא במדרס הי' נעשה אב הטומאה מ"מ לא הי' מה שבתוכו אלא ראשון אבל אי מיטמא משום אוהל המת נעשים אב הטומאה ואם הם כלי מתכות נעשים אבי אבות דחרב הוא כחלל בטומאת מת וקאמר רחמנא דאם אין צמיד פתיל עליו טמא הוא מאוהל המת ודייקינן הא יש צמיד פתיל עליו אינו טמא מאוהל המת ואה"נ דטמא משום הכלי לכן הוכרח רש"י לפרש דכלי טמא אינו מציל וטמא מה שבתוכו משום אוהל המת ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מי לא וכו' ור"י מפרש וכו'. עיין מהר"ם ער והכי דייק רבא דכ"ח וכו' לא יציל אע"כ אין וכו' בכל ענין וזה אינו וכו' כצ"ל ולענ"ד כוונת ר"י דדוקא כשיכול

לקבל טומאה מגבו אינו מציל בפני הטומאה ומדרס מקרי טומאה מגבו אבל היסט מקרי טומאת תוכו וכמ"ש התוס' לעיל ולכן אע"פ שיכולה לקבל טומאת היסט מציל בפני הטומאה ולא בא ר"י להוסיף על פיר"ת אלא דלא ניחא לי' דאע"ג דנטמא דרך גב יש לנו לטהרו דכיון שכבר נטמא אין לחלק בין דרך גב ובין דרך תוך אלא היכי שראוי לקבל טומאה ולא נטמא שייך לחלק בין היכי שראוי לקבל טומאה דרך גב ובין דרך תוך. ומה שהשיגו מהרש"א ומהר"ם על הגהות מהרש"ל דאי יחוד טמא נ"ל שגם לגי' מהרש"ל ר"ל דאי ע"י יחוד טמא כשתשב עליו אח"כ ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ואחת באמצע וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד מ"ש רש"י שרוח זו זרועה צפון ודרום וכו' אין כוונתו על שורת הזרע דא"כ אם הי' זורע גרעין אחד במזרח הערוגה קרוב לצפון או לדרום הי' אסור ומשום שריבה בזרע מותר זה לא מסתבר ודוקא היכי שנעשה שדה בפ"ע אמרינן (בדף פ"ה ע"ב) שמותר אבל בכה"ג דלא נעשה שדה בפ"ע לא מסתבר לומר כן אלא כוונת רש"י על רוחות הערוגה שזה זרוע על הרוח ההולך ממזרח למערב וזה על הרוח ההולך מצפון לדרום אבל בזרעים שבאמצע כיון דאלו לא זרע אלא גרעין א' סמוך למזרח או למערב בלא הרחקת ג"ט אסור כ"ש כשהוסיף וזרע שורה ארוכה ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה ארבע וכו' ועוד דהתם וכו'. עיין במהרש"א שמחק תיבת ועוד ולא ידעתי לפ"ז למה לי כלל גמרא דפרק כ"ה הא משם לא מוכח כלל אלא מגמרא דקידושין לחוד ודו"ק:

דף פה.

ד"ה וקים להו וכו' וי"ל דסברא וכו'. לכאורה אינו מובן דהא השתא אינו זורע אלא גרעין א' בכל קרן וא"צ לדקדק אלא באותו גרעין וא"כ השתא נמי צריך לדקדק בגרעין א' שהוא הגרעין האמצעי וי"ל דהשתא אם יהיה קשה לו לדקדק בגרעין האמצעי לא יזרע באמצע ממש שאין שם אלא ג' טפחים מצומצם מהזרע אשר באמצע הערוגה אלא ירחיק קצת לימין או לשמאל ויתוסף קצת אלכסון ולא יצטרך לדקדק אבל כשלא יהי' בערוגה רק באלכסונה ששה טפחים ע"כ יצטרך לדקדק דאל"כ לא יזרע כלל ודו"ק:

שם ד"ה חוי וכו' אינו דורש כלום. נ"ל דצ"ל כולם ור"ל שאם הי' דורש טעם לז' עממין הי' דורש טעם לכולם ודו"ק:

שם רש"י ד"ה והא איכא וכו' כזה וכו'. הציור מבואר בדפוס והוא ממהר"ם והנה מזרעים שבקרן דרומית מערבית של ערוגות המזרחים לזרעים שבקרן מזרחית דרומית של ערוגות האמצעיים וכן מקרן צפונית מערבית של המזרחיים לקרן צפונית מזרחית

של אמצעיים אין הפרש רק ב' הגבולים וכן מאמצעיים למערביים ומדרומיים לאמצעיים ומאמצעיים לצפוניים אלא שאלו נזרעים מזרח ומערב ואלו צפין ודרום כמבואר בהציור ובזה אין איסור כמ"ש רש"י במשנה ולא בא לעשות הפרש חק הנזרעים מזרח ומערב זה מזה ובין הנזרע. ודרום זה מזה ודו"ק:

שם ד"ה בממלא וא גם בזה הציור מבואר בדפוס והנה לכל ק הי' אפשר לזרוע בערוגה שבמזרח ושבמערב ערוגה זו צפון ודרום אלא שלא יהי' כדי הפרש בין זרע שבאמצע רוח מזרחית של ערוגה זו לבין זרעים שבערוגה המזרחית וכן בין זרע שבאמצע רוח מערבית לבין ערוגה המערבית וכן הי' אפשר לזרוע בערוגה שבצפון ושבדרום מצפון לדרום אלא שלא יהא כדי הפרש בין זרעים שבערוגה זו לבין זרע שבאמצע רוח צפון של ערוגה הדרומית וכן בין זרע שבאמצע רוח דרום של ערוגה הצפונית ומ"מ יכול לזרוע בערוגות שבצפון ושבדרום הכל מצפון לדרום אלא דא"כ לא יהי' בהם ה' מיני זרעים ורב לא אמר ערוגה שבחורבה אלא שא"א לזרוע בערוגות שבצדדה ה' מיני זרעים אבל בערוגות שבמזרח ושבמערב א"א לזרוע כלל מפני הזרע שבאמצע רוח מזרחית ומערבית של שורה זו כנ"ל ועמ"ש לקמן בעזה"י בע"ב ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אמר רב וכו' שיוכל עדיין לזרוע וכו'. עיין במהרש"א בכל דבור זה. והנה שני ציורים הראשונים נמצא במהר"ם [ובגמרא ציירו הציור הראשון של מהר"ם על ממלא את הקרנות והוא טעות וצריך לציירו אחר אלא שיעור ב' הגבולין או אחר ב"ט וחומש בכל קרן ואחר כאשר תצייר צריך לצייר כציור הב' ברש"י וכ"ה במהר"ם] והציור השלישי בדבור גרעין אחד בכל קרן החיצונות כו' כצ"ל הוא כזה והציור הד' הוא כזה עוד כ' המהרש"א בדבור שיוכל עדיין כו' עד ה' טפחים. ר"ל ג טפחים אורך חצי ערוגה חיצונה ושם הוא רחוק מהזרע אשר בערוגה הפנימי' רוחב ב' גבולים שהוא ב' טפחי' הרי ה' טפחי' בעיקו' כזה והעיקום הזה קורא באלכסון ומ"ש והמרובע ממנו ר"ל קו השוה מקצה ערוגה החיצונה עד קו השוה זרע ערוגה הפנימית כ"ה כוונתו אבל תמהני מ"ש שהוא ג"ט במכוון דכיון שקו האורך הוא ג' טפחים ע"כ קו השוה מקצה ערוגה החיצונה עד זרע שבקרן ערוגה הפנימית שהוא אלכסון של ג"ט אורך וב"ט רוחב הוא יותר מג' טפחים וכפי חשבון התשבורת יש לערך ג' טפחים וג' חומשין עיין תוספות יו"ט פ"ה דכלאים במשנת הנוטע ירק דוק ותשכח וממילא לא קשה מה שהקשה מהרש"א אח"כ פן לא ידקדק וכו' כיון שיש ג' חומשין יותר. ומ"ש מהרש"א וי"ל וכו' נ"ל דכוונתו לפי מה דמסיק גזרה שמא ימלא את הקרנות צריך כאן ב' גזרות שמא ימלא את הקרנות בערוגה הפנימית ושמא לא ידקדק בערוגה החיצונה לזרוע ממש בסוף הקרן כולי האי

לא חיישינן ולא חיישינן לעיל בד"ה וקים להו פן לא ידקדק אלא היכי שאם לא ידקדק יהי' ודאי איסור אבל היכי דאפילו לא ידקדק אינו אלא גזרה שמא ימלא את הקרנות לא חיישינן שמא לא ידקדק וזהו כוונת מהרש"א מ"ש רק בשניהם וכו' ר"ל שצריך לחוש בשניהם בקרן ערוגה החיצונה הסמוך לפנימית פן לא ידקדק ובערוגה הפנימית שמא ימלא הקרנות. שוב ראיתי דכוונתו דכאן אין חשש רק שלא ידקדק בשנים א' שלא יזרע סמוך לקרן ממש אלא חוץ לקרן ועוד חוץ לקרן לא יזרע לצד חוץ דהיינו רחוק מהפנימית אלא לצד הפנימית וכולי האי לא חיישינן אבל לעיל אם יזרע חוץ לקרן קצת בין למזרח ובין לדרום יש חשש דודאי חוץ לערוגה לא יזרע וצריך ע"כ לזרוע ממש בקרן וזה נ"ל עיקר והתו' תירצו ע"ז דגזרינן שמא ימלא ר"ל שלא ידע לדקדק דאסור לזרוע אלא בקרן ויסבור שמותר לזרוע בכל הרוח כיון שהוא בערוגה אחרת ואין זה דומה לפן לא ידקדק דלעיל דשם פירושו שיהי' יודע שאסור לזרוע אלא בסוף הקרן אלא שלא יוכל לדקדק ולצמצם כנ"ל לפרש וכבר כתבתי בעזה"י לעיל לתרץ קו' מהרש"א בזה ודו"ק:

דף פה:

רש"י ד"ה ולא יהא וכו' זרע גרעין אחד וכו'. נ"ל לפרש מ"ש גרעין אחד כי על השורות שיזרע בערוגות החיצוניות אין חשש דיכול לזרעם מצפון לדרום וכמ"ש בעזה"י לעיל וכל החשש היא על גרעין אחד היא האמצעי שברוח צפון של ערוגה הדרומית ושברוח דרום של ערוגה הצפונית [וה"ה גרעין אמצעי שברוח מזרח ומערב של ערוגה הפנימית וחד מינייהו נקיט] לכן מפרש קו' הגמרא ולא יהא אלא ראש תור על גרעין האחד הזה דעל השורות בלא"ה אין חשש כלל וכמ"ש. ומ"ש אח"כ ראש תור קרי לי' וכו' נ"ל דאינו מפרש כנראה מדברי התוס' [וכן פי' הרמב"ם במשנה] דלא נקרא ראש תור אלא קרן זויות דא"כ אין הבנה לקו' הגמרא דהא לפירש"י לא מיירי כלל כשהערוגות החיצוניות הם כנגד קרן זויות אלא כל סוף שדה נקרא ראש תור ואין חילוק בין אם היא זויות מחודד או רוח שוה לכן הוצרך לפרש אמאי קרי לי' ראש תור ונלענ"ד שכן דעת הר"ש בפ"ב דכלאים מ"ז שכ' וז"ל כגון שדה חטין אצל שדה שעורים ושורה אחרונה של חטים יוצאת ממנה ונכנסת לתוך שדה שעורין מותר מפני שאותה שורה נראה כסוף שדה חטין עכ"ל ולא הזכיר כלל קרן זויות ואפשר גם הרא"ש שכ' שם סוף התלם באלכסון כראש תור וכו' אין כוונתו דבעינן קרן זויות דוקא אלא בא לפרש הטעם אמאי קרי לי' ראש תור וכדברי רש"י ודו"ק:

שם תוס' ד"ה והא וכו' ואע"ג דאיכא וכו'. לכאורה אינו מובן דתקשה לי' אמשנה דראש תור והי' נ"ל לפרש דבאמת מקשה על המשנה ובזה נתיישב קו' מהרש"א דמאי קשיא

לי' לעיל לרב ע"ש והשתא ניחא דע"כ יודה רב דראש תור מותר דמתניתין הוא וע"כ יתרץ איזהו תירוץ על קו' והא קא מיערבי לכן הקשה על רב ועכשיו מפרש התירוץ. ועוד אפשר לומר דדוקא לשמואל דס"ל דיש ראש תור בערוגה מקשה והא קא מיערבי אבל לרב דס"ל דדוקא משדה גדולה ל"ק לי' דבשדה גדולה לא מיערבי ומ"מ נ"ל ליישב קו' מהרש"א דהמקשה שהקשה על רב ודאי לא ידע לחלק בכך והיינו באמת דמתרץ אין ראש תור בערוגה והוא מטעם דקא מיערבי ומקשה עתה דמשמע לי' דתירוץ דלעיל מוכרח דודאי קא מיערבי ודו"ק:

שם בנוטה שורה וכו'. נ"ב בשם הב"ח שהוא דבור בפ"ע והוא ד"א עם ד"ה אמר עולא ואינו מובן כלל ולפי הנראה הוא שייך לדלעיל ואין לו ענין עם ד"ה אמר עולא וכ"כ מהר"ם ונ"ל דמ"ש בשם הב"ח הוא ט"ס וצ"ל שהוא דבור א' עם ד"ה והא ודו"ה אמר עולא הוא דבור בפ"ע והוא ד"א עם ד"ה איתיבי' ודו"ה אר"י ודו"ה הא איכא ודו"ק:

והנה פירש"י שבמשנה הוא בערוגה בחורבה והוי הדין כן בין לרב ובין לשמואל דבערוגה אחת לא גזר רב שמא ימלא את הקרנות דבערוגה אחת לא אתי למטעי או משום שזורע אותה בפעם אחת וכמ"ש הריטב"א ושמואל מוסיף דאפילו בערוגה בין הערוגות מותר לזרוע ה' זרעונים בנוטה שורה לכאן ושורה לכאן וכפירש"י ומתניתין סתמא קתני שזורעין חמשה זרעונים וממילא נדע דבערוגה בחורבה יכול למלא כל הרוחות עד סמוך לקרן ובערוגה בין הערוגות בנוטה ודו"ק:

שם גמרא רב אשי אמר אין עירובו מבטל את השורה. נ"ב בשם מהרש"ל וביטל השורה את הערוגה ואינו מובן דביטל את הערוגה משמע שאסור ובאמת לרב אשי מותר ונלענ"ד שט"ס הוא במהרש"ל וצ"ל וביטל את הערוגה וקאי על דברי רב ששת ובא לפרש מ"ש וביטל את השורה דר"ל את היתר השורה ובטלה השורה את הערוגה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה על פני כולה שהעביר וכו'. פירושו בזה קשה להבין אמאי לא יהי' ערבוב אפילו נימא דלא הוי עירבוב עם זרעים שבצפון ושבדרום שאלו זרועים ממזרח למערב וזה מצפון לדרום מ"מ יהא ערבוב עם הזרע שבאמצע ומדברי הר"ן בחידושיו משמע שמפרש גם לפירש"י שעשה חריץ וכעין פי' התוס' ע"ש אכן מפירש"י שלפנינו לא משמע כן כלל ובדוחק י"ל דמ"מ כיון שיש שורה שלימה ניכר ולא הוי ערבוב ומ"מ צ"ל שיש קצת הפרש בין שורה זו ובין זרעים שבצפון ושבדרום וכמ"ש רש"י במשנה שיזרע עד סמוך לקרן ולא בקרן שיהי' קצת הפרש בין מזרח ומערב לצפון ודרום גם צ"ל דמ"ש רש"י דרך האמצעי אין ר"ל דרך הזרעים שבאמצע הערוגה ממש דא"כ תתערב זר שבאמצע הערוגה בשורה זו אלא ר"ל דרך אמצע הערוגה מצפון לדרום ומ"מ צריך

שיהא נמשך קצת למזרח או למערב ואפ"ה ס"ל לרב אשי דכיון שהוא שורה שלימה באמצע הערוגה לא הוי ערבוב לא עם זרעים שבמזרח ומערב ולא עם הזרע שבאמצע הערוגה ומותר אבל שורות שבצד הערוגה הוי ערבוב עם זרע שבאמצע וצריך הרחקה כמ"ש רש"י במשנה ודו"ק: (שם) ד"ה ועוגל וכו' וזורע חצי טפח וכו'. לפ"ז קשה הא לא יהי' הפרש בין זרעים שבחצי טפח של ערוגה זו לזרעים של חצי טפח של ערוגה הסמוכה לה אלא ב' טפחים שהם ב' הגבולים וצ"ל דכיון שיש בכל ערוגה עיגול בפ"ע ניכר שכל א' ערוגה בפ"ע ולא הוי ערבוב אא"כ זרע גם הגבולים דאז נתחברו יחד ודו"ק:

שם תוס' ד"ה והא איכא וכו' אבל בעגולה אין ראש תור ניכר וכו'. ק"ל דא"כ אמאי מותר לזרוע בקרנות בין לדבי ר' ינאי בקרנות רבוע הפנימי ובין לרב אשי בקרנות רבוע החיצון ולא היה קשה לו אלא שאין הפסק בין ערוגה זו לאחרת אלא ב' טפחים אבל בערוגה זו גופא בין זרעים שבקרנות לזרעים שבעיגול לא מקשה כלל שאין הפרש אלא חומש של ששה טפחים שהוא טפח וחומש וכמ"ש כשזורע יותר מבסוף הקרן וכמ"ש התוס' בדבור שלפ"ז שיהא ג"ט בין זרע קרן זה לקרן זה אלא לא הוי עד העיגול אפילו טפח וצ"ל דמ"מ כיון דאין ראשי העיגול מגיעים אל הזרעים עדיף מראש תור ומותר אפילו בעיגול אבל במרובע מותר ראש תור אפילו נוגע הקרן זויות בשדה שאצלה ודו"ק:

שם וגם מה דמדמה לראש תור וכו'. ולפי מ"ש בעזה"י לעיל בפירוש ראש תור לפירש"י לק"מ והתוס' לשיטתם בפירוש ראש תור ודו"ק:

דף פו.

ד"ה בהשכמה עלה אליבא דר"ע איירי. נ"ל דכוונת התוס' דבזבחים (דף ק"א ע"ב) אמר ג"כ כדאמר מר משה בהשכמה עלה ובהשכמה ירד ולא נודע עיקר מלתי' דרב אדא ב"א היכן לכן כתבו דכאן הוא עיקר מלתי' אע"ג דאמר ג"כ כדאמר דכאן בא לתרץ דברי ר"ע ומ"מ נ"ל דלא נחלקו שאר התנאים ע"ז שהרי בזבחים מייתינן לה אליבא דשאר תנאים אלא דס"ל דמ"מ תחלת הפרישה הי' בתחלת יום שאחר ציווי הפרישה ודו"ק ועיין פ"י:

דף פו:

גמרא וליטבלו ביני שימשי וכו'. עיין פירש"י ותוס' ומבואר מדבריהם דלא ניחא להו לפרש דפריך אגופא דעובדא אמאי לא נתן הקב"ה את התורה בלילה אלא על התנאים דילפי שיעור פליטת ש"ז מכאן ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ליטבלו בשבתא וכו' ויש ספרים וכו'. הגירסא בפנים לר' ישמעאל לישמשו בליליא דחמשא ל"ע לישמשו ביממא דארבעה והוא גירסת מהרש"ל ומהר"ם ע"ש ופירושו מבואר דס"ל שגם לר"י תלי בעונות לכן מקשה גם לר"י לישמשו בליליא

דחמשא וישאר ד' עונות עד צפרא דשבתא ורש"י דחה גירסתם דלר"י לא תלי בעונות ולא קשה אלא לר"ע אבל לראב"ע גם להיש ספרים לא קשה דהוא לא אמר בפירוש פעמים שהם ב' אלא שרש"י ותוס' פירשו כן ולא הי' יכול להקשות לישמשו בליליא דשתא דאפשר בעי ג' עונות ולפ"ז בחנם גרסי לר"א לישמשו ביממא דחמשא דהא באמת כן הוא אלא הוי כמו לר"א ניחא דמשמשי ביממא דחמשא אבל לר"י ולר"ע קשה. שוב ראיתי במהרש"ל שכ' דס"ד דר"א סבר ג' עונות (ומ"ש שם ור' יוסי הוא ט"ס וצ"ל ר' ישמעאל] ומ"ש דס"ד דלר"א לא שמשו ביום ה' והגירסא הנדפס בגליון בשם הב"ח לר"י ביומא דארבעה ולר"ע בליליא דארבעה אינו מובן לי כלל דהא באמת כן הוא ואם ס"ל דלר"י אסורים ביומא דארבעה ולר"ע בליליא דארבעה לא ידעתי כיצד יפרשו כל הסוגיא ותירוץ הגמרא ודו"ק. ועיין במהר"ם ביה תרי וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה א"ר יצחק וכו' אבל ביום וכו', ר"ל דבלילה שייך שפיר להקשות שהי' לו ליקדם ליתן התורה בחצות לילה שהוא קודם היום אבל ביום לא שייך להקשות הי' להמתין מליתן התורה עד חצות היום דא"כ היו מתבטלין מת"ת עד חצות היום וניחא לו להשכים וליתן התורה בבוקר ודו"ק:

דף פז:

ד"ה כאשר וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א עד ירד להם המן שנאמר ששת ימים תלקטוהו כו'. נ"ל דהאי שנאמר ששת ימים תלקטוהו הוא מיותר וכוונתו דגירסא הישנה קודם ועוד מקשים שבת הי' וכתיב ששת ימים תלקטוהו וגו' ויהי ביום השביעי יצאו מן העם ללקוט וכו' ומהרש"ל מחקו מכאן דבלא פסוקים אלו ע"כ לא הי' בשבת ראשונה שהרי נסעו בשבת מאלים קודם ירידת המן אלא בסה"ד שרצו להוכיח ששתי שבתות הי' קודם שיצאו ללקוט הוכרחו להביא פסוקים אלו דבשבת ראשונה שירד המן אמר להם משה ששת ימים תלקטוהו שהוא שבת שני' ממרה ובשבת שני' שירד המן שהוא שלישי ממרה יצאו ללקוט ומהרש"א דחה זה דא"כ למה להם לשנות בועוד מקשים ראשונה כשנסעו מאלים ואחר אותה שבת וכו' הא גם בקושיא ראשונה הקשו מזה והי' להם להתחיל בועוד מקשים דבאותו שבת שאמר משה אכלוהו היום נאמר ששת ימים תלקטוהו וכו' לכן הסכים לגירסא הישנה ובתחלה הקשו פסוק ששת ימים תלקטוהו דמשמע להו דהיינו ששה ימים הראשונים משירד המן ובאותו שבת שאמר להם משה אכלוהו היום יצאו ללקוט וניחא להו להביא דששת ימים תלקטוהו שהוא מפורש טפי ואח"כ בועוד מקשים הוצרכו לבאר דאחר שבת שבאו מאלים ירד המן ובשבת ב' אמר

משה אכלוהו היום ששת ימים תלקטוהו ואח"כ בשבת ג' ממרה שהוא ב' ממן יצאו ללקוט ודו"ק:

שם ד"ה אתחומין וכו' נאמר אחר שנעשה המשכן כמו וכו'. אינו מובן דל"ל לומר אחר שנעשה המשכן הלא די שנאמר אחר שנתנה תורה ונ"ל דהאי כמו שהוגה בדפוס אחר תיבת המשכן קודם תיבות אחר שנעשה המשכן ומ"ש שאחר מ"ת נאמר היינו קודם הקמת המשכן כמו אחר שנעשה המשכן שאמר הקב"ה וכו' כמו זה דודאי הי' אחר שנעשה המשכן ונכתב כאן כן אל יצא שנכתב כאן נאמר אחר מתן תורה ודו"ק:

שם ד"ה לרבנן וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ומ"מ אח"כ כשמביא ברייתא דסדר עולם בע"כ חזר בו וס"ל דלרבנן ר"ח ניסן הי' בא בשבת ודו"ק:

דף פח.

ד"ה כפה וכו' ואע"פ וכו'. עיין בתנחומא ריש פ' נח שעל תורה שבכתב אמרו נעשה ונשמע ותורה שבע"פ לא רצו לקבל עד שכפה עליהם הר כגיגית ע"ש ולענ"ד שלא ניחא להו להתוס' לומר כן שהרי הקדימו נעשה לנשמע שלא היו יודעים כלל מה שיאמר להם אח"כ ואפשר עוד לומר דאם לא היו אומרים מתחלה נעשה ונשמע על תורה שבע"פ לא הי' הדין נותן לכופם אלא כיון שאמרו מתחלה נעשה ונשמע קיי"ל האומר פרק זה הוי נדר כמבואר ביו"ד סי' רי"ג ס"ב וכופים לקיים הנדר ואפ"ה הוי מודעא רבא לאורייתא שיכולין לשאול על הנדר ודו"ק:

שם גמרא אמר רבא אעפ"כ וכו'. נ"ב גי' הב"ח רבה ולא משמע כן מדברי התוס' ד"ה אמר רבא:

שם רש"י ד"ה עושה דברו וכו', ואפשר לפרש עוד ע"פ פירש"י בשיר השירים בפסוק ישקני ומובטחים מאתו וכו' סוד טעמי' וכו' לכן אמרנו נעשה קודם שביאר לנו סוד טעמי' ונבקש ממנו שיבאר לנו גם סוד טעמי' ומסתר צפונותי' וזהו ונשמע לשון הבנה כמו כי שומע יוסף וההוא צדוקי אמר לרבא איבעי לכו למשמע אם יראה בעיניכם טעם של כל דבר ורבא השיב אנן דסגינן בשלימותא ומאמינים שבודאי יש טעם נכון לכל דבר ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה פריו וכו' אך תימה וכו'. ולענ"ד נראה ליישב ע"ד שאמרו צדיקים מוסיפין כח בפמליא של מעלה וענין פריו קודם לעליו דנודע שהפרי הוא העיקר והוא מרומז לצד הקדושה והעלין הם הטפל ומרומז לצד השני לכן בעה"ז בכל האילנות העלין קודמין לפרי ע"ד לפתח חטאת רובץ שהיצה"ר מקדים לבא ליצ"ט ואנו מדמין הקב"ה לתפוח שפריו קודם לעליו ונותנים לו כח שישפיע לנו צד הקדושה קודם כמו שהאילן תפוח נותן לבני אדם הפרי קודם לעליו וכאן במה שאמרו נעשה קודם לנשמע הוסיפו

כח בפמליא של מעלה עד"ז ולכן לא הביא קרא דריח אפך כתפוחים דשם מיירי מהפרי ואנחנו רוצים לדמותו לאילן של תפוחים המשפיע לבני אדם הפירות וגם שם לא דימו אלא לריח התפוחים ולא לגוף התפוחים ודו"ק:

דף פט.

ד"ה לסוף וכו' ואין נראה לריב"ם וכו'. עיין בגור אריי פ' תשא (ל"ב א' ול"ג י"א) שמיישב דברי רש"י לנכון ואין להאריך:

דף פט:

רש"י ד"ה ימחו וכו' ויתקדש וכו'. נ"ל שרש"י רמז בזה דאם תראה שיתקדש שמך כשתעשה דין ימחו אבל אם תראה דאדרבה כשתעשה ת"ו דין בישראל יתחלל ח"ו שמך שיאמרו הגוים מבלתי יכולת וכדומה לא ימחו אדרבה תנשא ראשם שיתקדש שמך בעולם או תמחה עונותיהם וכמ"ש מהרש"א בח"א ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה תבלין וכו'. עיין במהרש"א עד ומשמע להו וכו'. לכאורה אינו מובן דא"כ מאי פליג ר"ש את"ק כיון דת"ק איירי מתבלין ור"ש איירי בשאר שני מינים ונ"ל דר"ל דמדר"ש נשמע לת"ק דמיירי ג"כ בשאר שני מינים שאינם תבלין ואפ"ה מצטרפין כיון שהם משם א' ומ"ש קשיא להו שפיר וכו' אבל לשיטת התוס' מיירי ת"ק בב' מיני תבלין ואפ"ה צריך מאיסור אחד ור"ש ס"ל דאפילו בב' מיני תבלין אין מצטרפין וזהו שכ' מהרש"א והתוס' לפי שיטתם וכו' ר"ל דלשיטת רש"י טעמא דת"ק דמצטרפין כאן כיון שהם משם א' ומיירי בשני מינים ממש ודו"ק:

דף צ:

רש"י ד"ה אמר אביי וכו' הב"ע וכו'. לכאורה אינו מובן דמקשה וא"ת וסיים בתירוץ הגמרא ואם נאמר דהאי הב"ע הוא דבור בפ"ע וקאי על תירוץ הגמרא א"כ נשאר האי וא"ת בלא תירוץ לכן נ"ל שבא לפרש תירוץ הגמרא דמוקי ששכח למה הצניעו דלכאורה הי' די לומר דמעיקרא הצניעו והשתא מפיק ליה סתמא לכן פירש"י דלא רצה לתרץ כן דבכה"ג מתניתין הוא בפרק כלל גדול וע"כ מיירי כאן בשכח כתירוץ הגמרא ודו"ק:

דף צא.

גמרא מתקיף לה רב יצחק בריה דר"י מעתה וכו'. נ"ל דאגופא דמתניתין לא קשה לו דלא משמע ליה ממתניתין דבדעתו תלי אלא דבעינן שיעור הראוי לו ובשיעור הראוי לכל העולם ממילא גם לו ראוי אבל שיעור שאינו ראוי לכל העולם בעינן שצריך לו לזרע וכו' והוי ראוי לו אבל לאביי דמוקי לה דשכח למה הצניע א"כ לא שייך לומר דראוי לו לזרע כיון דשכח דצריך לו לזרע א"כ ע"כ כיון דאחשביה בדעתו לכן פריך אלא מעתה וכו'

כ"ה לפירש"י ולפי' התוספות י"ל דבלא רב יהודה דהייתי אומר דוקא כזית ולא פחות וע"כ הטעם דפחות מכזית בטלה דעתו אצל כל אדם א"כ ל"ק חישב להוציא כל ביתו די"ל דבטלה דעתו אצל כל אדם אבל לרב יהודה דאפילו חטה אחת חייב משמע ליה לרב יצחק דלא ס"ל דבטלה דעתו אצל כל אדם לכן הקשה חישב להוציא כל ביתו ה"נ וכו' ומתרץ שגם הוא ס"ל בטלה דעתו אלא דחטה אחת לזריעה לא בטלה דעתו כלל כן נלענ"ד ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אי לענין טומאה וכו' כגון דאיכא פחות מכביצה אוכלין וכו'. הקשה מהרש"א הא איכא למימר דאיכא מעיקרא כביצה ע"ש ולענ"ד לק"מ דקמ"ל רבותא דאפילו ליכא אלא כזית איסורו חושבו ואפילו לא קפיד עליו משא"כ פחות מכזית בטל לגבי עריבה ואי תנא כביצה ה"א דוקא כביצה דחשיב לענין טומאה אבל פחות מכביצה בטל לגבי עריבה ולא מצטרף ודו"ק:

דף צא:

ד"ה כגון דאיכא וכו' כיון דאיסור זרות וכו'. כ' מהרש"א ר"ל דאלו לא הי' כאן נמי בית ורשות אחרת וכו' ע"ש וק"ל דהא גם איסור טומאה לא בא ע"י רשות אחרת דהא גם כשזרק מפינה לפינה בבית ודבקו בהאי פחות מכביצה מקבל טומאה וע"כ כיון דעכ"פ השתא הזורק עומד ברה"ר באו ע"י זריקה זו איסור שבת וטומאה ביחד ה"נ נימא גבי זרות כיון דעכ"פ השתא האוכל מונח בבית באו ע"י זריקה זו איסור שבת וזרות ביחד ואפילו אי נימא דאשעת זריקה לא קפדינן שיבאו דוקא ע"י דבר אחד אלא אשעת הנחה שאז בא איסור שבת וטומאה בעינן שיבאו ע"י דבר אחד מ"מ קשה שגם שבת וטומאה לא באו שניהם ע"י דבר אחד דבטומאה לא בעינן בית ורשות אחרת ואפילו גג טפח בלא מחיצות מביא טומאה וגבי שבת מחיצות בעינן ולא גג. והפירוש בדברי התוס' נ"ל דר"ל דאיסור זרות איכא אפילו בפחות מכביצה דחצי שיעור אסור מה"ת משא"כ גבי טומאה לא בא טומאה כלל בפחות מכביצה ותרתי בעינן דהאיסור יבא מחדש ויהי' בו שיעור ללקות בו כמ"ש התוס' לעיל אבל היכי דהאיסור הי' מקודם אלא דלא הי' בו שיעור ללקות ועתה לא נתחדש אלא השלמת השיעור זה לא מועיל לענין שבת. ועוד נ"ל דבלא"ה לא בא איסור זרות אפילו למלקות ע"י זריקה זו שגם אלו הי' נשאר מונח בחוץ ובא זר ואכלה בחוץ והלך לבית או השיטו לו לחוץ חצי זית האחר ואכלו חייב ולא בעינן שיצטרפו למקום אחד משא"כ לענין טומאה דכל שלא נצטרפו ונדבקו יחד ליכא תורת קבלת טומאה. גם בעיקר פירוש מהרש"א שפירש לענין זרות דר"ל דזרק פחות מכזית לפחות מכזית שבפנים לא הבינותי שהרי כתבו התוס' לעיל מזה דבעינן שיזרוק

כזית דוקא אבל פחות מכזית אע"ג דאח"כ נצטרף אפילו לכביצה מ"מ כיון דבהך זריקה ליכא שיעור הראוי ללקות עליו לא מיחייב לענין שבת לכן נלענ"ד דהתוס' ר"ל דזרק כזית וכוונתם אפילו לר"נ דלא ס"ל לחלק בין בהדי הדדי אתיין או לא מ"מ לא תקשה ליה דניבעי זרות ולבית טהור דשם לא אתיא ע"י הוצאה זו כלל משא"כ יוצא ושבת אע"ג דלא אתיין בהדי הדדי מ"מ כיון דע"י הוצאה זו באו שניהם ס"ל דדמי להך דרבא ורבא השיב דדוקא היכי דבהדי הדדי אתיין קמבעי ליה אבל היכי דלא אתיין בהדי הדדי אע"פ שבאו שניהם ע"י הוצאה זו פשיטא לי' דפטור כן נלענ"ד ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אלא אסקופה וכו' ואינה מקורה וכו'. לענין כרמלית אין חילוק בין מקורה או לא ועיין בא"ח סי' שמ"ה ס"ז וסי"ד ואפשר דמ"ש ואינה מקורה קאי על מ"ש ולא ט' בכלל ואינה מקורה ט' ואינה מקורה הוי רה"ר אבל ט' ומקורה הוי כרמלית ודו"ק:

דף צב.

ד"ה ואב"א וכו' אלא ב' או ג' טפחים וכו'. עיין במהרש"א והיינו אי ז' אמות מכתפיהם ודו"ק:

דף צג.

גמרא בעשותה יחיד וכו'. נ"ב בשם רש"ל צ"ל ור"ש לטעמי' וכו' נ"ל דשייך לקמן ור"ש לטעמי' דאמר יחיד שעשאה בהוראת ב"ד חייב ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה אמר מר וכו' נראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד אבל תופסה וכו'. הקשה בהגהות קרני ראם דלא יהא אלא זה יכול וזה יכול דפטור אפילו לר"י ע"ש ולכאורה אפשר ליישב בפשיטות דכוונת מהרש"א דא' יכול אלא שתופסה בענין שאינו יכול וא' אינו יכול כלל לא פטר ר"ש את זה שתופסה בענין שאינו יכול דהוי כיכול לענין זה והשני א"י כלל ויותר נ"ל דאפילו שניהם יכולים ואינם תופסים בענין שיכולים מיחייב ר"ש דלענין שיפטור אינו יכול הוי לר"ש גזה"כ לכן אמרינן דכשאינו תופס בענין שיכול לא פטר הכתוב והוי כיכול אבל לענין שיפטרנו השני משום שגם הוא יכול ומסייע בהדי' הא דחייב כשהשני אינו יכול הוא מסברא דמסייע אין בו ממש שפיר אמרינן מה לנו לכחו כיון דהשתא תופסה בענין שאינו יכול וכן השני חייב מה"ט דלענין לחייב אותו הוי כיכול ולענין שהשני יפטור אותו הוי השני כאינו יכול וכמ"ש ודו"ק כנלענ"ד: (שם) ד"ה הי מנייהו וכו' דלתחייב נמי אפילו שאינו יכול וכו'. לכאורה אינו מובן דטעמא דחייב לר' יהודה זה אינו יכול וזה אינו יכול היינו כיון שהשני אינו יכול כל אחד כולי מעשה עביד אבל כאן שהשני יכול לא שייך לומר שיחייב זה שאינו יכול טפי משאם הי' יכול שהיה פטור דהוי זה יכול וזה יכול דפטור לר"י ונ"ל דבאמת מה דבעי למימר שגם זה שאינו יכול חייב היינו

לר"מ אלא דמשמע לי' דלד"ה אינו חייב אלא זה שיכול לכן הקשה לו דליחייב גם שאינו יכול לר"מ ומ"ש התוס' כמו לר"י ר"ל כמו דחייב לר"י ולר"מ בזה אינו יכול וזה אינו יכול ה"נ ליחייב כאן גם שאינו יכול לר"מ ואפשר לומר דאפילו לר"י מקשה דכיון שהיכול חייב גם שא"י ליחייב וכמ"ש מהרש"א לר"ש ודו"ק. וע"ש במהרש"א עד ומשמע דלד"ה קאמר הכא לפטור וכו'. נ"ל דר"ל דאינו חייב לד"ה כמו היכול מדכתבו דליתחייב נמי זה שאינו יכול משמע שיהי' כמו היכול דחייב לד"ה משמע דהגמרא ס"ל דאינו חייב לד"ה אהא קשה לו דלמא לר"מ באמת חייב אלא דלר"ש פטור ויותר נ"ל דט"ס הוא וצ"ל דלד"ה קאמר הכא דליחייב ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מפני שיכולה וכו' דזה יכול וזה יכול וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד מלשון רש"י לעיל ד"ה אין בו ממש דמסיים ולא מיפטר אידך משמע דקו' הגמרא לא הי' דליחייב גם זה שאינו יכול אלא שגם היכול לפטור וצ"ל לשטתו דאין ר"ל דליפטר היכול גם לר"י כיון דאפילו אלו היה אינו יכול היה חייב כ"ש כשהוא יכול אלא דר"ל אמאי מודה ר"ש ולפ"ז ל"ק קו' מהרש"א כלל וצ"ל לפירושו דמה שהביא ראי' מהי' רוכב ע"ג בהמה אע"ג דגבי שבת אלו הי' ממש במסייע היו שניהם פטורים מ"מ גבי טומאה היו שניהם חייבים דגבי חטאת כתיב בעשותה וממעטינן שנים שעשאוהו דהיינו לר"י זה יכול וזה יכול ולר"ש אפילו זה א"י וזה א"י אם לא היכי שהשני אין בו ממש אבל גבי טומאה אם הי' בהם ממש היו שניהם טמאים וע"כ אין בהם ממש וע"כ לא הי' יכול להביא ראי' מדר"י גופא דאפשר אדרבה שניהם יש בהם ממש והו"ל שנים שעשאוהו אבל זה א"י וזה א"י כל אחר כולה מלתא עביד לר"י ולר"ש דפטר ה"ה זה יכול וזה אינו יכול לכן הביא מטומאה כנלענ"ד ודו"ק. ולפי' מהרש"א צ"ל שמביא ראי' מדר"י אע"ג דלדידי' ודאי פשיטא דשאינו יכול פטור דלא עדיף מאלו הי' יכול וכמ"ש וע"כ דצריך הוכחה לר"מ ולדידי' בזה יכול וזה יכול חייב ואפילו נימא שגם לר"י מקשה כיון דהיכול חייב ליחייב גם שאינו יכול מ"מ פשיטא שגם לר"מ מקשה ולר"מ אין ראי' ונ"ל דבהא לא פליגי ר"מ ור"י אי מסייע יש בו ממש או אין בו ממש אלא דר"מ ס"ל זה יכול וזה יכול לא הוי מסייע וכיון שלמדנו דלר"י מסייע דידי' אין בו ממש ה"ה לר"מ זה יכול וזה א"י דהוי הא"י מסייע אין בו ממש ודו"ק: (שם) ד"ה לאורכן וכו' על אורכן. נ"ב בשם הב"ח רחבן ואינו מובן ודו"ק וגירסא שבפנים עיקר ודו"ק:

שם מהרש"א בד"ה וכיון דזימנין וכו' כצ"ל לפי גירסא שלנו בתוס' ונראה דלפני מהרש"א היו ב' דבורי התוס' אחד לכן ציין ד"ה מפני ועיין מהר"ם:

דף צג:

תוס' ד"ה ויכול לעמוד וכו'. עיין במהרש"א עד וא"כ מכ"ש אבן וכו'. נ"ל דצ"ל וא"כ לא קשה מאבן או צ"ל משא"כ אבן ודו"ק:

שם ד"ה אמר מר וכו' משום דאין רגילות וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד הוצרכו התוס' לסברא זו לרנב"י דפשיט מצבי וע"כ ס"ל דאין חילוק בין שניהם יכולים לשניהם א"י ולמה בעי הבעיין בשניהם יכולים ואם הבעיין ידע בשניהם א"י אלא דבעי אם יש לחלק בין שניהם יכולין לשניהם א"י א"כ לא פשיט מידי וע"כ הוצרכו לומר סברא זו שגם הבעיין בעי בתרתי ולא חילק ביניהו וכן ס"ל לרנב"י אלא מאן דסבר דבעי שיעור לזה ושיעור לזה ס"ל דדוקא בשניהם יכולין יש להסתפק ורנב"י פליג עליו בסברא זו ועל הבעיין לפי סברת רנב"י לא תקשה וכי לא ידע מתניתין דאפשר לאוקמא בב' צביים וכמ"ש התוס' לקמן אבל למ"ד בעינן שיעור לכל א' לא מסתבר להו שגם בשניהם א"י ס"ל כן ואוקמא מתניתין בכה"ג משא"כ הבעיין מספקא ליה שמא יביאו ראי' דבעינן שיעור לכל א' וע"כ נוקמי הכי ודו"ק:

שם ד"ה ששגג וכו' ואין נראה לר"י וכו'. עיין מ"ש בעזה"י בפסחים (דף כ"ט ע"א) בתוס' ד"ה ר' נחוניא:

דף צד.

רש"י ד"ה דבי וייאדן וכו'. עיין במהרש"ל ומהרש"א והעולה מדבריהם דרש"ל ס"ל דלכ"ע בהמות וחיות ועופות משרבטי נפשייהו אלא דר' נתן ס"ל דאע"ג דמשרבטי נפשייהו פטור ורבנן ס"ל דכיון דמשרבטי נפשייהו חייב לכן הוצרך להגי' ולמחוק תיבת ולא דאי לא משרבטי נפשייהו גם לרבנן פטור ומהרש"א ס"ל דבמשרבטי נפשייהו לכ"ע לא שייך נושא א"ע וחייב אלא דפליגי בבהמות וחיות ועופות דר"נ ס"ל דלא משרבטי נפשייהו ורבנן ס"ל דמשרבטי נפשייהו לכן ניחא לי' בגירסא ולא משרבטי נפשייהו והיינו לר"נ אבל לרבנן משרבטי נפשייהו וחייב. עוד מחולקים דמהרש"ל ס"ל דעופות הצודין ודאי לא משרבטי נפשייהו להשמיט מיד הנושאן לכן הוכרח למחוק מפירש"י כגון נץ וכו' ומהרש"א ס"ל דעופות הצודין הם כשאר עופות ומשרבטי נפשייהו לרבנן ואלמלי הייתי כדאי להכריע הייתי אומר דצדקו דברי מהרש"ל בזה דלכ"ע משרבטי נפשייהו דלא מסתבר דפליגי במציאות אלא דר"נ ס"ל דאפ"ה שייך נושא א"ע וצריך למחוק תיבת ולא ובהא צדקו דברי מהרש"א דעופות הצודין הם כשאר עופות דאע"ג דמוכנים לעוף אין רצונם להיות ברשות אדם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ר"ש פוטר וכו' וכן סותר וכו'. עיין במהרש"א ותמהני מאוד דאי סתירה ילפינן ממכבה ובמכבה היא עתה יותר טוב משאם לא הי' דולק מעולם נימא דבאמת בכל סתירה פטור כיון שא"א שיהי' טוב יותר משאם לא הי' בנוי מעולם ובפרק ב"מ (דף ל"א ע"ב) הקשו התוס' אמאי חייב בסותר כיון שאינו טוב יותר משאם לא הי' בנוי מעולם ותירצו שגם במשכן כן היה ע"ש וא"כ קשה ממ"נ אי ילפינן מסתירת והקמת המשכן נימא דחייב אפילו לא יהי' הבנין השני טוב מבנין הראשון ואי לא ילפינן אלא מכיבוי נימא דכיון שאינו טוב יותר מאלו לא הי' בנוי מעולם פטור ונלענ"ד דהתוס' ס"ל דבמשכן כיון דהוצרכו להעמידו במקום אחר הוי הבנין השני יותר טוב מן הראשון כיון דלפי הצורך עתה א"צ במקום בנין הראשון אלא במקום השני אע"ג דלעיל (דף ל"א ע"ב) בגמרא משמע דסותר ע"מ לבנות במקומו יותר מסתבר לחייב מע"מ לבנות שלא במקומו היינו לר"י שלא יהי' מקלקל ובזה קיי"ל כר' יוחנן שם דאין חילוק אבל לר"ש שלא יהי' משאצ"ל הוי איפכא דע"מ לבנות שלא במקומו הוי טפי צ"ל מע"מ לבנות במקומו וגם בימי המלואים שהעמידו ופרקו אותו בכל יום ומשמע שהי' במקומו כיון דע"פ ד' הי' הוי ג"כ יותר טוב מן הראשון והא דע"פ ד' יש לו לר"י מעלה של במקומו ולר"ש מעלה של שלא במקומו וגם התוס' דהכא ס"ל סברתם דלעיל (דף ל"א) דמהאי טעמא לא בעינן שיהא יותר טוב אחר סתירה מכשלא הי' בנוי מעולם ולא ביארו כאן כיון שכבר ביארו שם שכן הי' במשכן וכאן כתבו דמ"מ בעינן שיתקן בבנין השני מבבנין הראשון דס"ל שגם במשכן הי' כן וכמ"ש ודו"ק:

שם א"כ מפיס מורסא וכו'. נ"ב גירסת הנ"י א"נ ואין מובן לי ולענ"ד גירסא שלפנינו הוא הנכון ודו"ק:

דף צד:

רש"י ד"ה לאפוקי וכו' ואי משום וכו'. נלענ"ד דכוונת רש"י שהי' קשה לו דר' יוחנן דלא הוי ידע טעמא דגדול כבוד הבריות ומשמע שסבר דטעמא דרנב"י דס"ל דר"ש מתיר משא"צ לגופה לכתחלה מ"מ תקשה לי' איסור טלטול לכן כ' דר"י סבר דטעמא דמתיר איסור טלטול משום דמניח עליו ככר או תינוק ומ"מ גם לפי האמת דמותר להוציאו לכרמלית משום גדול כבוד הבריות מ"מ לאיסור טלטול צריך ככר או תינוק וכמ"ש התוס' ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה אבל וכו' וי"ל דא"כ וכו'. וצ"ל דהא דקאמר מ"ד להודיעך כחו דר"א ר"ל דה"א דעדיף להשמיענו כחו דר"א כדאמרינן בעלמא כחו דהתירא עדיף משום דאין מתירין מספק ה"נ כח המחייב עדיף משום דאין לחייב מספק קמ"ל דאפ"ה כחן דרבנן דקיי"ל כוותייהו עדיף ודו"ק:

דף צה.

רש"י ד"ה חייב חטאת וכו' מחבץ חייב משום בורר. מהרש"ל מחקו ונ"ל שטעמו דרש"י לא מפרש מה דאיתא בגמרא בפירוש כמו שאינו מפורש חולב ומגבן אלא מכבד ומרבץ דלא מפרש בגמרא וגם רודה חלת דבש אע"ג דמפרש בגמרא דאתקש ליער אבל אינו מפורש בגמרא בדבש גופי' משום מאי מיחייב דאפשר לומר דלמדנו מהיקש דחייב ומ"מ הוא משום חיוב אחר לכן משמיענו רש"י ודו"ק:

דף צה:

תוס' ד"ה ורמינהו וכו' וצ"ל לפי זה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דכוונתם דלפ"ז צ"ל שגם לס"ד אין תורמין לר"ש מן הנקוב על פירות הקרקע משא"כ לפיר"י דבסמוך דלס"ד לכל מילי הוי כמחובר פשיטא דתורמין על פירות הקרקע אבל למסקנא ודאי לכל הפירושים אין תורמין לר"ש על פירות הקרקע ודו"ק. ומ"ש מהרש"א דתרם מנקוב על הגדלים בקרקע הוי ספק נ"ל דלאו דוקא דאי ספק הוי אין קושיא מהא דפטור לענין שבת אלא ר"ל דמדאורייתא תרומה ודאי הוא וכ"מ ממ"ש התוס' אלא אוקמוהו אדינא ודו"ק:

שם והשתא משני שפיר וכו'. כ' מהרש"א אבל לפירוש ר"ת וכו' ע"ש ולכאורה אינו מובן דהא גם לר"ת דוקא לס"ד אזלינן לחומרא אבל התרצן לא ס"ל סברא זו דאזלינן לחומרא וצ"ל דכוונתו דכיון דלר"ת עכ"פ סברא זו דאזלינן לחומרא סברא היא הוי לו להחמיר גם לפי האמת אבל לפיר"י כיון דאין שום סברא למיזל לחומרא גם למסקנא לא אזלינן ומ"ש מהרש"א ואקרא גופא קשיא ג"כ אינו מובן דלא מצינו כה"ג להקשות מ"ט דקרא וצ"ל משמע לי' לומר דגזה"כ הוא. אכן לענ"ד אפשר לומר בדרך אחר דלפיר"י דלס"ד רצה למילף כל דבר מטומאה שייך לומר דמתרץ דשאני לענין טומאה אבל לפיר"ת גם מעיקרא לא רצה להשוות שאר דברים לטומאה א"כ מה מוסיף אח"כ דשאני לענין טומאה ודו"ק וצ"ע:

שם רש"י ד"ה גיסטרא וכו' גיסטרא אחר וכו' נ"ב הב"ח מוחק תיבת אחר ונ"ל שצריך לציין בסה"ד אלא אומר הבא גיסטרא אחר מכאן צריך למחוק תיבת אחר אבל בראש הדבור ולומר הבא גיסטרא אחר שפיר שייך תיבת אחר ודו"ק:

שם ד"ה טהור מלהכשיר וכו'. עיין במהרש"א עד דמשמע לי' דהנהו וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה טהור מלקדש וכו' וכ"ש דטהור וכו' הנה סברתם הפוכה מסברת רש"י ד"ה ועדיין כלי שכ' דמה שהוא כלי לקדש כ"ש שמקבל טומאה וצ"ע ודו"ק:

שם ד"ה ניקב וכו' דהוה מצי למימר שש מדות וכו' עיין במהרש"א עד ולזה הקשו וכו' נ"ל דר"ל דכמוציא רמון ראוי לב' דברים דהיינו אם לא יחדו לגיסטרא ראוי לצמיד פתיל ואם יחדו לגיסטרא טמא משום גיסטרא ובזה יהי' ו' מדות אכן לענ"ד ה' מדות הם מוציא משקה וכונס משקה ושורש קטן ומוציא זית ומוציא רמון אבל צמיד פתיל לא חשב וכ"מ הלשון דלא אמר ועדיין כלי הוא לענין צמיד פתיל וטעמא דלא חשב צמיד פתיל אפשר לומר דלא חשב אלא הכלי כמו שהיא ולא ע"י צמיד פתיל או דלא חשב אלא הנך דע"י הנקב טהור וגם מלקדש בו מי חטאת הוא ע"י שהוא טהור מלקבל טומאה וכמ"ש רש"י ותוס' אבל בצמיד פתיל הוא להיפך דע"י הנקב הגדול אינו מציל בצמיד פתיל ואינו דומה להנך אבל יחדו לגיסטרא לא נטהר בנקב כמוציא רמון ומקבל טומאה דומה שפיר להנך והוי ששה מדות ודו"ק:

דף צו.

ד"ה ולענין וכו' ובנקב כי האי נכנסה טומאה. נ"ב בשם הב"ח אין נכנסת ור"ל דלדברי רש"י אין נכנסת טומאה כלל ולא בעי סתימה ולענ"ד א"צ להגי' ור"ל דמשם למדנו דבנקב כי האי נכנסה טומאה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה הזורק פטור הואיל ולמעלה מי' וכו' הלשון מגומגם קצת דמשמע דלמטה מי' חייב וקשה דלמטה מי' הוי כרמלית ונ"ל דר"ל דלמטה מי' לפעמים חייב כגון למטה מג' והאמת אמר דכאן הוא למעלה מי' וה"ה למטה מי' למעלה מג' ודו"ק:

דף צז.

גמרא א"ר חנא אר"י וכו' נ"ב צ"ל חסדא אכן מלשון רש"י שכ' בהא דאגמרי' רבי' משמע שגרס חנא ודו"ק:

דף צז:

רש"י ד"ה ואיתעביד וכו' משום דהוי תולדה במקום אב עיין במהרש"א ולענ"ד דברי רש"י מדוקדקים דאכתי לא אסיק אדעתי' קושיא דלקמן אי להכא קבעי לה וכו' ולמסקנא ע"כ מיירי בגוונא דלא קשה קושיא זו וכדמתרץ דמשמע דהמקשה דס"ד דמיחייב תרתי לא טעה בהא לכן הוכרח רש"י לומר משום דהוי תולדה במקום אב ודו"ק:

שם ד"ה מאי מוסיף הרי לא נמנו אלא אבות. כ' מהר"ם משמע דרש"י ס"ל כפירוש א' של התוס' ע"ש ולא ידעתי מהיכן משמע לי' ופשטות דברי רש"י משמע אדרבה דרבנן ודאי לא מיחייבי אתולדה במקום אב ולכן כ' רש"י הרי לא נמנו אלא אבות שאם עשאן בהעלם א' חייב על כל אחת ואחת אבל תולדות לא נמנו דאינו חייב עליהם לרבנן במקום

אבות אע"כ ר' יהודה מוסיף שגם אלו אבות הן לכן מוסיף את אלו על מנין דרבנן ואי משום דק"ל קו' התוס' אפשר לתרץ בין כתירוץ א' ובין כתירוץ ב' ודו"ק:

שם תוס' ד"ה למימרא וכו' ובפלוגתא וכו' ואומר ר"י וכו'. כ' מהר"ם לשון זה אינו מדוקדק וכו' ואח"כ כ' מקשים העולם וכו' ע"ש. נלענ"ד דכל זה שייך לפירש"י (דף צ"ד ע"א) ד"ה ובפלוגתא וכו' ע"ש אבל לפי' התוס' שם לשון זה מדוקדק היטב כמו לשון הגמרא שם ור"ל לר"י בנודע וחזר ונודע ולר"ל בנודע לאחר כפרה וממילא לא קשה הא טובא משמיענו לאפוקי ממ"ד ידיעות אין מחלקות דאינו מפקיע כלל דלאותו מ"ד מיירי בנודע לאחר כפרה ודו"ק:

שם ד"ה מאי לאו וכו' וה"ה דהוי מצי למדחי וכו' כתב מהר"ם ולענין שוגג להתחייב אתולדה במקום אב ע"ש והוא תמוה דהא רוצה לדחות דלא ס"ל לר"י דחייב אתולדה במקום אב וכוונת התוס' דה"מ למדחי לענין שוגג ואפ"ה לא ס"ל לר"י דחייב אתולדה במקום אב דס"ל דהני אבות נינהו ואפשר דט"ס הוא במהר"ם וצ"ל ולא להתחייב ודו"ק:

דף צח.

רש"י ד"ה כי קאמר וכו'. עיין במהרש"א עד מ"מ אפשר לפרש שצד שלמטה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה הניחא וכו' לסדר ששה קרשים או יותר וכו'. נ"ל דאע"ג שאפשר לסדר שמנה קרשים ויחזיקו ד' אמות וד' אצבעות ניחא להו למינקט ששה קרשים דאע"ג דכל מה שיכול לסדר על פני אורך העגלה הוא מסדר מ"מ אפשר דניחא טפי לסדר ששה דאז יהיו ששה ע"ג ששה משא"כ כשיסדר שמנה שלא יהי' עליהם רק ד' ואח"כ כתבו או יותר אי לא נשגיח בזה שיהי' סך עליונים כתחתונים ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אמר ר"כ וכו' וא"א להן לעמוד זה כנגד זה וכו'. עיין מהר"ם עד הי' צריך ד' רווחים. ר"ל למאי דלא אסיק אדעתי' שהטבעות היו בולטות חוץ לעגלה ע"כ צריך ד' רווחים ג' בין הקרשים וא' בקצה א' של עגלה שיהי' הטבעת על העגלה, ע"ש אם הי' אמה ריוח זה וכו' כצ"ל ולא הבינותי דמאי אפילו הוא זה הא רביעית הריוח בשביל טבעת א' הוא טפח ומחצה ושליש ריוח שהוא ב' טפחים לשני טבעות הוא טפח לטבעת אחת ודו"ק. ומ"ש מהרש"א ועוד מוכח מפירש"י לקמן הוא (בדף צ"ט ע"א) ד"ה בד' ופלגא ע"ש:

דף צח:

גמרא לר"י מיגליא וכו'. מכל הסוגיא מבואר דלר"י לא היו כלין והולכין אלא מבחוץ אבל מבפנים היו שוים דאם כלין גם מבפנים עד חצי עובי הקרש א"כ היו צריכין לכסות לר"י החלל עד חצי עובי הקרש שהוא חצי אמה לכל צד ומיגליא חצי אמה של קרש

חוץ מאמה דאדנים וכן מוכח עוד דאם הקרשים שבמערב היו כלין והולכין מבפנים לא היו מותאמים אל עובי הקרשים שבצפון ושבדרום ומ"מ ש לר"י מיגליא אמה דאדנים וכן אח"כ מכסיא אמה דאדנים הוא לאו דוקא שצריך לחסר מזה עובי אצבע שנשאר בעובי הקרש וגם מה ששפיע גובה הקרש עודף על מדת השוה ודו"ק:

דף צט.

רש"י ד"ה בד' ופלגא וכו' עיין במהרש"א עד א"א לשוכבן על רחבן וכו' כצ"ל:

שם מפני הפסקה וכו'. עיין במהרש"א עד דלשלחפינהו וכו'. לא הבינותי דהא רבותיו לא ס"ל כלל דלשלחפינהו לקרשים וכמ"ש מהרש"א (בדף צ"ח ע"א) בד"ה אמר ר"כ וטפי הי"ל לומר דהא מסיק לעיל שהי' מניח ב' קרשים בקצה א' של עגלה זא"ז והטבעות של אותו הקרש שבקצה העגלה הי' בולט חוץ לעגלה וכן בקצה השני ושנים האמצעיים היו זה כנגד זה ובחצי אמה סגי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה שתי וכו' עד למעלה מן הקרשים וכו'. עיין מהר"ם ולכאורה אינו מובן מ"ש למעלה מן הקרשים שהרי הקרשים היו מונחים על דופני העגלה ולא הי' שום דופן למעלה מן הקרשים לשני הצדדים ולא לפני' ולאחרי' כדמשמע מדברי התוס' (דף צ"ח ע"א) ד"ה אטבי שכתבו שהיו ב' עצים נקובים וכו' וצריך שיהא רה"י בלא הקרשים שיושיטו הקרשים מרה"י לרה"י ונ"ל דכוונתם דק"ל מנ"ל שהיו דופני העגלה גבוהים י' שנלמוד משם למושיט מרה"י לרה"י לכן כתבו דע"כ עד למעלה מן הקרשים ר"ל של סדר אחד ודאי היו גבוה יותר מעשר שהרי הקרש הי' רחב אמה וחצי וכשהי' מונח על חודו הי' גבוה ט' טפחים ואפילו לא הי' דופן העגלה אלא טפח הוי י' טפחים וא"כ כשמניח השני עליו והשלישי עליו ע"כ הוי למעלה מעשרה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה הוה נקיט וכו' לאמת האויר וכו'. ר"ל להאמה ריוח שבין הקרשים וכמ"ש רש"י (דף צ"ח ע"א) ד"ה אמר ר"כ והוא לאורך הדרך ודוחק עצמו לעמוד בחצי אמה לרוחב הדרך ודו"ק:

שם ד"ה מצטרפין וכו' מתוך אוגן חוליא. נ"ל דרש"י דקדק וכ' מתוך אוגן חוליא לתרץ קו' התוס' הא תנינא חדא זמנא דאשמעינן כאן דאפילו מתוך אוגן חוליא קודם שהגיע לחלל הבור חייב ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מסייע וכו' הא דקתני גבוה י' וכו'. נ"ל דצ"ל גבוהין י' בלשון רבים ודו"ק:

דף צט:

על שבת דף צט/ב

רש"י ד"ה אא"כ הכניס וכו' למקום שהוא שותה. הלשון מגומגם דהול"ל לחלל הבור וגם מאי קמ"ל דבפירוש איתא בגמרא הכניס לה ונ"ל שהוא דבור א' עם ד"ה ואין וסיומא דמתניתין דעירובין הוא ע"ש:

שם ד"ה כמאן דמלי דמיא והוי אצל ראשו וכו'. נ"ל דדקדק רש"י וכ' אצל ראשו דק"ל דהא לעיל (דף צ"ז ע"א) דוקא ברה"י מקורה אמרינן כמאן דמליא דמי לזה כ' אצל ראשו ור"ל דלעיל מיירי שיהא בתוך חללו כמאן דמליא זהו דוקא ברה"ר מקורה אבל אצל ראשו שיהא על ראשו רה"י משום דהחלל כארעא סמיכתא זה אמרינן בכל רה"י ונ"ל הטעם דעל ראשו כיון דבאמת מונח הוא שיהא כאלו מונח ברה"י זה אמרינן בכל רה"י אבל התם דאינו מונח רק עובר בתוך החלל דנימא כאלו מונח זהו דוקא ברה"י מקורה ודו"ק:

שם גמרא בהדי הדדי קאתי ומיחייב או לא מיחייב. לכאורה משמע לפרש הדדי קאתי הוי כאלו הי' מחיצה עשרה מעיקרא דכיון דבשעת עקירה נעשה מחיצה עשרה הוי כאלו הי' מחיצה עשרה מעיקרא או לא אמרינן בהדי הדדי קאתי והוי כאלו נעשה מחיצה אח"כ ולא מיחייב וא"כ באיבעי' שני' אי אמרינן הנחת חפץ וסילוק מחיצה בהדי הדדי קאתי הוי כאלו נסתלק המחיצה מעיקרא ולא מיחייב או לא אמרינן בהדי הדדי קאתי והוי כאלו נסתלק המחיצה אח"כ ומיחייב ולכן הוגה שם מיחייב ולא ומיחייב דמיחייב לא קאי על בהדי הדדי קאתי אלא אי לא אמרינן בהדי הדדי קאתי אלא דלפ"ז לא א"ש דאת"ל דבעשיית מחיצה לא אמרינן בהדי הדדי קאתי אמאי נימא בסילוק מחיצה דבהדי הדדי קאתי לכן נ"ל דהא ודאי פשיטא דבהדי הדדי קאתי אלא דמבעי' לי' אי אמרינן כיון דבהדי הדדי קאתי מיחייב או כיון דלא הי' מחיצה עשרה מעיקרא לא מיחייב ואח"כ מבעי' לי' היכי דהוי מחיצה עשרה מעיקרא והנחת חפץ וסילוק מחיצה בהדי הדדי קאתי אי אמרינן בהדי מיחייב או בעינן שיהי' המחיצה גם אחר ההנחה ולא מיחייב וכ"מ קצת מלשון רש"י (בדף ק' ע"א) ד"ה וזרק שכ' לאשמעינן דהנחת חפץ וסילוק מחיצה פטור ולא כ' סתם לאשמעינן דבהדי הדדי קאתי וממילא נדע שפטור אע"כ דהא פשיטא דבהדי הדדי קאתי אלא דאשמעינן דמהאי טעמא פטור ועמ"ש בעזה"י לעיל (דף ח' ע"א) בתוס' ד"ה רחבה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ואמאי וכו' ואם זרק מחט וכו'. עיין במהרש"א ואין דבריו מובנים לי דהא פסיקא להו לפטור על המחט כיון שבתחלת הזריקה לא היה שם רה"ר ואפילו נתקע המחט מצד הדבילה ורואה את הקרקע פסיקא להו דפטור וכמ"ש או נתקע בתוכו ודו"ק:

דף ק.
ד"ה פירות וכו' א"נ דבלה דבר מועט הוא. עיין מהר"ם ומ"ש דחילוק זה דדבלה דבר מועט לא ס"ל לאביי הוא תמוה בעיני דהא התוס' כתבו חילוק זה אליבא דאביי וגם קושייתו לא הבינותי דהא הגמרא לעיל סתמא אמרו התם לא מבטל לי' ונוכל לפרש דלא מבטל המחיצה משום דדבר מועט הוא. והנה לכאורה מדברי התוס' משמע דדבר מועט אע"ג דמתבטל שם לא מבטלא רה"י וא"כ גם מ"ש מהר"ם דעדיפא מיני' משני קשה דאין זה עדיפא מיני' דהא אינו משני כלל האמת דמשני דלא מבטל הדבלה התם ובאמת מבטל הדבלה אלא דאפ"ה אינו מבטל הרה"י אע"כ דלפי תירוץ זה מפורשים הגמרא ג"כ דאינו מבטל הרה"י ודו"ק:

דף ק:
גמרא א"ל רנב"י לרחב"א וכו'. עיין במהרש"א עד ואפ"ה בלא זיז שרי מתוכה לים משום וכו' כצ"ל. ומ"ש דלר"ה הוי ניחא לי' דשדי לי' במקום זיז דלא מאיס ע"ש ולענ"ד לבד דסברא דחוקה היא לומר דלר"ה לא מאיס ולר"ח ורבה בר ר"ה הוי מאיס גם מלשון רש"י לא משמע כן שכ' עושה לה מקום ד' אלמא כל המים כרמלית הן משמע דמטעם דהוי כרמלית ניחא לי' לכן נ"ל דלר"ה ניחא לי' דשפיך שלא במקום זיז על דפנותי' והוי כחו במקום פטור ומ"ש דאימא טעם הברייתא משום דהוי מקום פטור לק"מ לענ"ד שהרי לא בא לומר דהברייתא ודאי ס"ל כר"ת ורבה בר"ה אלא דע"כ ס"ל כחו בכרמלית לא גזרו דהא ע"כ כולהו מפרשי הברייתא כל מר כדאית לי' למר משום מקום פטור ולמר משום כרמלית דלא תקשה הברייתא לחד מנייהו וע"כ ר"ח ורבה בר"ה מפרשי הברייתא משום כחו בכרמלית וע"כ ס"ל לר"ח ולרבה בר"ה דכחו בכרמלית לא גזרו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה גמירי וכו' מיהו וכו'. עיין במהרש"א עד מ"מ כשמביאין וכו'. ר"ל אע"ג דלא הביא למעלה מי' מן המים מ"מ ע"כ הביא למעלה קצת מן המים והוי מקום פטור למ"ד זה ודו"ק:

דף קא.
ד"ה עמוקה וכו'. עיין במהרש"א עד כה"ג מותר נמי ביבשה כצ"ל: (שם) ד"ה וזרק וכו'. עיין במהרש"א עד דבקיעת גדיים מהני טפי וכו' כצ"ל:

דף קא:
רש"י ד"ה הא איכא וכו'. עיין במהרש"א עד דהא חזינן וחכמים פטרי וכו' מפ"ק דעירובין בתרי וכו' כצ"ל:

דף קב.
רש"י ד"ה והא כי קתני וכו' והא סתם זורק וכו' עיין במהרש"א עד כמו זורק דאיירי בלכתא ומתני וכו' ור"ל זורק דמציעתא גבי חבורה איירי בלכתא ומתני דוקא ורישא דוקא קלטה ודו"ק:
שם תוס' ד"ה והוציאו וכו' כלהו בהדי הדדי וכו'. ר"ל ולכן חשיב ליה ר"מ בהדי אכילות כ"כ התוס' בכריתות (דף י"ד ע"א) ובשבועות (דף כ"ד ע"ב) וביבמות (דף ל"ד ע"א) ע"ש ודו"ק:

דף קב:
על שבת דף קב/ב
רש"י ד"ה עייל שופתא וכו' שיפתא יתד וכו'. ובגיטין (דף ל"ב ע"א) פירש"י דשיפתא היא הבית יד גופי' ע"ש:

דף קג.
גמרא אטו כולהו וכו'. נ"ל דעל המשנה אם לתקן אם להיסק וכן אם לתקן אם לבהמה ל"ק לו הא כולהו מתקן הוא דפשיטא לי' דלפעמים לא הוי תיקון כגון באילן יבש וכמ"ש התוס' ובעשבים נמי פשיטא לי' דאפשר כן אבל בהנך פשיטא לי' דודאי הקרקע מתייפה מאליו ודו"ק:

דף קג:
רש"י ד"ה ת"ל אחת וכו' במקום אחד. נ"ל דצ"ל במקום אחר ור"ל אע"ג דכאן לא נשלם המלאכה שצריך לעשות מ"מ לפעמים אין עושין יותר והוי זה מלאכה שלימה ודו"ק:
שם ד"ה הנה מהנה וכו' וכתב מהנה מ"ם יתירה ומאחת יתירה וכו'. כ' מהר"ם נ"ל שצ"ל ומהנה יתירה ומשמע דקאי ע"ז והי' לפניו דבור א' עם ד"ה אחת מאחת אבל אינו מובן דהנכון כמ"ש בפנים ונ"ל דתיבת מהנה מיותר וצ"ל וכתב מ"ם יתירה וקאי אדבור דלעיל והי' כתוב לפניו ומאחת יתירה והגי' ומהנה יתירה וכ"ה לפנינו בפנים ודו"ק:
שם תוס' ד"ה אלא וכו' לאו דוקא וכו'. משמע להו דהיינו ת"ק ר"ל ת"ק דברייתא אבל רש"י פי' היינו ת"ק שש תת ור"ל ר' יהודה דמתני בברייתא קודם ר"ש לכן קרי לי' ת"ק וא"כ א"א דוקא ודו"ק:
שם רש"י ד"ה מכאן רמז וכו' משמעון כשר וכו' כצ"ל:

דף קד.
רש"י ד"ה לים כל גיהנם קרוי ים וכו' ואח"כ בד"ה אמר וכו' כ' לים שלי תן את כל משמע דהגיהנם נקרא ים ונ"ל שיש כאן ט"ס ותיבת כל מיותר וצ"ל גיהנם קרוי ים ומ"ש לפי שהרוב הולכים שם ר"ל כמו הים שכל הנהרות הולכים שם ודו"ק:

דף קד:
תוס' ד"ה אמר ר"ח וכו' ומשמע לי' וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד ודאי אין כוונת התוס' אפילו כשמתקן באמת דהא לרבנן א"א שיתקן באמת דהא פסלו גבי גט אלא ר"ל דכוונתו לתקן ואפ"ה פטור לרבנן משום דבאמת אין התיקון מועיל ולר"י דמועיל התיקון באמת חייב וע"כ לא היו יכולין לומר דלר"ח אין חילוק בין מתקן לאינו מתקן דא"כ אמאי ס"ל דלר"י חייב וא"כ הי' יכול לאוקמא במקום שאינו מתקן ואתי מתניתין ככ"ע לכן הוכרחו לומר דמשמע לי' דמתניתין דהכא בכל ענין איירי וא"ל דס"ל להתוס' דר"ח ס"ל דאפילו מתקן ממש כגון שלא הי' שחור ועתה הוא שחור פטור לענין שבת דא"כ מנ"ל דלר"י חייב ועוד אי דמי לדיו ע"ג סיקרא באמת חייב וכדאיתא בגיטין שם דף י"ט ע"א) ואי לא דמי לדיו ע"ג סיקרא לא הוי מתקן כלל ודו"ק:

דף קה.
ד"ה והתניא וכו' אבל מברייתא וכו' עיין במהרש"א ונ"ל דר"ל דאי הוי תנא בברייתא נתכוין לכתוב ח' וכ' ב' זיינין הי' קשה קו' התוס' דלעיל ד"ה נתכוין וא"ת מאי איריא וכו' וע"כ הוי מוקמינן לה כגון שהי' צריך לכתוב ב' אותיות וכתירוץ התוס' שם אבל אי סתמא קתני נתכוין לכתוב אות אחת ועלה בידו שתים אימא נתכוין לכתוב א' אחד ועלה בידו שתים ופטור כמו נתכוין לזרוק ב' וזרק ד' ומיירי בא"צ אלא אחד ולענ"ד מ"מ אפשר לומר דידע הגמרא דמיירי בברייתא בצריך ב' אותיות ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה ואמרי לה וכו' חייב דידיעי וכו' כצ"ל:

דף קה:
תוס' ד"ה הא ר"י וכו' ועוד כמו שמחלק וכו'. נ"ל דר"ל דגבי מילה אין המצוה כריתות הערלה והוצאת הדם אלא שיהי' התינוק נימול ואם נולד מהול אינו דוחה שבת משא"כ גבי קריעה הקריעה גופה היא המצוה. וע"ש במהרש"א עד וא"כ האי שנוי' וכו' כצ"ל:

דף קו.
ד"ה בחובל וכו' וא"ת וכו'. כ' מהרש"א והיינו לר' יוחנן נ"ל דר"ל גם לר' יוחנן ור"ל דקו' שניה קאי גם לר"י לשיטת התוס' שגם ר"י ס"ל כר"ש דמשאצ"ל פטור עלי' ואפשר שצ"ל

גם לר"י ומ"ש אח"כ ויש לדקדק וכו' קאי על קו' ראשונה. ומ"ש בסוף דבריו בצורך מצוה שאינו מילה ר"ל דיליף ממילה דה"ה מצוה אחרת חוץ מילה ודו"ק:

שם ד"ה מדאיצטריך וכו' וי"ל וכו'. ק"ל דא"כ גם מבעיר ליכא למילף משם דשמא התם האיסור משום נטילת נשמה דהוי מתקן וכ"ש לפי האמת דבחובל דהיינו נטילת נשמה חייב אפילו במקלקל שמא בבת כהן אין איסור אלא משום נטילת נשמה וצ"ל דכוונת התוס' דביבמות (דף ו' ע"ב) ילפינן האיסור מלא תבערו ומשמע דהבערה גופה אסור ודו"ק:

דף קו:

רש"י ד"ה והא מתניתין דביצה וכו'. אינו מובן שגם מתניתין דביצה דתנן צדין מיירי בביבר קטן ובריית דאין צדין בביבר גדול וכ"כ רש"י בביצה (דף כ"ד ע"א) ואפשר ט"ס הוא כאן ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ואין וכו'. עיין במהרש"א עד אלא הקושיא שכבר וכו' בא"ד ולמאי דפרישית וכו' כצ"ל:

דף קז.

ד"ה וממאי וכו'. עיין במהרש"א עד וחייב חטאת לר"ש וכו' והוא תמוה דלר"ש ודאי אינו חייב חטאת דהוי מלאכה שא"צ לגופה ונ"ל דצ"ל לר' יהודה ודו"ק:

דף קח.

גמרא מיתיבי ר"ז וכו'. עיין במהרש"א עד דהוי דומה לו וכו' לכאורה אינו מובן מ"ש דהוי דומה לו ונ"ל דצ"ל דהוי דוחה לו ור"ל דמצי למדחי עור הוא ורחמנא רבייה אבל כשיקשה מטומאה לא מצי למדחי ובזה נתיישב דלכאורה דבריו תמוהין דהא גבי טומאה לא תנינן בשום מקום דהוי כבשר וכמ"ש התוס' (דף ק"ז ע"א) ד"ה אמר שמואל דמסתמא הוי כבשר משמע דלא תנינן לה בפירוש וא"כ עדיפא ליה להקשות מהקרבה דתנינן בהדיא ולפי מ"ש א"ש דמ"מ כיון דמהקרבה דחה תקשה מטומאה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ואי וכו' וה"נ וכו'. לכאורה משמע דר"ל דאע"פ שהנוצה קריבה מ"מ אי העור חשוב עור צריך הפשט ויקרב הנוצה בלא העור ואינו מובן דהא ראייתם שהביאו משיער שבזקן תישים וצמר שבראש רחלים אינם קרבים אלא במקום שלא הופשט העור וכמ"ש רש"י (ויקרא א' פסוק ח') שהראש אינו בכלל הפשט לכן נ"ל דמ"ש התוס' דלא קפיד קרא אלא אהפשט עור ר"ל דאעור קפיד קרא להפשיטו כשאינו בר הקרבה אבל שאר דברים אע"פ שאינם בני הקרבה לא קפיד קרא להפשיטה וה"נ אע"פ שהנוצה קריבה אע"פ שודאי אינם כבשר היינו אם העור כבשר וא"צ הפשט גם הנוצה קריבה

עמו דלא קפיד קרא למרוט הנוצה אבל אם העור עור צריך הפשט ואינו קרב לא העור ולא הנוצה ודו"ק:

דף קח:

רש"י ד"ה תיקצץ ולא תגע וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דהוכרח לפרש כן משום דקשה לו אמאי כ' רש"י כן על פי טבעת ולא יד לעין שנאמר מקודם בגמרא וגם לא כ' אלא בעין או באוזן אבל לא נתיישב עדיין דיד לחסודה כיצד נפרש אם דמי לאמה ולפי טבעת הי"ל לציין על יד לחסודה גם הי"ל לציין על יד לאמה שנאמר קודם לפי הטבעת ואם חסודה דמי לעין ולאוזן הי"ל לומר או לחסודה גם הי"ל לומר לחוטם ולפה גם עיקר פירושו תמוה בעיני דהיאך שייך לומר תיקצץ קודם שעשה איסורא או סכנתא וכי ערבונא שקלי מיני' טפי הול"ל תטיל במים לכן נלענ"ד דרש"י נטיר עד סוף כולם ומפרש תיקצץ ולא תגע שוב ר"ל כיון שעשה כן נוח לו ליקצץ שלא יעשה כן עוד ומה שלא נטיר עד אחר יד לגיגית נ"ל שבא להורות שיד לגיגית אפילו לפירוש ב' מיירי קודם נטילת שחרית וכמ"ש הט"ז סי' ד' ס"ק ד' ולכן חזר לפרש קודם נטילת שחרית להורות לנו דבכאן דוקא הוא מה דלא הוי ידענא אי הוי נטיר ממה שמפרש גבי פי טבעת עד אחר גיגית דהא נטיר עד לבסוף ודוקא לפי' א' ודו"ק:

דף קט.

תוס' ד"ה עלין וכו' ועוד וכו'. הכי פסיקא להו דגרגירא מאכל בריאים הוא ולא פסיקא להו כן בעלין וכוסברתא וכשות לכן לא הקשו אלא מגרגירא א"נ אפשר לומר דבעלין וכוסברתא וכשות יכול להיות דאין בו משום רפואה משום דמאכל בריאים הוא אבל לא ידעתי מנ"ל דרב ששת אוסר בשבת דלמא דרכי רפואה קמ"ל ואה"נ דמותר גם בשבת משום דמאכל בריאים הוא וצ"ל דמשמע לי' דמשום שבת קאמר מ"מ י"ל דרש"י מפרש לה דדרכי רפואה קמ"ל ודו"ק:

דף קי.

ד"ה וליתי אגנא וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד דאמר התם בפרק בתרא דע"א וכו' וצ"ל וכו' ע"ש מבואר מדבריו דלפי תירוץ זה מיירי (בדף ל') משחליים העשוי מגריסין וס"ל להתוס' דהכא דלא משום שרגילין ליתן בו חומץ קרוי שחליים דא"כ לא הי' קרוי שחליים אלא אחר נתינת החומץ וכמ"ש התוס' שם (בדף ל' ע"ב) ד"ה השחליים אבל התוס' דהכא ס"ל דמטעם אחר נקרא שחליים וגם קודם נתינת החומץ נקרא כן ואע"ג דמבואר בסוגיא שם דמיירי עם חומץ מ"מ נקרא שחליים קודם נתינת החומץ ומשמע

מדברי המהרש"א שלא גרס בתוס' שלנו מה שהוגה בפנים בדפוס נותנים חומץ לתוך גריסין אלא דמיירי בלא חומץ ודו"ק:

שם גמרא שהם דוקרים את המרה. נ"ל שהפרש נקרא כן או בני מעים להוציא הפרש ודו"ק:

שם מן שני דקלים מאי מי דקלים. נ"ב גי' הב"ח וכו'. ולכאורה גי' שבפנים נראה יותר והוא גי' מהר"ם ע"ש:

שם רש"י ד"ה רב יוסף וכו' וע"ש וכו'. נ"ל דלרב יוסף לא ניחא מ"ש לעיל בגמרא שדוקרים את המרה משום דרפי קמיט ליה לכן פי' שדוקרים את החולי בין לדקמיט ובין לדרפי ודו"ק:

שם ד"ה לזבה תלתא וכו' ואזיל ואי לא וכו' כולהו וכו' נ"ל שהכל ד"א ודו"ק:

דף קי:

גמרא מוניני דמקמצי. נ"ב בשם הערוך והוא ט"ס וקאי על מוניני דנקירי וצ"ל כלומר מנוקרים וע"ש בערוך:

דף קיא.

קיא/א

תוס' ד"ה אלא בזקן וכו' דזקנה לאו סירוס הוא. ר"ל וכיון דאינו מוליד ואין לנו לימוד שאסור לסרסו מותר לסרסו ודו"ק:

שם ד"ה לא ס"ד וכו' וא"ת ולוקי וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל וכו' ע"ש ולענ"ד צ"ע בזה דלא מצאתי בשום מקום גבי כלים טבילה בזמנה מצוה וקושייתו נלענ"ד לתרץ דמ"מ טעמא דאדם נראה כמיקר לא קאי לפ"ז דאדם בלא"ה מותר משום טבילה בזמנה מצוה והוי ג"כ תרתי טעמי חדא דאדם נראה כמיקר ועוד טעמא דהואיל וע"כ רבא גופיה אמר אדם נראה כמיקר דאל"כ לא שייך מימרא דהואיל והנך תרתי לא חשיב חדא דיכול להיות נראה כמיקר ויוה"כ אסור ודו"ק:

שם וא"ת דתניא וכו'. לכאורה קושיא זו דוקא לפי מ"ש לעיל דאפילו אי טבילה בזמנה לאו מצוה טובלין ביוה"כ משמע להו דברייתא זו נמי אתיא גם למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה אבל למ"ד טבילה בזמנה מצוה אע"ג דאין תועלת לו בטבילה זו שלא נטהר עד אחר ההזאה שיעשה למחר מ"מ טובל ביוה"כ משום טבילה בזמנה אכן במגילה (דף כ' ע"א) כתבו התוס' ואם תפרש שהזה מאתמול אין זו טבילה בזמנה משמע שהקשו גם למ"ד דטעמא דדחיא יוה"כ הוא משום טבילה בזמנה גם מהרש"א כ' לקמן דמוקמינן הך ברייתא ביומא שם כמ"ד טבילה בזמנה מצוה לכן נ"ל שגם למ"ד טבילה בזמנה מצוה

מקשו דכיון שאין תועלת לו בטבילה זו לא הוי טבילה כלל ולא שייך טבילה בזמנה ולכן כתבו אח"כ וליכא למימר שתועיל לו וכו' ר"ל וכיון שתועיל שיוכל להזות למחר הוי טבילה ואע"פ שיכול לטבול למחר מ"מ כיון דשם טבילה עליו יכול לטבול ביוה"כ משום טבילה בזמנה. והנה בברייתא שם סיים ר' יוסי אומר מן המנחה ולמעלה א"צ לטבול ואמרינן דת"ק ס"ל טבילה בזמנה מצוה ור"י ס"ל טבילה בזמנה לאו מצוה ונ"ל דהתוס' דהכא ס"ל שגם למ"ד טבילה בזמנה לאו מצוה מותר לטבול ור"י לא אמר אלא דא"צ לטבול כמ"ש התוס' לקמן (דף קכ"א) ולכן ניחא להו כאן בפשיטות בטבילה דלאחר הזאה דהזאה היתה מאתמול ואע"ג דלא הוי טבילה בזמנה מ"מ כיון דטבילה הוא מותר לטבול אבל במגילה ס"ל להתוס' דהטעם דמותר לטבול ביוה"כ משום דטבילה בזמנה מצוה וצ"ל לדידהו דלר"י נמי קודם המנחה הוי הטבילה מצוה ולכן כתבו שם בקושייתם היאך מותר לטבול ביוה"כ אי משום טבילה בזמנה מצוה וכו' וכאן לא כתבו דברים אלו ולכן לא ניחא להו שם תירוצם בטבילה שלאחר ההזאה הא לא הוי טבילה בזמנה והוצרכו לתרץ שקבלו ההזאה ביוה"כ מקטן או בשוגג או שעבר והזה ומהרש"ל דחק לפרש דברי התוס' שלנו ע"פ התוס' דמגילה גם מהרש"א כ' על מ"ש התוס' וליכא למימר שתועיל טבילה שיוכל להזות למחר ומ"מ יכול לטבול משום טבילה בזמנה מצוה ע"ש והנלענ"ד כתבתי ודו"ק. והנה מחלוקת ת"ק ור"י דיומא הוא ממש מחלוקת ת"ק ור"י דלקמן (דף קכ"א) ומ"מ הביאו מיומא שמפורש שם דרישא מיירי ביוה"כ ע"ש:

דף קיא:

קיא/ב

גמרא עניבה לר"מ מאי וכו'. משמע דלרבנן פשיטא לי' ומבואר בדברי התוס' דלרבנן עניבה לאו קשירה הוא וצ"ל דלרבנן דתליא אי הוי של קיימא פשיטא דעניבה לא הוי של קיימא אבל לר"מ משמע ליה דלא תלי כלל בשל קיימא או לא ודו"ק:

דף קיב.

רש"י ד"ה מ"ש מדר"י דשרא לי' ר' אבהו לנועלו ע"י גמי כצ"ל נ"ל: (שם) ד"ה א"ל מדקא וכו' לקמן מפרש לה כצ"ל:

דף קיב:

תוס' ד"ה סנדל וכו' ואגב וכו'. עיין במהרש"א עד דאפ"ה טהור וכו' כצ"ל. והנה לכאורה מדברי התוס' אין הכרח כ"כ די"ל דלא כתבו ואגב אלא לפירושם דא"צ לומר דנקיט לרבותא אבל לפירש"י דנקט ברישא לרבותא ה"ה בסיפא ודו"ק:

שם ד"ה אבל וכו' אלא ע"כ אחר שנטלה הראשונה וכו'. עיין במהרש"א עד גם אחר שנתקנה הראשונה וכו' נמי אחר שנתקנה הראשונה וכו' כצ"ל נ"ל:

דף קיג.

גמרא אר"ח בר אשי אמר רב מביא וכו'. עיין במהרש"א ואין דבריו מובנים לי ולא ידעתי לפרשם ובס"פ במה מדליקין לא מצאתי מזה כלום ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה מותר לטלטלן לשני הקנים לתשמיש אחר וכו' ולא הוי מלאכתן לאיסור ובד"ה מהו וכו' והו"ל דבר שמלאכתו לאיסור. ע"ל (דף קכ"ג ע"ב ודף קכ"ד ע"א) דכלי שמלאכתו לאיסור מותר לטלטלו לתשמיש היתר וצ"ל דמ"ש רש"י ולא הוי מלאכתן לאיסור ר"ל דלא מקפיד עליהן שלא להשתמש בהם בשום דבר אחר ולא הוי מלאכתן דוקא לאיסור כמו יתד של מחרישה וכדומה דאמרינן התם דכיון דקפיד עלייהו אסור לטלטלן כלל וכן מ"ש בד"ה מהו ג"כ ר"ל דכיון דלא חזי לתשמיש אחרינא הו"ל דבר שמלאכתו לאיסור דוקא כיתד של מחרישה ודו"ק:

דף קיד.

תוס' ד"ה דאפילו וכו' ור"י מפרש וכו'. עיין מ"ש בעזה"י בחידושי לא"ח סי' קל"ו:

(שם:

ע"ב):

גמרא ושבות קרובה התירו והתנן וכו'. השתא דאסיק אדעתיה למימר ליתקע במוצאי שבת חמור להודיע שנכנס הקל צריך לומר דלא חיישינן דאדרבה מתוך התקיעה יהא נראה שהוא חמור כמ"ש התוס' ד"ה ליתקע דהיכי דהתקיעה ביום קודם שנכנס יום השני מזה נראה דיום הבא חמור וצריך להכין עצמו לקודש חמור אבל היכי דהתקיעה בלילה הוי התקיעה להודיע שהוא לילה ולא להודיע שהנכנס חמור וזה לא שייך בהקרבת חלבים שהרי ביום פשיטא שהיו החלבים קרבים ואין נ"מ מזה שהוא לילה אלא דלפ"ז ה"מ למיפרך לרב שישא מיוה"כ שחל במ"ש ליתקע דלידעי דמותר בקניבת ירק והוי שבות קרובה ולא הי' צריך לאתויי ברייתא דיו"ט ונראה דלא מצי למיפרך מיוה"כ דלא תני בה בפירוש במו"ש לא היו תוקעין ועוד דלפי מ"ש התוס' דהתקיעה היא להודיע שהוא לילה פשיטא דלא מצי למיפרך מיוה"כ דלא צריך לידע שהוא לילה שהרי גם בלילה אסור בקניבת ירק עד מן המנחה ולמעלה ולא שייך להקשות גם לרב יוסף ליתקע להודיע שהוא לילה ואסור באכילה ומלהקריב חלבי שבת לר"ע שהרי אסור מבעוד יום קצת וכ"ש ביה"ש ומבע"י לא שייך לתקוע כיון דבאמת היוצא חמור מהנכנס ודו"ק:

שם דשרי בשחיטה, נראה דלאו דוקא בשחיטה דה"ה בכל מלאכת אוכל נפש ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ליתקע וכו' ולא תקעי וכו'. עיין במהרש"א עד למאי דלא אסיק אדעתיה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אמר ר"י וכו' לעיל כי פריך וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דרב שישא לא מחלק בין קרובה לרחוקה אלא בלהתיר אבל בלהחמיר אין חילוק וכ"מ קצת מלשון רש"י ד"ה ורב שישא שכ' לעולם דוחין וכו' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ולמאי באיזו קניבה אסר לן קרא. לכאורה הי' אפשר לפרש דהאי למאי הוא מלשון הברייתא ור"ל למאי מרבה קרא לאסור אילימא למלאכה ור"ל כל מלאכות כולן אלא ממאי דדחה לר' יוחנן לעולם למלאכה משמע דהאי ממאי הוא מדברי הגמרא לפרש באיזו קניבת ירק מיירי הברייתא ודו"ק:

דף קטו.

רש"י ד"ה אליבא וכו' מגילה אין בין ספרים לתפילין וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה לא ניתנו וכו'. עיין במהרש"א עד תרגום דמשום עת לעשות וכו' כצ"ל. והנה דברי התוס' אלו לאו ראשם סופם ולא סופם ראשם דמתחלה הקשו דאין זה בע"פ כיון שאומר באותו לשון שהם כתובים הוי קורא בכתב כמו קורא המגילה ללועזות בלעז כשכתובה בלעז ואח"כ סיימו דהא שרי וכו' ומשמע דהוי בע"פ אלא שמותר לומר תרגום בע"פ ונ"ל דצ"ל ועוד דהא וכו' ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מגילה וכו' וא"ת א"כ תקשה מברייתא דהכא אמ"ד לעיל וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה תרגום שבתורה וכו' מקרא התרגום וכו'. כן הי' הגירסא הישנה בלא תי' א"נ ועיין במהרש"ל ובמהרש"א ולפי פירושו צ"ל דמ"ש רש"י תרגום שבתורה יגר שהדותא ושבנביאים כגון כדנא תימרון להון הוא לפרש מהו תרגום שבתורה ומהו תרגום שבנביאים ומ"ש אח"כ שכתבו מקרא הוא דבור בפ"ע על רישא דברייתא וקאי דוקא על תרגום שבעזרא אבל תמהני מאוד היאך אפשר לפרש כאן ששאר הס"ת נכתב כהלכתו תיפוק לי' דמצילין מפני הדליקה משום שאר כל הס"ת שנכתב כהלכתו ובפירוש פירשו בגמרא סיפא דברייתא ואצ"ל תרגום שבעזרא ושבדניאל ושבתורה דמיירי שלא נכתב כל התורה אלא דהמקשן הבין דמיירי שאין שם יותר כלום ולכן הקשה דלית בה פ"ה אותיות ומתרץ להשלים ומ"מ מיירי שאין שם יותר רק פ"ה אותיות עם תיבות יגר שהדותא וודאי גם רישא בהכי מיירי והתוס' במגילה (דף ט') לא כתבו אלא אמאי מיפסלה בהכי וכיון שרצו לומר שאין הס"ת פסול ע"כ מיירי שיש ס"ת שלימה דאל"כ פסול ועומד הוא כיון שחסר כל התורה חוץ מהנך תיבות ולא היו מקשין כלום אבל כאן ע"כ לא מיירי בהכי וכמ"ש אכן גם דברי התוס' דהתם אינם מובנים לי דמשמע

מדבריהם דכשחסר מס"ת שיעור שמיפסל בהכי אינו מטמא את הידים והוא תמוה דמשנה שלימה שנינו בפ"ג דידים מ"ה ספר שנמחק ונשתייר בו פ"ה אותיות מטמא את הידים וא"כ ע"כ תרגום שכתבו עברית מיירי כשאין שם פ"ה אותיות בלא זה ופשיטא דפסול ואם כוונתם לפרש דמיירי כשס"ת שלם ומ"מ הנך תיבות אינם מטמאין את הידים וגריעי מגליונות מלבד שאין זה סברא ק"ל מ"מ מאי קשה להו מחסר ג' תיבות אפשר שגם כאן הס"ת כשר אלא אלו ג' תיבות פסולים ודו"ק וצ"ע. וגירסא שהוגה לפנינו א"נ התרגום הוא נכון יותר מהגהות מהרש"ל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מיתיבי' וכו'. עיין במהרש"א עד דבלה שאני. ר"ל דהך ברייתא דוקא בבלה קאמר דצריך פ"ה אותיות ולעיל מבעי לי' בנמחק או לא. נכתב יותר ולא בלה אפשר לא צריך פ"ה אותיות אבל לענין מפוזרות לא שייך לומר בלה שאני דסגי במפוזרות דאדרבה בלה קיל יותר ובעינן דלשתייר טפי ובזה נתיישבה קו' אחרונה ולא כ' לתרץ קו' ראשונות ונלענ"ד דלענין אי צריך פ"ה אותיות או לא לא מסתבר לחלק בין מכונסות למפוזרות דאי מפוזרות לא מהני גם ביותר מפ"ה אותיות לא מהני ואי מהני דמי למכונסות ואם במכונסות א"צ פ"ה אותיות גם במפוזרות א"צ והתוספות דייקו מדנקט ר"ה לשון ללקט משמע דמהני מפוזרות ומבעי ליה אי מהני פחות מפ"ה אותיות בין במכונסות ובין במפוזרות ודו"ק:

דף קטז.

רש"י ד"ה שבתחלת וכו' היו כתובין בגלילה כס"ת וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) תוס' ד"ה כך וכו' אסור לטלטלן וכו'. משמע שמפורשים דמיירי בשבת ורש"י מפרש אפילו בחול ואפשר דהא בהא תליא דבחול אין חיוב להצילן וממילא בשבת אסור לטלטלן ולהוציאן ודו"ק:

דף קטז:

רש"י ד"ה יומא דאסתנא וכו' ורוח דרומית וכו'. כ' מהרש"א דזה אינה ראי' וכו' ע"ש ור"ל דשמא יש לו ב' שמות ומ"מ י"ל דרש"י ס"ל שיש לכל רוח שם בפ"ע וכמ"ש התוס' בגיטין שם וס"ל לרש"י דרוח מזרחית נקרא שדיא ורות דרומית שותא ודו"ק:

שם ד"ה תיק עם הספר ואע"פ וכו'. נ"ל דהוכרח לפרש כן דאל"כ לא הוי צורך הדיוט כלל ולא דמי להפשטת הפסח לקמן לענין פלוגתא דטלטול משמע לי' מתחלה להמקשן דטלטול תיק הספר עם הספר דמי לטלטול עור אגב בשר וכ"ש לפירש"י דמיירי שהעור מחובר בו וקצת נראה דרש"י לא גרס בגמרא מי דמי וכו' עד מי דמי התם נעשה בסים לדבר האסור ולדבר המותר וס"ל שגם לענין טלטול מאי דאמרינן מתחלה תיק הספר עם הספר היינו אע"פ שיש בתוכו מעות ועמ"ש לקמן ודו"ק:

דף קיז.
ד"ה מי דמי תיק הספר וכו'. נ"ב בגמרא של הב"ח וכו' ע"ש ולענ"ד א"צ להגי' ורש"י קאי על מי דמי התם נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר וקצת נראה מכאן כמ"ש לעיל דרש"י לא גרס מי דמי קמא מדלא פירש שהבשר אסור לטלטלו וכו' על מי דמי קמא ודו"ק:
שם תוס' ד"ה התם וכו' דא"כ וכו'. עיין במהרש"א עד דא"כ וכו' אגב בשר מאי טלטול עור אגב בשר שייך וכו' כצ"ל. ואע"ג דאפשר לומר דהיינו דמשני אח"כ התם נעשה בסיס לדבר האסור ולדבר המותר הכא כולו נעשה בסיס לדבר האסור ור"ל שגם הבשר אסור בטלטול מ"מ דקרי עלי' מה קרי עלי' אחר שכבר שני לי' לעיל שהבשר גופי' אסור בטלטול ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה כדאמרינן מעיקרא וכו' וליכא שהות וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל שיש ט"ס בדבריו וצ"ל אגב ספר וליכא לאקשויי וכו' גבי טלטול דשאני גבי טלטול דאינו אלא וכו' כנ"ל להגי' ואע"ג דלעיל בתוס' ד"ה מי דמי כ' דגבי עור ובשר גם גבי טלטול ליכא למימר סברא דמצי למשדינהו היינו מתחלה לא הוי ס"ל סברא דמצי למשדינהו גבי עור ובשר אבל השתא דמסיק דאי לא מצי למשדי אפילו היכי שנעשה בסיס לאיסור גרידא מותר לטלטל וא"כ א"א לתרץ כמו שמתרץ לעיל הכא כולו נעשה בסיס לאיסור וע"כ גם גבי טלטול עור ובשר צריך טעמא דמצי למשדינהו וכמ"ש התוס' ד"ה אדהכי וע"כ כיון שנעשה בסיס לאיסור גרידא ליכא למשרי בעור ובשר משום דלא מצי למשדינהו כיון שאינו אלא משום שלא יתלכלך הבשר ולא שרינן אלא היכי דלא מצי למשדינהו כלל ודו"ק:
שם תוס' ד"ה ועוד וכו' ואדמפלגי וכו'. עיין במהרש"א עד וכן פירש"י במתניתין ר"ל בריש פרקין ד"ה מצילין ע"ש ולענ"ד אינו מוכרח די"ל מ"ש רש"י שם וחסרון עירוב ר"ל שחסר לחי א' וכאוקימתא דרב אשי ודו"ק: (שם) ד"ה אלא וכו' ומשני אביי וכו'. נראה דגירסתם הי' אלא אמר אביי ולא רב אשי:

דף קיז:
ד"ה הציל וכו' ביו"ט של פסח וכו'. כ"ה ג"כ לשון הרא"ש ונ"ל דלאו דוקא של פסח דה"ה שאר יו"ט ואפשר דמעשה כך היה שהערימו בפסח לאפות לשאר ימים ואסר ר"י וכן הרשב"א והריטב"א בחידושיהם והר"ן הביאו בשם התוס' יו"ט סתם ע"ש:

דף קיח.
ד"ה והא דתנן וכו' וא"כ תקשה וכו'. עיין במהרש"א עד בתענית כדפריך לעיל וכו' כצ"ל:

שם המתרץ הי' סבור וכו'. עיין במהרש"א עד דלא ידע דאוכלה וכו' כצ"ל. ולפי דברי מהרש"א נצטרך לומר דהא דמתרץ דאיכא סעודה בהדיה ר"ל שהסעודה שידענו דאיכא בהדי' יאכל בשבת ודו"ק:

דף קיט.
רש"י ד"ה תריסר עיליתא וכו' נ"ל דצ"ל תליסר וכמו שהוא בגמרא וכמ"ש רש"י אח"כ:

דף קכ.
רש"י ד"ה אטעייה וכו' הוא כופל ומטפטף וכו'. נ"ב צ"ל ומטלטל רש"א ואינו מובן והמעיין במהרש"א יראה שלא הגי' כלום ולא כ' כצ"ל וגם אח"כ כ' בכופל ומטפטף אלא שיש ט"ס בריש דברי המהרש"א וצ"ל ומטפטף. ובעיקר קו' מהרש"א נ"ל דס"ל להגמרא דאיבעי דר"ה ברי' דר"י אי כבא לקפל דמי אינו משום מה שטורח בביתו לאסוף ולכנוס דבבית יכול לעשות מה שרוצה אלא משום שמשאה גדול להוציא ול"ד לסל מלא ככרות שהוא אינו עושה פעולה לזה שיהא משאה כבד משא"כ קיפל והניח שהוא עושה פעולה להכביד המשאוי וזהו כוונת רש"י מ"ש הואיל וטורח לאסוף ולכנוס ר"ל הואיל וע"י טרחתו מכביד המשאוי וא"כ דמי ממש לאוחז הכלי עד שמטפטף לתוכו הרבה ויכול להוציא קודם שיש בתוכו הרבה או אפשר דמה שאוחז הכלי שיטפטף לתוכו דמי לטורח לאסוף ולכנוס. ומ"ש מהרש"א ממ"ש התוס' (דף קי"ז ע"ב) בשם ר"ת דבטיף טיף מותר לענ"ד לק"מ דהתם לא נשבר החביות ואינו בהול וכאן מיירי בחביות שנשברה ומ"מ יורד לתוך הכלי מעט מעט ודו"ק:

דף קכ:
תוס' ד"ה פותח וכו' ומתרחק השמן וכו'. עיין במהרש"א עד וק"ק וכו' ולענ"ד נ' לתרץ קצת דזה שאמר בברייתא ואם כבתה כבתה היינו כבתה ממש דלפעמים כבתה ע"י נדנוד הדלת אלא פשיטא דלא הוי פסיק רישי' ולא הי' צריך הברייתא להשמיענו אלא דלא הוי פסיק רישי' משום קירוב וריחוק השמן לנר וע"כ מיירי בדולק ועל כן לייט רב ואגב סיים ואם כבתה כבתה אע"פ שפשוט הוא ודו"ק:

שם ועוד דא"כ וכו'. עיין במהרש"א עד כדאמר בסמוך גבי מדורה. לכאורה הי' אפשר לתרץ כמו שמתרץ גבי מדורה לעולם ברוח מצויה ומ"ס גזרינן ומ"ס לא גזרינן אלא דאם הי' רב לייט משום דגזר רוח מצוי' אטו שאינו מצויה לא הי' רב יהודה תלמידו מתיר וע"כ נקט אחורי הדלת ומיירי ברוח שאינה מצויה וס"ל לברייתא דאחורי הדלת אפילו שאינה מצויה לאו פ"ר הוא ורב ס"ל דהוי פ"ר ודו"ק. ע"ש וי"ל דודאי וכו' נ"ל דר"ל ומיירי שפיר ברוח מצויה ואפ"ה לגבי נר ס"ל לרב דהוי פ"ר אבל אין סברא לומר ברוח

שא"מ דהוי פ"ר לגבי מדורה יסבור הברייתא דגבי נר לא הוי פ"ר דנראה דמה דהוי פ"ר במדורה כ"ש דהוי פ"ר בנר ודו"ק:

דף קכא.
ד"ה ר' יוסי וכו'. עיין במהרש"א עד דפליגי כלל בנעילה התם וכו' כצ"ל:

דף קכא:
רש"י ד"ה נהרגין בשבת אפילו אין רצין אחריו. נדפס בין חצאי עיגול ולענ"ד אין למחקן וקאי על חמשה נהרגין בשבת ובא לפרש טעמא דנשתנו אלו משאר מזיקין דנהרגין אפילו אין רצין אחריו ודו"ק:
שם תוס' ד"ה ברצין וכו'. עיין במהרש"א עד דלא מסתבר דפליגי ר"י ור"ש וכו'. ר"ל דאי נימא דריב"ל דס"ל כר"ש מחלק בין רצין לשאין רצין ע"כ ס"ל דברצין איכא פ"נ דאל"כ לא שייך לחלק בינייהו אבל אי נימא דריב"ל מיירי באין רצין ס"ל דאפילו בלא פ"נ מותר ודו"ק:

דף קכב.
ד"ה משקה וכו' מיהו לענין אותו ישראל וכו'. עיין במהרש"א עד דהכא גבי מים בכרמלית וכו' וה"ה שהי' יכול להקשות מרה"ר דהא השתא קיימינן דלענין אותו ישראל עצמו אין חילוק בין אד"א לדרבנן אלא דעדיפא לי' להקשות מכרמלית אפילו נימא כפי' ב' של מהרש"ל שיש חילוק בין אד"א לדרבנן. ע"ש דר"י לא ס"ל וכו' ר"ל דר"י ס"ל דבאדם ג"כ לא שייך דאפשר לטפס דקשה לו לטפס וצ"ל גם לפיר"ת דפירות שיצאו חוץ לתחום וחזרו כיון שכבר היו בתוך התחום כיון שהי' יכול לעכבם בתוך התחום ולא יוציאם חוץ לתחום כלל נקרא אין לו תועלת במה שהביאם לתוך התחום אבל כשלא היו בתוך התחום והביאם לתוך התחום אסורים למי שהובאו בשבילו שיש לו תועלת במה שהביאם ואדם לפיר"ת שיכול לטפס דמי לפירות שהיו בתוך התחום וחזרו ולפיר"י דקשה לו לטפס דמי לפירות שלא היו בתוך התחום והובאו דבדרבנן מותרין לישראל אחר ולא לאותו ישראל ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה אימא הואיל וכו' וטעמא לאו וכו'. משמע שאינו מגיה הברייתא למחוק ושלא בפנינו אלא דאפ"ה הטעם הוא הואיל ועשאו ומ"ש ושלא בפנינו אינו לטעם אלא מעשה כך הי' ודו"ק:

דף קכב:
רש"י ד"ה ה"ק וכו' או בחול וכו'. כ' מהרש"א שלא הי' גורס בגמרא בחול ע"ש ולענ"ד אין זה מוכרח דאפשר לומר דגריס לי' ומפורש דלאו דוקא בחול קאמר אלא לאפוקי מסברת המקשן דהרבותא הוא דוקא בשבת אלא גם בחול הוי רבותא דנתפרקו ודו"ק:

שם):
ד"ה נוטלין וכו' בשבת מהציר שלהן כצ"ל נ"ל וכ"ה בהר"ן:
שם גמרא חדא דנוטלין קתני כצ"ל נ"ל ועיין בתוס':

דף קכג.
תוס' ד"ה האי פוגלא וכו'. עיין במהר"ם עד במניח מ"ט דמאן דשרי וכו' כצ"ל:
שם גמרא ילמדנו רבינו וכו'. משמע דמיבעי לי' אי הוי כלי או לא וא"כ צריך ביאור מה שפשט לי' ממחט של יד ליטול בה את הקוץ דמחט שלימה ודאי כלי היא אלא דהוי כלי שמלאכתו לאיסור ומותר לטלטלו לצורך גופו ואין זה ראי' לניטול חררה או עוקצה דשמא לאו כלי הוא כלל וצ"ל דמשמע לי' דנטילת הקוץ מלתא דשכיחא היא ומייתי ראי' דמחט ראוי לנטילת הקוץ וממילא עומד גם לנטילת הקוץ והוי כלי גם לנטילת הקוץ וממילא אין חילוק בין ניטל חררה ועוקצה או לא ורבא חולק דניטל חררה או עוקצה אדם זורקה ואין ראי' ממתניתין וכמ"ש ודו"ק:

דף קכג:
תוס' ד"ה איתיבי' וכו'. עיין במהרש"א עד סבר הכי ליכא דחוקי וכו' כצ"ל:
שם ד"ה קודם התרת כלים מנין האחרון וכו'. לפי מה שפירש"י אח"כ קנים וגלוסטרא מלאכתן להיתר ומשמע דה"ה מקלות וע"כ קודם מנין הראשון נשנו אבל מדוכה מלאכתו לאיסור הוא ואפשר קודם מנין האחרון ודו"ק:

דף קכד:
ד"ה של מילתא בגדים לכבד וכו'. נ"ב בשם הב"ח בגדים הס"ד ואח"כ מה"ד מותר לכבד והוא תמוה לענ"ד דהא אנן לא מהיתר כיבוד השלחן איירינן ולכ"ע מותר לכבד השלחן אלא דמיירי מהיתר טלטול מחמה לצל דכיון דעומד לכבד השלחן שהוא תשמיש היתר מותר לטלטלו מחמה לצל ומ"ש רש"י לכבד שלחן ר"ל שעומד לכבד שלחן וגי' שבפנים עיקר לענ"ד ודו"ק:

דף קכה.
ד"ה ההוא לאידך גיסא וכו'. דמחוסר נתיצה. נ"ל דר"ל דמחוסר בו לשון נתיצה שאין שייך בו לשון נתיצה כגון שאינו מחובר ואין זה כמו מחוסר נתיצה שבגמרא דההוא פירושו שהוא מחובר ודו"ק:
שם גמרא לפלוגי בתנור גופי' וכו'. עיין במהרש"א עד רבותא טפי כדפרכינן לעיל והנה לעיל לא פרכינן משום דהוי רבותא טפי אלא דלמה פרט תנור לינקט סתם כלים ויהי' גם תנור בכלל ומ"מ י"ל דס"ל למהרש"א שיש גם צד רבותא לאיסורא בשאר כלים טפי

מבתנור ל"מ בהאי תנור שלא נשלם לגמרי אלא אפילו שאר תנור יש חילוק גדול בין שבריו שאינם מחוברים ובין התנור שהוא מחובר משא"כ בשאר כלים שאין חילוק גדול כ"כ ודו"ק:

דף קכה:

תוס' ד"ה הכל וכו' דאתמר כותל חצר שנפרצה וכו' הכי האמר וכו' כצ"ל: שם):

ועובדא דשמואל וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד סברתו דחוקה והנלענ"ד דלשיטת רש"י אי הוי אמר שמואל אין מטלטלין לא הוי קשה היאך הוי מטלטל הגלימא דאפשר תוך ד"א הוי או דרך מלבוש ואע"ג דבאמת לא הי' כן מדאהדרינהו רב לאפי' מ"מ לא הי' יכול להקשות על שמואל אלא אחר שיוכיח מרב שהיו נושאין הגלימא ד"א ניחא לי' להקשות בקיצור שלא הי' צריך למחיצה אבל לפיר"ת דאי הוי אמר אין מטלטלין קשה מלתא דשמואל גופי' קשה להו אמאי אמר האמר הא גם בלא זה קשה ודו"ק:

דף קכו.

ד"ה והמונח וכו' במקדש כקנים וכמקלות וכו' כצ"ל וכצ"ל גם במהר"ם וע"ש במהרש"א עד אוהל לא שייך וכו' הנגרר כההוא דקנה וכו' כצ"ל:

שם אבל משום בנין וכו'. הכי פסיקא להו דאפילו איסורא דרבנן ליכא משום בנין בנגר הנגרר ולא ניחא להו שיש איסור דרבנן והחמירו בשבות הזה מדהביא מההוא דקנה וחריות ומ"ש לעיל ואינו משמע שיהא בו איסורא דאורייתא הוא כעין הקדמה לדבריהם אלו דאין איסור אלא משום טלטול דהא אפילו אי נימא דהאיסור משום בנין אין בו אד"א ונצטרך לומר שהחמירו בשבות הזה יש לנו לומר שגם אד"ר ליכא משום בנין אלא איסור טלטול והחמירו בטלטול זה ודו"ק:

שם דרבנן שרי אפילו בפקק החלון. ולא ניחא לי' לומר דפקק החלון מיירי כשיש תורת כלי עליו מדלא התנו אם יש תורת כלי עליו ועיין בס' הישר סי' רכ"ז ודבריו קשים להבין ונ"ל שיש שם ט"ס ודו"ק ואין להאריך:

דף קכו:

ד"ה וכי תימא וכו' ואין נראה לר"ת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דבר הרא"ש דבחריות גם רש"י ס"ל דסגי שתיקנו והכינו לכך. אלא אי ס"ל דבהנך שיש חשש בנין צריך תורת כלי גם למלתא אחריתי צריך בחריות שיהי' עכ"פ תורת כלי עליו למלתיה ודו"ק:

שם גמרא וכ"ת ה"נ וכו'. עיין במהרש"ל וסברתו קשה להבין דממ"נ אם קנה דמי לכיסויי כלים מה מקשה מחריות הא חריות שאני דראויים לישיבה ואי קנה דמי לחריות מה מקשה מכיסויי כלים ודו"ק וצ"ע:

דף קכח.
תוס' ד"ה ונתן וכו' לא בעבדים ולא בשטרות ולא וכו' כצ"ל:

דף קכח:
רש"י ד"ה בשר תפוח מסריח. נ"ל דרש"י מפרש ברייתא זו כר"ש ועצמות מיירי אפילו הי' עליהם בשר מאתמול לכן קשה לו למה לי בבשר תפוח שהוא מאכל לחיה הא אמרינן לעיל דבשר חי לר"ש מותר לטלטלו ומשמע בלא טעם שהוא מאכל לחיה לכן פירש מסריח אבל לעיל ע"א ד"ה בשר תפל פי' תפוח תפל וס"ל דבשר חי נמי חזי לאומצא לר"ה ובשר מסריח שהוא מאכל לחי' ה"ה לכלבים שהוא בכלל חי' ועיין בא"ח סי' ש"ח סל"א ובמ"א ס"ק נ"ו ובא"ר ס"ק ס"ט ודו"ק:
שם תוס' ד"ה אין וכו'. עיין במהרש"א עד בר"ה תיפוק ליה ממתניתין וכו' כצ"ל נ"ל:

דף קכט.
גמרא בין אמרה צריכה אני וכו' עיין מהר"ם מה שהגי' והנה מה שהגי' גבי כל זמן שהקבר פתוח היא גירסת הר"ן ופליגי רב אשי ומר זוטרא גם כשהקבר פתוח אכן מה שהגי' בדמר זוטרא בנסתם הקבר אמרה אין צריכה אני הרי"ף והרא"ש והר"ן לגירסתם שגרסו בדרב אשי אמרה צריכה אני מחללין הוצרכו לגרום בדמר זוטרא אמרה אין צריכה ופליגי בסתמא אבל לגירסא דידן דמר זוטרא ס"ל בין אמרה צריכה אני ובין לא אמרה צריכה אני אין מחללין אפשר לומר שגם למר זוטרא אפילו סתמא אין מחללין ופליגי באמרה צריכה אני ודו"ק:
שם תוס' ד"ה רבא וכו' דמסתמא וכו'. כ' מהר"ם דכוונתם להוכיח שמיד אחר ז' הי' ומשמע דכוונתו לפרש אמאי הוצרכו לכתוב דלאחר מילה מסוכן הוא ועיין במהרש"א אבל לא הבינותי דהא ע"כ אין חילוק בין אחר ח' עד ל' וא"כ אפשר לומר דבי' או בכ' הי' שאינו מסוכן ודו"ק:

דף קל.
תוס' ד"ה א"ל וכו'. עיין מהר"ם וצריך טעם אמאי גרע מה שאמר שהם כנפי יונה ממה שהסירם מראשו ודו"ק וצ"ע:

דף קל:

גמרא אלא ברצון ר"ש וכו'. עיין מהר"ם עד דא"כ תקשה וכו' כצ"ל. לכאורה אינו מובן דאכתי אפשר לומר שלא ברצון ר"א דלא שרי אלא כשא"י להביא בהיתר גמור אלא ברצון ר"ש שמתיר דרך גגין חצרות וקרפיפות אפילו שלא לצורך מצוה ונ"ל דלא משמע לי' דר"א אוסר כשאפשר להביא בהיתר אלא דרך ר"ה אבל דרך חצרות אע"פ שאוסר שלא לצורך מילה אבל לצורך מילה מתיר אפילו אפשר להביא בהיתר אלא שלא הי' גרס לעיל דרך גגות ודרך חצרות אלא סתם והביאו בשבת וסבר המקשן שהביאו דרך ר"ה והקשה רב יוסף אדרבה ר"א הוא דשרי וע"ז הקשה מהר"ם אפשר היו יכולין להביא דרך היתר גמור ובכה"ג לא שרי ר"א דרך ר"ה וע"ז שפיר מתרץ אלא ברצון מי וכשמתרץ בגמרא שלא ברצון ר"א דשרי אפילו ברה"ר חידש דבר זה שלא הביאו אלא דרך גגין וחצרות וממילא לא קשה אמאי לא קאמר שלא ברצון ר"א שהיו יכולין להביא דרך היתר גמור דמ"מ מותר דרך גגין וחצרות והמגי' שהגי' לעיל בגמרא והביאוהו בשבת דרך גגות ודרך חצרות לא ס"ל כדברי מהר"ם אלו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ברצון ר"ש וכו'. עיין מהר"ם ולכאורה אכתי קשה מנ"ל להתוס' דלרבנן אסור מגג לגג דלמא גם לרבנן מותר וא"א לומר ברצון ר"מ דלא א"ש שכחו אבל באמת א"צ ללמוד מדברי התוס' שכן מבואר שם בעירובין (דף צ"א ע"א) וברש"י ד"ה לדברי חכמים יראה מבואר דלחכמים אסור לטלטל מגג לגג ע"ש:

שם רש"י ד"ה ואייתוה וכו'. עיין במהרש"א עד דאפילו בכלים ששבתו בתוכו אסור וכו' ומשום דהרואה וכו' אתי נמי וכו' התלמוד כן לר"ש לעיל וכו' כצ"ל. וצריך טעם דמ"מ אמאי מותר להכניס לבית דאפילו כלים ששבתו בחצר אסור להכניסם בבית וצ"ל דכיון שלא העמידו דבריהם לטלטל בחצר לא העמידו דבריהם כלל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ניתקו וכו' אע"פ שאסור וכו'. עיין במהרש"א ובגליון התוס' נדפס לתרץ קו' מהרש"א והוא דחוק דהא אפשר לומר חצרות איכא ר"ל שאין חסר למבוי זה חצרות מ"מ הא חסרו בתים ועי"ז אינו ניתר בלחי וקורה וממילא ע"י חסרון הבתים נחסר גם החצרות ומ"מ נקרא חצרות איכא כי חסרון הבתים גורם האיסור ולולי חסרון הבתים לא נחסרו החצרות. ומה שרשם לטור ורמב"ם לא ידעתי כוונתו דהא כל זה לס"ד ולא להלכה דאסיק רב אשי מי גרם וכו' וגם אין הלכה כרב כמ"ש התוס' בד"ה מי גרם ודו"ק: שם):

ודוקא היכא דלא נשתתפו וכו'. נ"ל דר"ל דהיכי דלא נשתתפו נקרא זה אין בתים וחצרות פתוחין לתוכו אבל כשנשתתפו לא נחלקו לא הבתים ולא החצרות מן המבוי בין עירבו

החצרות ובין לא עירבו והוי כבתים וחצרות פתוחין לתוכו אבל כשאין בתים וחצרות פתוחין אפילו נשתתפו במבוי אינו ניתר בלחי וקורה עיין בא"ח סי' שס"ג סכ"ו דלא חילק בזה ודו"ק:

דף קלא.

גמרא תביאו ריבויא היא. נ"ל דר"ל דמיותר הוא והוי מופנה משני צדדין ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לא לכל וכו' ותימה וכו'. עיין במהרש"א ע"ב בריתות הוי גמרינן וכו' דנקטו התוס' הך פירכא וכו' כצ"ל. ומ"ש כיון דבידו להפקירן לא הבינותי דע"כ אכתי לא אסיק אדעתיה סברא דיכול להפקירן עד שהשמיענו ר' יוחנן דר"א מודה בהא ומפרש בגמרא טעמא דבידו להפקירן וא"כ הוי ילפינן שפיר ציצית ותפילין ממילה וסוכה לולי שהשמיענו ר"י דאינו כן מטעם דבידו להפקירן ודו"ק:

שם ד"ה ושוין וכו'. עיין מהר"ם נמחק וכצ"ל תחלת וכו' כצ"ל: (שם) וא"ת ומסוכה וכו'. נ"ל דבקושייתם משמע להו דכבוד אב ואם המצוה היא כשנותן להם לאכול וזה שייך גם בשבת והשחיטה והבישול הוא מכשירין ובבנין ביהמ"ק המצוה היא שנעשה העבודה בתוכו והבנין היא מכשירין והעבודה נעשה גם בשבת וחידשו בתירוצם שהשחיטה והבישול והבנין ביהמ"ק היינו המצוה עצמה ולא שייכי בשבת ודו"ק:

דף קלא:

ד"ה סד"א וכו' וי"ל וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם ומדברי רש"י (דף קל"ב ע"א) ד"ה אלא מעתה אי הך וכו' משמע דרק המלמד נאמר בסיני ללמוד ממנו וצריכין אנן לדייק לאיזה מקום נלמוד ממנו כמ"ש שם וא"כ ה"נ אפשר לפרש דשבת ימים דגבי סוכה ניתנה למדרש בעלמא ורצו ללמוד ממנה ללולב ודחי לה לכן כתבו בדבור שאח"ז דלא ידענא השתא שבעת ימים דלולב למאי אתיא ודו"ק:

שם ד"ה שבעת וכו' וי"ל וכו'. ואע"ג דלעיל בגמרא אמרינן נילף שבעת ימים מסוכה היינו לרבנן דלא ילפינן סוכה מלולב ע"כ אתיא ג"ש ללמוד לולב מסוכה שיהי' גם לילות בכלל אבל לר"א דילפינן סוכה מלולב לית לן למילף לולב מסוכה ואפילו לילות כיון דלשון הגז"ש מוכחא דאינו כן ודו"ק:

דף קלב.

רש"י ד"ה אלא מעתה אי הך וכו' לגמר מינה נמי לתפילין. משמע אע"ג דאות דתפילין לא נמסר לגז"ש כיון דאות דשבת נמסר בסיני לגז"ש נגמר ממנה לכל מקום שנוכל ועמ"ש בעזה"י (דף קל"א ע"ב) בתו' ד"ה סד"א ודו"ק:

שם גמרא אמר לו ר' אלעזר בן עזרי' וכו'. נ"ב בפסחים ובנזיר ליתא בן עזרי' והנה שם איתא ר' אליעזר ונ"ל דכצ"ל גם כאן בגמרא ורש"י ותוס':

שם תוס' ד"ה הא וכו' וקשה וכו'. עיין במהרש"א עד לילה בדלות ואינו מובן דמשמע דהא דסד"א דכשר בלילה היינו אפילו עשיר דמה ענין לילה אצל דלות ונ"ל דצ"ל כדלות ור"ל דלא נימא דלילה כדלות. ומ"ש התוס' ושמא לשום דרשא אחריתא אתי נ"ל דר"ל דבאמת א"צ ביום לזה דילפינן מדאהדרי' לכהן ואתי לשום דרשא אחריתא והגמרא חד מנייהו נקיט ודו"ק: (שם) ד"ה תניא וכו' אע"ג דר"י וכו'. עיין מהר"ם עד דנוכל לומר דאליבא דכ"ע וכו' כצ"ל גם מ"ש במהרש"א ובמהר"ם הלכה כר"א צ"ל לר"א וכ"ה בתוס'. ומה שהקשו מהרש"א ומהר"ם דלמא גם לרב אחא בר יעקב ברייתא כרבנן לענ"ד משמע מלשון התוס' דכיון דמברייתא משמע דמשמיני אין משמעות לרבות שבת ממילא גם ר"א ע"כ לא משמיני יליף דלא פליגי ר"א ורבנן בהא אם שמיני משמע אפילו בשבת ודו"ק:

דף קלב:

ד"ה הדר וכו'. עיין במהרש"א עד דל"ג א"נ ודאי טעות וכו' כצ"ל. ועיין מהר"ם עד אסור משום דצרעת חמירא וכו' צרעת דחמיר דדוחה את וכו' כצ"ל:

שם ד"ה האי וכו'. וא"ת והא וכו'. עיין במהרש"א עד ועיקר קושייתם וכו' ולפ"ז צ"ל דהא דאמר רב אשי דשלא בזמנו אינו דותה יו"ט משום דהוי עשה ול"ת הוא לרווחא דמלתא דאפשר לומר דאפילו אי הוי ל"ת גרידא לא דחי משום דלא בטלה מצותו. והנה מדברי מהרש"א משמע דקושית התוס' אינו אלא ממה שמילה שלא בזמנו דוחה צרעת אבל אי הוי אמרינן דאינו דוחה אלא בזמנו לא הי' אפשר לילף בעלמא דאדרבה מדלא דחי שלא בזמנו נילף דאין עשה דוחה ל"ת ועשה ולפ"ז נתיישבה קו' מהר"ם אמאי לא הקשו ממדתה שבת דהא שבת אינו דוחה אלא בזמנו וא"ל דלילף באמת דדוחה שבת אפילו שלא בזמנו דמשמע דמביום השמיני לא ילפינן אלא בזמנו ודו"ק:

דף קלג.

ד"ה ואביי וכו'. עיין במהרש"א עד רב ספרא דא"כ הל"ל וכו' ועיין במהר"ם עד עצמה מבשר וכו' קרא דובשר למאי וכו' א"כ קרא דובשר וכו' כצ"ל:

דף קלג:

רש"י ד"ה מפשיט הפסח וכו' והיינו פירש וכו'. עיין מהר"ם ומשמע לכאורה מדבריו דכיון שהגיע עד החזה נקרא פרישה כיון שיכול להוציא אימוריו אכן מלשון רש"י משמע דבאמת פורש מן ההפשט ועוסק בהוצאות אימורין ודו"ק:

דף קלד:
ד"ה אא"ב ת"ק וכו'. עיין במהרש"א ובס' קרבן נתנאל ודו"ק:

דף קלה:
ד"ה משכחת וכו' והא דשני וכו'. כ' מהרש"א ולא ניחא ליה וכו' כצ"ל. ולא הבינותי תירוצו דהא רש"י ע"כ לא ס"ל קו' התוס' ולענ"ד היינו דמתרץ רש"י דא"כ ילדה קודם טבילה היא ר"ל ורצה להשמיענו רבותא אפילו הטבילה ואח"כ ילדה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כתנאי וכו' משום וכו'. עיין במהרש"א עד ומהרש"ל פירש וכו'. משמע ליה דמהרש"ל ס"ל דלמאי דתלה הגמרא טעמא משום טומאת לידה היינו משום דכל שאין אמו טמאה לידה לא הוי דומיא דלכם והתוס' הקשו דלמא הא דלא הוי דומיא דלכם קודם הטבילה משום דאינה חשובה גיורת אכן לענ"ד כוונת מהרש"ל דלמאי דתלה טעמא משום טומאת לידה לא הוי משום שאינו דומיא דלכם והתוס' הקשו דלמא לא הוי הטעם משום דאין אמו טמאה לידה אלא משום דלא הוי דומיא דלכם ועיין בהגהות קרני ראם ודו"ק:

דף קלו.
ד"ה מימהל וכו' היכי תיסק אדעתיה וכו'. עיין במהרש"א עד היינו דוקא וכו' אמת שכ"כ שם הרא"ש והתוס' ד"ה והא אכן ממה דמוקמינן דרבי כרשב"ג ס"ל אין ראיה דאפשר לומר דתרווייהו ס"ל דשייך אישתהי ואפשר לבן ח' לחיות למר כשגמרו שערו וצפרניו ולמר כשחי שלשים יום ואפשר לומר דמר אמר חדא ומר אמר חדא ולא פליגי דבאחד מהם אמרינן אשתהי וגם דברי התוס' דכאן ניחא בלא זה דנפל מן הגג ע"כ מירי היכי דליכא סימן בשערו וצפרניו וצריך סימן של שלשים יום ודו"ק:

שם ד"ה דתניא כל ששהה כו' כרבים עבד כצ"ל. נ"ב ר"ל מדקתני כל וכו'. ולא הבינותי דמלשון התוס' משמע דהא דמירי בבן ח' מוכח מדמוכח מיניה דס"ל אשתהי אלא דמירי גם מסתם ולדות הוכיחו לקמן מלשון כל ודו"ק:

דף קלו:
ד"ה דתניא הזכר וכו' דטעמא דכתב רחמנא הזכר ואם נקבה וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה הזכר וכו' דהא עולת ראיי'. הקשה מהרש"א בחולין (דף כ"ב ע"ב) ד"ה אצטריך דבפ"ב דביצה [דף י"ט ע"א] ובפ"ב דחגיגה [דף י"ז ע"א] מבואר דסומכין על עולת ראיי' וכ"פ הרמב"ם [פ"א מה' חגיגה ה"ט] ולענ"ד יש' לתמוה עוד שכתבו דעולת נדבה בעי סמיכה והא אם היא נקבה הוי קרבן נשים ולא בעי סמיכה וכמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' מעשה הקרבנות ה"ח ע"ש ונלענ"ד דהנה נראה דבגירסות ישנות בתוס' לא גרסי אלא דהא עולת ראיי'

לא בעיא סמיכה והגיהו בתוס' ועולת נדבה בעי סמיכה ונלענ"ד שיש להגי' דהא עולת ראיי' בעי סמיכה ועולת נשים לא בעיא סמיכה ומה שהגיהו ועולת נדבה בעי סמיכה היא טעות ומ"מ צ"ל דמה שרצו התוס' לומר דלייתי על תנאי היינו לאחר יו"ט דיש לו תשלומין כל שבעה אבל ביו"ט בלא"ה אי אפשר דאין נדרים ונדבות קרבין ביו"ט וכדאיתא בביצה שם. שוב ראיתי במהר"ם שהגי' ועולת נדבה פסולה אם לא יסמוך והוא יותר תמוה לענ"ד דהא קיי"ל דאם לא סמך כפר וכמ"ש הרמב"ם שם הי"ב ע"ש ודו"ק:

דף קלז.

שם וא"ת וכו' מיהו וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי אמאי הוצרכו לתרץ דה"א כשראה לובן ואודם כאחת הא בלא"ה לק"מ דמספקא לי' לרב אם הוא זכר וממעט ליה כשראה לובן או היא נקבה וממעט לה כשראה אודם לכן נלענ"ד דהתוס' בקושייתם ידעו שפיר דאפשר לומר דמספקא ליה לרב אי ממעטינן ליה מזכר אע"פ שהוא זכר או מנקבה אע"פ שהיא נקבה אלא דמשמע להו דלכתחלה לא מתיר רב שיבא למקדש לכן קשיא להו דודאי לא נחייב אותו מספק. ומ"ש התוס' אבל הא תימה וכו' הי' אפשר לפרש שהקשו תרי קראי למה לי אכן בתוס' נדה (דף כ"ח ע"א) סוף ד"ה שנאמר הקשו קושיא זו ותירצו בע"א ע"ש ודו"ק:

דף קלז:

ד"ה ידיד וכו' וצאצאיו הוא ובניו כמו וכו'. מדבריהם משמע שמפרשים דבניא ובני בניא הוא תרגום של הצאצאים ועיין מ"א ר"ס מ"ז ובא"ר שם ס"ק ג' ובמ"ש שם בחידושי בעזה"י ודו"ק:

שם גמרא אמר רב יוסף תלה חייב חטאת. משמע דבשבת מיירי דביו"ט ליכא חיוב חטאת וא"כ לכאורה הי' יכול למיבעי גם לר"א דבשבת גם ר"א אוסר ונ"ל דלר"א פשיטא לי' דהוי מדרבנן מדשרי ביו"ט מכשירין שאפשר לעשותן מעיו"ט וכמ"ש התוס' דלא שרי ר"א אלא בדרבנן ולכן לא מיבעיא לי' אלא לחכמים ודו"ק:

דף קלח.

תוס' ד"ה אף כילה וכו' הוה מצי וכו' אינו מובן מאי ס"ד בקושייתם ואי הוי ס"ל דר"ה מתיר בכל ענין אי אפשר לפרש כן דברי רב דהא אמר דלפעמים כילה אסור וגם אינו מובן מ"ש כי ההיא דשנינו ואפשר דמשמע להו בקושייתם דמאי דמחלק אח"כ בין יש בגגה טפח הוא לפרש כילה דר"ה שלא הי' בגגים טפח ותירצו שגם כילה דר"ה כדרמי בר יחזקאל הוי אלא דמ"מ לא נתיישב דמ"מ הוי מצי למימר דרב דאמר כילה מותרת מיירי שאין בגגה טפח ודו"ק וצ"ע:

דף קלט.
ד"ה ולישלח וכו' וא"ת נהי וכו' צ"ל דמשמע להו דכיון דבח"ל הלכה כמותו וס"ל בח"ל כמותו שגם בארץ אינו אסור אלא מדרבנן ממילא בח"ל מותר לגמרי ועיין ביו"ד ס"ס רצ"ו ודו"ק:

דף קמ:
ד"ה מקמי חורא וכו' הוא דבור א' עם מ"ש (בדף קמ"א ע"א) דאית לה עד וברקנים ודו"ק:

דף קמא.
תוס' ד"ה הני וכו' דקשה למ"ד וכו' עיין במהרש"א עד משום מלח דבעי שינוי וכו' כצ"ל:

דף קמא:
גמרא הב"ע ברפוי וכו'. עיין במהרש"א דתניא ר' יהודה אומר וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה אי הכי וכו' אא"ב וכו'. ובזה ניחא דלכאורה קשה דכיון דהמקשן ידע דרבא מחלק בין אבן לדינר וכאן כיס מיירי בדינר ולפירוש התוס' שפיר דהחילוק הוא משום דלמא אתי לאתויי ואין זה טעם שיחייב חטאת ודו"ק:

דף קמב.
ת"י ד"ה ושדינהו וכו' והשתא לא צריכנא וכו'. נ"ל שהוא דבור בפ"ע וקאי אאוקימתא דרב חייא בר אשי בכלכלה פחותה ודו"ק:

שם להשליך הסל. נ"ל דצ"ל להשליך הכל:

שם גמרא דתנן סאה תרומה וכו'. הוא משנה בפ"ה דתרומות מ"ו ולכאורה אינו מובן הדמיון דהתם ס"ל לר"א דהכל כתרומה ודאי ומנ"ל דס"ל תרומה בעינא מחתה ויותר הי' לו להביא שם מ"ה סאה תרומה שנפלה למאה הגביהה ונפלה למקום אחר ר"א אומר מדמעת כתרומה ודאי וחכ"א אינה מדמעת אלא לפי חשבון דהתם ס"ל לר"א דהסאה שהעלה היא כתרומה ודאי והשאר מותר ודו"ק וצ"ע:

דף קמב:
תוס' ד"ה שאוכל וכו' והא דמוקי וכו'. עיין במהרש"א עד כגון דהאוכל מרובה בטירחא וזוטר וכו' דנפיש האוכל בטירחא מיעוטא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ל"ש וכו' והא לא תקשה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אבן שע"פ החביות אצטריך לי' לאשמעינן היתה בין החביות מגבי' וכו' ודו"ק:

דף קמג.
במשנה וחכ"א וכו'. מהר"ם הגי' וחכ"א בין כך ובין כך מקנחין בו וניטל וכו' ולא מצאתי לא' מן הפוסקים שיאמר כן ועיין בתוס' ד"ה ואם לאו ודו"ק וצ"ט:

דף קמג:

תוס' ד"ה ור"י וכו' גזל בהמה והוכחשה וכו' מהר"ם הגי' והזקינה וכ"ה שם במשנה ולענ"ד א"צ להגי' דבגמרא מוקי לה התם בהוכחשה ע"ש: (שם) ד"ה הלכה וכו' ודרך וכו'. הוגה בגליון נ"א ועוד והוא מדברי מהרש"א וסיים בגליון והיותר פשוט וכו' ע"ש ולענ"ד א"צ להגי' והוצרכה לומר ודרך וכו' דאע"ג דעומדת ליסחט מן התרנגולת מ"מ אין דרך שתהי' משקה אלא אוכל והוי כאוכלא דאיפרת לכן סיימו ודרך לגומעה חיה והוי משקה ודומה שפיר למשקין שזבו ודו"ק:

שם רש"י ד"ה והתנן וכו' מכשיר ובד"ה חלב וכו' ואם נגע בו שרץ וכו'. נ"ל דרש"י נקיט בכל אחד רבותא דגבי מטמא נקט מכשיר לרבותא דאפילו אחרים מכשיר לקבל טומאה וגבי אינו מטמא נקט אם נגע בו שרץ לרבותא דאפילו הוא עצמו אינו מקבל טומאה ודו"ק:

דף קמד.

אמר להן וכו'. נ"ל לפרש לפירש"י שהחולב לרפואה טמא והמקיז לרפואה אע"פ שהוא לרצון טהור ולכן דם מגפתה שהוא שלא לרצון טהור ואין חילוק בין לרצון לשלא לרצון אבל בחלב שהחולב לרפואה שהוא לרצון טמא גם שלא לרצון טמא דלא אשכחן חילוק בין לרצון לשלא לרצון ונ"ל דלפירושו בהוכרח נקט חולב לרפואה דאם חולב לרפואה הי' טהור לרבנן הוי אמרינן שגם לרפואה הוי שלא לרצון ולשתי' דהוי לרצון טמא אבל השתא דמודו רבנן דחולב לרפואה טמא וע"כ דהוי לרצון לדידהו ואפ"ה בדם כה"ג טהור א"כ לא אשכחן חילוק בין לרצון לשלא לרצון אבל לפי' התוס' דדמיון דחלב לדם משום דדם נעכר ונעשה חלב כתבו בד"ה מחמיר דבחנם נקט חלב לרפואה דה"נ הו"מ להשיב לרבנן מחלב בהמה גופה ור"ל אפילו אם חולב לרפואה הי' טהור מ"מ כיון דחולב לשתי' טמא ובדם לא אשכחן דטמא ע"כ טומאת החלב לאו משום דמכח דם אתי והתוספות יו"ט כתב דמדלא אמר חולב לשתי' ראי' דמקיז בהמה לשתי' נמי טמא ותיובתא להרמב"ם ע"ש ולפי מ"ש לפירש"י פשיטא דאין ראי' ויכול להיות שהרמב"ם סובר כמותו ואפילו לפי' התוס' משמע מדבריהם שהוא לאו דוקא ודו"ק:

שם ד"ה תותים וכו'. עיין במהרש"א עד כדמפליג ר' יוחנן ורב וכו' כצ"ל:

שם ד"ה לא לרצון וכו' דאינו מזכיר וכו'. עיין במהרש"א עד דסבר רבא דאין וכו' כצ"ל:

שם וא"כ היינו כאומר לא כאומר לא ניחא ליה וכו' כצ"ל:

דף קמד:
גמרא רב פפא אמר וכו'. ולא מפרש לר"פ הטעם דאסור לסחוט רימונים וצ"ל דמסכים ג"כ לסברת אחשבינהו אלא דאמר דגבי מקוה אפילו היכי דלא אחשבינהו פוסל בשינוי מראה ועיין במ"א סי' ש"כ ס"ק א' ודו"ק ואין להאריך:

שם תוס' ד"ה חולב וכו' וכשחולב וכו'. מדברי המהרש"א נראה שמפרש משום איסור בורר ע"ש במ"א סי' ש"כ ס"ק ז' ובפמ"ג שם ע"ש אבל לא ידעתי אמאי נדו מאיסור מפרק וע"ש בש"ע של מהרש"ז ס"ח שכ' שיש ב' איסורים וא"כ לא ידעתי אמאי התירו הע"ש והט"ז שם לאכול לאלתר דמ"מ יש איסור מפרק ודברי התוס' אפשר לפרש דמ"ש הוי כנוטל אוכל מתוך פסולת ר"ל ושייך בו מפרק וכן אפשר לפרש דברי המרדכי והר"ן שהביא מהרש"א ע"ש ודו"ק וצ"ע:

דף קמה.
ד"ה כביצה וכו' שנגע באוכל ומשני וכו'. מ"ש לפנינו ומשני וכו' הוא הגהות מהרש"ל ועיין במהרש"א דלא גריס לי' ולפירושו קשה מ"ש התוס' הואיל ואוכל מקבל טומאה בכ"ש הא קבל טומאה בכזית קודם שהתחיל לדרכן וצ"ל דלרבותא נקטי דאפילו אי הוי דרכן פחות פחות מכזית כדאמרינן שם בפסחים הוי נטמאו אכן מ"ש מהרש"א ונוגעת באוכל מיטמאה מן האוכל אינו מובן דהא קבלה טומאה עם האוכל מן הטמא שנגע באוכל והול"ל דמיד שיצאת הטפה ונעשית שם משקה היתה טמאה ממה שקבלה טומאה עם האוכל ובדוחק יש לפרש דמ"ש ונוגעת באוכל הוא לאו דוקא ומ"ש מיטמאה מן האוכל ר"ל עם האוכל ומ"ש בפחות מכביצה היא לרבותא וכמ"ש בפי' דברי התוספות. ומ"מ גירסת מהרש"ל נלענ"ד יותר נכון ונלענ"ד שגם מהרש"ל אינו מגי' ועוד הקשה ר"ת כי קו' זו תירצו בתוס' שם דמ"מ אינו מקבל הוכשר פחות מכביצה אלא שר"ת הקשה שם קו' אחרות ומ"ש מהרש"ל קושיא זו ועוד מה שהקשה ר"ת ר"ל שגם קו' זו נתבאר שם אבל מ"מ א"צ להגי' בתוס' ודו"ק: (שם) ד"ה כבשים וכו' ולפי' הקונ' וכו'. משמע דלפירושם א"ש ואפשר דטעמא דפשיטא להו דעל מה שאמר רב ד"ת אינו חייב אלא על דריכת זיתים וענבים יש מחלוקת וסוגיא דשלהי תולין דלא כוותיה אבל לפירש"י דבמשקה דאתי מעלמא לא שייך סחיטה ד"ת משמע להו לכאורה דהלכה פסוקה היא או אפשר דלפירושם ס"ל דבמידי דאתי מעלמא לכ"ע שייך סחיטה ד"ת וכבשים לא הוי כמשקה דאתי מעלמא ודו"ק:

שם

ד"ה ור' יוחנן וכו' ויש שמעמידין וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד קשה להעמיס בדברי התוס' דרב ושמואל גופייהו מיירי בשבת ויותר נלענ"ד דדוקא לענין לתוך הקדרה שייך לחלק בין שבת ליו"ט אבל לענין לתוך הקערה דלמשקה קאי לא שייך לחלק בין שבת ליו"ט שגם ביו"ט אסור להוציא משקה מאוכל ודו"ק:

דף קמו.
ד"ה שובר וכו' במוסתקי גם עלייהו וכו' כצ"ל:

דף קמו:
ד"ה מי שנשרו וכו'. עיין במהרש"א ומדברי מהר"ם משמע שמפרש דאי לא גרסינן אלא מי שנשרו כליו בדרך משמע במי גשמים לכן כתבו התוס' דגרסינן במים בדרך משמע שנפלו תוך המים ודו"ק:

דף קמז.
ד"ה מהו וכו' ואין בו שום כיס וכו' כצ"ל:
שם דא"כ מאי קאמר וכו'. המעיין בערוך יראה שגרס כישי בבלייתא וע"ש מ"ש בפירושו ודו"ק וצ"ע:

דף קמז:
ד"ה דתניא וכו' גרסינן מעשה בתלמידו של ר"מ וכו' כצ"ל נ"ל:

דף קמח.
ד"ה אתקין וכו' משמע מפירושו וכו' מדברי התוס' נראה שמפרשים פירש"י דדיגלא הוא משוי ב' ב"א ונושאין בענין שהוא כבד להם לשאת ומשנו לשאת באיגרא דהיינו בדרך שהוא קל לשאת אכן מלשון רש"י משמע דבדיגלא נושא אדם אחד ומשנ' לשאת אותו באגרא בשני ב"א ודברי הגמרא דס"פ האומנין אפשר לפרש דדרו באגרא הוא משוי דנפיש לחד וזוטר לתרי ונשאוהו ב' ב"א לכן משלם פלגא אבל דדרו בדיגלא הוא משוי פחותה מזה ונשאה אדם א' והוא כבד לו לכן משלם כולה ויהי' כשיטת הרמב"ם פ"ג מה' שכירות ה"ב ובח"מ סי' ד"ש ס"ב ופירשו המפורשים שפי' דדרו באגרא כמ"ש וסיים הרמב"ם שם ובח"מ שם ס"ד ומכאן אתה למד שהאחד שהעביר חבית גדולה שאין דרך כל הסבלנים להעבירה שהוא פשע ואם נשברה בידו משלם הכל עכ"ל משמע שלמד זה מדין דרו באיגרא ולא ביארו לנו המפורשים פירוש הרמב"ם דרו בדיגלא וגם הרמב"ם לא העתיקו ד"ז כלל ולפי מ"ש אפשר לומר שמפרש כן דרו בדיגלא ומ"ש ומכאן אתה למד ר"ל לפי מה שביאר טעם דרו באיגרא ממילא נלמד דין זה וזהו ג"כ טעם הגמרא דרו בדיגלא וס"ל דמה שסיים בגמרא בדגלא משלם כולה ולא מפרש טעם משום דמטעם

דבאגרא נלמד טעם לזה אכן רש"י בב"מ שם פי' דבדגלא כבד באיגרא וכמ"ש התוס' לקמן בשמו וכ"כ הפוסקים שם בשמו אכן לפנינו בביצה שם הגירסא בגמרא ורש"י ותוס' ברגלא ולפ"ז אפשר לומר דאין זה בדיגלא דב"מ והוא קל מבאיגרא אלא דלפ"ז הי' יכול לומר דדרו באגרא לדרו בדיגלא לכן נ"ל דדיגלא וריגלא אחד ודברי רש"י לאחדים המה דמדברי רש"י שם בב"מ מבואר דבדיגלא נושא אדם א' משוי של שני ב"א ובאגרא א"י לישא אלא משוי דנפיש לחד וזוטר לתרי וא"כ בביצה ה"פ דדרו בדיגלא היינו משוי של ב' ב"א אלא דבדגלא נושא אדם א' לדרו באגרא וממילא לא יוכל אדם א' לישא וישאוהו שנים ולא אמרינן שישאוהו שנים בדיגלא משום היכר שלא ישא אדם א' ודו"ק.

ולפ"ז הי' אפשר לומר דדרו בדוחקא לדרו באגרא באדם אחד ודדרו באגרא ידרו בדיגלא באדם א' ודדרו בדיגלא ידרו באגרא בב' ב"א ואפשר דזה לא חשיב שנוי אלא בין דרו בדוחקא ובין באגרא ידרו בדיגלא ודו"ק: (שם) אע"פ שבודאי וכו'. עיין במהרש"א עד דבשמעתין ודפ' מפנין וכו' דהוי נמי מפיש בהילוכא ושרי וכו' כצ"ל. ובהגהות קרני ראם הקשה על מהרש"א דמשום ממעט בהילוך אין לשנות כמ"ש התוס' ר"פ מפנין ע"ש ולענ"ד דוקא במים שרגילין לעולם למלאות המים בענין זה קשה להם לשנות מנהגם אבל במשוי שפעמים נושאין בדרך זה ופעמים בדרך זה דמי לקופות דהתם דלמעט בהילוך עדיף וגם פשט דברי התוס' משמע לי כפי' מהרש"א ודו"ק:

דף קמח:

ד"ה לא וכו' משום אבל דא"כ וכו' כצ"ל:

דף קמט:

ד"ה בני חבורה וכו' אבל שכנים וכו' מותרים וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' דמותרים לישאל ביו"ט ואין לגזור שמא יבאו לידי הלואה למאי דלא קיי"ל כהלל ודו"ק:

שם ד"ה מטילין וכו' תימה וכו'. לפי מ"ש רש"י ותוס' שם דדוקא קרבן כנגד קרבן אין חולקין אבל כל קרבן בפ"ע חולקין ומ"ש הגרגרנים חולקין משמע לי' כנגד קרבן אחר לק"מ וכמ"ש התוס' שם אבל התוס' שלפנינו ס"ל דזבחים כנגד זבחים היינו חתיכה כנגד חתיכה אפילו מקרבן אחד והגרגרנים חולקין נמי משמע חתיכה כנגד חתיכה לכן הקשו קושייתם ע"ש ודו"ק:

דף קנ.

ד"ה מה לי וכו' אפילו הוא וכו'. נ"ל דרבותא אפילו הוא דה"א דוקא לחברו שיש תועלת בדבורו דעי"ז שוכר חברו פועלים דאי לא אמר לו לא הי' שוכר ע"כ אסור אבל הוא עצמו שיכול לשכור בלא אמירה ואין באמירה זו שום תועלת הוי כחשבונות של מה

בכך ומותר וכמ"ש התוס' לקמן ע"ב ד"ה אבל לכן הוצרכו להביא ראי' שגם הוא עצמו אסור לומר ועיין במהרש"א ודו"ק:

דף קנ:

רש"י ד"ה ושל מה בכך וכו' בבנין זה הס"ד ואח"כ מה"ד חשבונות וכו' שלא נתנו להן הס"ד ושייך לע"א ואח"כ מה"ד ושל מה בכך ושייך לעמוד זה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אבל מחשיך וכו' וכי תלי אבא שאול וכו' לכאורה אינו מובן דמ"מ מ"ש אמירה לחברו לשכור פועלים מאמירה לחברו לשמור פירות וע"כ מטעם שאם יש בורגנין מותר ליל היום לשמור מנ"ל דה"א דטעם החילוק דבאמירה לשכור דתלי באמירה זו עשיי' שאסור לעשותה היום דהא אסור לשכור בשבת אסור ג"כ לומר שכור לי למחר משא"כ אמירה לשמור פירות אע"ג דתלי באמירה זו עשיי' מ"מ כיון דמותר לו לשמור פירות שבתחומו מותר לומר שמור לי פרות שבתחומך ואפשר שמותר ג"כ לומר לחברו שמור לי למחר פירות שבמקום פלוני אע"פ שהם חוץ לתחום וכמ"ש התוס' בדבור שאח"ז דכ"ש שיכול לומר לו שמור לי למחר דכיון שאינו מזכיר לו שילך חוץ לתחום מותר אע"פ שיודע שא"א בלי הליכה חוץ לתחום מקרי הרהור ומותר ולכן גם איסור ההחשכה תלי בזה דהחשכה לשמור מותר והחשכה לשכור ולהביא אסור וממילא כ"ש אמירה על עצמו דלא מהני אמירתו כלל לעשיי' מותר בכל דבר אפילו בדבר שאסור לעשות שהרי אין עשיי' זו תלי באמירה זו כלל אבל לשמואל דאסור לומר אפילו על עצמו אלא דבר שיש לו היתר כגון ע"י בורגנין ואז מותר אפילו באמת אין כאן בורגנין א"כ שוה אמירה על עצמו כמו אמירה לחברו ואפילו בדבר שיש תועלת עשי' מותר בדבר דמשכחת לה היתר אפילו באמת אין עתה ההיתר א"כ להביא פירות נמי ולא מסתבר להו לומר דדוקא באמירה על עצמו מותר בדבר דמשכחת לה היתר אפילו באמת אין עתה ההיתר ובאמירה לחבירו בעינן שיהיה באמת ההיתר היום כגון לשמור פירות והחשכה להא דמיא דמסתבר להו דלשמואל מיירי מתניתין גם באמירה על עצמו ואין חילוק בין אמירה על עצמו ובין אמירה לחברו ומעתה מ"ש מהרש"א ולולי דבריהם וכו' הוא הכל בכלל דברי התוס'. גם מ"ש בהגהות קרני ראם דלתירוץ התוס' אכתי קשה מתניתין מ"ש להחשיך לשמור מלהחשיך לשכור ולהביא לק"מ לפי מ"ש. גם מ"ש מהרש"א אבל התוס' אין נראה להם וכו' לא הבינותי דהתוס' שם קאי למסקנא לשמואל ודאי לא ס"ל לחלק בכך אבל בלא שמואל היינו מחלקים בכך. גם מה שמשמע מדבריו דלכרך פלוני אני הולך הוי ג"כ דבר היתר ולא קשה לשמואל אלא דל"ל טעמא

דבורגנין לענ"ד אפשר לומר דכיון שמזכיר ההליכה הוי דבר איסור וכ"מ מדברי הט"ז ס"ס רס"ג ע"ש ודו"ק:

דף קנא:
רש"י ד"ה אפילו מילא וכו' במכחול גדול כצ"ל:

דף קנג:
תוס' ד"ה בו ביום וכו' ואדרבה וכו' הוא דברי הג"ה לחלוק על פי' ר' דלפי' ר' דמחקו סאה לשבח היינו ע"כ שהסירו הדבר המקלקל שהיא הרימונים ואגוזים וזה לא שייך גבי מים וע"כ צריך לפרש כפירש"י דע"י גזירה זו נתנו רימונים ואגוזים לתוך הדבש וה"ה מים לתוך השמן וע"ש ה"ג בפירוש הפ"מ ומראה הפנים ודו"ק:

דף קנד.
ד"ה בלאו נמי וכו' א"ש דכל, היכי וכו' כצ"ל:

שם ועוד הי' רגיל וכו' בממון ולבן גרושה וגלות וכו' עיין במהרש"א עד אבל בממון וכו' ר"ל ביחד וכו'. ולא ידעתי אמאי הי' אפשר לומר בממון דלא תענה לאזהרת כאשר זמם גם לא ידעתי מי דחקו לזה ולענ"ד אפשר לפרש בפשיטות דמ"ש התוס' כאלו נכתב אבן גרושה ואגלות באו לתרץ אמאי מודו רבנן דלקי כשמעידין שבן גרושה הוא או שחייב גלות ואח"כ באו לתרץ מה שהקשו דל"ל לרבנן כדי רשעתו דלא לקי ב' בממון תיפוק לי' דלא תענה לאזהרת עדים זוממין לכן כתבו וכאלו נכתב לא תענה שקר בממון וכו' ר"ל כמו דאמרינן כאלו נכתב לא תענה שקר בבן גרושה וגלות ה"נ אמרינן כאלו נכתב לא תענה שקר בממון לכן לולי כדי רשעתו לא הוי פטרינן להו מטעם דלא תענה נאמר לאזהרת עדים זוממין דהא בממון א"צ לאזהרה ולכן אצטריך כדי רשעתו ולזה כתבו ולכך הי' ראוי ללקות עליו ר"ל לולי כדי רשעתו ודו"ק:

דף קנה.
ד"ה למטה מי' וכו' א"נ כר' וכו'. לא הבינותי דא"כ באילן נמי מותר דמשתמש באילן שבות הוא כדאיתא בעירובין (דף ל"ב ע"ב) דלר' אפילו נתנו באילן עירובו עירוב ודו"ק וצ"ע:

שם רש"י ד"ה וה"ק מתירין פקיעי עמיר דכל וכו' אוגדיהן כפקיעין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ר"י מתיר וכו' הא כ"ש וכו'. עיין במהרש"א עד לפום הך סברא דר"ה להיפך דר"י מתיר וכו' ניחא דרבי יהודה וכו' כצ"ל:

שם ועוד הו"ל למשרי נמי וכו' עיין במהרש"א ולא ידעתי מה יענה בפספוס פקיעין וכיפין דהו"ל לר' יהודה למיסר דמיטרח באוכלא הוא לכ"ע לר"ה דס"ל הן הן פקיעין הן הן כיפין

ולענ"ד נראה דלא ניחא ליה לרש"י לומר דהו"ל למיסר התרה ופספוס בפקיעין וכיפין דהי' אפשר לומר דלמא ר' יהודה ס"ל דמותר בין מטרח באוכלא ובין שוייא אוכלא לכן לא הקשה אלא דהו"ל למשרי נמי זירין ודו"ק:

שם תוס' ד"ה רב יהודה וכו' וא"נ לר"ת וכו'. ולענ"ד נראה ליישב שיטת רש"י דס"ל דפקיעי עמיר כשהן באגדן אינם ראויים לאכילה אלא שהם עומדים לאכילה דהיינו להתיר אוגדיהן ויהיו ראויים לאכילה ולכן שרי לה ר"ה ולא אסר שוי אוכלא אלא כמו זירין דמעיקרא סתמייהו לאו אוכלא הוא כלל וזה מדוקדק בלשון רש"י בד"ה וה"ק אליבא דר"ה ור"י ס"ל ג"כ דפקיעי עמיר עומד לאכילה אלא דמ"מ כיון דכשהן באגדן אינם ראויים לאכילה מותר ולא אסר אלא היכי דלא הוי אלא לתענוג ולא נחלקו אלא בפספוס פקיעי עמיר דלא הוי אלא לתענוג דר"ה מתיר ור"י אוסר ובדארזי דסתמייהו לאו אוכלא דר"ה אוסר ור"י מתיר וזה מדוקדק בלשון רש"י ד"ה וה"ק אליבא דר"י ודו"ק. ואפשר שגם התוספות פירשו דברי רש"י כן ומ"מ לא נראה לר"ת דר"י חשיב לי' שוי אוכלא כיון שאינו ראוי לאכילה כמו שהוא ור"ה לא חשיב לי' שוי אוכלא מטעם דמעיקרא עומד לאכילה ודו"ק: (שם ע"ב):

רש"י ד"ה כוותיה דר"י שהמראה וכו' לא הבינותי דהול"ל שהלעיטה למקום שיכולה להחזיר וכדמסיק בד"ה מאכילה מעומד דהמראה לכ"ע למקום שא"י להחזיר ודו"ק וצ"ע:

דף קנו.

תוס' ד"ה אין מזל וכו' כדאמר ביבמות וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד משמע להו מדאמר זכה מוסיפין לא זכה פוחתין דכשאינו עושה זכות גדול ולא עבירה גדולה נשאר על המזל והוי ראי' דפעמים אינו משתנה ודו"ק:

דף קנו:

רש"י ד"ה שואי וכו' ונתתי משלי חלקו. נ"ל דהוצרך רש"י לזה דאם לא הי' נותן משלו חלקו הוי גוזל האחרים ואין ליתן צדקה משל אחרים בלא רשותן ועיין ביו"ד סי' רמ"ח בש"ך ס"ק ד' ודו"ק:

דף קנז.

תוס' ד"ה הלקטי וכו' וקושיא ראשונה וכו'. עיין במהרש"א וגם בפי"א דאהלות מ"א ומ"ב מבואר דא"צ כאן רוחב טפח ע"ש ודו"ק:

שם ונראה כפיר"ח וכו' ויש לנו לומר. כ' מהרש"א דלפירש"י ניחא וכו'. ולענ"ד לפירש"י א"צ לומר כלל דהחור הזה שיעורו בפותח טפח דסדק הגיגית ס"ל דשיעורו בפותח טפח

ושיעור החור לא שמענו כלל וכן נראה מלשון רש"י ע"ב ד"ה וגיגית שכ' במלא אגרוף משא"כ לפיר"ח החור הזה הוא סדק הגיגית ומפורש שיעורו טפח ודו"ק. וע"ש עוד במהרש"א עד לשון על גבן לשון רבים וכו' כצ"ל:

עירובין

דף ב.

רש"י ד"ה מבוי דכל וכו' שהרי כאן וכו'. משמע דאלו הוי תני מקודם שיעור מבוי הוי שייך למתני פסולה ולפ"ז לפי מ"ש מהר"ם בתוס' ד"ה מבוי לכאורה הוי סברת התרצן בהיפך מסברת המקשן שהקשה דכיון דתני דומיא דסוכה הו"ל למתני פסולה והתרצן השיב דכיון דלא תני מקודם שיעור הכשר מבוי כדי שיהי' דומיא דסוכה לא תני פסולה ויש לכוין קצת דהשיב דאע"ג דתני דומיא דסוכה כיון דעי"ז הי' מוכרח שלא לשנות מקודם שיעור הכשר מבוי לא שייך למתני פסולה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה סוכה וכו'. עיין מהר"ם עד ולכך הקשו דלשנא וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה והא כי כתיב וכו' ופתח היכל וכו' עיין במהרש"א עד ולתירוץ קמא וכו'. גם בדברי התוס' שם לעיל מזה ד"ה ואב"א כתבו בשם ריצב"א דפריך היכי שאינו גבוה אלא ה' נימא דאפילו רוחב כ' הוי פתח ומבואר דסברא היא דבשביל הגובה נמעט ברוחב ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אשכחן וכו' ותירץ הר' נתנאל וכו'. עיין מהר"ם עד ול"נ דגם זה וכו' לכאורה אינו מובן הא בלא"ה הביא בגמרא לימוד דמשכן אקרי מקדש ונ"ל דמשמע ליה דמקרא זה אין הכרח דאיכא שום נ"מ לדינא ולכן הוכרחו התוס' לומר דהכא ל"צ קרא וכו' וההוא דחולין וכו' ולא כתבו כיון דע"כ איכא קרא ילפינן מינה המסתבר אע"כ דאין מכאן הכרח ולא הביא בגמרא פסוקים אלא לראי' דאפשר לפרש כן הלשון אבל פסוק ושחטו משמע דבא למילף לדינא וילפינן מינה למקדש כיון דאקרי משכן וגם דבר מה למשכן מדאקרי מקדש ודו"ק:

שם ד"ה שלמים וכו' וא"ת וכו'. עיין בתוספות יו"ט פ"ג דתמיד מ"ז ובמהרש"א יומא (דף כ"ט ע"א) בתוס' ד"ה אלא ודו"ק:

שם כדתנן בתמיד (דף ל' ע"ב) כצ"ל ותיבת נשחט (שם ע"ב):

ד"ה בין לרבנן וכו' עיין במהרש"א מצינו ימין שנקרא יד כצ"ל כמו שהוא לפנינו בתוס':

שם גמרא והא כתיב וקומה חמש אמות. נ"ל דלפירוש ראשון דרש"י לא קשה לו מקרא דוקומה חמש אמות דפ' תרומה דאפשר לפרש אשאר ג' רוחות ולא ארוח מזרחית אלא דמקשה מקרא דוקומה ברוחב חמש אמות דפ' ויקהל דקאי אמסך שער החצר ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ואב"א וכו' וא"ת מאי פריך וכו'. עיין במהרש"א עד שאני היכל דה"ל אמלתרא וכו' וה"ה שהי' יכול לומר דה"ל צורת הפתח אלא ר"ל דמלבד צה"פ שהי' יכול לומר ארוחב הי' יכול לומר אגובה גם דה"ל אמלתרא אבל בדבור שאח"ז שכ' שאני אולם דאית לי' אמלתרא ע"כ אמלתרא נקיט דמצה"פ פרכינן בגמרא בין ברוחב ובין בגובה ומשני דאליבא דרב קיימינן ולא בא מהרש"א אלא להוסיף אמלתרא ודו"ק:

שם ואין נראה למקשה וכו'. עיין במהרש"א אבל בגובה ואינו נמוך וכו' כצ"ל:

שם גמרא דלתות היכל לצניעותא בעלמא וכו'. לכאורה אינו מובן דמנ"ל דלצניעותא בעלמא עבידן ומה בכך מ"מ לא אשכחן דנקרא פתח במדה זו בלא דלתות ומנ"ל דבלא דלתות נקרא פתח במדה זו ונ"ל דפסיקא להו דמדינא לא צריך דלתות להיכל כמו גבי משכן שלא הי' דלתות אלא לצניעותא עבידן וכן צ"ל דברי התוס' שכתבו דצה"פ לא הוי אלא משום נוי ומדינא לא צריך צה"פ כמו גבי משכן שלא הי' צה"פ וכמ"ש התוס' בד"ה ואב"א דהכלונסות שהיו ע"ג ווי העמודים היו מן הצד אבל ק"ל דמאי הקשו לעיל דשאני פתח החצר דהוה לי' צה"פ דאם פתח החצר הי' לו צה"פ מנ"ל דבפתח היכל הי' הצה"פ לנוי אלא דבלא זה קשה דמשמע מדבריהם דדוקא פתח החצר הי' לו צה"פ אבל לעיל ע"א דמקשה והא במשכן כתיב ניחא להו כפירש"י דנימא דוקא גבוה י' ולא קשה לה שהי' צה"פ דהמסך הי' על העמודים וצ"ל דמשמע להו דכיון דלא כתיב שם ווין לא הי' המסך אלא מכותל לכותל ולא הי' תלוי על העמודים ולא הי' צה"פ ופתח היכל רמי לפתח אהל מועד שבמשכן ולכן אפילו אם הי' בפתח חצר צה"פ מ"מ א"צ צה"פ בפתח היכל אלא שהי' שם לנוי ואפ"ה קרי לה הכתוב פתת אפילו בלא צה"פ ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אלא מעתה וכו' הי' לו לעשותו שוה לאולם. ר"ל דהי' להם לעשות מבוי שוה לאולם ובזה יובנו דברי מהרש"א ע"ש ולפי פירושו הפירוש בדברי התוס' דאי אמרינן דמהני צה"פ לגדול ביותר א"כ גם כשהוא שוה לאולם יועיל צה"פ ובאמת פתח אולם אינו קרוי פתח. ויש ט"ס במהרש"א וצ"ל דלא תיהני לי' אמלתרא ודו"ק:

דף ג.

ד"ה אי קלשת וכו' דלמעלה מכ' ללישנא בתרא וכו' כצ"ל. וע"ש במהרש"א עד משא"כ בהוצין אע"ג וכו' כצ"ל:

דף ג:

ד"ה חלל וכו'. עיין במהרש"א עד ואגב דנקט וכו' כצ"ל:

דף ד.

רש"י ד"ה אימא וכו' בת ששה ובלבד שלא יהו מכוונות וכו'. נ"ל שהכל דבור א' עד שוחקות וקאי לפרש דברי ת"ק שאמר ובלבד שלא יהו מכוונות שאין פירושו כמו לרבא שאין מכוונות זו כזו אלא הללו שוחקות והללו עוצבות אלא מכוונות פירושו מצומצמות ודו"ק:

שם תוס' ד"ה גפן וכו' מ"מ מנ"מ וכו'. עיין במהרש"א עד נתמלא מהם והגודש הנעשה וכו' כצ"ל:

שם וי"ל דנ"מ וכו'. כ' מהרש"א ויבא להקל שאין וכו' ע"ש ואינו מובן דאם הכלי נמדד בביצה ומחצה יין והוא יאכל עלין ולולבין כשיעור שיצא מלא כלי זה מים יבא להחמיר ולכאורה נ"ל לפרש דר"ל שהוא אכל עלין ולולבין כשיעור ביצה וחצי וכשימדדנו אח"כ במים ויראה שיצא יותר ממלא כלי זה יאמר שאין כלי זה מחזיק רביעית ואם יאכל אח"כ כשיעור שיצא יין מלא כלי זה יסבור שלא אכל רביעית וזהו מ"ש ויבא להקל שאין זה רביעית [ר"ל שאין כלי זה רביעית] ואינו חייב [ר"ל אינו חייב בכלי זה כלל אפילו כשמפיל יין שיעור כלי זה] וקושטא הוא וכו' אבל לא ידעתי אמאי לא מפרש כפשוטו דהלכתא אתי שלא יבא להחמיר וכשיפיל מים כשיעור כלי זה לא יחייב וכן הוא פשט דבריהם לעיל בשם פירש"י דסוכה דאתי הלכתא דאינו חייב עד שיאכל שיעור שיצא רביעית יין לכן נ"ל לפרש דבריו מ"ש ויבא להקל [ר"ל דהלכתא בא להקל שאין זה רביעית] ואינו חייב [ר"ל כשנשער מה שאכל במים לא יהא רביעית שלם ואינו חייב] וקושטא הוא דהוי רביעית עם מה שנשאר בגודש [ר"ל אם נשער ביין אז יהי' רביעית שלם עם מה שנשאר בגודש] לפי מה שמפיל וכו' [ר"ל שגם כלי ראשונה כשמדדו בביצה וחצי נשאר ג"כ בגודש] אכן מ"ש אח"כ ויבא להקל לומר וכו' ודאי ר"ל שהוא יבא להקל ואתי הלכתא להחמיר ואפשר שלזה דקדק לומר ויבא להקל לומר ר"ל שהוא יאמר כן ולעיל לא כ' אלא ויבא להקל ר"ל שהלכתא להקל בא ודו"ק. ונ"ל דלא ניחא להו להתוס' לומר דשתה יין ורוצה למדוד אם שתה רביעית יפיל הביצה ומחצה ביין ולא במים דפשיטא הוא כמ"ש בהג"ה לקמן לפיר"ת כיון ששתה יין לא ישער אלא ביין ודו"ק. וע"ש במהר"ם ע"ד שפירשו התוס' לעיל כמו וכו' אפירוש התוס' דלעיל וכו' אלא רביעית מים ולכך וכו' כצ"ל:

דף ד:

ד"ה דבר תורה וכו'. כ' בת"י ואי לאו הלכתא ה"א כלו וכ"כ מהר"ם ונ"ל דהיינו לפירוש התוספות אפשר לומר כן אבל לפירש"י ע"כ אדרבה אי לאו הלכתא ה"א אפילו מיעוט

שאינו מקפיד ולכן בבשרו דליכא הלכתא לפירושו אפילו שאינו מקפיד חוצץ ודו"ק. ועיין במהרש"א עד ולא ידענא מי הכריחם לכך ולענ"ד דבריהם מוכרחים דרש"י פי' שם דמבשרו במים ילפינן שלא יהא דבר חוצץ וכ"מ מדברי התוס' שם שכתבו דדרשינן בשרו שלא יהא דבר חוצץ וע"כ קשה להו דכיון שיש הל"מ שיעור חציצה וממילא ידענו דחציצה פוסלת למה לי בשרו דחציצה פוסלת והוצרכו לתרץ לבית הסתרים הן אמת דרש"י כ' כאן כל בשרו משמע כל בשרו כאחד משמע דמכל ילפינן חציצה אבל התוס' דהתם אזלו לפירושם דהתם וגם לפירש"י דכאן צריכין אנו לתירוץ התוס' דהתם דקשה למה לי כל ודו"ק:

שם ד"ה מותר וכו' ולא רצה וכו'. כ' מהרש"א מיהו ק"ק וכו' ור"ל אמאי קאמר התלמוד ואב"א דכ"ע קורה משום היכר דמשמע דלאוקימתא קמייתא קורה משום מחיצה הול"ל סתמא ואב"א הכא בהיכר של מטה וכו' ונלענ"ד ליישב דכוונת הגמרא דלאוקימתא קמייתא סתמא אמרו ובין למ"ד קורה משום מחיצה ובין למ"ד משום הכירא א"ש דפליגי אם מותר להשתמש תחת הקורה ואח"כ קאמר ואב"א וכו' דהך אוקימתא א"א אלא למ"ד קורה משום היכר ומ"מ גם דברי רש"י נתיישבו דכיון דלמ"ד קורה משום מחיצה הוכרח לפרש פלוגתתם מדיוק לשון הגמרא דהך אוקימתא קאי למ"ד קורה משום מחיצה לא חש להאריך ולפרש גם למ"ד משום הכירא והתוס' לא הקשו אלא אמאי לא מפרש רק למ"ד משום הכירא שהוא אוקימתא ראשונה (בדף ח' ע"ב) ועוד דקיי"ל כן ואהא תירצו שפיר וממילא נדע דלא חש לפרש למ"ד השני ודו"ק:

דף ה.

רש"י ד"ה בקרן זויות וכו' כזה. הוא הציור שנדפס לעיל ד' טפחים על ד"ט וקו אלכסון מצד א' של טפח על ג"ט וכן מצד השני אותו הציור צ"ל כאן ומה שנדפס כאן ציור ג' כתלים ופס קאי על ד"ה לחי הבולט מדפנו של מבוי:

שם תוס' ד"ה ואי וכו' היינו דאיכא וכו'. עיין במהרש"א עד משא"כ גבי אורך וכו'. וצ"ל לפירוש התוס' דמ"מ ב' חצרות לא משכחת לה דבצד רוחב א"א אלא חצר א' אבל רש"י ניחא לי' לפרש לשיטתו דא"א אפילו פתח א' ודו"ק:

שם):

ד"ה דפתח וכו'. הציור שנדפס בשם רש"ל הוא טעות ודברי מהרש"ל ומהרש"א המה לאחדים וכ"מ להדיא מדברי מהרש"א ע"ש ודו"ק ובציור הג' שנדפס במהרש"ל יש ט"ס וכצ"ל ודו"ק:

(שם ע"כ):

רש"י ד"ה פחות וכו' וד"ה ד' אמות וכו'. שייך לעיל ע"א וכן תוס' ד"ה פחות וד"ה ארבע שייכים שם:

שם תוס' ד"ה אינו דין וכו' וליכא למימר פס ד"א וכו'. כ' מהרש"א דאינו מדוקדק דהול"ל ד"ט ע"ש. ולא הבינותי דפס ד"ט גם גבי מבוי מהני דעד ד"א נידון משום לחי אע"כ פשיטא להו דבחצר כל יותר מד"ט טפי עדיף וגם ד"א מועיל ועל ד"א סובב הולך כל דברי רש"י ותוס' דאל"כ לא שייך כלל להקשות דנילף דיועיל ד"א במבוי שמנה כיון שגם בחצר אינו מועיל אע"כ פשיטא להו דמועיל בחצר ודברי התוס' מדוקדקים ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד ונ"ל וכו' ולפ"ז צריך ביאור לחלק בין תירוץ זה ובין ועוד של התוס' גם מדברי מהרש"א בד"ה ק"ו מבואר שגם היכי שאינו יכול ללמוד בק"ו משום דיו ליכא למימר תוכיח ונ"ל דס"ל למהרש"א דכל דבר שאינו יכול ללמוד מק"ו ליכא למימר תוכיח ודוקא פרצת עשר דשפיר יש ללמדו בק"ו אלא משום היא הנותנת לא ילפינן לה דהיא פירכא כ"ד אמרינן יוכיח ופרכינן מה לחצר שכן פרצתו בעשר משום דהפירכא כ"ד אינו סותר היוכיח וכמ"ש מהרש"א בדבור שאח"ז ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה שפרצתו וכו' דגמירי לה מסיני וכו'. עיין במהרש"א עד דהא מבוי מפולש וכו' דפליגי אדר' יהודה וכו' כצ"ל. לכאורה אינו מובן אמאי נקט מבוי מפולש לרבנן דר' יהודה לקמן (דף ו' ע"א) דס"ל דהוי רה"ר ולא משתרי בלחי וקורה אא"כ עשה מצד א' צורת הפתח לת"ק ולחנניה דלת ובפשיטות טפי הי' יכול לומר מבוי שאינו מפולש דאע"ג דמדאורייתא מותר לטלטל בו מ"מ לא הוי כרה"י לחייב הזורק מרה"ר לתוכו וע"י לחי או קורה נעשה רה"י וחייב הזורק מרה"ר לתוכו וחכמים אסרו לטלטל אא"כ נעשה רה"י מדאורייתא לחייב הזורק לתוכו מרה"ר וצ"ל דלרבותא נקט מבוי מפולש דאע"ג דהוי רה"ר דאורייתא מ"מ לאחר שעשה צה"פ בצד אחד נעשה רה"י דאורייתא ע"י לחי או קורה לחייב הזורק לתוכו מרה"ר כנלענ"ד ודו"ק:

דף ו.

ד"ה מצדו וכו'. מ"ש מהר"ם דפחות מד' הוי לבוד אינו מדוקדק דדוקא פחות משלשה הוי לבוד ודברי מהרש"א מדוקדקים יותר ע"ש:

שם ד"ה רב אמר וכו'. עיין מהר"ם עד בא"ד וגבי מבוי וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ולחי וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי קושייתו דגם לרב שפיר נוכל לומר דשני לחיים של צורת הפתח רחבים ונתמעט האויר מי' ודו"ק:

דף ו:

ד"ה וכי תימא וכו' וקורה מהני מדרבנן וכו'. עיין במהרש"א עד אבל מדרבנן בין וכו' כצ"ל. ומ"ש דמדאורייתא אין חילוק בין י"ג לי"ו ומהני לחי וקורה אינו מדוקדק דמדאורייתא לא בעינן לחי וקורה וכיון דס"ל ב' מחיצות דאורייתא מותר מדאורייתא לטלטל בלא לחי וקורה ומדרבנן בעינן בי"ג לחי וקורה ויותר מי"ג לא מהני גם מ"ש היכי דאין להם ב' מחיצות אינו מדוקדק כ"כ דכשאין להם ב' מחיצות לא שייך לשער הרוחב דהוי הרוחב עד קצה העולם ויותר הי"ל לומר אי אמרינן ב' מחיצות אינו מועיל מדאורייתא כגון לת"ק ודו"ק:

שם ד"ה והאמר וכו'. עיין במהרש"א עד דהוי אליבא דר' יהודה וכו' כצ"ל:

דף ז.

בת"י ד"ה ומיהו וכו' אבל באדם וכו'. ומ"מ צ"ל דחסרון הגלגולת הוי עם קרום העליון דא"א לומר דהוי בלא קרום העליון אלא דטרפותו משום דסוף הקרומים ליפסק ובאדם הקרומים קשים ואין סופם ליפסק דהא ב"ש וב"ה לענין טומאת אהל מיירי ומטהרי בחסרון גלגולת ומיירי בגוונא דטרפה בבהמה וראינו כמה ב"א שניטל מעצם גלגולתם וחיו אע"כ דמיירי עם נקיבת הקרום ומ"מ צריך באדם חסרון גלגולת ומ"מ צ"ל דמ"ד דבנקיבת קרום העליון לחוד טרפה לא ס"ל וכן לטרפה אחסרון גלגולת דלדידי' לענין טרפה בנקיבת קרום כל שהו בלא חסרון גלגולת טרפה ומ"מ לא ניחא להו לומר דלדידי' מחלוקת ב"ש וב"ה בלא נקיבת הקרום דלא אשכחן דפליגי בפירוש דברי ב"ש וב"ה ודו"ק:

שם ד"ה ונהג וכו'. עיין מהר"ם עד דלא הפריש וכו' ועיין בר"ה (דף י"ד) כצ"ל. ועמ"ש שם בעזה"י:

שם רש"י ד"ה ומסיים בה וכו'. מה שמצייר בדפוס כזה הוא טעות דבמבוי מפולש מיירי וצ"ל הציור כזה ועיין מהרש"ל ומהר"ם ודו"ק:

דף ז:

דף ז/ב

תוס' ד"ה דאי וכו' ולא נקט חצר וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דדברי התוס' כפשטן דל"ל דאיסור דנפרץ לחצר הוא משום מפולש ומשום שנפרץ במלואו דא"כ הוי ניחא טפי למנקט רחבה אבל השתא דנקט חצר ולא רחבה משמע דהאיסור הוא רק משום מפולש ודו"ק:

שם לא הוה קמ"ל רב מידי וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל להוסיף על פירושו דבגמרא (דף ח' ע"א) אמרינן דרב משמיענו דאפילו דרסי בה רבים דהיינו שנפרצה כותל השני דדרסי רבים מרה"ר זו לרה"ר זו ואי הוה פתח גמור גם זה פשיטא דלא אתו רבים ומבטלי מחיצתא ודו"ק:

שם ד"ה בעירבו וכו'. לא תירצו בימי רבי יוסף וכו' עיין במהרש"א וכוונתו דאין כוונת התוס' דלתירוץ דכאן בעירבו לא שייך מלתא דרב יוסף דודאי שייך בין אליבא דרב יהודה ובין אליבא דרב דשניהם לא אסרו משום פילוש אלא כוונת התוס' דלפירש"י גם אי רב יוסף ס"ל כדס"ד מעיקרא ולא תירצו בימיו תירוץ דכאן בעירבו א"ש לאפוקי לפיר"י לא שייך מלתא דרב יוסף רק לתירוץ דכאן בעירבו ודו"ק. לא מהני לחי אלא לר' יהודה וכו'. נ"ב דהב"ח מחק תיבת אלא ולא הבינותי (דבדף ו' ריש ע"ב) אמר ר' יהודה עושה לחי מכאן ולחי מכאן וכו' ופליגי רבנן עלי' לכן לענ"ד גירסא שמפנים עיקר ודו"ק:

שם והא דלא משני וכו'. נ"ל דר"ל שיתיישב עכ"פ הא דלרב אסור משום פילוש ולרב יהודה מותר אבל הא דלרב אינו אוסר אע"ג דלא עירבו ולרב יהודה אוסר בלא עירבו עדיין לא יתיישב ודו"ק:

שם ור"י מפרש וכו'. יש לדקדק לפיר"י מאי קאמר השתא דא"ל רב ששת וכו' מאי חידש ר"ש דרב מיירי בלא עירבו הא המקשה ידע דרב מתרי טעמי אסר חד דלא עירבו ואידך דהוי פילוש דמיירי בצדי חצר ולא חידש המתרץ אלא דרב יהודה מיירי בעירבו ובכלה באמצע רחבה וזה לא שמעינן מדברי ר"ש כלל ולכאורה הייתי ר"ל דר"ש אשמעינן דטעמא דרב דוקא משום לא עירבו ולא משום פילוש וטעמא דנקט נפרצה חצר כנגדו כמ"ש רש"י לרבותא דשריותא דחצר ויתיישב לשון השתא ס"ד שכתבו התוס' במלתא דרב ויתורץ מ"ש מהרש"א דאין זה מדוקדק דלפ"ז יהיה מדוקדק דלמסקנא לא מיירי משום פילוש אבל אין זה נכון דהכל טעמא מאי הא יכול להעמיד מלתא דרב כדקס"ד כיון דע"כ רב יהודה מיירי בכלה לצדי רחבה כמ"ש התוס' למסקנא א"כ ל"ק דרב אדרב גם לא א"ש מ"ש התוס' לקמן דכיון דתרווייהו מלתא דרב מה שסתם כאן פירש כאן והיינו דבמקום אחר פירש דבכלה לצדי החצר אסור משום פילוש לכן נ"ל דלפיר"י קאי מלתא דר"ש גם ארב יהודה וכאן שעירבו ר"ל רב יהודה מיירי בעירבו וחידש דר"י מיירי בעירבו ודו"ק: (שם) אלא מיירי וכו'. ר"ל דמהא דא"כ הוה כלה לבקעה הי' אפשר לומר דמיירי כאן פחות מסאתים אלא דמתחלה כתבו דע"כ לא דמי ממש להההוא דפ"ב ולא כרש"י שהשוה אותם וא"כ נוכל לאוקמא כאן דאית בה דיורין מדמפליג וכו' ודיורין דרחבה אע"ג דלא הוו דיורין גמורין אסרו דלא גרע מחורבה ולכאורה אפשר לפרש גם

ההוא דפ"ב כשיש בה דיורין אלא דהוקפה ואח"כ עשו בה דיורין ולא הוי מוקף לדירה ומ"מ לאסור הוי דיורין ודו"ק:

דף ח.

רש"י ד"ה וכו' כשיש לחיים וכו'. ר"ל כשרוצים בני שני הראשים לתקן וממילא כאן כשבני ראש א' רוצים לתקן צריך לחי בעקמומית ודו"ק:

דף ח:

ד"ה ולרבה וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א והנה בטור וש"ע סי' שס"ה ס"ג כתבו בפשיטות דחצר מותר אפילו נפרץ נגד פרצת המבוי ונ"ל לפרש דמ"ש רש"י בד"ה תרתי ומלתי' דרב וכו' ר"ל אע"ג דמעיקרא קאמר דמברייתא ה"א דוקא זה שלא כנגד זה ורב קמ"ל דאפילו זה כנגד זה מ"מ לרבה דאמר דרב מיירי זשכ"ז ע"כ לא שמעינן מרב דאפילו זכ"ז אלא הא דשרינן החצר אפילו זכ"ז משום דמסתמא מיירי גם זכ"ז א"כ גם מברייתא יש ללמוד כן וה"ה שהי' יכול לומר שגם החצר אינו מותר אלא זה שלא כ"ז כיון דלא נשמע מדברי רב אלא משום דס"ל להלכה דהחצר מותר אפילו זכ"ז אמר כן ואפשר דמשמע לי' כן מדברי רבה דאמר הא דאמרת לאמצע רחבה מותר דקאי אמבוי דלגבי רחבה לא שייך לחלק בין אמצע רחבה לצדי הרחבה ונ"ל שזהו כוונת מהרש"ל ונתיישב קו' מהרש"א עליו מהא דאמר לעיל אי מהתם וכו' ודו"ק:

שם ד"ה כמאן כשמואל וכו'. כ' מהרש"א דהו"מ להוכיח מכאן כרש"י דלרב וכו' ע"ש והנה לפנינו לעיל (דף ו') ברש"י ותוס' לא נמצא חולק על פירש"י לרב ומ"מ התוס' כתבו הוכחות לפירש"י ע"ש אכן הרא"ש שם כ' דר"י חולק על פירש"י וס"ל שגם לרב א"צ כלום בעקמומית והקשה עליו מכאן אבל אח"כ כ' והא ליכא לאקשויי לפיר"י וכו' מבואר דמכאן לא קשה לפיר"י דלרב לא סגי בצ"ה לגדול דמ"מ כל מבואות קטנים הוי עקומים כל א' לחברו ע"ש ודו"ק וע"ש בק"נ אות כ"ג:

שם ד"ה ואידך גיסא וכו'. נ"ב איפכא מסתברא וכו' וא"ש וכו'. אינו מובן לי דלשמואל א"צ צה"פ כלל ואנן לרב קיימינן ולא לשמואל ואלו היו עושין צה"פ בפלושו לר"ה הי' צריך עוד צה"פ למבוי גדול כמו שמסיים א"נ וכו' ואפשר יש איזהו ט"ס בדבריו ודו"ק:

שם ד"ה צדו וכו' כזה ובד"ה אם פחות ובד"ה ארבע צריך להחליף הציורים מזה לזה ועיין במהרש"ל שם הציורים כהוגן אלא שדבורי רש"י מהופכים שד"ה ארבע הוא קודם ד"ה אם פחות ודו"ק:

שם תוס' ד"ה הכל מודים וכו' ומשום היכר. עיין במהרש"א עד כמ"ש התוס' לעיל (דף ה' ע"ב) ד"ה ארבע:

דף ט.

גמרא רב אשי אמר וכו'. עיין במהרש"א עד ומשוכה היינו בגובה וכו' וק"ל דהא רש"י פי' שתלויה היא למעלה מגובה כותלי המבוי וכ"מ לשון תלויה ומשמע נמי בגובה לחוד ולכאורה הי' נראה לומר דלבוד הוי רבותא טפי מחביט כדמשמע מדברי התוס' דרצו לומר דחביט יועיל אפילו ביותר מג' לכן לא הי' אפשר לפרש משוכה שהיא קצרה או תלויה בגובה דהוי זו ואצ"ל זו לכן לא הקשה מהרש"א אלא דיפרש משוכה בגובה או תלויה שהיא קצרה וזהו טעם רש"י בראש העמוד שפירש תלויה שהיא קצרה ולא פירש בגובה שיהי' ק"ו ממשוכה ואע"ג שגם השתא הוי זו ואצ"ל זו דהא אליבא דאמת רחוקה אסור מ"מ המקשה הי' סבר דשוים הם אבל מ"מ אין דעתי נוחה בזה דהא אפשר לומר דאשמעינן דאפילו תלויה בעינן פחות מג' ורש"י הוכרח לעיל לפרש תלויה שהיא קצרה דאכתי לא אסיק אדעתיה כלל לאוקמא בגובה דהא התרצן מתרץ משוכה מרוח אחת ותלויה משתי רוחות דהיינו שהיא קצרה משמע שגם בס"ד מיירי מקצרה אבל לרב אשי דחידש לאוקמא בגובה ניחא לפרש תלויה בגובה כמשמעותה וממילא אפשר לפרש בגובה לחוד ונלענ"ד ליישב קו' מהרש"א כמ"ש רש"י משום ב' רוחות לא אצטריכא ליה וכו' ה"נ משמע ליה לרב אשי דמשום גובה לחוד לא אצטריכא ליה דמ"ש חבוט מלבוד לכן הוכרח לפרש חדא קתני וזה מדוקדק בלשון הגמרא שסיים מהו דתימא וכו' דל"ל זה הא מעיקרא לא הקשה מה קמ"ל אלא דלכאורה לא משמע ליה לפרש משוכה מרוח אחת ותלויה משתי רוחות דל"ל תרווייהו לכך סיים מ"ד מרות אחת אמרינן וכו' ורב אשי לא ניחא ליה בזה כמו שפירש"י ומטעם זה לא ניחא ליה נמי לפרש משוכה שקצרה או תלויה בגובה לכן הוכרח לפרש משוכה והיא תלויה וקמ"ל דאפילו לבוד וחבוט אמרינן ודו"ק:

שם והיכי דמי כגון שנעץ וכו'. ה"ה שהי' יכול לפרש כגון שנעץ קנה באמצע הפתח כמו שפירש"י לעיל בד"ה או תלויה ולעיל היה יכול לפרש כמו כאן ולא ידעתי למה שינה פירושו ודו"ק:

שם ורבא אמר וכו'. נלענ"ד דרבא מייתי ראי' מרב דימי דלא גזרינן בפחות מד' דלמא אתי לאפוקי לר"ה ואביי דחי דהתם מיירי בגבוה ג' אבל בנמוך גזרינן וכמ"ש רש"י וס"ל לרבא דבין לחיים מקום בפ"ע היא ולכן ברחב ד' אסור ובפחות מד' אע"ג דמקום בפ"ע הוא בטל להכא ולהכא ומותר לתרווייהו או למבוי לחוד וכמ"ש הריטב"א בחידושיו ע"ש אבל אי הוי ס"ל דבין לחיים הוא מן המבוי לא שייך לחלק בין רחב ד' לפחות מד' דלא שייך לומר מקום בפ"ע הוא כיון שהוא מן המבוי ובזה יש לפרש דברי התוס' לעיל

ע"ב ד"ה הכל מודים דע"כ טעמא דרבא לא משום דס"ל משום הכירא דא"כ רחב ד' נמי מותר דחודו החיצון הוי היכר וכל בין לחיים הוא מן המבוי ולא שייך לומר מקום בפ"ע הוא אע"כ אע"ג דס"ל לרבא משום הכירא אפ"ה לא שייך למבוי ולאו הא בהא תליא וע"כ טעמא דרב חסדא לעיל משום גזירה וגבי לחי גזיר ולא גבי קורה וזהו דעת הגאונים שהביא הריטב"א דמלתא דרבא דהכא לא שייכא במאי דס"ל גבי לחי העומד מאליו לחי משום הכירא ע"ש כנלענ"ד ונתיישב קו' מהרש"א בתוס' שם ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה ורבא וכו' ותדע דלאביי וכו'. עיין במהרש"א עד היינו ע"כ וכו' ולא הבינותי דלרבא משמע דבכל בין לחיים שרי ואין חילוק בין גבוה ג' או לא והוי מקום פטור ומותר לתרווייהו או למבוי לחוד והתוס' כתבו ג"כ דהוי כלפנים ודו"ק:

שם ד"ה לרשב"ג וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו לרבא דמוקי לדר' יוחנן בפתוח לכרמלית תקשה על ר"י אמאי לא מפרש בפתוח לר"ה ובמשך ארבעה אלא שהי' צריך להאריך לכן סתם וממילא נפרש בפתוח לכרמלית ודו"ק:

דף ט:

ד"ה ולרשב"ג וכו' דסתם מבוי וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו וכו' נלענ"ד דלא ק"ל דה"נ יאסר כל המבוי כמו קורה המונח ע"ג יתידות דפשיטא דכאן כיון דקצת לחי הוא בתוך המחיצות ולחי אין לה שיעור מיעוט לחי שהוא בתוך המחיצות מתיר את המבוי כמו קורה שרחבה ב' טפחים ומונח טפח על כותלי המבוי וטפח בולט לחוד דלא אשכחן שיאסור המבוי משום דחודו החיצון הוא רחוק מן המבוי וע"כ קצה החיצון של טפח הפנימי מתיר את המבוי וה"נ בלחי כל שהוא קצה החיצון של מיעוט אשר בתוך המחיצות מתיר המבוי אלא דמשמע מדברי התוס' דלא קשה להו אלא דאיך יתיר את ר"ה כיון דאורך כתליו שוין אבל אי הוי אורך כותל שכנגדו כמו הלחי המושך כלפי חוץ מכותל זה הוי ניחא להו דמתיר הלחי נגדו עד כותל השני אע"פ שהוא להלן מאורך כותל הזה לכן ק"ל אמאי נתיר להלן מאורך הכותל לזה כ' י"ל וכו' ר"ל דהתם אפילו נימא דחודו החיצון יורד וסותם אכתי חסר משני צדדין וצ"ל שגם משני הצדדין יורד וסותם זה לא אמרינן אבל כאן מן הצד היא דבוקה לכתלים לכן גם חודו החיצון הוי דבוק לכתלים ודו"ק:

שם רש"י ד"ה נראה מבחוץ וכו'. עיין הציורים בקרבן נתנאל אלא שצריכים תיקון קצת והיינו דלפי' הב"י הוי נראה מבחוץ כזה ומ"ש רש"י להלאה מרוחב הכותל ר"ל חוץ לרוחב המבוי ולפי' רמ"א היא כזה ומ"ש

להלאה מרוחב הכותל ר"ל שנמשך להלאה מרוחב הכותל לחוץ לצד אורך המבוי אבל אם לא העמיד הלחי בקצה אורך הכותל אלא מצד הכותל לאחורי המבוי כזה שאינו נראה מבפנים כלל שאינו מוסיף כלל על אורך הכותל גם לפי' הב"י לא מהני ודו"ק:

שם ד"ה בין שכניסתו וכו' ששקע הכותל מאחריו וכו' פי' הט"ז סי' שס"ג ס"ק ו' דמאחריו היינו קצה הכותל שלצד הסתום של המבוי והיינו כזה ומ"ש בד"ה בין שנראה כגון ששקוע הכותל מלפניו ר"ל קצה הכותל של צד הפתח כזה ופירשו התוס' דבריו כשיש ב' מבואות זה אצל זה ר"ל כזה

ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כותל וכו' קשה וכו'. עיין במהרש"א עד חוץ כזה ועיין בק"נ אות מ"ד שמישיב קו' זו:

שם דאין זה שייך בחצר. עיין במהרש"א עד כמ"ש התוס' לעיל ר"ל (דף ה' ע"ב) אבל לא הבינותי מ"ש מועיל יותר אם סתמו דזה לא שייך אלא כשריבה ברוחב המבוי ולא לאורך המבוי ודו"ק וצ"ע:

שם וריצב"א וכו'. עיין במהרש"א עד כמ"ש לעיל, ולפי מ"ש הק"נ שם ג"כ יש ליישב ודו"ק ואין להאריך:

דף י:

ד"ה עושה פס וכו'. עיין במהרש"א עד כצורה זו נ"ל דר"ל כזה

():

שם הב' פתחים פתוחים וכו' שהי' מפולש מג' רוחות ובאמצע וכו' כצ"ל. ומשמע מדבריו שלא הי' מפרש דברי התוס' כגירסת מהר"ם אלא על מבוי עקום כ"ד ודו"ק:

שם ד"ה עור וכו' ובה פותח טפח וכו'. ר"ל דמבואר שם דה"ה פחות מטפח והתוס' קצרו ונקטו רישא דמלתא ע"ש:

דף יא.

ד"ה חצר וכו' פשיטא דמהני צה"פ וכו' לא הבינותי דהא לא בעינן צה"פ במחיצה אחת ואפשר דכוונתם במפולש ומ"ש אמחיצה אחת היינו משום דממחיצה ששם הפתח לא מיירי דודאי ניתר בלחי או קורה במבוי ובחצר בשני פסין ולא נשאר אלא מחיצה אמת ומהני בה צה"פ או כוונתם לר' יוסי דבעי לחי רוחב ג' מהני צה"פ אע"פ שאין הלחיין רחבין ג' וכמ"ש התוס' לעיל בד"ה איפכא ודו"ק. ועיין במהרש"א עד וכה"ג כתבו התוס' לעיל (דף ה' ע"ב):

שם ד"ה מה יתר וכו' שכן פרצתו בארבע וכו'. ר"ל למאן דס"ל כן (בדף ה' ע"ב):

שם ד"ה אילימא וכו' והשר מקוצי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד גם להשר מקוצי קשה מפסי ביראות ומשיירא אע"ג דלרב יוסף לא מועיל צה"פ לפרוץ מרובה היינו לרב ומ"מ קשה אמתניתין ומ"ש עוד מהרש"א דהרא"ש הקשה בפשיטות לפי המסקנא לכל הפירושים לא הבינותי דלפי' ריצב"א גם למסקנא מיירי דוקא בשתי מחיצות ולק"מ ודו"ק:

דף יא:

ד"ה הכא וכו' והשתא וכו'. נ"ל דלאו דוקא דה"ה אי נימא התם ע"ג הכא מן הצד ג"כ יתיישב גם לר"ל והתם דאמר גם לשבת מיירי על גבן והכא דאמר לשבת לא מיירי מן הצד וא"צ לומר הא דידי' הא דרבי' ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה אביי וכו' ל"א וכו'. דלולי פירושא דאביי ה"א דטעמא דרבנן דחוקקין להשלים והוי כנוגעין אבל לאביי דרבנן ס"ל אין חוקקין להשלים ע"כ א"צ נוגעין כ"כ הריטב"א ע"ש:

דף יב.

תוס' ד"ה ור"נ וכו'. בת"י לר' רחבים ג' וכו' כצ"ל:

שם בתוס' אלא כר' אתיא וכו'. ר"ל והא דאמרינן וסבר לה כר' יוסי דוקא רב אדא בר אבימי ס"ל כן אליבא דר' אבל שאר אמוראים ס"ל דר' לא ס"ל כר' יוסי ודו"ק:

שם ד"ה וכי תימא וכו' פירוש למה אטעייה וכו'. נ"ל דר"ל אמאי נקט דבארבעה הוי רוב דופן הא לא צריך לא ארבעה ולא רוב דופן ודו"ק. ובגליון ואם היינו גורסים בבציר מארבעה סגי ר"ל דלא היינו גורסים למה לי ארבעה וכו' אלא בבציר מארבעה סגי ודו"ק:

דף יב:

ד"ה הב"ע וכו' וריב"ן מפרש וכו'. עיין במהרש"א ודבריו אינם מובנים לי דהיכי דלא קיימו מחיצות לא אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה כדלקמן (דף י"ז ע"א) וכ"כ מהר"ם ע"ש אכן גם דברי מהר"ם אינם מובנים לענ"ד דהיכי דנשארו גידודי ודאי לא חמיר נפרצה בשבת מנפרצה בע"ש דמה לי אם לא היו מע"ש אלא גידודי גבוהים עשרה ובשבת כיסה אותם המים ומה לי כשהיו מע"ש מחיצות גמורות ובשבת נפרצו ונשאר גידודי גבוהים י' והמים כיסה אותם וכי משום שהיו מחיצות יותר מע"ש גרע אלא נלענ"ד דנפרצה מע"ש לאו דוקא אלא ר"ל דהפירצה יכול להיות אפילו בע"ש אלא דהמים ע"כ מיירי שבאו בשבת ואז אמרינן שבת הואיל והותרה הותרה כיון דקיימי גידודין ודו"ק:

שם בת"י ואע"ג דהכא אמר דבעשר א"צ כלום והתם בעינן אפילו בעשר וכו' כצ"ל. ור"ל דרב יהודה (בדף פ"ו) ס"ל דאפילו בעשר בעינן שיראו ראשי קנים. ומ"ש דאיכא למיחש וכו' דדוקא בפרצה הוי בעשר כפתח ואיכא היכרא אבל בין שתי חצרות אפילו בעשר

חיישינן דלמא אזיל דלי לאידך גיסא. וה"ה שהי' יכול להקשות דהתם המחיצה עשויה לשם מים ואפ"ה בעינן שיראו ראשי קנים ועיין מהר"ם ודו"ק:

שם רש"י ד"ה הכשירו בקורה וכו' בין לקולא בין לחומרא. משמע לכאורה בין שיהי' רה"י לקולא ובין שיהי' רה"י לחומרא אבל אינו מובן דמהו רה"י לקולא הא גם אם אינו רה"י כרמלית הוא ומותר מדאורייתא לטלטל בתוכו ומתוכו לרה"י ומרה"י לתוכו ונ"ל דכוונתו דהמחיצה הרביעית קולא וחומרא דאם אין לו רק ג' מחיצות הזורק מרה"ר לתוכו פטור והוי קולא ואם יש מעט ממחיצה רביעית הוי חומרא דהזורק מרה"ר לתוכו חייב ועיין בריטב"א ודו"ק:

דף יג.

תוס' ד"ה ע"ז וכו' לא שייך וכו'. עיין במהרש"א אכן לקמן (דף ע"ב ע"ב) בתוס' ד"ה אבל הקשו אמאי אשמעינן דמודו ב"ש ואפשר דמהרש"א מחלק דדוקא בלשון לא נחלקו לא שייך להקשות אמאי דקאמר דמודו ב"ש אבל בלשון בד"א משמע דאשמעינן דין חדש ושייך שפיר להקשות אפילו כה"ג ומ"מ אין דעתי נוחה בזה דמ"מ מנ"ל להתוס' לחלק בזה דהא ראייתם משבת (דף קל"ה ע"א) דפריך הכי והתם קאי אמה שאמר ר"א הקפר שנחלקו ומנ"ל דבלשון בד"א שייך להקשות אפילו אמ"ד לא נחלקו אלא משמע דלא ס"ל כלל חילוק בין מ"ד נחלקו למ"ד לא נחלקו. שוב ראיתי בריטב"א שהביא בשם התוס' קושיא זו על אותו התלמיד וכ' ליישב בשם י"מ דהאי תלמיד אתא לפרש לנו דברי רשב"ג דאמר לעיל (דף י"ב ע"א) דבמבוי פחותה מד"א א"צ כלום דאין ר"ל א"צ כלום ממש, אפילו לב"ה אלא א"צ לחי וקורה לב"ש אבל צריך לחי אלל קורה ולא הבינותי דאכתי רשב"ג גופי' מאי אתי לאשמעינן וע"ק דהא האי תלמיד הוא ר"מ וקשה לומר דר"מ בא לפרש דברי רשב"ג שהי' בדורו כדאיתא בסוף הוריות ומשמע דכשהי' ר"מ תלמיד גם רשב"ג הי' תלמיד וכ"ש דמשום ר' ישמעאל אמר וקשה מאוד דר' ישמעאל בא לפרש דברי רשב"ג ונלענ"ד שבא להורות דלא נימא דדוקא פחות מד"א פליגי ומד"א עד י' מודו ב"ה דבעינן לחי וקורה קמ"ל דאדרבה להיפך משא"כ לקמן (דף ע"ב) א"א לומר דקמ"ל דלא נימא דדוקא בעירוב בא אצלן פליגי דא"כ לא הו"ל לב"ה לומר עירוב אחד לכולן אלא פטורי לגמרי דבית שמניחין בו עירוב א"צ ליתן פת אע"ג דבברייתא שם איתא אם היה עירובן בא אצלן עירוב א' לכולן אפשר לומר דנקיט לישנא דב"ה אבל אב"ה גופא קשה וע"כ דמוליכין עירובן למקום אחר ודאי פליגי לכן הקשו שפיר ובשבת שם אה"נ דמתרץ כן דלמא ה"ק לא נחלקו ב"ש וב"ה בדבר זה ר"ל דאשמעינן דלא נחלקו בחול כפירש"י ודו"ק ועיין בא"מ רפ"ב דנזיר:

דף יג:

ד"ה שיודע וכו' וכי מסיק וכו'. עיין במהרש"א עד שהביא ר"י מדכתיב וכו' כצ"ל:

שם ועוד על ק"ו דרבינא וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק"ק וכו' ולא הבינותי דלענין מה אין דם נחש כבשרו הא שניהם אין מטמאין ואם ר"ל דאפילו אי הוי בשרו מטמא מ"מ לא הי' דמו מטמא עדיפא להו להתוס' לומר האמת דשניהם אין מטמאין וכמ"ש הרמב"ם בפירוש ספ"ד מה' אבות הטומאה דטהור מכלום. גם מה שהקשה מהרש"א לעיל דה"מ למימר ומה בהמה שאין מטמא במגע בכעדשה נלענ"ד לתרץ דהי' אפשר לומר דיו לבא מן הדין להיות כנדון דמ"מ לא אתי אלא מכח טומאת כעדשה ודיו כטומאת כעדשה דוקא במגע ולא במשא משא"כ דמו כבשרו אי נימא דכזית מטמא במשא גם דמו מטמא במשא וליכא דיו ודו"ק:

שם במשנה כדי לקבל אריח לרחבו. נ"ב ס"א לארכו והוא תמוה דאורך אריח הוא ג"ט כדלקמן בגמרא וגירסא שבפנים עיקר ואולי מ"ש לארכו ר"ל אורך האריח לאורך הקורה ודו"ק:

דף יד.

בת"י ד"ה והר"ח וכו' וא"ל אתנייה רחבה כו' דהלכתא רחבה ובריאה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ועי"ל וכו' וא"כ וכו'. אינו מובן דלרב יהודה לרבנן בעינן בריאה ולר' יהודה לא בעינן ולדידי ח"ש ההיא מלתא דרב כר' יהודה דר"י לא הזכיר רחבה טפח ונ"ל שצריך לציין אפירש ר"ת שכתבו התוס' והשתא פריך מר' אלעי דמסתמא הוי כרבנן ואהא כתבו ועי"ל דארב יהודה פריך דלדידי רבנן ס"ל אע"פ שאינה בריאה ור"י ס"ל בריאה וא"כ ההיא מלתא דרב כמאן אתיא ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אתנייה וכו' שאינה בריאה במלתייהו דרבנן וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה והאיכא וכו' וקשיא דאין החשבון מדוקדק וכו' ר"ל דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו מעט יותר מג"ט וכמ"ש הש"ך ביו"ד סי' ל' סק"ה וא"כ כיון שאין בהיקפו של ס"ת כשהוא נגלל עד תחלתו רק ששה טפחים אין ברחבו ב' טפחים אלא כשנגלל לאמצעיתו וכשנגלל לתחלתו יכול לישב בב' טפחים וגם כאן קשה כיון דבלא"ה יש מעט יותר מן אמה לפי חשבון המדוקדק אלא דלא דק א"כ מה קשה לו אהאי משהו דאפשר לומר שיש עוד יותר משהו ולא דק בי' ודו"ק:

דף טו:

ד"ה מה ספר וכו' בפרק בכל מערבין וכו'. נ"ל דר"ל דה"ה כאן הי' יכול לומר מה ספר שבא מבעלי חיים שגידולם מן הארץ ודו"ק:

שם ד"ה ורבנן וכו'. עיין מהר"ם עד אלא וכתב לבד וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ע"מ וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ואין דבריו מובנים לי דממ"נ אי נימא דהיכי דאפשר שלא תהי' אגידא ביה הוי כריתות מאי מתרץ דאפשר שיקנה בית אחר הא אפשר שלא יקנה ואפילו נימא דאכתי יש לחוש שמא יקנה עוד מ"מ הא אפשר שימכור ביתו וימות ואי נימא דבעינן שודאי לא תהא אגידא בי' מאי מקשה ממכר הא שמא לא ימכור ביתו ונ"ל דס"ל דבעינן שודאי לא תהא אגידא בי' והתוס' מקשים דמ"מ לאחר שימות אבי' יחול הגט למפרע דעתה אינה אגידא בי' ושפיר הקשה מהרש"א ממכר ושפיר תירץ דבמכר מ"מ אגידא בי' דשמא יקנה אחר ובת"י תירצו קו' התוספות דבעינן דבשעת הגט לא תהא אגירא בי' ועיין בש"ך יו"ד סי' רי"ו ס"ק י"א י"ב ודו"ק:

שם ד"ה פרוץ וכו' ויש להביא ראי' וכו', עיין במהרש"א ולענ"ד ס"ל להתוס' דכיון שתלי במדידת אדם נקרא בידי אדם וכ"מ מדברי התוס' לעיל (דף ו' ע"א) שהקשו לפי' הר' שמעי' מנמצא מכוון בין שתי עיירות ומשמע דלפירוש א' לא קשה דזה הוי בידי אדם וכן מה שהביאו מפ"ב דחולין במחצה על מחצה אי הוי כרוב אינו מטעם דאדם שחט דבשעת שחיטה ודאי א"א לו לצמצם שישחוט מחצה מצומצם אלא שאח"כ במדידה רואה שהיא מע"מ מצומצם ודו"ק:

דף טז.

ד"ה רש"י גריס וכו' ונראה כגירסת ר"ח וכו'. עיין מהר"ם ולא ביאר יפה אמאי לרש"י ע"כ צריך לביטול ברוב ולפיר"ח א"צ לביטול ברוב ועיין במהרש"ל ומהרש"א בסוכה (דף ט"ו ע"ב) בתוס' ד"ה והא אפשר והעולה מדבריהם דלפירוש מהרש"ל למ"ד מחצה ע"מ כרוב א"צ לביטול ברוב ולפירוש מהרש"א גם למ"ד מע"מ אינו כרוב כיון דקיים התירוץ בנכנס ויוצא א"צ לביטול ברוב וצ"ל דגבי אילן אע"פ שיש סכך כשר רוב מ"מ אינו מונח על רוב משך הסוכה ואין צילתה מרובה מחמתה בלא האילן אבל לפירש"י למ"ד מע"מ אינו כרוב לתירוץ רבא כשאינו מעדיף ע"כ אע"פ שקצה הסכך מונח ע"ג השפודין מ"מ אין צילתה מרובה מחמתה בלא השפודין אלא שוה בשוה שהרי בתוך הסוכה נראה שפודין כמו סכך כשר ולא הוי כרוב צל סכך כשר וע"כ צריך לטעם ביטול כמו גבי אילן ודו"ק:

שם רש"י ד"ה משום דלא דמי וכו'. עיין במהרש"א ולכאורה אין דבריו מובנים דהא ודאי בפחות משלשה אפילו פרוץ מרובה מותר ונ"ל דכוונתו דמ"מ פרצה שלשה דפסול ע"כ צריך נמי לטעם דהוי פרוץ מרובה דאלו הוי עומד מרובה הוי מותר וא"כ פסול דגבי עומד פחות משלשה שהוא בפרוץ שלשה לאו משום דיקור גדי לחוד הוא אלא צריך

נמי טעם דלא הוי עומד מרובה על הפרוץ כמו בעומד ג' ותירץ דאע"ג דע"כ צריך ב' טעמים להאי פסול אית לן למתלי טעם הפסול טפי משום דיקור גדי מדכשר פרוץ פחות משלשה אע"פ שמרובה על העומד ודו"ק:

דף יז.

תוס' ד"ה עירב וכו' ועוד דלמסקנא וכו' ק"ל דהא גם למסקנא ע"כ מודה ר' יצחק דלר' יוסי אסור במבוי שנטלו קורותיו או לחייו וקיי"ל הלכה כר' יוסי ולא אמר אלא דדין שלו בשלשה ומת אחד מהם דאסור אתיא גם לר' יהודה אבל לא אמר דהלכה כר' יהודה וא"כ גם עירבן דרך הפתח ונסתם לא שרי לדידי' אלא לר' יהודה וקיי"ל כר' יוסי דאסור ונ"ל דס"ל להתוס' שגם לר' יצחק יש חילוק בין קיימו מחיצות או לא וס"ל דע"כ לא פליג ר' יוסי אלא בלא קיימו מחיצות אלא דס"ל לר' יצחק דליתנהו לדיורין גרע מלא קיימו מחיצות ולכן אפילו ר' יהודה דמתיר בליתנהו למחיצות מודה דבליתנהו לדיורין אסור ומדאמרינן בפרק הדר דנסתם הפתח עדיף מנטלו קורותיו ע"כ דנסתם הפתח נמי איתנהו לדיורין וכיון דאיתנהו נמי למחיצות עדיף מנטלו קורותיו דהתם ליתנהו למחיצות ולכן גם ר' יוסי מודה בנסתם הפתח דמשמע להו להתוס' דסוגיא דהתם אתיא גם לר' יצחק וע"כ גם לר' יצחק יש מעלה באיתנהו למחיצות וממילא י"ל דס"ל נמי סברת רב הונא דמודה ר' יוסי בזה אלא דדוקא באיתנהו נמי לדיורין אבל ריצב"א ס"ל דר' יצחק לא קפיד אמחיצה וע"כ סוגיא דהתם כרב הונא דלר' יצחק אפילו נימא דנסתם הפתח איתנהו לדיורין מ"מ לא עדיף מנטלו קורותיו וממילא א"צ לומר דלמסקנא לא קיימא תסתיים דלעיל אלא דנסתם הפתח הוי ליתנהו לדיורין ועיין מהרש"א ומהר"ם ודו"ק:

דף יז.

ת"י ד"ה ואפשר דדוקא וכו' בריש מסכת וכו'. נ"ל דר"ל (דף ב' ע"ב) בתוס' ד"ה בין לרבנן וכו' ולמדנו מדבריהם אלו דעמודי החצר לא הי' עוביין אמה דא"כ לא הוי אמרינן בהו מדאורייתא אתי אוירא וכו' דדבר עגול עביו כרחבו ועיין במזרחי סוף תרומה פסוק י"ח ד"ה כלה ארכו וכו' ודו"ק::

דף יח.

תוס' ד"ה בור לחוד וכו' אבל שאר תנאים וכו'. כ' מהרש"א דא"כ מתניתין דהא דלא כחנניא ע"ש וק"ל דמ"מ מי דתקנו לכך נימא שגם טעמו של חנני כר"י בן בבא דבעי חזי לאדם כדלקמן (דף כ"א ע"א) ולא פליג על ריב"ב אלא דר"י ב"ב ס"ל דבאר של יחיד נמי לא דבעינן של רבים דוקא וחנניה ס"ל דאפילו באר של יחיד ותהי' משנתינו גם כחנניה לכן נלענ"ד דרש"י נקט טעם דעבידי דפסקי ששייך גם לר"ע ומ"ש רש"י ומש"ה אסר

חנניה היינו משום דאכתי לא אסיק אדעתיה בין בור היחיד לבור הרבים דבשל רבים לא שייך זימנין דמפסקי ובאמת אחר שמסקינן דבשל רבים לא שייך דמפסקי צ"ל טעמו של חנני' דבעינן דחזי לאדם וכמ"ש ודו"ק:

שם גמרא זוני"ת נתקלק"ל וכו'. נ"ל דצ"ל נתקלל היינו מימרא דנתקללה בכל וכו' ולא ידעתי אמאי לא נתן סימן עוד על ב' מימרות כל בית שנשמעין בו ד"ת וכו' ומיום שחרב ב"ה וכו' ואפשר שחסר ב' תיבות ודו"ק:

דף יח:

תוס' ד"ה כל הנשמה פיר"ח וכו'. נ"ל דר"ל הנ' בחירק ואז הש' בדגש כמשפט אתר תנועה קטנה:

דף יט.

ת"י ד"ה חיתית גר' דתחתית וכו'. ר"ל ולא הוי אמר גמרא אלא הי' מביא קרא ועכשיו צ"ל הא דלא אמר גם תחתית דכתיב בקרא דתחתית לאו שם היא אלא משום שהיא מתחת ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אם בין וכו' ודלא כפ"ה וכו' ובפרקין וכו'.

הנה בפירש"י שם לא מצאתי מזה ומה שכ' ובפרקין וכו' נ"ל דר"ל דאע"ג דבפרקין אמרינן דבבל יושבת בין שתי נהרות מ"מ בין הנהרות שבגמרא היא מקום אחר לא בבל ועיין בתוס' קידושין שם ד"ה בין הנהרות ודו"ק:

דף יט:

גמרא ה"נ מסתברא וכו'. עיין במהרש"א ולענד"נ לפי מה שפירש"י בד"ה מהו דוקא פשוטין א"כ אפשר לומר דלא קאמר הנ"מ אלא דלאו דוקא פשוטין אלא גם כשמאריך בדיומדין מותר אבל הא פשיטא דלר"מ פשוטין עדיף ובריייתא רבותא קתני דאפילו כשמאריך בפסין מותר וע"ז קאמר הנ"מ וא"כ יכול להיות דאביי גופי' אמר הנ"מ ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מהו דוקא וכו' אלא מרחיק פורתא וכו' עיין במהרש"א ומ"ש דמיבעי לר' יהודה בהרחיק הרבה לכאורה משמע כן מדברי רש"י בד"ה לר"י שכ' דלא ליתי אוירא דהאי גיסא וכו' דדוקא בהרחיק הרבה מיבעי לי' לר"י אכן מלשון הגמרא יותר משלש עשרה אמה ושליש משמע שגם בלא הרחיק אלא פורתא מבעי לי' לכן נ"ל דפשיטא ליה להגמרא דבין לר"מ ובין לר"י אין חילוק בין הרחיק הרבה ובין מרחיק פורתא ולר"מ דודאי פשוטין עדיף ומבעי לי' אי פשוטין דוקא פשיטא דלא איכפת לן במאי דאתי אוירא דהאי גיסא וכו' וממילא בהרחיק הרבה אי נימא פשוטין דוקא ודאי יעמידם שיהא עשר מאות מכאן ועשר אמות מכאן עד הדיומדין אבל בהרחיק מעט יותר

על עשר ואפילו י"א מצומצם או פחות קשה לרש"י דאם יעמידם אצל הדיומדין שיהא עשר אמות עד הדיומד השני לא יהא היכר כלל אלא יהא נראה כמאריך בהדיומד לכן כ' רש"י דע"כ ירחיק פורתא מהדיומד ואפילו לא ישאר עד הדיומד השני עשר משום דליהוי היכרא אבל לר"י משמע מפירש"י דתרוייהו מותרין ולא מבעי לי' אלא הי מנייהו עדיף פירש"י פשוטין עדיפי ליה ומרוחקין מן הדיומדין י"ג אמה ר"ל דאע"פ שמרוחקין דאפשר לומר אתי אוירא דהאי גיסא וכו' אפ"ה פשוטין עדיפי משום היכרא או הארכת דיודמין עדיפי אפשר לומר דמשום דלפעמים הארכת דיומדין עדיפי גם היכי דליכא אוירא דהאי גיסא וכו' אפ"ה הארכת דיומדין עדיפא ליה ואפשר נמי לומר דמחלק בין הרחיק הרבה להרחיק מעט וכ"מ מדברי התו' שכתבו דברחב הרבה פשיטא דהארכת דיומדין עדיפא משמע דמבעי לן באינו רחב הרבה ועיין בריטב"א ודו"ק:

שם ד"ה מאי לאו וכו' דאין עוביו ד' וכו' וגי' הב"ח שלשה ושניהם אינם מובנים לי דשיעור דיומד אמה וצ"ל דלרבותא נקיט דאפילו היכי שבמקום עוביו ליכא אלא ד' או ג' [ומשלים בפסין לשיעור דיומד] אמרינן רואין והגי' הב"ח שהיא שיעור הקטן לענין לבוד ויותר נלע"ד דט"ס היא בהגהות הב"ח וצ"ל ששה שהיא שיעור דיומד ודו"ק:

דף כ.

ד"ה דהדרן וערבן וכו'. הציור העתק ממהרש"ל ולענ"ד יש בו ט"ס דמה שמצייר שנפרץ לר"ה לא משמע כלל מדברי רש"י שלא כ' אלא שנפרצה ביניהן ונלע"ד כוונת רש"י דלא נפרצה לר"ה אלא הכותל שביניהם נפרץ סמוך לפסין שגלוי לכל העוברין בין הפסין שרשות אחת היא וכ"מ בריטב"א ע"ש אלא שיש שם ט"ס מח"ש אלא באותו חצר שנכנס לכותל צ"ל באותו הצד שנכנס הכותל וגם בציור יש שם ט"ס והציור צ"ל כזה ודו"ק:

שפ :

תוס' ד"ה כי אתמר וא. וכו' אי נמי לא קאי אמזיד כצ"ל ושם פירש"י דמ"ש חזרו להתירן הראשון לא קאי אמזיד ומ"ש בין במזיד לא קאי אלא אמה שסיים שכל מחיצה שנעשה בשבת וכו' שמה מחיצה והיינו לזרוק והתו' כתבו שם דחזרו להיתרן הראשון קאי נמי אמזיד אלא דלא לגמרי חזרו אלא דהוו רה"י דאורייתא ונ"ל דר"ל דמותר מדאורייתא לטלטל שם ומ"ש אח"כ שמה מחיצה הוא לחייב הזורק לשם וכאן כתבו התוס' ב' הפירושים ומיהו התוס' כתבו שם ומיהו אספינות לא א"ש וכו' ע"ש ונ"ל דלכן הגי' הב"ח כאן וכן מחצלות ודו"ק. והקשה מהרש"א לפיר"ת דהתם הא הכא קיימו מחיצות וא"כ ל"ל שוגגין אפילו במזיד נמי ע"ש ונלע"ד לתרץ דלפיר"ת ה"פ כאן כי אתמר דר"נ אמזיד אתמר ר"ל בעושה מחיצה במזיד ועושה מחיצה בשוגג מותר אפילו בטלטול וא"כ

הכא דקיימו מחיצות הוי מזיד כשוגג וכן פירש הרא"ש שם גבי ספינות ומחצלאות וז"ל וכ"ש הכא דהאי מחיצה אינה באה אלא להתיר וכו' הלכך חזרו להיתרן ואפילו מזידין עכ"ל ורש"י שפירש כאן ד"ה אמזיד אתמר והא דנעשית מאלי' כ"ש דמותר דמשמע דבמזיד אסור לשיטתו שם דלא ס"ל כפיר"ת וס"ל שגם בספינות ומחצלאות דוקא בשוגג ע"ש עוד נ"ל דהא מקרי לא קיימו מחיצות ואע"ג דאמרינן בסמוך בעלמא מחיצה היא היינו מדאורייתא אבל רבנן פסלו מחיצה זו בעלמא לכן הוי מדרבנן כליכא כאן מחיצה משא"כ בספינות ובמחצלאות דהמחיצות הוי מחיצות גמורות אפילו מדרבנן אלא שנאסר מחמת הדיורון ודו"ק:

שם גמרא פשיטא אי לאו וכו'. צ"ל דפשיטא לי' דלא נעשה כרמלית ע"י הפסין אלא אי הוה מחיצה הוי רה"י ואי לא הוי מחיצה הוי רה"ר כמו בין העמודים ועיין במ"א סי' שמ"ה ס"ק י"ב ולמאי דמשני לא צריכא דקא בקעי בה רבים לא קשה פשיטא דהיכי משתרי למלאת דהיא גופא קמ"ל דשרי למלאת ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לא יעמוד וכו' ולפי"ז אסור וכו' ר"ל כשהי' רוקו בפיו קודם שרק אבל כשהוציא ראשו ואח"כ העלה רק לפיו מותר:

שם כשובואעה וכו'. וצ"ל שגם צוארו הוציא ודו"ק:

דף כ:

רש"י ד"ה לא ימלא וכו' וע"כ וכו'. לכאורה היא שפת יתר דאיך אפשר לומר דבדנקיט לה נמי אסור אפילו ראשה ורובה בפנים א"כ פסי ביראות למאי אהני ועוד מאי ענייני לכאן ונ"ל דכלפי שאמר דברייתא סתמא מיירי גם כשראשו ורובו בפנים דא"כ נימא שגם בדנקיט לה נמי אסור ואין היתר אלא בממלא ושופך לכן דחה זה דא"כ למה הוצרכו ראשה ורובה בפנים ומדברי מהרש"ל משמע קצת שמפרש דאי נקט לה ואפ"ה אסור משום שלא הכניס ראשו ורובו הא יכול להכניס ראשו רובו ואמאי פסקו ותני אסור ע"ש ולשון למה הוצרכו דחוק לפ"ז ולקמן ד"ה לא תיבעי א"ש בפשיטות ועיין מהרש"ל ומהר"ם שהקשו אמאי לא כתבו רש"י ותוס' דהמשנה והברייתא מיירי תרוייהו בדנקיט לה והמשנה כשראשה ורובה בפנים והברייתא כשאין ראשה ורובה בפנים ולענ"ד ע"כ הוצרכו לזה דאם היה אפשר לפרש הברייתא דאסור משום שאין ראשה ורובה מבפנים נימא דתרוייהו מיירי בלא נקיט לה אבל בדנקיט לה א"צ ראשה ורובה בפנים לכן הוכרחו לפרש דע"כ הברייתא אסרה אפילו ראשה ורובה בפנים וע"כ מיירי הברייתא בלא נקיט לה ומתניתין בדנקיט לה ועיקר בא להשמיענו דמתניתין בדנקיט לה ולא נקיט ברייתא אלא להורות דע"כ זהו החילוק בין ברייתא להמשנה ודו"ק. ומ"ש מהרש"ל

ומהרש"א המקשה שבא לדחות הפשיטות הוא מגומגם דאדרבה מ"ד לא דנקיט מנא בא לדחות הפשיטות והמקשה וכי נקט מנא וכו' בא לקיים הפשיטות ואולי ט"ס היא וצ"ל לקיים הפשיטות או כוונתם שבא לדחות דברי התרצן בשביל הפשיטות והיינו לקיים הפשיטות ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אמר אביי וכו' ויש ספרים וכו'. נ"ל שאין שינוי בין הגירסות אלא שגירסא הראשונה לא גרסי ומנח ליה לכן פירשו התוס' שאינו מוציא כלל הדלי מבין הפסין על האבוס לראשו אשר ברה"ר אלא אוחז הדלי בידו בין הפסין והגזירה דכשיראה שנתקלקל והדלי בידו ילך עם הדלי אשר בידו לתקן האבוס ולגירסת ר"ח שגרס ומנח ליה היינו שהגזירה היא שמא יוריד הדלי מהאבוס ומנח ליה על ארעא ט"כ צריך לפרש שמוציא הדלי מבין הפסין על האבוס לראשו השני אשר ברה"ר וגזרינן שמא יורידו אח"כ מהאבוס ויניחנו על הארץ ומ"ש התוס' ויש ספרים וכו' דלמא חזי וכו' היא ממש כגירסא הראשונה ואין חילוק בין הגרסאות אלא מה שסיימו ומנח ליה אלא שהכניסו באמצע הדברים הפירוש לפי גירסא זו ומדברי רש"י נראה שלא גרם ומנח ליה לכן כ' בד"ה ודלמא וקא מפיק מבין הפסין לרה"ר ומ"מ מפרש בד"ה הא אתמר ויטלטל הדלי על האבוס וכו' כמ"ש התוס' לגירסת ר"ח והנה יש להקשות לגי' ר"ח מאי מקשה בגמרא וכה"ג מי מיחייב וכו' הא מוריד להדיא מהאבוס שהוא רה"י על הארץ שהוא רה"ר ועיין בזה בריטב"א שתירץ קו' זו ודו"ק:

שם רש"י ד"ה צוארו ארוך ואע"ג וכו'. הוגה בגליון בשם מהר"ם ואי לאו וכו' ובשם מהרש"ל הוגה בסוף הדבור ואהכי בעי ראשו ורובו אע"ג דנקיט לה ונ"ל דמשמע ודאי דר"א אוסר אע"ג דרוב גופו מבפנים דאל"כ מאי פליג את"ק ולגי' מהר"ם בשם ס"א ואי לאו וכו' לא קאי אדר"א אלא אדלעיל שאני גמל הואיל וצוארו ארוך והדיבורים מסורסים דדבור זה צ"ל קודם ד"ה מידי גבי הדדי ורש"ל גורס ואע"ג וקאי אדר"א ומה שסיים ואהכי בעי וכו' ר"ל דמטעם זה דר"א אוסר אע"ג דרוב גופו מבפנים בעי ת"ק רוב גופו מבפנים ודו"ק:

דף כא.

ד"ה דשכיחי מיא וכו' מי גשמים וכו' לכאורה נקט אליבא דשאר תנאים שהתירו גם לבורות של מי גשמים ואפשר דכוונתו דכיון דמי בארות מועטין עד שהצריכו לפעמים לכנוס מי גשמים התירו לבארות פסי ביראות ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה אחד וכו' וגם סובר וכו'. וגי' הב"ח ואם סובר וכו'. נ"ל דלגירסא שלנו הוא ענין בפ"ע ואינו מיישב בזה התימה דלעיל אלא הוא קושיא אחרת על הקלירי דמנ"ל דזרת הוא שליש אמה ע"כ

סובר דוכל בשליש היינו שליש אמה והוא עצמו יסד בצרדה היכילו ומנ"ל לומר בצרדה ע"כ סובר דבשליש היינו אצבע שלישי וס"ל דאצבע שלישי נקרא צרדה ואח"כ הקשו עוד דביומא קרי צרדה אצבע שאצל אגודל ולגי' הב"ח ואם סובר משמע דר"ל דאם סובר דהיינו שליש אמה לא תקשה התימה דלעיל דבשליש היינו שליש של שטח אמה על אמה ודחו דאינו כן דהוא עצמו מפרש פי' אחר על בשליש ואח"כ הקשו על מה שפירש צרדה היא אצבע שלישי ועיין במהר"ם ונ"ל שיש ט"ס בדבריו וצ"ל ואם סובר וכו' דהיינו שליש אמה וכו' והיינו כגי' הב"ח לכן הגי' שצ"ל שהוא עצמו ואח"כ כ' אבל מצאתי וכו' והיא גירסת תו' שלנו ודו"ק:

דף כא:

רש"י ד"ה ויותר מהמה וכו' שנמסרו וכו'. מדבריו משמע שמפרש לה במה שהוא הלל"מ וצ"ל שגם בהם שייך ופורץ גדר וכו' אכן מדברי התוס' ד"ה מפני משמע שמפרשו בדרבנן ממש ודו"ק:

דף כב:

תוס' ד"ה אלא וכו' עיין במהרש"א עד מודו דלא אתי רבים וכו' כצ"ל:

דף כג.

ד"ה לא שנא וכו'. עיין במהרש"א עד דודאי ממלתי' וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ובלבד וכו' והא נמי א"ל וכו'. עיין במהרש"א עד וכן לפי א"ל וכו' דהא לר"י ב"ב שבעים אמה ושירים היינו דאיכא משהו ג"כ כיון דאיירי בי' אי ליכא משהו לא הוי בית סאתים והוי בכלל פחות וכי איכא משהו הוא דהוי בית סאתים מצומצם ואי נימא דר"ע ס"ל ג"כ דהיכי דאיכא משהו סגי בשומירה לא פליגי כלל וע"כ לר"ע הוי בכלל יתר ולא סגי בשומירה ודו"ק:

שם דמש"ה הוצרך ר"ע לשנות וכו'. עיין במהרש"א עד ועוד נראה וכו'. הנה מ"ש לפרוך ריב"ב היינו ת"ק אפשר לומר דכוונתו דנימא דת"ק נמי דאמר לא אמרו בית סאתים אלא לגינה וכו' ר"ל דהיכי דאיכא בית סאתים מצומצם צריך שומירה אבל מ"ש דר"ע היינו ריב"ב לא הבינותי דהא ריב"ב אמר דבית סאתים מצומצם צריך שומירה ור"ע אמר דלא צריך ודו"ק: (שם) במהרש"א בא"ד א"כ היכי קאמר ר' יהודה וכו' כצ"ל:

דף כג:

רש"י ד"ה אלא אמרה תורה וכו' רצועה של רפ"ג אמות וכו'. הוגה בדפוס וד"ט ולעני"ד הוא מיותר אלא או רפ"ב וד' טפחים כגירסת הב"ח או רפ"ג אמות כגירסת מהרש"א ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ר"ע וכו' ועוד דלמא וכו'. עיין במהרש"א עד ולא תקשה להו וכו' ולא הבינותי דהא בפסי ביראות ליכא אלא בור והתירו חכמים לכן לא קשה להו אלא דלמא בעו עכ"פ בור גם מ"ש מהרש"א דא"כ היינו ריב"ב לא הבינותי דהא ריב"ב לא התיר אלא בית סאתים ות"ק דאמרו לו התיר אפילו יותר מסאתים ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אבל בית סאתים וכו' הואיל ודחד גברא הוא וכו'. כ' מהרש"א דלא התיר ר"ש בשל תרי גברי אלא היכי דלא נפרצו ע"ש וכ"מ מדברי מהרש"ל (דף כ"ד ע"א) ע"ש והוא תמוה לענ"ד דכולי סוגיא דפרק כל גגות משמע דגגות שנפרצו זה לזה לר"מ ור"ש וחצרות לר"ש לא אסרו אהדדי וכ"פ בא"ח סי' שע"ד ס"ג וס"ד דדוקא כלי בית אסור אבל כלי חצר מותר לדידן דקיי"ל כר"ש וכ"מ בכמה דוכתי והט"ז בסי' שנ"ח ס"ק ד' הגי' אע"ג דלאו דחד גברא והריטב"א פירש דברי רש"י דר"ל דחצר גופיה דחד גברא הוא ע"ש ודו"ק:

שם ת"י ד"ה ונזרע רובו ונראה לר"ת דדוקא קרפף יותר וכו' דמחמיר מכולן מודה וכו' וסהר ומוקצה וכו' כצ"ל נ"ל:

דף כד.

במהרש"א בד"ה סנדל וכו' ואגב וכו'. נראה ששני דבורי התוס' ד"ה סנדל וד"ה אבל היו אחד לפניו:

דף כד:

תוס' ד"ה לא אמרן וכו' אע"ג דגבי בור וכו'. עיין במהרש"א עד ולא מהני ביתר מסאתים מ"מ וכו' קא"ל ר"י וכו' כצ"ל וכוונתו מ"ש דנהי דבור וכו' ר"ל לר"י ואפילו במחיצות גמורות וקשה לכאורה מאי דאמר להו ר"י זו מחיצה ואלו פסין מ"מ קאמרי ליה רבנן וכו' ר"ל דרבנן ס"ל דאפילו פסין שעשויין מעיקרא אפילו לבור דמי לדיר וסהר שעשויין מעיקרא לדירה גמורה כגון בפתח ולבסוף הקיף וא"ל ר"י דאלו פסין ואפילו היו עשויין מעיקרא לדירה גמורה לא הוי מוקפין לדירה אבל ע"י בור וכו' ונ"ל דבזה גם דברי התוס' לא סתרו אהדדי דלעיל מיירי באינו מוקף לדירה ורוצה שיהי' מוקף לדירה ע"י הבור שפיר כתבו שאין לחלק בין מחיצות לפסין אבל כאן דמיירי במוקף לדירה שפיר כתבו מדאמר זו מחיצה ואלו פסין דבמחיצה המוקפת לדירה לא מבטל הבור הדיורין אלא דוקא פסין שאינם מחיצות גמורות מבטל הבור הדיורין ואפשר גם כוונת מהרש"א כן אבל לא ידעתי מנ"ל להתוס' חילוקים אלו. אכן עוד אפשר לפרש דהתוס' לעיל ס"ל דמ"ש ר"י זו מחיצות ואלו פסין ר"ל זו מחיצות ויש שם דירה גמורה ואלו פסין ואין שם אלא בור ואין חילוק בין מחיצות לפסין אלא בין כשיש שם דירה גמורה לבין שאין שם

אלא בור ומ"ש התוס' כאן דאפילו ר"י לא אסר במחיצות גמורות ר"ל כשיש שם דירה גמורה וכאן מיירי שיש דירה גמורה אלא דס"ד דהבור מבטל הדיורין ואפשר גם כוונת מהרש"א כן ומ"ש ואהא קא"ל ר"י דזו מחיצה גמורה ר"ל שיש שם דירה גמורה ואלו פסין ר"ל שאין שם אלא בור וע"ז סיים אבל ע"י בור וכו' ר"ל דה"ה דע"י בור במחיצה גמורה נמי לא הוי מוקף לדירה ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה היכי ניעביד להתיר וכו' ותהא היא בכולן וכו'. לכאורה ר"ל שתהא היא מותרת לטלטל בשביל ובמבוי אבל קשה דאכתי לא מיירי לטלטל מזה לזה וגם א"כ היל"ל הם בה שהרי ברחבה אין דיורין והיל"ל שדיורי השביל והמבוי יהיו מותרין לטלטל ברחבה לכן נ"ל דצ"ל ותהא היא וכולן מותרות ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לעביד צה"פ וכו' והשתא נמי לא חיישינן לשרטון וכו'. עיין במהרש"א ומשמע מדבריו דמתלקט י' מתוך ד"א היינו ד"א ברוחב ובכל דוכתי אמרינן מתוך הילוך ד"א והיינו ד' אמות בשפוע ומ"מ אפשר לומר שגם להילוך ד"א בשפוע צריך רוחב קרוב לג' אמות וד"ט כפי החשבון שכ' התויו"ט במשנתינו ומסתמא לא יהי' כ"כ אכן עדיין ק"ל דשמא לא יעלה השרטון אלא גבוה ה"ט או פחות ואפילו אם לא יהי' רחב אלא ב' אמות לא יהי' מתלקט ולא ישאר גובה עשרה טפחים ועוד ק"ל דמסתמא הגודא אינו שוה לגמרי אלא שהוא מתלקט וכשמוסיף שרטון כל שהוא לא יהיה מתלקט ועוד ק"ל דלעיל (דף ח' ע"א) פירש"י שרטון ומתקצר רוחב הים אבל לא מצינו שיגביה השרטון עד גובה המחיצה ונלענ"ד דע"כ מיירי שהגדודין שמעבר הנהר היו גבוהין עשרה מהגדודין שמצד השביל דאל"כ אלא שמצד השביל גבוה ה"ט ומעבר הנהר גבוה י"ט אכתי לא הוי מחיצה ע"ג מחיצה שהרי אינו דר באויר מחיצות התחתונות אלא בגובה ה"ט וה"ט דר באויר מחיצות העליונות וא"כ אפילו יעלה שרטון לא יגביה אלא יהי' שוה לגידודין שמצד השביל או נמוך מזה ואכתי ישאר גבוה י"ט המתלקט מתוך ד"א כמקדם ודו"ק:

דף כה.

ד"ה אכסדרה וכו' ולא נקט בחצר. ר"ל סמוך לחצר וכמ"ש רש"י (דף צ' ע"ב) ד"ה אכסדרה דבחצר בלא"ה מותרת משום מחיצות החצר ודו"ק:

דף כה:

ד"ה וכי אויר וכו' ונ"מ שאם נפרץ וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א שהאריכו בזה והנה לדברי מהרש"ל ק"ל מ"ש דחצר אוסר אף במבוי הפתוח לו דהא זה דוקא חצר אוסר המבוי משום דדריסת רגלם עליהם אבל פשיטא שאין המבוי אוסר לחצרות כיון שיש להמבוי דרך לר"ה בלא החצר וא"כ אמאי יאסר החצר לקרפף משום דדריסת רגל הקרפף על החצר ואי משום שבני החצר רגילין להשתמש בקרפף לא אשכחן כה"ג דאוסר

ומנ"ל דבכה"ג אוסר. והנה המהרש"א הקשה כיון דהנ"מ הוא באין רגילין ושמעתין איירי ברגילין הי' להם לפרש ולכאורה יש להקשות כן גם לפי' מהרש"א דשמעתין איירי בנכנסין כותלי הקרפף לחצר והנ"מ היא באין נכנסין וצ"ל דכוונתו דסברא זו דרגילין או לא לא נזכר כלל בדברי התוס' אבל חילוק דנכנסין הוא מרומז בדברי התוס' שכתבו כדמשמע בפ"ק ושם הטעם משום נראה מבחוץ אכן מ"ש מהרש"א דאין הקרפף נאסר משום יתור אלא היכי דנפרץ גם לר"ה לא משמע כן מדברי הפוסקים והש"ע בסי' שנ"ח סי"ג ופשיטא דאין חילוק בזה בין ר"ש לרבנן אדרבה כ"ש היא כיון דהפוסקים שפסקו כר"ש דרשות אחת הן אפ"ה אויר מייתרו אע"ג דלא נפרץ לר"ה כ"ש לרבנן דשני רשויות הן ולולי דמסתפינא הייתי אומר דדברי הגליון שהביא מהרש"ל נכונים ובענין מ"ש מהרש"א דגיפופין לא מהני שלא יהיה ייתור עיין בזה בריטב"א ובב"י ובב"ח ובתו"ש ודו"ק ואין להאריך:

שם ד"ה ההוא בוסתנא וכו' והיה בה נמי פתח וכו'. נ"ל דמ"ש והי' בה נמי פתח הוא לאו דוקא דה"ה כשעשו אשיתא בצד אחר בלא פתח וכ"ה בטור וש"ע ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה ההוא אבאוורנקא וכו' אם האבוורנקא היתה עומדת וכו'. נ"ל דה"ה כשהיתה עומדת בתוך הפרדס ונתמעט הפרדס ע"י השביל מסאתים הותר כל הפרדס וכן כשעומדת מן הצד ולא נתמעט הפרדס ע"י החלוקה מסאתים מותר עכ"פ החלק שמן המחיצה עד הכותל ואורחא דמלתא נקטו ודו"ק:

שם אע"ג דהיקף האבוורנקי וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו אי לאו שהיה וכו'. משמע מדבריו דמחיצת האבוורנקי לא מועיל כלום כיון דעשוי לנחת ולצניעות והוי בכלל הבוסתנא לגמרי ותמהני דא"כ מה מועיל השביל כשלא נתמעט הבוסתנא מסאתים ויכולין לטלטל עד הבאוורנקי כיון דאבוורנקי עצמה אסורה בטלטול וצ"ל דס"ל דע"י הקנים נעשית האבוורנקי ג"כ מוקף לדירה שנתערב עם הבית אבן מדברי הת"י שכתבו א"נ האבוורנקי וכו' משמע דלתירוץ התוס' לא נעשה האבוורנקי מוקף לדירה ועמ"ש לקמן אי"ה] וגם ק' בפירי דבי תורי אמאי כתבו שהיה יותר מסאתים ואי לא"ה היו יכולין לטלטל כלים ששבתו בתוכה הא כיון דמחיצה העשוי' לנחת לא הוי מחיצה כלל וכשעומד בתוך הבוסתנא הוי כבוסתנא ה"ה שם שעמד בר"ה הוי כר"ה ונלע"ד דמחיצה העשויה לנחת הוי מחיצה אלא שאינה מוקפת לדירה וכ"מ מלשון הריטב"א ע"ש ולולי שהי' ממעט הבוסתנא אע"פ שהי' מותר לטלטל בתוך האבוורנקי כלים ששבתו בתוכה דבפ"ע מוקפת היא שלא לדירה והיא בעצמה פחותה מסאתיים מ"מ בתוך הבוסתנא עד האבוורנקי הי' אסור לטלטל כלל וגם בהוקף ולבסוף ישב לא משמע שיהי' אסור

בטלטול דלא גרע מתל וחריץ אלא דלא הוי מוקף לדירה ומ"ש התוס' אע"ג וכו' היא גם לפי מ"ש שנעשית מוקף לדירה והקשו דמ"מ האבוורנקי גופא שנעשה לנחת ולצניעות לא הוקף לדירה ודו"ק:

שם ת"י ד"ה א"נ האבוורנקי וכו'. נ"ל דצריך לציין קודם ורבא וקאי אמ"ש לעיל אע"ג דהיקף האבוורנקי וכו' וצ"ל א"נ גם האבוורנקי הי' נעשית מוקף לדירה ע"י הקנים דמגו דמהני וכו' וקאי אהאי גוונא דעשה שביל עד האבוורנקי נעשה גם האבוורנקי מוקף לדירה ע"י זה דמגו דמהני לעצמו משום שבאים מן הבית ממש עד האבוורנקי נעשו כאלו הם מחיצות הבית עצמן וכמ"ש הריטב"א מהני נמי לאבוורנקי לשויא מוקפת לדירה וצ"ל לשויא מוקפת לדירה אין ר"ל דמתחלה לא היתה האבוורנקי מוקפת לדירה שהרי רבא שהי' ס"ל הוקף ולבסוף פתח מהני הי' רוצה להתיר גם הבוסתנא ע"י האבוורנקי וע"כ האבוורנקי היתה נעשית לדירה אלא ע"י שנעשית לנחת ולצניעות הוי כאינה מוקפת לדירה וע"י הקנים נעשית כמחיצות העשויות לדירה ועיין בריטב"א שכ' שגם הבוסתנא היתה נעשית מוקפת לדירה ע"י זה וצ"ל דהת"י לא ס"ל כן או אפשר דט"ס היא בת"י וצ"ל א"נ הבוסתנא וכו' לשויי' הבוסתנא מוקפת לדירה ולפ"ז א"ש לשון מוקפת לדירה [וע"ש בריטב"א שיש שם ט"ס שכ' דמו דמתני וצ"ל דמגו דמהני] ולפ"ז משמע שגם לתירוץ התוס' נעשה האבוורנקי מוקף לדירה ע"י הקנים והת"י הוסיפו שגם הבוסתנא הוא מוקף לדירה וצ"ל דמ"ש התוס' אע"ג דהיקף האבוורנקי וכו' לא קאי אלא לפי' שנתמעט האבוורנקי מסאתים וכדברי מהרש"א בזה ועמש"ל בעזה"י ודו"ק:

שם בתוס' והיה סבור וכו' וצ"ל וכו'. נ"ל דמשמע להו השתא שגם מהבית הי' פתח פתוח לבוסתני ותרוייהו הי' הוקף ולבסוף פתח לכן קשה להו מה הקשו לו מאדרכלין ומעשויות לנחת ותירצו וצ"ל וכו' או שמא וכו' ואח"כ כתבו א"נ נוכל לומר דאבוורנקי ישב ולבסוף הוקף הוי ר"ל וגם פתח הי' פתוח מהבית שהי' הוקף ולבסוף ישב ודו"ק:

שם הוקף ולבסוף ישב מהני. ר"ל דדוקא כשלא עשה שום בנין לשם דירה אלא שפתח פתח מן הבית בעינן פתח ולבסוף הוקף אבל כשבנה בתוכו בנין חדש לשם דירה מהני אפילו אחר שהוקף ועיין בריטב"א ודו"ק:

דף כו.

כו/א

רש"י ד"ה כאיסטרטיא וכו' אלמא איכא דירה בהכי. מלשון זה משמע דבית סאתים שא"צ מוקף לדירה היינו משום שסתם תשמישו הוא תשמיש שנקרא דירה לכן למדו מאסטרטיא של מלכים שעשוי לטייל דהוי כדירה ממילא בשיעור הזה סתם תשמישו

נקרא דירה אע"פ שלא הוקפה לדירה וכמ"ש בד"ה התיכונה וא"צ ללמוד מקרא דישעי' אלא דשיעורו כעיירות בינונית אבל הריטב"א כ' דנלמד שא"צ מוקף לדירה מדקרי לה חצר ע"ש ודו"ק:

דף כו:

גמרא כשתמצא לומר וכו'. עיין במהרש"א ומדבריו משמע דרב ששת דאמר דלר"א רשות ביתו לא ביטל ולרבנן ביטל היא מטעם עין יפה ועין רעה ור"פ מיבעי לי' מאי דפשיטא לי' לרב ששת ולענ"ד ר"ש סתמא אמר ואפשר לפרש דבריו דטעמא דר"א משום דלא עבידי אינשי דדיירי וטעמא דרבנן משום דלא עביד וכו' אלא דרחבה [ס"א רבא] דאמר לא נצרכה וכו' ודאי סבר כאביי דכיון דגלי דעתיה גלי ור"פ לא קשה לי' אדר"ש פשיטא דאי טעמייהו משום עין יפה ועין רעה לא נצרכה אלא אי צריך לבטל לכל אחד או לא וכדרחבה ואי טעמייהו משום דלא עביד אינש קמ"ל דלא מועיל גלי דעתיה וה"ק לר"א ביטל אע"פ שגלי דעתיה שאינו מבטל ולרבנן לא ביטל אע"פ שגלי גלי שמבטל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אצוותא וכו' ואין נראה לר"י וכו'. נ"ל דכוונתם וע"ז ודאי לא פליג ר"א וע"כ מין זרעים הוא וכמ"ש התוס' בסוכה (דף י"ג ע"א) ד"ה אפקותא ואח"כ כתבו והתם אמרינן וכו' ר"ל והוי מרור לכ"ע וכאן דוקא לר"א הוי מרור ולא לרבנן וצ"ל דשני מינים הם ותרווייהו מיני זרעים הם ודו"ק:

שם ד"ה ולכהן וכו' והכי אמרינן בחומר בקודש וכו' אפילו במקום כרת וכו'. עיין במהרש"א ומשמע מדבריו דמ"ש התוס' פי' אפילו במקום כרת קאי גם אההיא דפסחים וחזרו בהם ממה שפירשו לעיל משום דאיכא כרת אם לא יעשה ולא הבינותי דא"כ מאי אולמא ההוא דפרק חומר בקודש מההוא דפסחים וגם מלשון התוס' משמע דדוקא בההוא דחומר בקודש פירשו אפילו במקום כרת וטעמא בעי. ונלענ"ד דבפסחים ע"כ הפירוש משום דאיכא כרת אם לא יעשה דאיתא שם ערל הזאה ואיזמל העמידו דבריהם במקום כרת ע"כ הפירוש אע"ג דאיכא כרת אם לא יעשה הפסח שהרי אין בהם כרת אם יעשו וא"כ גם סיפא אונן ומצורע ובית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת ג"כ הפירוש כיון דאיכא כרת אם לא יעשו וכדאמרינן שם לעיל מזה גבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת וגבי קדשים העמידו דבריהם במקום עשה ע"כ הפירוש אם לא יאכל אלא דהתוספות חידשו בטעם הדבר שצריך לומר טעמא דאיכא כרת ואי לאו הכי היו מעמידין דבריהם כיון דאיכא חשש כרת אם יעשה בטומאה ואהא מייתי ראי' מפרק חומר בקודש דאמר לעושי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת לאוכלי תרומה העמידו דבריהם במקום מיתה ע"כ גבי תרומה במקום מיתה ר"ל אע"ג דליכא אלא מיתה אם

יאכל בטומאה דומיא דהכי גבי פסח לא העמידו דבריהם במקום כרת ר"ל אע"ג דאיכא כרת אם יעשה בטומאה ושני הדברים צריכי ומה שחסר זה גילה זה דאע"ג דאיכא חשש כרת אם יעשה לא העמידו דבריהם וטעמא כיון דאיכא נמי כרת אם לא יעשה כדאיתא בפסחים שהביאו לעיל ודו"ק:

דף כז.

ד"ה מפני וכו' עיין מהר"ם עד אלא רבנן אחרים וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה מדקאמר וכו' לא מיבעיא הכא דלא וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) תוס' ד"ה כל שהזב וכו' ונראה לפרש וכו'. נ"ל דהוצרכו לזה דר"ת הביא ראי' ממה שצריכין למעט דמה מטומאה קלה וגם קרי לה אבן מסמא שהוא טומאת משכב ע"כ דמאי דממעטינן מטומאת משכב לא ממעטינן אלא מטומאה חמורה לכן צריכין עוד מיעוט מטומאה קלה של טומאת משכב וקרי לה אבן מסמא כמ"ש מהר"ם וא"כ ה"ה דברים שאינם ראויים למשכב ומושב אע"ג דממעטינן להו לא נתמעטו רק מטומאה חמירה ולא מטומאה קלה אבל לפי מ"ש התוס' דאבן מסמא אינו מטמא בשום מקום אלא טומאה קלה א"כ טומאת משכב ומושב לחוד וטומאת אבן מסמא לחוד לכן צריך ב' מיעוטים אבל דברים שאין ראויים למשכב ומושב שנתמעטו מדין משכב ומושב נתמעטו לגמרי אפילו מטומאה קלה ונ"ל דודאי אי לא הוי נתמעט דמה מאבן מסמא הי' מטמא טומאה קלה גם במשכב ומושב דלא מסתבר לומר דעם האבן יהא מטמא ובלא האבן לא יהא מטמא אלא שגם מה שהי' מטמא במשכב ומושב הוא משום דלא גרע מאבן מסמא נקרא ג"כ אבן מסמא ומ"מ לא שייך זה אלא במה שהוא מטמא אחרים אבל במה שהוא מקבל טומאה כיון שנתמעט מלקבל טומאה ע"י משכב ומושב נתמעט לגמרי ודו"ק. ועיין במהר"ם עד אי מה היא מטמא וכו' כצ"ל:

דף כז:

ד"ה ה"א וכו' ועוד הקשה מהר"ש וכו'. עיין במהרש"א שפירש כוונתם דדבלה קעילית הוא כ"ש מיין אגב קנקנו ותמהני מאוד דהשתא נמי דשכר הוי יין פשיטא דהוי כ"ש מביין דנפקא מיניה יין אגב קנקנו גם בקר וצאן גופייהו דפירושם בקר גופי' וצאן גופיה בלא עורם וגיזתם פשיטא דהוו כ"ש מהנך דנפקא לן מרבויין וע"כ צ"ל כמ"ש מהרש"א בשבועות דהנך דכתיבי בקרא מפורש ודאי הוו פשיטא טפי מהנך דנפקא לן מרבויין ומ"מ אצטריכו למכתב לכלל ופרט וכלל וברבויין מרבינן אפילו הנך דלא נפקו מכלל ופרט וכלל ע"ש ולא שייך להקשות אהנך דכתיבי הא נפקו מק"ו מהנך דאתיין מדרשא כמו דלא שייך להקשות עלייהו הא מכלל ופרט וכלל אתיא דהוו פרי מפרי

כמ"ש מהרש"א לעיל מזה ולא מקשינן אלא ארבויין למה לי כולהו אבל פרטי צריכי כמ"ש התוס' לעיל ומה שלמד כן מדברי התוס' יומא נ"ל דר"ל שכתבו שם וז"ל וא"ת הכא דפריך ואימא דבלה קעילית לישני מיין אגב קנקנו דנקחת נפקא וכו' עכ"ל הנה גם בשבועות הקשו כן וז"ל וא"ת אמאי לא משני וכו' דמיין אגב קנקנו נפקא כדאמר בפרק בכל מערבין וכו' ע"ש ונ"ל דהיינו משום דלא אסקי התם אדעתייהו דהכא דריש מביתי"ן ופרטי אצטריך לשום דרשא והוי ס"ל דאפרטי גופי' אמרינן הכא דכיון דנפקי מק"ו תו לא צריכי וביומא אע"פ שכתבו דהכא מביתי"ן דריש מ"מ לא כתבו דכולהו פרטי אצטריכו לשום דרשא והוי ס"ל שגם פרטי לא צריכי היכי דנפקו מק"ו ובאמת בת"י שם תירצו כן דפרטי אצטריך לשום דרשא ע"ש אבל כאן שכבר כתבו התוס' דברים אלו לא שייך להקשות ל"ל דבלה קעילית ועוד אפשר לומר דכוונתם שם מדאיצטריך יין אגב קנקנו דלא נימא ב' דבשכר לדבלה קעילות ע"כ שכר גופיה לאו דבלה קעילית וכפירוש מהר"י אבן לב שהביא המהרש"א בשבועות שם והוא פירוש מהר"ם כאן ועוד י"ל שהרי בשבועות שם הקשו התוס' אח"כ ועוד היכי מצי למימר דהיינו דבלה קעילית הא משמע הכא וכו' ע"ש וע"כ שהיא קושיא אחרת ולא מתפרש בפירוש מהרש"א דכאן וצ"ל דדוקא דברי התוס' דהכא מפרש כן אבל דברי התוס' דשבועות ע"כ נבא לדבריו דשם גם מ"ש מהרש"א דביומא תירצו כמו כאן לענ"ד ע"כ אין הפירוש שם בדבלה מעורבת עם מים שהרי כתבו שה"א שאינה נקחת אלא בהבלעה וע"כ ר"ל בהבלעה בדבר שניקח בכסף מעשר] ודו"ק:

דף כח.

כח/ב

ד"ה אהני וכו'. מומין שבגלוי ואינו חוזר וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד משמע להו להתוספות דדרשה דמומין שבגלוי ואינו חוזר אתיא לכ"ע מדלא פליג עלי' שום תנא לכן הוצרכו לומר דשניהם שוין דאל"כ תקשה למ"ד כללא בתרא דוקא תיסגי לי' באחד מהם החשוב יותר והמקשה דפריך דניבעי נמי בטול ממלאכה היינו דתקשה למ"ד כללא קמא דוקא אמאי לא פליג דניבעי נמי בטול ממלאכה ומשני דאיהו ס"ל דלחפשי ישלחנו ריבוי הוא ומ"ד כללא בתרא דוקא מוקים קרא דלחפשי ישלחנו לדרשא אחרינא דא"א לדידי' לומר ריבוי הוא דא"כ ירבה מה שאינו בגלוי וחוזר דשניהם שוים ולא ישאר כלום ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד ריבוייא להאי יותר וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ובבל וכו' ולא מייתי מהך ברייתא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה לפיכך וכו' וכו' אחר הבאת שליש וכו'. נ"ל דר"ל דקיי"ל בתבואה וקטניות דהיינו זרעים אם הביאו שליש בשנייה ונלקטו בשלישית מפרישין מעשר שני כדין שנה שנייה ובירק אזלינן בתר לקיטה ומפרישין מעשר עני וכן לענין שאין מעשרין מן החדש על הישן ומן הישן על החדש וה"א שגם ירקן חייב ולא אזלינן בתר לקיטה אלא אחר הבאת שליש וכן הפירוש מ"ש בדבור שאח"ז מתעשר הכל אחר לקיטה כירק וכו' ומתעשר הכל לשעבר אתר זמן הראוי למעשר זרע ודברי מהר"ם לא זכיתי להבין ודו"ק ועיין רמב"ם פ"א מה' מע"ש גם מ"ש מהר"ם דירקות מתעשרין מיד אפילו לא גדלו אלא מעט לא הבינותי דכ"ד יש לו שיעור עיין ברמב"ם פ"ב מה' מעשרות ודו"ק:

דף כט:

במהר"ם ד"ה כדי שימזגנו. צ"ל ד"ה ויעמוד:

דף ל:

גמרא עירב בשחורים לא יצא בלבנים וכו'. נ"ל דלאו דוקא שחורים ולבנים אלא ה"ה שחורים ושחורים דבעינן שיצא דוקא באותן מלבושים שהיה לבוש בשעת הנחת עירוב ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ומ"ס וכו' דוקא כשמונח וכו'. כ' מהרש"א דה"ה מהלך על הארץ ע"ש ולא הבינותי דא"כ מאי הקשו התוס' מדלתות שע"ג השוורים הא השוורי' היו מהלכים על הארץ וצ"ל דס"ל למהרש"א דאע"ג דהשוורים הולכים על הארץ מ"מ הדלתות שעל גביהן דמי לזריקה באויר ומ"מ ק"ל דא"כ לא היו צריכים לומר לר"ת דהשוורים רחמנא קרינהו אהל ומשמע דאי לאו האי טעמא גם השוורים הוי אהל זרוק וכ"כ בפירוש בסוכה (דף כ"א ע"א) ד"ה וע"ג הא בלא"ה השוורים מהלכין על הארץ ועוד ק"ל דא"כ אמאי כתבו התוס' להרשב"א דאי שמיה אהל וכו' והא כלי עצמו וכו' כגון שידה וכו' ומאי ראי' היא שאני שידה שמהלך על הארץ אבל הנדבך המונח ע"ג כלים דמי לדלתות המונחים על השוורים דדמי לזריקה לכן נלענ"ד דמ"ש התוס' דוקא כשמונח היינו מונח ממש אבל מהלך הוי כזרוק והרשב"א חידש דכיון דהדלתות מונחין ע"ג השוורים חשיבי כמונחין ומה דפליגי בשמעתין בנכנס לארץ העמים בשידה תיבה ומגדל וכן לבית הקברות היינו שהם מונחים קצתם בא"י וחוץ מביה"ק וקצתם בח"ל או בביה"ק והוא הולך עליהם ומ"ש התוס' בחגיגה (דף כ"ה ע"א) ד"ה אהל זרוק בשם ר"י דכשהולכים פליגי ובזרוק מודו היא שיטת ר"י ולדידי' באמת לא קשה מהשוורים וע"ג דלתות ואין כן שיטת התוס' ור"ת ורשב"א דהכא ועיין במל"מ פי"א מה' טומאת מת ה"א והארכתי בזה במקום אחר בעזה"י ודו"ק:

דף לא.

בא"ד משמע דבענין זה הוי אהל לכ"ע הקשה מהרש"א א"כ לרבנן נמי וכו' ע"ש ולכאורה אינו מובן דהא אסור לילך בשבת ע"ג שוורים ואפילו נימא שילך שם מבעוד יום וכמ"ש רש"י במשנה מ"מ הא צריך להתעכב שם בשבת ואסור לישב ע"ג בהמה בשבת ואפשר ס"ל לרבנן דגזרו על השבות ביה"ש וצ"ל דשם יניח דלתות ע"ג אבנים או יעשה שם אהל אחר וישב עליו ודו"ק: :

שם רש"י ד"ה אסור לקנות וכו'. עיין במהרש"א עד דפליגי באהל זרוק וכו' לא קאי וכו' כצ"ל:

דף לא:

ד"ה לקבל ממנו קודם שיגיע שם וכו'. נ"ל דהוצרך לומר קודם שיגיע שם דק"ל אחר דמוקי בעומד ורואהו מאי פריך וליחוש דלמא לא שקיל מיניה כיון שרואהו רואה נמי דשקיל מיניה לכן מפרש שנראה להגמרא דוחק לומר שרואה עד סוף התחום אלא שרואה עד אמצע התחום עד מקום שיכול לראות ושם מקבל ממנו לכן פריך כיון שאינו רואה בסוף התחום דלמא לא שקיל מיניה ופירש"י ולא מערב דהא ודאי כיון שרואה שממטי ליה רואה נמי דשקיל מיניה אלא דלמא לא שקיל על דעת לעשות שליחותו ולא מערב לי' ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כאן וכו' ועוד לפירושו וכו' לא ידעתי מנ"ל דלפירושו הוי מהימני להו ולענ"ד אפשר לומר לפירש"י דסמך אמאי דמוקי רב חסדא בעומד ורואתו והי' ק"ל דא"כ למה לי' לומר לאחר לקבלו לכן הוכרח לפרש דלא אלים ונלענ"ד ליישב גם קושייתם הראשונה דרש"י מפרש ההיא דמעילה דנתנו על הפיל והקוף ואמר לאחר לקבלו ממנו וכ"ה בקצת גירסאות שם וכמ"ש התוס' שם ד"ה נתנו בשם רבינו אפרים ומה שהקשו התוס' שם דא"כ לא מייתי התם מידי כיון דבר דעת הניחו ס"ל לרש"י ור"א דמ"מ כיון שהפיל והקוף הוליכוהו עד אותו האחר דמי לשלח ביד חש"ו ומ"מ צריך שאחר יקבלו ממנו דלמקני רשותא צריך שיהא אלים טפי ודו"ק:

שם לכן נראה לפרש וכו'. עיין מהר"ם עד ההיא דנתנו לפיל בעומד וכו' שהקטן או הפיל הניחו וכו' כצ"ל. והנה קושייתו היא קו' התוס' במעילה שם וע"ש מ"ש לתרץ ודו"ק:

שם ד"ה והיכי אתמר וכו' אלא משום דלא אלימי וכו' הקשה מהרש"א דלמא טעמא דברייתא דשמעתין נמי משום דלא אלימי ע"ש ולא הבינותי דמ"מ קשה סיפא אמאי אם אמר לאחר לקבלו הרי זה עירוב ודלמא לא ממטי ליה או לא מקבל לה מיניה דלא

מסתבר לומר בפיל וקוף דמהימן להו אלא כיון דע"כ צ"ל בברייתא בעומד ורואהו ושליח עושה שליחותו ניחא ליה לפרש גם מתניתין כן ודו"ק:

דף לב.

ד"ה רב ששת וכו' אלא לישב דברי רב וכו'. צ"ל דמה שיפסול הפסח שנשחט לא חשיב בא לידי עבירה ולכן חיישינן דלמא פשע ולא טביל ויפסול הפסח וכן מחוסר כפורים לולי דרב שמעי' הוי חיישינן דלמא פשעו הכהנים ולא יקריבו הכפרה ויגידו לו שלא יאכל ויפסול הפסח לכן צריך דרב שמעי' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה עראי וכו' תרומה גדולה וכו'. משמע דאלו הוי דמאי לא היה צריך להפריש תרומה גדולה כדין כל דמאי וכמ"ש הרמב"ם רפ"ט מה' מעשר אכן בדבור שאח"ז כ' דמאי יפריש ויאכל הוא בעצמו וכו' ולא כתב ולא תרומה גדולה שיהיה הפוכא דרישא ומשמע לכאורה דכאן שאני משאר דמאי שהכין לעצמו לא חשידי על תרומה גדולה משא"כ באומר לחברו שמא לא הפריש כלל דסמך שחברו יפריש או שאינו חושש בלפני עור וכמ"ש רש"י בד"ה בע"ה ואפשר דרש"י קמ"ל רבותא בכל אחד בודאי קמ"ל דאפילו תרומה גדולה צריך להפריש ובדמאי קמ"ל דאפילו במעשר גופי' יש חילוק בין זה לודאי שא"צ ליתן המעשרות ללוי ולעני אלא יאכלם בעצמו ולפ"ז צ"ל דמ"ש ואינו חושש בלפני עור הוא לאו דוקא דהא גם הוא בעצמו חשוד על המעשרות ודו"ק:

שם גמרא אמר רבינא וכו'. ולא ניחא ליה לאוקמא רישא ג"כ שאמר לע"ה וחבר שומעו דמ"מ ק' למה לי' לברייתא לצייר כן כיון שאין נ"מ כלל במה שאמר לע"ה לכן אוקמא בפשיטות דאמר לחבר אבל ק"ל למה אוקמה רבינא לסיפא דחבר שומעו הא בודאי אפילו ע"ה ציית וכמ"ש מהרש"א וי"ל שרצה לפרש גם לרבי דאמר שא"צ לעשר כלל אפילו דמאי לכן צריך לאוקמא דחבר שומעו ובקושייתו רצה להקשות גם לרשב"ג לכן לא היה יכול להקשות מי ציית ולכן אמר לרבי. אותו חבר אוכל ולרשב"ג אמר סתם לא יאכל דאפילו ע"ה לא יאכל ואפשר עוד לומר דאע"ג דלא רצה להקשות מי ציית דשמא בודאי ציית ועדיפא מקשה מ"מ אליבא דאמת לא ניחא ליה לומר כן אלא ע"ה סמך שהחבר תרם שלא מן המוקף ואוכל אפילו לרשב"ג ולא ציית ודו"ק:

דף לב:

תוס' ד"ה הכא וכו'. עיין במהרש"א עד והאי שנוייא אינו מתיישב וכו' כצ"ל:

דף לג.

ד"ה והא אי בעי וכו' ונראה דלאו מושיט הוא וכו'. כתבו מהרש"א ומהר"ם דלא שייך מושיט אלא בד"א ולא יותר ע"ש ואנכי לא מצאתי חילוק במושיט בין ד"א ליותר מד"א

לא בגמרא שם ולא ברמב"ם פי"ב ופי"ג מה' שבת ובדברי מהרש"א אפשר לפרש דר"ל דטפי מד"א אין דרך להושיט אלא להעביר אכן גם זה לא נמצא שם ועיין בריטב"א שמפרש דמושיט לא הוי אלא כשעומד במקומו ומושיט ממקום שהוא לחברו שעומד במקום השני ואם אחד מתנאים אלו הוי מעביר ע"ש ולפ"ז כאן אפשר לומר אע"פ שיכול לילך למקום העירוב ולעמוד שם ולהושיטו למקום שביתתו מ"מ כיון שצריך להושיטו לחברו דוקא ולפעמים אין לו אחר שם אין בידו להושיטו והוי מעביר וע"ע בריטב"א שתמה על דברי התוס' מ"ש דמעביר חייב אפילו זה כנגד זה דהיינו דוקא לר"ע דס"ל מהלך כעומד דמי ואנן קיי"ל מהלך לאו כעומד דמי ואפילו בדיוטא אחת פטור ודו"ק:

שם ד"ה אי דאית וכו'. עיין מהר"ם עד האילן אלא ע"כ משום וכו' כצ"ל:

דף לג:

ד"ה ורבי וכו' אם היא שוה לגבי האילן א"כ וכו'. ה"ה כשהיא תלויה למטה בפחות מג' והם דברים כפולים וכפי הנראה דצ"ל בפחות מג' לגבי האילן א"כ וכו' והשאר מיותר ובדוחק יש לפרש דר"ל כיון דמיירי כן א"כ וכו' ודו"ק:

שם ואם היא תלויה למטה מג' וכו'. ר"ל ועדיין היא למעלה מעשרה כדתני בברייתא אפילו למעלה מעשרה:

שם ולהכי צריך חקיקה. ר"ל כשמוקי דלית בה ד' וכלכלה משלימתו א"י להשלים אלא מטעם חקיקה ודו"ק:

שם וי"ל דא"כ וכו'. כתב מהרש"א [הנדפס לע"א ושייך לכאן] הא דלא מוקי נמי בדלית בכלכלה עם האילן רחב ד' וכו' ע"ש ולענ"ד בלא זה א"א לאוקמי דלית בכלכלה עם האילן ד' דא"כ לא הוי דומיא דרישא וכן משמע מלשון המקשן דמשמע ליה דרישא וסיפא בגוונא חדא מיירי אבל השתא דמוקי דאית בה עם הכלכלה ד' מיירי שניהם ברחב ד' אלא ברישא דליכא אלא אילן הוי האילן רחב ד' ובסיפא דאיכא גם כלכלה הוי שניהם רחב ד' ודו"ק: וע"ע במהרש"א עד דשייך למימר ביה דפי הכלכלה שוה לאילן וכו'. ולכאורה אינו מובן דהא השתא דמוקי לה באינו רחב ד' א"צ לאוקמא דפי הכלכלה שוה לאילן וצ"ל מדנקט כלכלה משמע שצריך להצטרף עם האילן לרוחב ד' וע"כ מיירי שבאילן גופיה אינו רחב ד' דאי הוי רחב ד' הוי חורי רה"י דפי הכלכלה שוה לאילן ודו"ק:

שם ואע"ג דאשמעינן וכו'. עיין במהרש"א ולכאורה אינו מובן דהא מסקינן דחכמים ארישא קאי ולא שמעינן דצדדין אסורים וצ"ל דכוונתם דהי' אפשר לומר דנקט כלכלה משום דרבנן אסיפא קאי ושמעינן דצדדין אסורים ודו"ק:

שם גמרא אדרבה וכו'. עיין במהרש"א ד"ה אדרבה כ"ש וכו' כצ"ל. ונראה שהיה לפניו גירסא אדרבה כ"ש הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר ל"א אדרבה הוא ועירובו במקום אחד ודו"ק:

שם רש"י ד"ה הכא לא וכו' ותרתי לא אמרינן. נראה שמפרש לא הדרן מחיצות היינו שאין שם רוחב ד' אלא ע"י חוקקין להשלים אבל כשיש רחב ד' בלא חוקקין להשלים הוי הדרן מחיצות אכן מדברי התוס' ד"ה כמאן משמע דאף כשיש רחב ד' בלא חוקקין להשלים הוי לא הדרן מחיצות והדרן מחיצות היינו שיש דפנות וכמ"ש מהרש"א שם ע"ש:

שם תוס' ד"ה הואיל וכו' הואיל ואגודו ברה"י ואחר וכו' כצ"ל:

דף לד.

ד"ה ואמאי וכו' של כל השנה הי' יכול וכו' כצ"ל ובדפוס הוגה לא הי' והוא טעות לענ"ד:

שם בהג"ה ולא יוכל לתרץ וכו'. ר"ל שגם ביו"ט שלאחר השבת מותר לרבי ומבריהם אלו מבואר שגם ביה"ש של מו"ש מותר שבות לרבי ועיין במ"א סי' שמ"ב שנסתפק בזה וע"ש בתוספות שבת ודו"ק:

שם ד"ה או בראש וכו' מדפריך בתר הכי וכו'. עיין מהר"ם עד וי"ל וכו' וק"ל דכיון דמיירי הברייתא כששביתתו רחוק ד"א מעירובו דאל"כ גם למעלה מעשרה עירובו עירוב דהנותן עירובו יש לו ד"א וכמו שפירש"י וא"כ כשהעירוב ברה"ר א"א להביאו שיעביר ד"א ברה"ר וזה אפילו לר' אסור לשיטת התוספות אפילו פחות פחות מד"א וצ"ל דמ"מ הוי מ"ל דהברייתא לא ס"ל דנותן עירובו יש לו ד"א ומיירי בתוך ד"א ואע"פ שלא נמצא חולק ע"ז מ"מ ניחא להו טפי להביא ראי' מדפריך בתר הכי ודו"ק: (שם) ואע"ג דבאגודו בידו וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' דלכאורה הי' אפשר לומר דמיירי בכרמלית ואגודו בידו ותו ליכא אפילו איסור דרבנן לכן כתבו התוס' שגם השתא בלשון ראשון של רש"י דמיירי בכרמלית אפ"ה גם באגודו בידו איכא אד"ר ודו"ק:

שם לכך נראה וכו'. נלע"ד דמ"מ רישא באילן דתני למטה מעשרה טפחים עירובו עירוב ע"כ לא מתוקמא כשרבים מכתפין עליו דהוי רה"ר דא"כ אמאי עירובו עירוב לפי מאי דס"ל כרבא דנותן עירובו יש לו ד"א הא יהי' מעביר ד' אמות ברה"ר ואסור אפילו לרבי אפילו פחות פחות מד"א לשיטת התוס' וצ"ל דרישא מיירי בכרמלית וכיון שעוקר מכרמלית אע"פ שמעביר אח"כ ד"א ברה"ר לא הוי אלא אד"ר וכמ"ש התוס' (דף ל"ב ע"ב) ד"ה הכא ומותר לר' ודו"ק:

שם או בחורי ר"ה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד תמוה דלא מצינו חורי רה"ר כרה"ר ודוקא חורי רה"י כרה"י כדאיתא בא"ח סי' שמ"ה ס"ד אבל חורי רה"ר לא הוי כרה"ר וכמ"ש

בהג"ה שם ובסי"ג ובלא"ה הדבר קשה שהתוס' יסתפקו במכניס מרה"ר לרה"י דרך אויר מעלה דמה לי באויר מ"מ הוי עקירה מרה"ר והנחה ברה"י לכן נ"ל כגי' הב"ח או בחורי רה"י דהוי כרה"י ר"ל והוי מושיט מרה"י לראש המגדל דהוי נמי רה"י דרך אויר רה"ר והשתא א"ש דקרי ליה מושיט ולפי צ"ל וצ"ע דכי נמי הוי רה"י וכו' כיון שאינו מושיט דרך אויר רה"ר ממש ודו"ק:

שם ד"ה ה"נ וכו' א"ו שביתתו לעולם בראש המגדל וכו'. נ"ב הג"ה בשם מהר"ם ולענ"ד גי' שבפנים עיקר ואולי ט"ס היא במהר"ם ודו"ק: (שם) ד"ה אי איכא וכו' הא דלא פריך וכו'. נ"ל דר"ל לפי הפירוש שיהי' אגודו בידו הי' יכול לומר כן גם גבי אילן ומ"ש וא"ל דנייתי לכאורה אינו מובן דלא שייך אגודו בידו אלא כשלא נח מעולם במקום אלא מתחלה הי' אגודו בידו אבל כשכבר מונח באילן מה מועיל מה שיביא אח"כ מיתנא ונ"ל דר"ל דנייתי מע"ש ונימא הואיל והי' יכול להביא מיתנא מע"ש והי' אגודו בידו לזה כתבו דכולי האי וכו' ר"ל דלא אמרינן הואיל אלא על מה שיכול לעשות בשבת ולא על מה שהי' יכול לעשות מע"ש ודו"ק:

דף לד:

ד"ה אי למעלה וכו' אפילו נתכוין לשבות וכו', ונ"ל דלפ"ז הא דמקשה הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר גם אי הוי מניח העירוב על הארץ הוי הוא במקום אחד ועירובו במקום אחר כיון שרחוק מן העירוב ד"א ברה"ר ואסור אפילו פחות פחות מד"א לשיטת התוספות ודו"ק:

שם ד"ה ואמאי וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב קושייתו דהא המתרץ הראשון לא השיב אלא במגדל של לבנים ואכתי לא הוי ידע דמיירי באוירא דליבני עד אח"כ שהקשה מר"נ אמר שמואל ומתרץ באוירא דליבני וצ"ל דסברת המתרץ היה דבנין גמור של לבנים קל מבנין של עצים ומ"מ ע"כ המקשן לא ס"ד דמיירי בשל לבנים ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ואם בשדה וכו' דלית לי' דר"ש וכו' משמע דאי הוי ס"ל כר"ש או אי הוי אבד במקום מוקף מחיצות ועירבו דמותר לטלטל לכ"ע גם ר"א דמתניתין מודה דאע"פ שלא מצא המפתח כמו שמצאו דמי והריטב"א במשנה הביא בשם הראב"ד דמיירי דוקא שא"י כלל שהניחו במקום המשתמר אבל הניחו במקום המשתמר ושכח באיזה מקום הניחו עירובו עירוב אפילו לר"א דמתניתין וע"כ דס"ל כר"ש או דמיירי במוקף מחיצות ועירבו דאל"כ מה מועיל שהניחו במקום המשתמר כיון שאינו יכול להביאו משם ואפ"ה כשא"י אם הניחו במקום משתמר אין עירובו עירוב ולפ"ז א"צ לומר דר"א דמתניתין לית ליה דר"ש אלא או דבמתניתין מיירי כשא"י אם הניחו במקום המשתמר

ובברייתא מיירי בהניחו במקום המשתמר או דתרוייהו מיירי בא"י אם הניחו במקום המשתמר ופליגי אי דינו כיודע או לא ודו"ק:

דף לה.

תוס' ד"ה וקתני וכו' ובברייתא לחוד וכו' לא כר"נ ולא כר"ש וכו'. עיין במהרש"א פירושו וק"ל דהשתא נמי דמייתי תרוייהו נימא דפליגי בכלי ואינו ניסוט וברייתא אתיא כר"נ ור"ש וסיפא דמתניתין דתנא מחמת רעדה טהור מיירי באהל וצ"ל דמשמע ליה דסיפא דמתניתין מיירי בגוונא דרישא ואם רישא מיירי בכלי גם סיפא מיירי בכלי גם לא ניחא לי' לאוקמי ברייתא כר"נ ור"ש אבל אי לא הביא ברייתא ה"א דפלוגתייהו בשידה תיבה ומגדל מחנות רעדה דלת"ק הם כלים וטמאים ולר"נ ור"ש הם אוהלים וטהורים וסיפא ואם היו ניסוטין טמאים אע"ג דהוי אוהל ושייך ע"ז זה הכלל באוהל דמיירי בה והב"ח גריס לא כת"ק ולא כר"נ ור"ש ור"ל דכולהו ס"ל דכלי ואינו ניסט טמא ופליגי בשידה תיבה ומגדל אי הוי כלים או אוהלים וברייתא לא ס"ל כוותייהו וקשה לפ"ז השתא נמי דמייתי תרוייהו נימא כן וצ"ל דכיון דברייתא וסיפא דמתניתין כעין לשון אחד מסתברא לומר דתרוייהו לדבר א' נתכוונו ועיין בריטב"א ודו"ק:

שם רש"י ד"ה נתגלגל וכו' דממ"נ וכו'. נ"ל דר"ל בביתו לרבנן דגזרו על שבות ביה"ש ובערובו אפילו לר' כמ"ש התוס' ודו"ק:

דף לו:

תוס' ד"ה דאי ס"ד וכו' על העירוב קדושה היום וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) רש"י ד"ה מקרי שמע וכו' ומתני' דר' יצחק וכו' ומתניתין אדמותיב פירקי וכו'. מלשון רש"י שלא כתב ומתניתין בדלא אתי אלא אחד משמע שמפרש, שגם מתניתין מיירי בדאתי בי תרי אלא דמתניתין קאי אמותיב פירקי וכ"מ משאר לשון רש"י ולפ"ז צריך להגי' בריש דבריו ומתניתין ובברייתא דר' יצחק וכו' ואה"נ שהיה יכול לפרש דמתניתין מיירי בדלא אתי אלא מותיב פירקי אלא דניחא לפרש מתניתין כמו ברייתא דר' יצחק ודו"ק:

שם ד"ה מזרח ומערב וכו' בשלא בא אלא אחד וכו' רחוק מן העיר ו' אלפים וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה לא ס"ד וכו' אבל קשה וכו'. עיין במהרש"א עד דכולהו ברייתות נינהו וכו' הוא תמוה דההוא דשופרות מתניתין היא בשקלים ואע"ג דמתניתין דהכא ודגיטין הם ב' משניות וברייתא אחת דמרובה וההיא דאיו ודהלוקח יין הם ב' ברייתות וההיא דשופרות משנה אחת לא ניחא להו לדחות משנה דשופרות ואפשר דחשו לגירסא דתנן הלוקח ואפשר שהי' לפני הגמרא הגירסא במשנה דדמאי גם דברי ר' יהודה ור' יוסי ור' שמעון אע"פ שלפי האמת ניחא להו טפי לגרוס דתניא וכמ"ש בדבור שאח"ז ודו"ק:

(שם) וי"ל וכו' וה"ה לר' יוחנן דוקא ע"י תנאי ליתא לדאיו אבל בלא תנאי לית לי' לר' יהודה ברירה ודו"ק:

דף לז.

תוס' ד"ה כשהתנו וכו'. עיין במהרש"א עד דבלא התנו נמי כשיקחו וכו' כצ"ל נ"ל:

דף לז:

גמרא מאי קושיא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב קושייתו דבתחלת הסוגיא ידע שפיר דרב לא מחלק בין דאורייתא לדרבנן מדהביא מההוא דהלוקח יין אבל עתה דקיימינן לרבא דאסקה אדעתי' דאפשר לחלק בין דאורייתא לדרבנן לדידי' מקשינן מאי קושיא וכו' ומתרץ דאע"ג דרבא סלקא דעתיה לחלק בכך היינו קודם דאשכחן תנא דס"ל בדרבנן אין ברירה סלקא דעתי' דליכא תנא דס"ל כן כלל אבל עכשיו דאשכחן תנא דס"ל בדרבנן אין ברירה טפי מסתבר לומר דמאן דאית לי' ברירה ל"ש בדאורייתא וכו' וכן מאן דלית ליה מדנימא ג' מחלוקת בדבר דהיינו איכא דאית לי' ברירה גם בדאורייתא ואיכא דלית לי' גם בדרבנן ואיכא דמחלק בין דאורייתא לדרבנן וכ"ש אי נימא דמאן דמקשה דר"ש אדר"ש הוא מקשה אחר ולא מדברי רב יוסף דא"ש טפי דהאי דמקשה ומאי קושיא סבר שגם האי דמקשה דר"ש אדר"ש אליבא דרבא קאי ומתרץ קסבר וכו' דלא ס"ל כרבא ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה אלא איפוך וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ויש ט"ס במהרש"ל וצ"ל מפרש תלמודא והא שמעינן כו' עדיפא למפרך מסתמא וכו'. והנה לפי' מהרש"א ק"ל דא"כ מנ"ל לרב יוסף דאיפוך הך דהכא ור"ש ס"ל גם בדרבנן אין ברירה דלמא איפוך הך דהלוקח יין ור"ש אית לי' ברירה ועוד אמאי באמת לא קשה מ"ש מהרש"ל דאיך הביא רב יוסף מסברת עצמו וגם אינו מתרץ מ"ש מהרש"ל אמאי מציין בדבור שאח"ז קסבר רב יוסף הו"ל לציין אלא איפוך ומה שהקשה על מהרש"ל נלענ"ד שיש ט"ס בדברי מהרש"ל מ"ש היה ל"ל וצ"ל הא צ"ל וכוונתו דלפ"ז הא דאמר בגמרא קסבר ודאי הפירוש קסבר רב יוסף וקשה היאך תלה עצמו בחגורתו וכמ"ש לעיל ודו"ק:

דף לח.

יוסף על עירובין דף לח/ב

גמרא למירמא דרב אדרב וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ קושייתו דלהכין בידי אדם פשיטא לי' דאסור מיו"ט לשבת אלא הכנה בבידי שמים לא ידע דאסור כההוא דנולדה בזה וגם הא דר"א דהכא שמניח ערב יו"ט על יום ראשון למזרח ועל יום ב' למערב לא הוי הכנה בידי אדם כיון שאינו עושה מעשה ביו"ט וגם הכנה בידי שמים

לא הוי כדלקמן ועיין בביצה (דף ב' ע"ב) ברש"י ד"ה דכל ביצה וד"ה והכינו ובתוס' ד"ה והי' משמע דאפשר לחלק בין הכנה בידי שמים להכנה בידי אדם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה והא בעינן וכו' תימה דמשמע וכו'. ר"ל דהא אביי שהי' ס"ל סוף היום קונה עירוב הוי ניחא ליה דברי ר"א אע"ג דמנח לסוף אלפים משום שהי' סובר דלא בעינן סעודה הראוי' מבע"י ודו"ק:

דף לט:

ד"ה אי אתם, מודים וכו' נהרדעי לא ס"ל בהא כר"י. עיין במהרש"א וק"ל לדבריו דאנן השתא שאין עושין אלא יום א' יוה"כ ואסרינן ביצה בח"ל כמאן ס"ל וצ"ל דדוקא נהרדעי ס"ל כן אליבא דר' יוסי אבל רבה ורבא ס"ל אליבא דר' יוסי דאע"פ שאין עושין יוה"כ אלא יום א' ביצה אסורה בח"ל ואנן קיי"ל כרבה ורבא ועוד אפשר לומר דכיון דס"ל בח"ל כר' יהודה לגמרי דאפילו עיברו לאלול ביצה שריא אין קושיא אי ס"ל בח"ל כר' יהודה ובא"י כר' יוסי אבל לעיל דהוי ס"ל דלנהרדעי אי עברוה הוי ביצה אסורה אפילו בח"ל הוי דלא כמאן אבל קשה לי למה להם לומר דלא ס"ל בהא כר' יוסי הא אפשר לומר דלא פליגי אלא בא"י ואפילו לאחר חרבן שגם בימיהם לאחר חרבן היה ב"ד קובעין חדשים אבל בבבל מודה ר' יוסי דביצה שריא ולעיל לא כתבו אלא שתימה לומר דלא נחלקו אלא קודם חרבן מה שלא היה בימיהם אבל ניחא שפיר דלא פליגי אלא בא"י לאחר חרבן ודו"ק וצ"ע: (שם) רש"י ד"ה א"ר אסי. וכו' דפליגי עליה ואמרו וכו' וצ"ע:

דף מ.

תוס' ד"ה הא ודאי וכו'. עיין במהרש"א עד עכ"ל היינו לענין איסור וכו' כצ"ל. וע"ש עד בשביל נכרי הס"ד ומ"ש אח"כ וטעמא וכו' הוא דבור בפ"ע:

דף מ:

רש"י ד"ה מתחיל בשל שבת וכו' כצ"ל:

דף מא.

תוס' ד"ה מודה הי' וכו' והכא קאמר מודה לרבנן דפליגי וכו' כצ"ל, וע"ש במהר"ם עד דרבנן פליגי עלי' ומקילין וכו' רבנן דפליגי אר"ג וכו' בדברי ר"ג כצ"ל:

שם גמרא טעמא דיו"ט וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דבמתניתא דלעיל אפשר לומר דערב חנוכה ופורים וחנוכה ופורים שוים אבל מכאן מוכיח שפיר דמשמע דוקא בשנה זו לא השלים אבל בכל השנים השלים כמ"ש רש"י ודו"ק:

דף מא:

תוס' ד"ה לצדדין וכו'. עיין במהרש"א עד איירי רישא דאין לו רק ד"א וכו' כצ"ל, ולפי פי' מהרש"א אין למחוק הועוד בתוס' כדברי מהר"ם:

דף מב.

ד"ה מכלל וכו' יש לחלק בין עיר לד' אמות. ולפ"ז כשהם חוץ לעיר שאסור להוציא חוץ מד"א אסור גם לישראל אחר אכן לשני תירוצים האחרים גם חוץ לעיר מותר לישראל אחר ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מטלטל בכולה וכו' וממילא שמעינן וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד טעמא דרש"י דס"ל דלא הוי נפרץ במלואה למקום האסור לה דס"ל דטלטול ע"י זריקה וטלטול כי אורחיה חדא היא ובכ"מ דמותר לטלטל ע"י זריקה מותר גם כי אורחיה אלא דבמקום שאסור לילך ע"כ אי אפשר לטלטל אלא ע"י זריקה וכיון דלאו משום איסור טלטול היא לא הוי מקום האסור לה דהא מותר לו לטלטל בכוליה כמו דאפשר ליה וממילא במקום שמותר לילך מטלטל כי אורחיה ובמקום שאסור לילך מטלטל ע"י זריקה. גם מה שהקשה מהרש"א לשיטת התוס' דהו"ל להקשות קו' באלפים ליטלטל כי אורחיה קודם קו' וניטלטל בכולה ע"י זריקה ע"ש נלענ"ד ליישב דהמקשן דלא ידע סברת נפרצה במלואה למקום האסור לה באמת הי' ס"ל דלר"נ מותר לטלטל באלפים כי אורחיה ולא הקשה אלא לר"ה והתוס' לא כתבו אלא אליבא דאמת דקיי"ל דנפרצה במלואה למקום האסור לה אסור ודו"ק:

שם ד"ה ומטלטל בד"א וכו' דלא שני וכו'. כ' מהרש"א לא הוה צריך לכל אריכות הזה וכו' ע"ש ולענ"ד הוצרך רש"י לאריכות זה ללמדנו דאפילו להמקשן דלא אסיק אדעתיה סברת נפרצה במלואה מ"מ אסור לר"ה לטלטל באלפים אפילו ע"י זריקה דאין חילוק בין טלטול כי אורחיה לטלטול ע"י זריקה ודו"ק:

דף מב:

ד"ה היה מודד ובא וכלתה וכו' וכגון שנפרץ וכו'. נ"ל דמ"ש וכגון שנפרץ הוא לרבותא דכ"ש כשלא נפרץ הכותל אלא שיש שם פתח דמותר לטלטל בבית ע"י זריקה דהא יש היכר גדול אלא אפילו נפרץ הכותל מ"מ הוי התקרה היכר ולא מימשך ודו"ק:

שם בתוס' שנץ ד"ה אמר ר"ה וכו' כיון דלגבי אחריני וכו'. נ"ל דר"ל משא"כ הקיפוה עכו"ם מחיצה בשבת דא"א שישבות שום אדם באויר מחיצות אלו מבע"י דלהוי לדידי כולה כד"א והיינו כסברת רש"י בפירוש אחרים ומ"מ אפשר לומר שיש חילוק בין התוס' לרש"י היכי דנעשה חצר קטן בשבת דלרש"י כיון דנעשה בשבת אוסר ר"ה ולתוס' כיון

דלמי שכלתה מדתו בצד השני של החצר כל החצר לו כד"א כדין אנשי עיר גדולה מהלכין עיר קטנה כד"א גם לו לא נחשב מקום האסור לה גם לענין טלטול ואפשר לר"ה גם בדין עיר קטנה דוקא כיון שנעשית מע"ש אבל אי נעשית בשבת כיון דא"א לשבות בתוכה מבע"י אינה נחשבת כד"א וה"ה בחצר לענין טלטול הוי מקום האסור לה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ור' זירא וכו' פי' וכו'. עיין מהר"ם עד וא"כ במאי פסק כר"ג ואינו מובן דהא מ"מ פסק כר"ג דמהלך את כולו אך לא מטעמו של רבה אלא מטעם הואיל וספינה נוטלתו וכו' וצ"ל דמשמע ליה דס"ל גם באיזהו דין דלא כרבה והוא מגומגם והפי' הב' של מהר"ם נראה יותר. ומ"ש מהר"ם בדבור שאח"ז ומ"מ יש לתמוה וכו' כפי הנראה שייך יותר לדבור זה ודו"ק:

דף מג.

רש"י ד"ה כי פליגי וכו' משום אויר מחיצות. כ' מהרש"ל בלא טעמא דשבת מבע"י ואינו מובן לי דהא טעמא דרבה הוא משום דשבת באויר מחיצות מבע"י ודו"ק:

שם ד"ה הלכה כר"ג וכו'. עיין במהרש"א עד האי דייקא נמי קמא דלא וכו' ור"ג בעמדה נמי מתיר דומיא וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה הלכה וכו' דאותן ב"א שמדליקין וכו' כ' מהרש"א היינו נמי לדעת רשב"ם וכו' ע"ש ור"ל דאותן ב"א ס"ל כרשב"ם בשניהם דמותר להפליג בשבת ואין לו אלא ד"א כיון שלא שבת באויר מחיצות מבע"י לכן לא חשו למאי דמפליגין בשבת אלא הדליקו נרות וכו' שיהא נקרא שבת באויר מחיצות מבע"י והתוס' דחו משום דקיי"ל אסור להפליג בשבת אכן לענ"ד אפשר לומר דאותן ב"א ס"ל דכשמדליקין נרות ואוכלים בספינה הוי נכנסו מבע"י ומותר אפילו לריצב"א והתוס' דחו דכיון שחוזרין ולנים בביתם הם מפליגין בשבת ודו"ק:

שם רש"י ד"ה כיון דחל וכו' ומספקא וכו'. הוצרך לזה שהי' קשה לו אע"פ שהי' אסור לשתות ע"ש שמא יבא משיח היום אבל כשעבר יום ע"ש ולא בא לא חל עליו נזירות כלל לכן הוכרח לפרש דחיישינן שמא בא ודו"ק:

דף מג:

תוס' ד"ה האי תנא וכו' ה"נ בשבת קודם אכילה וכו'. כ' מהר"ם ולכך פריך שפיר הכא לעיל וכו' ע"ש ולא הבינותי דלעיל אכתי לא אסיק אדעתיה דמובטח להם לישראל וטפי הו"ל לומר למסקנא דמסיק דמובטח להם ואפ"ה בא' בשבת אסור לשתות דלמא אתי אליהו מאתמול בשבת אחר אכילה ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה ימדוד צלו וכו'. מפירושו נראה שגרס ימדוד צלו וקומתו וצל קומתו ומפרש צלו של דקל וקומתו וצל קומתו של

עצמו ולפי גירסא שלפנינו צריך לפרש מודד קומתו וצלו של עצמו וצל קומתו של דקל ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה מותרין וכו' אפילו לר"מ וכו'. לכאורה אין דבריהם מובנים דע"כ לא פליגי ר"מ ור' יהודה אלא אי הוי כאנשי העיר אבל ודאי דעכ"פ קנה שביתה במקומו ומותר ליכנס לעיר כיון שהוא בתוך תחומו וכאן לא התיר להם אלא לירד מהספינה ולא שיהי' כאנשי העיר וכ"כ הר"ר יונתן אבל יובנו דבריהם ע"פ דברי הריטב"א שהקשה הא סתם נמל מוקף מחיצות ומהלך את כולה לר"ג אפילו בא מחוץ לתחום כמו דיר וסהר ותירץ דהורה להם שהם כאנשי העיר משא"כ אם היו חוץ לתחום אע"פ שמהלכין את כולה אינם כאנשי העיר [ע"ש שדבריו צריכין ביאור ואין להאריך] וע"ז כתב אח"כ ואפילו לר"מ וכו' ונראה שזה ג"כ כוונת התוס' שפירשו ג"כ כן וע"ז שייך שפיר קושייתם ודו"ק:

שם ד"ה ויתיב וכו' דאסור לעשות. מדברי מהרש"א נראה שהי' לפניו הגירסא דלא שמה מחיצה ע"ש:

שם ד"ה אילימא בדלא מלו גברי, מדברי התוס' נראה שגרס בגמרא אילימא בדלא מלו גברי וכו' או דלמא בדמלו גברי:

דף מד.

ד"ה או דלמא וכו' וא"ת וכו' עיין במהרש"א עד כדמסיק הכא וכו' דלא נקטו בדבריהם כר"א ר"ל דכיון דסוגיא דהכא סברה דהלכה כר"א ניחא להו להתוס' לפרש אליבא דסוגיא דהכא דנהרדעי כר"א ס"ל אבל בסוגיא דלקמן דלא נזכר שעשו כר"א לא ניחא להו לפרש אליבא דסוגיא ההוא דנהרדעי ס"ל כר"א ודו"ק:

שם ד"ה ר"מ וכו' כמו פקק החלון. עיין מהרש"ל ומהרש"א וצ"ל דכוונת מהרש"א לפי דעת ר' ירמי' דאמר התם (דף קכ"ו ע"א) בין תלוי ובין שאינו תלוי והוא שקשור ומ"מ י"ל כוונת מהרש"ל דמשמע התם למסקנא ר' אבא אמר רב כהנא דאפילו אינו קשור מותר והוא שמתוקן משום מוקצה ע"ש ודו"ק:

דף מד:

רש"י ד"ה ה"ג אמר רבה וכו' ולא אמרינן וכו' ובד"ה מהו דתימא וכו' ר"נ וכו'. נ"ל לפרש דמ"ש ולא אמרינן ממקום שנאמר לו וכו' יש בדבר קולא וחומרא דאי נימא ממקום שנאמר לו יש לו אלפים מותר לילך להלן ממקומו למזרח אלפים ואסור לילך להלן מביתו למערב כלום וכשלא אמרינן כן אסור לילך להלן ממקומו למזרח ומותר לילך למערב ביתו וקס"ד דזה תלוי בזה לכן מקשה פשיטא כיון דעדיין לא יצא מן התחום לא הפסיד למערב ביתו דהא יכול לילך כל היום כולו בתוך תחום ביתו למזרח ולמערב

ומשני מ"ד וכו' וכ' רש"י ואי בעי למיפק ליפוק ר"ל דהא ודאי פשיטא דלא אמרינן כיון דעקר עקר והפסיד התחום למערב ביתו דלהקל התירו לו לילך ברשות חוץ לתחום ולא להחמיר עליו לומר דאע"פ שלא יצא מן התחום כאלו יצא והפסיד למערב ביתו אלא דה"א שיכול לילך למזרח מקומו אלפים ונ"ל דר"ל דה"א דהברירה בידו או לברור לו מקומו ויוכל לילך ממקומו למזרח אלפים או לברור לו ביתו ויוכל לילך למערב ביתו קמ"ל שאין לו אלא תחום ביתו לחוד ואסור לו לצאת למזרח מקומו כלום ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ומר סבר וכו' תקשי לה מתניתין וכו' נלענ"ד דלרב שימי לא קשיא להו ממתניתין דאפשר לומר דדוקא הבלעת תחום לתחום מלתא היא אבל הבלעת ד"א לתחום לאו מלתא היא ורש"י לא כתב אלא דלרבה דס"ל דאפילו הבלעת תחומין לאו מלתא היא כ"ש הבלעת ד"א בתחום וע"כ לא ס"ל כנהרדעי ולכן הקשו התוס' ממתניתין לנהרדעי דתרוייהו הבלעת ד"א בתחום היא ואביי דמקשה לרבה מר"א דכיון דס"ל לר"א דאפילו הבלעת ד' אמות לתחום מלתא כ"ש הבלעת תחום לתחום ורבב"ח דאמר דרבה כרבנן ס"ל ר"ל וס"ל דלרבנן ה"ה הבלעת תחום לתחום לאו מלתא ולפי מה דמסיק דלדבר מצוה מודו רבנן לר"א בלא"ה ל"ק לרב שימי ממתניתין אבל נהרדעי דמיירי לדבר הרשות תקשה להו ממתניתין ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ומה אלו וכו' על העקב וליכנס במערה וכו' כצ"ל:

דף מה:

ד"ה ובלבד וכו' דכל ד"א וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ונלענ"ד דדעת מהרש"ל דאסור גם להכניס מחוץ מד' אמותיו לתוך ד' אמותיו כגון אי מיגנדר לו חפץ חוץ לד"א אסור לו להכניסו לתוך ד"א ולזה אינו מועיל דחפציו כרגליו דהא גם רגליו אם יצא חוץ לתחום יש לו שם עכ"פ ד"א ומעתה גם גבי כלים נימא אי מיגנדר אמה או ב' חוץ לד"א מותר להביאו לתוך ד"א וע"כ צ"ל דהנך ד"א שהיו בו מעיקרא נעשו כרה"י לכן אסור להביאם לתוך ד"א משא"כ אדם דמותר לילך מרה"ר לרה"י וזהו כוונת מהרש"ל במ"ש למה לא יושיט מחוץ לד"א ויביאו אצלו כמו שהדין גבי תחומין ר"ל שיש לכל היוצא מתחומו ד"א במקום שהוא שם ע"ש ודו"ק ומהרש"א הבין מדברי מהרש"ל דמאיסור הוצאה מד"א מיירי ומ"ש כמו שהדין גבי תחומין ר"ל הך דהי' מודד ובא שהביא רש"י דמותר לטלטל בכל העיר ולפי מ"ש נתיישבו בעזה"י דברי מהרש"ל. והנה לטעם דחפציו כרגליו גם דרך מלבוש וביו"ט אסור ולטעם דהוי כרה"י אין אסור אלא בשבת ודרך משאוי וא"כ להוציא מד"א גם ביו"ט ודרך מלבוש אסור ולהכניס לתוך ד"א אין אסור אלא בשבת ודרך משאוי וא"כ הי' יכול מהרש"ל לומר שצריך טעם דחפציו כרגליו לאסור להוציא ביו"ט ודרך

מלבוש אלא דמשמע לי' דתרוייהו טעמי צריך לענין להכניס וכ"מ קצת מלשון רש"י לפי מה דלא גרס א"נ שלא כתב אלא מחוצה להן לתוכן אכן במשנה לא נזכר אלא שלא יוציא ולא ידעתי מנ"ל שאסור ההכנסה ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה קונין שביתה וכו' לצד אחד כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה להודיעך וי"ל וכו'. כ' מהרש"א דבקושייתם היו סוברים דקולא הוא לזוכה שני [כצ"ל] ע"ש ולא הבינותי דמה סברא היא זו דכיון שיש קולא אצל הזוכה השני יהא זה חשוב כח דהיתרא אע"פ שהוא חומרא אצל הזוכה הראשון הא הזוכה הראשון הוא קודם מהזוכה השני גם הוא ודאי יותר דמה"ת יתן הזוכה הראשון להשני ולענ"ד נראה דבקושייתם הי' ס"ר דאי לא קנו שביתה אין להם אלא ד"א כמו אדם ולכן הוצרכו בתירוצם להביא ראי' משמעתין לקמן דאין דין אדם וכלים שוין למ"ד אין קונין שביתה ודו"ק:

שם ד"ה ליקנו שביתה וכו' דהרי הן חוץ לחתום. כ' מהרש"ל ולפ"ז גבי אליהו וכו' ע"ש ולא ידעתי מנ"ל דקנה שביתה על הארץ דלמא גם ביה"ש למעלה מי' קאי והוי כמו עובדא דר"ג שכתבו התוס' לקמן דכשבאו אח"כ בתוך י' יש להם שביתה ודו"ק:

שם ולכך כשבאו בתוך י' וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ונראה מדברי מהרש"א שאינו קונה שביתה בשבת אא"כ ראה המקום ביה"ש ונתכוין לקנות שם שביתה ולא משמע כן בא"ח סי' ת"ד אלא אפילו הגיעו בשבת בתוך הים במקום שאינו עמוק עשרה קונה שם שביתה וכשיצא אח"כ חוץ לתחום אין לו אלא ד"א ומשמע דאפילו לא ידע ביה"ש שיגיע למקום שאינו עמוק עשרה ומה שהקשה מהרש"א בישן אין קונין שביתה ואין לו רק ד"א לקני שביתה בשבת כשניער נלענ"ד דלק"מ דבישן כיון שהי' ביה"ש במקום הראוי לשביתה ולא קנה נקנה לו שביתה של ד"א ושוב לא קנה שביתה יותר בשבת אבל כשלא הי' ביה"ש במקום הראוי לשביתה כשבא בשבת למקום הראוי לשביתה נקנה לו שם שביתה של אלפים ודו"ק:

דף מו.

ד"ה נהרות וכו' כריב"נ. ר"ל דלא משמע לי' לומר דברייתא זו אתיא דוקא כרבנן ולא כריב"נ ודו"ק:

דף מו:

רש"י ד"ה מאן פליג וכו' דפלגיתו עלי וכו' כצ"ל נ"ל:

דף מז:
תוס' ד"ה דכולא וכו' כדאמר בשבת בתל ונקע לקמן (דף נ' ע"ב): (שם) ד"ה חרם וכו' וא"ת וכו'. נראה מזה דלא ס"ל כאן מ"ש לעיל בד"ה והכלים דלרבנן בעינן סמוכים ממש ועיין בריטב"א ודו"ק:

שם דא"כ אמאי נקיט וכו'. עיין במהרש"א [ויש שם ט"ס וצ"ל תיקון מחיצה לאותן שבתוך וכו'] ולענ"ד כוונת התוס' דבשלמא לפי' קמא לא מיירי כלל להכניסם לעיר אלא לשתות במקומן לכן אם לא היה שייך צד השני לתחום עיר אחרת אע"פ שהוא חוץ לתחום יש להם עכ"פ אלפים ממקומם ומותר לשתות במקומם משא"כ כששייך לעיר אחרת אסור לשתות אפילו במקומם אבל לפירוש בתרא דקנו שביתה במקומם ואין איסור אלא משום שרוצה להביאם לעיר אין חילוק בין אי צד השני שייך לתחום עיר אחרת או לא כיון דעכ"פ אינו בתחום עיר זה ואפשר גם כוונת מהרש"א כן אלא שקיצר במובן ומ"ש בריש דבריו דלפירוש קמא מותר להביאן גם מחוץ לעיר לצד השני אלפים האמת מפרש ואין כוונתו דבזה תלוי הטעם שלא הקשו לפי' קמא ומ"ש אבל קשה וכו' ר"ל שגם לפי' קמא תקשה אמאי נקיט בין ב' תחומין ולענין לשתות במקומם לנקוט בעיר אחת ולענין הבאה לעיר וחוצה לה אלפים אלא דפשטות דבריו לא משמע כן וגם לפ"ז אין זה קושיא כ"כ דלא מיירי מהבאה לעיר ודו"ק:

דף מח.
ד"ה ר' יהודה וכו' ומסתמא וכו' עיין במהרש"א עד דריש מי שהוציאוהו ד' אמות לאו לכל רוח וכו' כצ"ל:

שם בתוס' ד"א דת"ק הוי ד"א בין הכל וכו'. ר"ל ומ"מ הוי ד"א ביחד דוגמת אלפים דריב"נ ולא ב' אמות לכל צד כר"א ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מחלוקת וכו' על שמונה להילוך הס"ד ואח"כ צריך לציין מצומצמות לר' יהודה וכו' וקאי אלקמן איכא בינייהו ד"א מצומצמות:

דף מח:
ד"ה ואין ב' וכו' הן אין כח וכו' כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה רשות וכו' דליכא למגזר בחיצונה כולי האי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד מלשון התוס' לקמן שכתבו לפי' מהר"י ואמצעית בחיצונית ליכא למגזר וכו' ואי משום שלא יוליכו וכו' משמע דאע"ג דליכא למגזר שמא תוליך מחיצונה זו לחיצונה זו שייך למגזר שלא יוליכו מחיצונה לאמצעית לולי דהוי גזרה לגזרה וגם גבי מחיצונה לחיצונה כתבו שמא תוליך האמצעית וגבי מחיצונה לאמצעית כתבו שלא יוליכו החיצונות

דהיינו משום דמחיצונה לחיצונה לא שייך שלא יוליכו החיצונית דכיון שאסורה באמצעית לא שייך לחוש שמא תוציא לאמצעית ומשם לחיצונה אחרת אבל שלא תוציא לאמצעית הסמוכה לה חיישינן וכן באמצעית חיישינן כיון שמטלטלת באמצעית שמא תוציא לחיצונית אבל לא חיישינן שמא תוציא כלי חיצונית זו לחיצונית אחרת וביארו אח"כ הטעם דמסתמא במאני דידי' משתמש אבל אם יטלטלו חיצונית באמצעית יש לחוש שמא יוציאו בני חיצונה כליהם לחיצונה אחרת ודו"ק:

שם מדלא קתני אוסרת על שתיהן וכו'. עיין במהרש"א עד משמע שפיר וכולן אסורות זו עם זו וכו' כצ"ל:

שם בתוס' דבפרק כל גגות אמר שמואל הלכה וכו' כצ"ל:

דף מט.

רש"י ד"ה ואזדא שמואל וכו'. דבור זה צ"ל לקמן אחר ד"ה זו מביאה:

דף מט:

מט/ב

תוס' ד"ה ואמר וכו' ויש לחלק וכו'. הקשה מהרש"א דא"כ מה צריך התם לחלק בין ישן לניעור ע"ש ונלענ"ד לתרץ דמ"ש התוס' ויש לחלק היינו בין עיקר דינא דהתם אבל מרבנן דריב"נ ודאי יש ראי' והיינו מה שכתבו אח"כ אבל מדפליגי רבנן וכו' וניחא להו להביא מרבנן גופייהו דמשמע דבגוונא דפליגי בישן מודו בניעור ולכן אמרו בגמרא דאי בעי מצי אמר ודו"ק:

שם ד"ה מ"ט וכו'. עיין מהר"ם עד אית ליה דרבה כצ"ל:

דף נ.

ד"ה שאני וכו' ולר"י נראה וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתי דלפירש"י דאיתי' לחצאין היינו כשהפריש א' מחמשה כיון דאלו אמר תקדיש פלגא דחיטתא הי' קדשה ה"נ כשהפריש סתם הוי כאלו אמר תקדיש מכל גרגר חציו קשה במעשר בהמה אפילו אי הוי איתיה לחצאין הוי אמרינן דאם אמר על ב' תקדיש מכל א' חצי הוי חצי השני חולין שהרי קרא עשירי ושוב אין קדוש יותר הי' ראוי לומר בין אמר ובין לא אמר עשירי וחולין מעורבין אבל לפיר"י דלחצאין היינו בזה אחר זה פשיטא דכשאומר על הראשון חצי יהי' מעשר והיינו דחצי השני יהי' תשיעי אי הוי איתא לחצאין הוי אמרינן דהראשון קדוש כולו דלא גרע מאלו קראו כולו תשיעי והשני חציו קודש וחציו חולין שהרי מחצי של הראשון נעקר שם עשירי והשני קודש ומחציו לא נעקר שם עשירי ואין השני קודש ולא הוי בכלל כל שאינו בזה אחר זה דהא ישנו קצת בזא"ז ואמרינן גם בבת אחת דאחד

יש קדושה ואחד אין קדושה רק בחציו וכיון דלא ידעינן איזהו הוי באחד עשירי ואחד עשר מעורבין ובאחד קודש וחולין מעורבין ולא קשה אלא מהשני אמאי גם השני עשירי ואחד עשר מעורבין אבל כיון דליתיה לחצאין וכשאומר על הראשון חציו מעשר כולו מעשר ולא נעקר שם עשירי מכולו וכשאמר אח"כ על השני שיהי' מעשר לא קדוש כלל הוי אינו בזא"ז ויש לנו לומר דבבת אחת לא קדוש שום אחר מהם כמו כל אלו שאינם בזא"ז ולא חל על השני לא חל בבת אחת על שום אחד מהם ודו"ק:

דף נ:

ד"ה ומ"ס וכו' הקשה הר"א וכו'. עיין במהרש"א עד וכמ"ש התוס' בפרק בכל מערבין וכו'. וע"ש בתוס' דמסקי דר' יוחנן לית ליה ברירה אפילו מברר דבריו אלא כיון דבס"ד כתבו דאפשר לחלק כן גם לר"י ניחא להו טפי להקשות אהא דאמר לקרבן גדול מכוין ודו"ק. ועיין צ"ק מנחות (דף ע"ח ע"ב) בתוס' ד"ה ליקדשו ומ"ש שם בעזה"י:

שם רש"י ד"ה מהלך לצפון וכו' מהלך מביתו לצפון וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה לימא תהוי וכו'. עיין במהרש"א ויש שם ט"ס וצ"ל בד"ה לימא תהוי כו' דבמקום רגליו לא רצה לקנות כו' הואיל ואיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי לא קנה כו' במקום ששניהן נותנין לו דאלו לרב אפילו כו' דבביתו לא וכו'. וקושייתו נלענ"ד לתרץ דממ"נ קשה לרב דס"ל שלא קנה עירוב כשלא סיים המקום אי מיירי בעומד בדרך אין לו אלא ד"א ואי מיירי בעומד בעיר יש לו אלפים מעירו לכל צד ואמאי אינו מהלך אלא לצפון כעירובו לדרום וכו' אבל לשמואל שפיר דקנו עירובין שלו ודו"ק:

דף נא.

תוס' ד"ה כזה וכו' אבל העמיד וכו' ק"ל דבתחומין אמרינן (בדף נ"ה ע"א) מרובעת ולא בריבוע של עולם אין עושין לה זויות ע"ש ודו"ק וצ"ע:

דף נא:

ד"ה ויצא וכו' ונקט הכי משום ר"מ וכו'. נ"ל דר"ל דברר"מ לא שייך לומר אטו בשופטני עסקינן כיון דבלא"ה תנן לא יצא ודו"ק:

דף נב:

רש"י ד"ה כמאן וכו' לא כרבה ואליבא דר' יהודה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה כי תניא וכו' ופ"ה לא נראה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לכאורה דברי רש"י אינם מובנים דלמה לו לכנוס לתחום העיר כיון שאפילו יכנוס לתחום העיר אסור לכנוס לתוך העיר ומאי ס"ד, שיכנוס לתחום העיר לכן נלענ"ד דמ"ש רש"י לתחום העיר ר"ל לגבול העיר וכן מ"ש חוץ לתחום ר"ל חוץ לגבול העיר והיינו להחשיך וכן פי' הריטב"א והתוס'

לא ניחא להו בזה דהול"ל להחשיך ואח"כ מפרשים אמאי לא תנא באמת להחשיך ודו"ק:
(שם) דמלתא דפשיטא הוא. הקשה מהרש"א דהא ר"ש פליג ע"ש ולענ"ד גם ר"ש לא פליג אלא משום דס"ל שהוא תוך התחום כמבואר אח"ז אבל כשהוא באמת חוץ לתחום פשיטא הוא וכאן מיירי שהוא באמת חוץ לתחום:

דף נג.

רש"י ד"ה ועושין אותן וכו' כרי שיהא אלפים לצדדין כבאמצע וכו'. עיין תוספות יו"ט שכ' בשם הב"י ס"ס שצ"ט שהוא לאו דוקא דאדרבה בעיגול הוי לכל צד בשוה אלפים ובמרובע יש בזויות יותר מאלפים אכן הב"ח שם סס"ד מיישב דברי רש"י והעולה מדבריו ששני עניינים יש כשמודד ממקום אחד בעיגול אלפים יש אלפים לכל צד בשוה ובמרובע יש בזויות תרי חומשי יותר וכן כשמודד מזויות העיר אלפים למזרח ואלפים לדרום ומותח חוט מזה לזה בעיגול יהי' בכ"מ אלפים ובמרובע יהי' בזויות יותר אבל כשמודד מאמצע כותל מזרח אלפים למזרח צריך למתוח החוט בכל אורך כותל מזרח בשוה כמדידה מרובעת שאם ימדוד משם בעיגול יהי' בקצה הדרומי ובקצה הצפוני של כותל מזרחית פחות מאלפים ע"ש וצ"ל דמשמע לי' לרש"י דהמשנה מיירי מזה ולא מריבוע הזויות שגרס במשנה ועושין אותן דהיינו התחומין יהיו מרובעין ור"ל כשנמדוד תחום כותל מזרחית יהי' לו זויות ולא מרובע ממש כמ"ש רש"י אח"כ וכן תחום ארבע רוחות וזה טעם הב"ח שהגי' במשנה אותן ובדין ריבוע הזויות הוא מחלוקת ר"ח בן אנטיגנוס וחכמים (בדף מ"ט ע"ב) ובדין משנתינו גם ר"ח בן אנטיגנוס מודה וצ"ל דמ"ש במשנה שיהא נשכר הזויות היינו שלא יפסיד ודו"ק:
שם גמרא סימן וכו' בדוד ויבן. נ"ל דצ"ל בדורו לבן והוא סימני מימרות של ר' יוחנן שמנה עשרה ימים י"ב תלמידים כשהיינו לומדין ר' אושעיא ברבי בדורו לבן של ראשונים:

דף נד.

רש"י ד"ה אימתי שמחה וכו' בזמן שיודע וכו' ד"א וכו'. פי' ראשון שייך על ל"א בגמרא בזמן שדבר בעתו ופי' ד"א שייך על לישנא קמא בגמרא בזמן שמענה בפיו ועיין במהרש"א בח"א:
שם ד"ה מזוג במים. הציון לגמרא הוא רק תיבת מזוג ותיבת במים היא פירש"י ומ"ש רש"י אח"כ רב יוסף וכו' הוא דבור וענין בפ"ע:
שם ד"ה שמסרחת וכו' לשון זה וכו'. עיין מהרש"א בח"א ולענ"ד אפשר עוד לומר שאינו מקפיד על מאכלו ומלבושיו כשאי אפשר לו אינו מתבטל מלימודו בשביל זה אבל כשאפשר לו מקפיד ודו"ק:

דף נה.

עירובין דף נה/א

ד"ה עגולה וכו' רביע וכו'. לא הבינותי דמרובע יותר על העיגול רביע היינו כשמודד סביבו דמרובע של ב' על ב' עולה סביבו ח' ועיגול של בע"ב אין סביבו אלא ו' דכל שיש ברחבו טפח יש בהיקפו ג"ט וכן כל השטח יש בשטח של בע"ב ד' פעמים אמה על אמה ועיגול של בע"ב אין בתוכו רק ג"פ אמה על אמה כדלקמן (דף נ"ו ע"ב) אבל כשמודד האלכסון קיי"ל כל אמתא בריבוע אמתא ותרי חומשי באלכסונא לב' הקרנות והיינו חומש לכל קרן וכשיוצא דרך קרן העיר אינו משתכר אלא חומש וכדאמרינן לקמן (דף נ"ו ע"ב) העיר משתכר ת' אמה לכאן וכו' ודו"ק:

שם ד"ה פחות מד' אלפים וכו' נדפס ציור כזה ואין לו מקום כאן וצ"ל לעיל בד"ה דמרבעא:

שם ד"ה ומאי קמ"ל וכו' עיירות הן מאי אשמועינן וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה עיר וכו' אלא בפגום אחד. לא הבינותי דבפגום אחד ג"כ הו"מ לאשמעינן דבר זה ואין סברא לומר דס"ל להתוס' דבפגום אחד דהוי עשוי כמין גאם לא איכפת לן אפילו הוי יותר מאלפים בין זה לזה ועיין בריטב"א בשם המפורשים ונ"ל דכוונתם כיון דברייתא לא אירי אלא בפגום אחד דהוי כמין גאם ור"ה רצה למנקט רבותא דאפילו בולט מב' צדדים דמיחזי טפי כעיר אחת וכמ"ש הריטב"א לכן נקיט בעשויה כקשת ודו"ק: (שם) ד"ה פחות וכו' נראה דה"ה וכו'. ע"ל (דף ס"א ע"א) בד"ה עיר העשוי' ומ"ש שם בעזה"י. והציור הוא בטעות וצ"ל כזה ():

דף נו.

רש"י ד"ה ואין תקופת תמוז וכו' וסימן אזגי ואטד וכו'. א' של אזגי ר"ל תחלת שעה א' שהוא זייגר ששה וא' של ואטד ר"ל שיעבור שעה א' דהיינו זייגר שבעה ומחצה עד חצי שמינית וכן שאר אותיות של הסימן הכוונה על סוף השעה ההוא ודו"ק:

שם ד"ה ואין בין וכו' וקשה לר"י וכו'. דבריהם מבוארין דלא משמע להו לחשוב לעולם מזייגר ששה תחלת הלילה וכן תחלת היום כמו שאנו חושבין ויהי' א"כ בתקופת תמוז מתחיל היום אחר כמה שעות ביום והלילה כמה שעות קודם הלילה ובתקופת טבת בהיפך אלא משמע להו דלעולם הלילה מתחיל מתחלת הלילה ועד"ז סובב הולך כל דבריהם ודו"ק:

שם וגם בז' ומחצה וכו'. עיין במהרש"א עד שעות קטנות ואנן משלימין וכו' כצ"ל. ולענ"ד גם כוונת מהרש"ל כדברי מהרש"א ע"ש ודו"ק: (שם) לא משכחת לה הא דאמרינן אין

תקופת ניסן וכו' היא הגהות מהרש"ל וכוונתו משום שהיא המוקדם בגמרא וכעין וכו' אבל גירסא ישנה הי' אין תקופת טבת וכצ"ל במהרש"א ועל גירסא זו ביאר דבריו ומ"ש שהקושיא יותר חזקה מתקופת טבת היינו משום שהיא עשרה שעות וחצי משא"כ תמוז אינו אלא ז' וחצי ודו"ק:

דף נו:

רש"י ד"ה מפני וכו'. עיין במהרש"א ודבריו אינם מובנים לענ"ד חדא מ"ש דד' חומשין באורך ולא ברוחב וכי נמדוד התחומין לצד אחד ארוך ולצד אחד קצר והלא התחומין שוים לכל צד וא"כ איך אפשר באורך ולא ברוחב ועוד תמהני איך יבא עי"ז אלפים מצומצמים תינח אם נמדוד אלכסון של אלף ותכ"ח על אלף ותכ"ח ואח"כ נוסיף ד' חומשין בשוה באורך יהי' אלפים מצומצמים אבל אנן כשנמדוד הקרן ברוחב אלף ותכ"ח ובאורך אלף ותכ"ח וד"ח יהי' האלכסון אלכסון של אלף ותכ"ח על אלף ותכ"ח וד"ח ולא יתוסף ד' חומשין בשלימות וגם הב' חומשין של כל אמה מן האלף ותכ"ח אמות לא יהיו בשלימות וכמו שהאריך בזה התוספות יו"ט בפ"ה דכלאים במשנת הנוטע ירק דבמרובע ארוך לא יוסיף האלכסון ב' חומשין ע"ש וכן לענ"ד דברי מהרש"ל נכונים וכוונת רש"י אלף ותכ"ח וד"ח על אלף ותכ"ח וד"ח כמו שהגי' הב"ח ובאמת א"צ אלא ג' חומשין בקרוב כי להאלכסון של ג' חומשין יתוסף שש חומשי חומשין ונעשה מה' חומשי חומשין חומש ויהי' ד' חומשין וחומש של חומש ודו"ק:

שם תוס' ד"ה פלגא הוי וכו'. עיין במהרש"א עד דמוקי לה בעיר דהוי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה כמה וכו' כדפ"ה. לקמן (דף נ"ז ע"א) ד"ה ה"מ הוא:

שם ד"ה אביי וכו'. עיין במהרש"א עד ודברי מהרש"ל בזה אינם מבוררין ולענ"ד מהרש"ל אסבר לן טעם הדבר דהא לעיל ג"כ חשבנו העיר בעיגולא לא נשאר לנו כלום וכאן נשאר ריבוע של העיר ומפרש דלעיל חשבנו העיר עם התחומין נמצא שלא הי' יתר בתחומין רק מה שחסר מן העיר והושלם זה בזה אבל כאן שאין חושבין רק התחומין קשה להו שפיר דכיון שחסר הריבוע מן העיר ואותו החסרון הי' יתר בתחומין לא הי' מגרש ריבוע מהם כחשבון שכתב מהרש"א ודברי מהרש"ל מבוררין היטב ודו"ק:

דף נז.

רש"י ד"ה והא איכא וכו' קרנות העיר אוכלין וכו'. עיין במהרש"א עד רביע מל"ו אלפי וכו' כצ"ל. ולענ"ד נראה לתרץ דניחא ליה לרש"י לפרש שזה היפך הפסוק וע"כ נותנים להם המגרש ג"כ בריבוע וקשה להנך תירוצים דמוקי לה בעיגולא אבל לפירוש מהרש"א

משמע דניחא לי' שאין נותנים להם לקרנות אלף מגרש ולא ק"ל אלא דלא הוי רביע ודו"ק:

דף נז:

תוס' ד"ה אלא וכו' ונראה דלחייא בר רב וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דהמקשה ג"כ חש להך קושיא דלתני בין זה לזה וידע דלאו משולשין ממש אלא דמשמע ליה שכולל אויר שמכאן ומכאן בבת אחת ומ"ש בין שנים החיצונים ר"ל בין שניהם לאמצעית והיינו בין זו לאמצעית ע' אמה וב' שלישים ובין שניה לאמצעית ע' אמה וב"ש והתרצן השיב לו הא מודית דאתמר עלה וכו' א"כ נוכל לפרש קמ"א ושליש מכל אחת מחיצונית לאמצעית ודו"ק:

שם ד"ה התם וכו'. עיין במהרש"א עד מודדין מן הקשת דאימא וכו' דהכא לא שייך אתי וכו' כצ"ל:

דף נח.

ד"ה ואם היה וכו' ומיהו לפי' זה וכו'. ר"ל לפי' קמא דל"ש קאי אהא דגיא מעוקם מקדיר ע"כ באין חוט המשקולת יורד כנגדו הוי ניחא תשמישתי' דמקדיר וא"כ לא משכחת מבליע אבל לפי' ב' דל"ש קאי אמבליע נוכל לומר דבאין חוט המשקולת יורד כנגדו דהיינו עד ד"א מבליע וכשהוא נוח להילוך יותר מקדיר. ומ"ש מהרש"א דאכתי תקשה אהר וכותל ר"ל דבגיא ניחא דמקדיר הוא בניחא תשמישתי' טפי ממבליעו וא"כ ניחא דל"ש קאי אמבליעו והיכי דניחא תשמישתי' טפי מקדיר אבל בהר וכותל דמבליעו הוא בניחא תשמישתי' טפי מאומדו קשה כיון דל"ש קאי אמבליעו והיינו באין חוט המשקולת יורד כנגדו וביורד כנגדו מדלג כל השיפוע היכי משכחת לה אומדו לכן הוצרך לתרץ דבהר וכותל קאי ל"ש אאומדו ונ"ל דכוונתו דל"ש קאי אכל מה שנזכר למעלה וכמ"ש התוס' בגי' לא שנא דמבליע או מקדיר ומיירי תרווייהו באין החוט יורד כנגדו ובהם יש חילוק דהיכי דניחא תשמישתי' טפי מקדיר והיכי דלא ניחא כ"כ מבליע ה"נ בהר וכותל קאי ל"ש אמבליעו ואאומדו ותרווייהו באין יורד כנגדו והיכי דניחא תשמישתיה טפי מבליע והיכי דלא ניחא כ"כ אומדו ודו"ק:

ע"ש במהרש"א בא"ד אבל גבי גיא וכו' והוא ט"ס וצ"ל בד"ה אין אומרים וכו' אבל גיא וכו':

שם רש"י ד"ה בדניחא וכו' מתלקט י' מתוך ד'. היינו לל"ק דרבא לקמן ע"ב:

דף נח:

יוסף על עירובין דף נח/ב

תוס' ד"ה אבל וכו'. ר"י קאי אמתניתין וכו' דלפיר"ת א"א לומר דר"י מיירי בחוט יורד כנגדו דאי קאי אמבליעו הוי דלא כרב יהודה ואי קאי אמדידה יפה קשה מאי אפילו הא כשעמוק יותר מסתבר להחמיר יותר ודו"ק: (שם) בא"ד עד ד' וכו'. נ"ל דר"ל עומק ד' ודו"ק:

שם בא"ד פיר"ת דדוקא וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דמ"מ מי דחקו לר"ת לפרש לעיל באין החוט יורד כנגדו מבליעו הא שפיר יש לפרש בניחא תשמישתי' מבליעו ובלא ניחא אומדו ואי מסברא כ"כ ר"ת א"צ לומר לשיטתו אלא שהתוס' מפורשים עתה טעמו של ר"ת שכ' לעיל מבליעו גם מ"ש דמתלקט י' מתוך ד' ניחא תשמישתיה טפי מאין חוט המשקולת יורד כנגדו לא ידעתי מנלן לכן נלענ"ד שהוא ענין בפ"ע ובא לחלק דלעיל ע"א אמרינן בלא ניחא תשמישתיה אומדו גם בכותל כ' כאן דמתלקט י' מתוך ד' הוי ניחא תשמישתיה טפי ודוקא בהר שהיא בידי שמים אומדו ולא בגדר וכותל ולא כמ"ש לעיל דמתלקט י' מתוך ד' היינו לא ניחא תשמישתיה ומ"ש אפילו אין חוט יורד כנגדו דאין מודדין כל השיפוע מ"מ אין אומדו אלא מבליעו ודו"ק:

שם ור"ש גרים וכו'. כ' מהרש"א לעיל דלר"ת ור"ש הוי פי' מדידה יפה שוה לעיל וכאן ע"ש ואנכי לא ידעתי לפירוש ר"ש אמאי שוים המה הא לעיל מפרש מדלג השפוע וכאן. א"א לפרש אלא כפירש"י דמודד השפוע ודו"ק: (שם) ה"ג התם וכו'. דלפירוש ר"ש א"א לפרש כפירש"י דרב יוסף כשהחוט יורד כנגדו דמדלג השפוע דלדידיה כשהוא עמוק יותר הוא קיל טפי ולא שייך אפילו ודו"ק:

דף נט.

רש"י ד"ה היינו הך דהיינו לאחד וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה ושל רבים וכו' רבותא אשמועינן וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לכאורה ברישא לא שייך לשון רבותא דלשון רבותא היינו היכי דתרווייהו צריכי לאשמועינן אלא דזה רבותא יותר מזה ולכן נקיט התנא מה שהוא רבותא יותר וממילא נדע מה שאינו רבותא כ"כ אבל מה שהוא פשוט לגמרי לא שייך לומר דהתנא אשמועינן הרבותא יותר דודאי לא הוצרך להשמיענו מה שפשוט לגמרי וס"ל לרש"י דלולי דמשמיענו התנא דבעינן שיור ה"א דלעולם לא בעינן שיור והוצרך להשמיענו דעיר של רבים בעי שיור ואשמועינן רבותא דאפילו נעשית של יחיד וא"כ הא דשל רבים אפילו היתה של יחיד בעי שיור והוצרך לומר ברישא דא"צ שיור ובעיר של יחיד והיא של יחיד פשיטא דא"צ שיור ולא הוצרך התנא להשמיענו כלל אכן גם דברי מהרש"א נכונים שכ"כ התוס' לקמן ע"ב ד"ה

ולא שבק דה"א דשל רבים והיא של רבים לא מהני שיור ורש"י משמיענו דמהני שיור ומ"מ גם מ"ש נכון דרש"י ס"ל דלולי התנא לא הוי ידעינן דין שיור כלל ודו"ק:

שם ד"ה לחי מכאן וכו' ובשל רבים והרי היא של רבים וכו'. נ"ל דלאו דוקא וה"ה של רבים ונעשית של יחיד אלא דנקיט לשון הברייתא אח"ז היתה של רבים והרי היא של רבים והברייתא רבותא אשמועינן דאפ"ה כשאין לה אלא פתח א' מערבין את כולה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כמאן וכו' דהא מקומן הוא וכו'. היינו לשיטתם לקמן ע"ב בד"ה אבל, אבל לפירש"י שם משמע דכשיש חילוק מחיצה באמצע מסתלקי מרה"ר אפשר דהכא באמת יכולין להסתלק זה מזה ולהניח רה"ר לצד השני ודו"ק:

דף נט:

רש"י ד"ה ולא שבק וכו' שסותם אחד וכו'. הוגה בדפוס בשם מהרש"ל סגי לה ואינו מובן ונלענ"ד שיש חילוף תיבות במהרש"ל וצ"ל שסותם אחד וכו' סגי לה וכוונתו לתיבות סגי לה שבסוף הדבור אבל כאן אין מקום לתיבות אלו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה דעביד דקה מחיצה גבוה ד"ט. עיין במהרש"א ועיין במ"א סי' שצ"ב ס"ק ז' ובאחרונים ומדלא הביאו הא דבסמוך אם יש לפניהם דקה ארבע משמע דס"ל דאפשר לחלק בין היכי שיש פתח והדקה היא רק לאיסתלוק משם ובין היכי שנפרץ במלואו או ביותר מי' אמות ודו"ק ואין להאריך כאן:

דף ס.

רש"י ד"ה פירא דבי תורי וכו'. עיין במהרש"א עד כיון דבעי שיור בעי תיקון לחי בההוא וכו' כצ"ל. ולענ"ד מ"ש רש"י בכל עיר של רבים ונעשית של יחיד כל חד וחד באנפי נפשי' בעי ערובי ר"ל כל מבוי ומבוי בפ"ע ולא כל העיר ביחד וכמ"ש רש"י לעיל ע"ב בד"ה מבוי נמי דדוקא היכי דמעיקרא היתה של יחיד והיו מערבין את כולה אסרי אהדדי אבל היכי דמתחלה היתה של רבים מותר מבוי מבוי בפ"ע ובעי לחי וקורה לכל מבוי אבל כשמערבין כל שכונה ביחד לא בעינן לחי וקורה אלא בסוף כל שכונה ודו"ק:

שם ד"ה ואסור לעירובו וכו' בפרק בכל מערבין וכו', אבל מה דתנן התם מבע"י אינו עירוב אין ראי' דאפשר לא יזוז ממקומו או שנודע לו מבע"י ודו"ק:

דף ס:

ד"ה באלכסונא וכו'. יש ט"ס בהציור וצ"ל אצל העירוב מערב ואצל מקומו מזרח לפי המשך דברי רש"י:

שם תוס' ד"ה אין אלו וכו' ולא פריך ממתניתין וכו' עיין במהרש"ל עד [שהוסיף אף במודד וכו' כצ"ל] ואין להקשות וכו' ר"ל ולא ידע כלל חילוק בין כלתה מדתו בסוף העיר לכלתה בחצי העיר אלא במודד לעולם מפסיד העיר ובלן בה לעולם אינו מפסיד ומשנתינו איירי בלן בה ולכן לא יכול להקשות ממתניתין דולמורד אלא מברייתא דהנותן את עירובו דמשמע דמיירי נמי בלן בה ותירץ דמשמע להו דמתניתין מיירי בכל ענין לכן כתבו דמודד אמודד לא קשה לו ולא הקשה אלא מלן בה אלן בה. ומהרש"א כ' דמ"ש התוס' כאן לחלק במודד בין כלתה בסוף העיר לכלתה בחצי העיר היינו לרבא דפשיטא לי' במודד לחלק מדתני אין אנשי אבל לר' אידי באמת א"צ לזה דבלא"ה לא מצי פריך ממודד די"ל דמתניתין בלן בה ובמודד לעולם העיר נחשב בחשבון אלפים וכקו' מהרש"ל ודו"ק:

דף סא.

רש"י ד"ה לאו משום וכו'. נ"ל דהציור הוא בטעות:

שם תוס' ד"ה עיר וכו' הציור הראשון הוא בטעות וצריך להיות כזה:

שם ופירושו תמוה וכו'. כ' מהרש"א דדברי מהרש"ל בשם תו' שאנ"ץ ליישב פירש"י אין מובן ע"ש ולענ"ד כוונתו דהקשת אינו רחב אלא מעט ומ"ש דבני חמתן הדרים באמצע הקשת יש להם עד היתר אלף היינו עם רוחב הקשת ומ"ש נמצא שכלה מדתן בתחלת העיר ר"ל כשנכנסין מעט לתוך העיר וז"ש ואין להם כל העיר רק כפי שיעור רוחב קשת של בני חמתן והיא מעט אבל בני גדר הולכין כל חמתן ודו"ק:

עוד כ' מהרש"א דהא דלא אמרינן מלי כאלו בני גדר נכנסין בין ראשי קשת של חמתן ולשתרי בני אמצע קשת של חמתן בגדר (דבזה לא שייך תירוצי התוס' דלעיל (דף נ"ז ע"ב) ד"ה התם שהרי אין מפסידין לבני אמצע קשת של חמתן לצד אחר כלל וגם ליכא יותר מאלפים בין גדר לראשי הקשת של חמתן וגם מסתמא לא מיירי דוקא שחמתן גדולה יותר מן האויר שבין שני ראשי קשת של חמתן] משום שיש יותר מאלפים בין אמצע קשת חמתן לגדר לכן לא אמרינן לדידהו מלי כנ"ל בכוונתו ע"ש ואזיל לשיטתו דלא הבין תירוץ מהרש"ל בשם תוס' שאנ"ץ ומשמע ליה דלרש"י גם כשנמדוד מצד אמצע הקשת הפונה לגדר ג"כ יהי' יותר מאלפים לגדר אבל לפי מה שפירשתי דיכולין לכנוס לגד שיעור רוחב קשת של חמתן א"כ קשה דנימא מלי הני בתים המובלעים בתוך אלפים ויהיו כעיר קטנה בפ"ע ואפשר לומר דאין בהם שיעור עיר והוי כבית אחד דלא שייך בה דין זה. אכן לענ"ד בלא"ה א"א לומר מלי גדר בין ב' ראשי חמתן ולשתרי אמצע קשת חמתן דאנן כי אמרינן מלי לא אמרינן כאלו כל כפר השלישי עומד בין ב' הכפרים

אלא עושין את שלשתן כאלו אחד והוי כרך אחד גדול ופשיטא דמי שחשכה לו למזרח של שני הכפרים והכפר השלישי הוא למערב של שני הכפרים א"י לילך להשלישי דלא יהא אלא עיר אחת גדולה א"י לילך אלא עד מקום שכלתה מדתו וה"נ אפילו נימא מלי גדר בין ב' ראשי חמתן והוי עיר גדולה מראשי קשת של חמתן עד מקום שעומד שם גדר באמת כלתה מדת אמצע קשת של חמתן באמצע גדר ואין יכולין לילך בגדר אלא כשיעור רוחב קשת חמתן דשם כלתה מדתו וכנ"ל ואפילו נימא מלי גדר עד סמוך ואמצע קשת חמתן בין שני הצדדים מ"מ אין אמצע קשת של חמתן וגדר נחשבין כאחת אלא כל ב' ראשיה עד סמוך ממש לאמצע הקשת והקשת א"י לומר מלי בין ב' ראשיה כמ"ש התוס' שם ודו"ק וצ"ע. ומ"מ צ"ל דרש"י לא ס"ל סברת התוס' לעיל (דף נ"ה ע"א) ד"ה פחות מד' אלפים דהיכי דאין בין קשת ליתר יותר מאלפים בכל ענין מודדין מן היתר דא"כ ממ"נ אי איכא בין קשת ליתר יותר מאלפים פשיטא דא"א לומר שכל חמתן מובלע בתחום גדר ואי ליכא ב' אלפים מודדין מן היתר והוי גדר גם כן בתחום חמתן ודו"ק כן נלענ"ד:

שם כתו' ונרא' כפיר"ח וכו'. הציור צ"ל כזה והיינו כתירוץ הר"י כהן שהביא מהרש"ל ובציור הא' של מהרש"ל יש ג"כ ט"ס וצ"ל ור"ל דאע"ג דכשנמדוד קו (ציור אלכסון מקרן חמתן עד ראש גדר יהי' יותר מאלפים מ"מ הי' צריך למדוד תחום חמתן עם אלכסון ומסוף תחום דרום וצפון של חמתן לא יהי' אלא כמו ממזרח חמתן עד יתר של גדר אבל לתירוץ הר"י כהן אלכסון של התחומין היא כנגד האויר אשר בין ראשי הקשת וכנגד ראשי הקשת אין תחומין אלא אלפים ודו"ק:

שם רש"י ד"ה למודד שאמרו וכו' בנותן עירובו בעיר וכו' כצ"ל:

דף סא:

גמרא לכו טפי אמר ליה וכו' כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה אמר ר"ג וכו' ואע"ג דת"ק וכו'. עיין במהרש"א עד דבגמרא מוכח וכו' ונ"ל דמ"מ אין מזה קושיא על שיטת התוס' דס"ל דאע"ג דסתמא דגבי צדוקי לאו ר"מ מ"מ סתמא דרישא הוא לגמרי כר"מ ועוד י"ל דס"ל דאע"ג דר"מ תנא פלוגתא דת"ק ור"ג מ"מ כיון דתנא מלתי' דת"ק סתמא ס"ל כן ודו"ק:

דף סב.

שם והלא כך הי' מעולם וכו'. עיין במהרש"א עד וכמ"ש התוס' לעיל ולר"ג וכו' כצ"ל:

שם ד"ה בן נח וכו' ומשני דהא דמיחייב וכו'. עיין במהרש"א עד בדרבה מיני' ובההוא דבן סורר דלא מיפטר אלא באינה בעין וכו' כצ"ל, או צ"ל ובההיא דבן סורר לא מיפטר אלא באינה בעין. ומ"ש דפסיקא ליה בגוזל מנכרי אין חילוק בין היא בעין לאינה בעין

אין סברתו מובנת לי מ"ש גוזל מנכרי או מישראל לענין חילוק בין אם הוא בעין או לא ויותר נלענ"ד לומר דמשמע ליה שגם בגוזל מישראל אפילו אינה בעין לא מיפטר משום קלב"מ שגם בההיא דנטלו לסטים כסותו אינה בעין ביד העכו"ם אע"פ שהוא בעין ביד הישראל כיון שהעכו"ם פטור אפילו בלא יאוש כיון שאינה עתה בעין בידו גם הישראל הבא מכחו הי' פטור ועמ"ש עוד בעזה"י בפתיחה כוללת ח"ד אות י"ג ודו"ק:

(שם לעיל):

רש"י ד"ה אלא דכ"ע וכו' שיקשה בעיניו ליתן שכר וכו'. לא ידעתי למה לו לפרש כן הא בגמרא אמרינן לקמן דעכו"ם לא מוגר ודו"ק וצ"ע:

דף סב:

במהרש"א תוס' ד"ה ור' יוחנן וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה רב חסדא וכו' דפריך עלה וכו'. ר"ל על רבא לקמן (דף ס"ג ע"א) דאמר בפניו חייב מיתה ושלא בפניו אסור ואינו חייב מיתה:

דף סג.

גמרא ורב אבא בר תחליפא. נ"ל דצ"ל ורב אחא כדאיתא לקמן א"ל רב אחא בר תחליפא ומשמע דכן עיקר מדיהיב סימנא על שם אביהם מחליף איקא ויעקב משמע ששמם הי' שוה:

דף סג:

תוס' ד"ה מיד וילך וכו' ובמלחמת עי כתיב בפרשה אחרונה וכו'. לא ידעתי אמאי קרי לה פרשה אחרונה שהרי גם פסוק וילך כתיב במלחמת עי אחר פסוק וילן בקפיטל ח' פסוק וילן הוא פסוק ט' ופסוק וילך הוא פסוק י"ג ע"ש:

שם ד"ה כל זמן וכו' לקו וגלה כמפרש רש"י התם. דברי רש"י הם בפ' בהעלותך (י' ל"ג) בפסוק וארון ברית ד' נוסע לפניהם ובפ' עקב (י' א') בפסוק ועשית לך ארון עץ ובגליון נדפס בשם מהרש"ל ולא מצאתי במהרש"ל וגם לא ידעתי למה דאע"פ שלא כ"כ רש"י בשמואל שם י"ל כוונת התוס' על פירושו בפ' בהעלותך ובפ' עקב ותיבת התם ר"ל במקום ידוע או אפשר תיבת התם מיותר ודו"ק:

שם ואי הוה גריס וכו'. נ"ל דבזה לא מתורץ קושייתם שבכך לא היו נאסרים בתה"מ וצריכין לתירוצם דלעיל כיון דאיכא תרתי לריעותא אלא דניחא טפי דמשמע של חול משא"כ בקירוי ודו"ק:

שם ד"ה בטילו וכו' ומיהו לגבי בית היחיד וכו'. ר"ל דכיון שבטלו לו רשותם הוי כל המבוי שלו ומותר הוא לטלטל בכל המבוי כלים שלו וממילא בלא עירבו ובטלו לו

רשותם בחצר ובמבוי אינו מותר אלא כלים שלו מביתו וכשעירבו יכול הוא לטלטל אפילו כלי בתיהם אפילו לרב דאע"ג דשכיחי מאני דבתים בחצר הא הוא מותר אפילו במאני בתיהם והם אסורים אפילו כלים ששבתו בחצר לרב ולא שייך גזירה ולפ"ז היינו יכולין לפרש בין בלא עירבו לענין כלי ביתו ובין בעירבו לענין כל הכלים אלא דניחא טפי לפרש בעירבו וכמ"ש מהרש"א לעיל ודו"ק:

שם ומ"מ יחיד במקום נכרי וכו'. עיין במהרש"א וב"ק אות ט"ז ולענ"ד נראה לפרש דהתוס' קאי קודם שמקשה והא קא דיירי שהוצרך לבטל רשותם לגבי חד ואמאי כיון דאמרינן שע"י העירוב נעשו כולם כאחד שמותר אחר הביטול לטלטל גם מבתיהם נימא שא"צ ביטול כלל שהם כולם כאחד ונעשו יחיד במקום נכרי ותירצו דבזה גם אביי ס"ל שיש חשש שלא יהא צריך לעולם לשכור כמו שס"ל לרבא לענין עירוב אבל ע"י ביטול כיון שהם יהיו אסורים לא שייך חשש זה ואח"כ הקשו וא"ת וכו' דלא שייך לחלק בין זה שבטלו לו רשותם לאחרים וא"כ ממ"נ אי לא חיישת שלא יצטרך לשכור יהיו כולם מותרים ואם חיישת לכך יהיה גם הוא אסור וע"ל (דף ס"ד ע"א) בד"ה א"כ ודו"ק:

דף סד.

שם וא"ת וכו'. עיין במהרש"א עד דאם לא כן היו וכו' קיי"ל סומכין על עירוב במקום שיתוף ומיהו ה"מ וכו' אלא דסומכין על עירוב במקום שיתוף ומיהו לישנא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שכור וכו' בצואה תניא וכו' כצ"ל:

דף סד:

ד"ה שהולכין וכו'. עיין במהרש"א עד אית לן למימר מספק טפי שבפסח נעשה נראה דר"ל שהי' זמן קצר אחר פסח ואין שכיח שיאפה בזמן קצר כזה אלא דאי תלינן בישראל ע"כ בזמן קצר הזה נעשה דודאי לא עבר בבל יראה וע"כ עשה בזמן קצר הזה שהי' צריך ללחם ולא הי' אפשר לו להכין קודם אבל אי תלינן בעכו"ם מסתמא נעשה בתוך הפסח שלא הי' דחוק עצמו לעשות בזמן קצר הזה כיון שהי' אפשר לו להכין קודם לזה אכן לכאורה ק"ל דא"כ מנ"ל דהולכין אחר רוב עוברי דרכים דלמא הוי ספק עכו"ם ספק ישראל ותלה בעכו"ם דאי דישראל נצטרך לומר שנעשה אחר הפסח והוא לא שכיח אבל באמת לק"מ דבישראל ודאי שכיח שעושה תיכף אחר הפסח שצריך לפת וא"א לו לעשות קודם ולכן אי הוי אמרינן דלא אזלינן אחר רוב עוברי דרכים היינו מתירין מספק ישראל ועשה אחר הפסח כדרכו אלא כיון דאזלינן אחר רוב עוברי דרכים ודעכו"ם הוא ממילא ודאי בפסח נעשה דעכו"ם כיון שיש לו זמן לעשות קודם לכן אינו עושה בזמן ההוא ודו"ק:

דף סה.

ד"ה מסר וכו'. עיין במהרש"א עד ופליג אדר' חנינא כל וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה בצר וכו' ועתה מדמה צרה לשכרות וכו'. נ"ל דכוונתם לפרש אמאי נקיט אל יורה ומפרשים דבקרא לא נזכר אלא דצרה דמי לשכרות וממילא אסור להורות מדכתיב ולהבדיל ולהורות ומהאי טעמא אל יתפלל ומ"מ קשה דלמה לי' למילף מהוראה נימא דמשום דדמי לשכור ושכור אסור להתפלל ונ"ל דכל עיקר דין זה דשתוי ושכור לא יתפללו לא שמענו אלא מדברי רבה בר רב הונא לעיל (דף ס"ד ע"א) ואפשר דבר"ה גופי' מדמדמה לי' להוראה יליף לה נקיט הוראה דנלמד מקרא דלהבדיל ולהורות ודו"ק: שם ע"ב):

ד"ה התם וכו' דלא פלוג רבנן בכל תרי במקום נכרי. ר"ל וכיון שגם הפנימי יש לו דריסת רגל בחיצונה הוי בחיצונה תרי משא"כ כשישראל ונכרי בפנימית כיון שאין להחיצון דריסת רגל להפנימית הוי בפנימית חד:

שם ד"ה איקלעו וכו' ואע"ג דר' יוחנן לית ליה וכו'. עיין במהרש"א עד אבל האי כללא כדברי המיקל בעירוב וכו' ולא הבינותי דמאי אולמא האי כללא מהאי כללא ומנ"ל להתוס' לומר דלגבי האי כללא דהלכה כר' יהודה לגבי ר"ש אמרינן היכי דאתמר אתמר ולגבי האי כללא דהלכה כדברי המיקל בעירוב לא אמרינן כן וקושייתו לענ"ד לק"מ דלר' יוחנן דלית ליה הלכה כדברי המיקל בעירוב יש לנו לומר דהלכה כר' יוסי דקיי"ל כוותי' לגבי ר' יהודה ור"ש וכמ"ש מהרש"א בדבור שלפ"ז ודו"ק:

דף סו.

ד"ה דאתא וכו' בהג"ה כי אמרינן שבת וכו' כצ"ל נ"ל. וכן צריך להגי' גם במהרש"א. ושם או נטלה קורתו או לחיו וכו'. היינו לר' יהודה לקמן (דף צ"ד ע"א) או בעיר המוקפת חומה כדאיתא בא"ח סי' שס"ה ס"ז ע"ש: (שם) בתוס' משום דא"כ בטלת תורת עירוב וכו'. עיין במהרש"א עד ולמאי דקאמרינן וכו'. ולא הבינותי מה שייך כאן לומר יאמרו עירוב מועיל במקום נכרי דהא העירוב אינו מועיל כלום אלא שכירות רשות והביטול ואפשר דה"נ קאמר דמה"ט דהביטול מועיל בלא עירוב ממילא לא שייך לומר יאמרו עירוב מועיל דהא העירוב אינו מועיל כלום ודו"ק:

שם ד"ה יפה וכו' דכל מקום שאוסרין ואין מערבין אין מבטלין וכו' כצ"ל:

שם גמרא ואי דאתי מאתמול לוגר מאתמול. צריך ביאור אמאי צריך לפרש ואי דאתי מאתמול הא שמואל קאמר אוסרין ואין מערבין אין מבטלין ואי נימא דכשאתי מאתמול נקרא אין מערבין כ"ש כשלא אתי מאתמול ונ"ל דאי הוי אפשר לפרש דאתי מאתמול הוי אמרינן דדוקא אתי מאתמול שלא היה יכול מאתמול לערב כיון שהיה הנכרי שם

אבל אתא בשבת היה אפשר לערב מאתמול עד שיבא הנכרי ודחה לוגר מאתמול וכיון שהיה יכול לערב מאתמול אחר השכירות צא נקרא אין מערבין אע"כ דאתא בשבת וכיון שלא היה יכולין לערב שיועיל על כל השבת קרינן בי' אין מערבין ולכן כתבו התוס' דאם אין הנכרי רוצה להשכיר ר"ל דלעולם בעינן שלא יהא יכולין לערב כלל מאתמול ודוקא דאתי מאתמול ולא רצה להשכיר שא"י לערב לא ע"י שכירות ולא בלא שכירות דא"כ גם בשבת לא מועיל הבטול ואפילו מתרצה היום מ"מ כיון שהי' יכול להתרצה מאתמול מערבין קרינן בי' וע"כ מיירי שמואל בדאתא בשבת וזה נקרא אין מערבין כנ"ל וכמ"ש התוס' בדבור שאח"ז וע"ש במהרש"א עד מ"מ לא הי' לו לשמואל וכו' נ"ל דכוונתו שגם לאביי א"א לומר דשמואל מיירי באינו רוצה להשכיר שלא הי' לו לתלות באין מערבין ולרבא יש עוד הוכחה שהרי הביטול אינו מועיל כלל אבל ק"ל שזה לא נזכר בדברי התוס' כלל ויותר נ"ל לפרש שההוכחה לאביי הוא כמ"ש התוס' לקמן דאכתי מערבין קרינן בי' אלא דלרבא באינו רוצה עדיין להשכיר יש עוד הוכחה דהביטול אינו מועיל כלל וכשמתרצה עתה לא נשאר רק הוכחה זו דאכתי מערבין קרינן בי' כמו לאביי ואפשר גם כוונת מהרש"א הוא כן. ומ"ש עוד מהרש"א ודע וכו' אינו מובן דלפי האמת שמסקו התוס' דמערבין קרינן בי' א"ש לאביי ודו"ק:

דף סו:

תוס' ד"ה אלא לאו וכו' מתבטל העירוב לגמרי וכו'. עיין במהרש"א ולענד"נ דמכאן הי' אפשר לדחות דכיון דמ"מ מתבטל העירוב עד שישכרו וא"א לעשות באופן שיהא העירוב קיים כל השבת בלי תיקון אחר קרי לה אין מערבין ומ"ש התוס' ושוב אינו חוזר למקומו אע"פ שחזרו ושכרו אליבא דאמת כתבו כן אבל אם אפילו חוזר ע"י שכירות מ"מ כיון שצריך שכירות נקרא אין מערבין ודו"ק:

שם ד"ה שהמבוי וכו' וחד מנייהו באחריתי. מהרש"א הבין שכוונת התוס' שהאחת בתוך האחרת דהיינו הבית בתוך החצר לכן הקשה מדברי התוס' (דף י"ב ע"ב) ד"ה ובתים וכבר השיגו הח"צ בת' סי' י"ד שכוונת התוס' שחזר בו שמואל ולא הכריעו התוס' הי מנייהו אמר לבסוף שהי עיקר ע"ש: (שם) גמרא וצריכא וכו'. נ"ל דהא דס"ד דמקשן דתלוי זה בזה היינו משום דמאן דס"ל דלשון משנתנו דוקא חצר ממילא נתמעט חורבה ומחצר לחצר ומאן דס"ל לאו דוקא לא נתמעט לא חורבה ולא מחצר לחצר והתרצן השיב דאפילו דוקא צריך סברא למעטם וכיון דאין סברתם דומה זה לזה לא ילפינן חדא מאידך ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אין ביטול רשות מבן וכו' דהא כיון דבטלי וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אין ביטול רשות מחצר וכו' וכיון וכו' ועוד וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לא שינה רש"י פירושו כאן מהנך דלעיל וגם כאן הפירוש אף לבני חיצונה ושניהם אסורים חיצונה משום רגל של זה האסור במקומו ואין מועיל בטול רשותו ופנימית משום רגל חיצונה שהעירוב מרגילה וקיצר רש"י וסמך אלעיל אלא דאכתי קשה לו נימא דחיצונה תיחד דשא ותשתמש כיון שהעיות מהפנימית כדאמרינן לקמן דהיכי שהעיות מהחיצונה דהפנימית אחדא דשא ומשתמשא לכן כ' רש"י דכיון שהפנימית אסורה משום שהעיות בא ממנה וכמ"ש רש"י לקמן ד"ה שכח חיצונה נמי אסורה מפני רגל האסורה במקומה ור"ל דדוקא היכי דליכא דריסת רגל אלא ע"י עירוב אמרינן לתקוני שתפתיך אבל פנימית בחיצונה שיש להם דריסת רגל גמור אוסרת עליה אע"פ שהעיות הי' ממנה ועוד דא"א לחיצונה ליחד דשא ולהשתמש שאין עירובה אצלה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה נתנו וכו' הא פשיטא לן וכו'. ר"ל אע"ג דמ"מ אסרי אבני חיצונה כמ"ש רש"י מ"מ אותו היחיד יהא מותר לטלטל. כ' מהרש"א בין בני פנימי בין בני חיצונה ע"ש ולא הבינותי למה לי דבני חיצונה ג"כ יבטלו לו רשותם הא כיון דפנימית בטלו לו רשותם מותר הוא במקומו ובני חיצונה לא אסרו עליו דאין להם דריסת רגל עליו כיון שאין עירובם בפנימית דנימא עירוב מרגילם וגם איך יכולים בני חיצונה לבטל אליו רשותם הא אין ביטול רשות מחצר לחצר וע"כ אסור הוא בחיצונה ומותר בפנימית וגם היכי דשכח אחד מן החיצונה לא מועיל דלבטלו ליה רשותם דפנימית אוסרת עליו ואין יכולים לבטל לו רשותם ודו"ק:

דף סז.

ד"ה שכח וכו' ולא לעוותי דלא מועיל ביטול שהרי תחלת העיוות על ידי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה כמאן וכו' לעיל בשמעתין וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דר"א לא אמר דדי כשמבטל לאחד אלא לאותם שעירובייהו גבייהו אבל כשמבטל לאותם שאין עירובייהו גבייהו מודה ר"א דלא מועיל הביטול ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אליבא דמ"ר וכו' דאין אוסרין אין מבטלין וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה אני אומר מבטלין פי' בקו' וכו' ומיהו קשה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דלתירוצם השני דלקמן הא דאמר אליבא דמ"ד אין שוכרין היינו רב אסי וס"ל כר"מ ולכן הוי תרתי ולעיל משמע שגם רב אסי לא אמר אין שוכרין אלא משום דאתי נכרי בשבת ודו"ק:

שם ד"ה אני אומר מבטלין אע"ג וכו'. לפי גי' מהרש"א הוא דבור א' עם דבור דלעיל ומ"ש אני אומר מבטלין הוא סיום הדברים דלעיל ומ"ש אע"ג וכו' הוא ענין בפ"ע ע"ש:

דף סח.

ד"ה לשבות וכו' וכי לא היה נכרי וכו' עיין במהרש"א עד דיש לפקפק בזה ועיין במ"א סי' ש"ל סק"ז ובתוס' גיטין (דף ח' ע"ב) ד"ה אע"ג ודו"ק:

שם רש"י ד"ה פנו לי וכו'. בהציור נרשם חמין פתח ובמהרש"ל נרשם חצר חמין פתח ונ"ל דצ"ל חצר פתח ולא יותר כי משמע שהחמין היו עומדים בבית ולא בחצר וביטל גם רשות הבית שהחמין בו ולפי מ"ש במהרש"ל צ"ל דמשמע לי' דלא ביטל רשות הבית בו ומ"מ גם ברש"י צריך להגי' חצר:

דף סח:

גמרא ואמר ר"ג וכו'. עיין במהרש"א ור"ל דע"כ אותו המוזכר בברייתא הי' אביו של אותו המוזכר במשנה שהרי בברייתא תנא שאמר לבניו ובמשנה תנן אמר לנו אבא ולכן אם במשנה הוא ר"ג ע"כ בברייתא הוא רשב"ג הנהרג שהי' אביו של ר"ג דיבנה ואם במשנה הוא רשב"ג ע"כ היינו רשב"ג אביו של רבי שהי' בנו של ר"ג דיבנה ובברייתא הוא ר"ג דיבנה:

שם תוס' ד"ה והוציאו וכו' והא דקתני וכו'. עיין במהרש"א עד ואפשר וכו' ור"ל דיכול להיות שידעו שרוצה להוציא:

שם ד"ה למימרא וכו' דמברייתא דלעיל וכו'. עיין במהרש"א עד שלא יוציא וכו' כצ"ל:

דף ע.

רש"י ד"ה תדע דרישא דהוה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה בעא מיני וכו' לא שמיע לי' וכו'. עיין במהרש"א ותמהני דא"כ כשפשט לו צריך לבטל לכל או"א הו"ל לאותיבי' מההיא ברייתא ולא הי' יכול לשנויי דהוי ומית לכן הוצרכו לומר דלא ידע לה כלל. ומ"ש התוס' ומשמע התם וכו' ר"ל דמ"מ הגמרא דידעי מינה לא אותיבו מינה לרבה דידעי דאתיא כר"א ואח"כ כתבו וא"ל שגם אביי ידע לה וידע ג"כ דאתיא כר"א דא"כ מה פריך מברייתא דבסמוך לוקמי ג"כ כר"א אע"כ דאביי לא ידע לה כלל ולא ניחא לי' לאוקמא סתמא דברייתא כר"א או לא משמע לי' דזה תלוי בפלוגתא דר"א ורבנן ותלמודא דידעי לה ידעי דאתיא כר"א ולא קשה לא מההיא ברייתא ולא מהך ורבה אפשר לומר דידע לה ומוקי לה כר"א והך דהכא ניחא לי' לשנויי דהוה ומית כדדייק מסיפא דרישא אבל אביי דלא משמע לי' לאוקמא דהוה ומית אלו הוי ידע ברייתא דלעיל ומוקי לה כר"א הו"ל לאוקמא גם הך דהכא כר"א ועיין בריטב"א ודו"ק:

שם ד"ה הב"ע וכו' ובחנם דחק וכו'. עיין במהרש"א ולפי מ"ש התו"ש סי' קע"א ס"ק א' דדוקא הלך מבע"י לק"מ ודו"ק:

שם ד"ה יורש וכו' ואפילו עירב וכו'. כ' מהרש"א ולעיל שכתבו וכו' ע"ש ולא הבינותי דלעיל בד"ה הב"ע לא מצינו שיועיל עירובו אלא כיון שמת אביו והוא יורשו נשאר יחידי ואין מי שיאסר עליו ואין מזה ראי' לומר שיועיל עירובו מאתמול על רשות שירש בשבת וכן מ"ש מהרש"א אח"כ ואפילו בסיפא וכו' ור"ל מאי דאמרינן אימא סיפא וכו' ואי דהוה ומית אמאי לא וע"כ דהך שלא עירב הוא היורש לתירוץ זה לפי מאי דס"ד השתא דאין יורש מבטל ג"כ אין זה ענין דיועיל עירוב דהתם א"צ השתא עירוב כלל ודו"ק:

דף ע:

ד"ה וקתני וכו' ור"ח בעצמו פי' וכו'. ר"ל בקושיות אחרות פיר"ח בעצמו דלר"נ מותבינן:

שם משמע מתוך פירושו וכו'. הכי משמע להו השתא דלא משמע להו לכאורה לומר דחוץ ממבטל רשות משמע כל מי שיש לו רשות עתה לבטל אפילו יורש אלא דקאי אב' בתים בב' צדי רה"ר דאפ"ה מועיל רטול וכ"ש יורש ומ"ש בסוף הדבור ומיהו אם נאמר וכו' אפשר לומר שמפרשים כן דברי ר"ח דא"צ לדחוק ולפרש דברי ר"ח שמפרש דחוץ ממבטל רשות קאי אב' בתים בב' צדי רה"ר דשפיר אפשר לפרש דברי ר"ח שמפרש ג"כ דחוץ ממבטל רשות קאי אלא עירוב אלא דמשמע ליה מי שיש לו רשות עכשיו ולכן מקשה ארבי שמואל ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ישראל וגר וכו' ואין לו יורשים המחזיק וכו' כצ"ל:

דף עא.

ד"ה אע"פ פריך לקמן כי לא וכו' והאי דאסר וכו'. אינו מובן דהא אאינו אוסר קאי ומה זה שכ' והאי דאסר ונ"ל דפריך לקמן הס"ד ואח"כ מה"ד כי לא החזיק וכו' וקאי אהא דפריך כי לא החזיק לא אסר וא"כ א"צ להגהת הב"ח ודו"ק:

דף עא:

גמרא ורב יוסף אמר וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אדרבה רב יוסף סבר כרב דמיירי בכלי אחד ולא כרבא דסיפא בב' כלים אלא דהכל מיירי בכלי א' ויין ביין חבור ויין ושמן אינו חבור ודו"ק:

שם):

רש"י ד"ה בסומכין אשתוף וכו' חצרות זו עם זו וכו'. נ"ל דלאו דוקא ור"ל דכל חצר בפ"ע ג"כ א"צ לערב כמ"ש רש"י בד"ה מערבין בחצרות דלמ"ד אין סומכין היינו כשלא עירבו

בני חצר לעצמן משמע דלמ"ד סומכין אפילו לא עירבו לעצמן ואדרבה כשעירבו לעצמן אפילו למ"ד אין סומכין א"צ לערב זה בזה כמבואר שם ודו"ק:

שם ד"ה מ"ט ס"ל לרב כתרווייהו וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מערבין בחצרות וכו' אע"פ שעירבו דרך פתחיהן וכו'. לרבותא נקיט דאע"פ שעירבו דרך פתחיהן מזו לזו צריכין להשתתף במבוי ואח"כ משמיענו דכשנשתתפו במבוי די כשעירבה כל חצר לעצמה אע"פ שלא עירבו זו עם זו דרך פתחיהן:

שם תוס' ד"ה בפת וכו' הא דקתני מערבין וכו'. לכאורה היה אפשר לפרש מערבין בחצרות כל חצר בפ"ע אלא דא"כ הא דחכ"א או מערבין היינו נמי כל חצר בפ"ע והא פשיטא דלכ"ע אינו מועיל ולא ניחא להו לפרש מערבין דר"מ כל חצר בפ"ע ואו מערבין דחכמים החצרות זו עם זו דרך פתחים: (שם) ור"י מפרש וכו'. עיין במהרש"א עד לרבנן לקמן וכו'. לא ידעתי מקומה וצ"ע:

דף עב.

ד"ה במחיצות וכו' במחיצות עראי וכו' ומדברי רש"י לקמן ע"ב ד"ה חדרים ממש משמע שמחלק דחדרים היינו שלא היו מחוברים מעולם אבל כשהיו מחוברים ומחולקים במחיצות אין חילוק בין מחיצות עראי למחיצות גמורות ע"ש:

דף עב:

גמרא כמאן אזלא וכו' כמאן כב"ה. משמע דדוקא השתא דטעם פלוגתייהו דהוי כגבו את עירובן אתיא ברייתא זו דוקא כב"ה אבל לאמוראי דלעיל דפליגי במחיצות אתיא שפיר כב"ע אכן מהרש"א כ' ברש"י ד"ה וא"ד דלמ"ד משום מחיצות נמי לא גרע מה' שגבו את עירובן וא"כ לכאורה גם לאמוראי דלעיל ברייתא זו כב"ה ולפ"ז צ"ל אע"ג דמשום מחיצות לא שייך לחלק בין מוליכין את עירובן לעירוב בא אצלן מ"מ אי ס"ל בגבו את עירובן שגם כשמוליכין את עירובן עירוב א' לכולן גם במחיצות הוי כן אמנם לא הבינותי שהרי רש"י כ' בד"ה אבל אם היו דלהאי תנא אפילו לב"ש טרקלין מחברן וא"צ עירוב בינייהו משמע דלאמוראי דלעיל צריך עירוב בינייהו אפילו כשאין שם אלא הם וא"כ ע"כ לא דמי לגבו את עירובן שנעשו אחד ע"י העירוב משא"כ בזה שצריך עירוב בינייהו ואפשר מהרש"א לא כתב אלא להאי תנא דלב"ה יש חילוק בין מוליכין עירובן ובין עירוב בא אצלם וע"כ דמי לגבו עירובן א"כ גם לב"ש לא גרע מגבו עירובן וכשהם לבדם א"צ עירוב דבזה לא פליגי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אבל וכו'. עיין במהרש"א וע"ל (דף י"ג ע"א) בתוס' ד"ה ע"ז וע"ז ומ"ש שם בעזה"י:

שם גמרא בית דירה ס"ד. נ"ל דר"ל דבית דירה משמע אע"פ שאין דרין בו וא"כ לא עדיף מבית התבן דאינו אוסר לר' יהודה ומ"ש התוס' ד"ה מי דאסר אע"פ שאין דרין בו היינו לת"ק דבית התבן אוסר ודו"ק:

דף עג.

תוס' ד"ה ודניאל וכו' נראה וכו'. עיין במהרש"א עד דכך יש לנו לומר איפכא ר"ל דאי נימא דלסימן בעלמא נקטה א"כ אינו מדייק כמ"ש רש"י בכ"מ שהוא חשיב ליה בתרע מלכא אלא דר"י בן בבא מיירי בעבדים שהם בשער המלך א"כ קשה דהא שניהם מיירי בעבדים מר אוסר ומר מתיר ומנ"ל דר"י בן בבא מתיר שמא אוסר ואין זה סימן כלל לכן ע"כ שגם לטעם מייתי ומדייק כדברי רש"י אלא דהוי גם סימן ודו"ק:

שם רש"י ד"ה הב"ע וכו' אפילו בחצר שלהן וכו'. לשון אפילו אינו מובן לכאורה דהא דוקא בחצר שלהם מיירי דכשא"צ לערב בחצר שלהם או שעירבו רק שמוליכין העירוב לחצר אחרת א"צ אלא עירוב אחד לכולן ונ"ל דלשון אפילו ר"ל דמיירי באופן דאפילו בחצר שלהן צריכין עירוב ולא מיירי במוליכין לחצר אחרת ודו"ק:

דף עג:

תוס' ד"ה אלא פשיטא וכו'. עיין במהרש"א עד ואפ"ה אין מבטלין לשמואל וכו' כצ"ל:

דף עד.

ד"ה עד שיהו וכו' ולא משוי להו שיתוף וכו'. נ"ב צ"ל עירוב והוא מדברי מהרש"א ואינו מובן דאיך ישווי עירוב שבחצר ב' חצרות אחד ונ"ל שהיה איזהו גירסא אחרת לפני מהרש"א ובא לאפוקי הגירסא אחרת וכוונתו להשיתוף אבל לא בא למחוק שיתוף ולהגי' עירוב גם מ"ש אח"כ בשם הב"ח למחוק תיבת אלא לא הבינותי כלל ולענ"ד גירסא שבפנים הוא הנכון. ובעיקר מ"ש התוס' דאב ובנו דמי לעירבו ונשתתפו נ"ל דדעת רש"י דדוקא אב ובנו שא"צ עירוב וממילא אפילו אם נאסור המבוי יכולין לטלטל מזה לזה דרך חורין או ע"ג המחיצה חשיבי חדא אבל נשתתפו דאם נאסור המבוי לא יהיה אפשר להם להשתתף ולא לערב יחד כיון שאין פתח ביניהם ויהיו אסורים לטלטל מזה לזה ואין היתר לטלטל אלא ע"י שהמבוי מותרת לכן אנו אוסרים המבוי אלא לפ"ז אם יש סולם ביניהם או חלון שיכולין לערב בלא המבוי חשיבי חדא ותקשה קו' התוס' דהיכי משכחת לה פלוגתא דר"מ ורבנן ודו"ק:

שם):

ומאחר שר"מ אוסרו וכו'. ניחא להו להוכיח גם מר"מ דע"כ מיירי כשפתוחין זו לזו:

שם וי"ל דמשכחת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לעיל דאין חשש רק דלמא מעיילי לי' דרך פתחים שביניהם ניחא להו בפשיטות דבחלון אין חשש זה אבל כאן דהאיסור הוא משום דחשיב חדא לא ניחא להו לכאורה לחלק בין חלון לפתח דלא אשכחן בחלון בפירוש דתורת מחיצה עליו והוצרכו לאוקמא בסולם ואח"כ הוסיפו די"ל שגם בחלון שייך תורת מחיצה עליו:

שם ולמה שאין רגילין וכו'. נ"ל דצ"ל דמה שאין רגילין וכוונתם דחלון אין ראוי להיות רגילים בו אבל פתח ראוי להיות רגילים בו ומה שאין רגילים בו כמו בפתח המבוי הוא רק משום דאין עיקר תשמיש חצר זה בחצר אחרת וצ"ל דלא דמי נמי לפתח שאינו רגיל שהביאו לעיל דהתם שניהם הם מבואות ולכן הרגיל בו עדיף משאינו רגיל בו אבל כאן דפתח א' לחצר וא' למבוי מה שאינו רגיל בו הוא לפי שאין שם עיקר תשמיש חצר זה אבל אם היה שם תשמיש חצר הוי רגיל גם שם לכן הוי כרגיל ודו"ק:

דף עד:

ד"ה מבוי וכו' אע"פ שא"צ בתשמיש הנכרי. דברים אלו צריכין ביאור ונ"ל דכוונתם דלכאורה היה אפשר לומר בטעם הדבר משום דהא דבעינן בתים וחצרות פתוחים לתוכו היינו שישתמשו במבוי וכיון דע"כ מיירי שהנכרי משתמש במבוי לכן דירתו דירה ולעיל (דף ס"ב) מיירי שאין הנכרי משתמש במבוי לכן אין דירתו דירה לכן כתבו דאין הדבר כן אלא שגם לענין בתים וחצרות פתוחים לתוכו א"צ בתשמיש הנכרי ואפ"ה דירתו דירה לקולא להתיר בשבילו בלחי וקורה ודו"ק:

שם ד"ה ה"א וכו' וע"י חלונות נמי וכו'. עיין במהרש"א [אין מערבין להחשיב וכו' כצ"ל] ומשמע דלולי דברי התוס' הי' אפשר לפרש דדרך חלונות הוא לאו דוקא דה"ה אם שניהם פתוחין לחצר אין ניתר בלחי וקורה משום דדירת עכו"ם לא שמה דירה ואין כאן אלא חצר א' וכמו שפיר"ת לקמן אבל התוס' השתא לא ניחא להו לומר כן ולכן פירשו שיש הרבה חצרות של עכו"ם ויש בכל חצר ב' בתים כן אי הוי דירתם דירה הי' ניתר בלחי וקורה בלא חצרות ישראל ויש הרבה חצרות של ישראל ובכל א' בית א' אלא שפתוחים דרך חלונות בתים לכל בית שבחצר ולכן אי הוי מערבין דרך חלונות הי' ניתר בלתי וקורה בלא חצרות של עכו"ם ולכן כ', מהרש"א לדבריהם הוי מ"ל דקמ"ל דאין מערבין דרך חלונות ודו"ק:

שם והא דנקיט חלונות וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה ולענ"ד נראה ליישב דס"ל להתוס' בפשיטות כסברת ר"י בדבור דלעיל דבפתחים לא שייך לאסור משום דאסור לעשות יחיד במקום נכרי וא"כ אי הוי נקיט פתחים ע"כ הוי ידעינן דטעמא משום

בתים וחצרות וע"כ דוקא פתוח לבית דאי לחצר הוי ב' בתים ממש וס"ל דאפילו ליכא אלא חלונות לחצר הוי ב' בתים ולא ניחא להו לומר דמשום אורחא דמלתא לחוד נקיט תלונות ודו"ק:

שם שאין היתר תשמיש לבית החיצון. ר"ל אותו שאינו פתוח לחצר קרוי חיצון כיון שהוא פתוח לרה"ר:

שם אלא מצד אחר מ"מ וכו' כצ"ל:

שם ואע"ג דלעיל גבי חצרות וכו'. עיין במהרש"א ולפי מ"ש בעזה"י (דף ע"ד ע"א) בד"ה עד שיהו דלא ברירא להו דחלון לא דמי לפתח אפשר לומר דכאן כתבו לפי סברא דחלון דמי לפתח מ"מ ניחא כאן:

שם וכשלא יערבו עמו יסתום וכו' כצ"ל ותיבת נכרי מיותר:

דף עה.

גמרא סימן חיצונה וכו'. נ"ל דקאי אדלעיל אהנך קו' דמקשינן ארב דימי מעירבה חיצונה. ומזו לעצמה. ורב ביבי מקשה מואם היו של יחידים והיינו בביתו [ר"ל רב ביבי יחידאה ר"ל של יחידים]. ורבינא מקשה הא לא שכח מן הפנימית:

דף עה:

תוס' ד"ה עד כאן וכו' ולא עירב אין האיסור וכו' כצ"ל:

שם וי"ל דהוה מפרש כר"י וכו'. כ' מהרש"א לאו ממש כר"י וכו' ע"ש והוא פלא בעיני לומר דשמואל ור"י החליפו שיטתן דלשמואל דאמר אין ביטול רשות מחצר לחצר מבטלין ולר"י דאמר יש ביטול רשות מחצר לחצר אין מבטלין וגם לא ידעתי מנ"ל הא הא שפיר י"ל דר"י ס"ל שגם לרבנן מבטלין בנתנו עירובן בחיצונה וכן בנתנו עירובן בפנימית ושכח אחד מן הפנימית אלא דבשכח אחד מן החיצונה ס"ל לרבנן דא"צ ביטול להתיר הפנימית והפנימית מותרת בלא ביטול ומ"מ להתיר החיצונה מועיל בטול וכן ס"ל לאביי אליבא דשמואל בזו לפנים מזו ולכן שפיר אמר אביי סתמא דמבטלין והיינו במקום שצריך ביטול ולא מיירי במקום שמותר בלא ביטול אבל לרבא אליבא דשמואל לרבנן לעולם אין מבטלין כי בנתנו עירובן בחיצונה או בשכח א' מהפנימית לא מועיל ביטול ובנתנו עירובן בפנימית ושכח א' מהחיצונה א"צ ביטול. גם מה שהקשה דאימא אביי אליבא דר"ע אמר למלתיה לענ"ד לק"מ דאביי סתמא אמר דלשמואל מבטלין וגם מדייק ממלתיה דשמואל דמבטלין כמ"ש התוס' (דף ס"ז ע"א) ד"ה שכח ואביי מפרש לה בכל ב' חצרות זו לפנים מזו ולכן הקשו שפיר שיהי' בעיקר פלוגתייהו דביטול רשות מחצר לחצר שמואל כר"ע ודו"ק:

שם רש"י ד"ה י' בתים וכו' הפתוחין לחצר לערב וכו' כצ"ל:

שם ד"ה זה בא וכו' ועירב באמצעי חצר האחרת אין וכו'. נ"ל שתיבות חצר האחרת מיותר או צ"ל עם או כמו חצר האחרת ותיבת אין צ"ל ואין:

דף עו.

גמרא פשיטא וכו', עיין במהרש"א ולפי דבריו עיקר קושיא פשיטא הוא על למעלה מי':

דף עו:

תוס' ד"ה ור' יוחנן וכו' פלגא ממה שנשאר וכו'. עיין במהרש"א עד ופלגא ממנו חתיכה של אמה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ובלבד וכו' היינו דוקא כשלא עירבה וכו'. עיין במהרש"א עד דבהא לא פליג וכו' ולפ"ז מה שאמר רב והוא שלא עירבו קאי לפרש פלוגתתם דפלוגתתם דוקא כשלא עירבו ולכאורה לא ידעתי מנ"ל הא הא אפשר לומר דר"ש מתיר גם בעירבו ורב לא פסק כוותיה בעירבו ונ"ל דמשמע ליה כן דא"כ היה לרב לומר הלכה כר"ש בקרפיפות וכרבנן בגגות וחצרות וממילא גם בקרפיפות לא עדיף מגגין וחצרות ודו"ק:

דף עז.

ד"ה הב"ע וכו' ולא קאמר משום דעשו חיזוק וכו'. נ"ל דנ"מ דמשום ניעור לא שייך אלא בנמוך מי' כ"כ הפמ"ג במ"ז ובש"ע של התניא בס"ס שמ"ה וכ"מ מדברי הר"ן והריטב"א בחידושיו שבת (דף ז') גבי הא דאמרינן ותוספת עד עשרה ע"ש:

דף עז:

ד"ה אם יש וכו' ואצטריך לאשמעינן וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דלפירש"י ניחא דה"א שליבותיו פורחות כיון שאינם אלא כעין מקלות גרע ואינו ממעט ואי אשמעינן שליבותיו פורחות ה"א דאצטבע דעדיף אפילו יש בין זה לזה ג' ממעט:

דף עח.

ד"ה אלא וכו' מה יש לו להועיל וכו'. עיין במהרש"א עד שהרי מכוסות הן. בלא"ה הי' יכול לומר שהרי אין כאן מחיצות אלא מצד חלל הבור ולא מצד רה"ר ודו"ק:

דף עח:

ד"ה א"ל וכו' ור"ת מפרש וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דכאן מיירי שמשם עד ראש הכותל יש סולם שאינו רחב ד' כמו לפירש"י ור"ת חידש דמ"מ בעינן שלא נשאר עד ראש הכותל גובה י' וא"ש גם לפירוש התוס' דלעיל ואפשר גם לר"ת דלעיל צ"ל כן דהא חקק הכותל לחוד אין רחב ד' ופשיטא דלר"ת בעינן סולם קבוע רחבה ד' א"כ כאן אם

הסולם גופיה הוא סולם ארעי אין כאן סולם קבוע רחב ד' אע"כ הטעם הוא כיון שיש עכ"פ סולם כ"ש עד ראש הכותל ודו"ק:

שם ד"ה אפילו וכו' וק"ק וכו'. לא הבינותי דכיון דאפילו לא ביטלו מבטלי לענין שבת כ"ש לדאורייתא ושפיר מקשה ועוד דאע"ג דיש לחלק לענין שבת בין ניטל לשאינו ניטל אבל כשאינו ניטל דמי לדאורייתא וצ"ע. גם מה שכתבו דמההיא דאהל תיקשי אההוא דשבת לפי תירוץ רב אסי ור"ה ברי' דר"י לא מיתרצי ההוא דשבת אבל לרב אשי גם ההוא דשבת מיתרצי ודו"ק:

דף עט.

רש"י ד"ה זו שלא כנגד זו שהיתה זו בולטת לרה"ר וכו'. נ"ל דר"ל שעליי' אחת בולטת לרה"ר יותר מגזוזטרא שבעליי' שאצלה וממילא כשהתחיל הגזוזטרא מעליי' זו כבר שלמה הגזוזטרא שבעליי' שאצלה והוו הגזוזטראות זו שלא כנגד זו ודו"ק:

שם ד"ה בית שבין וכו' ושני בתים וכו'. לא ידעתי אמאי נקיט דשני בתים משני החצרות פתוחות לאותו בית ולא החצרות גופייהו ודו"ק וצ"ע:

דף עט:

תוס' ד"ה ואב"א וכו' וקצת תימה וכו'. עיין במהרש"א עד דלא אסרו אהדדי וכו' ולא הבינותי דהא איתא (בדף מ"ט ע"א) חצר שבין שני מבואות לא עירבה עם שניהן אוסרת על שניהן ולא דמי לב' חצרות ופתח ביניהן דכל א' יש לה פתח בפ"ע לר"ה משא"כ בית בין ב' חצרות או חצר בין ב' מבואות דע"כ דריסת רגלה על א' מהן ולא ידעינן על איזהו מהן אוסרת על שניהם כמו חצר ששכח בית אחד ולא עירב ומבוי ששכח חצר א' ולא נשתתף גם מה שהקשה אמאי לא הקשו התוס' אדינא דהכא היאך יכנס ויצא לא הבינותי דהא פירש"י לעיל ד"ה כיצד הוא עושה ובד"ה הוא אסור דלא בא להתיר אלא א' מהם ומבטל להם רשותו ונועל אותו צד הסמוך להם והוי כל הבית לחצר השני ויוצא דרך שם אבל אנשי חצר ששכח אחד מהם ולא עירב דלית ליה דרך אלא על החצר הקשו שפיר היאך יכנס ויצא גם מה שמפרש דהחצרות נועלין את ביתם שלא ישתמשו בבית שביניהם הוא תמוה דמשמע דהבית שביניהם נועל ביתו שלא ישתמש בהחצר שבטל להם רשותו ונראה דס"ל למהרש"א דהתוס' דהכא אזלו לסברתם דלקמן דלפירש"י גם בלא ביטל רשותו כיון שאסור לטלטל צריך לנעול את ביתו לכן הקשה הכא אותו חצר שלא בטל להם או היכי שלא ביטל כלל כיון דאסירי בטלטול יהיו כולם צריכין לנעול דלת שלהם והיאך יכנסו ויצאו אכן לענ"ד אפשר לומר דהתוס' נקטו קושייתם דהכא אפילו למסקנא דלקמן דדוקא בבטל ס"ל לרש"י כן ולכן הוצרכו להקשות מאנשי חצר

ששכח אחר מהן ולא עירב וכ"מ קצת מדנקטו ששכח אחד מהן ולא נקטו שלא עירבו משמע דמיירי בבטל וקצרו בלשונם ולא ביארו שבטל דבהכי מיירי ודו"ק:

שם ד"ה ומזכה וכו' ממש ה"ה הכא וכו' כצ"ל:

דף פ.

ד"ה רב אמר וכו' והשתא יש דברים וכו' עיין במהרש"א והא דלא כתבו דעירובי חצרות מערבין ביה"ש ולא עירובי תחומין נראה משום דלא מפורש בפירוש בגמרא ומעיקרא הי' סבר ר"ת לומר איפכא וכמ"ש התוס' שבת (דף ל"ד ע"א) ד"ה לא קשיא ע"ש:

שם ד"ה מעשה וכו' ולפ"ה וכו'. עיין במהרש"א ומ"מ לשמואל דשניהם דרבנן צריך טעמים דלעיל דבע"ח צריך לזכות ובע"ת א"צ לזכות: (שם) ד"ה רגיל אין וכו' דהא בסמוך תנן וכו'. ר"ל אלמא דבלא דעת כלל לא מהני לכן יש ספק אם מועיל דעת בני ביתו:

דף פא.

רש"י ד"ה לאפוקי וכו'. עיין במהרש"א עד לפום סברא דהשתא אית לן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה וקתני בכל וכו' וה"ק וכו'. עיין במהרש"א ולכאורה אין דבריו מובנים דדלמא גם בכל דברייתא אתי לאפוקי מדר' יהושע ובכל ר"ל בין שלימה בין פרוסה ונ"ל דכוונתו דחזינן דהמקשן ניחא ליה בכל דברייתא בכל מיני פת שלימים ולא מפקיע מדר"י וע"כ דשייך גם בפת שלימים לשון בכל וא"כ גם מתניתין נפרש כן אכן לענ"ד אפשר לומר דאע"ג דהמקשה ניחא לי' לפרש בכל מיני פת שלימים בין של חטים ובין של שעורים התרצן לא ניחא ליה בזה דפשיטא מה לי של חטים או של שעורים אלא בין שלימים בין פרוסים ובין ברייתא ובין מתניתין אתי לאפוקי מדר"י ודו"ק:

דף פא:

על עירובין דף פב/ב

ד"ה חציה וכו' את העירוב בין למר וכו' כצ"ל:

דף פג.

במהרש"א בפירש"י בד"ה אייתי ועורות כו' כצ"ל לפי גירסא שלפנינו ברש"י ולפני מהרש"א הי' הכל ד"א מכמה הויין:

שם תוס' ד"ה על מחצה וכו' ורבינא מפרש כו'. עיין במהרש"א עד ומיהו הא ודאי וכו' לא ידעתי אמאי לא נפרש סאה של ציפורית עם הועודות שהיא ריז"ז וז' ועודות ועודפות על מדברית שאין בה ועודות ע"ג וז' ועודות והוא קרוב לשליש ציפורית עם הועודות שהוא ע"ב ושליש ולפי מ"ש התוס' בדבור דלעיל בשם מהר"י דלא חשיב סאה ציפורית אלא ריז"ז אינה יתירה על שליש ציפורית אלא ב' שלישי ביצה ונ"ל דלא משמע לי' לחשוב

הועודות בציפורית ולא במדברית לפי מ"ש התוס' לעיל כי ביצים מדבריות היו גסים והוו כמו עם הועודות ומ"מ קשה דמ"מ נחשוב הועודות של היתרון שהוא יותר מס"ג ויהי' קרוב לס"ז והוא קרוב לשליש של צפורים שהוא ס"ט ואפילו נמנה גם הועודות של השליש ויהי' ע"ב יהי' קרוב יותר מן המדבריות שהוא נ"ח ואפילו נחשוב גם ועודות על הנ"ח מ"מ יהי' רחוק יותר מהירושלמית שהוא פחות מס"א מהציפוריות וכ"ש דמשמע מדברי התוס' דלעיל דהירושלמיות לא היו גסין אלא שלא דקדקו אז להוסיף הועודות או אפשר שהי' מעט ועודות ולא דקדקו עליהם ודו"ק:

דף פד.

רש"י ד"ה אמאי נהי וכו' ונהי דלשמואל וכו'. גם לשמואל בלא זריקת משך לא ניחא דדוקא לחצר אדרבה דוקא לעליי' הול"ל אלא כוונתו דלכאורה הו"ל להקשות לשמואל יותר שיהי' דוקא לעליי' ומתרץ דע"י זריקת משך לא שייך לומר דוקא לעליי':

שם תוס' ד"ה בור וכו' אלא יהי' לזה בזריקה ושלשול ולזה בשלשול כלזה וכו' כצ"ל וכ"ה במהרש"א:

שם ד"ה כיון וכו' לא מבטל ודאי מחיצה וכו'. ר"ל דלהא ודאי מועיל מאי דלא מבטל שלא יהי' מחיצה המפסיק בין חצרות אבל לענין לבטל מחיצה למעט ובה י' אע"ג דעתיד לפנותו ממעט וגי' הב"ח ודמי למחיצה ר"ל שצ"ל דמי למחיצה גמורה שאין דעתו לפנותו משא"כ למעט:

שם רש"י ד"ה זיז וכו' האי למעלה וכו'. כ' מהרש"א ויש לדקדק וכו' למעלה מי' היינו מקרקע וכו' ע"ש ר"ל דאי מן העלייה הא איכא טפח האמצעי שהוא לשניהם בפתח ואמאי אמרינן דשייך לעליי' וכמ"ש בסוף דבריו דלצדדין קתני אכן לא הבינותי קושייתו דאי מיירי בכותל גבוה ולמעלה מי' מן הקרקע תקשה רישא דקתני אנשי עליי' משתמשים בי' עליונים הא לפ"ז יהי' לעליונים יותר מי' לפי גובה הכותל ונ"ל שזה כוונת רש"י שכ' דהיינו כדקתני רישא וכו' ר"ל דלהכי אי מוקמינן בכותל גבוה טובא נצטרך לומר דלמעלה היינו מתחלת טפח עשירי כדי שישוה סיפא לרישא וכ"כ הריטב"א בפירוש. ומ"ש וי"ל וכו' דהיינו באמצע הכותל נ"ל דר"ל במקום שכלים עשרה התתתונים דהא תנא למטה מי' לחצר ולמעלה מי' לעליי' ומשמע הא תיכף בכלות י' שייך לשניהם ואסור ותקשה לשמואל ממ"נ כיון דס"ל דלמעלה מי' מן הקרקע שייך לעלייה מה בין זה למקום שכלו עשרה התחתונים וע"כ שגם כל מה שבין י' תחתונים לי' עליונים אסור ולמעלה מי' מן העליי' מודד כרב אכן לענ"ד לא שייך ביני וביני אלא כשמודד למעלה מי' מן העליי' אבל אי נימא למעלה מי' מלמטה למעלה ליכא ביני ביני

כלל דתיכף כחוט השערה למעלה מטפח העשירי מלמטה שייך לעליי' וכמ"ש הרא"ש הביאו הט"ו ביו"ד רסנ"ה דאי נימא דארכובה היינו עצם התחתון למעלה ממנו מעט טרפה ול"ק הדיוקים אהדדי ע"ש ונ"ל שזהו כוונת רש"י בד"ה בכותל י"ט שכ' דהא לא שרי ת"ק אלא למעלה ולמטה ולכאורה הוא שפת יתר גם לשון ת"ק אינו מובן דאין כאן ב' תנאים אלא ר"ל דסיפא דתנא למעלה מי' ולמטה מי' הוי א"ש מלמטה למעלה אלא ת"ק ר"ל תנא דרישא דקתני בעשרה עליונים לא א"ש וכ"ש לפי מ"ש הריטב"א דכותל כ' היינו חוץ ממקום הזיז וממילא גם מ"ש ומיהו ק"ק וכו' לק"מ. ונ"ל דלפי מה דמוקי בכותל י"ט הא דתנא רישא אנשי חצר משתמשין בי' תחתונים ואנשי עליי' בי' עליונים ר"ל י' עליונים תשמישם של אנשי עליי' וי' תחתונים תשמישם של אנשי חצר וממילא נדע דט' תחתונים שייך לאנשי חצר לבד והם משתמשים בו וט' עליונים הם של אנשי עלייה לבד והם משתמשים בו וטפח אמצעי שייך לשניהם ושניהם אסורים בו כנלע"ד ודו"ק:

דף פד:

ד"ה כגון דקיימי וכו' שיש מקצת זריקה וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה וסיים וי"ל בדוחק ונלע"ד ליישב דשם הוי לבני עליי' בשלשול יותר עמוק מלבני חצר לכן לא משגחינן על זריקה פורתא משא"כ כאן ועוד י"ל דאע"ג דקודם דאסיק אדעתיה לאוקמא במליאה פירות הוי אמרינן דמקצת זריקה לאו כלום היא מ"מ אחר דאוקים במליאה פירות יש לומר שגם שמואל מוקי לה כן מטעם מקצת זריקה ודו"ק:

שם ד"ה בכומתא וכו' לא חזי לתשמישתיה דחצר ונותנין אותו לזה שבפתח אבל וכו'. נ"ל שהיא גירסא העיקרית ומ"ש בגליון בשם הב"ח דהאי ונותנים אותו לזה שבפתח צ"ל אחר אבל לבני ר"ה חזי אינו מובן לי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה גג וכו' והגג נפרץ לה בי'. עיין במהרש"א ולענ"ד מ"ש נפרץ בי' ר"ל יותר מי' דנקרא פירצה וכוונתם דאפילו אין המרפסת סביב כל הגג מ"מ מסתמא היא יותר מי' וכן רגיל בהרבה מקומות לומר פרצה עשרה ור"ל יותר מעשרה ומ"ש לעיל ופתוח בי' אמות לר"ה ר"ל י' אמות מצומצם ודו"ק:

שם ול"ד לחצר וכו' נ"ל דבזה אין מיושב לרש"י קושיא שניי' שהקשה ר"י אי מרפסת מגופפת וכו' דכיון שאין במרפסת דיורין גמורים יש כח לבני ר"ה לבטלם דדוקא דיורין מתבטלין והוי כקרפף שלא הוקף לדירה אבל אין שייך לבטל המחיצות שיהי' כאין בו מחיצות כלל ודו"ק:

דף פה.
גמרא דלמא שאני הכא וכו'. עיין במהרש"א עד שכתבו לעיל (דף פ"ד ע"א) ד"ה בור ור"ל קודם דאסקו ועוד י"ל וכו' ומדברי רש"י כאן ד"ה שאני הכא משמע דס"ל כועוד י"ל ולדידי' לק"מ ומ"ש דמוקי לה כאביי ר"ל אבל לרב אדא בר אהבה כיון דמיירי בבאין בני תחתונה דרך עליונה גם במופלגת אסרי אהדדי ודו"ק:

דף פה:
רש"י ד"ה עירוב משום דירה. הציון לגמרא הוא רק תיבת עירוב ותיבות משום דירה הם דברי רש"י לפרש הטעם:

שם גמרא תניא נמי הכי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דבמתניתין אפשר לפרש אינו עירוב ה"ה שיתוף וכמ"ש התוס' ואע"ג דסתמא לא משמע כן ומה"ט אמר לעיל תנינא מ"מ אפשר לדחוק לומר כן מש"ה הביא הברייתא דתנא הרי זה עירוב וע"כ דהיינו שתוף:

דף פו:
תוס' ד"ה קורה וכו' הפרוצה לר"ה לא. עיין במהרש"א עד דאי בפרוצה למבוי וכו' ולכאורה אינו מובן דקורה טפח לא מתיר במבוי אלא ברוח ד' ובעינן תנאי מבוי שיהא ארכו יותר על רחבו ובתים וחצרות פתוחין לתוכו אבל שיתיר חצר או חורבא הפתוח למבוי לא שמענו ושמא ר"ל דמיירי בגוונא דהקורה מתיר גם המבוי ומגו דמועיל למבוי מועיל נמי לחורבא כדאיתא לעיל (דף כ"ד ע"ב) מגו דמהני לחי למתא מהני נמי לרחבה ע"ש ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה הא קאזיל וכו' פירש בקו' וכו'. הכי משמע להו דלפירש"י שפי' על קו' עריבי מיא דלרב יהודה דוקא פריך גם ק' הא קאזיל דלי לאידך גיסא לר"י דוקא פריך וגם לדידיה לא קשה אלא כיון שאפשר לדלי ללכת עד רשות חברו דאל"כ לא מקרי עריבי מיא אע"ג דהמים שתחת הדלי מעורבים זה בזה דאל"כ גם שיקוע לא הי' מועיל ועמ"ש לקמן ודו"ק:

שם ולא מצי לשנויי וכו' עיין במהרש"א עד לומר דב"ה דוקא מלמעלה קאמר אלא וכו' כצ"ל. ולענד"נ דמשמע להו לישנא דתחת הקור העריבי מיא שרוצה להתיר מים שתחת הקורה ג"כ ואהא מקשו דלמא באמת אינו מותר אלא מה שחוץ לקורה ומה שתחת הקורה באמת אסור ואהא תירצו דא"כ גם סמוך לקורה הי' לאסור משום שעריבי מיא שתחת לקורה ר"ל דקאזיל דלי לתחת הקורה ר"ל ולא מקשה כלל אתחת הקורה ותחת הקורה באמת אסור אלא אסמוך לקורה פריך דערובי עם מה שתחת הקורה ונתיישבה

קו' מהרש"א. גם מ"ש דא"א לכוין לדלות מתחת הקורה ממש לא הבינותי דמשמע דמקשה אפילו דולה סמוך לקורה דלמא אזיל דלי מתחת הקורה עד צד השני של הקורה וכ"מ מפירש"י שכ' תחת כל רוחב הקורה וכו' ואהא משני קים להו לרבנן וכו' ומדברי מהרש"א משמע שמפרש דמקשה על הדולה תחת הקורה דא"א לכוין לדלות תחת הקורה וקאזיל הדלי לצד השני ולא ידעתי איך יפרש התירוץ קים להו לרבנן דאין דלי מהלך יותר מד"ט הא מתחת הקורה עד צד השני ליכא ד"ט ודו"ק:

שם ד"ה גזוזטרא וכו' לפ"ה וכו'. עיין במהרש"א ותמהני דהא לפירושם לקמן (דף צ"ד) בד"ה בב' רוחות גם בג' רוחות ואפילו בב' זה כנגד זה לא אמרינן פי תקרה וכו' וגם לר"ה ברי' דר"י בקרן זויות ליכא לאקשויי דהא מיירי שהיא זקופה ואין ד"ט רוחב ולא אמרינן פי תקרה ודו"ק:

דף פז:

ד"ה הכא וכו' וי"ל דרב דימי וכו'. עיין במהרש"א עד די"ל דא"כ וכו'. ר"ל ורצה לאוקמא כלהו מימרי דרב דימי כברייתא דהכא אבל מה דברייתא דהתם פליגא אינו חושש:

עם :

ד"ה אא"כ וכו' וא"ת דהכא וכו'. עיין במהרש"א עד מרשות אחרת דהוי מכרמלית וכו' כצ"ל:

שם וכרמלית מארעא משחינן וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לתרץ דלעיל אמרינן דבעינן שיהיה האמה עמוקה י' אבל המים אין עמוקים י' דאין האמה מלאה מים ולכן חולקת רשות לעצמה והוי המים כרמלית אבל כשהמים עמוקים מי' הוי מקום פטור ואפשר ס"ל דכל שאין המים עמוקים י' אינה חולקת רשות לעצמה אכן אפשר לומר דלעיל אמרינן שהמים יהיו עמוקים י' מצומצמים או מעט יותר שכששואב בדלי הוי הדלי למטה מי' ובספינה המים עמוקים מי' עד שגם הדלי הוא למעלה מי' וכמ"ש התוס' שבת (דף ק' ע"ב) ד"ה גמירי ע"ש ודו"ק:

דף פח.

רש"י ד"ה יש גזל וכו' מותר לגזול וכו' ר"ל דכיון שמותר לגזול ולהשתמש בה א"כ רשות שניהם שולט בה ושניהם אסורים וחורבה מחזיר לבעלים ואסור להשתמש בשל חברו לכן הבעלים מותרים להשתמש בה:

דף פח:

ד"ה דאריך וקטין וכו' אבל לזלף אינה ראויה וכו'. ר"ל שאין דרך לזלף חצר כזה שאין משתמשין בו תשמיש של עיקר כ"כ הריטב"א ע"ש:

שם תוס' ד"ה תנא וכו' ור"ת מפרש וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דדוקא לשון בד"א צריך לדייק לאתויי אמאי דקאי עלה אבל מימרא דר"נ דלא אתמר בלשון בד"א אין קפידא וניחא לי' לאתויי סמוך לברייתא דמחלק ג"כ בין ימות החמה לימות הגשמים:

דף פט.

ד"ה גזרה וכו' וכותל שבין שתי חצרות וכו'. הנה בדברי ר' יוחנן לא נזכר לא לעיל (דף ע"ז) ולא לקמן (דף צ"ב) שמתיר כותל שבין שתי חצרות אלא בגמרא לקמן אמרינן אליבא דר' יוחנן שפסק כר"ש אין איסור בכותל שבין שתי חצרות אלא בכלי בית והתוס' הביאו לעיל (דף ע"ז) וא"כ לכאורה הוא ראייתם הראשונה מהא דפסק ר' יוחנן כר"ש ונ"ל כוונתם דלכאורה היה אפשר לומר דלא פסק כר"ש אלא בחצרות וקרפיפות אבל שהוא משום גזרה הלכה כר"מ לכן הביאו מסוגית הגמרא דלקמן דר"י מתיר כותל שבין שתי חצרות ומ"ש לעיל בריש חלון צ"ל דכוונתם לתרץ דלא נימא דסתם משנה אוסר להוריד למטה מכותל ד' לזה כתבו דבאמת ר' יוחנן מתיר גם בכותל ועיקר סמיכתם על סוגיית הגמרא דלקמן (דף צ"ב) כנלענ"ד: (שם) רש"י ד"ה מאי לאו וכו' אם יש יותר וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה רב אמר וכו' א"נ וכו' כצ"ל. ועיין במהרש"א ולפי פירושו לא קאי האי א"נ אלא לשיטת רש"י לקמן בד"ה במחיצות אבל למסקנת התוס' שם ע"פ הירושלמי גם לרב מותר לטלטל כה"ג ע"ש ולענ"ד נראה דמ"ש התוס' נ"מ אין ר"ל דנ"מ בין רב לשמואל ולשמואל מותר לטלטל אלא דנ"מ בין אי אמרינן גוד אסיק או לא וממילא לר"מ ור"ש דמודה שמואל דלא אמרינן גוד אסיק אסור לטלטל והיכי שגם מחיצות תחתונות אינם עשויות לדירה אלא שנפרדים ואין בכל א' מהם סאתים אסור לטלטל על הגג לכ"ע כיון דלא אמרינן גוד אסיק לר"מ ור"ש ודו"ק:

דף פט:

ד"ה במחיצות וכו' כי כל הגג נפרץ וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל וכו' ר"ל דמטעם דאין המחיצות ניכרות לא אמרינן שלא יהי' רה"י כל שאין בו בקיעת גדיים וטעם זה לא מועיל אלא שלא להפריש בין רשות לרשות ודו"ק: (שם) וקירוייו משלימין לי' וכו' או בפתוח לרה"י דהוי וכו' כצ"ל, וע"ל (דף פ"ו ע"ב) ד"ה גזוזטרא:

שם נמי לקמן. (דף צ"ב ע"א):

שם רש"י ד"ה שיש מחיצה וכו' כל סביבותיהן וכו'. כ' מהרש"א דבקטן לא נ"מ וכו' ע"ש ולפי מה שאמר רב יוסף אח"כ כיון שיש כאן מחיצות לגדול ע"כ צריך מחיצות גם לקטן דלא נימא דקטן סלוקי סליקו נפשייהו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ועשה וכו' ולשון פעמים וכו'.

עיין במהרש"א ור"ל דבשלמא לרש"י ור"י הוי לאיסור לר"מ כמ"ש רש"י אבל לפיר"ח לרבנן אם המחיצה לצד הגגין הותרו באותו מחיצה ולר"מ אי אמרינן דסילק נפשי' הרי סילק נפשי' במחיצה ואם אין מחיצה לצד הגגין לרבנן אסרו אהדדי ולר"מ ור"ש לא סילק נפשי' ודו"ק:

דף צ:

רש"י ד"ה ורב וכו' כיון דאמר וכו'. עיין במהרש"א עד בפחות מבית סאתים לרב. נ"ל דצ"ל לשמואל דהא רב ס"ל לעיל ע"א דמטלטל בכולו: (שם) ד"ה לשמואל אליבא וכו' ולרב נמי אליבא דרבנן וכו'. עיין במהרש"א עד וכן לטלטל מנייהו בין מגגין וכו' ובין מגג יחידי לר"מ וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ולרבנן מגג יחידי וכו'. עיין במהרש"א עד לשמואל מגג פחות וכו' כצ"ל:

שם דאמרן לעיל גבי וכו'. כ' מהרש"א ק"ק לפי פי' התוספות וכו' ע"ש לפנינו גם רש"י פיר שם כן ואפשר ט"ס היא וצ"ל לפי פירש"י:

שם ד"ה א"ה מקרפף וכו' מניה לחבריה והוי כרמלית כצ"ל:

שם תוס' ד"ה לשמואל וכו' דכשהוא יתר מבית סאתים וכו'. נ"ל דמה"ט א"י להקשות לרב אליבא דרבנן דהא לרב גג יתר מבית סאתים הוי רה"י ודמי לחצר ודו"ק:

דף צא.

יוסף על עירובין דף צא/א

ד"ה ושמואל וכו' דאמר לעיל וכו'. אע"ג דשמואל לא אמר לעיל גוד אסיק אלא לרבנן אבל לר"מ ולר"ש דרשות אחת הן לא אמר גוד אסיק כדלעיל (דף צ' ע"א) בגגין השוין לר"מ מ"מ לענין להכניס לבית הוי ככלים ששבתו בבית דאמרינן גוד אסיק לשמואל וכמ"ש התוס' שם ד"ה הכא ע"ש:

דף צא:

ד"ה גג וחצר וכו' ותימה וכו'. עיין במהרש"א והנה מה שהקשה קו' הראשונה היאך ישתמשו דרך חלונות כשלא עירבו אינו מובן לי כיון שלא איירי בהא שבני עליי' גופייהו יאסרו אהדדי שזהו קושיא שניי' אלא משמע שר"ל שבני החצר יאסרו עליהם והוא תמוה דכיון ששייך לעלייה היאך יאסרו בני החצר עליהם מלהשתמש בו כלי הבית ובאמת אם עירבו בני עלייה לעצמם ובני החצר לא עירבו ודאי בני עליי' מותרים להשתמש שם גם כלי הבית ובני חצר מותרים בכלים ששבתו בתוכם אכן קו' שניי' ודאי נכונה דכיון דסתמא מיירי שגם בני עליי' לא עירבו בפ"ע א"כ בני עליי' גופייהו אסרי אהדדי ומ"ש אח"כ דבגובה י' למרפסת היינו אפילו לכלים ששבתו בעלייה הוא נכון דהא הא דגובה י'

למרפסת איתא ברישא דאמרינן עלה בד"א כשעירבו וכשעירבו בני עליי' מותרים אפילו לכלים ששבתו בעליי' ובני החצר אסורים אפילו מכלים ששבתו בחצר לפי שגם הם עירבו וס"ל השתא דבעירבו אינם רשות אחת אכן מ"ש דבפחות מי' לחצר דוקא לכלים ששבתו בחצר לא ידעתי טעמו דכיון שעירבו בני החצר לעצמם אע"ג דלא מקרי בית אלא חצר הא מותרים בחצר בכלים ששבתו בבית ומה יגרע זה ומ"ש אח"כ דבלא עירבו הוו כולן רשות א' לכלים ששבתו בתוכן ולא לכלים ששבתו בעליות משמע דר"ל דבאמת בני עליי' אסורים משום דכלים שלהן שבתו בבתים שלהם ומ"ש משא"כ בעירבו בכלל העליות מקרי משמע לכאורה דר"ל דהוי כבתי העליות אבל זה א"א דאמאי יהי' כבית הא אין בו דיורין ולא הוי אלא כחצר לעליות והול"ל משום דשכיחי מאני דבתים בחצר ואפשר גם כוונתו כן ומ"ש אח"כ אבל בסיפא וכו' כבר כתבתי שאין טעמו מובנת לי דבעירבו ודאי מותר גם כלים ששבחו בבית ובלא עירבו אין מותרין אלא בכלים ששבתו בחצר ולא ששבתו בבית דאינהו גופייהו אסרי אהדדי וע"ק לי דלפי פירושו אין היתר כלל לבני עליי' כשלא עירבו יותר מכשעירבו ולא הו"ל לברייתא לומר אלא כשלא עירבו בני החצר והא דכשלא עירבו בני עליי' אינהו גופייהו אסרי אהדדי זה לא נזכר בברייתא כלל והוא פשוט ואין זה נכלל בכלל מה שאמרה הברייתא כולן רשות אחת הן דמשמע דמותר כל אחד להשתמש ברשות חברו והנלענ"ד בביאור דברי התוס' דהא ודאי משמע להו דאנשי עליי' משתמשים כלי בתים ואנשי החצר נוכל לומר דמשתמשים בכלים ששבתו בחצר וכמ"ש מהרש"א וגם משמע להו דלא עירבו היינו אותן שבאו להשתמש בשל חברו דבהו יש לחלק בין עירבו דשכיחי מאני דבתים בחצר אסורי להשתמש בשל חברו ובלא עירבו דלא שכיחי מאני דבתים בחצר מותרים אבל רשות שבאו מרשות השני להשתמש בתוכם אין חילוק בין עירבו או לא דלא גזרינן שמא יקחו כלי בתים של רשות השני ויביאום לרשותם וכמ"ש רש"י (דף צ"ב ע"א) ד"ה וא"ת לכן בגבוה י' ניחא להו דלא עירבו בני חצר מותרים להשתמש בו כלי חצר ומבני עליי' לא מיירי וממילא ידענו שאם גם הם לא עירבו אסורים להשתמש כלל דאינהו גופייהו אסרי אהדדי שהרי בכלי בתים משתמשים ואם הם עירבו מותרים גם הם להשתמש שם אבל בפחות ששייך לבני חצר וכשלא עירבו בני עליי' מותרים גם הם להשתמש שם קשה להו אמאי והא בכלי בתים משתמשים ודו"ק:

שם ד"ה וכלים וכו' אפילו שבתו בבית נמי וכו'. עיין במהרש"א עד בלא עירבו חצרות כו' דאל"כ אפילו שבתו בחצר נמי לא וק"ל כצ"ל:

שם ועוד דרב פסק כר"ש וכו'. הקשה מהרש"א מנלן דר"ש פליג אהא דקתני ובמבוי אסור ע"ש ולענ"ד אפשר לומר דפשיטא להו דטעמא דבמבוי אסור משום דאסור לטלטל מחצר לתוכה וכמ"ש לקמן וממילא ר"ש דפליג ומתיר לטלטל מחצר לתוכה כלים ששבתו בחצר גם במבוי מותר דליכא טעמא לאסור ולא חידשו בתירוצם אלא דסייעתא שמביא הוא בדרך זה ודו"ק:

שם גמרא מהו דתימא וכו'. לכאורה לא שייך זה אלא לשמואל ור"י דר"ש מתיר אפילו עירבו אבל לרב דלר"ש דוקא לא עירבו ע"כ רבנן בלא עירבו פליגי וצ"ל דה"פ מ"ד רבנן דוקא בעירבו פליגי וע"כ ר"ש גם בעירבו מתיר קמ"ל דרבנן גם בלא עירבו אסרו וא"כ אמרינן להיפך דר"ש דוקא בלא עירבו מתיר ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מ"ד וכו' ומיהו מחצר לחצר וכו'. עיין במהרש"א עד וק"ק וכו' ולענ"ד נראה ליישב דלשמואל ור"י דמוקי לדר"ש גם בעירבו מ"מ רבנן אסרו גם בלא עירבו מטעם דהוי מבוי כמו קרפף וכמ"ש התוס' לקמן וא"כ אפשר לומר דמחצר לחצר דמותר לרבנן דוקא בלא עירבו ולא בעירבו דגזרו והא דאמרינן מותר לטלטלן בחצר בלא עירבו קאי משא"כ לפי ה"א זו דרבנן דוקא בעירבו פליגי ע"כ בחצר מותר קאי אעירבו ואפילו מחצר לחצר דלא גזרו ודו"ק:

שם ואע"ג דרבנן דג' חצרות גזרו וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דרצה ליישב דמה קשיא להו ואע"ג דבג' חצרות גזרו הא כבר כתבו התוס' בע"א ד"ה אמר רב דשמואל גזר בג' חצרות וכאן לא גזר וע"כ שיש איזהו סברא לומר כן וא"כ גם לרבנן אפשר לומר סברא זו לכן כתב דמ"מ יהי' סברות הפוכות ונ"ל דאין ר"ל דרבנן ור"ש יהי' סברות הפוכות דכבר כתבתי דלפי ה"א זו א"א לומר דלר"ש דוקא לא עירבו אלא ר"ל סברא דרב לר"ש לפי האמת יהי' סובר סברת ה"א זו לרבנן ותקשה לרב ממ"נ אי ס"ל דכאן שייך לגזור טפי האיך יהי' ה"א לומר דרבנן דוקא בג' חצרות גזרו וכאן לא גזרו ואי ס"ל דשם שייך לגזור טפי האיך ס"ל לפי האמת לר"ש דשם לא גזר וכאן גזר כנ"ל לפרש כוונתו אכן לענ"ד אפשר לומר דהכי קשיא להו להתוספות כיון דלפי ה"א זו גם רבנן גזרו וע"כ ס"ל שגם כאן שייך לגזור ואפ"ה לא גזרו בחצר ובג' חצרות גזרו אע"ג דהוי חצרות ודו"ק:

דף צב.

ד"ה א"ד וכו' לפי הא"ד קשיא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דלרב שם אפשר לומר דטעמא דלא מועיל חורבה לאו משום דגזר אלא דבעינן שיהא מיושב כמו שלא מועיל לדידיה בית אחד וחצר אחת ובעינן דוקא ב' בתים וב' חצרות וה"ה דלא מועיל

חורבה אלא דוקא בתים וחצרות אבל ר"י דס"ל דמועיל חורבה נהי דלא בעי דוקא בתים וחצרות מיושבות מ"מ נגזור אע"כ ס"ל דלא גזרינן לכן מקשו אמאי הוי לטעמי' ודו"ק:

דף צב:

רש"י ד"ה אינה מתגרשת וכו' דאשה לא בעי למקני גיטא. מלשונו משמע דאלו היתה האשה חפצה להתגרש הוי אמרינן דכמאן דעומדת בגדולה דמי אלא דבע"כ לא אמרינן כן אלא אי זרק לה גט בקטנה הוי כאלו זרק לה בגדולה כיון שהגט ביד הבעל לזרקו למקום שירצה אבל אשה בקטנה וזרק הגט לגדולה כיון דהגט לאו כמאן דמנח בקטנה דמי והאשה אינה ביד הבעל להעמידה במקום שיחפוץ והיא אינה רוצה להתגרש דנימא כאלו עומדת בגדולה דמי לכן אינה מגורשת ומשמע אבל גבי מתנה אפילו עומד המקבל בקטנה והמתנה בגדולה קנה ואפשר ה"ה בגט כשמתגרשת מרצונה ומ"מ אינו מוכרח די"ל דמ"ש רש"י לא בעי הוא לאו דוקא ור"ל שלא תלי ברצונה וה"ה כשרוצה להתגרשת או במקבל מתנה לא קנו ודו"ק וצ"ע ועיין בריטב"א ואפשר דתיבת לא מיותר:

שם תוס' ד"ה שאלמלי וכו' שאם אין מחיצה כלל לגדולה וכו'. נ"ל שלא ניחא להו לומר שאם אין מחיצה לקטנה דא"כ לא שייך כלל לומר מחול הכרם כיון שאינו זורע סמוך לכותל ודו"ק:

שם ד"ה א"ל רבא וכו' שהרי רבה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד בלא"ה א"א לגרוס לעיל רבא דלשון יתיב אביי גבייהו משמע כתלמיד לפני רבותיו ולא יתכן לומר כן דאביי לא הוי יתיב לפני רבא כתלמיד:

דף צג.

רש"י ד"ה סיכך וכו'. נ"ל דהציור צ"ל כזה ():

שם תוס' ד"ה חציו וכו' והא דקא אמרינן וכו'. לכאורה אינו מובן דהא עד כאן אמרינן דלענין כלאים הוי טפי מחיצה מלענין שבת וא"כ כיון דהוי במשנתינו מחיצה לענין שבת כ"ש לענין כלאים ונ"ל דר"ל דאפשר דלענין כלאים הוי כמחיצות גמורות וכב' חצרות גמורות ודו"ק:

דף צג:

רש"י ד"ה במלואה וכו' עליונה עלי' אי לא מערבה וכו' כנ"ל:

שם תוס' ד"ה וכי קתני וכו' משום דמשמע לי' וכו' נ"ל דר"ל דלשון מערבין שנים משמע דשניהם יכולין לערב דאאחד בלבד לא שייך לשון מערבין אבל אין מערבין אפשר שפיר לפרש דאין שניהם מערבין אלא אחד בלבד דכיון דאין שניהם יכולין לערב שפיר קרי לה אין מערבין לכן כאן דשניהם יכולין לערב אחד שפיר קרי לה מערבין אחד וג"כ שפיר

קתני ואין מערבין שנים דעכ"פ אין שניהם מערבין כ"א בפ"ע משא"כ ברישא דעליונה א"י לערב לא אחד ולא שנים לא שייך למתני מערבין שנים כיון דאין שניהם יכולין לערב כ"א בפ"ע כנ"ל לפרש דבריהם ודברי מהרש"א סתומים ואפשר לפרש דבריו כמ"ש ואפשר ג"כ לפרש דבריו בדרך אחר ודו"ק: (שם) ד"ה אין מטלטלין וכו'. עיין במהרש"א ועיין בא"ח סי' שנ"ח ס"י מחלוקת הפוסקים היכי דמותר בכלי החצר אי אמרינן לגבי כלי הבית נפרצה במלואה למקום האסור ולכאורה רש"י ותוס' כאן פליגי ג"כ בהא ודו"ק: (שם) ד"ה חייב וכו' מקום מחיצה תודה שיהי' וכו' להוכיח דתוכה חלוק וכו' כצ"ל:

דף צד.

ד"ה מ"ש מרוח א' דאמר פתחא וכו' ואיירי וכו'. עיין במהרש"א עד ואי בפרוץ מרובה מרוח א' מאותן ג' מחיצות השלמים נמי לא וכו' כצ"ל:

דף צד:

רש"י ד"ה וקירויו כו' לשון קצר וכו' במקצוע מזרחית וכו'. לכאורה הול"ל מערבית כמ"ש תחלה דהיינו צד דרום של הפרצה וכ"כ לעיל מזה וצ"ל דנקיט כאן במקצוע ע"כ מודד מכותל הנשאר עומד והוא במקצוע מזרחית של הכותל הנשאר עומד ודו"ק:

דף צה.

רש"י ד"ה דאורייתא וכו' דאי לאו הכי משום וכו' כצ"ל:

דף צה:

בהגהות הב"ח. שלשים בפסת יד ו' בכל אצבע וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ת"ק סבר וכו' דלאו תכשיט נינהו וכו'. כ' מהרש"א דלטעמא דאיכא ב"ת מצינו למימר דת"ק נמי סבר דתכשיט הוא ע"ש ולענ"ד אפשר לומר דמיירי בלא נתכוין אלא דכיון דלאו תכשיט נינהו מסתמא הוי כמוסיף אבל אי הוי תכשיט מסתמא הוי תכשיט ולא כמוסיף. ומ"ש עוד מהרש"א דלא הל"ל לר"ג דסבר לאו זמן תפילין אלא דשרי משום דתכשיט נינהו נלענ"ד ליישב דכל כמה שאינו מוכרח לומר דס"ל שבת ז"ת הוא ניחא לי' לומר לאו ז"ת היא כדאמרינן לקמן ומאן שמעת ליה שבת זמן תפילין משמע דצריך לבקש מי שיסבור כן וה"נ ר"ל דר"ג יכול לסבור לאו זמן תפילין ובזה אפשר ליישב קו' התוס' ד"ה אי קסבר על רש"י דכיון דאפשר לו לומר דכ"ע לאו ז"ת ניחא לי' לומר כן ודו"ק:

שם ד"ה ור"ג סבר וכו' ב"ת ליכא וכו'. משמע דאע"ג דאינו תכשיט מ"מ כשאינו מתכוין ליכא ב"ת דלא כסברא שכתבתי לעיל מ"מ יש לקיים סברא שכתבתי לעיל לפי גירסא אחרת שכ' רש"י לקמן:

שם דא"כ לוקי פלוגתייהו בהכי וכו'. כ' מהרש"א ולכ"ע מצות צריכות כוונה וכו' ע"ש ולענ"ד נ' דה"ה דאפשר לומר לכ"ע מצות א"צ כוונה ולת"ק לאו תכשיט הוא זוג א' שרי ממילא כיון דזמן תפילין הוא טפי לא כיון דלאו תכשיט הוא איכא איסור שבת ולר"ג מותר דתכשיט הוא. עוד כ' מהרש"א אך קשיא לן וכו' ע"ש ולענ"ד לפי מ"ש לעיל לפירוש קמא דרש"י דעיקר פלוגתייהו אי תכשיט או לא אלא ר"ל דת"ק בע"כ סובר שבת ז"ת ור"ג יכול לסבור לאו ז"ת לק"מ גם מ"ש מהרש"א ועוד דתקשה לי' וכו' ל"ק לפ"ז ודו"ק:

דף צו.

צו/א

ד"ה מחוורתא וכו' בשבת זמן וכו'. אה"נ שהיה יכול לומר במצות צ"כ לצאת או לעבור אלא משמע ליה מלשון הגמרא ואב"א אי דס"ל דשבת ז"ת דכ"ע לא לעבור ב"כ ולא לצאת ב"כ דלא ניחא ליה לומר ז"ת הוא ואפ"ה בעי כוונה לכן כ' בזמן ולא זמן ולפי מ"ש לעיל דלא ניחא ליה לומר שבת ז"ת אפשר לומר דכן הוא כוונת הגמרא או דס"ל וכו' ר"ל אי הוי ס"ל שבת ז"ת וכו' ור"ל דודאי ליכא מאן דסובר כן ולכן כשדחה אוקימתא זו לא ניחא ליה לרש"י לומר דכ"ע שבת ז"ת הוא אלא עכ"פ פליגי בהא ולפ"ז אין הכרח מדברי רש"י לומר דס"ל מצות א"צ כוונה ולכן לא רצה לפרש דפליגי אי מצות צ"כ וניחא ליה לפרש דכ"ע ס"ל מצות א"צ כוונה דשפיר אפשר לומר כמ"ש ודו"ק:

דף צו:

תוס' ד"ה דלמא סבר לה וכו' כמו קטן וכו' משמע מלשונם דקטן אפילו פטור לגמרי כגון שלא הגיע לחינוך יכול להוציא הגדול בדרבנן ובא"ח ס"ס קפ"ו וס"ס תרע"ה וסי' תרפ"ט ס"ב לא משמע כן ואפשר כוונת התוס' כמ"ש בב"ק (דף פ"ז ע"א) ד"ה וכן דחיובא דקטן לא מקרי מחויב מדרבנן כיון שאינו אלא לחנכו ע"ש:

שם ד"ה לא ס"ד וכו' משום דלא מיתרצה וכו'. הקשה מהרש"א דלמא משום דרך מלבושו כחול וכו' ע"ש ולענ"ד לפי מ"ש רש"י (דף צ"ה ע"ב) ד"ה זוג א' אין דקסבר שבת ז"ת משמע דאי לא"ה לא מועיל דרך מלבושו כחול ובפשיטות ליכא לאוכיחו דדלמא לית ליה דר"ש בר ר"י כמ"ש התוס' אלא דניחא ליה טפי לומר כן דשפיר ס"ל כר"ש בר"י ומ"ש וכן פירש הר"ן נ"ל דצ"ל הר' יונתן ור"ל דפירש טעמא דת"ק דמכניסן זוג זוג כדרך שלובש בחול ולענ"ד אדרבה נראה מדבריו להיפך שהרי סיים אבל ת"ק סבר וכו' קא עבר משום ב"ת וע"כ ס"ל דז"ת היא דאל"כ לא שייך ב"ת כדאיתא בסוגיין גם מ"ש וכצ"ל

ע"כ בפרק במה אשה (דף ס"ב ע"ב) לאביי וכו' ג"כ אפשר לומר דס"ל דלא אתיא כר"ש בר"י ודו"ק:

דף צז:

גמרא פחות פחות מד"א ר"ש אומר נותנן לחברו וכו' במאי וכו' והוא פיסקא אחת והנקודות קודם ר"ש אומר מיותר:

שם ד"ה את החי וכו' דאילים ותחשים וכו'. הוצרכו לזה לר' נתן דס"ל שגם בהמה חיה נושא א"ע אבל לרבנן דדוקא אדם פשיטא שלא היו נושאים אדם אבל בהמה דמשרבטי נפשה דמי לשאר דברים דאע"פ שלא היו במשכן חייב על הוצאתן כמ"ש מהרש"א ועיין בשבת (דף צ"ד ע"א) בגמרא ותוספות:

דף צח.

גמרא רישא וסיפא ר"ש מציעתא ר' יהודה. הקשה הריטב"א אמאי נקט ר"י הול"ל ת"ק דר"י ע"ש ולענ"ד נראה לתרץ דסמיך אמסקנא דלקמן ע"ב דכולה ר"י הוא:

שם תוס' ד"ה אלא וכו' וא"ת כיון דפרישית וכו'. נ"ב בשם מהרש"ל דצ"ל דפריך והוא טעות עיין במהרש"ל:

שם ד"ה והאמר וכו' כגון שמשלים ד' ע"י זריקה. היינו לבן עזאי אבל לרבנן ה"ה שמשלים ע"י הילוך ודו"ק:

דף צח:

ד"ה נימא וכו' א"נ יש לחלק וכו'. עיין במהרש"א עד ק"ק הא דפריך והא לא נח וכו' דהכא איירי דאמר כ"מ וכו' כצ"ל. וצ"ל לפי דברי התוס' דלקמן דהא דבעי למימר בפרק הזורק דסבר ר"י קלוטה כמו שהונחה הוא לאו דוקא ור"ל דפחות מג' כארעא סמיכתא ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה ניחוש וכו' ועוד נראה וכו'. וצ"ל שגם לאביי כאן בכרמלית פשיטא דשרי כמו לרבא ודו"ק:

שם ד"ה אי דלית וכו' ה"מ למיפרך וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו קצת יש לגמגם וכו' ולענ"ד כוונת התוס' דה"מ למיפרך אי בכלים הנשברים אפילו בעליון לשתמש בכולו ואי בשאינם נשברים גם בתחתון לא לשתמש ודו"ק:

דף צט.

גמרא אע"ג דלא היפך וכו' כ' מהרש"א דהרמב"ם בפירוש המשנה כ' דאין הלכה כר' יהודה ור"ל אא"כ היפך ע"ש אכן בחבורו דברי ר"י וכ' ה"ה פי"ג מה"ש ה"ג דס"ל דאין הלכה כר"י וכ"כ הב"י בא"ח סי' ש"נ והטור פסק כר"י ומשמע אע"ג דלא היפך וע"ש

בב"ח ובק"נ אות י"א ובפט"ו מה' טומאת אוכלין ה"ז פסק הרמב"ם שיש חילוק בין היפך או לא וכ' הכ"מ דהיינו כר' יוסי והיינו כגירסת ספרים שלפנינו פ"ח דכלים מ"י וכבר תמה בזה התוספות יו"ט שם והמגי' בכ"מ שם ועיין בס' תוספות שבת ובמ"ז ודו"ק:

שם תוס' ד"ה הי' אוכל וכו' שמא יצאו מים אחורי הכוס וכו' דבכל נטילתו ליכא אלא רביעית. אינו מובן דהא מיירי מכוס יין ומהו שמא יצאו מים אחורי הכוס מהיכן יצאו וגם מה ענין נטילתו לכאן ובגמרא שם איתא לב"ש שמא יצאו משקים אחורי הכוס ויטמאו מחמת הידים ויטמאו את הכוס ולב"ה שמא יטמאו מים שעל הידים מחמת אחורי הכוס ויחזרו ויטמאו את הידים ונ"ל שכצ"ל כאן שמא יטמאו מים מאחורי הכוס ור"ל מים שנשאר על הידים מהנטילה יטמאו מחמת אחורי הכוס ומ"ש וסתמא דמאחורי הכוס ליכא רביעית ר"ל מים שנשאר על הידים שנוגע בהם אחורי הכוס ודו"ק:

דף ק.

רש"י ד"ה דסלקי לעילאי הגדילים משהגביה למעלה מג'. משמע דר"ל הקטנים הגדילים מן הגדולים משהגביה הגדולה למעלה מג' ומיירי בעודם למעלה מג' דכשנכפפו לתוך ג' היינו לצדדין:

שם ד"ה דנחתי לתתאי הגדילים לראשו וכו'. משמע דר"ל הקטנים הגדילים מן הגדולים קודם שהגביהו למעלה מג' ומ"ש אח"כ וכן קטנים היוצאים מן הגדילים בשיפולו הוא ט"ס וצ"ל מן הגדולים וכן העתיק הב"י בסי' של"ו ור"ל בין קטנים הגדילים מן הגדולים במקום נמוך סמוך לאילן קודם שהגביה ג' ובין היוצאין מהם במקום נמוך לאחר שכבר נכפף לארץ פחות מג' ולא ביאר הגדולים עצמם קודם שהוגבהו ג' אם מותרין לרב ששת אי נימא דלא אתי מכח איסור דעדיין לא היו אסורים או גם הם מקרי מכח איסור כיון שיש חלק מהם תוך ג' ולכאורה מלשון רש"י כ' הגדילין וכו' משמע דדוקא הקטנים שאינם גבוהים בשום מקום ג' מותרים לד"ה אבל גדולים עצמם קודם שהוגבהו ג' אסורים לר"ש אכן נ"ל דט"ס היא וצ"ל הגדולים לראשו וכן לעיל בד"ה דסלקי לעילאי צ"ל הגדולים משהגביה וקאי הכל אהגדולים עצמם דמשהגביה למעלה מג' אסורים לד"ה ולצד האילן קודם שהגביה ג' מותרין לד"ה וכן קטנים היוצאים מן הגדולים בשיפולו בין קודם שהוגבהו ג' ובין היוצאים מהם אחר שמטו תוך ג' דלדידהו אין חילוק דמ"מ לא אתי מכח איסור כיון דליכא בגופם איסור והיוצאים מתוך גובה של הגדולים ומטין לארץ פלוגתא דרבה ור"ש כמו גדולים עצמם לאחר שהוגבהו ומטו לארץ דפליגי בהו לעיל ואפשר אפילו לא נגיה פירושו כן ומ"ש הגדילים לראשו וכו' ר"ל שגדילים והולכין ומגביהין וקאי על הגדולים עצמן כן נלענ"ד:

שם תוס' ד"ה מתן ד' וכו' וא"ת וכו'. כ' מהרש"א דעדיפא הי' יכול להקשות וליתי עשה ול"ת וכו' ע"ש ולענ"ד הא לא חשיב להו עדיפות דלא מצינו ל"ת דוחה ל"ת לכן לא נקטו אלא עשה דאשכחן דדחי ל"ת:

שם ד"ה ינתנו וכו' דקיי"ל כל הניתנים וכו'. כ' מהרש"א דאל"כ לא הוי פליג ר' יהושע ע"ש ולכאורה אינו מובן כיון דאין העשה דוחה לל"ת כמ"ש התוס' לעיל אמאי לא הוי פליג ר"י ונ"ל דר"ל דודאי לא מקרי ל"ת גמור כיון שאינו בעצמו בין לר"א ובין לר"י דאי הוי ל"ת גמור לא הוי דחי לכ"ע כמ"ש התוס' לעיל אלא כיון דאינו ל"ת גמור פליגי ואי לא הוי כיפר לא הוי פליג ר"י דעדיף להכשיר שניהם ודו"ק:

דף קא.

רש"י ד"ה כשהיה להם ציר וכו' וקשיא לי' וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי קושייתו דהא כתבו התוס' דדלת אלמנה מיירי כשיש להם ציר ומשמע דכשיש להם ציר לא שייך חופר ואפ"ה אסור וע"כ דדלת אלמנה טעמא אחרינא היא וכמ"ש רש"י ד"ה דחד שיפא דמחזי כבונה ודו"ק:

שם ד"ה מלמטה למעלה וכו' אהל וגג ואסור כצ"ל:

דף קא:

ד"ה וכן, חניות וכו' כרמלית כגנה קאמר כצ"ל:

שם ד"ה הדר ביה וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש מה בעי הכא בר"ה ליתא בנוסחאות רש"י שלפנינו ומ"ש מה בעי מנעול באסקופה ודאי הלשון דחוק קצת מ"מ הפירוש הוא שהמנעול למעלה מהאסקופה וממילא מוליכו דרך אויר אסקופה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מביא וכו' דאי ברה"ר קאי מאי וכן וכו'. עיין במהרש"א ור"ל דוכן משמע דההיתר הוא בגוונא דלעיל כשהוא עם המפתח ברשות אחד דוקא ודו"ק:

שם ד"ה מדקאמר וכו' א"כ הי' מטלטל מרה"י לכרמלית וכו'. לכאורה אינו מובן דהא ודאי פשיטא דאסור לטלטל מרה"י או מרה"ר לכרמלית וא"צ להביא ראי' משערי גינה ועיין בריטב"א שכ' דאה"נ דלא הי' צריך לומר מדקאמר וכן ואפשר גם כוונת התוס' כן ודו"ק:

שם ד"ה כי פליגי וכו' וס"ל כרבנן וכו'. עיין במהרש"א עד אבל מלתא דר"י בנגר הנגרר הוי באינו ניטל וכו' כצ"ל:

דף קב.

ד"ה לא אמרן וכו' אבל לא מסתבר וכו' הקשה מהרש"א דא"כ יהי' מותר לעשות בשבת הכיפין ואח"כ לפרוס המחצלת ע"ש וראיתי בס' תוספות שבת סי' שט"ו ס"ק ז' שכ'

דהכיפין היו נתחבין בחוזק והוי מכה בפטיש ע"ש ולפי דבריו אם אין הכיפין נתחבין בחוזק אה"נ דמותר ולענ"ד נראה דכשעושה הכל בשבת הוי כעושה אהל בב' פעמים דפשיטא דאיסור עשיית אהל לא הוי דוקא כשעושה בפ"א כל האהל משא"כ כשהכיפין נעשו מע"ש הוי כנעשה עיקר האהל מע"ש וכ"נ מדברי הש"ע של התניא שכתב שאינו אלא מוסיף על אהל עראי העשוי מבע"י ע"ש ודו"ק:

דף קב:

ד"ה והעליון וכו' ונראה לר"י דאפילו וכו'. ר"ל משום דאין בנין בכלים כב"ה:

שם ד"ה רטיה וכו' וי"ל דהך דפלפל וכו'. עיין במהרש"א עד דא"כ לטעמא דשמא ימרח נמי ר"ל אע"כ אע"ג דמירי ע"ג כלי מ"מ כיון שנטל במזיד אסור כמ"ש המ"א סי' שכ"ח ס"ק כ"ז וע"ש באחרונים ודו"ק:

דף קג.

רש"י ד"ה ואב"א וכו' מדאורייתא שרי וכו'. ולא ניחא ליה לומר דס"ל לר"ש דמדאורייתא אסור דא"כ הוי פליגי רבנן ור"ש בפלוגתא דר"א ורבנן עיין במהרש"א לקמן דף ק"ה ע"א ד"ה קשירה:

שם גמרא חד אמר הא והא בלחה וכו'. עמ"ש בעזה"י בפסחים (דף ס"ח ע"ב):

דף קג:

ד"ה ה"ג ואי רבנן וכו' ולא בכלי דהכי הוא וכו' כצ"ל:

דף קד.

גמרא מלתא אגב אורחי' קמ"ל וכו' עיין במהרש"א בתוס' ד"ה לשמעינן שהקשה על הג"א הא גם בשמעתין נמי מסיק כמו בזבחים ולענ"ד נראה דכוונת הג"א דלפי גירסא שלפנינו בסוגיין מלתא אגב אורחי' קמ"ל משמע דלפי האמת אין חילוק לדינא בין גמי לצילצול אלא דאגב אורחי' קמ"ל גם דבר זה דגמי מסי אבל לפי הגירסא דזבחים הא קמ"ל דגמי מסי משמע דעיקר הא אתי לאשמעינן דגמי מסי ואסור לכרכו בשבת משמע אבל בגד מותר דכיון דעיקר הא אתי לאשמעינן ודאי משום דינא אתי לאשמעינן ולא משום רפואה ונ"ל שזהו כוונת הב"ח בהג"ה שהובא בגליון הש"ס דרש"י בזבחים ס"ל בפשיטות דבגד מותר גם במדינה ואי הוי אשמעינן צילצול הוי עיקרו משום מקדש דמותר וכולה מסכת מאיסור שבת מיירי ועיקר משום שבת נקט לכן הוצרך לומר גמי משום שבת לכן מחק תיבת מלתא ואפשר דבמה שחסר האריך הב"ח עוד לבאר היטב החילוק בין מלתא אגב אורחיה ובין אגב אורחי' לחוד וחבל על דאבדין אבל כוונתו נראה כמ"ש ודו"ק:

שם):
ואי דלא מבטל ליה קא הויא חציצה וכו'. הקשה מהרש"א דא"כ הדרן קושיא לדוכתה ע"ש ולענ"ד אפשר לומר דדוקא מידי דאין דרכו לבטלו מותר אבל מידי דדרכו לבטל אפילו אינו מבטל אסור לכן מלח אסור במדינה אפילו אינו מבטל דדרכו לבטל ודו"ק. ועיין בס' תוספות שבת ס"ס שי"ג:

דף קד:
תוס' ד"ה יצא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד שרץ הוא גופיה אב הטומאה ולא שייך בו לומר שנעשה אב הטומאה אלא במי שקבל טומאה מאחר ובזה בעינן בר חיטוי:

דף קה.
במהרש"א בפירש"י בד"ה קושרה וכו' דמשלך וכו' כצ"ל:
שם ד"ה קשירה וכו' הוו פליגי רבנן ור"ש בפלוגתא וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה קשירה וכו' שמא יקשור קשר של קיימא, נ"ל דר"ל שמא יקשור בגבולין קשר של קיימא דהא קיימינן השתא דר"ש מתיר במקדש מדאורייתא אפילו מלאכה גמורה וכמ"ש רש"י (בדף ק"ג ע"א) ד"ה ואב"א ע"ש:
שם תוס' ד"ה ואר"ש וכו' וגם כאן וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דכ"מ שהתירו לך חכמים קאי אעניבה כיון דס"ל לר"ש שגם מלאכה דאורייתא הותרה במקדש בשאר מקומות וכמ"ש רש"י שם לא שייך לומר כל מקום שהתירו אעניבה לחוד דלא שייך להקשות אמאי התרתי עניבה ואסרתי קשירה דחילוק שבין קשירה לעניבה ידוע לכל וגם לא שייך לומר אמאי אני מקיל בעניבה דפשיטא שגם ת"ק מקיל בעניבה ואין זה חידוש מה שמחמיר ר"ש בקשירה יותר מת"ק שכן דרך בכ"מ דתנא אחד מחמיר ואחד מקיל ולא בא לפרש כאן טעם אלא למה אזיל בתחומין להקל טפי מת"ק ובקשירה אזיל להחמיר טפי מת"ק וסיים אבל בעניבה שגם הוא משלך מודינא לך ודו"ק:
שם):
והא דנטר ר"ש וכו'. עיין במהרש"א באריכות עד וע"כ בר"פ זה (דף צ"ח ע"א] הזכירו וכו' רק ברשויות דרבנן והוא תמוה בעיני דמשמע שם כל הסוגיא שגם ברה"ר הדין כן וגם הפוסקים והש"ע לא חילקו שם בין רה"ר לרשויות דרבנן ואפשר לפרש שגם מהרש"א ס"ל שגם בר"ה הדין כן אלא שבר"ה לא רצו לגלות וברשויות דרבנן גילו מ"מ לא משמע כלל שם דברשויות דרבנן מיירי וטפי הול"ל דמשום בזיון תפילין גילו הדבר ובדברי התוס' נ"ל לפרש מ"ש והא נטר עד הכא היינו שלא נשנה דברי ר"ש כל מקום שהתירו לך חכמים וכו' תיכף אחר משנה דקושרין נימא אבל לא קשה להו אמאי נח נשנה דברי ר"ש

דברייתא דאמר עונבן במתניתין דזה מצינו טובא סתם במתניתין ומחלוקת בברייתא ולא קשה להו אלא אמאי דנשנה במשנה שלא במקומו ובזה ניחא שלא נטר במחלוקת דר' יהודה דגוף המחלוקת לא נטר עד לבסוף אבל דבר זה שהוא רק טעם לדבריו בזה נטר עד לבסוף ועוד י"ל דבמחזירין ציר גם לר' יהודה יש חילוק בין מקדש למדינה ולהכי לא הוי הפסק אבל בזה דלר"ש דאמר עונבן אין חילוק בין מקדש למדינה בזה אי הוי תנא ליה באמצע הוי הפסק בין הנך דבמקדש אבל לא במדינה כן נלענ"ד:

פסחים

דף ב.

רש"י ד"ה אור לארבעה עשר גרסינן כ' מהר"ם לאפוקי אור י"ד וכו' ע"ש ונ"ל דלשון אור י"ד או לאור י"ד משמע לילה שאחר י"ד כמו לקמן ע"ב לאור עיבורו אבל אור לי"ד משמע לילה שקודם י"ד וכמ"ש רש"י (דף ג' ע"א) ד"ה אור לשלישי ע"ש:

שם תוס' ד"ה אור וכו' וקשה לר"י וכו'. נ"ל דלא קשה לו אגוף הדין שהצריכו חכמים ביעור דפשיטא לי' שחשו שמא לא יבטל בלב שלם או שמא יבא לאכלו ובזה גם רש"י מודה אבל לבדוק מספק חמץ לא משמע לי' לחוש שמא יש חמץ ושמא לא יבטל דהוי ס"ס ועוד דכיון שא"י כלל שיש חמץ ודאי יבטל בלב שלם אלא משום שמא יבא לאכלו כיון דלא בדיל מיניה החמירו יותר ונ"ל דרש"י ס"ל להיפך דשמא יבא לאכלו כיון שצריך מעשה לא החמירו ושמא לא יבטל בלב שלם וממילא יעבור יש לחוש טפי ודו"ק ועיין פ"י:

שם ד"ה והא קיי"ל וכו' ב' חלקי מיל שהוא לפי הנראה וכו'. נ"ל דר"ל דאחר כלות ב' חלקי מיל אחר שקיעת החמה עדיין יש שעה גדולה עד צ"ה וכאן אמרינן דלא מקרי לילה עד צ"ה וה"ה דקשה להו למ"ד ג' רבעי מיל אלא דלמ"ד ב' תלתי מיל קשה טפי דהוי זמן קדים וס"ל השתא דב' חלקי מיל מתחלת השקיעה היא דאי מסוף השקיעה א"כ צ"ה קדים טפי ואהא תירצו דאין אנו בקיאין בצ"ה ולעולם מסוף השקיעה חשבינן וקצרו התוס' כאן וסמכו, אמ"ש בשבת (דף ל"ה ע"א) ד"ה תרי תלתי וכו' ע"ש ומדברי מהרש"ל משמע שמפרש דהמשך זמן ב' חלקי מיל הוא שעה גדולה ואינו מובן לענ"ד ועיין במהרש"א ודו"ק:

דף ב:

ד"ה אי פשיטא וכו' אומר ר"י וריב"א וכו'. עיין במהרש"א עד דהא מספק נמי וכו' משמע מלשונו דלרש"י בשאר כל אדם בעינן דוקא ברור שבא על עסקי נפשות ולא הבינותי

דא"כ מה בין אב על בנו לאדם אחר דפשיטא שגם באב על בנו כשהוא ברור שבא על עסקי נפשות ניתן להצילו בנפשו ונלענ"ד דכוונת רש"י דבאדם אחר מסתמא הוי כודאי בא על עסקי נפשות לכן ניתן להצילו בנפשו ובאב על בנו בסתמא מספקא לן אם בא על עסקי נפשות ואין הורגין אותו מספק ואפשר דהתוס' ס"ל דהיכי שהוא ספק אם הוא בא על עסקי נפשות הוי ספק נפשות אצל הנרדף וניתן להצילו בנפשו דלא משגחינן על נפשו של הרודף לכן באדם אחר גם אי הוי ספק אם בא על עסקי נפשות הוי ניתן להצילו בנפשו לכן ניחא להו לפרש הרישא דאי פשיטא לך וכו' באב על בנו דכשמספקא לך מסתמא לא בא על עסקי נפשות שוב ראיתי בתוס' סנהדרין (דף ע"ב ע"ב) דמשמע כדברי מהרש"א כאן וע"ש במהרש"א ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה לאור עיבורו וכו' ליל שלשים ואחד קרי אור עיבורו וכו' כ"ה גירסת מהרש"א וגירסת הגליון יום שלשים קרי יום עיבורו והכל אחד דיום שלשים הוא יום עיבורו שבו נעשה החודש מעובר וליל שלשים ואחד הוא אור עיבורו דהיינו הלילה שאחר יום עיבורו וע"ש ברש"י ר"ה (דף כ"ב ע"ב):

דף ג.

גמרא רב פפא אמר תשע וכו' נ"ל דמה שלא חשב רב פפא ו' דטהור כיון שהיה יכול לכתוב טהר בלא ו' א"כ במאי שלא רצה לכתוב טמא לא עקם אלא ט' אותיות ומה שהוסיף הכתוב ו' ע"כ טעם אחר הוא ורבינא ס"ל דכיון דאלו היה כתיב טמא לא היה מקום לו' וע"י שלא רצה לכתוב טמא כ' טהור וכתיב מלא מאיזהו טעם שיהיה מ"מ ע"י מה שלא כתיב טמא בא הדבר שכ' י' אותיות ודו"ק:

שם תוס' ד"ה שהרי וכו' אם ר"ל וכו'. נ"ל דאפילו נימא כן נלמוד דמרכב אין מגעו מטמא בגדים כמושב מבוהנוגע בו יטמא עד הערב דע"כ קאי על מרכב וכמ"ש רש"י בחומש ע"ש:

דף ג.

ד"ה רכבת וכו' דכל היכא וכו'. עיין מהרש"א ברש"י עד והתו' שכתבו וכו' נ"ל לפרש דבריו דאין כוונת התו' דדוקא ישב בלא ו' לדרשא אתי ע"כ א"א לכתוב ישבת בלא ו' אבל רכבת בלא ו' לא אתי לדרשא וע"כ יכול לכתוב בלא ו' ודלא כפירש"י שפירש שגם רכבת אתי לדרשא ללמדנו שנתפוס לשון קצרה אלא כוונת התו' דמזה דדרשינן ולוט ישב ממה שכ' חסר גלי לן דהיכי דליכא דרשא צריך לכתוב מלא בו' ממילא גם כאן כיון דליכא דרשא הי' צריך לכתוב יושבת מלא אם לא ללמדנו לתפוס לשון קצרה לכן כתיב רכבת חסר ללמדנו דאפילו לשון מגונה נתפוס אם הוא קצר וכפירש"י ודו"ק:

שם ד"ה שמץ פסול פר"ח וכו'. הנה לפירש"י פסול חלל ניחא שלא בדקו אותו אלא כשהיה רוצה להתחנך לכהונה וכשמצאוהו כשר לא בדקו אותו יותר דא"א שיתקלקל אח"כ ועל פסולים אחרים לא בדקו וכשמתרץ שחץ פסול ע"י דבור גרם שבדקו אחריו ומצאו שנתקלקל אח"כ במעשיו אבל לפיר"ח שמץ פסול דבר ע"ז קשה ממ"נ אם לא בדקו אותו. אלא כשהיה רוצה להתחנך ואח"כ העמידוהו על חזקתו מאי פריך והא תנן וכו' אפשר נתקלקל אח"כ ואם היו בודקים בכל יום אם לא נתקלקלו מאי משני שחץ פסול הא בדקוהו בכל יום וצ"ל לפיר"ח דאע"פ שבדקו אותו בכל יום אם לא נפסל ע"י ע"א מ"מ לא בדקו אותו אם לא נפסל ע"י שחץ והא דמשני ואב"א וכו' ניחא טפי לפיר"ח דהיו מעמידים אותם על חזקתם וע"י דבורו בדקו אחריו ומצאו שנפסל בע"ז אבל לפירש"י צ"ל דמעיקרא לא בדקו יפה ודו"ק:

דף ד.

גמרא א"ל אייבו קיים וכו'. עמ"ש בגליון הש"ס בדפוס ועיין תוס' מ"ק שם ודו"ק:

שם וכי תימא זריזין מקדימין למצות וכו'. כ' מהרש"א דלגי' הרי"ף מייתי מקרא דסדום ע"ש ותמהני דלפי מ"ש מהרש"א בתוס' ד"ה שנאמר דהיכי שהלך מאליו דרך להשכים יותר מזריזין המקדימין למצות היכי מצי למילף כאן מקרא דסדום דזריזין מקדימין שמא למצות א"צ להשכים כלל ובסדום כיון שהלך מאליו השכים בבוקר ולא קודם לזה שלא ילך יחידי בלילה וע"כ דמקרא דעקידה ילפינן דלולי המצוה לא היה הולך וכמ"ש מהרש"א ואפשר להוסיף עוד שלא רצה לילך קודם המצוה שיהא מצווה ועושה ואפ"ה השכים בבוקר ודו"ק:

שם תוס' ד"ה על המשכיר וכו' ואין אדם יכול לבטל וכו'. וצ"ל לפ"ז הא דאמר או דלמא על השוכר דאיסורא ברשותיה קאי ר"ל והמשכיר אפקר ליה והקנהו לשוכר ונ"ל דכל זה לשיטתם ריש (דף ב') דבדיקת חמץ הוא שמא יבא לאכלו אבל לשיטת רש"י נוכל לפרש דחמירא דידיה היא ויעבור בבל יראה או דלמא הקנהו לשוכר וכו' ודו"ק:

שם ד"ה אם וכו' ומפרש ר"י וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דלפ"ז ה"ה כשהקנה בקנין ולא מסר המפתח על המשכיר לבדוק ועיין בט"ז ר"ס תל"ז ודו"ק:

(עם ע"ב):

ד"ה לאו משום וכו' מהימני מגו וכו'. משמע דאם אמרו לא נבדק ודאי נאמנים להצריך בדיקה וצ"ל דמיירי בקטן חריף ואיכא רגלים לדבר וכמ"ש רמ"א ביו"ד סי' קכ"ז סס"ג אלא דעדיין יש להקשות אי חזקתו בדוק אפילו עד כשר לא יהא נאמן להצריכו בדיקה דע"א אינו נאמן היכי דאתחזק התירא להרבה פוסקים אם לא משום הודאת בעל דבר

כמבואר ביו"ד שם ס"א וס"ג וכאן מיירי בליתי' לפנינו ולכאורה הי' אפשר לומר דכיון דליכא חזקת היתר ממש על הבית אדרבה הא ודאי אינו בדוק היה מעיקרא אע"ג דאמרינן מסתמא בדקו מ"מ לענין זה אמרינן דהוי לא אתחזק לא איסור ולא היתר דנאמן ע"א לאסרו וכן להתירו אי הוי אמרינן אין חזקתו בדוק ולפ"ז משכחת לה שפיר שאינו בחזקת איסור ולא בחזקת היתר ואפ"ה מותר וע"א נאמן לאסרו כגון אי אמרינן חזקתו בדוק ויתיישב קו' הש"ך ביו"ד שם ס"ק כ"ו על רמ"א עוד אפשר לומר דמיירי שרוצה העד להוכיח שהלך בעל הבית קודם זמן בדיקה ולא בדק כמ"ש רמ"א שם רס"ג והרבה יש לעיין בזה ואין כאן מקומו ודו"ק:

שם רש"י ד"ה שבעת ימים וכו' אפילו שעה אחת וכו'. לכאורה אינו מובן דלפ"ז מאי מקשה ואימא לרבות לילי ט"ו לביעור הא כיון דמרבה לילה לאיסור א"א לבער בלילה שישהה שעה אתת בלילה קודם הביעור ועיין מ"ש הפ"י בזה והנלענ"ד דלפירש"י מ"ש לרבות לילי ט"ו לביעור היינו שיבער קודם כניסת ליל ט"ו שבליל ט"ו יהי' מבוער אבל אי לא אתי לרבות לילי ט"ו אי אפשר לפרש אך ביום הראשון תשביתו שישבית קודם כניסת יום ראשון דא"כ קרא למה לי דמפסוק שבעת ימים נפקא וע"כ או שבא לומר שלא יבער אלא אחר כניסת היום או שבא להוסיף לאיסור עוד זמן אחד וכיון דא"א לומר שלא יבער עד אחר כניסת זמן איסורו שהרי ישהה בו שעה אחת ע"כ שבא להוסיף יום י"ד ומקשה ואימא דלעולם שצריך לבער קודם כניסת זמן איסורו ולא בא לרבות אלא לילי ט"ו וכן מה שמקשה ואימא לרבות ליל י"ד ואימא מצפרא היינו לבער קודם כניסת זמן איסורו לפירש"י ולפ"ז מתורץ קו' הצל"ח שהקשה דמשמע דלפירש"י לא מחמת ייתורא דריש וא"כ מאי מקשה ואימא וכו' ע"ש ולפי מ"ש גם לפירש"י מייתורא דריש דבלא הייתור לא הוי מרבינן שום דבר אבל הייתור ע"כ בא להורות או להוסיף עוד זמן או שלא יבער עד אחר כניסת זמן איסורו וכמ"ש ודו"ק:

שם תוס' ד"ה וכתיב וכו' ואין נראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד קושיא זו היא ממש קו' התוס' לקמן (דף י"ב ע"ב) ד"ה אימתי שהקשו על פירש"י ועוד דהא מנותר יליף ר' יהודה וכו' ע"ש ודו"ק:

דף ה.

ד"ה דהא וכו' ומהכא לא מצי למילף וכו'. ר"ל דנילף איסור חמץ בי"ד מדאתקש להשבתה אבל יש להקשות מנ"ל להקיש להשבתה נקיש למצות אכילת מצה שאינה אלא בלילה ואפשר שהוא מטעם דלחומרא מקשינן ומשמע מכאן דלחומרא מקשינן הוא ודאי ולא ספק ועיין בפ"כ ח"א אות י' ומש"ש בעזה"י:

שם רש"י ד"ה אך חלק התיר וכו' דאי לאו אך וכו'. עיין במהרש"א עד ואי אית ליה דביום וכו' והיינו לפי מ"ש התוס' לעיל דמביום כתיב אימעט נמי ליל ט"ו אבל לפי מ"ש מהרש"ל שם לא אימעט מביום רק ליל י"ד ולא ליל ט"ו אכן פירש"י דכאן עולה כפיר"י שהביאו התוס' לעיל ד"ה וכתיב אך דסמך לעיל אהא דדרשינן אך חלק אבל לפירש"י דלעיל לא שייך אך חלק דמיום הראשון תשביתו לחוד משמע דמקצתו מותר וצ"ל דר' יוסי דכאן לא ס"ל כן אלא דוקא מאך חלק דריש חציו מותר ולא מיום הראשון תשביתו משא"כ לעיל לא ניחא לי' לומר דסמך אאך חלק שמביא אח"כ ודו"ק:

דף ה:

גמרא והלא כבר נאמר לא יראה לך שאור. הוגה בגמרא אח"כ בשם מהר"ם ולא יראה לך חמץ אכן בפסוק כתיב בהיפך ולא יראה לך חמץ ולא יראה לך שאור בכל גבולך ולכן צריך להגי' כן בגמרא ובמהר"ם וכן הוגה בגליון בשם הילקוט בסיפא שאור במקום חמץ והי' לו להגי' ברישא חמץ במקום שאור כמו שהוא בפסוק וכ"ה בילקוט פ' בא רמז ר"ג אכן באמת א"צ להגי' כלל דדי בולא יראה לך שאור בכל גבולך דמחמץ לא דריש כלום:

שם רש"י ד"ה איפוך וכו' ולא כתב לא תמצא וכו' הוכרח לזה לפרש דמתחלה אמר ת"ל לא ימצא אין לי וכו' ומשמע דאחר דכתיב לא ימצא עדיין אין לי אלא וכו' מה מוסיף אח"כ ת"ל לא ימצא ולעיל בברייתא אינו מפורש כלום כיון דעדיין לא נתפרש אין לי אלא בנכרי שלא כבשתו וכאן מפרש לה לאביי כדאית לי' ולרבא כדאית ליה:

שם ד"ה ופרכינן לרבא וכו' ואם אינו ענין וכו'. הוכרח לזה לפרש מה שסיים הברייתא ת"ל לא ימצא ומפרש דדריש באם אין ענין ללא יראה תנהו ללא ימצא:

שם תוס' ד"ה משום וכו' וקשה לרשב"א וכו'. נ"ל דר"ל מגז"ש דשאור שאור וא"כ אמאי סיים הברייתא ת"ל לא ימצא הול"ל ת"ל לך תרי זימני ויליף שאור שאור כמו שסיים אח"כ בברייתא:

שם אבל ע"ק לו וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש אלא יתורא דלך אתי להתיר בגבולין הטמנה לא הבינותי איך נילף מלך היתר הטמנה והול"ל רק קבל פקדונות וא"כ אפשר לומר דהתוס' ס"ל דכמו דיכול יטמין היינו מקרא דלא יראה לך בלא יתורא גם יקבל פקדונות היינו מגוף הפסוק דלא יראה לך בלא יתורא גם עיקר קושייתו לא הבינותי דהתוס' לא כתבו דלא אצטריך גז"ש דודאי אצטריך גז"ש לאסור בגבולין הטמנה וקבל פקדונות כמ"ש מהרש"א אלא דלא אצטריך להברייתא לומר ומה שאור האמור בגבולין וכו' למילף התירא בבתים שאתה רואה של אחרים ושל גבוה ודו"ק. שוב מצאתי כן בצל"ח: שם):

הקשה ר"ת וכו'. ולענ"ד נראה לתרץ דדוקא לענין שיעבור הישראל ע"י שהם מופקדים בידו שייך לחלק בין כבשתו ושרוי עמו בחצר או לא אבל לענין שיתחייב בהמתו בבכורה ועיסתו בחלה לא משמע להו לחלק בכך וא"צ תרי קראי ודו"ק:

דף 1.

יוסף על פסחים דף ו/א

ד"ה יחד לו בית פ"ה וכו' וקשה לר"י וכו'. ולענ"ד נראה ליישב פירש"י דהפקידו אצלו היינו שקבל עליו לשומרו ממילא קבל עליו אחריות אבל יחד לו בית שאמר לו הרי הבית לפניך הניחו באחת מן הזויות ולא קבל עליו ממילא אחריות וכדאיתא בח"מ סי' רצ"א ס"ב ועיין בח"י סי' ת"מ ס"ק א' ודו"ק ואין להאריך כאן:

שם רש"י ד"ה עושה לו מחיצה וכו' ומיהו ההוא דלעיל וכו' ומשום חד יומא וכו'. משמע שעושה ב' חילוקים א' דלעיל לא אפשר במחיצה וכאן אפשר במחיצה ועוד דלעיל הוא לחד יומא וכאן הוא לכל שבעה ועיין במ"א סי' ת"מ ס"ק ה' ודו"ק ואין להאריך:

שם ד"ה אפילו מר"ה וכו' וכשראהו וכו'. עיין במהרש"א וצריך להוסיף בביאורו דלרבותא נקיט רש"י שיעבור בבל יראה דאפשר לו שיבא לידי איסור דאורייתא אם ישכח לבטל ואה"נ אם לא ישכח ויבטל מ"מ איכא למיחש שמא יאכלנו כמו עושה ביתו אוצר ומ"ש שלא יעבור עד שיבא לביתו היינו משום דמקמי הכי אונס הוא כיון דא"א לו לבער ולא לבטל בפסח משא"כ כשיבא לביתו חיישינן שמא יתעצל קצת כמ"ש מהרש"ל ומש"ה באין דעתו לחזור כיון דקודם ליום הלך שלא הי' חל עליו חיוב הבדיקה אפילו אם ישכח אח"כ לבטל לא יעבור על ב"י דאנוס הוא וכמ"ש ודו"ק ועיין פמ"ג סי' תל"ו בא"א סק"א:

דף 1:

גמרא דאלת"ה וכו', עיין במהרש"א עד המקורבים בענין אחד וניחא וכו' כצ"ל. וצריך להוסיף על דבריו דודאי מדת כלל ופרט ופרט וכלל נמסר מסיני וע"כ דפעמים יש מוקדם ומאוחר בתורה היכי דאינו מוכח שלא נכתב כסדר ואמרינן מסברא דהיינו במקורבין למר ובענין אחד למר דשייך בי' כלל ופרט ופרט וכלל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ודעתי' וכו'. עיין במהרש"א ופ"י וצל"ח והעולה דדעת רש"י דאע"ג דמבטלה ואינו רוצה לזכות בה מ"מ שייך לומר דחס עלי' לשרפה ודעת התוס' דכשאינו חס עלי' ומבטלה לא שייך לומר דחס עלי' לשרפה ועיין בט"ז סי' תל"ד ס"ק ג' הקשה הצל"ח לפי' התוס' אמאי פריך וכי משכחת ליה לבטלי' ליפרך וכי משכחת ליה לשרפנו וע"ז לא שייך תירוץ דלמא משכחת ליה לבתר איסורא ע"ש ומ"ש דהחשש הוא שמא ימצאנו

בז' של פסח לא משמע כן לשון הגמרא דאמר דלמא משכחת ליה לבתר איסורא משמע דס"ד דמשכחת ליה קודם איסורא מדלא אמר בקיצור דלאו ברשותי' קיימא דליבטלי' וא"כ משמע שגם התרצן שהשיב דלמא משכחת לי' בתר איסורא היינו בע"פ [גם מ"ש שם דמדברי רש"י בע"א ד"ה כופה משמע דס"ל דכשלא ביטל מותר לשרוף ביו"ט דרש"י לא כ' אלא דהא דכופה כלי הוא משום שלא יאכלנו ולא כדי שלא יעבור בב"י דבלא"ה לא עבר דהא ביטלה וה"ה שהי' יכול לומר דכפיית כלי לא מהני לענין ב"י אלא האמת אמר דליכא ב"י כלל אבל לא נזכר שם שאם לא ביטל מותר לבערו ביו"ט] ונלענ"ד שגם התוס' ס"ל שיש חשש שמא לא ישרפנו מיד ולא מטעמא דחס עלי' כפירש"י דזה שייך גם בביטול לשיטתם ולכן הוכרחו לפרש ודעתי' עליה בפירוש אחר אלא ס"ל שיש חשש שלא יהי' לו פנאי לשרפה מיד וזה לא שייך בביטול ולכן המקשה אע"ג דס"ל החשש שימצאנו קודם זמן איסורו לא הקשה שישרפנה דשמא לא יהי' לו פנאי עד אחר זמן איסורו ולכן לא הקשה שיבטלנה תיכף וע"ז השיב התרצן שמא ימצאנה אחר זמן איסורו ודו"ק:

דף ז.

רש"י ד"ה א"ה פשיטא וכו' דמסתמא ודאי בדקה וכו'. נ"ל שדקדק ונקיט האי טעמא לחוד ושביק טעמא דסתם תיבות נוטלין ראשון ראשון כמ"ש בד"ה בהר הבית דמשום הא לא הוי פשיטא דשפיר אצטריך לאשמעינן סברא זו ולא עדיף משוקי ירושלים שעשויין להתכבד דאשמעינן במתניתין דאזלינן בתר בתרא ולא קשה ורבה בר ר"ה מתניתין אתי לאשמעינן דבמתניתין לא מפורש בהדיא אלא מדיוקא שמעינן לה ואפשר לומר דרבה בר"ה דיוקא דמתניתין קמ"ל או אפשר דהוי אמינא דזה גרע מהא דשוקי ירושלים עשויין להתכבד אבל משום טעמא דודאי בדקה הוי פשיטא ועדיף דשוקי ירושלים עשויין להתכבד וכמ"ש התוס' בד"ה עשויין דבדיקה עדיף מכיבוד ולא אצטריך לאשמעינן ודו"ק:

שם גמרא הב"ע כגון שנשתמשו וכו'. עיין במהרש"א עד ולכך הוצרך לאוקמי וכו'. ר"ל ותו לא שייך לאוקמי שנשתמשו בה צבורין צבורין דבפסח ליכא חמץ ולכן מקשה פשיטא ודו"ק:

שם תוס' ד"ה בלבער וכו' אלא במקום שהעושה המצוה וכו', עיין במהרש"א ונ"ל דמ"מ צריך לטעם דלעיל דלא על זאת הנעשה עכשיו מברך דאע"פ שהמברך אינו העושה המצוה מ"מ אין לו לשקר בברכתו ודו"ק:

דף ז:

ד"ה על הטבילה וכו' דלמא משום בעתותא וכו'. וצריך לחלק בין דלמא ממנע מעצמו ולא טביל דחיישינן ובין דלמא מיקלקלא דלא חיישינן כדאמרינן בגמרא ודו"ק:

שם ד"ה ונרות וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש כדמשמע לקמן לתנא דבי ר' ישמעאל נ"ל דנקט בלשון ואומר ומ"מ לשון כדמשמע הוא לאו דוקא דהא כל הני קראי נקיט בלשון ואומר אע"ג דצריכי זה לזה אלא ר"ל דאפשר לפרש כן. ונ"ל דמתחלה לא הקשו התוס' ל"ל קרא דחיפוש נרות דניחא להו כמו בכל דוכתי דלא מקשה למה לי קרא קמא ולכן לא הקשו אלא אמאי אמר ונרות מנר אלא אחר שתירצו דאותן נרות מנר וע"כ דלא נשמע מקרא קמא הוצרכו לסיים בטעמא דצריך לאיתויי לי' ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד אלא א"ה דכתיב וכו' כצ"ל:

דף ח:

גמרא היכא דשכיח היזיקא שאני. משמע דעקרב לא שכיח היזיקא:

שם ור' יוחנן אמר וכו'. כ' מהר"ם ר"ל כזה:

ד כצ"ל:

שם והא חיצונות קתני וכו' כצ"ל נ"ל:

דף ט.

טעמא דלא חזינא וכו'. עיין במהרש"א עד שיבדקו בפעם אחת עם וכו' כצ"ל:

שם במהרש"א ואפילו חזינא בבית אחד דשקל וכו'. לא ידעתי כוונתו אם ר"ל שראינו נכנס לבית א' וא"י לאיזהו בית בהא ודאי כולם צריכין בדיקה כדאיתא לקמן (דף י' ע"א) צבור אחד של חמץ ולפניו ב' בתים בדוקים בבאו לשאול בבת אחת ול"ד לבאו לשאול בזא"ז דשם בלא טעם אכלתי' מותר ואם כוונתו דידעינן לאיזהו בית נכנס לא חיישינן שמא גררה לבית השני זה לא הוי חזינן דשקל וגם ממקום למקום מותר בזה דהא במשנה מפורש אין חוששין שמא גיררה חולדה ממקום למקום והיינו אע"פ שיש ודאי חמץ בזויות א' אין חוששין שמא גיררה חולדה לזויות אחרת וה"ה כשהביאה חולדה חמץ לזויות אחת אין חוששין שמא גיררה משם לזויות אחרת דלא גרע בזה במה שהחולדה הכניסה החמץ ולא מצינו בשום מקום לחלק בזה וכ"כ הב"ח סי' תל"ד ס"ק ב' וסי' תל"ח ס"ק א' דכשראינו שנכנס למקום מן המקומות שבבית א"צ לבדוק אלא אותו מקום בלבד ואין חוששין שגררה החולדה או העכבר ממקום למקום ע"ש ומשמע דאפילו הם בחדר א' דמנ"ל לחלק בין בחדר א' ובין בב' חדרים בזה ועוד שהב"ח אינו מחלק כלל בין חדר א' לב' חדרים ועיין במ"א סי' ת"ח ס"ק א' ובא"א שם ודו"ק ואין להאריך בזה כאן וכ"מ

ממשנה גופה דקתני אין חוששין שמא גיררה חולדה ממקום למקום דא"כ מבית לבית וכו' ואם יש מקום לחלק בין ממקום למקום למבית לבית היכי שהביא עכבר החמץ למקום א' גם היכי דההחמץ מונח שם כבר נחלק ביניהם ואמאי פסיקא לי' למשנה דא"כ מבית לבית אע"כ דאין חילוק כלל בין ממקום למקום למבית לבית. ובגוף קו' מהרש"א נלענ"ד דהנה לכאורה יש להקשות אעיקר תקנת חז"ל בבדיקה אפילו במקום שחולדה ועכבר מצויין ואמאי נימא אכלתיה אע"כ דלא שייך להקשות כן דודאי יש טעמים למאי שתקנו בדיקת חמץ וכמ"ש התוס' בריש מכילתין וי"ל עוד כמ"ש הרשב"א בטעם בדיקה אחר סרכות הריאה הביאו הפמ"ג ביו"ד בפתיחה לסי' ל"ט שהסירכא ניכרת מיד ויבא לידי מכשול ע"ש וה"נ חשו שמא ימצא תוך הפסח ויעבור על ב"י או יבא לאכול ממנו וא"כ הי' ראוי לתקן שיבדוק כל הבית בפ"א ע"י הרבה בני אדם כל א' בזויות א' מחשש חולדה אלא דא"כ גם מבית לבית נמי דלא שייך לחלק בין מזויות לזויות למבית לבית וכמ"ש ואין לדבר סוף לכן לא ראו כלל לתקן לבדוק מחשש חולדה אבל היכי שקיים תקנת חז"ל בבדיקה ואח"כ שקל עכבר בזה לא הי' תקנה ויש לאוקמא אדינא אי תלינן בעלמא דאכלתיה גם כאן נימא כן וכיוצא בסברא זו כ' הש"ך ביו"ד סי' ל"ט ס"ק מ"ב ע"ש ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כ"מ שחולדה וכו' דאין מדורות נכרים בח"ל. עיין במהרש"א עד וק"ק וכו' נ"ל דר"ל דהמקשן דלא אסיק אדעתיה שנויא דרבא ע"כ דייק מהכא דספק מוציא מידי ודאי מדנוקשה אהא דחזינן דשקל וע"כ או דס"ל שגם במדורות הנכרים הוי ודאי או דס"ל דאין חילוק בין ספק לודאי וכל המוציא מידי ספק מוציא גם מידי ודאי לכן דייק דמדמוציא מידי ספק מוציא גם מידי ודאי ודו"ק:

דף ט:

ד"ה ספק וכו' דאי איכא פותח טפח וכו'. ר"ל דפותח טפח מביא את הטומאה לבור ונטמא הכהן דשמא בשעה שהציץ בבור האהיל על התור במקום שנכנס לבור ולכאורה אינו מובן דכיון שהוא ר"ה יכול להיות דאיכא פותח טפח ואפ"ה טהור דשמא לא האהיל במקום פתח החור וצ"ל דהבור גופי' ודאי הוי רה"י כמו שמסקו לעיל דצ"ל דספק גררוהו הוי ספק הרגיל ומשמע להו השתא דספק אכלוהו לא הוי ספק הרגיל לכן הי' קשה להו דאע"ג דגררוהו מהבור לחור שמא הוא תחת רגליו והוצרך ר"י לומר דרגלי הכהן היו בר"ה או שגם ספק אכלוהו הוי ספק הרגיל ודו"ק:

שם ד"ה בשלשה עשר וכו'. מדברי התוס' נראה שמפרשים לא משיירא אלא אוכלת הכל ולכן קשה להו דא"כ כי חזינא דשקל נמי ופירשו לפי דרכם אכן מדברי רש"י ד"ה

בשלשה עשר שכ' ואינה חוששת לשייר משמע שמפרש לא משיירא לא מצנעה ומ"מ אינה אוכלת הכל אלא מניחה המותר במקומו ולפירושו אין זה ענין להא דאמרינן לעיל ספק אכלתיה ול"ק קו' התוס' ודו"ק:

שם ד"ה היינו תשע וכו' ולהכי נמי גזרינן וכו'. עיין במהרש"א עד בנמצא משום שאין האיסור ידוע. נ"ל דצ"ל שהאיסור ידוע ואע"פ שאפשר לדחוק וליישב הלשון מ"מ נ"ל כמ"ש ודו"ק. ובעיקר דבריו נלענ"ד דאפשר לומר דדעת התוס' שלפנינו דקבוע דרבנן כשנולד הספק במקום הקבוע דמי לקבוע דאורייתא כשלא נולד במקום הקבוע שהרי לא תירץ בקיצור דש"ה שנולד הספק במקום הקבוע וע"כ ניחא לי' בזה סברת המקשן דקבוע דרבנן כשנולד הספק במקום הקבוע דמי לקבוע דאורייתא כשלא נולד במקום הקבוע ולכן הוכרחו לומר דטעמא דגזרינן התם שמא יקח מן הקבוע הוא כיון שאין האיסור ידוע ודו"ק:

שם ד"ה היינו שתי וכו' לא אתי כר"ל וכו'. ר"ל דר"ל ס"ל דאפילו בדרבנן בעינן דוקא רבו ע"ש:

דף י.

ד"ה הלך וכו' ואם נגעו שניהם באחד וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ספק על וכו'. עיין במהרש"א עד גם הר"ש וכו' ועדיף הכא בספק על מ"ב בתים וכו' כצ"ל. ובעיקר דבריו משמע דבאד"א כשנפל לב' קדרות וא"י לאיזהו נפל כשבאו לישאל בזא"ז מעמידין כל א' אחזקת היתר וכן כשספק אם נפל אד"א לקדרה או ספק אם לקדרת היתר נפל או לקדרת איסור מעמידין הקדרה בחזקת היתר ולא משמע כן ביו"ד סי' קי"א ע"ש דמבואר דבאד"א כשלא נתבטל מדאורייתא אסרינן מספק ומ"ש בשם התוס' פרק הערל נ"ל שהוא מ"ש (בדף פ"ב ע"א) ד"ה שתי קופות ע"ש אבל מ"מ כתבו שם דבסאה אחת אפילו ר"ל שרי בלא רביי' דסמכינן אחזקת חולין שבקופה ע"ש ולא כתבו דאפילו בתרומה דאורייתא שרי בין לר"י ובין לר"ל וע"כ דבתרומה דאורייתא לא סמכינן אחזקה זו גם הר"ש פ"ז דתרומות מה"ו אלא דגבי שבילין אמרינן תרי שאני אומר משום דאוקימנא גברא בחזקת טהרה אבל מ"מ עיקר הטעם משום דהוי ספק טומאה בר"ה והארכתי בעזה"י במקום אחר בטעמא דלא מוקמינן באד"א בחזקת היתר דאפילו בספק נפל ע"כ מיירי כשיש מקום להסתפק וממילא איתרע חזקת היתר וכאן אין מקום להאריך בזה ועיין בטור וש"ע סי' תל"ט ס"א מבואר בט' צבורים של חמץ וא' של מצה דכשלא ביטל צריך לחזור ולבדוק ולהרמב"ם אפילו ביטל ולא מוקמינן הבית בחזקת בדוק ועיין פ"י לעיל ע"ב ד"ה היינו תשע שהאריך במ"ש התוס' שם דגבי תשע חניות

ליכא חזקת היתר וכ' שלא כתבו כן אלא דרך קושיא מנ"ל להגמרא לומר בפשיטות היינו תשע חניות וגם כאן נלענ"ד דס"ל להתוס' דמיירי כשביטל ומ"ש אוקמא אחזקת בדוק ר"ל דע"כ שבבדק איירי וכמ"ש התוס' שם ודו"ק:

שם ד"ה ספק ביאה וכו' ונראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד וק"ק וכו' ולענ"ד אפשר לומר כוונת התוס' לעיל ספק ביאה מר"ה דטהור לרבנן פ"ו דטהרות מ"ב או דס"ל דספק ביאה טומאה לשם קיל וצ"ע בזה ודו"ק: (שם) ד"ה חולין וכו'. עיין במהרש"א עד בתחלה ומ"ש בחנם וכו' כצ"ל:

דף י:

רש"י ד"ה לאחר המועד וכו' עד שתחשך. עיין במהרש"א וכוונתו דס"ל דכל זמן שלא מצא לא שייך בל יראה כיון שא"י כלל אם יש לו חמץ בביתו [עמ"א סי' תל"ד סק"ה] לכן כ' ביו"ט גופי' למה יבדוק משום בל יראה שלא יעבור כשימצא החמץ עד שיבערנו שע"י נמי כשימצאנו יעבור בב"י עד שיבערנו וא"א לו לבטל אז דאם הי' אפשר לבטל הי' לנו לתקן ביטול עכ"פ ואפשר גם בדיקה כדי שיזכור לבטל והביטול יהי' קודם הבדיקה או שהביטול יכול להיות מיד כשימצא וכמ"ש בעזה"י (דף ו' ע"ב) בתוס' ד"ה ודעתי' אבל משש עד הלילה בודק ומבער קודם הלילה דאז אינו עובר בב"י כדי שלא יעבור על ב"י במועד ולפ"ז צ"ל מ"ש רש"י שם ד"ה ודעתו דכשמשהה אפילו רגע עובר עליו היינו כשישהה בלילה. ומ"ש מהרש"א וכן מוכח כפירש"י צ"ל בפירש"י ור"ל ימ"ש (בדף י"ב ע"ב) דמשבע עד הלילה הוא שעת ביעורו וע"כ שאינו עובר אז בב"י שאם הי' עובר הי' צריך לבער קודם שלא יעבור ודו"ק:

דף יא.

תוס' ד"ה אבל לא וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד למה אסרו קצירה בשאר מקומות ולא הבינותי דקצירה בשאר מקומות אסור מדאורייתא דממקום שאתה מביא אי אתה קוצר ולא שייך להתיר משום פסידא. גם מ"ש להקשות על מהרש"ל ועוד דלא אצטריך וכו' ק"ל דא"כ מנ"ל באמת דר"י ס"ל טעמא דמשום עולי רגלים שמא אינו מתיר קמת וקלי אלא ע"י שינוי וע"כ דפשיטא להו דלאביי אין חילוק בין ע"י שינוי או לא ודו"ק:

דף יא:

גמרא אחד אומר בשנים וא' אומר בשלשה וכו' אחד אומר בשלשה וכו'. ע"ש בתוספות יו"ט אמאי לא נקט בסיפא א' אומר בשנים ואחד אומר בארבעה וכן צ"ל גבי שעות ולענ"ד אפשר לומר גבי שעות דלרבותא נקיט ברישא א' אומר בשנים אע"ג דאלו דייקינן הוי קודם הנץ החמה כמ"ש התוס' אפ"ה עדותן קיימת ובסיפא נקיט א' אומר בשלשה

אע"ג דלשניהם הוי אחר הנץ החמה אפ"ה עדותן בטלה ואפשר דלכן נקיט גם גבי ימים בסדר זה:

דף יב.

תוס' ד"ה אלא וכו' וא"ת וכו' עיין במהרש"א עד נמי נימא דזה וכו' כצ"ל. ולענ"ד נראה לתרץ קושייתו דלאביי ללישנא בתרא פשיטא להו דאין לתלות הטעות בשניהם מדקא יליף דלר"י אדם טועה שעה ומשהו וממאי שמא אין אדם טועה אלא חצי שעה ומשהו ומעשה הוה בפלגא דארבעה אע"כ ס"ל לל"ב דאביי דאין שניהם טועים אלא לרבא לא משמע להו לכאורה דס"ל סברא זו עד תירוצם ודו"ק:

שם ד"ה לר' מאיר וכו' שהרי אותו וכו'. משמע דאלו היו שניהם אומרים בג' לא הוי עדות מוכחשת אע"פ שכתבו לעיל ד"ה אא"ר דאין לתלות טעות בשניהם היינו לומר שכל א' טעה טעות אחר אבל בטעות אחד אין חילוק בין שנים ליחיד וס"ל השתא דבעדים ומזימין תלינן באלו טעות א' ובאלו טעות אחר ואור"י שגם בעדים ומזימין לא תלינן ב' טעותים. ועיין במהרש"א ולענ"ד ס"ל להתוס' דאם היינו יכולים לתלות הטעות בשניהם אע"ג דודאי לא הוי קטלינן לי' מספק מ"מ לא הי' נקרא מוכחשת אלא ספק ונקטו בכה"ג דאע"פ שהם מוכחשים מ"מ מוזמים לא יהיו ודו"ק:

דף יב:

פסחים דף יב/ב

ד"ה ולהך לישנא וכו' אפילו טעה וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם מה שהקשו וע"ע במהר"ם עד והמקשה אאי הכי דפריך בתר הכי סמיך ונ"ל דר"ל דמקשה לרבא אליבא דר"י א"ה בה' נמי נוכל והוצרך לתרץ גם אליבא דרבא חמץ לכל מסור אכן לענ"ד משמעות הגמרא דלרבא לא ידעינן סברא זו דחמץ לכל מסור עד שתירגמא אביי אליבי' ורבא גופי' לא ניחא לי' בסברא זו ותירץ בע"א ולאביי דס"ל סברא זו לר"י אליבא דרבא לא מסתבר שיפלגו ר"מ ור"י בסברא זו דלא אשכחן דפליגי אלא בשיעור השעות וא"כ ע"כ גם ר"מ ס"ל כן וא"כ מאי משני לר"מ בה' חמה במזרח ובז' חמה במערב ובשית הוצרך לומר משום דיומא בקרנא קאי ואמאי לא סגי לי' בטעמא דחמץ לכל מסור ונלע"ד דאע"ג דאליבא דר"י ודאי ידע סברא דבחמש חמה במזרח ובז' במערב דאיהו אמרה בברייתא מ"מ אליבא דר"מ לא ידעי דס"ל סברא זו ומה שהקשה אח"כ לרבא אליבא דר"י בד' לא ניכל הוא כעין קושיא אחת עד א"ה בה' נמי ניכל והוי כמו ממ"נ ואפשר שזהו ג"כ כוונת מהר"ם במ"ש והמקשה אאי הכי וכו' ר"ל המקשה דפריך לרבא אליבא דר"י בד' נמי לא ניכל וחסר איזה תיבות בדבריו ודו"ק:

שם ד"ה אימתי וכו' ועוד שעת ביעורו וכו'. נ"ל דר"ל לעיל (דף י' ע"ב) ובשעת הביעור ומסתמא גם שעת ביעורו דברייתא דהכא פירושו כן: (שם) רש"י ד"ה משום שינויא דשנינן וכו' לכל מסור הוא א"נ וכו'. עיין מהרש"ל ולפי פירושו משמע דצ"ל א"כ במקום א"נ ולענ"ד נראה דמ"ש רש"י אלא משום דחמץ לכל מסור רמז אליבא דאביי דצ"ל כן ואע"ג דהקושיא לא הזכיר אליבא דאביי קיצר בדבר וחדא נקיט ומ"מ בהתירוץ כ' גם אליבא דאביי וא"נ קאי אליבא דרבא ודו"ק:

דף יג.

יג/א

תוס' ד"ה מאי לאו וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א ונלענ"ד ליישב דגבי אלמנה ודאי תרתי קשה להו אבל גבי יתמי לא מצינו אלא דבב"ד יכול ליקח לעצמו אבל למכור לאחרים שלא בב"ד לא מצינו לכן א"א להקשות אלא חדא דבב"ד יכול ליקח לעצמו לכן תירצו דאלמנה דמוכרת שלא בב"ד משום חינא אבל ביתמי אה"נ דאסור למכור שלא בב"ד ואח"כ כתבו וגבי כיסתא דיתמי וכו' ר"ל דקושיא זו גם גבי כיסתא דיתמי קשה ועל שניהם תירצו דהיינו דוקא בדיעבד ואח"כ כתבו א"נ וכו' ותירוץ זה שייך גבי פקדון דוקא אבל גבי אלמנה ע"כ נבא לתירוץ א' או אפשר שגם נכסי יתומים שביד האלמנה הוי כאלו הב"ד הפקידו בידה וקאי תירוץ זה ג"כ לשניהם:

דף יד.

ד"ה דאיכא משקין וכו' ולפירושו צ"ל וכו' נ"ל דר"ל דבלא פיר"ת הייתי אומר דשפיר אסיק אדעתי שאוכל מטמא אוכל מדרבנן אלא דס"ד דשלישי דרבנן על שני דאורייתא לא הוי הוספה והמתרץ השיב שגם זה הוי הוספה והקשה מהרש"א דהי"ל להקשות לפי סברא דהשתא אמתניתין בתרומה ונ"ל דר"ל דבלא פיר"ת ל"ק דהא ודאי פשיטא ליה דטומאה דרבנן על טהורה לגמרי הוי הוספה אבל לפיר"ת דס"ד דלא מקבל טומאה אפילו מדרבנן היה יכול להקשות אתרומה ודו"ק:

דף יד:

ד"ה ואלו הכא וכו' כדמסיק ר"י וכו'. לקמן (דף י"ח ע"ב):

שם ד"ה אפילו וכו' ופסקינן בהקומץ רבה וכו'. אכן הרמב"ם פ"ט מה' טומאת אוכלין פסק דלא כר"ש שזורי וע"ש בכ"מ ובש"ך יו"ד סי' רע"ו ס"ק ז' ובהגמי"י פ"א מה' תפילין א"ק ס' ובת' ב"ח סי' קי"ג ודו"ק: (שם) ד"ה התם פסול וכו' תדע וכו'. עיין מהר"ם ודבריו אין מובנים לכאורה ונ"ל לפרש דבריו דבקושיא כ' ר"י כדקמדמי בסמוך וכו' דפשיטא ליה להגמרא דאיסור דרבנן כפסול דרבנן וא"צ לימוד לזה וגם לא נלמד זה מדבריהם

כלל וע"ז כתבו אח"כ תדע דלא אמרינן דילפינן מדבריהם דאיסור כפסול ואיכא שום לימוד לילף כן מדבריהם וע"ז שפיר מקשינן התם פסול וטמא וכו' ודוקא אד"א כפסול ולא אד"ר דא"כ גם ר' יוסי אע"ג דס"ל דוולד הטומאה דאורייתא וליכא למילף דמותר לעשות משלישי דרבנן שני דרבנן דאפשר דוקא משלישי דאורייתא מותר לעשות שני דרבנן מ"מ לילף דאיסור כפסול ועכ"פ מותר לעשות מאיסור דרבנן שלישי דרבנן דלא מוסיף מידי (ומ"ש מהר"ם מאד"ר שלישי דרבנן משום ר' יוסי נקט הכי דלדידי' ליכא למילף להוסיף על איסור ופסול ושלישי דרבנן אבל לר"מ אה"נ דילפינן גם להוסיף] אע"כ דלזה א"צ לימוד כלל ולא נלמד מדבריהם דאיסור כפסול אלא פשיטא הוא והדרא קו' ר"י לדוכתה וע"כ כתירוץ ר"י דבא למילף דמותר לקלקל בדרבנן כמו בדאורייתא והא ליכא למילף לר' יוסי ואח"כ כ' מהר"ם דאל"כ ר"ל אם לא נפרש דבריהם כן אלא שכתבו תדע דא"א למילף דרבנן אדרבנן מדאורייתא אדאורייתא מדלא יליף כן לר' יוסי הא לר' יוסי ליכא למילף כלל והוא כקושיית מהרש"א ומה שסיים להקשות דהוי כמו תדע מן הקושיא ר"ל דאין זה ראי' אחרת רק כקושייתם לר"מ ומה לי לר"מ ומה לי לר' יוסי ועיין במהרש"א שהרגיש בזה ודו"ק:

שם בטבול יום דבית הפרס וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה ונלענ"ד ליישב דר"ע מיירי אליבא דאמת בכל בית הפרס בין דאורייתא בין דרבנן אבל אם ירצה להוכיח מדר"ע נוכל לומר דבט"י דאורייתא מיירי ולכן לא יכול לומר דהא הוסיף ר"ע דא"כ הי' לו לפרש בהדיא ודו"ק:

דף טו.

ד"ה ולד טומאה דרבנן וכו' ולפירש"י וכו'. נראה דלא מסתבר להו לומר דר"מ מוקי לר"ח באופן אחר מר' יוסי אלא במה דמוקי לה ר"מ ע"כ פשיטא להו דבהכי מיירי דאל"כ ליכא למילף מידי דדלמא לא מיירי בהכי וע"כ גם ר' יוסי מוקי לה בהכי וכלי שנטמא במשקין לכ"ע דרבנן ואמאי לא יליף ר' יוסי ג"כ מדר"ח אע"כ ס"ל דאין למדין איסור מטומאה ודו"ק: (שם) הקשה ר"י וכו'. עיין במהרש"א עד ולא ניחא להו למימר וכו' נ"ל דר"ל דלכאורה לא ניחא להו לומר כן עד דמתרץ ר"י אח"כ דנטמא בעצים ולבונה והיינו כתירוץ רש"י שם וכמ"ש מהרש"א שם ע"ש. וע"ע במהרש"א עד ולר"מ ל"ק להו דשלישי דרבנן וכו' כצ"ל משמע דר"ל דר"י מוקי לה ע"י משקין ור"מ מוקי בלא משקין אלא ע"י אוכלין וק"ל דאם נבא לומר דר' יוסי מפרש דבריהם באופן אחר מדר"מ א"כ לא היו צריכין לומר לעיל לפירש"י דר' יוסי לא יליף איסור מטומאה אלא דר' יוסי לא מפרש דבריהם בכלי שנטמא במשקין וע"כ פסיקא להו דר"מ ור' יוסי פשיטא להו במאי מיירי

דבריהם ולכן הוכרח רש"י לקמן לומר דמדבריהם מדברי ר"א ור' יהושע ולא ניחא לי' לומר דר"מ מפרש שלישי דרבנן ע"י אוכלין אבל כאן דקיימינן דמדבריהם היינו מדר"ח קשה ושוב מצאתי בצל"ח שעמד בזה] ודוחק לומר דאע"ג דלא משמע להו לעיל לומר דר"מ מוקי בכלי שנטמא במשקין ור' יוסי מוקי כשנטמא בטומאה דאורייתא מ"מ כאן ניחא להו לאוקמא לר' יוסי ע"י משקין ולר"מ בלא משקין דמקרי גוונא חדא ויותר נ"ל דכוונת מהרש"א דלולי דברי ר' יוסי לא הוי ק"ל לר"מ אבל כיון דע"כ צריך לאוקמא לר' יוסי ע"י משקין באמת גם לר"מ קשה טפי דהוי שני דרבנן ולפי התירוץ שכתבו ע"י עצים ולבונה צ"ל דר"מ ס"ל דלא מהני בהו חיבת הקודש למימני בי' ראשון ושני מדאורייתא אבל רש"י לקמן לא ניחא לי' לומר דפליגו בזה לכן כתב דמדבריהם מדברי ר"א ור' יהושע ודו"ק: (שם) ד"ה דמדאורייתא וכו' מ"מ בטומאה דרבנן וכו'. ר"ל ומ"מ ראי' צריך דמותר לעשות מטומאה דרבנן שהוא טהור מדאורייתא טומאה דאורייתא משא"כ למ"ד אין אוכל מטמא אוכל וכמ"ש מהרש"א:

שם וי"ל וכו'. ר"ל ור"מ יליף משניהם מר"ח יליף דמקולקל דרבנן מותר להוסיף עליו קלקול יותר דזה לא נוכל ללמוד מר"ע דמיירי בפסול דאורייתא וכמ"ש התוס' בד"ה התם פסול ואח"כ יליף מר"ע דאין חילוק בין פסול לשלישי דכיון שמותר להוסיף על מקולקל דרבנן אין לחלק בין דרבנן לדאורייתא:

שם דד"ה ולד טומאה דאורייתא וכו' וצ"ל דלא נגזרה וכו'. עיין במהרש"א ונלענ"ד ליישב דלר"מ נוכל לומר ג"כ כמו לר' יוסי ובאמת הוי לדידי' שלישי דרבנן ויכול ללמוד מדר"ח ומה שהוצרך לומר דמדבריהם הוא מדר"א ור' יהושע היינו משום דמספקא לי' לריש לקיש שמא מועיל חיבת הקודש למנות ראשון ושני ומיירי כאן ע"י עצים ולבונה ודו"ק:

דף טו:

תוס' ד"ה נימא וכו' משום דס"ל ולד טומאה דאורייתא. ר"ל דס"ל טומאת משקין לטמא אחרים דאורייתא כדמוקי לקמן וממילא הוי ולד טומאה דאורייתא אבל אין סברא לומר דר' יוסי מוקי פלוגתייהו באופן אחר מדר"מ וכמ"ש לעיל בעזה"י:

שם רש"י ד"ה ור' יוסי לטעמי' וכו' ומאי מדבריהן וכו'. עיין במהרש"א עד דר"י מודה בז' וכו' כצ"ל. וע"ש עוד עד אלא ע"י עצים ולבונה ר"ל וס"ל דמונין בהם ראשון ושני וע"ש עוד עד אפילו לר"י דאית לי' וכו' ר"ל אע"ג דבלא"ה א"א לאוקמה ע"י משקין דא"כ לא הוי לר"מ ולד טומאה דאורייתא וע"כ מיירי בחד גוונא בין לר"מ ובין לר"י וכמ"ש בעזה"י לעיל ע"א מ"מ ניחא לי' לומר שגם לר"מ א"א לאוקמי כן. ונ"ל דלא ניחא לי' לרש"י לומר דרבינא מפרש ולד הטומאה דרבנן ומדבריהם מדר"ח דא"כ נצטרך לומר דר"י ס"ל

דאין למדין איסור מטומאה ופליג גם בז' ודלא כר' יוחנן ורש"י בא כאן לפרש דרבינא ג"כ יסבור כר' יוחנן וגם ר' יוסי ס"ל דלמדין איסור מטומאה ולא ניחא לי' לומר דנעשה שלישי ע"י עצים ולבונה ור"מ ס"ל דאין מונין בהם ראשון ושני מדאורייתא ומדבריהם מדר"ח יר' יוסי ס"ל מונין דלא משמע לי' דפליגי תנאי בזה וכמ"ש לעיל בעזה"י:

דף טז.

גמרא מי אמר שמואל וכו'. עיין במהרש"א עד לר"מ מ"מ השלישי וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ותלושין וכו' אבל אשאר משקין וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפילו נימא דכל סיפא דקרא דוכל משקה אשר ישתה קאי אטומאה מ"מ פשיטא לי' לרש"י דא"א לומר דשמואל ס"ל דשאר משקין אין מכשירין דמשנה שלימה שנינו בפ"ו דמכשירין מ"ד דשבעה משקין מכשירין ולא מצינו חולק וע"כ אי קרא דוכל משקה קאי אטומאה יש לימוד אחר ע"ז ולא שייכי אלא בתלושין ודו"ק:

דף טז:

ד"ה על הדם וכו' ולא שיהא בשר טמא וכו' ר"ל דלהכשיר הקרבן כמו גבי דם לא בעינן ריצוי ציץ דאפילו נאבד הבשר כשר הקרבן וה"ה שהי' יכול לפרש כן על חלב דג"כ כשנאבדו אחר זריקה לא נפסל הקרבן וכדלקמן (דף נ"ט ע"ב) ופשיטא שלא יקטירם כשהם טמאים אלא לר' יהושע דאמר אם אין בשר וחלב אין דם דעכ"פ אחד מהם בעינן ומשכחת לה כשנאבד הבשר והחלב נטמא דמרצה ציץ וזורק את הדם ומש"ה הוצרך רב פפא לקמן לאוקמה בקמצים ולא בחלב דג"כ לאו ד"ה היא וכמ"ש רש"י לקמן ד"ה לא טומאת קמצים ולפי מ"ש התוס' ד"ה אל הבשר דאתי גם כר' אליעזר צ"ל בחלב דמרצה לאקבועי בפגול אבל לאפוקי מידי מעילה לא שייך בחלב ודו"ק:

דף יז.

תוס' ד"ה רביעי וכו' ומפר"ת וכו' וצ"ל לפיר"ת דהא דאמרינן בשלמא לרב היינו דכתיב ארבעה אואל כל מאכל דסיפא דקרא ואכנפו דרישא סמיך ולא חשיב אין אלו שבין הראשון לאחרון:

שם ונקט סדר וכו'. לכאורה אינו מובן דממ"נ אי מדאורייתא הא אין משקה מטמא אחרים כלל וע"כ מדרבנן וא"כ אוכל מטמא אוכל וצ"ל דאע"ג שכבר נגזרה דמשקה יטמא אחרים מ"מ עדיין לא נגזרה שיהא אוכל או משקה עושה כיוצא בו ומ"מ ש"מ מהרש"א דבכנפו נגע משקה אינו מוכרח די"ל עצים ולבונה ודו"ק:

דף יז:

רש"י ד"ה אבל דם וכו' דטומאה דידיה דאורייתא וכו'. מהרש"א כ' דרש"י מחולק עם התוס' ולא ידעתי מנ"ל הא ואפשר גם כוונת רש"י אדם בע"מ או זבח שנפסל וכדברי התוס' אלא שסתם ולא ביאר והוסיפו התוס' לבאר ויש ט"ס במהרש"א וצ"ל לדעת רש"י דלא אמרינן דלא אתקש וכו'. ומ"ש התוספות כגון דם חולין לכאורה אינו מובן דהא בקדשים מיירי ובחולין גם מים טמאים וצ"ל דכוונתם דגם בחולין מטמא מדאורייתא אבל מים אפילו בחולין אינו מטמא אלא מדרבנן כיון שהוא רביעית בקרקע ודו"ק:

שם ד"ה כר' מאיר דאמר לא מטמאו וכו' כצ"ל:

דף יח.

תוס' ד"ה הא בשרה וכו' מה שסופו לטמא וכו'. הוגה בגליון בשם מהר"ם מה שטימא לטמא ולענ"ד ט"ס הוא במהר"ם וצ"ל מה שטימא טומאה וכו': (שם) ד"ה לא מצינו וכו' ואית ספרים דל"ג לקמן וכו' מהרש"א מפרש דלא גרסי לקמן כל האי סוגיא אבל מהר"ם כ' דלרבינא ילפינן מיטמא גם לפי' התוס' וסוגיא דלקמן לפי' התוס' הוא לרבינא וע"כ צ"ל דגרסינן סוגיא דלקמן וצ"ל דמ"ש התוס' דל"ג לקמן ר"ל דל"ג ברש"י תיבת לקמן וצ"ל דל"ג נמי דלהכי קרינן יטמא למימר אלא כדאמרינן דהוא טמא וכו' והיינו כדאמרינן לעיל (דף י"ד ע"א):

שם ד"ה ומה כלי וכו' אבל מה שאין אוכל וכו'. עיין במהרש"א וסברתו צריך ביאור ונ"ל דסברתו דכיון דכאן כיון דעיקר דינא הוא דמה אוכל עצמו אינו מטמא אוכל משקה הבאה מחמת אוכל לא כ"ש ודאי איכא למימר דטעמא דאין אוכל מטמא אוכל לא משום דקיל אלא משום דאינו עושה כיוצא בו משא"כ משקה הבא מחמת אוכל שפיר מטמא אוכל אבל לקמן ע"ב בגמרא דקאמר ומה משקה דחמירי דמטמא אוכל אינו מטמא כלי אע"ג דלא הוי כיוצא בה אוכל דקיל דאינו מטמא אוכל כ"ש דאינו מטמא כלי אע"ג דאיכא למימר דאוכל לא קל כלל ממשקה וטעמא דאין מטמא אוכל משום דאין עושה כיוצא בו מ"מ כיון דאין זה עיקר דינא הוי שפיר ק"ו דמ"מ חזינן דקשה לטמא כלי מאוכל אע"ג דמה שאין אוכל מטמא אוכל הוא משום שאין עושה כיוצא בו ואלו לא הוי כיוצא בו הוי מטמא ליה מ"מ לא עדיף בשביל זה ממשקה דמטמא ג"כ אוכל כיון שאינו כיוצא בה ואפ"ה לא מטמא כלי כנ"ל ודו"ק. אכן הבעה"מ שהביא המהרש"א אח"ז נראה דלא ס"ל סברת התוס' אבל לתירוץ התוס' ודאי נתיישבה קו' הבעה"מ דהתם נמי עיקר דינא הוא ואפשר לומר דהא דאין משקה מטמא משקה משום דאין עושה כיוצא בו אבל אוכל מטמא ובאוכל איפכא והמהרש"א השיב דאפילו לס"ד דתוס' בקושייתם

לא קשה להו קו' הבעה"מ דהאי ק"ו דאין הבא מכחו עדיף ממנו עדיף ולא נדחית לכן לא הקשו אלא בכה"ג דהבא מכחו לא יהא עדיף ממנו. אכן לענ"ד נראה ליישב דברי הבעה"מ דלא קשה לי' מעיקרא דמשקה לא יטמא אוכל דא"כ יטמא יטמא במאי נוקים לכלי לא אפשר שלא יהא הבא מכחו חמיר ממנו ומשקה הבאים מחמת שרץ לא כתיבי ודיו כמשקה הבא מחמת כלי לכן לא הקשה אלא אוכל והיינו אוכל הבא מחמת שרץ דכתיב ולא שייך שלא יהא הבא מכחו חמיר ממנו וא"כ מנ"ל לגמרא לדרוש שיטמא משקה ולא כלי מק"ו הא האי ק"ו נוכל לדרוש שלא יטמא משקין ואימא דאינו מטמא משקין אלא כלי וע"ז השיב דא"כ משקה נמי לא יטמא אוכל מהאי ק"ו וא"כ אין מטמא כלום ר"ל דכלים פשיטא שאין מטמא שלא יהא הבא מכחו חמיר ממנו וע"כ דאין מטמא כלום וא"כ גם אוכל אין מטמא כלום דהני ק"ו שקולים הם ועוד דהשתא כשנעשה ק"ו אאוכל נימא ומה משקה שמטמא אוכל אינו מטמא לא משקה ולא כלי כ"ש אוכל שאינו מטמא אוכל ואזיל ליה מדרש יטמא יטמא מאוכל וממשקה ומסיק הבעה"מ אלא כל היכי דאיכא תרי ק"ו דסתרי אהדדי לא דרשינן ולא חד מינייהו ואתי לי' בתורת טעמא שאין טמא עושה כיוצא בו ודרשינן להו גבי כלים ע"ש ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ואי ס"ד וכו' דהכתיב לקמי' מהאי קרא וכו' כצ"ל:

דף יח:

תוס' ד"ה ולאו מק"ו וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד דהא תלמודא לא עביד האי ק"ו ר"ל ואי לא אפשר למילף בלא האי ק"ו לא הוי שתיק תלמודא מניה:

שם במהרש"א פרש"י בד"ה משקה שמטמא וכו' אלא וכו' כצ"ל, וע"ש עד ומהרש"ל לא הבין מפרש"י כן ולענ"ד גם כוונת מהרש"ל כן ור"ל דהכא א"א לסיים כמו במשקה דהא אוכל הבא מחמת שרץ כתיב ויש ט"ס במהרש"ל וצ"ל הבא מחמת שרץ מי כתיב ומהרש"א לא הוסיף אלא אפילו לטמא אחרים ואפשר גם כוונת מהרש"ל כן ע"ש:

שם גמרא ההוא חומרא דמשקין הוא וכו'. לכאורה קשה מזה אמ"ש מהרש"א לעיל בשם בעל המאור דאפשר ללמוד ק"ו דמשקה לא יטמא אוכל ומה אוכל שמטמא משקה אינו מטמא אוכל וכו' הא הא דאוכל מטמא משקה משום חומרא דמשקין הוא וצ"ל דס"ל לבעה"מ דהיכי שצריך להזכיר בהק"ו דמשקה אין מטמא משקה לא שייך לומר דחומרא דמשקין הוא דהא לא מהני לקבל טומאה ממשקין וכקו' התוספות ד"ה ומהו ולא קאמר בגמרא דחומרא דמשקין הוא אלא אהק"ו דגמרא שאינו מזכיר הא דאין משקה מטמא משקה ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה וכי תימא וכו' ה"מ למילף וכו'. עיין במהרש"א וצ"ל מ"ש התוס' בדבור שאח"ז ולעיל דיליף וכו' עדיפא מזה כתבו דלא מצי למילף כלל ודו"ק:

שם ד"ה ומה מחוסר כפורים וכו' דמחוסר כפורים כשלישי וכו'. עיין במהרש"א עד דמחוסר כפורים אינו רק כשלישי ולא הבינותי דלר"ע לפי מה דבעי לומר דחמישי פסול בקודש אמרינן נמי דרביעי פסול בתרומה וע"כ מחוסר כפורים הוי ולדידי' רביעי מדאינו פוסל בתרומה אע"ג (דבדף י"ט ע"א) כ' מהרש"א ברש"י ד"ה א"ל אם דאע"ג דלא הוי בשלישי רק שלישי הוי ילפינן חמישי בקודש היינו לפי האמת דר"ע לא יליף ק"ו מט"י מ"מ צריך לפירכא דמה למחוסר כפורים שכן אב הטומאה למ"ד דהיכי דמיפרך ק"ו לא אמרינן דיו ולמ"ד דאמרינן דיו אפילו מיפרך ק"ו באמת א"צ לפירכא זו ובלא"ה אין חמישי בקודש משום דיו אבל למאי דבעי למילף שיש חמישי בקודש ולא פריך שכן אב הטומאה ע"כ יש רביעי בתרומה מק"ו דט"י ודו"ק: (שם) ד"ה למדנו וכו' וה"מ למדרש וכו'. עיין במהרש"א עד וצ"ל לשיטת רש"י וכו' נ"ל דמה שהכריחו לומר כן דאל"כ למה לו לומר למדנו שלישי בקודש מן התורה נימא מק"ו דט"י אע"כ אי הוי אתי מק"ו דט"י הוי אמרינן דיו אע"ג דמיפרך ק"ו ולא הוי אתי רביעי בקודש ודו"ק:

דף יט.

רש"י ד"ה א"ל אם איתא וכו' וס"ל טומאה עושה כיוצא בה וכו'. עיין במהרש"א עד כמו שכתב ותדע וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פסל וכו' דא"כ הו"ל ששי ושביעי וכו'. המ"ל שהרי טבול יום אינו מטמא אלא פוסל וא"י לטמא אחרים וחדא מינייהו נקיט:

שם ד"ה אלמא קסבר וכו' דגחלים ולבונה וכו'. וצ"ל דמ"ש מהרש"א (דף ט"ו ע"ב) ברש"י ד"ה ור' יוסי דמשכחת לה שלישי דאורייתא ע"י עצים ולבונה היינו שחזר בו רש"י מדבריו דכאן וכמ"ש התוס' שהוגה בפירושו אבל קודם חזרה ע"כ הי' צ"ל התם כר' ירמי' ואכתי לא נגזר דמשקין יהיו תחלה. ומדבריהם מדברי ר' חנינא א"נ שנטמא בכלי שנטמא במשקין כמו שפירש"י אליבא דר"ל ור' יוסי ס"ל דאין למדין איסור מטומאה ופליג גם בז' ודלא כר' יוחנן ודו"ק:

שם ד"ה שאין טומאת וכו' א"כ מאי פריך וכו'. נ"ל דר"ל דלמא גזירה דכל הפוסל קודם גזירת כלים נשנו והא דתנן הספר והידים וכו' הוסיפו גם ידים של היסח הדעת ביום שגזרו על הכלים ובתירוצם ס"ל דע"כ הך דכל הפוסל דהיינו שנגעו בשני אחר בו ביום נשנה דכשנגעו בראשון דמי להיסח הדעת ונגזר בפעם אחת וע"כ דכשנגעו בשני נגזר אח"כ וכמ"ש מהרש"א ע"ש:

דף יט:

ד"ה ונימא וכו' וי"ל דר"ע וכו'. ותמהני מאור דאי לא ניחא לי' לומר שתקנו שיהיו דכן משום טומאת כלים לחוד וכמ"ש מהרש"א א"כ ס"ל דבאמת מטמאין כלים וא"כ מאי פריך ונימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש הא באמת יש טומאת כלים במקדש ועוד ק"ל דתקשה ליה אמאי הסכין טהור לכן נ"ל דקושייתם הא כבר העיד על משקה בית מטבחיא דכן ומאי אשמעינן ר"ע ותירצו דר"ע לא ס"ל כלל עדות זו לכן הוצרך להשמיענו זה ואין נראה לו לומר שגם ר"ע ס"ל עדות זו לענין טומאת כלים ולכן לא הוצרך להשמיענו ודו"ק:

שם וגזירה דידים לקודש וכו'. ר"ל ידים של היסח הדעת או כשנגעו בראשון גזר בהו שלמה לקודש ובו ביום הוסיפו לתרומה ואין זה מ"ש בדבור שלפני זה כל הפוסל את התרומה מטמא ידים לקודש דהיינו שנגעו בשני דההוא ודאי אח"כ נגזר וכמ"ש לעיל:

שם וא"ת מנא לי' וכו'. נ"ל דר"ל דמה שאמר ר"ע זכינו שאין טומאת ידים במקדש לא יליף מעדותו של ר"ח סגן הכהנים שהוא הי' קודם י"ח דבר ואי מעדותו היינו יכולין לומר דבי"ח דבר גזרו על ידים גם במקדש אלא ר"ע מעצמו משמיענו זה שלא גזרו גם בי"ח דבר על הידים במקדש לכן הקשו שמא על הכלים גזרו באמת בי"ח דבר גם על הכלים:

שם וי"ל דאם איתא וכו'. עיין במהרש"א עד שכתבו כאן ומ"מ ר"ע וכו' כצ"ל. ומ"ש שם דאימא ר"ע קודם י"ח דבר הוי הלשון מגומגם דפשיטא דר"ע הי' אחר שמאי והלל שגזרו י"ח דבר אלא שהקשו דלמא הך גזירה לא הי' בי"ח דבר אלא אחר ר"ע ותירצו דידוע שהי' בי"ח דבר וי"ח דבר קדמו לר"ע וכוונת מהרש"א שיתרצו לעיל דאי נימא דגזירת כלים אחר ר"ע הי' ה"ל למתני בשום מקום דהשתא אחר גזירה הסכין טמא ותירץ דקושטא היא וכו' דיכול להיות דקושטא הוא שגם אחר ר"ע כשגזרו על הכלים לא גזרו במקדש והסכין טהור ומ"מ ר"ע לא נקיט כלים שבימיו גם בחוץ היו טהורים לכן הוצרכו לתירוצם דלעיל:

שם גמרא אמר רב אשי וכו' נ"ל דלפ"ז צ"ל הא דאמר ר"ע זכינו שאין טומאת ידים במקדש לא מהא יליף אלא ענין בפ"ע היא ונ"ל דזהו כוונת רש"י שכ' לעיל זכינו זכות וטובה וכו' [ועיין פ"י מ"ש בזה] דלכאורה משמע דלשון זכינו היינו שלמדנו מהא דלעיל כמו בכ"מ זכינו לדין ולפ"ז לא א"ש מסקנא דהכא לכן פירש זכינו זכות וטובה וכו' וזה שייך אפילו למסקנא דהכא ולית ליה דרבא דאמר הנח לטומאת סכין דמשמע דמפרש דר"ע מהא דלעיל למד וכמ"ש התוס' בד"ה אין כלי דרבא לית לי' דר"י ונ"ל דלפי, אוקימתא זו לא קשה כלל ונימא שאין טומאת ידים וכלים במקדש דאפשר דבאמת ס"ל יש טומאת

כלים במקדש ואפילו ס"ל אין טומאת כלים במקדש כיון דלאו מהכא יליף אטו כי רוכלא ליחשב וליזל כל טומאות שלא גזרו במקדש או דס"ל השתא שגם לר"ע העיד יוסי בן יועזר דמשקה בית מטבחיא דכן מלטמא כלים ולא הוצרך להשמיענו ועמ"ש בעזה"י בתוס' ד"ה ונימא ודו"ק:

דף כ.

גמרא האי בשר דאתכשר במאי וכו'. כ' מהרש"א [לעיל ע"ב ושייך לכאן] כ' מהרש"ל מפי אחרים וכו' וליתא במהרש"ל ולפנינו הוא ברש"י כאן: (שם) תוס' ד"ה לא דיין וכו'. עיין במהרש"א עד ה"מ נמי לדחויה מהא דמשקי וכו' ר"ל דמשמע תרתי מים ודם ע"ש מאי משקי משקי דעלמא וכו' ר"ל ולעולם דוקא מים תלושין ולהיפך ממה. שתירץ (בדף ט"ז) ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה ואוכלין מטמאין וכו' וה"ה דמצי למתני וכו' ותרווייהו לא מצי למתני וכו'. עיין במהרש"א מ"ש בא"ד הוא ט"ס וצ"ל בד"ה ואוכלין מטמאין וכו'] עד אבל למאי דאסיק אדעתי' וכו' גם לפי מאי דאסיק אדעתי' השתא דתני רביעי ודריש יטמא יטמא אפילו באוכלין או משקין שנטמאו בכלי שנטמא במשקין מ"מ לא מצי למתני תרווייהו דא"כ יהי' חמישי אלא דלשון רש"י שכ' דהו"ל שלישי עושה רביעי היינו לפי האמת דלפי מאי דאסיק אדעתיה השתא הו"ל למימר דהו"ל רביעי עושה חמישי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ובשעה וכו' ואומר ר"י וכו'. ומ"מ צ"ל דעדיין משקה טופח דאל"כ ודאי א"א לקבל הכשר בחיים:

דף כא.

גמרא לימא מתניתין דלא כר' יהודה וכו'. נ"ל דלא ניחא ליה לומר דאתיא כר"י ואע"ג דמותר בשאר הנאות אסור להאכיל לבהמה ולחיה משום דמשיירא דא"כ גם מבערב יהא אסור כמו גבי חולדה אע"כ לא חיישינן בבהמה וחיה במאי שמשיירה מטעם שכתבו התוס' וא"כ בה' נמי ולא ניחא ליה לחלק בין ה' לקודם ה' ולפ"ז נתיישבה קו' מהרש"א ברש"י ד"ה כל שעה דמאי דעביד צריכותא היינו דה"א דאסור מבערב ודו"ק. ועיין בפ"י:

שם תוס' ד"ה ואי אשמעינן וכו' ויש לחלק וכו'. נ"ל דכוונתם דלכאורה הי' אפשר לחלק ולומר דחיה מיירי שגדילה בשדה ותלינן דמה שמשיירא תוליך לשדה אבל באמת לא משמע כן מלשון הגמרא דאמר אבל חיה דאי משיירא קמצנעה אימא לא ואי מוליכה המשויר לשדה אמאי אימא לא א"ו משמע דמשיירא בבית לכן כתבו דאפ"ה יש לחלק ביניהם דחיה לא מצנעה כולי האי לכן יש לתלות דמשכח לה ויבער הנותר אבל חולדה טומנת בחורין וסדקין ולא ימצא הנותר ודו"ק:

דף כא:
ד"ה עבר זמנו וכו' ונראה וכו'. עיין במהרש"א עד משום דלאחר שש אסור וכו' כצ"ל:

דף כב.
ד"ה חולין וכו' ואי לענין איסור אכילה וכו'. ק"ל דיותר היה להם להוכיח משם דמדאורייתא מותר לכתחלה לשחוט חולין בעזרה דאל"כ אכתי תקשה איך הקרבן נשחט ודו"ק וצ"ע:

שם רש"י ד"ה ור"מ וכו' ומשום דאין מפורש וכו' הקשה בגליון הש"ס מ"מ נילף איסור הנאה מכל שתיאבתי לך כדאיתא בחולין (דף קי"ד ע"ב) גבי בב"ח ולענ"ד לק"מ דיש שם כמה תנאי ואמוראי דילפי בב"ח מקרא אחר ולית להו דרשא דכל שתיאבתי לך ואפילו לרב אשי דאית ליה כל שתיאבתי לך נ"ל דזה דמי לחורש. בשור וחמור וחוסם פי פרה שהרי השחיטה גופה אין בה איסור אלא המקום ולא הוי אלא גרמא וע"ש ברש"י (דף קט"ו ע"א) ד"ה הני ודו"ק:

שם ד"ה היא וחלבה וכו' ל"ש נבלה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כאן בלא"ה לא שייך לומר דכשנשחטה אסור הגיד בהנאה וכשנתנבלה מותר אבל בתוס' ד"ה מה מים גבי דם היה שפיר שייך לומר דדם חולין מותר בהנאה ודם קדשים אסור הוצרכו לומר כיון דמשמע קרא וכו' ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ור"ש וכו' הקשה ריב"א וכו'. עיין במהרש"א עד בע"ז הביאו מפ"ק דע"ז כצ"ל:

שם הקשה הר"י דאורלינש וכו'. מ"ש בגליון הש"ס הא ע"כ לגר אשר בשעריך לא קאי אגיד לק"מ לענ"ד דאע"ג דא"א ליתן הגיד לגר ולא למכור לנכרי משום ל"ע לת"מ לר"י ולגר אשר בשעריך קאי אבשר מ"מ כיון שהותר הבשר בהנאה ששייך בו הותר גם הגיד עמו בהנאה ששייך בו ומה שתמה על קו' התוס' לק"מ דלא ניחא להו לומר דתנא אחר הוא וס"ל בחדא כר' יהודה ובחדא כר"ש וכה"ג אשכחן טובא ודו"ק:

שם ד"ה מועלין וכו' ואמתניתין קאי וכו' אמאי לא פירשו אברייתא ומדאורייתא לכ"ע ע"ש ולענ"ד נראה דלא ניחא להו לפרש אברייתא ולאחר שיצא לנחל קדרון דא"כ לא צריך קרא דאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו וכ"מ התם דאמרינן ר' יוחנן אמר א"ק כי הדם הוא בנפש יכפר לפני כפרה כלאחר כפרה וכו' ע"ש משמע דלאחר כפרה פשיטא מטעם דאמר התם אח"ז שאין לך דבר שנעשה מצותו ומועלין בו ולפ"ז גם ביומא ע"כ אלפני כפרה קאי ואמתניתין סמיך אע"פ שלא הביא מתניתין כנ"ל לפרש דברי התוס' דהכא אבל בתוס' מעילה שם ד"ה מ"ט כתבו דגרסינן ע"כ ל"פ אלא מדרבנן אבל

מדאורייתא אין מועלין מנא הני מילי משמע דקאי אברייתא ולאחר שיצא לנחל קדרון וכ"נ מדברי התוס' יומא שם ד"ה ע"כ ל"פ שכתבו דאי מדאורייתא לא יצא מידי מעילה היאך נמכרין לגננין לזבל ע"ש משמע שפירשו אלאחר שיצא לנחל קדרון וצ"ל לדבריהם דהתם דלאחר שיצא לנחל קדרון לא נפקא מהא דאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו דהוי כפנים חדשות והוי כלפני כפרה ודוקא לאחר כפרה בעודו במקדש פשיטא מטעם שאין לך דבר שנעשית מצותו ומועלין בו ודו"ק וצ"ע:

דף כב:

ד"ה ואמ"ה וכו' לכתחלה בחנם נמי וכו' כצ"ל:

שם חשיב כמו לא אפשר וכו'. ק"ל דא"כ אפילו נימא צער בע"ח לאו דאורייתא מ"מ הוי אפשר ולא מיכוון דמותר לאביי וללישנא בתרא היינו פלוגתייהו דר"י ור"ש וקיי"ל כר"ש דמותר וכן פסקו הפוסקים ביו"ד סי' קמ"ב ונ"ל דאי לאו דאורייתא לא הוי אלא משום איבה כדאיתא בגמרא שם וכיון דיי"נ הוא אפשר לו להשמט וליכא איבה לכן אסור ולפי מ"ש התוס' לקמן (דף כ"ה ע"ב) ד"ה לא אפשר דהיכי דאיכא פסיק רישא אסור א"כ אפשר לומר ללישנא בתרא דבלא אפשר מודה ר"י דשרי א"כ גם פ"ר שרי ואם כן אפשר לומר דגבי יי"נ הוי פ"ר לכן אי צב"ח לאו דאורייתא דהוי אפשר אסור ואי דאורייתא דהוי לא אפשר מותר אבל לל"ק דפליגי ר"י ור"ש בלא אפשר וכמ"ש התוס' שם משמע דבפ"ר אפילו בלא אפשר אסור ואפשר דמ"מ קיל בלא אפשר ומותר אפילו בפ"ר ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה לכם וכו' הקשה הר"י מקורבל וכו'. עיין במהרש"א עד ויש להגי' על דבריו וכו' וכוונתו דמ"ש מהרש"ל דאי לא הוי כתיב אלא ב' ערלים ולכם הייתי אומר לכם בא לנטוע לרבים אין כוונתו דמשום דכתיב ב' ערלים הייתי אומר דלכם בא לנטוע לרבים אבל אי לא הוי כתיב אלא חד ערלים לא הייתי אומר דאתי דלא נימא לכם כתיב ולכם אתי לנטוע לרבים אלא דלכם אתי להתיר דאין הדבר כן אלא דאפילו אי לא הוי כתיב רק חד ערלים הוי אתי לכם לנטוע לרבים אלא דהשתא ר"ל אי לא הוי כתיב אלא חד ערלים ניחא לן טפי למימר הכי דלא הוי ידעינן נמי איסור בצביעה דהוי אמרינן דההוא חד ערלים אתי לאיסור הנאה דלא נימא דלכם אתי להתיר הנאה ולכם לנטוע לרבים ומהרש"ל קאמר דאי הוי כתיב ב' ערלים הוי ידעינן צביעה ולא הדלקה ומהרש"א מיישב דאע"ג דאי לא הוי כתיב רק לא יאכל ולכם ה"א דאתי להתיר הנאה ולא הוי ידעינן דאתי לנטוע לרבים אבל אי הוי כתיב חד ערלים או תרי ערלים דע"כ ידעינן דלכם אתי לנטוע לרבים אין לנו לומר דפסוק א' לא אתי לשום דרשא אלא לגלות על לכם דאתי לנטוע

לרבים אלא כיון דנתגלה לנו דלכם אתי לנטוע לרבים נשאר לא יאכל וחד ערלים והוי ב' פסוקים ואתי להנאה ולצביעה ועם ב' ערלים הוי ג' פסוקים וידעינן נמי הדלקה אע"כ מדצריך ג' ערלים משמע דאי לא כתיב ג' ערלים ה"א דבאמת לא אתי לכם לנטוע לרבים אלא להפקיע ממשמעות דלא יאכל ולא הוי אלא תרי קראי [וה"ה אי לא הוי כתיב אלא חד ערלים לא הוי אלא חד קרא] לזה הקשה שפיר הר"י מקורביל דאפילו אי לא הוי כתיב אלא ב' ערלים ע"כ הוי ידעינן דלכם אתי לנטוע לרבים והוי ג' קראי לאיסור דאל"כ לא לכתוב אלא לא יאכל וחד ערלים ויש חסרון במהרש"א וצ"ל לא לכתוב לכם ולא חד וכו']. ומ"ש מהרש"ל לחזקיה נימא דע"כ מדשני קרא לכתוב לא יאכל לא אתי לכם אלא לנטוע לרבים ול"ל ג' ערלים ע"ש לכאורה יש להקשות כן גם לר' אבהו דאע"ג דלא יאכל נמי איסור הנאה משמע מ"מ אפשר לומר דלכם מפקע ממשמעותיה אבל כיון דשני קרא לכתוב לא יאכל מגלה דלא יפקע לכם ממשמעותו אכן לקמן (דף כ"ג ע"ב) דאמר א"ב וכו' משמע דלר' אבהו אין חילוק כלל בין לא יאכל ללא יאכל צ"ל דס"ל להגמרא דשינוי זה אינו ייתור ומ"מ משמע הלשון איסור הנאה ויכולין לומר דלכם מפקע מהמשמעות ודו"ק:

שם וערלים לשום דרשה וכו'. עיין במהרש"א עד כיון דאוקי לאוקמא באיסור צביעה ר"ל דכיון דלא יאכל לאיסור אתי מסתבר לאוקמא גם ערלים לאיסור ומ"ש וכן בתרי ערלים אפילו לפי סברתם דהשתא וכו' ר"ל דמלא יאכל הוי משמע כולהו ולכם ממעט כולהו א"א לאוקמא ערלים לשום דרשה דתרווייהו ודאי א"א לאוקמא לשום דרשה וכדמסיק וע"כ חד לגופיה ע"כ גם השני לגופיה כנ"ל לפרש דבריו אבל לא ידעתי מי דחקו לפרש כן דברי התוס' דהא אפשר לפרש דכל זמן שיש דרשה בגופיה לא מוקמינן לשום דרשה ולכן אי לא הוי כתיב לכם רק לא יאכל וערלים הוי אסרינן מלא יאכל כולם וע"כ ערלים לשום דרשה אבל באם מלא יאכל לא משמע אלא איסור הנאה אין לנו לומר דערלים לשום דרשה אלא לצביעה ולהדלקה וכן לפי סברתם דהשתא דמלא יאכל משמע לאסור כולם כיון דכתיב לכם להתיר כולם אין לנו לומר ערלים לשום דרשא אלא חד לאיסור הנאה וחד לצביעה ולכם לא אתי לנטוע לרבים אלא שלא נאסר מלא יאכל גם הדלקה אבל השתא דכתיב ג' ערלים ע"כ לכם לנטוע לרבים ואם היינו מפורשים דבאמת מ"ש באם מלא יאכל לא נפקא רק איסור הנאה לית לן לאוקמא ערלים לשום דרשה היינו כיון שיש דרשה בגופי' לא הי' צריך אח"כ לומר כיון דחד מינייהו לגופי' דתרתי שום דרשא לא ידעינן ובתלתא ערלים לא ידעינן שום דרשא בכולהו וכו' ודו"ק:

דף כג.

רש"י ד"ה מערבין וכו' הואיל ואי מיתשל וכו'. עיין במהרש"א ונלענ"ד דס"ל לרש"י דלמאי דמסקינן אליבא דסומכס הואיל ואי מיתשל גם ת"ק ס"ל כן בנזירות אלא דסומכס ס"ל דבתרומה לא שייך זה דהא כי מיתשל עליה הדרא לטיבלא ואסור להפריש תרומה אפילו בין השמשות דגזרו על השבות ביה"ש לכן אוסר לישראל בתרומה ות"ק ס"ל שלא גזרו על השבות ביה"ש ומותר לשאול ולהפריש ביה"ש תרומה אחרת ודו"ק:

שם תוס' ד"ה נזרו וכו' ואינו מגלח על נזירת אביו. הקשה בגליון הש"ס הא ר"י ור"מ ס"ל דבכל ענין מגלח על נזירות אביו ע"ש והיינו לפי פי' התוס' שם ד"ה ת"ש ע"ש ולענ"ד י"ל דלספרים שגרסו כן י"ל דס"ל כפירש"י שם דר"מ ור"י ס"ל דכשהי' נזיר בחיי אביו אינו מגלח על נזירות אביו אבל הא קשיא לי דשם מבואר דהלכה היא בנזיר ואם נפרש דהלכה היא דבן מגלת על נזירות אביו איך אתי נזרו ומפקע מיניה ואם הלכה היא דבת אינה מגלח ל"ל נזרו וצ"ל דס"ל דקרא דנזרו ממעט סתם והלכתא אתי דמגלח למר כשהיה נזיר בחיי אביו ולמר כשנזר לאחר מיתת אביו ולמר בן ומה שנשאר שלא נתרבה מהלכה נתמעט מנזרו דהיינו למר כשנזר לאחר מיתת אביו ולמר כשהיה נזיר בחיי אביו ולמר בת ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה וצריכי דאי כתב וכו'. כ"ה בגמרא ביצה (דף ז' ע"ב) אכן התם עביד צריכותא על האיסור אבל כאן דמיירי מלך שבא להתיר דשל אחרים אתה רואה הול"ל בהיפך דאי כתב שאור משום דאינו ראוי לאכילה ואי כתב חמץ משום דאין חימוצו קשה וצ"ל דרש"י נקט לשון הגמרא דהתם וממילא נדע לומר כאן בהיפך.

וצ"ל דכיון דגלי קרא בשאור שאין חילוק בין כבשתו או לא ה"ה בחמץ וכמ"ש התוס' (דף ה' ע"ב) ד"ה משום ע"ש:

דף כג.

ד"ה חלבה וכו' וגבי נוגע בנבלתה וכו'. לפי אוקימתא זו ניחא דלר"י הגלילי לא צריך קרא לענין טומאה אבל לפי אוקימתא דלעיל צריך טעם דלא צריך לריה"ג קרא דטהורה ועיין מהרש"ל ומהרש"א בתוס' ד"ה ומה חלב ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ומה חלב וכו' דלטומאה וכו'. עיין במהרש"א עד דלרי"ה לא הוי וכו' כצ"ל. ומ"ש אין זו ראי' לדבריהם כוונתו דלכאורה הביאו התוס' ראי' לדבריהם דחלב הוא בכלל נבלה מדלא צריך קרא לטומאה וכמ"ש לעיל (דף כ"ב ע"א) ד"ה והרי לזה כ' מהרש"א דאינו כן דהיא גופא קשה מנ"ל דלרי"ה א"צ קר לטומאה אע"כ דאין זו ראי' לדבריהם והנה לא ביאר מהרש"א מנ"ל באמת לרי"ה דחלב טהור כיון דמסתמא טמא

וקרא לא אתי לטהר אלא להיתר הנאה ועיין במהרש"ל מ"ש לתרץ אמאי לא נימא דקרא אתי לטהר ונ"ל דממילא נשמע גם לטהר דהא כתיב יעשה לכל מלאכה ומשמע שאינו מטמא עכ"פ בחולין וכדברי ר"ע וכיון דס"ל דממילא אין חילוק בין גבוה להדיוט ממילא טהור גם לגבוה ועוד אפשר לומר דכיון דע"כ קרא אתי להיתר הנאה לגבוה ולהדיוט וכמ"ש מהרש"ל ע"כ שהוא טהור דהא משמע שמותר לעשות בו מלאכת גבוה ועכ"פ דברי מהרש"ל הם לנו קילורין לעינים בזה ולא ידעתי אמאי כ' מהרש"א דמהרש"ל הבין הסוגיא בע"א ודו"ק: (שם) גמרא ותיפוק ליה מנבלה וכו'. עיין במהרש"א ואזיל לשיטתו לעיל ע"א דמיהיו לא משמט אלא לכתחלה אבל לפי סברת מהרש"ל שם אי לאו לכם הוי אסרינן מיהיו אפילו נזדמנו דא"א לומר דא"כ הו"ל למכתב לא יאכל כמ"ש מהרש"ל לעיל דהא השתא אמרינן דאין חילוק בין לא יאכל ללא יאכל ודו"ק:

דף כד.

תוס' ד"ה הקישא וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד וק"ק וכו' והנה מדברי רש"י בד"ה מקרא קמא משמע דמדר"א נפקא לן איסור לאו גם להנאה דאכל מה דנפיק איסורא מבאש תשרף אתיא לאו מדר"א ומה דאמר ר"א על אכילתו הוא לאו דוקא ה"ה הנאה. ועוד נראה מדבריו בד"ה לא ביערתי ובד"ה הקישא דמלא תוכל לחוד לא נפקא אלא דלא תוכל מגלה דלא ביערתי אתי ללאו ולא לוידוי לחוד ולכן צריך הקישא קודש למעשר. עוד אפשר לומר בדעת רש"י דס"ל דאין לוקין על שום הנאה וכדעת הרמב"ם פ"ח מהמ"א הט"ז ועמ"ש בעזה"י בפ"כ ח"ג אות ב' ולכן א"צ כלל לאו להנאה ודו"ק:

דף כד:

ד"ה אמרת וכו' הקשה הר"י דאורלינ"ש וכו'. נ"ל דכוונתו דכשנילף מנותר לחומרא לא נצטרך לק"ו ותירצו דחולין מחולין עדיף מלחומרא וצריך ק"ו דנדע לילף מקדשים לחומרא או מנותר או מקדשים שיצאו חוץ למחיצה דאין חילוק כיון דע"כ צריך הק"ו ודו"ק:

דף כה.

ד"ה מה לכלאי הכרם וכו' ואומר ר"י וכו'. נ"ל דדוקא בב"ח קשה להו נילף במה מצינו כיון דלא כתיב אכילה בגופו אדנילף מנבלה נגמר מכ"ה אבל חמץ ושור הנסקל דכתיב אכילה בגופו לא שייך למילף לחייב שלא כדרך הנאתו ודו"ק:

דף כו.

ד"ה לאותן וכו'. עיין במהרש"א בד"ה לאותן וכו' כדי להריח יותר וכו' משום מעילה הוי מצי לאוקמי וכו' כצ"ל:

שם עד ואפשר דס"ל וכו'. לא ידעתי מאי מספקא לי' הא כיון שמדייק מדר"ש בן פזי מעילה הוא דליכא הא איסורא איכא ואוקימנא דהיינו לאתר שתעלה תימרתו ממילא אחר שתעלה תימרתו איסורא איכא:

דף כו:

דף כו/ב

ד"ה מגוד פיר"ת וכו'. ר"ל שפירושו פרסו בגד ה"נ מגוד פירושו מקום שפורסין בגרים:

שם גמרא אימר דשמעת ליה לר' וכו'. עיין במהרש"א עד וע"כ נראה וכו'. לפי דבריו הא דמקשינן לקמן (דף כ"ז ע"א) פת דאסור וכו' היכי משכחת לה היינו משום דפשיטא לי' דלא מיירי בחדש בהיסק ראשון דא"כ בשלה ע"ג גחלים אמאי מותר דמסתבר ליה דמיירי בגוונא דאפה את הפת וע"כ מיירי ע"ג קרקע אכן רש"י שם ד"ה כנגדו כ' בפי התנור וע"כ בתנור שייך שבח עצים בפת וע"כ דאפילו בתנור ישן אסור כשאבוקה כנגדו ובתנור חדש פליגי הפוסקים אם אסור בלא אבוקה כנגדו כמבואר ביו"ד סי' קמ"ב ס"ד וע"ש בט"ז ס"ק ו' ועיין בפ"י בתוס' ד"ה בין חדש בין ישן יוצן מ"ש על דברי מהרש"א אלו ולענ"ד בתנור ישן שייך שפיר דהתנור גורם היתר וכ"כ הר"ן בפירוש ולכן הקשו התוס' בפשיטות אמאי ישן יוצן הא יכול לאפות בו בלא אבוקה מעצי איסור והוי זוז"ג ובתנור חדש תלוי במחלוקת הפוסקים הנ"ל ושיטת רש"י ותוס' משמע דהוי גורם איסור ומ"מ לא הוי בעין כמו אבוקה כנגדו ולכן כשיש עצים של היתר הוי זוז"ג וכשאבוקה כנגדו מעצי איסור הוי איסור בעין ולא מועיל גורם היתר שיהי' זוז"ג ואין להאריך ודו"ק:

דף כז.

תוס' ד"ה עד שיהא וכו' נראה לרשב"א וכו'. עיין במהרש"א עד וקצת ראי' וכו' ולא הבינותי דמנ"ל דמיירי התוס' בתנור ישן באבוקה כנגדו הא שפיר אפשר לפרש שיכול לאפות בו בלא אבוקה מעצי איסור ויותר תמוה דאם התוס' מיירי כשיכול לאפות בהעצים בלא התנור קשה הא בתנור בלא עצים פשיטא דא"י לאפות והוי האיסור יכול וההיתר אינו יכול ובכה"ג לכ"ע אסור ונ"ל דמהרש"א אזיל לשטתו דלעיל דכל שאין האיסור בעין חשיב כגורם היתר לכן מפרש מ"ש התוס' דהוי זוז"ג היינו התנור עם העצים שהסיקו בו הוי גורם היתר והאבוקה הוי גורם איסור ומיירי שכל אחר לבד יכול לאפות ובאמת אינו מוכרח דמיירי כשכ"א יכול לאפות וזה כוונתו במ"ש ויש לדחות וכבר כתבתי לעיל הנלענ"ד בזה:

שם רש"י ד"ה יוליך הנאה וכו' רבנן דפליגי עלי' דר' וכו'. עיין במהרש"א עד ולמאי דמסיק וכו'. ר"ל ואפה בו את הפת היינו בחדש בהיסק ראשון כמ"ש מהרש"א לעיל ע"ב בגמרא ע"ש:

שם תוס' ד"ה ובהא וכו'. עיין במהרש"א עד ועי"ל דס"ל דלרבנן וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל דס"ל לשמואל דאפילו אי פליגי בזוז"ג דהיינו בישן בהיסק ראשון או חדש בהיסק שני מ"מ ס"ל לרבנן דאפילו בחד גורם דהיינו חדש בהיסק ראשון או באבוקה כנגדו שרי ולא פליגי בזוז"ג אלא משום רבותא דרבי לכן ניחא לי' טפי לומר דפליגי ביש שבח ענים בפת ולמיפך ולתני וחכמים אוסרים ובזוז"ג לכ"ע מותר ודו"ק:

דף כז:

גמרא כגון שנפלה דליקה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לק"מ שהרי פסק הרמב"ם בפ"ו מה' מעילה ה"ג וז"ל המועל בקדשי בדק הבית כיון שמעל בשגגה נתחלל הקדש וזה שנהנה אחריו פטור וכו' בד"א כשמעל בקדש והוציאו בתורת חולין והקצהו לאחר אבל אם נהנה בו ופגמו ולא הקנה לאחר יש בו מועל אחר מועל עכ"ל וע"ש עוד בה"ד ובכ"מ ומש"ל ולפ"ז צ"ל הא דאמרינן כאן וכל היכא דמעל המסיק נפקו להו לחולין היינו כיון ששינה העצים ועשאן אפר קנאן בשינוי והוציאן מרשות הקדש כמו הקנהו לאחר אבל אפר אע"פ שנהנה בהם לא שינה אותם ונשארו אפר כמקדם שהרי מאפר מיירי דהיינו כשהם לעולם אפר לכן יש בהם מעילה אחר מעילה אם לא כשהקנה אותם לאחר ולא מיירי מזה אלא כשנהנה מהם סתם כשהם ברשות הקדש ובסתמא לא נפקו לחולין ויש בהם מועל אחר מועל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מה נותר וכו' דלית לן וכו'. עיין במהרש"א עד בבשר טמא היא דכתיב וכו'. ודבריו אינם מובנים לי דהא ב' אוקימתות הם לעיל (דף כ"ד ע"א) דר' יונתן יליף מלא יאכל דכתיב גבי נותר ורב פפא יליף מלא יאכל דבשר טמא ולשניהם אמרינן א"ק הנותר נותר בשריפה וכו' הרי דלולי מיעוטא דהנותר הוי ילפינן שור הנסקל מנותר אע"כ אע"ג דבמה מצינו אי אפשר למילף שור הנסקל מנותר מ"מ כיון דמייתר קרא ואין ענין לגופיה ע"כ לשור הנסקל אתי לאסרו בהנאה לכן הוי עבדינן ליה כנותר ממש גם לשריפה וצריך הנותר למיעוטי ואם נאמר דכוונתו להקשות דלמא יתורא דקרא לחמץ בפסח אתי דדמי לי' ולא לשור הנסקל דלא דמי ליה הוא קו' התוס' אח"כ וא"ת וכו' ותירצו שפיר ודו"ק:

שם ד"ה חלבו וכו' ותירץ וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אין כוונת התוס' דרבנן אסקי הפתא אדעתייהו סברא דבל תותירו אלא דרבנן ודאי לא אסקי אדעתייהו סברא זו אלא דידעי שפיר דר' יהודה מודה בחלב שור הנסקל לכן הקשו לו חלבו של שור הנסקל יוכיח

דמודית בה ולא הקשו לו אמאי מודית בחלבו של שור הנסקל אלא טפי ניחא להו לפרוך כיון דמודית בחלבו של שור הנסקל אודי לן נמי בחמץ אלא דהתוס' הקשו אליבא דאמת אדרבה נילף גם חלבו של שור הנסקל ולא יהיה יוכיח ותירצו דלא דמי ליה בבל תותירו ולכן הוצרך ר' יהודה אליבא דאמת לומר סברת בל תותירו ודו"ק:

דף כח.

תו' ד"ה ותנן נמי וכו' אבל בע"א וכו' כ' מהרש"א ומיהו אצטריך לא ידבק וכו' ע"ש ולא הבינותי דא"כ אמאי הוצרכו התוס' לחלק דבע"א אסור שלא כדרך הנאתו הא בפשיטות היו יכולין לומר דבע"א אסור זוז"ג מלא ידבק ובחמץ מותר משום דהוי זוז"ג אכן דברי התוס' מבוארין יותר בע"ז שם ד"ה אמרו לו דרבנן סברי זוז"ג אסור ומשמע דס"ל בכל התורה דזוז"ג אסור וזה לא נלמד מלא ידבק אלא דאיסור אכילה והנאה בע"ז ילפינן מלא ידבק לכן אסור שלא כדרך הנאה משא"כ בחמץ דילפינן מלא יאכל וא"כ גם כאן פירוש דבריהם כן ולא שייך להקשות למה לי לא ידבק ודו"ק:

דף כח:

ד"ה א"כ וכו' הלשון דחוק.

נ"ל דכוונתם דלשון א"כ מה ת"ל דפסוק לא תאכל הוא מיותר לר"ש ודרש בו דרשה אחרת וכאן לא נזכר מדרשה אחרת והול"ל בקיצור והלא כבר נאמר לא תאכל עליו חמץ שבעת ימים תאכל עליו מצות בשעה שישנו וכו' לכן תירץ רשב"א דר' יהודה דריש לשון עליו על הפסח ומפרש על שחיטת הפסח כמ"ש רש"י ד"ה לא תאכל לכן הוצרך ר"ש לומר א"כ מה ת"ל לא תאכל עליו ור"ל מה דרשינן מעליו ומפרש כיון דכתיב אצלו שבעת ימים תאכל מצות גם עליו קאי על שעת אכילת הפסח לכן הקשו התוס' אח"כ אמאי אצטריך קרא להכי כנ"ל בכוונתם ודברי מהר"ם אינם מובנים לי ע"ש:

שם ד"ה וחד וכו' ואור"י וכו'. עיין במהרש"א וצ"ל דמה שדרש ר"ש שנתחמץ מחמת ד"א לכרת ע"ז ליכא מיעוט ולענ"ד אפשר לומר דמשמע להו להתוס' דמה שמרבינן בתוך הפסח הוי כעיקר חמץ ונתרבה גם לכרת אבל מה שמרבינן ימים אחרים לפני פסח ולאחר הפסח אע"פ שאין מחלקין ביניהם לענין הנאה מ"מ לא נתרבה לכרת וטעם הדבר כיון דבתוך הפסח כתיב כרת קאי לכל מה שאסור בתוך הפסח אבל לפני ולאחר פסח אע"פ שנתרבו לאיסור ומשמע איסור הנאה מ"מ כרת לא שמענו ודו"ק:

שם ד"ה מחמת וכו' שנילושה ביין וכו'. ר"ל כמ"ש רש"י (דף ל"ו ע"א) ד"ה אין לשין דא"א לו לבא לידי חמץ גמור אלא חמץ נוקשה לר"ג מיד ולחכמים כשישהה שיעור חימוץ וכמ"ד (בדף מ"ג ע"א) נוקשה בלאו ודו"ק: (שם) ד"ה כל ערל וכו' פשיטא שחייב וכו'.

ר"ל אע"פ שאסור בפסח הא חייב לעשות תשובה ולהקריב פסח ולאכול מצה ומרור אלא שאינו ציית א"כ גם מצה לא יציית ותירצו כשעשה תשובה אחר זמן הקרבת הפסח:

דף כט.

רש"י ד"ה את יום וכו' יש טועים וכו' עיין במהרש"א עד ולא קשיא להו הכא וכו'. ולא הבינותי דהא בפירוש כ' רש"י בד"ה וי"א דבמקום שאין קרן אין חומש ואין מעילה ומשמע דפשיטא לי' דכרת ומיתה אין פוטרין מקרבן אלא כיון שפוטר מתשלומי קרן ממילא פטור גם מחומש וקרבן והיינו כתירוץ התוס' ד"ה ר' נחוניא ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מאן י"א וכו' א"כ לר' וכו'. עא"ג דר' לא ס"ל כר' נחוניא ב"ה שהרי דריש בכריתות (דף כ"ג ע"ב) דחייב מעילה אחלב היינו בזה אי כרת פוטר מתשלומין דפליגי תנאי על רנב"ה ס"ל לר' כמותם אבל בהזיד במעילה דלא אשכחן דפליגי תנאי בדבר עד ר' משמע דס"ל לר' דכל הקדמונים ס"ל כוותי'. ועיין במהרש"א עד לקמן וזהו שהקשו וכו' כצ"ל. וע"ש עוד עד וכ"נ שזה דעת רש"י ולקמן (דף ל"ב ע"א) ברש"י ד"ה כר' נחוניא הוכיח דרש"י לא ס"ל כחזקי' וכ"כ כאן ברש"י ד"ה את יום ע"ש: (שם) ד"ה ר' נחוניא וכו' הקשה ריב"א וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דלדבריו איך שייך קו' ריב"א אחר שכתבו דהכא בשוגג איירי ואפ"ה פוטר מדתנא דבי חזקי' דהא לפ"ז תקשה בפשיטות אמאי פוטר דא"כ לא תמצא חטאת לעולם גם מ"ש דמקרי לא שב מידיעתו הוא תמוה לענ"ד דאי מקרי לא שב מידיעתו לכ"ע פטור מקרבן ומה ענין רנב"ה לזה ובאמת התוס' בשבת שם דחו פירש"י שפירש דהזיד בכלי דא"כ הוי לא שב מידיעתו ולא שייך קרבן ולא ניחא להו לתרץ דלא אתיא כרנב"ה דאין ענין רנב"ה לזה דכ"ע ס"ל דלא שב מידיעתו אינו מביא קרבן על שגגתו גם מ"ש בהזיד בחמץ אי הוי שב מידיעתו גבי הקדש הוא מחלוקת התנאים בחולין (דף ה') ובהוריות (דף י"א) וליישב קו' התוס' לפירש"י שם נלענ"ד דס"ל לרש"י כמ"ש הרמב"ם בפ"ג מה' מעה"ק ה"ד דדוקא כשהוא מפורסם והורגל לעבירה אין מקבלין ממנו קרבן על עבירה זו ואין כאן מקום להאריך בזה ודברי התוס' דהכא נלענ"ד לפרש דחיוב מיתה שהי' חייב במזיד על עבירה זו גופא פשיטא להו דאינו פוטר אותו בשוגג מקרבן דבהכי חייב רחמנא אלא דהי' אפשר לומר דמ"מ אם יש עליו חיוב מיתה גם מצד אחר פוטר אותו מקרבן על עבירה זו בין שהיתה העבירה האחרת בשוגג או במזיד דלא שאני להו כלל כמ"ש בריש דבריהם דאפילו מיירי בשוגג בחמץ פטור לכן הקשו מהתם דאיכא חיוב סקילה על הכלי ואינו פוטר אותו מחויב חטאת על האוכלין ודו"ק:

דף כט:

יוסף על פסחים דף כט/ב

רש"י ד"ה אי נימא וכו' דכר"י ס"ל וכו' עיין במהרש"א ולא הבינותי מ"ש דאתי לאפוקי מדר' יוסי הגלילי הא ר"י הגלילי לא פליג אלא דמותר בהנאה תוך זמנו ומ"מ צריך ביטול להתיר באכילה ואפשר ס"ל דלא מועיל ביטול ולאחר זמנו לא שמענו לו כלל אי ס"ל כר' יהודה או כר"ש והנכון לענ"ד דלא ניחא ליה לרש"י לפרש דר"ש קניס ע"י תערובות דלא מצינו מי שסובר כן לכן פירש האמת ואה"נ אי הוי מצינן למימר דר"ש קניס ע"י תערובות הוי מצי למימר דבמינו אוסר כר"ש אלא דמ"מ לא היו מרויחין כלום דאכתי הי' קשה שלא במינו אמאי מותר לכן ניחא ליה לרש"י טפי לפרש כר"י דאשכחן דסבר דשלא בזמנו אסור וה"נ אמרינן לקמן בגמרא ושלא בזמנו במינו אסור כר"י ולא מוקמי כר"ש וקניס ע"י תערובות דהוי משהו לרב ודו"ק:

דף ל:

תוס' ד"ה והלכתא וכו' והא דמצריך להו וכו'. עיין במהרש"א עד דע"כ האי תירוצא וכו' נ"ל דר"ל וע"כ חמץ שמו עליו והוי כאיסורא בלע וכמ"ש הר"ן בשם הרמב"ן ע"ש:

דף לא.

רש"י ד"ה דינא הוא וכו' אבל על מעות שלא היו בעין וכו'. משמע דעל מעות שהיו בעין מחיים חייל שעבודו עליהם והוא תמוה דפשיטא שגם מעות ומטלטלין שהיו בעין ביד אביהם לא משתעבדי לבע"ח ועיין בטוש"ע ח"מ סי' ק"ז ס"א ונלענ"ד דכוונתו למ"ש התוס' ד"ה באחריות דה"א יעכב לעצמו דהו"ל כתופס מחיים לזה כ' רש"י דכיון שלא היו בעין לא חייל שעבודו ולא נקרא תופס אע"פ שהיו בידו ודו"ק:

שם גמרא אא"ב למפרע הוא גובה וכו'. כ' מהרש"א אבל מטלטלין אם גבו לאו כגבו מחיים דמי ע"ש ולא ידעתי מה נ"מ במטלטלין אי הוי כגבו מחיים או לא דאפילו אי כגבו מחיים דמי וגם אפילו גבה אביהם באמת מחיים הי' נעשה לאחר מיתת אביהם מטלטלין דיתמי כמו מטלטלין שהיו שלו מעולם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה משעבדנא וכו' ונרא' לר"י וכו' עיין במהרש"א עד דב"ח דאבוהון וכו' ר"ל לוה של אביהם וכן מ"ש אח"כ שהרי ב"ח דאבוהון וכו' כאלו ב"ח דאבוהון וכו' ר"ל לוה של אביהם ולא דק בלשונו ומ"ש אח"כ משועבדים נמי לב"ח דאבוהון ר"ל מלוה של אביהם וכ"ה לשון הגמרא והפוסקים בכ"מ דב"ח היינו המלוה אכן בעיקר דבריו תמהני דאם לא חשבינן קרקע המשועבד לאביהם רק כאלו הוא ביד אביהם ל"ל להתוספות לומר דמטלטלין אין להחשיבם כאלו הם ביד ראובן הא אפילו נחשיבם כאלו הם ביד

ראובן לא עדיף מאלו היו ממש בעין ביד ראובן דחשובי אח"כ מטלטלין דיתמי גם מה שסיים המהרש"א דגובה מיניה אף מטלטלין כשאבוהון קיים משמע דאחר מיתת אביהם אינו גובה ממנו רק קרקע ולא מצאתי בשום מקום דכשבא לגבות מבע"ח של בע"ח שלו מדר' נתן לאחר מיתת בע"ח שלו שיהא חילוק בין יש לו קרקע או מטלטלין ודוקא אחר שגבו היתומים מחלקינן בין גבו מטלטלין או קרקע וכמ"ש הטור בח"מ סי' ק"ז ס"ט והנלענ"ד בכוונת התוס' דודאי לוה של הלוה שלו הוא משועבד ממש להמלוה ראשון מדאורייתא כדמשמע מכל הפוסקים בח"מ סי' פ"ו ובפרט בס"ה ובסמ"ע וש"ך בשם הפוסקים ע"ש ואין להאריך אלא דלא עדיף שעבוד שיש לבע"ח דראובן על לוה של ראובן משעבוד שיש לראובן גופי' עליו ומה שנתנם להיתומים של ראובן חשבינן לי' כאלו מכרם או נתנם להם לכך כתבו התוס' דקרקע כשהיא משועבדת לראובן חשבינן לה כאלו היא בידו כיון דאם מכרה חוזר ראובן וגובה אותה ולכך משועבדת נמי לבע"ח דראובן כן ואע"פ שמכרה לבני ראובן חוזר בע"ח דראובן וגובה אותה אבל מטלטלין אין להחשיבם כאלו הם ביד ראובן כיון דאם מכרם אין ראובן גובה אותם ה"ה בע"ח דראובן אע"ג דמיד לוה של ראובן גובה אפילו מטלטלין מ"מ עכשיו שנתנם לבני ראובן הוי כאלו מכרם וא"י לגבות מהם ואע"פ שלפ"ז קצרו התוס' מאוד בדבריהם מ"מ נלענ"ד לפרש דבריהם כן ולכאורה לפ"ז גם אחר תקנת הגאונים דמטלטלי דיתמי משתעבדי לבע"ח מ"מ גבו מטלטלין אין בע"ח גובה מהם דהא אינו טורף מטלטלין שמכר אכן בב"י הביא שם בשם ת' הרשב"א דהשתא אפילו גבו מעות גובה מהם ופסק כן בש"ע ס"א ומדלא ביאר דהתוספות חולקים ע"ז משמע דס"ל דאין דינם כלוקחים אלא כיורשים ובקרקע הוי כאלו הי' ביד בע"ח דאבוהון ולכן לא הוי כמו קנו יתמי קרקע אלא כאלו בא לידם קרקע של הבע"ח אבל מטלטלין כיון דאלו מכרם או נתנם הלוה א"י ראובן להוציא ממנו אין להחשיבם כאלו הם ביד ראובן וממילא אין נחשבין כאלו הם ביד בע"ח דראובן ולא באו להיורשים מבע"ח דראובן אלא עתה בשעת גבי' ירשו מראובן לכן הוי מטלטלין דיתמי אבל השתא דמטלטלין דיתמי משתעבדי הוי כאלו יורשים מטלטלין המשועבדים לבע"ח דאביהם לכן גובה מהם ומה שהכריחם לזה ולא כתבו בקיצור דקרקע הוי כאלו הוא של אביהם אבל מטלטלין אע"ג דהוי כאלו הוא של אביהם הוי מטלטלין דיתמי משום דכיון דמשום דר' נתן אתינן עלה לא שייך לומר דהוי כשל אביהם אלא כבע"ח דאביהם וכמו שכתבו כל הפוסקים לכן הוכרח לחלק כן כנלענ"ד ודו"ק:

דף לא:

ד"ה שקונה וכו' וכולה שמעתא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד בלא"ה אי אפשר לאוקמא מתניתין מטעם אחריות דמ"מ תקשה רישא נכרי שהלוה את ישראל על חמצו אמאי מותר בהנאה הא אע"פ שקבל עליו הנכרי אחריות עובר עליו המפקיד כדאיתא בא"ח ס"ס ת"מ. ועיין בפ"י שנסתפק בחמצו של עכו"ם ברשות ישראל וקבל אחריות אי אסור בהנאה ומשמע מדבריו דלפי מ"ש המ"א שם ס"ק א' שמותר להחזירו להעכו"ם אינו אסור בהנאה והוא תמוה בעיני דאדרבה מדברי המ"א מבואר דאסור בהנאה אלא דאפ"ה מותר להחזירו להעכו"ם משום דאמרינן באיסורי הנאה הרי שלך לפניך וכמו שסיים המ"א שיש לחוש שלא ימכרנו העכו"ם לישראל ויכשל הישראל בחמץ שעבר עליו הפסח וע"ש בח"י ודו"ק:

דף לב.

רש"י ד"ה כר' נחוניא בן הקנה וכו' דאי שגג בחמץ והזיד בתרומה מאי חומש איכא. עיין במהרש"א וכוונת רש"י לפרש אמאי נקיט תרתי תרומה וחמץ ומפרש דחמץ נקיט לרבותא דרישא דחמץ בפסח בר דמים הוא ושוגג דרישא ע"כ דשגג בשתיהן דאי הזיד בתרומה וס"ל לרנב"ה מיתה אינו פוטר מתשלומין מאי חומש איכא ובהזיד בחמץ פשיטא דפטור לרנב"ה וממילא נוכל לפרש סיפא דהזיד בתרומה אע"פ ששגג בחמץ ואשמעינן דאפ"ה פטור לרנב"ה ולהכי נקיט תרומה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה דבר וכו' אע"ג דבכ"ע וכו'. נ"ל דכוונתם אפילו שהיה שעת הכושר להחמץ שרוצה עתה לשלם ואע"ג דס"ל לראב"י שישלם דוגמת מה שאכל יכול לשלם מה שהי' לה שעת הכושר שהרי גם מה שאכל ודאי הי' לו שעת הכושר מדחל עליו שם תרומה וא"כ יכול לשלם דוגמתה ונתיישבה קו' גליון הש"ס דהא א"א בגוונא אחרינא דודאי אפשר לשלם מה שלא הי' לה שעת הכושר אלא שהקשו דהא יכול נמי לשלם מה שהי' לה שעת הכושר ואמאי פטור לגמרי ודו"ק. וע"ש במהר"ם עד להיות קודש וא"נ אית לן וכו' כצ"ל:

דף לב:

לב/ב

ד"ה ואין נתינה וכו'. עיין במהר"ם עד להקשות אדנילף מתרומה דבכזית נילף ממתן בהונות ולא מתרומות דהא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מעילה וכו' מיהו קשה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד והנכון בזה וכו' ולא הבינותי דבריו דאמאי ניחא ליה טפי למימר דאע"ג דשניהם באזהרה אפ"ה שבועת העדות

והפקדון חמירי וחייב בהו על המזיד כן ה"נ מצינו למימר דאע"ג דשניהם באזהרה אפ"ה שבועת העדות והפקדון קילי ויש לזדונן כפרה ונלענ"ד דס"ל להתוס' דאע"ג דהא דמביא על הזדון הוא משום קילא דיש לזדונן כפרה מ"מ עכשיו חומרא הוא לדידיה שצריך להביא קרבן לכן לענין מילף לקולא ולחומרא מקרי חומרא וילפינן טפי שיביא קרבן לחומרא אע"ג דחומרא ההוא אתי מטעם קולא וכה"ג אשכחן בלקוח בכסף מעשר שני דאמרינן שהוא חמיר ממע"ש שאין לו פדיון משא"כ מע"ש וכמ"ש התוס' לקמן (דף ל"ח ע"א) ד"ה ר' יהודה אע"ג דמטעם דלא אלים למתפס פדיונו הוא ע"ש. ומה שהקשה עוד דהיאך ס"ד למילף ממעילה וכו' אפשר לומר דס"ל להתוס' שיש איזה היקש להקיש אשמות זה לזה ואין משיבין על ההיקש או ע"כ נאמר דקושייתם למאי דלא ס"ל בגמרא טעמא דהיא הנותנת ודו"ק:

דף לג.

ד"ה ומינה וכו'. דנילף מתרומה שלא יצטרף. עיין מהרש"א ומהר"ם ולענ"ד אפשר לומר דמתניתין דצירוף את המעילה היינו בשוגג ולא במזיד ובשוגג לא שייך חיוב מיתה ודו"ק:

שם):

ד"ה נתכוין וכו' ר"ת מפרש וכו'. לפ"ז דכוותיה במעילה צ"ל שנתכוין להתחמם בגיזי חולין ונמצא שם קודש וצ"ל דמשכחת לה שוגג גמור כשידע שהם קודש וסבר דמותר להתחמם בקודש. וע"ש במהר"ם עד דוקא שאינו מתעסק פטור היינו נמי בדבר אחד כצ"ל. ועיין במהרש"א בגמרא לא אם אמרת וכו' ויש לדקדק וכו' וי"ל וכו'. וה"ה שהי' יכול לומר כל זה למר בריה דרבינא לענין שאין מתכוין ודו"ק:

שם ד"ה תתן לו וכו' דלהנך תנאי וכו'. הקשה בגליון הש"ס הא בלא"ה איסורי הנאה לאו דידי' נינהו ע"ש ולענ"ד אפשר דס"ל לר"י כשיטת הריטב"א רפ"ג דסוכה דאיסורי הנאה מקרי דידי' ע"ש והארכתי בזה בעזה"י בפ"כ ח"ד אות ה' ע"ש ודו"ק:

דף לג.

ד"ה אמר קרא וכו' וא"ת וכו'. הקשה מהרש"א הא כל טבל אסור בהנאה של כילוי ע"ש ולענד"נ דעת התוס' דדוקא בשאר טבל בין טהור ובין טמא אסור בהנאה של כילוי דמ"מ מצווין לשמרו משא"כ בחמץ דאין מצווין לשמרו מותר אפילו בהנאה של כילוי ועוד שהרי לולי דבב' תרומות הכתוב מדבר היינו אומרים דטבל טמא מותר בהנאה של כילוי כמו תרומה טמאה דדוקא בטהורה יש חילוק בין קודם הרמה לאחר הרמה ולא בטמאה וממילא בחמץ דלא איירי בי' קרא הוי קודם הרמה כלאחר הרמה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה קסבר משקין וכו' דלא היה שם משקה וכו' ואין צירוף וכו'. לכאורה תמוה כמ"ש הצל"ח ומדברי מהרש"ל נראה דהאי ואין צירוף וכו' לא הי' כתוב ברש"י ורש"ל הגיהו מפירושים מדוייקים ואפשר לומר שבפירושים אלו לא הי' כתיב מ"ש לפנינו דלא הי' שם משקה וס"ל דאין זה מספיק כלל דאע"פ שלא היה עליו שם משקה מ"מ לא מסתבר שאינו לא אוכל ולא משקה דודאי אוכל הוא אלא שאינו אוכל אחד עם הזגין אלא אוכל בפ"ע לכן לא גרסי דלא הי' וכו' אלא ואין צירוף וכו' וכן הוא כוונת מהרש"ל והמדפיס לא הבין ועירב שני הגירסאות יחד אכן גם מ"ש רש"י ואע"פ שמשקה מקבל טומאה בכ"ש אינו מובן דממ"נ אם סבר דחבריו מצטרפין עמו למה לו לומר שמקבל טומאה בכ"ש הא ע"י צירוף יש רביעית ואם סבר דאין מצטרפין מה בכך שמקבל טומאה בכ"ש מ"מ הא כל שהו לא נגע אלא בזג א' לכן נלענ"ד דס"ל לרש"י דהזגין מצטרפין לטמא כדאמרינן ביותר מכביצה כיון שיצא טפה ראשונה נטמאת בכביצה אע"פ דמסתמא לא נגעה טפה זו בכל הזגין אע"כ הזגין כיון שנוגעין זה בזה מצטרפין יחד אלא המשקה שבתוך הזגין לא מצטרפין לפי שאין משקה שבתוך זג זה נוגע במה שבתוך זג זה לכן כתב רש"י מתחלה אע"ג דמשקה מקבל טומאה בכ"ש דלא היה שם משקה עליו אלא אוכל וס"ל השתא דאוכל צריך שיעור לקבל טומאה ואין צירוף חבריו עמו דזג זה לא נגע במשקין שבחברו דאלו נגעו כל הזגין בכל המשקין היו מצטרפין ומ"מ למ"ש רש"י אח"כ ד"ה בכביצה בשם הת"כ דאוכל מקבל טומאה בכ"ש ע"כ צ"ל דמה שבתוך הזגין לא חשיב אוכל וא"ל לטעם דאין צירוף חבריו ודו"ק:

דף לד.

תוס' ד"ה בשליקתא וכו' ואומר ר"ת וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם מ"ש איך יפרש רב הונא משנה זו דתרומות ומ"מ צריך טעם לר"ה אמאי אוסר כשהן כבר מאוסות ואפשר דכיון שאין דרכם לימאס גזר אטו שאינם מאוסות: (שם)

ד"ה טהרו מלטמא וכו' דתנן במסכת בכורים וכו' עיין מהרש"ל ומהרש"א ודברי מהרש"ל בשם הרמב"ם סתומים ובדברי הרמב"ם שם מבואר שמפרש דבכורים הוי דבר שיש לו מתירין ואוסרין תערובתן בכ"ש וכ זרע התערובות של הבכורים אסורים הגידולין בירושלים מלאכול בתורת חולין כיון שיכולין לאכלן בתורת בכורים הוי דשיל"מ ואף לזרים שאסורים לגמרי מ"מ כיון דהוי דשיל"מ גבי כהנים אסורים גם לזרים. ומ"ש מהרש"א ולענין שאוסר בכ"ש וכו' אינו ענין לכאן דלפיר"ש לא מיירי כאן מתערובות אלא אגב מייתי כל דברי ר"ש. ומ"ש התוס' לעיל וטעמא לפי שמדאורייתא וכו' הלשון דחוק ונ"ל דצ"ל שמדאורייתא אין תרומה ומעשר נוהג בהם לכן חייבים וכו' ודו"ק:

שם ד"ה למהלי וכו' בדם ובבעלים. נ"ל דמ"ש בבעלים ע"כ אין ר"ל שנטמאו הבעלים כמ"ש רש"י ע"ב ד"ה ובבעלים דזה לא שייך אלא בפסח דנאכל למנוייו אבל חטאת נאכל לכהנים ולא שייך לומר שנטמאו כולם ואי מתו הבעלים דהוי חטאת שמתו בעליה אם מתו קודם זריקה לא הי' נזרק הדם ואם מתו אחר זריקה כיון שנזרק הדם בהכשר לא שייך שיפסול אח"כ ושפיר נאכל הבשר אם לא שמתו הבעלים קודם שנזרק והכהן לא ידע וזרק הדם וגם בזה צ"ע דאפשר דהוי פסול בגופו כיון שנזרק הדם בפסול כמו פגול לכן נ"ל דבבעלים שיגרת לישנא הוא ועיקר קושייתם דלמא היינו בדם ודו"ק:

דף לד:

רש"י ד"ה אף אנן וכו' ואפילו בקדושת פה. כ' מהרש"א לא ידענא מנ"ל דאפילו בקדושת פה ע"ש ולענ"ד נראה לתרץ דבמי חטאת לא שייך קדושת כלי דלא בעינן כלי שרת בחטאת אלא כיון דלשם חטאת מלינהו הוי כקדושת פה וכמ"ש רש"י ד"ה הקדישן בכלי שרת דמלאן בכלי חול לשם חג הוי כקדושת פה וכאן לא שייך לומר דקדושת פה דידהו כקדושת כלי דמיא כמו גבי תרומה דבתרומה חל עלי' שם תרומה אבל גבי חטאת עדיין חולין הוא ולא עדיף מקדושת פה ואפ"ה עביד בהו מעלה דליבעי חיותן בכלי וה"ה הכא גם בקדושת פה עביד מעלה דלא יועיל זריעה ודו"ק:

דף לה:

תוס' ד"ה מי פירות וכו' ואפילו אם משימין וכו'. עיין במהרש"א עד אבל אי מי פירות וכו'. ר"ל כיון שנתחמצו השעורים ע"י דברים המחמיצים לחוד דהא בין מי פירות ובין מים מחמיצין ואע"ג דמי פירות אין עושין חמץ גמור מ"מ עם מים עושין השעורים חמץ גמור משא"כ אי מי פירות אין מחמיצין כלל ע"כ גם עם מים אין עושין חמץ גמור כנ"ל בכוונתו אכן לענ"ד אפשר לפרש בפשיטות דהא בגמרא אמרינן אין חייבין על חימוצו כרת ומשמע אבל חמץ נוקשה הוי וא"כ אי מי פירות לחוד מחמיצין מיירי כאן במי פירות לחוד אבל עם מים הוי חמץ גמור אבל אי מי פירות לחוד אין מחמיצין כלל ע"כ מיירי כאן עם מים ואפ"ה אין חייבין כרת ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה דמאי וכו' א"נ וכו'. והא דצריך לקמן קרא דלא תאכל עליו חמץ וכו' עיין בתוס' סוכה (דף ל' ע"א) ד"ה משום ועמ"ש בעזה"י בפתיחה כוללת ח"ד אות ה' ואין להאריך כאן:

דף לו.

תוס' ד"ה עוני וכו' דהתם סמכינן אקרא וכו'. נ"ל דר"ל דסמיך כפת תמרים לפרי עץ הדר מה אתרוג אחר אף לולב אחד ואפשר דצ"ל דהתם סמכי' אקרא:

שם גמרא ור"ע האי דקרינן בי' עוני וכו'. משמע דלא חזר ממה דאמר לעיל לר"ע עני כתיב דאלו היה כתיב עוני הוי תרווייהו באנינות וכדשמואל אלא כיון דכתיב עני לא דרשינן לשון אוני ומדקרינן עוני דרשינן כדשמואל ומשמע לי' טפי לדרוש הקרי לכדשמואל מלדרוש לשון אנינות ודו"ק:

שם תוס' ד"ה במקום וכו' במנחת מאפה תנור מיירי וכו'. הלשון דחוק דהא כל המנחות קתני אלא ר"ל שגם מנחת מאפה תנור בכלל ואמנחת מאפה תנור קשה להו מנ"ל שנבללת בעזרה כיון דא"צ כלי משא"כ מחבת ומרחשת ניחא להו כיון שצריך מחבת או מרחשת שהם כלים ע"כ בלילתן בעזרה. ועיין במהרש"א עד ה"נ מדת היבש נתקדשה וכו' כצ"ל נ"ל:

דף לו:

ד"ה פרט לחלוט וכו' לקמן מיירי וכו'. עיין במהרש"א ומבואר מדבריו דחלוט לא נאפה כלל לא בתנור ולא באילפס ומחלוקת ר"י ור"ל לא קאי אלא אסופגנין ודובשנין ואיסקריטין וכ"כ הר"ן בשם רבינו אפרים ע"ש אכן מלשון רש"י (דף ל"ז ע"א) ד"ה ר"ל אכולהו קאי משמע דקאי גם אחלת המסרת דהיינו חלוט והיינו דנחלט מתחלה ואח"כ נאפה לר"ל כדאית לי' ולר' יוחנן כדאית ליה ומדלא נחלקו התוספות עליו משמע דמודו ליה ונ"ל לפ"ז דמלשון ריש לקיש דאמר הללו מעשה אילפס הן ור' יוחנן דאמר הללו שעשאן בחמה משמע דסתם חלוט כן הוא לכן סתם בברייתא חלת המסרת דהיינו חלוט ולא חילק כלל דסתמא הוא לר"ל כדאית ליה ולר"י כדאית ליה לכן לא משמע להו לאוקמא חלוט דהכא בהרתיח ולבסוף הדביק דלא הוי קרי לה חלוט סתמא משא"כ הנך ברייתות דקתני בהו מעשה אילפס שפיר מפרש בהרתיח ולבסוף הדביק והנך דינים דע"י משקין לא איירינן בהו כלל עדיין עד לקמן (דף ל"ז ע"ב) שחידש ר"ת דינים אלו כנלענ"ד:

שם א"נ הכא בדהדר אפייה בתנור. נ"ל דר"ל ומיירי תרווייהו בבלילתו עבה ולפי מ"ש אח"כ בשם ר"ת דבפרק החולץ מיירי בבלילתו רכה נמצא דלתירוץ א' דהכא בבלילתו עבה הוי לחם ולא לחם עוני ובזה מיירי כאן ואין חילוק בין הדר אפייה בתנור או לא ובבלילתו רכה בלא הדר אפיי' בתנור לא הוי לחם כלל ובזה מיירי ההוא דלקמן ובהדר אפיי' בתנור הוי לחם עוני ובזה מיירי ההוא דפרק החולץ ולתירוץ ב' דהכא בבלילתו עבה ואפיי' בתנור הוי לחם ולא לחם עוני ובזה מיירי כאן ובלא אפיי' בתנור לא הוי לחם כלל ובזה מיירי ההוא דלקמן ובבלילתו רכה ואפיי' בתנור הוי לחם עוני ובזה מיירי ההוא דהחולץ ודו"ק. ונ"ל דבלא אפיי' בתנור ר"ל לר"ל אלא באילפס והדביק ואח"כ הרתיח ולר"י אלא בחמה וכמ"ש לעיל ודו"ק:

דף לז.
רש"י ד"ה וכן לענין וכו' אם שחט וכו' כ' מהרש"א אבל לענין דאקרי מצה וכו' ע"ש ולא ידעתי מאי נ"מ גבי תודה במאי דאקרי מצה הא אכילה לא מעכבה וחמץ ודאי לא הוי ואין נמי אלא דקידש הלחם וכשרה התודה וכמ"ש רש"י ודו"ק:

דף לז:
ד"ה ת"ק סבר וכו' דקודם לישתן מבושלין וכו'. נ"ל דדוקא כשקודם לישתן מבושלין אבל אם מבושלין אחר לישתן קודם אפייתן ואח"כ נאפו הוי לחם למר כדאית לי' ולמר כדאית לי' ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ות"ק וכו' ותירץ ר"י וכו'. עיין מהר"ם עד ולכך הוכרח לפרש וכו' ר"ל דמוכרחין אנו לפרש כן דברי התוס' דאל"כ וכו' אבל אין דבריו מובנים לי דאמאי לא אמרינן בעיסה אחד עילאה גבר ותתאה גבר ונתבשל הקמח או לא נתבשל ודברי מהרש"א מבוארין יותר דע"כ לא איכפת לן כלל בבישול מקודם או לא ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה אמר לך וכו'. עיין במהרש"א עד דעל כרחך דמיחייבין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה דכ"ע וכו' אבל בלילתו עבה וכו'. עיין במהרש"א עד דא"כ לא הוי לחם עוני וכו' ותמהני דלא הוזכר לעיל אלא חלוט אבל שאר מעשה אילפס לא אשכחן דלא יהא לחם עוני וצ"ל דהא דלא אוקמה לעיל בעבה דסתם מעשה אילפס לא משמע ליה בלילתו עבה וכמ"ש התוס' לקמן ד"ה לחם דבלילתו קשה רגילין לאפות בתנור ודו"ק:

שם ד"ה לחם וכו'. עיין במהרש"א עד ניחא דכעין מעשה תנור וכו' כצ"ל:

דף לח.
ד"ה אתיא לחם וכו'. עיין במהרש"א עד ולא ניטל ממנו תרומת מעשר ובברייתא וכו' דפליגי אדר"מ הוי מעשר שני שלו וא"ש דלא אימעט מלכם ודו"ק כצ"ל:

דף לח:
גמרא רביעית היא וכו'. הקשה מהרש"א הא הוי מי פירות עם מים ע"ש ולא ידעתי מה קשיא ליה בפסח טפי מכל ימות השנה דבעינן מצה בתודה ואפשר דכשמקריבין התודה ניחא לי' טפי שנעשו החלות בזריזין ולא קשה לי' אלא כאן דבאמת לא נקרבה התודה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה שאינה נאכלת וכו' וד"ה ותיפוק לי' וכו' וד"ה וטעמא מאי וכו'. עיין מהר"ם וגירסא אחרת הי' לפנינו בפירש"י ודו"ק ואין להאריך:

שם תוס' ד"ה נאכלין וכו'. עיין מהר"ם עד וחלת תודה ילפינן מושמרתם אפילו וכו' כצ"ל:

דף מא.

ד"ה מאי לאו וכו' ואפ"ה קאמר וכו' עיין במהרש"א וסברתו אינה מובנת לי דאמאי ניחא ליה להמקשן שפיר לומר דבחומץ בעין יש חילוק בין נותן חומץ תחלה לנותן קמח תחלה לענין מחמע ולענין צמית לא ניחא ליה לחלק בזה וקושייתו נלענ"ד לתרץ דמשמע להו דר' יוסי לקולא פליג דהיינו דת"ק ס"ל דנתבקעו אסורות למר בלא נתבקעו ממש ולמר בנתבקעו ממש והיינו משום דממהר להחמיץ כמ"ש רש"י ד"ה נתבקעו ועיין בפ"י] וע"ז אמר ר' יוסי שורן בחומץ וחומץ צומתן וע"כ ת"ק ס"ל דחומץ אינו צומת ומדלא נתן עצה שיתן החומץ ע"ג השעורים ע"כ דאפילו בכה"ג אינו צומת ומדאמר דהי"א הוא ר' יוסי מכלל דת"ק הוא ת"ק דר"י ואפ"ה ס"ל דאינו מחמץ וא"ל דת"ק דר"י ס"ל ג"כ דחומץ צמית אלא דס"ל דנתבקעו כבר נתחמצו או קרוב להחמיץ כ"כ דלא מועיל חומץ ובלא נתבקעו מותרות בלא חומץ אבל בקמח שפיר צמית ור' יוסי או דפליג בנתבקעו דאכתי מועיל חומץ או בלא נתבקעו לחומרא דאפ"ה בעינן חומץ דהא אמרינן בגמרא דמדאמר שמואל אין הלכה כר"י נשמע דלא צמית מכלל דפסיקא להו דלת"ק דר"י לא צמית וא"כ קשה אמאי מותר בנותן קמת ואח"כ חומץ וע"כ דאע"ג דלא צמית לא מחמע ועוד י"ל דהמקשן דלעיל ידע דהחילוק בין קמח תחלה לחומץ תחלה הוא דקמח תחלה הוי חומץ לחודי' וחומץ תחלה הוי ע"י תערובות אלא דהי' ס"ל דלר' יוסי דחומץ לחודי' צמית ע"י תערובות עכ"פ לא מחמע ולת"ק דלחודי' לא צמית ולא מחמע וע"י תערובות מחמע והתרצן השיב לו דאפשר לר"י ע"י תערובות מחמע והא דלא הביאו התוס' מדאמר המקשן לר"י דע"י תערובות לא צמית ולא מחמע משום דלא אשכחן בהדיא דאמר ע"י תערובות לא צמית ואפשר ס"ל דצמית ודו"ק:

שם גמרא ר' אומר וכו' ח"ל ובשל מבושל וכו'. עיין במהרש"א עד תקשה לי' נמי וכו' ולענ"ד לת"ק אפשר לומר דמים לרבותא כתיב דלא נימא דוקא במפיגין ולא במים:

דף מב.

תוס' ד"ה לאמר וכו' אבל שאר דברים לא נ"ל דר"ל אפילו דברים שהם בעשה גרידא כגון ואכלו את הבשר בלילה הזה צלי אש וכדומה לא נימא אי עבר עליה עובר בלאו ויהי' עכ"פ לאו שא"ב מעשה ולוקה לר"י לחד מ"ד כדאיתא במכות (דף ט"ז ע"א). ועיין במהרש"א עד בהו לאמר ואין בהם לאו הבא וכו' כצ"ל:

שם גמרא תני חדא שופכן וכו' ואין שופכן וכו' ותניא אידך שופכן וכו' כצ"ל:

דף מב:

רש"י ד"ה והא תני ר' חייא וכו' ועמלן של נחתומין נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד נייר וכו':

שם תוס' ד"ה טיפולן וכו' וא"ת א"כ וכו'. עיין בהגהות הב"ח ויש שם ט"ס וצ"ל תכשיטי נשים ואם כן קושית וכו' ואזיל לשיטתו לעיל ע"א בתוס' ד"ה ר"א ועיין במהרש"א ואין להאריך:

דף מג.

רש"י ד"ה מאן תנא וכו' ותכשיטי נשים וכו'. לא ידעתי אמאי נקיט תכשיטי נשים דליתא אלא לר"א טפי הו"ל למנקט זומן ועמילן וקולו כמ"ש לקמן בד"ה ת"כ דר"י וצ"ע:

שם תוס' ד"ה ואלו נוקשה וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד משום דהתם לא נחית וכו'. ולענ"ד אפשר עוד לומר דבברייתא דלעיל דאייתי ר"נ דקתני על חמץ דגן גמור ענוש כרת משמע דוקא חמץ דגן גמור ולא תערובות ונוקשה וא"כ כבר שמעינן דאין בה כרת ואח"כ אשמעינן דאפילו תערובות בלאו כ"ש נוקשה וה"ק כרת אינו חייב אלא על חמץ דגן גמור ולא על תערובות ונוקשה ובלאו עובר אפילו על תערובות וכ"ש על נוקשה ודו"ק: (שם) גמרא לכדתניא מחמצת אין לי וכו'. נדפס תיבת מחמצת בין חצאי עיגול דמשמע לי' דלשון מחמצת משמע נתחמץ ע"י דבר אחר כמ"ש בגליון אכן מדברי מהרש"א ברש"י ד"ה לענין כרת מבואר דגרס מחמצת ויליף מזה דלא מלשון מחמצת יליף ע"ש ולדבריו צ"ל דמ"ש רש"י (בדף כ"ח ע"ב) ה"ג חמץ אין לי הוא לאו דוקא אלא ר"ל דמקרא קמא הייתי אומר דוקא נתחמץ מאליו וה"ה אם הי' כתיב מחמצת מעיקרא או לא הי' כתיב אלא מחמצת הייתי אומר כן וצ"ל דמ"ש רש"י בד"ה ור"א מדאפקיה בלשון מחמצת היינו לענין עירובו ומ"ש אח"כ בד"ה ההוא לנתחמץ מחמת דבר אחר לאו ממשמעותיה הוא והוא דחוק אלא משמע שדעת רש"י כדעת הר"ן והבעה"מ ויותר נ"ל דס"ל דחמץ משמע חמץ גמור ונתחמץ. מחמת עצמו אבל מ"מ אינו מיעוט גמור אלא ר"ל דלא נוכל למילף מיניה אלא בעין ונתחמץ מחמת עצמו אבל לשון מחמצת משמע גם תערובות ונתחמץ מחמת ד"א ומ"מ אי לא הוי כתיב אלא מחמצת הוי מוקמינן ליה בדדמי לבעין ונתחמץ מחמת עצמו ומעתה ל"ק מה שהקשה מהרש"א מהא דפריך לקמן ומאי חזית וכו' דלשון חמץ אינו מיעוט גמור אלא אע"ג דמלשון חמץ לא נוכל למילף תערובות מ"מ כשיש ריבוי נוכל לרבות תערובות וגם קושיית התוס' א"ש כנ"ל כוונת רש"י ותוס' ואפשר גם כוונת הבעה"מ והר"ן כן ודו"ק ואין להאריך:

שם תוס' ד"ה ההוא כל וכו' תימה לר"י וכו'. היינו למסקנא דגמרא דהיכי דליכא לריבויי אוכלין מרבה נאכלין א"כ האי כל השני דליכא לרבות בו אוכלין נרבה נאכלין:

שם ד"ה כמאן כר"א וכו' לא כאביי ולא כרבא וכו' ר"ל דתרוייהו לא מפרשי מקצתו להיתר מצטרף לאיסור אבל לפי' התוס' דזעירי יליף מעירובו יכול להיות שגם רבא מפרש כן וכמ"ש התוס' לעיל:

דף מד.

מד/א

רש"י ד"ה אפילו חמץ נמי דהא אמרינן וכו'. עיין בפ"י מ"ש לפרש דברי רש"י לשיטתו ולענ"ד נראה לפרש דברי רש"י בפשיטות דס"ל דעירובו היינו שאינו אוכל מן התערובות אלא כזית וכמו שמקשה אביי לרב דימי דמשמע ליה בהך דמקפה שאינו אוכל אלא כזית ודוקא לרבנן דחה רב דימי דמיירי בכזית בכא"פ אבל לר"א דמיחייב בכותח אע"ג דליכא כזית בכא"פ ע"כ היתר מצטרף לאיסור וגם ר"א מודה דלית בהו כזית בכא"פ ואפ"ה מיחייב ועיין עוד בפ"י מ"ש לרש"י אמאי צריך בבל תקטירו ב' פסוקים אחד להיתר מצטרף לאיסור וא' לעירובו ובחב"פ א"צ אלא פסוק א' ולענ"ד אפשר לומר בדרך פשוט דבאכילה לא שייך לחלק בין מעורבים לכל א' ניכר דהא ע"כ מיירי כשאוכלם ביחד דאל"כ פשיטא דאין מצטרפין כדלקמן (דף מ"ה ע"א) וא"כ ע"כ נתערבו בלעיסה ובבליעה אבל בהקטרה לא שייך זה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לענין וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א וכ' הצל"ח דלא ידע שותא דידי' דלתירוץ התוס' כל דחמץ אצטריך לתערובות ולאיסורא ע"ש ואנכי שותא דהצל"ח לא ידענא דהא משמע דר' יוחנן לא ס"ל כר"א ולחכמים תערובות חמץ מדרבנן ודברי מהרש"א מבוארין דהתוס' הקשו דהא ר' יוחנן דריש כל לכן גם כאן אמאי לא דריש וע"ז הקשה מהרש"א דאפשר גם כאן דריש לחצי שיעור היכי שהוא בעין וליכא למימר דלזה לא צריך קרא דלמדנו משם א"כ גם לתירוצם קשה דנילף משם ומ"ש ויש ליישב אפשר לפרש בכמה דרכים ואין להאריך:

שם ד"ה מקום וכו' והואיל דלא וכו'. עיין במהרש"א עד כמ"ש לעיל בפרק כ"ש (דף ל"ג ע"ב) כצ"ל:

דף מד:

ד"ה וה"ה וכו' שהגדל מן הגפן וכו'. עיין במהרש"א עד אין היתר לאיסורו נ"ל דצ"ל יש היתר לאיסורו ור"ל דהתוס' שם כתבו דמהאי טעמא דהגדל מן הגפן ומן השבולת אח"כ מותר נקרא יש היתר לאיסורו ולא כמ"ש התוס' כאן דנקרא מהאי טעמא אין איסורו איסור עולם או ר"ל דמהאי טעמא הוי כלאים אין היתר לאיסורו ולא כמ"ש התוס' כאן

דמהאי טעמא הוי איסורו איסור עולם ויש היתר לאיסורו ואין היתר מפרש ר"י כאן בפירוש ב' על הפרי ודו"ק:

שם ד"ה ורבנן מבשר וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א עד ואסור בהנאה. הנה מהאי טעמא דאסור בהנאה לכאורה א"א למילף שאר איסורין שבתורה שמותרין בהנאה מבב"ח וצ"ל דלא משמע לי' מחמת חומרא זו לחוד דלא נילף מבב"ח ולא נקטי' אלא בצירוף לשאר חומרות וכן אח"כ בד"ה אלא יליף לא הקשה הר' יוסף אלא משום. שאין איסורו איסור עולם ויש היתר לאיסורו כנ"ל:

דף מה.

רש"י ד"ה מיצרך צריכי וכו' דוקא הני קאמר כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה משום וכו' תימה לרשב"א וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק שה לדבריהם וכו' ועוד קשה וכו'. ולענ"ד כל זה נכלל בקו' רשב"א דע"כ מדלא קאמר נזיר וחמץ יש איזהו תירוץ דלא דריש ר"ע כל גבי חמץ וה"ה גבי בל תקטירו וממילא נתיישבה קו' מהרש"א ודו"ק:

שם ד"ה ורבנן וכו'. עיין מהר"ם עד וע"ק דשם בנזיר וכו' ומשני מאי צריכותא וכו' כצ"ל:

דף מה:

ד"ה כופת שאור וכו' ונראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד לכלי והכי תנן וכו' כצ"ל. ע"ש עד ובא ר"י בעל התוספות לומר לרשב"א וכו'. נ"ל דר"ל וה"ה לת"ק לאפוקי מידי חמץ ונקט לרשב"א אע"ג דלאפוקי מידי חמץ א"צ אלא מחשבה וגם כדי לפרש דברי הפסקי תוס' ודו"ק:

שם רש"י ד"ה בית ועליי' וכו' וחיישינן דכניש כיבודי. נ"ל דהוא ס"ד ותיבות בית ואכסדרא מיותר:

דף מו.

רש"י ד"ה בפסח דכזית וכו' ובפחות מכזית וכו'. כ' מהרש"א וה"ה דהוי מצי לאוקמא וכו' ע"ש ונ"ל דקאי גם לאוקימתא דאביי ורבא אלא משום דרש"י כתב כאן בפירוש דבפחות מכזית בקפידא תלי נקט לה הכא ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה ולתפלה וכו' הא אמרינן בברכות וכו'. עיין מהר"ם ומ"ש דלהתפלל בעשרה אפילו בעידן צלותא צריך לילך ד' מילין נ"ל דאין כוונתו אפילו יעבור זמן תפלה דזה לא מסתבר ועוד דמסתמא הצבור לא יעברו זמן תפלה וכשלא יגיע שם עד אחר זמן תפלה ישלימו הגבור תפלתם קודם שיגיע לשם אלא ר"ל שהגיע זמן תפלה ומ"מ יש שהות שיגיע למקום הצבור בתוך הזמן ואז יתפללו הצבור ומשמע אבל למים אפילו לא יעבור זמן התפלה לא ימתין כשהגיע זמן

תפלה ואין כן דעת הטור בסי' צ"ב אלא דאפילו לפירש"י צריך להמתין כשלא יעבור זמן תפלה וע"ש בב"י ובדרישה מ"ש לתרץ דס"ל להטור דלאחריו אין לחזור כל אמים ולפניו ילך כל זמן שלא יעבור הזמן ואין שיעור לדבר וכן כשיושב בביתו אין לו לילך כלל ע"ש ונ"ל דלדבריו ה"ה כשרוצה ללון לא ילך כלל וע"ש בש"ע ס"ד ובא"ר שם ואין להאריך:

דף מו:

ד"ה הואיל וכו' הקשה וכו' משום הואיל דכל חדא וכו'. המפורשים כתבו דהיינו לרמי בר חמא (דף מ"ח ע"א) אבל לרב פפא מותר בלא הואיל ואמת כן משמע מדברי רש"י שם ד"ה אלא דבעידנא ע"ש אכן לענ"ד אפשר לומר דהתוס' ס"ל שגם לר"פ הוא מטעם הואיל אלא שמחלק בין הואיל זה להואיל דרב חסדא ורבה ואפשר לומר שגם מ"ש רש"י דכל חדא וחדא חזי לי' בלאו הואיל ר"ל דאכל חדא בפ"ע א"צ הואיל ובזה לא דמי לר"ח ורבה דשם גם אכל חדא בפ"ע צריך הואיל אבל הא דשרי לאפות כולן הוא מטעם הואיל דכל חדא חזיא לי' ודו"ק:

שם כיון דאופין אותן קודם יו"ט וכו'. הקשה מהרש"א דבנאפה נמי כדרכו בע"ש וכו' ע"ש ולא הבינותי דהתוס' נקטו יו"ט משום שתי הלחם דהקרבתן ביו"ט של עצרת ואופין אותן כדרכן עיו"ט ואין נפסלין בלינה דאין התנור מקדשן ואפ"ה אסור לאפותן ביו"ט ולא אמרינן אם רוצין מותר לאפותן בעיו"ט ואם רוצים מותר לאפותן ביו"ט משום הואיל ודו"ק: (שם) ורשב"א פי' וכו'. עיין במהרש"א עד דלפי מה דבעי למימר השתא וכו'.

ולענ"ד ע"כ תרוייהו צריכי דאיסור חמץ תלוי בהואיל אי בעי מתשיל עלייהו והיתר אפיי' בהואיל דכל חדא חזי' לי' לר"א ולר"י הוא להיפך וכן משמע מפירש"י כאן שפי' לר"א ואע"ג דאיכא חדא דלא חזיא משתריא דכל חדא וחדא וכו' ולר"י פי' אבל על אפייתה עובר דאיכא חדא דלא חזיא לי' דאל"כ נימא לר"א דאסור לאפותה ותטיל למים או לא יאפה עיסה כלל ביו"ט של פסח ולר' יהושע נימא דאם רוצה לא תקרא שם עד שתאפה ולכן לקמן דמדמי לה למחלוקת ר"ח ורבה דמיירי בהיתר אפיי' נקיט הואיל דכל חדא חזיא לי'.

וכ"מ מדברי רש"י שם ד"ה ור' יהושע ע"ש.

והנה לפי' המפורשים דלעיל גם דברי רשב"א קאי לרב"ח אבל לר"פ לא קשה כלל דלא ס"ל כלל להתיר ע"י הואיל ולמ"ש לעיל בעזה"י קאי גם לר"פ ודו"ק. ועיין מהר"ם ד"ה ואר"י וכו' עד רק כרב פפא וכו' ובד"ה דלא בעינן צירוף וכו' פי' מטעם זה וכו' כצ"ל:

דף מז.
רש"י ד"ה ביו"ט מיבעיא וכו' ובהני ליכא למימר הואיל וכו' נ"ל דר"ל דאפילו הואיל לא שייך מה"ט כ"ש דבלא הואיל אין להתיר מהאי טעמא גופא ודו"ק:

דף מז:
מז/ב
תוס' ד"ה כתישה וכו' בארעא דיליה וכו'. לא ידעתי אמאי נקטו דוקא בארעא דיליה בלא מתכוין לחרוש הול"ל במתכוין גם לחרישה ואפילו בארעא דחברי' ודו"ק:
שם דכיון דמשום יו"ט אסור משום וכו' כצ"ל:
שם ד"ה ועייל וכו' תימה לר"י וכו'. לכאורה הי' אפשר דס"ל לתנא אין איסור חל על איסור אפילו בכולל ולא חל איסור נבלה על גיד ובב"ח מיירי שאכל גם החלב אלא דלאוקימתא דעייל נבלה ר"ל וס"ל דאיסור חל על איסור אבל לשאר אוקימתות ס"ל אאחע"א אלא דלא משמע להו שיסבור התנא אאחע"א אפילו בכולל ודו"ק:
שם ד"ה שה ולא הבכור וכו' דכתיב בי' שה תמים וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א והגהות הב"ח ולפי פי' מהרש"ל והב"ח דמאחת ממעט כן הי' יכול לומר גם לפירש"י דמיירי בעולה אבל לפי' מהרש"א לא שייך אלא לפיר"י ודו"ק:
שם ד"ה שה ולא בכור וכו' דנפקא לן ממסת וכו' כצ"ל:

דף מח.
רש"י ד"ה אבל הכא וכו' וה"פ ר"א סבר שרי לאפותה וכו'. ר"ל ומודה ר"א דאין מוזהר עליו ושרי להניחה עד הערב אלא דס"ל דאם רוצה לאפותה שרי או דפליגי אי טובת הנאה ממון ודו"ק:
שם
ד"ה מלתא דקשיא וכו' אפ"ה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דר"א ודאי לא אסיק אדעתי' דר"י לית לי' הואיל כמו דלא אסיק אדעתי' דס"ל לר"י טובת הנאה אינה ממון והי' ס"ל לר"א בפשיטות טובת הכאה ממון ואמרינן הואיל ור"י אע"פ שהי' יכול להשיב לו דלית לי' הואיל ומוטב לעבור על ב"י עדיפא השיב לו דליכא ב"י כלל דס"ל טובת הנאה אינה ממון ודו"ק:

דף מח:
רש"י ד"ה ככרות של בבל כו' אבל כעכין לא. לכאורה היינו כריב"ל ולא מסתבר שיחלקו האמוראים בפלוגתא דתנאי ונ"ל דרשב"ג לא ס"ל דסל ותנור מצרפן אלא דוקא נשיכה בעינן וזה כוונת רש"י אבל כעכין לא אפילו בסל וכשנושכות מצטרפות בלא סל וריב"ל

ור"ח פליגי אליבא דר"א דריב"ל ס"ל דר"א תרתי בעי נשיכה וצירוף סל ור' חנינא ס"ל דבחד סגי ודו"ק: (שם) ד"ה מקטפת היא אופה וכו' ולא היתה מספקת אלא כמלא תנור. נ"ל דתיבת אלא מיותר ור"ל שלא הי' די לאשה אחת כמלא תנור והיתה לחזור חלילה וללוש עוד:

דף מט.
תוס' ד"ה לשבות וכו' ונראה לר"י וכו' כ' מהר"ם ר"ל שיש בו מצוה קצת ע"ש ולא ידעתי מנ"ל לומר כן הא אפשר לפרש דר"י לא מפרש כלל בעירוב אלא שהולך לשבות ר"ל להיות שם ביו"ט אבל ההליכה הוי הכל בי"ד וזה לא כפי' הרא"ש ע"ש ודו"ק:

דף מט:
גמרא ולא ישא יהודית בת ע"ה ואח"כ ארשב"נ אר"י יהודי ע"ה. נ"ל שתיבות יהודית יהודי מיותר:

דף נ:
רש"י ד"ה מן המנחה ט' שעות ומחצה. עיין מהרש"ל ומהרש"א ועיין בב"י א"ח סי' רנ"א ודו"ק ואין להאריך:

דף נא.
תוס' ד"ה אי אתה וכו' דוקא בבני המדינה וכו'. כ' מהר"ם ר"ל מדינת הים וכוונתו כדאמרינן לקמן בני מדינת הים ככותים דמי ומ"מ היא לאו דוקא כדאמרינן נמי לעיל בבני חוזאי:
שם ד"ה רבה בב"ח וכו' ק"ק וכו', עיין במהרש"א ולענ"ד לק"מ דלאביי משכחת לה שניהם חומרי המקום שיצא משם וחומרי המקום שהלך לשם מבבל לבבל ומא"י לא"י דלא כייפי זה לזה אבל לרב אשי לא משכחת לעולם שניהם יחד דאי דעתו לחזור אין נותנים עליו אלא חומרי מקום שיצא משם ואי אין דעתו לחזור אין נותנים עליו אלא חומרי מקום שהלך לשם וע"כ לצדדין קתני ודו"ק:

דף נא:
פסחים דף נא/ב
ד"ה כל הספיחים וכו' דכתיב ולבהמתך וכו'. עיין מהר"ם עד ות"ל משם דאסור וכו' כצ"ל:
שם וסברי איסור ספיחים דרבנן. כ"ה בברייתא דת"כ שהביא הר"ש פ"ט דשביעית מ"א שגם לרבנן אסירי מד"ס ע"ש:

שם ולא משמע הכי. כ' מהרש"א דהיינו מהירושלמי שהביאו התוס' לעיל ד"ה אני ראיתי ע"ש ולענ"ד אין ענין הירושלמי לכאן דהירושלמי קאי אמתניתין דהתם דמוקי לה בספיחי ששית שנכנסו לשביעית. וכ"ה בירושלמי שם פ"ט דשביעית מ"א וכן הביאו הר"ש שם ולא גרסינן שם ספיחי כרוב וכן בפ"א דברכות ה"א שהביא מעשה זו לא נזכר אלא ספיחים סתם והתוס' כאן כתבו ר"ש בן יוסי בן לקוניא דמיירי בספיחי כרוב של שביעית במוצאי שביעית ובאמת לפי זה נוכל ליישב תמיהת ר"י דלעיל דיכול להיות דר"ש לא אכל ספיחי ירקות בשביעית ור"ש ב"י בן לקוניא ראה שאכל ספיחי כרוב של שביעית במוצאי שביעית ור"י הקשה לעיל קודם שידענו חילוק זה או אפשר דהא בהא תליא דכיון שאכל ספיחי כרוב במוצאי שביעית ה"ה ספיחי שאר ירקות בשביעית כתמיהת ר"י ומ"מ לא משמע להו דעובדא דר"ש בר"י בן לקוניא הי' במוצאי שביעית ודו"ק:

שם דכשיראו אותם גדולים וכו'. משמע דר"ל דכיון שהם גדולים ובודאי גדלו גם בשביעית יסברו שלקטם בשביעית אבל בספיחי כרוב דאפשר שגדלו אחר שביעית לא ידעו כלל שגדלו בשביעית ולא יסברו שלקטם בשביעית ובאמת כשלקטם אחר שביעית אע"פ שגדלו בשביעית מותרים כמ"ש הר"ש פ"ו דשביעית מ"ד שנתבטל האיסור בהיתר:

שם אבל לרבנן דפליגי עלי' ליכא למיגזר. עיין במהרש"א ומ"ש דבשאר ספיחים נמי בכדי שיעשו ר"ל בתוך כדי שיעשו ומ"מ אין דבריו מובנים לי אי מיירי אחר הביעור מה זה שכ' ליכא למיגזר בי' ספיחי כרוב הא אחר הביעור אסירי מדאורייתא ועוד מה זה שסיים לר"ע יש לגזור בי' אף בספיחי כרוב קודם ביעור ואי מיירי קודם ביעור א"צ לאריכות והיא תירוץ אחד מתירוצי מהרש"ל דקודם ביעור לר"ע אסור מדאורייתא ולרבנן מדרבנן ונ"ל דכוונתו דכיון דבאמת מותרים כיון שנלקטו בשמינית ולא אסירי אלא משום שיסברו שליקטו בשביעית ומש"ה לרבנן כיון דאפילו אי הוי נלקטו בשביעית לא הוי אסירי מדאורייתא אלא אחר הביעור לא גזרו אפילו אחר הביעור אבל לר"ע כיון דאי הוי נלקטו בשביעית הוי אסירי מדאורייתא אפילו קודם הביעור גזרו גם על הנלקט בשמינית לר"ש בשאר ספיחים ולרבנן גם בספיחי כרוב ומ"ש מהרש"א דהיינו לאכול בז' נ"ל דר"ל שגם תיכף בז' אסור וה"ה בח' קודם ביעור כנלענ"ד ודו"ק: (שם) דבשמעתין משמע לכ"ע וכו'. ר"ל לר"ע מדאורייתא ולחכמים מדרבנן: (שם) ד"ה כגון אנא וכו' אלא מפרש ר"ת וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה ובגליון הש"ס מתרץ קושייתו לנכון ע"ש. עוד נלענ"ד לתרץ שהלך לשם מוצאי יו"ט ראשון והגיע לשם ביו"ט שני וההליכה אין איסור שהרואה אותו בכ"מ אומר בתוך התחום הוא א"נ לפי מה דמספקא לי' במדבר

גם על ההליכה מספקא לי' ועדיין לא הלך אלא הוא גופי' מספקא ליה ושואל אם מותר לילך ולעשות מלאכה במדבר א"נ אפשר לומר דבתוך התחום הי' והשלוחין לא הגיעו למקומו אלא ביו"ט שכבר הלכו שיעור תחום ולא היו יכולין לילך יותר והוא הי' מותר לו לילך תחום מביתו ודו"ק:

דף נב.
ד"ה ביישוב לא עבדינן אפילו בצנעה וכו'. עיין במהרש"א ולפי דבריו בע"פ מותר לעשות מלאכה במקום שאין עושין כשדעתו לחזור ואין כן דעת הש"ע בסי' תס"ח ס"ד וכמ"ש המ"א שם ס"ק ז' ונ"ל דס"ל דמה דאמרינן לעיל (דף נ"א ע"א) ורבה בב"ח לית לי' הא דתנן נותנין עליו וכו' היינו אע"ג דהמשנה מיירי במלאכה מ"מ לא שייך לחלק בזה בין מלאכה לאכילה וכשמשנה רבה בב"ח דעתו לחזור הי' ומותר בצנעה בזה מותר במידי דאכילה ולא במלאכה דלא שייך צנעה כנלענ"ד:

דף נב:
ד"ה עד שיכלה וכו' למידק הדא אתמר. נ"ל דר"ל לדקדק היכן הם ג' ארצות ובירושלמי פ"ט דשביעית ה"ב מביא במראה הפנים בשם התוס' למדה ונ"ל דר"ל למדה של ג' ארצות וע"ש גירסא אחרת ופי' אחר:

דף נג.
ד"ה מפני וכו' וע"כ טעמא מש"ה הוא וכו'. אכן רש"י לקמן ע"ב ד"ה ר"ש פוטר כ' ואפילו הי' קורא לה שם בשעת צלייי' משמע מדבריו שאין חוששין לקריאת שם אלא שעשה מעשה קרבן פסח ודו"ק:

דף נג:
רש"י ד"ה ה"ג לא ר"ש וכו' ולא משום וכו'. עיין במהרש"א עד דאיכא לקיומי תרווייהו וכו' כמ"ש התוס' ומדברי התוס' ד"ה ר"ש מבואר בטעמא משום דמן השעורים הוי פירוש לריש דבריו משא"כ תמורת עולה תמורת שלמים שני דברים הם ואפשר שגם כוונת מהרש"א כן:
שם תוס' ד"ה מה ראו וכו' ור"י מפרש וכו'. עיין מהר"ם שיף ומשמע דבריו כדברי ר"י ולא ידעתי מה חידש ועיין במדרש שה"ש (ז' ו'):

דף נה.
תוס' ד"ה ומאי אפילו וכו' דהשתא מצי למימר וכו'. ר"ל ובריייתא מיירי שלא לצורך המועד והא דאמר בגמרא אפילו הני דלצורך המועד היינו דאל"כ א"א לפרש לשון אפילו אבל אחר שמפרש אפילו הני דזוטרי נוכל לפרש הברייתא שלא לצורך המועד ודו"ק:

דף נה:
גמרא מקום שנהגו אין וכו'. ונ"ל דזה אין ענין לפשוט האיבעי' אלא אגב מלמדנו הדין ועיין במהרש"ל ומדברי רש"י ד"ה לא נהגו לא נראה שמפרש במקום שנהגו לעשות מלאכה מותר אפילו שלא לצורך המועד אבל במקום שלא נהגו לעשות אסור שלא לצורך המועד אפילו לגמור ועולה לדינא כדברי הרא"ש ודו"ק:

דף נז.
ד"ה עמדו בעלים כל כהני משמרות וכו' נ"ל דאלו בעלים שהקדישו הקרבן אין העורות שלהם כיון ששייך לכהנים וא"י להקדישם:

דף נח.
רש"י ד"ה בין הערבים וכו' חלוק הערב וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי קושייתו דהא זמן פסח וזמן תמיד אחד הוא אלא דכיון שהגיע זמן שניהם מקדמינן לתמיד משום דלא כתיב בי' בערב ומ"מ בדיעבד כשהקדים הפסח כשר כיון דזמנו הוא כדתנן לקמן (דף ס"א ע"א) שחטו קודם לתמיד כשר וכו' ואם נזרק כשר ואה"נ דלריב"ל אם נשחט הפסח קודם שמונה ומחצה פסול והי' רבא יכול להקשות לו ממתניתין דלקמן דדוקא קודם חצות פסול אלא כיון דשפיר מקשה לו ממשנה דהכא מתמיד גופא ניחא לי' טפי. עוד אפשר לומר דריב"ל מודה דבדיעבד לא פסול אלא קודם חצות ויש לו איזהו לימוד ע"ז וממילא ניחא לי' משנה (דדף ס"א) הנ"ל ורבא מקשה לי' דכיון דמדאורייתא לכתחלה בשמונה ומחצה היכי מקדמינן לי' בע"פ לכתחלה ומ"מ אפשר לומר שגם זמן פסח כן הוא מדאורייתא לכתחלה ונ"מ אם עברו וקרבו התמיד אחר חצות לא ישחטו הפסח לכתחלה עד שמונה ומחצה ומ"מ כשהגיע זמן שניהם ושניהם עומדים ליקרב תמיד קודם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה תמיד נשחט מאחרינן וכו' וקרב הפסח בשמונה ומחצה וכו'. הוגה בגליון בעשרה ומחצה ולא ידעתי כוונתו דהא לא היו שוהין בעשיית התמיד אלא שעה אחת א"כ גמר הקרבתו הי' בתשעה ומחצה כמ"ש רש"י במשנה והוי הפסח מיד אחריו וא"ל דר"ל סוף הקרבתו דמנ"ל דהקרבת הפסח לא הי' יותר משעה דהא היו פסחים מרובים ולא דמי לתמיד שלא הי' אלא אחד ולכן נ"ל דצ"ל בתשעה ומחצה והיינו תחלת הקרבת הפסח ודו"ק:

שם גמרא עביד להו למוספין בשש וכו'. נ"ל דר"ל התחלת עשייתן בתחלת שש ובזיכין בתחלת שבע ונגמרו בסוף שבע כמ"ש רש"י ד"ה בזיכין שצריך שעה להתעסק בכך והתמיד בסוף שבע ומחצה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ר' ישמעאל וכו' אבל שבת דעלמא וכו'. עיין במהרש"א עד דאל"כ לוקמי פלוגתייהו בפשיטות בשבת דעלמא ופליגי בגזירה או בבזיכין קודמים למוספין וכו' כיון דליכא היתירא ובזה וכו' כיון דליכא היתירא להקדים וכו' כצ"ל. ור"ל ולכ"ע לית להו גזירה ופליגי בבזיכין קודמין למוספין ומ"מ נצטרך לומר לר"ע כסידרו בע"פ שחל להיות ע"ש דכיון דלית לי' גזירה ובזיכין קודמים למוספין מקדמינן לי' כל מה דאפשר כנ"ל: (שם) ד"ה מדי וכו' דהא ר"י אמתניתין קאי וכו'. נ"ל דלאביי פשיטא להו דלאביי לא שייך להקשות לר' ישמעאל מידי בע"פ קתני דאפשר לומר דבע"פ מיירי הכל וקאמר כסידורו בחול כך סידורו בשבת אבל לרבא כיון דכסידורו בחול היינו בחול דעלמא הו"ל לפרש בשבת בע"פ לזה תירצו דס"ל לרבא דכיון דפליג אמתניתין לא הי' צריך להזכיר ורבה בר עולא לא ניחא לי' בזה אכן רש"י ד"ה מי קתני כ' ולהכי לא פריך לי' וכו' משמע לכאורה דס"ל דאה"נ שהי' יכול להקשות לו אליבא דר"י ולא ביאר טעמא אמאי באמת ל"ק לו בין אליבא דאביי ובין אליבא דידי' לר"י וצ"ל דרש"י נמי ס"ל כסברת התוס' ומ"ש דאיהו נמי אמר כוותי' הוא לראי' דס"ל דלא קשה אליבא דתרוייהו לר"י ודו"ק:

דף נח:

ד"ה כאלו וכו' היו נזהרין וכו'. ונלענ"ד לתרץ לדעת רש"י דאע"פ שהיו נזהרין בר"ה מאד"ו לא היו צריכין ליזהר בפסח מבד"ו שהיו יכולין לעבר או לחסר אחד מחדשי ימות החמה משא"כ לדידן דלא מחסרינן ולא מעברין לצורך אלא חשון וכסלו צריכין ליזהר מבד"ו משום אד"ו וצ"ל דהתוס' ס"ל דכיון שהיו נזהרין מאד"ו היו עושין כמו שאנו עושין ומ"מ דעת רש"י נראה כמ"ש:

דף נט.

ד"ה יאוחר וכו' אע"ג וכו'. ראיתי מתרצים דאצטריך דלא נימא חיובא דיומא עדיף כדאיתא בסוכה (דף נ"ו ע"א) לחד מ"ד ע"ש ואני תמה דא"כ לרב בטל דין דכל התדיר קודם דנראה דלעולם שאינו תדיר חיובא דיומא הוא וגם עיקר דילפינן דתדיר קודם הוא ממלבד עולת הבוקר ומשם ילפינן לכל התדיר כדאיתא בזבחים (דף פ"ט ע"א) ומוספין הם חובת היום לגבי תמידין וגם לא מצינו שיחלוק אדם בהקרבה ולכ"ע של שבת קודם לשל יו"ט אע"פ שהם חובת היום ובסוכה שם נחלקו בחלוקת שתי הלחם ולחם הפנים ולא בהקרבת מכשיריהן לכן נלענ"ד לפי מ"ש התוס' שם ד"ה והלכתא וז"ל א"נ חשיב נמי לחם הפנים חובת היום אע"פ שהם משבת שעברה עכ"ל מבואר מדבריהם דטעמא דמאן דלא חשיב לי' חובת היום לפי שהם משבת שעברה והקרבת הבזיכין אפשר דלא חשיב להו משבת שעברה כיון דזמן הקרבן היום ולענין הקרבה חשיב מזמן שראוי

ליקרב משא"כ לענין אכילה חשיב מזמן שמונחים במקדש או אפשר דפליגי גם בהקרבת הבזיכין ונקיט גבי אכילה וה"ה גבי הקרבה אבל בשאר תמידין ומוספין ודאי מודה דכל התדיר קודם ולא משגיחין על חובת היום שגם התמיד נקרא חובת היום כיון שזמן הבאתו והקרבתו היום וכה"ג אמרינן בזבחים (דף צ"א) לענין מקודש אטו שבת למוספין אהנאי לתמידין לא אהנאי ולפי דבריהם צ"ל הא דלא חשיב לרב זמן חובת היום משום דאמרינן ליה על כל מצוה דאתי מזמן לזמן ולפ"ז כאן לכ"ע גם התמיד הוי חובת היום ודו"ק. ועיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דלענין קטורת ונרות אין מספיק טעם תדיר דאפשר לומר דמיני דמים חשיבי טפי כדאיתא בזבחים (דף פ"ט ע"א) במשנה (ובדף צ' ע"ב) איבעי לן תדיר ומקודש איזהו קודם וה"ה זה ומ"מ אין לומר תפשוט מכאן דמקודש קודם מדלא אמר הטעם דתדיר דאפשר לומר דמין דמים חשיב ממקודש או דחדא מתרי טעמי נקיט ודו"ק:

שם רש"י ד"ה תמיד קודם לקטורת וכו' טעמא וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת רש"י לפרש אמאי תמיד אפילו האברים קודמין לקטורת ולא כבשחרית קטורת קודם לאברים והוא מפורש ביומא (דף ל"ד ע"א) כמנחת הבוקר ולא כאברי הבוקר ע"ש וממילא צריך גם לברייתא קמייתא דלא נימא קטורת קודם לאברים ואברים לנרות ודו"ק:

שם ד"ה ומחוסר כפורים כגון מצורע וכו'. עיין במהרש"א עד אך קשה דא"כ וכו'. נ"ל דר"ל דלולי הנ"ל הי' אפשר לומר דמשמע לי' דמיירי בכל מחוסרי כפורים אבל השתא כיון דת"ק ע"כ לא מיירי בכל מח"כ נוכל לומר שגם ר' ישמעאל לא מיירי במצורע ומ"מ נלענ"ד ליישב דהת"ק ע"כ לא מיירי אלא בהנך שיש בהם כרת ומיירי גם במצורע אבל ר"י דאמר בסתם וגם קאי את"ק משמע לי' דמיירי בכל הנך דמיירי בהו ת"ק ומוסיף אפילו אין בו כרת ודו"ק:

שם ד"ה זה בנה וכו' ובפרק כל התדיר משמע וכו'. נ"ל דהוצרכו לזה דלא נימא דדוקא גבי יולדת מרבינן בת"כ דליכא עיכובא וכאן לא מיירי ביולדת לזה כתבו דכיון דעיקר הלימוד הוא מיולדת אין סברא דשום דבר יהא חמיר מיולדת ור"ח תירץ דבמצורע כיון דכתיב תהי' משמע לי' עיכובא וחמיר מיולדת וכמ"ש מהרש"א:

דף נט:

ד"ה יכול וכו' וי"ל וכו' ונראה לפרש וכו'. אין ב' תירוצים אלו סותרים זא"ז דהיכי דאין פסול בגוף הבשר אלא מצד אחר לא חזי בשר לאכילה מדאורייתא כגון ע"י הדם וכדומה לא מתכפרי בעלים וזהו שכתבו בוי"ל ואח"כ כתבו ונראה לפרש וכו' ר"ל דכשיש פסול בגוף הבשר ועי"ז אינו ראוי לאכילה מתכפרי בעלים ונ"ל דמ"מ בעינן שלא יהי' עוד

פסול גם מצד אחר דלא מסתבר שיהא עדיף כשיש פסול בבשר משאין בו פסול אלא ר"ל דכשאין פסול מצד אחר והי' ראוי לאכילה אלא שנפסל הבשר עצמו נתכפרו בעלים ודו"ק:

שם ד"ה דאי ר"מ וכו' אפילו בכה"ג וכו'. עיין במהרש"א עד מודה ר"מ דחיילי תרוייהו ע"ש ר"ל בדינא דהכא דלא שייך שתפשוט בכולה ויכולים לחול זה אחר זה אבל בתמורת עולה תמורת שלמים הוי איפכא דבזא"ז א"א שתחול דפשטה קדושה בכולה וע"ש בתוס' ד"ה לימא ודו"ק:

דף ס.

רש"י ד"ה לעולם סיפא וכו'. עיין במהרש"א עד ומהרש"ל הבין וכו'.

ולענ"ד גם מהרש"ל הבין כן וכוונתו דבגמרא דאמרינן רישא דקאי בשחיטה וקמחשב בשחיטה היא רישא דרישא דמחשבת שלא לשמן הי' בשחיטה ודאמרינן א"נ קאי בזריקה וכו' היינו סיפא דרישא דמחשבת שלא לשמן הי' בקבלה או בהלכה או בזריקה ונקט האחרונה שבהם דהיינו הזריקה וכלהו מיירי בב' עבודות ממש ורש"י נקט סיפא דרישא דשחט לשמו וזרק שלא לשמו וז"ש מהרש"ל ואותם ב' עבודות מפרש רש"י ר"ל דרש"י כשמפרש רישא בב' עבודות ממש כוונתו על סיפא דרש"י אבל רישא דכולא לא הזכיר ודו"ק:

שם ד"ה רישא דמיירי וכו' ודלא כר"מ אי בב' עבודות ולא בעבודה אחת ור"מ. נ"ל שהכל דבור אחד:

דף ס:

תוס' ד"ה פסח וכו' ה"מ למיבעי וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי אמאי נימא דמודי לשמו דקדים מפיק שלא לשמו שאחריו ושלא לשמו דקדים לא מפיק מלשמו דאחריו מסברת רבא גופא דפשיטא דהיכי דמחשב בתחלת השחיטה שלא לשמו ואח"כ שתק כשר ה"ה היכי שמחשב אח"כ לשמו ודו"ק:

שם גמרא שכן אינו נוהג בכל הזבחים. עיין במהרש"א עד דכל הקרבנות כשרים וכו' ואינו מובן לי דא"כ גם למיפסל נימא דאינו נוהג בכל הזבחים אע"כ דזה מקרי פסול וכמ"ש רש"י ד"ה שכן נוהג ובד"ה שינוי בעלים וכ"ש להכשיר טפי מלשמו ודאי אינו נוהג בכל הקדשים ולענ"ד נראה לתרץ קושייתו דלהכשיר אין חילוק בין נוהג בכל הזבחים או לא דכל זבחים בחזקת כשרים הם אלא להוציאן מידי חזקתן יש חילוק בין דבר הנוהג בכל הזבחים או לא ובזה גם דברי התוס' נכונים דאין חילוק בין מה שקודם או מאוחר אלא בין מה שבא ליפסל ובין מה שבא להכשיר ודו"ק:

דף סא.

תוס' ד"ה ואתקש וכו' תימה לר"י וכו'.

עיין במהרש"א עד דהול"ל ובשאר קרבנות נמי פסול וכו' כצ"ל. והנה סברתו קשה להבין דאמאי הבינו בקושייתם דכיון דשלא למנוייו פסול בשחיטה ובזריקה ה"ה בקבלה ובהלכה ובתירוצם ניחא להו דדוקא בשחיטה וזריקה ולא בקבלה והלכה וע"ק דאכתי שלא למנוייו ושינוי בעלים אחד הוא וכיון דפסיקא להו דאין חילוק בין פסח לשאר קרבנות אלא שזה פסול וזה לא עלה לבעלים א"כ גם לתירוצם לא נתיישבה דנימא דבשאר קרבנות נמי יפסול בשחיטה ועוד דנימא אף אוכליו יפסול בזריקה כמו שלא למנוייו דהוי ממש שינוי בעלים ומנ"ל לשנות שמו דבשחיטה קרינן לי' שלא למנוייו ומקשינן לי' שלא לאוכליו ובזריקה קרינן לי' שינוי בעלים ויותר תימה דהיכי אסקי אדעתייהו דשינוי בעלים ישנו בד' עבודות ממש הא בפירוש אמרינן בגמרא ואינו בארבע עבודות:

ומה שהקשה על מהרש"ל נלענ"ד לתרץ דאע"ג דבגמרא קרי לשינוי בעלים אינו בארבע עבודות היינו לגבי שינוי קודש שהוא בד' עבודות ממש הוי שינוי בעלים אינו בד' עבודות כמותה אבל לגבי שינוי אוכלין שהוא דוקא בשחיטה לחוד נקרא שינוי בעלים בד' עבודות ומה שהקשו דבשאר קרבנות נמי יפסלו כוונתם דלא נמצא לשון זה בשאר קרבנות ואמאי לא אמרינן בשאר קרבנות בשום מקום דנפסול שלא למנוייו כיון דבאמת נפסל דהיינו שינוי בעלים וסברי התוס' דשלא למנוייו היינו נמי בשחטו לזרוק שלא למנוייו לכן פסיקא להו דהיינו שינוי בעלים ותרצו דשינוי בעלים אע"פ שפסול בד' עבודות כמ"ש בקושייתם היינו בזריקה ר"ל ע"מ לזרוק וזהו שפסול בשאר קרבנות ולא אתקיש לי' שלא לאוכליו אבל שלא למנוייו היא בשחיטה לחוד וזה לא מצינו בשאר קדשים ולזה אתקש שלא לאוכליו גם מה שהקשה מהרש"א הא צריך קרא גבי פסח לעכב הוא תמוה בעיני דבזבחים (דף ז' ע"ב) ילפינן לעכב מועשית פסח ומפסח הוא ואכתי לפי אכלו למה לי וא"כ אפשר לפרש כן מ"ש התוס' ובשאר קרבנות נמי יפסלו במנוייו ולשון יפסלו אפשר לפרש דכיון שצריך קרא בפסח משמע דבאמת בשאר קרבנות אינו פסול ואמאי לא יפסול הא הוי שינוי בעלים ודו"ק:

דף סא:

ד"ה רב חסדא וכו' תריץ וכו'. עיין במהרש"א עד תקשה מ"ש ממתניתין וכו'. ולא הבינותי דהא בפירוש אמרינן בגמרא לקמן דממעט זריקה דחמיר לכן אפילו מקצת ערלה פוסלת ונ"ל דאדרבה לפי הס"ד לא קשה להו כלל דהא הטעם מבואר בגמרא ולא הוצרכו אלא

לפי המסקנא שגם בזריקה בעינן כולה ערלה נימא דכיון ששחטו למולים לא הוי כולה ערלה לזה הוצרכו לתרץ דמ"מ לא פתיכי ערלה בזריקה גופה והוי כולה ערלה. ומ"ש עוד מהרש"א ובהכי יתיישב וכו' דבריו מבוארין דלפי מה שפירשו התוס' דברי ר"ח לפי המסקנא יתיישב דנקיט ערלים ולא מולים וערלים לרבותא משא"כ לפי הס"ד קשה ודו"ק:

שם גמרא וכ"ת מאי קולא דזריקה וכו'. לכאורה לפי מ"ש התוס' לעיל ע"א ד"ה שחטו דדוקא שחטו למולין ע"מ שיתכפרו בו ערלים פליגי אבל זרקו לערלים לכ"ע כשר קשה דלמא לא ממעט אלא זרקו לערלים ומנ"ל למעט שחטו לזרוק דמו לערלים וצ"ל דס"ל להתוס' דזרקו לערלים א"צ מיעוט מזאת דהא פשיטא ממיעוט אחר כמ"ש התוס' ד"ה רבה אמר והכא ה"ק כיון דאשכחן קולא גבי זריקה דאין מחשבת אוכלין בזריקה מאותו מיעוט מסתברא ליתן מיעוט דזאת ג"כ אזריקה למעט שחטו לזרוק דמו לערלים אכן מדברי רש"י ד"ה וכ"ת שכתב דשחיטה גלי בה וכו' משמע קצת דר"ל כיון דלא אשכחן בה קרא בפירוש מסתברא דהמיעוט ע"ז קאי דלא נילף משחיטה ודלא כדברי התוס' ואינו מוכרח ודו"ק:

שם תוס' ד"ה וכי תימא וכו' תימה לריב"א וכו'. עיין במהרש"א עד כיון דזריקה לרבה קילא וכו' גם לר"ח זריקה קילא בזה דמודה בזורק לשם ערלים דכשר כמ"ש התוס' לעיל אלא דלר"ח מ"מ זריקה חמירא משום דלא מקבע פיגול אלא בזריקה ועדיף לי' חומרא זו מקולא דאין מחשבת אוכלין בזריקה אבל לרבה באמת זריקה קילא מה"ט ודו"ק:

שם ד"ה כתב וכו' לשתוק מכל וכו'. כ' מהרש"א אבל קרא דזאת אצטריך וכו' ע"ש. אין זה סותר מ"ש התוס' דלא הוה ידעינן זאת למאי אתי דמהרש"א מיירי אי לא הוי דרשינן מכל כל דהו והתוס' מיירי אי דרשינן מכל כל דהו ודו"ק:

דף סב.

רש"י ד"ה בהאי קרא וכו'. מהכא נפיק בכל הקרבנות וכו'. ר"ל דהיינו שינוי בעלים כמ"ש התוס' (דף ס"א ע"א) ד"ה ואיתקוש ע"ש:

שם תוס' ד"ה כי לית לי' וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דא"כ הא דגלי קרא דמחשבת שלא למנוייו לא פסלה בערלים היכי משכחת לה דלעולם יפסול משום מחשבת ערלים ודו"ק:

דף סב:

רש"י ד"ה שעברה שנתו שנולד אשתקד קודם ר"ח ניסן וכו'. הוא לאו דוקא דה"ה קודם ערב פסח:

שם תוס' ד"ה פסולו בגופו וכו' ושינוי בעלים נמי וכו' ולהכי לא קחשיב לי' לעיל. נ"ל דר"ל (בדף ס"א ע"א) דחשיב מה בין שינוי קודש לשינוי בעלים ולא חשיב דשינוי בעלים אפשר לברר איסורו. הקשה מהרש"א דא"כ לא נילף למנוייו ושלא למנוייו מלאוכליו ושלא לאוכליו ע"ש ולא הבינותי אמאי נימא למנוייו ושלא למנוייו א"א לברר איסורו לשני הפירושים שכ' רש"י דהא ג"כ אפשר לברר חלק מנוייו לבד וחלק שלא למנוייו לבד וגם יכולין להאכילו כולו למנוייו ויתברר שמחשבתו בטלה למפרע והנלענ"ד בפירוש דברי התוס' דשינוי בעלים דמיירי בה לעיל דהיינו ששחטו שלא לשם בעליו לבד ולא למנוייו ושלא למנוייו לא שייך לברר וכן שלא לאוכליו לבד הוי א"א לברר איסורו אבל למנוייו ושלא למנוייו הוי כמו לאוכליו ושלא לאוכליו ואפשר לברר איסורו אלא דלעיל לא מיירי בכה"ג ולהכי לא חשוב אפשר לברר איסורו וממילא נתיישבה קו' מהרש"א ודו"ק:

שם ד"ה ערלים וכו' וא"ת אדרבה וכו'. עיין במהרש"א עד דבאומר נמי וכו'. ולא ידעתי מנ"ל דבאומר נמי לאלו הוי כמפגל בחצי מתיר דאפשר דאפילו לקושייתם דוקא כשאומר למולים ולערלים הוי כאומר חצי שחיטה למולים וחצי לערלים אבל באומר לאלו פתיכי מולים וערלים ולא הוי בחצי מתיר וצ"ע:

שם כדמוכח בפ"ב דזבחים וכו'. עיין במהרש"א עד וב"ק וכו' א"ל וכו' כצ"ל. וע"ש עוד עד משא"כ השתא וכו' כמ"ש התוס' (דף ס"ג ע"א) ד"ה וסימן שני והיינו למסקנא אע"ג דאכתי לא ידע זה כוונת התוס' להוכיח גם למסקנא ודו"ק:

דף סג.

גמרא אמר רבה וכו'. עיין במהרש"א עד וכי רבא יתרץ לאביי וכו' כצ"ל:

דף סד.

רש"י ד"ה בעמודין וכו' ומפשיטין וקבועין בעזרה וכו' נ"ל שהכל דבור א':

שם תוס' ד"ה קראו וכו' ואומר ר"י וכו'. ר"ל והל"ל דבשעת שחיטה הוי שלא בשעת הקרבה:

דף סד:

גמרא ת"ר כל הבזיכין וכו'. וצ"ל דמה שאמרו במשנה שמא יניחום ויקרוש הדם האי טעמא שייך בכל הקרבנות ולא בפסח לחוד וכן מ"ש רש"י שם ד"ה שמא יניחום מחמת שהן מרובין שייך ג"כ בכל הקרבנות אלא דק"ל דמשמע דלולי טעמא דשמא יניחום היו להם שולים וא"כ למה לי טעם בבזיכין של לה"פ שלא יפרוס הלחם הא בלא טעמא הי' להם שולים וצ"ל דלולי טעמא שלא יפרוס הלחם לא היו מחלקין בין בזיכין לבזיכין

ומ"מ נראה דבשאר קרבנות ג"כ שייך שלא ישפך הדם דאל"כ היו יכולין לעשותן דומיא דשל לה"פ ואפשר דמ"מ בזיכין של דם היו שוין ודו"ק:

שם):

רש"י ד"ה שמעת מינה הולכה וכו' פ"ק דחגיגה נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע וקאי על ואלא מאי קמ"ל:

שם ד"ה מאן תנא וכו' בפרק בית שמאי. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ הוא ענין בפ"ע ללמדנו דהא דאמר בזריקה לא (אתי לאפוקי מתנה באצבע דזה ליתא לכ"ע אלא בחטאת בלבד וכו' ע"י זריקה מן הכלי כצ"ל. ור"ל לתנא דידן ולר' ישמעאל שפיכה:

דף סה.

תוס' ד"ה המכבד וכו' מתכוין להשוות גומות אע"פ וכו'. הקשה בגליון הש"ס דאם הוא מתכוין לשיווי א"כ צריך שיהי' כן וכו' ע"ש ולענד"נ כוונת התוס' דסתם מכבד ומרבץ מתכוין להשוות גומות ודרך הרוצה להשוות גומות עושה ע"י כיבוד וריבוץ והאיש הזה א"צ להשוות גומות הוי כמו כיבוי שדרך הרוצה לעשות פחמין שעושה ע"י כיבוי והאיש הזה א"צ לפחמין הוי משאצ"ל ועיין במ"א סי' רע"ח ודו"ק:

דף סה:

גמרא דמסגי אאיצטבי. נ"ל דמ"מ צריך לתירוץ דלעיל בהולכת עצים למערכה דאז הלכו עד ארכובותיהם בדם:

שם רש"י ד"ה הרכבתו וכו' דקיי"ל חי נושא א"ע וכו' עיין תוספות יו"ט כאן ולעיל פ"ד מ"ג דהיינו כבן בתירא ואנן קיי"ל דדוקא אדם נושא א"ע אבל לא ידעתי אמאי לא כ' רש"י משום דירושלים היא כרמלית ומיירי כשלא נפרצו פרצות ויהי' כר"ע וצ"ע:

דף סו.

תוס' ד"ה מה מועדו וכו' הא אצטריך מועדו דתמיד משום טומאה ודפסח וכו'. הוא לאו דוקא דמשום כל לימוד בפ"ע צריך תרי מועדו וכמ"ש מהר"ם והתוס' נקטו רק הלמדין ולא המלמדים. שוב ראיתי דכוונת התוס' דאפילו הוי ילפינן שפיר פסח מתמיד לשבת במ"מ מ"מ צריך מועדו בפסח לילף שאר קרבנות צבור מפסח לטומאה וכן אפילו הוי ילפינן תמיד מפסח לטומאה במ"מ מ"מ צריך מועדו בתמיד לילף שאר קרבנות צבור מתמיד לשבת ולא היו צריכין לצריכותא אלא דשאר קרבנות צבור א"י ללמוד מפסח ותמיד במ"מ. ועיין במהרש"א ומשמע דכוונתו דאימא דהצריכותא קאי על התנא אמאי יליף בג"ש פסח מתמיד לשבת ותמיד מפסח לטומאה ובאמת אינו קושיא כ"כ שהרי בדברי התנא אינו מפורש דבג"ש יליף ואם נוכל למילף במ"מ נימא דבאמת יליף במ"מ

אכן מהר"ם הקשה דלמא צריך צריכותא אקרא דלא לכתוב אלא טומאה בפסח ונילף תמיד מיניה במ"מ או דלכתוב שבת בתמיד ונילף פסח מיניה במ"מ ומתרץ שפיר דכשיעשה חד צריכותא ממילא צריך בשניהם מועדו ודו"ק:

שם במנחות דריש שתי הלחם וכו'. נ"ל שהוא ט"ס וצ"ל עומר ע"ש בגמרא. ומ"ש בג"ש דמועדו וכו' היינו אחר דמסיק שם ע"ב ובפרק כיצד צולין דוידבר משה את מועדי ד' מיירי בעומר ושתי הלחם ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה מה לתמיד וכו' ותימה וכו'. עיין במהרש"א עד וק"ק וכו'. נ"ל דממוסף שבת לא קשה לו דפשיטא דליכא למילף מיניה דהא חובת שבת הוא ולא הקשה אלא מחובות דבלא שבת ג"כ נתחייב וכשאקלע בשבת דחו שבת וכה"ג כ' מהרש"א לקמן (דף פ"ג ע"ב) בתוס' ד"פ ולא עולת ע"ש ודו"ק:

דף סו:

ד"ה הנח וכו' וא"ת וכו' עיין במהרש"א אמאי לא ניחא להו כפירש"י ולענ"ד לפי מ"ש התוס' לעיל מזה דה"מ למיפרך הלא משתמש בבע"ח ואהא לא שייך לומר דאין דרכה בכך דמ"מ משתמש בה ואפילו רק סמך עלי' מקרי משתמש וכן כשמניח עלי' ונטל ממנה ובזה הוי ארחיה ודו"ק:

שם ד"ה אלא וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי חדא דהא דרשא דלקמן לא מפורש לר' יהודה ור"ל יכול לומר דר"י דריש יש לך שעה שזבין ומצורעין משתלחין ואין טמאי מתים משתלחין ועוד אפילו נימא דר' יהודה דריש כדר"א בשעה שאין טמאי מתים משתלחין אין זבין ומצורעין משתלחין מ"מ נשמע שאין טמאי מתים משתלחין אלא עושין בטומאה ומה שאין זבין ומצורעין עושין בטומאה אין ענין לעיקר לימוד דר"ל שלא בא אלא ללמוד דטמאי מתים עושין בטומאה ויכול ללמוד דזבין ומצורעין אין עושין בטומאה מלנפש כדלקמן ודו"ק:

דף סז.

רש"י ד"ה ת"ל איש איש וכו'. נראה דלא משמע לי' לרש"י דמיתורא דאיש איש ילף דאפשר לומר דברה תורה כלשון בני אדם ועוד דהא לא מרבינן כל איש אלא כל טמא וזה לא שייך לרבות מיתורא דאיש לכן פירש דמלשון טמא יליף מדלא כתיב לנפש ברישא או כי יגע במת וס"ל דאפילו אי הוי כתיב כי יגע לא הוי ממעטינן משא ואוהל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה הכתוב וכו' אבל היכא וכו'. עיין מהר"ם עד דא"כ הלאו למאי אתא. נ"ל שהוא לאו דוקא דא"כ בכל לאו הניתק לעשה נימא דהלאו למאי אתא אלא ר"ל דטפי ניחא לן לומר דאתי ללאו ועשה מדנימא דאתי לנתק הלאו ולבטלו ודו"ק:

דף סז:

ד"ה כה"ג וכו' כדמוכח בסמוך. בסמוך לא מוכח אלא דלא הוי פחות מכגריס דלא חמיר בזה בעל קרי ממצורע ונשאר חומרא במצורע כדאמרן וכ"מ מלשון רש"י ד"ה ואיתקש שכ' ואזלא לה פירכא דכ"ש משמע דמ"מ אין בזה חומרא בבעל קרי וצ"ל דהתוס' לאו דוקא נקטי ודו"ק:

שם ד"ה שכן טעון וכו' מטמא בביאה וכו'. כ' מהר"ם ר"ל לבית המנוגע ע"ש ולא ידעתי אמאי לא מפרש באדם מצורע שנכנס לבית טהור כדאיתא במשנה פי"ג דנגעים (מ"ח י"א י"ב) ע"ש:

שם ד"ה שכן עושה וכו' ולאו פירכא היא וכו'. עיין במהרש"א עד אי לאו יתורא וכו' הלשון דחוק וכוונתו מבוארת דמ"מ לענין מחנות נימא דאיתקש וא"כ א"צ לכתוב מצורע וע"כ הא דכתיב כל צרוע הוא להוציאו ממחנה שלישי לאפוקי מהיקשא אבל לא ניחא להו לומר דיש שום לימוד דלא איתקש למתנותם דא"כ למדנו מלימוד ההוא דמצורע משתלח חוץ לג' מחנות וקרא דהכא למה דלא מסתבר לומר דלא נשמע מהלימוד ההוא אלא דמצורע וזב לא דמי להדדי ולא נשמע דינם אלא מקרא דהכא דלא מצינו כיוצא בזה אלא אם יש לימוד לענין משכב ומושב נשמע מלימוד ההוא דמצורע אין עושה מו"מ וכן אם יש לימוד לענין שילוח מחנות נלמד משם דמצורע טעון שילוח חוץ לג' מחנות וקרא דהכא ל"ל וע"כ דליכא לימוד לענין שילוח מחנות אבל ק"ל חדא דלשון התוס' דחוק שקצרו מאוד ולא כתבו אלא תיבת דא"נ וכוונתם דא"נ יש לימוד לענין מו"מ ועוד דמ"מ כיון שיש חומרא במצורע שטעון פריעה ופרימה ובזב שמטמא מו"מ מנ"ל דאתי קרא להחמיר במצורע שמשתלח חוץ לג' מחנות נימא איפכא דזב משתלח חוץ לג' מחנות ולא מצורע ופריך הכא שפיר לכן נלענ"ד עיקר כגירסא שלפנינו וכוונתם דע"כ לא איתקש אלא במה שיש חילוק בין זכר לנקבה והיינו למעינות דוקא ודו"ק:

דף סח.

רש"י ד"ה א"כ נימא וישלחו מן המחנה וכו'. נ"ל דצ"ל ויצא אל מחוץ למחנה ולא וכו' ודו"ק:

דף סח:

גמרא חד אמר אידי ואידי ביד וכו'.

נ"ל דלא ניחא לי' לומר אידי ואידי ביבשה הא ביד הא בכלי כדמסיק דכלי קתני התם אי נימא אידי ואידי בלחה וה"ה אי נימא אידי ואידי ביבשה ולמ"ד אידי, ואידי בלחה וס"ל

דביד מותר אפילו בלחה פשיטא דלא הי' יכול לאוקמא אידי ואידי בכלי הא בלחה הא ביבשה דהא בפירוש אמר התם ואם בכלי כאן וכאן אסור:

שם תוס' ד"ה מה ראי' וכו'. עיין במהרש"א עד עדיפא מדר' יהודה וכו' כצ"ל:

דף סט.

ד"ה אם דחו וכו' שאין חילוק וכו'. עיין במהרש"א עד א"א לתוספות וכו' ר"ל לעיל ע"ב ד"ה ומה שחיטה. ועיין במהר"ם עד מדקאמר ר"ע שמא וכו' כצ"ל::

שם רש"י ד"ה אלא ודאי וכו' וה"נ אמרינן וכו'. נראה שלא הי' גריס כאן וכי מאחר דאגמרי' וכו' עד לאו אורח ארעא:

שם תוס' ד"ה שמא וכו' ויחזור ויטמא את המים. עיין במשנה פ"י דפרה מ"ו דמי חטאת אין מיטמאים בטומאה הבאה לאדם מחמת עצמן ונ"ל דס"ל להתוס' דר' יהושע שחולק שם ס"ל דמיטמאין וע"ש בפי' הרמב"ם ור"ש ורע"ב ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ה"ג אמר רבה וכו' טמא שרץ וכל וכו' הכל דבור א':

דף סט:

בא"ד אמרינן לי' בחול וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת רש"י כמ"ש בדבור שאח"ז יחיד נמי לא רמיא חובה עלי' להזות וכיון דלא רמיא עלי' לא ניתנה שבת לידחות ומשמע דר"ל דלא רמיא עלי' בחול וכיון דלא רמיא עלי' בחול לא ניתנה שבת לידחות כמו כן כתב כאן דאמרינן לי' בחול וממילא ניתנה שבת לדחות לר"א אלא דלא אסיק רש"י כן בפירוש דלא מיירי כאן מענין דחיית שבת בערל ודו"ק. וע"ע במהרש"א בדבור דלעיל עד וכדמסיק לקמן אלא דאם וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה אכילת פסחים וכו'. כ' מהר"ם בתוס' ד"ה אכילת פסחים דלפירש"י הא דתנן שחטו שלא לאוכליו פסול היינו לכתחלה ע"ש ולענ"ד משמע מלשון רש"י דהיכי דלא חזי פסול בדיעבד ואפשר יליף לה מקרא אחרינא או יליף דמחד קרא יליף היכי דלא חזי לעיכובא והיכי דחזי למצוה והתוס' ס"ל דמלפי אכלו לא ילפינן אלא היכי דלא חזי ולעיכובא ודו"ק:

דף ע.

תוס' ד"ה והא וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל דניחא לי' וכו'. נ"ל דר"ל דאי הוי מקשה מרישא אמאי קופץ שונה ומטביל לא הוי מקשה אלא ממאי דפשיט לן ממקום אחר שאסור להטביל בשבת וניחא לי' טפי להקשות מסיפא דמפורש בה דבשבת שוחט בה מיד מהאי טעמא גופא דאסור להטביל בשבת ודו"ק:

דף ע:

רש"י ד"ה מנא ידעו הבעלים וכו'. נ"ל דה"ה שהיה יכול לפרש מנא ידע המוצא מי הם הבעלים שידע אם חבורתו מרובה או מועטת אלא האמת נקיט דאפילו אם ידע המוצא מי הם הבעלים מ"מ בי"ג הבעלים גופייהו לא ידעי גם דומיא דתרי ספיקי דבסמוך ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מ"ט וכו' הא איכא חגיגת י"ד וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד קושיא זו לא קשה אלא לפירש"י דאפילו למ"ד חגיגת י"ד דאורייתא לא דחיא שבת אבל לפיר"י דלמ"ד דאורייתא דחיא שבת א"ש האי כללא כ"ע דלבן תימא אה"נ דדחיא ולרבנן לא שייך לומר שזמנו קבוע כיון שאינו דאורייתא ודו"ק:

שם משום דסבר דחגיגת י"ד לאו דאורייתא. עיין במהרש"א עד ויש ליישב וכו' ולא הבינותי דהא דיליף בן תימא מן הצאן ולא מן הבקר היינו בחגיגת י"ד והן דיליף בן דורתאי כאן דבקר זו חגיגה היינו חגיגת ט"ו ואפשר דמ"מ אי הוי סבר חגיגת י"ד דאורייתא הי' ניחא טפי לידרש קרא דהכא לחגיגת י"ד נלמד דבאה מן הבקר והקישא דבן תימא לשאר דברים דלעיל ודו"ק:

דף עא.

ד"ה לאו משום וכו' אבל הכא וכו', כ' מהרש"א דאי לא הוי כתיב וזבחת לא הוי ידעינן טעמא וכו' ע"ש ולענ"ד נראה דלא הוי ידעינן כלל אם ממעט ליל א' או ליל ח' אבל השתא דידעינן דבעינן זביחה בשעת שמחה אע"ג דאפשר לחלק כמ"ש התוס' מסתבר דקרא אתי לאורויי דלא נחלק אלא דאפילו בכה"ג בעינן זביחה בשעת שמחה ולפי מה דתנא בברייתא טעמא שאין שמחה לפניו אמרינן דבאמת הטעם דבעינן זביחה בשעת שמחה דכיון שאין שמחה לפניו לא משכחת זביחה בשעת שמחה אבל אי הוי שמחה לפניו הוי שפיר זביחה בשעת שמחה כמו שמיני דלא הקשה רבא אלא דלא משכחת אלא שבעה דבראשון לא משכחת לה אבל בשמיני שפיר הוי זביחה בשעת שמחה דז' יום שמחה היא וממילא נתיישב מ"ש מהרש"א אח"כ אבל קשה וכו' דלעולא לעולם בעינן זביחה בשעת שמחה ומ"מ אע"פ שאפשר לתרץ כן דלא קשה אעולא מ"מ שפיר דחה לא כדתני טעמא וכו' דאפשר דאע"ג דלא בעינן זביחה בשעת שמחה ממעטינן ליל יו"ט א' מקרא דאך ונראה יותר למעט מליל ח' משום דאין שמחה לפניו ודו"ק:

שם

גמרא הא ומנין סגיאין וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי קושיותיו דלעיל שפיר קאמר דקרא דשבעת ימים מיירי ברוב שנים אבל כאן דמייתי משנה דסוכה דחשיב לולב וערבה ששה ושבעה דיש חילוק בין חל יו"ט ראשון בשבת דאז לולב שבעה ובין אם חל בשאר

ימים דאז לולב ששה ואם חל ז' של ערבה בשבת ערבה שבעה ובשאר ימים ששה ולא תני סתם ששה כרוב שנים וכן החליל חמשה וששה אם חל יו"ט ראשון בשבת החליל ששה ובשאר ימים חמשה ולא תני סתם ה' אע"ג דבכל שנה עכ"פ איכא ששה בלולב וערבה ובחליל ה' אלא דלפעמים יש יותר וברוב שנים ליכא יותר וע"כ משנתינו דינא קמ"ל לכל שנה ושנה ולא קאי ארוב שנים כ"ש דלא הו"ל למתני סתם שמחה ח' כיון דפעמים ליכא ח' והול"ל ז' וח' וממילא נתיישבה גם קושייתו השני' דא"נ ממעטינן לי' מקרא מ"מ לא הו"ל לתנא למתני סתמא שמחה שמנה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אשר תזבח בערב וכו' בערב של יו"ט ראשון וכו'. ר"ל ביו"ט ראשון ומיירי בחגיגת ט"ו דא"כ מאי בערב הא שחיטתן ביום כולו ויכול לשחוט בבוקר אע"כ מיירי בחגיגת י"ד דשחיטתן בערב עם הפסח:

דף עא:

עא/ב

תוס' ד"ה כל היכא וכו' תימא לר"י וכו'. כ' מהרש"א ומיהו התם לא מסיק הכי ע"ש ולא הבינותי דהתם לר"ע הוי מסקנא הכי ולכן אצטריך הזה למיעוטא אלא ראב"ע ס"ל בוקר בוקר ראשון הוא ושפיר הקשו התוס' דלא משמע דברייתא זו אתיא כראב"ע דוקא ועוד דא"כ אפשר לתרץ דרב כהנא ס"ל כר"ע דבוקר סתם משמע בוקר שני להכי איצטריך ראשית למיעוטא ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה הפסח ששחטו וכו' וכסבור וכו'. כ' מהרש"א דכיון דמוקי לה בעוקר וכו' ע"ש ולא הבינותי דאי נמי בטעות ולא ידע שהוא פסח לא שייך שוגג דהא מיירי ששינהו בדבר אסור וא"כ לא סבר כלל שאינו עושה איסור וע"כ צ"ל דכסבור שמותר ודו"ק:

שם ד"ה אם אינן ראויין וכו' אם נעלמה ממנו שבת או קסבר וכו'. כ' מהרש"א דה"ה שהי' יכול לומר דסבר פסח הוא ע"ש ונ"ל דדעת רש"י דלא שייך לומר דסבר שהוא פסח כיון שאינו ראוי לפסח א"א למטעי בהא וס"ל דלא מוקי בגמרא בטועה אלא בבא דאם ראויין הן דאי לא מיירי בטועה תקשה אמאי פוטר ר' יהושע אבל בבא דאין ראויין דחייב לכ"ע לא מיירי בטועה ואפשר דאם הי' שייך לומר שטעה הי' פוטר ר"י ולא מחייב ר"י אלא משום דלא שייך טעות ודו"ק:

דף עב.

רש"י ד"ה הא לא דמיא וכו'. עיין מהר"ם עד ר"א דדאין וכו' לא כו' כצ"ל ומה שמחק תיבות ומקשים ר"י וכו' משמע שמפרש דכ"ז קאי על המקשן הראשון שהקשה הא לא דמי וכו' אבל לא ידעתי אמאי לא ניחא לי' בגירסא שלפנינו:

שם גמרא לישני לי' וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א וכוונתם מבוארת דמהרש"ל הקשה דלמא ר' יהושע ס"ל דכששינה לדבר האסור אפילו בטועה חייב לזה הוצרך לחלק בין עוקר לטועה ומהרש"א השיב דמ"מ בשינה לדבר המותר ודאי מחלק ר"י בין עוקר לטועה דבעוקר לא הוי טועה בדבר מצוה ובטועה הוי טועה בדבר מצוה לכן מקשה דלישני לי' דברישא אפילו אי הוי שינה לדבר המותר הי' חייב דבעוקר לא הוי טועה בדבר מצוה. ולכאורה אין זה מספיק דהא אפשר לומר דר' יהושע משמיענו דאפילו הוי טועה נמי הי' חייב כיון ששינה לדבר האסור ונ"ל להוסיף דכיון דבאמת לא משכחת לה בטועה למה לו להשמיענו הדין אלו הי' משכחת בטועה ובתינוקת לא משכחת כלל שינה בדבר האסור וכמ"ש מהרש"א דאם סבר שהוא של חול ומל אותו בשבת ממ"נ אם הוא באמת של חול הרי חילל שבת במזיד ואם הוא באמת של שבת הרי לא עשה שום איסור ומה לנו לטעותו וכיון דע"כ א"א אלא בעוקר אפילו שינה בדבר המותר נמי חייב אכן לא ידעתי אמאי הוצרך מהרש"א להביא ראי' מתינוקת דבעוקר חייב לר"י כיון דלא הוי טועה בד"מ הא הוא מפורש בגמרא כאן דסיפא ע"כ בטועה דבעוקר חייב ולמדוהו מהא דחייב בשאינן ראויין ובעוקר מה לי ראויין ומה לי שאינן ראויין וצ"ל שלא בא אלא ללמדנו הטעם דעוקר חייב משום דלא הוי טעה בדבר מצוה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה תינוקת וכו' וא' למול באחד בשבת וכו'. נ"ל דאחד בשבת לאו דוקא נקיט דהא השתא קיימינן דמל של א' בשבת בשבת חייב לכ"ע אלא ר"ל א' מימי השבת שעברו ודו"ק:

דף עב:

תוס' ד"ה באשתו וכו' ואומר ר"י וכו'. כ' הרש"א דס"ל כר"מ ע"ש וצ"ל דדמי לניתנה שבת לידחות דדוקא בשבת דמסתמא אסור בעשיית מלאכה צריך ניתנה שבת לידחות אבל היכי דסתמא אין בו איסור הוי כניתנה לידחות ולכן אע"ג דבאמת לא עשה מצוה כיון שהיא באמת נדה מ"מ טעה בדבר מצוה שסבר שהיא טהורה וגם לא ידע שהיא סמוך לוסתה וכמ"ש התוס' בדבור שאח"ז וצ"ל דדוקא מצות עונה ליכא היכי שהיא באמת נדה אע"פ שלא ידע אבל ביבמתו כיון שקנאה בביאה זו אע"פ שהיא נדה הוי מצוה אלא היכי דידע שהיא סמוך לוסתה לא שייך טרוד ולהכי ניחא לל"ק דלא פטר ר"י אלא היכי דעשה מצוה אפ"ה פוטר ביבמתו נדה ודו"ק:

שם גמרא ור' יוחנן כמאן וכו'. נ"ל דלל"ב לא פריך דאתיא כר"מ דהיכי דלא הו"ל לשיולי פטור אפילו לא עשה מצוה וכמ"ש מהרש"א אלא לל"ק דדוקא עשה מצוה וע"כ לא ס"ל

כר"מ לכן פריך כמאן וצ"ל דאכילת תרומה נמי הוי מצוה אע"פ שהוא באמת בן גרושה ואכל באיסור ודו"ק:

דף עג.

גמרא לדברי האומר מקלקל בחבורה וכו'. עיין במהרש"א עד ולא מיחייב אנותר דידי' כמו אנותר דפסח ולכאורה אין דבריו מובנים דנותר דפסח ודשלמים ודכל הקדשים דינם שוה לחייב כרת האוכלן במזיד וחטאת האוכלן בשוגג ונ"ל דר"ל דנותר דפסח הוי מיד בבוקר אבל נותר דשלמים דנאכלין לשני ימים ולילה לא הוי נותר עד הלילה אבל תמהני דנ"ל דבקרבן פסול לא שייך נותר כלל כמ"ש הרמב"ם פי"ח מה' פהמ"ק הי"ט דבקרבן פגול ליכא משום נותר משום שנפסל ולא נרצה והנותר הוא הנשאר מקרבן שקרב כמצותו ע"ש והוא מהגמרא כמ"ש הכ"מ ומשמע דה"ה שאר פסולים וליכא אלא מלקות משום אוכל קרבן פסול בין בזמן אכילתו ובין אחר זמנו לכן נ"ל דכיון דקושיא דלעיל ע"כ אשלא לאוכליו קאי נקיט נמי איבעי זו אשלא לאוכליו או אפשר משום שצריך למנקט אח"כ בבות שאחריו נמצא בעל מום וטרפה נקט בבא דשלא לאוכליו הסמוך להם כנ"ל ודו"ק:

שם תיקן להוציא מידי נבלה. מדלא קאמר אלא משמע קצת דאכתי צריך לשנויי דלעיל דגבי שלא לאוכליו לא מועיל מה שמוציאה מידי נבלה שהרי הי' יכול לשחטו לאוכליו בהכשר וא"כ לולי שחיטה זו לא היה עומד להיות נבלה אלא היה עומד לישחט בהכשר ואין זה תיקון מה שמוציאו מידי נבלה וכן נמצא בעל מום היה עומד ליפדות ולישחט בהכשר ואפשר דאפילו בשבת מותר לפדות מדאורייתא משא"כ טרפה א"א לשוחטו בהכשר ואלו לא שחטו היה מת ואפילו למ"ד טרפה חיה פשיטא שלא היה חי לעולם וסופו הי' מת וכן מה שמתרץ שמוציאו מידי אמ"ה א"א לתרץ גבי שלא לאוכליו שהרי היה יכול לשחטו בהכשר והי' מוציאו מידי אמ"ה אלא דקשה לי דבחטאת נמי היה יכול לשחטו למחר בפנים לשם חטאת ואי דעכ"פ היום א"א להוציאו בהיתר מידי אמ"ה א"כ בנמצא בעל מום נמי אפילו כשיפדה אסור לשחטו בשבת ועוד שגם בטרפה היה יכול לומר שמוציאו מידי אמ"ה ועוד שרש"י פי' גבי חטאת מה תיקן הכא אפילו לטהרו מידי נבלה ליכא וכו' וכ"כ התוס' דס"ל דתקרובת ע"א מטמאה מדאורייתא ולא כתבו שלא הי' עומד להיות נבלה אלא לישחט למחר בהכשר והיום לא היה מת. אע"כ משמע להו דאפ"ה שייך להוציאו מידי נבלה ולא צריך לשנויי דלעיל ומ"מ לא אמר אלא שגם שנויי דלעיל ניחא ולא חזר מהם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אשם וכו' דהא כ"ע מודו וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד בפשיטות משמע ליה דאפילו אחר עקירה וניתוק אסור מדאמר בדמיו משמע דהוא עצמו כלל לא וגם רש"י שפי' דמדר' יהושע יליף נ"ל דכוונתו דלת"ק דהוי לנדבת צבור אפשר לומר דהוא עצמו א"א שישתנה מיחיד לצבור וכ"מ לי מלשון רש"י שכ' ואע"פ שמקריבו לעצמו ודו"ק:

שם קשה א"כ פסח וכו'. נ"ל דבלא פיר"י היינו אומרים דניתוק ורעיי' באשם הל"מ ופסח א"צ אלא עקירה משא"כ לפיר"י קשה אמאי גזרינן באשם ולא בפסח:

שם ולא ידעינן אי הוא עצמו או דמיו. נ"ל דר"ל אי גם הוא עצמו או דוקא דמיו דדמיו לאחר שיסתאב פשוט טפי ועיין במהרש"א ודו"ק:

דף עג:

גמרא כגון שהפרישו קודם חצות וכו'. נ"ל דמ"ש שהפרישו קודם הוא לאו דוקא דה"ה הפרישו אחר חצות אלא ר"ל דההפרשה יכול להיות קודם חצות אלא שלא מתו אלא אחר חצות:

שם):

רש"י ד"ה אלא אמר ר"פ וכו' לשם פסח וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת רש"י לאפוקי שחטו סתם לשם מה שהוא דאז בין שהוא פסח ובין שהוא שלמים כדין שחיט ודו"ק:

שם רש"י ד"ה סבר לה יוסף בן חונאי וכו' כצ"ל נ"ל ותיבת רב מיותר:

דף עד.

במשנה ונותן את כרעיו וכו'. לכאורה אינו מובן למה חותך כרעיו ממנו ונ"ל דר"ל דאין קפידא לחתוך כרעיו כדרך לחתוך בכל בהמה ונותנם בתוכו למר וחוצה לו למר ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מקולס וכו' דס"ל וכו'. נ"ל דרש"י גרס ר' טרפון קורהו תוך תוך [ונ"א תכבר] ור"ע קורהו מקולס וכ"ה ברש"י לעיל (דף נ"ג ע"א) דר"ע קורהו מקולס ובשמואל (א' כ"ה) דר"ט קורהו תכברא וס"ל דר"ט ור"ע פליגי בפלוגתא דר"י הגלילי ור"ע דמתניתין דר"ט כריה"ג ור"ע לשטתו ומ"ש ברש"י בשמואל שם כר"ע וכו' הוא ט"ס דא"כ אין הנדון דומה שם לראי' אלא דאדרבא מי שקורהו תכברא הוא דלא כר"ע ודו"ק ועיין רש"י ביצה (דף כ"ב ע"ב) ד"ה מקולס:

שם ד"ה איזה וכו' במקום שלא נהגו. משמע דבמקום שנהגו לאכול צלי גם גדי מקולס מותר ואין כן דעת הפוסקים ועיין בבר"י סי' תע"ו ובמ"ז שם ס"ק א' ואין להאריך כאן:

דף עד:

תוס' ד"ה שאני לב וכו' דמבחוץ וכו'. עיין במהרש"א עד ליכא לפרושי במסקנא נמי וכו'. נ"ל דמה שכ' במסקנא נמי היינו במסקנא זו דשאני לב דשיע ולא הוי אמרינן כפירש"י

דאפילו בקדרה נמי שרי אבל במסקנא דמולייתא שריא דכבולעו כך פולטו אה"נ לר"י בשם ר"ת שהביאו התוס' אח"כ דוקא לצלי מותר ולקדרה אסור דלא אמרינן שיע וכ"כ התוס' בפירוש בחולין (דף ק"ט ע"א) ד"ה הלב ע"ש:

שם ד"ה אסמיק וכו' ועוד דהתם משמע וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה על התוס' ועל הטור וסיים ודברי הרא"ש נכונים בזה ע"ש. והנה הב"י כ' על דברי הרא"ש וכך הם דברי רבינו משמע דס"ל דלאחדים המה וכן נלענ"ד דדברי הטור הם דברי הרא"ש ממש שכ' קודם לזה בסי' י"א גבי פלוגתא דרב אחא ורבינא אומצא דאסמוק מחמת מכה שהוכתה הבהמה מחיים וכו' והיינו כדברי הטור ממש ולא מסתבר לומר שחזר בו אח"כ בסי' י"ב ממ"ש בסי' י"א וצ"ל דמ"ש בסי' י"ב גבי דין חלייה ובהאי אומצא דאסמיק פליגי לעיל היינו דלענין הך דלעיל אין חילוק בין נצרר מחמת מכה או מחמת חלייה אידי ואידי יוצא ע"י חתיכה ומליחה לכ"ע וגם ע"י גומרי לדידן אבל בהך דהכא לא ניחא להו לומר דהיכי דאסמיק קודם לכן ע"י מכה יוצא אח"כ ע"י חומץ וכמ"ש התוס' דהתם משמע שהחלא מצמית צמית ולא ניחא להו לחלק בין אסמיק או לא ובכל ענין עכ"פ החומץ מותר לכן הוכרחו לפרש דאסמיק ע"י החומץ דכיון דשהה בתוכו עד דאסמיק נעקר הדם לצאת ויוצא ואוסר החומץ כנלענ"ד ונתיישבו דברי התוס' ודברי הטור ודו"ק:

דף עה.

ד"ה וגרפו וכו' ותירץ ר"י וכו'. עיין מהרש"א עד ואין להקשות וכו'. ולא הבינותי קושייתו דהא החילוק מבואר בגמרא דגחלים הם אש ולא עצים ותנור גרוף הם יותר עצים מגחלים כמ"ש התוס' שחומו מהשלהבת ולכן לענין ערלה שתלוי אם הוא עצים חמיר תנור גרוף מגחלים אבל לענין פסח אאש קפיד רחמנא הוי גחלים טפי אש מתנור גרוף אלא דלולי המיעוט ה"א דאפילו תנור גרוף הוי אש אע"ג דאליבא דאמת לא הוי עצים והמיעוט ממעט תנור גרוף דלא הוי כ"כ אש כמו גחלים הוי שפיר צלי אש ודו"ק:

(שם) ותימה לר"י וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ולכאורה אין דבריהם מובנים שהרי נראה דהתוס' מקשים דהתם אמרינן דכשאבוקה כנגדו אסור וכאן מסיק דבתנור גרוף מותר ומה בין זה לזה דכיון דאמרינן התם דחום האבוקה אסור וחום התנור ג"כ חום שלהבת האבוקה הוא ואמאי מותר כאן וא"כ מה מקשה מהרש"ל דהתם משמע דאין איסור אלא באבוקה כנגדו ולא בתנור גרוף דאכתי קשה טעמא מאי וזהו קו' התוס' ונ"ל דכוונת מהרש"ל דע"כ צ"ל התם דהטעם הוא דבאבוקה כנגדו בא השלהבת אל הפת מעיקר העצים משא"כ בתנור גרוף אע"פ שהוא מחמת חום שלהבת האבוקה מ"מ אינו בא מעיקר העצים וזהו שסיים מהרש"ל דהוי עיקר האיסור ומהרש"א תירץ דמשמע

להו להתוס' דתנור גרוף דמי לאבוקה כנגדו והתם מיירי באבוקה בל' תנור וה"ה תנור שנתחמם מחמת שלהבת האבוקה דעדיף מגחלים לוחשות והוי כאבוקה כנגדו ודו"ק:

שם ד"ה נכוה וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק"ק וכו'. ולענ"ד נראה לתרץ דקיי"ל לחומרא ילפינן ועוד נלענ"ד דבמכוה מרבינן ממכוה מכוה לכן לא משמע דמרבינן שהם אש אלא אדרבא מרבינן דאע"פ שאינם אש ולא אתיין מאש אתיין ממכוה אבל בפסח דממעטינן מצלי אש משמע דממעטינן דלאו אש נינהו לכן ילפינן מיניה אבל גחלת דלא ממעטינן לעיל מצלי אש וע"כ משמע דא"א למעטו מאש לכן שפיר הקשו התוס' בדבור שאח"ז דנימא גלי רחמנא במכוה וגמרינן מיניה ודו"ק:

שם ד"ה הא לא"ה וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ולענ"ד קושיא א' של מהרש"ל היא כעין קושייתו שהקשה בד"ה וגרפו וע"כ התוס' לא חשו לזה וס"ל דאפשר לומר דתנור גרוף חמיר מגחלים לוחשות וע"ש במהרש"א וקושיא ב' של מהרש"ל היא כעין קו' מהרש"א קודם לזה בד"ה וגרפו שיהי' ערלה ופסח סברות הפוכות וכבר כתבתי בעזה"י הנלענ"ד לתרץ ודו"ק ואין להאריך:

דף עו.

ד"ה בשלמא וכו' וא"ת למ"ד עלאה גבר וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש אף לדברי המתרץ נ"ל דר"ל דמוקי חרס ברותחת מ"מ מודה לסברת המקשה דבצוננת הרוטב מרתח לחרס א"כ ה"ה בשפוד נימא דמרתח לשפוד לכן כ' מהרש"א אח"כ וא"כ הוא דהמתרץ מודה לסברא זו תקשה גם למ"ד תתאה גבר אע"ג דע"כ מוקי בחרס רותחת מ"מ הא מודה לסברא זו אכן מ"ש מהרש"א ויש בשר הפסח למטה ולמעלה משפוד לא הבינותי דהא ממ"ש התוס' א"נ מבפנים אינו רותח כבחוץ משמע דלא קשה להו אמאי שחוץ מן הפסח מפיו או מאחוריו דאותו חלק אינו נוגע בפסח וכדאיתא בריש פרקין דאין איסור אלא במתכות דחם כולו גם מה שבתוך הפסח וא"כ כיון שפי הפסח למטה וכמ"ש התוס' בריש פרקין אין בשר הפסח לא למעלה ולא למטה משפוד אלא מצדדיו ונ"ל דלכן לא הקשו אלא למ"ד עלאה גבר דס"ל דנוגעין הוי כעלאה וכמ"ש רמ"א ביו"ד סי' ק"ה ס"ג דלא הוי כתתאה וס"ל להתוס' דהוי כעלאה ממש ודו"ק:

שם ד"ה אלא למ"ד וכו' משום דקשיא לי' וכו'. עיין במהרש"א עד ואח"כ מבשל וכו' לכאורה משמע מלשון זה דדוקא אחר שבלע מבשל ובאמת אין להם שייכות זה לזה ובתוס' לעיל כתבו בלשון וה"ה ור"ל דכמו דאמרינן לענין בליעה דקודם שמצנן אותו בלע כ"ק ה"ה דאמרינן לענין שיבשל אותו דאחר שהוחם מבשל כ"ק ונ"ל שגם כוונת מהרש"א כן ומ"ש ואח"כ ר"ל אחר שהוחם אותו ודו"ק:

דף עו:

ד"ה אסרה וכו' ואפילו פלדונ"ש וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' ואפילו פלדונ"ש שאינו מכוסה מותר משום שיש אויר מרובה בתנור שהתנור גדול כנלענ"ד:

שם רש"י ד"ה אמר לך רב וכו'. עיין מהר"ם ויש שם חילוף תיבות וצ"ל משום דפת חמה וחביות וכו' כצ"ל א"נ י"ל דאו או קאמר:

דף עז.

תוס' ד"ה סד"א וכו' לא קאי אשבת וכו'.

הקשה מהרש"א הא מוספי שבת בהדיא כתיב בתורה ע"ש ולכאורה הי' אפשר לומר דמ"ש לא קאי אשבת ר"ל שיקריבם בטומאה אלא דלא אשכחן לקמן דמצריך קרא אשבת לחוד:

שם ד"ה שכן יש בהם וכו' פר"ת וכו'. נ"ל דלא ניחא לי' לפרש כפשוטו דתמיד תדיר וכליל ופסח ענוש כרת דס"ל דבעינן פירכא שוה בשניהם ועיין תוס' כתובות (דף ל"ב) ד"ה שכן יש בהם וצ"ל שלא היה בגירסתם כאן בגמרא תמיד תדיר וכו' וע"ש בתוס' סוף הדבור:

שם אומר ריב"א וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה שגם הקטרת בזיכין לא צריך קרא דדחי שבת דהקטרת בזיכין בשעת סילוק מערכה ישנה והערכת מערכה חדשה הי' וקרא צריך לטומאה ומ"ש התוס' דמשמע אפילו בשבת לאו דוקא ור"ל אפילו בטומאה אלא משום דבכ"מ מרבה שבת וטומאה ביחד נקטו הראשון שבהם ומ"מ עיקר קרא לטומאה צריך ויותר נראה דקרא להקטרת בזיכין בשבת צריך דלא נימא שיקטירם בע"ש ומה דילף מתמיד ר"ל דבעינן שיהי' תמיד על השלחן ואי מקטיר להו מע"ש והערכתן בין לחם ובין בזיכין צריך להיות בשבת א"כ יהי' השלחן מע"ש עד שבת בלא בזיכין ואח"כ כתבו ובת"כ וכו' ר"ל כמו דילפינן שם מתמיד דכתיב גבי הקרבה דדחי שבת ה"ה הכא מלפני ד' תמיד דילפינן דבעינן שיהי' תמיד לפני ד' ילפינן דדחי שבת ודו"ק. עוד כ' מהרש"א ואין להקשות וכו' די"ל כדפרכינן בשמעתין וכו' ע"ש ולא הבינותי דמה ענין זה להאי פירכא דשמעתין דכל הקרבן בא להתיר חדש אבל הא דבזיכין מתירין לחם הפנים לא משמע דקרא בא להתיר דהוי דומיא דכל קרבן דהדם מתיר האימורין למזבח ובקרבנות הנאכלין בא להתיר הבשר לכהנים ולא מקרי בשביל זה בא להתיר ומה שהקשה אמאי לא ילפינן כלהו מבזיכין ה"נ יש להקשות אמאי לא ילפינן כלהו ממוסף שבת אע"כ או שגם הוא מקרי תדיר או דלא ילפינן ממה שעיקר זמנו דוקא בשבת ה"נ

מהאי טעמא לא ילפינן מבזיכין כנלענ"ד: (שם) רש"י ד"ה ודכ"ע וכו' וקמצים ואימורין. מהר"ם מחק ואימורין ולא ידעתי טעמו הא אימורין לאו אכילות הם וצ"ע:

שם תוס' ד"ה נימא מתניתין וכו' לא אתיא מתניתין כוותי' וכו'. נ"ל כר"ל ככל הנך תנאי דפליגי אדר' יהודה ור"א וס"ל טומאה דחויה בצבור ואין הציץ מרצה על אכילות. הקשה מהרש"א האיך מצינו אם אין דם אין בשר הא הציץ מרצה על הדם ע"ש ולכאורה הי' נראה לתרץ דאע"ג דהציץ מרצה היינו אם עבר וזרק אבל לכתחלה לא יזרוק כדמשמע לקמן (דף פ' ע"ב) דלא נחלקו אלא אם זרק במזיד ומשמע דלזרוק לכתחלה ודאי לא ומ"מ התוס' לקמן ע"ב ד"ה קסבר שפיר הקשו אאם אין בשר אין דם דמשמע להו דכיון דדיעבד הרצה לא מקרי אין בשר ויכולין לזרוק הדם ואע"פ שאח"כ לא יקטיר האימורין מ"מ בשעת זריקה ראוים היו כיון דאם העלם הרצו וכשלא העלם אח"כ הו"ל כאלו נאבדו אחר זריקה אבל אם אין דם אין בשר שפיר דכיון שאסור לזרוק הדם ע"כ נאבד הבשר אכן לקמן (דף ע"ח ע"א) בתוס' ד"ה הא ל"ק משמע דמדאורייתא זורק לכתחלה וקשה איך יפרשו הסוגיא (דדף פ' ע"ב) וצ"ל דכיון דעכ"פ מדרבנן אסור לזרוק שייך לומר כשזרק במזיד לא הורצה לרבינא ועמ"ש לקמן בעזה"י ודו"ק:

שם):

ד"ה דם וכו' תימה לרשב"א וכו'. ולפי מ"ש התוס' בדבור שאח"ז דר"א לית לי' חומרא דשתי אכילות אפשר לומר שגם חומרא דכליל לית ליה ורשב"א לשטתו לקמן דס"ל דר"א אית ליה חומרות אלו או אפשר דס"ל להתוס' דחומרא דכליל אשכחן בכמה דוכתי וכ"ע מודו בה גם כאן ודו"ק:

דף עז:

פסחים דף עז/ב

ד"ה שאין בשר וכו' כי היכי דלית בה מעילה וכו'. נקטו מעילה דבעולה לא שייך שיהא הבשר מותר באכילה דבשר עולה אינו נאכל אבל תימה דמפורש שם במשנה דאפילו אחר זריקה מועלין בבשר עד שתצא לבית הדשן ואפשר דכוונתם בעור דאין מועלין בעור אחר זריקה ואהא קשיא להו נימא דקודם זריקה נמי אבל א"כ קשה דהו"ל לומר שמותר לכתחלה לכהנים אחר זריקה ואפשר דנקטו לשון המשנה ואין מועלין בעורות ודו"ק:

שם ד"ה קסבר ר"י וכו' מפיק קרא בעולה וכו'. נ"ל דה"ה שהיו יכולין להקשות בשלמים דכיון דמ"מ הציץ מרצה על האימורין הוי כנשאר חלב וזורק את הדם אלא דנקטו עולה שגם הבשר כאלו לא נטמא:

דף עח.

ד"ה הא לא קשיא וכו' וא"ת וכו'. ק"ל שהיו יכולין לומר דחילוק גדול יש בין צבור ליחיד דבצבור מקריב הדם והאימורין הטמאים לכתחלה וביחיד דוקא נטמא בשר זורק את הדם שלא נטמא וצ"ל דמשמע להו דכיון דציץ מרצה מותר מדאורייתא לזרוק לכתחלה אפילו הדם והאימורין שנטמאו והא דאמרינן לקמן (דף פ' ע"ב) בשוגג הורצה במזיד לא הורצה היינו מדרבנן אבל מדאורייתא זורק לכתחלה ועיין שם בתוספות ד"ה נזרק דמו ולפי זה שייך קושייתם גם בטומאת דם דבטומאת דם הציץ מרצה לכ"ע ולדבריהם אלו מדאורייתא זורק לכתחלה וא"כ מה בין יחיד לצבור מדאורייתא וצ"ל דלא רצו להקשות בטומאת דם דמ"מ איכא בין יחיד לצבור בטומאת בשר לר' יהושע דס"ל אם אין בשר אין דם דאין הציץ מרצה על אכילות ולא היו יכולין להקשות אלא לר"א דס"ל דם אע"פ שאין בשר אבל השתא דאסקו דר"י ס"ל ציץ מרצה על אכילות וא"כ גם בטומאת בשר ליכא בינייהו גם לר' יהושע לכן הקשו כאן בין לר"א בין לר"י. אלא דלפ"ז קשה לי על דבריהם דא"כ למ"ד טומאה דחויה בצבור דאמרינן דבעינן ריצוי ציץ היכי משכחת לה דטומאת בשר ודם גם ביחיד מדאורייתא זורק לכתחלה ובטומאת הגוף ליכא ריצוי ציץ ולעיל (דף ע"ז ע"א) ד"ה דלא אשכחן לא קשה להו אלא הא אשכחן טומאה דגברי דדחויה אע"ג דליכא ריצוי ציץ משמע דהא ניחא להו דטומאת דם ובשר דחויה בצבור מטעם ריצוי ציץ ולפי דבריהם דהכא הא ליכא ענין דדחויה בצבור משום ריצוי ציץ כלל דטומאת דם ובשר גם ביחיד דחי וטומאת הגוף ע"כ בלי ריצוי ציץ דחויה היא ולקמן (דף פ' ע"ב) ד"ה נזרק לא משמע להו דמדרבנן היא אלא מדמפליג בין שוגג למזיד אבל הא דמפליג בין לכתחלה לדיעבד אפשר דמדאורייתא היא לכן נ"ל דבטומאת דם ואימורין פשיטא להו דביחיד לא דחיא אלא בדיעבד אפילו במזיד מדאורייתא אלא בטומאת בשר כיון דמ"מ לא מקריב שום דבר טמא למזבח לכן משמע להו דאי מרצה ציץ מותר מדאורייתא לזרוק הדם לכתחלה ומ"ש בתירוצם טומאת הגוף א"ב לאו דוקא טומאת אדם אלא גם גוף הקריבין למזבח בכלל לאפוקי טומאת בשר שאינו קרב כלל למזבח. עוד אפשר לומר דאה"נ דאין חילוק בין יחיד לצבור לענין דם ובשר אלא דלמ"ד טומאה דחויה כמו דמהדרינן אטהורין היכי דאפשר ה"נ מהדרינן אריצוי ציץ היכי דאפשר וממילא לא מחלקינן בין יחיד לצבור אלא בטומאת הגוף דלא מרצה ציץ וכ"כ רש"י ביומא (דף ז' ע"א) ד"ה בין בצבור ע"ש ועמ"ש בעזה"י לעיל (דף ע"ז ע"א) בתוס' ד"ה נימא מתניתין ודו"ק:

שם רש"י ד"ה למאי אין וכו' ציץ דידהו. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא ע"כ וכו' וקאי על אלא למיקבעי' וכו':

שם ד"ה בשלמא זבחים וכו' ואיכא תרתי. ר"ל דם ואימורין ובגמרא דנקיט איכא דם חדא מנייהו נקיט:

דף עח:

תוס' ד"ה ולעכב וכו' ואומר ר"י וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ קושייתו דכוונת התוס' דכל כמה דלא מצינו תנא דס"ל בפירוש אכילה לא מעכבא יש לנו לומר מסברא דכשאין לו אוכלין לגמרי פסול אף בשעת זריקה אבל לר' נתן משמע ליה דס"ל דלא חיישינן אם אין הבעלים ראויים בשעת זריקה כמ"ש התוס' ד"ה לימא דכן ס"ל להמקשה דהתם ולאידך מקשה שהקשה מברייתא דהרי שהי' חולה אליבא דר' נתן וכן ס"ל לר' אלעזר באמת אליבא דר' נתן אבל לרבנן דלא אשכחן להו דס"ל כן כתבו התוס' כאן דסברא הוא דמעכב ודו"ק:

דף עט.

ד"ה או שהיו וכו' אע"פ שיכולין וכו' כ' בגליון הש"ס הא אין ההיתר מצד טומאת בשר וכו' ע"ש ור"ל דכיון דאשתראי טומאת הגוף שהוא בכרת ממילא אשתראי נמי במכ"ש טומאת בשר שהיא בלאו אכן לענ"ד לק"מ דהא כוונת התוס' פשוט דאע"פ שהכהנים טמאים מ"מ אמאי פסח דטהורים נעשה בטומאה הא אפשר להם שלא יגעו בבשר ויאכלו הבשר בטהרה ומשמע להו דהכל נעשה בטומאה אפילו הבשר:

שם ד"ה אלא שנטמא וכו' תימה וכו'. כ' בגליון הש"ס ק"ל וכו' ע"ש ולענ"ד לק"מ דאלו היה אפשר לשחוט בסכין ארוכה או לאחזו בפשוטי כלי עץ או להביא סכינים אחרים אה"נ שהי' צריך לעשות כן אלא דא"א משום דאין פנאי מש"ה אין עושין כן וכמ"ש התוס' בדבור שאח"ז וכיון דא"א וע"כ נעשה בכהנים טמאים א"כ מאי אפילו ולא מסתבר להו לומר דהתנא משמיענו דאין פנאי דדבר הנראה לעינים הוא ולא צריך התנא להשמיענו זה אלא דאנן הוא דלמדנו מדברי התנא דע"כ פשיטא לי' דאין פנאי אבל שיהי' התנא שונה בבא זו כדי להשמיענו זה הא לא מסתבר דכשנצטרך הדבר למעשה אז נראה בעינינו אם יהי' אפשר לעשות באופן זה באמת יהי' אסור לעשות בטומאת הגוף ואם לא יהי' אפשר א"כ פשיטא דהא ע"כ יהיו הכהנים טמאים והיינו רישא ודו"ק:

דף עט:

גמרא כגון שהיו ישראל מחצה טהורים ומחצה טמאים ונשים משלימות וכו'. עיין במהרש"א עד דאיכא למ"ד בפרק האשה (דף צ"א ע"ב) וכו' והנה לא מצאנו מפורש שם

מי שסובר נשים בשני חובה אלא דר' יוסי ס"ל אשה בשני שוחטין עלי' בפ"ע ואפשר לומר דאע"ג דרשות היא יכולין לשחוט עלי' בפ"ע וכ"ד הרמב"ם שפסק בפ"ב מה' קרבן פסח ה"ד כר"י דעושים חבורה כולם נשים אפילו בפסח שני אע"פ שפסק בפ"ה ה"ח ובפ"ז ה"ג דנשים בשני רשות ומשמע דס"ל שגם ר' יוסי ס"ל כן וע"ש בכ"מ ולח"מ ואע"ג דבסנהדרין (דף י"ב ע"ב) אמרינן לר"ש דחזקיהו הי' סובר נשים בשני חובה הא נתחרט אכן התוס' לקמן (דף פ"א ע"א) ד"ה לאו משום כתבו בשם ר"י דר' יוסי סבר נשים בשני חובה ונ"ל שזהו כוונת מהרש"א שכ' וכ"כ התוס' לקמן לר"י ומעתה דברי מהרש"א נכונים לדעת התוס' וצ"ל לשטת הרמב"ם הא דלא אמרינן (בדף פ"א) דפטורה מפ"ש משום דנשים בשני רשות דא"כ לא תלוי הדבר במאי ששחטו וזרקו עליה דאפילו לא שחטו וזרקו עלי' אינה חובה בפ"ש ולא אצטריך להשמיענו כאן וע"כ משמע להגמרא דנפטרה לגמרי ואסורה להקריב פ"ש ככל פטור מקרבן דאם הביא מביא חולין לעזרה וע"כ משום דסבר דציץ מרצה. ויש לתמוה על הרמב"ם דבגמרא (דף צ"א ע"ב) אמרינן דטעמא דר' יוסי דונכרתה בפ"ש אפילו נשים במשמע ואפשר דמהאי טעמא לא ניחא להו להכ"מ ולח"מ בפ"ה שם לומר דהרמב"ם ס"ל שגם לר' יוסי רשות ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה קסבר וכו' א"נ ניחא לי' וכו'. עיין במהרש"א עד ויש ליישב וכו' והוא תמוה בעיני דאם הי' חזר בו קודם שנעשה פ"ש לא היה לו לעשות פ"ש אע"פ שעשו שלא כדין מה שלא עשו את הראשון ומפורש בפסוק ד"ה (ב' ל') וישחטו את הפסח בארבעה עשר לחדש השני ואח"כ כתיב כי אכלו את הפסח בלא ככתוב הרי מפורש ששחטו ואכלו ודו"ק:

דף פ.

ד"ה משלחין וכו' דרך רחוקה לטהור וכו' לקמן לא אמרינן אלא דטמא שרץ כשהוא בירושלים אין דינו כדרך רחוקה דכשאינו יכול ליכנס בשעת שחיטה אין שוחטין וזורקין עליו אע"פ שיכול ליכנס בשעת אכילה אלא כיון שיטהר בשעת אכילה שוחטין וזורקין עליו אבל כשהוא באמת בדרך רחוקה דנימא כיון שהוא גם טמא שרץ שוחטין וזורקין עליו לא שמענו וצ"ל דהתוס' משמע להו דה"ה כשהוא באמת בדרך רחוקה שוחטין וזורקין עליו ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה אתה וכו' וא"ת השתא וכו'. עיין במהרש"א עד יכול לשלח קרבנותיו וכו' ור"ל דל"ד לפסח דכשהי' בדרך רחוקה בשעת שחיטה אין שוחטין וזורקין עליו אבל חגיגה שוחטין וזורקין עליו:

שם ד"ה לימא וכו' בין בטומאה וכו'. ר"ל דאפילו עבדי בטומאה נדחו המיעוטים לפסח שני:

דף פ:

ד"ה בראשון וכו' דלדידי' וכו'. נ"ל דהיינו אי ס"ל כרב דבמחצה טהורים ומחצה טמאים אלו עושין לעצמן בטהרה ואלו עושין לעצמן בטומאה אבל אי ס"ל כרב כהנא דהטמאין עושין את השני או אין עושין כלל כ"ש כאן שאין אלא שליש טמאי מתים שאין עושין בטומאה דלא מסתבר כלל לומר דנצרף זבין בהדי טמאי מתים שהרי הזבין לא עבדי בטומאה ואיפכא אמרינן בגמרא דהזבין דלא עבדי בטומאה מצטרפין בהדי טהורים ודו"ק:

שם ד"ה נזרק וכו' ועוד הא לעיל וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דהא דמשמע לעיל דסגי בחלב קיים או בשר קיים היינו בשאר מוקדשין אבל בפסח מפורש להדיא דנטמא בשר וחלב קיים אינו זורק את הדם ולא סגי בחלב לחוד ובעי ריצוי ציץ ודו"ק:

שם ונראה לריב"א וכו'. עיין במהרש"א ונלענ"ד לתרץ התם סתמא תנן על מה הציץ מרצה ומיירי אפילו בקרבנות שבאים בנדבה ואלו לא הי' מרצה מדרבנן הוי אמרינן שיביא קרבן אחר דאין שם חולין בעזרה ולא דמי לפסח שאינו בא בנדבה ודו"ק:

שם ד"ה אי בנזיר וכו' דא"כ תפשוט וכו'. נ"ל לפרש כוונתם דבקושייתם סברו דאי נימא בבעלים גמירי אפילו עבדי הבעלים איזה עבודה הותר להם טומאת התהום ודוקא אחר שאינו בעליו ועביד עבודה לא הותר לו טומאת התהום לכן קשה להו דאפילו בעלים ישראל אפשר לאוקמא דשחט קרבנות דשחיטה כשרה בזר והותר לו טומאת התהום דמת ולא דשרץ אבל כהן עובד עבודה שאינו בעליו לא שמעינן ואהא תירצו דא"כ תפשוט דבזיבחא גמירי ל"ש בעלים ול"ש כהן ר"ל דע"כ לא איבעי לן אלא אי דוקא בעלים שאין עובדים עבודה אבל בכהן עובד עבודה לא וה"ה בעלים עובדים עבודה אם הוא כהן או שוחט אם הוא ישראל ככהן אחר דמי ואי נימא שגם בעלים שוחטין הותר לו טומאת התהום ע"כ בזיבחא גמירי ר"ל אע"ג דעביד עבודה בגוף הזבח וממילא ל"ש בעלים ול"ש בכהן שאינו בעליו דכיון דעביד איזה עבודה אין חילוק בין בעלים לאחר כנ"ל בפירוש דברי התוס' ובגליון הש"ס הקשה על דברי התוס' הא אין חילוק אם הזורק הוא הבעלים או כהן אחר ולפי מ"ש הוא באמת תירוץ התוספות. ומ"ש עוד בגליון הש"ס הא טמא מותר לשחוט לכאורה אינו מובן דמשמע דהא דטמא מותר לשחוט מדאורייתא דוקא כשאינו נוגע בבשר והתוס' כאן דמיירי שלא ידע שהוא טמא וא"כ לא ידע ליזהר ובודאי נגע בבשר ועיין בחולין (דף ב' ע"ב) מוכח כן דאי נגע בבשר פסול מדאורייתא

וע"י סכין ארוכה אסור מדרבנן שמא יגע ובתוס' שם ד"ה דליתיה קמן כתבו דרוב פעמים נגע [וע"ש בגליון הש"ס ובמ"ש שם בעזה"י בחידושי] ונ"ל בכוונתו דכיון דאין איסור אלא היכי דנגע בבשר הוי טומאת בשר ולא טומאת הגוף ובלא טומאת התהום מרצה ציץ ואיסור טומאת הגוף לא שייך בשחיטה דהא היכי דאינו נוגע בבשר דליכא טומאת בשר מותר לשחוט מדאורייתא ולטומאת הגוף לא חיישינן כנ"ל כוונת הגליון בזה ומ"מ אפשר לומר לדעת התוס' דס"ל דאע"ג דהיכי דאינו נוגע בבשר מותר לשחוט מדאורייתא מ"מ היכי דנוגע כיון דבשעת שחיטה נגע ושחיטה עבודה היא לכמה דברים אע"ג דאם אינו נוגע הותרה לו טומאה מ"מ היכי דנוגע דלא הותרה בה טומאה הוי טומאת הגוף דעביד עבודת השחיטה בטומאה דלא הותרה בה כנלענ"ד:

דף פא.

ד"ה לאו משום וכו' תימה וכו'. עיין מ"ש בזה בעזה"י לעיל (דף ע"ט ע"ב):

שם ד"ה א"נ כגון וכו' וג' יומי לאו דוקא וכו'. עיין במהרש"א עד ואם ראתה סוף היום מה יועיל לה שימור של תחלת היום וכו' הכי משמע לי' לכאורה דלפי פירוש זה דהא דאמרינן אידך פלגא דיומא ר"ל סוף היום היינו דדוקא סוף היום הוי שימור אבל היכי שראתה סוף היום לא הוי תחלת יום השני שימור לכן קשה לו הא דאמרינן במגילה דשימור הוי ביממא בהנץ החמה למאי נ"מ וע"ז כ' אח"כ שגם בראתה אח"כ בסוף היום הוי תחלת היום לחוד שימור לר' יוסי ובין סוף היום בלא תחלתו ובין תחלתו בלא סופו הוי שימור לר' יוסי. וע"ש עוד עד מ"מ צריך למתלי ראיית סוף יום ב' בסמוך לשקיעת החמה ר"ל ולכן אמר בסתם שראה ג' ימים סמוך לשקיעת החמה ר"ל סוף יום א' וסוף יום ב' וה"ה בליל ב' דראיית סוף יום א' נמשכת לתחלת ליל ב' וה"ה כשאינה נמשכת וראתה אח"כ בליל ב' וזה לא צריך לבאר דממילא נשמע ומה שביאר סמוך לשקיעת החמה היינו סוף היום ביום א' וביום ב' אבל בג' א"צ כלל סמוך לשקיעת החמה דבתחלתו די באיזהו שעה בלילה ובסופו א"צ כלל ודו"ק:

שם רש"י ד"ה בתמיד כל השנה ואליבא דמ"ד וכו' ואליבא דמ"ד לקמן וכו'. הנה מ"ש אליבא דמ"ד דטומאת התהום מרצה ציץ אפילו לכתחלה הוא מוכרח דע"כ מיירי שנודע לפני זריקה דאי לא נודע עד אחר זריקה אפילו טומאה דחויה בצבור מ"מ אחר שנזרק פשיטא דהורצה אבל מ"ש אליבא דמ"ד טומאה דחויה בצבור לא הבינותי דאפילו למ"ד טומאה הותרה פשיטא דכשכהן א' טמא לא יעשה הוא עבודה כשיש הרבה טהורים וא"כ כיון שנודע קודם שנזרק פשיטא דלא נימא להטמא שיזרוק כיון שיש הרבה טהורים ושייך שפיר למבעי אי מ"מ טומאת התהום הותרה ומ"מ צריך לפרש כשנודע

לפני זריקה דאי לא נודע עד אחר זריקה אפילו כל שאר הכהנים טהורים מ"מ דיעבד כא"א דמי וכיון שכבר זרק הוא הוי ככל הכהנים טמאים אבל שיהי' בזה בין מ"ד טומאה הותרה למ"ד טומאה דחויה לא שמענו ודו"ק וצ"ע:

דף פא:

ד"ה ומי דיינינן וכו' דנימא וכו'. עיין מהרש"ל וכוונתו לא משום ספקא מטמאין ליה בעלמא דנימא ר"ל דהא אמרינן גילוי מלתא למפרע בעלמא היא וידעינן בודאי שנטמא ואפ"ה מטהרינן ליה בנזיר ועושה פסח וע"כ הלכה למשה מסיני הוא:

שם תוס' ד"ה אלא לפני זריקה וכו' ע"כ לפני וכו'. הקשה מהרש"א דמהך משנה דמהני זריקת אחד מן הדמים אפילו בטומאה ידועה הי' יכול להקשות להך לישנא דר"ל דקודם זריקה אפילו טומאת התהום אינו סותר ע"ש ור"ל דאי תימא דטומאת התהום דוקא לאחר זריקה הא לאחר זריקה אפילו אחר זריקת אחד מן הדמים גם טומאה ידועה אינו סותר וע"כ טומאת התהום גם לפני זריקה אינו סותר דאל"כ מה בין טומאה ידועה לטומאת התהום ומ"מ לא הבינותי קושייתו דהא שפיר אפשר לומר דטומאת התהום דוקא בנודע לו אחר זריקה ואז אפילו נודע לו שנטמא קודם זריקה אינו סותר משא"כ בטומאה ידועה דוקא שנטמא אחר זריקת אחד מן הדמים אינו סותר אבל נודע לו אפילו אחר זריקת כל הדמים שנטמא קודם זריקת שום אחד מהדמים סותר אבל התוס' דייקו שפיר דלאחר דמסקינן דאפילו נודע לפני זריקה מרצה היינו ע"כ אפילו לפני זריקת שום דם דלאחר זריקת אחד מן הדמים היינו כלאחר זריקה כיון דלענין טומאה ידועה דינו כלאחר זריקה ואחר שידענו דדין טומאת התהום שייך גם קודם זריקה ידיעת טומאת התהום הוי כשעת טומאתו בטומאה ידועה אבל ללישנא קמא אין דינו כן אלא בנודע לאחר זריקה אבל כשנודע לפני זריקה דין טומאת התהום כדין טומאה ידועה ודו"ק:

שם ד"ה ובקבר וכו' אין נראה לר"י דשמא וכו'. עיין במהרש"א ואינו מובן לי דפשיטא דכאן מיירי שהמת מכוסה דאל"כ לא שייך טומאת התהום ואין חילוק בין כסהו אדם לנתכסה מאליו וכמ"ש הרמב"ם רפי"ג מה' טומאת מת ונלענ"ד לפרש דברי התוס' ע"פ דברי הראב"ד פ"ז מה' ט"מ ה"ד דקבר שיש בו חלל טפח על טפח אע"פ שהטומאה ממעטת החלל והרי היא כטומאה רצוצה ובוקעת ועולה ומטמאה באוהל [ר"ל המאהיל על הקבר טמא שהקבר אינו חוצץ] כמו כן מטמא כל סביביו במגע ואם יש שם טפח פנוי חלל אינו מטמא באוהל [ר"ל שהקבר חוצץ והמאהיל עליו לא נטמא] אבל מטמא כל סביביו במגע ע"ש וזהו כוונת התוס' דשמא קרא מיירי בקבר מכוסה ר"ל שהוא מכוסה בידי אדם ומסתמא יש טפח חלל ואינו טומאה רצוצה והוי אוהל גמור לכן מביא

הטומאה תחת כולו אבל כשהטומאה ממעטת החלל כגון שנתכסה מעצמו שנפל עליו גל וכדומה דמסתמא אין שם טפח חלל והוי טומאה רצוצה שאינו אוהל מנ"ל שמביא הטומאה תחת כולו ודו"ק:

שם ד"ה נטמא וכו' נראה הטעם וכו'. עיין במהרש"א עד הכא אי הוי נטמא רובו נמי וכו' ר"ל דדוקא אי דינא הוא בנטמא רובו כששורף לפני הבירה שורף מעצי הקדש כשיבא לשרוף מעצי עצמו יהיה חשדא כשיחזור המותר שיסברו דמעצי המערכה שרף כדינו אבל כשיהיה עיקר הדין לשרוף מעצי עצמן לא שייך חשדא שידעו דעצים שלו הם כדינו ולא ניחא להו לומר שלא ידעו כלל ששרף טמא ויסברו שגנב מעצי המערכה דכשיראו שנושא עצים לביתו יעלה על לבם ששרף טמא וכשיחקרו ע"ז יתוודע להם שכן הוא אבל לא יעלה על לבם ששרפו מעצי עצמם שלא כדינו לכן הוצרכו לטעמים שלהם על עיקר התקנה שישרוף מעצי המערכה ודו"ק:

דף פב.

רש"י ד"ה רב זביד וכו' לאשמועינן חוזר נקט וכו' כצ"ל:

שם גמרא באו לשורפו בחצרותיהן ומעצי המערכה וכו'. עיין במהרש"א עד דלמה יהי' לב ב"ד מתנה עליו וכו' ר"ל ולמה לי טעמא דלמא פיישן: (שם) תוס' ד"ה הי' מעמיד וכו'. עיין במהרש"א עד אלא אפילו בעל קרי וכו'. נ"ל דר"ל טבול יום דבעל קרי עצמו דינו כזב וזבה ואסור בכל מחנה לויה כדלעיל (דף ס"ז ע"ב). ומ"ש על הרמב"ם בפירוש המשנה עיין בתוספות יו"ט ספ"ה דתמיד שמיישב סוגיא דשמעתין לפירוש הרמב"ם ואין להאריך כאן:

שם ד"ה בשלמא וכו' מיהו יש לדחות וכו'. כ' מהרש"א ק"ק וכו' ע"ש ולענ"ד אפשר לומר דכוונת התוספות דלקמן (דף פ"ג) דאמר רבה מוסיף אף ריה"ג דמשמע אבל לרבנן לא היינו אחר שידענו דתשרף אצטריך לשריפתה בקודש גם י"ל דגם לס"ד ידענו דלמדנו מבקודש באש תשרף דשריפתה בקודש אלא דס"ד דממילא למדנו דבשריפה ודחי ומסיק דגמרא גמירי לה לכל הפסולים ובקודש באש תשרף לשריפתה בקודש לחוד אתי וגמרא דלקמן דס"ד דממילא למדנו דבשריפה לא ידע הא דגמרא גמירי לה דאל"כ הי' קשה לו למה לי גמרא דגמירי או אפשר דגמרא סתמא גמירי אכל פסולי קודש ואצטריך להני דישרפו מיד ודו"ק:

שם וא"ת ואמאי צריך קרא וכו'. כ' מהרש"א למסקנא מוקי לה וכו' ע"ש ולענ"ד גם למסקנא הקשו התוס' שפיר דמ"מ משמע מדברי הש"ס שצריך גמרא בפסול הדם דבשריפה ול"ל הא הוי נותר ודו"ק:

שם וכולה שמעתין מסקא וכו'. לקמן לא מצינו לר' יוחנן אלא דמריה"ג לא למדנו לבעלים וכ"כ רש"י שם ד"ה ור"י נהי דשמעת ליה וכו' משמע דר"ל דמריה"ג לא מצינן למילף דהיינו מדם לבעלים אבל שיהא משנתינו סברה כן לא שמענו ואפשר משנתינו סברה כברייתא דלקמן ע"ב בדם ובבעלים תעובר צורתו וכו' אלא דכוונתם דסוגיא דהכא סברה כן אליבא דמשנתינו דלא קתני אלא בעלים אבל דם אפשר הוי כבשר ודו"ק:

דף פב:

ד"ה אבל נטמא וכו' נילף כולהו מטמא וכו'. כ' מהרש"א דרש"י תירץ קו' זו ע"ש ולענ"ד ס"ל להתוס' דמ"ש רש"י דשאני טומאה דפסלה אף בתרומה ומעשר וס"ל דמה שפסלה בשאר מקומות הוי חומרא היינו כשלא אסיק אדעתי' דמה שפסלה בחולין הוי קולא אבל לפי מה דס"ל השתא דמה שפסלה בחולין הוי קולא ה"ה מה שפסלה תרומה ור"י תירץ דמ"מ יש לדחות ולומר דהוי חומרא והיינו כתירוץ רש"י ודו"ק:

שם ד"ה הואיל וכו' וי"ל וכו'. הקשה מהרש"א דנילף ממעשר שני ע"ש ולענ"ד גם מע"ש לא פסיקא להו אלא הא דקיי"ל בשרפה משום דאיקרי קודש אבל כל כמה דלא ידעינן קודש גם מע"ש לא ידעינן ודו"ק:

שם רש"י ד"ה מחלוקת לפני זריקה וכו' מחמת דבר אחר. נ"ל דכאן הס"ד ומ"ש אח"כ ור' יוחנן וכו' הוא דבור בפ"ע ולא הי' בגירסתו אלא ור"י אמר לאחר זריקה מחלוקת ובא לפרש דהיינו אף לאחר זריקה וכ"מ מדברי התוספות:

שם תוס' ד"ה ר' יוחנן וכו' ומסברא בעי וכו'. נ"ל דר"ל וא"כ אפילו לא פירש להם היה להם להבין מסברא דבעי עיבור צורה אע"כ דבאמת ידעי דלא בעי אבל לעיל דסבר דמפני טומאה נשרפה א"ש דכיון דלא פירש להם סברו מסברא דלא בעי עיבור צורה ודו"ק:

דף פג.

ד"ה בו בכשר וכו' א"נ ע"י גומרתא טריחא וכו'. כ' מהרש"א מיהו האי טעמא דטירחא המ"ל התם ע"ש ולענ"ד התם לא שייך טעמא דטירחא דכדי שלא להותיר בקדשים ראוי להטריח ועוד דסתמא תני אין נמנין על מוח שבקליות ומשמע אפילו הוא דחוק שאין לו עם מי לימנות צריך לשחוט פסח אחר או לא יעשה פסח כלל ואמאי הא מוטב להטריח א"ע וגם משמע דאפילו רוצה להטריח מחינן ביה אבל כאן שרוצה לשרוף ויכול לשרוף עם העצם אלא שיש הפסד עצים וטרחא לשרוף העצם לזה שפיר אמרינן דטירחא להוציא המוח יותר מטירחא והפסד דשריפת העצם ואה"נ אם רוצה לטרוח להוציא המוח ודאי לא מחינן בי' לסברא זו והמשנה סתמא קתני ישרפו דמסתמא אינו רוצה לטרוח להוציא המוח ודו"ק:

שם גמרא ואי ס"ר שימוש נותר וכו'. עיין במהרש"א עד דודאי אין טעונין שרפה ולענ"ד טפי היה יכול לומר דאסור לשרפן אז כיון שיכול לאוכלם וגם להשהותם ער שיהי' נותר אסור לכתחלה משום לא תותירו ודו"ק:

דף פג:

תוס' ד"ה אא"ב וכו' דלאו בשר גמור הוא וכו'. עיין במהרש"א ור"ל דבמתניתין דיני שרפה קתני וכיון דלאו בשר גמור הוא ומסתמא לא אכיל להו לא הוו בכלל נותר דעיקרן לשרפה כפירש"י לכן חשיב להו באפי נפשייהו אבל רב דאמר דלאו בכלל בשר הם משמע דדינא קמ"ל וכיון דאם רצה יכול לימנות עליהם וכשניתותרו בעי שרפה לענין מה אינם בכלל בשר:

שם ד"ה ולא עולת וכו' וא"ת דביומא וכו' וי"ל דקרא וכו'. עיין במהרש"א עד מיהו ק"ק וכו' ולא הבינותי קושייתו דפשוט דקו' התוס' לא שייך לספקו של הריב"א ואלעיל קאי שהביאו מיומא ומשבת דאברי חול נשרפין בשבת במשלה בהן האור והיינו או בתמיד ומוסף יו"ט ור"ח שחלו בע"ש או אפילו בנדרים ונדבות כפי ספקו של ריב"א וכתבו לתרץ דקרא דבכל מושבותיכם גלי על במועדו דלא נימא דקאי דוקא על קרבנות שהוקרבו בשבת עצמו ומ"מ נקיט ביומא קרא דבמועדו דמיני' ילפינן כל הקרבנות הקרבין בשבת גופי' ומעתה לא הבינותי קו' מהרש"א ואם כוונתו דאכתי אמאי נקיט ביומא קרא דבמועדו דלא מיירי מאברי ע"ש מה ענין ספקו של הריב"א לכאן ודו"ק וצ"ע:

דף פד.

ד"ה ולא מילה וכו' לא הוי צריך למיסר. ר"ל דלא הוי צריך למעטו מקרא: (שם) ד"ה הואיל ומתאכלי וכו' יש עליהם שם בשר וכו' עיין במהרש"א עד וק"ק וכו' ולענ"ד נראה ליישב דהתם לא אמר ר"ל כלום וספוקי מספקא לי' דמכאן משמע לי' דאינו כבשר ומהך דאלו שעורותיהן כבשרן משמע ליה דהוי כבשר ואה"נ אלו היה פשט לו דמטמא היה מקשה לו מהך דהכא אלא כיון דפשט לו דאינו מטמא ניחא לי' שפיר הך דהכא ומקשה לו מהך דאלו שעורותיהן כבשרן אבל התוספות לקמן ד"ה הא הדר בי' הקשו שפיר כיון דסבר ר"ל כאן דבתר בסוף אזלינן תקשה לנפשי' דמהתם משמע דבתר בתחלה אזלינן ודו"ק:

דף פד:

ד"ה אבר שיצא וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דבהיתה לו שעת הכושר ניחא להו דלשון כשר אפשר לפרש שהי' כשר מעולם משא"כ ראוי לאכילה משמע שראוי עכשיו לאכילה אבל לקמן בדבור שאח"ז מביאים שפיר מההיא דאבר שיצא

מקצתו על היתה לו שעת הכושר מכח מכ"ש. עוד נ"ל דכאן הקשו לפי מאי דס"ל דהיתה לו שעת הכושר ונפסל הוא פסול אמאי נימא דכשהשאר כשר גם היוצא כשר וגם לקמן כתבו כיון דלא נפיק מתורת כשר ע"י שיצא מקצתו אע"פ שנפיק מאכילה ה"ה בהיתה לו שעת הכושר ודו"ק: (שם) ד"ה ה"ג וכו'. עיין במהרש"א עד אלא בהיה לו שעת הכושר דלא כשר מקרי וכו' כצ"ל:

דף פה.

ד"ה אחד עצם וכו' הכא מזכיר וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד לאוקימתא דר"ל קאי אקרא דועצם לא תשברו בו דמירי שיש עליו שיעור אכילה מדסמוך ליאכל אבל לא שייך לומר דסתמא מירי שיש בתוכו מוח ודו"ק:

שם ד"ה כשהוא וכו' ותירץ ר"ח וכו'. מדברי התוס' בזבחים שם משמע דקושיא דבעידנא לא מיתרצה אכן בפסקי תוס' שם סס"ט כ' דבכה"ג לא בעינן בעידנא כיון דא"א לקיים העשה בע"א וצ"ע:

שם ד"ה דבני חבורה וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד משמע להו להתוס' שגם ביוצא דק"ק דאין נאכלין אלא לכהנים וגם אימורין דסלקי לגבוה והם ביד כהנים מבעי לי' ולא איפשטא לכן הוצרכו לתירוץ שלהם ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ה"ז בל"ת כדאמר וכו'. ר"ל ל"ת דאכילה אחר שידענו שאסור להוציא והוי בקודש פסול אבל ל"ת דהוצאה גופי' מפרש לקמי' כמ"ש רש"י ד"ה שיצא:

דף פה:

ד"ה מן האגף ולפנים וכו' משפת הפנימית של עובי הפתח וכו'. עיין מ"ש בעזה"י בא"ח סי' נ"ה סי"ג בכוונת רש"י דמירי שהדלת נפתח לפנים ומ"ש של עובי הפתח ר"ל של עובי הדלת עד מקום הנקישה שהיא שפה החיצונה של עובי הדלת והיינו שכל עובי הדלת נקרא אגף עצמו ומשפת הפנימית של עובי הדלת ולפנים הוא מן האגף ולפנים ומשפת החיצונית של עובי הדלת ולחוץ נקרא מן האגף ולחוץ והיינו מ"ש רש"י בד"ה אגף עצמו עובי השער ר"ל עובי הדלת ע"ש:

שם ד"ה שערי עזרה וכו'. עיין במהרש"א עד בין במצורע ויש להקשות דאכתי וכו' כצ"ל. ונ"ל דמ"ש רש"י מצורע משתלח וכו' הוא דבור בפ"ע וקאי אהא דאמרינן שמצורעין מגינין תחתיהם:

שם תוס' ד"ה וכן לתפלה וכו' ולענין שופר ומגילה וכו' עיין במהרש"א ולכאורה יש להקשות דמ"מ מנ"ל להש"ס לומר דפליגי דלמא ריב"ל מירי בשופר ומגילה וכן למסקנת התוס' שיש חילוק בין לענין צירוף ובין לענין לענות קדיש או קדושה יש

להקשות דלמא רב מיירי לענין צירוף וריב"ל לענות קדיש וקדושה וצ"ל דס"ל להגמרא דודאי ריב"ל לא מיירי בשופר ומגילה דמתניתין הוא וכן רב לא מיירי לענין צירוף דפשוט הוא אבל אי הוי ס"ד דריב"ל מיירי בשופר ומגילה תקשה דע"כ רב וכן לתפלה קאמר ומיירי לתפלה ולא בשופר ומגילה ואפשר דלכן כתבו התוס' מההוא דפרק ראוהו ב"ד דגמרא גופא מההוא ילפי דריב"ל לא מיירי בהלל ומגילה ודו"ק:

דף פו.

פו/א

רש"י ד"ה והמיחם וכו' לא איכפת לן. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד וכשהשמש המשמש וכו':

דף פו:

תוס' ד"ה אין מסרבין וכו' אמאי דיתיב וכו'. עיין מג"א סי' ק"ע ס"ק י':

דף פז.

ד"ה כאן וכו' אור"ת וכו'. נ"ל דק"ל אמאי תנא בברייתא סתם רגל הראשון אוכלת משל אביה כיון דמיירי דוקא ברדופה לכן פי' דכל נשים רדופות וגם ליישב גירסת דכתיב אז וכו':

שם והלכה דקתני במתניתין וכו'. נ"ל דלשון הלכה אפשר לפרש הלכה קודם שחיטת הפסח ואם כן כבר גילתה דעתה שרוצה בשל אבי' ואפשר לפרש שהלכה בלילה בשעת אכילה אלא דא"כ אין שייך לחלק בין הלכה או לא שהרי בין שרוצה עתה לילך לבית אבי' בין שרוצה בבית בעלה בעינן רוצה בשעת שחיטה וע"כ הלכה לאו דוקא לכן כתבו התוס' והלכה דקתני במתניתין לאו דוקא דלא מיירי בהלכה קודם שחיטת הפסח וממילא אין חילוק בין הלכה עתה או רוצה לילך או לא דאי דוקא וע"כ מיירי שהלכה קודם שחיטת הפסח כבר גילתה דעתה וכו'. ונ"ל עוד שהוצרכו לזה לפיר"ת אבל אי נימא דסתם נשים אין רדופות אפשר לומר דדוקא הלכה אחר שחיטה דאל"כ מסתמא דעתה בשל בעלה בשעת שחיטה כיון שלא ראינו שהיתה רדופה ודו"ק:

שם ד"ה כזויות מזבח מה להלן וכו'. היינו כלשון אחר ברש"י דקאי על פתחי נדה ולא ידעתי איך יפרש לפ"ז אב"א מהכא מזוינו מלאים וכו' ובפירש"י משמע שגם ללשון אחר יליף מלשון מלאים שמתמלאים תאוה ואפ"ה מגידות פתחי נדה לבעליהן אבל לפי' התוס' קשה ואפשר דאב"א מזוינו מלאים ר"ל ולא מבנותינו כזויות אבל מ"מ צריך קרא דומלאו כמזרק ודו"ק:

שם רש"י ד"ה וילדי זנונים וכו' ספק שלך וכו'. עיין במהרש"ל ועיין בא"ע סי' ד' סט"ו ובב"ש ס"ק כ"ו:

דף פז:

רש"י ד"ה ותהר וכו' שעתיד אני לזורעם וכו'. ע"ש ברש"י בפסוק שהוא שם מקום מ"מ מדלא כתיב בפירוש דמי בית אחאב משמע נמי לדרוש כן ומשמע לי' לרש"י כן ממה שדרש אח"כ ונקבצו בני יהודה ובני ישראל יחדיו וסיים הפסוק כי גדול יום יזרעאל ופירש"י קבוץ זריעתם:

שם ד"ה יאמר להם וגו' ואמרתי ללא עמי וכו'. עיין מהרש"א בח"א והנה בפסוק ונקבצו כתיב נמי יאמר להם בני אל חי ואפשר דעת רש"י שהוא רק בשורה על מה שיאמר בסוף הפרשה ואחר שכ' יאמר להם וכו' התחיל לספר הסדר ונקבצו וכו' וסיים ואמרתי ללא וכו' והיינו כסדר הקללות הם הברכות כנ"ל:

דף פח.

תוס' ד"ה שה וכו' דשה לבית לאו דאורייתא. נ"ל דצ"ל לבית אבות וכ"ה בגמרא שם ור"ל שאינו מחויב מדאורייתא למנות הקטנים על קרבן פסח: (שם) ד"ה לישא וכו' וי"ל משום דידה וכו'. כ' מהרש"א לשון התוס' דפרק השולח (דף מ"א ע"א) יותר נכונים ור"ל דמבואר שם דקושייתם גם שישא בת חורין ותירוצם גם דלא מיפקדא ועיין במהר"ם שם:

דף פח:

פסחים דף פח/א

ד"ה האי כהן וכו' וניתי כהן קטן נ"ל דר"ל דלא עביד פסח ואי דלמא שלמים הוא אין חשש דשה לבית אבות לאו דאורייתא אבל אין נ"ל לפרש דעביד פסח ואין חשש אם יהא נאכל שלא למנוייו לפי מ"ש התוס' לעיל (דף פ"ח) ד"ה שה הטעם משום שהיא חינוך מצוה זה לא שייך כאן שכבר עשה פסח ואפשר שגם חינוך מצות אכילת חזה ושוק לא שייך דאפשר לחנכו בשלמים אחרים אבל לפי מ"ש הר"ן והתוס' בנדרים (דף ל"ו ע"א) דמי שאינו מחויב בפסח לא שייך בי' איסור שלא למנוייו וכמ"ש מהרש"ל לעיל יכול להיות קטן דעביד פסח ודו"ק:

שם ד"ה וניתי מותר פסח לא כפי' הקו' וכו'. עיין במהרש"א ולכאורה החילוק שבין פירש"י לפיר"י דלפירש"י מקדים תנאי דאם תם היה יהא מותר ואח"כ אם בעל מום הי' יהא פסח ולפיר"י מקדים אם בעל מום היה ואח"כ ואם תם היה ולא ידעתי סברא לחלק בין מקדים תנאי זה או זה ונ"ל לפרש דלפירש"י מתנה כו' ואין חילוק איזהו צד

מקדים ולפיר"י לא מתנה כלום אלא מפרישו סתם לשם פסח וממילא אם תם היה יהא מותר ודו"ק:

שם ד"ה דאלו וכו' דומיא דאחריני וכו'. כ' מהר"ם פי' אלא למנויו וצלי וק"ל דא"כ חטאת ואשם דתני לפנים מן הקלעים ולזכרי כהונה ותודה ואיל נזיר דכתיב בכל העיר וליום ולילה דהוו דאורייתא ואפ"ה אמר בברכות שם דעד חצות לאו דאורייתא ולא דפליג גם בזה אמשניות דפרק איזהו מקומן ותנא דפרק איזהו מקומן ס"ל דכולהו דאורייתא ונ"ל דדוקא פסח דכתיב ואינו נאכל שייך לומר דומיא דאחריני דאינו נאכל מדאורייתא אבל הני דכתיב ונאכלין ליום ולילה עד חצות לא משמע דאחר חצות אין נאכלין מדאורייתא ודו"ק:

שם ד"ה ה"מ וכו' ממה שיעשו רובם וכו'. הקשה מהרש"א אמאי לא יעשו כולם סמיכה וב' מתנות שהן ד' ע"ש ולענ"ד הא פשיטא להו דמוטב לדחות ספק כרת בשוא"ת ממה שיעשה שלא כהוגן בקום ועשה אלא שרצו לשלול אמאי לא נימא שלא יעשו סמיכה ויתנו מתנה אחת דהוי ג"כ שוא"ת אהא תירצו שפיר שיעשו רובם שלא כהוגן ומה שהקשה עוד שיעשו כולם זריקה הוא תמוה דלא אמרו אלא הניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא אבל הניתנים בשפיכה שנתנם בזריקה לא יצא דדוקא זריקה בכלל שפיכה אבל לא שפיכה בכלל זריקה וע"ל (דף קכ"א ע"א) ובזבחים (דף ל"ז ע"א) מבואר כן ודו"ק. ומה שקשה על סוגיא זו האיך יקריבו שלמים אחר תמיד של בין הערבים עיין תוס' מנחות (דף מ"ט ע"ב) ובמש"ל פ"א מה' תו"מ ה"ג ומבואר בתוס' שם דהא דמקשה הכא וניתי וכו' היינו פסח שני ואינו מבואר כן בגמרא ונוכל לפרש בפסח ראשון וכ"מ במהרש"א בתוס' ד"ה ונטרחו, שהקשו דבזמנו ודאי בעי עקירה הרי שמפרש דבזמנו מיירי ואפשר דכוונת התוס' שם דאפילו נימא דבפ"ש מיירי אפ"ה הקרבתו אחר תמיד של בין הערבים ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה דאע"ג וכו'. משכו כולן וכו'. משמע שמפרש קו' מאי קמ"ל אסיפא נמנין ומושכין וכו' וק"ל הא סיפא אצטריך לאפוקי מדר"ש דאמר עד שיזרוק את הדם והו"ל לפרש אירשא לעולם נמנין וכו' ומתרץ דקמ"ל דאע"ג דאימני עליו חבורה של עשרה ב"א חוזרין ונמנין עליו עוד חבורה אחרת ולא נימא דבעינן שימנו עליו כולם כא' ונ"ל דס"ל לרש"י דזה פשיטא דמה לי דאימני עליו עשרים ב"א כא' ומה לי עשרה ואח"כ עוד עשרה וע"כ רישא שיעור כזית קמ"ל ופריך אסיפא אי לאפוקי מדר"ש לחוד קמ"ל לא הו"ל למתני אלא מושכין את ידיהן וכדאמר אח"כ דדוקא בזה פליג ר"ש ודו"ק:

דף פט.

פסחים דף פח/ב

תוס' ד"ה בני חבורה וכו' וי"ל וכו' נ"ל דר"ל אבל לעיל שפיר רצה לפשוט ממתניתין קודם שידע דדעות שאני וסבר דטעמא הוא הוי כידיו יפות א"כ גם אם התנו שלא לחלק הוי כידיו יפות דאין רשאין ודו"ק: (שם) ד"ה ומאחר וכו':

עיין במהרש"א וכוונתו דאי נימא דעשייתו מועלת וקנה לוקח הוי המעות של מוכר והוי הקנס למוכר אבל כיון שלא עשה ולא כלום הוי המעות של לוקח והוי הקנס ללוקח:

דף צ:

ד"ה עד שיכלו וכו' ואי הוה אמרי וכו' כ' מהרש"א ומטעמא דיש ברירה ע"ש ומשמע דלמ"ד אין ברירה גם זה אסור ולענ"ד אפשר לומר שקונין בפירוש לכל א' ממעות שלו ומותר אפילו למ"ד אין ברירה ודו"ק וצ"ע:

דף צא.

רש"י ד"ה ואפילו חבורה וכו' לאכול כזית בין כולם. לכאורה משמע דר"ל שאין בהם אפילו א' שיכול לאכול כזית אבל יותר נ"ל דר"ל שאין בין כולם א' שיכול לאכול כזית אכן הרמב"ם פ"ב ה"ג כ' ואין כל א' מהם יכול לאכול כזית וכ' הכ"מ דס"ל להרמב"ם דבעינן שלא יהא בהם אפילו א' שא"י לאכול כזית ונ"ל דזה ניחא להרמב"ם שפי' יחיד ויכול לאכול היינו כולם כמ"ש שם ה"ב וס"ל דאלו שאין אוכלין כזית לא הוי אכילתן אכילה ולא נאכל כולו אבל לרש"י שפי' יכול לאכול כזית שוחטין עליו א"כ אם א' יכול לאכול כזית אין נ"מ אם אחרים יכולין לאכול כזית או לא דהא אפילו אינם כלל שוחטין ע"ז לבד ויש להקשות על רש"י ממשנה דלעיל והחולה והזקן שהן יכולין לאכול כזית שוחטין עליהם וכ' רש"י בחבורת אחרים וכיון שיש אחרים שיכולין לאכול כזית אפילו החולה והזקן א"י לאכול ואפילו אינם כלל שוחטין ודוחק לומר דקמ"ל דאפ"ה אין שוחטין עליהם בפ"ע ולהרמב"ם אין להקשות מאי קמ"ל דאין שוחטין עליהם בפ"ע הא אפילו בבריא בעינן שיכול לאכול כולו דהרמב"ם מפרש חבורה שכולם חולים או זקנים עד שיש בהם די לאכול כולו כמ"ש שם ה"ד וכן אין עושין חבורה כולה חולים או זקנים אע"פ שהן יכולין לאכול ור"ל שיכולין לאכול כולה ודוחק לומר דמ"ש רש"י בחבורת אחרים ר"ל חולים דא"כ הא דאמרינן אין שוחטין עליהם בפ"ע היינו יחיד ומשמע הא בריא שוחטין עליו בפ"ע וכר' יוסי ולא משמע דפליג ר' יהודה אמשנה דלעיל ואפשר דמ"ש רש"י בחבורת אחרים ר"ל חולים הרבה ובפ"ע היינו לר' יהודה שנים ולר' יוסי

א' או אפשר דרישא תני בחולה אין שוחטין בפ"ע לכ"ע ובסיפא תני דבבריא פליגי ר' יהודה ור' יוסי ודו"ק וצ"ע:

שם גמרא ור' יהודה הא מנ"ל. תמהני מאוד דהא חכמים פליגי על ר"ש וס"ל דאין בזה ל"ת ודלמא ר' יהודה כוותייהו ס"ל ועוד ק"ל דא"כ ע"כ ר' יוסי ס"ל כר"ש והרמב"ם פסק שם כר' יוסי ובפ"ח מה' מעה"ק ה"ז פסק דלא כר"ש ונ"ל דהגמרא סמך אמסקנא דזבחים (דף קי"ד ע"ב) דמיירי אחר חצות ובשעת היתר הבמות והא דקתני בשעת איסור הבמות היינו איסור במה לו והא דקתני יכול אף בשעת היתר הבמות ר"ל קודם חצות כמ"ש התוס' שם ורש"י פי' לפי הס"ד דהתם וסמך ג"כ אמסקנא ע"ש ודו"ק:

דף צא:

רש"י ד"ה כתיב בשני וכו' והכי דריש וכו'. עיין מהר"ם ובגליון הש"ס ולענ"ד יש ט"ס במהר"ם ובגליון הש"ס לא העתיק יפה וכצ"ל לפי הגמרא דלקמן (דף צ"ג) והכי דריש בפ' מי שהי' טמא אליבא דר' חנני' בן עקביא ואליבא דר' דריש א"נ וכו' ע"ש:

שם תוס' ד"ה איש זוכה וכו' וכ"ת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דדוקא אי ילפינן שליחות מדריב"ק נוכל למעט קטן מאיש שה אבל אי ילפינן שליחות מאיש שה היינו מדמשמע דאיש א' יקח לכל המשפחה וכמ"ש רש"י שם תו א"א ללמוד מאיש למעט קטן:

שם רש"י ד"ה אונן וכו' ואע"פ שעדיין לא נקבר וכו'. משמע לכאורה שגם בלילה עדיין לא נקבר ואפ"ה מותר לאכול ואנכי בעניי לא מצאתי בזבחים (דף ק' ע"ב) שום תנא שיאמר דמותר לאכול בלילה אע"פ שלא נקבר ולא נחלקו אלא בלילה שלאחר קבורה אדרבה רש"י כ' שם בד"ה והתניא וכו' וכיון דליכא לפרושי פלוגתא דרבנן לאכול בעודו מוטל לפניו וכו' משמע דהא ודאי ליכא למ"ד. והנה לעיל (דף צ' ע"ב) כ' ג"כ רש"י האונן שמתו מוטל לפניו ושם אפשר לומר דלרבותא נקיט דאפ"ה שוחטין עליו דמסתמא יקברוהו ביום ויהי' מותר לאכול בלילה אבל ביום ודאי הוי אונן אפילו לאחר קבורה כדאמרינן התם ומי איכא דלית לי' ואחריתו כיום מר ואין לומר דמ"ש רש"י ואע"פ שעדיין לא נקבר קאי אטובל שמותר לטבול קודם קבורה דז"א דהא טעמא דאצריכוהו טבילה שמא נטמא במת וכמ"ש התויו"ט וא"כ מה מועיל שטבל קודם קבורה אכתי שמא נטמא אח"כ ובדוחק אפשר לומר דמ"ש רש"י ואע"פ שעדיין לא נקבר קאי אשחטו עליו ור"ל דמותר לשחוט עליו קודם קבורה ואע"פ שלא נזכר כאן שחיטה מ"מ קאי עלי' ודוחק הוא ודו"ק וצ"ע. ועיין ברע"ב מ"ו ומ"ח:

דף צב.

תוס' ד"ה גבי פסח וכו' הא דלא קאמר וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דגבי פסח לא חייבוהו שילך ב' או ג' ימים קודם פסח ויבא לירושלים בע"פ שמא דלפעמים לא יוכל להתעכב כל כך וימנע מפסח וגבי תרומה לא חשו שימנע מלאכול התרומה עי"כ ועי"ל דמ"ש רש"י אלא ימתין ויקיף וכו' הוא לאו דוקא אלא דאפילו יתקלקל התרומה בתוך כך אפ"ה לא התירו ודו"ק. וע"ל ע"ב בתוס' ד"ה בודקין ומ"ש שם בעזה"י:

שם רש"י ד"ה דרך חצרות וכו'. עיין במהרש"א עד ומשום כרת דפסח העמידו וכו' כצ"ל ור"ל אע"פ שיש כרת דפסח העמידו דבריהם:

שם ד"ה יבא עשה וכו' והתירו הכתוב וכו'. עיין במהרש"א עד די"ל דמחוסר כפורים א"א בע"א וכו' ולא הבינותי דא"כ במה שמכניס ידיו לבהונות נמי נימא דמחוסר כפורים א"א בע"א משא"כ טב"י אפשר להמתין עד למחר וגם עיקר קושייתו לא הבינותי דהכנסת ידיו לבהונות דאסור וענוש כרת למ"ד זה והתירה לו התורה אמרינן דה"נ הותר לקריו אבל הכנסתו לשער נקנור שלא מצינו כלל שנאסר למחוסר כפורים אמרינן דוקא מחוסר כפורים שלא נאסר לכנוס שם יכנוס אבל טב"י שאסור לבא שם לא מצינו שהתירה לו תורה לולי שבא עשה שיש בה כרת ודחי עשה שאין בה כרת ודו"ק:

שם תוס' ד"ה טבול יום וכו' ולא נקיט טבול יום דשאר מתים וכו'. עיין במהרש"א עד כדמשמע מהך מתניתין דכלים וכו'. ולא ידעתי היכי משמע ממתניתין דכלים דהתם בחיל קאי ובחיל ודאי לא גזרו אלא על טמאי מתים גופייהו אבל בעזרת נשים דתנן סתמא טבול יום משמע להו כל טבול יום וע"ש:

דף צב:

רש"י דה מנפח וכו כדתנן החורש את הקבר וכו כצ"ל:

שם תוס' ד"ה בודקין וכו' פירוש לענין פסח טיהרוהו וכו'. אבל בשמעתין בית הפרס לא העמידו דבריהם במקום כרת ע"כ פירושו משום דאיכא כרת כשלא יעשה פסח דומיא דאינך ולפ"ז אפשר לומר דלא צריך לטעם דאיכא כרת כשלא יעשה פסח אלא לאפוקי לקדשים דנמי אין בודקין והא דנקיט תרומה הוא לרבותא דאע"פ שיש באכילה בטומאה כרת אפ"ה העמידו דבריהם והתם לא אמרינן בפסח אלא אע"ג דאיכא כרת באכילה בטומאה ונתיישב קו' מהרש"א לעיל ע"א בתוס' ד"ה גבי ודו"ק:

שם רש"י ד"ה א"כ למה וכו' הא אצטריך וכו'. מדברי רש"י אלו מבואר דס"ל דמיירי בטמא, שרץ וס"ל דאין שוחטין וזורקין עליו ואפ"ה פטור מכרת ואפשר דמיירי שאינו יכול לטבול עד סמוך לשקיעת החמה שאין שהות לעשות פסח אח"כ ומ"מ הוי אונס

אפילו אי הוי אמרינן דשוחטין וזורקין עליו וכן דרך רחוקה אע"פ שיכול לעשות ע"י שליח כיון שאינו יכול לעשות בעצמו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אלו פטורים וכו' א"כ אמאי פטור וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דאה"נ קאמר להו דידחו לפ"ש ויתחייבו כרת דהכל חד מימרא הוא ועשה פסח בחודש השני והאיש אשר הוא טהור וכו' ונכרתה ודרשינן מיניה גם טמא שרץ שהי' יכול לטבול ודו"ק:

שם ד"ה ה"נ וכו' למזיד ושוגג וכו'. עיין במהרש"א שמחק תיבת ושוגג ולפי"ז צריך למחוק גם תיבות ואם שוגג היינו שוגג וכ"נ מדברי מהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דאין כוונתם דאם הוא מזיד היינו שהוא מזיד ממש ואם שוגג שוגג ממש אלא הא פשיטא להו דאונן היינו אגב מרריה לא עשה פסח אלא ר"ל אם דינו כמזיד שהיה לו להפיג מררותי' היינו מזיד ואם הוא שוגג ולא אמרינן הו"ל להפיג מררותי' היינו שוגג ולפ"ז א"צ למחוק תיבת ושוגג ומ"מ לא ניחא להו לתרץ תרי גווני שוגג דפשיטא דלא גרע משוגג אחר ולא משמע דאתי לאשמעינן דלא הוי מזיד וגם מדסיים אלו חייבין בהכרת ומשמע שגם אונן חייב כרת וע"כ דבאמת הוי מזיד ועוד אפשר לומר דהיינו באמת קושייתם היינו שוגג ואמאי אמרינן אי בעי עביד וכמ"ש מהרש"א וטפי הי' יכול לומר ואמאי חייב כרת ודו"ק:

דף צג.

רש"י ד"ה ר"ע סבר וכו' והאי ספק דקאמר וכו'. נ"ל דהשתא לא ניחא לי' כמו שפירש לעיל שיש ספק בידו לעשות אי לאו דדחייה רחמנא דהיינו שהתורה אסרה לטמא להקריב קרבן וזה שייך גם למ"ד שוחטין וזורקין על טמא שרץ וטמא דקרא היינו טמא מת בששי ואי לאו דאסרה תורה לטמא שיקריב קרבן ומדמה לו דרך רחוקה ולא ס"ל סברת התוס' דשאני טמא מת דלא חזי בשעת אכילה לכן כ' רש"י דלר"נ פירוש ספק בידו לעשות דחזי למיכל ולכן מי שסובר שוחטין וזורקין ס"ל דדוקא טמא ודרך רחוקה דלא חזי לאכול לאורתא נדחים אבל טמא שיש ספק בידו למיכל ודרך רחוקה שיכול לכנוס בשעת אכילה שוחטין וזורקין עליהם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה דאי בעי וכו' תימה וכו'. דבריהם צריכין ביאור מ"ש מדקאמר לפוטרו מהיכרת אינו מובן לכאורה דהא בגמרא מוקי מ"ש לפוטרו מהיכרת קאי על דרך רחוקה וצ"ל דכוונתם אמאי דחיק בגמרא להגי' בברייתא דרך רחוקה במקום טמא משום דקשה לו הא אצטריך טמא דאי בעי למיעבד לא שבקינן לי' נימא דשפיר גרסינן טמא וכיון דס"ל להתנא אם זרק הורצה וע"כ טמא מיירי שאינו יכול לאכול בלילה ופשיטא דלא

שבקינן לי' אכן מ"ש מדקאמר לפוטרו מהיכרת משמע אם זרק הורצה דשוחטין וזורקין ע"כ משמע דמיירי בטמא שיכול לאכול בלילה וא"כ אינו מובן מ"ש א"כ טמא דקרא שאינו יכול לאכול בלילה וצ"ל דכוונתם דאי נגרוס בברייתא טמא ועלה קאמר לפוטרו. מהיכרת ומשמע אם זרק הורצה וא"כ פשיטא דשבקינן לי' ומדאמר בגמרא דאי בעי למיעבד לא שבקינן לי' א"כ ס"ל להגמרא דטמא דקרא שא"י לאכול בלילה וא"כ פשיטא דלא שבקינן לי' ותירצו דבאמת זה הוא קו' הגמרא ואין ר"ל דאצטריך טמא דאי בעי למיעבד לא שבקינן לי' אלא כוונת הגמרא למה נאמר טמא לפוטרו מהיכרת הא פשיטא דלא שבקינן לי' כיון דע"כ מיירי שא"י לאכול בלילה ואמאי קאמר לפוטרו מהיכרת דמשמע אם זרק הורצה ואין קו' הגמרא על מ"ש בברייתא למה נאמר טמא אלא על מה שסיים לפוטרו מן הכרת ומדברי התוס' מבואר דס"ל דהא דאמרינן בגמרא וכמ"ד הורצה היינו ממשמעות לפוטרו מן הכרת אכן מדברי רש"י ד"ה אלא למה נאמר משמע דס"ל דממשמעות דלפוטרו מן הכרת לא נשמע דאם זרק הורצה אלא דמדאמר דאצטריך לפוטרו מן הכרת ולא דאי בעי לא היה ראוי מעולם לפסח אע"כ כגירסת מהרש"א והביא משם דכל שראוי למותר ראוי גם לפסח וה"ה כאן דמיו ודו"ק. ועמ"ש לעיל (דף צ"ו ע"ב): (שם) תוס' ד"ה הא חייל וכו' אע"ג וכו' משמע דס"ל דהיכי דחל עליו אינות אינו משלח כלל קרבנותיו אפילו עם אחרים וכל"א של רש"י:

דף צג:

רש"י ד"ה ונימא וכו' אהנך מעות וכו'. דמ"ש בגמרא בהמה שמינה הוא לאו דוקא וה"ה מעות דמי יפה:

שם ד"ה שנתערבו וכו' כל מקום שהוא פסח שלי וכו'. וא"ל שימנה אחר על פסח שהוא עתה אצלו ולא יצטרך זה לבא אצל זה אלא כל אחד יאמר לזה שעמו אם שלי הוא פסח זה הרי טוב ואם לאו ידי משוכות משלי ונמנית על זה עמך משום דא"א למנות אחר על פסח שאינו שלו וע"כ צריך למנותו על שלו בכ"מ שהוא וממילא צריך אחד מאלו לבא אצל אלו וא' מאלו אצל אלו אלא דמ"מ הי' אפשר לומר שיסכימו שניהם שימנה לוי על פסח זה ויהודה על פסח זה ויאמר כל א' לזה שעמו אלא דקמ"ל דמשכחת לה שימנה כל אחד לאחד מן השוק בלא הסכמת השני ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ופטורין וכו' לא דמי וכו'. כ' מהרש"א ויש לעיין אמאי לא דמי ועיין בלח"מ פ"ג מה' ק"פ ה"ד מ"ש לחלק ולענ"ד נראה לחלק עוד דהתם בשעת זריקה כבר שכח אם גדי או טלה ולא הוי חזי לאכילה משא"כ הכא בשעה שנזרק דמו של הראשון ודאי ראשון הי' ואלו לא נזרק דמו של השני אח"כ הי' זה נאכל וגם הי' יכול אז להתברר ועתה

אחר זריקת דמו של שני הוא דמספקינן איזהו נשחט ראשון ובשעת זריקה ראוי היה דמשמע לכאורה דגם כאן לא תלי בשחיטה אלא באותו שנזרק דמו ראשון ואם נזרק תחלה דמו של זה שנשחט שני אוכלין מזה שנזרק דמו ראשון ונקיט שנשחט ראשון דמסתמא גם נזרק דמו ראשון ומ"מ אפשר לומר דכאן תלי בשחיטה דאחר שחיטה אין יכולין לימשך ידיהם ולימנות על אחר וא"כ אפשר לומר דבשעת זריקת הראשון כבר נסתפק איזהו נשחט ראשון מ"מ סתמא דמלתא זה שנשחט ראשון נזרק דמו ראשון והי' יכול אז להתברר איזהו נשחט ראשון ודו"ק:

דף צד.

רש"י ד"ה דלא כר"י וכו' ורישא דקתני וכו'. נ"ל דק"ל דאי רישא לא הוי טעמא אלא שלא יהא פסח בלא בעלים ליסגי ד' חבורות של ד' ד' והחמישית של ה' ואח"כ כשיעשו חבורות חדשות יהי' משל החמישית בכל א' ד"מ בחבורה א' יהי' משל א' ב' ג' ה' ובחבורה ב' יהי' משל א' ב' ד' ה' ובחבורה ג' משל א' ג' ד' ה' ובחבורה ד' משל ב' ג' ד' ה' ובחבורה ה' משל א' ב' ג' ד' ה' וא"כ גם אם יזדמן לחבורה הראשונה החדשה פסח של חבורה ד' ואין בה אפילו א' ממנוייו הראשונים ולחבורה ב' החדשה פסח של חבורה ג' ולחבורה ג' פסח של חבורה ב' ולחבורה ד' פסח של חבורה א' וג"כ לא יהא בהם א' ממנויים הראשונים ע"כ בחבורה ה' יהא אחד ממנוייו כיון שיש בה מכל חבורה ויאמרו כ"א מחבורה ראשונה אם אין פסח זה שלי ידי משוכות משלי ונמנית ע"ז ואכתי ישאר מנוים על פסח ב' ג' ד' על כל אחד ג' מנויים ועל פסח ה' ד' מנויים ואח"כ יאמרו כן בני חבורה ב' וישאר על פסח ג' ד' ב' מנויים על כל אחד ועל פסח ה' ג' מנויים ואח"כ יאמרו כן בני חבורה הג' וישאר על פסח ד' מנוי אחד ועל פסח ה' ב' מנויים ואח"כ יאמרו בני חבורה ד' כן וישאר על פסח ה' מנוי אחד ואח"כ יאמרו חבורה ה' כן לכן הוצרך לומר דמאן קא ממני עלי' וסמך פירוש זה לכאן דבמתניתין היה, אפשר לומר דבעינן שיהא. א' מבני חבורה ראשונה עליו אבל השתא דמוקמינן דס"ל למתניתין דלא בעינן א' מבני חבורה ראשונה קשיא לי' שפיר וכן יש להקשות בסיפא למה לי שימנה כ"א א' מן השוק לא ימנה אלא אחד מהם אחד מן השוק עמו והשני ישאר יחידי ויאמר זה שמנה עמו א' מן השוק אם שלי הוא הפסח הזה מוטב ואם לאו ידי משוכות משלי ונמנית על זה וכן יאמר אותו שנשאר יחידי אם שלי הוא זה מוטב ואם לאו ידי משוכות משלי ונמנית ע"ז כיון שכבר נמנה עליו השני ואח"כ יאמר כן הא' מן השוק ובתירוץ רש"י מתורץ ודו"ק:

דף צד:
רש"י ד"ה ואפילו עני וכו' בני חורין זכר לחירות. נדפס תיבת לחירות בין חצאי עיגול והוא ט"ס וצריך להקיף גם תיבת זכר או שלא להקיף כלום:
שם תוס' ד"ה עד שתחשך וכו' ורבינו יהודה תירץ וכו'. עיין במהרש"א ומדברי מהרש"ל משמע שמפרש דלתירוץ הר' יהודה צריך מתניתין דהכא דממתניתין דאיזהו מקומן ה"א דהוי כשאר קדשים ע"ש והוא דוחק לענ"ד דא"כ הו"ל למתני ליום ולילה כמו גבי אשם ותודה וגם דוחק לומר דה"א דמשנה דאיזהו מקומן מיירי בפסח מצרים ודו"ק:
שם ד"ה לא יפחתו לו פירשב"ם וכו' והא דקאמר וכו'. עיין במהרש"א עד דמשמע דאגבאי צדקה קאי וכו' שיטול מן התמחוי וכו'. מפירושו משמע דשיתנו לו הגבאים ושיטול הכל אחד אלא דמפי' רשב"ם גבי מן התמחוי משמע דמן התמחוי אין נותנים ד' כוסות אלא דאפילו עני שבעניים שנוטל מן התמחוי וממילא אין לו ד' כוסות ימכור כסותו ומ"ש רשב"ם אם לא נתנו לו גבאי צדקה היינו גבאים אחרים המחלקים כיפה של צדקה ור"י מפרש דמן התמחוי נותנים לו ד' כוסות ומ"ש דמיירי שיש לו מזון ב' סעודות נ"ל דה"ה כשאין לו וה"א שלא יתנו לו אלא ב' סעודות ולא ארבע כוסות ואפשר שהוא בכלל שיש לו מזון ב' סעודות ור"ל בין שיש לו משלו בין שנותן לו הגבאי מן התמחוי או אפשר דלרבותא נקיט דאיתא במשנה פ"ח דפאה מ"ח מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה הי' לו מאתים חסר א' אפילו אלף ביחד יטול קמ"ל כאן דל"מ כשאין לו ב' סעודות שיטול ביחד ב' סעודות וד' כוסות אלא אפילו יש לו ב' סעודות יטול ב' כוסות אכן מדברי מהרש"ל נראה שמפרש שיש חילוק בין שיתנו לו ובין שלא ימנע מלקבל ונ"ל דכוונתו דמי שיש לו ב' סעודות לא יטול אזהרה היא לעני אבל אין איסור על הגבאי שלא יתן לו וא"כ אין רבותא אפילו מן התמחוי שיתן לו דכיון שיש בידו ליתן אמאי לא יתן לכן פי' הרבותא על העני שיטול ואינו באזהרה שלא יטול אע"פ שיש לו ב' סעודות ודו"ק:

דף צה.
רשב"ם ד"ה מפסיקין וכו' עד שתחשך אפילו לר' יהודה וכו'. נ"ב בשם הב"ח דתיבת אפילו נמחק ולענ"ד נראה לפרש דר"ל אע"ג דלר' יהודה אסור לאכול סמוך למנחה מ"מ כשהתחיל בהיתר א"צ להפסיק אלא משתחשך וכמ"ש התוס' ד"ה אין מפסיקין ודו"ק:
שם ד"ה ה"ג בתוספתא דברכות אמר לו רשב"ג וכו' כצ"ל נ"ל:
שם ד"ה אמר לו רשב"ג וכו' שרי בהדיא לקמן בשמעתין וכו'. כ' מהרש"א מהנך ברייתות דלעיל נמי מוכח וכו' ע"ש ולא הבנתי דהא כ' הרא"ש בשם בה"ג דאפילו ר' יוסי לא

קאמר אלא דאי אתחיל לא מפסיק אבל לכתחלה לא יתחיל והרא"ש דחה דבריו מהך דלקמן א"כ גם הרשב"ם הביא ראי' מהך דלקמן לאפוקי מפי' בה"ג ונ"ל שזהו כוונתו לעיל בד"ה מפסיקין שכ' עד שתחשך אפילו לר' יהודה דלכאורה לר' יהודה מפסיקין סמוך למנחה וא"כ בזה אמר ר' יוסי אין מפסיקין ויהי' ראי' לדברי בה"ג דלר' יוסי אין מתחילין דאל"כ מאי אצטריך לומר אין מפסיקין אלא מעתה תושב ושכיר וכו' אלא בו למה לי בו המרת דת פוסלת לזה כ' רש"י דלא נגרוס ערל ובן נכר בהדי הדדי אלא תירוץ דאוכל במצה ומרור לא קאי אלא על ערל ותירוץ דהמרת דת על בן נכר ותושב ושכיר ל"ג כלל:

שם עד דרשינן לי' בהערל. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד ומלתה אותו וכו':

שם ד"ה כדרבה וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ולענ"ד כוונת מהרש"ל דלרבה א"ר יצחק ממנו דאל תאכלו ממנו נא אתי לגופיה דלא נימא דקאי אמצות ומרורים וגז"ש ילפינן מממנו דלא תותירו ממנו עד בוקר ע"ש וכאן דמיירי מממנו דאל תאכלו ממנו נא הול"ל דצריך לגופי':

דף צה:

ד"ה שתמורת הפסח קריבה שלמים אחר הפסח. הקשה התוספות יו"ט אמאי לא בי"ד עצמו לשם חגיגה ולענ"ד דעת רש"י דחגיגת י"ד אינה קריבה אחר התמיד וא"כ לרבה דאמר בגמרא אחר שחיטה שנינו א"א לומר בי"ד לשם חגיגה דהא הוי אחר תמיד לכן הוכרח לפרש אחר תמיד ועיין מש"ל פ"ו מה' כלי המקדש ה"ט שהאריך בזה אי חגיגת י"ד קרבה קודם תמיד או אח"כ ועיין בתוס' מנחות (דף מ"ט ע"ב) שהקשו אסוגיא דלעיל (דף פ"ט ע"א) דפריך שיתנה בפסח ושלמים וע"כ מקריבו אחר התמיד [הביאם המש"ל פ"א מה' תו"מ והאריך בדבריהם ע"ש] וחילקו דדוקא אחר הקטרת התמיד אסור להקריב ולא אחר שחיטת התמיד (ובדף פ"ט) פרכינן שיקריבו אחר שחיטת התמיד קודם הקטרתו כדי שלא ידחה מלעשות פסח אבל כאן כדי שיקריב הנמצא לחגיגת י"ד אין קרבין קודם הקטרה גם א"א להקריבו שלמים אלא כשנמצא אחר שחיטת הפסח ועיקר זמן שחיטת הפסח אחר הקרבת התמיד כדמשמע בר"פ תמיד נשחט שהיו שוהין שעה אחת בעשייתו קודם שחיטת הפסח או אפשר דרש"י לא ס"ל סברת התוס' אלא גם אחר שחיטת תמיד שייך עשה דהשלמה (ובדף פ"ט) דחינן עשה דהשלמה משום הקרבת הפסח כדאיתא (בדף נ"ט) דמחוסר כפורים מקריב כפרתו אחר התמיד משום הקרבת הפסח והתוס' לא ניחא להו בזה מסברא שכתבו (בדף פ"ט) ד"ה ה"מ דטוב שידחה ספק כרת בשוא"ת ממה שיעשו רובם שלא כהוגן ורש"י לא ס"ל סברא זו והי'

לו תירוץ אחר על תמיהת התוס' שם. אלא שיש להקשות אמאי לא קאמר קריבה בי"ד לשם פסח ולשיטת ר"י בתוס' ד"ה קמ"ל דתמורת הפסח אינה קריבה לעולם לשם פסח א"ש בפשיטות וכן בסיפא דמתניתין נקיט שלמים משום תמורה וכ"נ מלשון הרמב"ם פ"ג מה' תמורה ה"א שכ' ויביא בדמיו שלמים וכו' תקרב שלמים ע"ש משמע אבל פסח לא יקריבנו בשום אופן ולשיטת רש"י דראויי' לפסח מ"מ היכי שנדחה בין פסח ובין תמורתו לא קרבו שוב לפסח לא הוא עצמו ולא דמיו אלא הוי מותר הפסח שקרב שלמים וכ"כ הרמב"ם פ"ד מה' ק"פ ה"ו וכ"כ התוספות לעיל (דף פ"ט ע"א) ד"ה ונטרחו וכו' דלא חזי תו לפסח אא"כ הפריש ב' פסחים לאחריות אכן לא נקרא נשאר בלא בעלים ונדחה אלא היכי שכבר נשחט השני אבל כל זמן שלא נשחט השני אע"פ שנמנו על הב' מ"מ כיון שלא משכו ידיהם בפירוש מן הראשון לא נקרא פסח בלא בעלים ואפילו למ"ד דלכתחלה יקריב השני מ"מ לא נקרא הראשון נדחה בזה אא"כ משכו ידיהם ממנו בפירוש אבל אחר שנשחט הב' ממילא נדחה הראשון ונשאר בלא בעלים אבל לקמן (דף צ"ז ע"ב) במפריש נקבה לפסחו כתבו התוס' ד"ה המפריש שיכול להביא בדמיו פסח כיון שלא הי' ראוי מעולם לפסח לא שייך לומר שנדחה וזהו שכתבו התוספות שם בשנשתיירה אחר הפסח כמו כולה בבא דלעיל ר"ל דבבבא דלעיל ע"כ מיירי בכה"ג וכמ"ש לכן גם כאן נקיט בכה"ג אע"פ שהי' יכול למנקט קודם הפסח ויביא בדמיה פסח גם הרמב"ם פ"ד מה' ק"פ כתב הנך ב' דינים סמוכים זה לזה ובה"ד במפריש נקבה לפסחו כ' שיקריב דמיו לפסח ובה"ו בהך דהכא כ' לשלמים והיינו כמ"ש. אכן מדברי רש"י (דף צ"ח ע"א) בד"ה וש"מ יש דיחוי וכו' לפי גירסת מהרש"א מבואר דס"ל שגם במפריש נקבה לא יקריב דמיו לפסח ע"ש אכן במשנה שם הפסח שנתערב בזבחים כולן ירעו עד שיסתאבו כ' רש"י ובדמי היפה שבהם פסח אם קודם הפסח וצריך לומר דס"ל דזה לא נקרא דיחוי ודו"ק ועיין ת"י יומא (דף נ' ע"ב) ד"ה ודוחה ובחידושי שם:

דף צז.

רש"י ד"ה וכל שבחטאת וכו' לאו קולא וחומרא וכו'. צ"ל דכוונתו שלא תקשה דלכאורה תמות חמיר מרועה ואמאי מה שבחטאת מתה בפסח תקרב ומה שבחטאת רועה בפסח נמי רועה לכן כ' דלאו קולא וחומרא היא ודו"ק: (שם) ד"ה ה"ג כי קאמר וכו' וקרב שלמים וכו'. בגליון משמע שמהרש"א מחק תיבות וקרב שלמים עד אבל וכו' ולענ"ד אין כוונת מהרש"א לזה וגירסא שלפנינו נכונה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אילימא וכו' מ"מ קרא לא אצטריך להכי כצ"ל:

שם ד"ה וכללא הוא וכו' ואלו בפסח וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דס"ל להתוס' דנמצא קודם חצות הוי כלא נאבד כלל גם הרמב"ם פ"ד מה' ק"פ ה"ו העתיק לדין משנתינו ובפ"ג מה' תמורה ה"א כ' תמורת הפסח אם המיר בה קודם חצות תרעה ויביא בדמי' שלמים וכ' הכ"מ והלח"מ שהיא ממשנה דהכא אלמא ס"ל דלאו דוקא אבד וגם בתמורת חטאת דתמות לא אשכחן בשום מקום מי שאומר דבנאבדה ונמצאת ושתיהן עומדות לא מתה אלא תרעה ודו"ק:

(שם ע"כ):

ד"ה אלא שמואל וכו' דלאו אבודה היא כפסח קודם וכו' כצ"ל גם במהרש"א:

שם שמואל לא קסבר לה בהא כר"ש. לכאורה אינו מובן דמנ"ל לגמרא דלא סבר גם בהא כר"ש דלמא סבר גם בהא כר"ש ובאמת נימא דהשתא שמואל מיירי גם בדחויין או אפשר דלר"ש גם אבודת לילה אבודה היא מדמתה ולעיל לא כתבו דלאו אבודה היא אלא דהוי כפסח קודם חצות וכיון דלר"ש אבודת לילה מתה ובפסח קודם חצות קרב שלמים וכמ"ש מהרש"א נימא דס"ל אבודת לילה אבודה היא וצ"ל דלא ניחא לי' לגמרא לומר דשמואל לא ס"ל כמשנתינו דעכ"פ קודם חצות רועה וע"כ ס"ל לשמואל דלאו אבודה היא ואפ"ה בחטאת תמות ובפסח תרעה דבעלי חיים נדחין ודלא כר"ש בהא ובדחויין לא איירי שמואל:

שם מיהו חד צד וכו'. עיין במהרש"א ונלענ"ד ליישב דהא שמואל כל שבחטאת קאמר ולעיל דמוקי לדשמואל דוקא באבודה ע"כ ה"ק כל אבודה שבחטאת מתה בפסח קרב שלמים וע"כ א"א לומר איכא חד צד דא"כ לא הוי כל אבודה ושמואל כל קאמר אבל השתא דשמואל אכל עניינים קאי לא אאבודה לבד א"כ האי כל ר"ל בין אבודה ובין שאר עניינים שבחטאת מתה איכא חד צד בפסח דקרב שמואל וזהו כוונת התוס' שכתבו וה"ק בכל ענין וכו' ר"ל דהשתא לא קאי כל דשמואל אכל אבודה אלא בכל ענין אבל מ"מ רק חד צד בפסח דקרב שלמים ודו"ק:

דף צח.

רש"י ד"ה וש"מ יש דיחוי וכו' ממותר הפסח שראוי לפסח וכו'. כ"ה גירסת מהרש"א ע"ש ובגליון הש"ס נדפס נ"א לשלמים והיינו לפי הגירסא שלא נרחו דמיו מפסח אלא דמקשה אמאי לא יקריב הוא גופי' לשלמים ומ"מ אין תמיה זו מובנת דהא מפורש בגמרא דהוי דיחוי אבל לגירסת מהרש"א שפיר דנהי דאידחי שלא יקריב גופו מ"מ כמו שמותר הפסח שלא נדחה גופו דדינו שקרב שלמים מ"מ כשעדיין זמן פסח יכול להקריבו לשם פסח ה"נ כאן שנדחה גופו מ"מ דמיו הוי מותר הפסח ויהי' ראוי לפסח

וזהו כוונת מהרש"א שכ' דמאותן דמים דכבר נדחו למותר הפסח יביא פסח גופי' ע"ש גם מלשון רש"י שכ' כדאמרינן בהאשה וכו' משמע כגירסת מהרש"א דאי מקשה שיקריב גופו שלמים א"צ להביא מפרק האשה דכל מכילתין מלא מזה דמותר פסח קרב גופו שלמים ואדרבה שם מבואר דאין מפרישין תחלה למותרות כשלא היה ראוי מעולם לפסח אע"כ כגירסת מהרש"א והביא משם דכל שראוי למותר ראוי גם לפסח וה"ה כאן דמיו ודו"ק. ועמ"ש לעיל (דף צ"ו ע"ב):

שם תוס' ד"ה הא חייל וכו' אע"ג וכו' משמע דס"ל דהיכי דחל עליו אנינות אינו משלח כלל קרבנותיו אפילו עם אחרים וכל"א של רש"י:

דף צח:

רש"י ד"ה ונימא וכו' אהנך מעות וכו'. דמ"ש בגמרא בהמה שמינה הוא לאו דוקא וה"ה מעות דמי יפה:

שם ד"ה שנתערבו וכו' כל מקום שהוא פסח שלי וכו'. וא"ל שימנה אחר על פסח שהוא עתה אצלו ולא יצטרך זה לבא אצל זה אלא כל אחד יאמר לזה שעמו אם שלי הוא פסח זה הרי טוב ואם לאו ידי משוכות משלי ונמנית על זה עמך משום דא"א למנות אחר על פסח שאינו שלו וע"כ צריך למנותו על שלו בכ"מ שהוא וממילא צריך אחד מאלו לבא אצל אלו וא' מאלו אצל אלו אלא דמ"מ הי' אפשר לומר שיסכימו שניהם שימנה לוי על פסח זה ויהודה על פסח זה ויאמר כל א' לזה שעמו אלא דקמ"ל דמשכחת לה שימנה כל אחד לאחד מן השוק בלא הסכמת השני ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ופטורין וכו' לא דמי וכו'. כ' מהרש"א ויש לעיין אמאי לא דמי ועיין בלח"מ פ"ג מה' ק"פ ה"ד מ"ש לחלק ולענ"ד נראה לחלק עוד דהתם בשעת זריקה כבר שכח אם גדי או טלה ולא הוי חזי לאכילה משא"כ הכא בשעה שנזרק דמו של הראשון ודאי ראשון הי' ואלו לא נזרק דמו של השני אח"כ הי' זה נאכל וגם הי' יכול אז להתברר ועתה אחר זריקת דמו של שני הוא דמספקינן איזהו נשחט ראשון ובשעת זריקה ראוי היה דמשמע לכאורה דגם כאן לא תלי בשחיטה אלא באותו שנזרק דמו ראשון ואם נזרק תחלה דמו של זה שנשחט שני אוכלין מזה שנזרק דמו ראשון ונקיט שנשחט ראשון דמסתמא גם נזרק דמו ראשון ומ"מ אפשר לומר דכאן תלי בשחיטה דאחר שחיטה אין יכולין לימשך ידיהם ולימנות על אחר וא"כ אפשר לומר דבשעת זריקת הראשון כבר נסתפק איזהו נשחט ראשון מ"מ סתמא דמלתא זה שנשחט ראשון נזרק דמו ראשון והי' יכול אז להתברר איזהו נשחט ראשון ודו"ק:

דף צט.

רש"י ד"ה דלא כר"י וכו' ורישא דקתני וכו'. נ"ל דק"ל דאי רישא לא הוי טעמא אלא שלא יהא פסח בלא בעלים ליסגי ד' חבורות של ד' ד' והחמישית של ה' ואח"כ כשיעשו חבורות חדשות יהי' משל החמישית בכל א' ד"מ בחבורה א' יהי' משל א' ב' ג' ה' ובחבורה ב' יהי' משל א' ב' ד' ה' ובחבורה ג' משל א' ג' ד' ה' ובחבורה ד' משל ב' ג' ד' ה' ובחבורה ה' משל א' ב' ג' ד' ה' וא"כ גם אם יזדמן לחבורה הראשונה החדשה פסח של חבורה ד' ואין בה אפילו א' ממנוייו הראשונים ולחבורה ב' החדשה פסח של חבורה ג' ולחבורה ג' פסח של חבורה ב' ולחבורה ד' פסח של חבורה א' וג"כ לא יהא בהם א' ממנויים הראשונים ע"כ בחבורה ה' יהא אחד ממנוייו כיון שיש בה מכל חבורה ויאמרו כ"א מחבורה ראשונה אם אין פסח זה שלי ידי משוכות משלי ונמנית ע"ז ואכתי ישאר מנוים על פסח ב' ג' ד' על כל אחד ג' מנויים ועל פסח ה' ד' מנויים ואח"כ יאמרו כן בני חבורה ב' וישאר על פסח ג' ד' ב' מנויים על כל אחד ועל פסח ה' ג' מנויים ואח"כ יאמרו כן בני חבורה הג' וישאר על פסח ד' מנוי אחד ועל פסח ה' ב' מנויים ואח"כ יאמרו בני חבורה ד' כן וישאר על פסח ה' מנוי אחד ואח"כ יאמרו חבורה ה' כן לכן הוצרך לומר דמאן קא ממני עלי' וסמך פירוש זה לכאן דבמתניתין היה, אפשר לומר דבעינן שיהא. א' מבני חבורה ראשונה עליו אבל השתא דמוקמינן דס"ל למתניתין דלא בעינן א' מבני חבורה ראשונה קשיא לי' שפיר וכן יש להקשות בסיפא למה לי שימנה כ"א א' מן השוק לא ימנה אלא אחד מהם אחד מן השוק עמו והשני ישאר יחידי ויאמר זה שמנה עמו א' מן השוק אם שלי הוא הפסח הזה מוטב ואם לאו ידי משוכות משלי ונמנית על זה וכן יאמר אותו שנשאר יחידי אם שלי הוא זה מוטב ואם לאו ידי משוכות משלי ונמנית ע"ז כיון שכבר נמנה עליו השני ואח"כ יאמר כן הא' מן השוק ובתירוץ רש"י מתורץ ודו"ק:

דף צט:

רש"י ד"ה ואפילו עני וכו' בני חורין זכר לחירות. נדפס תיבת לחירות בין חצאי עיגול והוא ט"ס וצריך להקיף גם תיבת זכר או שלא להקיף כלום:

שם תוס' ד"ה עד שתחשך וכו' ורבינו יהודה תירץ וכו'. עיין במהרש"א ומדברי מהרש"ל משמע שמפרש דלתירוץ הר' יהודה צריך מתניתין דהכא דממתניתין דאיזהו מקומן ה"א דהוי כשאר קדשים ע"ש והוא דוחק לענ"ד דא"כ הו"ל למתני ליום ולילה כמו גבי אשם ותודה וגם דוחק לומר דה"א דמשנה דאיזהו מקומן מיירי בפסח מצרים ודו"ק:

שם ד"ה לא יפחתו לו פירשב"ם וכו' והא דקאמר וכו'. עיין במהרש"א עד דמשמע דאגבאי צדקה קאי וכו' שיטול מן התמחוי וכו'. מפירושו משמע דשיתנו לו הגבאים ושיטול

הכל אחד אלא דמפי' רשב"ם גבי מן התמחוי משמע דמן התמחוי אין נותנים ד' כוסות אלא דאפילו עני שבעניים שנוטל מן התמחוי וממילא אין לו ד' כוסות ימכור כסותו ומ"ש רשב"ם אם לא נתנו לו גבאי צדקה היינו גבאים אחרים המחלקים כיפה של צדקה ור"י מפרש דמן התמחוי נותנים לו ד' כוסות ומ"ש דמיירי שיש לו מזון ב' סעודות נ"ל דה"ה כשאין לו וה"א שלא יתנו לו אלא ב' סעודות ולא ארבע כוסות ואפשר שהוא בכלל שיש לו מזון ב' סעודות ור"ל בין שיש לו משלו בין שנותן לו הגבאי מן התמחוי או אפשר דלרבותא נקיט דאיתא במשנה פ"ח דפאה מ"ח מי שיש לו מאתים זוז לא יטול לקט שכחה ופאה הי' לו מאתים חסר א' אפילו אלף ביחד יטול קמ"ל כאן דל"מ כשאין לו ב' סעודות שיטול ביחד ב' סעודות וד' כוסות אלא אפילו יש לו ב' סעודות יטול ב' כוסות אכן מדברי מהרש"ל נראה שמפרש שיש חילוק בין שיתנו לו ובין שלא ימנע מלקבל ונ"ל דכוונתו דמי שיש לו ב' סעודות לא יטול אזהרה היא לעני אבל אין איסור על הגבאי שלא יתן לו וא"כ אין רבותא אפילו מן התמחוי שיתן לו דכיון שיש בידו ליתן אמאי לא יתן לכן פי' הרבותא על העני שיטול ואינו באזהרה שלא יטול אע"פ שיש לו ב' סעודות ודו"ק:

דף ק.

רשב"ם ד"ה מפסיקין וכו' עד שתחשך אפילו לר' יהודה וכו'. נ"ב בשם הב"ח דתיבת אפילו נמחק ולענ"ד נראה לפרש דר"ל אע"ג דלר' יהודה אסור לאכול סמוך למנחה מ"מ כשהתחיל בהיתר א"צ להפסיק אלא משתחשך וכמ"ש התוס' ד"ה אין מפסיקין ודו"ק:

שם ד"ה ה"ג בתוספתא דברכות אמר לו רשב"ג וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה אמר לו רשב"ג וכו' שרי בהדיא לקמן בשמעתין וכו'. כ' מהרש"א מהנך ברייתות דלעיל נמי מוכח וכו' ע"ש ולא הבנתי דהא כ' הרא"ש בשם בה"ג דאפילו ר' יוסי לא קאמר אלא דאי אתחיל לא מפסיק אבל לכתחלה לא יתחיל והרא"ש דחה דבריו מהך דלקמן א"כ גם הרשב"ם הביא ראי' מהך דלקמן לאפוקי מפי' בה"ג ונ"ל שזהו כוונתו לעיל בד"ה מפסיקין שכ' עד שתחשך אפילו לר' יהודה דלכאורה לר' יהודה מפסיקין סמוך למנחה וא"כ בזה אמר ר' יוסי אין מפסיקין ויהי' ראי' לדברי בה"ג דלר' יוסי אין מתחילין דאל"כ מאי אצטריך לומר אין מפסיקין וכמ"ש הרא"ש בשם הר"י מטראני לכן כ' רשב"ם לדחות זה דאפילו לר' יהודה הא דמפסיקין היינו משתחשך וע"ז אמר ר' יוסי אין מפסיקין אבל עד שתחשך מותר לכתחלה לר' יוסי וכמ"ש הרא"ש ע"ש ודו"ק. ועמ"ש בדברי רשב"ם לעיל:

שם תוס' ד"ה מכלל דפליגי וכו' ודייק מדקתני וכו'. הקשה בגליון הש"ס הא ר' יוסי אמר דאין מפסיק אחר שתחשך ע"ש ותמהני דהא דברי התוס' בשם הר' יחיאל הם כעין דברי הרא"ש בשם הר"י מטראני וקושייתו היא קו' הרא"ש עליו וע"כ צ"ל לדבריהם דמ"מ טפי משמע להו שלא להתחיל קודם חשיכה מלהפסיק משחשיכה לכן דייק כאן לר' יוסי גופי' דע"כ אין מפסיקין היינו בע"פ ולקמן ד"ה אין מפסיקין כתבו בשמו דדייק מדפסק כר' יוסי דאין מפסיקין משמע דלכתחלה לא קיי"ל כוותי' ועיין בראש בשם בה"ג ובשם הרי"מ ובמהרש"א ודו"ק:

שם ד"ה שהיו מסובין והתחילו בהיתר שהרי ר' יהודה היה שם. לכאורה אינו מובן דלר' יוסי פשיטא דהתחילו בהיתר שהרי מותר לדידי' עד הלילה וצ"ל לדבריהם דאפילו לר' יוסי דמותר לאכול עד שתחשך מ"מ לא מקרי התחיל בהיתר לענין הפסקה אא"כ התחיל קודם ט' שעות לכן לולי שר' יהודה הי' שם הי' אפשר שהתחילו אחר מנחה וזה מקרי התחיל באיסור לענין הפסקה אבל כיון שר' יהודה הי' שם ולדידי' אסור להתחיל אז ודאי איסורא לדידי' לא עביד וע"כ התחילו קודם מנחה ובזה נ"ל ליישב דברי הרי"ף שמביא הרא"ש שפסק כר' יוסי וכ' אם התחילו קודם ט' שעות וע"ש בראש ודו"ק:

דף ק:

רשב"ם ד"ה ה"ג רבה בב"ח כו' ול"ג ושוין אלא ה"ג אין מביאין וכו'. מדברי מהרש"א משמע שלא הי' לפניו בפירשב"ם כאן ול"ג ושוין אלא אדרבה כאן העתיק תיבת ושוין עד דבור שאח"ז שמפלפל אי גרסינן ושוין וכאן לא בא לומר אלא דל"ג כוותי' דשמואל ומטעם שאין זה ענין לדשמואל דשמואל מיירי בהפסקה ובריייתא מיירי בתחלת הסעודה אלא תנ"ה כרבב"ח ולפי הגירסא שלפנינו בפירשב"ם אפשר לומר דתרתי קאמר דל"ג כוותי' דשמואל ול"ג נמי ושוין ובדבור שאח"ז מפרש טעמו דל"ג ושוין ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ידי קידוש וכו' ולאו דוקא נקט בירושלמי וכו'. עיין במהרש"א עד ואמאי נקט בכה"ג וכו' משמע דכשהיה בדעתו לאכול במקום קידוש גם סוגיא דשמעתין ס"ל דלא יצא ידי קידוש אפילו לרב ולענ"ד לכאורה לא משמע כן מדאמר סבור מינה ה"מ מבית לבית אבל ממקום למקום בחד ביתא לא וכו' והיינו ע"כ כשהיה בדעתו לאכול קודם קידוש דאל"כ האמת היא כן לשמואל ואפ"ה פליג רב ואמר שיצא אפילו מביהכ"נ לביתו ודו"ק:

שם ד"ה ידי יין וכו' ודוחק לומר וכו'. עיין במהרש"א עד גם לפ"ז דוחק וכו'. ר"ל דוקא הא דקאמר התם בא להם יין אחר המזון א"ש דעד אחר המזון לא הי' להם יין אבל כאן שהי' להם לפני המזון ולאחר המזון ולא בתוך המזון זה דוחק:

שם אבל אם נמלך וכו'. עיין במהרש"א ועיין בק"נ אות ט"ו:

דף קא.

ד"ה אבל ממקום וכו' ומיהו שני מקומות וכו'. ר"ל לקמן גבי שינוי מקום דאמר מבית לבית היינו גם שני מקומות בחד בית והיינו ממקום למקום דכאן וכ"כ הרא"ש ע"ש וע"ל ע"ב ברש"י ד"ה ממקום למקום דלא ס"ל כן:

דף קא:

ד"ה אלא וכו' ובריייתא דמייתי בסמוך ל"ג לשתות יין וכו' ולהאי פי' נמי ל"ג בברייתא דבסמוך לשתות יין וכו'. נ"ל דלפירשב"ם לא גרסינן יין אבל לשתות שפיר גרסינן וכמ"ש רשב"ם אלא דאכתי לא ידעינן אם יין או שאר משקין לכן הוצרך להוכיח מדקתני עקרו אבל לפי' התוס' ל"ג כלל לשתות דהא לאכול פת מיירי:

שם רשב"ם ד"ה קשיא לרב חסדא וכו' עיין במהרש"א עד אבל כשנח חזרו וכו' ולא הבינותי דהא דוקא לכתחלה אמרינן דטעונין ברכה לאחריהם במקומם וכמ"ש רשב"ם בד"ה אבל דברים הטועונין אבל בדיעבד קיי"ל כב"ה דיברך במקום שנזכר א"כ צריכין לברך ברה"מ במקום שנזכר קודם שיברך המוציא לפי שיטה זו ודו"ק:

דף קב.

גמרא אמר לך ר' יוחנן וכו'. הקשה בגליון הש"ס דא"כ גם מברייתא דלעיל לא הוי תיובתא דאפשר לאוקמי כר' יהודה ע"ש ולענ"ד לק"מ דא"כ הי' לו לחלק בין הניח מקצת חברים ודו"ק:

שם רשב"ם ד"ה להודיעך כחו וכו'. עיין במהרש"א עד אבל בברכת הנהנין וכו' ותמהני דהא גם בברכת הנהנין קיי"ל דספק בירך לא יחזור ויברך אפילו ברכה ראשונה כדאיתא בא"ח ס"ס ר"ט ומשמע דיאכל בלא ברכה ולפי מ"ש בעזה"י בפ"כ ח"ג אות ד' דעיקר טעם ספק ברכות להקל משום דמדרבנן הוא ולא משום לא תשא אפשר ליישב דברי רשב"ם ודו"ק:

שם ד"ה ג ת"כ דר"ח וכו' אבל בההוא דלעיל וכו' הקשה בגליון הש"ס דבלא"ה בההוא דלעיל אפשר לומר דעקרו הוא לרבותא דר' יהודה ע"ש ותמהני דהא תניא כוותי' דרב חסדא היינו לאפוקי מר"ש דאמר אחד זה ואחד זה צריך לברך וא"כ ברייתא דלעיל ע"כ דלא כרב ששת ופשיטא דרב חסדא יתרץ דעקרו דוקא ולכאורה קשה קושיא זו גם לתירוץ רשב"ם ואפשר דכוונת רשב"ם דאפשר לאוקמא ברייתא דלעיל בפת דוקא ולומר דבפת מודה רב ששת ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ושני מיד וכו' ל"א גרס וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ע"ב):
ד"ה ולימרינהו וכו' וצריך עקירת שלחן וכו' מדבריו משמע דלגירסא זו דקידוש קודם ברהמ"ז הוי עקירת השלחן לר' יהודה אחר הקידוש קידם ברהמ"ז ע"כ א"א לומר תרווייהו אחד כסא מאחר דמפסיקין ביניהם בעקירת שלחן אבל התוספות לשיטתם (דף ק' ע"א) ד"ה מפסיקין דעקירת השלחן לר' יהודה גם לגירסא דקידוש קודם קידוש וכ"כ כאן בד"ה ה"ג ראשון א"כ אין הפסק בין קידוש לברהמ"ז וכ"ש לגירסתם דברהמ"ז קודם לכן הוצרכו לטעם אחר בד"ה ונימרינהו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מניחו וכו' ולפירוש רבינו נסים וכו'. נ"ל דר"ל דלפירושו מיירי שאכל מבעוד יום ותיכף כשחשכה הפסיק דהא כר' יהודה מוקמינן לה א"כ לא טעם כלום משחשכה ומדברי מהרש"א לקמן משמע שמפרש דכיון שאכל בהיתר אין לדמותו לטעם באיסור ולכן הקשה מה שהקשה ולענ"ד באכל משחשכה אין חילוק בין אכל בהיתר או באיסור אלא החילוק הוא בין אכל מבעוד יום או משחשכה ולק"מ:

שם ד"ה דאית לי' וכו' ועוד דבסמוך וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד על המקשה לא שייך להקשות דהא ודאי הי' יכול לאוקמא בז' של פסח אלא דס"ד דמיירי בכל יו"ט ומה"ט לא מוקים לה ביו"ט ראשון של חג ובשבועות והתרצן עדיפא ליה לאוקמא בז' של פסח שיש ראי' לזה מדלא תני זמן לכן לא הקשו התוס' אלא על התרצן דלקמן דהא אפשר לאוקמא בשמיני של חג ומ"מ דבריהם צריכין ביאור דכיון דלפירשב"ם אין חילוק בין יו"ט ראשון לשביעי אלא דביו"ט ראשון יש לו ד' כוסות אבל בז' שמא עני הוא ואין לו אלא כוס אחד א"כ למה להו להקשות לימא דבשמיני של חג מיירי וגם למה להו לומר ואכל ושתה וכו' ליקשו בפשיטות לימא דמיירי ביו"ט ראשון או אחרון של חג ובשבועות ועני הוא ואין לו אלא כוס אחד ונ"ל דבאמת הוא לאו דוקא ואגב דהתרצן דלעיל מתרץ דמיירי בז' של פסח הקשו דלימא השתא בשמיני של חג ונקטו נמי לשון התרצן דלעיל דכל מה דהוה ליה אכיל ליה ובגמרא צריך לפרש לפירשב"ם ששתה כבר הד' כוסות ולכן הקשו אח"כ דלא שייך לשון אכילה על הכוסות אבל לפירושם ניחא דעל יו"ט ראשון מכין הרבה אכילה ושתי' ועד יום ז' אכל ושתה כל מה דהוה לי' ונקיט אכיל שהוא עיקר וממילא גם שתה ודו"ק:

דף קג.

רשב"ם ד"ה קינ"ה וכו' אי נמי רוצים להבדיל וכו'. נ"ל דקאי גם אדבור דלעיל ומפרש בין למ"ד קני"ה ובין למ"ד קינ"ה יש עוד טעם שאין מקדימין יין לקידוש משום שרוצים להבדיל ודו"ק:

דף קג:

פסחים דף קג/ב

ד"ה אסור לכו למשתי וכו' עד לאחר ברהמ"ז. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת רשב"ם עד מה ששתה לאחר ברהמ"ז ולאפוקי מה ששתה לאחר הסעודה קודם ברהמ"ז דא"צ לברך אחריו וכמ"ש התוס' דיין תשיב לעולם מחמת הסעודה:

דף קד.

תוס' ד"ה בעי למימר וכו' ואת, יום השביעי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' דבין קדושת שבת לקדושת יו"ט היינו בין שבת ליו"ט דשניהם קדושים ואפ"ה יש חילוק בין קדושת שבת לקדושת יו"ט ואת יום השביעי משמש ימי המעשה היינו בין שבת לחוה"מ דחוה"מ לא אקרי קודש שהרי במוצאי שבת או מוצאי יו"ט לחוה"מ מברכין המבדיל בין קודש לחול וכתבו ע"ז זה חלוק שבת מיו"ט ר"ל דכל זה נכלל בכלל חלוק שבת מיו"ט ששבת חלוק בין מיו"ט ובין מחוה"מ והוי הכל הבדלה אחת ונ"ל דלא ניחא להו להתוס' כפירוש הרא"ש דיום השביעי היינו יו"ט אחרון של חג דאמאי נקרא יום השביעי ואע"פ שבפסח הוא יום שביעי בסוכות הוי יום שמיני ועכ"פ הול"ל בפסח יום השביעי ובסוכות יום השמיני ובשבועות ולא כלום וע"ק אמאי מזכירין יו"ט אחרון טפי מיו"ט ראשון שג"כ חלוק מחוה"מ בדבר האבד ואע"פ שי"ל דנקט יו"ט אחרון שהוא אחר חוה"מ וחלוק משלפניו מ"מ לא ניחא להו להתוס' תירוץ זה גם קושיא ראשונה שכתבתי במקומה עומדת וראיתי בק"נ אות מ"ב שכ' שהרא"ש נאיד מפי' התוס' משום קו' מהרש"א והוא תמוה לענ"ד דמהרש"א לא הקשה אלא על לשון התוס' שסיימו זה חלוק שבת מיו"ט לכן משמע לי' דכוונת התוס' לפי' הרא"ש והלשון אינו מדוקדק אבל א"צ לנוד משום זה מפי' התוס' ויכול לפרש כפי' התוס' ולא יסיים דברים אלו והנלענ"ד כתבתי ודו"ק:

שם ד"ה בין יום וכו' ה"נ וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' דהוי מצי להוכיח מזה דלאו ממניינא הוא דהא לא כתיבא ודו"ק: (שם) רשב"ם ד"ה ושמואל וכו' בפתיחתה ולית הלכתא וכו'. נ"ל שהכל דבור א' עד כדלקמן הנדפס בע"ב:

דף קד:

תוס' ד"ה כל הברכות וכו' אלא שבח ותפלה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד ודאי תפלת הדרך היא תפלה וזהו כוונתם שכתבו אלא שבת היינו אלקי נשמה ואתה הוא ותפלה היינו תפלת הדרך ולקמן ד"ה חוץ מברכה גבי אשר גאלנו לא כתבו אלא משום שיש בה שתים הודאה לשעבר ותפלה להבא ע"ש:

דף קה.

רשב"ם ד"ה קובעת לקידוש שאסור לטעום וכו'. לכאורה משמע דרב חנניא ותלמידי דרב שרצו להפסיק היינו משום דס"ל כר' יהודה דלעיל (דף ק' ע"א) ורב המנונא השיב להם דכיון שאסור לטעום עד שיקדש א"צ להפסיק ומשמע דהם הי' ס"ל שמותר לאכול קודם קידוש אלא שלא יהי' סעודת שבת ולכן רצו להפסיק כדי שיהא סעודת שבת ומשמע שגם ר' יהודה ס"ל כן ולפ"ז יכולין לאכול משתחשך ולהפסיק אח"כ ויאכל גם אחר ההפסקה ומדברי התוס' לעיל ד"ה ר' יוסי לא משמע כן שכתבו משמע דא"צ לעשות סעודה לשם שבת דאי צריך וכו' תיפוק להו דאי צריך היינו ר' יהודה וע"כ דס"ל דלר' יהודה אסור לאכול עד שיפסיק ויקדש ואפשר דס"ל דאע"ג דלר' יהודה מותר לאכול מ"מ מצוה להפסיק מיד ובזה אפשר לפרש הא דאמר כאן סבור מינה כי היכי דקבעה לקידוש כך קבעה להבדלה דוקא לרב המנונא ולא לדידהו גם לא לעיל (דף ק') לר' יהודה ורב יהודה א"ש דלא אסיק אדעתיה טעמא דאסור לאכול אלא דמצוה להקדים עצמו לסעודת שבת וזה לא שייך בהבדלה אכן מדברי התוס' (דף ק"ב ע"ב) ד"ה מניחו מבואר דלר' יהודה גם להבדלה מפסיקין ומשמע דה"ה לרב חנניא וצ"ל להיפך דלר' יהודה ס"ל שהוא מטעם שאסור לאכול ופשיטא להו דה"ה בהבדלה אבל לרב המנונא שהוא מטעם קבעה נפשה מסקינן דלהבדלה לא ודו"ק:

שם ד"ה ולא אמרן אתחולי לא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד הוכרח רשב"ם לפרש כן דאי קאי על אבל בשתי' לא והיינו דבשתי' צריך להפסיק וע"ז אמר לא אמרן דצריך להפסיק אלא בחמרא ושכרא אבל מיא א"צ להפסיק א"כ קשה הא טעמא דבשתי' צריך להפסיק דלאו דבר חשוב הוא וא"כ כ"ש מיא וגם לשון לית לן בה לא א"ש ואי הטעם במיא משום דאין איסור לשתות אין שוה לטעם שא"צ להפסיק בסעודה ועוד דלפ"ז אין חילוק בין להתחיל ובין שלא להפסיק:

דף קה:

תוס' ד"ה ש"מ תמני וכו' ולפירוש ר"נ וכו'. עיין במהרש"א עד דהשתא באפסוקי וכו' ולא הבינותי דהא לפירוש ר"נ לא מוכח מכאן כלל אם יפסיק או לא אדרבה לפי מה דמוקי לה כר' יהודה ס"ל להאי ברייתא דמפסיק ואינו אוכל משחשכה קודם הבדלה כמ"ש התוס' (דף ק"ב ע"ב) ד"ה מניחו ועמ"ש שם ועכ"פ מהאי ברייתא לא מוכח לא דמפסיק ולא דאינו מפסיק אלא כיון דאתיא כר' יהודה שמעינן ליה בדוכתי אחריתי דס"ל דמפסיקין וכמ"ש התוס' שם ודו"ק:

שם ד"ה ש"מ המבדיל וכו' וי"ל משום דאיכא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לפרש דברי התוס' דאע"ג דמהך ברייתא מוכח דהמבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס מ"מ כיון דאיכא ברייתא התם שסוברת שא"צ להבדיל בשניהם דקתני יניחו לו ברכות על ראשו ואפילו לס"ד התם דר"ל בזו ובזו משמע דעכ"פ אין חיוב להבדיל בשניהם וכ"ש למסקנא דבזו ולא בזו ודאי דברייתא זו ס"ל דא"צ להבדיל בשניהם א"כ אכתי לא ידעינן הלכתא היכי אי כברייתא זו או כברייתא דהתם וכאן לא מוכיח אלא דברייתא זו ס"ל כן ולא דהלכה כן לכן הוכיח רבא מהוכחה אחרת ואח"כ כתבו והכא דמשמע ליה וכו' הוא ענין בפ"ע ור"ל כיון דאמרינן התם המבדיל בזו ובזו ומשמע דאיכא דלא מבדלו אלא על הכוס לחוד א"כ היכי מוכח הכא דברייתא זו סובר המבדיל בתפלה צריך שיבדיל על הכוס דלמא סברה א"צ שיבדיל על הכוס ומיירי שלא הבדיל בתפלה ואהא מתרצים משום דרוב בני אדם מבדילין בתפלה ר"ל וכיון שרוב ב"א מבדילין בתפלה וברייתא זו תני בסתם הנכנס לביתו במ"ש מברך וכו' משמע דמיירי מרוב ב"א שהבדילו בתפלה אפ"ה מברך וכו' דצריך להבדיל על הכוס ודו"ק:

שם ד"ה ש"מ ברכה וכו' וא"ת לר"ג וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דלר"ג דס"ל דטעונין ג' ברכות ה"נ מזמנין עליהם כמ"ש התוס' ברכות (דף ל"ז ע"א) ד"ה נתן ופירוש דברי התוס' הם כפשטן דאם ברה"מ אין טעונה כוס אלא בג' א"כ ברהמ"ז דאין שותה אלא המברך הו"ל יחיד ומברך ברהמ"ז בלא כוס וכ"כ מהרש"א שם דמ"ש התוס' שם דהמברך צריך כוס פעם אחרת היינו אי טעונה כוס גם ביחיד ע"ש ודו"ק:

דף קו:

ד"ה מקדש וכו' וקשה לר"ת וכו' עיין במהרש"א ולא הבינותי דפשיטא דהפסק בין המוציא לאכילה חמיר מהפסק בין נטילה להמוציא ועיין בק"נ אות ע"ג והנלענ"ד בביאור דברי התוס' דקידוש על הפת כיון שדרכו אחר המוציא ופשיטא דלא הוי הפסק בין ברכת המוציא לאכילה כמו כל קידוש שאינו הפסק בין פה"ג לשתיה וממילא כ"ש דלא הוי הפסק בין נטילה להמוציא דהא ג"כ א"א בע"א דהא א"א לברך המוציא ולאכול קודם נט"י א"כ כן דרכו ומה שדימו לגביל לתורי ר"ל כמו שבגביל לתורי בדיעבד כשלא אמר קודם נט"י לא הוי הפסק ה"ה בקידוש כיון שלא אפשר קודם נט"י וע"כ זמנו אחר ברכת המוציא לכן לא הוי הפסק אבל במקדש על היין שהיה יכול לקדש קודם נט"י יהי' הפסק בין נטילה לאכילה עכ"פ לכתחלה ואמאי עשה כן רב לכתחלה וכתבו ליישב דלפעמים הי' נמלך והוי דיעבד אבל לכתחלה כשהי' מקדש על היין הי' מקדש קודם נט"י ולמדנו דעכ"פ דבדיעבד כשנטל ידיו יקדש ודו"ק:

שם וכן ההוא דירושלמי שהבאתי לעיל וכו'. עיין במהרש"א עד וכ"ה בהרא"ש נ"ל דכוונתו אע"פ שהרא"ש מסיק אח"כ דמיירי באינו חמר מדינה ואפ"ה מבדילין היינו לשטתו דס"ל כן אבל התוס' לא מצינו להם שיחלקו על פירשב"ם בזה דמבדילין דוקא היכי דהוי חמר מדינה ולא אמרינן לקמן (דף ק"ז) היכי דלא הוי חמר מדינה אלא סבור מינה קדושי הוא דלא אבל אבדולי מבדלינן ומסיק דאין מבדילין וקשה אמאי קאמר בירושלמי דבאמת מבדילין ומ"מ הביא מהרש"א מדברי הרא"ש שהרגיש בסברא זו ומ"מ נלע"ד לתרץ דברי התוס' דאע"ג דשמעתין משמע להו דאין מבדילין היכי דלא הוי חמר מדינה מ"מ אפשר לומר דהירושלמי ס"ל דמבדילין ודו"ק:

דף קז.

רשב"ם ד"ה אבל אבדולי מבדלינן אליבא דרב. אבל להלכה קיי"ל באמת דמבדלינן כיון דמיירי כשהוא חמר מדינה אלא דסבור מינה שגם רב ס"ל כן ומסיק דרב לא ס"ל כן:

שם ד"ה מקדש אשכרא ואע"פ שהיה יין וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דהא לפירשב"ם בעיא דרב הונא מרב חסדא מיירי במקום שאין יין דהוי שכר חמר מדינה ואפ"ה אמר דאין מקדשין עליו ודוקא לענין הבדלה לא קיי"ל כרב דאמימר דלעיל לא ס"ל כן אבל בקידוש לא מצינו חולק עליו והתוס' (דף ק"ו ע"ב) ד"ה מקדש נסתפקו אם מותר לקדש היכי דהוי חמר מדינה היינו כמו שכתבו שם דאפשר לפרש בעיא דר"ה היכי דאינו חמר מדינה ומשמע דלרשב"ם דמפרש לה היכי דהוי חמר מדינה פשיטא דאין מקדשין לכן נלענ"ד כוונת רשב"ם כאן דאלו הוי חמר מדינה לא הוי מתמה אלא הי' למד מזה דס"ל מקדשין אבל כיון דלא הוי חמר מדינה לכן אמר שרי אבא וכו' כמתמיה אמאי עשה כן ובאמת יש דעות דאע"פ שיש יין בעיר משכחת לה חמר מדינה כדאיתא במ"א סי' ער"ב ס"ק ו' ולפ"ז הי' אפשר לפרש בע"א אלא דמדברי רשב"ם לא משמע דס"ל כן ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה אמר ר"נ וכו' או גידול דמן נרש. משמע לי' דאי הוי מפרש דמן נרש לא הוי מספקא לי' אי בר מנשיא או בר מניומי דלא משמע לי' לומר דתרווייהו היו מן נרש דא"כ סימנא דמן נרש למה לי ודו"ק:

דף קז:

תוס' ד"ה דלמא וכו' ופי' אחר עיקר. עיין במהרש"א ולענ"ד ס"ל להתוס' דאע"ג דאכילת פסח לא מעכבא מ"מ ודאי מצות אכילה יש גם בפסח כמו במצה אלא דמ"מ לא שייך לקרותו רשע כיון שיצא וקיים מצות עשיי' אבל מ"מ יש לחוש שלא יאכל אכילה גסה ויבטל מצות אכילה כמו גבי מצה ודו"ק:

דף קח.

רשב"ם ד"ה בין שלישי וכו' ומשני יין וכו'. לכאורה צ"ל שגם יין שלפני המזון אינו משכר דאל"כ אמאי שתי רבא במעלי יומא דפסחא ולפי מ"ש הט"ז סי' תע"א ד"ה רבה עד שישתכר אסור לשתות צ"ל דרבא לא שתי כ"כ ומ"ש כולי מעלי יומא דפסחא היינו בכל ע"פ אבל לא כל היום אבל מה שבתוך המזון אינו משכר כלל אפילו שותה הרבה:

שם תוס' ד"ה רב ששת וכו' לאו דוקא וכו'. עיין במהרש"א נלענ"ד כוונת התוס' שהי' אוכל מיני תרגומא דלא חמיר מסמוך למנחה לדידן:

שם רש"י ורשב"ם ד"ה עד שיסב וכו'. שייך לעיל במשנה:

שם רש"י ד"ה ד' כוסות וכו'. וע"ל במשנה טעם אחר:

דף קח:

תוס' ד"ה ואת אמרת וכו' ורשב"ם נמי הקשה וכו'. עיין במהרש"א עד אבל קשה א"כ וכו' ולענ"ד נראה לתרץ דהמקשה הי' סבר דכדי רביעית אדסמיך לי' דוקא קאי דהיינו אחד חי ואחד מזוג לא קאי אשיעור רביעית דמשמע לי' דכיון דחי בעינן רביעית במזוג לא סגי ברביעית אלא צריך שיהא בתוכו רביעית חי והמתרץ השיב דשיעור רביעית קאי גם המזוג דסגי ברביעית עם המזיגה ואפ"ה גם בחי בעינן רביעית ודו"ק:

דף קט.

רשב"ם ד"ה ובה משערין וכו' היא רביעית. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע של תורה:

שם ורביעית דם הבאה משני מתים. לא ידעתי אמאי נקיט משני מתים דבמחלוקת שנוי' שם טפי הו"ל למנקט הבאה ממת אחד שהוא לכ"ע ע"ש ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה כדתניא וכו' מדלא כתב במים. ר"ל בשו"א תחת הב':

שם תוס' ד"ה רביעית וכו' או תקח א' מכ"ד וכו' והם אצבעים וחצי וחומש אצבע. ר"ל וכן תקח ברוחב א' מי"ב וכן באורך כדלעיל ויהי' אצבעים על אצבעים וכן תעשה במים תקח א' מכ"ד ויהי' עשרה קבין וכשנשלך העשירית ישאר ט' קבין שהם ל"ו לוגין וכשנוסר חלק י"ב יהי' ג' לוגין וכשנוסר פעם שני חלק י"ב יהי' רביעית הלוג. וכן מ"ש התוס' או קח רביעית וכו' וטול החמישית ר"ל ויהי' י"ג חומשין וחצי בגובה וחלקהו ברחבו לי"ב וכן בארכו יהי' אצבעים על אצבעים וכן תעשה במים קח הרובע שהיא עשרה סאין והשלך הרביע ישאר ז' סאין וחצי וטול החמישית מזה דהיינו סאה וחצי שהם ט' קבין שהם ל"ו לוגין וחלק י"ב מזה הוא ג' לוגין וחלק י"ב מזה רביעית הלוג. וכן מ"ש אח"כ או השלך עשירית המים וכו' השלך מג' אצבעות העשירית ישאר י"ג חומשין וחצי בגובה

ואמה ברוחב ואמה באורך לסאה וחצי שהם ל"ו לוגין חלוק זה וזה ב"פ לי"ב כנ"ל ישאר אצבעים על אצבעים לרביעית הלוג ודו"ק:

שם וי"ל דבירושלמי איירי באצבעות צפוריים וכו'. עיין במהרש"א עד דעשה מאחד עשר שתותים שתותי שתות יהיו וכו' אבל אח"כ תנכה וכו' כצ"ל עד ג"פ חצי אצבע באורך ב' אצבעיים כאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע ואצבעיים וכו' עד הם תשעה שתותים וכו' וכ"כ מהר"ם ולא הבינותי דהא הוי אצבעים על אצבע וחצי ואצבעים הם י"ב שתותים ואצבע וחצי הם ט' שתותים ונמצא דהוי י"ב שתותים על ט' והוי יותר מאצבעים על אצבעים מרובעים ד' שתותי שתות ברוחב ובאורך ג' שתותים וד' שתותי שתות ולענ"ד החשבון באופן זה כי באצבעים יש י"ב שתותי שתות נמצא באצבעים על אצבעים יש קמ"ד שתותי שתות ובירושלים נעשו מק"כ שתותי שתות ק' ומכ"ד כ' הרי ק"כ שתותי שתות ובצפורי נעשה מהם ק' שתותי שתות ואצבעים על אצבע וחצי הם י"ב שתותי שתות באורך וט' ברוחב והם ק"ח שתותי שתות וכן כשתסיר רביע מקמ"ד שתותי שתות שהם ל"ו נשאר ק"ח וצ"ל דמ"ש התוס' ד' שתותי שתות הייני מאצבעים שהם ח' שתותי שתות מאצבע שהוא אחד מתשעה בכל הרוחב שהוא אצבעיים ומ"ש שכתבו הסר ממנו רביע שתות שהוא א' מכ"ד היינו מאצבע ודו"ק. ועיין במהר"ם עד וכן החשבון שאחריו הס"ד ואח"כ מה"ד מהר"י וכו' עד שהוא סאה וחצי הס"ד ואח"כ מה"ד והכל וכו' עד חסר שתות הס"ד ואח"כ מה"ד אצבעות עד חמש צפוריות הס"ד ואח"כ מה"ד ואצבעיים וכו' ויש שם ט"ס וצ"ל לאצבעיים על אצבע וחצי וכו' אצבעיים עגולות מרובעות הוי אצבעיים על אצבע וחצי דמרובע וכו' הס"ד ואח"כ מה"ד ויש בעגולות וכו' ר"ל דאצבעיים על אצבעיים מרובעות וכו' וארכה י"ב שתותים כצ"ל עד שתותי שתות הס"ד ואח"כ מה"ד שהוא א' מט' וכו' עד מל"ו הס"ד ואח"כ מה"ד שהוא א' מכ"ד וכו':

דף קט:

וכשתסיר שליש מגובה וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו קשה לכאורה וכו' ולענ"ד החשבון מכוון דהא בכל השטח שהוא אצבעים על אצבעים ברום אצבעים וחצי וחומש יש אלף ושלש, מאות וחמשים חתיכות של חומש על חומש כיצד אצבעים הם עשרה חומשין נמצא אצבעים על אצבעים הם עשר חומשין על אצבעים שהם מאה חומשין על חומש על רום י"ג חומשין וחצי הרי י"ג מאות וחמשים חומשין על חומש ברום חומש וכשנסיר שליש מגובה וישאר ט' חומשין ישאר ט' מאות חומשין על חומש ברום חומש וכשנוסיף עליהם החצי שהם ד' מאות ונ' חומשין יהי' ס"ה י"ג מאות וחמשים חומשין על חומש ברום חומש ודו"ק. ועיין במהר"ם עד וזה חמש יותר כצ"ל:

שם רשב"ם ד"ה דהיינו וכו' לשון קצר וכו'. לא ידעתי מה ענייני לכאן ולפי הנראה הוא כלל לידע איך לחשוב כאן ובכל מקום ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אמתא וכו' וכן פירש"י בפ' תרומה. ר"ל דגובה אמה וחצי הוא עם הרגלים והא שלא היו הרגלים מחוברים כ"כ רשב"ם כאן: (שם) ד"ה בים שעשה שלמה וכו' לבטל השוורים מתורת כלי וכו'. נ"ל דמ"ש השוורים הוא לאו דוקא דמה מועיל מה שהשוורים נתבטלו מתורת כלים אם הים לא נתבטל מתורת הכלי ועוד דמנ"ל שהשוורים הי' להם בית קבול אפשר היו סתומים ואין פוסלין בשאיבה וגם אם היו כלים המקבלים טומאה לא נתבטלו ע"י הנקב מקבלת טומאה דהנקב אינו מבטל אלא מתורת כלי קבול אלא ר"ל הים אבל השוורים אם הי' להם בית קבול גם הם נתבטלו ואם לא הי' להם בית קבול לא היה עליהם תורת כלי כלל. ומ"מ דבריהם צריכין ביאור ונ"ל דס"ל דמוציא רמון גדול משפופרת הנוד וס"ל דכלי המקבל טומאה אע"פ שמחובר למעיין כשפופרת הנוד אסור לטבול בו וכמ"ש הר"ש פ"ה דמקואות מ"ב וע"ש בתוספות יו"ט מ"א לכן כתבו היינו לבטל השוורים מתורת כלי ר"ל דאלו הי' תורת כלי עליהם והי' מקבל טומאה לא מועיל מה שמחובר למעיין אבל להכשיר המים שבים ר"ל אלו לא הי' הים כלי המקבל טומאה אלא שהיו המים שאובין וצריך להכשיר אותם ע"י חיבור למעיין סגי כשפופרת הנוד כדתנן בפ"ו דמקואות מ"ה מטבילין וכו' דנשמע משם דבזה הוי חבור כנ"ל ביאור דבריהם והא דמותר התם לטבול בשידה תיבה ומגדל גופייהו ע"י החבור אע"פ שהם כלים המקבלים טומאה כבר תירצו הר"ש והרא"ש בפ"ה דמקואות ע"ש ובתוספות יו"ט ודו"ק ויש לדבר עוד בזה מדברי הפוסקים ואין כאן מקומו:

שם ד"ה ארבעה וכו' מפני שממעיטו וכו'. עיין במהרש"א ולפי אית דמפרשי שכ' הר"ב במשנה שם מפני שממעיטו רשותיו היינו ממש מגרעו ע"ש:

דף קי:

רשב"ם ד"ה השתא וכו' לא גרסינן וכו'. לא ידעתי מה הוסיף על לשון ראשון:

שם ד"ה כל דקפיד וכו' דאי תימא וכו'. מדבריו משמע קצת דלא גריס בגמרא ומיהו למיחוש מיבעי ודו"ק:

דף קיא:

רש"י ד"ה ונפקא מינה לכתוב קמיעא בשם אלו וכו' כצ"ל וכ"ה ברשב"ם:

דף קיג.

הני גזייתא נינהו. פי' בערוך ערך גז"ה שבילין עקומין וכפי מה שפירש"י ורשב"ם לעיל (דף קי"א ע"ב) לגזויי לברוח אפשר לפרש גזייתא עוברים בדרך וכמ"ש הערוך שם בשם רב האי ע"ש:

שם תוס' ד"ה דמשייר וכו' ותימה וכו'. עיין במהרש"א עד הטור א"ח סי' רצ"ו וכו' ולפי דבריו הבדלה וכו' כצ"ל, ומה שהקשה על הטור נלענ"ד דהא ודאי שפשט דברי התוס' משמע כדברי מהרש"א וע"כ הטור לא ס"ל כדברי התוספות אלו או ס"ל דהתוס' כאן ס"ל כשיטת ר"ת דלעיל (דף ק"ו ע"ב) ד"ה מקדש אריפתא דאין מקדשין על הפת ולפי מה דקיי"ל מקדשין על הפת לא קיי"ל כדברי התוס' אלו. ומה שהקשה מהרש"א לשיטת הטור נלענ"ד ליישב דמה שהקשה אמ"ש הטור דקידוש אפשר על הפת והבדלה דוקא על היין דאדרבה קידוש אסמכוה אקרא דבעינן על היין והבדלה יקרו בתפלה לענ"ד לק"מ דאע"ג דאסמכוה אקרא דקידוש על היין היינו לאפוקי בתפלה אבל פת במקום יין קאי כמ"ש רש"י ברכות (דף נ"א ע"ב) ד"ה שהיין גורם ע"ש וכ"כ כל המפורשים שם וקידוש על היין כשיש פת מצוה מן המובחר היא ופשיטא דבדיעבד אפילו כשיש לו יין וקידש על הפת יצא משא"כ הבדלה אע"ג דעיקר תיקונו בתפלה מ"מ אחר שנתקנה על הכוס גם אחר שהבדיל בתפלה לא יצא בה וצריך להבדיל על הכוס לכן רבינו הטור אחר שהביא בשם פרקי דר"א שכל מי שאינו מבדיל על הכוס אינו רואה סימן ברכה לעולם והמבדיל על הכוס הקב"ה קוראו קדוש ועושהו סגולה והיינו אפילו הבדיל בתפלה כי אינו יוצא בזה וכמ"ש ע"כ כ' דהבדלה קודמת לקידוש כי קידוש יוצא ידי תק"ח והאסמכתא במה שמקדש על הפת משא"כ הבדלה א"א בפת: ומה שהקשה מהרש"א עוד אמאי לא קאמר בפרק במה מדליקין (דף כ"ג ע"ב) טעמא דנ"ח קודם לקידוש משום דאפשר לקדש אריפתא ול"ל טעמא דפרסומי ניסא עדיף אפשר לומר דס"ל להטור דכיון דמ"מ מצוה מן המובחר לקדש על היין לולי טעמא דפרסומי ניסא הוי אמרינן דקידוש קודם משום דתדיר כדאיתא בגמרא שם או כמו שיין לקידוש לילה קודם לקידוש היום ולכבוד היום אע"פ שאפשר לקדש בלילה על הפת לכן צריך טעמא דפרסומי ניסא. ומה שהקשה עוד אמאי לא כ' הטור טעמא דנ"ח קודם להבדלה משום דפרסומי ניסא עדיף לענ"ד לק"מ דאע"ג דאמרינן בגמרא דנ"ח קודם לקידוש מהאי טעמא דפרסומי ניסא עדיף לא מוכח משם שגם להבדלה קודם דאפשר דדוקא לקידוש דאפשר בפת משא"כ להבדלה כמ"ש הטור דמטעם זה קודם הבדלה לקידוש לכן כ' הטור דכיון דמ"מ גם הבדלה אפשר בתפלה אע"ג דאפ"ה קודם לקידוש מ"מ נ"ח קודם לה ונ"ל שזהו כוונת

הב"י שם שכ' אהא דנ"ח קודם להבדלה נלמד ממה דקודם לקידוש משום דפרסומי ניסא עדיף וה"ה להבדלה ואע"ג דבסמוך נתבאר דיין להבדלה עדיף מלקידוש משום דאפשר בפת מ"מ פרסומי ניסא עדיף ועוד דהבדלה נמי כיון שכל מצותה הזכרה בפה מזכיר בתפלה ודיו אבל נ"ח וכו' עכ"ל וכוונתו כמ"ש דטעמא דפרסומי ניסא לחוד לא מועיל בהבדלה כיון דא"א בפת וצריך עוד טעם דהבדלה אפשר בתפלה אבל בקידוש דשחרית ס"ל להטור דג"כ אפשר בפת אלא דלכתחלה שכר עדיף וכמבואר בדבריו בסי' ער"ב לכן קידוש לילה קודם וכמ"ש בסי' רע"א ס"ג כנלענ"ד ליישב דעת הטור וכ"פ בש"ע להלכה:

דף קיג:

ד"ה שראה וכו' ובאין מתוך כך לידי שנאה גמורה וכו'. ר"ל שלא מחמת החטא לבד ואפילו יעשה תשובה ישנא אותו כ"כ המחצה"ש סי' קנ"ו ס"ק ב': (שם) גמרא הוא ר' יצחק בן אחאי. הב"ח מחק תיבת הוא משום שכתב רשב"ם דמלתא באנפי נפשה היא וא"כ צריך למחוק גם תיבת הוא גבי הוא ר' יצחק בן פנחס:

דף קיד:

רשב"ם ד"ה דלמא הא קמ"ל וכו' לתינוקות. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אבל במרור וכו' וקאי אלקמן אבל חזרת לחודא וכו':

שם תוס' ד"ה אחד זכר וכו' דדמי לחוכא אם וכו' כצ"ל:

דף קטו.

ד"ה מתקיף לה וכו' והתם לא מייתי וכו'. הקשה מהרש"א דהא רבא מייתי התם מכפאו ואכל מצה ע"ש ור"ל אע"ג דבאמת אמרינן התם דלולי רבא היינו מחלקים בין מצה לתקיעת שופר מ"מ רבא דלא ס"ל לחלק ולמד ממלתא דשמואל דאמר כפאו ואכל מצה הי' לו ללמוד מברייתא זו ולענ"ד נראה לתרץ דס"ל להתוס' דכפאו גרע מלא כוונה ולכן דייקו התוס' וכתבו דלגבי אכילה לא בעינן כוונה כולי האי ור"ל אבל קלת כוונה בעינן גם גבי אכילה ולכן מכפאו דלא הוי כוונה כלל למד רבא לתקיעת שופר אבל מאכלו בלא מתכוין לא הי' יכול ללמוד לתקיעת שופר ודו"ק:

דף קטו:

ד"ה אסוחי וכו' תימה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד ס"ל להתוס' דאע"ג דנקט בלשון טבול שני מ"מ כיון דבאמת טבול השני הוא אחר המוציא וצריך נטילה בשביל המוציא לא צריך לטעמא דאסוחי מסח דעתי':

דף קטז.

פסחים דף קטז/א

ד"ה מה דרכו וכו' וכ"פ רב אלפס וכו' כ' מהרש"א ומיהו גבי פסח סגי באחת שלימה ואחת פרוסה ע"ש ור"ל לשיטת רב אלפס כמבואר בראי"ש ע"ש אבל לשיטת התוס' צריך גם בפסח שתי שלימות לבד הפרוסה וכמ"ש לעיל שצריך מצה שלישית אלא דתחלה כתבו שיברך המוציא ועל אכילת מצה על הפרוסה אלא שמניחה בתוך השלימות ואח"כ כתבו שר"י הי' מברך המוציא על אחת מהשלימות וכ"ה דעת רש"י ורשב"ם שכתבו ובוצע מאחת מהשלימות: (שם) גמרא שבכל הלילות אנו מטבילין וכו'. נ"ל שהיא פיסקא בפ"ע וציין על המשנה שבכל הלילות אנו מטבילין וכו'. ונ"ל שהיו גורסים במשנה שבכל הלילות אנו מטבילין וכן ציין התוס' יו"ט והקשה רבא אטו כל יומא וכו' פי' וכי בכל יום אין די שאין מטבילין אפילו פעם א' ור"ל הלא אין דרך לטבל אפילו פעם א' ורב ספרא הגי' אין אנו מטבילין וכו' ור"ל אין דרך לטבל ודו"ק:

שם רשב"ם ד"ה פתח ואמר דאחר שאילת הבן וכו' רבים ראו כן תמהו על דברי רשב"ם אלו דהא בגמרא אמרינן פטרתן מלומר מה נשתנה ובס' שם אפרים סוף ספר בראשית שלח יד להגי' בגמרא ורשב"ם ע"ש ולענ"ד דברי רשב"ם נכונים בלי הג"ה וה"ק דהנה לעיל מזה יש פלוגתא דרב אמר מתחלה עע"ז ושמואל אמר עבדים היינו ואי הוי ס"ל לר"נ כרב אחר שפטרו מלומר מה נשתנה הי' לו להתחיל מתחלה עע"ז לא עבדים היינו לכן כ' רשב"ם דאחר שאילת הבן וכו' ר"ל דר"נ ס"ל כשמואל ובכל שנה אחר שאילת הבן התחיל לומר עבדים היינו לכן גם עתה פתח ואמר עבדים היינו ובס' שם אפרים שם הביא הגירסא ברשב"ם לאחר שאילת הבן אכן בפירשב"ם שלפני איתא דאחר והיינו כמ"ש ואפשר שבא עוד רשב"ם לתרץ אמאי סמך עובדא זו לכאן טפי הו"ל לסמכו לעובדא דרבה ואביי לעיל (דף קט"ו ע"ב) וכ' לתרץ דאגב למדו מעובדא זו דר"נ ס"ל כשמואל ומה שהקשה עוד בשם אפרים אמאי נפטר בזה מלומר מה נשתנה נלענ"ד אם נפרש לעיל בעובדא דרבה ואביי דנפטר ממש מלומר מה נשתנה ע"כ דשאלות אלו לאו דוקא אלא שצריך שאלות שיהא סיפור ההגדה על מה לחול ואין נ"מ בין שאלות אלו לאחרים א"כ אף אנו נאמר דעיקר השאלות לאו דוקא וכאן שאמר לו בעי לאודויי ולשבוחי וכו' הי' מקום לסיפור האגדה על מה לחול כן עשה לנו הקב"ה וכו' וכמ"ש רשב"ם וא"צ לשאלות כלל אכן לפי מ"ש התוס' לעיל ד"ה כדי שיכיר שגם בההוא דאביי שאל אח"כ כל שאלות מה נשתנה אלא דהגמרא לא פירש אלא תחלת שאילתו א"כ ס"ל דהנך שאלות דוקא הם גם כאן צריך לפרש כן דע"י כן נכנס בדברים ושאל לו על מה הוא שואל עבדא דמפיק לי' וכו' ומי הוא העבד הזה ועי"כ שאל כל שאלות מה נשתנה והגמרא לא פירש אלא תחלת דבריהם ונ"ל לדברי התוס' הא דאמרינן בגמרא כאן ולעיל

פטרתן מלומר מה נשתנה היינו כמ"ש רמ"א סי' תע"ג ס"ז דלאחר שאלות הבן א"צ לומר מה נשתנה אלא מתחיל עבדים היינו ור"ל דאלו לא שאל אותו שום אדם הי' צריך לומר בעצמו מה נשתנה כדאיתא בברייתא דלעיל ואם לאו הוא שואל א"ע עכשיו ששאל אותו פטרוהו מלומר עוד מה נשתנה כנלע"ד בזה:

דף קטז:

במשנה כל שלא אמר שלשה דברים אלו וכו'. וכ' רשב"ם שלא פירש טעמן. נ"ל שהוא כמ"ש הב"ח והמ"א בריש הלכות סוכה שכל מצוה שטעמה מפורש בתורה צריך שיכוון טעמה ולכן גם פסח מצה ומרור צריך לכוין טעמם ומ"מ לא נשמע שצריך שיאמר בפיו וכתבו התוס' דמלשון ואמרתם ילפינן שצריך שיאמר בפיו ומשמע מדבריהם דבשאר מצות שצריך כונה א"צ שיאמר בפיו אכן ביו"ד סי' רע"א ס"א מבואר שהרא"ש בשם רבינו ברוך נסתפק דאפשר צריך שיאמר בפיו ודו"ק ואין כאן מקום להאריך בזה:

שם תוס' ד"ה וחותם וכו' הלכה כר"ע מחברו וכו' כצ"ל:

שם רשב"ם ד"ה וחותם וכו' דברי ריצוי ובקשה כן יגיענו וגו' והיינו וכו'. נ"ל שהכל דבור א' עד סוף ברכה היא. ומ"ש וחותם דת"ק סיום בעלמא ר"ל דאין פירושו חתימה לברכת גאולה כדלעיל (דף ק"ד ע"ב) חותם בברוך אלא ר"ל מסיים ההגדה בברכת גאולה ונוכל לפרש בפתיחה בלא חתימה או בפתיחה וחתימה ונחלקו בזה ר"ט ור"ע אבל אינו חותם דר"ט ר"ל אינו חותם הברכה אלא מברך בפתיחה לבד:

שם ד"ה ניצוח וניגון וכו' שנאמר ניצוח וניגון למנצח וכו' כצ"ל:

דף קיז.

תוס' ד"ה ה"ג שעומדים וכו' קמ"ז מזמורים וכו'. עיין בס' נחלת יעקב פי' על מס' סופרים פט"ז הי"א ולפי מ"ש שם בשם ק"ע שיש עוד מזמורי תהלים ששנים נחשבים לאחד יש לתרץ קו' מהרש"א דהללו את ד' כל גוים הוא מב' פסוקים דאפשר לומר שהוא א' מאלו שנחשב עם הסמוך לו לאחד: (שם) מכי יעקב וכו'.

הקשה מהרש"א דתחלת הפרשה הוא הללוי' כי טוב ע"ש ולענ"ד כוונת התוס' דבאמת הי' מתחיל הללוי' כי טוב והא דלא אמר הללוי' כי טוב דלא הוי ידעינן אם כי טוב זמרה וכו' אבל א"א לפרש שהי' מתחיל מהללוי' הללו את שם ד' שלא הי' נקט פסוק ד' מתחלת המזמור ודו"ק:

דף קיז:

רשב"ם ד"ה דקידוש קדשנו וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה רביעי וכו' איך תקנו וכו' וכן מה שאוסר לשתות אפילו מים וכו'. משמע שמפורשים לשתות מים יכנס שיכנס א"ע שלא לשתות ומ"ש בחמישי הלל הגדול היינו שתקנו כוס חמישי לומר עליו הלל הגדול אכן בא"ז סוף ה' פסחים פירש מעט מים יכול לכנס משמע שמפרש שמתיר לשתות מים ומ"ש קמעה נ"ל דאין ר"ל דוקא מעט ולא הרבה שלא נמצא מי שמחלק בין מעט להרבה אלא משום ראשי החרוזות 'ח'ז'ק. חליף. זוכר. קמעה כתב קמעה ור"ל כדי צרכו וגם מדברי התוס' לא משמע שדייקו דדוקא מעט אבל הרבה אסור אלא משמע שמפורשים יכנס לשון איסור. גם מ"ש התוס' בשמו שתקנו כוס חמישי משמע דס"ל דמ"ש חולה או אסטניס הוא לאו דוקא הא"ז מפרש דדוקא כשצריך לשתות מחמת אונס ע"ש ואפשר כוונת התוס' דמ"מ לא הו"ל לתקן כוס חמישי לומר עליו הלל הגדול ואם צריך באונס לשתות יין ישתה כמו כל דבר איסור שמתירין באונס כל אחד כדינו ודו"ק:

דף קיח:

רש"י ד"ה וקנה עדת ישראל בין הקנים ביער. נ"ל דבין הקנים ביער הוא דבור בפ"ע ומ"ש רש"י וקנה עדת ישראל קאי אהא דאמרינן וקנה לך עדה ולפירוש זה הוי וקנה לשון קנין ומ"ש בין הקנים ביער קאי אהא דאמרינן ד"א געור חית קנה שדרה בין הקנים ע"ז כתב בין הקנים ביער כדי שנבין הא דאמר אח"כ יכרסמנה חזיר מיער וכן הוא הפירוש בדברי רשב"ם ד"ה וקנה לך עדה וכו' עד דסתם עדה ישראל קאי על זה ולפ"ז הוי וקנה לשון קנין ומ"ש אח"כ וקנה לשון קנים קאי על ד"א וכו' שדרה בין הקנים ע"ז כ' וקנה דריש לשון קנים ומפרש תחלה לשון וקנה ואח"כ מציין בין הקנים ומפרש הענין:

דף קיט.

רשב"ם ד"ה זה המגלה וכו' סתרי תורה וכו'. ר"ל טעמי תורה שהיו מכוסים ונסתרים ולפ"ז יהי' פירוש הפסוק ולמכסה היינו מה שהי' מכוסה עתיק שעתיק יומין נתן רשות לגלותן ודו"ק:

שם רש"י ד"ה דגלדי של מרצופים של עור שנושאים וכו' ורשב"ם בד"ה דגלדי כ' ואעפ"כ היו וכו'. ונ"ל שהם שני פירושים שכ' רש"י בסנהדרין (דף ק"י ע"א) ד"ה דגילדי דפירש"י דכאן הוי כלשון אחר דשם דמפתחות לצורך שקים ומרצופין של עור אבל המפתחות גופייהו יכול להיות שהיו של ברזל ופירשב"ם דכאן הוי כמו פי' ראשון של רש"י דשם דהמפתחות היו ג"כ של עור ע"ש:

שם גמרא מאודך סימן. נ"ל דר"ל דכל הנך מימרות הם מאודך ולמטה:

דף קיט:

רש"י ד"ה אין מפטירין וכו' אבל לא מרור דלאו חובה היא. הנה הרא"ש כתב דלפירשב"ם דמצה זו הוא עיקר מצות אכילת מצה צריך לאכול גם מרור וכ' הפרישה סי' תע"ז שכ"ה גם לפירש"י וצ"ל שלא הי' בגירסתו ברש"י אבל לא מרור ולפירש"י שלפנינו נראה לפרש דלאו חובה היא דמרור בזה"ז דרבנן ומ"מ קשה שלא יאכל בתחלה מרור אלא בסוף בשלמא במצה א"א לעשות כן שהרי צריך לאכול סעודתו אבל מרור קשה וצ"ל דמ"מ מוטב שיאכל מרור סמוך למצה שמברך עלי' ודו"ק:

דף קכ.

תוס' ד"ה באחרונה וכו' וכן צ"ל להלל וכו'. כ' מהרש"א ויש לדקדק וכו' וי"ל וכו' ע"ש וצריך ביאור מ"ש יבטל מרור שהוא רשות את מצה דאורייתא דקיי"ל כרבא וכו' אם ר"ל כמו דאמרינן לעיל (דף קט"ו ע"א) לא ליכרך וכו' ואתי מרור דרבנן ומבטל מצה דאורייתא ויהי' על כרחך כוונתו כשלא יאכל מקודם זה מצה כלל הא לא צריך להשמיענו כלל דכבר נתבאר בגמרא שם שלא יעשה כן לא בתחלת הסעודה ולא בסוף הסעודה ולהלל בזה"ז ע"כ צריך לאכול תחלה מצה ואח"כ מצה ומרור ולדידן צריך לאכול בתחלה מצה בפ"ע ומרור בפ"ע ואח"כ מצה ומרור ביחד כמ"ש התוס' שם ד"ה אלא מברך ונ"ל דכוונתו דאחר שאכל מצה ומרור בתחלת הסעודה לא יעשה הכריכה בסוף הסעודה שלא ישאר טעם מצה בפיו דמרור דרשות שיאכל אח"כ עם המצה מבטל לי' וס"ל כמ"ש לעיל בביאור דברי רש"י ואי הוי מצה ומרור תרווייהו דאורייתא או אי הוי תרווייהו דרבנן ואפ"ה צריך לאכול כזית מצה באחרונה הי' צריך לאכול גם מרור והיו שניהם שוין ולא אתי חד ומבטל לאידך אבל השתא דקיי"ל כרבא א"צ לאכול מרור בסוף הסעודה ומבטל למצה וא"א לומר שלא יאכל כלל מרור בתחלת הסעודה שצריך לסמכו לברכת מצה כמ"ש לעיל ועוד דהמצה הי' מבטל למרור כדאמרינן התם אלא דעדיין צריך לדקדק אמאי כ' כיון שאנו מסתפקין גם להלל גופי' כיצד יעשה בזה"ז אם יאכל מצה ואח"כ מצה ומרור ביחד כמ"ש התוס' שם הא כיון דקיי"ל מצה לחוד דאורייתא וכריכה דרבנן א"כ לא ישאר טעם מצה דאורייתא בפיו וצ"ל דאע"ג דמצה דאורייתא הא דבעינן שישאר טעם מצה בפיו הוא דרבנן ודי שישאר טעם הכריכה בפיו אכן לולי דברי מהרש"א הי' אפשר לומר שגם להלל לפי מאי דקיי"ל כרבא צריך בזה"ז לאכול אחר הכריכה מצה לחוד והתוס' שכתבו וכן צ"ל להלל וכו' היינו בזמן הבית ודו"ק:

שם גמרא קרא בערב תאכלו מצות. נ"ב בשם הב"ח דמדברי התוס' קידושין (דף ל"ז ע"ב) משמע דגרסינן כאן קרא דבכל מושבותיכם וע"ש במהרש"ל ובמהרש"א:

שם רש"י ד"ה כולם וכו' אם ישנו כולם. הוגה בשם הב"ח אחר ב' כוסות הראשונים וכו' ולא הבינותי דמנ"ל לאסור הפסקה באמצע סעודה והול"ל באמצע אכילת כזית מצה האחרונה וכמ"ש רשב"ם ואפשר ר"ל בין מצה ראשונה שבירך עלי' על אכילת מצה ובין מצת האפיקומן הוי ג"כ הפסק והיינו כסברת מהרי"ל הובא בא"ח סי' תע"ח אבל לא ידעתי למה הגי' כן כיון דלא קיי"ל כן טפי הו"ל להגי' אחר שהתחילו לאכול האפיקומן וגם לא ידעתי למה תלה בב' כוסות גם מה זה שכ' שלאחר הסידור ואפשר דצ"ל לכוסות האחרונים שלאחר הסידור ודו"ק וצ"ע:

דף קכ:

רשב"ם ד"ה ראב"ע וכו' דעד בוקר לאו וכו'. אע"פ שגם בבוקר א"א לשרפו משום שהוא יו"ט ובאכילה כבר נאסר מחצות מ"מ עד הבוקר לא חל עליו מצות שרפה עדיין ויכול לאבדה בכל דבר שאין בו איסור משום יו"ט ובבוקר חל עליו עשה דבאש תשרופו שהוא מ"ע כדאיתא בשבת (דף כ"ד ע"ב) ואע"כ שא"א לשרפו משום יו"ט מ"מ אסור לאבדה בדבר אחר שלא יבטל מצות שרפה כנ"ל:

שם תוס' ד"ה מלא תותירו וכו' אע"ג וכו'. הקשה מהרש"א דהתם מבוקר שני ילפינן ע"ש ולענד"נ לתרץ דהתם ילפינן בוקר שני מדכתיב ב"פ בוקר לכן הקשו התוספות מנ"ל דאחר בוקר ראשון נאסר דלמא לא כתיב לא תותירו עד בוקר אלא להורות דוהנותר עד בוקר היינו בוקר שני אבל ביו"ט לא שרפינן ואהא תירצו דסוגיא דהכא אזלא למאן דמפיק דאין שורפין קדשים ביו"ט מדוכתא אחרינא ולהנך מ"ד צ"ל דלא דייקו מדכתיב ב"פ בוקר וס"ל דבוקר קמא ובוקר בתרא איום אחד קיימו והיינו בוקר ראשון לראב"ע דחל עליו מצות שריפה וממילא ידענו שאסור באכילה וכן לר"ע דה"א מאי בוקר בוקר שני היינו דתרווייהו אבוקר שני קיימו להנך אמוראי אבל למאן דדריש מיני' דאין שורפין קדשים ביו"ט ע"כ למניינא אתא וכמ"ש ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה הא אפקיה קרא וכו' דכתיב בערב תאכלו מצות וכו' ובד"ה קמ"ל וכו' שבעת ימים וכו'. מדברי רש"י מבואר דקרא דבערב תאכלו מצות מפיק מהיקישא דעל מצות ומרורים דמשמע משם דכשאין פסח אין מצה וקרא דבערב תאכלו מצות מלמדנו דחייב במצה אפילו כשאין פסח וה"א דשוב לא איתקש כלל מצה לפסח ואתי קרא דשבעת ימים ואהדריה דלשאר דברים איתקש מצה לפסח ורשב"ם כ' דאדרבה קרא דבערב אהדרי' ונלמד דחייב במצה וקרא דששת ימים מפקיע דמשמע דמצה רשות וצריך להבין דעת רש"י היכן מצינו דקרא דז' ימים אהדריה ובברייתא דלעיל ע"א לא מובא כלל פסוק זה וצ"ל כיון דדבר שהיה בכלל

היינו בכלל ז' ימים כמ"ש רשב"ם שם היינו דאהדריה לכללא ובברייתא דת"כ פ' אמור שהביא הרא"ם פ' בא מייתי קרא דז' ימים ע"ש ודו"ק ואין להאריך:

דף קכא.

קכא/א

רש"י ד"ה שירי דם בזריקה וכו'. נ"ל דצ"ל שירי דם שלמים בזריקה ומ"מ לא הבינותי אמאי נקט שירי דם שגם עיקר נתינת הדם הוא כן וצ"ע: (שם) תוס' ד"ה כשתמצא לומר וכו' משום דדרשא דריה"ג וכו'. דברים אלו אינם מובנים לי דלא משני התם אקושיא זו דס"ל כריה"ג אלא אחר דמשני סבר לה כריה"ג פריך ור' ישמעאל האי קרא מפיק ליה להכי ומפיק ליה להכי ומשני תרי תנאי אליבא דר' ישמעאל ולשון התוס' בזבחים שם נכונים בזה שכתבו דר"י דיליף מודם זבחיך ישפך לניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא יליף דפסח בשפיכה מקרא אחרינא [והיינו כעין שכתבו כאן דיליף מסברא אלא דהתם משמע להו דאין ללמוד מסברא אלא מקרא אחרינא] והקשו ע"ז דמאי פריך אברייתא דהתם דיליף מודם זבחיך לניתנים במזבח החיצון שנתנם במתנה אחת כיפר והא מיבעי לי' לכדר"י דפסח בשפיכה ומשני דסבר כריה"ג דפסח בזריקה נימא דסבר ג"כ בשפיכה ויליף מקרא אחרינא [או מסברא לשיטת התוס' דהכא] ואהא תירצו שפיר אלא משום דאשכח ברייתא דריה"ג נקטה [והיינו כמ"ש התוס' הכא משום דדרשא דריה"ג פשוט ליה טפי] ונ"ל דלא ק"ל התם אמאי דמשני תרי תנאי ואליבא דר"י דכיון דתרוייהו ברייתות דר"י ילפי מודם זבחיך ישפך ע"כ תרי תנאי נינהו דע"כ ברייתא דילפא מודם זבחיך דניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה יצא לא יליף מיניה דפסח בשפיכה אלא מקרא אחרינא [או מסברא] אבל התוס' דהכא שהקשו והאי דלא משני הכי כדפריך ור"י האי קרא וכו' ע"כ ס"ל דאפשר לומר דאע"ג דהברייתא נקטה להא דניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה קרא דודם זבחיך לאו דוקא הוא וקרא לפסח בשפיכה אתי וניתנים בזריקה שנתנם בשפיכה נפיק מסברא וקרא אסמכתא בעלמא ולהכי לא כתבו מקרא אחרינא דהוו"ל למנקט בברייתא קרא האחר וצ"ל דמ"ש משום דדרשא דריה"ג פשוט ליה טפי ר"ל וכיון דריה"ג ע"כ ס"ל דפסח בזריקה ניחא ליה לומר שגם ברייתא זו דדריש אליבא דר"י מודם זבחיך דזריקה שנתנם בשפיכה ס"ל כריה"ג ודו"ק:

ראש השנה

דף ב.

תוס' ד"ה לשטרות וכו' והשתא משמע וכו'. ר"ל מדצייר רש"י שהשטר נכתב בכסלו וההלואה נעשה בתמוז דעכשיו דניסן הוא ר"ה הוי מאוחר וכשר משמע דלולי זאת הוי פסול. ונ"ל דמ"מ הוצרכו לומר שהודו המלוה והלוה שהלואה אחת היא דאל"כ לא היינו פוסלין השטר כשאין שם מקום לספק לא יהא אלא שלא ראו כלל נתינת המעות ומה שראו אח"כ נתינת מעות בתמוז אין מזה ראי' לומר שלא הלוה בכסלו. כ' מהרש"א ק"ק לפ"ז א"נ וכו' ע"ש והנה מ"ש לפ"ז נ"ל דאין כוונתו לפ"ז דפסלינן מספק דודאי גם לפי' התוס' אינו טורף מספק כיון דמ"מ לא נפסל השטר דדוקא לפסול השטר כתבו דלא פסלינן מספק אלא ר"ל לפ"ז דחיישינן לטעות ב"ד שישכחו מתי עמד המלך. ובעיקר קושייתו אמאי לא אמרינן נ"מ להא עיין בריטב"א שהקשה כיוצא בזה נימא נ"מ לב' שטרות שנדע איזהו קודם לגוביינא וע"ש מ"ש לתרץ ועמ"ש סוף ד"ז מזה:

שם וא"ת אכתי וכו' בכ"ט באדר כשיגיע וכו' כצ"ל ומ"ש בשנה ראשונה למלך הוא מיותר ואח"כ צ"ל בכ"ט באדר בשנה ראשונה למלך ונמצא וכו' ובחנם ציינו בדפוס כאן הני ג' תיבות ולעיל הו"ל לציינם. ועמ"ש מהרש"א לעיל מזה דאם נחוש שיטעו הב"ד תקשה מ"ש התוס' כאן אכתי אתי לידי תקלה ומשמע דכוונתו דבב"ד לא שייך תירוץ התוס' מיד שיגיע לאחד בניסן וכו' דדוקא הסופר רגיל לכתוב בכל יום שטרות ולא הב"ד ולענ"ד הוא דחוק קצת שגם לפני הב"ד רגילין להביא בכל עת שטרות ויותר נ"ל דהב"ד כשבאו השטרות לפניהם והמלוה צווח שאינו מוקדם רגילין לחקור היטב ויתברר הדבר מתי עמד המלך דאין סברא שישכחו כל העולם אפילו יום אחד דדוקא הסופר שהוא יחידי יטעה ביום א' ודו"ק:

שם ומלתא אחריתי הוא וכו'. נ"ל דר"ל לפי פירושם דלא חיישינן שמא ישכחו מתי עמד המלך אין זה טעם אמאי קבעו יום קבוע לר"ה למלכים משא"כ לפירש"י הוי זה טעם מספיק דלא ידעו אם שט"ח קדים או שטר מכירה קדים וה"ה ב' שט"ח איזהו מהם קדים וכמ"ש הריטב"א דאה"נ היו יכולין לומר כן ע"ש:

דף ב:

רש"י ד"ה ומלך בן מלך וכו' וטעמו של דבר וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דלא ניחא לי' לפרש דהאי וטעמו של דבר קאי אס"ד דאמאי ס"ד דכיון דמלך בן מלך הוא עדיף דהוא משום דהמלכות ירושה היא דא"כ הו"ל לרש"י לכתוב זה קודם קמ"ל אע"כ שהיא נתינת טעם אליבא דאמת אמאי לא נימא באמת דכיון דאיכא תרתי נימנו לי' מקמייתא לזה

כתב דכיון דירושה היא ושייך לבנו הבכור הא דאימנו עלי' לאו כלום הוא ולא נשאר אלא מה שהוא מלך בן מלך והוי חדא כנלענ"ד:

דף ג.

תוס' ד"ה תניא וכו' דה"א דלשלמה וכו' עיין במהרש"א ונלענ"ד לתרץ דהנה לעיל ע"ב בד"ה מקיש הקשה מהרש"א ודלמא שני לחדשים ונלענ"ד דמשמע להו מדסמיך החדש השני ולמלך שלמה משמע דלמלכות שלמה מנה ואע"פ שרש"י כ' דאשנה הרביעית קאי משמע להו שגם החדש השני למלכות שלמה מנה וא"כ כאן דלא סמיך בחדש השני למלכותו אפשר לומר דשני לחדשים וצריך ייתור של בשני כנלענ"ד:

דף ג.

ד"ה למנינא וכו' ותני עלה וכו'. עיין במהרש"א ומפירושו נראה דהא דאמרינן אינו עולה מן המנין היינו דבלא שנת המבול הי' לו ת"ר שנה אבל אח"כ עולה למנין שנותיו והוא פלא גם לא משמע לכאורה כן לקמן (דף י' ע"ב) דאמר דבאחת ושש מאות שנה יום א' הוא דעייל ועיין בירושלמי ובמפורשים וגם פירושם קשה להולמן ע"ש ודו"ק וצ"ע:

שם תפתר כר' אלעזר דאמר כל שנה וכו' כצ"ל וע"ל (דף י' ע"ב): (שם) ד"ה שנת וכו' לר"א דאמר מניסן מנינן כמלכי ישראל וכו' כצ"ל. ור"ל דאמר דכורש משום דמלך כשר הי' מנינן לי' מניסן כמלכי ישראל: (שם) כורש ראשון של פקודת. ר"ל שנתן פקודה מתחלה שיעלו לארץ ישראל ואח"כ כתבו התוס' המלך דריוש וכו' וכוונתם דהפסוק מתחלק לשנים דשנת עשרים לארתחשסתא הוא כורש הראשון ומ"ש אח"כ המלך יין לפניו הוא המלך דריוש בן אסתר ותיבת הביא הוא מגומגם קצת ואולי הוא מיותר או ר"ל דנחמי' הביא יין לפניו:

שם ומיהו יש לפרש וכו'. כ' מהרש"א דלא מיתרצה קו' שני' ע"ש ונלענ"ד דלא חשו לקושיא ב' משום דמעשה דושיציא ביתה דנא הי' בשנת שש למלכותו קודם למעשה דנחמי' שהי' בשנת עשרים ניחא לי' להביא מושיציא ביתה דנא:

שם ד"ה באותו הזמן וכו' וכתיב ויבא ירושלים וכו' וכתיב באחד לחדש הראשון. ר"ל מדכתיב אחר שעשו הפסח דבאחד לחדש הראשון הוא יסוד המעלה שהתחיל לעלות וע"כ היינו בניסן של שנה הבאה ומקרא דויבא ירושלים בחדש החמישי היא שנת השביעית נשמע שהי' עדיין שנה השביעית וע"כ דלא מנינן מניסן דא"כ הי' ניסן שעשו הפסח שנה שביעית וניסן הבא שהתחיל לעלות שנה שמינית:

דף ד.
ד"ה שלשה וכו' ומתניתין דניסן וכו'. נ"ל דר"ל דלא תקשה היאך מוקמינן משנתינו כר"ש הא ר"ש פליג בסיפא וע"כ ת"ק לאו ר"ש הוא לכן כתבו ומתניתין דניסן ר"ה ר"ש היא ור"ש לא פליג אלא על אחד באלול אבל רישא דאחד בניסן ר"ש הוא כדאמרינן לקמן (דף ז' ע"ב):

שם ד"ה צדקות וכו' ואין לפרש וכו' כדאשכחן באחריני וכו'. נ"ל דר"ל כדאשכחן באחריני דעובר בעשה קודם שעובר בלאו ונימא דבצדקה עובר בעשה לאלתר אבל בלאו אינו עובר עד ג' רגלים ע"ז כתבו דא"כ וכו' דאם ילפינן ללאו מקרבן דהיינו בג' חדשים ה"ה לעשה נילף מקרבן ונימא עד דעבר עלי' רגל אחד אע"כ לא ילפינן מקרבן וא"כ גם לאו עובר קודם ג' רגלים ואין לנו זמן ליתן לכן עובר מיד ודו"ק:

שם ד"ה ומעשרות וכו' כשנתמרח בכרי וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו קשה וכו' ולא הבינותי דמ"ד ברגל א' היינו כשעבר עליו רגל א' וכן בג' רגלים בעינן שיעברו שלמים וכמ"ש המש"ל פי"ד מה' מה"ק הי"ג ע"ש וא"כ אינו עובר עד שיעברו ז' ימי הפסח ובשנת הביעור עובר בערב פסח ודו"ק: (שם) דקתני חייב ולתרומה ולבכורים. ר"ל דקתני חייב במעשרות והוי בכלל גם תרומה ובכורים:

דף ד:
ד"ה פז"ר וכו' זמן לעצמו רגל לעצמו קרבן וכו' כצ"ל וכ"ה בתוספתא:

דף ה.
רש"י ד"ה ות"ק ור"ש וכו' דאלו ראב"ש וכו'. נ"ל דהא דלא מקשה לעיל כשמקשה לר' מאיר ולראב"י בחג המצות ובחג השבועות ובחג הסוכות מאי דרשי בי' גם לראב"ש בחג המצות ובחג השבועות מאי דריש בי' דידע לתרץ תשלומין ולא קשה לו אלא לר"מ ולראב"י וליקש לחג הסוכות אבל לראב"ש אצטריך בחג הסוכות לבל תאחר ודו"ק:

שם ד"ה אמרה וכו' ועוד נראה דהכי יליף וכו'. הלשון משמע דלפ"ז לא קשה קו' הר"ר משלם ואינו מובן ונ"ל דצ"ל דהכא יליף וכוונתם שיש ראי' דיליף מחדש דלקמן (דף י' ע"ב) יליף שנה מחדש ואמרינן התם ג"כ וחדש למנוייו ושנה למנוייו לכן משמע שגם כאן יליף מחדש וע"כ כמו שדחו התוס' לעיל קו' ה"ר משלם ודו"ק:

שם ד"ה שלמי וכו' וניחא השתא וכו'. ר"ל אבל אי נימא דשלמי פסח דפרק כל הפסולין היינו חגיגת י"ד קשה דמנ"ל דמותר הפסח נאכל ליום ולילה:

דף ו.
תוס' ד"ה חד דאמר וכו' והעשוי דקראי וכו' כצ"ל וכן במהרש"א ותיבת אנדבה מיותר:

שם ד"ה על מנת וכו' לא דמי וכו'. ולא ביארו הטעם ונ"ל שהוא מטעם יכולין השומרים להתנות שיהיו פטורים מהאחריות כדאיתא בח"מ סי' רצ"ד ס"ה וסי' ש"ה ס"ד ועיין בסמ"ע סי' רכ"ז ס"ק ל"ז:

דף ו:

רש"י ד"ה מיום ליום וכו' בט"ו בניסן. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד נתעברה וכו':

דף ז.

גמרא ומאי שביעי שביעי לאייר הקשה מהרש"א הא בעינן אביב ולענ"ד משמע להגמרא דרב חסדא הדר משנויא דלעיל ולא בעי קרא דלעיל לזה:

שם תוס' ד"ה שמא וכו' וקצת תימה וכו'. משמע דלא קשה להו אלא על המקשן אבל על מאי דבאמת לא חיישינן שמא לא ימסרם יפה יפה ל"ק להו דשמא אתיא כתנא דס"ל גם התם דלא חיישינן אבל על המקשן שפיר קשה להו דשמא קמ"ל דלא כתנא דס"ל דחיישינן ולפי תירוצם צ"ל דאתיא דתנא דס"ל התם דחיישינן קמ"ל דכאן לא חיישינן אבל למאן דס"ל התם דלא חיישינן פשיטא דכאן ודאי לא חיישינן ודו"ק:

דף ז:

ד"ה והרי רגלים וכו' והא דפירש כאן וכו'. וצ"ל לפירושם דמ"ש רש"י והי' לו להקריבו מערב הרגל ר"ל דודאי אין פירוש רגלים דמיחייב להביא הקרבן בהרגלים דהא גם מערב הי' ראוי להקריבו ובל תאחר אינו עובר עד אחר הרגל אלא פירושו שאם נדר בתוך הרגל אינו עולה למנין וכמו שסיימו התוספות ומשמע דהמקשן שהקשה והרי רגלים דלא חייל מאורתא סבר דלענין בל תאחר היינו בסוף ג' רגלים שיעבור בבל תאחר וכמ"ש התוס' בריש דבריהם דאפילו ביום לא חיילא עד יום שני והתרצן שהשיב כיון שצריך לאתויי מעיקרא מיחייב וקאי היינו בתחלה בשעת הנדר וכן צריך לפרש באוקימתא דרב שישא דהמקשה הי' סבר דרגלים הוי מידי דתלי במעשה שיעבור בבל תאחר בסוף ג' רגלים והתרצן שהשיב ממילא חייל היינו בתחלה בשעת הנדר ולשני האוקימתות צריך לפרש לדברי המקשן דחייל בל תאחר בשעה הראוי' להביא קרבן היינו שחל עליו אז חיוב הקרבה שאם לא יקריב יעבור בבל תאחר כנלענ"ד:

דף ח.

ד"ה לבשו וכו' ובכאן לא פירש כן. ולכאורה סוגיא דהתם כר"א ור"ש וכאוקימתא דר' יוחנן אכן לענ"ד נראה דסוגיא דהתם א"ש גם לר"מ וכאוקימתא דרבא דהכא דהא לכ"ע עכ"פ מיעוטם מזדווגות בניסן והיינו אותם שלא נזדווגו באדר וממילא כשנבראו בניסן נזדווגו בניסן ולאפוקי בתשרי שאין מזדווגים כלל ודו"ק:

שם ד"ה לתקופות וכו' וזה טעם וכו'. דבריהם מבוארין למעיין בטור ובפר"ח א"ח סי' תכ"ח ואכתוב בקיצור מה שצריך לביאור דברי התוס'. הנה חודש הלבנה הוא כ"ט ימים י"ב שעות תשצ"ג חלקים ועולה לי"ב חדשי השנה שנ"ד ימים ח' שעות תתע"ו חלקים ושנת החמה שס"ה ימים ששה שעות נשאר יתירה שנת החמה על שנת הלבנה י' ימים כ"א שעות ר"ד חלקים ועולה היתרון לכל מחזור של י"ט שנה ר"ו ימים י"ח שעות תרל"ו חלקים ויש ע"ז בכל מחזור ז' עיבורים של כ"ט י"ב תשצ"ג עולה ר"ו ימים י"ז שעות קנ"א חלקים נשאר יתרון שנות החמה בכל מחזור שעה ותפ"ה חלקים ואלו הי' מולד החמה והלבנה שוה בעת תלייתם הי' צריך להיות רחוק תקופת ניסן ממולד ניסן בראש כל מחזור שעה ותפ"ה חלקים לכל מחזור כמנין המחזורים שעברו מימות בריאת עולם ואם עברו כמה שנים בתוך המחזור הי' צריך לחשוב לכל שנה היתרון י' כ"א ר"ד ולנכות עיבורים שעברו מראש המחזור לכל עיבור כ"ט י"ב תשצ"ג וכזה צריך להיות רחוק התקופה אחר המולד בראשית השנה שהוא ניסן ר"ה לתקופות ואין הדבר כן אלא מנכין ז' ט' תרמ"ב. עד"מ שנה זו שאנו בה שנת תרנ"ד לפ"ק עברו רצ"ז מחזורים ועשרה שנים אלא דתשלום שנת העשר של התקופה לא יהי' עד ניסן הבע"ל ויהי' עד ניסן היתרון לרצ"ז מחזורים י"ז ימים כ"ב שעות ת"ה חלקים ולעשרה שנים מאה ושמנה ימים י"ט שעות תתק"ס חלקים ויש ע"ז ד' עיבורים עולים קי"ח ימים ב' שעות תתרי"ב חלקים נמצא יש יותר ט' ימים ז' שעות נ"ב חלקים תנכה זה מי"ז כ"ב ת"ה הנ"ל נשאר ח' ימים ט"ו שעות שנ"ג חלקים וכזה הי' צריך להיות תקופת ניסן אחר המולד וכפי החשבון שלנו יהי' מולד ניסן רפ"ט חלקים ביום ו' והתקופה ו' שעות ביום ז' ולא יהי' התקופה אחר המולד רק יום א' ה' שעות תשצ"א חלקים נמצא חסר מח' ט"ו שנ"ג ז' ט' תרמ"ב וע"כ שהי' בעת בריאת עולם התקופה קודם המולד ז' ט' תרמ"ב: (שם) דרגילים לומר וכו'. ר"ל לפי שהיתה נזופה לא התחילה מהלכה עד שהלכה החמה ו' ט' תרמ"ב ולכן קדים לה החמה ז' ט' תרמ"ב:

שם ובשעה תשיעית נצטוה. ר"ל בתחלת שעה תשיעית מהיום:

דף ח:

בתחלת שעה ט"ו וכו'. ר"ל שעה ט"ו מתחלת הלילה שהיא שעה ג' מתחלת היום והסימן וי"ד דהיינו בסוף שעה י"ד מתחלת הלילה:

שם שאתה צריך להשליך וכו'. ר"ל ששנת הלבנה שנ"ד ח' תתע"ו וש"נ ימים עולה בשבתות שלימות נשאר ד' ח' תתע"ו לשנה נמצא לחצי שנה ב' ד' תל"ח ולמולד תשרי שלפניו צריך להשליך עוד ב' ד' תל"ח נמצא ב' ה' ר"ד:

שם אלא צ"א יום וכו'. ר"ל וצ"א יום עולה בשבתות שלימות ונשאר שנמשך תקופה מחברתה ז' שעות ומחצה ול"ב תקופות ט"ו שעות:

שם ונמצא דקדמה וכו'. ר"ל דמסתמא כשנוצר אדם הראשון כבר הי' תקופת חמה של יישוב וכיון שהתקופה הי' ביום ד' בט"ו שעות וקדמה את המולד שהי' ביום ו' י"ד שעות יום אחד כ"ג שעות ותקופת ניסן שהי' קודם תשרי קדמה את המולד ז' ט' תרמ"ב דהחצי שנה [כצ"ל] עודפת התקופה על המולד ה' י' תרמ"ב שהוא החצי מן י' כ"א ר"ד וכשתצטרף יהי' ז' ט' תרמ"ב וע"כ שהתקופה הי' בתחלת ליל ד' שנתלו המאורות והמולד הי' בד' שאחריו ט' תרמ"ב:

שם והרי עכשיו נוהגין וכו'. ר"ל וא"כ ע"כ הא דמונין לתקופה מניסן היינו מניסן של תהו ולכן מונין מולד תשרי בהר"ד דהיינו תשרי של תהו וס"ל שנתלו המאורות בתחלת ליל ד' בניסן של תהו אע"פ שלא שמשו עדיין והמולד אין תלוי בתליית המאורות והי' המולד ז' ט' תרמ"ב אחר שנתלו המאורות והמעיין בטור ובפר"ח שם וברמב"ם פ"ט מה' קידוש החודש ימצא הדברים מבוארין. וע"ל (דף כ"ז ע"א) ד"ה כמאן מצלינן ומ"ש שם בעזה"י: (שם) ודבר תימה וכו'. ר"ל דלמאן דס"ל בתשרי נברא העולם הי' אז המולד וי"ד ומולד ניסן הקודם לו ד' ט' תרמ"ב כמ"ש התוס' לעיל ולמאן דס"ל בניסן נברא העולם הי' אז המולד וי"ד ועיין בפירוש ה' קידוש החודש להרמב"ם פי' דרך אחרת ויתבאר משם שגם למ"ד בניסן נברא העולם הי' המולד ד' ט' תרמ"ב וכ"כ רש"י (דף י"ב ע"א) ד"ה חכמי ישראל [ולדידי' לא קדמה התקופה את המולד אלא ט' תרמ"ב] ויתיישב קו' התוס' אכן בדברי התוספות הפירוש כמ"ש ודו"ק:

שם רש"י ד"ה שהחודש וכו' לרחוקים וכו'. דברים אלו אינם מובנים לי לפי מה דאמרינן לקמן (דף כ' ע"ב) כ"ד שעי מיכסי סיהרא וכו' ונמצא שי"ב שעות מיכסא לכ"ע א"כ לא הי' לו להזכיר לרחוקים ואם כוונתו לאחר שנתחדשה ונעשה המולד דאז קובעין ר"ח לא הי' לו להזכיר אלא ערבית לבני מזרח דשחרית אין נראית כלל ואם כוונתו אהנך י"ב שעות דמיכסא עתיקתא מבני מערב למה לו להזכירם דהא בהם אין קובעין ר"ח עד שתראה החדשה ויותר הי' טוב לפרש שאין נראית כלל בהנך י"ב שעות דמיכסא סיהרא וצ"ע:

דף ט.

תוס' ד"ה וקציר של שביעית פי' הריב"א וכו' ולפירש"י דהתם ניחא. ר"ל דלפירש"י דספיחין אינם אסורים אלא אחר הביעור י"ל דיליף כאן דאסורין בסחורה ושצריך שיהיו הפקר אפילו קודם הביעור ועיין בפסחים שם בתוספות:

שם ד"ה וקציר של שביעית היוצא וכו' אין קוצין אותה במוקצה וכו'.
כ"ה במשנה ומ"ש בגליון בשם מהרש"א לענ"ד מהרש"א שלל גירסא אחרת שהי' לפניו וא"צ להגי' בתוספות:

שם תוס' ד"ה כ"מ שנאמר שבות ואתא לרבות שביעית וצ"ל דאע"ג דשביעית מצינן למילף מהלכה מדאיצטריך למשרי ילדה מ"מ כיון דעכ"פ צריך קרא ממילא ילפינן גם שביעית והלכתא לא צריך אלא למשרי ילדה:

שם ד"ה ור"ע וכו' וק"ק וכו'. משמע מדבריהם שאינה קושיא גמורה דאפשר לומר דגמרינן תוס' על חשכה ודאי והתוספות הזה הוא קצת מבין השמשות אבל שאר ביה"ש מותר אלא דלא ניחא להו לומר דספקה מותר ותוספות אסור ודו"ק:

שם יתכן לפרש הלכתא כר"ע וכו'. נ"ל דצ"ל לר"ע ולכאורה אין דבריהם מובנים דמדאמר התם דר"ג סבר כר' ישמעאל דיליף מהלכתא ודוקא בזמן שביהמ"ק קיים ולא אמר דסבר כר"ע וקרא דוקא בזמן שביהמ"ק קיים משמע דקרא ודאי סתמא כתיב ולא שייך לומר דמיירי דוקא בזמן שביהמ"ק קיים וא"כ ש דלא שייך לומר דמיירי דוקא בזמן שאין ביהמ"ק קיים ונ"ל לפרש הלכתא לר"ע בזמן שביהמ"ק קיים עד פסח ועצרת וקראי אפילו בזמן שאין ביהמ"ק קיים עד ל' יום ור"ג וב"ד שבטלו לכאורה הי' יכול לומר דס"ל כר"ע אלא דרבנן גזרו גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים עד פסח ועצרת ובטלו והעמידו על ד"ת עד ל' יום אלא דמשמע דר"ג וב"ד בטלו לגמרי ומותר עד ר"ה לכן הוצרך לומר דס"ל כר"י אבל לרבי ע"כ הלכתא לר"י וקראי לר"ע והכל בזמן שביהמ"ק קיים ורבנן גזרו גם בזמן שאין ביהמ"ק קיים ובטלי ומותר עד ר"ה וע"ש בגמרא ודו"ק:

דף ט:

ד"ה מקרא וכו' משום דבעלמא נמי וכו' נ"ל דר"ל אלו לא הי' לא ריבוי ולא מיעוט סתמא הי' משמע כן אלא כיון דכתיב מיעוט צריך לכתוב גם ריבוי ואוקי מיעוטא בדדמי דהיינו לפניו ודו"ק:

שם ד"ה מבריך וכו' לצד אחר רחוק מעט וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ומותר וכו' אבל אי לא"ה וכו'. ר"ל דלכאורה הי' אפשר לומר דדוקא בנוטע בשביעית יעקר אבל בנוטע קודם שביעית יקיים לכן כתבו דהא מדינא גם בנוטע בשביעית מותר לקיים אלא דר"מ גזר הואיל ונחשדו א"כ קודם שביעית הי' לו לגזור אי הוי אסור לכתחלה אע"כ דמותר לכתחלה:

דף י.

רש"י ד"ה פעמים שברביעית וכו' לפני שבט עדיין וכו' ערלה ואסורין וכו' כצ"ל:

שם

תוס' ד"ה הא אמר יום א' וכו' כצ"ל:

שם ד"ה בן כ"ד חדש וכו' וכל אותן ל' יום אין וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) ד"ה שנים וכו' וי"ל דדחיק אזבה ביממי וכו'. הקשה מהרש"א הא גם לפי מאי דמשני ע"כ צריכין למיחשב ראיות דלילה ע"ש ולכאורה אינו מובן דאע"ג דחשבינן ראיות דלילות שלא יעלה תחלת היום לספירה מ"מ נעשה זה ע"י ראיות דימים ונ"ל דכוונת מהרש"א לפי מאי דקיי"ל באמת שגם ע"י ראיית לילה נעשה זבה א"כ בלאו ראיות דיום היא זבה ע"י ראיות דלילה ואכתי זבה דיממי שלא תעשה זבה אלא ע"י ראיות היום היכי משכחת לה ונלענ"ד לתרץ דכוונת התוס' דמדאצטריך קרא בסוף נדה דבלילה נמי הויא זבה ע"כ דהוי משכחת זבה ביממי אפילו אי הוי אמרינן דע"י ראיות דלילה לא נעשה זבה וע"ז פריך היכי משכחת לה ומשני בשני ימים בין השמשות דאפילו אי הוי אמרינן דע"י ראיות דלילה לא נעשה זבה מ"מ מועיל ראיות דלילה שלא נחשב תחלת היום לספירה ותהי' זבה ע"י ראיות היום ודו"ק:

דף י:

בפלגי דיומא אידך פלגי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שלשים וכו' פי' דלא איירי וכו'. ר"ל דלא משמע כלל במשנה שיצטרך שום זמן לשביעית חוץ מזמן הקליטה שהרי לא איירי בה ולא הזכירה כלל ודו"ק:

שם רש"י ד"ה ושניהם ר"מ ור' אלעזר כצ"ל נ"ל. דהוא בר פלוגתי' דר"מ וכ"ש אי גרסינן לקמן מכלל דתרוייהו ס"ל בניסן נברא העולם ע"כ לאו היינו ר' אליעזר:

דף יא.

רש"י ד"ה נולדו אבות וכו' וד"ה נפקדה וכו'. נ"ל דהני שני דבורים שייכי לעיל ע"ב וס"ל שגם לר"א בפסח נולד יצחק ודו"ק:

דף יא:

ד"ה ואזדו וכו' שהרי אותו חדש שביעי סיון היה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דכוונת רש"י להוכיח שתלוי זה בזה וטעמא דר"א שמנה למבול מתשרי משום דעולם נברא בתשרי דאי אין תלוי זה בזה ואפשר לומר דס"ל לר"א דבניסן נברא העולם ואפ"ה מונה למבול מתשרי א"כ הוי חדש השביעי בשנת תר"א דע"כ חדש השביעי הוא סיון לפי מה שמונה למבול מתשרי אע"כ זה תלוי בזה ומה שמונה למבול מתשרי משום דבתשרי נברא העולם ודו"ק:

שם תוס' ד"ה יום וכו' ואין הסדר כן וכו'. נ"ל שדעת רש"י שעולה היינו שעולה מתחת הקרקע למעלה ושוקע היינו ששוקע מעל הקרקע למטה מן הקרקע לכן כ' שבאייר מזל כימה שוקע ביום ר"ל הולך לשקוע עד שבסוף היום שוקע לגמרי ובמרחשון עולה ר"ל שהולך לעלות עד שבסוף היום עולה לגמרי ודעת התוס' שעולה היינו שהוא למעלה מן הקרקע ומשמש שם אע"פ שהולך לשקוע ושוקע היינו שהוא למטה מן הקרקע אע"פ שהולך לעלות לכן כתבו שבאייר עולה ובמרחשון שוקע ונ"ל דרש"י ס"ל שהמזל אינו עושה פעולתו אלא בעת עלייתו מתחת לקרקע למעלה מן הקרקע לכן לר' יהושע הוצרך לשנות סדר בראשית שאין דרכו לפעול פעולתו כיון שאינו עולה מתחת הקרקע אע"פ שהוא מכבר למעלה מן הקרקע ולר"א א"צ לשנות כיון שעולה בסוף היום מתחת הקרקע והתוס' ס"ל שכל זמן שהוא למעלה מן הקרקע הוא עושה פעולתו לכן לר"א הוצרך לשנות כיון שאינו עולה למעלה מן הקרקע עד סוף היום ולר' יהושע א"צ לשנות כיון שהוא כל היום למעלה מן הקרקע ודו"ק:

שם עם חלק א' משלשים בשעה. נראה דכוונתם דהיאך מדלג משלשים בניסן עד א' באייר המשך עליית מזל שלם לכן כתבו דבכל יום מדלג חלק משלשים עד שבא' באייר נשלם דילג מזל שלם אבל הוא תמוה דאם שוהה יותר מב' שעות א"כ בב' שעות לא עלה המזל בשלימותו ובשלשים יום נחסר עליית מזל שלם והול"ל שבאייר עולה דגים שקודם טלה וצריך לומר ששוהה ב' שעות פחות חלק שלשים ונמצא עולה בב' שעות יותר ממזל א' ובשלשים יום עלה מזל שלם יותר לכן באייר עולה שור שהוא אחר טלה וכבר תמה בזה בת' חות יאיר סי' ריט ע"ש באריכות. ועיין במהרש"א ונראה שגורס בשוה ור"ל עם חלק משלשים במזל בכל היום שהוא י"ב מזלות והוי לכל מזל חלק א' מש"ס במזל וצ"ל דמ"ש התוס' אח"כ אחריו שור ב' שעות היינו ג"כ עם חלק ש"ס במזל וכן כולם ודו"ק:

שם היינו שבט וכו'. נ"ל דאין זה ענין להא דלעיל אלא הוא מקושיא שהקשו בפרק המקבל שם על פירש"י ע"ש ומ"ש ולפי זה הסדר ר"ל לפי הסדר של עש"ת סא"ב מע"ק גד"ד בין לפירש"י ובין לפי' התוס' דכאן ודו"ק: במהרש"א צ"ל בא"ד ומפצי וכו':
בפירוש שבסוף המסכת נ"ל להגי' את העולם פעמים בין היום ובין הלילה וכו' ובסופו צ"ל בשלמא לר' אליעזר היינו דשינה וכו' אלא לר' יהושע מאי שינה וכו':

דף יב.
תוס' ד"ה למבול כר"א אע"ג וכו'. משמע מדבריהם דמה שמונין לתקופות כר"י הוא משום דס"ל דבניסן נברא העולם ואז נברא אדם אכן לעיל (דף ח') ד"ה לתקופות כתבו דאע"ג דס"ל דבתשרי נברא העולם מ"מ מונין לתקופות מניסן של תהו ע"ש ודו"ק וצ"ע:
שם ד"ה תנא וכו' משקין דקדשים בתרומה וכו' כצ"ל:

דף יב:
ד"ה התבואה וכו' הענבים והבאשים. כ' מהרש"א דל"ג הענבים ע"ש ולפנינו בסדר המשנה במשניות ובגמרא ובירושלמי איתא הענבים והבאשים:

דף יג.
ד"ה ולא קציר וכו' ומ"מ דייק התם פיר וכו'. נ"ל דכוונתם דבגמרא דייק שם דישראל שזקף לבינה להשתחות לה ובא נכרי והשתחוה לה אסרה מדאמר רחמנא ואשריהם תשרפון באש מכדי ירושה היא להם מאבותיהם ואין אדם אוסר דבר שאינו שלו אלא מדפלחו ישראל לעגל גלו דעתייהו דניחא להו בע"א וכי אתו נכרים שליחותא דידהו עבדי ולפי מ"ש התוס' שיש לו במה שזרע אין ראי' דהא אשרות נטעו בעצמם והוי שלהם. לזה תירצו ומ"מ דייק התם שפיר שיכולין לאסור אשרות של ישראל משום אשרות שמדורות הראשונים ור"ל דלפ"ז משום אשרות שנטעו הם אין לאסור דכיון שהם שלהם הוי ע"ז של נכרי דבביטול בעלמא סגי כדאמרינן התם אלא משום אשרות שמדורות הראשונים ואברהם זכה בהם ובמה שעבדו להם קודם שנתנה לאברהם לא נאסרו דהוי ע"ז של נכרי ובביטול סגי כדאמר התם ובמה שעבדו אח"כ לא אסרו אותם שאינה שלהם אלא במה שעבדו אותם אחר שעשו ישראל את העגל ובשבילם אסרו הכל דמאן מוכח כדאמרינן התם וצ"ל דכשמקשה מכאן ואילך נשתרי ה"ה שהי' יכול להקשות אותם שנטעו הם נשתרי אלא דחדא מנייהו נקט ובספר פרשת דרכים דרוש ט' הגי' ומ"מ דחי התם וע"ש מ"ש בביאותם והנלענ"ד כתבתי ודו"ק:

דף יג:
יוסף על ראש השנה דף יג/ב
רש"י ד"ה פול המצרי וכו' ודרכו לזורעו לירק ולזרע וכו'. נ"ל דלירק היינו לאוכלן קודם שנתייבשו ואז אוכלן עם העלים שעליהם ולזרע היינו להמתין עד שיתייבשו ואז אין אוכלין אלא הזרעים ולא העלים וצ"ל והזורע לאכול זרעו וכו'. ועיין ברע"ב פ"ד דמעשרות מ"ה וברמב"ם פ"ב מה' תרומות ה"ה:
שם תוס' ד"ה מתוך וכו' דאורייתא הוא ודינם וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פול המצרי וכו' סיפא דההוא וכו'. ק"ל הא בההוא אמרינן בטעמא שבשנה אחת משרשת כל השדה וכאן אמר מקצתו השריש לפני ר"ה ומקצתו לאחר ר"ה ואפשר דהתם לא אמרינן אלא דרוב משרשת בשנה אחת אבל פעמים מזדמן שאין משרשת בפעם אחת או אפשר דכאן מיירי שזרע חצי שדה ביום אחד וחצי השני ביום אחר וכ"מ מדאמר אין תורמין ומעשרין מזה על זה משמע אלא מזה בפ"ע ומזה בפ"ע ומשמע שאם רוצה יכול לחלקם אלא שאם אינו רוצה לטרוח צובר גרנו לתוכו וכמ"ש רש"י בד"ה כיצד הוא עושה ואי מיירי כשזרע ביחד ואפ"ה לא השרישו ביחד מסתמא הם מעורבין וא"א כלל לחלקם ואע"פ שאין זה מוכרח כ"כ מ"מ אפשר לומר כן וצ"ע:

שם ד"ה אחר גמר פרי וכו' ואין לקיטתן כאחד וכו'. לא כתבו טעם אלא על שאין הולכין אחר לקיטה אבל לא על שאין הולכין אחר השרשה דמסתמא גם ההשרשה כאחד כיון שנגמר כאחד וגם לא פליגי במציאות משום דלשמואל אין הולכין בשום דבר אחר השרשה לכן לא צריך טעם שלא הלכו בזה אחר השרשה אלא על שלא הלכו בו אחר לקיטה כירק ודו"ק:

דף יד.

ד"ה הוה אמינא וכו' וטפי לי' לשמואל וכו'. נ"ל דר"ל אע"פ שכתבו לעיל דאחר גמר פרי אינו אחר לקיטה מ"מ קרוב הוא ללקיטה טפי מלהשרשה ויותר מזדמן שישריש בשנה אחת ויגמור בשנה אחרת משיגמור בשנה אחת וילקוט בשנה אחרת וטפי הו"ל למימר הלכה כרבנן ולא לגמרי ודו"ק:

שם בתר השרשה ולית וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה איכא בינייהו וכו' חיובן למעשר כלפני ר"ה וכו' כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה באחד בשבט וכו' וכל החנוטים וכו'. ר"ל דכל החנוטים קודם זמן הזה לא הועיל להם עדיין גשמי שנה זו לחוד אלא גם גשמים שקודם תשרי ואח"כ כתבו והא דלא אזיל וכו' ר"ל דניבעי שיחנטו לגמרי קודם תשרי ואמאי די במה שסייע להם קצת גשמים שקודם תשרי כנ"ל:

שם רש"י ד"ה שני עישורים מע"ש כשנה שניי' ומ"ע כשנה שלישית וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ונהג בו וכו' לא הי' מתוקן וכו'. אינו מובן דאמאי יהי' בזה דין המרבה במעשרות הא כל המעשרות הפריש במדתם וממ"נ אחד הוא כדינו דאם שנה שניי' הוא הרי הפריש מע"ש כדינו ומה מזיק שנתן מעשר עני משלו לעניים ואם שלישית הוא מעשר עני לעניים ומה מזיק שאכל עוד מפירותיו בירושלים ונלענ"ד שמעשר הראשון שהפריש חל עליו שם מעשר הראוי וממ"נ אם נתן הראשון לעניים שמא הוא מע"ש

והעניים יאכלו אותו חוץ לירושלים ואם העלה הראשון לירושלים שמא הוא מ"ע ונמצא גוזל עניים ואע"פ שנתן להם אח"כ מעשר אחר אין ראוי לר"ע לגזול ולשלם ועיין בפירוש בני משה ומראה הפנים על הירושלמי ודו"ק:

דף יד:

ד"ה הכסיל בחושך הולך אפילו יודע וכו' נ"ל דר"ל כיון דאפילו כשיודע כמאן הלכה אפ"ה עושה כשניהם הוי כסיל בחושך הולך אבל אם אינו עושה כשניהם אלא כשא"י כמאן הלכה לא הוי כסיל בחושך הולך:

דף טו.

ד"ה או שבט וכו' או בקמייתא בו' בסיון וכו'. לא ידעתי אמאי קרי לי' קמייתא ולא נשנה במשנה כלל אלא בברייתא (דף ז' ע"ב) ותני קודם לו בט"ז בניסן ר"ה לעומר ויותר תמהתי מה ענין שתי הלחם או עומר לסיון או ניסן דתקופה הא פשיטא דעומר בפסח ושתי הלחם בשבועות והם נמנים ללבנה וגם קושייתם ממעשר בהמה ל"ק לענ"ד דהאיבעי' הוא לפי שבישול הפירות הולך אחר החמה כמ"ש התוס' בדבור שאח"ז ולכאורה הו"ל למנקט לנטיעה ולירקות ונ"ל דל"ק להו מנטיעה וירקות שם בא' בתשרי שנקרא ראשית השנה לכן לא הקשו אלא מא' באלול ולענ"ד גם מא' באלול לא קשה וכמ"ש ועיין במהרש"א שבת"י אין קושיא זו וצ"ע:

שם ד"ה יד הכל וכו' לא הוי צריך לטעם זה וכו'. לא הבינותי דאם הפירוש אחר חנטה לשביעית גם לענין שיפטור ממעשר תקשה רישא בת ששית אמאי פטורה מן המעשר ואם נפרש לשביעית דוקא לאיסור סחורה ולביעור אבל לענין שיפטור ממעשר אזלינן בתר לקיטה תקשה סיפא בת שביעית אמאי פטורה ממעשר וע"כ צריך לטעם דהפקר הוא וכמ"ש רש"י לקמן ע"ב ד"ה ורבותינו ע"ש ודו"ק וצ"ע:

דף טו:

ד"ה ורבותינו וכו' וג' מחלוקת בדבר. נ"ל דר"ל ר"א ואבטולמס ורבותינו שבאושא ולכאורה ד' נינהו דהיינו רשב"י משום ר"ש דלעיל גם הריטב"א מנה רשב"י לדעה בפ"ע ולדעת התוס' צ"ל דאזלי לפי תירוץ ראשון בתוס' לעיל ע"א ד"ה שאין לך דרשב"י מודה דלשאר דיני שביעית אזלינן בתר חנטה וכאן כתבו שיש ג' מחלוקת אי אזלינן בתר חנטה או בתר לקיטה בכל ענייני שביעית ומעשר ודו"ק:

שם ד"ה בנות שוח וכו' כבנות שבע וכו' שבנות שבע. נדפס תיבת שבע בין חצאי עיגול ואינו נכון דמשמע שגירסת התוס' שלנו התם שבע: (שם) והוו סברי דלא אזלינן בהו בתר חנטה ולא בתר לקיטה וכו' כצ"ל לענ"ד וכ"ה בתוס' ע"ז (דף י"ד ע"א) ד"ה בנות שוח

ור"ל דהוו סברי דכי אזלינן באילן בתר חנטה ובירק בתר לקיטה דוקא בפירות דדרכן ליגמר בשנה שנחנטין אלא שנשתהו לשנה שני' אבל באותן שאין דרכן ליגמר בשנה שנחנטין ואי אפשר כלל לחנוט וליגמר בחיוב לא חייבה תורה כלל שביעית כנלענ"ד וגירסא שלפנינו אלא בתר לקיטה אע"פ שכן הוא בר"ש ריש דמאי ובמהרש"א כאן אינה מובנת לי כלל חדא שהי' להם לנהוג בו שביעית בתר לקיטה ועוד מה טעם שלא ליזל בתר חנטה ככל אילנות ודו"ק:

שם לפי שתולין הקלקלה במקולקל. ר"ל אע"ג דעיקר בנות שוח שאכל אדה"ר טובות היו קראו להרעות על שמן שתולין הקלקלה במקולקל:

דף טז.

רש"י ד"ה להבא וכו' במסכת נדרים וכו'. לכאורה לכל הפירושים שם הפירוש ור"ח להבא ששייך עם ימים הבאים ולא עם ימים שעברו ואפשר גם כאן הפירוש כן שנקרא להבא לפי ששייך לימים הבאים עתה ודו"ק: (שם) ד"ה שתי הלחם וכו' לטעמי' אזיל דאמר בסנהדרין וכו' כצ"ל:

דף יז.

יכבוש עונותינו יכרעו בו.

ר"ל שיעשה ע"י כבישה שיהיו עונותינו מוכרעים שיכריעו אותם הזכיות:

שם גמרא תנא דבי ר' ישמעאל מעביר ראשון ראשון וכו'. מפירש"י משמע דקאי לפרש דברי ב"ה היכי מטי כלפי חסד ולפ"ז פשיטא דעון עצמו אינו נמחק דאם נמחק אכתי לא ידענא אם הוא מחצה על מחצה בלא אותו עון היכי עביד וצ"ל דרבא אינו אלא מפורש דברי תנא דבי ר' ישמעאל מה שהוא מוכרח לפרש כן ואינו מחדש כלום ולפירוש הרי"ף אפשר לומר דתנא דבי ר' ישמעאל הוא ענין בפ"ע ולא קאי לפרש דברי ב"ה וא"כ לולי דברי רבא ה"א דעון עצמו נמחק אבל לרבא אפשר לפרש בזה דברי ב"ה ע"ש ודו"ק ואין להאריך:

שם ע"ב):

תוס' ד"ה שלש עשרה מדות וכו'. נ"ל דלפירוש ר"ת ארך אפים נמנה לאחת ונוצר חסד לאלפים לאחת ולפי' מגלת סתרים ארך אפים לאחת ונוצר חסד לאלפים לשתים ולפי' הג"ה ארך אפים לשתים ונוצר חסד לאלפים לאחת וביתר הפרטים שוים כולם כמו שנמנה בהג"ה:

דף יח.

רש"י ד"ה אף אנן נמי תנינא וכו' מדנסב תנא דידן וכו'. נ"ל דמגופא דקרא אין ראי' דאפשר לפרש שיוצר כלי הלב יחד ולא קאי כלל על מחשבות שבתוך הלב ולא מיירי כלל מעת הדין אבל כיון דנסב התנא תלמודא למלתיה מפסוק זה הרי שמפרש לי' בשעת הדין וע"כ קאי על מחשבות הלב אלא שהי' אפשר לפרש דלבייהו מייחד כהדדי ורואה שכלבו של זה כך לבו של זה אלא דחזינן דלאו הכי הוא אלא לאו וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ועל אלול וכו' וע"כ הולכין אחר רוב שנים וכו'. משמע מלשונו שלא היו עושין ר"ה ב' ימים והוא תמוה דהא אפילו בב"ד עשו ב' ימים ועיין בתוס' ודו"ק. וע"ל (דף י"ט ע"ב) ברש"י ד"ה והא קמיקלקלא ומ"ש שם בעזה"י:

דף יח:

יח/ב

ד"ה דאמר וכו' מדקתני וכשהמקדש קיים וכו' משמע דמדקתני על אב מפני התענית לא מוכח ולא ידעתי למה ונ"ל דכוונתו דלכאורה קשה מנ"ל להמקשה דמיירי בזה"ז ומקשה תמוז וטבת נמי דלמא מיירי בזמן הבית וקשה ת"ב נמי לא והי' לו להקשות ממ"נ במאי מיירי ולא בפשיטות אתמוז וטבת דוקא לכן פירש דע"כ מתניתין בזה"ז קא מיירי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה זה ת"ב וכו'. עיין במהרש"א עד דנשרף בשבעה וכו' כצ"ל:

דף יט.

ד"ה ותיפוק לי' וכו'. עיין במהרש"א עד בזמן שב"ה קיים לא הו"ל למימר וכו' כצ"ל. אכן לענ"ד א"צ להגי' בתו' דשפיר אפשר לפרש דאי הוי אמרינן דלמ"ד בטלה מגילת תענית היינו קודם החורבן הוי פליגי גם בצום גדלי' דלמ"ד בטלה מגלת תענית בטל אז גם ששון ויום טוב של צום גדלי' אבל כיון שלא בטלה מגלת תענית אלא לאחר חורבן ואז לכ"ע צום גדלי' יום צום הוא לא פליגי בצום גדלי' גם אפשר לומר דקאי אעיקר התירוץ הב"ע בזמן שב"ה קיים ומגלת תענית לא בטלה אלא לאחר חורבן ודו"ק: (שם) ד"ה יהודה בן שמוע וכו' וקשיא כיון וכו'. ר"ל כיון דטומאה קדמה לאבר ואז לא הי' כלי מתכות מה מועיל אבר המעמידו אח"כ שיחשב למפרע כלי מתכות שיחזור לטומאתו הישנה וכ"ה בריטב"א ע"ש:

שם א"נ רבנן דהכא וכו'. נ"ל שלא חזרו ממ"ש דבתוספתא משמע כלשון אחרון שבקונטרס דלא לגמרי מטהרין דאי נימא דבכלי זכוכית מטהרין לגמרי אין טעם דבכלי אבן מטמאין דמ"ש זה מזה ואי נימא דבכלי אבן נמי מטהרין לגמרי הי' לו לשנות בתוספתא ג' מחלוקת אע"כ כפי' הקו' דלמא לגמרי מטהרין בכלי זכוכית. ועיין

במהרש"א עד גם קשה וכו' דאיהו גופיה מדרבנן ואינו מובן לי כלל דמשמע מדבריו שפי' מ"ש התוס' משום כלי זכוכית היינו גזרה אטו כלי זכוכית ולענ"ד אין הפי' כן אלא ר"ל שנתנו עליו דין טומאת כלי זכוכית דפשוטיהן טהורים ואם נשברו וחזר ועשה מהם כלים מקבלין טומאה מכאן ולהבא ולא למפרע כדאיתא במשנה רפ"ב דכלים והוי כלשון הבגד מטמא משום ה' שמות בפכ"ז דכלים ע"ש ולר' יהודה בן שמוע דינו ככלי מתכות דפשוטיהן טמאין ואם נשברו אחר שנטף לתוכן האבר וחזר ועשה מהם כלים חזרו לטומאתן הישנה כדאיתא בר"פ י"א דכלים ע"ש גם מ"ש אבל בכלי זכוכית מטהרין לגמרי לא הבינותי דמשמעות התוס' דבכלי זכוכית שלא רצו לשנותן מטומאתן נשאר עליהם תורת טומאת כלי זכוכית וכפי' הקו' בלשון אחר וכמ"ש לעיל ולא באו ליישב פי' ר"ש ודו"ק:

שם דבהדיא פליגי עלי' בתוספתא וכו'. כ' מהרש"א בנסתם בזפת ובתוספתא שלפנינו מיירי בשולי המחציון ששיפן ועשאן כלים [ואיתא שם ר' מטמא ומיהו בתוספות שבת (דף ט"ז ע"א) הביא ר"מ מטמא] והיינו דפליגי אי אמרינן כיון שטיהר שעה אחת אין לו טומאה לעולם ע"ש:

דף יט:

ד"ה מימות עזרא וכו' דמאז לא היו נוהגין בו. נ"ל דר"ל שלא מצינו בגמרא מנהג זה שלא להתענות בא"ח כ"ש בימי אנשי כנה"ג שלא הי' מנהג זה:

שם רש"י ד"ה והא קמיקלקלא וכו' דנמצא וכו'. משמע מלשונו שלא עשו בני הגולה אלא יום א' ר"ה ואזיל לשיטתו לעיל (דף י"ח ע"א) ד"ה ועל אלול ועמ"ש שם בעזה"י והתוס' שכתבו דמיקלקלא שיעשו ב' ימים ר"ה לשיטתם שם ע"ש. ונ"ל לדעת רש"י דאע"פ שבב"ד לפעמים היו עושין שני ימים היינו כשראו שלא באו עדים עד המנחה אבל הרחוקים שלא ראו היו סומכין על רוב שנים ולא היו עושים אלא יום א':

דף כ.

תוס' ד"ה מאי טיבותא עבדינן וכו'. נ"ל דתיבת עבדינן מיותר וקאי על הקושיא מאי טיבותא ודו"ק:

דף כ:

ד"ה צריך וכו' ה"מ וכו'. משמע מלשונם דכשהמולד הי' בתחלת הלילה אע"פ שלא נראית הלבנה הישנה בלילה זו דהא מיכסי סיהרא לבני בבל שית ולבני א"י תמני סרי מעתיקא אפ"ה שוב אין מקדשין ביום הזה אבל רש"י כ' דאם נראית הישנה בלילה וכ"כ אח"כ בד"ה חצות לילה וכו' אם נראית הישנה וכו' אפילו נראית הישנה וכו' משמע

דוקא כשהמולד הי' אחר שעה י"ח מהיום שנראית הישנה בלילה אין מקדשין באותו יום אבל כשהמולד הוא עד שעה י"ח מקדשין באותו יום וע"ל בדבור שאח"ז:

שם ד"ה חצות לילה וכו' ויותר הי' נראה וכו'. והיינו כפירושם בדבור שלפ"ז וכמ"ש שם בעזה"י ולפ"ז צ"ל הא דמחלק בין נולד קודם חצות לנולד אחר חצות היינו דוקא לאכחושי סהדי דאם נולד קודם חצות עדי אמת הם ואם נולד אחר חצות עדי שקר הם ובין כך ובין כך אין מקדשי אלא יום מחר ולפירש"י שכתבתי שם היינו כהמנהג שכתבו התוס' כאן:

שם וי"א דצריך וכו' והיינו דאבוה וכו'. כ' מהרש"א דלפירוש זה מלתא חדא שלח ר' זירא ע"ש ונ"ל דאין כוונתו מלתא חדא ממש דודאי תרי מילי נינהו דצריך שיהא לילה ויום מן החודש היינו אם נתקדש היום נתקדש מתחלת הלילה שעברה ואם נתקדש יום מחר מתחיל מתחלת לילה הבאה אבל לא מיירי כלל באיזהו ענין מקדשין היום ובאיזהו ענין מקדשין יום מחר ואבא אבוה דר"ש מלמדנו דאם נולד קודם חצות נתקדש היום ואם נולד אחר חצות נתקדש יום מחר ולא נלמד מזה שנתקדש מתחלת הלילה והתוס' דנקטו בפירושא דצריך שיהא לילה ויום וכו' קודם חצות ואחר חצות היינו לפי האמת שפי' כן אבא אבוה דר"ש אלא כוונת מהרש"א דמ"מ שייכים זה לזה וצריכים זה לזה דמדברי אבא אבוה דר' שמלאי נלמד הפירוש של צריך שיהא לילה ויום מן החודש באיזה ענין נתקדש היום ובאיזהו ענין נתקדש יום מחר משא"כ לפירש"י אינם ענין זה לזה כלל ודו"ק:

דף כא.

ד"ה לוי וכו' ומתוך התחום בא. ר"ל דכיון דלבני בבל הוי יו"כ אע"פ שהוא ידע שבא"י לא הי' יו"כ עדיין אסור לו לנהוג מנהג חול אע"פ שעדיין לא ידע מאי דאסקי לקמן דשייך גם לבני בבל אתם אפילו שוגגין היינו להקל להתיר לאכול ביו"כ של בני א"י אבל להחמיר לאסור ביו"כ של בני בבל ידעו שפיר ומשמע להו דלוי ידע דלבני בבל יו"כ היום כנ"ל: (שם) ויוה"כ דההיא שתא שבתא וכו' כצ"ל:

שם משום דלא שייך אלא ביום ל' וכו'. לכאורה משמע שמחלקים בין קידוש החודש לעיבור שנה דלא שייך בו אתם וכו' אבל יותר נראה לפרש דכוונתם דכיון דעכ"פ זמן קביעות הוא לכן אפילו עושין שלא כדין או ע"פ עדות שקר הוי שפיר קביעות אבל עיבור שנה ביום שלשים של אדר דלאו זמן עיבור הוא כלל לא שייך לומר כן כנלענ"ד. עוד נלענ"ד דבההוא דפרק ג"ה היו יכולין לומר דהוי יוה"כ רחוק ב' או ג' ימים מעיקר

זמנו דלא שייך לומר שוגגין ומוטעין כ"כ אלא ניחא להו לתרץ אפילו לא נדחה אלא יום א' ודו"ק:

דף כא:

ד"ה על ניסן וכו' ודבר תימה פי' וכו'. נ"ל דהא ל"ק להו דהא ע"כ צריכין לילך שיהיו מועדות בזמנם דאם לא יקדשו הב"ד אלא באחד בשבת יהי' זמן המועדות בא' בשבת דאין לנו מועדות אלא מה שמקדשין הב"ד לכן לא הקשו אלא שיהי' צריך לדחות גם מא' בשבת וזה א"א לדחות מיום ל"א ואח"כ כתבו דאע"פ שלא יהי' חשש על המועדות כשיקדשו ב"ד החודש שלא בזמן חידוש הלבנה מ"מ ראוי לעדים לחלל עליהם שבת שיקדשוהו ביום חידושו וצ"ל דאפילו למ"ד לעיל (דף כ' ע"א) דמאיימין על העדים שיאמרו שראו אע"פ שלא ראו וא"כ כשחל יום ל' אלול בשבת ודאי יאיימו ב"ד ויקדשו החודש בלא ראיית הלבנה כדי שלא ידחה ר"ה על יום א' מ"מ נכון שיחללו את השבת שיקדשוהו ע"י ראיית הלבנה והוא בכלל מ"ש התוס' ודחינן לי' משום ערבה והיינו שדחינן לי' למפרע על שבת וע"כ צריכין לבא שיקדשוהו ע"י ראיי' ודו"ק:

דף כב.

ד"ה אלו הן וכו' פירות שביעית גבי וכו' כצ"ל נ"ל ותיבת לע"ה מיותר דלא מיירי שם ממכירה לע"ה וגם אין כוונתם אלא דמותר למכור ואינו בכלל סחורה ודו"ק:

דף כב:

רש"י ד"ה אחד משלנו ולא הכירוהו. משמע דר"ל שהבייתוסים לא הכירוהו לכן שכרו אותו ומ"מ אינו מובן לי דלמאי נ"מ מפרש רש"י דעת הבייתוסים ונ"ל שצ"ל אחד משלהם ולא הכירוהו וכוונתו לפרש שלא תקשה איך קבלו הב"ד עדות מבייתוסי אע"פ קבלו עדות מכל אדם היינו משלנו לכן כ' רש"י שלא הכירוהו וסברו שהוא משלנו כנ"ל:

שם תוס' ד"ה סהדא וכו' וקאי פירכא וכו'. עיין במהרש"א עד אך קשה וכו' ולענ"ד נראה לתרץ דהספק הוא שמא יכירוהו הב"ד בעצמם:

דף כג.

גמרא ונחית בר אמוראי. מדברי רש"י גיטין (דף ס"ז ע"ב) ד"ה ולימוד שמביא ראי' מזה דולימוד היינו ישוט משמע דגריס אמודאי כגירסת הערוך שהובא בגליון הש"ס:

דף כג:

תוס' ד"ה כמה הוו וכו' וצ"ל דרצועה נפקא וכו'. כ' מהרש"א עד פרת בתוך בבל וכו' נ"ל דכוונתו דפרת הי' באמצע מדינת בבל ועד אותו מקום שהי' פרת באמצע מדינת בבל הי' מהלך ט"ו יום וזה שסיים ור"ל מחוץ חוץ לגבול וכוונתו שהי' רחוק יותר מחוץ לגבול

א"י ולענ"ד אפשר לפרש דרצועה נפקא מא"י מצד אחד שאינו צד בבל עד פרת ושם הוא מהלך ט"ו יום ומ"ש התוס' חוץ מבבל ר"ל חוץ מאותו צד שהולך לבבל ודו"ק:

שם ד"ה לא היו וכו' נותנין קרפף לעיר וכו'. משמע דממה שמודדין התחומין מחוץ לעיר לא קשה להו דפשיטא להו דעיר שלן בה לא דמי ליוצא חוץ לתחום אלא ממה דס"ל לר"מ שנותנים גם קרפף משמע להו לכאורה דאפשר לדמותו ליוצא חוץ לתחום דהא גם בקרפף לא לן ונ"ל שזה כוונת מהרש"א שכ' על ראי' מנותן עירובו בתוך עיבורה של עיר וז"ל בת"י זו הראי' אינה ודו"ק ור"ל דשם מיירי בנותן עירובו בבית העומד בתוך עיבורה של עיר דזה הוי כעיר ממש ואין ראי' משם ודו"ק:

שם ד"ה שיהו וכו' משום דבהך וכו'. עיין במהרש"א עד ויש מגיהין משום דבהנך וכו' ונ"ל דר"ל דבהנך אפילו אי לא הוי אמר עולא טעמא דהתירו סופן משום תחלתן לא הוי קשה לן אמאי התירו שהרי יש לכל א' טעם אחר לכן הוכרח עולא להשמיענו שאין הטעם אלא משום דהתירו סופן משום תחלתן אבל בהך דהכא הוי קשה לן מאיזהו טעם התירו וע"כ הכל יודעין דמשום דהתירו סופן הוא ולא הוצרך להשמיענו ודו"ק:

שם ד"ה או דלמא וכו' וקשיא וכו'. נ"ל דלא משמע להו לפרש דמבעי לי' אי נקרא יעזק ע"ש הריוח שהי' להם או יזק ע"ש הצער שהי' להם ופשיט מסעודות גדולות שלא הי' להם צער דא"כ מאי דחי דלמא תרתי הוו עבדי בהו אם ר"ל שהי' להם צער מצד אחד וריוח מצד אחר הול"ל דלמא תרתי הוי להו וע"כ פירשו דמיבעי לי' אם היו עושין להם צער לעכבם בתוך החצר או לא ופשיט שלא היו עושין להם צער לכן הקשו הא ע"כ וכו' ודו"ק: (שם) י"ל כיון וכו'. ר"ל כיון דקודם שנפרצו בה פרצות היו מותרין בכל העיר גם אחר שנפרצו אע"פ שאסורין בכל העיר מ"מ מותרין בכל המבואות והחצרות הפתוחין להחצר זו ודו"ק:

שם רש"י ד"ה כיצד בודקין וכו' אין נראית להם בדרום. ר"ל כשהחמה בדרום דאז עדיין בגבורתה אין הלבנה נראית אז דאלו הי' נראית אז הי' הלבנה במזרחה או במערבה כמ"ש רש"י אח"כ:

דף כד.

גמרא כמה הי' גבוה וכו'. עיין במהרש"א עד פגימותיה מאחוריה וכו' ר"ל שדרך הילוכה נקרא מלפניה וצד השני נקרא מאחוריה וכיון שהיא מהלכת מדרום לצפון נמצא פניה לצד צפון ושם היא צד המאיר שבה ואחוריה לצד דרום ושם הם פגימותיה אבל הישנה שהיא נראית במזרח ומהלכת מצפון לדרום היא להיפך פניה לצד דרום ואחוריה לצד צפון ושם פגימותיה והעולה מדבריו דבחידושה לעולם צריך להיות פגימותי' לדרום

ואינו מובן לי דלפי מ"ש רש"י דבימות הגשמים הלבנה בצפונה של החמה ואם יהי' אז פגימותיה לדרום יהי' כנגד החמה אכן מדברי התויו"ט ד"ה ולאין הי' נוטה שכ' ואם הלבנה בנטויה הצפונית וכו' ואם הלבנה בנטויה הדרומית וכו' משמע דפעמים נוטה פגימותיה לצפון ומשמע דתלוי בהא דלצפונה או לדרומה דמחלק בגמרא בין ימות החמה לימות הגשמים אלא דלמעלה דברנו מגוף הלבנה אם היא לצפונה וממילא פגימותיה נילוזים לצפון ואם היא לדרומה נילוזים לדרום ואפ"ה שואלין שתיהם לחקור העדים יפה ואין זה ענין ללפני החמה כמ"ש התוס' ולפ"ז יש ליישב פיסקא דגמרא דכיון דזה תלוי בזה מביא גם סיפא דלאן היה נוטה ומפרש רישא וסיפא יחד ואח"כ מפרש המציעתא דכמה היה גבוה והתנא דמתניתין לא חש ומפסיק ביניהם בכמה היה גבוה כיון דמ"מ ב' שאלות הם ולא פירוש וכמ"ש ואפשר דדוקא שואלים את העדים כן שלא ירגישו שזה תלוי בזה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה תני חדא וכו' פגימותיה שגלגל הלבנה וכו' כצ"ל נ"ל. וכוונתם בקושייתם דמשמע להו שהחמה והלבנה הם בגלגל אחד וכיון שכדור השמים הוא עגול ממילא בימות הגשמים שהחמה שוקעת במזרחית דרומית כשהלבנה קודמת לה הוי הלבנה במערב והחמה במזרח וכשפגימת הלבנה למזרח הוא כנגד החמה אבל לתירוצם שהם בשני גלגלים יכולת להיות ראיית הלבנה ר"ל צד המאיר בה לפני החמה ואין החמה רואה פגימותיה שגלגל הלבנה למטה ר"ל קרוב לנו וגלגל החמה למעלה אצל השמים וממילא כשהם במערב גלגל החמה שהיא סמוך לשמים הוא יותר קרוב למערב מגלגל הלבנה שהיא קרוב לנו וחלק המאיר של הלבנה שהיא כנגד החמה היא במערבה ופגימותיה נוטים למזרח אלא שפעמים נילוזה לדרום ופעמים לצפון ועיין במפרש לה' קידוש החודש פ"ב ה"ד וכשהלבנה קודמת היא נילוזה לצפון וכמ"ש לעיל ודו"ק:

דף כד:

על ראש השנה דף כד/ב

ד"ה לא תעשון וכו' א"נ אם מצא וכו'. ר"ל וס"ל דמוצא מותר ודלא כר' יהודה ודו"ק:

שם גמרא התם חותמו בולט הוי ומשום חשדא וכו'. משמע דעד עתה דאסרינן משום עשיי' אפילו שוקעת אסור ובברייתא אמרינן חותמו בולט מותר לחתום בה משמע דמותר לעשות צורה שקוע ועיין בר"ן פרק כל הצלמים ובפוסקים ביו"ד סי' קמ"א ודו"ק ואין להאריך:

שם תוס' ד"ה והא ר"ג וכו' וי"ל וכו'. לפ"ז הא דאמר התם חותמו בולט הוי אין צורך לתירוץ הקושיא דבקיצור הי' יכול לתרץ התם משום חשדא ובר"ג לא שייך חשדא אלא דהאמת אמר דבצורות שגופם בולטות לא שייך חשדא אלא כשהצורה בולטת ודו"ק:

דף כה.

רש"י ד"ה עדי שקר וכו' ונ"ל דעל החדשה העידו וכו'. נ"ל דהסימן אם היא החדשה או הישנה אם היא גופה לפני החמה בעת שצריכה החדשה להיות לאחר החמה ישנה היא ואם היא לאחר החמה כדרכה חדשה היא וע"ל (דף כ"ד ע"א) ברש"י ד"ה כאן בימות החמה ובתוס' יו"ט מ"ו ד"ה ולאן הי' נוטה ובמ"ש לעיל בעזה"י ברש"י ודו"ק היטב:

שם ד"ה וליל שלשים וכו'. ר"ל ליל שאחר יום שלשים ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לאורתא וכו'. עיין במהרש"א עד קיימת הכא וכו' כצ"ל:

דף כה:

ד"ה ראוהו וכו' ולקדשוה מיד וכו'. עיין במהרש"א והנה לפי דברי התוס' אלו משמע דכשראוה ביום אינם יכולין לקדש ע"פ ראייתן אלא מיד דאל"כ הא אפשר לפרש קו' הגמרא שיקרשו למחר בלא עדים אכן הסמ"ע סי' ז' ס"ק ט"ו כ' שיכולין לדון אפילו אחר כמה ימים ע"ש אכן לקמן בד"ה כגון שראוהו כתבו דא"כ היתה ראיי' בלילה וכו' ומשמע דלא ניחא להו כפירש"י אי לאו שמיעה על מה יקדשו דכשראוהו ביום ואין שהות יכולין לקדש למחר ולא אמרינן על מה יקדשו ודו"ק וצ"ע:

דף כו.

רש"י ד"ה ומקצתן נעשין דיינים אבל המעידין לא ישבו וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה אקרו וכו' ועוד צריך להוכיח וכו'. עיין במהרש"א ובגליון בשם התויו"ט ונ"ל דשניהם לדבר אחד נתכוונו ונ"ל דהאי ועוד צריך להוכיח אינו תירוץ אחר אלא כוונתם דמקרא דמתניתין מוכח דאקרי קרן ועוד צריך קרא אחר להוכיח דבמקום אחר אקרי שופר בלא קרן ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה דכיון דלזכרון וכו' דלית בי' משום חוטא בל יקריב וכו'. נ"ל דר"ל שאינו מקריב גוף השופר אלא הקול אכן לפי' התוס' שכתבו וגבי שופר מתנאה נמי בקול תקיעתו ומשמע דלא ניחא להו לומר דכיון דלזכרון קא אתי הוי כמתנאה ה"ה דלא ניחא לומר מהאי טעמא דהוי כמקריב וצ"ל דס"ל דהוי מקריב ממש אלא דהא פשיטא להו ולא הוצרכו לפרש אלא דהוי גם מתנאה ודו"ק:

דף כו:

גמרא ואיהו סבר מלתא דאיסורא קא"ל. נ"ל דר"ל שפלוני עבר איזהו איסור ולא שייך בזה לשון נוכח קבעך אבל לשון קבען לא הוי כ"כ לשון נוכח ושייך שפיר גם גבי איסור:

שם רש"י ד"ה כמה דכייף וכו' משום והיו עיני ולבי שם וכו' ר"ל כדאיתא ביבמות (דק"ה ע"ב) ע"ש:

שם תוס' ד"ה של יעל וכו' וכדאמר ר' אבהו וכו'. שגם ר' אבהו ס"ל כן לדינא אע"פ שאמר טעם אחר ואפשר דטעמא דר"א צריך לשל זכרים וטעמא דגמרא זו לכפופין ודו"ק:

שם ד"ה ר"י וכו' אין לחוש אלא וכו'. עיין במהרש"א ולענד"נ לתרץ דאלו הוי ילפינן גז"ש לא הוי דחינן לי' משום טעמא כמה דפשוט טפי מעלי כמו לר' לוי דאית לי' גז"ש לזה אלא כיון דר"י ס"ל דלא שייך גז"ש לזה שוב אמרינן מהאי טעמא דכמה דפשוט טפי מעלי דפשוט:

דף כז.

רש"י ד"ה ומשך בשני' וכו' לאחרי' דמלכיות וכו'. עיין במהרש"א עד לפניה דתש"ת דברייתא וכו' כצ"ל ולענ"ד אפשר לומר כמ"ש התוס' (דף ל"ג ע"ב) דמדינא א"צ בין תשר"ת לתש"ת וכן בין תש"ת לתר"ת אלא תקיעה אחת ממ"נ ועכ"פ בדיעבד יצא ודו"ק:

שם ד"ה עשרה קורין ועשרה קולות וכו'. משמע דדוקא כששניהם אין אומרים דבר אחד לא משתמעי אבל כששניהם אומרים דבר א' ממש משתמעי שפיר ובחביבי אפילו אין אומרים דבר א' משתמעי וצ"ל הא דפריך הכא ותרי קלי מי משתמעי היינו נמי דשופר וחצוצרות לא הוי דבר אחד ממש ועיין תוס' סוטה:

דף כז:

ד"ה עד ובמ"ז א"ח סי' קכ"ח ס"ק י"ב ומ"ש שם בעזה"י. וע"ל (דף ל"ד ע"ב) רש"י ד"ה מתשע:

שם תוס' ד"ה בתורה וכו' עד ומתרגמין יחד כצ"ל:

שם ד"ה כמאן מצלינן וכו' תימה וכו'. ולפי מ"ש התוס' (דף ח') ד"ה לתקופה דמניסן של תהו מנינן לתקופה לק"מ ודו"ק:

שם ד"ה שופר וכו' ודבק שברי שופרות נמי וכו'. משמע מלשון זה דאי הוי דבק שברי שופרות משום שנים ושלשה שופרות לא ניחא להו לכאורה דנסדק הוי רבותא טפי דלא הוי ב' שופרות וכ"ש דבק שברי שופרות דהוי ב' ג' שופרות דודאי לאו שם שופר עליו והוי זו ואצ"ל זו לכן הוכרחו לומר שגם דבק שברי שופרות לא הוי ב' ג' שופרות וממילא הוי שם שופר עליו טפי מנסדק והוי רבותא טפי ובסוף כתבו ואפילו נפסל וכו' ר"ל דא"כ כיון שיש לכל אחד טעם בפ"ע לא שייך לומר רבותא לשום אחר מהם ועיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו ג"כ כמ"ש דלמסקנתם הוי כן אבל מעיקרא שכתבו ודבק שברי שופרות

נמי לא מיפסל מטעם ב' ג' שופרות ודאי הוי ס"ל דב' ג' שופרות פשוט יותר לפסול ועיין פ"י ודו"ק:

ד"ה ניקב וכו' ובירושלמי קתני וכו'. נ"ל דכוונתם דלפי גירסת גמרא שלנו הי' אפשר לדחוק ולומר דמתניתין תנא אחר הוא ודלא כת"ק ודלא כר"נ ור' יוחנן הי' קבלה בידו דתנא דברייתא מיירי שנשתייר רובו או שנפחת רובו אבל תנא דמתניתין אינו סובר כהני תנאי אבל לפי הירושלמי ע"כ בת"ק דברייתא הפירוש מעכב את התקיעה עתה ומ"מ עדיין אפשר לדחוק ולומר דר"י דאמר רובו לא קאי אלא אדר"נ אבל בת"ק פירוש מעכב את התקיעה קודם שנסתם לכן כתבו דבירושלמי מוקי משנתינו גם כר"נ ודו"ק:

שם רש"י ד"ה דיבק וכו' במינו כשר אם אינו מעכב את התקיעה. נראה דגירסתו הי' בברייתא דיבק שברי שופרות ומ"מ מ"ש במינו כשר קאי על דברי ר"נ בניקב וסתמו. ולכאורה משמע דלפ"ז לת"ק בין במינו ובין שלא במינו פסול אפילו אינו מעכב את התקיעה ולא כגירסת הירושלמי שהביאו התוס' ומשנתינו כר"נ ובמינו אכן מדברי הרא"ש משמע דלרש"י ת"ק במעכב את התקיעה דוקא ור"נ לחומרא דשלא במינו פסול אפילו באינו מעכב ועיין בק"נ אות ל"ד ולפ"ז משנתינו כרבנן בין במינו ובין שלא במינו ולר"נ דוקא במינו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ושמע וכו' דהא הני נשי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דס"ל להתוס' השתא דלהתברך בב"כ עם הצבור הוי כצירוף ודו"ק. ועיין בפ"י:

דף כח.

רש"י ד"ה ה"ג למימרא דסבר רבה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה אמר ר"י וכו' וכן קשיא אההיא וכו'. ר"ל דאמרינן התם דבשל ע"א כתותי מיכתת שעוריה אבל אסוגיא' דהכא לא קשה מההיא דיבמות דשניהם ס"ל דעכו"ם לא מיכתת שעורי':

שם ד"ה המודר הנאה וכו' יש הנאה בישיבה וכו' נ"ל דמ"מ לא דמי למעיין ולמי חטאת בימות החמה דהתם יש לו הנאה מהמים עצמן אבל כאן אין לו הנאה מהסוכה אלא מהישיבה והי' יכול לישב בבית ולכן כשאמר שלא אהנה מן הסוכה מותר אלא כשאמר ישיבת סוכה עלי ושייך לאסור ישיבתו עליו כיון שיש לו הנאה מהישיבה אבל גבי שופר שאין הנאה מתקיעה כלל אפשר דלא שייך כלל לאסור התקיעה עליו ודו"ק:

שם וי"ל דנדרים חלין בכל ענין דשייכי וכו'. מלשון זה משמע קצת דכוונתם דנדרים לא שייכי אלא במיתסר חפצא עלי' ושבועה שייכי בין במיתסר חפצא עלי' ובין במיתסר נפשי' אחפצא ולכן הנדרים חלין בכ"ע דשייכי ושבועה פעמים לא חלה אכן ממה

שסיימו ובשבועה בכל ענין שיאמר קאסר נפשי' מן חפציו משמע דשבועה לעולם הוי אסר נפשי' אחפצא ועיין בתוס' נדרים (דף ט"ז ע"ב) ששם הוא ב' תירוצים ועיין בט"ז א"ח סי' תקפ"ו ס"ק ה' ומ"ש שם בגליון בעזה"י ודו"ק:

דף כח:

ד"ה אבל נתכוין וכו' לא הוי מ"ל וכו' מדבריהם אלו נראה דאי הוי אמרינן שלא נתכוין משמיע להוציא השומע הוי א"ש לרבא דהוי אמרינן כוונה לעצמו לא בעינן אבל להוציא אחרים בעינן כוונה וכסברת הר"ן ולפ"ז א"צ לומר דר' זירא לקמן דאמר איכוין ותקע לי פליג ארבא דר"ז בכוונה להשמיע מירי ויש בדבר זה הרבה שיטות בין הפוסקים והארכתי בעזה"י בפתיחה כוללת ח"ג אות ה' ע"ש:

שם אלמא לא בעי כוונה. ר"ל שכן דייקינן לקמן דלא בעי כוונה להשמיע כ"ה הפירוש לפי גירסת לא בעי כוונה וכ"ה כוונת הגהות הגליון ויותר נ"ל דצ"ל אלמא בעי כוונה וקאי אסוגיא דהכא ור"ל דכוונת עצמו בעינן וא"צ להגהות הגליון ודו"ק:

שם ד"ה לא נאמר בל תוסיף וכו' והלכך טוב וכו' נ"ל דכוונתם דקשה להו מאי היה דעתו של ר"א דבל תוסיף לא שייך אלא כשהוא בעצמו ובל תגרע שייך גם כשאינו בעצמו לכן כתבו והלכך וכו' ר"ל דודאי גם בל תגרע דאורייתא לא שייך אלא כשהוא בעצמו אלא דמ"מ ס"ל לר"א דטוב שלא יגרע המצוה:

דף כט.

גמרא וקתני לא יצא. נ"ל דר"ל לא יצא עד שיכוון שומע ומשמיע משמע הא נתכוונו יצא אע"פ שלא נתכוין משמיע להוציא השומע ומ"ש משמיע לעצמו ר"ל ולא הוציא את השומע. [אמ"ר. עיין בת' רדב"ז סי' ב"א רמ"ו] :

שם

רש"י ד"ה ה"ג כהנים וכו' אלא איידי דתנא וכו'. ר"ל אע"ג דהתם עצה טובה היא וכדאיתא (בדף כ"ד ע"א) ולא שייך לומר דכהנים ולויים מקדישין מ"מ כיון דתנא לשון אין מקדישין תנא כהנים ולויים מקדישין ודו"ק:

דף כט:

תוס' ד"ה ברכת הלחם וכו' כיון דלא הנאותן הן ונ"א דלהנאותן ונ"ד שהגירסא הנכונה דלא להנאותן ור"ל לאפוקי ברכת המוציא דשבת אע"פ דמצוה היא היינו מצות עונג והנאה ודו"ק:

שם ד"ה אבל לא וכו' ועוד י"ל וכו'. עיין במהרש"א לענ"ד אפשר לומר דבזה מתורץ גם קושית ומיהו קשיא דלעולם שופר קיל מלולב וטעמא דלא דחי בגבולין בזמן שביהמ"ק

הי' דלא הי' ידוע אם נקבע ר"ה גם י"ל ששייך לתירוץ דשופר שהוא להעלות זכרוניהם של ישראל לא רצו לבטל והי' קשה דא"כ אמאי לא דחי בגבולין בזמן שבהמ"ק קיים וכתבו מתחלה דדוקא שלא לבטל לגמרי מועיל זה ועתה הוסיפו טעם משום דלא ידוע אם הוקבע ר"ה:

דף ל:

ד"ה ונתקלקלו וכו' שאחר התמיד וכו'. כל דברי התוס' מבואר שהי' עדיין פנאי להקריב אחר התמיד וק"ל אמאי לא המתינו עם הקרבת התמיד עד סמוך לשקיעת החמה וא"ל שעברו והקריבו שסברו שלא יבאו עדים עוד שהרי כתבו התוס' וכ"ת דהקריבו כבש א' על תנאי וכיון שחשו שמא יבאו עדים לא הי' להם להקריב כלל וצ"ל דמספק אין לאחר זמן הקרבת התמיד מכדרכו בכל יום וצ"ע. ועיין במהרש"א בא"ד ועוד למ"ד וכו' כצ"ל ולשונו מגומגם קצת דהא מיירי ממעשה שהי' והול"ל דלמ"ד שאמרו שירה של חול איכא למימר שהי' עדיין שהות להקריב שאר הקרבנות אלא למ"ד שלא אמרו שירה כלל כיון שלא הי' שהות לומר שירה כ"ש שלא הי' שהות להקריב שאר הקרבנות אלא דכוונת המהרש"א לפרש אמאי שחששו שמא יזדמן עוד כן ודו"ק:

דף לא.

רש"י ד"ה שברא חמה ברביעי. לכאורה היא שפת יתר ונ"ל דכוונתו דהא אור נברא בא' אלא דבד' נתלו ברקיע או שנגנז אור הראשון ועיין רש"י בחומש ובמפורשים שם ודו"ק:

שם ד"ה וירכב על כרוב וכו' מעל הכרוב אשר הי' וכו' כצ"ל. ומדבריו נראה דלא גריס מכרוב לכרוב וצ"ל דממדבר עלתה וישבה במקומה ממניינא הוא אבל לפי גירסת הגמרא ומכרוב לכרוב ממדבר עלתה לאו ממניינא:

דף לב.

דף לב/א

ד"ה לא יפחות וכו' ריב"נ מוסיף. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דבסיפא אפשר לומר דבאמת ריב"נ מוסיף אבל בלכתחלה א"א לומר שמוסיף כיון שבדיעבד פוחת מתנא דמתניתין היאך נימא דלכתחלה מוסיף עליו ודו"ק:

דף לג.

תוס' ד"ה הא ר"י וכו' כמו קטן דמברך לאביו וכו'. משמע דס"ל דקטן אע"פ שהגיע לחינוך אינו חייב מדרבנן דהחיוב הוא על האב או על אחרים לחנכו ואין להאריך כאן:

שם מדתנן בפ' הקורא את המגילה עומד וכו'. ר"ל והתם לא שייך לומר אע"ג דרשות הוא יכול להוציא אחרים שהרי קטן אינו פורס על שמע דחמיר ממגילה כמ"ש התוס' שם במגילה ע"ש:

שם ד"ה תנ"ה וכו' מוכחא כפי' זה וכו'. עיין במהרש"א אבל מהא דהגיע לחינוך אין מעכבין אפשר לומר דהיינו כדי שיתלמד ודו"ק:

דף לג:

ד"ה שיעור וכו' וצריך ליזהר בשברים וכו'. עיין במהרש"א שכ' דמ"ש התוס' ונראה שחייב וכו' היא חזרה מדלעיל ולפ"ז צ"ל דמ"ש אח"כ אפילו ריב"א וריב"ם ולפירושם אין לחוש וכו' ר"ל דלפירושם א"צ סברא דלעיל אכן מ"ש אח"כ ומי שלא משך התקיעות כשיעור זה ומשך קצת בשברים לא קיים וכו' אינו מובן דהא כבר כתבו שגם לפירש"י יכול להאריך בשברים וא"ל דכוונתם שלא האריך בתקיעה של תש"ת כג' שברים דא"כ אין זה ענין להאריך בשברים ועיין בק"נ אות ל"ג שפירש שלא חזרו בהם וכן נראין פשט דברי התוס' וכ"פ הג"א שהביא מהרש"א ודו"ק:

דף לד.

רש"י ד"ה שאין ת"ל וד"ה והעברת וד"ה ביוה"כ שייך לעיל ע"ב: (שם) ד"ה ומנין שלש וכו' מנין דהנך פשוטה וכו' ובד"ה ת"ל וכו' לכ"א פשוטה וכו'. מלשון זה משמע דמפרש דלא מיבעי לי' מנין שצריך תרועה למלכיות ולזכרונות ולשופרות ונ"ל דס"ל דזה נלמד ממה דילפינן לעיל (דף ל"ב ע"א) דאמרינן פסוקי מלכיות זכרונות שופרות וה"ה שתוקעין ולא מיבעי כאן אלא מנין דבעינן לכל א' פשוטה לפני' ולאחריה ולא סגי בפשוטה אחת לפני מלכיות ואחת לאחר שופרות ויליף לה מדכתיב תרועה תלתא זימני ולתרועה גופא לא צריך וע"כ לפשוטה לפני' ולאחרי' לכל אחת ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה ה"ק וכו' למשה בסיני וכו' מעצמו. משמע דהיקש אדם דן מעצמו ועיין בסוכה (דף ל"א ע"א) ברש"י ד"ה לא מקשינן ובתוס' ד"ה ור"י סבר ולפירש"י דהתם צריך לפרש כאן דהא שבשופר ופשוטה לפני' ולאחרי' הי' די שיאמר הקישא בסיני אבל ליתן האמור של זה בזה לא די בהקישא דהייתי אומר דדי בשתים בכל א' והוצרך ליתן בסיני ג"ש ולא צריך הקישא: (שם) תוס' ד"ה נעברי ביד פי' וכו'. ולפ"ז צ"ל הא דאמר אף כאן בקול ר"ל ואין חילוק אם אחזו בידו או מניחו על שום דבר:

דף לד:

ד"ה מתשעה וכו' גרסינן שפיר וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק"ק וכו' ולענ"ד לגי' רש"י הול"ל או תקיעה מזה וכו':

שם ד"ה לדידי וכו' דפליגי עלי' רב ושמואל וכו'. ר"ל לרב ביבי שמואל פליג עלי' ולאינך אמוראי שמואל פליג עלי' ע"ש:

שם ד"ה כך מוציא וכו' שומע תפלה הא דלא אדכר וכו' כצ"ל:

שם גמרא אמרה לשמעתא וכו'. צ"ל דדוקא הא דר' יוחנן אמר לפניו ודו"ק:

יומא

דף ב.

תוס' ד"ה וחכ"א וכו' כי מסתמא וכו' הקשה מהרש"א דא"כ גבי אשה נמי נימא הרבה כהנים ימצאו שיש להם נשים ע"ש והנה בת"י ד"ה שמא יש ב' פירושים אם מתה אשתו אם מעכב וצריך כהן אחר או לא ומעתה אם התוס' שלפנינו ס"ל דצריך כהן אחר ודאי דתקשה קו' מהרש"א ונ"ל דהתוס' שלפנינו ס"ל דלא מעכב ולא יצטרך כהן אחר כיון שאין פסולו בגופו ומ"מ לא יהי' כפרת כל ישראל מן המובחר כנלענ"ד:

שם ת"י ד"ה מפרישין וכו' שהי' לדורות באלעזר. נ"ל דתיבת לדורות מיותר וכן אח"כ שכתבו בכ"ה לדורות לרב נ"ל דתיבת לדורות מיותר ור"ל דשחיטה כשרה לשמואל בזר ומקבלה ואילך מצות כהונה וממילא באותה של משה הי' באלעזר ולדורות בכ"ה או בכ"ג לכל מר כדאית ליה ורב ס"ל דשחיטה בשל משה באלעזר ולדורות בכ"ה או בכ"ג לכל מר כדאית לי' ומקבלה ואילך גם באותה של משה סגי בכ"ה ע"ש בגמרא ותוס' ובת"י (דף מ"ב ע"א) ד"ה ורב חד ודו"ק:

שם ד"ה מטמאין וכו' וא"כ לכל הפחות לאחר הזאה וכו'. ר"ל בין הזאה לטבילה:

שם רש"י ד"ה כאשר עשה וכו'. עיין במהרש"א עד קרב אל המזבח וכו' כצ"ל:

שם ד"ה דלפני עשיי' וכו'. שייך לע"ב:

שם תוס' ד"ה אלא אימא וכו' ה"א זה פרה וכו'. לכאורה קשה דהא בפרה לא כתיב עשיי' אלא ביוה"כ כתיב ויעש וצ"ל דלעשות לא הוי דרשינן על דבר שנאמר בו עשיי' דוקא אלא על ענין מעשה ויכול להיות מעשה פרה אלא השתא דכתיב לכפר והוי לעשות מיותר להורות דדוקא בדבר דכתיב בו לשון עשיי' דהיינו יה"כ ולאפוקי כפרה דקרבנות כנ"ל:

דף ב:

ד"ה ואימא וכו' וי"ל דה"פ וכו'. עיין במהרש"א עד די"ל וכו' ק"ל דא"כ אחר שמתרץ דנין צוה דלפני עשיי' וכו' וע"כ צוה זה פרה אמאי הקשה אח"כ ואימא כפרה דקרבנות נימא דא"כ לעשות למה לי וא"ל דאע"ג דעדיף לדון צוה דלפני עשי' מצוה דלפני עשי' מ"מ היכי דליכא למילף מצוה דלפני עשי' דנין מצוה דלאחר עשי' וא"כ אי לאו לעשות

הוי עדיף טפי לומר דצוה ולכפר תרוייהו איה"כ קאי ולמעוטי קרבנות ולא הוי משמע לדרוש צוה לרבות פרה דא"כ לא תירץ המתרץ כלום דהא עיקר קו' המקשן לא היה אלא דאימא מרבינן גם קרבנות ולפי תירוצו עדיין קשה קו' זו ומה הרויח בתירוצו דנין צוה דלפני עשי' וכו' ולא משמע כלל לומר דלא הרויח אלא משמעות דורשין דעדיף לומר צוה זה פרה מצוה דיה"כ וק' אימא כפרה דקרבנות לא מיתרצה אלא במה שמתרץ אח"כ מי ידעינן וכו'. והנלענ"ד דהמקשה דפריך ואימא צוה דיה"כ ר"ל ואז ע"כ לכפר היינו כפרה דקרבנות ולא שייך הנך תירוצי דלקמן וע"כ נילף פרישת שבעה לשבעה כיון דליום א' לא צריך ואח"כ כשמתרץ דנין צוה דלפני עשי' וכו' וע"כ צוה זו פרה מקשה אכתי אימא כפרה דקרבנות אע"ג דאפשר לומר כפרה דיה"כ מ"מ מנלן לומר כן אימא כפרה דקרבנות ע"ז משני שפיר דנין וכו' כיון דאפשר לומר כן ואפשר לומר כן עדיף לומר כפרה דיה"כ וממילה מיתרצה קו' מהרש"א דהמקשה לא רצה להניח סברת המתרץ דצוה זה פרה דהי' מתרץ לו דנין פרישת שבעה וכו' לכן מקשה אימא צוה דיה"כ וע"כ לכפר כפרה דקרבנות ולא שייך דנין פרישת שבעה וכו' ואח"כ כשמתרץ דנין צוה וכו' וע"כ צוה זה פרה פריך אימא מ"מ נימא כפרה דקרבנות ומשני שפיר דנין פרישת שבעה וכו'. עוד צריך לבאר דהמקשה דפריך ואימא צוה דיה"כ ונרבה גם קרבנות כמ"ש התוס' לא תקשה דמנ"ל לומר כן ולרבות גם קרבנות דצ"ל דהיינו מסברת התוס' שכתבו אח"כ דכיון דע"כ מרבינן גם פרה אע"ג דלא דמיא כולי האי למלואים מסתבר לדרוש באופן שנרבי גם קרבנות משא"כ לעיל דפריך ואימא כולי קרא ביה"כ כתיב כיון דאפשר לדרשו כולו ליה"כ הכי עדיף טפי. עוד צריך לבאר דמ"ש התוס' דמלכפר הוי נפקא לן יה"כ וקרבנות וכ"כ בדבור דלעיל דאי לא כתיב אלא לכפר ה"א כפרה דקרבנות היינו קודם דמשני דנין פרישת שבעה וכו' וכמ"ש מהרש"א דהשתא ס"ל כסברת המקשה דלקמן או אפשר דדוקא אחר דכתיב לעשות ואפשר לדרשו למעט קרבנות וכמ"ש התוס' בדבור דלעיל ואפשר לדרשו לרבות וכמ"ש התוס' אח"ז אמרינן מסברא דדנין פרישת שבעה וכו' דנדרשי' למעט קרבנות אבל אי לא הוה כתיב אלא לכפר הוי דרשינן ממשמעותי' יוה"כ וקרבנות ולא הוי ממעטינן קרבנות מסברא דדנין פרישת שבעה וכו' כנלענ"ד:

שם א"נ י"ל וכו'. עיין במהרש"א עד ודע עוד וכו' ולענ"ד זה תלוי בזה דכיון דס"ל השתא דמלכפר לא מרבינן אלא יה"כ לא צריך צוה למעט קרבנות ודרשינן מצוה לרבות פרה:

עם :

דאידי ואידי פרישה לקדושה וכו'. עיין במהרש"א דלא ניחא להו השתא לומר דה"א צוה זה פרה ויה"כ וצריך להוסיף דלעיל הוכרחו לומר דהוי משמע פרה ויה"כ דאל"כ למה

לי לעשות אבל צריך לבאר סברת המקשן גופי' אמאי ניחא לי' לעיל דמצוה הי' נשמע פרה ויה"כ ולא הוי אמרינן דוקא יה"כ דפרישתו לקדושה וכאן משמע דוקא יה"כ ונ"ל דקודם שידע חילוק בין צוה דלפני עשי' לצוה דלאחר עשי' לא הוי משמע לי' דמטעם פרישתו לקדושה נימא דדוקא יה"כ כיון דלא מסברא ילפינן אלא מלשון צוה הוי אמרינן כל מה שנכתב אצלו צוה בכלל אבל אחר שמחלק בין צוה דלפני עשי' לצוה דלאחר עשי' ע"כ אפילו אי לא הוי כתיב לעשות לא נלמד שניהם כיון. שהם ב' דברים שאינם שוים והוי אמרינן דהכתוב מסרו לחכמים לפרש איזהו מהם נלמד והוי ילפינן יה"כ כיון דפרישתו לקדושה. ונ"ל עוד דמטעם דהוי צוואה דלאחר עשי' לא משמע להו דהוי אמרינן דדוקא יה"כ דל"ד דביה"כ כתיב ויעש כאשר צוה א"כ קאי כאשר צוה על עשי' הקודם לו והוי לאחר עשי' ממש אבל כאשר עשה ביום הזה צוה אע"פ שנכתב אחר כאשר עשה מ"מ לא משמע דקאי על כאשר עשה הקודם לו אלא על מה שיעשה בזמן אחר והוי יכולין לומר דנגמר מיני' צוואה דלפני עשי' כיון דבאמת קאי על מה שיעשה אח"כ וגם הוי יכולין לומר דנגמר מיני' צוואה דלאחר עשי' כיון שנכתב אחר כאשר עשה והוצרכו לומר משום דהוי פרישתו לקדושה ולא כתבו אח"כ דכיון דלא הוי כתיב לעשות הוי צוואה דלאחר עשי' אלא דנוכל לומר דהוי צוואה דלאחר עשי' ולאפוקי דלא נימא דהוי דוקא צוואה דלפני עשי' ונתיישבה קו' מהרש"א שכ' מיהו לפי מ"ש וכו' ע"ש כנלענ"ד: (שם) ואי לא הוי כתיב אלא לעשות לכפר וכו'. עיין במהרש"א עד גם קשה וכו' ולכאורה אין דבריו מובנים דהא לעיל קאי כפי תירוצם הראשון דלכפר הוי משמע יה"כ וקרבנות וכאן קאי לאי נמי דלכפר לא משמע אלא יה"כ ונ"ל דכוונתו דהיאך לפרש לפי אי נמי הא דפריך לעיל אימא כולי קרא ביה"כ כתיב אכן לענ"ד אפשר לפרש דבאמת מקשה כן דמלעשות נילף קרבנות ומלכפר יה"כ ולא אמר כולי קרא אלא לאפוקי פרה ולפי מ"ש לעיל בעזה"י דדוקא אחר דכתיב לעשות משמע מלכפר דוקא יה"כ ניחא גם להא"נ כפירושם דלעיל דאי לא הוי כתיב לעשות הוי דרשינן מלכפר יה"כ וקרבנות ודו"ק וכמ"ש התוס' אח"ז א"נ ה"א וכו' ור"ל דמלכפר לחוד הוי דרשינן יה"כ וקרבנות ומחולקים בזה ב' תירוצי התוס' דכאן ודו"ק. וצ"ל במהרש"א אלא כפרה דקרבנות וכו':

שם ד"ה הנ"מ וכו' כי הכא הנ"מ היכי דליכא וכו' כצ"ל:

שם ת"י ואימא צוואה וכו' ור' פי' דאייתר ליה לכפר על כפרה דקרבנות ואח"כ פריך ואימא צוואה דקרבנות וכו' יוה"כ והפסוק וכו' כדמפרש בסמוך כצ"ל:

שם ד"ה אבל וכו' ובפ"ב דיבמות וכו'. לפנינו בפ"ב דיבמות משני ג"כ כי הכא וכמ"ש התוס' ע"ש:

שם ד"ה ואימא כפרה וכו' וכן י"ל כל הקושיות שלמעלה ר"ל מה שמקשה ואימא צוה דקרבנות ג"כ ר"ל גם דקרבנות ומלשון כל הקו' משמע דר"ל גם מה שמקשה ואימא צוה דיה"כ היינו גם דיה"כ וגם דפרה וצ"ל ע"כ דלכפר היינו קרבנות או דבאמת מקשה ל"ל לכפר כיון דמצוה נפיק יוה"כ ופרה כנ"ל:

שם תוס' ד"ה דנין וכו' אע"ג דשבת וכו'. ר"ל דלפעמים חל שבת לפניו ואפ"ה צריך פרישה:

דף ג.

ת"י ד"ה פז"ר וכו' כל חד דסברי'. נ"ל דר"ל סברא השנית דלרש"י קשה דליחשב גם לינה ודחיית שלשים וכן לר"ח ולר"ת ויותר נ"ל דצ"ל דחברי': (שם) ד"ה דנין וכו' דהא מדפריך בסמוך וכו'. ר"ל מדפריך אראב"ש דאמר שני אילים הם ע"כ דלא מיירי מפר ואיל שלו אלא מפר א' ואיל א' דמוספין ולראב"ש יש עוד איל א' דכתיב בפ' אחרי מות ומאת עדת בני ישראל יקח שני שעירי עזים לחטאת ואיל אחד לעולה וא"כ איירי בשל צבור אלא אח"כ חידש ר' אבהו דדנין פר ואיל שלו ומ"מ לולי דפריך אראב"ש הי' אפשר לומר שגם עתה יליף פר ואיל שלו אלא דלא אסיק אדעתי' דשל צבור לא ילפינן משלו אע"ג דע"כ ידע דשלו לחוד ושל צבור לחוד דאל"כ הוי ביה"כ שני פרים ושני אילים אפילו לר' מ"מ סבר דנוכל למילף בין משלו לחוד ובין משל צבור לחוד ור' אבהו חידש דשל צבור לא ילפינן משלו אבל מדפריך אראב"ש ולא תירץ דמשלו ילפינן ע"כ סבר השתא דמשל צבור ילפינן:

שם והאיל האחד שוין הן לחטאת. ס"ל דאיל המילואים חטאת הוי ורש"י בחומש פי' דשלמים הוי:

שם גם מאשר לאהרן ומאשר לבניו משלהם כצ"ל:

שם א"כ צורך אהרן וכו'. ר"ל וא"כ גם מאשר לאהרן ומאשר לבניו היינו משל צבור. ולפ"ז צ"ל הא דמשני אח"כ אבל בהנך פרושי קא מפרש דשלך הוא וכו' ר"ל וה"ה מאשר לאהרן ומאשר לבניו או אפשר דמסקנא זו באמת יליף מקח לך דשמיני דע"כ משלו הם ויליף פר ואיל דיה"כ מעגל ואיל דמילואים ולא קרי להו לעיל פר ואיל אלא למ"ד דמאשר לאהרן היינו משלו: (שם) אבל השתא סובר וכו'. ר"ל השתא דס"ל פר ואיל דמוסף יה"כ ס"ל שגם פר ואיל דפ' תצוה משל צבור הם:

דף ג.

ד"ה קח לך וכו' אח"כ ואל בני ישראל תדבר לאמר קחו וכו' כצ"ל נ"ל. ומ"ש שלא נכתב לקוחין בשל ישראל ר"ל שלא נכתב לשון הלקיחה שיהי' משל ישראל כמ"ש אח"כ:

שם גמרא ריב"ל מתני תרתי. עיין במהרש"א עד בשמעתין דרשב"ל לא יליף וכו' כצ"ל ור"ל שהי' גירסא לפניו רשב"ל מתני תרתי והוכיח שצ"ל ריב"ל דהא ר"ל יליף מסיני:

שם רש"י ד"ה אלא מר וכו' קודם כניסתו וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' וי"ל למאי דפרישית לעיל וכו' כצ"ל:

דף ד.

רש"י ד"ה מכל חטאות וכו' ואני שמעתי וכו'. משמע דלפ"ז אותו שניתן בחיל לא הי' למשמרת והא דכתיב למשמרת היינו באותו של משה דוקא ונ"ל דמ"מ מודה שהיו מניחין אפר מכל פרה שעשו שהיו מזין ממנו על כ"ג דיו"כ ועל השורף את הפרה אלא דס"ל דזה אין נקרא למשמרת ולפעמים כלה אפר מקצת פרות והיו מזין עליהם מהנשארים רק אותו של משה לא כלה והיינו למשמרת ודו"ק וצ"ע:

דף ד:

גמרא מ"ד בששה וכו' עיין במהרש"א עד הכא למ"ד בו' נתנה וכו' בז' לפרישה וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה הא אסתלק וכו' אלא לכסות את ההר וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה קול לו וכו' נמשך הקול נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד באהל מועד וכו':

שם גמרא מיתיבי' קול וכו'. משמע לי' מלשון משה וכל ישראל עומדין וכו' שכולן שמעו. והנה פסוק ויקרא אל משה שהביא משמע דהיינו קרא דסוף משפטים ויקרא אל משה ביום השביעי דמיירי ודאי בסיני ואם נפרש ואב"א אידי ואידי בסיני אינו מובן דבסיני ודאי שמעו אנכי ולא יהי' לך וגם כשכלל מתחלה כל עשרת הדברות בדבור א' וא"ל דקול הקריאה לא שמעו וקול הדבור שמעו דהא ויקרא אל משה דאמרן משה וכל ישראל עומדין מיירי מקול הקריאה וצ"ל ואב"א גם באהל מועד הי' בזה כסיני ששמעו קול הקריאה אלא שקול הדבור לא שמעו באהל מועד וא"כ לא אתיא כמדרש שכ' רש"י ר"פ ויקרא יכול ישמעו את קול הקריאה דמשמע שגם קול הקריאה לא שמעו באהל מועד וע"ש ברא"מ ובג"א וצ"ל דהמדרש הזה אתיא כתירוצא קמא דהכא דבאה"מ לא שמעו כלום ודו"ק:

דף ה.

תוס' ד"ה סמיכה וכו' ובחטאת כתיב וכו' לפי מ"ש מהרש"א דר"ל בצוואת חטאת דמילואים צ"ל ואת כל הדם תשפוך וצריך לציין שמות כ"ט אכן לענ"ד אפשר לפרש מ"ש התוס' ובחטאת כתיב ר"ל בחטאת דורות והוא בויקרא ד' בפר העלם כתיב ואת כל הדם ישפוך אל יסוד מזבח העולה ובחטאת יחיד כתיב ואת כל דמה ישפוך אל יסוד

המזבח וכוונתם להביא שגם לדורות מצוה לשפוך ליסוד ולא מעכב ופסוק ונתת על קרנות המזבח שמביאין אח"כ היא בצוואות המילואים שמות כ"ט:

שם ואינן מעכבין לדורות וכו' כצ"ל:

שם וגבי מילואים נמי כתיב וכו'. לא נמצא כן בפסוק אלא והיה לך למנה דלמשה הי' כדכתיב בפ' צו למשה הי' למנה ומ"ש בפ' תצוה והיה לאהרן ולבניו קאי על חזה ושוק של שלמים לדורות כמ"ש רש"י שם ונ"ל דלאו דוקא נקטו והי' לאהרן ולבניו וכוונתם על פסוק והיה לך למנה: (שם) ת"י ד"ה סמיכה וכו' דהא לא שייך אהרן וכו'. נ"ל דר"ל דעיכובא דמילואים יליף לקמן מועשית לאהרן ולבניו ככה ולא שייך אלא על עשי' דשייך בה אהרן:

דף ה:

תוס' ד"ה להביא וכו' מפיק מיתה במחוסר בגדים וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אביי מפרש וכו' שהרי הן קודמין וכו' לא הבינותי דמה בכך שהן קודמין אכתי צריך לפרש אם הלביש תחלה אהרן ובניו המכנסים בבת אחת ואח"כ לאהרן הכתונת והמצנפת או הלביש קודם לאהרן המכנסים והכתונת והמצנפת ואח"כ לבניו וצ"ל דמשמע ליה דאין קפידא במכנסים אם ילבישם בבת אמת או בזא"ז רק שילבש לכל אחד קודם שאר בגדיו וממילא לבש אותם אחר שלבש לאהרן המצנפת כמ"ש רש"י (דף ו') ד"ה לא צריכא ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה בכתנת וכו' ומכנסים לא כתיבי וכו' נ"ל דר"ל דודאי לא הלביש המכנסים לכל אחד אלא קודם הכתונת שלו אלא לפי דלא הוי חד טעמא עם כתונת ומצנפת דהתם הטעם משום דבין בצוואה וכו' וטעם זה לא שייך במכנסים לכן לא נקט להו בהדי אינך:

דף ו.

ד"ה אמר לך וכו' וילפינן בג"ש וכו'. הלשון מגומגם קצת דהא דשל כה"ג הי' של כלאים א"צ ג"ש כיון דמפורש היא גבי עשיי' אלא ר"ל דילפינן גז"ש דאותו רוקם דכתיב בו דהוי של כלאים מיירי באותו רוקם דכתיב בצוואה דמיירי בשל כה"ג כנ"ל:

שם ת"י ד"ה מביתו וכו' דהא נמי אהרן וכו'. משמע להו השתא דהפרישה הי' למחנה שכינה ובעל קרי מותר במחנה לוי' וכשהי' המשכן מפורק אכתי הי' מחנה לויה ולפה"ק הפרישה הי' למחנה לויה ובעל קרי מותר שם ומ"ש וקשה וכו' קאי לשני הפירושים:

שם ומדקאמר תשבו וכו'. לכאורה אינו מובן דפשיטא דלשון תשבו שייך במחנה ישראל ג"כ ונ"ל דכוונתם דמדכתיב פתח אוהל מועד ילפינן שלא היה במחנה ישראל ומ"ש ומדקאמר תשבו ע"כ מחנה לויה הי' ר"ל ולא מחנה שכינה אע"פ שאין זה צורך

לקושייתם מ"מ ביארו ג"כ אגב דבריהם שלא היה במחנה שכינה ומ"ש וא"כ פירש מאשתו כיון שהי' עכ"פ במחנה לויה: (שם) הי' מפרקו ומעמידו מיד. השתא ס"ל דכשהי' המשכן מפורק בטל קדושת המקום לגמרי כמו שמסקו לקמן לכן הוצרכו לומר השתא בקושייתם שהי' מעמידו מיד כדי שיהא תמיד במחנה לוי' יומם ולילה כדכתיב בקרא ומ"ש אבל אם נפרש וכו' הוא תירוץ לקושייתם ור"ל דע"כ צריך לפרש כן:

דף ו:

תוס' ד"ה סיפא וכו' דמסיפא גופא פריך וכו'. עיין במהרש"א עד אלא דלא נחית הכא וכו' ר"ל דהמקשן לא הזכיר אלא מאי לאו לטבילתן והתרצן דלעיל אמר לא לטומאתן ניחא ליה לתרץ בחד מהנך ולא לבקש דרך אחר לשנויי למחנותם והא דלא קאמר התרצן דלעיל לא למחנותם דפשטא משמע לטומאתן לולי קושיא דהאי טומאת ז' כתיב בה וכו' לכן נקיט לי' כאן ושם אלא דכאן הוסיף לטבילתן להקשות למ"ד טבילתו בלילה ושם הוסיף למחנותם למ"ד דבעל קרי משתלח משתי מחנות. ומ"ש עוד מהרש"א דה"מ לשנויי התם לטבילתן לענ"ד בלא"ה לא רצה התם כיון שלא תקשה למ"ד טבילתו בלילה:

שם וכיון דדמי לטבילה וכו'. נ"ל דלפ"ז ה"ה כאן לא הי' יכול לשנויי למחנותם דא"כ ה"ה לטבילתן ותקשה לרב שימי:

שם ד"ה שמטמא וכו' בועל נדה יוכיח וכו'. כ' מהרש"א ק"ק וכו' ע"ש ולענ"ד נראה לתרץ דכיון דבאמת הי' יכול ללמוד מזב לטומאה חמורה לולי מיעוטא דהזב ולא הי' יכול להתחיל הק"ו מבועל נדה דהוי קשה אמאי לא נילף מזב לטומאה חמורה וע"כ צריך להתחיל מזב נקיט אח"כ בלשון יוכיח: (שם) ת"י ד"ה זב וזבה וכו' שיכול לטבול ליל שמיני אך וכו' כצ"ל: (שם) וההוא דנדה מיירי בזבה קטנה וכו'. וה"ה שהיו יכולין לומר דמיירי בליל שביעי אלא דהאמת קאמרו דמיירי התם בזבה קטנה משום דספירת לילה לאו ספירה היא וממילא ה"ה בזבה גדולה בליל שביעי: (שם) לא טובלת עד הלילה. וטעמא שאין טובלת ביום מפורש בנדה (דף ס"ז ע"ב) ומ"מ למדנו דמותרת לטבול בליל שמיני:

דף ז.

תוס' ד"ה פרים וכו' כלל דומיא דיחיד וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה בין בצבור וכו' ומה בין יחיד לצבור וכו'.. עמ"ש בעזה"י בחידושי פסחים (דף ע"ח ע"א) בתוס' ד"ה הא לא קשיא:

דף ז:

תוס' ד"ה אם עון וכו' ועוד קשה על פירש"י אמאי וכו' כצ"ל גם במהרש"א:

שם וכי אית כפרה וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה אלא תמיד וכו' וקשה לר"ת וכו'. משמע ליה דמש"ה הי' לובשו אפילו בשעת סעודה כדי שירצה דאי לאו כדי שירצה הי' אסור ללבשו אי נימא דבגדי כהונה לא נתנו ליהנות מהם:

שם ומ"מ שמעינן שפיר וכו'. ר"ל אע"ג דלא שייך לאוקמי אהיתר בכל שעה כיון דלא פשוט איסור בשאר בגדי כהונה מ"מ שפיר שמעינן גם היתר בכל שעה ולא אמרינן דלא אתי אלא שלא יסיח דעתו ממנו:

שם ולר"ש נמי וכו'. ר"ל אי נימא דשאר בגדי כהונה אסור ליהנות מהם לא אמרינן דתמיד אתי דמותר ליהנות ממנו ומנ"ל דתמיד מרצה אבל לא קשה להו מנ"ל שלא יסיחו דעתו לר"ש ואפילו לר"י אי בגדי כהונה אסור ליהנות מהם משום דלא נמצא בפירוש דס"ל כן ואי ס"ל צ"ל ג"כ דתרתי שמעינן מיניה ודו"ק:

דף ח.

ד"ה ותסברא וכו' הותרה בקבע זמן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ור' יוסי וכו' כדקתני הוא יתחטא בו ביום וכו' אמרת שוב שלישי וכו' אמרת שוב השביעי אם למד שביעי סמוך לשלישי וכו' כצ"ל נ"ל:

דף ח:

תוס' ד"ה תנן התם וכו' כאן במדה דקה וכו'. ר"ל ותרווייהו בנחתום חבר ולא ידעין וכו' ומסיק דר"י אמר כאן בעושה בטהרה. ומתניתין בנחתום שמוכר לחבר וכו' כצ"ל ותיבת חבר מיותר ור"ל דבדין הוא שא"צ הנחתום להפריש כלום דדוקא במוכר לע"ה צריך להפריש אבל מוכר לחבר א"צ להפריש ומתניתין במוכר לחבר וא"כ די שהחמירו שיפריש תרומת מעשר וחלה אבל לכל הפחות לא החמירו עליו כ"כ שיפריש גם מעשר שני כנ"ל לפרש דברי התוס' ועיין בר"ש פ"ב דדמאי מ"ד ובפירוש פני משה. על הירושלמי ודו"ק:

דף ט.

ובירושלמי דמאי פ"ה פריך וכו'. ר"ל על משנה ובריית דהתם דתני הלוקח מן הנחתום מפריש תרומת מעשר גם על החלה. דמפליג התם הכי ר"ל בפ"ק ה"ג.

שטרח להביא גבל שעושה בטהרה ר"ל ועדיף מגבלה במי פירות ומודו רבנן דאמרינן מסתמא ודאי תקון. א"נ איכא לשנויי כר"א ר"ל שאינו מחלק בין עושה בטהרה לעושה בטומאה. והנה דברי התוס' אלו הם דברי ר"ש רפ"ה דדמאי ולא הבינותי דמשמע כאן דלר' יוחנן בעושה בטהרה דוקא על החלה נאמן ובפ"ב ה"ד שהביאו התוס' לעיל משני ר'

יוחנן דבעושה בטהרה הנחתום מפריש ומשמע דסומכין עליו על כל הפת לענין תרומת מעשר וחלה ואפשר דבחלה סומכין עליו גם לענין מע"ש והא דתנן אין חייבין להפריש מע"ש היינו משאר העיסה ועיין בפי' פ"מ ברפ"ה שהקשה קו' אחרת ותירץ דבלא"ה לא קאי אוקימתא זו ואפשר לומר גם לענין קו' זו כן ואין להאריך:

בת"י ד"ה ולא אטרוחינהו וכו' מחולל אפילו לכתחלה בזה"ז וכו' כצ"ל: (שם) דלשנויא אחרינא דחי לה התם. ר"ל דבגיטין שם איכא שנויא אחרינא דלא מיירי בזה"ז אלא בעציץ שאינו נקוב ונוכל לומר דבזה"ז אה"נ דלא בעינן הערמה:

שם ד"ה ולא שמשו וכו'. ושמא לא האריכו ימים. ר"ל והם בכלל השלש מאות כהנים:

שם תוס' ד"ה ולא שמשו וכו' קרוב לג' מאות וכו' בגמרא איתא יותר מג' מאות ואפשר דחוץ משמעון הצדיק ויוחנן כ"ג וישמעאל בן פאבי לא היו אלא קרוב לג' מאות:

שם דעזרי' לא הי' בימי שלמה וכו', ולפ"ז צריך לגרוס י"ב כהנים כמ"ש בת"י או אפשר שצריך לחשוב ששה דורות קודם צדוק ואין זה אותו צדוק שהי' בימי שלמה ועיין בפי' ד"ה י"א ה' פסוק ל"ו:

דף ט:

רש"י ד"ה מהשתרע וכו' ריע אחד. תיבת אחד אין לו מקום בנוטריקון ונ"ל שהוא מיותר:

שם גמרא כארס בכעוס. פירש"י (דף ס"ב ע"ב) נחש כעוסה:

דף י:

ת"י ד"ה דלמא וכו' וי"ל דמ"מ וכו'. תירוצם אינו מובנת לי ובדוחק נ"ל לפרש דס"ל דדוקא מדבר שלא נגמרה מלאכתו על דבר שנגמרה מלאכתו תרומתו תרומה דתרווייהו לא מיחייבי מדאורייתא כמ"ש הרמב"ם פ"ד מה' מעשר הא"ב אבל מדבר שלא ראה פני הבית דפטור מדאורייתא אדבר שראה פני הבית דחייב מדאורייתא אין תרומתו תרומה ומ"ש דרך גגות וקרפיפות ר"ל כשהסוכה עומדת בחצר והחצר גופא קובע למעשר לכן כתבו שהביאו לחצר דרך גגות וקרפיפות ומשם לסוכה דרך הפתח [תיבות אז הביאה אינו מובן לי] דס"ד כל שיסברו שחייב מן התורה כיון שאסור אפילו באכילת עראי ויבא להפריש ממנו על אותן שהכניס לבית ורוצה לאכלו אכילת קבע ומ"ש שהכניס במוץ הוא לרבותא דאפילו אם הכניס במוץ יש מכשול שגם זה אסור באכילת קבע מדאורייתא וכ"ש אם יפריש על אותו שהכניס לבית בלא מוץ שיהי' יותר מכשול ודו"ק:

שם ד"ה ה"ג ב"ק וכו' מחייב כל ז' מדרבנן. לא הבינותי דהא זה כבר דחה בגמרא וכ"ת מדרבנן וכו' וגם א"צ כלל לתירוצם לומר מדרבנן לכן נ"ל דתיבת מדרבנן מיותר:

שם דאמאי לא פריך ליה רבא וכו'. ר"ל דרבא דמקשה אמאי פטרי רבנן ולא ניחא לי' לומר דתרי רבנן נינהו הו"ל לומר בהדיא:

שם אך בזה י"ל וכו'. ר"ל והוי אמרינן דברייתא דר"י מחייב בעירוב ובמזוזה ובמעשר לא מיירי בגווני דמתניתין אלא דמתניתין מיירי בשאר ימות השנה ולא מחייב במעשר ובברייתא מיירי בחג:

שם ויש ספרים וכו'. ר"ל ואסוכה קאי ובשאר ימות השנה וצ"ל נמי דברייתא לא קאי אמתניתין ולפי פירושים אלו צ"ל דהא דתנא בברייתא ר"י מחייב הוא לאו דוקא דהא בחג גם רבנן מודו ודו"ק:

שם ד"ה ור"י לטעמי' וכו' אלמא שכולן הם שוין וכו' ר"ל דלא נחלקו אלא כיצד יהי' קביעותו אבל כיון דהוי קבע לכל מר כדאית לי' תו אין חילוק ביניהם לשאר דברים כמו למ"ד דירת עראי כולהו שוין לשאר דברים: (שם) ד"ה ר"י סבר וכו' דלא נחלקה ירושלים לשבטים. הוא לאו דוקא ור"ל דמ"מ מקום מקדש לא נחלקה לשבטים כדלקמן (דף י"ב ע"א):

שם וי"ל וכו'. ר"ל וע"כ ס"ל דאי הוי בה דירה לא הוי שייך לפטרו משום דלא נתחלק לשבטים כיון דכל דירת העיר חייבין מיחלף בשאר דירות א"נ כמו ביהכ"נ שיש בה דירה לחזן אע"כ דפטר לי' מטעם דדירה בע"כ לאו שמה דירה ומשום שמא יאמרו מחייב לי' וע"ל (דף י"א ע"ב) ד"ה דתניא בה"כ ודו"ק:

שם ומוקי לה וכו'. נ"ל דר"ל דדירה גמורה לא הי' בהר הבית אלא הלשכה שהי' דירה בע"כ ופליגי אי שמה דירה אבל מטעם דלא נתחלקה לשבטים לא פטר לי' אע"ג דמקום המקדש לכ"ע לא נתחלקה ושאר לשכות שהי' בהם דירת עראי פשיטא דלא מיחייבי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה רבנן סברי גזרינן ור"י וכו' אע"כ אביי ורבא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דכוונת התוס' דדוקא לסברת המקשה דלעיל וכ"ת מדרבנן דלר"י אין חילוק בין סוכה ללשכת פרהדרין וכמ"ש התוס' לעיל ע"א ד"ה וכ"ת הוי שייך לומר לרבנן סברת התוס' שם דסוכה שאני דבקל יכול להיות שהוא יוצא ממנה ור"י לא ס"ל סברא זו לכן ס"ל דשוים הם ולא הוי סברת ר"י היפך מסברת חכמים אבל השתא לסברת אביי דלשכת פרהדרין קיל לר"י מלרבנן דבשאר ימות השנה רבנן מחייבי ור"י פוטר וגבי סוכה הוי להיפך דר"י מחייב וחכמים פוטרין אפילו בחג פשיטא לי' לרבא דלזה ודאי לא מועיל סברא זו שכתבו התוס' שם דמ"מ אמאי סברת ר"י היפך מדרבנן לכן הוכרח לומר דסוכה טעמא לחוד ולולב טעמא לחוד ודו"ק:

שם ונ"ל כל הסוגיא וכו'. לפירוש זה לא שייך כלל להקשות לאביי לא ר"י אדר"י ולא רבנן אדרבנן דשניהם שוין בין בלשכה ובין בסוכה לרבנן כל ז' חייב מדאורייתא ובשאר ימות השנה פטור ולר"י בתרווייהו בין בז' ובין בשאר ימות השנה חייב משום גזרה ולא יכולתי להבין מ"ש מהרש"א דאביי ורבא נמי מצי סברי דסוכה טפי פטור מלשכה משום דדירת עראי הוא ואי כוונתו אהא דמקשה רבא והא סוכת חג בחג קתני ולא הוי ניחא ליה לומר דסוכה קל מלשכה ולכן פטרי רבנן אפילו בז' לזה כתב דלעולם ס"ל סברא זו ומ"מ מקשה לאביי אמאי דקאמר דבז' לא פליגי א"כ ק' אמאי לא תירץ רבא כן ודו"ק:

דף יא.

רש"י ד"ה בארטבין שם האיש וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה ואקרא דכובי וכו'. נ"ל דצ"ל ואאקרא דכובי וכן הי' גירסתם בגמרא ור"ל דמקשה על אבולי דניבעי מזוזה משום דנכנסין דרך שם לאקרא דכובי וכפירש"י אבל יש ספרים דגרסי ואקרא דכובי ומשמע דמקשה על אקרא דכובי גופה אבל אין נ"ל דהחילוק בין הגירסאות היא בין גופה לגופי':

שם רש"י ד"ה ושהנשים ניאותות וכו' שהנשים רוחצות בהן כצ"ל. והס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע ובית הטבילה אע"פ שהוא בגמרא קודם ושהנשים ניאותות ואפשר שכוונת רש"י ללמדנו דושהנשים ניאותות לא קאי אבית הטבילה:

שם ת"י ד"ה לדידי נמי וכו' דכי דחי במתקשטות לא ס"ל. ר"ל דרב כהנא לא ס"ל לאוקמא הא דתנא סתמא ויש מחייבין במתקשטות וה"ה דלא ס"ל לאוקמא הא דתני סתמא פטורה ברוחצות:

שם ד"ה יכול שאני וכו' חייבין במזוזה מיירי בפתוחין לבית וקשה דמדתלי להו בבית שער ולא בבית משמע וכו' לגינה אבל קשה דא"כ וכו' כצ"ל:

שם אמאי פטורין ממזוזה וכו'. ר"ל הנך דאביי דלא היו כאכסדרא רומיתא אמאי פטורין אי הוי פתוחין לבית אע"כ דלא היו פתוחין לבית וא"כ מאי פריך לישני דברייתא מיירי בפתוחין לבית:

דף יא:

ד"ה יצאו אלו וכו' דאלו לרבנן חייבת וקשה אמאי וכו' ולקמן פרשתי דלא כר"י מיתוקמא כצ"ל ור"ל דלקמן (דף י"ב ע"א) הא בתי כנסיות כתבו דמ"ד לר' יהודה מפני שהן קודש לא ס"ל טעמא דדירה בע"כ לא שמיה דירה א"כ לפי מה דאמרן לעיל דטעמא דר"י משום דירה בע"כ לא אתיא הך ברייתא כר"י א"נ ר"ל דאוקימתא דדירה בע"כ לא שמה דירה לא מיתוקמא כר"י ודו"ק:

שם ד"ה הכל מודים וכו' לטלטל בתוכו ומשמע דהיינו וכו' ה"ק ובעינן הנחה ע"ג מקום דע"ד ודלא כרב חסדא וכו' י"ל שסתם חורי וכו' כצ"ל: (שם) והא דקאמר התם וכו'. ר"ל אין פירושו דלית בהו ד' ולא הוי רה"י דהא מ"מ הוי רה"י כיון דמפולשין לרה"י והוי חורי רה"י אלא דבעינן הנחה ע"ג מקום ד':

שם דלא בעי התם וכו'. ר"ל (בדף ז' ע"א) נעץ קנה ברה"י וכו' ועיין בה"ה פי"ד הי"ז:

שם וא"ת לוקי הך משנה וכו'. לפי מה שתירצו לעיל מדקתני סיפא וכו' נתיישבה גם קו' זו וכן בתוס' כאן ובשבת (דף ז' ע"ב) ד"ה והלכה ונחה תירצו גם קושיא זו בתירוץ זה וכאן באו לומר דקו' זו בלא"ה אפשר לתרץ:

שם ד"ה דתניא בה"כ וכו' מנעים למזוזה וכו'. לכאורה הול"ל ממזוזה לנעים ונ"ל דנקטו בלשון זה משום קושייתם שהקשו ממ"ש לעיל (דף י' ע"ב) ד"ה ור"י סבר דאע"ג דאין מטמא בנגעים לא פטור ממזוזה ה"ה כאן אפילו הברייתא דס"ל שאינה מטמאה בנגעים יכול לסבור שחייב במזוזה ועמ"ש שם בעזה"י:

שם תוס' ד"ה שאין בו וכו' גבי אביי ורבא וכו' א"ל רבא לאביי וכו'.
הוגה בגליון רבה אכן בגמרא שם איתא רבנן ואביי וכו' א"ל רבנן לאביי ונ"ל דכצ"ל גם כאן. ועיין במהרש"א עד י"ל דהתם כצ"ל:

דף יב.

ד"ה במאי וכו' וכ"ש בתי כנסיות וכו' ואע"ג דבדבור דלעיל כתבו דירושלים לא קדישא כב"כ היינו שיש כמה דברים שבתי כנסיות קדושים יותר מירושלים אבל לאכילת קדשים קלים ומע"ש ירושלים קדוש יותר וזיל הכא קא מדחי ליה וזיל הכא קא מדחי לי':

שם רש"י ד"ה אלא מקום מקדש בלבד וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה הא ב"כ וכו' וא"ת כל זמן דקיימינן וכו' ר"ל לאפוקי ממה דמשני מקום מקודש דכל בתי כנסיות אינם מטמאין בנגעים משום דהפקר הם ממילא ה"ה בית המקדש:

שם ולכן ממעט ירושלים. ר"ל דירושלים אינו בכלל שהם קודש ומטמא בנגעים:

שם אבל אין נראה לומר כן דאי משום וכו' כצ"ל:

דף יב:

תוס' ד"ה אלא לאו וכו' א"כ לימא דהא א"ב וכו'. לכאורה לפי אוקימתא זו דמיירי ביה"כ א"כ אין מניחין תפילין ולא ציץ בעת שמשמש בד' בגדים והי' יכול ללבוש מגבעות רחבה וקושייתם לא שייכא אלא לאוקימתא לא לעולם בשאר ימות השנה אלא דלא מסתבר

להו לומר שהיה שנוי בכה"ג במצנפת בין יוה"כ לשאר ימות השנה וגם בקרא כתיב מצנפת גם ביוה"כ ולא מגבעות לכן הקשו על המוקדם בגמרא:

שם):

רש"י ד"ה אינו ראוי וכו' ככהן הדיוט. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע ושייך (לדף י"ג) (שם) תוס' ד"ה כ"ג וכו' ותימה וכו'. ר"ל דהא ודאי דטעמא בקודש אינו מועיל דנימא דעי"ז יהא ראוי להיות כ"ג מדאורייתא דאם לא יהי' לא כ"ג ולא כ"ה ג"כ אין איסור משום מעלין בקודש דאין חיוב להעלותו דוקא אלא שלא יורידוהו וע"כ דבלאו האי טעמא הוא כ"ג מדאורייתא וא"כ למה צריך טעם דמעלין בקודש שלא יהי', כ"ה הא אסור לו לשמש בבגדי כ"ה:

שם ת"י ד"ה שני וכו' עבודתו משל מי. ר"ל הפר והאיל:

פר ואיל של וכו' כצ"ל:

משלי יהו קריבין. דברים אלו עד לאו אהא כ"ג ליתא בירושלמי לפנינו ונ"ל פירושו שבקש מהמלך שיהו משלו יהי' גם אח"כ כ"ג:

ואם משל כהן שעבר. ר"ל להכ"ג קרא כהן שעבר כיון שעבר ולא עבד היום א"כ לא יהי' אח"כ כ"ג. משמע דכיון דקיי"ל דראשון חוזר לעבודתו והשני אינו כ"ג אח"כ יש לו לפר ואיל [כצ"ל] להיות קרבין משל כהן שעבר ר"ל משל הכ"ג:

שם מיהו אומר רבינו וכו' משלו או משל כ"ג וכו' כצ"ל. ור"ל וכיון דקרבו משלו רצה להיות אח"כ כ"ג בקביעות וע"ז השיב לו דאע"פ שקרבו משלו לא יהי' אח"כ כ"ג וא"כ משלו קריבין:

שם ואמאי נקט שעבר וכו'. ר"ל דמשמע דכהן המשמש מביאו ולא כהן שעבר ולפי' ריב"א צריך לפרש דכהן המשמש היינו כ"ג וכהן שעבר היינו זה שנתמנה תחתיו אמאי קרא לי' שעבר הא עדיין לא עבר אלא יעבור אחר יו"כ אלא משמע דכהן המשמש היינו השני שנתמנה ומשמש תחתיו ושעבר היינו הראשון שעבר היום ולא שימש:

שם איתא בכל זמן אפילו וכו' כצ"ל. ור"ל דלעולם כהן שעבר היינו השני והא דקרי ליה שעבר לומר דאפילו אחר יו"כ שכבר חזר ראשון לעבודתו והשני עבר אין ביניהם אלא דברים אלו דאי הוי נקט שיעבר ה"א דדוקא כ"ז שלא חזר ראשון עדיין לעבודתו אין ביניהם אלא דברים אלו אבל שחזר ראשון לעבודתו והשני עבר יש חילוק הרבה ביניהם:

שם וכפי' ריב"א משמע וכו' כצ"ל נ"ל. ור"ל מדקתני זה וזה שוים בעבודת יוה"כ משמע דאפילו בזמן שכהן שעבר עושה עבודת יוה"כ אפ"ה הפר הוא של כהן המשמש והתם פשיטא להו דכהן המשמש היינו הראשון ושעבר הוא השני דהא נקט שם גם עשירית

האיפה שמקריב בכל יום גם אחר יו"כ ואחר יו"כ פשיטא דהשני נקרא שעבר דהא ראשון חוזר לעבודתו:

שם כשרות הן בו כמו בכהן וכו'. ור"ל דהתם מיירי ביו"כ אחר שהכ"ג טהור ועובד העבודה ואפ"ה אם עבד גם השעבר מקצת עבודות כשרות ואז פשיטא דהפר הוא של הראשון:

דף יג.

ד"ה הלכה וכו' דאפילו מכשירי מילה דאיכא וכו' כצ"ל:

שם א"י לתרץ כלום. ר"ל ולא משום שהוא הלכתא למשיחא לא השיב אלא שלא ידע להשיב:

שם תוס' ד"ה הלכה וכו' וי"ל דאיכא נ"מ וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דנ"מ דאע"ג דנוהגין כבוד בשני מ"מ אין נוהגין בו כמו בפרנס ראשון אבל לר"מ דשני הוי כ"ג גמור נוהגין בשני כמו בראשון וכן בר"ג וראב"ע דרש ר"ג תלתא שבתא וראב"ע שבת אחת ולר"מ צריך לחלק דדוקא לדרוש ממש שייך אתי לקנאויי אבל כ"ג ופרנס ע"כ א"א אלא אחד והראשון חוזר לעבודתו במה שנוהגין כבוד בשני כמו בראשון לא שייך אתי לקנאויי ומ"ש מהרש"א מתוס' פרק ד' מיתות לא ידעתי משמעות שם דשם לא כתבו אלא דנ"מ לפרנס שעבר מחמת אונס ויכולין לפרש כמ"ש:

שם אלא מעתה כל שחיטת קדשים וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה מיתה וכו' ודלמא אדמיבם חד וכו' וי"ל דלמיתה דזמן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה למיתה וכו' הא ר"מ דחייש למיתה הא וכו' בכפרה מיהו למאי וכו' כצ"ל נ"ל וע"ש בגמרא:

שם ד"ה דעבדינן וכו' דמתקינן לו כהן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ע"מ שלא תמותי וכו' מאותה שעה. ר"ל מתחלת יוה"כ עד שתמות: (שם) תוס' ד"ה דמגרש וכו' כלומר היכי בעיא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ע"מ שתמות וכו'. עיין במהרש"א עד ולשני' לא אמר כלום ר"ל שלא נתן לה גט כלל:

דף יג:

ד"ה אלא וכו' דלמא לא עיילא וכו' כצ"ל נ"ל, ועיין במהרש"א עד דקא בעי למימת ולהקדים וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה כי חזי וכו' דהתם קיימתה לתנאה וכו'. ר"ל כיון שהיא קיימת יש להגט על מי לחול משא"כ כשהיא מתה אין להגט על מי לחול ודו"ק ועיין בריטב"א:

דף יד.

ד"ה אטרודי וכו' בעינן וצ"ל לדבריו דהכי פריך וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה שאינו עובד וכו' [ונדפס בסוף ע"ב לעיל] ולא הוי מצי לשנויי וכו'. נ"ל דר"ל דלא הוי מצי לשנויי דכל היום אאינו אוכל קאי אבל בלילה אוכל ות"ק סבר בלילה נמי לא אוכל דבין אם נפרש איום מיתה הא ס"ל לר"י דאנינות לילה דיום מיתה דאורייתא ובין אם נפרש איום קבורה וס"ל לת"ק דאינו אוכל מדרבנן הא ר"י נמי ס"ל דאנינות לילה דיום קבורה אסור מדרבנן ולא ידעתי אמאי פירש מהרש"א דאי קאי איום קבורה קאמר ר"י דאוכל מדאורייתא ולא קשה אלא אליבא דת"ק ע"ש: (שם) רש"י ד"ה כדתנן נתכוין וכו' דלא נתכוין לו וכו' נ"ל דר"ל דהאדם הזה בעצמו הוא הצריך הזיה ואפ"ה אינו יוצא בהזיה זו כיון דלא נתכוין לו אלא דלא נפסל מה שיש באזוב כיון שהזה על דבר המקבל טומאה ומה שנדפס תיבת לו בין חצאי עיגול הוא טעות וגם במהרש"א חסר תיבת לו: (שם) תוס' ד"ה למזה וכו' א"נ י"ל וכו'. לא ידעתי היאך לפרש לפ"ז הא דאמר לעיל ק"ו אם על הטמא טהור וכו' הא גם הטמא צריך טבילה והערב שמש ושפיר אמר ר"ע גם בטהור כן וצ"ל דודאי בזה צריכין לפרש כתירוץ ראשון ולא הוסיפו בתירוץ ב' אלא לומר דבאמת נוכל לומר במזין עליו שטהור גמור:

שם ת"י ד"ה דאי ר"ע וכו' כל שבעה ומשום הכי וכו' היכי אתיא דלא כר"ע כצ"ל:

שם ד"ה רש"י גריס וכו' יכול אפילו קרשו וכו' כצ"ל:

שם לפי שהאדם טמא וכו'. ר"ל כיון שבשעה שהגביה האזוב היה כוונתו על הבהמה נטמא אז במשא משא"כ לפירש"י דבשעה שהגביה האזוב היה כוונתו על האדם לא שייך לומר שנטמא כמ"ש התוס' לעיל והוכרח לומר שנפסל במלאכה:

שם דאפילו אחר לא ישנה. ר"ל אפילו רוצה אדם אחר להזות באזוב זה לא ישנה שנפסלו המים:

שם ד"ה ומאי מזה נושא. נ"ל דצ"ל נוגע:

שם ד"ה ועוד מזה וכו' אין להעמיד כזה בנוגע ור"ל דא"ל דומזה קאי אנוגע ללמוד דנוגע בעי שיעור הזיה:

שם לא מוקמינן מזה בנוגע משום דליכא כיבוס בגדים בנוגע וכו' ולנושא כאוכל וכו' דלמא בעי נוגע שיעור וכו' העמידו בנוגע שהנושא הוא בכלל מזה ולא נוגע אבל וכו' והוי מוקמינן בנוגע כיון וכו': (שם) ואומר ר' וכו'. נ"ל דר"ל דאי הוי פריך מקרא דלא כתיב כיבוס בגדים בנוגע היינו אומרים אדרבה נימא דמזה היינו נוגע ונילף דבעינן שיעור

וגם טעון כיבוס בגדים אלא דפשיטא לי' להש"ס דלא טעין כיבוס בגדים וע"כ מזה לאו היינו נוגע:

שם דלמא בעי נוגע שיעור. ר"ל אע"פ שאינו טעין כיבוס בגדים כמו נוגע בנבלה:

שם שהנושא הוא בכלל מזה. ר"ל דכל מזה ע"כ הוא נושא אבל אין מוכרח שיגע משא"כ אוכל אין הכרח שישא כמו שאין הכרח שיגע כגון שתחב לו חברו לבית הבליעה:

שם אך תימה וכו'. נ"ל דר"ל ומזה נילף דקאי דוקא אנושא ודו"ק: (שם) והוי מוקמינן ליה בנושא. ר"ל אבל נוגע לא הוי ידעינן כלל: (שם) ומעתה אצטריך להעמיד בנוגע. ר"ל אי הוי כתיב נוגע ונושא ובאוכל לא הוי כתיב כיבוס בגדים הי' מוכרח לאוקמי שיעור אכילה לנוגע אע"פ שהוא היפך הסברא. כנ"ל פירוש דבריהם ומ"מ לא ביארו מהיכן פשיטא לי' להמשנה גופא דנוגע במי חטאת לא צריך שיעור ולא כיבוס בגדים ודו"ק:

דף יד:

ד"ה אביי אמר. צ"ל אמר אביי:

שם תוס' ד"ה אמר אביי וכו' והא דלא קתני וכו'. כ' מהרש"א ובתמיד לא קשיא להו וכו'. ר"ל דהוי ניחא להו לעיל בקושייתם לומר דמתניתין דתמיד בחמש נרות ולא הוי קשה לן דא"כ אמאי לא תנא נמי הטבה דבתר הקטרתו:

שם ד"ה ההוא וכו' דפליג אמתניתין דיומא וכו'. ר"ל וכיון דפליג אמתניתין דיומא נמי דפליג נמי בדישון מזבח הפנימי כמו ר"ש איש המצפה בתמיד דלא שמעינן לי' דפליג אסדר קטורת ונרות אפ"ה אמרינן דפליג נמי בהא ואהא תירצו לבסוף דדוקא ר"ש איש המצפה דתני בי' משנה בתמיד אמרינן דפליג אכל סדר התמיד:

דף טו.

ד"ה אימא סיפא וכו' וי"ל וכו'. כ' מהרש"א וצ"ל דר"פ לא קים לי' דבעי הפסקה בנרות ור"ל כיון דדם התמיד קודם לדישון מזבח הפנימי שהוא קודם לחמש נרות וקטורת לאחר שתי נרות א"כ אין לנו במה להפסיק ולענ"ד אפשר לומר דר"פ ס"ל דדם התמיד ודישון מזבח הפנימי לאחר חמש נרות הם וגם ההוא דמי שוחט וכו' בהטבת שתי נרות מיירי:

שם ד"ה אוריי וכו' וה"פ וכו'. ר"ל דפי' אוריי בעלמא דקא מורי היינו דקא מורי מה שעשה הכ"ג ולכן לא תנא הטבת ה' נרות שלא עשה הכ"ג כמ"ש לעיל ע"ב ד"ה אמר אביי:

שם ת"י ד"ה כמנגדנא וכו' בין אחת לשבע שכאן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הזה וכו' הי' בספר ר"ח וכו' כצ"ל:

דף טו:

רש"י ד"ה ברישא וכו' כפתח כניסת הבית כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה ניתיב דרומית וכו' פגע בקרן דרומית מזרחית וכו'. הנה לפי סברת המקשה הזה שהקשה ניתיב דרומית מזרחית צריך ליתן גם צפונית מערבית נמצא כי קאי בצפון פגע ברישא בצפונית מערבית ואח"כ בדרומית מזרחית אלא התוספות קאי השתא לפי המקשה הזה שלא הקשה דניתיב ברישא בהך דלצד מערב וניחא ליה שצריך להתחיל בצד מזרח לכן כתבו דבהנך דמזרח פגע בקרן דרומית מזרחית. והנה מלשון התוס' שהתחילו דומיא דחטאת וכו' משמע דקושיות אלו לא קאי אלא לר"ש איש המצפה וכ"מ יותר בדבור שאח"ז שכתבו דכיון דבעיא מעשה חטאת וכו' ואח"כ כתבו ס"ל לר"ש איש המצפה וכו' וכ"מ מלשון הגמרא שהרי עד השתא לר"ש איש המצפה איירינן ואח"כ וממאי דבעולה וכו' לר"ש איש המצפה קאי וצריך טעם אמאי לא הקשה קושיות אלו לכ"ע אמאי דוקא מזרחית צפונית ואח"כ מערבית דרומית ולא יתורץ למ"ד דצפון הוא דוקא כנגד המזבח הא פגע ברישא בקרן מערבית דרומית ואפשר דלת"ק כיון שאין טעם לומר דעדיף ליתן דרומית מזרחית או מערבית דרומית ברישא ניחא לי' כמ"ש רש"י ד"ה ברישא כיון שבחטאת שניתנה וכו' ומה שלא נתן בקרן דרומית מזרחית משום דלא הוה לי' יסוד אבל לר"ש איש המצפה משמע לי' להמקשה דבתמיד כיון דבעינן דומיא דחטאת לא משגחינן ביסוד וגם מוטב ליתן מערבית דרומית ברישא דהוי כמעשה חטאת ולא מזרחית צפונית דלא הוי אלא כיון שבחטאת וכו' ה"נ בכל הדמים כנלענ"ד:

שם ת"י ד"ה הממונה וכו'. והכי נמי דתמיד. נ"ל שהוא מיותר: (שם) רש"י ד"ה שתים בקודש וכו' שבית המוקד וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ת"י ד"ה מבדילין וכו' בעזרת ישראל ומיהו וכו' כצ"ל. ולפנינו בגמרא לא נזכר ראשי פספסין בין עזרת ישראל לעזרת כהנים והוא במשנה פ"ב דמדות מ"ו ואולי הי' בגירסתם כאן בגמרא משנה זו:

דף טז.

תוס' ד"ה הא מני וכו' המדקדק יבין וכו'. ר"ל שגובה הכבש הי' ט' אמות כגובה המזבח ואורך הכבש ל"ב אמות בקרקע כדאיתא במשנה פ"ג דמדות מ"ג נמצא דכשירד ט' אמות הי' ארכו מצפון לדרום ל"ב אמות וכשירד רביעית גבהו שהוא ב' אמות ורביע הי' ארכן מצפון לדרום שמונה אמות והוא יותר מחצי הדרומי של רוחב הפתח שלא הי' המזבח עומד כנגדו שלא הי' אלא ה' אמות וכנגד חצי הצפוני עמד המזבח:

שם ת"י ד"ה מאן חנא וכו' מפי רבותיו קשה היכי מוכח דמדות ראב"י הוא מדלא אתיא כר"י ומה הוכחה וכו' כצ"ל נ"ל ודוקא לפי' רבותיו קשה להו דלפירש"י לא אמר רב אדא בר אהבה אלא דמתניתין דתמיד ר"י הוא אבל מתניתין דמדות יהי' מי שיהי' וכמ"ש רש"י דל"ג ראב"י הוא אלא לאו ר"י הוא אבל לפי' רבותיו דר"א ב"א בא למצא תנא דמתניתין דמדות כוותי' ממילא כשדחה דא"א לאוקמא כר"י צריך לפרש אלא מאן וכיון שלא הביא תנא אחר ע"כ דגרסינן ש"מ ראב"י הוא כאוקימתא קמייתא ולכן קשה להו שפיר ודו"ק. ועיין בתוס' סד"ה רובא:

שם רש"י ד"ה כל היקף וכו' במזרחו. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור חדש היכל וכו':

שם תוס' ד"ה מן השלחנות וכו' מדיחין אותם ג"פ במעוטה על שלחנות וכו' כצ"ל:

שם ד"ה רובא וכו' למה לא פי' וכו'. עיין במהרש"א עד ה' אמות וחצי וכו'. ר"ל דגובה קרקע עזרה למעלה מקרקע הר הבית י"ג אמות וחצי כמ"ש רש"י ואמה עד כניסת היסוד נשאר גובה הפתח ה' אמות וחצי:

דף יז.

רש"י ד"ה אלא לאו וכו' בדרום קאי וכלה כנגד וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ומר קחשיב וכו' אמאי לא משני וכו' וההוא דמדות נמי וכו'. ר"ל ונצטרך לומר שהי' שם שש לשכות לשכת החותמות היתה במקצוע מערבית דרומית ממש ולשכת בית המוקד במקצוע דרומית מזרחית ממש ולשכה שגנזו אבני מזבח במקצוע מזרחית צפונית ממש ולשכה שיורדין לבית הטבילה בצפונית מערבית ממש ולשכת טלאים במערב ואקצויי מקציא ולשכת לחם הפנים במזרח ואקצויי מקציא ותנא דתמיד אתי מדרום וחשיב לשכת הטלאים במערבית צפונית ולשכת לחם הפנים במזרחית צפונית ולא חשיב לשכת שגנזו אבני מזבח ולא לשכה שיורדין לבית הטבילה וחשיב ממערב לדרום ומדרום למזרח דרך ימין ותנא דמדות אתי מצפון וחשיב לשכת הטלאים במערבית דרומית ולשכת לחם הפנים במזרחית דרומית ולא חשיב לשכת בית המוקד ולשכת החותמת וחשיב ג"כ ממערב לדרום וכו' וצריך להוסיף על ציור הא' לשכה שגנזו במקצוע מזרחית צפונית ממש ולשכה שיורדין במקצוע צפונית מערבית ממש:

שם ובההוא דמדות כי חשבת דרך ימין וכו'. לא ידעתי אמאי כתבו כי חשבת דרך ימין דהא בההוא דמדות מפורש מזרחית צפונית בה גנזו וכו' צפונית מערבית בה יורדין וכו' וגם מפורש בה דחשיב דרך ימין אלא דוקא בההוא דתמיד משנינן דחשיב דרך שמאל:

שם ההוא דלחם הפנים כזה. נ"ל דהציור צ"ל וציור הג' צ"ל כזה():

דף יז:

ד"ה והאמר מר וכו'. הציור הראשון הוא מיותר עיין במהרש"א:

שם ובתוך העזרה הי' אחת במקצוע וכו'. נ"ל דצ"ל מערבית דרומית של עזרה ואחת במקצוע דרומית מזרחית ולשכת לחם הפנים ולשכת טלאים הי' אחת במקצוע צפונית מזרחית וכו' ודו"ק:

דף יח.

ת"י ד"ה מרתא וכו' מ"מ היו בעלי תורה וכו'. לכאורה אין ראי' מכאן דאפשר לומר שלא היו טובים ממנו אלא כיון שהוצרכה ליתן מעות ע"כ דבלא מעות היו ממנין אחר גרוע ממנו ודוחק לומר שהיו שנים שוים דא"כ מנלן באמת שהיו מעמידין שאינם מהוגנים אע"כ שידעו בני הגמרא שלא היו שנים שוין א"כ אפשר היו יודעים שהוא הי' הגדול ולא הי' כמותו מיהו ביבמות (דף ס"א ע"א) דאמר מינהו אין נתמנה לא ופירש"י דאחיו הכהנים והסנהדרין לא מינוהו ע"כ שהיו חשובין ממנו אכן הב"ח בחו"מ סי' ח' ס"א כ' דכשנתן מעות אפילו גדול משאר גדולים בחכמה ובמנין אסור לעמוד מפניו ומפרש כן דעת הרמב"ם והביא ראי' מההוא דיבמות ונ"ל שהוא מפרש מ"ש נתמנה לא היינו לפי שנתן מעות אבל בלא נתינת מעות הי' ראוי להתמנות ע"ש ודו"ק ואין כאן מקום להאריך בזה:

שם ד"ה אין מאכילין וכו'. ולא ידעתי אמאי לא חשיב בזב אתרוג וצ"ע:

דף יח:

ד"ה ואב"א וכו' אלא מיחדי וכו' נ"ל דאין כוונתם שהיו מתייחדים עמהם דהא פנויה היתה ואסורים ביחוד אלא ר"ל שהיו מייחדים אותם כשירצו לישא אותם ישאו אותם וכשהיו רוצין לבא עליהם היו מקדשין אותם וכונסין אותם וס"ל דבזה לא שייך חימוד וכמ"ש הט"ז סי' קצ"ב ס"ק א' כשהיתה עמו במטה והת"י ס"ל יותר דאפילו כונסין ובאין עליהם מיד לא שייך חימוד וע"ש בדמ"ר ודו"ק:

שם ולפי דבריו משמע וכו'. נ"ל דר"ל דלפי דבריו שלא היו מודיעין להם שרק לייחודי בעלמא ואפ"ה רי להו ליומא משמע דאפילו אי הוי מתעכבין עד אחר ז' נקיים והיו באין עליהן לא היו מוליכין אותן לביתם וצ"ל לקושיא קמייתא כתירוץ הגמרא לעיל וכאן בא לתרץ קושיא בתרייתא שבאמת היו אסורים לבא עליהן ואפ"ה היו מותרין בייחוד שלא חששו בדרבנן שמא יבא עלי' א"כ קשה דכיון דבאמת אסורין מדרבנן לבא עליהן ליכא פת בסלו ודו"ק:

דף יט.

ד"ה לשכת הפרוים וכו' היינו לשכת המלח וכו'. ר"ל דמפורש שם שהיו מולחין שם עורות קדשים וצ"ל הא דלא חשיב שם לשכת המלח דהכא דבצרכי סעודה לא מיירי:

שם ד"ה בצפון וכו' וכן מוכחא סוגיא דבסמוך וכו'. נ"ל דכוונתם דלגירסא דגרסי שבצפון לשכת המלח וכו' שבדרום לשכת העץ וכו' ע"כ דיליף מכאן שהי' לו לשכה בדרום וממשנה דז' שערים יליף שהי' לו לשכה בצפון [ונ"ל דהיינו מדתנן ושם הכהנים שומרים משמע שהי' גם לכ"ג לשכה שם] ולפ"ז נצטרך לומר דהא דתניא ובצד לשכתו הי' ר"ל דבית הפרוה הי' בצד לשכה זו שבצפון דלא משמע להו לפרש דשער המים הי' בצד לשכת העץ דלעיל דכיון דבמשנה דלעיל חשיב בית טבילה שעל גג בית הפרוה אלו הי' עוד בית טבילה סמוך ללשכת העץ דחשיב הי' לו לחשוב גם בית טבילה זו אלא משמע שלא הי' בית טבילה סמוך ללשכת העץ אלא סמוך ללשכתו השני' ולא תנן לה במשנה דז' שערים דלא חשיב אלא שערים ולא בית טבילות ואי לשכה זו בצפון היתה ע"כ שער המים לא הי' בצדה אלא בית הפרוה לזה כתבו. דסוגיא דבסמוך מוכחא דשער המים שהי' טובל שם בכל יום היתה סמוך ללשכתו ודו"ק:

דף יט:

תוס' ד"ה מי איכא וכו' ול"נ וכו'. וצ"ל דמשנה דהכא ואתה שליחנו משמע לכאורה שליחנו לחוד ולכן מקשה לר"ה ברי' דר"י:

שם):

לא בעינא דלקרביה כהן שבאותו וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה שחשדוהו וכו' על מחתת האש וכו' ובד"ה ולא בתפלה וכו' וקולה לא ישמע כצ"ל:

שם ד"ה ירמוז וכו' שזה נופל על העינים וזה נופל על האצבעות ודלג וזה נופל על השפתים וגם בפסוק שהביא נזכר קריצה בעינים וצ"ל דבעינים נופל גם לשון קריצה אבל בשפתים לא נופל לשון רמיזה לכן בברייתא שרצה להזכיר לשון מיוחד בכל א' הזכיר קריצה בשפתים וממילא שייך טפי בעינים לשון רמיזה אבל רש"י לא כתב וזה נופל על השפתים דהוי משמע דלשון קריצה נופל דוקא על השפתים ולא על העינים כנ"ל:

שם ת"י ד"ה כמו רגל וכו' והכתיב וכל אדם וכו' ובד"ה ודברת בם וכו' מפני הכבוד כצ"ל:

שם ד"ה צרדא וכו' צרתא דדא שהוא אגודל. נ"ל דר"ל שהאמה הוא צרה של האצבע לגבי אגודל כי האצבע הוא סמוכה לאגודל והאמה עומדת אצלה ונעשה צרה לה שרוצה להיות סמוכה לאגודל כמותה ודו"ק:

דף כ.

תוס' ד"ה אהיכא וכו' ולכך תנן יחזיר וכו' ר"ל דהא לרב ע"כ מדאורייתא אין קצבה וכמ"ש התוס' אח"כ וע"כ דכל הלילה והרים משמע כל הלילה ממש וא"כ לכאורה כל הלילה אסור להחזיר לזה כתבו דאם רוצה להניחן במקום המערכה עדיין מצותן עליהן והיינו דילפינן הלילה והקטיר ולכך שפיר תנן יחזיר קודם חצות דלא מסרן הכתוב אלא לחכמים כמ"ש התוס' אח"כ וכל דברים אלו שהוסיף מהרש"א בשם ת"י באמת מבוארים בתוס' שלפנינו דמ"ש ולא שיעשה מהם הרמה הוא בדבור שאח"ז ומ"ש שאם ירצה וכו' הוא מבואר אח"ז כאן בתוס' שכ' ומדאורייתא וכו' ולא ידעתי אמאי הוסיפו מהרש"א: (שם) שנראה להם להקריב. ר"ל להקריב פנות המערכה קרוב לתחלת הלילה ויותר נ"ל שצ"ל להקדים:

שם כפשטי' אתרומת הדשן וכו'. נ"ל דר"ל והא דחצות עושה עיכול באברים ילפינן מחלקהו כרב ובאמת לא שייך בזה להקדים וכן מ"ש לקמן אלא אר"י תה"ד מקרא דעד בוקר נפקא ג"כ פירושו כן והיינו כפי' קמא של רש"י שהביאו לקמן ע"ב ד"ה אלא אר"י ומ"ש אח"כ א"נ י"ל הוא כפי' ב' של רש"י שם ודשן מעוכל שראוי להרמה פשיטא דלא יחזיר ודו"ק:

שם ד"ה איברים וכו' וי"ל דדומיא דפסולין וכו' ואפילו קודם חצות וכו'. הלשון דחוק דהא שפיר יש פרש דכשפקעו מע"ג המזבח לא יחזיר ואפילו קודם חצות הא ע"ג המזבח פעמים יחזיר והיינו קודם חצות ונ"ל דכוונתם שגם באברים נוכל לדייק הא ע"ג המזבח יחזיר והיינו אפילו אחר תה"ד ה"ה גחלת אכן בתוס' מעילה שם הכניסו זה בקושיא ודייקו דמיירי קו דם חצות וגם תירוץ השני דכאן הכניסו שם בקושיא ע"ש:

שם שהי' חותה מן המעוכלות הפנימית וכו'. לכאורה אינו דהתם מיירי בתרומת הדשן אבל הנותר שמעלין לתפוח לא שמענו וצ"ל דמשמע להו דממה שהיו תורמין היו מעלין המותר לתפוח:

דף כ:

ד"ה אלא אר"י כו' וחציו להרמה ר"ל דמחצות ואילך ראויין להרמה. ומ"ש אח"כ וגבי הרמה ר"ל דבדשן גמור מותר להרים אפילו קודם חצות: (שם) ת"י ד"ה משום וכו' הי' יכול לצאת וכו', לכאורה אינו מובן דכ"ש אלו לא הי' יכול לצאת חוץ לעזרה א"כ לא הי' צריך לקדש פעם אחרת לעבודה כדלקמן (דף כ"ב ע"א) וברש"י שם ד"ה למחר ולא הי' אלא קידוש אחד וצ"ל דלא נראה להם לומר שלא הי' מקדש קודם שחיטת התמיד דבמשנה (דף כ"ח ע"א ודף ל"א ע"ב) משמע שקודם שחיטת התמיד קידש ידיו ורגליו

לכן כתבו דמ"מ גם קודם תה"ד הי' מקדש ולא חשיב לה משום שהי' בלילה ומה שהוצרך לקדש פעם שנית קודם שחיטת התמיד משום שהי' יוצא חוץ לעזרה:

שם ד"ה והי' קולו וכו' ואין נראה לרבי וכו'. מדבריהם נראה שלא היו גורסים מה שהוא לפנינו בגמרא דאמר מר וכו' ואמר רבה בר בר חנא וכו' אלא כ"ג משובח ממנו דהכא איכא חולשא וכו':

שם דההוא דלקמן בשער ההיכל וההוא דתמיד בשער עזרה וכו' כצ"ל.

דלקמן מפורש דמיירי בציר דלתות היכל לזה כתבו דבתמיד ג"כ בהיכל מיירי ואע"ג דלקמן תני ציר ובתמיד קול אין לחלק בזה:

דף כא.

ד"ה ולא אירע וכו' דוקא קאמר. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד דתניא וכו' וצ"ל מוכח הכא וכו' ור"ל דלפנינו נמנו ב' דברים אלו במשנה שם וע"ז כתבו דמכאן מוכח דלא גרסינן להו במשנה ועיין בתוס' יו"ט שם ד"ה ולא כבו:

שם ד"ה שברי וכו' פרק דם חטאת מוכיח וכו' כצ"ל:

דף כב.

תוס' ד"ה שאני מיגנא וכו' כיון דכשרה ביום וחביבא להו וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי לפירושו אמאי כתבו התוס' וחביבא להו הא לאיכא דאמרי לאו בחביבות תליא מלתא לכן נ"ל שהקשו לב' הלשונות וכיון דכשרה ביום קאי לשניהם וללשון ראשון מסיימי וחביבא להו דאמאי הוצרך לומר דכיון דסוף עבודה דיממא היא חביבא להו וע"ז מקשה האי נמי וכו' נימא דהיא גופא כשרה ביום ולכן חביבא להו ולא"ד מסיימי דאכתי ליכא אונס שינה ולא יצטרך לומר שאני מיגנא ממיקם:

שם גמרא מי שזכה בתרומת הדשן יזכה וכו'. נדפס תיבת יזכה בין חצאי עיגול ונ"ב צ"ל זכה ולענ"ד גי' יזכה עיקר לפי מ"ש התוס' דלאחר שזכה מי שזכה בתה"ד אמרו שהוא יזכה בסידור המערכה:

שם ת"י ד"ה בזמן וכו' שלא להראות כחו עושה כן וכו' נ"ל דמעיקרא לא ניחא להו לומר דרצין עקב צד גודל דמשמע להו שהיו רצין להראות כחן ואין דרך הרצין להראות כחן לרוץ עקב בצד גודל והשתא כתבו שלא להראות כחו עושה כן אלא וכו' ור"ל שהיו ממהרין לעלות בכבש כמו שצריך לילך בשעת עבודה:

שם ד"ה הממונה וכו' פי' וכו'. נ"ל שגם הם פירשו הצביעו לשון אצבע כפירש"י וכ"ה בערוך ערך צבע אלא שבאו לפרש סדר הגורל ומפורשים שהכהנים היו מכוונים ביניהם מנין שהממונה אמר להם שיכוונו ביניהם מנין ולא כדמשמע מפירש"י שהממונה הי'

מוציא מפיו המנין [ובערוך כ' שהגדול אומר נחשוב ס' או ע'] ובסוף דבריהם הוסיפו שלא היו מודיעין להממונה המנין שכוונו ביניהם ומפורש בערוך עד אחר שנטל מצנפת של א' מהם ור"ל דקודם שנטל המצנפת אפשר שידע כמה כהנים יש והי' יכול ליטול המצנפת באופן שיסיים המנין במי שרוצה אבל כשלא ידע אז המנין שהסכימו ביניהם שוב אין בידו לתקן אח"כ:

שם ד"ה הרי איברים וכו' ועוד דלמ"ד וכו'. נ"ל דמכאן עד סה"ד אין לו שייכות כאן והוא כפול לקמן (דף כ"ו ע"ב) ד"ה ושנים בידם ושם מקומו ויש כאן ט"ס וצ"ל דהוו בזיכין בפייס השני חשיב וכו' וא"ת למה היו עושין בפייס שני כיון שהיו וכו':

שם ד"ה תקנתא וכו' ואין נראה וכו'. נראה שלא הי' בגירסתם מה שסיים בפירוש רש"י שלפנינו ומעיקרא בעי פייס וכן בדבור שלפ"ז וכי משום תקלה וכו' דמשמע מזה שמקשה וכי מעיקרא לא תקנו פייס דסברו שלא יהי' חשוב בעיניהם הא כיון שהוא מסדר המערכה ושני גזירי עצים מעיקרא נמי עבודה חשובה הוי והי' לה לתקן פייס קודם שראו שבאו לידי תקלה אבל הת"י לא פירשו כן דבריו אלא וכי משום תה"ד תקנו הפייס הא משום סידור המערכה ושני גזירין תקנוהו:

שם ד"ה קמייתא וכו'. נ"ל דבפירוש ראשון פירשו שרצו ד' אמות וכל הקודם להלן מד"א זכה ולפירוש הר' יוסף רצין לכבש וכל הקודם לתוך ד"א ראשונות של כבש זכה וא"כ זכה בפסיעה ראשונה וכוונתם דקשה לפ"ז אמאי קרי לי' קודם בארבע אמות:

דף כב:

גמרא לישנא דמיבזק. פי' בערוך דמיבדר כלומר שמשליך האדם ע"ש:

שם רש"י ד"ה האי אפרעו מניה מדה במדה וכו'. נ"ל דכוונתו דכיון דמדה במדה היא חשיב כמו אפרעו מגופיה ועיין בת"י ד"ה לדברי האומר: (שם) תוס' ד"ה ששה חדשים וכו' אי נמי וכו'. אע"ג דלא הוי מגופי' מ"מ מלשון הגמרא משמע דלא אפרעו מיניה כלל:

שם ודרשינן בפ"ב דקידושין וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דכוונת התוס' דסוגיא דהכא דריש ג"כ דלא נענש אבל לא ס"ל לגמרי כסוגיא דקידושין שלא חטא כלל:

דף כג.

ד"ה שתים וכו' ובפ' אלמנה ניזונית וכו' לא הבינותי דהם דוקא שתים ולא פחות ולכן מקשה למה לי שלש ומה לי אם המנין המרובה דוקא ולא יותר ומה לי אם המנין המועט דוקא ולא פחות ואפשר שהוא בכלל תירוצם דהוי זו ואצ"ל זו ודו"ק וצ"ע:

שם אבל לא שתים ופריך וכו' כצ"ל ותיבת ושלש מיותר בתוס' ובמהרש"א כמ"ש מהרש"א ע"ש:

שם רש"י ד"ה על מעלות האולם בהר הבית וכו'. נ"ל דכוונתו דלא נימא על מעלות האולם ממש דהא אפילו בעזרת כהנים הי' אסור לישראל ליכנס אלא לסמיכה לשחיטה ולתנופה כדאיתא בפ"א דכלים מ"ח וכ"ש במעלות האולם שהי' בין האולם ולמזבח (כדאיתא בפ"ג דמדות מ"ו שהיא מקודש ממנה כמ"ש שם מ"ט לכן פירש דהיינו בהר הבית וכו':

שם תוס' ד"ה וירושלים מי מביאה וכו' כצ"ל נ"ל:

דף כג:

רש"י ד"ה ה"ג בת"כ וכו' שבתפוח אל מחוץ למחנה וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה יכול וכו' ולובש בגדי חול נראה וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) ד"ה אחרים וכו' אכהנים אע"פ וכו' כצ"ל נ"ל ותיבת כי מיותר:

דף כד.

תוס' ד"ה מתרומת וכו' ואפילו לפירש"י י"ל דוהרים וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ת"י ד"ה מתרומת מעשר וכו' כן תרימו אותה וכו' דלא חשיב אלא אלו כצ"ל נ"ל ור"ל אע"ג דבאמת מספקא לי' כל הני ספיקות לא חשיב אלא ב' ספקות וה"ה לאינך:

שם ד"ה וניסוך היין וכו' ואי הי' חשיב בהני וכו' הוה חשיב נמי ה' דברים וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל דאם הי' רוצה למנות גם דברים שעל מזבח הפנימי באמת הי' חשיב ה' דברים:

שם ד"ה רבי רחמנא וכו' א"כ ועבדתם למאי אתא אבל איכא לאוקמי עבודת מתנה וכו' כצ"ל נ"ל. ור"ל אי לכל דבר מרבה עבודה שיש אחריה עבודה א"כ ועבדתם דמשמע עבודה תמה למאי אתא אבל אי לכל מרבה עבודת סילוק י"ל דאינו מרבה אלא תרומת הדשן דעבודה חשובה היא ועבודת מתנה דמשמע ולא עבודת סילוק ממעט הוצאת הדשן דלאו עבודה חשובה היא וע"ל ד"ה עבודת סילוק לא:

שם ד"ה לרבות וכו' וה"נ מוכח לקמן בסמוך ואימא וכו'. נ"ל שהכל דבור אחד:

שם שההנחה היתה אחר ההרמה וכו' ואם צריך הנחה בכהן וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) ד"ה לאתויי וכו' דלא נגמרה המלאכה וכו'. ע"ל ע"ב ד"ה איכא: (שם) תוס' ד"ה אין בכלל וכו'. עיין במהרש"א עד אדרבה לפרוך לאידך גיסא דהוה לן וכו' כצ"ל:

(שם ע"כ):

ת"י ד"ה הא בחוץ וכו' לא כתיב מיעוטא וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה שסידר וכו' היו מסלקין את הנרות של זהב וכו' עיין בזה במנחות (דף פ"ח ע"ב) ודו"ק:

שם ד"ה הצתת אליתא וכו' כגון שקרבה מערכה לכלות וכו'. לא ידעתי אמאי לא מפרש בתחלת הדלקת המערכה כדאיתא במשנה ד' פ"ב דתמיד ע"ש וצ"ע:

שם תוס' ד"ה והמקטיר וכו' תימה לי וכו'. נראה שלא הי' בגירסתם והממצה:

שם אף בעולת העוף. ר"ל וכ"ש בשאר זבחים כמ"ש בסוף דבריהם: (שם) גמרא כדי להרגיש וכו'. ומ"מ לא סגי בהאי טעמא לחוד לתקן פייס כדלעיל (דף כ"ב ע"א) אם לא מפני שבאו לידי מחלוקת:

דף כה.

גמרא חצי' בקודש וחצי' בחול וכו'. לפי מה דאיתא לעיל (דף י"ט ע"א) וברמב"ם ספ"ה מה' בית הבחירה דלשכת הגזית היתה בצפון עזרה ע"כ דחצי' שבקודש הי' צד הדרומי וחצי' שבחול צד הצפוני צ"ל דהפיוס הי' במזרח בחצי הדרומי והזקן יושב במערב בחצי הצפוני:

שם ת"י ד"ה חצי' וכו' מושך פתח של קודש לקודש ולא של חול וכו' כצ"ל. ור"ל ולא הבנוי בחול:

שם):

ד"ה מי שוחט ומי זורק ומי מדשן וכו' תימה וכו' ע"ל (דף י"ד ע"ב) ד"ה אמר אביי ובתוס' שם ודו"ק:

דף כה:

ד"ה או דלמא וכו' אם אין עבודות נעשות בו כצ"ל נ"ל. ור"ל לפי שבשאר עבודות יש פסול אם אין נעשות בכ"ג אצטריך לאשמעינן דאפ"ה מותר למרק השחיטה:

דף כו.

ד"ה אלא כהן וכו' אע"ג דאיכא שני גזירי עצים שהי' וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) ד"ה מיהא אתו מצפרא וכו' כי בקטורת הי' פייס דכהן הזוכה בה שחרית לא היה זוכה בה ערבית כצ"ל נ"ל ור"ל דקשה לי' אמאי דאמרינן ולמאי דסליק אדעתין מעיקרא וכו' ומשמע אבל למסקנא לא צריך לזה דבשבת אה"נ דנפישי פייסות ומשנתינו בכל יום מיירי כמ"ש לקמן ע"ב ד"ה שני בזיכי ואהא קשיא לי' הא גם בכל יום ע"כ היו צריכין פייס לקטורת של בין הערבים שלא שנה בה אדם ואכתי נפישי פייסות וע"כ צ"ל גם לפי המסקנא דמייתי כולהו מצפרא ולא כתבו שום תירוץ ע"ז ואשכחן כה"ג בתוס' שכתבו בלשון וא"ת ולא כתבו תירוץ ודו"ק:

שם ד"ה ומר סבר וכו' וילך לו ויעשה אחר אבל וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) תוס' ד"ה דתנן וכו' דזימנין דבהעלות וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק"ק וכו' ע"ש ולענ"ד נראה דתמיד קרב

בט' משמע להו שלא הי' יותר אבל לעיל דאמר י"ג כהנים זוכין בו אפשר לפרש דהיינו בפייס הזה ומ"ש מהרש"א וכצ"ל לקמן לא ידעתי מקומו לע"ע:

דף כו:

ת"י ד"ה שני בזיכי לבונה וכו' מ"מ אנשים שזכו במוסף וכו'. לא הבינותי דא"כ כשזכו משמר אחר מי מהם הקריב המוסף ולעיל בשבת כתבו אי לא הי' פייס אותם של שחרית היו עושין זה אחר זה ור"ל וזכו עוד כ"ו כהנים לשני כבשים של מוסף אבל ביו"ט דלפעמים עלה הפייס למשמר אחר לא שייך זה וצ"ע:

שם ד"ה אם אין ענין וכו' דלקמן אוקי לה ר"א בטלה כצ"ל נ"ל. והוא (דף כ"ז ע"ב) בטלה תמיד של שחר וע"ש ברש"י:

שם ד"ה דלא כראב"י וכו' טעמי' דמעלה אחר אברים וכו' דלא כר"י ודלא כראב"י דלא כר"י שהי' וכו' כצ"ל וע"ל (דף כ"ז ע"א) ד"ה למדנו: (שם) ד"ה והגרה בשלשה ואע"פ וכו'. ר"ל הא דהרגלים והעוקץ בשנים בפר לא קשה להו אמאי מוסיפין בפר מבאיל אבל הגרה דבפר בג' משמע להו לכאורה דבאיל צריך עכ"פ ב' לכן כתבו ראינו כן:

שם רש"י ד"ה ה"ג והתניא וכו'. עיין במהרש"א עד דבעי כהן אחר וכו' כצ"ל:

שם):

תוס' ד"ה ההיא וכו' פי' בכל בוקר וכו'. עיין במהרש"א עד דפעמים י"ז דהיינו וכו' דהוו י"ז כהנים וכו' בתמיד י"ז כהנים וכו' כצ"ל: (שם) והא תנא דהכא וכו'. עיין במהרש"א עד דאית ליה י"ז אית וכו' דתני י"ז ס"ל וכו' לא הוו בי"ז כהנים וכו' כצ"ל:

דף כז.

רש"י ד"ה אלא מהכא וכו' שא"צ כהונה וכו'. נ"ל דר"ל הרי למדנו מקבלה שצריך כהונה וע"כ א"צ כהונה הנכתב בה אלא למעוטי וכו' ואפשר שצ"ל שצריך כהונה ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אלא מהכא וכו' מאי אצטריך לעריכה וכו' כצ"ל נ"ל. אבל לעיל גבי ונתנו לא קשה להו תיפוק לי' מוכי תעלה על דעתך שזר קרב על המזבח דהא ודאי דס"ד דקאי אארעא וזריק כדאיתא לקמן (דף מ"ה ע"א) וע"ש בתוס' ד"ה וכי תעלה אבל גבי נתחים לא מצינו דס"ד כן ותירצו דאפ"ה אמרינן גם גבי נתחים כן:

(שם:

ת"י ד"ה והאי וכו' י"ל דלעיל מהפשט וניתוח וכו' ר"ל קודם קרא דהפשט וניתוח גבי קבלה שהיא מעבודת הדם וקאי גם אהפשט וניתוח שהוא ג"כ מגוף הקרבן ונ"ל דהיינו לפירושם לקמן ד"ה כיון דהא דאמרינן דלאו עבודה דמעכבא כפרה ר"ל שאינו מגוף הקרבן ונקטו דבריהם לפי המסקנא שמקשה אאביי ודו"ק:

שם ד"ה תשמרו וכו' והא דדרשינן וכו'. ר"ל ודרשינן מועבדתם ולא עבודה שיש אחרי עבודה וממילא נתמעטה שחיטה:

שם ד"ה מכדי וכו' ומפקינן מיני' שחיטה. ר"ל מדתשמרו את כהונתכם הוי משמע גם שחיטה בכלל ומ"מ מפקינן שחיטה דלא הוי בכלל ולכן ס"ד לאפקועי גם נתינת אש כיון דלא מפרש על מה קאי לכן עדיף לי' לאתויי מהא דמקבלה ואילך מצות כהונה:

שם ד"ה מכדי וכו' אבל נתינת עצים אינה מגוף הקרבן. נ"ל דר"ל לפי המסקנא דמקשה אאביי ואכתי אצטריך וכו' וכפי פירושם בדבור שאח"ז ודו"ק:

שם ד"ה כיון וכו' דלא אתי לאשמעינן דתילף מינה וכו' דלגופי' אצטריך וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה הא סידור וכו' למעט נמי סידור שני גזירין וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ה"ג בספרים וכו' הולכת איברים לכבש הולכת איברים לכבש הוא דבעיא כהונה הולכת עצים וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ה"א שיושיטם מרחוק וכו'. ר"ל ולא פליג אר"י אלא אחר שלמדנו שצריך להיות בראש המזבח לא ס"ל דאפשר במפוחה אבל לפי' ר' לא ס"ל לר"ש דאפשר לזרוק למזבח והא דצריך לכתוב כהן שצריך שיהי' בכיהונו ע"ש ברש"י ותוס':

שם ד"ה למדנו ע"ל (דף כ"ו ע"ב) ד"ה דלא כראב"י:

דף כז:

ד"ה שכבר קידש וכו' י"ל דלית ליה לר' זירא וכו' כצ"ל נ"ל:

שם שהרי גם בלילה צריך לסדרה וכו' נ"ל דר"ל שהרי גם סידור איברים ופדרים הי' צריך לסדר כמה פעמים בלילה ואפ"ה לא הי' צריך קידוש וע"כ תה"ד שצריך קידוש משום דתחלת עבודה דיממא היא:

שם ד"ה אשתמיטתיה וכו' אלא למימרא וכו'. דברינו אלו קשים להבין וכפי מה שכתובים לפנינו נ"ל לפרש אבל האי לישנא לית ליה הכי אלא דרבא לא מקשה כלל אלא בא לומר דכיון דעבודת יום הוא מזה למדנו דבעי פייס וקאמר הגמרא ע"ז אשתמיטתיה וכו' דברייתא שלימה הוא ולא היה צריך ללמדה מסברא ואח"כ אמר למימרא וכו' ר"ל דמ"מ למדנו מדברי רבא דדוקא עבודת יום בעי פייס והרי אברים ופדרים וכו' ואח"כ כתבו התוס' אבל אין נראה וכו' ר"ל דאין נראה לפרש דרבא מקשה אלא מעתה דאמרת עבודת יום הוא תיבעי פייס והש"ס קאמר ע"ז דמדמקשה רבא הכי ש"מ דדוקא עבודת יום בעי פייס דא"כ הוי משמע דרבא ר"ל דלאו עבודת יום הוא דאם הוי עבודת יום תיבעי פייס והא כתיב בהדיא וכו' כנ"ל לפרש דבריהם כפי מה שהם כתובים לפנינו אבל דבריהם דחוקים מאוד לפ"ז ויותר נ"ל שיש חסרון בדבריהם ומ"ש אבל האי לישנא

לית ליה הכי הס"ד ואח"כ מתחיל דבור חדש אלא מעתה דאמרת הואיל ועבודת יום הוא חייב מיתה א"כ גם פייס תיבעי מהאי טעמא ואח"כ מקשה למימרא וכו' ובזה עולה דבריהם כהוגן וכיוצא בזה איתא בחידושי ריטב"א ע"ש ודו"ק. וע"ל ד"ה למימרא ומ"ש שם בעזה"י:

שם ד"ה משום וכו' דעדיפא מינה קאמר ועוד וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה דאית לי' תקנתא וכו' סידורו בקרקע עזרה וכו'. ר"ל שעומד בקרקע עזרה וא"צ לעלות לגג לראות אם האיר היום:

שם תוס' ד"ה למימרא וכו' אלא י"ל וכו'. אינו מובן דא"כ הדרא קושייתם לדוכתה אמאי לא משני תחלת עבודת יום הוא ועיין בת"י ד"ה משום ואפשר גם כוונת התוס' כן אלא שקצרו בדבריהם:

שם ת"י ד"ה למימרא וכו' דהא פשיטא וכו'. נ"ל דקשה להו מנ"ל לגמרא דבעינן נמי שזר חייב עליהם מיתה הא ר"י לא אמר אלא הואיל ועבודת יום הוא וע"ז מקשה רבא אלא מעתה תיבעי פייס לכן כתבו דהא פשיטא דרבא בעי גם שזר חייב עלי' מיתה מדלא פריך על לישנא קמא ומ"ש כדפרישית לעיל נ"ל דכוונתם בד"ה אשתמיטתי' וכפי מה שהגהתי שם:

שם ד"ה שאני וכו' דדישון מזבח הפנימי תחלת הקטרה ודישון מנורה תחלת עריכת וכו' כצ"ל:

שם גמרא והאנן לא תנן הכי וכו'. לפי מ"ש הת"י ד"ה אשתמיטתי' דפשיטא דסידור שני גזירין דוקא ביום צריך לפרש כאן דבאמת מקשה על מתניתין דהתם אמאי לא תנן הכי אבל הא דאמר לקמן (דף כ"ח) ואלו זמן סידור גזירי עצים לא קתני אינו מובן ואפשר דלא גרסי ליה וע"ל (דף כ"ח) בתוס' ד"ה אף אנן:

שם תוס' ד"ה א"ד וכו' כל זה מא"ד וכו'. משמע שלא היו גורסים בגמרא אלא קשיא אלא אי אתמר וכו' אלא שכבר קידש מתחלת עבודה מתקיף לה רבא וכו' לכן כתבו כל זה מא"ד דלעיל ר"ל והש"ס קיצר ולא הזכיר ואלא קשיא דלעיל כיון שאינו רק מגי' שני גזירין במקום סידור מערכה כמו לל"ק לא חש להזכיר ולא הזכיר אלא אתקפתא דרבא שאינה כמו לל"ק:

דף כח.

ד"ה יפיסו וכו' בפ"ע כדפרישית בזריקה כצ"ל:

שם ועתה נחזור וכו' כדלעיל. נראה מדבריהם שאחר תקנתא לא קתני גרסי אלא אי אתמר וכו' ונ"ל שגרסי אח"כ כדאמרינן דאיתא בגמרא [ועיין במהרש"א בגמרא שנדחק בו ופירשו כדאמרינן לעיל מפני שהוא עבודת יום ולא מפני שהיא עבודה תמה:

שם ת"י ד"ה מתיא בן שמואל וכו' ואין נראה לר' וכו' נ"ל דקושיא זו קאי לשיטת רש"י שפירש דמתיא בן שמואל הממונה על הפייסות הי' אומר כן בבית המקדש א"כ ע"כ האי דקאי אארעא אמר האיר פני כל המזרח אבל לשיטת ריב"ן שפירש דמתיא בן שמואל הי' אומר בבית המדרש כשאר תנאים אע"פ שפירש הכי אומר הרואה אין להוכיח מכאן דהאי דקאי אאיגרא הי' אומר כן דהוא פירש לחד לישנא בגמרא אבל מהמשנה אין להוכיח דאפשר לפרש דהכי קאמר האי דקאי אארעא ומ"ש התוס' אח"כ ה"ג מתיא בן שמואל הממונה על הפייסות אומר ר"ל דל"ג מתיא בן שמואל אומר הממונה וכו' דא"כ ע"כ האי דקאי אארעא הי' אומר האיר פני כל המזרח דהא בפירוש גרסינן בברייתא הממונה על הפייסות אומר אבל אי גרסינן מתיא בן שמואל הממונה על הפייסות אומר היינו שהי' אומר כן בבית המדרש לחלוק על תנאים אחרים ואכתי לא איפשטא מאן אומר אי האי דקאי אאיגרא או אארעא וכ"מ בריטב"א ע"ש ומ"ש התוס' אח"כ ועוד למה הוזכר וכו' ר"ל דהא שאר תנאים לא הזכירו מי שאמר אלא באיזהו לשון אמר ולמה הזכיר הוא שהממונה על הפייסות הי' אומר אע"כ שגם כאן גרסינן מתיא בן שמואל הממונה וכו' וגם הוא לא בא אלא לחלוק על שאר תנאים באיזהו לשון הי' אומר ודו"ק:

דף כח:

ד"ה ואנו וכו' לפי שלא יראו שוחטי פסחים וכו' כצ"ל נ"ל. ור"ל דבאמת אע"פ שחמה עומדת בראש כל אדם מותר אז להתפלל אלא שלא יראו שוחטי פסחים אי חמה עומדת בראש כל אדם אלא יראו בכותלי ביהמ"ק דלא משחרי ויאמרו שמהרו שחיטת התמיד:

דף כט.

ד"ה ריחא וכו' יותר מדאכלו. משמע דר"ל שגם האוכלו מזיק לו לפעמים ומ"מ כשמריח בו ואינו אוכלו קשה לו יותר:

שם תוס' ד"ה אלא אפילו וכו' וקאמר התם דמלינה וכו' הקשה מהרש"א דא"כ ל"ל למימר התם דמלינה בראשו של מזבח ע"ש ולענ"ד נראה ליישב דאה"נ למאי דמשני שעשאום כמי שנטמאו וכו' א"צ לאוקמא כמ"ד אין לינה מועלת בראש המזבח ועוד אפשר לומר דלהקריב לכתחלה על דעת לפסול האברים לא אמרינן:

דף כט:

יוסף על יומא דף כט/ב

ונראה דפסולין דקאמר וכו'. הקשה מהרש"א אמאי פסול הבשר ע"ש ולענ"ד נראה ליישב דכשם דכשנתנו על הכבש שלא כנגד היסוד שלא כמצותו מדאורייתא אע"פ שהבעלים נתכפרו פסול הבשר ה"ה כשנזרק הדם קודם תמיד של שחר או אחר תמיד של בין הערבים פסולה שלא כמצותו מדרבנן פסול הבשר מדרבנן:

שם והא דפריך וכו'. ר"ל דמשמע לכאורה דממעט באכילת בכור שאינו נאכל אלא ליום ולילה ואי מיירי במותר הפסח הא הוי שלמים ונאכלין לשני ימים ולילה כבכור לכן פירשו דאדרבה ממעט באכילת מותר הפסח.

ועיין בתוס' מנחות (דף מ"ט ע"ב):

(שם:

ע"א):

ת"י ד"ה ומנחה שנקמצה תצא וכו' מיירי בשקיעת החמה וכו'. ר"ל וכ"ש כשנקמצה לילה דנפסל מיד כ"ה בריטב"א ור"ל ותשרף מיד ע"ש:

שם נפסל הקומץ אי לא וכו' ובההיא בבא דקומץ תני דם כצ"ל: (שם) ד"ה ומנחה שנקמצה וכו' ומפליג וכו'. ר"ל וה"ה דאפשר לחלק ולומר דשאר מנחות ג"כ פסולות בלילה:

דף ל.

ד"ה נעשה וכו' ואם מלאו לצורך וכו' הוי כאלו סדרו הקוף וכו' כצ"ל: (שם) גמרא וכל הקרב בלילה קדוש בלילה. השטמ"ק בתמורה (דף י"ד ע"א) מ"ז כי אין לנו דבר שקרב דוקא בלילה אלא או דוקא ביום או בין ביום בין בלילה:

שם ת"י ד"ה כל המיסך וכו' צריך טבילה. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור אבל קידוש וכו' וקאי אקושית הגמרא אכן מ"ש וצריך קידוש ידיו ורגליו לא ידעתי מנ"ל דהמיסך רגליו טעון קידוש ידיו ורגליו דאפשר דטבילה לחוד סגי ודו"ק וצ"ע:

דף ל:

ד"ה מצוה לשפשף וכו' ה"ה גבי נטילה אך וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה לא אמרן וכו' פי' ריב"א וכו'. ר"ל אבל בהפליג א"צ כלל ליטול ידיו לשתיי' ולאפוקי פירש"י שהביאו לקמן ד"ה אמר רב נחמן וכ"ה בריטב"א ע"ש:

שם ד"ה אמר להם וכו' תימה לריב"א לבן זומא וכו' כצ"ל:

שם ליבעי שני קידושין וכו'. נ"ל דשני קידושין לאו דוקא דדוקא לר"מ לקמן (דף ל"א ע"ב) בעינן שני קידושין אבל לרבנן סגי בקידוש אחד ונקטו התוס' כאן אליבא דר"מ וממילא לרבנן עכ"פ ניבעי קידוש אחד לכל אדם וכ"ה הקושיא בריטב"א שיהא צריך

קידוש ידים ורגלים ע"ש: (שם) אבל מ"מ לא אשכחינן וכו' דברים אלו קשים להבין ובדוחק נ"ל לפרש דמקשו דר"מ ס"ל דכ"ג בעי ב' קידושין ובכ"ה שמשנה מחול לקודש לא אשכחן דסובר כן וצ"ל אפילו כהן שלובש ולא כ"ג ור"ל כהן הדיוט אם לא נאמר וכו' ר"ל אם לא נאמר דשאר כל אדם נלמד מכ"ג לענין טבילה ואפ"ה יש איזהו לימוד דלא בעי ב' קידושין וילפינן כ"ה משאר אדם בהקישא ואח"כ כתבו בין בגד לבגד ר"ל דלפ"ז אפשר לפרש דמה דאמרינן בין קודש לקודש פירושו בין בגד לבגד ודלא כפירש"י כנ"ל לפרש דבריהם בדוחק: ד"ה כבן זומא וכו' טבילה בשאר כל אדם כצ"ל:

שם ד"ה נימא וכו' אלא בכהן שלובש וכו' כצ"ל:

דף לא.

דף לא/א

תוס' ד"ה ותניא וכו'. עיין במהרש"א עד ממצורע לכל אדם וכו' כצ"ל: (שם) ת"י ד"ה מהו וכו' משום דבעי לאסוקי וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה וכולן וכו'. עיין במהרש"א עד דלשכת המדיחין מחילה וכו' כצ"ל:

דף לא:

ד"ה אמה וכו' א"נ אפילו אם היו יוצאים וכו'. וצ"ל דאפילו היו יוצאים לא היה הבית הטבילה חסר ממ' סאה שהי' מחובר לעין עיטם כשפופרת הנוד ומ"מ בעינן שיהא אמה על אמה ברום ג' אמות שיהא כל גופו עולה בהן: (שם) ד"ה כיון דשיישא וכו' למעזיבה כ' מהרש"א דהתוס' היו גורסים כן בגמרא ולענ"ד אין זה מוכרח דאפשר לומר דפשיטא להו דתקרה הי' של עץ והא דאמר דשיישא נינהו היינו המעזיבה:

שם ד"ה כדאמר וכו' שלא יטעה וילבש וכו'. לכאורה אין דבריהם מובנים דהא באמת היה צריך עתה ללבוש כל שמנה בגדים כמו בכל השנה וגם מהו זה שכתבו שהיום אין לו ללבוש בגדי בוץ עם בגדי זהב הא באמת כשלובש בגדי זהב לובש בגדי בוץ עמהם ואי ר"ל כשיפשוט בגדי זהב וילבוש בגדי בוץ שלא ילבוש בגדי זהב עמהם טפי ניחא היכר זה כשפושט בגדי זהב כיון דלא צריכין להיכר זה אלא כשיפשוט אותם ולכאורה היה אפשר לפרש מ"ש אין לו ללבוש בגדי בוץ עם בגדי זהב היינו בגדי בוץ אלו של יוה"כ שגם האבנט של בוץ משא"כ בשאר ימות השנה דהאבנט הי' של כלאים וכדלעיל (דף י"ב ע"ב) ומ"ש כדרך שהיה עושה כל ימות השנה היינו שאין לו ב' מינים של בגדים אלא שהוא דוחק גם לשונם לא משמע כן ונ"ל לפרש דמ"ש שלא יטעה וכו' היינו שלא יטעה ללבשם כל היום ויהא נזהר לפושטם כשיגיע הזמן ומ"ש שהיום אין לו ללבוש

בגדי בוץ עם בגדי זהב אלא בפ"ע ר"ל שיש זמנים היום שאין לו ללבוש אלא בגדי בוץ בפ"ע ומ"מ דוחק הוא ודו"ק:

שם ת"י ד"ה פושט וכו' אבל גם לר"מ וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אי תניא וכו' וי"ל דמההוא דרישא לא וכו' בפשיטה שהיה לבוש וכו' כצ"ל נ"ל:

דף לב.

תוס' ד"ה ואי כסדרן וכו' דלמא קטורת דיוה"כ וכו'. כ' מהרש"א ולא ידעתי מי הכריח אותם וכו' ע"ש והנה גם לשון התוס' אינו מובן אמאי קרו לה דהקטורת שלא על הסדר הא לפי מ"ש דהקטורת הם אחר תמיד של שחר הוי על הסדר אלא אילו ואיל העם הוא שלא על הסדר ואפשר גם כוונת מהרש"א כן:

דף לב:

יוסף על יומא דף לב/ב

רש"י ד"ה נפקא לי' מדרבי כתונת וכו'. נ"ל דר"ל אבל לא ס"ל הקישא דר' דהוקשו כל הבגדים זה לזה לכן לא נפקא לי' מקרא דכתונת בד קודש אלא המשנה מבגדי זהב לבגדי לבן וצריך קרא דובא אהרן למשנה מבגדי לבן לבגדי זהב וא"כ מ"ש התוס' ד"ה תנא וי"ל דתנא דבי ר' ישמעאל וכו' היינו ממש כר' יהודה ודו"ק:

שם ת"י ד"ה שכן וכו' דלית ליה לעיל ק"ו דבן זומא דלמא וכו' כצ"ל נ"ל. והיינו (בדף ל' ע"א):

שם ד"ה דכל עבודת וכו' ולא בתה"ד וכו'. משמע דהתה"ד לא הי' בכ"ג ולעיל (דף ל"א ע"א) ד"ה חמש (ודף כ' ע"ב) ד"ה משום כתבו שגם תה"ד הי' בכ"ג וצ"ע:

דף לג.

ד"ה עליה וכו' לשמו דפטר ר"ש וכו' לצורך כגון גבי וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה ואיפוך וכו' וקרא כסידורה וכו'. לכאורה אינו מובן והריטב"א הביא בשם רש"י וקרא לאו בסדרא איירי ופי' דר"ל דאע"ג דקרא דעל מוקדה ודאי מיירי במערכה גדולה קרא לאו בסדרא איירי אלא במנין מערכות שהיו שם ומערכה גדולה הי' אחר מערכה של קטורת ע"ש אכן לענ"ד אינו מובן מה שסיים רש"י דהא בהקטר כל הלילה קאי דהא מערכה גדולה לצורך תמיד של שחר הוא ולא לצורך הקטר כל הלילה לכן נלענ"ד ליישב גי' שלפנינו ברש"י וכוונתו דודאי א"א לפרש ואיפוך אנא דקרא דעל מוקדה מיירי ממערכה של קטורת דהא היא העולה על מוקדה כתיב וע"כ מיירי ממערכה שנותנים עלי' איברי עולה לכן פי' ואיפוך להקדים מערכה של קטורת ור"ל לא אפוך הפסוקים דזה א"א כנ"ל אלא איפוך סדר המעשים להקדים מערכה של קטורת וקרא כסידורה דהא בהקטר כל

הלילה קאי ולא מיירי קרא דעל מוקדה ממערכה גדולה אלא ממערכה שהי' מקטירין עלי' איברים ופדרים של אתמול והי' דולק כל הלילה וקרא דואש על המזבח תוקד בו היא מערכה ראשונה והיא של קטורת ואח"כ ובער עלי' הכהן עצים וכו' וערך עלי' העולה היא מערכה גדולה כנלע"ד:

שם ת"י ד"ה ואיפוך וכו' אלא אסדר מערכות מיירי וכו' כצ"ל נ"ל. ור"ל דנהפוך סדר המערכות שהשניי' של קטורת נסדר קודם מערכה גדולה וכדברי הריטב"א שהבאתי לעיל:

שם רש"י ד"ה ובער עלי' וכו' דסמיך לי' וערך עלי' נ"ל דכאן הס"ד ור"ל מדסמיך ליה וערך עלי' העולה מיירי ממערכה גדולה ואח"כ הוא דבור בפ"ע עצים שני עצים לפרש מנ"ל שני גזרי עצים:

שם תוס' ד"ה מכלל וכו' וי"ל וכו'. הקשה מהרש"א דל"ל קרא דהיא העולה ע"ש ולענ"ד לק"מ דהא אצטריך להקדימה למערכה של קטורת או דה"א דואש המזבח תוקד היינו מערכה גדולה אבל מערכה שניי' של קטורת הוי על המזבח הפנימי ודו"ק:

שם ת"י ד"ה תרי עלי' וכו' דערך עלי' ועל חלבי השלמים אינו מובן ונ"ל שיש ט"ס וצ"ל והקטיר עלי' חלבי השלמים ועלי' השלם דרשינן מהשלמים וכוונתם דמוהקטיר עלי' חלבי השלמים דרשינן שלא יהא דבר קודם לתמיד של שחר ומתיבת השלמים דרשינן עלי' השלם שלא יהא דבר מאוחר לתמיד של בין הערבים. ועיין בריטב"א שכ' ג"כ דמוהקטיר עלי' שמעינן תרתי אלא שלא כ' מתיבת השלמים אלא מוהקטיר עלי' לחוד ידעינן תרוייהו שעל עולת התמיד יקטיר הכל לא קודם לו ולא מאוחר ממנו והמגי' חיים הקשה עליו בחנם כי כוונת הריטב"א דמ"ה דהעולה ידעינן דמיירי בעולת תמיד ולא בשאר עולות ומעלי' דרשינן שתהא קודמת וכ"ה כוונתו בריש (דף ל"ד) והמגי' הגי' שם בחנם וכן נוכל לפרש כוונת רש"י בכ"מ שהביא ע"ש ודו"ק ואין להאריך:

שם תוס' ד"ה אין מעבירין וכו' וי"ל דלא שייכא וכו' ונעביד לתדיר וכו'. נ"ל לפרש דבריהם דהיכי דאין לנו לעשות אלא חד והשני אינו מצוה כלל ולא ידעינן איזהו המצוה דנימא מטעם אין מעבירין דהמצוה בזה שהיא קרובה הא לא אמרינן דדלמא אין המצוה בזה אלא באידך ולא מעביר על המצוה כלל דהא זה אינו מצוה כלל. ומ"ש ונעביד לתדיר וכו' ג"כ פירושו כן ור"ל דה"ה דלא אמרינן נעביד לתדיר ולא לשאינו תדיר היכי דלא ידעינן דיוצא י"ח בתדיר לא אמרינן דכיון דתדיר הוא ודאי יוצא בו י"ח אלא דוקא היכי דיוצא י"ח באיזהו שירצה אמרינן מוטב לצאת בתדיר מבשאינו תדיר או היכי דבעינן

תרוייהו תדיר קודם והארכתי בזה בעזה"י בפ"כ סוף ח"ה בדברי הח"צ סי' ק"ו והקצה"ח סי' ק"ד ס"ק ב' והבר"י א"ח סי' כ"ה ס"ק ג' ע"ש וכאן אין להאריך:

דף לג:

רש"י ד"ה אלא לר"י וכו' והא ליכא למימר וכו'. עיין במהרש"א והריטב"א הביא בשם רש"י ב' תירוצים דהא אף לתמיד אית לן לאקדומי' ועוד דאין מעבירין ע"ש:

שם ת"י ד"ה אימא חד וכו' אי להקדים דישון וכו'. לכאורה אינו מובן דאי נימא להקדים דישון להטבת חמש נרות ממילא יהי' בדישון תלת בבוקר ויקדים גם לדם התמיד וכ"כ הריטב"א ונ"ל דס"ל להתוס' דאפשר לומר דדוקא תרי לגבי חד עדיף אע"ג דהאי מכשיר או מכפר אבל תלתא לגבי תרי לא עדיף כיון דהאי דכתיב בי' תרי הוי מכפר ואהא תירצו דלזה א"צ וכו' וע"כ אי שדיי' לדישון היינו דליקדום לדם התמיד וע"כ תלתא בבוקר עדיף מתרי אע"ג דהוי מכפר וע"ש בריטב"א. עוד אפשר לומר דס"ל להתוס' דסברא זו דהכא תלת לא מועיל אלא נגד א' ולא נגד ב' לכן אי אתא להקדים דישון להטבת ה' נרות לא מועיל להקדים לדם התמיד ודו"ק:

שם ד"ה הניחא לר"ל וכו' א"כ לא כתב בהן אלא חד בבוקר בהטבת וכו' כצ"ל:

שם ד"ה חלקהו וכו' מקטר קטורת ובקטורת מפסיק להו וכו' כצ"ל: (שם) ותי' ראשון פי' הר"י וכו'. נ"ל דצ"ל על קושיא אחרונה ועוד תירץ הר"י על קושיא ראשונה וכו' ור"ל דעל קו' אחרונה שהקשה ריב"א שנחלק ב' גזירין תי' הר"י דבבוקר בבוקר משמע ליה בלא הפסקה אבל על קושיא ראשונה שהקשה הר"י מנ"ל לר' יוחנן לחלק הטבת הנרות לא ניחא לי' במ"ש התוס' לעיל מדכתיב בהיטיבו ולא בהיטב אלא מדכתיב את הנרות ולא המנורה:

שם ד"ה והדר יקטירנה ואע"ג וכו'. משמע להו שגם דישון הוא בכלל יקטירנה [ובאמת לא מצאתי מבואר מהיכי ילפינן דישון מזבח הפנימי] ותירצו דמ"מ כיון שיש סברא לכאן ולכאן מקדמינן הדישון ומאחרינן ההקטרה:

שם ד"ה קטורת וכו' והא לא מצינו וכו'. ר"ל דכיון דלא שדינן בבוקר דשני גזרי עצים אאברים לא נוקמי גם אדם אלא אמידי אחרינא ואי לא נשכח מידי אחרינא נוקמי גם אאברים דמנ"ל לחלק ביניהם ותירצו דהא דם וכו' וכשמוקמינן לי' אדם קדים להטבת שתי נרות דמכפר עדיף אבל אי נוקמי גם אאברים אכתי יהי' הכא תרי ובהטבת שתי נרות תרי כנ"ל:

דף לד.

ד"ה עולה עולה ראשונה וכו' ואמאי לא אייתי מתניתין וכו' דהקטרה דמוספין וכו' דמקרא דהעולה שמעינן דאין לאחר ההקטרה דס"ד וכו' כל מעשה חטאת ושל עולה דדם חטאת יקדים וכו' תקדים של חטאת וכו' ואפילו הקטרה ועוד וכו' שלא ללמוד מזה וכו' בבוקר אאברים וכו' למוספין וא"ת אמאי וכו' כצ"ל:

שם להביא המשנה עם מלתא דרבא. נ"ל דר"ל דהא ודאי עיקר לימוד דאברים למנחה היא ממלתא דרבא דהכא תרוייהו תדירי ולא הביא הברייתא אלא לסמוך לו מלתא דרבא הי' יכול להביא המשנה אע"פ שלא נזכר שם פסוק דוערך עלי' העולה מ"מ יכול לסמוך לו מלתא דרבא כנ"ל לפרש דבריהם אלו בדוחק:

שם דס"ד שיוכל וכו'. נ"ל דר"ל וכיון דשמעינן מקרא דהעולה דהקטרה דתמידין קדים למוספין ה"ה מוסף ר"ח קדים לשל ר"ה:

שם ולקבוע זמן אתי. ר"ל דעיקר מצותו בשש אבל אם רצה להקריבו בבוקר יכול להקריבו קודם הנסכים וה"ה אם איחר הנסכים עד שש יכול להקדים המוספין. ונ"ל דמ"מ היכי דכתיב ב"פ ביום ודאי משמע איחור כדאמר בגמרא דמסתבר כמ"ד מוספין קודמין לבזיכין ועיין בתוס' ד"ה נסכים ודו"ק:

שם):

מדאיצטריך קרא וכו'. ר"ל ולא מסתבר לאוקמא קרא דוקא כשאיחר הנסכים: (שם) המתפלל תפלת המוספין לאחר שבע [פי' אחר סוף שבע] וכו' להתפלל תפלת המוספין אחר שבע (פי' אחר תחלת שבע] וכו' כרבנן דר' יהודה [פי' דס"ל דזמן מוספין כל היום ואין זמנה עובר] כן הוא עיקר הגירסא ובד' לבוב הוגה כאן שלא כהוגן ודו"ק:

שם תוס' ד"ה נסכים וכו'. עיין במהרש"א עד ביום לאחר אלא משום דסמיך וכו' כצ"ל:

שם

ת"י ד"ה מה מנחת וכו' כאברי הבוקר כצ"ל:

שם ד"ה כמנחת הבוקר וכו' השני תעשה הקטרת אברין בין הערבים וכו':

דף לד:

גמרא האי בתמיד של בין הערבים כתיב. וצ"ל דמ"ש אח"כ ואת הכבש השני תעשה בין הערבים וכו' חזר וכתב ללמד דרשה דלעיל כמנחת הבוקר ולא כאברי הבוקר:

שם ת"י ד"ה חד בחובה וכו' אלא ס"ל [ר"ל רבנן דהכא] כר' דהתם [דליכא שם לימוד בחובה] וראב"ש כר' דהכא [דליכא כאן לימוד בחובה] וצ"ל דר' גופי' ס"ל דליכא שום לימוד בחובה ולא ס"ל דצריכי ולמד חובה מנדבה וכ"כ הריטב"א ע"ש:

שם ד"ה הני מילי וכו' ועוד אדפריך ליה מדאמר אביי וכו' אבל שאר אין מתכוין וכו' כצ"ל נ"ל:

שם):

הקשה ריב"א וכו'. נ"ל דקושית ריב"א ותירוצם אזיל לר"ש דלר"י באמת גם כאן אסור כשהגיע לצירוף אם לא משום דדרבנן הוא ולגי' התוס' הוי הטעם משום דאין שבות במקדש ולק"מ וגם תירוצם לא שייך כלל דהא גם במיחם שפינהו אסור לר' יהודה לכבות משום צירוף ודו"ק:

דף לה:

רש"י ד"ה משתי ריבוא מנה. נ"ל דלא ניחא ליה לפרש משתי ריבוא זוז דהיינו מאתים מנה דא"כ הו"ל לומר של מאתים מנה כלישנא דלעיל דאמר מאה מנה ולא אמר ריבוא:

שם גמרא ראוי זה לחלל עליו את השבת. לכאורה אינו מובן דודאי כל פקוח נפש דוחה שבת ונ"ל דהא דפקוח נפש דוחה שבת היינו משום דחלל עליו שבת אחת בדי שיקיים שבתות הרבה כדאיתא בפ"ב דשבת אבל ת"ח עצמו נקרא שבת לכן אמר ראוי זה בעצמו לחלל עליו את השבת וא"צ לטעם כדי שיקיים שבתות הרבה:

דף לו.

רש"י ד"ה אבל מן וכו' ואויר שאחורי אותו עודף למערב ואויר שבין וכו'. הציור הוא כזה:

שם ת"י מאן שמעת ליה וכו' צפון שצריך לעמוד במקום וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אלא מאי וכו' נוקמיה בין אולם למזבח וכו'. אינו מובן ונ"ל דצ"ל בין הפתח למזבח וכוונתם דהמזבח הי' עומד גם כנגד חלל הפתח ובין האולם ולמזבח משמע להו בין כותל האולם ולכן הקשו דכיון דחיישינן לחולשא דכהן נוקמי' בין חלל הפתח למזבח שהוא קרוב יותר מבין כותל האולם למזבח ותירצו שמא ירביץ גללים וגנאי הוא כנגד חלל הפתח ולפ"ז משמע שבין כותל האולם למזבח לא איכפת לו שירביץ גללים אם אין זנבו ממש כנגד המזבח והיינו דלא כפירש"י ד"ה שמא ירביץ שכ' שאינו מושכו וכו' דמשמע דחשו שלא יהיו גללים כנגד המזבח אפילו אם אין זנבו כנגד המזבח וע"ל (דף ל"ז ע"א) ד"ה והאמרר ודו"ק וצ"ע:

שם רש"י ד"ה ועל עולה וכו' דהא יש לו וידוי וכו' הקשה מהרש"א דבפ"ה דמע"ש מ"י חשב גם לקט שכחה ופאה ע"ש וכ"כ בת"י ולענ"ד נראה ליישב פירש"י דבמשנה התם מסיים אע"פ שאין מעכבין את הוידוי וכתב התוספות יו"ט בשם הרמב"ם דקאי על לקט שכחה ופאה דוקא וס"ל לרש"י ג"כ כן לכן ס"ל דזה הוי אין לו וידוי:

שם ת"י ד"ה ועל עולה וכו' מיירי בוידוי שעשה וכו' כצ"ל:

דף לו:

ד"ה בלאו דנבלה וכו' דלהבא משמע כסוגיא דמכות וכו' כצ"ל:

דף לז.

רש"י ד"ה והתנן בהדיא וכו' במסכת סוטה הכהנים אומרים וכו' הד"א עד כאן וכאן הס"ד:

שם ת"י ד"ה מה להלן באנא וכו' אנא שא נא פשע אחיך וכו' כצ"ל: (שם) אבל מ"מ לא נפיק מקרא וכו'. נ"ל דכוונתם דא"ל דהפסוק אינו מלמד לנו אלא על אנא בתרא ובא ללמד שחובה לאומרו אבל אנא קמא לא צריך לזה כתבו מ"מ לא נפיק מקרא וכו' ור"ל דקרא משמע שבא ללמד גם על לכתחלה וע"כ מלמד על אנא קמא אלא דממילא נלמד גם אנא בתרא שחובה לאומרו ודו"ק:

שם ד"ה בא לו וכו' להחזירן. נ"ל דר"ל שהיה צריך להחזיר שעיר עזאזל לשלחו לעזאזל:

שם ד"ה והאמרת וכו' א"כ אתיא שפיר כראב"ש. ר"ל שגם מהא דתנן לצפון המזבח אין ראי' דלא אתיא כראב"ש:

שם לאפוקי מדר' וי"ל דודאי וכו' ולא כולו ואתיא כמ"ד לעיל בפ"ק שאינו לא כולו בדרום ולא וכו' כצ"ל:

שם לא אתי מ"מ לאפוקי וכו'. ר"ל שאינו ברור דאתי לאפוקי מדראב"ש ויותר נ"ל דתיבת מ"מ מיותר:

שם ומדלא מפרש וכו'. הוצרכו לזה דאל"כ הי' אפשר לומר דרובו בדרום קאי ומעט בצפון ונשאר מעט מן הפתח בצפון המזבח וכמ"ש הת"י לקמן דסופו בצפון והוי א"ש כראב"ש:

שם אבל לא בעי למימר וכו'. הוא טעם אחר דלא בעי לאוקמי דסופו של מזבח מעט בצפון ואפשר דצ"ל ועוד דלא בעי:

שם אך צ"ע וכו'. ר"ל דאולי נמצא תנא אחר שסובר דסופו של מזבח בצפון וא"כ אפשר לומר דראב"ש ס"ל ג"כ כן וא"ש מתניתין כוותי' ואח"כ כתבו ועוד וכו' ר"ל דאפילו לס"ד בפ"ק שיש תנא שסובר דסופו של מזבח בצפון א"א לומר דראב"ש ס"ל כן ונשאר מן הפתח בצפון המזבח דא"כ למה לו לילך וכו' ומשמע להו השתא דבין האולם ולמזבח היינו כנגד הפתח ועמ"ש לעיל (דף ל"ו ע"א) ד"ה אלא מאי ודו"ק:

שם תוס' ד"ה ת"ל וכו'. עיין במהרש"א עד לאו ממשמעות וכו' והשאר מיותר:

שם ד"ה יכול יתן של שם וכו' דנמצא שלא היה וכו', הנה קושיא זו קשה גם לפי' הירושלמי על יכול יתן ב' על זה שהביאו לעיל בד"ה יכול יתן ב' ואפשר שהוא בכלל מה שתירץ שם אין כאן לשם וכו' ר"ל דא"כ לא יקבע א' ע"י הגורל לשם:

שם א"נ וכו' ויניח של שם על של עזאזל ושל עזאזל על של שם כצ"ל נ"ל:

שם גמרא תנא שחרית במילואו וכו'. לכאורה אינו מובן דהא בבת אחת מקדשין ונ"ל דאשנים שהיו לו מתחלה קאי דלמה לי שנים כדי שיקדש שחרית מן העליון וערבית מן התחתון ולכן לא העתיקו הרמב"ם בפ"ג מה' בית הבחירה וצ"ל דאחר שעשה לו י"ב דדין היו ממלאים אותו קודם תמיד של בין הערבים כדי שיוכלו לקדש מכל הי"ב דדין ואפשר עוד לומר דאשאר כהנים שרצו לשמש כל היום שלא זכו בתמיד קאי אם באו להקריב שחרית קדשו מן העליון ואם באו ערבית קודם שמלאו אותו לתמיד של בין הערבים קדשו מן התחתון ומה שלא העתיקו הרמב"ם היינו משום דממילא ידענו דממקום שיש מים קדשו:

דף לח:

ת"י ד"ה מעשה וכו' ואיך קראו לצדיק בשמו כצ"ל:

שם גמרא צדיק מעצמו וכו'. פי' רש"י מדכתיב גבי צדיק לשון יחיד וגבי רשע לשון רבים ולכאורה גבי צדיק שמזכירין אותו שייך לשון יחיד כשמזכיר אפילו צדיק א' אבל גבי רשע דלא מסקינן בשמיה ואין מזכירין שום א' מהם שייך לשון רבים דשם כולם ירקב ונ"ל דסמך אמה שדרש אח"כ מאנשי סדום דהיכי שצריך להזכיר רשע צריך לבזותו והיינו אפילו כשמזכיר רשע א' ואפ"ה נקט לשון רבים:

דף לט.

ת"י ד"ה כי היכי וכו' וא"ת וכו' וי"ל וכו'. משמעות דבריהם דלא חשדינן ליה שיעשה במזיד שלא בהגרלה אלא ירצה לעשות בהגרלה וגם ירצה למהר לידע בעוד ידיו בתוך הקלפי אם של שם בימינו וחיישינן שמא עי"כ מיטרד וישכח להגריל לכן תקנו בחטיפה שלא ידע כלל בעוד ידיו בתוך הקלפי באיזהו יד עלה הגורל לשם:

שם ד"ה שמגיעו וכו' דמגיען כפול ושביעין וכו'. בפסחים (דף ג' ע"ב) לא נזכר שהיו שביעין אלא משמע להו דההוא דהתם מצנועין הי' ואמאי לא משך את ידיו אלא משום שהי' שבע ממנו והצנועין לא היו מושכין את ידיהם אלא כשלא הי' להם כזית וגם לא היו שביעין ומה שסיימו ולכולם לא היו יכולין לחלק בשוה היינו משום דקשה להו בגמרא דפסחים אמאי הגיע לא' כזית ולא' כפול ע"ש בגמרא:

דף לט:

ד"ה בהרי מכמר וכו' להיות רועות שם כדכתיב וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הנחה וכו' לענין זה הטעם וכו'. ר"ל נגד זה הטעם והיינו דלא נימא בי' צורך פנים כפנים דמי:

דף מ.

יוסף על יומא דף מ/א

ד"ה ומדסדרן וכו' והגרלה גם היא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה נהי דבסדרא וכו' וא"ת היכי מוכח וכו'. דברים אלו אינם מובנים לי דהא לא אמרינן בכולי סוגיא להוכיח משום מקום דהנחא לא מעכבא וכן לעיל ע"ב דאמר מ"ד מעכבא כר' נחמי' ולא מפרש טעם דהנחה לא מעכבא דפשיטא הוא כמ"ש הת"י שם ד"ה הנחה וראיתי בריטב"א שהקשה אמאי לא מוקי מתניתין בדעביד מתנות מקמי נתינה ונ"ל דלקושיא זו כוונו הת"י כאן וצ"ל היכי מוכח מהאי הנך תירוצי דלמא בדעביד מתנות מקמי הנחה דהנחה לא מעכבא כנלענ"ד:

דף מ:

רש"י ד"ה כיון שעלה וכו' ואיזו לעזאזל. נ"ל דכאן הס"ד וקאי אברייתא ולפ"ז שוב אינו צריך היינו א"צ להניח ומ"ש אח"כ שוב א"צ להיות וכו' קאי על תירוץ רבא ולפ"ז כיון שעלה היינו שהניחו עליו ודו"ק:

שם ת"י ד"ה ומה במקום וכו' וא"ת לא יקדש וכו'. נ"ל דר"ל שלא יהיו מתפרשים עד אחר עשיי' ודו"ק:

שם מולקח ועשה שהן מתפרשין בו נפקא כצ"ל ועיין בריטב"א:

דף מא.

תוס' ד"ה סתם ספרא וכו' ועוד אפילו קיימא וכו'. הקשה מהרש"א דזה גם לפירושם לא יתיישב ע"ש ולענ"ד לפירושם יתיישב שפיר דכיון דמ"מ תנא בי' קרא הי' לו לעכב לר"י ועיקר הקושיא מר"י דסתם ספרא אליבי': (שם) ת"י ד"ה סתם ספרא וכו' לאו דוקא אי לא כתיב וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה שיכול וכו' אבל במקום וכו'. ר"ל דאם אין שם פסוק אע"פ שהי' אפשר לעשות הק"ו בהיפך היינו מקיימים שניהם:

שם ד"ה והא הכא וכו' והפריש שתי בהמות וכו'. נ"ל דצ"ל שלש ומ"מ אינו מובן דהעולה היא כבש והחטאת כבשה והשלמים איל וע"כ מפורשים הם וכן חיבי עולה וחטאת העולה זכר והחטאת נקבה וצ"ל דמיירי שהפריש מעות על ג' בהמות על כל בהמה בפ"ע ולפ"ז אפשר דא"ש שתי בהמות דכבש וכבשה שוים בדמיהן אבל איל היא בן שתי שנים בשני סלעים וניכר הוא:

דף מא:

ד"ה אימא ואח"כ וכו' לקח ואמר ואח"כ העשיר ולא וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ונילף מינה למטמא מקדש כצ"ל:

דף מב.

רביא בר קיסי מכפר וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה מכפר למה נסמכה מיתת בני אהרן וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה בשעיר וכו' דמ"ד י' זוזים וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שאני פרה אלא מעתה תפסל ביוצא דופן כלומר כיון וכו' ר"א ורבנן רבותיו וכו' כצ"ל:

שם דהוי פסול בגופה. ר"ל וע"כ לגבי פסול בגופה מודה ר"ש דילפינן מטעם דחטאת קריי' רחמנא משא"כ פסול יוצא דופן:

שם ד"ה ורב וכו' שיהא אחר שורף ואלעזר רואה כצ"ל:

שם תוס' ד"ה למעוטי וכו' ליכתבי' גבי אסיפת אפרה וכו'. וצ"ל דהמקשן לא ידע מ"ש התוס' לקמן ע"ב ד"ה למשמרת דשחיטה ושרפה לא אתי מהנך והי' משמע לי' שימצא דבר א' שנילף כולם מיניה והתרצן באמת לא הי' צריך לומר דאתי למעוטי אלא דהאמת אמר דאתי למעוטי השלכת עץ ארז מטעם דלאו גופא דפרה נינהו:

שם ת"י ד"ה למעוטי וכו' י"ל שהמקשה וכו'. ר"ל דלא מקשה משום דמשמע ליה דאתי למעוטי אלא שבא לפרש שיש עוד דברים שפוסל בהם היסח הדעת ונפקו מלמשמרת וקאמר באיזהו דבר אין פוסל היסח הדעת אי נימא הנך הא ע"כ ילפי מלמשמרת:

דף מב:

תוס' ד"ה למשמרת וכו' ובשריפה ובהני תיתי וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה מה הזאת מימי' מיוחדין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שלא יאמרו וכו' מגזירת הכתוב ואיכא מאן דמכשיר וכו' כצ"ל:

דף מג.

מג/א

ד"ה שלא ישחוט וכו' דאי לאחריה מאי איכא כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ורבנן וכו' והוא עצמו יתנהו וכו'. וכ"כ התוס' ונראה דמשמע להו דלא מסתבר לחלק בין אחד לשנים אלא דה"א דדוקא הוא עצמו אבל כיון דכתיב ולקחו בלשון רבים ונתן בלשון יחיד וע"כ דאין שני הלוקחים נותנים ע"כ תו אמרינן דלא בעינן כלל דהלוקחים עצמם יתנו ומ"מ לקמן גבי אי כתב ולקחו ונתנו ה"א עד דשקלו תרי אפשר לפרש בפשיטות דה"א דגזה"כ הוא דבעינן תרי אבל גבי חד לא שייך לומר דה"א דגזה"כ הוא דאדרבה הוי אמרינן דאורחא דמלתא נקיט ועיין ת"י ד"ה כתב רחמנא:

דף מג:

ד"ה מחתה גחלים. נ"ל דצ"ל וחותה גחלים וכאן הס"ד ואתה והניחה הוא דבור בפ"ע:

שם ד"ה בכל יום וכו' לימין העולה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה אמר ר"י וכו' וי"ל דהמקשן וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דלפי האמת דלא הוי פרשי מבין האולם ולמזבח בשעת הקטרת לפני ולפנים היינו משום שהי' רחוק ממקום הקטרת הקטורת ואין זה חילוק בין היכל לבין האולם ולמזבח ולא קשה להו אלא להמקשה דהתם דס"ל דהוי פרשו מבין האולם ולמזבח ולא משגיחין במה שהוא רחוק ואפ"ה לא הוי פרשו לצורך עבודה:

דף מד.

ת"י ד"ה שילה וכו' וכן בפ"ק דעירובין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פורשין וכו' וכן יש פעמים וכו'. נ"ל דהיינו לס"ד דמקשן דבשעת הקטרה דלפני ולפנים פורשין מבין האולם ולמזבח ובשעת מתן דמים דלפני ולפנים אין פורשין אלא מהיכל וכוונתם דלס"ד דמקשן יש עוד טעם דנקיט קטורת ולמסקנא באמת מקשה אח"כ והא איכא דאלו מהיכל פרשו בין בקדושה דידי' וכו' וכל דבריהם אלו הוא לס"ד ודו"ק:

דף מה.

דף מד/ב

רש"י ד"ה מעלות דאורייתא מעלות שמנו חכמים וכו' הלכך לענין פרישה וכו'. הכי פשיטא לי' דמעלה דפרישה ודאי דרבנן הוא ועיין בת"י מ"ש לפי' ר"ש וה"נ י"ל לפירש"י:

שם ת"י ד"ה ש"מ מעלות וכו' דהא מעלות טובא וכו' ר"ל דכמו דלענין שאר קדושות ניחא לי' דאע"ג דמדרבנן נינהו החמירו בין האולם ולמזבח יותר משאר עזרה ה"נ מאי קשה לו לענין פרישה דהחמירו בין האולם ולמזבח:

שם אתא לי' שפיר שאסרו ליכנס בין האולם ולמזבח ולא בהיכל אבל לענין פרישה שגזרו בין האולם ולמזבח פן וכו' כיון שהחומרא אינה מן התורה וכו' כצ"ל נ"ל:

שם אך שלא נעמיד מעלות על קדושת ע"נ. [ר"ל כפירש"י שהביאו בדבור דלעיל] אלא בשל בין האולם ולמזבח [ר"ל כפירש"י דכאן]:

שם ד"ה כיון דלא מפסיק וכו' לא גזרו כ"כ. ר"ל דאוקמה אדאורייתא דדוקא מהיכל פרשו ולא גזרו בין האולם למזבח אטו היכל וע"כ בשעת הקטורת דהיכל שפורשין מבין האולם למזבח דאורייתא הוא דאי מדרבנן מ"ש דגזרו בשעת קטורת דהיכל ולא בשעת קטורת דלפני ולפנים אידי ואידי מהיכל דאורייתא ועיין בריטב"א ודו"ק:

שם ד"ה גחלים וכו' שאין בהם להבות אש הוא נוטל כצ"ל:

שם ד"ה נתפזרו וכו' על ברייתות זאת אומרת כלי שרת אין מקדשין וכו' ויש שאומר זאת אומרת מקדשין וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל (דבדף ז' ע"א) אמרינן זאת אומרת אין מקדשין (ובדף צ' ע"א) אמרינן זאת אומרת מקדשין וע"ע (בדף ע"ת ע"ב):

שם שהיה מערה לתוכה דבירושלמי בפרק בתרא דחגיגה מוקי להך דר' עקיבא וכו' כצ"ל ועיין תוס' חגיגה (דף כ"ג ע"ב) ד"ה שאם נגע: (שם) דהא נתפזר מהם לארץ ומוקי לה וכו' כצ"ל והשאר מיותר נ"ל וע"ל (דף מ"ו ע"ב) בתוס' ד"ה כי פליגי:

דף מה:

ד"ה ואחת וכו' בנתעכלו ולא נתעכלו לגמרי וכו' כצ"ל:

תוס' ד"ה הוי אמינא וכו' שחיטתן לפני ד' בפנים בעזרה וכן וכו' בחוץ יחזור ויסמוך בפנים וכו' וגבי גחלים ונר מערבי וכו' כצ"ל:

שם ופר העלם אתקש לפר כהן משיח וכו'. ק"ל דא"כ כיון דכתיב לפני ד' בפר כהן משיח להטעינו צפון ל"ל לפני ד' בפר העלם הא כי אתקש לפר כהן משיח אכתי טעין צפון ודו"ק וצ"ע:

דף מו.

ת"י ד"ה אבל מהאי גיסא וכו' דבהאי מערכה גופה צריך ליקח מאמצעה שהיא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ואפילו בשבת תנינא וכו' ואפילו דתנינן וכו'. וצ"ל דצ"ל בח"תיי' וחשב היינו חשב בחפינת ובחתיי' היינו ר"ל ואפילו נימא דהא דתנינן והיום חמש היינו בכשרין ואצטריך כאן ואפילו בשבת דאפילו בפסולין מ"מ כיון דאשכחן דכי משלה בהן האור פסולין ככשרין ממילא הא דתנינא והיום חמש היינו גם בפסולין ומשלה בהן האור:

שם גמרא רבא אמר דוחה וכו' נ"ב צ"ל רבה וכ"א בתוס' ולפנינו בתוס' איתא רבא ובאמת נראה דצ"ל רבה וצריך כן גם בתוס' ומ"ש לית ליה פירכא דרבה צ"ל דרבא:

שם תוס' ד"ה תחלתו וכו' ועוד מאי קאמר וכו' ועוד דלרבה וכו'. ר"ל דמתחלה הקשו מאי קאמר דלשון תחלתו משמע שחיטה וזריקה לפי' זה ובאמת ס"ל דאפילו הקטרה דוחה ועוד דלרבה דאמר לשון תחלתו ס"ל דאפילו סופו הקטרתו דוחה ולאו דוקא תחלתו ולרב חסדא דוקא תחלתו אבל לפירושם לשון תחלתו משמע גם הקטרת חלביו שלא ניתוסרו ועיין במהרש"א ויש שם ט"ס וצ"ל את הטומאה כו' אין דוחין הטומאה דלא חשיב כתמיד דיומיה כו' כדגמרינן כו' כיון דכשרים הם כו' אלא ס"ל וכו':

שם

ת"י ד"ה תחלתו וכו' כגון שחיטה וזריקה, סופו הקטרת חלביו וגבי שבת תחלתו היינו של תמיד וכו' כצ"ל נ"ל:

דף מז.

גמרא ונתתיה למחתא עלה וכו'. ר"ל דחפינה הוא בשתי ידיו וע"כ א"א לו ליקח המחתה אלא עלה:

שם וכמעשה דר' ישמעאל בן קמחית. כ' מהרש"א דלשון קושיא היא ע"ש ונ"ל דכוונתו דאפילו בזמן ששניהם שוים היא בניחותא ומטעם שכ' רש"י כיון דברוב וכו' אבל כמעשה דר"י בן קמחית שהיתה מרובה משל מחתה לי סגי ליה בטעם זה כיון שכבד יותר וגם היא יציבא הי' לו ליקח בימין ולא להשגיח על רוב כהנים לכן הוצרך לתרץ זו חמה וזו צוננת אכן הת"י לא כ"כ ואפשר לא ס"ל כפירש"י או לא גרסו זו חמה וזו צוננת ועיין בהגהת הב"ח:

שם ת"י ד"ה שלא יעשה מדה לקומץ וכו' ועוד דפשיטא לי' [לקמן דף מ"ט ע"ב]. ולא ניחא להו לומר דחופן וחוזר וחופן לתוך המדה דאם היה בתוך המדה הי' לו להכניס במדה זו לפנים ואע"ג דטפי ניחא אם הכף היתה גדולה כמ"ש התוס' מ"מ היו מבקשים שיהי' דוקא גדולה ויכולין לעשות המדה כמו כף שיוכלו להכניס בה:

דף מז:

ד"ה הדר פשטה וכו' ונ"מ אי טיבלא וכו'. כ' מהרש"א ולכאורה קשה וכו' ע"ש ולענ"ד גם אי טיבלא הוי היינו מעורבת קומץ ושירים והוי נמי שיריים שחסרו:

שם דטבל במשהו וכו'. הקשה מהרש"א דא"כ גם הקומץ במשהו ע"ש ולא ידעתי מה קשה לו הא קיי"ל טבל אוסר במשהו ותרומה בטלה בק' וס"ל להתוס' שגם כאן הטבל במשהו והקומץ בטל:

שם ד"ה ואמר מר וכו' ולה"ק וכו'. נ"ב דצ"ל ולה"ק כו' ולענ"ד גירסא שלפנינו בתוס' נכונה ולכאורה משמע דלקח הגהתו מדברי מהרש"א ולענ"ד כוונת מהרש"א לשלול גירסא אחרת שהי' לפניו ולפנינו הוגה שפיר:

שם גמרא בי"ן הביניים פש"ט ומח"ץ וכו'. נ"ל דצ"ל ומחק והיינו בעי' דמחוקות או גדושות ובסי' דפש"ט כלל כל האיבעיות עד התם שמתחילין פשיטא לי וצ"ל שגם בעי' דדבקיה לקומץ בדופני' דמנא הוא כמו פשיטא לי דקומץ טעון מתן כלי ונכלל בסימן דפש"ט והסימן הוא על איבעיות דר"פ דוקא ולכאורה חש"ב היינו חשב בחתיית גחלים ובחפינ"י היינו חשב בחפינת קטורת והוי שלא כסדר חשב בתחיית:

שם):

רש"י ד"ה מן הצד וכו' גב ידו למטה. נ"ל דר"ל אלא גב ידו למטה:

דף מח.

יומא דף מח/א

תוס' ד"ה בעי ר"פ וכו' ותימה לי וכו' היינו לפירש"י במנחות שנתן הקומץ להחקק שמבחוץ אכן מדברי הרמב"ם פי"א מה' פהמ"ק משמע שמפרש שהקומץ דבוק בפנים והכלי מהופכת ולק"מ [עוד משמע מדברי הרמב"ם שם שמפרש איבעיות אלו מכלי שחופן ממנה ע"ש] ולשון ודבקיה לקומץ משמע קצת כפי' הרמב"ם:

שם ת"י ד"ה ולקח מדם הפר וכו' ול"ג ולקח הכהן מדם השעיר. נ"ל דצ"ל ול"ג ולקח מדם הפר ור"ל דלעיל כתבו דל"ג ולקח מדם הפר ומדם השעיר ואח"כ כתבו דל"ג גם ולקח מדם הפר דכתיב לעיל מזה דשניהם במתן דמים כתיב האי ולקח מדם הפר ומדם השעיר במזבח הפנימי והאי ולקח מדם הפר לפני ולפנים ובהיכל ועכ"פ לא מיירי בקבלה ולא כמו שהוגה בדפוס לבוב ע"ש:

שם תוס' ד"ה מי יליף וכו' פסלה בה מחשבה בכל עבודה וכו' כצ"ל:

דף מח:

ד"ה מדפסיל וכו' והא דפריך בפ"ק וכו'. עיין במהרש"א עד כדפרישית הכא כ"ש וכו' אקטורת כמו דלא קאי לענין טבול יום וכו' כצ"ל נ"ל ומ"ש בגליון התוס' על תיבת קשה רש"ל מ"ז צ"ל מהרש"א ומ"ש אח"כ והא אפילו וכו' א"צ להגי' דהיינו ממש כדברי התוס' וכוונת מהרש"א לשלול גי' אחרת שהיה לפניו:

שם ד"ה חישב וכו' טבול יום ולינה ואפ"ה וכו' כצ"ל. ולפנינו גם רש"י מתרץ כתירוצם:

דף מט.

ד"ה זר וכו' ומוקי לה וכו'. ר"ל הרי דמוקי סתם שכור בשאר דברים המשכרים:

שם ת"י ד"ה בעי רב פפא וכו' אמאי לא קמבעי לי' וכו'. ר"ל ואמאי מפסיק ביניהם באיבעי דרב ששת ועיין בריטב"א:

דף מט:

גמרא אוחז את הבזך בראשי אצבעותיו וכו' הקשה הריטב"א יעלהו בידו הימנית וכ' לתרץ וז"ל וי"ל שהרי אינו יכול לחפון אלא בשתהא שפת הכף האחרונה בראש פס ידו כדי שיריק אותם לתוך חופניו ולא תוכל לעמוד שם אלא בשיעלה אותם בשיניו או בראשי אצבעותיו מעט מעט עד שתהא שפתיה סמוך לפס ידו ויחזירה על חופניו עכ"ל ודבריו צריכין ביאור ונ"ל דר"ל דודאי יכול לעלות בידו הימנית עד שיגיע ראש גוף הכף הסמוך לידו של כף על פס ידו אבל הוא צריך להעלותה עד שיגיע שפת אחרונה של הכף בראש פס ידו וזה אינו יכול לעשות בידו הימנית דכיון שהגיע ראש גוף הכף

הסמוך לידו על פס ידו צריך להניח גם פס ידו הימנית תחת הכף כי אינו יכול להחזיק הכף בגודלו השמאלית לבד שלא ישפכו הקטורת מן הכף כיון שא"א לו להחזיק רק בצד אחד והוא צריך עדיין להעלותה עד שתהא שפת הכף האחרונה בראש פס ידו ואז אין ידו הימנית ריקנית שהרי מחזיקה תחת הכף שישפוך הקטורת על חפניו שהוא שתי ידיו לכן מוכרח להעלותה משם בגודלו או בשיניו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה שאני התם וכו' ובמרובה אלמה תנן וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה ש"ה וכו' ר' יוחנן התם במכירה דטרפה וכו' כצ"ל:

דף נ.

תוס' ד"ה פר וכו' דההוא עולה הוי וכו' הגי' מהרש"א בשם ת"י ואפילו אם יביא כל שבט שעיר בע"א פר מיהא לא מייתי ע"ש והוא תמוה לענ"ד דמשנה שלימה שנינו בהוריות (דף ד' ע"ב) לר' יהודה ור"ש דס"ל דכל שבט מביא שעיר ה"ה דמביא פר ופסק כן הרמב"ם פי"ב מה' שגגות ה"א ודברי התוס' הם כפשטן דברוב מקומות מיירי לענין דדמן נכנס לפנים וזה לא הוי אלא בחטאת וקרי להו חטאות הפנימיות ולא בעולה:

שם ת"י ד"ה ומאי נ"מ וכו' אבל לר' יהודה וכו' ולכך מת אחד מב"ר פטורים. ר"ל אי הוי ס"ל לר' יהודה דב"ד מביאין הוי ס"ל דמת א' מהם פטורים וכ"ה לר"מ באמת ודו"ק:

שם אבל לפי המסקנא וכו' ומוקמי לה וכו' כצ"ל. ור"ל למסקנא דאמרינן התם מאי הוי עלה ומייתי מדאמר ר"ש ה' חטאות מתות במקום אחד ומזה למדנו דלא מיירי בשותפין דלא משכחת לה בשותפין ה' חטאות ולמדנו דחטאת השותפין אינה מתה אבל מודה ר"ש דשותפין לא דמי לצבור א"כ מ"מ יש חילוק בין צבור לשותפין לענין מת א' מהם דמת, א' מן השותפין פטורין ושפיר מוקמינן להך ברייתא כר"ש ע"ש:

שם אבל אביי היה סבר דשותפין נינהו. ר"ל דאביי ודאי לא הוי ידע לחלק בין שותפין אלו לשאר שותפין והיה סבר דכשם דכשמת כ"ג סבר ר"ש דלא מתה כן אמרינן בשאר שותפין ורב יוסף חידש לו דשאני כהנים ויש חילוק בין שותפין אלו לשאר שותפין וכן לפי המסקנא דבכל שותפין ס"ל דאינה מתה מ"מ במת אחד מהם מחלקינן בין שותפין אלו לשאר שותפין ודו"ק:

שם והוא תלה הטעם שאין וכו' נאמר בסיני חטאת וכו' לענין החטאת גם בחטאת וכו' שאין מיתה מועלת וכו' כצ"ל:

שם):

אבל מקרבן לא מיפטרי וכו'. לא ידעתי אמאי כתבו דמקרבן לא מיפטרי היפך סוגיא דהוריות דאי הוי מתה הוי מיפטרי מקרבן ואפשר דכוונתם דבהוריות מיירי שמת א'

מהם אחר שהופרש הקרבן דאי אמרינן דהחטאת מתה פטורין מלהביא אחרת ומ"ש כאן דמקרבן לא מיפטרי ר"ל אם מת אחד מהם קודם שהפרישו הקרבן אבל לא ידעתי מי הכריחם לומר זה כאן ודו"ק וצ"ע: (שם) ד"ה דלא מייתי וכו' משום דלאו קהל וכו'. מפורש שם דבעינן שיש לו אחוזה כמ"ש רש"י כאן:

דף נ:

תוס' ד"ה לדברי וכו' ור' אלעזר משמע וכו' דר' אלעזר מיבעיא ליה אי וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה עושה וכו' אי מתה וכו'. היינו אי נימא דמיבעיא לי' אי דצבור הוא או למ"ד לעיל דחטאת שותפין אינה מתה:

שם גמרא נוהג ביחיד כבצבור. עיין במהרש"א ומדברי הת"י (דף נ"א ע"א) מבואר שגורסים בצבור כביחיד ע"ש:

שם תוס' ד"ה חומר בתמורה תימה וכו'. הקשה מהרש"א דהא ר"י בר"י קאמר שם כן ות"ק לית ליה ע"ש ולענ"ד דעת התוס' דת"ק לא פליג ע"ז וע"ש בתוס' יו"ט וע"כ הקשו אמאי לא חשיב ת"ק האי חומר:

שם ד"ה ואי ס"ד וכו' ובעולה וכו' י"ל כיון וכו'. ר"ל דליכא עולה שיהא נוהג בה כל אלו הדרכים אלא קצתם בעולה זו וקצתם בעולה זו וה"ה לעיל בשלמים הוי מצי למדחי מטעם זה אבל באילו של אהרן לא קשה דהא לא שייך בצבור דהא ודאי דהא דנוהגין בצבור כביחיד ע"כ א"א לומר בחד זבחא ממש דאם הוא של יחיד אינו של צבור אלא במין אחד אבל שאר דברים צריכים להיות בחד זבחא ממש וה"ק ששייך קרבן כזה גם בצבור וכאן ביחיד יש בו כל הדברים האלו ונ"ל שזהו כוונת מהרש"א ברש"י ד"ה שם זבח שכ' דלאו חד זבחא ממש אלא מין זבח אחד ומייתי ראי' מדברי התוס' אלו שהקשו דלא אוקמי בזבח שלמים ע"ש ולכאורה אינו מובן דהא מסקו התוס' שצריך שיהיו כל הדרכים נוהגין במקום אחד ולפי מ"ש א"ש דלא מייתי מדברי התוס' אלא דמדהקשו דלא אוקמי בזבח שלמים ע"כ דלא בעינן שיהיו כל הדברים בחד זבחא ממש וע"כ לא בעינן חד זבחא ממש וממילא גם לפי המסקנא דבעינן כל שאר הדברים בחד זבחא אבל מ"מ חד זבחא לאו דוקא לגמרי משום ביחיד כבצבור ודו"ק:

שם ת"ר ד"ה ודוחה וכו' אך קשה וכו'. לא הבינותי קושייתם דדוקא עם פסח שלו שהומרה בו ראוי' להקרבה אבל כשהקריב פסח האחר וזה נדחה גם תמורתו נדחה עמו ועמ"ש שם בפסחים (דף צ"ו ע"ב) בחידושי בעזה"י וצ"ע:

דף נא.

תוס' ד"ה דוחה וכו' מה פסח ראשון אין בטל לגמרי וכו'. ר"ל מפני טומאת מת אבל משום טומאת זיבה פעמים בטל לגמרי כדאיתא בפסחים (דף פ' ע"א) ע"ש:

שם תפשוט דחוזר ומלמד בהיקש מדר' ישמעאל וכו' ר"ל ומדר' ישמעאל נשמע גם לר"ע דלא אשכחן דפליגי בהא:

שם דפסח ראשון גופיה זמנין דלא דחי טומאה וכו'. נ"ל דר"ל כגון שהיו רובה זבים ומיעוטם טמאי מתים דאז נדחה לגמרי מפני המיעוטים שהיו טמאי מתים ודו"ק. ולפי תירוץ זה אמרינן בהיפך דלת"ק דדריש מגז"ש אינו דותה את הטומאה ולר' יהודה דדריש מככל חוקת הפסח דוחה את הטומאה:

שם וא"ת למה לי גז"ש וכו'. נ"ל דר"ל ובאמת נילף מככל חוקת הפסח דידחה גם טומאה ולפי תירוצם גם טומאה הוי ל"ת שיש בו כרת:

דף נא:

ד"ה תיפוק וכו' אי לא דרשינן הכי הוה דרשינן וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) רש"י ד"ה שתי הפרוכת פרושות מן וכו' כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה טרקסין פרש"י פנים וחוץ כצ"ל נ"ל וכ"ה ברש"י (דף נ"ב ע"א):

שם ד"ה ועביד וכו' ומתחלת עוביה ולפנים וכו'. עיין במהרש"א עד דאי מקום אמה טרקסין כלפנים הרי מצד חוץ וכו' ואי כלחוץ הרי מצד חוץ וכו'. לכאורה צ"ל מצד פנים ואפשר שמודה מהיכל לק"ק וקרי מצד חוץ מה שהוא חוץ מן ההיכל ודו"ק. וע"ע במהרש"א ד"ה ואי מקום וכו' עד לצד פנים כ' אמות וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה שולחנות וכו'. עיין במהרש"א עד לצד מזרח לא קשיא ליה וכו' כצ"ל:

דף נב.

ת"י ד"ה ניעול וכו' אלא פרוכת אחת צריך לומר כן.. נ"ל דצ"ל אפשר לומר כן ור"ל דכיון שלא הי' שם אלא פרוכת אחת אפשר לומר דאם נכנס סמוך לכותל נגד מקום הפתיחה יהי' כל שעה עיניו ניזונות מבית קדשי הקדשים אבל לרבנן שהיו שתי פרוכת אפילו נכנס סמוך לכותל נגד מקום פתיחת פרוכת הפנימי עדיין אין עיניו ניזונות מבית ק"ק דהא פרוכת הפנימי מפסיק:

שם רש"י ד"ה קחשיב לדידי'. הוא הציון לגמרא ומן למקום הוא התחלת פירש"י:

שם תוס' ד"ה כותל וכו' דבית שני היו חלוקין משל שלמה וכו'. עיין במהרש"א עד ואפשר דהיינו דוקא בתאים שבצד צפון ודרום. הוא תמוה לענ"ד דהא גם מצפון לדרום חשב

התם ספ"ד כותל ההיכל שש והתא שש וכמו שנפרש בצפון ודרום כן אפשר לפרש במערב וצ"ע:

שם מגרעות נתן לדבר שהי' וכו' כצ"ל נ"ל. ועיין במהרש"א ד"ה והריב"ם עד כמו שפיר"י דכיון וכו' כצ"ל:

דף נב:

רש"י ד"ה מהלך וכו' והפרוכת הי' לו למזרח. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע לבין שני הבדים הבדים וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה והתניא וכו' הו"מ לאתויי וכו'. ק"ל דאפשר למ"ד גלה לבבל חזר בבית ששני ומשניטל הארון היינו מגלות יהויכין על חורבן בית ראשון לכן מקשה דוקא למ"ד נגנז ואע"ג דלא ס"ל להך משנה כוותי' מ"מ מסתבר לי' דבהא לא פליגי וצל"ע:

שם ד"ה האי מוכן וכו' אין לי אלא אהל מועד שבמדבר וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה הבמה אשר בגבעון לירושלים. צ"ל לבמה אשר בגבעון ירושלים וכ"ה בפסוק וגם אח"כ צ"ל אשר בגבעון ירושלים ור"ל דלשון לבמה משמע שהלך להבמה ולשון ירושלים משמע שבא לירושלים ואי מיירי מהליכה לגבעון הי' לו לכתוב מירושלים ואי מיירי מהחזרה הו"ל לכתוב מן הבמה אשר בגבעון ירושלים דהוי כמו לירושלים וא"כ ברישא דקרא משמע דמיירי מהליכה לבמה וסיפא משמע דמיירי מחזרה:

דף נד.

גמרא שנאמר ויאריכו הבדים. נ"ב צ"ל ראשי הבדים ואין צורך כי מקרא א' הוא ויאריכו הבדים ויראו ראשי הבדים וכו' וכן רש"י לעיל ע"ב ציין ויאריכו הבדים:

שם רש"י ד"ה מתעסק בטיול ושחוק. נ"ל דלא ניחא לי' לפרש מתעסק בהתלעת עצים דא"כ הי' מתעסק במצוה ואמאי ניזק לכן מפרש דלתנא דתנא שיצאה נשמתו הי' מתעסק בטיול ושחוק וכ"כ הת"י על מתעסק בקרדומו מתעסק ושוחק בקרדומו ולתנא דבי ר' ישמעאל שהיו מתליעין בעצים לא אמרינן שניזק בממונו במה שנשרף הקרדום דשמא הקרדום הי' של הקדש:

שם גמרא רב יהודה רמי כתיב ויראו ראשי הבדים וכו'. לכאורה משמע דמויראו משמע לי' ושהיו נראין מבחוץ ובברייתא אמר על ויראו יכול לא יהיו זזין ממקומן וצ"ל דרב יהודה נמי על ויאריכו סמך ולפי גירסת מהרש"א א"ש ע"ש:

שם רש"י ד"ה מי הוו כרובים דקס"ד בכרובים שעשה שלמה וכו'. לא ידעתי אמאי לא מפרש בכרובים שעשה משה על הכפורת וצ"ע:

שם ת"י ד"ה ומראין וכו' מזה ומזה מהארון כצ"ל נ"ל ושאר הגהות ד' לבוב א"צ לענ"ד:

דף נד:

תוס' ד"ה כרובים וכו' ואע"ג דמלאכי השרת עובר בלא תעבדם וכו'. נ"ל דצ"ל בלא לעובדם וכצ"ל גם במהרש"א ור"ל אפילו שאינו עושה אותם לעובדם דהיינו פרצוף אדם וא"צ למחוק הני תיבות כמ"ש בגליון בשם מהרש"א ולענ"ד לא נתכוין מהרש"א לזה ודו"ק:

שם ד"ה אלו ואלו וכו' פירש אמצעיתו וכו' כצ"ל. ונ"ל דאברייתא קמייתא קאי והי' גירסתם שם וחכמים אומרים אלו ואלו מציון נברא וכ"נ מדברי הת"י ד"ה וחכ"א ע"ש ועיין חידושי מהר"ש:

שם ת"י ד"ה ולא הי' וכו' לעיל בפ"ק וכו'. לא מצאתי שם:

דף נה.

דף נה/א

רש"י ד"ה כשהוא מזה וכו' אחת גבוהה ואחת בנמוך וכו'. ע"ל (דף נ"ז ע"א) ד"ה כסדרן ובת"י שם ד"ה שלא כסדרן:

שם ד"ה לא יאמר וכו' מלתא למטה דשעיר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה למה נאמר וכו' משמע אף על דלא ממש וכו' כצ"ל:

שם גמרא מ"ט ר"א אמר וכו' ר"י אמר וכו'. מדברי הת"י משמע קצת שהיו גורסים בהיפך דר"א אמר מקרא ור"י אמר שלא יטעה וכ"נ מדברי הירושלמי שהביאו וא"ש דרהמב"ם פ"ג ה"ה פסק משום שלא יטעה כר"י דהוא רבי' דר"א וע"ש בלח"מ:

שם ת"י ד"ה לא היו שופרות וכו' בשאר קרבנות נדבות וכו'. בד' לבוב הוגה חובה ולענ"ד א"צ להגיה וכוונתם נדבת בהמה של יחיד שצריך סמיכה והא דאמרינן ששה לנדבה היינו נדבת צבור שא"צ סמיכה ועיין במשנה תמורה (דף כ' ע"ב) וברמב"ם פ"ג מה' מעה"ק ה"ו ז':

שם ד"ה מפני וכו' יחללו מעות שלוקח הכהן אותו הקן בעבורו על אלו וכו' שהן חולין וכו'. ר"ל דכשקונה קן יצאו המעות לחולין ונכנס הקן במקומו ולכן כשלוקח קן לרחל ולקח מעות של לאה מתנה שמעות של רחל יצאו לחולין בעד הקן שקונה בעבורה ויתחללו מעות של לאה על של רחל ויכנסו מעות של רחל לקדושה ליקח בהם קן ללאה ומעות של לאה שיוצאין עתה לחולין יתן למוכר בשביל רחל ומ"ש שהן חולין ר"ל שיוצאין עתה לחולין כשלוקח הקן:

דף נה:

ד"ה ונברור ארבע וכו' שהתנו מתחלה כמו אם בא וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל כמו הנך דמייתי עלה אם בא חכם למזרח ושני לוגין שאני עתיד להפריש והגהות ד' לבוב אינה מבוררת לי בכל דבור זה ונ"ל דלא אסקו אכתי אדעתייהו שיתנו שיתחלל המעות כמ"ש לעיל ע"א ד"ה מפני התערובות חובה בשם הר"ר אלחנן עד לבסוף שכתבו בשם ריב"א דכאן לא שייך חילול וע"ל בדבור שאח"ז ודו"ק:

שם אבל לא היה יכול ליתן כל המעות על הבהמה וכו'. נ"ל דמ"ש כל המעות ר"ל כל המעות שמגיע בעד בהמה זו וכוונתם שיברור מעות ויחללם על חטאת ואח"כ יברור ויחלל על עולה וכן על שלמים:

שם שילקחו כל הקינין באשראי וכו' שעתידין לחיות עד וכו' שבשופר לחוץ כנגד וכו' כצ"ל. ונ"ל שאין כוונתם שישארו כל הקינין בערבוביא דא"כ אכתי לא נדע איזהו הם קדושים שיקרבו ואיזהו נשארים חולין אלא ר"ל דבשעת הקרבה יחזור ויקח מאלו הקינין כ"כ כמו שנשארו חיים ויאמר מעות של החיים יהיו מחוללין על קינין האלו ויקריב אותם וכל כך קינין שיש מתים ישארו חולין והמעות ישארו בקדושתן ומה שצריך ליקח קינין גם להמתים וישארו חולין לפי שבשעת לקיחה עדיין היו חיים אלא דחיישינן שמא יתוודע לנו קודם הקרבה שמתו קצת מהם לכן לוקחין קינין לכולם שמא יהיו כולן חיים ולוקחין אותם באשראי שלא יקדשו עדיין ולא יצא המעות לחולין ובשעת הקרבה אם נתוודע שמתו קצתן אין מקדישין עבורם קינין ונשארו חולין והמעות קודש ואה"נ אם מתו קצתן קודם לקיחה א"צ ליקח עבורם קינין כלל ומעות שלהם נשארו קדושים. ומ"ש אלה שה בידינו הרי הן מחוללין ר"ל שאלה שהם בידינו שכבר הם חולין יהיו קדושים ומעות של המתים שהם קדושים יצאו לחולין ודו"ק:

שם ד"ה ונברור ונשקול וכו' ועוד ל"ל למימר וכו'. אינו מובן לענ"ד מאי שייך זה לכאן וגם סותר מ"ש בדבור שלפני זה דאין חילול מועיל למעות של המתים ונ"ל דאין כאן מקום דברים האלו ומקומם בדבור שלפני זה קודם עוד פי' ריב"א ומ"ש למה לי למימר ר"ל מה מועיל דלית ליה ברירה הא יכולים לתקן בלא ברירה וע"ז תירצו בשם ריב"א דכאן א"א בחילול ומ"מ מ"ש ויפלו לנדבה הוא לפי קושייתם כאן שיפלו לנדבה אבל לפי האמת הול"ל דנישדי בנהר ומ"ש שהם עתידים לחיות עד אחר הקרבה [כצ"ל] הלשון דחוק דהא בשעת הקרבה מיירי והול"ל שהם חיים עתה בשעת הקרבה ומ"ש וי"ל שלעולם וכו' הוא תירוץ לקושייתם דהכא ומ"ש ועוד דבלא"ה וכו' ר"ל שנעשו מפורשין קודם שמת אחד מהם כיון שאז הי' מועיל חילול וכוונתם כיון שדרך הכהן ליקח קן אחד

מאותן המעות ויקנה שני בני יונה ויאמר מעות חטאת יהו מחוללין על זה ומעות עולה על זה בין כשהן צרורות ובין כשאינם צרורות ע"י חילול הוי כמפורשין והוא כמו פי' הר"ר אלחנן לעיל ע"א ד"ה מפני התערובות כנלענ"ד:

שם ד"ה ונשקול וכו' היינו חצי דינר צורי וכו' שהוא רובע דינר צורי וכו' בכסף שקלים וכו' כצ"ל. מדבריהם משמע שמפורשים מ"ש רש"י ארבע זוזי דמי חטאת הוא לאו דוקא אלא ר"ל דמי שני הפרדות ומ"ש והרובע הוא חצי דינר צורי היינו רבעתים שהם שני רבעים ומה שהקשו מפ"ב דכריתות היינו דשני הפרדות הם רק רובע דינר ומ"ש וא"ת א"כ וכו' משמע דלפירש"י ניחא להו שגם דמי עולה נישדי במיא כיון שהוא מעורב עם החטאת:

שם ד"ה ונשקול וכו' ואמרינן נמי גבי הפריש וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) ד"ה מבין הכותים וכו' דגרי אריות הן במנחות וכו' כצ"ל:

דף נו.

תוס' ד"ה דברי ר"מ וכו' כיון דמתנה בין ירדו וכו'. ר"ל בין ירדו בין לא ירדו יהי' עכ"פ א' תרומה זה או זה ואינו מתנה שלא יהי' שום א' מהם תרומה וע"ש בתוספות:

שם ת"י ד"ה עשרה וכו' ספק מעשר מעורב בהן. ר"ל קודם שהפריש עשרה למעשר הי' ספק אם השני לוגין הם תרומה או חולין ומעשר מעורב בהן לכן מפריש עשרה שלימים למעשר לתקן גם השני לוגין:

שם ועוד הקשה וכו'. ר"ל שהקשה על אי נמי דלעיל:

שם ד"ה ומוחל וכו' תופס אמת גבי וכו' כצ"ל:

דף נו:

ד"ה ר' יוסי וכו' להתברר שמגיע חלק פלוני וכו' כי אפשר יבקע וכו' שסובר התלמיד דר' יוחנן סבר דאין ברירה גבי אחין שחלקו ויש לנו וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה מ"ש לכאן וכו' גי' ואני הייתי וכו'. חוזר לעיל לפרש למאן דמפליג בין תולה בדעת עצמו לתולה בדעת אחרים. ומ"ש אח"כ ור' אמר לי וכו' אינו מובן על מה קאי ואפשר דר"ל דאין ראי' דת"ק לית ליה דר' יהודה דיכול להיות שגם ת"ק ס"ל דלכאן ולכאן אין ברירה ול"ג לכאן ולכאן למקום שארצה אלך ור"י בא לפרש וצ"ע:

שם כשתולה בדעת עצמו והתנה וכו' דתולה בדעת אחרים בלא התנה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה מ"ש לכאן וכו' ומהשתא נמי ניחא וכו'. לשון ומהשתא אינו מובן לכאורה דאין זה ענין למ"ש לעיל דההוא דשופרות חשיב תולה בדעת עצמו וצ"ל דכוונתם ומהשתא שגם מההוא דשופרות דייקינן דלית ליה לר' יהודה ברירה ניחא וכו':

שם ת"י ד"ה התורה אמרה וכו' ואח"כ למטה אבל וכלה כפר משמע דמייתי הקרא כצ"ל נ"ל והס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע כלה דם הפר וכו': (שם) ד"ה נותן וכו' ועוד דספקא הוא. לא ידעתי מאי ספקא שייך כאן וצ"ע:

דף נז:

תוס' ד"ה אלא וכו' ורואה אני וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה דמה שנותן דם שעיר מתחלה למטה בהדי דם הפר לא הוצרכו לומר דרואה אני דם השעיר כאלו הוא מים דכיון שעדיין צריך להזות ממנו אע"פ שעדיין לא הגיע זמנו מ"מ אין איסור להזות ממנו גם עתה ולא דמי נמי לניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה וכן לעיל כשנתערבו קודם מתנות של מעלה ס"ל דל"ד לניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה ואע"פ שאח"כ נתן למעלה לשם פר כיון שבאמת גם מדם השעיר נתן אע"פ שצריך אח"כ ליתן פעם שנית למעלה לשם שעיר ל"ד לניתנין למעלה שנתערבו בניתנין למטה אלא כאן שנתערבו אחר מתנות פר למעלה משמע להו לכאורה דהוי דם פר ניתנין למטה ובדם הפר למעלה הוצרכו לומר דרואה אני כאלו הוא מים ודו"ק: (שם) רש"י ד"ה אבל האי וכו'. עיין במהרש"א ומשמע שמפרש דקאי על אבל האי דאי בעי למיתב וכו' ור"ל דהוי נראה ונדחה כיון דמעיקרא נתקבל בהנך ב' מזרקים ולענ"ד דברי רש"י קאי על למ"ד כוס עושה את חברו דחוי והיה גרסתו ה"מ היכי דלא יהיב מיניה אבל האי דיהיב מיניה לא ודו"ק: (שם) ת"י ד"ה אפילו תימא וכו' ולא מין במינו לא בטל וכו' כצ"ל:

דף נח.

ד"ה שני כלים וכו' בענין דלא הוי חציצה, נ"ל דר"ל כגון שאוחז בשניהם וכדומה אבל לאיכא דאמרי פשיטא ליה דמין במינו אינו חוצץ ומיבעי ליה אם דרך שירות בכך ממילא אין חילוק אם הוא בענין דהוי חציצה או לא וכיון שפשט לו דדרך שירות בכך אפילו בענין דהוי חציצה כשר:

שם ד"ה בקומץ וכו' שאינו נדבק יפה זה בזה. ר"ל שהסיב אינו רחב וצריך להניח זה אצל זה לכסות כל הכלי בפנים וכשאינו נדבק יפה זה בזה נכנס הסולת בין הדבקים:

דף נח:

רש"י ד"ה התחיל וכו' ואי אפשר וכו'. נ"ל דר"ל דאלו היה המזבח נמוך ממילא היו תלויים ראשי אצבעותיו למטה ובית יד של הכתונת למעלה והיה יכול ליתן המתנה ממטה למעלה ולא מתווסן מיניה אבל כיון שהיה המזבח גבוה אמתים ע"כ היה צריך להגביה ידו למעלה וממילא גם ראשי אצבעותיו היו למעלה והבית יד למטה ואלו הי' נותן ממטה למעלה הי' מיתווס בית יד של הכתונת בדם שעל המזבח ומ"מ פשיטא

דאפילו כשמגבי' ידיו יכול לצדד ראשי אצבעותיו למטה אלא שלא יועיל כלום בזה דמ"מ בית יד של הכתונת למטה מידו לכן כשמגביה ידו גם ראשי אצבעותיו למעלה ולכן כ' רש"י וא"א לצדד ראשי אצבעותיו למטה וכו' וע"כ ראשי אצבעותיו למעלה ר"ל פס ידו עם ראשי אצבעותיו ודו"ק:

שם ד"ה ת"ר וכו' לפני ד' מה ת"ל וכו' לא נאמרה יציאה וכו' וא"ת וכו'. נ"ל דמהא דלא נאמרה יציאה לחוד לא שמעינן דאפשר שגם במתנות המזבח עומד במערב המזבח לכך הוצרך לומר דלפני ד' מיותר ודרשינן אין כהן לפני ד' ומלפני ד' לחוד לא שמעינן דהא במתנות המזבח כתיב ומנ"ל במתנות הפרוכת לכן הוצרך לומר דהא לא יצא בנתים ואח"כ הקשה כיון דלא כתיב אשר נימא דאכהן קאי ונדרוש כהן לפני ד' בין במתנות המזבח ובין במתנות הפרוכת לכן כ' דבפר העדה כתיב אשר ועבודת שניהם שוה: (שם) גמרא אמר לך ר"ע וכו'. נ"ל דמ"מ צ"ל דלא יליף פנים מחוץ דאי הוי יליף פנים מחוץ שצריך דוקא להקיף דרך ימין לא הוי אמרינן דהדר אתי להההוא קרן דאיחייב למיתב ברישא:

דף נט.

רש"י ד"ה ואב"א וכו' אלא ס"ל להני תנאי וכו'. נ"ל דמ"ש להני תנאי הוא לאו דוקא דהא לאוקימתא זו ס"ל לר"י הגלילי הקפה ברגל והול"ל ס"ל לר"ע ואפשר דנקיט להני תנאי משום אוקימתא שני' דכ"ע הקפה ביד: (שם) גמרא מ"ס סביב דמזבח הפנימי וכו'. ק"ל דהיינו ממש אוקימתא דלעיל דפליגי אי הקפה ביד או ברגל ואינו אלא מוסיף טעם למר ולמר ולא הו"ל למימר ואב"א וצ"ע. ומ"מ לכל הנך אוקימתא צריכין לטעמא דלעיל מדינא בההוא קרן דפגע ברישא בההוא עביד ברישא דאל"כ תקשה אי בעי הכי נעביד וכו':

שם ת"י ד"ה שני כהנים וכו' למנין היו יכולים וכו' כצ"ל. ובעיקר קושייתם הי' נ"ל עוד לומר דאע"פ שעמדו למנין לא נקבע הלכה לדורות וכשיעמדו ב"ד אחר או אפילו אותו ב"ד ויעמדו למנין פעם אחרת יכול להיות שיסכימו להיפך ושני כהנים גדולים ע"כ אין עושים עבודה בשנה אחת ויכול להיות דבשנה אחת הסכימו להקיף ביד ובשנה אחרת הסכימו להקיף ברגל ומ"מ לא הי' מחלוקת בשנה אחת כיצד לעשות ועמ"ש בעזה"י בהקדמה לפ"כ:

שם תוס' ד"ה דאמר קרא וכו'. עיין במהרש"א מ"ש בביאור דבריהם ומ"מ נ"ל דמה שסיימו אין מעבירין וכו' קאי אלעיל ע"ב אהא דאמר ר"ל אין מעבירין וכו':

דף נט:

ד"ה ע"כ לא פליגי וכו'. עיין מ"ש בעזה"י בפסחים (דף כ"ב ע"א): (שם) ת"י ד"ה אין לך וכו' אדרבא כיון דליכא מיעוטא וכו'. ר"ל ונימא דלא צריך כלל לימוד שמועלין וכיון דליכא מיעוט ממילא אמרינן דלעולם מועלין:

דף ס.

תוס' ד"ה חד למעוטי וכו'. עיין תוס' זבחים (דף מ"ו ע"א) ד"ה חד למעוטי ובצ"ק שם ודו"ק:

שם ת"י ד"ה ועגלה ערופה וכו' דההוא דרשא מקרא וכו'. ר"ל דההוא קרא דכפרה כתיב בה כקדשים איצטריך לעריפתה דאינה אלא ביום וכ"ה בתוס' ע"ז (דף כ"ט ע"ב) ד"ה כפרה:

שם):

ד"ה ועגלה ערופה שני וכו' משם שם מעגלה וכו' כצ"ל:

שם דסך לכהנים ולמלכים. צריך ביאור מה בין סך לכהנים ובין כ"ג שסך משמן שעל ראשו ולכאורה משמע מלשונם דדוקא משמן שעל ראשו חייב ולא משאר שמן המשחה ומדברי הרמב"ם פ"א מה' כלי המקדש הי' נראה דיש חילוק בין משח דפטור ובין סך דחייב ע"ש:

שם ד"ה תרי מיעוטי וכו' תפיסת דמים בשאר דוכתי אבל וכו' כצ"ל:

דף ס:

ד"ה וחד למעוטי וכו' ואין נראה וכו'. ונלענ"ד דדעת רש"י דמשמע ליה דלר' יהודה ודאי שירים מעכבין והא דאמר אי מעכבי מעכבי היינו אי סדר שאר דברים מעכבי גם סדר שירים מעכבי דאינהו נמי מעכבי כפרה וע"כ דפלוגתייהו לענין סדרן ובאמת מיניה נלמד דלר"נ לא מעכבי כפרה ומ"ד משמעות דורשין איכא בינייהו גם לר"ע שירים מעכבין:

דף סא.

ד"ה בקטורת וכו' שקדמו מתנות הפר דלפני ולפנים וגם בהיכל וכו'. מ"ש דלפני ולפנים הוא מגומגם דהא מתנות דפר דלפני ולפנים צריך להיות קודם שחיטת השעיר ונ"ל שהיא לאו דוקא או ט"ס היא ועיקר ראייתם מהיכל:

שם אחר מתנות הפר שבהיכל וכו' כצ"ל:

שם ד"ה וכפר וכו' ואם אינו ענין לטומאה וכו' כצ"ל:

שם מיהו לפירש"י וכו'. נ"ל דר"ל דכיון שאינו מביא אלא פסוק שלמדנו ממנו שהכל כפרה אחת ור"ל שכל מתנות דלפני ולפנים כפרה אחת וכן כל מתנות היכל וכן כל

מתנות המזבח דכיון שכל א' מהם מכפרין כפרה אחת כל א' כחדא חשיבי לענין נשפך הדם ניחא דמייתי להו אמתניתין וגם ניחא שצריך כל הני קראי דכיון דלענין נשפך הדם ילפינן מוכלה מכפר דפרט בה קודם ואהל מועד ומזבח דכל א' מהם כפרה אחת בפ"ע ה"נ כאן לענין אם נטמא בפנים דילפינן מוכפר את מקדש הקודש פרט בי' כל הני ומייתי לי' אמתניתין ועיין בתוס' שלפנינו:

שם ד"ה חטאת וכו' וא"ת וכו'. נראה מזה דאין מפורשים כפירש"י ד"ה מכאן אמרו דלימוד דוכלה מכפר קאי אגמר מתנות שבפנים דא"צ לחזור ולעשותם אלא משמע להו דה"ה דילפינן מיניה דהיכי שלא כלה צריך להתחיל בתחלה או אפשר שמפורשים כאן ולא שתי חטאות שא"צ להתחיל בתחלה כשגמר מתנות שבפנים אכן לולי דבריהם הי' נ"ל לפרש ולא שתי חטאות היינו שלא יתן חצי מתנות שבפנים מחטאת א' וחצי משני וגם תימה לי לדבריהם היכי איכא למימר דאתי לשום דרשא הא ר' יוחנן מפרש דברי ת"ק שהוא נמי ת"ק דמתניתין שהוא ר"מ דמפרש בהדיא דיליף מוכלה מכפר והיכי נימא דאתי לשום דרשא וצ"ע אכן מ"ש דלר"א ור"ש מוקמי לה לדרשא אחריני אפשר לומר דכוונתם דכיון דילפי מכאן דאפילו נתן מקצת מתנות ונשפך א"צ להתחיל אלא ממקום שפסק כ"ש גמר מתנות שבפנים אכן לולי דבריהם היה אפשר לומר דלולי פסוק וכלה מכפר היינו מוקמינן ולא שני חטויין להיכי שגמר מתנות שבפנים אלא אחר שלמדנו מפסוק וכלה מכפר להיכי שגמר המתנות ילפינן מלא שני חטויין להיכי שלא גמר וצ"ע:

שם תוס' ד"ה אלא מעתה וכו' אלא ניחא ליה וכו' משמע מדבריהם דלפי האמת אין לחלק בין והנותר ובין ומיתר וכ"נ מדברי הריטב"א ע"ש וקשה למ"ד במעילה (דף ח' ע"ב) שהביאו הת"י דוהנותרת משמע דאינו מעכב לולי קרא יתירא נימא דומיתר ג"כ אינו מעכב ונימא דמתן בהונות אינו מעכב וצ"ע:

דף סא:

ד"ה אשם וכו' שנשפך דמו קודם מתן בהונות. נ"ל דר"ל קודם גמר מתן בהונות וכ"ה בת"י ובריטב"א:

שם אפ"ה מביא אחר וטעמא וכו'. כ' מהרש"א דלגי' זו לר"א ור"ש מביא אחר ויתחיל ממקום שפסק וכ"ה בת"י (ועיין בריטב"א) ונ"ל דמשמע להו לפרש לגי' זו לר"א ור"ש שמביא אחר דלר' יוחנן דלא דריש אותו לא משמע שיפסול מה שנתן בהכשר אלא לר"מ יתחיל בתחלה ולר"א ור"ש ממקום שפסק ודו"ק:

שם והאי אחד לא דרשי וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה מה חטאת וכו' לעולה למנחה ולחטאת וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה מה חטאת וכו' וילפינן שפיר אשם מחטאת. ר"ל אשם מצורע דלא ילפי מהיקשא דזאת התורה:

דף סב.

ד"ה מה חטאת וכו' למ"ד דבר שלמד בגז"ש וכו'. ר"ל אע"ג דחטאת גופה למד בגז"ש אצבע אצבע ממצורע דבעי ימין נילף מינה אשם בהיקש: (שם) או מהיקישא דזאת התורה. ר"ל דמהיקשא דזאת התורה נלמוד לכל הקרבנות ועיין בתוס' זבחים (דף כ"ה ט"א) ד"ה והרי זריקה ודו"ק: (שם) ד"ה שני שעירי וכו' תיפוק ליה מהיקשא כדפרישית וכו' כצ"ל:

שם ואי לא הוי כתיב אלא תרי קראי וכו'. נראה מזה דס"ל דיותר יש לדרוש להיקשא משיהיו שוים במראה וקומה ולעיל כתבו ואייתר ליה חד לענין כפרה משמע דתחלה דרשינן שיהיו שוים במראה וקומה ומייתורא דרשינן לענין כפרה וצ"ל דלעיל הוא לאו דוקא:

שם ת"י ד"ה שני שעירי וכו' אבל גבי בהמה וכו' ואע"פ וכו'. משמע מלשונם דמ"מ לא שייך זה אלא בבהמה דיכולין להיות שוים הרבה ואע"ג דמ"מ אין שוין לגמרי נקרא שוין אבל באדם שיש הפרש גדול ביניהם לא שייך לקרותם שוין אכן בריטב"א הוא ב' תירוצים ובקושיא שאין חטה דומה לחברתה נדחה החילוק שבין בהמה לאדם אלא דשם בעינן דומה ממש וזה א"א וכאן לא בעינן אלא כל מה שיוכלו ונ"ל טעם הדבר דכאן כיון דחיוב הוא הביא שני שעירים אפילו אי הוי אמרינן דמעכב שיהיו דוקא שוין מ"מ ע"כ לא חייב רחמנא אלא כל מה שיוכלו אבל גבי סורר ומורה אינו חיוב שיהי' דוקא בן סורר ומורה ואם לא ימצא שיהיו שוין לגמרי ניחא שלא יהי' בן סורר ומורה ואפשר שגם כוונת הת"י כן:

שם ד"ה משהגריל וכו' משום מצוה כי הכא שאינו וכו' כצ"ל:

דף סב:

על יומא דף סב/ב

ד"ה חד למראה וכו' א"נ הכא לא דריש מידי וכו'. הוגה בד' לבוב א"נ מהכא ונ"ל דר"ל דלקיחתן כאחד לא נשמע מייתורא דשני אלא מדסמכיה ליקח וצ"ל לפ"ז דשני השלישי אצטריך לדרשא אחרת וא"כ נ"ל דא"צ להגי' והכא לא דריש מידי ר"ל דהכא לא דריש מידי משני השלישי ואצטריך לי' לדרשא אחרת:

שם רש"י ד"ה על טבעת וכו' לצד מזרחית צפונית וכו' למערב דרום וכו'. לא ידעתי אמאי נקיט בשחר צפונית ובין הערבים דרום שמקום השמש בימים הארוכים בין בשחר ובין בין הערבים סמוך לצפון ובימים הקצרים לעולם סמוך לדרום וצ"ע:

שם ת"י ד"ה על טבעת שניה וכו' אא"כ היו הטבעות ממזרח למערב וכו'. נ"ל דר"ל דאם היו הסדרים ממזרח למערב ממילא היו הטבעות שבכל סדר מצפון לדרום וא"כ טבעת שני' של הסדר הוי רחוק מן המזבח וטבעת ראשונה היה סמוך למזבח אבל אם היו הסדרים מצפון לדרום ממילא היו הטבעות שבכל סדר ממזרח למערב א"כ כל הטבעות של אותו הסדר היו סמוכים למזבח ועיין רפ"ד דתמיד במפרש ובתוספות יו"ט ובמ"ש שם בעזה"י:

שם ד"ה עד שלא וכו' אהל מועד אבל קודם וכו' על הפשט דלשם וכו' כצ"ל:

דף סג.

רש"י ד"ה ואמר רב חלקי' וכו' שכן ראוי כיוצא בו וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) ת"י ד"ה מחוסר וכו' אבל שאר עבודת וכו'. נ"ל דכוונתם דשאר עבודת היום כיון שהם עבודות בפ"ע אע"פ שסדרן מעכב לא הוי הפסול בגופו של שעיר אלא בסדר העבודות אבל פתיחת הדלתות שאינה עבודה בפ"ע לא שייך בו סדר וגם אפילו נפתחו כבר וחזר וסגרן פסולים לכן הוי הפסול בגוף השלמים:

דף סג:

ד"ה יצאו אלו וכו' א"נ לא הוי ממעטינן לי' נמי אחר הגרלה מלד' אי לאו דאשכחן דממעט מאל פתח אהל מועד כצ"ל נ"ל. ור"ל אי לא הוי כתיב אל פתח אהל מועד ה"א דלא נמעט מלד' אלא אחר וידוי ולא אחר הגרלה אלא השתא דאשכחן דממעיט מאל פתח אהל מועד אחר וידוי ע"כ לד' ממעט אחר הגרלה והיינו כמ"ש לעיל (דף ס"ב ע"ב) ד"ה עד שצא הגריל דקודם הגרלה באמת חייב לכן כתבו אחר הגרלה וקודם וידוי והגהות ד' לבוב אינה מבוררת לי בזה ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה אבל בעל מום וכו' וא"ת וכו'. נ"ל דר"ל ותקשה לרבנן דר"ש דלית להו דמביא שלא בהגרלה:

דף סד.

סד/א

ד"ה דחייתן וכו' שהעריפה היא כשחיטה והשיב לו ר"י דהא קתני וכו' כצ"ל:

שם דאי לאפוקי ממ"ד דחייב וכו'. ר"ל וקמ"ל דאיכא מ"ד דחייב: (שם) א"נ מאן דפטר וכו'. נ"ל דר"ל דלא ס"ל כן לא בדחייה לצוק ולא בעריפה וא"כ לא משום שחיטה שאינה ראויה פטר ליה אלא דס"ל דלא הוי שחיטה כלל ומזה לא מיירי במתניתין התם:

שם תוס' ד"ה התם וכו' דהתם משעה שהקדישה וכו'. עיין במהרש"א ומשמע שמפרש מ"ש התוס' דהתם משעה שהקדישה היתה דחויה קאי אמחוסר זמן ולענ"ד קאי על הקדיש חציה משא"כ במחוסר זמן שאסור להקדישה כלל או כוונתם דבהקדיש חציה היתה דחויה משעה שהקדישה וע"י שהקדישה נדחית משא"כ מחוסר זמן דלא משעה שהקדישה היתה דחויה אלא מעיקרא היתה דחויה ולא ע"י שהקדישה וכעין זה כתבו התוס' בפסחים (דף צ"ח ע"א) ד"ה ש"מ דשאני מחוסר זמן דלא אתחזי לעולם לשום קרבן ומ"ש שם אח"כ וזמן קבוע להיות ראוי ליום השמיני הוא כמו תירוץ אחר ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה ואידך וכו' דרשא דר' יוחנן. נ"ב צ"ל אליעזר ולענ"ד גירסא שלפנינו נכון ור"ל דלא מייתי התם דרשא דר"י דהא כל דחויין וכו' רק הא דעבר מומם ירצו והא דע"י תערובות ירצו וע"ש בתוס' ד"ה ורבנן אבל אח"כ שכתבו דדרשא דר' יוחנן מה"י הגי' מהרש"א שפיר דר"א כדאיתא שם בגמרא וכוונתם דכיון דלא מייתי אלא הני תרתי דרשות של רב א"צ לומר מה"י ע"ש:

שם ת"י ד"ה מי דמי וכו' ולא הוצרך לטעמא וכו'. ר"ל כיון דלא צריך אלא לדחות אליבא דרב די בזה אבל לר"י מימעיט מבם:

שם ד"ה דיליף וכו' והוי כמו בע"מ עובר. ר"ל דאע"פ שנראה ונדחה חוזר ונראה:

שם ד"ה הא ע"י תערובות וכו' אפילו בדיעבד אם נתערבו אחד באחד וכו'.

נ"ל דכ"ה הגירסא הנכונה ולא כמו שהוגה בדפוס הני תיבות אם נתערבו א' בא' בין חצאי עיגול וכוונתם דהא ודאי פשיטא דחד בתרי בטל מדאורייתא כמו בכל התורה כולה וא"צ לרבות דע"י תערובות ירצו וע"כ דמרבה אפילו חד בחד וע"ז כתבו התוס' דודאי גם חכמים מודים לזה דאל"כ הו"ל למיסר אפילו בדיעבד מדאורייתא והואיל וכן וכו' ר"ל שהיה לנו לאסור מדרבנן בדיעבד אפילו ברוב כיון דקיי"ל דדבר שבמנין לא בטל הול"ל דעשאוהו כמו חד בחד דלא בטל מדאורייתא אבל אי אמרינן דשרי מן התורה ע"י תערובות אפילו חד בחד סברא היא למשרי בדיעבד ע"י ביטול אפילו מדרבנן אבל בלא ביטול כגון חד בחד אסור מדרבנן אפילו בדיעבד ודו"ק:

שם ואייתר בם לדרשא וכו' לא מזכיר אלא דרשא דמבם דבהם דקאי על ר"א לדרוש וכו' שבא לדרוש כל התיבות וכו' כצ"ל:

שם לא היו קשות וכו'. נ"ל דר"ל דלפי מ"ש לעיל דלא אצטריך לימוד דר"א אלא בחד בחד אבל ברוב בלא"ה בטל אע"ג דתירצו לעיל הנך ב' קושיות דמ"מ מדרבנן בעינן קרב ראשו של א' מהם עדיין היה קשה חד בחד נמי וגם היכי ילפינן מינה לטבעת של ע"א ש"ה דאיכא תרתי דרבנן דחד בחד נמי אינו אלא מדרבנן משא"כ בטבעת דליכא אלא חד דרבנן דחד בחד אסור מדאורייתא ונצטרך לדחוק דלגבוה חמיר מלהדיוט וכמ"ש התוס' בזבחים (דף ע"ד ע"א) ד"ה רב דאמר א"נ דקרב חמיר מנפל לים לכן לא שרינן בקרב ראשו של אחד מהם אלא בתרתי דרבנן ורב למד לטבעת של ע"א להדיוט ובנפל לים בחד דרבנן מלגבוה ועלה בתרתי דרבנן דשקולים הם אבל אם היינו יכולים לומר דלימוד דר"א לרוב אצטריך ולא הוי ברוב אלא חד דרבנן אע"ג דלא הוי מטעם אחד דשריותא דאורייתא בטבעת הוא משום בטול ברוב ובראשים משום דשרי בהו רחמנא מ"מ אידי ואידי חד דרבנן הוא הוי א"ש כנ"ל לפרש דבריהם אכן לפ"ז מ"ש אפילו חד בחד ותרי בתרי אינו מובן לכאורה וצ"ל דסברתם דאע"ג שגם חד בחד בטל מדאורייתא מ"מ כיון דבלאו קרא גם חד בתרי לא היה בטל ולמדנו בפ"א חד בחד וחד בתרי לא הוי חד בתרי אלא חד דרבנן ולא רצו להתיר אלא בגוונא דבטל מדאורייתא בכל דבר כנלענ"ד:

שם ודוקא באותו ענין וכו' לר"י וכו'. כן דעתם דלר' יהודה יבש ביבש בטל ועיין בזה בתוס' זבחים (דף ע"ג ע"א) ד"ה ר' יהודה אומר:

שם ד"ה דבעידנא וכו' אבל כאן וכו', נ"ל דלא ניחא להו כפירש"י דממת המשתלח דחי דלא הוי שעיר של שם ראוי עדיין עד שישחט הפר דדלמא מיירי שמת לאחר שחיטת הפר לכן פירשו דממת של שם דחי דהא ודאי רב בכל ענין קאמר בין במת המשתלח ובין במת של שם ובמת של שם ונשאר המשתלח ודאי לא הי' ראוי להשתלח עדיין עד שעת מתן דמים או עד שעת וידוי כדלעיל (דף מ') ודו"ק:

נ"ל דרב פפי ורב שימי דלעיל (דף ס"ב ע"א) תרווייהו מצי סברי או בעלי חיים נדחין או בע"ח אין נדחין דאי בע"ת אין נדחין פשיטא דניחא דנחלקו אי ראשון עדיף כר' יוסי או גמר בו כפרה עדיף ואי ס"ל בעלי חיים נדחין אפשר לומר דהתם כיון שנעשה קצת כפרה בראשון לא נדחה וממילא ר' יוחנן דהכא מצי סבר התם כרב פפי שמצוה בראשון והיינו היכי שלא נדחה משא"כ כאן שנדחה אבל רב לא מצי סבר כרב שימי דמה הכא שנעשה בשני כל הכפרה ס"ל שמצוה בראשון כ"ש התם שגמר בו הכפרה וכן רב שימי לא מצי סבר כרב דכאן מצוה בראשון אלא ס"ל דמצוה בשני כיון שנעשה בו הכפרה ולפ"ז הי' יכול לומר דרב, ור"י תרווייהו ס"ל בע"ח אין נדחין ופליגי אי מצוה בראשון או בשני ואפשר מדלא פליגי לעיל אלא כאן ע"כ דבבע"ח נדחין פליגי ולכן הרמב"ם שפסק

בפ"ה הט"ו כרב לא הזכיר מחלוקת רב פפי ורב שימי כיון שכאן מצוה בראשון כ"ש התם וע"ש בלח"מ ודו"ק:

דף סד:

ד"ה אליבא וכו' דס"ל הכא כרבנן וכו' כצ"ל:

דף סה.

ד"ה בשלמא וכו' ואין נראה לר' וכו' ר"ל מדהאריך רש"י ואמר ואי אפשר בלא הגרלה וכו' משמע דע"י ההגרלה נפסל המשתלח וע"ז חולק ר' דאדרבה ע"י ההגרלה פליגי רב ור' יוחנן אם חוזר ונראה אבל אין שייך לומר שנדחה ע"י ההגרלה ואח"כ ורבינו שמואל וכו' ר"ל דרבינו שמואל ס"ל כרש"י ואח"כ מפורשים אמאי אין רש"י רוצה לפרש שנדחה ע"י שנשאר יחידי:

שם וקס"ד דהא דבעינן וכו' [כצ"ל] לענין דלא יפסל שעיר וכו'. ר"ל דאם לא יעמדו שניהם כגון שנשפך הדם יפסל שעיר המשתלח גופיה כיון שלא חי עד מתן דמים של חברו שהרי לא היה מתן דמים לחברו אבל משום הכשר הדם שיפסל הדם משום דלא חי המשתלח עד שעת מתן דמים לא:

שם ד"ה אם משנתרמה וכו' התרומה קודם שנודע שנגנבו וכו' כיון דתנא תורמין אפילו על האבוד כשאין נודע וכו' כצ"ל:

שם ועוד קשה לו וכו'. נ"ל דמן ועוד קשה לו עד מועיל הוא מיותר דהוא ממש קושיא שהקשו אח"כ ועוד קשה לר' וכו' ושם מקומה:

שם וכי תימא וכו'. ר"ל וכי שייך לומר דרישא זו ואצ"ל זו וסיפא לא זו אף זו:

דף סה:

תוס' ד"ה ומשום וכו' אי משום דאי מקריב ליה חטאת וכו'. ר"ל אם יקריב בשניה עולה וחטאת חיישינן דלמא השנים שפרחו ממנה לראשונה ולשלישית שניהם מגופה היו וצריך לעשותם ג"כ עולה וחטאת ושמא נעשה הפורח לשלישית חטאת ונקבע הפורח בראשונה לעולה ודו"ק:

שם א"כ השלישית לא תפסיד וכו'. אבל מרביעית שתים ומחמישית שלש וששית ד' לא קשה להו דאם יקריב מרביעית שלש חיישינן שמא יעשה אותן שפרחו לחמישית ולששית שתיהן עולות או חטאות ויהי' ברביעית ה' עולות או ה' חטאות וכן בחמישית וששית ולא הביאו לעיל רביעית וחמישית וששית אלא לסיים כולם:

שם ואמאי הרביעית יהא לה אחת. ר"ל דלא תפסיד אלא בפריחה לחמישית ולא לשלישית אבל לא הקשו שיהא לה שתים ואפילו יעשו שנים שפרחו לחמישית חטאות

או עולות אין חשש ואותן שנים שפרחו לשלישית לא יקרבו דהא שלישית אין לה כלום דהא מיד כשפרח לתמישית לא היה יכול להקריב אלא אחת דהא אז עדיין היה לשלישית אחת והי' חיישינן שמא יקריב שנים שפרחו לחמישית וא' פרח לשלישית שלשתן עולות או חטאות ואם יעשה ברביעית ב' עולות או ב' חטאות שמא יהי' ה' עולות או ה' חטאות ולא מסתבר שתרויח במה שפרח ממנה אח"כ לשלישית ולכן לא הקשו אלא שלא תפסיד בפריחה לשלישית וכן מ"ש החמישית יהא לה שתים לא קשה יהא לה שלש דהא לא פרח ממנה לששית אלא ב' ואותן שפרחו לרביעית לא יקרבו דכיון שמיד שפרח ממנה פעם שנית לששית לא נשאר לה אלא שתים דהא היה חיישינן שמא יקרב אותו שפרח לרביעית ואותן שפרחו לששית שלשתן עולות או חטאות לא מסתבר שתרויח אבל א"ל דחיישינן שמא אותו שפרח מרביעית לשלישית הוא גופא פרח אח"כ לרביעית וממנו לחמישית ויקריב שם עולה או חטאת דא"כ לא פרח ממנה אלא שתים בראשונה א' לשלישית וא' לחמישית ואכתי יקריב ברביעית ב' וכן בחמישית ג' אע"כ כמ"ש דלא מסתבר שירויחו ודו"ק:

שם השביעית יש לה ארבע יש להקשות וכו' כצ"ל ועיין במהרש"א עד אפילו חטאת א' לא וכו' ואח"כ נרשם בא"ד ובן זוגו וכו' כצ"ל: שם):

ד"ה גזירה וכו' כשמת א' מן הכהנים דאפילו את"ל וכו'. ע"ל (דף נ' ע"ב) ובת"י שם ע"א ד"ה ומאי נ"מ:

שם ת"י ד"ה קרבנות וכו' לחדשים אלו הואיל ולא פשעו וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה דתניא וכו' ופירש רבינו שמשון וכו' כצ"ל נ"ל:

דף סו.

רש"י ד"ה ואם נתעברה וכו' אלא שס"ד. לכאורה ליכא אלא שס"ג ח' עד יו"כ ומיו"כ ליו"כ שנ"ד ויום של יו"כ ונ"ל דר"ל דאפילו אם יהיו החדשים מלאים ויהי' בשנה שנ"ה ימים מ"מ טפי משס"ד לא יהי':

שם תוס' ד"ה אמר ר' ירמי' וכו' אחר לו וא' לביתו. ר"ל א' לו ולביתו וא' לכהנים וע"ש ברש"י:

דף סו:

ת"י ד"ה אהא וכו' כלומר אהא כמותו שהי' וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אבי אמו וכו' אבל וכו'. משמע להו מדלא מפרש אמו מישראל דמפרש דלאביו ואמו חדא הוא ור"ל אבי אמו:

דף סז.

ד"ה תשעים וכו' אלכסונן שהן אלפיים ות"ת אמה וכו' כצ"ל:

שם גמרא יכולני לעשות אפילו שתי סוכות וכו'. וה"ה שיש להקשות לר"מ ולר' יהודה בלא עירוב מ"מ יכולין לעשות ה' סוכות אלא דאלעזר בנו משתעי בהדיה ומקשה לדידיה כנ"ל:

שם ת"י ד"ה ר' יהודה וכו' ל"ל עשר סוכות וכו'. ק"ל דכמו כן יש להקשות לר' יוסי ל"ל חמש סוכות ונ"ל שהוא בכלל מה שהקשה לו אלעזר בנו שדי שסוכה אחרונה יהא רחוק מן הצוק ב' מילין וממילא ה"ה לר' יהודה מיל אבל קושיא שניה שהקשה לו אלעזר הא די שקצתן ילכו לצד ירושלים וקצתן לצד הצוק כתבו הת"י ד"ה סח לי שאינה תשובה ממש: (שם) ד"ה סח לי וכו' כי אי אפשר לאלו. אינו מובן ונראה שחסר איזהו סיום ונ"ל דצ"ל כי א"א לאלו לכוין באיזהו עת יבא השליח שיצאו לקראתו ולא רצו לצאת זמן רב קודם ולהמתין במדבר עד שיבא:

שם ד"ה כמאן אזלא וכו' ובהך ברייתא וכו'. נ"ל דכוונתם דמתניתין פשיטא דאתיא כר"מ דהא מפורש בה י"ב מילין אבל ברייתא דאין מפורש בה כמה מילין וס"ד דלא אתיא דוקא כר"מ לכן מפרש שג"כ אתיא כר"מ: (שם) ד"ה לא נצרך וכו' ואפילו לא היה רעב ביותר דוחה שעיר כמו שבת וטומאה א"נ מיירי הכא שמסוכן כגון וכו' כצ"ל נ"ל והגהות ד' לבוב אינה מובנת לי ודו"ק. וכוונתם דקשה להו ממ"נ אי מיירי כשאינו מסוכן היאך אומרים לו לאכול ואי מיירי כשהוא מסוכן לא שייך לומר אינו דומה מי שיש לו פת בסלו דודאי מי שהוא מסוכן צריך לאכול ממש ולא יספיק מה שיש לו פת בסלו לזה כתבו תחלה ואפילו לא היה רעב ביותר ור"ל אפילו אינו מסוכן אלא שלא יוכל להוליך את השעיר דוחה השעיר איסור אכילה ביו"כ כמו שדוחה שבת וטומאה לעיל (דף ס"ו ע"ב) ואח"כ כתבו א"נ וכו' ור"ל שאומרים לו שאם יסתכן הרי מזון ומים מוכנים ומתוך שהי' יודע שאם יסתכן ימצא לאכול לא היה רעב כ"כ ולא הי' בא לידי סכנה כנ"ל:

שם ד"ה חולק וכו' ולשון של זהורית שבראש שעיר המשתלח. לפנינו במשנה שם ליתא אלא סתם ולשון של זהורית ופירשו שם דהיינו שני תולעת שהשליך לתוך שרפת הפרה ולפ"ז משמע טפי שהוא אותו לשון שקשר בין קרניו דאל"כ אמאי לא תני לשון שבין קרניו וממילא א"א לומר שהביאו שם מערב יו"כ:

דף סז:

ד"ה מ"ד וכו' משום גזירה ולמ"ד וכו' כצ"ל. ומ"ש לעיל הוא (בדף ס' ע"א) וע"ש בת"י ד"ה משום:

שם גמרא ע"א וגלוי עריות. נ"ב דהרמב"ם בשמונה פרקים פ"ו חשיב גלוי עריות בסוג מצות חוקיות ולענ"ד הרמב"ם שם לא כתב אלא עריות ור"ל שאסרה תורה ע"י נישואין לישא קרובתו זהו מכלל חוקים אבל גלוי עריות דכאן הוא כגון אשת איש וכדומה זהו מכלל דין הוא שיכתבו ואע"פ שבתורה כתיב באיסור קרובה לשון לא תגלה מ"מ בלשון בני אדם שייך לשון גלוי עריות ע"י זנות ולשון עריות ע"י נישואין כנ"ל:

שם תוס' ד"ה אטו וכו' ניחא לפר"ת וכו'. מהרש"א הגי' לפירש"י ע"פ תוס' פסחים (דף ס"ה ע"ב) וכ"ה בת"י כאן ולענ"ד משמעות התוס' דהכא שבאו ליישב לפיר"ת דבסוטה שייך להקשות בכלי שרת ס"ד אבל רש"י שמפרש שם ג"כ דפריך הא עדיין לא מלח לא גרס בכלי שרת ס"ד ע"ש אכן בת"י כאן שייך טפי לפירש"י שאינם מפורשים כמו שהוא בכ"ש בלא מליחה ולשון כלי שרת לא משמע להו דהיינו בלא מליחה וניחא דוקא לפירש"י שמחק בכלי שרת ס"ד כנלענ"ד:

דף סח.

גמרא ונאמר להלן ראש וכרעים. נ"ב צ"ל ראשו וכרעיו ולענ"ד הנכון כגירסא שבפנים דהא מעולה גמר כפירש"י ובעולה לא נאמר לשון זה ראשו וכרעיו אלא דמ"מ כתיב בו ראש וכרעים:

שם):

רש"י ד"ה ונאמר להלן וכו' שנאמר וערכו וכו'. פסוק זה כתיב בעולת בקר ושם כתיב יקרבו וכרעיו ופסוק והקרב והכרעים כתיב בעולת צאן ולא דקדק בזה ובזבחים (דף נ' ע"א) כ' רש"י בעולת בן צאן כתיב והביא וערך הכהן את הראש ואינו לשון הפסוק וגם הביא וקרבו וכרעיו דכתיב בעולת בקר ואפשר שזהו כוונת הגליון שהניח בצ"ע:

שם תוס' ד"ה תן לו וכו' פי' הא גמרי מהדדי בג"ש דחטאת חטאת וכו'. לא ידעתי אמאי לא כתבו דילפינן בהיקש מועשה לפר וכו' כמ"ש רש"י וכמ"ש התוס' אח"כ וג"ש דחטאת חטאת כתבו אח"כ בתירוצם וצל"ע:

שם למגמר לפר כהן משיח וכו' למחנה אחת אינו הכשרו וכו' כצ"ל: (שם) ופר העלם נמי וכו'. עיין במהרש"א וה"ה שיכול להקשות כן בשמעתין מנ"ל ג' מחנות בפר ושעיר של יוה"כ הא מחנה שלישית בפר כהן משיח יליף בהיקש מדשן וצל"ע:

דף סח:

ת"י ד"ה וקמ"ל וכו' משמע לכאורה דפליג את"ק וכו'. ר"ל אתנא דמתניתין דלעיל (דף ס"ז ע"א) דחולק לשון של זהורית חציו קשור בסלע וחציו בין קרניו דמשמע לכאורה

הטעם שאו היה מלבין כדאמר שם בגמרא כשהגיע שעיר למדבר מלבין ומיירי כשהגיע לצוק וא"צ להגי' בדבריהם לר"א הקפר כנ"ל:

שם ולפי שפירש התלמוד המשנה לעיל כר' יהודה צ"ל דאע"פ וכו' כצ"ל. ור"ל דבגמרא שם ע"ב מוקמי סיפא דמתניתין דקתני מאימתי מטמא בגדים משיצא חוץ לחומת ירושלים כר' יהודה וא"כ ע"כ רישא דחולק לשון של זהורית נמי ר' יהודה היא צ"ל דאע"פ וכו' וצריך לומר טעם אחר על חלוקה זו דלשון של זהורית ולא כדמשמע לכאורה וממילא לא פליג ר' יהודה על משנה זו כנ"ל:

שם ד"ה מכלל וכו' וכן הי' לבוש אצטלא בת מאה וכן נותנין וכו'. נ"ל דמשמע להו מהתם שהיא מלבוש עליון ולא כמין חלוק שהיא מלבוש תחתון סמוך לבשרו:

דף סט.

תוס' ד"ה תפילין וכו' שמא יישן בהם ויפיח וכו'. בפירש"י לא נזכר זה גבי תפילין אלא דמשמע להו כן ממה שמפרש גבי בגדי כהונה ולא חייש לשמא יפיח ולא פי' דלא חייש דלמא מגנדר עלייהו ויהנה מהם אלא ע"כ שרצה לפרש דומיא דחששא דתפילין וס"ל דבתפילין החשש שמא יפיח בהם ומ"מ לכאורה אפשר לפרש דלמא מגנדר עלייהו ויפיח עליהם ונ"ל דלא ניחא להו להתוס' לפרש כן דאי משום שמא נפל עלייהו א"צ לטעם הפחה אלא משום בזיון אע"כ דלא חייש דלמא מגנדר עלייהו וצ"ל דדומיא דהכא בבגדי כהונה חיישינן שמא יישן בהן ויפיח או דבבגדי כהונה שייך לחוש טפי שמא יגנדר עלייהו ודו"ק:

שם ד"ה ותיפוק לי' משום כלאים תימה מ"ש וכו' וקדשי מזבח וכו'. ר"ל משעה שיש להם היתר לכהנים וזהו מ"ש דלא חזי להקרבה אבל קדשים קלים אע"ג דחזי להקרבה:

דף סט:

גמרא אהא מיתיבי' דתניא וכו'. נ"ל דתיבת מיתיבי' מיותר בגמרא ובת"י ע"ש. ור"ל כמו שמפרש ר"ח התם מה שאמר ת"ק בעזרה דר"ל בע"נ ה"ה כאן דהוי לכ"ע בעזרה היינו בע"נ אבל ראב"י דפליג התם אין ראי' דפליג נמי כאן כנ"ל ואע"ג דבסוטה (דף מ' ע"ב) גרסינן מיתיבי' היינו משום דשם לא גריס והיכי אתמר דר"ח אבל כאן דגריס והיכי אתמר דר"ח לא שייך לשון מיתיבי' ואפשר דהת"י לא גרסי כאן והיכי אתמר דר"ח ושפיר גרסי מיתיבי' אבל במהרש"א נ"ל למחוק מיתיבי' ודו"ק:

שם ולא והכתיב ויעמד עזרא וכו'. נ"ל דמשמע ליה דהא דאין אומרים שם המפורש בגבולים הלכה פסוקה היא ולכן מקשה עלי' מהא רב גידל שגדלו בשם המפורש ועיין במהרש"א בח"א שזה אמר בשם רב ויותר נ"ל דתיבת גידל מיותר וצ"ל ואמר רב כמ"ש

במ"ס שהביא בגליון או שהי' מתני כבמערבא לקמן דרב גידל אמר שגדלו בשם המפורש ופריך ארב מתנא דלקמן ומתרץ הוראת שעה הי' ורב גידל לעיל לא ניחא לי' לומר הוראת שעה לכן מפרש שגדלו בברכה והקשה מהרש"א אמאי מביא כאן רישא דעניינא דויעמד עזרא ולא סופו דויברך עזרא כדלעיל ונלענ"ד דמכאן משמע לי' שהי' בגבולין ומ"מ יותר היה יכול להביא פסוק דלעיל ויקרא בו לפני הרחוב אשר לפני שער המים ואפשר הי' לדחות דויעמד עזרא הוא ענין בפ"ע והיה במקום אחר אבל מויעמד עזרא נמשך ענין אחד עד אחר ויברך עיין בפסוק:

שם רש"י ד"ה ויברך עזרא וכו' הרחוב כתיב. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד ברוך ד' וכו':

דף ע.

ת"י ד"ה ולא מפני וכו' ואע"ג וכו'. משמע להו דלא מפני שאינו רשאי קאי גם על הרואה כ"ג כשהוא קורא וכו' לא רק על הרואה פר ושעיר הנשרפים וכו':

שם ד"ה יצא ועשה אילו ואיל העם ואימורי חטאת וכו' משום דקיימו כולהו אסיפא וכו'. נ"ל דר"ל דמה שמסיים בסוף הברייתא עם תמיד של בין הערבים אכולהו קאי ור"ל בטבילה שלישית ולאפוקי עם תמיד של שחר דכל שנעשה לאחר עבודת היום בין בטבילה שלישית ובין בטבילה חמישית עם תמיד של בין הערבים קרי לה ומתני בברייתא גם פר העולה ואימורי חטאת וקאי הכל עם תמיד של בין הערבים אבל בדר"ע במשנה שהתחיל עם תמיד של שחר וסיים עם תמיד של בין הערבים לא ידענו פר העולה דבאמצע אם שייך לרישא או לסיפא:

שם ואיל העם ומתניתין ה"ק ושבעת כבשים וכו' כצ"ל. ור"ל דכל סדר המשנה ר"א היא ור"ע הפסיק באמצע דברי ר"א לחלוק על מה שאמר דז' כבשים בטבילה שלישית ואמר איהו עם תמיד של שחר היו קרבין ואח"כ סיים ר"א דבריו ופר העולה וכו' והכל דברי ר"א דכולהו עם תמיד של בין הערבים ור"ל בטבילה שלישית ולאפוקי עם תמיד של שחר כנ"ל:

שם דקחשיב איהו וכו' נ"ל דר"ל דא"א לומר דשאר סדר המשנה לר"ע אתיא דא"כ מה שסיים ושעיר הנעשה בחוץ עם תמיד של בין הערבים ולא סיים ואילו ואיל העם ואם ר"ל ג"כ בטבילה שלישית ולאפוקי עם תמיד של שחר לא יתכן שיקרא זה עם תמיד של בין הערבים כיון שנעשה קודם אילו ואיל העם כמו שסיימו בסוף דבריהם ור"ל כיון דאילו ואיל העם לא חשיב ולא קרי להו עם תמיד שבין הערבים לא יתכן דשעיר הנעשה בחוץ שהקריב קודם להם קרי לי' עם תמיד של בין הערבים ועיקר קושייתם ממה שנעשה קודם אילו ואיל העם ומ"ש ולפני הוצאות כף המחתה לאלומי מלתא כתבו כן שהרי גם

לר"א נעשה קודם הוצאת כף ומחתה ואפ"ה ניחא להו השתא מה דקרי לי' עם תמיד של בין הערבים:

שם אבל אין נראה וכו'. נ"ל דמכאן עד אבל קודם אילו ואיל העם הי' הוא גליון ובא לחלוק על דברי התוס':

שם אבל לא יתכן וכו' נ"ל דצ"ל ולא יתכן והוא סיום דבריהם דלעיל כמו שכתבתי לעיל:

שם ופר העולה קודם שבעת וכו' במשנה קודם שבעת כבשים כצ"ל: (שם) דקאי אכולהו וכו'. נ"ל דר"ל לפי דבריהם דלעיל דכולה מתניתין דברי ר"א הם אלא דר"ע אפסקי לחלוק על ז' כבשים ואח"כ חזר ר"א לסדרו ופר העולה וכו' קשה הא כיון דבאמת ר"ע גם על פר העולה פליג הו"ל למתני פר העולה קודם דברי ר"ע ור"ע יחלוק אכולהו אז' כבשים ופר העולה [והגהות ד' לבוב אינה מבוררת לי בזה ודו"ק]:

שם והיינו דלא כר"א וכו'. ר"ל דלר"א שעיר המוסף נעשה עם תמיד של בין הערבים:

שם הקטרת אימורי המוספים היכן הוו. נ"ל דה"ה שחיטתן וזריקת דמן ודו"ק:

שם ולפי השנוי במשנה וכו' ר"ל וס"ל דמתניתין מפרשה כפשטה: (שם) והיינו הכלל אילו ואיל העם עם הז' כבשים שהם וכו' שאין טעם בזה מפורש וכו' כצ"ל:

דף ע:

ד"ה שנאמר וכו' בסמוך דלר' אצטריך וכו' האמורים בחומש הפקודים וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ואח"כ וכו' אי אימורי חטאת וכו'. אבל אילו ואיל העם פשיטא דבטבילה שלישית מויצא ועשה את עולתו::

שם דר"א מודה לו בהו דבטבילה שלישית וכו' נ"ב הג"ה ממהרש"א ולענ"ד הגירסא שלפנינו בתוס' נכונה ומהרש"א נתכוין לאפוקי גירסא אחרת שהי' פניו ולאוקמי גירסא שלפנינו ויש קצת ט"ס בדבריו וצ"ל כמו שהוא לפנינו בתוס' או מ"ש והיו קרבין וכו' כוונתו למ"ש כאן ומאי דתני היו קרבין וגירסתו והיו קרבין עם תמיד של בין הערבים והיינו הך: (שם) ד"ה ואח"כ וכו' וי"ל דהכי קאמר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה עביד חד וכו' ואי נמי נימא וכו' כצ"ל. וכוונתם שהקשו או דנימא שיחלוק גם עבודת הפר זריקת דמו בבוקר והקטרתו בערב א"נ כל הפר יהא בבוקר והכבשים כולן בערב ותירצו דסגי כשמניח קצת מן המוספין לערב ולכן אין מחלקין עבודת הפר וגם אין מניחין כל הכבשים לערב:

דף עא.

ת"י ד"ה דלמא וכו' יפסיקם בשעיר לבד וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אמר קרא וכו' כדי לשחוט שעיר הפנימי. נ"ל דצ"ל כדי להזות על מזבח הפנימי דקודם לזה לא כתיב יציאה בפסוק:

והנה רש"י בחומש כתב ואילו ואיל העם ומקצת המוספין בבגדי זהב והוצאת כף ומחתה בבגדי לבן ושירי המוספין ותמיד של בין הערבים וכו' בבגדי זהב ולכאורה זה אינו כחד מהנך תנאי דשמעתין דלר"א כל המוספין עם תמיד של בין הערבים כדאיתא בברייתא דלעיל ולר"ע עם תמיד של שחר היו קרבין לבד משעיר הנעשה בחוץ עם אילו ואיל העם אבל עם תמיד של בין הערבים כלל לא ולר"י ולראב"ש אליבא דר"ע מקצת עם תמיד של שחר ומקצת עם תמיד של בין הערבים אבל מקצת עם אילו ואיל העם ומקצת עם תמיד של בין הערבים לא שמענו ולא ראיתי לאחד ממפורשי רש"י שיעירו בזה ונ"ל דדעת רש"י כר"י או כראב"ש אליבא דר"ע ושניהם ס"ל דשעיר הנעשה בחוץ עם אילו ואיל העם נעשה כסתמא דברייתא וזהו מ"ש רש"י מקצת המוספין עם אילו ואיל העם היינו שעיר הנעשה בחוץ ושירי המוספין עם תמיד של בין הערבים היינו מותר הכבשים לכל מר כדאית ליה וקיצר ולא ביאר גם מקצת המוספין עם תמיד של שחר דהיינו פר העולה ומקצת כבשים שלא בא לפרש כל סדר עבודת היום אלא לפרש המקראות וכמו כן לא ביאר אימורי חטאת אימתי נעשים לטעם זה כנלענ"ד:

והנה בסדר אמיץ כח כתב תכף ועש אילו ואיל העם תרב חטאת ומוספין הקריב כחוק מבואר דס"ל דכל המוספין הקריב עם אילו ואיל העם דא"ל דכוונתו מקצת מוספין דא"כ הי' לו לבאר מותר המוספין מתי מקריב אותם והוא תמוה דהוי דלא כחד מהנך תנאי דשמעתין וצ"ע. ובסדר אתה כוננת הסדיר סדרו כר"ע וכדעת הרמב"ם דתמיד של בין הערבים קודם הוצאת כף ומחתה וכן דעת הרמב"ן בפירוש התורה ואחר הוצאת כף ומחתה נכנס להקטיר קטורת של בין הערבים ולהטיב את הנרות בלבד כמשמעות סתם ברייתא ועיין בתוס' ד"ה נכנס ובענין מנחות ונסכים של המוספין ותמיד של בין הערבים ראיתי נוסחאות שונות בסידורים והארכתי בזה בעזה"י במקום אחר וכאן אין להאריך:

דף עא:

ת"י ד"ה אמר ר' זירא אמר קרא וכו' (כן הי' גירסתם בגמרא] כפול ששה וחד לעכב והשתא וכו' כצ"ל נ"ל:

שם חוץ מבד דכתב גבי מכנסים וכו'. ר"ל דפעם א' הוצרך למיכתב גבי ציווי והיה די שיכתוב גבי עשיי' במכנסים דלא כתיב ביה שש בציווי ושאר בגדים ממילא נשמע ממה דכתיב גבי ציווי דודאי עשה כמו שנצטווה מ"מ הי' די במה שכ' בד במכנסים והשש מיותר וע"ז סיימו וכפירש"י ר"ל כמ"ש רש"י לפירושו שגם מבד ילפינן פשתן

אלא דלפירש"י דילפינן מעשיי' בד ושש דכתיב גבי מכנסים שניהם מיותרים ולפיר"ח דילפינן מציווי ע"כ הוצרך לכתוב בד במכנסים כיון דלא כתיבי בציווי ואח"כ כתבו ונראה וכו' לפרש היכי הוי ילפינן משש דכתיב בא' מן הבגדים לכולם לכן כתבו דהי' יכול לכתוב הכל תעשה משש וה"ה לפירש"י דילפינן מעשיי' הי' יכול לכתוב הכל עשה משש ובדפוס לבוב הוגה משש במקום מבד ואין נראה לענ"ד: (שם) ולא הי' מכסה אלא קצת הראש וכו' א"נ היינו על מצח וכו' כצ"ל נ"ל:

שם מן הארכובה ולמעלה. ר"ל גם מן הארכובה שבין השוק והקוליות ולמעלה דהיינו גם הקוליות משא"כ בכ"מ הוא רק השוק לחוד:

שם מקום יש בראש להניח בו ג' תפילין. ר"ל דכיון שיש מקום בין ציץ למצנפת להניח תפילין ומקום הציץ ב' אצבעות יש בו מקום להניח ב' תפילין א"כ יש מקום להניח ג' תפילין משא"כ אי רוחב תפילין יותר מאצבע נהי שבין ציץ למצנפת הי' יותר מאצבע כשיעור תפילין כגון אצבע ורובע וכדומה א"כ מקום ב' תפילין הוי ב' אצבעות וחצי ואין להם מקום במקום ציץ לכן אינו אומר רק ב' תפילין ואע"פ שעדיין נשאר מקום ג' רובע אצבע כיון שאין שם מקום תפילין לא חשיב לה ואם היינו מפרשים וכו' דא"כ ע"כ מקום הציץ אינו אלא מקום תפילין אחת בצימצום וצ"ל שנשאר בין ציץ למצנפת ג"כ ב' אצבעות וזהו שיעור תפילין:

שם ד"ה מאי משמע וכו' ואע"ג דמיבעיא לי' בבד וכו'. ר"ל בבגדי כ"ג דכתיב בהו בד קודש ילבש:

שם ד"ה ואימא עמרא וכו' הוא דמפקי ליה מקרא וכו' נ"ל דר"ל דהמקשן הקשה ואימא עמרא ולא ואימא קנבוס כדי להקשות גם לתנא דבי ר' ישמעאל ולדברי התרצן מיתרצה גם לרבנן:

שם ד"ה נילף וכו' אלא מין אחד כצ"ל:

דף עב.

תוס' ד"ה נעביד וכו' וא"ת וכו'. נ"ל דכוונת התוס' בקושייתם דכיון דמפרש נעביד ארבעה דתרי תרי הוו להו תמניא משמע דמלעשות בתוך וכו' לא משמע דדוקא אחד בכל מין דשפיר הי' אפשר לפרש תרי בכל מין לכן הקשו דלמא באמת צריך תרי בכל מין והוי להו תמניא לכן תירצו שגם רב אשי ס"ל דרשא דרב אחא בר יעקב דפתיל פתילים אלא דלא ניחא ליה בזה אלא דלא נימא תמניא משום דתפסת מרובה לא תפסת אבל אכתי קשה אימא ששה דומיא דשאר מינים ונתיישבה קו' מהרש"א ע"ש:

שם ד"ה כתיב וכו' שמושכין הבדים לצד חוץ וכו'. נ"ל דר"ל דשלא בשעת המסעות היו מושכין אותם לצד חוץ והיה כל אורך הבדים לצד אחד ובשעת המסעות היו חוזרים אותם שיהיו בולטים משני הצדדים ועיין ברמב"ן ס"פ במדבר:

שם ונ"ל דוהבאת לא קאי וכו'. לא הבינותי דלא תירצו כלום אמאי שהקשו הא כתיב בההיא קרא לשאת את השלחן דהא משמע דבהנך שהיו נותנים בשעת מסעות היו נושאים כמו בשלחן ובמזבחות שלא היו בדים קבועים ודוחק לומר דדוקא בהקבועים היו נושאים ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה שמעמידין וכו' שהציפוי בטל לגבי העץ וכו'. משמע דמטעם שהציפוי בטל לגבי העץ תורת כלי עליו ואלו הי' הציפוי עיקר לא הי' תורת כלי עליו ובחגיגה שם אמרינן להיפך דמטעם ציפוי מקבלים טומאה וע"ש בתוספות יו"ט ואפשר דצ"ל תורת כלי עץ עליו ודו"ק וצ"ע:

דף עב:

ת"י ד"ה הא כמ"ד וכו' ובשולים נמי מיירי וכו'. נ"ל דצ"ל ובשולים לא מיירי אלא עוביו טפח ר"ל עובי הדפנות אבל השולים לכ"ע לא היו אלא משהו והי' חללה דשל עץ קרוב לתשעה ושל זהב הפנימי לא הי' גובה אלא שמנה ונשאר טפח פחות משהו מבפנים מגולה והי' של זהב החיצון כפוף לפנים ומכסה אותו וזהו שכתבו והשלמת אותו הטפח היה בעובי הכותל מלמעלה ומ"ד גובה החיצון י"א ומשהו ס"ל דעובי כותל של עץ היה טפח וע"כ הי' צריך של זהב החיצון שיהא גבהו אחד עשר ומשהו תשעה כנגד גובה של עץ מבחוץ נשתיירו ב' טפחים והיו כפופים לפנים לכסות עובי העץ טפח וטפח המגולה בפנים וזיר היינו מה שהיה מכסה מבפנים ונ"ל דכוונתם דמה שהי' מגולה מבפנים פחות מטפח הי' צריך החיצון מעט יותר לכסות אותו שיעלה קצה החיצון על קצה הפנימי. ולפיר"ח לא היה מכסה הארון החיצון את עובי הכפורת אלא הכפורת הי' מונח על החיצון והיה עוביו מגולה כ"כ הריטב"א ולפ"ז סוגיא דב"ב לא אתיא כמ"ד י"א ומשהו דלכ"ע שם לא הי' עוביו של ארון טפח אבל למ"ד עשרה ומשהו אפשר לומר דאע"ג דהוי עוביו חצי טפח למ"ד אחד מ"מ כיון דלא הוי טפח לא חשיב לה וקראו משהו וצ"ל דלמ"ד י"א ומשהו אע"ג דנגד המשהו של עובי שולי החיצון אין מגולה מבפנים אלא טפח פחות משהו כפי עובי שולי הפנימי מ"מ בעינן משהו יותר על י"א דהכפיפה לכסות עובי טפח של עץ צריך מעט יותר מטפח והיינו הזיר דלעיל ולמ"ד י' בעינן ב' משהו"ן כנגד העובי ויתרון הכפיפה ומ"מ קרי לה משהו וכ"ה לפירש"י למ"ד

י' בעינן משהו כעובי השולים ומשהו זיר והכל קרי לה משהו ובזה מתורץ קו' מהרש"א ברש"י ד"ה שלש ארונות ע"ש דהכל משהו קרי להו ודו"ק:

דף עג.

ד"ה ככהן הדיוט וכו' למה יורידוהו. ר"ל והא ע"כ צריך משיח מלחמה: (שם) ד"ה פר כהן משיח וכו' היינו פר העלם דבר של צבור. ר"ל שאין יכול להקריבו משום דכתיב והביא הכהן המשיח:

שם רש"י ד"ה ומצווה על הבתולה בעשה. לכאורה א"י מה מלמדנו ונ"ל דכוונתו כמ"ש הת"י לאפוקי בעולה והוי לאו הבא מכלל עשה ומשמע מדבריהם דאם רצה לישב בלא אשה מותר ואין כן דעת הרמב"ם פי"ז מהא"ב הי"ג ע"ש:

שם ת"י ד"ה לא מהרהר וכו' מדסמכוהו לושאל וכו' כצ"ל נ"ל:

דף עג:

ד"ה יום הכפורים וכו' והא דדרשינן בגמרא וכו'. נ"ל דהוצרכו לזה כאן לפי שכתבו לקמן (דף ע"ו ע"א) ד"ה הני דמדמסמך להו כאן אשבתון שבות ושם בעי כנגד מי משמע שאין להם עיקר מן התורה לכן כאן דר"ל דכולהו דאורייתא כתבו ליישב זה דשבתון הוי אסמכתא ושם עיקר הלימוד: (שם) דהא תניא לקמן וכו'. ר"ל דמשם מוכח שהם מדרבנן לכן גם כאן אין נראה לפרש דלחכמים הם מדאורייתא או דמנעל מדאורייתא ואם נגי' ועוד דהא תניא הוי א"ש טפי אלא שא"צ להגי' בשביל זה ובד' לבוב הוגה והא דתניא ואין נ"ל ודו"ק:

שם ד"ה ור"ל וכו' כדמשמע פ"ג דשבועות כצ"ל והוא (בדף כ"ב ע"ב): (שם) פי' וחיילא עליו שבועה. כן נכון כגירסא שלפנינו והגהות ד' לבוב בזה הוא טעות נ"ל:

דף עד.

תוס' ד"ה אצטריך וכו' שיש בו נוקבות וכו' וקא מבטל סמיכת שלמים למ"ד וכו' כצ"ל נ"ל:

דף עה.

עד/ב

ת"י ד"ה מרבה את הפיגולין וכו' דלאו שיתא כתיבי וכו'. לפנינו בגמרא ליכא אלא ה' לימודים דבלא ריבוי מרבינן פיגול ונותר דענוש כרת ומה' ריבויים מרבינן טבל ונבלה וחולין ותרומה וקודש ושמא היה להם גירסא אחרת:

דף עה:

רש"י ד"ה לחם שאלו כהוגן שא"א בלא לחם ובד"ה בשר וכו' שהרי מקנה רב היה להם לכאורה אין זה דבר והפוכו אכן בחומש פירש"י בשר שאלו שלא כהוגן שהרבה בהמות היו להם ועוד שהי' אפשר להם בלא בשר ובזה הוי ממש דבר והפוכו:

שם גמרא וכי מלאכי השרת אוכלין לחם וכו'. נ"ל דאין כוונתו לחם ממש דודאי גם ר"ע ידע דאין מ"ה אוכלין לחם ממש אלא המן קרי ליה לחם כדכתיב הוא הלחם וכו' וס"ל לר"ע שמ"ה אוכלין המן כאשר ירד לישראל ונקרא לחם והקשה לו ר' ישמעאל והלא כבר נאמר לחם לא אכלתי וע"כ כוונתו על המן שהרי כל ישראל לא היו אוכלים אז לחם ומאי רבותיה דמשה אע"כ שמ"ה אין אוכלין רק רוחניות ולא נקרא לחם והמן כשירד לארץ נתגשם קצת ואז נקרא לחם:

דף עו.

תוס' ד"ה ובעשור וכו' ונ"ל דלהכי וכו'. ולא פירשו אמאי בפ' אמור מייתי ממעלה למטה אך בעשור ואח"כ שבת שבתון ובפ' אחרי מות מייתי ממטה למעלה שבת שבתון ואח"כ והיתה לכם ונ"ל שרצה להסמיך אך בעשור ובעשור לושבת שבתון לשבת שבתון ומ"מ לא נתיישב בזה הא דלא מייתי להו כסדר דמ"מ היה ניחא טפי להביאם כסדר ועוד שהי' יכול לומר והיתה לכם שבת שבתון שבת שבתון אך בעשור ובעשור וצ"ל כתירוץ התוס':

שם ויש ספרים שגורסין שבת שבתון שבת שבתון אך בעשור וכו' כצ"ל נ"ל:

דף עו:

ד"ה גמר וכו' דכל הנך דמרבינן מדרשא דביתי"ן וכו'.

משמע שגם תמד משהחמיץ אינו ניקח בפ"ע וצ"ע:

שם ת"י ד"ה יליף וכו' בהכי ולשום דרש וכו' כצ"ל:

שם גמרא זנות ויין ותירוש. יין הוא ישן ותירוש הוא יין חדש כ"כ הרד"ק שם:

דף עז.

גמרא אלא אמר ר' יצחק מהכא וכו'. לישנא דאלא מגומגם לענ"ד דהא לא הדר ביה מקרא דלעיל דלא למדנו מכאן אלא דעיף דדוד הוא מרחיצה כמ"ש רש"י ד"ה מים קרים וצ"ל דהדר ביה ממאי דבעי למימר עיף ממאי לאו מרחיצה דהוי ס"ל דא"א לפרש עיף אלא מרחיצה ועתה ס"ל דאפשר לפרש בנעילת הסנדל אלא דלמדנו ממקום אחר דעיף דדוד הוי מרחיצה וכן צ"ל לקמן גבי אלא אמר רנב"י כנלענ"ד:

שם ת"י ד"ה מאי לאו מנעילת הסנדל וליכא למימר מסוסיא ומרטקא וכו' כצ"ל:

(עם ע"ב):

רש"י ד"ה מביאות אחרות וכו'. עיין במהרש"א ולא נתיישב לפי' הרמב"ם בביאות אחרות מבעי לי' וצ"ע:

שם ת"י ד"ה עובר וכו' אלא נראה לר' דהואיל וכו'. נ"ל דר"ל לכן לא גזרינן היכי דא"א להקיף ולקפוץ ובפרק אלו קשרים לא אמרינן אלא דעדיף לקפוץ או להקיף וכ"כ המ"א סי' תרי"ב ס"ק י' דכאן מיירי בא"א להקיף ובס' קרבן נתנאל פרק אלו קשרים השיג עליו וכ' לחלק בין לדבר מצוה ובין לדבר הרשות ומדברי הת"י כאן לא משמע כדבריו:

שם זהו כיבוסו בדבר וכו' לקנח ידיה בבגדיה וכו' כצ"ל ועיין ברא"ש: (שם) והאי טעמא לא שייך הכא. ר"ל דלא שייך אלא היכי דמוכרח לילך וא"י להניח מלבושיו ולילך ערום משא"כ הכא אין הכרח לרחוץ גם יכול לפשוט מלבושיו ולחזור ללובשם כנ"ל:

שם רש"י ד"ה וימד אלף שניות והעמיקו עד ברכים. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע מכאן ואילך וכו':

שם ד"ה ת"ל וכו' ראויות לשוט. נ"ל דר"ל דמי שחו היינו ראויות לשוט וכתיב כי גאו המים היינו כי גאו מהיות ראויות לשוט:

דף עח:

ת"י ד"ה ואם יש וכו' לפי שהוא מיטלטל וכו' אלא השוק מטלטל הכלי כדפירש"י וכו' כצ"ל:

שם ד"ה בין לר"מ וכו' תימה וכו' לאתויי פסול דרחב וכו' כצ"ל: (שם) וכן סנדל של עץ נמי דמגין וכו'. ר"ל ולא ס"ל לרב כריב"נ. ואי בעי רב עור דוקא וכו' ר"ל וס"ל לרב כריב"נ. אבל נראה עיקר וכו' וכסברא ראשונה שכתבו ודוקא תפור בפשתן אוסר רב לכתחלה אבל בשל עץ יכול להיות דמתיר לכתחלה:

שם

במנעל תפור מרצועות. נ"ל דר"ל דהרצועות אינם של עור:

שם ד"ה בין לר"מ וכו' פירש"י וכו' כי אתא רבא לפלוגי וכו' הוא דשרי ואיהו מיקרי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה כל מידי וכו' דאמר ר"י וכו'. לא ידעתי הוסיפו על הגמרא שהביא מדאביי וצ"ע:

דף עט.

תוס' ד"ה כותבת וכו' דאי אפשר לצמצם וכו'. הקשה מהרש"א דהא בפירוש אמרינן בגמרא דשתי כותבות בלא גרעינין הוי פחות מכותבת בגרעינתה ע"ש ולענ"ד נראה ליישב דלר' ירמי' ולרב פפא אמרינן כן אבל לרבא ולרב זביד לא פסיקא לומר כן ע"כ לא כתבו כן בפשיטות:

שם ת"י ד"ה כותבת וכו' וא"ת אמאי לא בעי וכו'. מדבריהם נ' דאכותבת מיבעי לן אי לחה או יבשה ולא מצאתי בגמרא איבעי זו אלא על כשעורה: (שם) משמע לחה ויבשה וגרוגרת וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פחות מכביצה וכו' וכן לר' צדוק דהכא במסקנא ובסוכה. תיבת במסקנא אינו מובן ואפשר דצ"ל ובמסקנא בסוכה ור"ל דמסקינן שם דכביצה משום נט"י וברכה הוא ע"ש::

שם וגם בטעים דקידוש וכו'. לא הבינותי דשם מלא לוגמיו בעינן כדאיתא בפסחים (דף ק"ז ע"א) ועיין בתוס' סוכה (דף כ"ו ע"ב):

דף עט:

ד"ה הא כביצה וכו' ניחא ליה לשנויי בלא הכי כצ"ל:

שם ד"ה מיני תרגומא נמי פירי נינהו אבל העיקר וכו'. נ"ל דר"ל דאע"ג דדחי מיני תרגומא היינו פירות שלח תסייע לרבא אבל לפי האמת דקיי"ל פירי לא בעי כה ע"כ מיני תרגומא לאו פירי נינהו והגהות ד' לבוב אין נראה לענ"ד:

שם ד"ה מאי מיני תרגומא וכו' היינו נמי פירי. נ"ל דר"ל לדעת רש"י ורשב"ם דמיני תרגומא היינו פירי אבל לשיטת הת"י לעיל דוקא מיני תרגומא ולא פירי:

שם מיהו נראה לפרש וכו'. נ"ל דר"ל אפילו לדעת רש"י ור"ת דאם השלים סעודה שלישית במיני תרגומא ובפירות יצא מ"מ כשמפסיק ע"ש ועיו"ט כדי לקדש שצריך לאכול אח"כ שיהא הקידוש במקום סעודה לא סגי במיני תרגומא וס"ל דלא די בסעודה שאכל כבר או דמיירי כשגם מבעוד יום אכל רק מיני תרגומא וה"ה בשאר קידוש במקום סעודה ואפשר דס"ל דבעינן דוקא פת או אפשר דדוקא לדעת רש"י ורשב"ם דמיני תרגומא היינו פירות כ"כ אבל בחמשת המינים אפשר דמודו שיצא ועיין בזה בשיטת הפוסקים בא"ח סי' רע"ב ורע"ג ודו"ק:

שם ד"ה לימרי כביצה וכו' אפילו כביצה יותר מכותבת וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ואי נמי וכו' שייכא נמי אשמעתא. ר"ל אי כותבת וביצה כהדדי נינהו ליתני במשנתינו כביצה:

שם דבכותבת איכא יתובי דעתא. אינו מובן לי דה"נ הוי מצי להשמיענו בכביצה ואפשר דכוונתם דכותבת גופא סעדי וזייני ואם בירך אחריהם ברכת המזון יצא כמ"ש בא"ח סי' ר"ח סי"ז ואגב אשמעינן גם זה אע"ג דלא מיירי כאן מזה:

שם וגם צריך למעך חללה. נ"ל דהתם א"א לומר דאשמעינן שצריך למעך חללה דהא לא תני התם כמוה וכגרעינתה וטעם הדבר דהתם פשיטא דמשערין ככותבת כמו שהוא

שלם וממילא אין חילוק בין ממלא חללה או לא והא פשיטא שלא ימעך חללה מגוף הכותבת להקטינה אבל כאן אשמעינן דבעינן למלא חללה ממקום אחר ולא אמרינן דדי במה שיש בהכותבת בלא החלל ודו"ק:

שם תוס' ד"ה לומר לך וכו' דהא בכעדשה וכו'. ר"ל וש"מ שיש עוד שיעורים שלא נרמזו בההוא קרא:

שם ת"י ד"ה עד כמה וכו' ר"י אכל זית ובירך וכו' כצ"ל:

דף פ.

ד"ה שאין וכו' קאמר ר' שמעון במשנה וכו' כצ"ל:

שם ונדרסות בפעם אחת יותר מג' זיתים או שנים וכו'. נ"ל דר"ל דשלשה גרוגרות בלא גרעינים נמעכות ונדרסות בשיעור כביצה יותר מג' זיתים או שנים בגרעינתם ור"ל לפי מ"ש לעיל שאין בית הבליעה מחזיק יותר משני זיתים ולכל היותר אינו מחזיק ג' זיתים לזה כתבו כאן יותר מג' זיתים אי נימא לעיל ג' או שנים אי לעיל שנים [ואע"ג דלעיל כתבו שאינו מחזיק ג' לא דקדקו בזה גם לעיל כתבו של ה' זיתים ושליש יותר מי"ו זיתים וכוונתם שאינו מחזיק י"ו זיתים] ואע"ג דג' זיתים בגרעינתם הוי יותר מכביצה או שני זיתים בגרעינתם הוי כביצה מ"מ ג' גרוגרות בלא גרעינתם לא הוי כביצה:

דף פ:

תוס' ד"ה ושיערו וכו' ואור"י וכו'. נמצא לפיר"י שתי סעודות שהם י"ח גרוגרות הם הרבה יותר משש ביצים וי"ח זיתים הם מעט יותר משש ביצים:

שם כשיעור ג' גרוגרות ועוד. ר"ל ג' גרוגרות וג' שמינית גרוגרת כמ"ש לעיל:

שם ד"ה וחצי פרס וכו' ור"ת פי' וכו'. נ"ל דמ"מ גבי משקין טמאים צ"ל משום דכל שהו אינו אלא מדרבנן כפירש ריב"א דלעיל:

דף פא:

ד"ה שהפלפלין וכו' והרי תבלין וכו'. ולא משמע להו לחלק גבי תבלין בין יבשתא לרטיבתא כיון שלא מצינו בגמרא חילוק זה אלא בפלפלין וזנגבילא ועיין בא"ח סי' ר"ב סט"ז וסי"ח ואין להאריך כאן:

דף פב.

גמרא בשלמא לר"ה וכו' עיין במהרש"א עד ולפי' הרא"ש לא הוזכר וכו' כצ"ל:

עוד במהרש"א פירש"י בד"ה מחנכין לשעות [הוא סוף ד"ה בן תשע והי' לפניו דבור בפ"ע] ואח"כ מה"ד בן י' וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה אלא וכו'. עיין במהרש"א עד דבעי למימר לעיל לפני וכו' ולאשמעינן דיש וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה בן שמנה וכו' והא דמחנכין הכא וכו' כצ"ל:

דף פב:

תוס' ד"ה מה רוצח וכו' ועי"ל שהיה לו לפרוש וכו' ופירש וכו'. נקטו לשון הגמרא דשבועות שהביאו אח"ז וכאן ר"ל שהי' לו לשמש בהנאה מועטת ושימש בהנאה מרובה:

שם דבלאו הך ביאה הוה מיתסרא וכו'. כוונתם לדחות הוליכא למידק ור"ל דהא דאמרינן דבלאו הך ביאה הוה מיתסרא ולא מיתסרא בביאה זו לבועל היינו בהיותו נכרי וס"ד דלא מיתסרא ע"י ביאה זו לא לבעל ולא לבועל כשיתגייר וקמ"ל דמיתסרא לבעל ולבועל כשנתגייר בביאה זו:

דף פג.

פג/ב

רש"י ד"ה מים ראשונים וכו'. עיין מעשה זו במדרש פ' בלק קודם וישב ישראל בשטים:

שם גמרא משכוהו ועיילוהו לחנותא וכו'. עיין במהרש"א בח"א ולענ"ד אפשר לומר דהא דעיילוהו לחנותא היינו להמשיכו מביתו ומתחלה ג"כ חזו טלפחי אשפמיה אלא כשהיה בביתו לא היה שייך לומר סימן לאשתו ובקשו תחבולה להמשיכו מביתו והיה התחבולה שעיילוהו לחנותא לומר שישתה עמהם יין ואח"כ הלכו לביתו ואמרו לאשתו הסימן:

דף פד.

שם אמר לה בשבת מאי פירש"י בע"ז (דף כ"ח ע"א) דלא מצינא למיתי גבך מפני תלמידי בני כלה:

שם):

רש"י ד"ה ור' יוחנן היכי עביד הכי כצ"ל ועיין במהרש"א:

דף פד:

ד"ה להברותו רחיצה. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע שמא יבריא מאליו:

שם גמרא צריכא מכבין ומפסיקין ל"ל וכו' כצ"ל והנקודות מיותרים:

דף פה.

תוס' ד"ה להחזיר לו אבדתו וכו' פירש"י וכו'. כ' מהרש"א דמ"ש התוס' לעיל דאפילו מחצה על מחצה אינו חייב להחיותו היינו אליבא דרב ע"ש ומשמע מדבריו דהתוס' מודים לסברת רש"י דלהחיותו ולפקח הגל חד דינא אית להו לכן לשמואל דאית ליה

דאפילו ברוב עכו"ם מפקחין ה"ה דמצוה להחיותו והוא תמוה לענ"ד דא"כ לרב במחצה על מחצה אין מפקחין הגל ג"כ וטעמא בעי דהא ודאי ספק נפשות הוא ועיין בא"ע סי' ד' סל"ד אין שום דעה שיסבור במחצה על מחצה אין מפקחין ולא פליגי אלא ברוב עכו"ם ומאן דס"ל דמחצה על מחצה אינו חייב להחיותו מחלק בין להחיותו ובין לפקח הגל וכ"מ מדברי הת"י שכתבו וכ"נ לר' שא"צ להחיותו כיון דליכא פקוח נפש ומשמע אבל לפקח הגל דאיכא פקוח נפש גם במע"מ מפקחין ולשיטה זו לא אשכחן דפליג שמואל על רב לענין להחיותו ולרש"י דס"ל דלהחיותו ולפקח הגל חד דינא אית להו ע"כ צ"ל דרב דאמר רוב יש אל להחיותו ה"ה מע"מ ולא בא לפרש למאי הלכתא אלא דינא השמיענו דליוחסין אפילו רוב ישראל אינו מועיל וע"כ הא דמקשינן רוב ישראל למאי הלכתא גם לרב בעי דלהחיותו גם במע"מ חייב והתוס' בדבור דלעיל לא ס"ל כן אלא להחיותו קאמר רב דוקא רוב ישראל וממילא גם לשמואל בעינן רוב ישראל דכיון דאפשר לחלק בין לפקח ובין להחיותו למה נאמר דפליג שמואל על רב וניחא להו בפשיטות דא"א לומר להחיותו דאפילו במע"מ נמי והא דהקשו כאן הא דלא קאמר להחיותו לשיטתם הקשו ולא ניחא להו לכאורה לומר דלרבותא נקיט לכן הוכרחו להביא שיטת רש"י ולדידי' ודאי דלרב במע"מ חייב להחיותו והא דלא קאמר רוב עכו"ם שלא להחיותו היינו לשמואל ואח"כ כתבו ובכתובות וכו' ליישב שיטת דלעיל כנלע"ד:

שם ד"ה לא צריכא וכו' תימה לי וכו'. עיין בב"ש שם ס"ק נ"ה ובמ"ש בעזה"י בפ"כ ח"ב אות י"א:

שם ת"י ד"ה אמר רב פפא וכו' וה"נ הוי מצי למנקט ברוב ישראל כדי להחיותו וכו' כצ"ל:

דף פה:

יומא דף פה/ב

במשנה ואומר מקוה ישראל ה'. נדפס ה' בין חצאי עיגול וכ' בגליון דבקרא ליתא אכן תרי קראי כתיבי א' בירמי' י"ד פסוק ח' מקוה ישראל מושיעו בעת צרה וא' בירמי' י"ז פסוק י"ג איתא מקוה ישראל ה' וכיון שלא סיים במשנה מושיעו בעת צרה אפשר נתכוין על פסוק דירמי' י"ז ואמת שבתוס' יו"ט מביא פסוק אם עונינו ענו בנו דירמי' י"ד משמע שכן היה גירסתו מ"מ אין מזה ראי' למחוק גירסא שלפנינו וכן מהרש"א בח"א מביא מקוה ישראל ה' ע"ש:

שם ת"י ד"ה תשובה בעיא יוה"כ יוה"כ לא וכו' משום מיתה דבהדיה תנא וכו' א"כ לא הוה עיקר וכו' כצ"ל:

דף פו.

ר' חמא בר"ח רמי וכו'. מזה משמע דתשובה מאהבה מוחק החטא לגמרי כמו שפירש"י ולא יותר ולקמן ע"ב אמרינן דנעשה כזכיות ולפי מ"ש מהרש"א שם בח"א אפשר ליישב ע"ש ולענ"ד נראה עוד לומר דטעם דזדונות נעשו כזכיות דתשובה גופה מצות עשה הוא כמ"ש הרמב"ם בריש ה' תשובה וכעושה תשובה מאהבה דנמחק החטא לגמרי ממילא נשאר לו מ"ע זו של תשובה ואע"ג דמ"ע אחת היא מ"מ נחלקת לכמה מצות על כל עבירה שעושה תשובה כאלו קיים.

אותה מצוה ומ"כ עוונותיו נחשבים כזכיות ובזה יתורצו שני המאמרים: (שם ע"כ):

רש"י ד"ה אחת קלקלה זנתה והותרו בה למלקות. עיין במהרש"א ומשמע דמיירי בא"א דאיכא מיתה והוא תמוה דא"כ הוי לאו שניתן לאזהרת מב"ד ואפילו התרו בה למלקות אין לוקין כמ"ש הרמב"ם פי"ח מה' סנהדרין ה"ב ובכ"מ שם וצ"ל דמיירי שיש עוד לאו אחר כגון שהיתה גרושה מעיקרא וזנתה מכהן דכה"ג לוקין כמ"ש הרמב"ם פי"ו שם ה"ה ואפ"ה משמע ליה לפרש בא"א ודו"ק:

דף פז.

גמרא השתא צריכנא למיפק אדעתך. עיין בת"י גירסא אחרת והכל הולך אל מקום אחד ופי' גי' שלפנינו השתא צריך אנכי להוציא מדעתך תרעומת שיש בדעתך עלי ולפ"ז מ"ש אח"כ וניפוק ליה מדעתיה צ"ל מדעתי שלא יהיה בדעתי תרעומת עליו כנ"ל:

שם ת"י ד"ה קאזיל וכו' דשמא היה שם אבא וכו' כצ"ל:

דף פז:

תוס' ד"ה והאמר רב וכו' להשוותם ובה"ג פי' כו' כצ"ל ועיין ת"י ובראש"ש ר"פ תפלת השחר:

שם ת"י ד"ה והאמר רב וכו' וכמו שהן נהי נמי דלא וכו' כצ"ל נ"ל ולא כמו שהוגה בד' לבוב ע"ש:

דף פח.

דף פח/א

תוס' ד"ה מפני שצריך וכו' ולהכי במוצאי יו"כ מתפלל וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה קסברי וכו' תימה וכו' כ' מהרש"א דהכא הקשו לדברי המתרץ ע"ש ר"ל דלדברי המתרץ א"א לומר תירוצם דלעיל דהא כבר צלי וגם לא אסיק אכתי אדעתי' דר' יוסי בר"י הוא ושייך להקשות דרבנן אדרבנן:

סוכה

דף ב.

תוס' ד"ה דאורייתא וכו' א"נ אי הוה תני ימעט וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד נראה לפרש דלא כתבו התוס' לעיל דלא חייש בדרבנן אלא שמא לא יעשה התקנה וסמך א"ע דמסתמא יעשה התקנה ואז יעשה כדינו אבל בנר חנוכה שיש חשש טעות בדברי התנא גופי' והרוצה לעשות כדברי התנא יבא לידי טעות ולא יעשה כדינו יש לתנא להזהר בדבריו שלא נבא לידי טעות בדבריו גופיה:

שם ד"ה אמר רבה וכו' דאמר רבה הסוכה פסולה וכו'. עיין מהר"ם ולא הבינותי איך אפשר לומר לרבה דמשנתינו ר"ל עשרים אמה עם עובי הסכך דא"כ נתת דבריך לשיעורין דפעמים שהסכך עב ופעמים דק והא ודאי דההכרה תלוי במה שהיא גבוה מבפנים ואם נאמר דשלטא עינא מבפנים עשרים אמה פחות רביעית אמה א"כ כשעובי הסכך יותר מרביעית אמה יהא כשר ואם ר"ל מעט פחות מעשרים ועשרים אמה דמשנתינו היינו עם מעט מעובי הסכך א"כ נימא דאם הסכך נכנס לתוך הסוכה יותר מכל שהו כשר ובעירובין לא חילק במקצת סכך בתוך עשרים דפסול אפילו הסכך עב מאוד והרבה ממנו בתוך עשרים ודו"ק:

שם ורבה גרסינן וכו'. עיין מהר"ם עד א"כ ע"כ המחיצות נמי גבוהות עשרים וכו'. ר"ל דמשמע ליה דמסתמא אין הסכך גבוה מהמחיצות ולפי האמת אמרינן דמ"מ אפשר שהסכך יהא מונח על המחיצות וממילא יהי' הסכך גבוה מהמחיצות:

דף ג.

רש"י ד"ה ור' יהודה וכו' ובניה על מקום השלחן וכו' ראשו ורובו ושלחנו אמרינן וכו' כצ"ל נ"ל ועיין בראי"ש:

שם תוס' ד"ה דאמר וכו' מיהו שמעתא דהתם וכו'. עיין מהר"ם עד דבלא קושיא זו ע"כ וכו' אפילו מדאורייתא וכו' כצ"ל. וע"ע שם עד ומינה מייתי ראי' וכו'. נ"ל דר"ל מדאמרינן דאע"ג דאמרו ב"ש א"כ היית נוהג לא קיימת מצות סוכה מימיך אפ"ה אין הלכה כמותם ממילא שמעינן דדברי ב"ש אינם כלום נגד דברי ב"ה:

שם ד"ה ואין וכו' העירוב חלקם שיש להם וכו' כצ"ל:

דף ג:

ד"ה ואין עושין וכו' לר"מ וכו'. עיין מהר"ם עד דר"מ ס"ל וכו' כצ"ל:

שם בא"ד א"כ וכו' בסוף ד"ז כאן הס"ד ואח"כ צ"ל דהא לחייא בר רב וכו' צ"ל דלחייא בר רב דס"ל וכו' כצ"ל והוא דבור בפ"ע:

דף ד.

ד"ה בית וכו' ומשום דמייתי ליה וכו' עיין במהרש"א עד ולא א' ומ"ה טעו וכו' במטל בפירוש כצ"ל:

שם ד"ה והוצין וכו'. עיין מהר"ם עד מהאי טעמא אע"ג דהשתא וכו' ד"ה אמר רבה וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה על פני וכו' אבנים וטיט הס"ד ואח"כ מה"ד אם יש וכו' וכ"מ במהרש"א ע"ש:

שם גמרא ובנה בה אצטבא וכו'. עיין במהרש"א עד ולפי' ר"י גיאות ניחא וכו'. ולא הבינותי דאע"ג דהרא"ש חולק על הר"י גיאות לדינא וס"ל דאפילו גבוה י' כשר כשאינו רחוק ד"א מן הכותל מ"מ יכול להיות שאין דרך לעשותה גבוה י' ומ"מ אם אירע דעביד הכי ס"ל דכשר:

דף ה.

תוס' ד"ה מסגרתו וכו'. עיין מהר"ם עד א"כ ה"ה כל טבלא וכו' אי טמאה אי לא וכו' משלחן דליטמא ליה וכו' היינו יכולין לתרץ וכו' כצ"ל:

דף ה:

ד"ה תפשת וכו' והכא וגבי תשלומין וכו' כצ"ל נ"ל. ור"ל בין הכא ובין בפ"ק דר"ה ובחגיגה דמיירי בתשלומין:

שם גמרא אלא מבית עולמים גמר וכו'. עיין במהרש"א עד עם סככה קאמר לעיל דמפסקי רשותא והכא דליהוי תוכה רשות אחרת כמו סוכה קאמר דלא וכו' כצ"ל:

דף ו.

תוס' ד"ה גפן וכו' במידי דשתיה דאמרינן וכו' דשעוריה בהכי דאי אפשר וכו' כצ"ל נ"ל. ועיין בתוס' עירובין (דף ד') ד"ה גפן. עיין במהרש"א עד שיעור עלין ולולבין וכו' כצ"ל. ועיין במהר"ם בד"ה וקשה לר"ת וכו' עד דאם אכל לולבי וכו' יצאו יין כשיעור וכו' ואם יצאו יין מהכוס וכו' כצ"ל:

דף ו:

ד"ה ד"ת וכו' וא"ת כיון דאתא וכו'. עיין במהרש"א עירובין (דף ד' ע"ב) בתוס' ד"ה ד"ת ומ"ש שם בעזה"י:

שם ד"ה ור"ש וכו' בההוא שמעתא דר"ש ור"ג דפליגי וכו' כצ"ל נ"ל. ור"ל דבין ר"ש דס"ל דבעינן ד' דפנות ובין ר"ג דפליג אר"ע ופוסל סוכה בראש העגלה ס"ל דדירת קבע בעינן אלמא דחג טעמא הוא וממילא ר"ע דפליג אר"ג פליג גם אר"ש:

שם משום דמצוות קרינן וכו' מצות כתיב וכו' כצ"ל וכן בכל הדבור: (שם) ד"ה בדורשין וכו' ור' יונתן לישנא וכו' א"כ האיך אתי למניינא וכו' כצ"ל:

דף ז.

רש"י ד"ה ויעמידנו וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם והציור לפי פי' מהרש"א למשמעות פירש"י שלפנינו כזה והיינו במקצוע צפונית מערבית או מזרחית דרומית כזה וצ"ל כשהמחיצות מזרחית צפונית וכמ"ש לעיל בד"ה כנגד היוצא ולפי דברי בעה"מ הציור כזה או כזה וז"ש מהרש"א במערב בשוה לסוף דופן צפונית [ר"ל מכוון נגד סוף דופן צפונית או בדרום מכוון נגד סוף דופן מזרחית. ולפי מהר"ם הציור כזה והיינו צפונית מערבית כשהמחיצות מזרח ודרום או
כזה במקצוע מזרחית דרומית כשהמחיצות מערב צפון ובפנים נדפסו הציורים בטעות:

שם ד"ה וכן לשבת וכו' סמוך לפתחו וכו'. ולא ניחא לו לפרש אפילו רחוק מפתחו לענין לטלטל בתוכה דמשמע לי' לפרש גם בסוכה שאין בה יותר מד' אמות דבלא"ה מותר לטלטל בתוכה:

שם ד"ה ואלו סוכה דשבת וכו'. עיין במהרש"א ואלו סוכה דשבת כו' נהי וכו' כצ"ל:

דף ז:

תוס' ד"ה סיכך ע"ג מבוי וכו' דמדאורייתא בלא לחי שרי. נ"ל דר"ל דהא מ"מ לאו ר"ה גמורה היא שאינה רחב ט"ז אמה וכרמלית היא ומדאורייתא מותר לטלטל בתוכה בלא לחי אפילו בב' מחיצות לבד אכן מדברי רש"י לעיל ע"א ד"ה ואלו סוכה שכ' והזורק למבוי מפולש שיש לו לחי חייב משמע דתלי בהא שנעשה רה"י מדאורייתא לחייב הזורק לתוכה ולשיטת רש"י א"ש במבוי מפולש אע"ג דלא קיי"ל כר' יהודה דמשתרי בלחי וקורה מ"מ הזורק לתוכה חייב למ"ד לחי משום מחיצה כדאיתא בהדיא בעירובין (דף י"ב ע"ב) אלא דאפ"ה מדרבנן אסור לטלטל בתוכה לרבנן דר' יהודה אלא דהתוספות לא ניחא להו לדמותה לחיוב הזורק לתוכה אלא להכשירה לטלטל ומדברי הק"נ אות נ"ד נראה דלמ"ד לחי משום מחיצה ניתרת מבוי מפולש בלחי לכ"ע ולא נראה כן מדברי הגמרא שם וגם הוא תמוה דהא בפירוש נחלקו ר"י ורבנן גם בלחי וגם רב יהודה ס"ל לחי משום מחיצה ופסק (בדף פ"א ע"ב ובדף צ"ה ע"א) כר' יהודה בעירובין ולא במחיצות אלא ע"כ כמ"ש וענין קו' מהרש"א עיין בק"נ שמיישב על נכון:

שם ד"ה סיכך ע"ג פסי ביראות וכו' מ"מ כיון דמדאורייתא וכו'. לשיטתם דלעיל אזלו אבל לשיטת רש"י לק"מ דמ"מ משוה לה רה"י מדאורייתא לחייב הזורק לתוכה ולשיטתם צריך לחלק בין פסי ביראות למבוי דלא מועיל בלא לחי אע"ג דמדאורייתא מותר לטלטל

בלא לחי מ"מ ג' מחיצות גמירי בסוכה וצריך תיקון המועיל לטלטל מדרבנן אבל פסי ביראות כיון דאיכא יותר מב' מחיצות מותר לסוכה במאי דמותר לטלטל מדאורייתא כנ"ל: (שם) גמרא וצריכא וכו'. נ"ל דאי אשמעינן וכן לשבת ולא הנך תרתי לשיטת רש"י פשיטא דא"ש דה"א דוקא בשתים כמין גא"ם אבל במפולש לא אמרינן מגו דב' מחיצות כהלכתן גמירי ולא מפולש וגם לשיטת התוס' אפשר לומר דמ"מ כיון דאין המחיצה שלישית אצל הסכך לא מועיל דבעינן מחיצות כהלכתן אצל הסכך ולא אמרינן מגו אע"ג דהוי מחמירתא לקולתא אע"ג דהברייתא דלעיל ע"א לא הוצרך לאשמעינן מחמירתא לקולתא אמורא צריך לפרש יותר:

שם תוס' ד"ה כולהו וכו' ש"מ דרגיל וכו'. עיין במהרש"א עד אלא דר"ל וכו' ונ"ל דכוונתו דכמו שמדייק למאן דאית ליה דלרבנן בעינן דירת עראי ור"ל באופן שאדם עושה דירתו גם דירת עראי לר"י בעינן דירת קבע אע"פ שאפשר לדחות דאע"פ שמכשיר למעלה מכ' אע"פ שאין אדם עושה דירתו דירת עראי מ"מ מכשיר גם דירת עראי ממש וע"כ דמשמע להגמרא דאי הוי מכשיר דירת עראי ממש לא הי' מכשיר למעלה מכ' א"כ ה"ה לאביי דלית ליה דלרבנן דירת עראי בעינן מ"מ לר"י דמכשיר למעלה מכ' משמע להגמרא דס"ל דירת קבע בעינן כנ"ל בכוונתו אכן אינו מובן לי דלרבא דס"ל דלרבנן דירת עראי בעינן פוסלים באופן שאין אדם עושה דירתו דירת עראי משמע שפיר דלר"י דמכשיר באופן שאין אדם עושה דירתו דירת עראי ס"ל דירת קבע בעינן אבל לאביי דס"ל שגם רבנן כיון דמכשרי מחיצות של ברזל שהיא דירת קבע היו מכשרי גם למעלה מכ' אע"פ שאין אדם עושה דירת עראי וצריך טעם אחר להא דפסלו רבנן למעלה מכ' אפשר לומר שגם רבנן ס"ל כר"י בהא דכשר בין דירת עראי ובין דירת קבע אלא דלא ס"ל אותו טעם האחר ולכן מכשיר למעלה מכ' ולכאורה הי' אפשר לומר דהתוס' דייקו וכתבו ש"מ דרגיל לעשות סוכתו דירת קבע ולא כתבו שצריך לעשות דודאי יש לדחות כמ"ש אלא דמ"מ נשמע דרגיל לעשות כן אכן בראש"ש ריש פרקין מבואר דס"ל דאביי מודה באמת לרבא ע"ש ואפשר שזהו ג"כ כוונת התוספות במ"ש לעיל אבל מ"מ אמת הוא וכו' וכן כוונתם גם כאן במ"ש ש"מ דרגיל וכו' ור"ל מדלא דחי דלמא כדאביי וכאידך אמוראי דלא אמרו כרבא משמע דס"ל להגמרא דבאמת מודה אביי לרבא ודו"ק:

שם ד"ה העושה וכו' ולא מסתבר כלל וכו'. עיין במהרש"א עד דלא מסתבר כלל לפרש דאלא מעתה וכו' דלא פליגי וכו' והלשון דחוק ונ"ל דתיבת אלא מעתה שהוגה בדפוס הוא מיותר וכוונתו דלא מסתבר כלל לפרש דלא פליגי אלא בהך סברא דניידא כפירש"י

ויותר נ"ל דצ"ל דלא מסתבר כלל לפרש כן דאלא מעתה וכו' לא פליגי וכו' ויהי' כלשון התוס' שכתבו דאלא מעתה:

דף ח.
גמרא א"ל מר קשישא וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל מאן דאית ליה וכו' וצ"ל דרב אסי דאית לי' בשש חומשין לא דק אה"נ דה"מ לשנויי דד' גברי בג' אמות יתבי ומקום גברי קחשיב אלא דלא ס"ל סברא זו וס"ל דגברא באמתא יתיב:

דף ח:
תוס' ד"ה ריבועא וכו' ודבר תימה וכו'. עיין מהר"ם עד ממה שנשאר כצ"ל:

דף ט.
ד"ה ואם עשאה וכו' ולא נ"מ וכו' ר' מהר"ם משמע דהכא נ"מ וכו' ע"ש ולא ידעתי מהיכי משמע ליה כן דהא אפשר לפרש מ"ש התוס' אלא היכי דפליגי וכו' ולא נ"מ וכו' ר"ל אלא דוקא היכי דאיכא תרתי אבל כאן אפילו לא נ"מ מ"מ כיון דלא פליגי תנאי לא שייך להקשות וכוונתם להורות ששני התירוצים אמת דתרוייהו בעינן:
שם ד"ה מנין וכו' ור"ת מפרש וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד מ"ש הרא"ש והאי דאסירי עצי סוכה היינו דוקא הסכך הוא ענין בפ"ע ודברי עצמו הם ולא דברי ר"ת ועיין בק"נ אות ע':

דף ט:
ד"ה הא וכו' התם מיירי כשאין התחתונה וכו'. ומ"מ הא דאמרינן פעמים ששתיהן כשרות כגון שתחתונה חמתה מרובה מצלתה וכו' היינו שהיא חמתה מרובה מצלתה מצד עצמה אבל פשיטא שע"י עליונה שהיא צלתה מרובה מחמתה ע"כ גם התחתונה צלתה מרובה מחמתה אלא דמ"מ לא הוי ב' סככים עי"ז אא"כ התחתונה מצד עצמה צלתה מרובה מחמתה כדלקמן (ריש דף י') וה"נ קיימא עליונה בתוך עשרים אין פירושם שוה דפעמים פירושו תוך עשרים לארץ ופעמים פירושו תוך כ' לגגה של תחתונה כמו שפירש"י לקמן:

דף י.
רש"י ד"ה וקיימא עליונה בתוך כ' לגגה של תחתונה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר עוד לומר דהיכי דעסקינן להכשיר תחתונה מפרשינן בתוך כ' לארץ והיכי דלא עסקינן אלא להכשיר עליונה מפרשינן בתוך כ' לגגה של תחתונה וכאן דתחתונה פסולה ולא מכשרינן אלא עליונה פירש"י בתוך כ' לגגה של תחתונה וממילא אין חילוק אם הוא גם תוך כ' לארץ או לא ודו"ק:

שם תוס' ד"ה פירס עליה וכו'. עיין במהרש"א עד כמו שפירשתי לעיל וכו' ואין זה חסר מדבריהם וכו' כצ"ל:

שם לדחות פיריב"א וכו'. עיין פיריב"א בטור סי' תרכ"ו בשם אבי"ה דס"ל דבסוכה שתחת האילן אפילו הסוכה צלתה מרובה מחמתה והאילן חמתו מרובה מצלתו פסולה ע"ש ויובנו דברי מהרש"א דהחכם השואל הקשה לו דאם פסול מחובר חמיר מסוכה שתחת סוכה היאך ילפינן לה מבסוכת תשבו כמו סוכה שתחת סוכה וגם כ' לתרץ קו' מהרש"א דלעיל דהתוס' לא כתבו כאן דאם צל הכשר מרובה מחמתה אע"פ שגם צל הפסול מרובה מחמתה כשרה אלא בסדין שאין בה פסול סוכה תחת סוכה שאין בינו לסכך י' טפחים אבל גבי אילן כיון דילפינן לה מבסוכת תשבו מיירי כשיש בין הסכך לאילן י' טפחים לכן אם צל האילן מרובה מחמתו פסול אפילו גם צל סכך הכשר מרובה מחמתו וע"ז סובב תשובת מהרש"א אליו:

דף י:

גמרא הנ"מ וכו'.

עיין במהרש"א ולענ"ד נראה עוד דפשיטא ליה דכילה דגבוה י' דהוי אהל דמי לבית אע"פ שאינו גבוה י':

דף יא.

תוס' ד"ה אי קביעי וכו' ובשניהם וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם ויש ט"ס במהר"ם וצ"ל להוי כקינופות הא ודאי הוי כקינופות וכו' ולענ"ד נראה דהאי ובשניהם קאי לפי התירוץ דמשני לגבי קינופות לא קביעי וכו' דלא משמע להו לפרש דבנין קינופות הוא קבוע טפי מבנין נקליטין אלא שאין בינם אלא דזה יש לו גג וזה אין לו גג ואין בין מקשן לתרצן אלא דהמקשן היה סבר דגג זה לא מעלה ולא מוריד כיון דאינו גבוה י' והתרצן השיב אע"ג דגג לא הוי מטעם זה מ"מ מיחשב עי"ז קבוע ונמצא שיש בשניהם חדא לריעותא וכ"מ מדברי הרא"ש סי' י"ט שאין בין קינופות לנקליטין אלא שזה ד' וזה ב' וכ"מ בש"ע סי' תרכ"ז ס"ג ע"ש:

דף יא:

ד"ה דשלפינהו שלופי ק"ק וכו'. כ' מהרש"א דלא היו גרסי דלא מינכרא עשיי' דידהו ע"ש ונ"ל דר"ל והי' משמע להו דלפי התרצן באמת משום מחובר פסול. אכן לענ"ד הי' לפניהם גירסא שלפנינו אלא דמשמע להו לפי פירש"י שנתקן מן האילן א"כ הוי קציצה מעליא אלא שאינו ניכר ולא שייך בזה פסול דאורייתא משום תעשה ולמ"ה ותירצו דאסמכתא היא דנראה כתולמ"ה א"נ כשמעורה בקליפה הוי תולמ"ה ממש:

שם ד"ה דברי ר"ש וכו' אלא מוחה הי'. ר"ל אלא אדרבה מוחה הי':

דף יב.
רש"י ד"ה אמר לך ר"י וכו'. עיין במהרש"א עד לא קתני בההיא דחוטט וכו' כצ"ל:

דף יב:
תוס' ד"ה באניצי וכו' מדקאמר רשב"א חוץ מפשתן וכו'. עיין במהרש"א עד ניחא ליה בפי' הערוך וכו' כצ"ל:

שם והא דלא קאמר רשב"א וסומכוס ור"מ וכו'. עיין במהרש"א עד ואייתי מדר"מ מטומאת וכו' כצ"ל. ולא הבינותי דאי לפיר"ת לאו הא בהא תליא אמאי אמר רשב"א וסומכוס אמרו דבר אחד מי הוא החולק ואפשר דלפיר"ת דרשב"א מיירי ג"כ בטוה כיון שאמרו דבר אחד ממש אע"פ שלא מצינו חולק שייך דבר אחד ולא קשה להו אלא לפירושם דהשתא דלא אמרו דבר א' ממש אלא דס"ל כהדדי אמאי קאמר אמרו ד"א אם לא מצינו חולק ודו"ק: (שם) דבההוא נמי ה"ק וכו' [עיין מהרש"א ומהר"ם] ור"ל דחוץ מפשתן אדלעיל קאי ולגבי שלש על שלש דאיירי בבגד גם חוץ מן הפשתן איירי בבגד אבל גבי סכך דלא איירי לעיל בבגד גם חוץ מן הפשתן לא איירי בבגד וע"ז סובב הולך קו' מהרש"א ותירוצו ע"ש:

דף יג.
גמרא משום דמשתכח באגמא. נ"ל דלא דמי לאזוב יון אזוב מדברי אזוב רומי דהנך יש שינוי בצורתם מסתם אזוב אבל מרור אין שינוי ביניהם אלא שזה משתכח באגמא:

שם תוס' ד"ה מצות וכו' ותימה וכו'. ר"ל הא אין גז"ש למחצה וכיון דילפינן דצריך שלשה ה"נ נילף דשאינו אגוד פסול:

דף יג:
ד"ה ירקות וכו' חייצי שאר ירקות וכו' כצ"ל.
וע"ש במהרש"א עד חוצץ נמי באהל וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אם פסולת וכו'. עיין במהרש"א עד שינוי מעשה ואע"ג וכו' כצ"ל:

דף יד:
גמרא בשלמא לשמואל וכו' מאי מצטרפין לארבעה. עיין מהר"ם עד אא"כ היו טפחיים וכו' נ"ל דצ"ל ד' טפחים אכן באמת אי אפשר שיפסול בארבעה דאם יש ב' נסרים כל א' רוחב טפחיים סכך כשר הם גם לר"מ ואם א' רחב ג' טפחים וא' רחב טפח מ"מ אותו שרחב טפח סכך כשר הוא ולכן דקדק רש"י לפרש שני טפחים של שלשה טפחים דאע"ג דשיעור פסול הסוכה הוא בד' טפחים מ"מ לא משכחת כאן בפחות מששה טפחים:

שם ל"א בשלמא לשמואל וכו'. עיין במהרש"א עד דנקיט מאי מצטרפין לר"י וכו' כן הי' גירסתם בגמרא אלא לר"י וכו' מאי מצטרפין וגי' שלפנינו הוא הגהת מהר"ם ועיין במהר"ם עד אפילו לר' יהודה שייך וכו' כצ"ל:

דף טו.
תוס' ד"ה ר"מ וכו' כך היא מדפסלי וכו' כצ"ל:

דף טו:
ד"ה והא אפשר וכו' ומיהו קשה וכו' עיין במהרש"א עד דהא תירוצא בנכנס ויוצא קיימא. נ"ל דר"ל דלא שייך להקשות דאין דומה שיתבטל אלא כשסכך פסול מכסה חצי הסוכה למ"ד פרוץ כעומד אסור או רובה למ"ד פרוץ כעומד מותר אז אפילו יש סכך כשר יותר ממנו לא נתבטל אבל כשאין הסכך פסול מכסה חצי הסוכה למ"ד אסור או רובה למ"ד מותר אז כשר מטעם צלתה מרובה מחמתה ע"י סכך הכשר וא"צ ביטול וכן צ"ל גם לפי' מהרש"ל ודו"ק: (שם) ד"ה בארוכה וכו' דתנן וכו'. ר"ל דרבנן לא מטמאי אלא אם נשאר ב' ארוכות וקצרה וב' כרעים ולר' נחמי' לאו דוקא נטלה ארוכה ושתי כרעים ונשאר ארוכה ושתי קצרות ושתי כרעים אלא אפילו ארוכה ושתי כרעים או קצרה ושתי כרעים לבד טמאה ומ"ש התוס' דרבנן לא מטמאי בארוכה וב' כרעים ר"ל וכ"ש בקצרה ושתי כרעים כנ"ל:

שם למטה כולה טמאה וכו' כצ"ל וע"ש במהר"ם עד מדרס שחוזרת לטומאה וכו' כצ"ל:

דף טז.
ד"ה מטה וכו' ומ"מ מודה ר"א וכו'. עיין במהרש"ל ומהרש"א לעיל ע"ב בתוס' ד"ה בארוכה כ' עליו שדבריו תמוהים ע"ש ולענ"ד יש לתמוה עוד יותר על מהרש"ל שכ' דדוקא לטומאה מכאן ולהבא והוא תמוה דממ"ש התוס' כדקאמר ומטהרת חבילה וכו' לא משמע כן כלל גם פשיטא היא דאמאי לא תקבל טומאה מכאן ולהבא וע"כ דכוונת התוס' דנטמא למפרע לכן נ"ל דכוונת מהרש"ל לומר מלתא אחריתי ולדינא קאמר וכוונתו לפרש דקיי"ל דדוקא כלי מתכות חוזרת לטומאה ישנה ולא שאר כלים כדאיתא בשבת (דף ט"ז) ולכן קאמר דדינא הוא דדוקא לטומאה מכאן ולהבא ולא למפרע וה"מ כשנתפרקה אדעתא שלא לחברה ואפ"ה כ"מ חוזרת לטומאה ישנה ולא כלי עץ אבל אם מפריקין אדעתא לחברה עוד לא סלקא טומאה מינייהו והיינו לכל מר כדאית ליה לר"א כשחזר וחברה דחזרה לטומאתה ולרבנן אפילו לא חזר וחברה כנ"ל כוונת מהרש"ל ובזה סלקו דבריו כהוגן:

שם ואם נטמאת הכרע וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד גם לפי' זה בעינן גם לרבנן קצרה וב' כרעים דאל"כ לא חזי למידי אלא דאפ"ה אם נטמא כרע א' היא לבדה טמאה והקצרה עם הכרע השני המחוברין לה טהורין ולפ"ז אזלא שמעתין לכ"ע ולק"מ:

שם ד"ה ומיטהרת וכו' מ"מ אי לית לי' טהרה וכו'. משמע מדבריהם דמפץ של גמי אע"ג דמקבל טומאת מדרס לא נעשה אב הטומאה כיון שאין לו טהרה במקוה וצ"ע:

שם ד"ה דלא חזיא וכו' מחשבה לא דמי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה בין מלמטה וכו' וי"ס וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד מלשון התוס' שכתבו וי"ס שכתוב בהן בין מלמטה מתוך אוגנו ולא כתבו דלספרים אלו גרסינן בין מלמעלה משמע שגם לגירסא שלנו גרסינן בין מלמעלה אלא דבין מתוך אוגנו בא לפרש בין מלמעלה וכן אפשר לפרש דברי רש"י:

דף טז:

גמרא מהו דתימא וכו'. עיין מהר"ם עד ס"ל דאמרינן וכו' כצ"ל:

דף יז.

תוס' ד"ה בפחות מג' וכו' וי"ל משום דאמרינן וכו'. עיין במהרש"א עד והיינו כר' יוסי בר"י וכו' ר"ל דלר"י בר"י דלא התירו לעולם כל צרכן לא שייך להתיר בשל שתי לסוכה אבל לר' יהודה שהתירו לפעמים כל צרכן שייך להתיר בשל שתי לסוכה. ועיין במהר"ם עד של שתי וערב אינה מחיצה וכו' כצ"ל:

דף יח:

ד"ה סיכך וכו' והא דנקיט הפחית וכו' נ"ל דלפירש"י ניחא להו לשון הפחית לפי שבאכסדרה מיירי שיש מחיצות סביבות האכסדרה וכאן מיירי דאויר פתוח לנגדה קרי לה הפחית אע"ג דמיירי גם כשנעשית כך מתחלה משא"כ לפירושם:

שם דאפילו לרבנן דלית וכו' טפח ואלו השוה וכו' כצ"ל:

שם מיגו דשייך לגבי אכסדרה וכו'. ר"ל דכיון דג' מחיצות דאורייתא לא משמע לי' לחלק בין מפולשת לאינה מפולשת נ"ל. ועיין במהרש"א עד להזכיר ריי"ף וכו' כצ"ל. ועיין במהר"ם והציורים בטעות וצ"ל כזה ואח"כ כזה וכוונתו דמשמע לי' לשון פצימין שיש לאכסדרה פצימין בד' זויות ולכן ע"כ נשאר פצים בקרן דרומית ודו"ק:

שם דע"כ בההיא דהתם פליגי. עיין מהר"ם ור"ל דע"כ השוה פצימין דהתם היינו דשוב לא הוי כיש לה פצימין דהכא:

שם רש"י ד"ה רבא וכו' בחודן והן עובי וכו' כצ"ל:

דף יט.
רש"י ד"ה לבראי וכו'. פשוט דהציור כזה ובדפוס
נדפס ציור כזה והוא
העתקה ממהרש"ל ואינו מובן ונ"ל דט"ס הוא במהרש"ל דמ"ש או מן הצד נ"ב כזה שייך לעיל בד"ה דאמר מר ואח"כ צ"ל מ"ש בד"ה לבראי כו' לתוכו אחר שראה כו' כצ"ל ולא בא אלא להוסיף תיבת אחר ונ"ל עוד שצריך להפך הציורים דהציור הזה צ"ל על כנגדו ואפשר שצ"ל כזה ומה שמצייר על כנגדו כזה צ"ל כאן או אפשר דמה שמצייר על כנגדו הוא ט"ס וצ"ל כזה ועל מן הצד צ"ל כמו שהוא בדפוס ועיין בעירובין (דף ט' ע"ב) ברש"י ותו' ורא"ש ובק"נ שם ובט"ז סי' שס"ג ס"ק ו' ודו"ק ואין להאריך:
שם ד"ה מ"ד וכו'. עיין במהרש"א עד מה לי יש בו ז"ט או לא ר"ל דהא אין לו דפנות כהלכתן:
שם):
וה"ק דאף וכו' ר"ל דמ"ש רש"י והא לית בה ז' טפחים בהכשר סוכה ר"ל דז"ט אלו אין בהם הכשר סוכה:

דף יט:
תוס' ד"ה העושה וכו' כיון שיש בה ד' ברוחב. אינו מובן לי דמה ענין יש בה ד' או לא ואפשר ט"ס היא וצ"ל שיש בה לרבע ברוחב ועיין בראש ודו"ק וצ"ע:
עיין בק"נ אות קנ"ט שכ' דלר"א הא דתנן בפ"ז דאהלות כל שפועי אהלים כאהלים היינו כשיש רוחב טפח במקום א' ולא נראה כן מדברי הרמב"ם שפסק בפ"ד מה' סוכה כר"א ובפי"ח מה' טומאת מת ה"ז סתם וכ' כל שיפועי אהלים כאהלים ולא התנה שיהא במקום אחד רוחב טפח וכ"מ שם בפי"ב ה"ז ח' ע"ש ודו"ק וצ"ל שמחלק בין טומאה לסוכה והרא"ש לא כ' אלא דלחכמים דמתניתין סוכה כטומאת אהל ודו"ק ואין להאריך:

דף כ.
תוס' ד"ה של שיפה וכו' דפליגו בשל גמי וכו'. הקשה מהרש"א דלמא מודו חכמים כאן כיון דמוקמינן לה בדלית לה גדנפא ע"ש משמע מדבריו דברייתא דלקמן חוצלות של שעם ושל גמי מיירי בדאית לה גדנפא ולא ידעתי מנ"ל דלא מוקמינן בדאית לה גדנפא אלא מתניתין דכל החוצלות דמשמע אפילו של קנים ס"ל לר' דוסא דטמא טמא מת והוה קשה לן ברייתא דהכא דמתיר ר' דוסא לסכך בהם וע"כ דלא מקבל טומאה כלל לכן מוקמינן המשנה בדאית לה גדנפא ובריייתא דהכא בלית בה גדנפא ואפ"ה של שיפה ושל גמי אין מסככין בה אבל ברייתא דחוצלות של שעם ושל גמי מיירי שפיר

בדלית בה גדנפא ושעם היא מין שיפה כפירש"י וצ"ל דכוונת מהרש"א דמ"מ אפשר ליישב שגם ברייתא בחוצלות של שעם מיירי בדאית לה גדנפא וכן צריך לפרש דבריו אח"ז שכ' ועוד נראה לקמן מתוך שמעתין וכו' דר"ל דמאי פריך למאי חזיא נימא דמיירי בדאית לה גדנפא וחזי לקבל פירות אע"כ דאין לחלק בשל גמי ושיפה בין אית לה גדנפא או לא וקודם שידענו סברא דחזו לנזיאתא גם באית לה גדנפא קשה למאי חזיא אכן לענ"ד נראה דברייתא דחוצלות של שעם ע"כ בלית בה גדנפא מיירי מדפרט הני ומשמע דממעט של קנים ולא קתני כל החוצלות כמו במתניתין ומשמע דשל קנים לר' דוסא גם טמא מת לא מיטמא והיינו ע"כ בלית בה גדנפא ודו"ק:

דף כ:

כ/ב

גמרא מסככין בבודיא וכו'. ר"ל בגדולה או בשל קנים ושל חילת לר' ישמעאל בר"י ודו"ק:

שם במשנה ולפי דרכנו למדנו וכו'. עיין במהרש"ל דבמשנה דאמר ולפי דרכנו למדנו משמע לפי דרכנו שאמר דבר אחר וגם שלא לשם לימוד אפ"ה נשמע עוד דין אחד אבל בברייתא דאמר משיחתו של ר"ג למדנו שייך שפיר לחשוב גם מה שאמר בפירוש אכן לענ"ד י"ל עוד דבמשנה לא הביא אלא מה שצריך לענייננו להביא ראי' לת"ק ולא כר' יהודה אבל בברייתא דמספר גודל מעלות שיחתן של ת"ת חשב שניהם:

דף כא.

כא/א

תוס' ד"ה ועל גבהן וכו' ומיהו לר' אלעזר וכו'. ר"ל דלדידי' לא יליף מקרא דבעצמות וגידים תסוככני והוי שוורים כשאר אהל. וקושיא דמטה וכו'. נ"ל דר"ל ואע"ג דלכאורה בלא"ה נדחה שינויי דר' אלעזר מקושיא דמטה לזה כתבו וקושיא דמטה משני וכו' ר"ל וכיון דמשני קושיא דמטה ממילא לא נדחה שינוי דר"א לחלק בין שוורים לדלתות קשה למ"ד אהל זרוק לא שמי' אהל ומהר"ם כ' דמדברי התוס' משמע דאב"א דלקמן חוזר אשנויא דר"א ולא ידעתי מנ"ל אלא כיון שנתיישבה קו' דמטה ממילא לא נדחה שנויא דר"א ודברי התוס' ורש"י לאחדים המה:

שם רש"י ד"ה כמלא אגרוף אהל שרחב וכו' ובד"ה והרי דלת וכו' מן הקרקע עד הדלת וכן בע"ב ד"ה דיש כמה אגרופין מן החבלים לקרקע ובאמת תרווייהו בעינן ורש"י נקיט כאן חדא וכאן חדא ולאו דוקא וכן באהל טפח בעינן טפח על טפח ברום טפח:

שם תוס' ד"ה והרי דלת וכו' וצ"ל דקס"ד וכו'. נלענ"ד לפרש דהקשו מתחלה דתקשה ליה היא גופא ר"ל בלא שקלא וטריא דשמעתין תקשה ליה משנה דהתם אמאי נימא

דדלתות גרע משוורים ותירצו דבלא סוגיא דהכא קס"ד דבע"ח חשיבי להציל טפי אבל השתא דאמרינן הכא דילפינן ממשכן דאדרבה אהל שאינו עשוי בידי אדם גרע טפי א"כ אע"ג דהיכי דאיכא כמלא אגרוף גם בידי אדם הוי אהל תו לא שייך לומר סברא דבעלי חיים חשיבי דהא אדרבא גריעי ודיינו לומר במלא אגרוף דהוי כמו בידי אדם ולא דחשיבי טפי לכן שפיר הקשה המקשן והרי דלת וכו' ועיין מהר"ם ומהרש"א והגהות קרני ראם ונ"ל דמ"ש מהרש"א דלא נעשה הסברא הפוכה וכו' היינו כיון שהוא כמלא אגרוף ודו"ק ואין להאריך:

(שם:

ד"ה שדעתו וכו'. עיין במהרש"א עד והא דלא בעי וכו' דאית לי' לר' יהודה כמאן וכו' כדדרשינן מבעצמות וגידים וכו' דקאמר ר' יהודה טעמא וכו' כצ"ל:

דף כב.

גמרא ביניהן ועל גביהן טהור. כ' מהר"ם ולא הוי פירוש דהאי ביניהם וכו' ע"ש והיינו לפי' התוס' אבל רש"י הא כ' בפירוש בין התחתונות לעליונות ועיין במהרש"א:

דף כב:

תוס' ד"ה הא זה וכו' לפסול קורה וכו' ר"ל ופסלי קורה:

דף כג:

ד"ה שני לוגין וכו' שלא מן המוקף ואמאי יקרא שם ויפריש בשבת וכו' כצ"ל:

דף כד.

ד"ה דברי ר"מ וכו' השני זמן גדול מלחלוץ וכו' כצ"ל:

שם גמרא אלא לדידך דיש ברירה אי אתה מודה וכו' נ"ל דר"ל אע"ג דלא סבירא לך טעמא דידי מ"מ כיון דאית לך בעלמא דחיישינן למיתה כמו כן היה לך לחוש לבקיעת הנוד אמר להו לכשיבקע דלבקיעת הנוד דלא שכיחא לא חיישינן:

דף כד:

תוס' ד"ה ורבנן וכו'. עיין מהר"ם עד ובשלמא לר' יוסי הגלילי אע"ג וכו' כצ"ל:

שם ד"ה על מנת וכו'. עיין במהרש"א עד והא אם מת אביה לא חשיבא תו בית אביה כצ"ל כמו שהוגה בגליון תוספות. ועיין בש"ך יו"ד סי' רט"ז ס"ק י"א י"ב ואין להאריך:

דף כה.

ד"ה קמה וכו' לא שייך כאן וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו דכיון שאינו יכול לתרץ בתירוץ דלעיל מ"ד נגזר וכו' לא מקשה מאי למימרא ואח"כ מקשה דמ"מ הי' לו להקשות ולתרץ בתירוץ שמתרץ בעירובין (דף ט"ו ע"א) דקמ"ל דמחיצת קנים פחות פחות מג"ט הוי

מחיצה, ומ"מ הלשון מגומגם דאיפכא הול"ל דכאן פשיטא ליה תירוץ דהתם לכן לא מקשה מאי למימרא ונראה לומר עוד דכאן במסכת סוכה בא ללמדנו רבותא דקמ"ל לענין סוכה ושם במסכת עירובין בא ללמדנו רבותא דקמ"ל לענין עירובין ומ"מ ניחא ליה בעירובין לפרש גם רבותא דסוכה ללמדנו דשם לא סגי בשנויי דמ"ד לגזור דלמא אתי לאשתמושי באילן כמ"ש התוס' שם כנלענ"ד:

שם ד"ה בלכתך וכו' וסוגיא דשמעתין וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם והנה מלשון רש"י שכ' כיון דחתן לאו בהדיא כתיב משמע דמאיזהו שיהי' אפשר לומר דממעט עוסק במצוה ומ"מ משמע להו להתוס' דהשתא דכתיבי תרווייהו ניחא למעט תחלה מאי דמשמע טפי למעט לכן לפי סברת רש"י דעוסק במצוה משמע טפי למעט גרסינן בשבתך בביתך פרט לעוסק במצוה:

דף כה:

רש"י ד"ה טמאי מת מצוה וכו' דמצוה להתעסק וכו'. משמע אפילו ישראלים ועיין ביו"ד סי' שע"ג ובש"ך ס"ק ג' ודו"ק ואין להאריך:

דף כו:

ד"ה לימא וכו' ומיבעי לן וכו'. עיין במהרש"א והנה בא"ח סי' מ' ס"ז פסק כר' יעקב שצריך לסלקן בעוד הקרי עליו וכמ"ש רש"י סוף ע"א ונ"ל דבהא דר' יוסי לא ניחא לי' לומר דכשיראה קרי יהי' הקרי עליו דכל זמן שלא ראה קרי אין לו לחלצם מחשש שמא יהיה קרי עליו אם לא סבר דכל ב"ק אסור להניח תפילין אפילו אחר שקנח הקרי וממילא לא היה יכול לומר על ר' יעקב לימא קסבר ב"ק אסור להניח תפילין וא"כ צ"ל דמ"ש רש"י ומיבעי לן למיעבד כוותיה היינו משום דפשיטא ליה שיש תנאים אחרים שסוברים כן ומאי אולמיה דר' יוסי כנלענ"ד:

שם תוס' ד"ה ולא בירך וכו' ואכלו עם הגרעין וכו' וזית דירושלמי קטן מזית בינוני וכו'. נ' מדבריהם דס"ל כדעת הרשב"א שהביא הב"י סי' ר"י דדוקא כשאוכל הגרעין וצ"ל דהא דאמר בירושלמי שגרעינתו ממעטתו דאע"פ שאוכלו לא מצטרף לשיעור דלאו אוכל הוא ולא מועיל אלא שיהי' עי"ז בריה ומ"ש התוס' אחר שהיה קטן מזית בינוני היינו בלא הגרעין ולא כמו זית דש"ס דילן דבלא הגרעין הי' גדול כזית בינוני כנלענ"ד: (שם) לא מצינו שום שיעורא וכו'. ר"ל וע"כ הא דאמרינן התם דאין קטן מוציא אא"כ לא אכל אלא שיעורא:

דרבנן היינו הנך שיעורים דכזית וכביצה:

דף כז.
ד"ה אי בעי וכו' לא אכיל כלל. ר"ל לא אכיל כלל פת אפילו חוץ לסוכה ולאפוקי דלא נימא דלא אכיל בסוכה:

דף כח.
רש"י ד"ה בענוי וכו' אלמא ה"י לרבויי אתא.
משמע דרבויי דה"י אהדדי מקשינן ובגמרא משמע דמשמעות אזרח אהדדי מקשינן ואפשר דהא בהא תליא דאם אזרח בין נשים ובין גברי משמע ע"כ ה"י למיעוטא ואם אזרח גברי משמע ע"כ ה"י לרבויי:
שם תוס' ד"ה הלכתא נינהו וכו'. עיין מהר"ם עד הוי הלכתא וא"צ וכו' היא לשון יחיד וכו' כצ"ל. ומדבריו נראה דגריס אמר רבא הלכתא נינהו ולפנינו בגמרא איתא אמר רבה:

דף כח:
רש"י ד"ה אמר אביי וכו'. עיין במהרש"א עד להוציא נשים ועוד מש"ה וכו' כצ"ל:
שם גמרא ואינו קורא אימא גדולים וכו'. הוגה בדפוס בשם מהרש"ל שצ"ל אימא אימא ולענ"ד ט"ס הוא במהרש"ל וצ"ל פ"א אימא וכ"נ מדברי רש"י: (שם) תוס' ד"ה ומשנן וכו' נמי יש בלא עיון וכו' כצ"ל:

דף כט:
ד"ה נפרצו וכו' והיינו שחלק וכו' ר"ל וה"ה כאן פירושו שנחלק כל עלה לשנים אע"פ שמחוברין בשדרה:

דף ל.
ד"ה משום וכו' עמ"ש בעזה"י בפ"כ ח"ד אות ה':
שם ד"ה הא קנייה וכו' אפילו למ"ד דלא בעי אגד. ר"ל למאי דמקשה אח"כ ולקנינהו בשינוי השם דהיינו אפילו למאן דלא בעי אגד ועיין מהר"ם ועיין במ"א סי' תרנ"א ס"ק ב':
שם צריך ליישב סוגיא דהניזקין וכו'. נ"ל דר"ל שצריך להני תירוצים דלעיל ליישב סוגיות אלו. ונ"ל דלפי מ"ש התוס' דלענין ברכה שאני צריך ליישב סוגיא דשמעתין דמשמע לכאורה דלולי משום מצוה הבאה בעבירה היה יוצא בה שפיר אע"פ שצריך לברך עלי' וצ"ל דודאי לכתחלה הי' אסור לברך עלי' אלא דבדיעבד הי' יוצא בה דהא הברכות אין מעכבות ובמתניתין תני פסול דמשמע דלא יצא בדיעבד לכן צ"ל משום מצוה הבאה בעבירה. ועוד צריך ליישב מ"ש דבשמעתין הוי יאוש ושינוי השם ובאוונכרי מסקינן דלא הוי שינוי השם וצ"ל דיש חילוק בין לולב להדס דלולב לא קרי לי' מעיקרא הושענא

א"נ מקשה למ"ד צריך אגד והוי שינוי מעשה ולא ס"ל דשינוי החוזר לברייתו לא קנה כנ"ל:

שם ד"ה מתוך וכו'. עיין מהר"ם עד פי' וכל שכן וכו' כצ"ל:

דף ל:

ד"ה וקרקע וכו' ואי לאחר יאוש הרי קונה ביאוש וכו'. עיין במהרש"א עד דל"ל דשינוי רשות לא שייך בקרקע וכו' ולא ידעתי אמאי הוצרך לזה הא כאן אפילו לא הוי שייך שינוי רשות בקרקע הוי שינוי רשות ביד האוונכרי לאחר קציצה ועוד דאפילו בלא שינוי רשות נ"מ ביאוש לענין שבחא דממילא דהוי של גזלן אחר יאוש כמבואר בח"מ סי' שנ"ד ס"א לכן שפיר סתמו התוס' וכתבו דקנייה ביאוש ור"ל דלענין שבח קנה ביאוש גרידא ולענין שיהיה שלו לגמרי מועיל שינוי רשות עם היאוש ודו"ק: (שם) אבל קרקע בחזקת בעליה עומדת. נ"ל דר"ל ולכן קודם יאוש הוי כשאולה אבל לאחר יאוש שפיר אפשר לומר דהוי כמטלטלין וממעטינן להו מדכתיב לך:

שם עיין במהר"ם עד מכר לו שדה אין מעיד וכו' ביד לוי שלקחה מראובן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ולקניוה וכו'. עיין במהרש"א עד דאפילו שינוי השם החוזר וכו' הוכחתינו דהך דעוצרא ע"כ מיירי וכו' כצ"ל. ועיין במהר"ם עד וכו' וכל בנין קרקע וכו' כצ"ל:

דף לא.

ד"ה אבל וכו' כגון בראובן שבנה סוכה בחצרו של שמעון מדעתו וכו' כצ"ל, ועיין במהרש"א וב במ"א סי' תרל"ז ס"ק ז':

שם גמרא דהא אמר רבא וכו'. ר"ל ורבנן ודאי ס"ל דבעינן הדר ואפ"ה כשר וע"כ דאין בזה משום הדר. ועיין במהר"ם עד ד"ה אמר רבא צ"ל דהא אמר רבא:

דף לא:

תוס' ד"ה הואיל וכו', וי"ל דהכא מיירי וכו'. עיין במהר"ם עד קמ"ל וכו'. ר"ל ובאמת מקשים התוס' ע"ז וא"ת וכו' דבאמת טעמא מאי אמרינן דהוי תוספות דכצ"ל וכן צריך לתרץ וכו':

שם ד"ה באשרה דמשה וכו'. עיין מהר"ם עד ותקרובת ע"א ושל ישראל הם וכו' כצ"ל:

דף לב.

בא"ד ור"ת מפרש וכו'. עיין מהר"ם עד של ע"ז לא יצא איירי וכו': (שם) בא"ד כפירוש ר"ת לפי מה וכו' דאפילו ע"א של עכו"ם אסורה וכו': (שם) בא"ד מתחלה לכן באשרה של וכו' שם בפרק וכו' כצ"ל:

שם משום דמשנקצץ הלולב וכו'. כ' מהר"ם אבל בההוא דפרק כיסוי הדם איירי בלולב שמשתמשים בו לע"א והע"ז לא נתבטלה ע"ש ולא הבינותי דהא אע"פ שהע"ז לא נתבטלה יכול להיות שהלולב נתבטל ואי דמוקי לה כשלא נתבטלה גם בלולב של ע"ז יכול לאוקמא קודם ביטול ובפשיטות הי' יכול לומר דכאן מיירי באשרה והיינו שהאילן נעבד וממילא כשנקצץ הלולב נתבטל אבל בלולב של ע"ז אפשר לומר דהלולב נעבד יכול לאוקמא קודם ביטול כנלענ"ד:

דף לב:

ד"ה האמת וכו' כדמוכח בפרק כ"ש וכו'. הקשה מהרש"א דאם הוא סם המות היאך מכשיר ליה למרור ע"ש ולא הבינותי דהוי סם המות לבהמה ולא לאדם כמבואר בפרק א"ט שם ומ"מ אינו האמת והשלום דמ"מ סם המות הוא כנ"ל. וע"ש במהר"ם עד ר"ל שרש"י פי' וכו' כצ"ל:

שם ד"ה תלתא וכו'. עיין מהר"ם עד הוו יתבי דאמר פרק וכו' אצל זה אבל לא היו יוצאין וכו' כצ"ל והכל דבור אחד:

דף לג.

ד"ה נקטם וכו' לא לגמרי דמי וכו' עיין מהר"ם עד ונתן לפסול וכו' כצ"ל:

דף לג:

ד"ה תפשוט וכו' ובעיא דנקטם וכו' כצ"ל:

דף לד.

לד/א

ד"ה קנה וכו'. עיין מהר"ם עד א"כ נימא איפכא וכו' כצ"ל:

שם ע"ב):

ד"ה ענף וכו' חופין את עצו ודרשינן וכו' כצ"ל:

דף לה.

רש"י ד"ה ומאן דבעי דין ממון וכו'. עיין במהרש"א ובהגהות קרני ראם כתב דדברי התוס' ד"ה אתיא לחם לחם צ"ע שכתבו באתרוג של טבל הטעם משום אתרוג של שותפין ואמאי לא פירשו בפשיטות משום דאין בו היתר אכילה ע"ש ולא הבינותי שיחתו דהא טעם לאסור דבר שאין בו היתר אכילה הוא משום דבעינן לכם וכיון שאין בו היתר אכילה לא חשוב לכם וזהו סברת התוס' בקושייתם לכן הוכרחו לתרץ דטבל שפיר חשיב לכם וע"כ דלא מקרי אין בו היתר אכילה משום דלא נאסר אלא משום שיש בו תערובות תרומה ויכול להפריש והמותר יהא מותר באכילה והוא אוכל כ"כ שיש בו שיעור כזית

בלא התרומה המעורבת בו וה"נ אתרוג יכול להפריש עליו ממקום אחר ויהא בו היתר אכילה וע"כ חשיב לכם אלא איסורו משום דהוי של שותפין ודבריהם ברורים:

שם תוס' ד"ה לפי וכו' וי"ל דודאי וכו'. עיין במהרש"א עד וא"כ ליכא נפקותא כלל וכו' נ"ל דר"ל במה דלא בעי היתר אכילה ליכא נפקותא וע"כ לא ניחא לי' לומר דפליגי אי בעינן היתר אכילה והקשה בהגהות קרני ראם דל"ל לומר דהיתר אכילה לכ"ע בעינן לימא דהנ"מ לענין מע"ש בגבולין והיתר אכילה לא בעינן ע"ש ולא הבינותי אם ר"ל למאן דס"ל דין ממון ס"ל דהיתר אכילה לא בעינן א"כ ליכא נ"מ דמ"מ מע"ש בגבולין אין יוצא בו למר משום שאין בו דין ממון ולמר משום שאין בו היתר אכילה ואם ר"ל דלכ"ע לא בעינן היתר אכילה זה א"א דהא בפירוש קאמר האי מ"ד לפי שאין בו היתר אכילה:

שם וה"מ למימר נמי וכו'. עיין במהרש"א מה שהשיג על מהרש"ל ולא כ' לפרש דברי התוס' מאי נ"מ בין למ"ד משום שאין בה היתר אכילה ובין למ"ד שאין בה דין ממון ונ"ל דר"ל דמדברי מהרש"ל משמע שגם קודם יש בה היתר אכילה כיון שיכול לפדותה ויוצא בה גם קודם פדיי' למ"ד משום היתר אכילה והוא ס"ל דדוקא אחר פדיי' יש בה היתר אכילה ואפ"ה אין בה דין ממון כיון שקוד פדיי' לא הי' לה היתר אכילה:

דף לה:

ד"ה אתיא לחם וכו' דבפרק ראשית הגז וכו'. עיין מהר"ם ולפ"ז גם עיסה דשותפין צריך שיהי' חמשת רבעים לכל אחד אכן לענ"ד גי' הספרים ועוד דבפ' וכו' נכונה דלפ"ז א"צ חמשת רבעים בלא חלקו של כהן ולכאורה לפ"ז גם במצה א"צ כזית משלו אלא דא"כ יהי' מצה גזולה אם לא כשישאר לשותפו מצה או קמח ואפ"ה הוי דשותפין כיון שעדיין לא חלקו ודו"ק:

שם ד"ה דאי בעי וכו' כמו לישראל וכו'. כ' מהר"ם ולא ס"ל מה שפירש"י וכו' ע"ש ולענ"ד הכל חד טעמא הוא דמ"מ לא בעינן בדמאי משום דאי בעי מפקיר לנכסיה אלא דיכול להאכילה לבן בתו עני וגם פשיטא דרש"י לאו דוקא נקיט בן בתו כהן דה"ה מי שאין לו בן בת כהן אלא אורחא דמלתא נקיט ור"ל שיכול להאכילה לכהן והיינו שיש בו היתר אכילה לכהן:

דף לו.

גמרא מאי לאו תפוח מבחוץ וסרוח מבפנים. ק"ל דלמא מיירי כשאין חדרי הזרע קיימין שהם במקום הסמפונות כמ"ש התוס' ואפשר מדסתם משמע ליה דבכל ענין פסול ודו"ק וצ"ע:

דף לז.

ד"ה כי היכי וכו' דקסבר רבה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד דיוקם של התוס' מדלא אמר להו דליאגדו במינו אע"כ דס"ל דאפ"ה יהי' חציצה ורבא אמר כל לנאותו אפילו שלא במינו אינו חוצץ:

שם ד"ה דבעינן וכו' אע"ג דלקיחה ע"י ד"א וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם ולענ"ד כוונת התוס' אע"ג דרבא אמר כאן דלקיחה ע"י ד"א שמה לקיחה וע"כ דלא שייך בזה חציצה ונקטו לישנא דרבא דמזה למדו דלא הוי חציצה: (שם) או שאוחז בבית יד של כלי. לא הבינותי דכשאוחז בבית יד של כלי הוי כמו עושה מן הסודר בית יד ללולב ואפשר דבית יד ללולב גופי' עדיף אבל בית יד לכלי גרע אכן בתוס' זבחים (דף כ"ד) ופסחים (דף נ"ז) ויומא (דף נ"ח) ליתא וצ"ע:

דף לז:

ד"ה כדי לעצור וכו' ובערוך פי' וכו'. עיין מהר"ם עד אבל האלפסי וכו' המעיין ברי"ף ור"ן יראה שזהו שיטת הרי"צ גיאות ודעת האלפסי אדרבה שצריך ג' תנועות קטנות בשעת הולכה והבאה ע"ש:

דף לח.

ד"ה מאי קושיא וכו' ומשני קידוש עצמו וכו'. נ"ל דצ"ל אבל קידוש עצמו ור"ל הא דקאמר מושבע ועומד הוא הוא בתמיה וכי מושבע ועומד הוא הא דרבנן הוא דעל היין דרבנן אבל קידוש עצמו דאורייתא מההוא דפ' מי שמתו וע"ש (דף ד' ע"א) בתוס' ד"ה מאי הוא:

שם ד"ה באמת וכו' וא"י לדקדק מכאן וכו'. עיין במהרש"א עד ול"פ ר"מ ור"י וכו' ואינו מדוקדק דר"מ ור"י מדרבנן פליגי אבל מדאורייתא בעינן שבועה ממש כמבואר בגמרא ובפוסקים בכמה דוכתי ובש"ע סי' קפ"ו ס"ב ובמ"א סי' קפ"ד ס"ק ח' וס"ק י"א ושאר דוכתי:

דף לט.

ד"ה עובר וכו' דלא משני הכי וכו'. כצ"ל:

דף לט:

ד"ה בד"א וכו' א"כ מן המופקר נמי וכו'. עיין במהרש"א ואין דבריו מובנים לי מ"ש דמשמע להו דאין חילוק בין ראינוהו משמרו או דלא ידעינן אם משמר או לא הוא תמוה בעיני והא זה עיקר קושייתם דס"ל דסתם ע"ה אינו חשוד וע"כ יש חילוק בין ידעינן דמשמר ובין סתמא וא"כ מנ"ל דאין כוונת רש"י כן גם מ"ש דדומיא דפוגם וכו' ודומיא

דהכי מן המשומר אינו מובן לענ"ד דהא בהאי ברייתא דפוגם לא נאמר מן המשומר כלל וא"כ דלמא הא כדאיתא והא כדאיתא בפוגם מיירי בסתמא ומן המשומר דברייתא דלעיל מיירי בידעינן ועוד אם נבא לומר דומיא נימא דמן המופקר דברייתא דלעיל היינו בסתמא וממילא מן המשומר היינו בידעינן ואיך נימא דמן המשומר הוא דומיא דמופקר הא אדרבה כיון דמופקר היינו בסתמא, ממילא מן המשומר לאו היינו בסתמא ונ"ל דכוונתו מדפרט הני שהם מסתמא הפקר משמע דשאר דברים מסתמא הם משומרים אלא דא"כ תקשה מזה לפיר"ת דס"ל דסתם ע"ה לא חשידי וע"כ דמוקי לה בודאי חשידי וא"כ אפשר לומר דברייתא דלעיל איירי בסתם ע"ה ומן המשומר היינו בידעינן דמשמר. ובעיקר קושייתו נלענ"ד בביאור דברי התוס' דמשמע להו הלוקח מן המופקר לפירש"י היינו שראינו שהפקיר ומן המשומר היינו שראינו שהוא משומר בגדר ופתח ולא ידעינן אם הוא במתכוין שיהא נשמר או דלא משום שימור הוא אלא ממילא נזדמן שהוא בגדר ופתח ואינו מקפיד שלא יפתח שום אדם הפתח ויכנוס לתוכו ולכן קשה להו לפיר"ת דלא חשידי ואח"כ כתבו ואי בודאי חשוד מיירי דידעינן ביה שהוא חשוד לשמור ולכן חשוד נמי לעשות סחורה בהמעות כפירש"י א"כ אפילו בדבר שהוא מופקר לא ניהב ליה ממון דאע"ג דדבר זה הפקר הוא מ"מ כיון דידעינן דהאיש הזה הוא חשוד לשמור הוא חשוד גם לעשות סחורה בהמעות ומ"ש הפיגם ר"ל גם בפוגם וכו' משא"כ לפיר"ת מיירי בחשוד לשמור ואע"ג דודאי חשוד לשמור אינו חשוד לעשות סחורה בהמעות ומותר למסור לו להמקשן כשפירות הללו מופקרין ומן המשומר טעם אחר הוא שהם אסורים ודו"ק. עיין במהר"ם עד הסיפא של ת"כ כצ"ל:

שם ד"ה ולשביעית וכו' דלא תנא אלא מידי וכו'. ר"ל במאי דשייך גם בירק לא תנא אלא מידי דבהא אזלינן בתר חנטה ובהא בתר לקיטה אבל ערלה ורבעי דלא שייך בירק שפיר תנא להו:

שם גבי ערלה וכו'. עיין במהרש"א עד מפירוש ר"ש מס' שביעית הוא בפ"ב מ"ז ע"ש:

שם ומיהו קשה באתרוג וכו'. עיין מהר"ם עד אין ללמוד חילוק וכו' כצ"ל. ומה שהאריך מהר"ם אי ט"ו בשבט ר"ה לאילנות לענין שביעית לא ידעתי מאי מספקא ליה הא בפירוש כ' הרמב"ם ברפ"ג מה' שמיטה דלאילנות מתחיל שביעית מר"ה ובמשנה ריש ר"ה סתמא תנן בא' בתשרי ר"ה לשמיטין ולא חילק כלל אבל לענין מעשרות תנא לירקות ולאפוקי לאילנות דתנא אח"כ שהוא בשבט ואין ספק בדבר לענ"ד:

דף מ.
ד"ה ועצים דהסקה וכו' ובהגוזל קמא וכו' עיין מהר"ם עד אע"ג דלשון רש"י וכו' ולענ"ד אדרבה לשון רש"י שהביאו התוס' שכ' ואיכא דסבר אעצים דמשחן מיהא חיילא משמע כפי' מהר"ם:
שם ד"ה יצאו וכו' וקולט הצבע בבגד וכו'. ר"ל וס"ל דבשעה שיש שבח בבגד נקרא הנאתו אע"פ שלא לבשו עדיין:

דף מ:
רש"י ד"ה יצא בשר שהדמים יוצאין לחולין ע"י פדייה כדמים וכו' כצ"ל נ"ל ומ"ש שהדמים ר"ל הבשר שהוא דמי פירות שביעית:
שם תוס' ד"ה אין שביעית וכו', ואם מסר יאמר וכו' כצ"ל:
שם ד"ה על חיין וכו' ותימה דבריש הזהב וכו'. כ' מהרש"א דהו"ל לאקשויי מההוא דהגוזל קמא שהביאו בדבור שאח"ז ע"ש ולענ"ד מההוא דהגוזל קמא לא ניחא להו לאקשויי כיון דאמר בפירוש ומסיק להו והיינו להעלותם אבל הך דהכא לא משמע להו לכאורה לאוקמא דמיירי להעלותם.
ועיין במהר"ם עד דחל קדושת מעשר על הבהמה וכו' כצ"ל:

דף מא.
ד"ה שמא יגדל וכו' מה שפיה"ק וכו'. כ' מהר"ם שלא מצא כן בפירש"י שם אכן גם שם כתבו התוס' כן בשם רש"י ונ"ל דמשמע להו כן ממ"ש רש"י דכתיב וצרת הכסף משמע דדוקא הוא כיון דמפיק ליה מקרא וגם מדכתב וחכ"א וכו' ולא הזקיקוהו לכך לחזור ולחללן ואם רוצה מעלה הפירות עצמן דהקילו בו משמע דלר"מ דוקא מחללן. גם מ"ש מהר"ם דמאי מאן דכר שמיה נ"ל דאפילו למאן דלא מוקי לה בדמאי פשיטא שגם בדמאי מותר דלא עדיף מודאי ולא נקטו דמאי אלא משום דהתם בדמאי מיירי ועיקר קושייתם מהא דסיימי והכא עדיף משיחזור וכו' ור"ל דמ"מ נשמע מכאן דלהעלות ולאכול במקום עדיף מלחזור ולפדותם והיינו היכי דשרי לחלל אבל היכי דאסור אשכחן לפעמים דיחזרו דמים למקומן כנלענ"ד:
שם גמרא אמר רנב"י וכו'. עיין במהרש"א עד אמר ריב"ז בשיטת וכו' כצ"ל:

דף מא:
תוס' ד"ה הילך וכו' כי ההוא דע"מ שתחזיר לי את הנייר וכו'. ר"ל לפי מה דס"ד התם דע"מ לאו כאומר מעכשיו דמי משא"כ כאן קיימינן לפי מסקנא דהתם דע"מ כאומר מעכשיו דמי כ"כ התוס' קידושין (דף ו' ע"ב) ד"ה לא החזירו ע"ש:

דף מב.
גמרא היודע לשמור גופו וכו' היודע לשאל וכו'. נ"ל דהיודע לשאל קטן מהיודע לשמור גופו וכ"נ מדברי הרמב"ם ספט"ז מה' אבות הטומאה שכתב קודם הגדיל עד שיודע לשאל וכו' ואח"כ כ' הגדיל עד שיודע לשמור גופו ומעתה כשהוא קטן מאוד ואין בו דעת לשאל אפילו ברה"י ספקו טהור כמ"ש התוס' וכשיש בו דעת לשאל ברה"י ספקו טמא ואין סומכין על דבריו כשאומר ששמרו ומחזקינן הדבר בספק וכשהגדיל יותר עד שיודע לשמור גופו סומכין עליו כשאומר ששמרו וצריך לחלק בין תינוק דהכא ובין ההוא דקידושין (דף פ' ע"א) דמחזקינן ליה בחזקת טומאה אפילו אין בו דעת לשאל וכאן מיירי בתינוק שאין לו חזקת טומאה דידעינן בי' שלא טפח בשרצים ונשים נדות לא גפפו אותו ע"ש ברש"י ותוס':

דף מב:
תוס' ד"ה היודע לפרוס וכו' ולישא את כפיו אלמא דאסור לישא את כפיו עד שיתמלא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה והשמחה וכו'. עיין במהרש"א עד דמי יימר לן דליל ח' בכלל וכו' כצ"ל:

דף מג:
ד"ה תשבו וכו' כמו כן בחצר וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה תחת האבנים וכו'. עיין במהרש"א עד דאפשר לעשות מע"ש והא וכו' כצ"ל:

דף מד.
תוס' ד"ה כהנים וכו' ה"ה וכו'. אין דבריהם מובנים לי דלמה הי' לנו להתיר פרועי ראש הרי היו יכולין לצאת י"ח בלא פרוע ראש וצ"ע: (שם) ד"ה א"ל ר"י וכו'. עיין מהר"ם עד מדכתיב ערבי אמאי וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה וחזרו וכו' ע"פ הדבור. עיין מהר"ם ואין דבריו מובנים לי דהא ודאי פשיטא דר"י ס"ל דהלמ"מ הוא ונלענ"ד דכוונת רש"י דלכאורה לא שייך לשון יסדום כיון דהללמ"מ הוא ולא דמי להא דמגילה (דף ג' ע"א) דמנצפ"ך אע"פ שהיו נכתבים בלוחות לא נאמר הללמ"מ בפירוש לכתוב כן לכן פירש"י ע"פ הדבור דיסדום ודרשו לומר דהללמ"מ הוא. עוד אפשר לומר דמשמע לי' לרש"י שגם הנביאים שכחו וכמ"ש בדבור דלעיל וזו נשכחה לגמרי דאי לא הי' נשכח מגדולי הדור הי' דמי לשאר כל התורה שהי' נשכח בגלות בבל ולא קרי להו יסוד נביאים ולא דמי למנצפ"ך דכתיבה לכל מסור וכיון שנשכח מכל הסופרים שייך לומר שיסדום אבל ערבה מצוה הוא כשאר מצות התורה ועל גדולי הדור ללמד אותם את העם וגם לשון

יסוד נביאים לא משמע ליה אם לא נשכח מגדולי הדור וא"כ מהיכן חזרו ויסדום לכן פי' ע"פ הדבור שנאמר להם שכן הי' מצוה מהללמ"מ כנלענ"ד:

שם תוס' ד"ה והא אר"י וכו' כלומר שהיא מנהג נביאים וכו' והשתא ניחא דפריך וכו'. לפ"ז צ"ל דהא דמשני כאן במקדש כאן בגבולין היינו דבמקדש הוא יסוד נביאים ובגבולין מנהג נביאים ומ"ש התוס' בע"ב במקדש הללמ"מ בגבולין פליגי וכו' היינו לפי פירש"י וכמ"ש מהרש"ל שם וחזר בו ממה דאמר לעיל שכחום וחזרו ויסדום אבל לפיר"ת במקדש הי' הללמ"מ ושכחום וחזרו ויסדום יסוד נביאים ובגבולין מנהג נביאים ולכאורה לפיר"ת ליכא תסתיים דר' יוחנן אמר יסוד נביאים דשמא הא דאמר ר"א אר"י יסוד נביאים היינו במקדש ופליגי בגבולין דר"י אמר מנהג וריב"ל אמר שגם בגבולין יסוד נביאים וצ"ל דחזר בו מתסתיים דלעיל ואפ"ה ניחא דלא אמר אלא כיון דלא חזר משום תירוץ דלעיל ואפשר דלפיר"ת פשיטא להו להש"ס דר"י וריב"ל במקדש פליגי ולכן אמר תסתיים וס"ל לר"י דבמקדש כיון שהי' הללמ"מ יסדום אח"כ ליסוד ובמדינה שלא הי' הללמ"מ עשאוהו במנהג כנלענ"ד ביאור דבריהם. אכן לא ידעתי מי הכריחם לזה הא אפשר לומר לפיר"ת דמקשה ומי אר"י דהוי הללמ"מ והא אר"י דלהון הוא היינו דמעיקרא יסוד נביאים הי' ולא הללמ"מ ומתרץ דבמקדש הי' הללמ"מ ובגבולין יסוד נביאים אלא דמשמע ליה מימרא דר"א אר"י סתמא בין במקדש בין בגבולין לכן הוכרח לומר שכחום וחזרו ויסדום במקדש ובגבולין מעיקרא יסוד נביאים הי' ואפשר דלא משמע להו להקשות מלשון דילהון הוא שלא יהי' מעיקרא הללמ"מ ואפשר לפרש דילהון הוא שחזרו ויסדום ודו"ק.

ועיין במהר"ם עד ור"ח גריס דלכון אמר וכו' כצ"ל:

דף מד:

רש"י ד"ה על גג האצטבא הוי תני תנא קמיה. אינו מובן מאי בעי בזה ואפשר דכוונתו דלא ברייתא תנא קמיה אלא המשנה הי' שונה לפניו ויותר נ"ל שהי' איזהו גירסא אחרת לפניו שהי' צריך לפרש כן אבל לפי גירסא שלפנינו א"צ ודו"ק:

דף מה.

תוס' ד"ה וכי וכו' וכשהגיה לו רב יהודה וכו' היה סבר וכו' כצ"ל נ"ל:

דף מה:

ד"ה אחת ללולב וכו'. עיין מהר"ם עד אם לא מחמת וכו' כצ"ל:

דף מו.

ד"ה דכל אימת וכו' דהכא הרי מונחין ועומדין. כ' מהר"ם ר"ל וכו' לא שייך לברך לשמור חוקיו וכו' ע"ש ולא הבינותי דא"כ איך סיימו ע"ז ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו בלא טעם ונלענ"ד דמ"ש התוס' דהכא הרי מונחין ועומדין הוא ליתן טעם דלא שייך לברך להניח וע"ז סיימו ומסתברא דמברכין לשמור חוקיו וכ"כ הר"ן בשמם ע"ש וצ"ל דהתוס' ס"ל דכל אימת דמשמשי היינו אפילו לא הזיזו ממקומן לכן לא מסתבר לברך להניח וגם ס"ל דהא דמברכין לשמור חוקיו היינו על חוקת תפילין שהיה עליו עד עתה אפילו אי לילה ומן תפילין ועיין בר"ן ובב"י ס"ס כ"ה ודו"ק ואין להאריך:

שם ד"ה הרואה וכו' ועוד יש לפרש וכו'. עיין במהרש"א עד דהא באחר הרואה קיימינן וכו' ולא הבינותי דהא בחנוכה אחר הרואה מברך שהחיינו ואע"ג דאמרינן לעיל דהעושה סוכה לאחר אינו מברך שהחיינו היינו לפי האמת שלא תקנו על הראיי' שום ברכה אלא על גוף המצוה לא שייך לברך כשעושה לאחר שהוא לא ישב בה אבל לפי סברת התוס' בקושייתם שיברך על הראיי' והראיי' הוא שלו שהוא עצמו הוא הרואה אע"פ שאין הנרות והסוכה שלו מ"מ כיון שרואה אותם שייך לברך שהחיינו ואה"נ כשעושה סוכה לעצמו שישב בה בשאלה אע"פ שאין הסוכה שלו מ"מ כיון שהמצוה שלו מברך שהחיינו ואפשר עוד לומר דקודם סוכות שאין זמן מצותה עדיין לא שייך לברך מי שאינו שלו משא"כ בנר חנוכה בחנוכה וסוכה בסוכות שייך לברך שפיר על הראיי' אע"פ שאינה שלו כנלענ"ד:

דף מו:

רש"י ד"ה ובפלוגתא וכו' וכיון דקמו רב אסי ור' יוחנן וכו'. מדברי מהרש"ל ומהר"ם והגהות הב"ח שכתבו דרש"י גרס רב אמר אוכלה למחר נראה שהיו גורסים ברש"י וכיון דקמו רב ור' יוחנן:

דף מז:

תוס' ד"ה לינה וכו' וניחא נמי וכו'. עיין תוס' יומא (דף ג' ע"א) ד"ה פז"ר קש"ב ודו"ק:

שם ד"ה הבכורים וכו' אבל בספרי פרשת כי תבא משמע וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה כהן וכו' ולפי שהבעלים למעלה. נ"ל דר"ל שהאימורין היוצאין חוץ לפיסת היד מסתמא תלויים למטה מיד הבעלים ומהרש"א הביא גירסא ולפי שהבעלים למטה ואינו מובן לכאורה דהא יד כהן למטה מיד הבעלים ואפשר דר"ל שיד הבעלים כבר למטה ואח"כ מניח גם הכהן ידיו למטה נקרא יד הכהן תחת יד הבעלים ודו"ק:

דף מח.

ד"ה רגל וכו'. עיין במהרש"א עד קודש ללינה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה וחוזרין וכו' לא כמו שפי' בק' וכו'. לפנינו ברש"י ע"ב ד"ה וחוזרין איתא דכל כמה דמצינן למעוטי בהילוך של שמאל ממעטינן ואין כוונתו למעט בהילוך אלא ר"ל אע"ג דבעלייתו היה מוכרח לפנות לשמאל לא הותר עי"ז בירידתו אלא חוזר דרך ימין והיינו כפי' התוספות: (שם) ד"ה שני ספלים וכו' ולא מורידין פירוש משסלקוהו וכו' כצ"ל:

דף מח:

יוסף על סוכה דף מח/ב

ד"ה כמין וכו' כמין שני נקבי החוטם וכו'. נ"ל דתרתי קשה להו וזהו כוונתם שכתבו מנין לו כל אותו הענין ר"ל שני דברים אלו א' שמחוטם של הספלים מקלח על גג המזבח והב' מנ"ל שהיה חוטם בספל בולט חוץ מן הספל והנקב בחוטמו שמא לא היה חוטם כלל אלא הנקב קרוי חוטם או שמא הי' חוטם על הנקב בתוך הספל שלא יפול עליו דבר לסותמו:

שם ד"ה אחד וכו' שהיה הנקב רחב וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה עולין דרך ימין וכו' ומקראי ילפינן לה וכו'. ר"ל שיהא הכבש בדרום שכשיפנה דרך ימין יהא למזרח:

במהר"ם צ"ל (דף מ"ח ע"ב) בגמרא וכו':

דף מט.

תוס' ד"ה שכל וכו' ובר כן נגוזו ועבר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אל תקרי וכו' מזבח ושיתין ומזבח וכו' כצ"ל בתוס' ובמהר"ם נ"ל:

דף נ.

ד"ה ואי וכו' כדרך כל הקדשים. בהגהות הב"ח כדרך כל הקדשים שקדשו בכלי הנפסלים כצ"ל:

שם והא דאמרינן בפרק כ"ש וכו'. עיין במהרש"א ועיין בצ"ק זבחים (דף כ' ע"א) בתוס' ד"ה יציאה ומ"ש שם בחידושי בעזה"י. ועיין במהר"ם עד וא"כ היאך היו ממלאים וכו' וע"ש עוד עד דלא מיפסלי ביוצא וכו' דלא כפי' רבינו שלמה דלעיל דלעולם דבר שנתחדש מיפסל ביוצא כצ"ל:

דף נ:
גמרא מחלוקת וכו'. עיין מהר"ם עד א"נ לאידך גיסא דדוקא וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה ורבנן וכו' ומיהו אכתי קשה וכו'. עיין במהרש"א עד והני תקיעות דחי דלא וכו' כצ"ל:

דף נא.
ד"ה מעלין וכו' משמע שהמעשה אין תלוי בהעלאה אלא העלאה תלויה במעשה כצ"ל:

דף נא:
ד"ה קרא הגבר וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש שהאיר המזרח היינו הנץ החמה לא משמע כן מדברי הרמב"ם פ"א מה' תמידין ומוספין ה"ב שכ' שוחטין אותו קודם שתעלה החמה משהאיר פני כל המזרח אכן מ"ש דבעלות השחר נפסל בלינה כ"נ מדברי הרמב"ם פ"ד מה' מעשה הקרבנות ה"ב ע"ש:
במהר"ם צ"ל ד"ה קרא הגבר וכו':
שם גמרא בראשונה היו נשים מבפנים וכו'. נ"ל דהיינו כמתניתא בקידושין (דף פ"א ע"א) דאנשים מבחוץ ונשים מבפנים איכא חששא טפי ולא כרב כהנא דס"ל שם להיפך ע"ש:

דף נב.
תוס' ד"ה וכיון וכו' ורב כהן צדק וכו' עיין מהר"ם ובב"י סי' קכ"ד כ' דרבינו נסים מביא ראי' מדברי רכ"צ אלו ע"ש:
שם גמרא אזל בתרייהו וכו'. נ"ל לפרש דאותו האיש לא היה יודע דאביי הולך אחריהם ומעצמו הפריש ממנה ומתחלה הי' סבר אביי שמא אין מכירין זא"ז ומתביישין זמ"ז כיון ששמע דאמרו צוותין בסימא הבין שמכירין זא"ז אלא שעומדים כנגד יצה"ר ומפרישין מאיסור לכן הי' מצטער שהוא לא הוה מצי לאוקמי נפשי' כההוא גברא עד דתנא ליה ההוא סבא וכו':

דף נג.
תוס' ד"ה אשה וכו' וי"ל וכו'. נ"ל דר"ל דש"ס דילן דס"ל דאיסורא איכא חולק על הירושלמי וס"ל דבוררת לאו דוקא ועיין בתוס' פסחים שם ד"ה מעילה ובמהרש"א שם ודו"ק:

דף נד.
רש"י ד"ה ה"ג לגבי מזבח וכו' כל תקיעות וכו' נ"ל דלראב"י ניחא ליה בפשיטות כיון דתקע בפתיחת שערים למעלה עשירית למה לי דתקע הא תרווייהו משום מילוי המים הוא ומה שסיים הלכך ע"ג המזבח עדיף אע"ג דלא הוי משום מילוי המים אבל לרבנן

כיון דתקע למילוי המים ע"ג המזבח למה לי לא ניחא ליה לכאורה דהא ע"ג המזבח משום ערבה היא ואינם מענין אחד לכן הוצרך להאריך ולפרש:

שם ד"ה ובצרי להו טובא וכו' ולגבי מזבח. ללישנא שכ' רש"י לעיל ד"ה ה"ג לגבי מזבח דהיינו כשמוליכין את המים למזבח לא בצרי להו הנך דלגבי מזבח בשבת אלא ללישנא שכ' דהיינו הנך דערבה ניחא דבצרי להו בשבת שלא היו זוקפין ערבה בשבת אם לא כשחל יום ז' בשבת ורש"י נקיט כשאחד משאר ימי החג חל בשבת:

דף נד:

תוס' ד"ה אי משום וכו' תימה וכו'. עיין בחידושי ריטב"א הנדפס בתוך שבע שעות להרשב"א שמיישב קו' זו על נכון:

שם רש"י ד"ה וה"ד כגון וכו' כדתנן וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה על דברי רש"י לעיל ע"א ד"ה לפי שאין תוקעין ולענ"ד לק"מ דאם הי' אמר לפי שאין התקיעות דוחה שבת היה צריך להאריך להביא ראי' מכאן וניחא לי' לומר האמת שלא היו ממלאין כלל:

שם תוס' ד"ה ואמאי וכו' בלא רב ספרא וכו'. מדבריהם אלו נראה שגם לענין לדחות אמרינן תדיר עדיף וצ"ע בזה לעת הפנאי:

דף נה:

רש"י ד"ה אומר לו וכו' חלקו בלחם הפנים הילך מצה וכו' כצ"ל:

דף נו.

ד"ה רבה כב"ה דאמרי תדיר עדיף. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד אלא שהיין גורם וכו' וקאי אהא דאמרינן לקמן אמר לך רב וכו' אלא שהיין גורם וכו' וע"ז כתב רש"י אי לאו דהאי וכו' והכל ד"א עד עדיפא והיינו כתירוץ א' של התוספות:

שם ד"ה ומצה טפל שהיא של שבת שעברה. משמע שאם היה משבת זו הי' ג"כ חובת היום וכ"מ מדברי התוס' ד"ה והלכתא וצ"ל דל"ד לזמן דסוכות דכיון דמחלק לה"פ לכל המשמורות הוא משום שהוא יו"ט חשיב ג"כ חובת היום ומ"מ קרי לי' טפל כיון שהוא של שבת שעברה:

שם ד"ה הנכנס נוטל שבע מפרש בגמרא. נ"ל דכאן הס"ד ור"ל דבגמרא מפרש טעמא ומ"ש אח"כ שהמשמורות הוא ענין בפ"ע וקאי בין לת"ק ובין לר"י לפרש מהו נכנס ומהו יוצא:

שם ד"ה הנכנסים וכו' כדי שיראו הנכנסין. ר"ל שיראו הכל שהם הנכנסין:

ביצה

דף ב.

רש"י ד"ה לית להו וכו'. עיין במהר"ם וצ"ל ברש"י ד"ה לית להו וכו' דאמר בפ' וכו':

שם תוס' ד"ה ביצה וכו' עוד י"ל וכו'. עיין במהר"ם עד אגב דנקטי ב"ש תאכל וכו' כצ"ל:

שם ד"ה דלמא וכו' וי"ל דמוקצה וכו' וי"ל דמוקצה דבע"ח וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו הכא בתרנגולת וכו' ר"ל דכיון דאמרינן דב"ש לית להו מוקצה ומתירין הביצה גם התרנגולת מותרת דלא מסתבר לומר דהתרנגולת אסורה והביצה היוצאה ממנה מותרת ולכן מקשה בגמרא לקמן ע"ב וליפלגי בתרנגולת ועיין במהר"ם ומהר"ם שיף. וע"ע במהר"ם לעיל עד שלא לצורך היינו נמי מטעם איסור מוקצה וכן וכו' דלא חזי ליה דפירש"י וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מגביהין וכו'. עיין במהרש"א עד כמ"ש התוס' בהך וכו' כצ"ל:

דף ב:

ד"ה גבי שבת וכו' דכה"ג חשיב כסתם ואח"כ מחלוקת וכו'. נ"ל דר"ל דפשטות סתם ואח"כ מחלוקת משמע סתם גמור במשנה ואח"כ במקום אחר נחלקו בדבר זה ב' תנאים במשנה אחרת ואז אין הלכה כסתם אבל בכה"ג שחולק יחיד על סתם הזה גופי' אפשר לומר דחשיב שפיר סתם לזה כתבו שגם בכה"ג חשיב כסתם ואח"כ מחלוקת והביאו ראי' מפרק י"נ ונ"ל דר"ל דהתם (בדף ק"ל ע"א) מסיק דכולי מתניתין ר"י בן ברוקא היא ולא נזכר מחלוקת ואפ"ה כיון שנשנה שם בלשון יחיד חשיב לה סתם ואח"כ מחלוקת ומשמע להו דאין חילוק בין היכי שנזכר יחיד שחולק על הסתם כההוא דהכא ובין היכי דהיחיד אומר כהסתם כההוא דפרק י"נ ולכאורה הי' להם להביא מיבמות (דף מ"ב ע"ב) דאמר סתם ואח"כ מחלוקת היא אע"פ שר' יהודה ור' יוסי חולקין בצדו וצ"ע. ומ"ש וכן פי' שם בקו' הנה רשב"ם פי' שם כן משום קו' אחרת דמאי פריך סתם ואח"כ מחלוקת היא דלמא באמת אין הלכה כריב"ב ומ"מ סתם לן תנא הכא כריב"ב כמו כל סתם ואח"כ מחלוקת ע"ש אלא דהתוס' כתבו דבזה מתורץ גם קו' זו דממילא אפשר לומר דהסתם מועיל דהלכה כריב"ב כמו שפסק בגמרא שם (דף ק"ל) ומ"מ לא ניחא ליה לפרש כן המשנה (דדף קכ"ב ע"ב) משום קו' מאי אלא וה"נ מועיל הסתם דהוי ר' יהודה יחיד כנגד רבים. ועיין במהר"ם עד פרק מי שהחשיך ר"ל הואיל וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה מוקים וכו'. עיין במהר"ם עד אסורה וכו' היא נשנית בסתם וכו' כצ"ל:

שם בגמרא רבה לטעמיה וכו'. עיין במהר"ם וצריך להגיה בכל הדבור רבה במקום רבא:

שם התוס' ר"ת מחק מספרו דתניא וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה והיה וכו'. עיין במהר"ם עד דמטעם הואיל ליכא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מלתא וכו' ובירושלמי פליג בהא. ר"ל למאי דלא הוי גמר דחד אמר לא דומה טעם אכילתה מבפנים לטעם אכילתה מבחוץ וחד אמר שאינה נגמרת לאפרוח עד שתצא לחוץ ע"ש בירושלמי:

דף ג.

ד"ה גזרה וכו' עי"ל וכו'. עיין במהר"ם עד אבל בסמ"ג וכו' ר"ל דמדברי התוספות משמע דבמה שמצפה שישירו פירותיהן לא חשיבי מוכן אלא בעינן שיהיו מוכנים בעודם מחוברין לעופות ומועיל מה שמצפה שישירו פירותיהן שיהיו מוכנים לאדם ומדברי הסמ"ג משמע דבמה שמצפה שישירו פירותיהן לבד הוי מוכנים:

שם ד"ה ר' יוחנן וכו'. עיין מהר"ם עד דמתרצי רומיא דר"י וכו'. ובדבור ובשיטת וכו' וכן ביצה וכו' כצ"ל:

דף ג:

ג/ב

ד"ה אבל וכו' אינו אלא דוקא וכו'. הא דמותר לטלטלו לצורך גופו ומקומו היא גמרא בשבת (דף קכ"ד ע"א) והתוס' לא חידשו כאן אלא שאם התחיל לטלטלו לצורך גופו ומקומו מותר להוליכו אפילו בחדרו וא"כ הלשון מגומגם קצת וצ"ל ואינו אלא דוקא וכו' אם התחיל וכ"ה ועיין בר"ן ובמהר"ם שיף:

שם ד"ה לדידי וכו' ותימה וכו'. לכאורה היו יכולין לסמוך קושייתם אברייתא דלעיל ר' יהודה אומר אם לאוכלין היוצא מהם מותר אלא כיון דר' יוחנן אמר איפך ונוכל לומר דת"ק ב"ש הוא סמכו קושייתם כאן כנ"ל:

שם ד"ה ואחרות וכו'. עיין מהר"ם עד התם מברייתא וכו'. דהאי דקתני לקמי' וכו' ור"ל דמהכא וכו' כצ"ל עד וביבמות (דף פ"א) וכאן הס"ד ומ"ש אח"כ א"ל וכו' שייך לדף ד':

דף ד.

רש"י ד"ה היא ואמה וכו'. עיין מהר"ם עד אית ליה לר' אליעזר מוקצה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה נימא וכו' דהא בסוכה אמרינן וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ולענ"ד מ"ש מהרש"ל אין זה בסוכה ר"ל מ"ש התוס' שהיא יום תשיעי וז"ש כי אם שהתוס' פירשו כן לדידן והוא ממש כדברי מהרש"א ולא נעלם ממהרש"ל כלום:

שם גמרא א"ל מאי דעתיך וכו'. עיין מהר"ם [סוף דף שקודם לזה] עד כר"י וכו' צ"ל וכו' ואפילו לר' יוחנן בעצמו וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' ואע"ג וכו'. לכאורה היה אפשר לומר דס"ל לר"י דהכנה דרבה לא שייר ביו"ט דעלמא דלא גזרינן אטו יו"ט אחר שבת ולא אסרו ב"ה אלא נוצדה בזה אסורה בזה ולשון עדיין היא מחלוקת היינו כמו שנחלקו בנולדה ביו"ט אחר שבת אכן באמת א"א לומר כן שאם מותרת ביומה לא שייך לאסור למחר דיו"ט לעצמה הכינה ועיין במ"א סי' תקי"ג ס"ק ח':

דף ד:

ד"ה ותנן וכו' לשעורינהו בתלתין פלגי וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ועבדינן וכו' על ישראל הרחוקים וכו' כצ"ל:

שם גמרא ואלו בטלו כותיים וכו'. עיין מהר"ם ומשמע מדבריו דהיכי דפעמים מגיעין שלוחים ופעמים אין מגיעין בעת שמגיעין אין עושין אלא יום א' וק"ל מ"ש ממקום שמגיעין שלוחי ניסן ולא שלוחי תשרי שעושין גם בניסן שני ימים כדאיתא בר"ה (דף כ"א ע"א) וגם משמע שם דלא משכחת כלל שלא יגיעו השלוחים בשנה אחת ובשנה אחת יגיעו ע"ש וקושייתו נ"ל לתרץ דאע"פ שכ' רש"י בד"ה ועבדינן מתק"ח על הרחוקים היינו לר' זירא אבל אביי ס"ל דלא שייך תק"ח על הרחוקים לחוד וכיון שלא תקנו גם על הקרובים ש"מ שלא תקנו כלום:

דף ה.

גמרא ונתקלקלו וכו'. עיין מהר"ם עד ר"ל ולא חשו לדבר אלא בתמיד של בין הערבים הואיל וכו' כצ"ל:

דף ה:

תוס' ד"ה ובקש וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א עד לא הוי בי' כלל כרם רבעי אכן בתוס' שבועות (דף ט"ז ע"א) ד"ה דכ"ע כתבו דאע"ג דקדושת הארץ בטל מ"מ מדרבנן היה צריך להוליכו לירושלים ע"ש ונ"ל דמ"ש בר"ה (דף ל"א ע"ב) ד"ה ובקש וכו' משום דהוי דבר שבמנין היינו דלולי דהוי דבר שבמנין אע"פ שהי' להם כרם רבעי מדרבנן לא היו צריכין להעלותן לירושלים דקדושת ירושלים בטלה ועיין במהר"ם ומהר"ם שיף ובביאור ודו"ק:

דף ו.

גמרא דלמא מעברי ליה לאלול וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד לכולהו אמוראים דלעיל צ"ל דלמא מעברי ליה לאלול דאל"כ לא היו עושין אלא יום א' דהא דאמרינן (בדף ד' ע"ב) הזהרו במנהג אבותיכם היינו אחר שנתבטל גם הב"ד ואנו מקדשין ע"פ חשבון וממילא כולנו בקיאין בשוה אבל סוגית הגמרא לא מיירי מזה אלא מתקנת ריב"ז ואילך שעדיין

קדשו ב"ד ע"פ עדים וחששו שמא מעברי ב"ד לאלול דהיינו שלא יבאו העדים עד יום ל"א וס"ל להמתירין דכיון שאין חשש אלא שמא לא יבאו עד יום ל"א הוי ספק והאוסרים ס"ל דכיון שע"כ צריכין לעשות ב' ימים מחשש שמא יבאו ביום ל"א עושין כתקנה ראשונה שהי' קודם שחרב ביהמ"ק שהי' חשש שמא יבאו אחר מנחה וזהו כוונת רש"י שתן דלמא מעברי לי' לאלול כתקנה הראשונה וכו' כגון שלא באו עד יום ל"א [שנתקשו בו מהרש"א ומהר"ם ועיין פ"י] וכוונתו דאם יעשו ב' ימים כגון שלא יבאו עד יום ל"א יעשו כתקנה הראשונה שהי' קודם שחרב ביהמ"ק מטעמים הנאמרים לעיל לכל מר כדאית ליה וס"ל לנהרדעי דכיון דבאמת לא מצינו אלול מעובר וחששא בעלמא היא די שנעשנו כספק כיון דבאמת אין החשש אלא שמא לא יבאו עד יום ל"א אבל לא לעשות כתקנה ראשונה ונ"ל דקודם תקנת ריב"ז מודו נהרדעי דאע"פ שלא מצינו אלול מעובר מ"מ כיון דהחשש הוא שמא יבאו אחר מנחה לא שייך לעשותם כב' ימים ולא נחלקו אלא אחר תקנת ריב"ז מטעם שכתבתי וכן השתא דידעינן בקביעא דירחא ועבדינן תרי יומי משום זמנין דגזרי המלכות גזרה כדלעיל (דף ד' ע"ב) ג"כ לא יהי' חשש שמא יבאו עדים מן המנחה ולמעלה נחלקו ג"כ רבא ונהרדעי כנלע"ד:

שם תוס' ד"ה מימות וכו' וא"ת וכו'. הנה לעיל (דף ה' ע"א) ד"ה הא לן הקשו מר' יוסי ותירצו דר' יוסי איירי קודם החורבן או לבני בבל ומשמע התם דבזה מתורץ בין לרבה ובין לרב ושמואל וס"ל דרבה ורב ושמואל לא פליגי דרבה איירי בא"י ורו"ש בבבל וכ"כ בעירובין (דף ל"ט) דרבה איירי בא"י אבל לנהרדעי משמע להו דבבבל ביצה שריא כיון דלא חיישי דלמא מעברי לאלול וכתבו בעירובין דלדידהו גם בתקנה ראשונה שריא ולא ס"ל בהא כר' יוסי אבל כאן לא משמע להו דנהרדעי פליגי אר' יוסי ותירצו דר' יוסי אוסר אי איתרמי ונ"ל דלפ"ז לא שייך תירוצם דלעיל דמנא ידעי בני בבל אי מתרמי וקודם החורבן מאי דהוה הוה וע"כ דר' יוסי אוסר בא"י אחר החורבן אי איתרמי שבאו העדים ביום ל"א ועשאו כתקנה ראשונה ונהרדעי אמרי דלא איתרמי ודי לאסור בבבל בספק ולא לעשות כתקנה ראשונה ולפ"ז נוכל לומר דקודם החורבן מודו נהרדעי וכמ"ש לעיל ודו"ק:

שם ד"ה והאידנא וכו'. עיין מהר"ם עד שאסרו לבני בשכר וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה וכי מה וכו' וא"כ יכול להושיט וכו'. הוא איבעי' דלא איפשטא בחולין (דף ע"ד ע"א) אי מועיל שחיטה במעי אמו וצ"ל דקו' התוס' הוא באת"ל שמותר לעשות כן ואפשר רב ס"ל דמותר ותירצו דקאמר אליבא דר' אושעי' דמשמע להו שגם רב ס"ל כן שיש ספק אי אמרינן בזה ד' סימנים אכשר בי' רחמנא ומהר"ם שיף כ' שיש ספק אי הוי חלדה להלבוש ס"ס

י"ד ובאמת גם להט"ז והש"ך שם מ"מ איבעי' דלא איפשטא הוא ובחידושי הרשב"א כ' דקיי"ל בפרק בהמה המקשה דכשר ונ"ל דכוונתו דלמאי דקיי"ל התם (דף ע"ה ע"א) ד' סימנים אכשר בי' רחמנא איפשטא איבעי' דר' אושעי' לקולא ואין כן דעת הפוסקים שם גם הרשב"א גופי' כ' שם דקיי"ל לחומרא ע"ש: (שם) ועי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד מ"מ תקשה לי' וכו'. עיין פמ"ג בפתיחה להי' יו"ט ח"ב אות י"ז שהקשה דהוי מוקצה מחמת יום שעבר ועמ"ש בעזה"י בהנהגות או"ה ס"א אות כ"א. ומ"ש מהרש"א דעגל שיום ח' שלו ביו"ט לא חזיא ביה"ש אפילו לכלבים לא ידעתי טעמו דאע"ג דביה"ש הי' חי הא גם טרפה הי' ביה"ש חי אלא שעומד למות ולהשליכו לכלבים ומ"מ העגל כשיוולד וחזיא ליה דעתי' עליו ה"נ עגל זה שיום ח' שלו ביו"ט ממ"נ אם נפל הוא עומד למות ולהשליכו לכלבים ומ"מ אם הוא חי וממילא אינו נפל וחזי ליה דעתי' עליו ואע"ג דמ"מ ביה"ש הי' אסור להמיתו בשביל כלבים גם טרפה אסור לשחטו בשביל כלבים וכדאיתא בא"ח סי' תקי"ב ס"ג אכן לענ"ד נראה אדרבה להיפך דכשחל יום ח' ביו"ט איגלאי מילתא דמעיקרא הי' ראוי לאדם אלא דאנן לא הוי ידעינן דמי למ"ש בסי' ש"י ס"ר דגרוגרות וצמוקין שנתייבשו קודם ביה"ש והבעלים לא ידעו מותרים בשבת ואע"פ שאפשר לחלק דהתם הי' אפשר לידע קודם שבת משא"כ כאן לא ס"ל להתוס' לחלק לכן לא הקשו אלא היכי דבאמת לא כלו לו חדשיו אלא ביו"ט כנלענ"ד:

דף ו:

ד"ה השתא וכו' ולא שייך לרבות יו"ט. ק"ל דהא גם ביו"ט אסור להסתפק משמן שבנר משום מכבה כדאיתא בסי' תקי"ד וממילא אסור להסתפק משמן הנוטף משום שהיה מוקצה בין השמשות ועיין במ"א סי' רע"ט ס"ק ב' דדוקא נר של שעוה ואינו נר של מצוה מותר להשתמש בנותר ולכאורה הי' אפשר לפרש דכוונתם דלא שייך לרבות יו"ט דיו"ט ושבת אחד הוא לענין זה אכן הרשב"א בחידושיו כ' דבשבת דוקא ולא ביו"ט וצ"ע. שוב ראיתי שגם בשמן אפשר ליתן דבר המונע שלא ידלק יותר וממילא לא הוי שמן הנוטף מוקצה כשאינו נר של מצוה ודו"ק:

שם ד"ה ביצים וכו'. עיין מהר"ם עד גמורות מותרות כן נ"ל וכו' כצ"ל:

שם ד"ה וכי תימא וכו' ע"כ צריך לפרש וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם והקשה מהר"ם דלא יתיישב הא דקאמר וכי תימא וכו' ע"ש ועוד יש להקשות לפי פירושו מאי מקשה ברייתא מני הא השתא בא לתרץ דברייתא אשמעינן אליבא דב"ש אכן לפי דברי מהרש"א נראה לפרש דע"כ משמע ממתניתין דבמעי אמן קיל טפי וכמ"ש התוס' בדבור שאח"ז ולכן

מקשה דהא משמע דבמעי אמן מודו ב"ה מדנקיט נולדה וכ"ת דנקיט נולדה לרבותא דב"ש אבל ב"ה אפילו במעי אמן אסרה דא"כ ברייתא כמאן ודו"ק:

דף ז.

ד"ה ומצא וכו' קאי אחלמון אבל לא נתקשה וכו'. ברש"י לא כ' לא נתקשה אלא ואפילו בלא קליפה לבנה ומשמע דאפילו קליפה רכה אין בהם וממילא אין בהם חלבון ולכן כתבו הרא"ש והטור ביו"ד סי' פ"ז דרש"י פי' דאפילו אין שם אלא חלמון לחוד מותרות אבל לשון זה שהביאו התוס' הוא סותר זא"ז שכ' דקאי אחלמון ומשמע דהחלבון לא נגמר ואח"כ כתבו אבל לא נתקשה דמשמע דקליפתה רכה וא"כ נגמר החלבון וצ"ל דגמר החלבון קרי קליפתה קשה ור"ל דהחלמון נגמר אבל החלבון לא נגמר בשלימות כיון שלא נתקשה השפופרת ומ"מ יש גם חלבון ועיין בתפארת שמואל. ועיין במהר"ם עד בטור י"ד סי' פ"ז וכו' כצ"ל:

דף ז:

ד"ה דאמר וכו' וא"ת הואיל וכו'. עיין במהרש"א עד משום דאי לאו מדר"ז וכו' כצ"ל וכוונתו דמנ"ל דב"ש מודו לענין אכילה נימא דב"ש ס"ל גם לענין אכילה דחמץ בככותבת ומדר"ז שמעינן דחייב כרת אשאור בכזית:

דף ח.

ד"ה ה"ק וכו'. עיין במהר"ם עד דשם פריך לב"ש והא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אמר וכו' נראה דהכי הלכתא דהא מייתי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אמר ר"י וכו' ואומר הר"י וכו'. עיין במהרש"א ומהר"ם שיף ולא הבינותי דכשלא שחט אסור לו לשחוט והוי צורך אוכל נפש וכששחט לא הוי צורך א"נ דהא מותר לאכול הבשר ועיין במ"א ס"ס תק"ט ואין להאריך:

שם ד"ה ואמר ר"י וכו' וכ"ש מלא קופתו וכו'. צריך להבין אמאי משמע להו מעיקרא דמלא קופתו הוא כ"ש ואח"כ כתבו לפירש"י דמלא קופתו הוא רבותא ואח"כ מסקו דמלא קופתו קיל טפי ונ"ל דמתחלה משמע להו דמלא קופתו אינו שופכו ע"ג קרקע אלא נשאר עומד בתוך הקופה ולכן הוי כ"ש אבל לפירש"י מלא קופתו היינו שלא הכניס הרבה אלא מלא קופה אחת ושופכו ע"ג קרקע לכן הוי רבותא טפי ואח"כ כתבו א"נ י"ל דלעולם מלא קופתו היינו דאינו שופכו ע"ג קרקע וקיל טפי דעביד בו כל צרכו כנלענ"ד:

שם

רש"י ד"ה אפילו ודאי נמי דהא כב"ה קיי"ל וכו'. הנה לא מצינו שנחלקו ב"ש וב"ה בדיעבד אלא דלב"ש לא מוכח ואפשר לדחוק ולומר דהא דבעי דקר נעוץ היינו דוקא

לכתחלה אבל בדיעבד מותר בלא דקר נעוץ אבל לב"ה ע"כ אפילו דיעבד אסור בלא דקר נעוץ וממילא ל"ל לומר דב"ש פליגי עלייהו ומתירין בדיעבד כנ"ל:

שם תוס' ד"ה אי הכי וכו'. מיין במהרש"א עד מ"מ אין מכסין בו ספק א"כ גם אפר כירה אין מכסין בו ספק דאין דעתו לספק כצ"ל נ"ל. ועיין במהר"ם עד ולמסקנא אפר כירה דעתו לודאי וכו' קאמר וי"ל וכו' לספק וק"ל כצ"ל:

(שם ע"כ):

ד"ה והא מדקתני וכו' וא"ת וכו' כדאמר לעיל לא תקשה וכו' כצ"ל, ור"ל דסברת התוס' בקושייתם דאע"ג דספק הוי רבותא טפי מודאי מ"מ שניהם פשיטא ותירצו בשם רש"י דמהאי טעמא לא הוי ספק פשיטא כלל ולא תקשה פשיטא:

שם רש"י ד"ה מילה וכו'. עיין מהר"ם עד ימול בשר וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה מאי איכא למימר איהו גופיה וכו'. נ"ל דכוונתו דקושית בא לימלך לא דמי לקושיא דבחול נמי דהתם הקושיא קאי על הרואה ולכן מתרץ שפיר בחול הרואה אומר לנקר חצרו הוא צריך ומקשה בא לימלך וכו' ר"ל דנהי דיפה תירצת על הרואה מ"מ איהו גופי' שבא לישאל כיצד יעשה ואמרי ליה רבנן שיכסה אתי למימר חיה היא ומשמע ליה דעל הרואה לא שייך להקשות בא לימלך דמנא ידע הרואה שבא לימלך ושפיר מיתרצה בתירוץ שיאמר לנקר חצרו הוא צריך ואפשר עוד דמשמע ליה דעל הרואה לא שייך דמספקא אמרי ליה זיל טרח וכסי דדלמא לא מסיק אדעתי' ספקא כלל אבל איהו גופיה שבא לימלך ומספקא ליה מסיק אדעתיה שגם לרבנן מספקא להו ולכן מחק תיבת אלא דלא הדר משנויא קמא דשנויא קמא צריך להרואה ותירוץ זה צריך לאיהו גופי' ועיין מהרש"ל ומהר"ם שיף והנלענ"ד כתבתי:

שם תוס' ד"ה תני וכו' וא"ת וכו'. נראה דאכוי לא קשה להו כיון דעכ"פ לא הוי ודאי דאורייתא אלא בנתערב בדם בהמה אע"פ שצריך ב' דקירות מ"מ ליכא אד"א קשה להו היאך עוקר דבר מה"ת:

שם גמרא תני ר' זירא וכו'. עיין במהר"ם עד וכדרב יהודה וכו' כצ"ל:

דף ט.

ד"ה גלגל וכו' ובתוספות פירש וכו' כצ"ל ועיין במהרש"א ור"ל תוס' אחרים שהיו קודם תוספות אלו:

דף ט:

רש"י ד"ה סולם בא לידנו הולכת וכו'. עיין מהר"ם עד ולפי סברתם הוא סבר וכו' כצ"ל וצריך להוסיף על פירושו דס"ל שגם תנא דמתניתין דס"ל דבהולכת סולם של עלי'

פליגי מ"מ ב"ה מתירין ור' חייא ס"ל דר"י טעמיה דת"ק קא מפרש ובין רשב"א ובין תנא דמתניתין בסולם של שובך איירי אבל בסולם של עלייה אפילו הולכה אסור ועיין במהרש"א ועדיין צריך להוסיף במ"ש רש"י בדבור שאח"ז מכלל דת"ק סבר וכו' ומודים בהולכה היינו רשב"א וממילא תנא דמתניתין אע"פ שסבר דפליגי בהולכה מ"מ הלכה כב"ה דמתירין ומ"ש בד"ה טעמיה ובשל עליה ליכא מאן דשרי ר"ל אפילו הולכה וה"ה שהי' יכול לומר דלרשב"א הולכה מותר גם בסולם של עלי' אלא דהלכה כתנא דמתניתין דפליגי בהולכת סולם של שובך אבל בשל עלי' גם לב"ה אסור ונ"ל שגם ללישנא בתרא לדידהו דס"ל דר' דוסא מתיר להטות סולם של עליה אפשר שגם תנא דמתניתין מודה בזה דלא מיירי מזה ולר' חייא דר' דוסא לא מתיר אלא בשל שובך גם תנא דמתניתין ס"ל דבשל עליה אפילו להטות אסור וכדמפרש ר' יהודה ומהר"ם שיף כ' דבלישנא בתרא פסק דלא כתנא דמתניתין ולא ידעתי למה אכן התוס' כתבו דהלכה כר' דוסא והיינו לכאורה דלא כתנא דמתניתין ומ"מ אפשר לומר דרש"י לא ס"ל כן ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה מאי וכו' ואפילו בביתו וכו'. מהגמרא אין ראי' דאפילו בביתו אסור דסתם שובך היא בחוץ וצ"ל דס"ל דלא שייך ביו"ט לחלק בין בבית ובין לחוץ ומ"מ מ"ש דבשבת ליכא חששא דלהטיח גגו שאסור להוציאה לחוץ לכאורה יש לדקדק הא מותר להוציאה לחצר של יחיד או המעורבת וסתם גג הוא בחצר וצ"ל דכיון דפעמים שהגג הוא ברה"ר או בחצר שאינה מעורבת לא גזרו כלל:

שם ד"ה אמר ר"י וכו' רבה ור"י וכו'. עיין מהר"ם עד לעיל בדבה אמר וכו' כצ"ל:

שם ותימה וכו'. עיין במהרש"א והוא קו' בעל המאור וכמ"ש מהר"ם ור"ל דתקשה דב"ש אב"ש אבל ב"ה לא קשה אהדדי דהשתא ס"ל יש בנין וסתירה בכלים:

דף י.

ד"ה ב"ש וכו' ותימה וכו'. לכאורה היה אפשר לומר דאי הוי פליגי בנפתח ה"א דמחשבה אינו מועיל כלל אפילו מכאן ולהבא וצ"ל דמשמע להו דלפי סברא דהשתא דפליגי בלמפרע ס"ל דמכאן ולהבא פשיטא דמועיל מחשבה דאל"כ מנ"ל לומר דפליגי בלמפרע:

דף יא:

גמרא הנך נמי פלוגתא נינהו וכו' עיין מהר"ם עד וא"כ ב"ש מתירין וכו' קאמר לה עולא ולדידי וכו' טעמו של עולא נודע וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אמר אביי דכ"ע וכו'. לא קאי לפרש ד"ה דאמר אביי דההוא ודאי קאי אב"ש וב"ה כמ"ש בגליון אלא רש"י גופי' כ' כן דכ"ע שתי הברייתות ס"ל כן:

דף יב.

ד"ה ליפלגו וכו'. עיין מהר"ם עד משמע דפליג אמסקנא נ"ל דר"ל דמאי דאמר ליפלגו באבנים הוא היפך המסקנא דאמר מדלא פליגי באבנים וא"כ כיון דלפלגו באבנים היינו בהוצאת אבנים גם מדלא פליגי באבנים משמע דמודו ב"ה היינו הוצאת אבנים דוקא ובאמת גם טלטול אבנים אסור לפי המסקנא לכן גם לפלגו באבנים היינו בטלטול אבנים:

שם ד"ה אלא מדלא וכו'. עיין מהר"ם עד אלא דרבנן וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה השוחט וכו' דאוכל נפש הותר וכו'. עיין מהר"ם עד ולימא דלמאי דאהדרי' וכו' כצ"ל וסברת התוס' מבוארת דהתם קדשים היו אסורים באכילה ובגיזה וחלב וכשהותר בפסולי המוקדשין אכילה אמרינן מאי דהותר הותר ומאי דלא הותר עומד באיסורו אבל גבי יו"ט אדרבה אוכל נפש הותר ומתוך שהותר לצורך הותר שלא לצורך והוי גם נדרים ונדבות בכלל ההיתר לכן כשאסר נדרים ונדבות מלכם הוי איסור חדש אמרינן למאי דאהדרי' אהדרי' אבל לב"ש דלא אמרינן מתוך א"כ נדרים ונדבות לא הותר מעולם והוי כגיזה ועבודה:

שם ד"ה דלמא וכו'. עיין מהר"ם עד דגרסינן עירוב להוצאה והכל וכו' כצ"ל:

דף יב:

ד"ה אין מוליכין וכו'. ומסיק ילפינן הוא מההיא וכו'. לפנינו בירושלמי איתא הדא מההוא והדא פירושו הך דהכא והיינו הא דירושלמי וצ"ל שהוא גם כן פירושו כן וההיא פירושו האי דהתם והיינו האי דשמעתין ומ"ש הוא יו"ט הוא שבת פירש הפ"מ שם דיו"ט ושבת שוים כמו דבשבת אסור ליתנם לכהן ה"ה ביו"ט ועיין מהר"ם כאן ודבריו נ"ל יותר:

דף יג.

ד"ה הא ר"י וכו' וע"ק וכו'. משמע להו שהכנסה בודאי מעיו"ט או כיון דאפשר להכניסם מעיו"ט ונגמר בדעתו מעיו"ט לעשות מהן מלילות הוי נתחייבו מעיו"ט וע"כ לס"ד מיירי שנגמר בדעתו מעי"ט לכן מקשה בגמרא דמשכחת לה כשנמלך עליהם ביו"ט למוללן ודו"ק ועיין פ"י וחידושי הרשב"א ואין להאריך:

שם ד"ה א"ד וכו' שפירש בהדיא שהכניסו לשבלין. ר"ל למוללן במלילות וכן מ"ש אח"כ רק במפרש שהכניסן לשבלים ר"ל למוללן ואע"פ שגם לפי' זה לל"ק בקטנית טבלא טפי מבשבלין ולא"ד בשבלין טבלא טפי מ"מ לא הוי להיפך לגמרי כיון דבקטנית סתמא דללישנא קמא פליגי לא"ד לכ"ע לא טבלא ועיין במהרש"א עד בפירש למוללן בין בקטנית וכו' כצ"ל ומ"ש ע"כ דפליגי נמי בקטנית למוללן ר"ל דא"א לומר דכ"ע טבלא

דלא עדיפי משבלים וא"א לומר דכ"ע לא טבלא כיון דלל"ק טבלא הי' מהיפך להיפך ומ"ש ע"כ דפליגי נמי בל"ק בקטנית סתם ר"ל דא"א לומר דבקטנית סתם לכ"ע טבלא כיון דלל"ב לכ"ע לא טבלא ויהי' מהיפך להיפך ודו"ק:

דף יג:

ד"ה כשם וכו' דהא ממנו וכו'. עיין מהר"ם עד דיש שום לימוד וכו' והלימוד הזה הוא בירושלמי רפ"ב דתרומות והובא בר"ש שם ובפי' הרא"ש פ"ב דביכורים מ"ה דכתיב מכל מעשרותיכם תרימו אפילו אחד ביהודה וא' בגליל ע"ש:

שם רש"י ד"ה כסי כסי מלא כוסות. נ"ב בשם הב"ח שהוא ד"א עם ד"ה ואוכל ולא הבינותי דהא נענין מעשר תנן דחייב ולא דחי אלא לענין שבת לכן נ"ל דמ"ש רש"י ואוכל בלא מעשר הוא דבור בפ"ע וקאי אלקמן מנפח על יד ואוכל:

דף יד.

תוס' ד"ה ב"ה וכו' אבל מלח של ים וכו'. עיין במהרש"א עד ואיך שיהי' וכו' ואנכי לא ידעתי מאי קמבעי ליה דפשיטא דגם בשמעתין מיירי במלח של ים שהיה גם מעיקרא אבל מלח שלנו [ואפשר שנקרא בלשונם שלינייוני] שהיה דק מעיקרא ונעשה גם בידי אדם א"צ שינוי דקיי"ל אין טוחן אחר טוחן וכ"כ רמ"א בסי' שכ"א ס"ח ומ"ש שם מלח הגס היינו של ים כמ"ש בד"מ שם אכן מ"ש התוס' לדוך אותו גרעין גרעין צריך ביאור דהא במשנתינו לא נזכר זה ונ"ל שהוא לאו דוקא וכוונתם דבעי שינוי ונקטו שינוי היותר גדול דמותר אפילו לרב יהודה שם ואפילו בשבת ואה"נ דלרבא שם וכ"ש כאן ביו"ט די בשינוי המבואר בגמרא אלא דלא נחתו לזה אלא לפרש החילוק שבין מלח למלח כנ"ל:

שם גמרא אמר אביי כי תניא וכו'. הקשה מהרש"א אמאי לא אמר אלא ע"ש ולכאורה משמט דלא שייך אלא רק היכי דהוא מסקנא דמלתא וכאן חולק רבא וצ"ע בזה בסוגיית הש"ס אבל דכירנא שכתבו התוס' דלא שייך אלא היכי דלא נזכר לעיל שום אמורא אבל שכחתי מקומם:

דף יד:

ביצה דף יד/ב

תוס' ד"ה הבורר וכו' נוטל האוכל לעצמו וכו' כצ"ל נ"ל ומ"ש פי' יזרוק אותו הוא פי' על מניח הפסולת ר"ל יזרוק הפסולת והאוכל ישאר לעצמו: (שם) רש"י ד"ה שמא תכרך לו וכו' כיון דעיקר הבגד וכו'. נ"ל דכוונתו אע"ג דנימא זו היא מסתמא צמר לחוד או פשתן לחוד ואין בה כלאים מ"מ משוי לכל הבגד דרך לבישה ועיקר הבגד שיש בו כלאים מהנהו ומחממו ואסור:

דף טו.
תוס' ד"ה אלא וכו' וא"ת מאי מייתי וכו' כ' מהר"ם נ"ל דהכא בשמעתין וכו' וכ"כ בדבור שאח"ז ואינו מוכרח וכו' ע"ש ולא הבינותי דהא הוכרחו התוס' לפרש דדוקא להציע תחתיו שלא תקשה מבגדי כהונה ודו"ק:

דף טז.
גמרא א"ה לא לענשו נכרים עלה. עיין מהרש"ל ומהרש"א ומפירש"י לא משמע כפי' מהרש"א ונלענ"ד משום דאיתא בבכורות (דף ל' ע"ב) נכרי שבא לקבל עליו מצות חוץ מדבר אחד אין מקבלין אותו וא"כ לא היו יכולין לקבל התורה כיון שלא ניתן להם מצות שבת ואע"פ שלא היו יודעים ממצות שבת כלפי שמיא גליא שאין זה כל התורה ואין קבלתם כלום ולכן אין להענישם על מה שלא קבלו שאר התורה כיון דאפילו אלו היו מקבלין לא הי' קבלתם כלום וזה מדוקדק טפי בלשון רש"י:

דף טז:
תוס' ד"ה אמר וכו' לכל מין ומין. היינו לב"ש דבעינן ב' תבשילין או לר"א דס"ל דבעינן פת ותבשיל בעינן לכל א' כזית אבל דעת שאר תנאים שא"צ אלא תבשיל אחד ועיין בא"ח סי' תקכ"ז ס"ב:

שם ד"ה קמ"ל וכו'. ויש שמסירין השומן. נ"ב בשם הב"ח ס"א שמתירין ואינו מובן ומהרש"א ומהר"ם ומהר"ם שיף גרסי שמסירין וכן עיקר לענ"ד. וע"ע במהר"ם עד דאין כאן ריעות מותרים כצ"ל:

שם

רש"י ד"ה עד תחום שבת וכו' לא היה דעתו וכו'. נ"ל דר"ל לכן לא מהני אפילו הניחו עירובי תחומין אבל כשפירש בפירוש עליהם מהני כשהניחו עירובי תחומין אבל כשלא הניחו ע"ת אפילו הניח בפירוש עליהם לא מהני ועיין ביש"ש סי' י' ובמ"א סק"ט:

שם ד"ה לשנה האחרת ור"ה היה וכו'. עיין מהרש"א עד שאחר זה שחל יום א' בו' וכיוצא וכו' כצ"ל. ר"ל דאשמעינן דדוקא משום שהיה בשנה האחרת לא היה יכול להניח ולהתנות אבל בשני ימים טובים זא"ז היה יכול להניח ולהתנות וע"כ שנודע לו ביום א' שחל בה' ואם היה בפסח או בסוכות ושמ"ע היה יכול להתנות וע"כ בר"ה היה ועיין במהר"ם שיף שכ' דאפשר בשבועות ור"ה והוא תמוה לענ"ד דא"א שנצטרך בשבועות ור"ה, זא"ז ע"ת דאם חל שבועות בו' ז' חל ר"ה אחריו בז' א' וא"צ ע"ת וא"א שיחול שבועות בה' ו' אם לא נימא שאז היו מקדשין ע"פ הראיי' והיה אפשר שיחול חג השבועות בה' ו' או בו' ז' ור"ה אחריו בו' ז' והרחוקים היו עושים שני ימים טובים

של גליות והיה שייך תנאי וצריך ג"כ לומר שחלו בה' ו' דבו' ז' לא שייך תנאי אבל רחוק לומר שנצטרך אז בשבועות ב' ימים דהא מנינן ספירה מפסח וכבר נשמע קביעת ניסן ודו"ק:

דף יז.
תוס' ד"ה מ"ט וכו' כדאמרינן בפרק ב"מ וכו'. הנה אמרינן טעם זה לר' אליעזר ולרבנן הטעם משום דקדושה אחת הן וזה לא שייך כאן בשני ימים טובים ואפשר דלא ניחא להו לומר דכאן אליבא דרבנן משום דמסקינן התם דהלכה כר"א:

שם הואיל ויש שם ספק וכו'. עיין במהרש"א ומהר"ם ולכאורה היו יכולין לומר בפשיטות דשם מירי בא"י דאין שם יו"ט של גליות ולא הוי ספק ואפשר משום דפשיטא להו שגם בח"ל אין מערבין מיו"ט לשבת:

שם וא"ת לר' יוחנן וכו', עיין במהרש"א עד וטעמא דרב ע"כ וכו' כצ"ל:

דף יז:
ד"ה אמר רבא וכו' ל"ש אלא תבשיל אבל פת וכו' כצ"ל:

דף יח.
ד"ה היכי וכו' דכל הפוסל וכו'. ר"ל וא"כ אם רוצה להשתמש בה משקין ע"כ צריך להטבילה. ועיין במהרש"א לעיל בד"ה נגזור וכו' עד הך מתניתין דהמטביל כליו לא פירש וכו' כצ"ל:

דף יח:
ד"ה ושוין וכו' אבל לא בכלי עץ וכו'. עיין במהרש"א וצ"ל דבברייתא לא דייקינן אבל לא בכלי עץ דברבי אפשר לומר דנקיט אין משיקין בכלי אבן לרבותא דאפילו בכלי אבן אין משיקין ואיידי דנקט ר' בכלי אבן נקטו רבנן נמי בכלי אבן וה"ה בכלי עץ אכן אפשר לומר דאפילו אי גם אברייתא קשיא להו ניחא להו להקשות על המשנה ולא כ' מהרש"א אלא אין מטבילין וה"ה אין מטבילין במשנה ג"כ צריך לפרש כן וניחא ליה למהרש"א למנקט הברייתא דתני בה בפירוש אין מטבילין את הכלי על גב מימיו אבל במשנה לא תנן בפירוש עד דמפרש לה שמואל כנ"ל:

דף יט.
רש"י ד"ה אבל נדרים וכו' ואע"ג דחגיגה וכו'. עיין במהרש"א עד דראיי' דומה לחגיגה דיש לה תשלומין כל ז' הלשון מגומגם דודאי הא דיש לו תשלומין כל ז' אינו גורם היתר ורש"י לא כ' לקמן (דף כ' ע"ב) אלא דזמנן קבוע וצ"ל דכאן ג"כ כוונת מהרש"א כן דדומה לחגיגה שזמנן קבוע אלא שיש להם תשלומין כל ז'::

דף יט:

גמרא ראב"ש לטעמי' וכו' עיין מהרש"א ומהר"ם שיף ונ"ל להוסיף על דברי מהרש"א דאלו הי' עיקר מחלוקת ת"ק וראב"ש אי חג הסוכות גורם הי' מפרש זה בברייתא בפירוש אבל השתא לא נשמע זה כלל מהברייתא שהרי תרווייהו קאמרו מביא אדם תודתו בחג הסוכות ומנ"ל דטעמא דראב"ש אינו כטעמו של ת"ק אדרבא מדנקט ראב"ש סוכות ולא שבועות וגם נקט תודה ולא שלמים משמע כת"ק וע"כ בסוכות גופא פליגי ולכן מקשה בגמרא באמת ומ"ש חג הסוכות דאמאי נקט חג הסוכות הא גם בשבועות פליג על ת"ק והול"ל בחג השבועות ובחג הסוכות וצ"ל דהא דנקט תודה איידי דאיירי ת"ק בתודה אבל באמת גם בשלמים פליגי:

שם תוס' ד"ה ר' שמעון וכו' וכ"ת כל שאינו וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ קושייתו דר"ש לא קאי אדברי ת"ק אלא אקרא דמקיש שלש רגלים זה לזה:

שם ולפי המסקנא ה"ק וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו דלפי פי' התוס' ע"כ פי' שראוי לבא בחג השבועות אע"פ שא"א להקריבו שאין בו חוה"מ מ"מ שייך ראוי לבא כיון שאין המניעה מחמת הקרבן אלא משום שאין לו יום להקריבו ואם רוצה מביאו ומקריבו אחר יו"ט א"כ לכאורה גם פירש"י אפשר ליישב בדרך זה וה"ק בא בחג השבועות ובחג הסוכות ראוי לבא בחג השבועות אלא דא"כ לא הוי דומיא דחג הסוכות דהיינו חובה להביאו ומקריבו בחג הסוכות גופיה דהיינו בחוה"מ:

שם ורישא דוקא וכו'. נ"ל דר"ל דרישא דבא בחג הסוכות פירושו בא דוקא דמחויב להביאו אבל סיפא דאינו בא אין פירושו שאסור לבא אלא דאינו מחויב להביאו ועיין במהר"ם שיף ואין דבריו מובנים לי ודו"ק:

דף כ.

ד"ה למד וכו' אלא שעיר של ע"א וכו'. היינו לר"ש במשנה מנחות (דף צ"ב ע"א) אבל לר"י שתי סמיכות הם פר העלם דבר ושעיר המשתלח ע"ש בגמרא ודו"ק:

שם ד"ה דלא גמרי וכו' ורש"י פי' וכו'. נ"ל דרש"י לא מפקיע אלא ממ"ד בסמיכה עצמה דלדידיה בלאו שבות אסור לסמוך דקעביד עבודה בקדשים דהא קיי"ל סמיכה בכל כחו בעינן אבל למ"ד בתיכף לסמיכה שחיטה פליגי צריך לומר דאסרי ב"ש משום שבות דאל"כ כיון שלא סמך מאתמול אמאי לא לסמוך מאי קעביד ומ"מ צריך טעמא דלית להו תיכף לסמיכה שחיטה דאל"כ לדחו יו"ט דלא חמיר סמיכה משחיטה כיון דא"א מאתמול הוי כשאר עבודות שעושין אע"כ משום שהי' אפשר מאתמול וכ"מ סוגיא שם דלא מפקיע דר"י אלא ממ"ד בסמיכה גופה פליגי וכ"נ ג"כ מדברי הרשב"א במשנה ע"ש:

דף כ:

ד"ה נדרים ונדבות יוכיחו פ"ה וכו'. הלשון מגומגם ונ"ל דב' תיבות שמותר להדיוט צ"ל קודם פ"ה והוא ציון על הגמרא וצ"ל נדרים ונדבות יוכיחו שמותר להדיוט פ"ה במקום וכו' וכוונתו דהא דאמר שמותר להדיוט אין ר"ל דנדרים ונדבות שיש בהם אכילת הדיוט כגון שלמים מותר כמ"ש אח"כ בפי' הר"ש אלא שמותר להדיוט ר"ל ביו"ט שמותר לעשות צרכי הדיוט אסורים לגבוה אפילו שלמים:

שם גמרא אר"ה לדברי האומר וכו'. עיין במהרש"א עד דת"ק דאבא שאול לפירש"י נ"ל דה"ה אבא שאול לפיר"ש:

שם רש"י ד"ה הדם יזרוק והבשר יאכל דקיי"ל וכו' כ' מהרש"א דבקרבנות צבור קיי"ל דעלו לשם חיבה ע"ש ותמהני מאוד דא"כ אמאי אם היתה שבת לא יזרוק דפשיטא דחובות שקבוע להם זמן דוחות שבת אע"פ שאינם בני אכילה אכן המעיין בגמרא שם (דף ד' סע"א) יראה דדוקא שינוי בעלים ליתא בצבור אבל שינוי קודש גם בצבור לא עלו להם לשם חובה וכ"פ הרמב"ם פט"ו מה' פהמ"ק ה"א ע"ש וכאן מיירי משינוי קודש כמ"ש רש"י בד"ה שלא לשמן:

דף כא.

תוד"ה אבל וכו' ואפילו לאחר שחיטה וכו'. עיין במהרש"א עד דקאמר דקדשים קלים ממון בעלים וכו' אלא דבקד"ק הוי וכו' כצ"ל. ותמהני דבתו' שם ד"ה ומחיים מבואר שגם לאחר שחיטה הוי ממון בעלים לריה"ג ע"ש גם מה שהוגה לאחר שחיטה במקום לאחר זריקה לא ידעתי למה אע"ג דשם בתו' איתא לאחר שחיטה מ"מ ודאי כוונתם לאחר שחיטה וזריקה ונ"ל דמהרש"א שלל גירסא אחרת שהי' לפניו אבל שחיטה וזריקה הכל אחד ובחנם הוגה בגליון תו' בשם המהרש"א שחיטה במקום זריקה:

שם ד"ה עיסה וכו' וי"ל וכו'. נ"ב דמדברי התו' פסחים (דף מ"ו ע"א) ד"ה עד שתאפה יתיישב קו' התו' דהכא ועיינתי שם בתו' וכתבו שם דטעמא דרשב"א לא שייך אלא כשאופה בתנור אבל כשאופה תחת גחלים לא ונ"ל דאכתי לא מתיישב קו' התו' דהכא דשם שפיר כתבו דבעינן טעמא דהואיל להתיר אפילו תחת גחלים אבל כאן מלשון אסור לאפותה משמע אפילו בתנור ולא מתיישב בתירוצם דשם. ונ"ל דמ"מ צריך לטעמא שהפת נאפת יפה דאל"כ לא הוי שרינן משום הנך טעמי שהרשות בידו לאכול כאו"א ודלמא מקלעי ליה אורחים כדאיתא בא"ח סי' תק"ז ס"ו דבתנורים שלנו אסור ומ"מ טעמא שהפת נאפית יפה לחוד לא מועיל אא"כ יכול להיות שיאכל כולם כמ"ש התו'

כאן ועיין במ"א סי' תקי"ב סק"ג. כ' מהר"ם שיף לפ"ז ק' מאי פריך מעיסת הכלבים ולענ"ד לק"מ דכיון דע"כ צריך ליתן לכלבים הוי כחציה של נכרי:

שם רש"י ד"ה התימני וכו' כדכתיב שמשון חתן וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה חזינן וכו' וכן בעגל דבסמוך וכו'. מדבריהם נראה שמפורשים שהעגל היה של הבלשת והישראלים בשלו אותו ולפ"ז קשה קו' מהרש"א בגמרא דמאי פריך והא חזי לכלבים הא לכלבים א"צ בישול אכן רש"י ד"ה והא חזי פי' שהיה של ישראל ולפירושו אפשר לומר שלא בשלו אותו כלל אלא שחטו אותו ונתנו אותו להבלשת והבלשת בשלו בעצמם ולא קשה קו' מהרש"א שהרי גם לכלבים צריך שחיטה ולפ"ז קושיא זו ממעשה דשמעון התימני היו יכולין להקשות גם על רב חסדא דלעיל דמודה דבהמה חציה של נכרים וחצי' של ישראל מותר לשחטה דא"א לכזית בשר בלא שחיטה ואפשר דמ"מ לא הי' יכול להקשות אר"ח דשם עיקר שחיטה גם בשביל ישראל אבל היכי דעיקר המעשה בשביל עכו"ם אע"פ שאין מקפידין כשלוקח קצת ליניקה אפשר דאסור ולכן לא מקשה אלא אר"ה:

שם ד"ה הואיל וכו' ותימה וכו'. הקשה מהר"ם שיף הא שם האיסור משום קוצר ע"ש ולענ"ד לק"מ דס"ל להתוס' כדעת הפוסקים דקצירה באוכל נפש היא מדרבנן עיין באו"ח סי' תצ"ה ס"ב:

דף כא:

ד"ה הני סופלי וכו'. הנ"ב בשם מהר"ם צ"ל לעיל גבי וי"ל וכו' אינן ראויין לבהמה אלא ע"י תיקון גדול ואח"כ צ"ל דברי מהר"ם אלו. וע"ש במהר"ם עד והואיל ואינן וכו' היכי שדינן להו וכו' כצ"ל:

דף כב:

רש"י ד"ה מקולס וכו' חוצה לו בצדו וכו'. עיין רש"י פסחים (דף ע"ד ע"א) ד"ה מקולס:

שם ד"ה וחכמים איסרין וכו' ומה"ט אסרינן לי' וכו' כצ"ל:

שם):

גמרא ר"ה אמר אסור וכו'. עיין במהרש"א ולכאורה רב יהודה דאמר ע"ג תרס מותר דליכא אד"א כפירש"י מ"מ איכא אד"ר ואינו מותר אלא באוכל נפש וגם ר"ה ורבה דאמרו אסור וכן ר"י ע"ג גחלים אפשר לומר אשמעינן רבותא דאפילו בא"נ אסור ודו"ק וצ"ע:

דף כג.
תוס' ד"ה ע"ג וכו' לא תאסור ולא תשרי. ר"ל אם תראה מי שמתיר לא תאסור לו אבל אתה לא תתיר:

שם רש"י ד"ה קדשים ס"ד מאי קרוב וכו'. נראה שגירסתו הי' שאתה קרוב להאכיל את בנ"י וע"ז הקשו קדשים ס"ד ובפסחים (דף נ"ג ע"א) הגירסא שאתה מאכיל והקשו קדשים ס"ד אלא שאתה קרוב להאכיל ומשמע דכשאמרינן שאתה קרוב להאכיל ניחא:

שם תוס' ד"ה ושלש מחלוקת וכו'. עיין במהרש"א עד אבל בשלהם וכו' ולא ידעתי מנ"ל לפרש כן דהא אפשר לומר דהתוס' מפרשים דשלהם הי' של עץ ולכן לא הי' תולש שערות וצ"ע:

דף כג:
גמרא מני ר' יהודה וכו'. כ' מהרש"א ולא ניחא לי' לומר דאתיא כחכמים וכו' ר"ל כמו שגזרו, קרצוף אטו קירוד כן גזרו עגלה אטו שאר כלים: (שם) רש"י ד"ה ואין נותנים וכו' ה"מ דמזונותן עליך וכו'. הקשה מהר"ם דלא אסרינן לעיל באין מזונותן עליך אלא היכי דעביד מלאכה ע"ש ומדברי הפוסקים משמע דאפילו בלא מלאכה אסור ליתן מזונות לפני בהמות ועופות שאין מזונותן עליך עיין בא"ח סי' שכ"ד וא"כ גם למ"ד ולא לכל בים צריך לחלק בין מזונותן עליך ובין אין מזונותן עליך לענין ליתן לפניהם מזונות בלא מלאכה ורש"י הקשה ממה שמפורש בפירוש מכח כ"ש דלדידי' מותר אפילו מלאכה לצורך בהמה וכ"ש ליתן בפניהם מזונות בלא מלאכה כנ"ל:

שם תוס' ד"ה ואין נותנין וכו' אלא מזונות מה תרצת וכו'. ולענ"ד י"ל לפירש"י בפשיטות דלאו כל חי' ועוף שוין בזה דיש חיה ועוף שמזונותן עליך ויש שאין מזונותן עליך ומשנתינו איירי באותן שמזונותן עליך וההיא דביברין של חי' ושל עופות מיירי באותן שאין מזונותן עליך לכן לא מקשה הגמרא אהדדי אלא מאיסור צידה וצ"ע:

דף כד:
ד"ה אלא וכו' כך פירש"י. בפירש"י שלפנינו אפשר לפרש דמ"ש והני ודאי מוכן נינהו לא קאי אלא אפירי דכבישי בירקא אבל כוורי דאדימי ספק הם והוצרך לפרש גבי פירי דודאי מוכן נינהו דמשמע לי' דהאמת הוא כן דאין דרך לכבוש פירות בני יומן אלא שהרואין שלא ידעו שהם כבושים יסברו שהם בני יומן אבל אנן דחזינן דבאמת הם כבושים ודאי מעיו"ט הן ולפ"ז לא קשה כלל קושיית התוס' דהא דמשמע דלא אתיא אלא כר"ג משום כוורי דאדימי הוא. ואפשר דהתוס' הי' להם גירסא אחרת בפירש"י או משמע להו דמ"ש רש"י והני ודאי מוכן נינהו קאי גם אכוורי אבל לא הבינותי דהיאך

אפשר לומר דכוורי דאדימי ניכרין שמעי"ט הן הא בני יומן ודאי אדימי ואי ניכרין אמאי יטעה הרואה שהם בני יומן וא"ל דמיירי בידוע שהן מעי"ט דלשון ניכרין לא משמע כן וצ"ע:

שם גמרא אלא למ"ד מותרין באכילה וכו'. עיין במהרש"א עד ולי כא למימר נמי אליבי' וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ולערב וכו' ובכדי שיעשו דאמר וכו'. עיין מהר"ם עד דצ"ל לפי' ר"י וכו' כצ"ל:

דף כה.

רש"י ד"ה מאי קמ"ל ד"א או איסור וכו'. עיין מהר"ם עד משום דשמא יש בה וכו' כצ"ל. וקושייתו לענ"ד לק"מ דרש"י מפרש מאי קמ"ל לא בלשון קושיא אלא בלשון איבעיא וע"ז קאמר אילימא דאיסורא קמ"ל לאפוקי מדר"ה ונ"ל דהוכרח רש"י לפרש כן דלשון מאי קמ"ל כשהוא בלשון קושיא ר"ל דפשיטא היא וכאן דחה דאין הדין כן אע"כ לשון איבעי' הוא:

דף כה:

תוס' ד"ה שאני וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד צריך טעם צורך צבור דאל"כ ישב בביתו ולא שייך בעיתותא אבל אם רבים צריכין לו מוכרח לבא לבית המדרש ומ"מ אפשר לשאת אותו בידים ומשום בעיתותא מותר לכתף אותו לכן שפיר הקשו על ילתא דאם אין רבים צריכין לה לא שייך בעיתותא כלל דהא אפשר לה לישב בביתה:

שם רש"י ד"ה משום בעיתותא דצבורא. נראה שכן היה גרסתו בגמרא לכן לא הי' יכול לפרש כפי' מהר"ם שיף ע"ש:

דף כו.

תוס' ד"ה בכור וכו' וקשה דאין זה מן המוכן וכו'. עיין במהרש"א ומהר"ם שיף ולענ"ד כוונת התוס' דלפירש"י טעם המוזכר במשנה אין זה מן המוכן לא מועיל אלא לאסור לכתחלה אע"פ שמודה רש"י דאסור בדיעבד היינו משום קנסא שעבר ואסקיה או שעבר ובקרו או דהוה כמתקנו לגמרי כמ"ש רש"י לקמן ע"ב ד"ה ביו"ט וזה לא נזכר במשנה ולשון אין זה מן המוכן משמע דמטעם זה אסור בדיעבד:

שם וכן הא דקאמר בגמרא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונתם דלא נפרש כוונת הגמרא מ"ד כיון דדעתיה עלויה ולית ביה משום מוקצה נשחטיה קמ"ל דאע"ג דלית ביה משום מוקצה אסור מטעמים אחרים אלא קמ"ל דלא אמרינן דעתיה עלוי' ואסור משום מוקצה:

שם גמרא סד"א משום צב"ח וכו'. עיין מהר"ם עד והוי רבותא לר"י וכו' אפ"ה פליג ר"ש וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ואם לאו ועבר ואסקיה וכו'. עיין במהרש"א עד אמנם יש לדקדק וכו' ולענ"ד נראה לתרץ דלפי סברא זו דכשהיה לו מום עובר מעיו"ט דעתיה עלויה וכיון דר"ש אוסר בזה אע"ג דדעתיה עלויה משום שעבר ובקרו ה"ה כשהיה בו מום קבוע מעי"ט עוד י"ל דמ"ש רש"י לעיל א"נ משום דעבר ואסקיה אין כוונתו דלית בי' משום מוקצה אלא כוונתו דב' טעמים יש לאיסור א' משום מוקצה ב' משום דעבר ואסקיה ובריש כשלא עבר ואסקיה יש עכ"פ משום מוקצה ונ"ל דזהו טעמו של מהרש"ל שלא מחקו לעיל וס"ל דעיקר הטעם משום מוקצה אבל טעם דעבר ואסקיה לחוד אינו מועיל לאסור ולכן מחקו כאן ולספרים שהגיהו א"נ ס"ל שגם טעם דעבר ואסקיה לחוד מועיל לאסור כנ"ל:

דף כו:

ד"ה ושוין כו' וכדמוקי לה לקמן וכו'. לכאורה הא דמוקי לה לקמן כגון דיתבי דייני התם היינו אי נימא יש מוקצה לחצי שבת אבל אנן קיי"ל אין מוקצה לחצי שבת וא"צ לאוקמי דיתבי דייני התם ונ"ל דרש"י ס"ל שגם לטעם מתקנו צריך לאוקמי דיתבי דייני התם דאל"כ הוי תיקון ודין גמור כיון שהיה לו חזקת איסור ובגמרא לקמן ה"ק הא בלא"ה צריכין לאוקמי דיתבי דייני התם וממילא אין ראי' דאין מוקצה לחצי שבת:

דף כז.

תוס' ד"ה אלא וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד דלא הוו צריכים לזה אלא וכו' ר"ל הא דשרינן קדרות אין ראי' דבאפרוחים הוי גמרו בידי אדם אלא ע"כ דראייתם משם דהיכי דגמרו בידי אדם אין מוקצה לחצי שבת ולזה א"צ ראי' דהא בפירוש קיימינן אהא דאמר אלא גמרו בידי אדם לא מבעיא לן:

שם רש"י ד"ה אלא הכי אמור וכו'. עיין במהרש"א עד גם לפי פירושו הא דקאמר לעיל וכו' ולא ידעתי מנ"ל הא דשפיר אפשר לפרש הא דאמר לעיל הרי אמרו על רשב"י כמו שפירש"י לעיל ור"ש בן מנסיא וחבריו אמרו הרי אמרו רשב"י וחבריו ומבואר שהסכימו כן להלכה לכן נקט כאן ר"ש בן מנסיא וחבריו שהסכימו ג"כ כן וניחא ליה לר' למנקט ר"ש בן מנסיא שהיה אז בדורו וניחא ליה לרש"י לפרש כן כיון דמעיקרא דהוי ס"ד דאמר הלכה כר' מאיר ע"כ היינו ר"ש בן מנסיא כמ"ש מהרש"א אח"כ לכן גם מה שמסיק אלא בשיטת ר"מ היינו ר"ש בן מנסיא דודאי המקשן והתרצן ידעו באיזהו ר"ש קאי ולא

שיהיו מחולקים בזה דלס"ד יהא קאי על ר"ש בן מנסיא ולמסקנא על ר"ש בן יוחאי אע"כ שידעו שאע"פ דבכ"מ סתם ר"ש הוא רשב"י כאן הוא ר"ש בן מנסיא כנלענ"ד:

דף כז:

תוס' ד"ה ועל החלה וכו' וקשה דהא וכו'. ר"ל אע"ג שהוא לצורך א"נ מ"מ כיון שהוא מלאכה אסור מטעם שכתבו התוס' לקמן אבל כשנותן לפני כלבו אין כאן שום טורח מלאכה ולא שייך לאסור ועיין מהר"ם שיף והנלענ"ד כתבתי:

דף כח:

ד"ה גריפת תנור וכו' תיפוק ליה וכו'. כ' מהרש"א ואשפוד שנרצף וכו' ע"ש ולא הבינותי דהא שפוד שנרצף אפשר להשתמש בו כמ"ש רש"י ד"ה אסור לתקנו ופשיטא דלא הוי מוקצה אבל המהר"ם שיף כ' קו' זו אשפוד שנרצם אכן לענ"ד א"צ לתרץ משום שלא היה מוקצה ביה"ש אלא בקיצור כיון דשרי לתקנו אינו מוקצה משא"כ גריפת תנור האפר והאבנים אין תורת כלי עליהם והם מוקצים ונלענ"ד שזהו כוונת המהר"ם שיף ובעל הביאור הכניס בתוכו דברי מהרש"א ללא צורך. גם מה שהקשה מהרש"א משפוד שצלו בו בשר לא הבינותי דהא כ' רש"י ד"ה אסור לטלטלו לפי שנמאס ומוקצה משמע דטעמא דהוי מוקצה לפי שנמאס ואינו ראוי ומה שסיים רש"י וכבר נעשה צורך יו"ט משמע דלצורך יו"ט היה מותר לטלטל מוקצה כדברי התוס' גם היה מותר לקנחו ולתקנו שיהא ראוי להשתמש בו. גם מ"ש מהרש"א לחלק בין היה מוקצה ביה"ש או לא תמהני דזה דוקא כשנסתלק אח"כ המוקצה אבל כל זמן שהוא עדיין מוקצה אין חילוק בין היה מוקצה ביה"ש או לא וכ"מ לעיל (דף כ"ו ע"ב) דדוקא אחזי ואדחי וחזר ואחזי אבל לא חזר ואחזי ודאי הוי מוקצה וכ"פ בא"ח סי' ש"י ע"ש:

דף כט:

ד"ה שמואל וכו' לא פליג שמואל ארב וכו'. עיין במהר"ם עד לדברי בה"ג פליגי וכו' כצ"ל:

שם וכן בפסח וכו'. עיין במהר"ם ולענ"ד נראה לפרש דבפסח אסור ללוש יותר משיעור חלה משום חשש חימוץ כדאיתא בפסחים (דף מ"ח ע"ב) ועושין מדה לקמח שיעור חלה מצומצם לזה כתבו התוס' דכשאופין ביו"ט לא ימדדו במדה זו וע"כ צריך לפחות דהא אסור להוסיף משום חימוץ או יוסיף אם המדה קטנה ר"ל אם המדה קטנה משיעור אז יכולין להוסיף עד השיעור אבל למדוד בצמצום אסור כנ"ל:

שם ד"ה אצל וכו' בין הוא וכו'. כ' מהר"ם שלא כדברי בה"ג שהביא הרא"ש והר"ן כצ"ל ור"ל שכתבו בשם בה"ג שגם דבר שיש חשש שהובא מחוץ לתחום ביו"ט או קמח שיש חשש שנטחן ביו"ט אסור ליקח מעכו"ם לזה כתבו התוס' דדוקא כשיש בו חשש מחובר

או נולד אסור ליקח מעכו"ם ונ"ל שהשמיטו התוס' חשש צידה דביצים ואגוזים דמיירי בהו מתניתין פשיטא שאין בהם חשש צידה אלא דפעמים שיש בביצים חשש נולד ופעמים שאין בהם כגון בליל יו"ט ובאגוזים פעמים יש בהם חשש מחובר ופעמים שאין בהם כגון בימות החורף שאין נמצאים במחובר ומ"מ לדברי בה"ג אסור משום חשש חוץ לתחום ולדברי התוס' מותר:

שם ד"ה שלא וכו'. עיין במהר"ם עד ע"כ נ"ל כר"ח וכו' כצ"ל, וע"ש עוד עד שלא יאמר לו כבר נתת לי כך וכך וכו'. ר"ל כבר נתת לי כך וכך אגוזים או ביצים ולא כגירסת תוס' שלפנינו בששה פשיטין שבזה כתבו לעיל פשיטא דאסור ועיין במהרש"א:

דף ל:

רש"י ד"ה אביי ורבא וכו' אבל עצי סוכה וכו'. עיין במהרש"א עד וכצ"ל [כצ"ל] לפיר"ת וכו' ור"ל דבפרק ב"מ (דף כ"ב ע"א) ד"ה סוכה כתבו התוס' בשם ר"ת דמהני תנאי על עצים היתרין מהכשר סוכה ע"כ צ"ל דהיינו תנאי שאם תפול למחר שיסיקנה אבל תנאי דאינו בודל ודאי לא מהני דע"כ בודל משום סתירת אהל וצ"ל דעצים היתרין על הכשר סוכה קיל מנוי דבנוי סוכה אינו מועיל תנאי שיטלנה למחר והתוס' שם לצדדין קתני דבנוי מהני תנאי דאינו בודל וכן על עצים היתרין וכו' מהני תנאי דשאם תפול וכו':

דף לא.

ד"ה תרתי לקולא וכו' עיין מהר"ם עד דלא לתני כלל אלא אפילו וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה אבעיא להו וכו' לל"ק דר' יהודה בעי תרתי וכו' כצ"ל. ועיין במהרש"א עד כיון דלל"ב סגי לר' יהודה בחדא [ר"ל בסמוך לחוד] קאמר לר' יוסי דלא סגי בחדא [ר"ל או בפותחת או בסמוך אלא בפותחת דוקא תליא מלתא] והעולה בפירוש דברי התוס' דבעל האיבעיין לא משמע לי' דואפילו בתוך התחום בא לרבות איזהו דבר ולא רצה לדייק אלא ממשמעות הלשון לכן לל"ק דר' יהודה בעי תרתי והיינו משום דסתם קרפיפות יש להם פותחת לא הוי שייך בדברי ר' יוסי אם יש להם פותחת דהוי משמע דר' יהודה מיירי גם באין להם פותחת לכן אפשר לפרש מ"ש ר' יוסי כל שנכנסין לו בפותחת וה"ה אם יזדמן סמוך בלא פותחת אבל לל"ב דר' יהודה מיירי גם בלא פותחת משמע ליה דר' יוסי דוקא בפותחת תלי טעמא דאי לר' יוסי גם סמוך בלא פותחת מותר הול"ל אם יש לו פותחת והוי משמע דבסמוך בלא פותחת מודה לר' יהודה ובא להוסיף אם יש לו פותחת אפילו בתוך התחום אבל השתא דתנא כל משמע בין רחוק בין קרוב בעי פותחת והפשטן השיב דאע"ג דתנא כל כיון שסיים ואפילו בתוך תחום שבת משמע דלא בעינן פותחת אלא ברחוק ואח"כ הקשה מהרש"א אמאי לא אמר גם לל"ק דלר'

יוסי דוקא פותחת ותירץ דלל"ק אסיק אדעתי' דמדאמר ואפילו בתוך תחום שבת משמע דפותחת לא בעינן אלא ברחוק ובחד מינייהו סגי אבל לל"ב לא משמע לי' דואפילו בתוך תחום שבת בא לרבות דפותחת לא בעינן אלא ברחוק אבל סמוך מותר בלא פותחת דא"כ הו"ל למתני אם יש לו פותחת [משא"כ לל"ק א"א למתני אם כנ"ל] וע"כ ואפילו בתוך התחום לא בא לרבות שום דבר אלא דניחא לי' לומר בפירוש ואפילו בתוך התחום אע"ג דמסתמא כן הוא והפשטן השיב דאדרבה מכאן ראי' לל"ק דר' יהודה תרתי בעי דאל"כ ואפילו בתוך תחום שבת מיותר אם בא ללמד דלר' יוסי סמוך לחוד מותר לתני אם ואם לר' יוסי דוקא פותחת האי ואפילו בתוך תחום שבת מיותר אע"כ ר' יהודה תרתי בעי וא"א לר' יוסי למתני אם והוצרך למתני כל ולסיים ואפילו בתוך תחום שבת ללמדנו דבסמוך אין צריך פותחת כ"ה ביאור דבריו והנה כ"ז לשיטת התו' אבל רש"י לא מדייק מדלא תני אם אלא דלל"ק דר' יהודה דנקט סמוך וה"ה שצריך פותחת אע"פ שלא ביאר בפירוש ה"ה ר' יוסי דנקט פותחת לחוד ה"ה דסגי סמוך לחוד אע"פ שלא ביאר בפירוש אבל לל"ב דר' יהודה דוקא סמוך ה"ה ר' יוסי דוקא פותחת והפשטן השיב דלר' יוסי ע"כ חדא מינייהו סגי ומדהוצרך לומר כל שנכנסין לה בפותחת משמע דלא כולהו אית להו פותחת וע"כ ר' יהודה סמוך דוקא ועיין מהר"ם ברש"י מה שהקשה ולענ"ד רש"י ס"ל דאי נימא דר' יהודה ס"ל דבעי פותחת ולא הזכירו היינו משום דכולהו אית להו פותחת א"א כלל לומר סמוך ואין בו פותחת דזה אינו במציאות כלל לכן לא הוצרך ר' יוסי לומר אלא ואפילו בתוך תחום שבת וזה שדייק רש"י וכ' כיון דכולהו פותחת אית להו. וע"ע במהר"ם בתוס' עד וי"ל דהתוס' ס"ל דלאו וכו' כצ"ל:

דף לא:

גמרא ולא בקורדם אמר וכו'. נ"ל דצ"ל לא בקורדם ומציין על המשנה וחסר הנקודות קודם לא בקורדם ואח"כ:

שם והאמר רב נחמן הני ליבני וכו'. עיין במהרש"א ועיין מהר"ם בתוס' שכ' דכיון שאין תורת כלי עליהם אפילו ר"ש מודה וכ"ה ברור ומבואר בא"ח סי' ש"ח סס"ז וסי"ז דאפילו לדידן דקיי"ל בשבת כר"ש אסור לטלטלן:

שם תוס' ד"ה ונפחת וכו'. עיין מהר"ם עד שהרי מטלטלן וכו' כצ"ל:

דף לב:

רש"י ד"ה ואם א"א וכו' כר"י. ר"ל דלעיל (דף כ"ח ע"ב) מחלוקת ר' יהודה ורבנן:

שם תוס' ד"ה וקטמא וכו' ועוד י"ל וכו'. עיין במהר"ם עד ותירוץ זה אתיא כר' יוסי דס"ל וכו' דבריו אינם מובנים דאדרבה ר' ס"ל נתינת מים זהו גיבולו ור' יוסי בר' יהודה ס"ל

עד שיגבל וברא"ש כ' ואליבא דר' אפשר לפרש והגי' הב"ח ואליבא דר' יוסי וכוונתו דלר' גם בטיט אמרינן נתינת מים זהו גיבולו וא"כ אם נתן המים מעיו"ט גם טיט מותר לכן הגי' ואליבא דר' יוסי דס"ל במידי דבר גיבול הוא עד שיגבל ואמרינן בשבת (דף י"ח ע"א) ודלמא עד כאן לא קאמר ר' יוסי אלא בקמח דבר גיבול הוא אבל דיו דלאו בר גיבול הוא אימא ליחייב וע"ש בתוס' ד"ה אבל וס"ל להתוס' דהכא דבר זה לאמת ומ"ש ושרי בלא גיבול ר"ל בלא נתגבל מעיו"ט וטיט אסור עד שיגבל אבל לר' ע"כ מיירי בלא נתן מים מעיו"ט דאל"כ גם טיט מותר וע"כ צ"ל תירוץ ראשון ואפשר ט"ס הוא במהר"ם וצ"ל אתיא כר' יוסי דס"ל דנתינת מים על טיט לא זהו גיבולו ותירוץ ראשון אתיא כר' דפליג עליו ודו"ק:

דף לג.

ד"ה מלמטה וכו' דאוסר מוקצה וכו'. מוקצה לא שייך כאן ורש"י בד"ה והלכתא שהזכיר מוקצה קאי על חזרא וסמיכת קדרה והתוס' אגב שיטפא נקטו כל דברי רש"י:

שם רש"י ד"ה בהא אפילו ר"ש מודה כלומר וכו'. נ"ל דר"ל אבל באמת אין כאן מוקצה כלל דהמקל לאו מוקצה הוא וראב"ש דלא ס"ל דמחזי כמאן דאזיל לחינגא אפילו אי לא ס"ל כאבוה במוקצה מתיר בזה:

שם ד"ה והלכתא וכו' בין במוקצה וכו'. לצדדין קתני דחזרא וסמיכת קדרה משום דלית לן מוקצה שרי והקפת חביות ומדורתא וקדרה משום דס"ל דבר שאינו מתכוין מותר ומ"ש וכר"י במכשירי אוכל נפש אין עניינו לכאן אלא כל הקולות דקיי"ל בענין זה מונה והולך:

שם תוס' ד"ה ר"א וכו' היינו דוקא גבי אכילה וכו' ר"ל דלחצוץ בו שיניו הוי גבי אכילה בעינן משלפניו דוקא:

דף לג:

רש"י ד"ה הוה מפשח וכו' עשה לי גדר וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה פטור וכו' מתיר ר"י אף בקשין להריח וכו' כצ"ל ועיין במהרש"א עד ומ"מ רב יודא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה כי הוינן וכו' שמא יקטום לכלי וא"ת וכו' כצ"ל:

דף לד.

רש"י ד"ה ומשום לבון וכו' משום הך גזרה גופה וכו'. ר"ל דכאן דמיירי בשבת חייבין מדאורייתא מהאי טעמא גופה שגזרו ביו"ט מפני שצריך לחסמן:

דף לד:
תוס' ד"ה בניו וכו' בהגה הנדפס בגליון נ"ל דצ"ל וי"ג שצ"ל כשהניחם שם כך וכו' שמה שירצה לאכול לא יהא מוקצה ור"ל אלא יהא כנגמרו מלאכתן. ועיין מהר"ם שמחק תיבת שם ולפי מה שפירשו המפורשים במשנה ובירושלמי דהמעביר תאנים ר"ל שהעביר דרך חצרו למקום שעושין קציעות אבל בחצר אין עושין קציעות ניחא הגירסא שלפנינו בפשיטות דכשמגלה דעתו להניחם שם ר"ל בחצר כך שלא יעבירם למקום שעושין קציעות אלא ישארו כך אכן רש"י פי' השוטח תנאים בחצרו.משמע דבחצרו עושין קציעות:

שם רש"י ד"ה מ"ט וכו' ואפילו בבית וכו'. נ"ל דהוצרך לזה דקשה לו הא עתה כשרוצה לאכול כך ולא לעשות קציעות נגמרה מלאכתן ורואים פני הבית ונקבעו לזה כ' דבעינן שיכנס דרך שערים וזה בשעה שנכנס דרך השער לא הי' נגמר מלאכתו ועתה הוא בבית ולא דרך השער וצ"ל דלא ס"ל סברת התוס' ד"ה בניו דגילה בדעתו כשהניחם שם וס"ל כמ"ד בירושלמי שגם איהו גופי' אוכל ולא אקבעינהו ע"ש בירושלמי:

דף לה.
ד"ה וא"ר אבהו וכו' אלא מקום מגעו וכו'. נ"ל דר"ל והם אין מטמאין אחרים שהם שניים ואין שני עושה שלישי בחולין ומסתמא השמן אינו צף למעלה מן הזיתים שיטמאו השמן אבל כשמחזיר המותר מתערבים אח"כ בכל המעטן ומטמאין השמן כמ"ש לעיל בד"ה מן המעטן ומ"ש התו' ד"ה רישא שלא יגע באחרים ר"ל שלא יגע האדם הטמא באחרים אבל מה שהזיתים הטמאים נוגעים בטהורים לא איכפת לן וכמ"ש ומ"ש לפי שמתערבים ר"ל ומטמאים השמן גם אפשר לומר שמתערבים ואין ניכר איזהו טמאים ואיזהו טהורים ורש"י תרתי קאמר שמתערבים וגם מטמא השמן:

דף לה:
גמרא שבת דחמירא ולא אתי לזלזולי בי' וכו' ולקמן אמר איפכא בשבת הוא דאסור משום דחמיר אבל יו"ט דקיל שפיר דמי ועיין בחידושי רשב"א שמחלק דבעיקרי המלאכות טפי שרי ביו"ט מבשבת אבל מה שהותר קצתו כאן וכאן יותר יש להחמיר ביו"ט מבשבת וצ"ל דס"ל דגזירה דלמא אתי לאשוויי גומות הוי עיקר מלאכה ועיין בשטמ"ק:

דף לו.
רש"י ד"ה ה"ג הכא וכו' בלבנים וכדברך וכו'. נ"ב צ"ל וכבדרך ואינו מובן לי וגי' שבפנים עיקר ור"ל וכדברך שצריך להשמיענו דברים המוקצים:

דף לו:
תוס' ד"ה אלא וכו' ולר"ש מותר וכו'. נ"ל דמשמע להו מפירש"י דלר"ש מותר מדכתב בד"ה פשיטא כיון דאית לי' לר"י וכו' משמע דאי הוי מוקמינן כר"ש באמת היה מותר ולא ניחא להו לפרש דאי הוי מוקמינן כר"ש ג"כ הי' אסור אלא דלא הי' קשה פשיטא דקמ"ל דמודה ר"ש בפסיק רישי' דמשמע להו שגם זה לא הוצרך בברייתא להשמיענו דלהברייתא הי' זה פשוט אלא אביי ורבא שהיו מהאמוראים הוצרכו להשמיענו זה אע"כ ס"ל לרש"י דאין זה פסיק רישי' ובאמת מותר לר"ש לכן הקשו אמאי ועיין מהרש"א ומהר"ם ודו"ק ועיין בא"ח סי' שט"ז בפרישה וב"ח וט"ז ס"ק ג' ואין להאריך:

שם ד"ה שופך ושונה למה דס"ד לעיל דאיירי וכו' כצ"ל:

דף לז.
רש"י ד"ה אבל הכא וכו'. עיין מהר"ם עד במה שמורידן למטה אלא כדי וכו' כצ"ל והשאר מיותר:

שם תוס' ד"ה ורמינהו וכו' וע"ק אמאי וכו' כצ"ל. ועיין במהר"ם עד מהוצאה דב"ה משום וכו' כצ"ל:

דף לז:
רש"י ד"ה דלא כר' דוסא כאן וכו'. הנך ג' תיבות דלא כר' דוסא שייכים לעיל סוף ע"א והם סוף דבור דלעיל וכאן מה"ד כאן וכו':

שם גמרא דייקא נמי דקתני לבנו או לרועה. עיון בחידושי הרשב"א שמפרש שגם בנו רועה הוא ומדקתני לבנו או לרועה משמע שהי' יכול למסרה לבנו או לרועה אחר וע"כ שיש שני רועים וקמ"ל דאע"פ שאחד מהם בנו לא אמרינן מסתמא לבנו הי' דעתו אבל מדברי הרמב"ם פ"ה מה' שביתת יו"ט הי"א שהביא שם נראה שמפרש דבנו לאו רועה הוא ומדקתני לבנו או לרועה משמע דרועה דומיא דבנו שאין ודאי שימסרנה לו וע"ש בה"ה ונ"ל דהרמב"ם לא הי' יכול לפרש כהרשב"א שהוא מפרש בשני רועים ומסר לשניהם מעיו"ט וביו"ט אמר שיהי' לאחד מהם ולפ"ז מאי אולמא בנו מאחר כיון שבפירוש מסר מעיו"ט לשניהם ומאי קמ"ל דקתני לבנו ואין להאריך:

שם רש"י ד"ה אין אדם וכו' למקום שארצה אלך ואברור וכו'. נ"ל שתיבת אלך מיותר ואפשר ליישבו בדוחק ודו"ק:

דף לח.
ד"ה וכבר וכו' דעל חכם א' יכול וכו' כצ"ל:

שם ד"ה בדאורייתא וכו' הלל"מ וכו'. ולעיל (דף י' ע"א) ד"ה כולם כ' רש"י שגזרו חכמים טומאה והיינו לס"ד דכאן שלא רצה לחלק אליבא דר' אושעיא בין דאורייתא לדרבנן דהוי ס"ל שגם טומאת פתחים דרבנן הוא אבל למסקנא דהכא ע"כ הלל"מ הוא:

שם תוס' ד"ה והוינן בה וכו' לאלפים אמה של רוח מזרח וכו'. נ"ל דהציור הוא וכצ"ל במהרש"א. ומ"ש מהרש"א מהעיר בתי מדרשות אין יותר מד' אלפים ר"ל בין בקצה מזרחי של העיר ובין בקצה המערבי אין מהעיר לצפון עד בתי המדרשות יותר מד' אלפים שהרי יכול לילך ע"י עירובו של צד מזרח או של צד מערב להביה"מ וא"כ גם אם יניח עירוב כנגד אמצע כותל צפוני של העיר יכול לילך גם למקצוע שהוא באלכסון האלפים מעירובו וצריך להוסיף על דבריו שגם בין ב' בתי מדרשות ממזרח למערב אין יותר מד' אלפים שהרי החכם יכול לילך לשניהם אבל לר"ח בן אנטיגנוס אע"פ שבקו השוה מהעיר לצפון אין יותר מד' אלפים מ"מ כשיניח העירוב כנגד אמצע אורך כותל צפוני יהא צריך לילך באלכסון עד הביה"מ ויהי' יותר מאלפים מן העירוב. ומ"ש קאי אמהלך החכם ר"ל ומה שסיימו התוס' ע"י עירובו שמניח למזרח או למערב קאי אריש דבריהם שמתקרב לצד החכם ע"י עירובו שמניח למזרח או למערב. ומ"ש ע"י עירו שהיא גדולה יותר מעיר המניח העירוב וכ"כ המהר"ם שיף תמהני מאוד דאפילו היא קטנה מעיר המניח העירוב מ"מ הא המניח העירוב מודד ממקום עירובו ואין לו שם אלא ד' אמות וכמ"ש בא"ח סי' ת"ח ס"א בהג"ה ודי לומר שהחכם יושב בעירו וממילא היא גדולה מד' אמות של המניח העירוב ויתיישב מה שהקשה מהרש"א אח"ז ועוד דאין וכו' ומ"ש אבל קשה וכו' עיין במהר"ם שיף מה שתירץ. ויש להקשות למה להו להתוספות לומר שהחכם הוא קרוב לשש אלפים של עיר הא בפשיטות טפי היו יכולין לומר שהחכם הוא רק ד' אלפים מן העיר והוא ממש בין ב' בתי מדרשות וצ"ל דבאמת הוא לאו דוקא וכוונתם שיכול להיות שהוא קרוב לשש אלפים של עיר וכ"ש כשהוא קרוב יותר וכיון שאין נ"מ בזה דבין כך ובין כך צ"ל שהחכם יושב בעיר וכמ"ש לעיל נקטו רבותא יותר אבל לפי' מהרש"א לעיל דאתיא כר"ח בן אנטיגנוס קשה שהיו יכולין לומר שהחכם הוא בין ב' בתי מדרשות ממש ויש לו אלפים אמה לכל אחד בקו השוה והמניח העירוב צריך לילך באלכסון ויש לו יותר ומ"ש מהרש"א עוד שהעיר עשוי כקשת נ"ל שצריך לצייר כזה ולפי מ"ש ניחא דלא נ"מ בזה ונקטו באופן השכיח טפי ומיירי כשהחכם יושב בעיר וכמ"ש. ועיין במהר"ם שיף עד ויש לו ב' בה"מ וכו' ונ"ל דהציור כזה ומ"מ לא הבינותי דמה בכך שהאלכסון הוא עודף על ד' אלפים הא קיי"ל שנותנים לו אלכסון ואפשר כוונתו לר"ח בן אנטיגנוס ומ"ש דאין רוצה לילך רחוק בשבת הוא תמוה לענ"ד דלא

מצאתי בשום מקום שמחויב לילך דוקא דרך עירובו ופשוט דהמניח עירוב יכול לילך כל שטח שהותר לו ע"י ערובו באיזהו דרך שרוצה. עוד כ' ומ"ש לעביד ככיפה נ"ל דר"ל מ"ש מהרש"א שהי' להם לפרש שהעיר עשוי כקשת ומ"ש הא מעברין העיירות ומשוין אותן אינו מובן לי דהיינו לדר בהעיר העשויה כקשת אבל העיר הסמוכה כשמודד נגד היתר של העיר העשויה כקשת ודאי מודדין עד הקשת ועוד דכשיש בין שני ראשיה ד' אלפים ובין הקשת והיתר יותר מאלפים מודדין לה מן הקשת כמ"ש בסי' שצ"ח ס"ד ויתר דבריו סתומים מאוד וצ"ע. ואפשר לפרש עוד שהביה"מ עומדים באופן שמהעיר של החכם הוא כנגד האלכסון ויש לו אלפים ות"ת אמה וממקום העירוב הוא כנגד קו השוה ואין לו אלא אלפים וכגון שהעיר של החכם היא מרובעת ולא בריבוע של עולם והאלכסון הוא כנגד ריבוע של עולם וכמ"ש בסי' שצ"ח ס"א אלא שא"צ לזה ודו"ק:

דף לח:

גמרא הרי שנתערב לו וכו'. סוגיא זו צריכה ביאור ונלענ"ד דר' אבא אמר הרי שנתערב לו וכו' וכי נימא דכיון שנתערב שלא מדעתו ולא היה גזל קודם שנתערב כשנתערב אח"כ בטל איסור גזל אע"פ שבא מחמת ממון חברו כמו שרוצים לומר כאן שיבטל איסור תחומין שבא אחר התערובות אע"פ שבא מחמת ממון חברו וכמ"ש התוס' ואחיכו עלי' דמנ"ל באמת דהתם לא בטיל ואמר רב אושעיא דשפיר עביד דמדלא אמר חטין בשעורים ע"כ מודה דשייך בזה בטול אלא דמסתבר ליה לדמות איסור תחומין למין במינו וכמ"ש מהרש"ל ומהרש"א מ"מ הא לרבנן בטיל א"ל רב ספרא וכו' ר"ל נהי דהא דמקשה ר' אבא מטעם מין במינו ליתא מ"מ מתניתין שפיר מיתרצה דכיון דמשום חיובא דממונא היא לא שייך ביטול אפילו שלא במינו וז"ש רש"י ולאקשויי אמתניתין וכו' דמקשו אמתניתין ור"ל דמ"מ מתניתין מיתרצה שפיר וממילא אפשר לומר שגם ר' אבא לאו דוקא נקיט חטין בחטין דה"ה חטין בשעורים לא שייך בטול וא"ל אביי שגם מתניתין לא מיתרצה דהוי ממון שאין לו תובעין ושפיר בטיל והשיב לו רב ספרא דע"כ אין חילוק בין יש לו תובעין לאין לו תובעין וכיון דלא שייך בטול בממון גם בממון שאין לו תובעין לא שייך בטול והשיב אביי דאין ראי' כלל מהא דהבורר צרורות לומר דלא שייך בטול במתניתין דהתם ממון גמור הוא אבל במתניתין איסורא הוא אע"פ שבא מחמת ממון מ"מ האיסור בטיל שפיר ואכתי מתניתין לא מיתרצה. ועיין במהרש"א עד דמספקא ליה לר' אבא וכו' כצ"ל: (שם) הא דאמר רב חסדא וכו'. עיין במהרש"א ואין דבריו מובנים לי מ"ש דכל איסורין בעלים מפקירין להו לא שמענו זה אלא באיסורי הנאה אבל איסורי אכילה מסתמא יש להם בעלים גם מ"ש דמקשה מדיוקא דשחיטה אינה בטלה לפי

שאפשר וכו' קשה לי דטפי הי' להקשות מר' חנינא דאמר התם דשחוטה בטלה בנבלה ולמה לו להביא מדיוקא דרב חסדא לכן נ"ל דבעלמא ניחא ליה לכאורה לומר דה"נ דכי אית ליה בעלים לא שייך בטול אבל רב חסדא ור' חנינא שבאו לפרש שגם לר' יהודה במינו משכחת לה דבטיל משמע ליה לכאורה בלא ברייתא דר' יוחנן בן נורא דאם איתא דמשכחת לה שגם לרבנן או לר' יהודה בשלא במינו לא בטיל הי' להם לפרש ואח"כ מקשה וכ"ת ה"נ והם לא באו לפרש אלא דלפעמים בטיל לר' יהודה במינו אבל מה דלפעמים לא בטיל לרבנן או לר' יהודה שלא במינו פשיטא להו ולא הוצרכו לפרש והא תניא וכו' וממילא גם מכל בטול דעלמא קשה ולפי דמתרווייהו א"צ להקשות מדיוקא נקט רב חסדא שנסדר שם קודם ר' חנינא כנלענ"ד. ועיין במהרש"א וכ"ת דאה"נ אי בעית וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ה"ג אביי אמר וכו' ולא פליגי וכו'. נ"ל דמשמע ליה דדוקא במים שייך לגזור אטו שותפות כיון דעיקר העיסה נעשה ממים אבל תבלין לא שייך לגזור אטו שותפות ואפשר גם מלח דומה לתבלין ואביי לא מתרץ אלא מים ומ"ש רש"י דאביי שני עיסה היינו ממים אבל מלח אפשר לומר דמים ומלח תרווייהו שאלה ומלח בכדי נקיט דדי במים לחוד ורבא מתרץ קדרה וה"ה מלח לחוד לעיסה וגם כוונת אביי כן ולא פליגי:

דף לט.

ד"ה כרגלי הממלא וכו' יש ברירה להחמיר וכו'. עיין במהרש"א עד חומרא דאתי לידי קולא ולכאורה גם תחומין הוי חומרא דאתי לידי קולא שאם עירוב הממלא למזרח יכול זה שנתנם לו לשלוח אותם ד' אלפים למזרח ונ"ל דלא חשיב זה קולא מה שיכול לשלוח אותם למקום שהוא בעצמו אינו יכול לילך אבל גבי האחין השותפין לא שייך לומר דא"צ ליתן מחצית השקל שהרי כל ישראל חייבין והרשות בידם ליתן משל שותפות:

שם ד"ה הרי הן וכו' מוליכן כרגליו וכו' כצ"ל:

דף לט:

גמרא לרחוץ בור לרחוץ. נ"ב בשם הב"ח תי' לרחוץ נמחק ונ"ל דקאי על לרחוץ ראשון ומהרש"ל ומהר"ם שהביאו לרחוץ ראשון גירסתם לרחוץ בבור: (שם) תוס' ד"ה הכא וכו' ל"א וכו' חסר שם וצ"ל כמו שהוא ברש"י:

דף מ.

גמרא א"ל רב הלל לרב אשי וכו'. ר"ל אחר שהשיב דכמו שיחד לו קרן זויות דמי הקשה דא"כ אי אינהו תלו ליה אמאי לא שקיל ונ"ל דהנהו אמוראים כל א' מוסיף על שלפניו דרבינא מקשה דאפילו נימא דלא כשמואל היינו משום דלא אוקמיה ברשות אדם פרטי

אבל כאן דאוקמו ברשות אדם פרטי דמי להא דר' דוסא דקמו ברשותו ורב אשי מקשה דאפילו נימא דאין הלכה כר' דוסא היינו משום שלא מכרם ולא נתנם במתנה להרועה אבל כאן שמכר או נתן לו במתנה הוי הוא בעלים שלו והוי כרגלי הבעלים: (שם) תוס' ד"ה פצעילי וכו' ולא נהירא וכו'. ולא ביארו אמאי לא משמע הכי ואם כוונתם דלשון פצעילי משמע להו שפוצעין אותם לא היו צריכין לומר שסופן להיות נגמרים ואפשר שידעו שאותן שאין מתבשלות באילן לעולם אין דרך לפצוע ונ"ל דרש"י לא ניחא ליה לפרש שסופן להיות נגמרים דא"כ הוי דחינהו בידים במה שלקט אותם קודם זמנם ודמי ממש לגרוגרות וצמוקים והתוספות מתרצים דלא דחינהו דלא היו ראויין מעולם ובשבת (דף מ"ה ע"ב) פירש"י תמרים הנלקטים קודם בישולן והיינו כפי' התוס' דהכא ונדפס בגליון בשם ת"י דא"נ לר"י דל"ד לגרוגרות וצמוקים ור"ל דפשיטא דאין זה מוקצה לר"ש ונ"ל שזהו טעם התוס' שלא רצו לפרש כפירש"י דהכא אבל כשסופן להיות נגמרים ס"ל דדמי קצת לגרוגרות וצמוקים ושייך שפיר למיבעיא ובשם הערוך כתב שם שמפצעים אותם להתבשל ולהתייבש ובשעת הפציעה מקלקלת מראיתן ע"ש ואפשר שגם כוונת התוס' כן ואין להאריך:

תענית

דף ב.

דף ב/א

רש"י ד"ה ואמר ר' יוחנן צ"ל אמר ר' יוחנן:

שם תוס' ד"ה וישמע וכו' וכמו ההוא וישמע אליה אלקים. לא ידעתי אמאי לא כתבו כמו יפתח ד' לך את אוצרו הטוב שהוא מוקדם בגמרא ודמי טפי ללשון פתח ד' שהביאו התוס' וצ"ע:

דף ב:

ד"ה איבעיא להו וכו' בלילה שניה הניסוך וכו' וא"כ לא הוי וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה דאמר ר"א וכו' פי' וכו'. היינו לפי' ראשון בדבור דלעיל אבל לא"נ דלעיל בין כך ובין כך ניסוך המים הוי בראשון:

שם ד"ה משעת וכו' דמוצאי שביעי של וכו' כצ"ל:

שם ד"ה העובר לפני התיבה ביו"ט האחרון של וכו' כצ"ל:

דף ג.

גמרא אי ר' יהושע נימא חד יומא וכו'. כ' מהרש"א דהיינו שמ"ע ע"ש ולענ"ד ודאי דברי התוספות דלעיל ע"ב ד"ה משעת נטילת לולב צריך לומר כן אבל מדברי רש"י שם ד"ה משעת הנחתו משמע דהיינו בשביעי ממש שהרי כ' מיום שמברכין בו באחרונה ולא כתב מיום שמניחין מלברך עליו וכ"מ מדברי רש"י לקמן ד"ה האמר משעת הנחתו שכ' דהיינו בשביעי והכא קתני יו"ט אחרון וכו' ע"ש משמע בהדיא דמשעת הנחתו היינו משביעי ממש וס"ל דבשביעי לא סימן קללה הוא דמזכירין יום אחד לפני זמנם ולדברי התוס' צריך לפרש לקמן האמר משעת הנחתו היינו מתחלת ליל ח' והכא קאמר האחרון מזכיר ולפי' התוס' ר' יהושע דברייתא הוי כמו ר' יהושע דמתניתין אלא דנקט בלשון אחר לכן גם הגמרא מזכיר באותו לשון דאמר הוא והכל אחד ולפי' מהרש"א גם לרש"י צ"ל כן ודוק וע"ל (דף ד' ע"א): (שם) רש"י ד"ה וסבר לה וכו' כל שבעה דמפיק ראשון ומעייל שמיני. הכל דבור א' וכאן הס"ד:

שם תוס' ד"ה עשר נטיעות וכו' ובפחות מיכן לא קיימי ו' כצ"ל נ"ל.

נראה מלשונם דבפחות מיכן אין חורשין כלל כיון דלמיעקר קיימי ודוקא ביותר מבית סאה חורשין כדי צרכן כיון דקיימי שפיר ועיין רש"י סוכה (דף ל"ד ע"א) ד"ה עשר נטיעות ודוק וצ"ע:

שם ד"ה בטל וברוחות וכו' ודלג משיב הרוח ומוריד הטל אין מחזירין. משמע מדבריהם דלכתחלה אומרים בימות הגשמים משיב הרוח ומוריד הטל והגשם ולא משמע כן מדבריהם לקמן ע"ב ד"ה בימות החמה שכתבו אבל אם אמר מוריד הטל בימות הגשמים אין מחזירין משמע דלכתחלה אין אומרים מוריד הטל דא"ל דכוונתם שם שהזכיר טל במקום גשם דלא משמע דמיירי בזה אלא אח"כ שהביאו הירושלמי לחדש ד"ז לכן נ"ל דהנך ב' תיבות ומוריד הטל מיותר ודו"ק:

דף ג.

רש"י ד"ה וליהדריה לטל דברכה ולימא וכו' נראה שמפרש דקאי על אליהו ומדברי הריטב"א נראה שמפרש שיהא חיוב להזכיר ומחזירין אותו ע"ש: (שם) ד"ה מוריד הגשם מחזירין אותו כצ"ל:

שם תוס' ד"ה בימות החמה וכו' בין בימות החמה בין בימות הגשמים מוריד הטל וכו'. אם כוונתם שלא אמר מוריד הגשם כלל ואע"ג דלכתחלה צריך לומר בימות הגשמים מוריד הגשם מ"מ לא אמר אלא מוריד הטל כיון שיצא עכ"פ בדיעבד כדי שלא יבא לידי ספק אמר ואם כוונתם דאמר בימות החמה מוריד הטל ובימות הגשמים מוריד הטל

והגשם צ"ל דמ"ש שלא יבא לידי ספק אמר ר"ל בימות הגשמים אפילו יסתפק אם אמר גשם מ"מ ודאי הזכיר טל כמו בימות החמה ואין מחזירין אבל בימות החמה וספק אם אמר גם גשם לא מועיל זה וא"כ לא הבינותי למה לו להזכיר טל בימות הגשמים ואפשר מנהגם כן היה להזכיר גם טל בימות הגשמים וכן מנהגנו בשאלה שאומרים ותן טל ומטר ודו"ק:

שם והיכי דלא אמר בש"ת וכו' כצ"ל:

שם מפי ר' שלמה וכו'. כ' מהרש"א אבל בהזכרה אין אומרים טל בימות החמה ע"ש והיינו לפי' ר' שלמה אבל לרבינו נתנאל דלעיל משמע דס"ל שגם בהזכרה מזכיר טל בימות החמה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה באפילי וכו' וכיון דאין כולם נעצרים וכו'. נ"ל דר"ל דבשעת הדחק סגי בא' מהם משא"כ ברוחות דבי דרי לא סגי להו ברוח מצויה לכן מקשה אמאי לא מזכיר משום רוח שאינו מצויה או אפשר כיון דלא מינכר בין חורפי לאפלי לא חייבו להזכיר כיון דאחד מהם לא מיעצר כדאמרינן לעיל גם טל לפי' הריטב"א שהבאתי שם משא"כ רוחות מינכר בין מצויה לאינה מצויה לכן מקשה דיזכיר משום אינה מצויה כנ"ל ועיין בריטב"א שהאריך:

דף ד.

ד"ה וכתיב אשר לא צויתי וכו' ליפתח ותהי חק וכו' כצ"ל ותיבות מימים ימימה מיותר וכוונת רש"י לפי' ראשון שפי' בפסוק ותהי חק שלא יעשה אדם עוד כן ע"ש:

שם ד"ה ה"ג וכו' דלא גרסינן האי ולא דברתי דטעו בקרא אחרינא דלא כתב אלא אשר לא צויתי ולא עלתה על לבי כצ"ל:

שם):

תוס' ד"ה שלשה וכו' וי"ל וכו' אתן לו וכו'. נ"ל דר"ל שהכל מן השאלה שבקש מהקב"ה שיתן לו מי שיכול לחזור אותן הלכות ושיתן לו עכסה בתו לאשה שלא יעשה אדם עוד כן ע"ש:

שם שיתן לו הקב"ה מי וכו' כצ"ל ותיבת כל מיותר נ"ל:

שם רש"י ד"ה ר' יהושע היא וכו' דהיינו יום שמיני וכו'. מדבריו אלו נראה דס"ל כפי' התוס' דלעיל (דף ב' ע"ב) דמשעת הנחתו היינו מיום שמיני אבל מדברי רש"י שם נראה שמפרש דהיינו יום שביעי וכמ"ש לעיל (דף ג' ע"א) בעזה"י ואפשר דכוונתו כאן דלס"ד דכאן דר"י הוא ע"כ יפרש דמשעת הנחתו היינו בשמיני או אפשר דכוונתו דיום שמיני הוא שעת גשמים ויום שביעי שהוא שעת הנחתו הוי סמוך לגשמים:

דף ד:

ד"ה ה"ג וכו' ול"ג סברוה. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע שאלה לחוד וכו' ור"ל דלא שמעינן ממתניתין אלא שאלה ולא הזכרה דהזכרה לחוד ואפשר דס"ל בהזכרה כר"א. שוב הראו לי שהי' גירסא סברוה שאלה לחוד והזכרה לחוד לימא ר"א הוא וע"ז כ' רש"י דל"ג כן דהא לא מוכח ממתניתין דהזכרה לחוד:

שם ד"ה כאן להזכיר מי"ט אחרון ור"י אית ליה דר' אלעזר כצ"ל: (שם) ד"ה והאמר ר' יוחנן וכו' הא ליכא שאלה וכו' לפי פשט לשון הגמרא משמע לכאורה דר"ל והיכי אמרינן מזכיר מי"ט אחרון ואין שואלין עד שבעה במרחשון אבל רש"י ס"ל דאפילו אעיקר שפסק ר' יוחנן כר' יהודה ג"כ קשה לו שאלה ביו"ט מי איכא אפילו בלא הך דר' אלעזר:

שם תוס' ד"ה ואמר ר' אלעזר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה והאמר וכו' שאלה ומ"ה ליכא וכו' כצ"ל:

דף ה.

ד"ה ובחזירתו וכו' בתליסר ובי"ד וכו' עיין במהרש"א ואכתי לדבריו אין דברי התוס' מיושבין דאמאי משלישי הוי י"ג יומי ומרביעי י"ב יומי שלימים הא העומר הי' נקצר בתחלת ליל ט"ז וא"כ הנזרע בשלישי לא הוי אלא י"ב יומי שלימים ומרביעי לא הוי אלא י"א יומי ואמאי משני לא הוי י"ד יומי שלימי' ומשלישי הוי י"ג יומי שלימי' ומרביעי י"ב ולתירוצם לא הוי מרביעי אלא י"א ולכאורה היה נראה לפרש קושייתם שהקשו מנ"ל שהקריבו העומר ממה שזרעו ברביעי דהוי י"א יום שמא הקריבו ממה שזרעו בשלישי או בשני דהוי י"ב או י"ג יום ותירצו דמשמע להו שגם מהמאוחרות היו יכולים להקריב העומר אבל קשה דלפ"ז לא הוי לסמוך קושייתם אהא דאמרינן דבאותו היום התחיל ליגדל לכן נראה לי דמעיקרא הוי ס"ל שצריך ג' ימים לקלוטה וכמ"ד דס"ל כן בפ"ב דשביעית נמצא אפילו הקריבו ממה שנזרע בשני לא התחיל ליגדל עד חמישי והוי י"א יום והשתא דאמר דבאותו יום התחיל ליגדל קשיא להו דא"כ הוי משלישי י"ג יום ומשני י"ד יום וה"ה שהיו יכולים להקשות שגם מרביעי הוי י"ב יום אלא שהיו יכולים לתרץ דשלימים קאמר לכן הקשו משלישי ומשני דקשיא תרתי ותירצו דלכל המאוחרות שנזרעה בשלישית ר"ל דמשמע להו להגמרא שגם מהמאוחרות שנזרע בשלישית דהיינו סמוך לערב שלא נשאר אלא י"א יום היו יכולין להקריב העומר דכיון שגם בי"ד יום ע"כ הוי דרך נס הי' יכול להיות גם בי"א יום וא"ש הגירסא שלפנינו בתוס':

שם רש"י ד"ה ובאחת וכו'. עיין מהרש"א בח"א ולענ"ד אפשר לפרש דר"ל דהוי משמע שהאחת הוא מה שהם אטומים כעץ מלקבל מוסר וכיון שהם אטומים ואין בהם דעת לקבל מוסר א"כ לשוא לוקים:

דף ה:

ד"ה ששקולה כשתים דכותים וקדרים וכו' מלשון זה משמע לכאורה דכשתים ר"ל כשתי אומות דהיינו כותים וקדרים שהי' להם ללמוד מזה או מזה ולא למדו מהם אבל מסוף לשונו שסיים ולא עוד אלא בלא יועיל משמע דשתים היינו אם המירו באחר המועיל הוי רעה אחת ועכשיו שהמירו בלא יועיל הוי רעה ב' וכן פירש"י בפסוק ע"ש:

דף ו.

ד"ה מה מלקוש וכו' לטובה שיורד על המלילות וכו' כצ"ל וכ"ה לקמן בגמרא:

שם ד"ה שמפיל וכו' כלומר אין בו תקלת גרנות והשרת פירות לפי שא"א לו. נ"ל דר"ל שאין בניסן פירות מחוברין ומשמע ליה דבגרנות לא שייך קלקול או אפשר דט"ס גרנות וצ"ל אילנות ובניסן אין פירות באילנות ולא קשה לו אמאי לא חשיב גרנות דאטו כי רוכלי ליחשב הכל ולא מפרש אלא אמאי לא חשיב הנך דגבי יורה ולעיל לא גריס גרנות ונתיישבה קו' התוס':

שם גמרא כיון שיצא ניסן וכו'. עיין במהרש"א שמחקו ולענ"ד נראה ליישבו דהנה בקרא כתיב בעתו יורה ומלקוש הרי סמוך בעתו ליורה ואמאי פסיקא להו דמלקוש בעתו טפי מיורה שאמר מה מלקוש בעתו אף יורה בעתו וע"כ צ"ל דיורה אפילו בכסלו הוי קצת בעתו והי' אפשר לפרש בכסלו וקרי לי' ג"כ בעתו לכן הוצרך לדמות למלקוש דע"כ היא בעתו ממש בניסן שהרי כשיצא ניסן אינו סימן ברכה ולא הוי קרי לה עתו אף יורה בעתו ממש כנ"ל:

שם רש"י ד"ה בכירה וכו' למאי הלכתא יורה וכו' כצ"ל:

דף ו:

ד"ה בתבן וקש וכו' ספחים שגדלו וכו' או תבואה שגדלה וכו' ר"ל דבשביעית אסור לזרוע לכן מפרש לה בב' אנפי או ספחים שגדלו מעצם בשביעית ויצאו למוצאי שביעית או תבואה שנזרעה בששית וגדלה לאחר שנכנסה שביעית והתבן והקש מונחים עד מוצאי שביעית וע"ש במשנה ובפי' הר"ש והרא"ש:

שם תוס' ד"ה עד מתי וכו' וס"ל וכו'. כוונתם לתרץ קו' הר"ש שם דהא כל דבר שקדושת שביעית נוהגת בו אסור לשרפו לכן כתבו דמיירי בספיחים וס"ל דספיחי זרעים מותרים ומ"מ אחר הביעור אסורים וכמ"ש התוס' בפסחים (דף נ"א ע"ב) ד"ה כל הספיחים ע"ש:

דף ח:

ד"ה ונצומה וכו' מדקאמר על דא וכו'. נ"ל דצ"ל על זאת כי כן הוא בפסוק:

שם רש"י ד"ה כיומא דדינא וכו' דקשי מיטרא והיינו דאמר ר' שילא. נ"ל שהכל דבור א' עד כאן ואח"כ מה"ד ובטלינהו וכו' וקאי אדברי אמימר ומבטלינן ליה וצ"ל דגריס והיינו דאמר ר' שילא ולא רבה בר שילא או אפשר דגריס והיינו דאמר ר' שילא במקום אמר אמימר ולפ"ז א"ש גירסא שלפנינו ברש"י:

שם תוס' ד"ה גדול וכו' וי"ל וכו' תחדש בכל יום וכו'. ר"ל כיון דלשון בקשה הוא אנו מתפללין כמו שאתה מחדש לנו בכל יום אפיקים בנגב כן תשוב שבותינו כי זה כמו זה ולא נתלה כלל קבוץ גליות בגשמים לומר קבוץ גליות הוי כגשמים אלא כמו שאתה עושה לנו תמיד זה כן תקבץ גליותינו ודבר זה שייך גם בשניהם שוים או דבר אחד ממש לומר כשם שאתה רגיל לעשות עמנו כן תעשה גם עתה דבר כזה או דבר זה עצמו משא"כ יערוף כמטר לקחי הוי נתלה גמור כנ"ל:

דף ט.

על תענית דף י/א

ד"ה קרי ביה וכו' בעננים מתכשרים וכו' כצ"ל נ"ל:

שם רש"י ד"ה תנא מתמצית וכו' וה"נ עולם וכו' גן לפני כל העולם כולו כעדן לגן. נ"ל מלשון רש"י דכוונתו כמו דעדן ס' פעמים כגן ה"נ גן ס' פעמים ככל העולם לכן מתמצית מים ששתה הגן שותה כל העולם כולו ואפשר עוד דר"ל כיון דנהר יוצא מעדן להשקות את הגן א"כ גן מתמצית עדן שותה דהיא א' מס' בו וכל העולם מתמצית גן שותה דהיא אחד מס' בו ומדברי מהרש"א משמע שמפרש עולם א' מס' בגן היינו עם העדן וכן מ"ש רש"י גן לפני כל העולם כולו מפרש דר"ל גן עם העדן וכ' שבפי' ע"י לפי שהי' מפרש עולם א' מס' בגן בלא העדן לכן מחק דברים אלו מפירש"י ולא הבינותי כל דבריו ולענ"ד מפשט דברי רש"י אלו משמע א' מס' בגן בלא העדן וכ"מ בח"א למהרש"א שמפרש כן ועוד לדבריו העולם גדול מגן בלא העדן שהרי הגן א' מס' בעדן והעולם א' מס' בשניהם א"כ העולם גדול מהגן כא' מס' בהגן ולא משמע כן פשט הסוגיא:

שם גמרא רישבא. נ"ב פי' הגאון וכו' רב בית אבא וזה ראש וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה תתאי וכו' ובבבל בגולה מתוך וכו'. ר"ל דבא"י אמרינן דזמנו מז' במרחשון אלא רב אע"פ שהיה מא"י כיון שהי' בבבל בגולה הי' אומר ששים לתקופת תשרי ומ"מ כיון שהי' רגיל בא"י להקדים שאלת הגשמים הקדים גם בבבל דיום ששים יהי' כלאחר ששים:

דף יא.

ד"ה כל פרסא וכו' ענין אחר וכו'. נ"ל דהאי ענין אחר אין ר"ל פי' אחר אלא גי' אחרת ברש"י והכל פירוש אחד:

שם ד"ה הצדיק אבד וכו' ואחר שהיה וכו'. ר"ל כיון שרוצה הקב"ה שלא יצטער הצדיק בהרעה יבטל הרעה לכן כ' אחר שהרעה גזרה מלפניו ע"כ נאסף הצדיק וזהו כי מפני הרעה שנגזר כבר נאסף הצדיק:

שם ד"ה נקרא קדוש רישיה דקרא וכו'. ר"ל דקדוש יהי' קאי אריש דכל ימי הזירו לד' ואח"כ מפרש הטעם שנקרא קדוש בשביל וכו':

דף יא:

ד"ה כאלו קדוש וכו' ואסור להכחישן וכו' דאסור להתענות וכו'. משמע מדברי רש"י דר"א אמר כאן שאסור להתענות ומקשה אדר"א סתם שאמר לעיל דהיושב בתענית נקרא קדוש והיינו כפי' התוס' וא"כ מ"ש רש"י אח"כ ד"ה הא דמצי אבל מי שאינו יכול להתענות נקרא חוטא ר"ל והיינו דקאמר הכא דאסור להכחישן ולא הבינותי מ"ש מהרש"א דלפירש"י פריך מר"א דהכא אדר"א הקפר שנקרא חוטא ואפשר היה לו גי' אחרת בפירש"י:

שם תוס' ד"ה לן בתעניתו וכו' ומפרש בה"ג וכו'. דברי ה"ג אלו לכאורה סותרים מ"ש לעיל בשם בה"ג דבשחרית אומר תפלת תענית ונ"ל דמדינא דגמרא מודה בה"ג דאומר בשחרית תפלת תענית וכאן כ' דמ"מ המנהג שאין אומרים דחששו שמא לא יסיים התענית אע"פ שמדינא א"צ לחוש לזה ועכ"פ ס"ל להה"ג דאם לא יכול לסיים התענית נמצא שקרן והתו' ס"ל דאפילו אם לא הי' יכול לסיים לא נמצא שקרן לכן כתבו אח"כ ומסתמא משמע שאמרו תפלת תענית דהא מדינא דגמרא אמרו בשחרית גם להה"ג ומ"ש דשמא לא אמרוה ר"ל דאירע שלא אמרוה או ראו גשמים ממשמשין ובאים לכן לא אמרוה כנ"ל ודו"ק. וע"ל בק"נ אות פ"ה:

שם ר"ה ברי' דרב יהושע ולקמן בגמרא איתא רב יהושע:

שם רש"י ד"ה במה וכו' דכתיב והלבשת וכו' כצ"ל:

דף יב.

ד"ה הא דאמרת וכו' ואפילו תפלת תענית וכו'. ר"ל דפשיטא שגם תפלת תענית מתפלל ולא הי' צריך למיבעי לעיל אבל באמת גם המתענה לשעות פסקינן לעיל דמתפלל תפלת תענית:

שם

תוס' ד"ה התם וכו' אין שם גזרת המלכות יהי' לששון ולשמחה האי וכו' כצ"ל נ"ל:

שם גמרא מאי לאו ייסר עצמו בצלו וכו'. אינו מובן מהיכן משמע לי' בצלו ועיין בריטב"א מ"ש בזה ומדברי מהרש"א ברש"י ד"ה כדכתיב משמע דגריס דנא ייסר בצלו וכ"מ ברש"י ד"ה וחד אמר יאסר וא"כ אינו מחדש במאי לאו אלא תיבת עצמו וכשדחה לא יאסר ר"ל דלא גרסינן בצלו אבל עדיין אינו מובן למה לו לומר יאסר בא' הא גם ייסר ניחא אלא דלא נגרוס בצלו ואפשר שלא רצה לעשות גירסא חדשה דר' חייא ור"ש בר ר' חד גרים ייסר בצלו וחד גריס יאסר ולא רצה לומר אלא או כמר או כמר והתוס' כתבו דייסר היינו שלא יתענה ואינו מובן דא"כ מאי ייסר עצמו בצלו ולפי' הריטב"א דלרב א"צ לקבל עליו כלל מחדש ניחא דייסר היינו שמותר לאכול אא"כ מקבל עליו במנחה ויאסר היינו שאסור מעצמו וא"צ קבלה מחדש כלל ודו"ק:

דף יב:

ד"ה לצעורי וכו' אלא ליומא אחרינא. ונ"ב צ"ל ביומא ונ"ל דט"ס הוא וצ"ל כיומא:

שם תוס' ד"ה דאי מצי וכו' ומש"ה קאמר שמואל וכו'. אולי ט"ס הוא וצ"ל רב דהא להך לישנא לא ס"ל לשמואל כלל דילווה תעניתו ויפרע ואפשר דר"ל ללישנא בתרא שגם שמואל ס"ל כרב שמעינן מדברי שמואל דהכא דכולהו מיירי דלא מצי מצער נפשי' ודו"ק:

שם או רביע יום כצ"ל:

שם רש"י ד"ה מסייע ליה וכו' זקנים ביום. נ"ל דצ"ל בבוקר: (שם) תוס' ד"ה מה אסיפת וכו' אלא אספו זקנים וקדשו צום וכו'. משמע דצום לא הוי איסור אכילה ויותר הי' נראה דצ"ל אלא אספו זקנים וקראו עצרה ור"ל דסמוך אספו זקנים לקראו עצרה ולא לקדשו צום דהיינו אכילה וצ"ע:

דף יג.

ד"ה אמר ר"ח וכתיב ואבל אסור וכו' תותי כריה וכו' כצ"ל גם במהרש"א:

דף יג:

ד"ה אלא אמר ר"י וכו' כשמגיע לריקם אל תשיבנו קודם וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה תנא ושייר וכו' אין בין לאו דוקא וכו'. הנה לפי גירסא שלפנינו לקמן אדרבה מסקינן דאין בין דוקא ונ"ל דרש"י לא גריס לקמן והא אין בין קתני אלא מאי שייר דהאי שייר שייר תיבה אי משום תיבה וכו':

שם תוס' ד"ה ותסברא וכו' באמצעיות ובאחרונות וכו'. עיין במהרש"א שמחק באמצעיות ופי' דקאי אאחרונות דמתריעין בהו ולענ"ד נראה דב' דבורים הם ובאחרונות הס"ד

וקאי אראשונות ואמצעיות וס"ל להתוס' כגירסא שמחק רש"י והמקשה דהכא ס"ל דבאמצעיות נמי מוציאין התיבה ואח"כ מה"ד ותסברא וכו' וקאי אלקמן אאמצעיות ואחרונות וכן משמע מדהתחילו פעם שנית ותסברא:

דף יד.

ד"ה לאו שיורא וכו' וה"ה וכו'. לכאורה אינו מובן דאם נתרץ מילי דפרהסיא לא קתני תקשה אמאי שייר כ"ד ונ"ל דכוונתם דלעיל כשהקשה מברייתא אפשר דלא תנא תיבה באידך פירקא או לא פסיקא ליה דחד תנא הוא וע"כ צ"ל מילי דפרהסיא לא קתני והי' קשה אמאי שייר כ"ד אבל השתא דמקשה ממתניתין דודאי חד תנא הוא ונוכל לומר דסמיך אאידך פרקא אע"ג דהוה מצי לתרוצי מילי דפרהסיא לא קתני מ"מ אמרינן דסמיך אאידך פירקא וממילא לא קשה מכ"ד ארב יצחק ורב ששת וממילא גם ברייתא נאמר דחד תנא הוא וסמיך אאידך פירקא או דסמיך אמתניתין כנלענ"ד:

שם גמרא חיכוך חגב. כ' מהרש"א דמפירש"י נראה דגרסינן גובאי ור"ל במקום חגב גרסינן גובאי מדפירש"י כתרגומו והתרגום פירש על ארבה גובא:

דף יד:

רש"י ד"ה לא מן השם וכו' שהרי מרחשון עבר וכו'. ר"ל ומ"מ גם בתחלת כסלו מתענין ולא יותר:

שם ד"ה בשני מטין וכו'. נ"ב דבור זה שייך לעיל במשנה ולפי גי' מהרש"א שנדפס אח"כ אדרבה שייך לכאן:

דף טו.

גמרא אי הוי כתיב ושרים ישתחוו. נ"ל דלא הוה אפשר לפרש מלכים יראו וקמו ושרים דא"כ הי' נשאר ישתחוו בלא צירוף כיון דלא כתיב וישתחוו משא"כ לעיל כיון דכתיב וכלב אפשר לפרש דיהושע אתרוייהו קאי ודו"ק: (שם) גמרא רעב כי יהי' בארץ דבר כי והי' וכו' כצ"ל:

דף טו:

גמרא ולא ענו אחריו אמן וכו' מי שענה וכו'. עיין ר"ן שכ' שבמקדש היו אומרים מי שענה וכו' אחר סיום הברכה ואחר בשכמל"ו וכן עשו ר' חלפתא ורחב"ת גם במדינה אבל לחכמים היו אומרים במדינה מי שענה וכו' קודם סיום הברכה וכ"מ בגמרא לקמן (דף ט"ז ע"ב) אבל מדברי רש"י שם משמע שגם במקדש היו אומרים מי שענה וכו' קודם סיום הברכה ע"ש:

שם תוס' ד"ה ואפילו וכו' אלא שבאלו מותרין וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה בגדולה וכו' ויאמר מש שה אל אהרן ואח"כ ולאלעזר וכו' כצ"ל:

דף טז.

ד"ה למתבייש וכו' הם מתביישים מאחרים וכו' לא מתביישי וכו'. עיין במהרש"א ומבואר מדבריו שפירש דברי רש"י דמשום חשיבותם מביישים אותם בנתינת אחרים ושאר ב"א שאינם חשובים אין מביישין אותם בנתינת אחרים אכן לענ"ד הפירוש דמשום חשיבותם מיחשב זה ביוש גדול להם במה שמתביישים מאחרים אבל שאר ב"א אין נחשב להם לביוש טפי ע"י אחרים מע"י עצמם ונתיישבה קו' מהרש"א ודו"ק:

שם תוס' ד"ה אפר וכו' עפר סתם. נ"ל דר"ל גם אפר סתם בכלל דלענין לזכור עקדת יצחק בעינן דוקא מעצמות אדם:

שם ד"ה הר וכו' המוריה זה סיני וכו' נ"ל דזה קאי אמ"ד שיצא ממנו מורא:

שם ד"ה אדם שיש לו צורה וכו' להמריך הלב. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד ופרקו נאה וקאי אלקמן ע"ב:

דף טז:

רש"י ד"ה היינו מיטפל וכו' כמו איזהו. הס"ד ואח"כ מה"ד ביתו וכו': (שם) גמרא כדתניא בגואל ישראל מאריך ובחותמה וכו'. היא ברייתא אחת והציון מיותר:

שם והן תוקעין ומריעין ותוקעין. נדפס בין חצאי עיגול ונ"ב בח"ג מ"ז ולענ"ד הנכון כמ"ש בפנים וכמ"ש רש"י לעיל כשמריעין תחלה וכו' וכשתוקעין תחלה וכו':

שם רש"י ד"ה ואית דאמרי וכו' דמתני הכי. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד וכן הנהיג וכו' ומפרש מנהג זה ר"ל המנהג שנאמר בברייתא אמקדש קאי והם הנה כן בגבולין:

דף יז.

ד"ה צעקה לאליהו וכו' צעקה ובשמואל שומע תפלה. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד כתיב וכו' וכצ"ל:

דף יז:

רש"י ד"ה ה"ג ומינה וכו' עבודה קשיא. לפי מ"ש מהרש"א כאן הס"ד ואח"כ מה"ד לא גר' כי גמירי וכו' ע"ש:

שם ד"ה יו"ט הוא וכו' כצ"ל. וקאי אור"ת גופי' יו"ט הוא גם, ד"ה לאסור הנדפס (בדף י"ח ע"א) שייך כאן גבי ר"ח:

דף יח.

ד"ה דכל שלאחריו וכו' דלפניו נמי אסור בהספד וכו'. נ"ל צ"ל אסור נמי ואפשר דר"ל כמו דיו"ט גופיה אסור בהספד שלפניו נמי אסור:

שם תוס' ד"ה לא נצרכה וכו' וא"כ האי כ"ט וכו'. לכאורה משמע מלשונם שמפורשים שבא לתרץ למה הוצרך לאסור יום כ"ט משום לאחר כ"ח תיפוק ליה דהוי קודם חד בניסן אכן לפי סוגיית הגמרא משמע דהא לא קשה כלל דהא כ"ח ע"כ הוצרך להשמיענו וממילא ידענו יום כ"ט לר' יוסי אלא דהקשה למה לו לומר ר"ח ניסן משום לאסור יום שלפניו הא יום שלפניו בלא"ה לאחר כ"ח הוא ואהא מתרץ דפעמים יום שלפניו לאו אחר כ"ח הוא וא"כ היו צריכין התוס' לפרש וא"כ האי יום שלפני ר"ח ניסן לא מצינו לאסרו משום לאחר כ"ח דיום כ"ט מפסיק וכ"מ מלשון רש"י ד"ה לא נצרכה שכ' דמשום יו"ט דכ"ת לא מיתסר אלא כ"ט ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אכתי וכו' דהא יו"ט גופיה וכו'. לא הבינותי דלא דמי ליום טוריינוס דאירע צרה באותו יום גופיה ובטלוה ממילא בטל גם משום יום שלפני נקנור אבל כאן דמיירי אי איקלע תוך שבעה אלא דממילא הי' בטל וגם יום ח' משום דאין לבטלה לחצאין מ"מ יכול להיות שהיה אסור משום יום שלפני ט' וצ"ל דס"ל לרש"י דמ"מ חמור הוא מה דהוי יו"ט דאע"ג דאין מבטלין אלא משום דאין לבטלה לחצאין ומ"מ קושייתו הי' יכול ליישב דמשום קמי תשיעי לא היה אסור בהספד כמ"ש לעיל ד"ה דכל שלאחריו וצ"ע:

דף יח:

ד"ה מותרין וכו' בני ט"ו. קריאת מגילה דכרכין. נ"ל דצ"ל ימי קריאת המגילה שקורין וכו' והכל ד"א:

שם ד"ה בכל למיסר וכו' כגון שהלך לכפר וכו'. נ"ל דה"ה לעיר שאינה מוקף חומה:

שם ד"ה שמעי' וכו' דאותו וכו'. עיין במהרש"א ומ"מ אינו מובן לי דלא מצינו שאחיה השילוני נהרג וצ"ע:

שם תוס' ד"ה מתריעין וכו' אמאי צריך לפרש וכו' לכאורה הי' אפשר לומר דכאן סמיך אירשא דתנא סדר תעניות דמפורש דקאי אתענית אבל וכן וכו' הוא ענין בפ"ע וצריך לפרש מתענה וצ"ע:

דף יט.

רש"י ד"ה המיטרפת וכו' כדמפרש בפרק שלמעלה. לא הבינותי דמאי אולמיה דשם מהך דהכא הא גם שם ליתא בגמרא אלא ברש"י ונ"ל דקאי אמ"ש לעיל מתריעין בענינו ואהא כ' כדמפרש בפרק שלמעלה בגמרא שם שופרות בשבת מי איכא וכו' ע"ש וצ"ע:

שם ד"ה מרוב גשמים לאו וכו'. נ"ל דאין כוונתו הא דאמר לעיל במשנה וכן עיר שלא ירדה עלי' גשמים דהתם לא משמע דבעיר שירדה גשמים ירדה שמקלקל התבואה דא"כ לא הי' צריך לטעמא שאותה עיר שלא ירדו גשמים תלך לקנות באותה העיר הא בלא"ה

כאן מתקלקל התבואה וע"כ במשנה הפירוש שבאותה העיר ירדו כתיקונם אלא כוונת רש"י על הפסוק והמטרתי דאמר רב יהודה שתיהן לקללה ור"ל שגם בעיר שירדו גשמים אין כוונת הפסוק שירדו כתיקונם אלא דאפ"ה יהי' שם רעב ע"י שיבאו שם לקנות מעיר שלא ירדו אלא שגם בעיר שירדו בעצמה יהי' קללה שיהי' גשמים מרובים שמקלקל התבואה והמשנה לא הביאה הפסוק אלא דמשמע ממנו שגם ממה שלא ירדו גשמים בעיר אחרת הוא הפסד לעיר זו ונ"ל שזהו כוונת רש"י (דף כ' ע"א) ד"ה שתיהן לקללה אקרא קאי ר"ל דרב יהודה לא קאי על עיר שלא ירדו גשמים דמתניתין לא מיירי מזה אלא דבעיר שירדו גשמים ירדו כתיקונם לברכה ודו"ק:

שם ע"ב):

ד"ה דאתיא ניחא וכו' ומיטרא רזיא לאילני. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד דאתיא וכו' וקאי אלקמן דאתיא רזיא וניחא:

שם ד"ה בפרוס הפסח בימי הפסח. הס"ד ואח"כ מה"ד על בורות וכו': (שם) ד"ה אפילו בשביעית וכו' שהגשמים אין מועילין וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה רשב"ג וכו' ואף על הספיחין וכו'. מפירושו נראה שמפרש דספיחין סוף דברי רשב"ג הוא אכן מלשון הגמרא הי' אפשר לפרש דמתריעין על הספיחין הוא ענין בפ"ע וד"ה הוא ומדברי התוס' משמע דלא גרסי כלל על הספיחין ומ"ש התוס' הם הספיחים היוצאין מהם לא ידעתי למה דבאילנות היו יכולין לפרש גוף הפירות ואפשר שהוא לאו דוקא וצ"ע:

דף כ.

ד"ה שתיהן וכו' אשר לא אמטיר וכו'. נ"ל דצ"ל תמטיר וכצ"ל במהרש"א ור"ל דמ"ש מתחלה בפסוק והמטרתי לא אמטיר הוא כפשוטו ומ"ש אח"כ חלקה אחת תמטר פירושו שיהא עלי' מטר והיינו דאמר לעיל (דף ו' ע"ב) תהא מקום מטר אבל מ"ש אח"כ וחלקה אשר לא תמטיר ע"כ מוסב על העב והוא פי' רד"ק שם ע"ש. והכל קאי אקרא אבל במשנה הפי' דעל עיר אחת יורד כתיקונה וכמ"ש לעיל (דף י"ט) ברש"י ד"ה מרוב:

דף כא.

ד"ה ש"מ מדאנא שמעתי. הס"ד ואח"כ מה"ד איהדר וכו':

שם):

גמרא מלא שחין והיה מטתו מונחת בספלין וכו' כצ"ל והשאר מיותר וכ"מ מפירש"י:

דף כא:
רש"י ד"ה ה"ג עיר וכו' בעיר קטנה כפר עכו נ"ל דכאן הס"ד וקאי אלעיל ע"א דכפר עכו היא עיר גדולה המוציאה אלף ות"ק רגלי ואח"כ מה"ד דדוקרת וכו' וקאי אדהכא דרוקרת וכו' ואפשר דצ"ל דרוקרת בר' או הי' גירסתו בגמרא דדוקרת בד':
שם ד"ה אל מול וכו' ולפידים מיום קבלת וכו' כצ"ל:

דף כב.
ד"ה ה"ק וכו' נראתה ביום לאו אשדה קאי דאם וכו' כצ"ל.
ור"ל דלא קאי אשדה דבשדה אפילו נראתה ביום אינה משולחת:

דף כב:
ד"ה מלמד וכו' ויורו היורים וכו' יורו היורים וכו' כצ"ל:
שם גמרא אר"י אמר רב מלמד שעשו וכו'. הב"ח מחק תיבת מלמד ומדברי רש"י נראה דגרס לי':
שם רש"י ד"ה ת"ש דקתני חדא וכו'. משמע שלא היה גורס במשנה תיבת פי אלא כמלא תנור וכ"מ מציון רש"י במשנה לכן הוצרך להביא ברייתא אכן מלשון התוס' משמע דבברייתא גרסינן בפירוש פת ולדבריהם אפשר לומר דגרסינן במשנה פי וס"ל להמקשן דהיינו עד פי התנור לכן איבעי לי' אי תבואה או פת ולפירש"י לכאורה קשה כיון דעדיין מיבעי ליה דלמא כי דרא דריפתא דהיינו זה למעלה מזה מקרקעית התנור עד פי התנור א"כ גם בעיא קמייתא לא נפשטה דאפשר לומר תבואה ואפשר דה"נ קאמר או דלמא כי דרא דריפתא ולא נפשטה גם בעיא קמייתא או אפשר דמ"מ לא שייך בתבואה לשון פי התנור:
שם תוס' ד"ה ר' יוסי וכו' ונ"ל כו'. לכאורה לפ"ז הני אמוראי כר' יוסי דהכא דלת"ק אפילו לא מצי לצעורי נפשיה רשאי להתענות ונ"ל דכוונתם דהנהו תנאי דהכא מיירי במתענה על הצרה ולא מצי לצעורי נפשיה ואמוראי דלעיל מיירי שרוצה להתענות שלא על הצרה ודוקא במצי לצעורי נפשיה ויכול להיות הנהו אמוראי אפילו לת"ק דהכא:
שם ד"ה לאנשי משמר וכו'. הב"ח הגי' לאנשי מעמד ואפשר שהי' גירסתם בגמרא שגשמיה מרובין שולחין לאנשי משמר ופירשו דהיינו אנשי מעמד שהם היו מיוחדים להתפלל:
שם גמרא רגליו כידיו קאמינא. תיבת קאמינא דחוק דלא שייך שיקשו לר"א מהברייתא אלא הגמרא מקשה דברי ר"א דהכא אדר"א דברייתא א"כ לא שייך לשון קאמינא מי הוא שאמר קאמינא ומדברי רש"י משמע קצת דלא גריס לי' ועיין במהרש"א:

דף כג.

רש"י ד"ה לנדות שמנדין וכו'. לפי פירושו צ"ל דהא דאמר שאלו שנים וכו' הוא מלתא אחריתי ונ"ל דהטעם שפי' כן משום שלא מצינו נידוי על כיוצא בזה ועיין ביו"ד סי' של"ד סמ"ג המביא רבים לידי חילול השם משמע אבל יחיד לא וגם אפשר דלא ברור הדבר שיש א' שנשבע שלא יהיו גשמים ודו"ק:

דף כג:

גמרא שאין מכירין בין אבא דיהיב מטרא וכו'. כפי גירסא שלפינו נראה לפרש אבא דיהיב מטרא היינו אבינו שבשמים ואבא דלא יהיב מטרא על עצמו אמר ור"ל שהתינוקות אינם יודעין להבחין שהוא אין בידו ליתן מטר אלא אבינו שבשמים ומדברי רש"י ד"ה שאין מכירין משמע שהי' לו גירסא אחרת ודו"ק:

דף כה.

גמרא אמרו ליה דניתי וניכוין דעתן וכו'. עיין מהרש"א בח"א ולענ"ד משמע מלשון הגמרא שאמר להם שיאמרו לריב"ל שיבואו ויכוונו דעתם אפשר שעי"ז שיראו הצבור שצריך לשניהם ישברו הצבור לבם ולכן אמר להו בסוף ניחא לכו שיבא מטר בשבילנו ולא אמר בשבילי דהיינו בשבילו ובשביל ריב"ל:

(שם:

ע"ב):

רש"י ד"ה ויהיו הצבור וכו' דתנן עברו אלו וכו' אבל יחיד וכו'. דבריו אינם מובנים לי דמריש דבריו שכ' דתנן עברו אלו משמע שמפרש ויהיו הצבור פוסקין מתעניתם שאין גוזרין עוד תענית אבל תעניות שגזרו כבר התענו עד ערב ומסוף דבריו שכ' אבל יחיד וכו' מתענה ומשלים משמע שמפרש ויהיו הצבור פוסקין מתעניתם שלא ישלימו התענית שהתחילו להתענות ובירדו הגשמים קודם הנץ החמה לת"ק או קודם חצות לר"א וצ"ל דס"ל דחד דינא אית להו בזה ובריש חדא מתרתי נקיט וה"ה שפוסקין מתעניתם ואין משלימין וע"ז סיים וה"מ וכו':

דף כו.

במשנה הי' מעמד בירושלים של כהנים וכו'. מעמד הוא שם כולל גם אנשי משמר וכמ"ש הרמב"ם בפירושו לעיל לכן אמר של כהנים ועיין בריטב"א: (שם) רש"י ד"ה כל יום שיש בו וכו' אחיהם ביום שיש בו וכו' כצ"ל. ומ"ש אותן שהיו בירושלים לא ידעתי מ"ש אותן שהיו בירושלים מאותן שהיו בשאר עיירות הא כולן היו קורין את ההלל ולקמן בקרבן מוסף וקרבן עצים ניחא וצ"ע:

שם תוס' ד"ה קרבן מוסף וכו' מוסף אין בו נעילה כצ"ל. ומ"ש אין בו נעילה וכן לקמן כתבו אין בו מנחה נ"ל דר"ל בנעילה ובמנחה דהיינו המעמד:

שם ד"ה קרבן עצים וכו' שעת נעילה. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ צ"ל אמר בן עזאי והוא ענין בפ"ע אע"פ שלא כתבו ע"ז כלום:

שם רש"י ד"ה בני ארח וכו' ארח שמו ומשבט וכו' כצ"ל:

שם ד"ה סנאה בן בנימן זתיא בן יהודה. נ"ל דתיבות אלו מיותרים או להגי' הגירסא ואח"כ מה"ד בני גונבי וכו' וכן תיבות בני עדין שבתחלת דבור שאח"ז ומה"ד באחד בטבת וכו' ומ"ש ובגמרא מפרש קאי אכל ט' זמנים:

דף כז.

תוס' ד"ה אי מה וכו' ממשרת לבעל מום וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה מעכבין וכו' דליהוי כולהו ע"ג עבודה כצ"ל:

שם תוס' ד"ה מ"ס וכו' ולכך וכו'. עיין במהרש"א ולפי דבריו התוספות אין מפרשים כפירש"י דישראל היינו אנשי המעמד וצ"ל דס"ל להתוספות דאנשי מעמד אין מעכבין את הקרבן אלא ישראלים שעוסקים בשיר ומ"מ אינו מובן לי דמלשון הגמרא משמע דאע"פ שיש כהנים ולוים מ"מ כשאין שם ישראלים מעכב את הקרבן ואמאי הא אע"פ שכשר בישראלים ובפסולים מ"מ פשיטא שגם בלויים כשר וא"כ ישורו הלויים ולכן נ"ל יותר שגם התוס' ס"ל כפירש"י דישראלים למעמדם ורשב"א דלא תני ישראלים משום דלא מיירי מאנשי מעמד אלא מצרכי קרבן ולא פליגו אלא אי צריך כלי שיר והתוס' מלתא אחריתי קאמרו להורות לנו הדין ועיין בערכין (דף י"א ע"א) דמ"ד עבדים היו קסבר עיקר שירה בפה מבואר בפירש"י דלמ"ד עיקר שירה בפה צריך דוקא לוים לשיר שבפה וצ"ל דהתוס' דהכא מפרשים הא דתנן ועבדי כהנים היו היינו גם המשוררים בפה וע"ש בסוגיא ומ"מ הדבר קשה מאוד לומר כן דלמ"ד עיקר שירה בפה לא צריך כלל לויים לשיר וצ"ע: (שם) רש"י ד"ה וימצאו וכו' ולבני איתמר לבית וכו' בית אב אחד אחוז בית אב שהיה וכו' כצ"ל נ"ל וקאי לפרש הפסוק שגם ממנו נשמע שהיו י"ו משמרות. מאלעזר וח' מאיתמר ועיין בפסוק ובמצודות:

דף כז:

ד"ה לא ידחה וכו' וששה דידעי' וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת רש"י כפשוטו דיהוריב טפל לידעיה אבל לא לכל המשמרות וגם לא משמע ליה לצרף יהוריב לאחד מחלקי ידעי' ולא לחלקם לששה חלקים ולצרפם לששה חלקי ידעי' לכן פי' שעושין ששה חלקי ידעי' חמשה ויהוריב יהי' חלק ששי ולכן נקרא טפל:

שם גמרא ולא התיר לי וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה נמי וכו' דסברי דהאי שני סגיא ליה וכו' כצ"ל:

דף כח.

ד"ה מה הפרש וכו' וד"ה הללו וכו'. מדבריו אלו נראה שמפרש דקרבן עצים דחי דנעילה ולא דמנחה וקרבן מוסף דחי שניהם וכ"כ התוס' אכן הר"ב פי' במשנה דקרבן מוסף דחי דמנחה לבד וקרבן עצים דחי דנעילה וכ"ש דמנחה ולפ"ז נכון הגירסא והללו דברי סופרים וצריכין חיזוק ור"ל דקרבן עצים מדברי סופרים וצריכין חיזוק לכן דחי גם דנעילה ובמשנה בדברי ר"ע פירש"י ג"כ דכשקרבן מוסף דוחה דנעילה כ"ש דמנחה וצ"ל דדוקא בקרבן מוסף שהיא דאורייתא ניחא ליה לפרש כן ולא בדברי בן עזאי בקרבן עצים ולפ"ז לא נחלקו ר"ע ובן עזאי אלא בקרבן עצים דלר"ע דוחה דמנחה לבד ולבן עזאי דנעילה לבד אבל בקרבן מוסף לדברי שניהם דוחה בין דמנחה ובין דנעילה ולפירש"י אין פי' במנחה ובנעילה דבן עזאי כמו דר"ע ודו"ק וצ"ע:

שם תוס' ד"ה הן הן וכו' היתה אחות דוד. נ"ב דצ"ל בת ישי והוא בלי צורך דהיינו הך ומהרש"א שלל גירסא אחרת שהי' לפניו:

שם ד"ה אי ר"מ וכו' בעשרים בו בני פחת וכו' כצ"ל:

שם וקשיא וכו'. ולולי דבריהם נ"ל לומר דלא שייך לומר תרי תנאי אליבא דר"מ ור' יהודה דהיינו לומר דמשנתינו לא סברה כתנאי דברייתא אליבא דר"מ ור' יהודה וזה לא מצינו בשום מקום כשמצינו תנא דלא סבר כהמשנה שיאמר דהמשנה סברה שגם אותו תנא סובר כן וא"כ לא הוי משכחת בשום מקום לומר מתניתין דלא כהאי תנא אע"כ כל שלא מצינו בפירוש ב' ברייתא סותרים זא"ז אליבא דחד תנא טפי אמרינן דתנא דמתניתין פליג על אותו תנא מדנימא דפליגי אליביה כדאיתא בכתובות (דף נ"ז ע"א) דפליגי תרי אמוראי אטעמא דנפשייהו ולא פליגי תרי אמוראי אליבא דחד אבל אליבא דר' יוסי שמצינו שני ברייתות אליביה ומה שאמר כאן לא אמר כאן מסתבר לומר דזה לא ס"ל דברי זה וזה לא ס"ל דברי זה ומשנתינו אתיא ככ"ע כנלענ"ד:

דף כח:

גמרא אלא דמנחה קרבן עצים דחי. לכאורה הי' אפשר לומר דר' יוסי מיירי בשאר ר"ח שאין בהם קרבן עצים ואפשר דפשיטא ליה דר' יוסי קאי אר"ח טבת אכן לפי מה שפירש"י והר"ב במשנה דכשדחי דנעילה כ"ש דמנחה בלא זה הי' יכול להקשות דכשיש מעמד במנחה כ"ש בנעילה אלא דא"כ היה יכול לומר דר' יוסי ס"ל כבן עזאי ויש בו מעמד בנעילה אבל דמנחה דחי וכפי' הר"ב לכן הקשה דקרבן עצים דחי וממילא אפילו

לבן עזאי תקשה כנ"ל: (שם) תוס' ד"ה אמר וכו' מהכא וכו'. לשון מהכא אינו בן לכאורה ונ"ל דכוונתם י"מ דכיון דמנהג הוא לא מברכינן דמהכא נשמע דמנהג הוא ומסוכה נשמע דאין מברכין אמנהג:

שם ד"ה ואשתכח וכו' וכחך נתת לו. נ"ל דר"ל כח זה שרצית להחריב בו ביתו של הקב"ה נתת להקב"ה ששברת בכח הזה את הצלם:

דף כט.

רש"י ד"ה אנת צבית וכו' ושלמתי לו ידך כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה דכתיב עיין במהרש"א עד ל"ב ימים מכ' אייר וכו' כצ"ל ועיין בהגהות הב"ח שביאר דברי התוס' וכוונתו שהתוס' באו לפרש מ"ש בגמרא הוו להו כ"ב בסיון דהיינו מכ"ב אייר ע"ד כ"ב סיון שלשים יום אלא שצריך עוד ג' ימים יש ע"ז ב' ימים מכ' אייר עד כ"ב אייר פשו כ"ג ר"ל והי' צריך לומר בכ"ג סיון דל יומא מן שלשה ר"ל יום כ"ב אייר שנחשב מן השלשה שסרו נחשב גם מן השלשים פשו להו כ"ב. ומ"ש עוד הב"ח ועוד נחלקו וכו' הוא מדבור שאח"ז ואין ענין לדברים דלעיל שאין תלוי זה בזה:

שם גמרא בראשונה אותו היום ת"ב היה וכו' כצ"ל נ"ל:

דף כט:

רש"י ד"ה אפילו לכבס וכו' בכיבוס בגדים כצ"ל:

דף ל.

ד"ה תרוייהו לקולא כדמפרש ואזיל דבלאחריו מוקי וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) תוס' ד"ה ערב ט' באב וכו' מאחר שאין וכו'. עיין מהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דהתוס' ס"ל דשני מינים בקדרה אחת פשיטא דאסור וכתבו רבותא דבב' קדרות אפילו מין א' אסור וזהו שכתבו שני מינים שקורין מיישו"ן משמע ב' תבשילין ממין א' א' בלילתו עבה וא' בלילתו רכה ואח"כ כתבו דדברים שאין רגילות לעשות ממנו תבשיל בפ"ע אפילו ב' מינים ממש מותר בקדרה א' ועיין בראש:

דף ל:

רש"י ד"ה שאר מטות וכו' נמי ביכול בשאר מטות וכו' ר"ל דשאר מטות היינו נמי שישנים עליהם לפעמים עיין בטיו"ד סי' שפ"ז חילוקי דעות בזה לכן כ' ביכול:

שם ולא שאר מטות הס"ד ואח"כ מה"ד כדתניא וכו':

שם ד"ה שניתנו וכו' של י"ז בתמוז וכו'. נ"ל דצ"ל י"ח בתמוז: (שם) ד"ה לא היה הדבור וכו' פא"פ. ובחומש פי' בע"א ע"ש:

שם

תוס' ד"ה יום שהתרו וכו' פי' דהיינו יו"ט. נ"ל דכוונתם כלפי מ"ש בדבור שאח"ז שעשו יו"ט בט"ו אע"פ שכלו בט' כתבו דכאן לא כן הוא אלא דהיינו יו"ט ממש ונקטו הראשון וה"ה כולם חוץ יום שפסקו וכו': (שם) ד"ה יום שבו וכו'. עיין במהרש"א ועיין בסוף שו"ת חות יאיר: להסיום ובלבד שתעטרוני בזהובים. לכאורה אינו מובן מאיזהו טענה באה שיעטרוהו בזהובים ונ"ל ע"פ דאמר לעיל (דף כ' ע"ב) לך ואומר לאומן שעשאני כמה מכוער כלי זה שעשית והנה כתיב ויקח אחת מצלעותיו שהנקבה נבראת מן הזכר וידוע שכל הנבראים היו בכח באדה"ר ממילא כל הנקבות נבראות מן הזכר בן זוגה והוא נקרא אומן שעשאה לכן המכוערות אומרות כיון שעשאתני כלי מכוער תעטרוני בזהובים ליפותי כיון שהקלקול ממך אתה תתקן והש"י יעזרנו לתקן כל מה שקלקלנו:

מגילה

דף ב.

גמרא אימא זמנים טובא. לכאורה קשה הא קיי"ל תפסת מרובה לא תפסת ונ"ל דכיון דזמנים משמע שנים וזמניהם משמע יותר משנים לכן משמע ליה זמנים טובא:

דף ב:

רש"י ד"ה ואוקי לה וכו' כר' יוסי ב"י כצ"ל:

שם גמרא ומשום דקשיא ליה וכו'. כתבו הרשב"א והריטב"א דר"ל דטפי הו"ל לומר דמתניתין ר' יהודה אליבא דר"ע ובריתא ר' יהודה אליבא דרבנן:

שם מדינה ומדינה לחלק בין מוקפין חומה מימות יהושע בן נון למוקפת חומה מימות אחשורוש. נ"ל דמ"ש מוקפת מימות אחשורוש הוא לאו דוקא אלא ר"ל שאינה מוקפת מימות יהושע ואין חילוק בין מוקפת מימות אחשורוש ובין אינה מוקפת כלל ולכאורה הי' אפשר לפרש לחלק במוקפין גופייהו בין מימות יהושע למימות אחשורוש ואח"כ עיר ועיר לחלק בין שושן שאינה מוקפת מימות יהושע לשאר עיירות שאין מוקפין מימות יהושע אלא דמפירש"י ד"ה ה"ג משמע שבא לחלק בין מוקפים לשאין מוקפים וגם לפי גירסא דידן לריב"ק לחלק בין שושן לשאר עיירות ושושן הוא מוקף לריב"ק משמע כן ומ"ש אח"כ כיון דאית ליה פרזי פרזי ר"ל ע"כ יש חילוק בין מוקפין מימות יהושע לשאין מוקפין:

שם תוס' ד"ה ועוד וכו'. עיין במהרש"א עד מעיקרא אלא מאלה וכו' כצ"ל. ונראה מדבריו דתיבת וקתני בתוספות הוא מיותר וצ"ל מסיק ליה דידע וכו' ור"ל דמסיק ליה דר' ירמי' מיירי בפתוחות משום דידע מתחלה מלתיה דר"ח ומ"ש התוס' אח"כ ולק"מ דר' ירמי'

מוקי לה בסתומות ר"ל דאפילו נוקי לדר' ירמי' בסתומות לק"מ ומ"ש מאלה המצות נמי פריך ר"ל דאי לא הוי פריך אלא מדרב חסדא הי' יכול לתרץ דר' ירמי' איירי בפתוחות אלא כיון דפריך גם מאלה המצות אשר לא הי' מתורץ בתירוץ זה ומשני שפיר תירוץ א' על שני הקושיות ומ"ש אפתוחות ואסתומות ר"ל שיסדו פתוחות באמצע תיבה וסתומות בסוף תיבה ממילא קאי ר' ירמי' אתרוייהו וזהו נמי כוונת מהרש"א שכ' דליכא לפלוגי בין סתומות לפתוחות ר"ל דלא יתורץ בזה הקושיא מאלה המצות ומ"ש כיון דמשני שפיר וכו' ר"ל כיון דע"כ הוכרח לומר אין מהוו הוו לתרץ הקו' מאלה המצות לא הוצרך לומר דר' ירמי' מיירי בפתוחות לתרץ מהא דרב חסדא דהא בתירוץ זה מתורץ שפיר אפילו אי ר' ירמי' מיירי בסתומות ועיין בס' הישר לר"ת שלפנינו סי' של"ב אין שם כמו שהביאו התוס' כאן בשמו וצ"ל שהי' להם להתוס' הג"ה שהגי' ר"ת בס' הישר שאינו בס' הישר שלפנינו:

דף ג.

ד"ה חיישינן וכו' דדוקא חוץ לעיר היכי דשכיחי מזיקין. נ"ל דתיבות חוץ לעיר מיותר ובמקומם הוגה היכי דשכיחי מזיקין ודו"ק:

שם ד"ה אמש וכו' וי"ל לפי וכו'. ר"ל לפי שהוצרכו הכהנים לשאת את הארון לא היה להם פנאי להקריב התמיד ונ"ל דמה שהוכיחם ע"ז היינו משום דמ"מ הי' להם להתחלק דקצת ישאו את הארון וקצתם יקריבו התמיד:

דף ג.

ד"ה מת מצוה עדיף הקשה וכו'. תמהני דיותר הו"ל להקשות דת"ת דחמירא מבטלין לכל מתים וכמ"ש בדבור שלפני זה ובעבודה קתני דאינו מיטמא אלא למת מצוה והנה הט"ז סי' תרפ"ז ס"ק ב' הביא בשם הר"ן דהא דעבודה נדחה מפני מגילה דוקא כשיכולין אח"כ להשלים העבודה והקשה עליו דהא מבטלין ת"ת מפני מגילה ות"ת נדחית לגמרי דהלימוד של עכשיו א"א בתשלומין שמה שילמוד אח"כ היא מצוה בפ"ע ואפ"ה נדתה מפני מגילה ע"ש וצ"ל לדעת הר"ן דס"ל דמסתמא לא מיירי במי שתורתו אומנתו ואינו מפסיק בשום פעם ואפשר דזה פטור ממגילה כמו שפטור מתפלה כדאיתא בא"ח סי' ק"ו אלא מיירי במי שקבע עתים לתורה ודוחה העת או מפסיק השיעור לקרא את המגילה ואח"כ לומד השיעור ומעתה אפשר לומר דהא שמבטלין ת"ת להוצאת המת היינו משום שילמוד אח"כ ואה"נ דעבודה מבטלין בכה"ג לכל מתים והא דקתני הכא דדוקא מת מצוה היינו להטמאות דשוב לא יוכל לעשות העבודה ותדחה לגמרי ולפ"ז צ"ל דקו' הר"ר אלחנן הוא משום דקיי"ל דהיכי דאפשר שתיעשה המצוה ע"י אחרים ת"ת

עדיף והיכי דא"א שתיעשה ע"י אחרים המצוה עדיף כדאיתא ביו"ד סי' רמ"ו סי"ח וכיון דמבטלין ת"ת להוצאת המת אע"פ שאפשר ע"י אחרים כיון שאינו מת מצוה ממילא במ"מ שא"א ע"י אחרים מבטלין ת"ת לגמרי אפילו מי שתורתו אומנתו שנתבטל ת"ת של עכשיו לגמרי וק"ו לעבודה כנלענ"ד ועמ"ש לקמן בשם הרשב"א:

שם רש"י ד"ה את ל"ת דכתיב וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דבשבת (דף פ"א ע"ב) פירש"י דכתיב והתעלמת וכו' וה"נ טלטול דרבנן וכו' ע"ש ומשמע דכוונתו דכיון דכתיב והתעלמת דדחי לאו דלא תוכל להתעלם אע"פ שא"א ללמוד משם משום דאיסורא מממונא לא ילפינן מ"מ סמכו ע"ז לדחות אד"ר וה"נ אפשר לפרש דבריו כאן ולכאורה היה אפשר לומר דכאן אפילו הוי דאורייתא שוא"ת הוא ושפיר יליף מולאחותו דומיא דהולך לשחוט פסחו. ונ"ל דלא ניחא ליה לרש"י לומר כן דהא קודם האיבעי' הביא ברייתא דולאחותו ואפ"ה איבעי' ליה דלמא מגילה עדיף משום פרסומי ניסא ומהיכי פשיט לה אח"כ לכן פירש"י מוהתעלמת דאע"פ שאינו בזיון גדול דוחה לפעמים ל"ת שבתורה וממילא בבזיון גדול דוחה גם פרסומי ניסא וכעין סברא זו כ' בתוס' רי"ח בברכות שם כ' הרשב"א וז"ל תמוה לי מקרא מגילה נמי הא דחי עבודה ותלמוד תורה וי"ל דלאו דוקא דחייא עכ"ל ונ"ל דכוונתו כדברי הר"ן שכתבתי לעיל דמיירי דוקא כשיעשה אח"כ העבודה וילמוד השיעור ועיין בריטב"א ואין להאריך:

שם גמרא בשלמא נראה וכו'. עיין בט"ז סי' תר"צ סק"ג:

שם תוס' ד"ה כרך שישב וכו' וי"ל דשאני טברי' וכו' נ"ל דר"ל דבמאי דבבתי ערי חומה בעינן חומה ממש בהא ודאי שאני מקרא מגילה דדי כשמגניא מאויבים אבל במה שלא מועיל בבתי ערי חומה בחומה ממש כגון בישב ואח"כ הוקף דלא מועיל כיון שהי' פעם א' בלא חומה לזה גמרינן גם למגילה בחומה המועיל בה ומ"ש ג"כ דין הוא ר"ל כמו בחומה גמורה ועיין בריטב"א ודו"ק:

דף ד.

ד"ה נשים וכו' דהכל חייבין בשמיעה וכו' נ"ל דר"ל דעבדים ונשים וקטנים שוים דאין חייבין אלא בשמיעה ולכן מוציאין זא"ז אבל אין מוציאות אנשים שחייבין בקריאה גמורה ומ"ש כאן במקרא מגילה וכן בערכין היינו דעכ"פ מועיל קריאה שלהם להוציא נשים ועבדים וקטנים דלא נימא דאין קריאתם כלום ועיין בראש"ש ומה שהוגה בגליון התוס' דומיא דהכל אינו מובן לי וצ"ל דקטנים הוא לאו דוקא דקטן אינו מוציא אשה ועיין סי' תרפ"ט ס"ב ובמ"א שם:

דף ד:
רש"י ד"ה ויעבירנו ד"א ואפילו לן בשדה וכו'. נ"ל דר"ל דלהכי לא אמר ויוציא מרה"י לרה"ר דנקט טעמא דשייך אפילו לא לן ברה"י ועיין רש"י ותוס' סוכה (דף מ"ג ע"א):
שם תוס' ד"ה ויעבירנו וכו' איך תוקעין וכו'. פי' ולא דמי לר"ה שחל בחול שתוקעין דרחמנא אמר תקעו בר"ה אבל מוצאי יה"כ דלא אשכחן חיוב קשה איך תוקעין:

דף ה.
רש"י ד"ה אכתי וכו' בנדרים. נ"ל דצ"ל בנדרם ור"ל אע"פ שאין להם זמן קבוע בתורה כמו חגיגה והקהל יש להם זמן קבוע בנדרם שנדרו להביא קרבנותיהם בזמן הזה:

דף ה:
תוס' ד"ה ובקש וכו' בגליון הסכימו לקובעו בעשירי וכו' כצ"ל נ"ל:

דף ו.
מגילה דף ו/ב
ד"ה מסתבר וכו' ויש מפרשים וכו'. עיין מה שהארכתי בזה בעזה"י בפתיחה כוללת סוף ח"ה:

דף ז.
ד"ה נאמרה לקרות וכו' ור"י נמי אמר וכו'. עיין במהרש"א עד יחיד נמי לא יצא ואין דבריו מובנים לי דהא משמע שהתוס' מביאים ראי' דהאמוראים אלו ס"ל דהלכה כמתניתין דקראה ע"פ לא יצא ולפי מ"ש מהרש"א דאיכא לפרושי דקראה בין הכתובים גרע מקראה בע"פ משמע דר"ל דבקראה בע"פ יצא וא"כ מה זה שסיים דיחיד לא יצא בע"פ הא השתא איירינן דאפילו בצבור יצא בע"פ ובדוחק יש לפרש דכוונתו דכיון דלפי האמת יחיד לא יצא בע"פ א"כ אי נימא דבין הכתובים גרע מע"פ אע"ג דלפ"ז נימא דע"פ גם בצבור יצא מ"מ בין הכתובים הי' לנו לומר שגם ביחיד לא יצא אכן הרשב"א והריטב"א הקשו באמת מר"י אמר שמואל ע"ש:

דף ז:
ד"ה כאן במכשירין וכו' וי"ל דודאי וכו'. עיין במהרש"א עד אבל באוכל נפש לית לן לפליגי וכו' וצריך עיון מ"ש באוכל נפש אי אפשר לעשותן מאתמול כגון שלא היה לו ממה לעשות בעיו"ט וכדומה מ"מ כיון דאלו היה לו ממה לעשות לא היה מתקלקל אסור לעשותו ביו"ט ובמכשירין מותר בזה אבל לא מצאתי שום דעה שיאמר כן דא"נ חמיר ממכשירין ולענ"ד נראה לפרש מ"ש התוספות דודאי א"נ המתקלקל ר"ל דדרכו להתקלקל דכל שאינו עדיף טפי כשעושה מעיו"ט מסתמא דרכו להתקלקל ולכן מותר

לעשותן ביו"ט וכוונתם דא"נ ומכשירין דין א' להם אלא דבא"נ לא שייך לחלק בין אפשר לא"א דכל שלא עדיף טפי כשנעשה מאתמול אפילו אפשר לעשותו מאתמול מותר לעשותו ביו"ט דדרכו להתקלקל מאתמול אבל במכשירין דאין דרכן להתקלקל שייך לומר בהם דבאפשר לעשותן מעיו"ט אסור לעשותן ביו"ט וזה כדברי הראבי"ה שמביא הרא"ם שם ע"ש:

דף ח.

ד"ה דריסת הרגל וכו' בפרק בתרא דביצה וכו'. עיין במהרש"א מ"ש בביאור דבריהם ולענ"ד עדיין אין דבריהם מובנים דהא פשיטא שלא הקשו דנימא באמת דההיא דהתם לא אתיא כר"א ומותר בשותפין דהא תקשה אמאי אסר ביהכ"נ ובית המרחץ כמ"ש בת"י שם וע"כ צ"ל דהתוס' מקשים דמ"מ ממתניתין דהשותפין שנדרו אין קושיא כיון דאתיא כר"א אפשר לומר דההיא דהתם לא אתיא כר"א וא"כ אכתי תקשה הא מההיא דהשותפין שנדרו אין קושיא דמנ"ל דשאר אינשי קפדי וההיא דהתם הוי כשאר אינשי דלמא גם שאר אינשי קפדי או גם התם הוי כשאר שותפין אכן לענ"ד אפשר לומר דבביצה לא מייתי מהא דשותפין שנדרו אלא דבמאי דאסור בשאר אנשים אסור גם בשותפין דרחיצה בבור [וכן ביהכ"נ ובית המרחץ] הוי הנאה גמורה אלא דהוי ס"ד דאפ"ה מותר בשותפין מייתי ממתניתין דאסור בשותפין ואע"ג דאתיא כר"א היינו משום דלרבנן גם בשאר אינשי מותר ומ"מ מדר"א נשמע לרבנן דבמאי דאסור לדידה דהיינו בהנאה גמורה גם בשותפין אסור ובתו' ב"ק (דף נ"א ע"ב) ד"ה זה וב"ב (דף נ"ז ע"ב) ד"ה רבינא לא הזכירו קושיא זו מביצה וצ"ע רב ליישב דברי התוספות אלו:

שם ע"ב):

רש"י ד"ה לטהור מתוך החלט וכו' כצ"ל:

שם):

תוס' ד"ה עד שיכתבנו וכו'. עיין מ"ש מהרש"א בגמרא ולכאורה קשה דטפי הי' להם להתוס' לציין מקרא שכתבו תרגום שהוא ברישא דברייתא ומיירי בגופן שלנו ושינה הלשון כדאמר בגמרא ונ"ל משום דרישא הי' אפשר לפרש בגופן שלהם אם לא משום סיפא דתני עד שיכתבנו אשורית דשמעינן מינה דבגופן שלהם אפילו מקרא שכתבו מקרא ג"כ אינו מטמא ע"כ מקרא שכתבו תרגום מיירי בגופן שלנו כדאמר בגמרא וא"כ אפשר לומר שפיר שהתוס' פירשו עד שיכתבנו אשורית על הכתב וקושייתם מרישא מקרא שכתבו תרגום ולכאורה ע"כ צריך לפרש כן דאם, עד שיכתבנו אשורית קאי גם על הלשון לחוד רישא למה לי ואפשר דסיפא הוי היפוך דרישא דתני מקרא שכתבו

תרגום דשינה הלשון וכתב עברי דשינה הכתב ועל שניהם סיים עד שיכתבנו אשורית ולא ישנה לא הלשון ולא הכתב וכמ"ש מהרש"א:

דף ט.

ד"ה בשלמא וכו' וקשה וכו'. עמ"ש בעזה"י בחידושי שבת (דף קט"ו ע"ב) ברש"י ד"ה תרגום:

שם ד"ה כאן וכו'. עיין במהרש"א עד אבל לר"י לית ליה לר"ג דהתירו וכו' כצ"ל:

דף ט:

ד"ה אין בין וכו' לכהן שיעבור וי"ל דאי נקט לאותו שיעבור וכו' כצ"ל נ"ל:

דף י.

רש"י ד"ה בית חוניו חוניו בנו וכו' כצ"ל:

שם גמרא והיא היתה נחלה כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ומר מאי דשמיע ליה קאמר ולא וכו'. צ"ל לצניעותא בעלמא ולא וכו' ותיבות וכי תימא וכו' מיותר או צריך לומר ומר מאי דשמיע ליה קאמר ולא לאפלוגי אתי. וכי תימא וכו' ולא משום צורך קדושה:

שם תוס' ד"ה ומאי טעמא וכו' לכך נראה להר"ח וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו דמתחלה אמר למלתיה שהי' סבר דתנאי פליגי אם יש אחר קדושת ירושלים היתר ואח"כ הדר ביה שסבר דלא פליגי אלא אי יכולין להקריב במקום המזבח:

שם ד"ה דכ"ע וכו' שהן ח"ל שהניחום עולי בבל וכו'. אינו מובן דמאי שייך בח"ל שהניחום מלקדש ונ"ל שהוא מיותר וצ"ל שהניחום לעניים ותו לא:

שם אמאי הי' צריך להוליך לירושלים וכו'. ר"ל אע"ג דדין רבעי נוהג דלא גרע מח"ל מ"מ כיון דקדושת ירושלים בטלה ממ"נ אם לא יפדו אותם אסור לאוכלם גם בירושלים וע"כ יפדה אותם וישליך דמי הפדיון לים א"צ להוליכן לירושלים:

שם ד"ה למה וכו' דקדושה ראשונה בטלה וכו' כצ"ל נ"ל ותיבת לא מיותר ור"ל דמכאן לא מוכח אלא דקדושה ראשונה בטלה ואכתי י"ל דקדושה שני' לא בטלה ובית חוניו אח"כ הי' ואכתי אסור להקריב בבית חוניו וכשרוצה להביא תנא דס"ל כר' יצחק דמותר להקריב בבית חוניו צריך להביא דס"ל שגם קדושה שני' בטלה:

שם לא בטלה ובית חוניו וכו' כצ"ל:

דף יא:

גמרא נשא אויל מרודך מלך בבל בשנת מלכותו את ראש וכו' כצ"ל נ"ל וכ"ה בפסוק ועיין הגהות הב"ח ברש"י:

שם וכתיב ביה בליליא וכו'. כ' מהרש"א בח"א דלא הוה צריך לאתויי האי קרא הכא ע"ש ולענ"ד הביא האי קרא ללמדנו דבלשצר נענש על שהשתמש בכלי בית המקדש ואפ"ה השתמש בהם אחשורוש שהיה סבר היו עדיין עתידין למפרק אלא שטעה בחשבון ולכן נענש אבל בימיו עברו ע' שנים ולא מיפרקי ודאי גברו עונות ותו לא מיפרקי וכתב עוד מהרש"א שלא הי' צריך רש"י לפרש דהטעות היה שהיה סבר מיום שנטלה בבל מלכות אלא שהי' יכול לפרש שכן הוא האמת שמנינן מיום שנטלה בבל מלכות אלא שהיינו לפקידה בעלמא והוא סבר לגאולה ממש כדלקמן ע"ש ולא הבינותי דהא בפירוש אמרינן בגמרא מי כתיב למלכות בבל לבבל כתיב לגלות בבל ונ"ל דלא ניחא להו לומר שטעו בין פקידה בעלמא לגאולה ממש דא"כ במאי טעה אחשורוש לומר דבשנת שלש למלכו נשלמו ע' שנה הא במקרא זה לא נאמר כלל זמן גאולה ממש ואי סמך אקרא דלמלאת לחרבות ירושלים א"כ לא נשלמו בשנת שלש למלכו אע"כ תרווייהו לא הבינו לדייק דהיינו לפקידה בעלמא וסברו דהיינו לגאולה ממש וקרא דלמלאת לחרבות ירושלים סברו כמ"ש מהרש"א אח"כ אלא דסבר אחשורוש שצריך למחשב מגלות בבל אבל לפי האמת ע"כ צ"ל דהיינו לפקידה בעלמא כדמסיק:

שם רש"י ד"ה איהו כמה מלך וכו' דמלכי האומות מתשרי מנינן וכו'. ר"ל ולכן הוי מניסן עד אדר שנה שני' דאי הוי מנינן מניסן הוי בשנה אחת:

שם ד"ה שנים מקוטעות וכו'. בהגהות הב"ח וכורש הפרסי שמנינן להם ה' שנים לא וכו' המלך שזה קדים וכו' כצ"ל ומ"ש המלך ר"ל שהיה בימי המן ומ"ש שתי' בספר דניאל נמחק לא ידעתי למה שהרי פסוק בשנת אחת לדריוש בן אחשורוש מזרע מדי הוא בס' דניאל ט' ופסוק בשנת שלש לכורש מלך פרס גם הוא בדניאל י' וא"צ למחוק לעיל אלא תיבות בשנת שלש למלכות כור וגו':

שם כורש מלך שלשה שנים מקוטעות. לא ידעתי אמאי צ"ל ששלשה שנים של כורש היו מקוטעות הא אלו היו שלימות אין כאן אלא שלשה ואחת של דריוש הרי ארבע וא"צ לומר שהיו מקוטעות אלא של נבוכדנצר ואויל מרודך ואפשר ס"ל דבשנת אחת לדריוש היינו שעבר שנה אחת והתחיל שנה שניה ולכן צ"ל דשנה שניה נחשב גם לכורש ועמ"ש לקמן (דף י"ב ע"א) מזה:

דף יב.

יוסף על מגילה דף יב/א

ד"ה עוד שנה אחת וכו' מיום שכיבש יהויקים וכו'. עיין במהרש"א חידושי אגדות שהגי' תרתי דבלשצר ובחידושי הלכות מיישב וצריך להוסיף דבאמת לפי מאי דקיימינן הכא

דשנים מקוטעות הוו אפשר לומר שנבלעה שנה אחת של אויל מרודך בשנות נבוכדנצר ושנה של בלשצר בשנות אויל מרודך ואין כאן אלא מ"ה של נבוכדנצר וכ"ב של אויל מרודך וב' של בלשצר הרי ס"ט ועמד דריוש והשלים שנה וא"צ לומר שמנה מכיבוש יהויקים אלא שרש"י כ' כאן לפי ברייתא דס"ע שמנה מכיבוש יהויקים ולא היו מקוטעות אלא שנות נבוכדנצר ואויל מרודך. וצ"ל דבלשצר ואחשורוש טעו גם בזה אע"פ שודאי ידעי דשנים מקוטעות הוו חשבו השנה לזה ולזה דאל"כ לא הי' לו לבלשצר לחשוב מ"ה לנבוכדנצר וכ"ג לאויל מרודך ואם נאמר דבאמת לא חשיב אלא כ"ב לאויל מרודך וחשיב תלתא דידי' אכתי במאי טעה אחשורוש הא לא הי' לו להוסיף אלא ארבע דדריוש וכורש ותרתי דידי' ואין כאן אלא ששה ואפילו חשיב תלתא דידי' אין כאן אלא ז' אע"כ הם חשבו השנים המקוטעות שנה לכל אחד ואחד. ובזה נתיישב מה שהקשיתי לעיל ע"ב ברש"י ד"ה שנים מקוטעות למה לו לומר דשלשה שנים דכורש היו מקוטעות דע"כ צ"ל כן דאל"כ במאי טעה אחשורוש אם חשיב שנה של בלשצר ולא שייך לומר שנשלם החשבון של ע' שנה עד שיעבור השנה כולה וע"כ שנשלם חשבונו של בלשצר בשנה השני' למלכו אין כאן אלא שנה א' לבלשצר וד' דדריוש וכורש ותרתי דידי' הרי ז' ואם חשיב תלתא דידי' ובהתחלת השנה חשוב שנשלם החשבון א"כ לא שייך לחשוב אחת של בלשצר שהרי גם בבלשצר נשלם חשבון שלו בשנה השלישית ואכתי אין כאן אלא ז' אע"כ דשנות דריוש וכורש ה' מקוטעות היו וחשיב להו ה' וא' דבלשצר ותרתי דידי' וצ"ל עוד דמ"ש רש"י כאן מ"ה דנבוכדנצר ר"ל ונשאר מכיבוש יהויקים מ"ד ודו"ק:

דף יב:

תוס' ד"ה זיל וכו' לכך פיר"ת וכו'. לא ידעתי מנ"ל לחלק בין עמון למואב הא בירמיה מ"ח נאמרה פורעניות למואב ובמ"ט נאמרה על עמון ופסוק שאנן מואב מנעוריו איתא שם ומשמע דר"ל עד אותו זמן ובפסוק שאחריו כתיב לכן הנה ימים באים ושלחתי לו צעים וכו' וצ"ל שקבלה הי' בידם שנבואת מואב לא נתקיימה עדיין בימי אחשורוש וא"כ קשה מאי מקשו התוס' הא שפיר נוכל לגרום עמון ומואב ובימי אחשורוש לא נתקיימה נבואתם ובימי ר"ג ור' יהושע נתקיימה ולא נעשה ע"י נבוכדנצר אלא ע"י אחר שהיה אחריו ונקרא ע"ש סנחרב כמ"ש התוס' בסוף דבריהם וצ"ל דס"ל להתוס' דמסתמא נתקיימה הנבואה בימי נבוכדנצר אלא דבמואב לא נזכר גלות אע"פ שסיים ושבתי שבות מואב היינו שקצת מהם ברחו אבל הנשארים נשארו במקומם אבל בעמון כתיב כי מלכם בגולה ילך כהניו ושריו יחדיו כנלע"ד לפרש דברי התוס' דכאן אכן ביבמות (דף ע"ו ע"ב) ובסוטה (דף ט' ע"א) כתבו בע"א ע"ש:

שם ד"ה ממוכן יש מדרש וכו'. נ"ב עיין פדר"א פמ"ט ועיינתי שם וכ' שם שהי' דניאל אבל מ"ש התוס' שהי' נשוי לשרות וכו' ליתא שם אלא שמגלגלין זכות ע"י זכאי ע"ש אכן בתרגום שני איתא כדברי התוס' ע"ש:

דף יג:

רש"י ד"ה מסרתן ללאה והוא צניעות וכו'. נ"ל דלא ניחא ליה לפרש על גוף הדבר שמסרה הסימנים ללאה דזה לא נקרא צניעות אלא עין יפה או לב טוב אבל צניעות נקרא מי שעושה דבריו בהצנע שלא יתפרסם לבני אדם ומה שלא נתפרסם שהיא מסרה הסימנים ללאה זה אין חידוש דהא הוכרחה לעשות כן שלא יוודע ליעקב אלא מה שנהגה במדת צניעות מעיקרא שלא יתפרסם שיעקב מסר לה סימנים אע"פ שלא ידעה שיהי' איזהו קפידא בדבר זה נקרא צניעות:

דף יד.

ד"ה נבואה וכו' ועל דניאל וכו'. אכן לקמן (דף ט"ו ע"א) חשב דניאל בהדי נביאים ע"ש ומ"ש בגליון ואפשר עידו החוזה וכו' היינו זהו שקרא אל עלי ומ"ש עוד בגליון כשמזכיר הנביא ושם אביו וכו' תמהני דא"כ נחשב יונה בן אמתי וירמיה בן חלקיהו ויחזקאל בן בוזי וכיוצא והוו טובא אלא צ"ל דכיון שלא נתפרסמה נבואתם הוו בכלל שלא הוצרכה לדורות ומה שחשב עודד וחנני וזכרי' ועודד אע"ג שאינו חסר אלא שנים צ"ל ג"כ דשנים מהם הם בכלל נבואה שלא הוצרכה לדורות והבוחר יבחר:

דף יד:

תוס' ד"ה מורד וכו' להיות יושב ושותק וכו'. ר"ל דאיתא בסנהדרין (דף י"ח ע"ב) הטעם דאין מושיבין מלך בסנהדרין משום דכתיב לא תענה על ריב על רב ור"ל דאחר שיאמר המלך יהא אסור לחלוק עליו וע"כ לא יאמר דעתו עד אחר שיאמרו כולם כדאמרינן שם (דף ל"ו ע"א) ויהי' יושב ושותק עד שיאמרו כולם:

שם

רש"י ד"ה כי המוכר וכו' בתוך י"א שנה וכו' כצ"ל:

דף טו.

ד"ה יו"ט ראשון וכו'. עיין מהרש"א בח"א בשם המדרש ותרגום דבלילה ההוא היה ליל א' דפסח ולא ידעתי היאך יפרש ויהי ביום השלישי דע"כ היה בי"ד בניסן ולמאי חשיב לה שלישי ואנכי לא מצאתי במדרש שהיה בליל א' של פסח אלא בתרגום איתא ביה בלילא אתקטלו כל בוכרי דמצראי אבל איתא שם עוד בי' בלילא ההוא אתגליין נבואן לנביאן וחלמין לחלמי חזויא ופשיטא שבכל השנה נתגלים נביאות וחלומות וצריך

לפרש דמ"מ יניקת הנבואה הוא מליל פסח אכן בפיוט ויהי בחצי הלילה חשב הפחדת ארמי באמש לילה וישראל ישר לאל ויוכל לו לילה וא"א שיהיו שניהם בלילה א' שהרי אחר ששב לבן למקומו הלך יעקב לדרכו ויפגעו בו המלאכים ששלח לעשו ואח"כ ויותר יעקב לבדו ולבן אמר ליעקב ואלקי אביכם אמש אמר אלי הרי דשל לבן הי' קודם גם א"א לומר דשל יעקב הי' בשנה השנית דהא לא נשתהה בהליכת הדרך כמ"ש רש"י פ' וישב בפסוק ויתאבל על בנו ימים רבים גם איתא שם שנאה נטר אנגי וכתב ספרים בלילה עוררת נצחך עליו בנדד שנת לילה וע"כ ספרים שכתב המן הי' בי"ג כמבואר בפסוק וכן הרבה שחשב שם בפיוט צריך עיון מנ"ל לומר שהי' בליל פסח וע"כ לא חשב אלא מה שנעשה בלילה ואפילו לא הי' בליל פסח וכ"כ בפירוש הפיוטים ורוב מהם היו בחצי ליל זה משמע ולא כולם וא"כ נוכל לומר דמ"ש בתרגום ביה בליליא אתקטלו כל בוכרי דמצראי הוא לאו דוקא אלא דבלילה ההוא נדדה הי' ליל ב':

דף טו:

גמרא א"ל הקב"ה וכו' א"ל וכו'. לפי גירסא זו משמע דא"ל גם אלה וכו' מדת הדין אמרה כן להקב"ה גם אלה רשעי ישראל ולא קאי על הראשונים דמיירי מא"ה ולפ"ז נ"ל להגי' ברש"י גם אלה גם אלו רשעים וידונו בגיהנם אכן בסנהדרין (דף קי"א ע"ב) האי א"ל הקב"ה וכו' ליתא וא"כ א"ל גם אלה הקב"ה אומר כן למדת הדין ולפ"ז א"ש לשון רש"י כאשר הוא לפנינו ואפשר שגירסת רש"י כאן הי' כמו בסנהדרין:

שם רש"י ד"ה אל תקרי וכו' ומשיני רשעים וכו'. ר"ל דמתניתא דתנא על ששים מביא ראיה מכאן ובזה א"ש שמביא וכן אתה מוצא וכו' קודם רבה בר עופרן דאם אינו מביא אלא שמצינו שנמתח הי' לו להביא זה אחר כל המ"ד: (שם) ד"ה מבית אביה למדה שמעה וכו'. ר"ל שהרי היתה מבנימן ולא הי' שלמה בית אביה אלא מהתינוקות אשר בבית אבי' אכן למ"ד לעיל (דף י"ב ע"ב) אמו מיהודה אפשר לומר שגם אסתר אמה מיהודה מזרע שלמה ומבית אביה היינו אבי אמה:

דף טז:

לבינה הוא חלק שהוא כפליים וכו'. נ"ל דר"ל דהחלק שתחת כתב שלמעלה ממנו הוא כפליים מן הכתב אשר תחתיו שהרי שני קצות הכתב שלמעלה הוא על הכתב שלמטה ואמצע כתב שלמעלה הוא כולו על החלק שלמטה אבל אין החלק כפליים מכתב אשר אצלו באמצע השורה אלא דלגבי כתב שלמעלה ממנו הוא נחלק לשני אריחים דו"ק ותשכח:

שם ד"ה מעיקרא וכו' כ"ד שנה וכו'. עיין בהג"ה בגליון ומ"ש בספר עזרא הוא בנחמי' ז' ונקרא ג"כ ס' עזרא ומ"ש ז' שנים של דריוש האחרון אע"פ שהפרשיות שלמעלה מזה הי' בשנת כ' לדריוש משמע לי' דאלה בני המדינה וכו' נמנה תיכף אחר בנין הבית כשעלה עזרא בשנת שבע לדריוש כדכתיב בעזרא ז' וחשיב ד' שנים דכורש וי"ד דאחשורוש כדלעיל (דף י"א ע"ב) ושש דדריוש הרי כ"ד ואפשר דצ"ל ו' שנים של דריוש האחרון או אפשר דלא חשיב שנה ראשונה של כורש שבו עלו מן הגולה וא"ש ז' של דריוש האחרון. וברש"י בפנים צ"ל כשעלה זרובבל וכו' ותיבת עם נמחק נ"ל:

דף יז.

ד"ה וארבע עשרה שנה וכו' למצרים שבעה דשבעה ותרין דכפנא דכתיב וכו'. נ"ל שהכל דבור א':

דף יז:

גמרא לימא קסבר ר' וכו'. עיין בפ"י ברכות (דף י"ג ע"א):

שם רש"י ד"ה וכיון שנתקבצו וכו' גליות השיבה וכו' כצ"ל:

דף יח.

גמרא והא קתני יונית ליונים וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד משמע דההוא דגיפטית לגיפטים הוא סיפא דההוא דקראה גיפטית ומ"מ לא רצה להקשות מרישא דמשמע לכאורה דאפילו יונית ליונים לא יצא והאמת אינו כן ולמדנו פירוש הרישא מסיפא דרישא דוקא יונית למדים ולכו ניחא ליה טפי להקשות מסיפא גופא וממשנתינו לא רצה להקשות דאפשר לומר דיונית כאשורית לכן מקשה מברייתא דמיירי ביונית:

דף יט:

תוס' ד"ה ור' יהודה וכו' סומא פטור מלומר האגדה. ר"ל אפילו בזמן הבית:

שם ד"ה אלא הא וכו' אבל ברהמ"ז וכו'. ק"ל מגילה נמי ממ"נ אי ס"ל דברהמ"ז ג"כ צריך להשמיע לאזניו תקשה מנא לן ואם ס"ל דברהמ"ז א"צ להשמיע לאזניו מנ"ל דתקנו מגילה כמו ק"ש דלמא תקנוהו כמו ברהמ"ז וצ"ל דפסיקא להו דכיון דקריאת מגילה וק"ש תרוייהו קריאה נינהו צריך לתקן קריאת המגילה כמו ק"ש ולא כמו ברהמ"ז:

דף כ.

גמרא אין מביאין ראיה מן הקטן. ר"ל כשמעיד מה שראה כשהיה קטן ועיין בריטב"א:

שם תוס' ד"ה ולא טובלין וכו' קשיא וכו'. לכאורה היו יכולין לתרץ דההוא דמסכת פרה מיירי בלילה שאחר יום ז' ונ"פ הרמב"ם שם וצ"ל דמשמע להו דזהו פשוט ולא צריך להזכירו:

שם ד"ה דכתיב וכו' והקשה הר"א וכו'. לכאורה אפשר לתרץ דה"א כיון דע"כ החיוב שיהא הבן נימול אם אין לו אב חייבת אמו ול"ד לשאר מ"ע שהזמ"ג דכשאינה חייבת אין חיוב כלל שיעשה דבר זה ודו"ק וצ"ע:

דף כ:

ד"ה והא קיי"ל וכו' אמאי פליגי וכו'. ר"ל הא לא משכחת ביה"ש כלל דעד צאת הכוכבים יום ואח"כ הוי לילה ועיין תוס' שבת (דף ל"ה ע"א) ד"ה תרי תלתי מיל ובמהרש"א ומהר"ם שם:

שם רש"י ד"ה כי ביום וכו' אלמא כפרתו ביום. נ"ל דר"ל אבל אין ראיה מפסוק זה דכל היום כשר ועיין בחידושי הרשב"א ודו"ק:

שם תוס' ד"ה כל הלילה וכו' לפי שאין אלא הזכרה וכו'. משמע דר"ל דספירה בזה"ז דרבנן זכר למקדש כאמימר מנחות (דף ס"ו ע"א) וק"ל דא"כ לא היו צריכין לומר אבל לשופר ולולב יש עשייה אלא אבל שופר ולולב דאורייתא ואפילו נפרש לולב בחוה"מ אבל שופר א"א לפרש כן ויו"ט שני פשיטא דהוי כראשון וצ"ל דטעם זה עיקר משום לולב:

דף כא.

גמרא שלא ישב ע"ג מטה וכו'. עיין ברע"ב פ"א דאבות מ"ד וביו"ד סי' רמ"ו ס"ט ודו"ק:

דף כא:

מגילה דף כא/ב

תוס' ד"ה תנא וכו' שמתחילין מויעל וכו' עיין במהרש"א ולשון שהוא תחלת הפרשה דחוק לפירושו וגם לא נזכר שם אלא מוימת שם משה לכן נ"ל דצ"ל בתו' ומה שמתחילין ור"ל מה שאין מפסיקין בין שמנה פסוקים אלו ניחא להו בטעם דאיתא בגמרא שם למר כיון שכתבן יהושע ולמר לפי שנשתנו ליכתב בדמע אלא שהקשו אמה שנוהגין שמתחיל האחרון מויעל משה ולא מוימת שם משה לזה תירצו לפי שהוא תחלת הפרשה וניחא להו שיתחיל מתחלת הפרשה אע"פ שאין חיוב להתחיל אלא מוימת שם משה מתחיל מויעל משה ומ"ש לעיל שלא יקרא ש"צ עמו בפ' ויעל משה אפשר לפרש מוימת שם משה שהוא בפ' ויעל משה או אפשר דהתם מיירי כשהמסיים התורה התחיל מויעל משה אע"פ שאין זה חיוב לפי' ה"ר משלם מ"מ כתבו אם התחיל מראש הפרשה ולא הי' נכון שבתחלת הקריאה יקרא הש"צ עמו ואח"כ יפסוק הש"צ מלקרות עמו לא יקרא עמו מראש הפרשה אבל כאן לענין שיחלקו לשני קוראין הוצרכו לפרש כנ"ל:

שם ד"ה ובמגילה וכו' מימי התנאים נעשה. נ"ב מסוגיא דשבת (דף קט"ו) ק' לרש"י ולענ"ד דעת רש"י דתרגום הזה לא נעשה ע"י תנא מתנאים ופשיטא דאין קורין אותו בצבור כלל:

שם גמרא ר' לוי אמר כנגד עשרה הילולין וכו'. נ"ב דל"ג ליה דאמרינן בר"ה (דף ל"ב ע"א) הילולים טובא הוו ור"ל אע"ג דמתרץ הנך דכתיב בהו הללוהו בתקע שופר זה לא שייך אלא התם גבי שופר ולא כאן גבי קריאת ס"ת ולענ"ד אפשר לתרץ שגם נתינת התורה הי' בקול שופר:

דף כב.

תוס' ד"ה ואם איתא וכו' אית ליה שפיר נמי דולג וכו'. לכאורה אינו מובן דא"כ מאי תירצו ע"ז אבל היכי דאפשר שלא לפסוק פשיטא שאין להפסיק אכתי ידלג וכ' המחצה"ש סי' קל"ח ס"ק א' דקושייתם הוא שידלג חצי פסוק למפרע ע"ש ולענ"ד הוא דחוק דא"כ מאי הועילו בתירוצם אכתי תקשה שידלג פסוק שלם ולכן נלענ"ד דבאמת קו' התוספות דידלג פסוק שלם ולפי תירוצם קושית הגמרא גם מרישא דברייתא דפרשה של חמשה פסוקים אמאי אין קורין בשנים נדלוג אבל נפסוק לא קשה לו דפשיטא דאין להפסיק כיון דאפשר וס"ל להתוס' שגם מרישא דברייתא ל"ק למ"ד פוסק וכ"כ הרשב"א והריטב"א דמרישא פריך אלא שהם ס"ל שגם למ"ד פוסק פריך נפסוק ע"ש. ומ"ש שלא יטעו הנכנסין ר"ל שיסברו דמותר לשייר פחות מג' פסוקים כ"כ המחצה"ש שם ע"ש:

עיין מהרש"א בגמרא רב אמר וכו' עד שהרואה אותו שמתחיל בפסוק וכו' כצ"ל:

דף כב:

תוס' ד"ה ואב"א וכו' ההוא דפרק אין עומדין וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דר"ל וס"ל להתוס' דמשום איסור השתחויה על הרצפה מדרבנן נגעו בה ולא כמ"ש רש"י לפי שאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו וכמ"ש הרא"ש אכן לענ"ד אפשר לומר דהתוס' ס"ל כרש"י אלא כמו שמועיל דמצלי אצלויי לאיסור דאין אדם חשוב רשאי ליפול על פניו ה"נ מועיל לאיסור השתחויה על הרצפה:

דף כג.

גמרא לימא ר"ע דאית ליה גברא יתירא ר"ל ביוה"כ נהי דא"צ למהר לצאת דליכא משום עונג שבת ולא משום שמחת יו"ט כמו שפירש"י גבי שבת ויו"ט מ"מ א"צ לכוון לאחר ולשון מאחרין לצאת משמע שמתכוונים או מוכרחים לאחר:

שם תוס' ד"ה אמר יעקב וכו' לא היה מזכירו וכו' נ"ל דר"ל לא היה מזכירו לשבח ששאל דברי תורה אבל בתוס' ע"ז (דף י"ז) שאמר דברי מינות ניחא להו שמזכירו לגנאי כמ"ש

רש"י פ' פנחס בפסוק ושם איש ישראל: (שם) ד"ה חד אמר וכו' ולכך אנו נוהגין וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד דוקא להוסיף על מנין הקרואים לא ניחא להו לפרש ומפטיר אחד חוץ מהשלשה כמ"ש התוס' ד"ה ולרב אשי אבל אי נימא דאין מפטיר עולה למנין ניחא לפרש ומפטיר א' חוץ מהשלשה כמו שניחא לומר שמחמיר להפטיר ממילא משמע שיקרא נמי בתורה משום כבוד תורה ואינו מן המנין:

שם יחזור ויקרא הז'. וגי' הב"ח יחזור ויקרא מה שקרא השביעי ואינו מובן לי שהרי כתבו בדבור שאח"ז דלכתחלה מנהגנו שהמפטיר חוזר וקורא מה שקראו הראשונים לכן נ"ל כגי' שלנו ור"ל שטעה וגמר כל הסדר עם ששה קרואים יחזור ויקרא הז' מה שקרא הששי:

שם וכן אם הוא יו"ט וכו'. נ"ל דר"ל שקרא גם למפטיר ואפשר שאמר גם ההפטורה דאל"כ כבר כתבו דמנהגנו לכתחלה לקרות כל המנין בלא מפטיר וממילא המפטיר אח"כ קורא בחובת היום:

דף כג:

רש"י ד"ה אין אבלים מן המנין שהרי וכו' אינו מובן דמאי טעם הוא זה ונלענ"ד שהוא ענין בפ"ע וקאי לפרש מה הוא ברכת אבלים ומה הוא תנחומי אבלים ומפרש דאיכא תרתי וברכת המנחמין נקרא תנחומי אבלים וברכת האבלים נקרא ברכת אבלים ועיין ברע"ב ד"ה ברכת אבלים וד"ה תנחומי אבלים ובתוס' יו"ט ד"ה ואין אומרין וטעמא דאין אבלים מן המנין לא מצאתי מבואר ואפשר שהוא משום שאי נם בשורה ואין שורה פחותה מעשרה וצ"ע:

שם תוס' ד"ה שמין וכו' משמע דע"ע וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד ס"ל להתוספות דהכא דאע"ג דודאי משמע דשמין אותו כעבד הנמכר לצמיתות ולא כע"ע שאינו נמכר אלא לשש מ"מ כיון דע"כ ישראל הוא דינו כע"ע לזה דלא אתקש לקרקע אע"פ שאין כן סברת התוס' בקידושין:

דף כד.

ד"ה ואינו עובר וכו' והא דקתני וכו' עיין במהרש"א עד ואינו מדוקדק ו' ולא ידעתי מאי קשיא לי' דלשון עובר לפני התיבה סתמא משמע אפילו באקראי אבל לשון לעשות ש"צ משמע להתמנות מפי הצבור לש"צ והיינו בקביעות:

שם רש"י ד"ה דקא עביד בחנם וכו' שכר דהכא וכו' עד אי כא הנדפס בע"ב הכל ד"א:

דף כה.

במשנה ברכת כהנים מעשה דוד ואמנון נקראין ולא מיתרגמין וגי' הב"ח לא נקראין ובתוספות יו"ט ד"ה ברכת כהנים האריך בזה והנה בב"כ משמע ודאי דנקרא כמ"ש התוס' יו"ט והמהרש"א בח"א ע"ב ד"ה מעשה דוד ואמנון דא"א בלא קריאת התורה וכ"ה הגי' ברי"ף ורא"ש וכ"פ הרמב"ם פי"ב מה' תפלה הי"ב וכ"נ מדבריו בפירושו אכן במעשה דוד ואמנון יש גירסות שונות דהרמב"ם בפירושו נראה דגריס לא נקראין ובחיבורו שם כ' דנקרא והתוס' יו"ט כ' דהרמב"ם בחיבורו כ' דאינו נקרא ולפנינו איתא שם דנקרא וכ"נ מדברי הכ"מ שם שהי' גורס כן וברי"ף הגירסא במשנה דנקרא ובברייתא דאינו נקרא וברא"ש הגירסא גם במשנה דאינו נקרא ועיין בק"נ אות פ"ח והנה לפנינו ברש"י במתניתין לא מפרש כלום ע"ז ובברייתא כ' ויש לא נקרין וכו' מעשה דוד ואמנון לא נקרין בהפטורה וכ"כ התוספות יו"ט בשם רש"י אכן הכ"מ כ' בשם רש"י במשנה מעשה דוד ואמנון נקרין בהפטורה משמע שכן היה גירסתו ברש"י והנה בגמרא לקמן ע"ב איתא ואלו נקראין ולא מיתרגמין רעבד"ן סימן משמע דר"ל ראובן עגל השני ברכת כהנים דוד ואמנון ולפ"ז לא מפרש כלל לא נקרין ואפשר לפ"ז דלא הוי גרסי כלל יש לא נקרין וכו' ומעשה דוד ואמנון נקרין ולפי גירסתינו בברייתא ויש לא נקרין והיינו מעשה דוד ואמנון צריך למחוק ד"ן מן הסימן וגירסתינו בגמרא היא כבי תרי ודו"ק:

שם

ע"ב):

תוס' ד"ה מעשה וכו' וקשה וכו'. לא ידעתי מאי קשה להו דלפי הירושלמי ודאי משמע דהטעם משום גנאי של יחיד בצבור אבל גמרא דילן דאמר עד וירא משה ומייתי ע"ז תניא רשב"א אומר וכו' משמע כפירש"י וצ"ל דס"ל להתוס' דלא פליגי ש"ס דילן וירושלמי בטעם הדבר אלא דש"ס דילן ס"ל דבפסוק וירא משה ליכא כ"כ גנאי לאהרן והא דמייתי תניא רשב"א אומר הוא ענין בפ"ע ומ"מ דעת רש"י נ"ל כמ"ש:

שם רש"י ד"ה אלא כבודו וכו' אבל אין לפרש כן וכו' ר"ל דלפירוש ראשון שפיר שגלה כולו עם כובד משאו של רעי וכובד עגבותיו וקראו ע"ש רעי שלו ועגבותיו לגנאי משא"כ לפירוש שני שהוא לשון שמחה על שהיקל מכובד רעי שבו ועגבותיו קשה הא לא היקל כלל שכולו גלה כאחד:

דף כו.

רש"י ד"ה זו דברי וכו' אמרה. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד הואיל וכו': (שם) ד"ה ומה הי' וכו' אבל צפונו של מזבח ודרומו וכו' עיין בזבחים (דף נ"ג ע"ב) ברש"י ד"ה דאמר רב

שמואל ובד"ה רצועה שגם צד דרומו של מזבח הי' שייך ליהודה חוץ אמה אחת סמוך לקרן דרומית מערבית וכן צד מזרח לא הי' כולו ליהודה אלא עד אמה אחת סמוך לקרן מזרחית צפונית וא"כ צריך ביאור מ"ש רש"י כאן דדרומו של מזבח היה לבנימן ומשמע דמזרחו הי' של יהודה דמ"ש דרומו ממזרחו הא תרווייהו היו של יהודה חוץ מאמה אחת ונ"ל שהוא ע"פ מ"ש רש"י שם דמזרחו הי' בחלקו של יהודה ושאר כל המזבח היה בחלקו של בנימן אלא שרצועה יצאה מחלקו של יהודה לדרומו של מזבח כפי רוחב היסוד לכן היה מקום יסוד צד דרום עד אמה סמוך לקרן מערבי של יהודה ע"ש ולפ"ז אפשר לומר דמ"ש רש"י כאן שגם דרומו של מזבח היה של בנימן היינו דלכן הוצרך לומר דרצועה היתה יוצאת דאל"כ הי' דרומו של מזבח של בנימן אבל מזרחו בלא רצועה יוצאת היה של יהודה כנ"ל:

שם גמרא לפיכך זכה וכו'. נ"ב דצ"ל שנאמר ובין כתפיו שכן וקאי על ונעשה אושפיזכן לשכינה אח"ז איתא ביומא ובזבחים שנאמר ובין כתפיו שכן:

שם תוס' ד"ה כיון וכו' נראה לפרש וכו'. ולפ"ז צ"ל דהא דאמרינן בי כנישתא זוטי הוה ואינהו עבדוהו ר"ל לצורך עצמן ולא לדעת שיכנסו שם רבים:

שם ד"ה ואמאי וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד וליכא לאקשויי וכו' ולענ"ד נראה דס"ל להתוס' דא"א לומר דס"ל לסוגיא דהכא דר"י היינו רבנן דר"מ ומפלגי בין כרכים לכפרים דא"כ אדמקשה אר"ש ב"נ אר"י תקשה ליה דר"י אדרבנן דהתם וע"כ מפליג בין כרכים לכפרים וע"כ צ"ל אלא מקום מקודש בלבד אע"כ המקשה דהכא סבר דר"ש ב"נ לא אתי כתנאי ולכ"ע אמר לשמעתיה וס"ל דר"י לא היינו רבנן דר"מ או לא ידע כלל ברייתא דרבנן דהתם לכן מקשה דר"י לא ס"ל כוותיה לכן שפיר כתבו התוס' דאלו הוי ידע מסקנא דהתם דר"י היינו רבנן דר"מ ואפילו של כפרים לא מטמאו בנגעים ע"כ בלא"ה היה מגי' בדברי ר"י מקום מקודש ולא היה מקום להקשות אר"ש ב"נ ואה"נ אלו הי' ידע דר"י היינו רבנן דהתם אפילו הוי ס"ל דיש חילוק בין כפרים לכרכים ע"כ בלאו ר"ש ב"נ הי' צריך להגי' מקום מקודש ולא הי' מקשה אדר"ש ב"נ אלא דקושטא קאמרו דאפילו של כפרים לדידהו לא מטמאו בנגעים או י"ל בדרך אחר דהתוס' הקשו דכיון דלא מפליג התם גם לרבנן בין כרכים לכפרים א"כ לא מסתבר לומר דר"ש ב"נ מחלק ביניהם לענין נגעים וכיון דס"ל דהיכי דלא מזדבן ודאי אינו מטמא בנגעים א"כ של כרכים ודאי לא מטמאו גם של כפרים אע"ג דמזדבני אינו מטמא והיה לו להקשות מדר"י דע"כ ס"ל דאפילו של כרכים מטמא וע"כ מזדבן וקשה אדר"ש ב"נ בין אכפרים בין אכרכים ואהא תירצו דהמקשן דהכא לא הי' סובר כן לרבנן דהתם והיה סובר דמחלקו בין כרכים

לכפרים ורשב"נ ג"כ מחלק ומקשה ליה מדר"י ומ"ש התוס' לרבנן דר"מ דהיינו ר"י האמת כתבו אבל המקשה ודאי לא הי' סובר כן אלא דאלו לא אמר ר"י גם בשל כרכים גם המקשן היה מסתבר ליה דר"י היינו רבנן דהתם ואח"כ כתבו התוס' דאפילו השתא דלא ידע המקשה כל זה אלו הוי ידע סברת ר"מ דאע"ג דלא מיזדבנו מיטמאו בנגעים לא הוי מקשה אדר"ש ב"נ כנ"ל פירוש דברי התוס' דהכא אבל בסוגיא דהתם דמקשה הברייתות אהדדי שפיר כתבו התוס' דלא מסתבר לי' לומר דר"י כר"מ דמסתמא אתיא כרבנן דר"מ דהוא בר פלוגתיה כנ"ל:

דף כו:

ד"ה אוגורה וכו' הוי דיחיד וכו'. נ"ל דצ"ל ליחיד וכוונתם דר"מ לטעמי' דס"ל דאסור למכור של רבים ליחיד וכיון דלרבים מוכר מותר למכור על תנאי וה"ה אוגורה ומשכונה מותר בזה וגם רבנן לא פליגו עלי' במוכר על תנאי או אוגר או ממשכן לרבים בל כאן מיירי ליחיד ולרבנן דמותר למכור ליחיד היינו דוקא ממכר עולם אבל על תנאי או אוגורה או משכונה אסור ולא הוי סברות הפוכות כי במוכר לרבים על תנאי עדיף דלא הוי זלזול ובמוכר ליחיד ממכר עולם עדיף דפקעי קדושתם. ועיין במהרש"א עד ולר"מ הוי איפכא כצ"ל:

עם :

ד"ה מריש וכו' וקשה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוספות דלכאורה היה אפשר לומר דהוי תשמיש דתשמיש מטעם שאין מעמידין בתוכם ס"ת ערום בלא מטפחת והוי תרוייהו הארון והפריסא תשמיש דתשמיש לכן כתבו שהרי ע"כ פשיטא ליה דהארון הוי תשמיש וע"כ ס"ל דדרך כמה פעמים שנגבה המטפחת והוי הארון תשמיש להס"ת גופיה וא"כ אמאי מספקא ליה בפריסא דכיון שהפריסא בתוך הארון הי' לו להיות קדושתו חמירה מהארון ויהי' פשיטא ליה דהוי תשמיש כמו הארון:

דף כז.

רש"י ד"ה אבל לא נו"כ וכו' במטפחת ס"ת כצ"ל. ור"ל לא נו"כ במטפחת חומשין ולא חומשים במטפחת ס"ת:

דף כז:

ד"ה אלא על התנאי וכו' כלומר אינו בעינינו [או בעיניהם] לכלום כצ"ל וכ"ה ברע"ב:

דף כח:
תוס' ד"ה בתי כנסיות וכו' דהא חזינן בברייתא דלעיל וכו'. לא ידעתי ראייתם מברייתא דאפשר מיירי בא"י ואפשר משום דהא דרבינא ורב אדא בר מתנא דלקמן אתמר אברייתא נקטו הברייתא והאמוראים היו בבבל והרא"ש לא הביא מברייתא:

שם רש"י ד"ה שהחמירו וכו' ובשביעי ראתה וכו'. נקט בשביעי שאז גורם ראיי' זו ז' ימים נקיים דאי ראתה בג' לספירתה בלא"ה היתה צריכה עוד ד' ימים ואין ראיי' זו גורם אלא ג' ימים וכן עד יום ו':

דף כט.
תוס' ד"ה לכל וכו' וכן בכל הני שאין קורין אלא שלשה וכו'. ר"ל בזה הוצרך להשמיענו דאפ"ה מפסיקין בשבילם אבל בשאר מועדות וביוה"כ שחרית לא הוצרך להשמיענו:

דף כט:
רש"י ד"ה חל להיות ר"ח אדר וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו דמ"ש רש"י חל להיות ר"ח אדר אע"פ שאין הלשון מכוון לכאורה דהא לאו דוקא ר"ח אדר דהרבה פעמים חל ר"ח אדר באמצע השבוע והול"ל פ' שקלים אפשר לומר דקאי אמתניתין אבל מ"ש הסמוכה פ' שקלים א"א ליישב כן והול"ל לכי תשא ולפי סוגיין בלא מתניתין הול"ל חל להיות פ' שקלים בפ' הסמוכה לכי תשא: (שם) תוס' ד"ה חדא וכו' וא"כ מ"ד מכללא וכו'. נ"ל דכוונתם דלא דמי לכ"מ דאמרינן בגמרא חדא מכלל חברתה אתמר דשניהם שוים ואמרינן דבעל המימרא לא אמר אלא חדא מינייהו ותלמידיו ששמעו ממנו למדו ממנו גם השני וחד אמר בשמו דבר זה ולא דבר השני וחד אמר דבר השני ולא ד"ז אבל כאן דע"כ הוצרך לומר ר"ח אדר דהא לא נלמד מר"ח טבת קשה על אותו מ"ד שאמר ר"ח טבת אמאי הוצרך לאמרו ותירצו דאותו מ"ד הי' באתריה דרב ובאמת לא היה שייך כלל לומר ד"ז בר"ח אדר ולכן אמר בר"ח טבת: (שם) רש"י ד"ה אין משגיחין לעשות עיקר. לכאורה קשה לפי הטעם שאמר ר' אבין מי גרם לרביעי שיבא ר"ח משמע דס"ל דהא מעליותא דר"ח הוא וצ"ל דס"ל להגמרא דמ"מ זה מקרי חנוכה עיקר כיון דהנך תלתא דשייכי בין בר"ח בין בחנוכה דחינן ר"ח וקרינן בחנוכה ולא קרינן בר"ח אלא חד גברא דלא שייך בחנוכה:

שם גמרא בשלמא למ"ד כי תשא היינו דמתרמי בההוא זמנא. לכאורה אינו מובן דהיאך מתרמי להו כיון דלא מתרמי לנו דמסתמא גם הם חלקו הפרשיות כמו שאנו מחלקים ואפשר דבשנה פשוטה שצריך לחבר ב' סדרות היו מחברין תרומה תצוה או שני סדרות שקודם להם עד שהי' יכול לחול פ' שקלים בפ' תצוה:

דף ל.

גמרא חל להיות בתוך השבת מקדימין לשבת שעברה. נ"ל שהוא ציון על המשנה:

שם דא"כ בצרי להו יומא שלחנות. לכאורה היינו כרשב"ג (דף כ"ט ע"ב) דלרבנן לאו משום שלחנות הוא אלא משום דשואלין ודורשין שלשים יום קודם ר"ח ניסן וצ"ל כמ"ש הריטב"א שם דלמסקנא דמשום שלחנות גם לרבנן אמרינן כן ע"ש וברשב"א כאן:

דף לא.

רש"י ד"ה ושאר וכו' בהגהות הב"ח וביום השני קורין משכו וביום הא' שור אינו מובן לי דע"כ סימן מאפ"ו אימי חוה"מ לחוד קאי חוץ משני ימים של יו"ט דאל"כ ליכא אלא ה' ימים עד יו"ט האחרון ואנן ו' ימים אית לן וגירסא שלפנינו ברש"י נכון דיו"ט שני כראשון ג"כ שור או כשב וביום ראשון של חו"ה משכו גם מ"ש ותיבת טוב נמחק אינו מובן כלל ונ"ל שמקומו באיזהו מקום אחר ובטעות הועתק כאן:

דף לא:

תוס' ד"ה ר"ח וכו'. במהרש"א בא"ד ורב דאמר וכו' כצ"ל:

שם גמרא תניא ר"ש בן אלעזר אומר וכו'. לכאורה אינו מובן מה ענינו לכאן ונ"ל דר"ל כמו כן יש לנו לשמוע לקללות שנאמרו מפי משה רבינו ולהזהר שיבאו על שונאי ישראל כי את אשר יאהב יוכיח:

מועד קטן

דף ב.

רש"י ד"ה משקין וכו' כמו שאנו מוצאין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שחרבה וכו' שרגילה לשתות ממנו וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה עיף ויגע וכו' כדכתיב וכו'. נ"ב פסוק זה לא נמצא בתנ"ך וכ"כ התוס' יו"ט אבל באמת פסוק זה נמצא בירמי' ל"א פסוק כ"ד ולפני התוס' יו"ט הי' גי' אחרת בתוס':

דף ב:

רש"י ד"ה א"כ מתניתין וכו' ממעיין שיצא בתחלה. כ' מהרש"א אין זה מדוקדק וכו' כפירש"י לעיל ע"ש ונ"ל דכוונתו למ"ש רש"י סוף ע"א ל"ש חרבה מעיינה ממעיין שיצא בתחלה ול"ש לא חרב ע"ש והבין דר"ל ול"ש דלא חרב וממעיין שלא יצא בתחלה ולענ"ד משמע דהכל אמעיין שיצא בתחלה קאי וכ"ש לפי הגהות הב"ח מוכח כן ואפילו לפי גי' שלפנינו משמע כן אכן לכאורה יש להוכיח דראב"ע אפילו ממעיין שלא יצא בתחלה אוסר מדלא קאמר דנקיט ממעיין שיצא בתחלה דאל"כ לא הי' אוסר ראב"ע אכן לענ"ד

נראה דלמאי דס"ד דיצא בתחלה דוקא ודאי גם לראב"ע הוי דוקא ולכן צדקו דברי רש"י שכ' ממעיין שיצא בתחלה דקאי לס"ד וה"ק אפילו לדידך ע"כ מתניתין רחוקה יותר מדראב"ע ממדר"י דאפילו בית השלחין לא אתיא כוותי' אבל למאי דמסיק דלר"י לאו דוקא יצא בתחלה וה"ה לא יצא בתחלה אפשר לומר שגם לראב"ע כן לכן לא קאמר דנקיט יצא בתחלה משום ראב"ע אלא לרבותא דר"מ ומ"מ שפיר כ' רש"י כאן ממעיין שיצא בתחלה דאינו מוכרח לומר דראב"ע אוסר גם ממעיין שלא יצא בתחלה כנ"ל:

שם תוס' ד"ה חייב שתים וכו'. עיין במהרש"א (ויש שם ט"ס וצ"ל דהכא זומר וכו' דאיכא תרתי וכו') עד ולולי דברי התוס' וכו' והשתא פריך שפיר לתרוייהו וכו' ור"ל דלרבה קשיא אמאי חייב משום קוצר ולרב יוסף קשיא אמאי חייב משום נוטע אכן לא הבינותי דאפילו נימא דזומר דומה לנוטע מ"מ לקוצר ודאי דמי וכשאינו צריך לעצים הא דאינו חייב משום קוצר הוא משום דחסר מחשבתו דלא צריך לעצים וא"כ מאי קשה לרבה הא ודאי ניחא דחייב משום קוצר כשצריך לעצים וע"ק לי דמ"מ לרב יוסף קשה מההיא דפרק כלל גדול דזומר חייב משום נוטע וע"ק דאע"ג דלא קשה לתרוייהו אלא מהא דחייב משום נוטע ומשום קוצר מ"מ לשון כל היכא דאיכא תרתי וכו' קשה דהא לאו משום דאיכא תרתי לא מחייב אלא חדא אלא לרבה משום דלא דמי לנוטע ולר"י משום דלא דמי לחרישה לכן נ"ל דס"ל להתוס' דודאי אי לא הוי אלא חדא לא הוי נחלקו רבה ורב יוסף דחייב משום זה דדמי ליה במעשה או במחשבה ותרוייהו מודו דזומר כשא"צ לעצים חייב משום נוטע כיון דליכא לדמויי לקוצר כמ"ש התוס' בד"ה וצריך לעצים ול"ד למנכש דחייב משום חורש דמ"מ צריך נמי לרפויי ארעא אע"פ שאין כוונתו לכך לכן לא מקשה אלא כל היכא דאיכא תרתי ר"ל א' משום דמיון המעשה וא' משום המחשבה וזומר וצריך לעצים דמי לקוצר כמ"ש התוס' ואפ"ה חייב גם משום נוטע וקשה לתרוייהו כמ"ש התוספות והא דפריך ר"י לרבה מכלאים היינו נמי כיון דדמי לחורש אע"ג דבכלאים לא אסירא חרישה מ"מ אין לחייב משום זורע:

דף ג.

גמרא ובצירה בכלל קצירה. עיין רש"י פ' בהר בפסוק את ספיח קצירך לא תקצור ואת ענבי נזירך לא תבצור דמשמע מדבריו דבצירה וקצירה גופם אין בהם איסור אלא משום שלא הפקיר אבל בהפקר מותר ולא דמי לחרישה וזריעה שהם עבודת הארץ שגם בהפקר אסורים וא"כ לכאורה קשה הא דאמרינן כאן בצירה בכלל קצירה הא תרוייהו אינם מלאכות אסורות אכן הרמב"ם פ"ד מה' שמיטה הי"א כ' וז"ל ואם קצר כדרך הקוצרין

לוקה כגון שקצר כל השדה וכו' או שקצר לעבודת הארץ וכו' עכ"ל. ומבואר שבכה"ג גם בהפקר אסור וא"ש כאן:

שם):

מנין לעידור ולקשקוש ולכיסוח וכו'. הנה ברייתא היא ממש ברייתא דלעיל רק בזה דבברייתא דלעיל תנא מנין לניכוש ולעידור ולכיסוח אבל קשקוש מתיר בסיפא דברייתא זו ודלעיל ונהי דאפשר לתרץ דכאן דאסר מיירי לאברויי אילני אבל ק' אמאי השמיט כאן ניכוש אבל בברייתא דלעיל לא קשה אמאי לא תנא קשקוש לאברויי אילני די"ל דהיינו עידור כפירש"י ונקיט עידור בגפנים וה"ה קשקוש בזיתים וצ"ע:

שם תוס' ד"ה אין דנין וכו' ואינו כלל ופרט וכלל ודייניו וכו' כצ"ל נ"ל וכצ"ל במהרש"א. ומה שהקשה מהרש"א מה דאמר לקמן ע"ב דחרישה אתיא מכלל ופרט וכלל לא הבינותי דהא איכא מ"ד דמיצטרפי והוי כלל ופרט וכלל ושפיר אמר לקמן יכול ילקה וכאותו מ"ד דס"ל דהוי כלל ופרט וכלל ואפשר דכוונתו דטפי הי' לו לומר כדר' אילעא וגם כאן קשה אמאי לא אמר דמ"ד לוקה ס"ל דהוי כלל ופרט וכלל וכמ"ד דס"ל כן ונ"ל דכאן בא לומר דאפילו תרווייהו ס"ל דאין דנין בכלל ופרט וכלל א"ש פלוגתתם ולקמן אמר רבותא יותר דיכול אפילו בלא דר' אילעי ילקה דדנין בכלל ופרט וכלל ולכן בלא דר' אילעי צריך קרא לפוטרו ממלקות:

דף ג.

ד"ה עד עצרת וכו'. עיין במהרש"א עד וב"ה לחומרא בשדה האילן אפשר וכו' כצ"ל:

דף ד.

גמרא וקמיפלגי בדר' זירא וכו' עד כמיא דלא פסקי דמי.

לכאורה אינו מובן כיון דכמאן דלא פסקי דמי וליכא למיחש כדפירש"י ולא שייך למיגזר א"כ אמאי קאמר לעיל דר"ז ס"ל דלא גזרינן הא לא שייך למיגזר כלל ונ"ל לפרש דר' יוחנן ורב אשי פליגי דר' יוחנן גזר מי גשמים אטו מי קילין אחר ורב אשי לא גזר אלא דלמא מתרמי ריעותא כאן אבל אטו קילין אחר לא ור' זירא נמי לא גזר אגמים שאינן פוסקין אטו שאר אגמים דפסקי אע"ג דודאי איכא אגמים אחרים דפסקי דדוקא הני אגמים דבבל לא עבידי דפסקי אלא דר' ירמי' מקשה לי' דלמא מתרמי ריעותא דהנהו גופייהו שיפסקו וע"ז ודאי יש לחוש כמו שחש רב אשי במי גשמים דאתו לידי מי קילין ואהא מתרץ דבהנהו ליכא למיחש ואטו אחרים לא גזרינן כרב אשי ואגמים דפסקי שיש חשש שמא יביא ממקום אחר דמי לחשש מי גשמים דאתו לידי מי קילין וימלא ע"י טורח כנ"ל:

שם רש"י ד"ה אמר אביי והוא שלא פסק מעיין המטפטף וכו'. נ"ל דתיבת המטפטף קאי אדלקמן וה"פ והוא שלא פסק המעיין מבית השלחין הגבוה ואז המטפטף וכו' ויותר נ"ל דתיבת המטפטף צ"ל אחר תיבת גבוה וכצ"ל שלא פסק מעיין מבית השלחין גבוה המטפטף לבריכה וכו':

דף ד:

גמרא כי קא שקיל בדוכתיה מנח ליה. וצ"ל דמ"ד משום שנראה כעודר ס"ל דאע"ג דלא מנח ליה בדוכתיה אפ"ה נראה כעודר:

שם תוס' ד"ה מפני וכו' א"נ וכו'. קשה לי דא"כ מאי משני זבלו מוכיח עליו הא מ"מ העפר תוכיח שמניח סמוך להעומק הוי עבודת קרקע ממש וצ"ל דמ"ש דחשיב עבודת קרקע ממש היא לאו דוקא אלא גם ראב"ע מודה דכיון דע"י שינוי עביד לא הוי עבודת קרקע ממש אלא דהרואה אע"פ שידע שאינו מתכוין לכך חשבי דהוי עבודת קרקע ממש דלא נראה להם שינוי אבל היכי דזבלו מוכיח עליו יש היכר גם לרואה ואפשר דראב"ע לא חשיב שינוי אלא היכי דזבלו מוכיח עליו וס"ל דבלא שינוי הוי עבודת קרקע ממש וע"י שינוי דהיינו היכי דזבלו מוכיח עליו מודה דמותר:

דף ה.

רש"י ד"ה דכתיב וכו'. בהגהות הב"ח דמש"ה נ"ל דצ"ל דמא"ה והוא ר"ת דמתי אומות העולם:

דף ה:

ד"ה בית הפרס חצי מענה וכו'. וכ"ה במהרש"א ונ"ב נ"ל דצ"ל מלא וכ"ה הגי' לפנינו בגמרא ובמשנה שם מ"מ לענ"ד אפשר לומר שגירסת רש"י הי' חצי מענה וס"ל דמלא מענה הוא מאתים אמה וניחא לדידי' שנקרא פרס שפירושו חצי ועיין בפירוש הר"ב ותוס' יו"ט ובתוס' נדה (דף נ"ז ע"א) ד"ה בית הפרם וצ"ע:

שם ד"ה מנפח אדם וכו' ואי מטמא באהל וכו'. ר"ל שהניפוח אינו מועיל אלא שאם יש עצם כשעורה נשמר שלא יגע בו ולא יסיטו אבל ע"כ מאהיל עליו בשעת נפיחה אלא שאינו מטמא באהל וכ"מ מדבריו בנדה (דף נ"ז ע"א) ע"ש ומשמע מדבריו דבדיקה זו לכתחלה היא שעשה פסחו ודלא כמ"ש התוס' כתובות (דף כ"ח ע"ב) ד"ה מנפח אלא כמ"ש התוס' בפסחים (דף צ"ב ע"ב) ד"ה מאי בודקין ובבכורות (דף כ"ט ע"ב) ד"ה היכי אזיל ע"ש:

שם גמרא ורב יהודה בר אמי וכו'. לא ידעתי מה עניינו לכאן והיכי משמע מזה שאינו מטמא באהל ואפשר כיון דמייתי להנך ב' מימרות דרב יהודה א"ש ודרב יהודה בר אמי

בהדדי בכמה מקומות לראי' שהיא מדרבנן מייתי להו נמי כאן בהדי הדדי וצ"ע. עיין בריטב"א שהקשה מאי פריך והא מתניתין הוא בפי"ח דאהלות מב"ג דשדה שנחרש בה קבר אין מטמא באהל ושדה שאבד בה קבר מטמא באהל ונלענ"ד דהמקשה דכאן לא משמע לי' שיקרא לפעמים סתם בית הפרס לשדה שנחרש בה קבר ולפעמים לשדה שאבד בה קבר לכן מקשה ובית הפרס סתמא מי מטמא באהל וכו' וע"כ בית הפרס סתמא היינו שנחרש בה קבר ומתרץ כאן בשדה שאבד בה קבר וכו' ותרוייהו בית הפרס סתמא קרי להו ופריך ושדה שנחרש בה קבר בית הפרס קרי ליה דלא משמע ליה ששניהם יקראו בית הפרס סתמא עד דמייתי מהמשנה:

שם אמר ר"פ כי תניא ההוא וכו'. ק"ל דמשמע בידוע שנחרש בה קבר ויש לה דין שדה שנחרש בה קבר והא תנן בפי"ז דאהלות מ"ג החורש משדה שאבד הקבר בתוכה אינו עושה אותה בית הפרס ונ"ל דס"ל דדוקא לענין שאינו מטמא במקום שודאי לא היה שם הקבר מטעם ס"ס שמא לא חרש במקום הקבר ושמא לא הוליך ממנה עצם וכמ"ש הר"ב שם אבל במקום שאבד הקבר טמא ממ"נ אם לא חרש במקום הקבר הרי היא שדה שאבד בה קבר כמקדם ואם חרש במקום הקבר ליכא אלא ספק א' שמא הוליכה המחרישה כמו כל שדה שנחרש בה קבר: (שם) תוס' ד"ה מנפח וכו' דמסתמא וכו'. דבריהם אינם מובנים לי דלפי מ"ש הטעם שאינו טמא מדאורייתא דמסתמא ליכא למימר שהגיעה המחרישה עד המת ומדאורייתא אין לחוש שמא הוליכה המחרישה עצם מהקבר א"כ מקום הקבר מטמא באהל מדאורייתא א"כ אמאי כתבו אח"כ ולא היו רגילים וכו' דמשמע דמסתמא אמרינן שהגיעה המחרישה עד המת וגם מקום הקבר אינו מטמא אח"כ באהל וכ"מ מלשון הגמרא דאמר ר"פ בשדה שאבד בה קבר יש בה אילנות בידוע שנחרש ופירש"י לאחר שציינוה ומשמע דאח"כ אינה מטמאה באהל אע"פ שאבד בה קבר דכיון שנחרש שוב אינה מטמא באהל וצ"ל בטעמא דאינה מטמא מדאורייתא כמ"ש הריטב"א דמסתמא נשתברו לגמרי כל העצמות ע"ש ומטעם זה גם מקום הקבר אינו מטמא באהל וגם במגע אינו מטמא אלא מדרבנן וכ"כ התוס' בפירוש בספ"ב דכתובות דאפילו במקום הקבר הוי כשאר שדה והביאו ראי' מסוגיא זו ע"ש לכן נ"ל דהמשך דברי התוס' כך הם דמתחלה כתבו דמסתמא וכו' וזהו טעם לטהר כל השדה חוץ ממקום הקבר ובאו לומר דאפילו היו קוברים המת בעומק והי' אפשר לחוש שמא הגיע המחרישה לצד העליון של המת ודלדלה משם עצם ושאר כל המת נשאר במקומו עכ"פ כל שאר השדה טהור מדאורייתא דליכא לאחזוקי מקום טהור בטמא מספק ואח"כ כתבו ולא היו רגילים וכו' לפרש דבאמת גם מקום הקבר אינו מטמא מדאורייתא

מטעם שכתבתי בשם הריטב"א כנ"ל לפרש דברי התוס' אכן הרמב"ם רפ"י מה' טומאת מת כ' וז"ל אפילו חרש ע"ג הארון ואפילו היה מושקע ברובדין ובאבנים ואפילו היה ע"ג הארון רום שתי קומות הואיל וחרש על קבר ה"ז עושה בית הפרס עכ"ל וכ' הכ"מ שהיא תוספתא ובזה ודאי נראה שמקום הקבר מטמא באהל מדאורייתא ומדלא חילק משמע דבכל בית הפרס מקום הקבר מטמא באהל מדאורייתא וצ"ל שמפרש מימרא דר"פ בשדה שאבד בה קבר דציינוה יש בה אילנות בידוע שנחרש בה קבר ובעת חרישתו נמצא הקבר ולכן הציון לא זז ממקומו דאי הי' נמצא הקבר ולא נחרש היו נוטלין הציון משם או אפשר דבידוע לאו דוקא אלא כיון דודאי הי' בחזקת טומאה יש לחוש שהקבר שנמצא נחרש ואע"ג דהשתא אין מקום הקבר ידוע לו יש לחוש לחומרא שלא לזרוע בתוכה זרע הנעקר כמ"ש הרמב"ם שם ה"ח או אפשר דבמקום האילנות אינו מטמא באהל דודאי שם אין מקום הקבר כנ"ל:

שם ואמאי לא חייש וכו'. חוזר לפרש דברי הגמרא שמביא ראי' מכאן דאינו מטמא באהל דאי מטמא באהל ע"כ חיישינן שמא יש רוב בניינו או רוב מניינו של מת תחת הקרקע או ע"ג קרקע במקום א"כ היאך מנפח והולך אמאי לא חייש שיהא מת בקרקע ואין נוגע בו א"נ בלא המאהילים ר"ל כשלא ניחוש שיש בקרקע שמא יש בצדדים ע"ג קרקע במקום שאינו מנפח אע"כ דלא חיישינן להכי ונשמע דאינו מטמא באהל:

שם ד"ה יש בה וכו' דתניא וכו'. תמהני דמשנה היא בפי"ח דאהלות מ"ג. ומ"ש על לשון בידוע לענ"ד אפשר לומר דכיון שהי' בחזקת טומאה מחמת הציון אין לנו להוציאה מחזקת טומאת אהל כמו בכל שדה מצויינת דמחזקינן לה בחזקת שאבד בה קבר. והנה רש"י לא ניחא לי' לפרש כן ונלענ"ד דק"ל ביש בה אילנות ניחוש שמא היו בה האילנות קודם הקבר לכן כ' דבידוע שנחרש לצורך האילנות דאל"כ לא היו מתקיימין כמ"ש הריטב"א. והנה הראב"ד בהשגות פ"י מה' טומאת מת ה"י פי' אין בו אילנות שניכר שנקצצו דקיי"ל אין מקיימין בה אילנות ונ"ל דכוונתו לתרץ קו' התוס' אמאי ידוע שאבד בה קבר שמא כך נזדמן והתוס' נדחקו בזה ולפי' הראב"ד א"ש ועיין כ"מ ובזה מתורץ נמי מ"ש לעיל שמא היו האילנות קודם הקבר ולפי' הראב"ד ניחא שהיו להם לקוצצן:

שם גמרא ר"י אומר עד שיהא שם זקן או תלמיד. לפי' התוס' א"ש דזקן היינו חכם או ת"ח שיודע הדין שאסור לנטוע בשדה שאבד בה קבר ומותר לנטוע בשדה שנחרש בה קבר וכ"כ הרמב"ם שם ולפירש"י קשה מ"ש ת"ח מאחר כל שזוכר שנחרש וצ"ל דזקן היינו זקן ממש שזוכר ותלמיד היינו ת"ח שמקובל כן מרבו דעלי' רמיא כדאמרינן לקמן משא"כ אחר וזהו, כוונת רש"י לקמן שכ' דתלמיד בקי הוא:

דף ו.

תוס' ד"ה דאמר מר וכו' כי אין הטומאה בפחות מן הציון וכו'. נ"ל דכוונתם דברוח א' אע"ג דאין מעמידין הציון על הטומאה ע"כ מציינין כל סביבות הטומאה דאם לא יציינו אלא מצד א' סמוך לטומאה הבא מצד השני ילך על הטומאה עד שיבא אצל הציון או מציין על כל מקום הטומאה עם כל סביבותיה נמצא דכאן שנמצא מצויין מצד א' ולא כמו עיגול או מרובע סביב שיהא נראה שהטומאה באמצע ע"כ הטומאה תחתי' וציינו כל מקום הטומאה עם כל סביבותי' אבל כשהציון בארבעה צדדי השדה אמרינן שציינו סמוך לטומאה מארבעה צדדי השדה וממילא לא ילכו בכל השדה שכולה מקום טומאה ותחת הציון טהור ולגי' דאמר מר אין מרחיקין נותן טעם למה כל השדה טמא ולא אמרינן שאין טומאה רק באמצע השדה ומותר לילך סמוך לציון מצד השני וכמ"ש הריטב"א ודבר תימה הוא דהאיך ניקל מספק ועד כמה ניקל שיהא מותר לילך ונ"ל דס"ד דאין דרך להיות טומאה בסוף השדה ממש ועכ"פ בסוף השדה ממש סמוך להציון מותר לילך אבל כיון דאין מרחיקין ע"כ הטומאה בסוף השדה ממש כנ"ל:

שם ד"ה שיש בה וכו' י"ל דלא פליגי. נ"ל דר"ל דר' יוסי מודה דדי כשימעט וא"צ לבור:

דף ו:

ד"ה צדין וכו' תימה וכו'. משמע דס"ל דמה שחופר גומא לא הוי עבודת קרקע ועיין בר"ן ובתוספות יו"ט:

דף ז.

גמרא ומרדה האדמה ר"ל שמנענע אילך ואילך ונמצא גומא נעשית מאליה כ"כ הר"ב ע"ש:

שם תוס' ד"ה תניא וכו'. כ' מהרש"א אבל גירסתם אינה מבוררת לן ע"ש ולענ"ד גי' היא גירסת הרי"ף והרא"ש כשאמרו בשדה הלבן כדרכו לא אמרו אלא בשדה לבן הסמוכה לשדה אילנות וכו' וכ"מ מדברי הריטב"א שגרס כן ע"ש ונסתפקו התוספות אם הוא תנא שלישי וחולק על ת"ק ועל ר' יהודה או שמפרש דברי ת"ק ור"י פליג גם בסמוכה לשדה אילנות או שמפרש דברי ר"י דר"י ס"ל שלא אמרו כדרכו אלא בסמוכה לשדה אילן לכן פליג את"ק שמתיר אפילו בסמוכה לבית השלחין ולא גרסו סמוכה לעיר ונ"ל דסמוכה לעיר דמי ממש לסמוכה לבית השלחין והרמב"ם פ"ח מה' יו"ט ה"ה פסק דמשדה לבן הסמוך לשדה אילן צד שלא כדרכו ועיין בריטב"א ובכ"מ:

שם גמרא התם נמי ליסתר ולא ליבני. ר"ל ויהי' ראי' דאפילו שלא במקום סכנה מותר לבנות משום הפסד ממון שהרי בבנין ליכא סכנה ומשני א"כ מימנע ולא סותר והוי גם בבנין כמו סכנה:

שם רש"י ד"ה מתניתין נמי דייקא כרב חסדא וכו'. ר"ל דהא דקתני במתניתין דאינו בונה מיירי בגינה ועיין בריטב"א:

תוס' ד"ה אמר ר' וכו' מה שפי' בקו' וכו'. בפירש"י שלפנינו לא נמצא בפירוש ואפשר דמשמע להו כן ממה שפירש"י מ"ס צוותא דאשתו עדיף ליה דאפילו מטמא ליה ומשדר ליה חוץ לג' מחנות וכו' ומשמע דמעיקרא לא הי' משולח חוץ לג' מחנות כמ"ש התוס' אח"כ בשמו ולא מסתבר דאינו חושש בזה שיהא משולח חוץ לג' מחנות אע"כ ר"ל שיש לו כנגד זה שמחה דאית ליה צוותא דאשתו שלא הי' לו קודם לכן והא עדיפא לי' אבל לפי מ"ש אח"כ דשניהם משולחין חוץ לג' מחנות אלא דמוחלט צריך פריעה ופרימה שייך לומר דאינו חושש בזה כמ"ש התוס' לקמן ומ"מ אע"פ שחזר בו רש"י ממ"ש דמוסגר אינו משולח חוץ לג' מחנות לא פסיקא להו שחזר בו גם ממה דהוי ס"ל דמוסגר אסור בתה"מ דהא אי הוי אסור בתה"מ הוי ניחא טפי וכיון שלא חזר בו בפירוש מזה אין לנו לומר שחזר בו אבל ממאי דהוי ס"ל דמוסגר אינו משולח חוץ לג' מחנות ידעו שחזר בו בפירוש:

שם כ"ש דמוסגר מותר. נ"ל דכוונתם דלמ"ד מוחלט מותר ולא ילפינן ק"ו מימי ספרו אע"פ שמוחלט צריך פריעה ופרימה כ"ש דמוסגר מותר ולא ילפינן מימי ספרו ועיין במהרש"א ודו"ק:

שם ואין מצפה עתה ליטהר כצ"ל:

שם ור' קסבר וכו' ולדברי ר' לא תמצא וכו'. נ"ב בשם הב"ח שצ"ל ר' יוסי ואינו מובן לי דלר"י ודאי ניחא דבפירוש ס"ל דלא נמצא רואין להקל ולא להחמיר ולא ק"ל אלא לר' דאמר נראין דברי ר"מ דהא ר' לא ס"ל כר"מ דלר"מ רואין להקל ולא להחמיר ולר' לא נמצא זה:

שם ד"ה בהסגר ראשון וכו' לכך נראה דברי ר"י וכו', לפיר"י קשה מהא דאמרינן בטהור כ"ע לא פליגי דלא חזי ליה ועיין מש"ל פ"ז מה' יו"ט הט"ז שהאריך בזה:

שם דהא לא שייך לטהרו או לטמאו וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' דבתחלת הסגר ראשון כיון שעדיין לא התחיל להסגיר אותו פשיטא שיכול לשתוק כשיראה שצריך לטמאו דלטהרו או לטמאו משמע אחר שכבר הי' נזקק לו וצריך עתה לומר אם לטהר או לטמאו וכ"מ לקמן ע"ב בתוס' ד"ה יש יום וע"ש במש"ל:

דף ז:

ד"ה יש יום וכו' תימה לר"מ וכו'. אינו מובן דהא אמרינן לעיל בטהור כ"ע לא פליגי דחזי ליה ומ"ש חתן מחוה"מ וע"ש במש"ל ואין להאריך: (שם) ד"ה דבר הרשות וכו' ואין נראה לפרש וכו'. ר"ל דנימא דר"י לא יליף חבילי קש מעצים ואבנים אין נראה לפרש כן דבאמת לר"י גם חבילי קש צריך לפנות כדאיתא במשנה שהביאו התוס' לקמן ד"ה דהא דמ"ש חבילי קש מעצים ואבנים וכי עצים ואבנים כתיב בקרא וכיון דס"ל שצריך לפנות גם מה דלא מקבל טומאה בעלמא ממילא גם חבילי קש בכלל ומדברי התוס' ד"ה דהא משמע שיש קצת סברא לומר דדוקא עצים ואבנים מדהוצרכו לומר דעצים ואבנים לאו דוקא מ"מ לא נראה להו לפרש כן וכמ"ש:

דף ח.

רש"י ד"ה ור' וכו' אע"ג דיליף וכו' ובד"ה אבל וכו' דלא יליף וכו'.

ר"ל אע"ג דבאמת יליף היינו כיון דכתיב וביום בטומאה דגופיה אבל אי לאו קרא דוביום ה"א דלא יליף טומאה דגופיה מטומאה דלאו דגופיה: (שם) תוס' ד"ה נפקא ליה וכו' ולפירוש שפירש וכו'. נ"ל דר"ל דלפי מה שמפרש בגמרא טעמא דהוי חידוש דהא עצים ואבנים וכו' ואפשר דכוונתם לפי' שפירשו לקמן לאביי דאמר משמעות דורשין א"ב דר' יהודה לא ניחא לי' למילף מופינו דאצטריך לי' לעצים ואבנים ורבא ס"ל דאע"ג דאיצטריך ופינו לעצים ואבנים מ"מ שמעינן נמי דממתינים לו לדבר הרשות אבל לא נלמוד מזה לטומאה דגופיה דהוי חידוש לענין פינו דוקא ולאפוקי לפי' השני שכתבו לקמן לאביי דתרוייהו דרשינן לא ילפינן כלל מופינו לעצים ואבנים וממילא לרבא דאמר חידוש הוא גם מה דלא ילפינן מופינו הוי חידוש:

שם ובעינן נמי שלא יהא יום המעונן. ר"ל גבי מצורע בעינן נמי שלא יהא יום המעונן:

שם ומייתי לה התם לגמר דין וכו' כצ"ל וכן במהרש"א ולעיל מזה במהרש"א צ"ל דבעינן ב' עינים:

שם משמע דכשהאיסור חידוש וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד הפי' בדברי התוס' כפשטן דהתם אין החידוש מן האיסור אלא מן ההיתר דכיון דאסרה תורה התערובות אמאי אי תרי ליה כולי יומא בחלבא שרי ולכן לא ילפינן מינה חומרא ה"ה הכא שהאיסור חידוש אין ללמוד קולא שוב מצאתי כן בהגהות קרני ראם. תיבת אלא בתוס' שנדפס בין חצאי עיגול הוא טעות דאדרבה הוא גירסא עיקרית:

דף ח:

ד"ה אין חופרין וכו' והא דתנינן כוכין וכו'. נ"ל דר"ל דנקט בכוכין וקברות סתם אין חופרין ומשמע אפילו עם המת בחצר וע"כ מיירי כשאין צריך להם ולא נקיט בצריך להם ואפ"ה דוקא עם המת בחצר ומשמע דבצריך להם בכל ענין מותר:

שם ויש לפרש שעושה לצורכו וכו'. נ"ל דהאי ויש לפרש קאי לדחות ראיית הי"מ דמחיים אין רגילות לשנותו כי א"י וכו' אהא כתבו דיש לדחות ראי' זו דעושה לצורכו או לצורך אחר ומתקנו למדתו אע"פ שעדיין חיים ומ"ש אח"כ והא דשרינן וכו' הוא סיום דברי הי"מ דמיירי לאחר מיתה ויש לפרש עוד בדרך אחר אבל זה נ"ל עיקר:

שם ד"ה גיהא וכו' וליתא וכו'. ר"ל וע"כ דבקיע לאו היינו נדיין אבל נברכת יכול להיות דהיינו מחמצן:

דף ט.

מועד קטן דף ט/א

רש"י ד"ה מותרין וכו' כלומר מותר לכתחלה. לא ידעתי מה חידש בזה וצ"ע ואפשר דכוונתו דמותר להתחיל הנישואין:

שם גמרא יצתה בת קול ואמרה להם כולכם מזומנים לחיי העה"ב מאי דרוש וכו' כצ"ל:

דף ט:

במהרש"א ובד"ה שמח הוא וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אנפיקינון וכו' שעושין מזיתים שלא הביאו שליש שלא בישלו שליש. הכל ד"א:

שם תוס' ד"ה סטכת וכו'. לא ידעתי מאי חידשו בזה ומאי מפורש שם יותר מכאן ואפשר שלא הי' בגירסתם כאן שמן המור אלא בנות מלכים בסטכת:

דף י.

רש"י ד"ה מפסיע וכו' כשיני הכלב ובד"ה כלבתא וכו' דהכי קיימי שיני הכלב וכו'. נ"ל דבשיני הכלב תרוייהו אית בהו שהן רחוקות זו מזו וגם אחד גבוה מחבירו ור' יוחנן שמפרש מפסיע והוא לשון רחוקות זו מזו ס"ל דדי בשינוי זה אבל רבה בר שמואל דאמר סתם שיני כלבתא משמע דבעינן שינוי היותר גדול דהיינו אחת למעלה ואחת למטה:

שם תוס' ד"ה כיון וכו' משמע וכו'. ר"ל דאין מותר לסרג או למתח אלא לצורך המועד לכן ס"ל לי"א דכיון דאפשר למלייא במנא לא הוי לצורך המועד ואסור:

שם ד"ה ה"ג ר' יהודה וכו' נראה דהעמדה דתנור וכו' כצ"ל:

שם ולקמן בשמעתין וכו'. ולקמן (דף י"א ע"א) מחלק בין ימות החמה לימות הגשמים ופירש"י דלצורך המועד שרי ומשמע דכאן נמי מיירי לצורך המועד וכמ"ש התוס' בדבור שלפ"ז ואפשר דכוונתם דכאן נמי מיירי במעשה הדיוט כמו גבי אין גודלין וכמ"ש הריטב"א שם ע"ש:

דף י:

ד"ה ואין מונעין וכו' פי' דלסרוקי וכו' עיין במהרש"א ונ"ל שלא הי' בגירסתו תיבת פי' אלא ברפואה דבהמה דלסרוקי וכו' ומפרש שהוא ענין אחד שפירשו דרפואה לא מיירי בגוונא שמותר בשבת ויו"ט וק"ל מפירש"י שמפרש לסרוקי בגוונא דמותר בשבת ויו"ט ואהא כתבו דלסרוקי ג"כ אין נראה כפירש"י:

שם ד"ה מוליא וכו' משמע וכו'. לגירסא שלפנינו בתוס' קאי משמע אפי' ר"ג וכ"מ במהרש"א ע"ש:

שם רש"י ד"ה מייצינהו וכו' לחוץ אסור [כצ"ל] שעכשיו אינם נתלעים וכו'. ר"ל דאם הי' רוצה לאכלם עכשיו לא הוה צריך למייצינהו דאינם נתלעים כ"כ מהרה אלא כשיהיו מונחים עד לאחר יו"ט יתלעו והוי מתקן לחול:

שם תוס' ד"ה פרקמטיא וכו' מסיק זוזי בבני אקרא דשנותא וכו' כצ"ל:

דף יא.

רש"י ד"ה ביד וברגל שלוקח בידו עץ ובועטין וכו'. לפי גירסא זו משמע דביד וברגל הוא פירוש למעגילה ור"ל בין שגולל המעגילה בידו ובין ברגלו אבל לגי' הב"ח שמחק תיבות שלוקח בידו עץ משמע שמפרש ביד וברגל ענין בפ"ע ור"ל בין במעגילה ובין ביד או ברגל בלא מעגילה וכ"מ בגמרא דאמר השתא במעגילה אמרת שרי וכו':

דף יא:

תוס' ד"ה רשב"ג וכו' משום פסידא דמשכיר שרינן. נ"ל דאין כוונתם דהוי דבר האבד אלא כוונתם דניחא ליה להמשכיר שתזרע בבכיר אע"ג דלא הוי דבר האבד משום זה כאמרו לו והטעם דשרי דלא נקרא מלאכת האבל אלא מלאכת בעל השדה כמ"ש הש"ך סי' ש"פ ס"ק י"ג ועיין ברא"ש ואין להאריך. ומ"ש וגבי אבלו נ"ל דצ"ל וגבי אבד ור"ל דבדבר האבד דשרי ע"י עצמו ולא די ע"י אחרים היינו כשאין אחרים שיעשו כמותו וזה לא שרי אלא בדבר האבד אבל באריסין וחכירין אם אין אחרים לא יעשו בעצמם כיון שאינו דבר האבד:

שם לעיל וכו'. נ"ל דתיבת לעיל הוא רשימה דהאי וי"מ קאי אדלעיל אזיתיו הפוכין דהוי דבר האבד והחילוק שבין פי' ראשון לי"מ דלפירוש ראשון אפילו ימצא אחרים שיעשו

כל שלא יעשו כמותו שרי ולהי"מ דוקא כשאינו בנמצא שיעשו כלל אבל אם נמצא שיעשו אפילו לא יעשו כמותו אסור לעשות בעצמו וע"ז כתבו דלהי"מ לא ידענא אמאי מותר בחמרין וספנין [כצ"ל] הא לעולם נמצא אחרים:
רישא בכהן הדיוט וסיפא בכ"ג אלא שנקטו לשון הנאמר בקידושין שם ע"ש: :

דף טז.
רש"י ד"ה זו עשירית האיפה וכו' אלמא שלא היה יכול וכו'. אין דבריו מובנים לי דלפי מ"ש לעיל מזה ולאו אקראי דלעיל קאי וכו' משמע דוביום באו לא מיירי כלל מטומאה אין ביאור למ"ש כאן אלמא שלא היה יכול להקריב קרבנו עד שנטהר מטומאת מת וגם לפי מ"ש לעיל ע"ב דיספרו לו מיירי במצורע לא הי' צריך כאן לומר שנטהר מטומאת מת וה"ה מצרעתו הא גם מצרעתו מיירי וא"צ ללמוד מטומאת מת ונ"ל דהאי אלמא וכו' הוא פי' אחר ומפרש דחדא קאמר ולא מיירי אלא מטומאת מת ועלה קאי וביום באו אבל עדיין קשה מה שהקשו התוס' מפרק תמיד נשחט דטמא משלח קרבנותיו לכן יותר נ"ל דהאי אלמא וכו' עד סוף הדבור הוא מיותר וצ"ע::

דף טז:
גמרא והוו חייקי ליה דוכתא וכו'. עיין מהרש"א בח"א ולכאורה הא דאמר כי היכי דלשתמען מיליה הוא טעם שישב שמואל קמיה דמר עוקבא כי היכי דלשתמען מיליה דמר עוקבא לבעלי דינים בראותם ששמואל נהג בו כבוד אכן רש"י כ' דשמואל רביה בתורה משמע קצת שמפרש דמשתמע ליה מיליה שיראו הכל דשמואל רביה בתורה והוא נתינת טעם אהא דחייקי ליה דוכתא שלא יסברו שהוא גדול משמואל ואפשר לדחוק ולפרש דברי רש"י דר"ל אע"פ ששמואל רבי' בתורה עשה כן כי היכי דלשתמע מיליה דמר עוקבא והיינו כמ"ש לעיל וצ"ע::

דף יז.
רש"י ד"ה מ"ט קבלוה דעבד וכו'. מדברי מהרש"א מבואר שגירסא הישנה הי' מ"ט לא קבלוה וכ' שאין להולמו לשני פירושים של התוס' אכן מדברי הגהות הב"ח בד"ה מה שלבו משמע דלפי' א' שברש"י שם גרסינן שפיר מ"ט לא קבלוה ומשני דעבד כר' אלעאי ועשה עבירות אע"פ שלא נתחלל ש"ש מ"מ לא קבלוה מפני עבירות שעשה והתוס' לשיטתם כפי' ר"ח שהוא כפי' רה"ג שם ברש"י::

דף יז:
ד"ה שלא ישהו קרבנותיהן בתגלחתן וכו'. כאן שהוא טעם על שמותרין לגלח ע"כ צ"ל פי' אחר מהא דלעיל (דף י"ד ע"ב) ד"ה נגזור דהתם הוא טעם על שלא יגלח: (שם) ד"ה

בשחל שמיני וכו'. כ' מהרש"א דד"ה שמותר לגלח צ"ל אחר ד"ה הלכה וכו' ע"ש ונראה שהיה בגרסתו בשחל שביעי וקאי אדלקמן לא צריכא שחל שביעי וצ"ל דמ"ש רש"י דהוי אנוס היינו לתנא דברייתא ומ"מ צ"ל דד"ה ומודין צ"ל אחר ד"ה הלכה ואפשר שלא הי' גירסת המהרש"א לכן לא הזכירו ולפי גי' שלפנינו בשחל שמיני דבורי רש"י על סדרם הם ומ"ש דהוי אנוס היינו לכ"ע:

שם :

תוס' ד"ה ותנא דידן וכו' וא"ל וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל שמפרש מ"ש התוס' בע"ש ערב הרגל היינו דע"ש הי' ערב הרגל והרגל חל בשבת וה"ה כשלא חל בשבת אלא שחל שבעה שלו בערב הרגל ואפשר שלא הי' גורס כלל ע"ש אלא חל שבעה שלו בערב הרגל לכן הקשה אמה שמשמע מדבריהם דכשחל ז' שלו בערב הרגל שרי רבנן לגלח דהא היינו פלוגתייהו וצ"ל במהרש"א כמו חל ז' שלו בערב הרגל וכו' בחל ז' שלו בערב הרגל וכו' דהא אפילו בז' מימי אבלו בערב הרגל וכו' לכן הגי' חל ז' שלו בע"ש והשבת חל בערב הרגל אכן מ"ש מהרש"א ומדרבנן נשמע לאבא שאול וכו' אינו מובן לי דהא לאבא שאול באמת מגלח בע"ש בששי מימי אבלו לכן נ"ל דקושייתם לרבנן שגם לרבנן יגלח בששי דמ"ש ששי משביעי כיון דס"ל דלא אמרינן מקצת היום ככולו וה"ה שהיו יכולין להקשות אגוף פלוגתייהו אמה דס"ל לרבנן דכשחל שביעי ערב הרגל אינו מגלח ואמאי כשחל בע"ש והשבת ערב הרגל מגלח אלא דלהגדיל הקושיא נקטו שגם בששי בע"ש והשבת ערב הרגל יגלח כנ"ל:

שם ד"ה זאת אומרת וכו' א"נ תכבוסת חייב קאמר. הגיהו המהרש"א והב"ח תכבוסת מים ולא ידעתי מה תקנו דהא תכבוסת מים ג"כ מלאכה הוא לכן נ"ל להגי' תכבוסת ללבוש קאמר ור"ל ללבוש בגדים מכובסים:

שם :

ד"ה ושמואל וכו' וא"ת וכו'. לא ידעתי מנ"ל דשמואל כאן תרתי קאמר הא מלשון דאמר שמואל משמע דשמואל לא אמר אלא הלכה כדברי המיקל בעירוב ומזה ילפינן דס"ל לשמואל הלכה כר' יוסי גם באבל ואפשר דאין קושייתם על שמואל אלא מסדר הש"ס שהוצרך לומר דשמואל ס"ל הלכה כר' יוסי באבל ויותר נ"ל דמשמע להו דשמואל גופיה אמר כאן הלכה כר' יוסי ומייתי דאמר שמואל דאשכחן גם התם דאמר שמואל כן ומשמע להו הכי דלקמן (דף כ"ב ע"א) אמר סתמא דגמרא הלכה כר"ש דאמר שמואל וכאן אמרינן שמואל אמר משמע דשמואל אמר בפירוש הלכה כר' יוסי:

דף יח.

ד"ה ובגנוסטרי וכו' תוך שבעה דומיא דמועד. עיין במהרש"א ולענ"ד ס"ל השתא דר' יוחנן דשקלינהו בשיניה כר' יוסי ס"ל ולא שרי אלא בשיניה: (שם):

ד"ה אע"ג וכו' ופי' בקו' וכו'. הקשה מהרש"א דיהא מותר בכיבוס הרגל כמו ברחיצה ע"ש וצ"ל דכוונתו בחוה"מ דביו"ט פשיטא דאסור בכיבוס וערב הרגל ס"ל לרש"י (דף י"ט ע"ב) דאסור ברחיצה וכיבוס ע"ש בתוס' ד"ה שאסור ברחיצה אכן לענ"ד אפשר לומר דאע"ג דלענין איסור אבלות מדמי כיבוס לרחיצה מ"מ לענין איסור מועד וד דאי יש חילוק ביניהם דבחו"ה מותר כל אדם לרחוץ בחמין וביו"ט בצונן משא"כ בכיבוס לכן מספקא להו כאן בכיבוס:

דף יט.

ד"ה ר' יהודה וכו' שהתיר לאחרים וכו' לא ידעתי מנ"ל דר' יהודה אוסר לאחרים בטובה דלמא גם ר' יהודה מתיר והא דהוצרך הערמה היינו בשכר דר"מ אוסר אפילו על ידי הערמה וכנ"ל דעת התוס' שפירשו דר"מ אינו מתיר אלא בהערמה בטובה וע"כ ר' יהודה מתיר בהערמה אפילו בשכר ודו"ק וצ"ע:

שם :

ד"ה ר' יוסי וכו' והשתא מתניתין אתיא כר"מ. הקשה מהרש"א דיותר אתיא מתניתין כר' יוסי ע"ש ולענ"ד לפי עוד פירוש שכתבו התוס' דר' יוסי מחמיר ודאי דמתניתין כר' יוסי אבל לפי מ"ש דלישנא לא משמע הכי אלא ר' יוסי מיקל מכולהו דשרי אפילו לאחרים בשכר כדי פרנסתו משמע אבל לעצמו שרי א"כ ע"כ מתניתין כר"מ ואין כותבין היינו לאחרים בשכר אפילו ע"י הערמה ור' יהודה דפליג במתניתין היינו דלעולם כותב לעצמו אפילו ע"י הערמה שמכר שלו ומ"ש וי"מ לא באו אלא לדחות האי עוד פירש דא"ל דכדי פרנסתו היינו אין לו מה יאכל ושרי לכ"ע אלא כדי פרנסתו היינו בהרווחה ובהא לא שרי לכ"ע אלא מי שמצינו לו שמתיר מתיר ומי שלא מצינו לו שמתיר אינו מתיר וע"כ ר' יוסי מיקל. ומ"ש אח"כ דמתניתין תנא אחר הוא היא ענין בפ"ע דלא כמ"ש לעיל דמתניתין כר"מ דמשמע להו השתא דמתניתין סתמא קתני אין כותבין משמע בכל ענין והר' יונה פירש כפירוש ראשון דמתניתין כת"ק היינו ר"מ אי ר' יוסי מיקל ואי ר' יוסי מחמיר אתיא כר' יוסי ומ"ש מהרש"א אח"כ ובמתניתין דפליג ר' יוסי [צ"ל ר' יהודה] היינו להניחם אחר המועד לענ"ד טפי אפשר לומר דהיינו אפילו ע"י הערמה שמוכר שלו דאשכחן דר' יהודה ס"ל כן בברייתא וכמ"ש לעיל בעזה"י:

שם רש"י ד"ה ר"ה כשבת הואיל וכו'. נ"ל דר"ל הואיל דאף בזמן שהיה ביהמ"ק קיים לא הי' אלא יום א' דאין חגיגה בר"ה ויו"כ ולא שייך תשלומין אבל עצרת שהיו מקריבין חגיגה והי' לו תשלומין כל שבעה גם משחרב ביהמ"ק דינו כרגלים:

שם תוס' ד"ה שאם לא גילח וכו' ונ"ל דה"ה אם לא כיבס וכו'. משמע דס"ל דכיבוס אינו אסור אלא תוך ז' ומדברי רש"י ד"ה שמנה משמע דאסור כל שלשים וע"ל (דף כ"ג ע"א) בתוס' ד"ה כל שלשים:

שם לא יכבס ברגל וה"ה לא ירחץ וס"ל כאן דאם אסור לכבס ערב הרגל ודאי מותר לכבס ברגל ולעיל (דף י"ח ע"א) ד"ה אע"ג נסתפקו בזה: (שם) וא"כ ימים לענין מאי לא בטלו גבי שבעה. ר"ל דהא היתר רחיצה הוא דוקא ברגל ותירצו דמ"מ אסור אחר הרגל ונקטו דאם לא רחץ אבל כיבוס אי נימא דאסור ברגל ממילא מותר אחר הרגל ולא נחתו עתה לזה ונקטו מלתא פסיקא:

שם הא שני ימים לא בטלו גזרות. ר"ל לענין שנוהג דברים שבצנעא כמ"ש בסה"ד וכצ"ל בסה"ד הא שני ימים לא בטלו גזרות לענין וכו'. ומ"ש מ"מ פירוש אמת וכו' כ' מהרש"א שהוא מיותר ור"ל שהוא כפל דברים ולענ"ד אפשר לומר דלעיל כתבו כן לפי' הקו' וכאן כתבו דאפילו בלא פי' הקו' מ"מ האמת הוא כן:

דף יט:

ד"ה והתניא וכו' הקשה בתוספות וכו' ולענ"ד נראה ליישב קושייתם דמייתי והתניא אהא דמפרש לא בטלו לענין שאם לא גילח ערב הרגל וכו' ואפשר דכוונת התוס' דמ"מ הי' לו לומר נמי כתנאי:

שם ד"ה שאסור וכו' ובשביעי לרבנן וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד מ"ש ובשביעי לרבנן קאי אלעיל דבשביעי לרבנן לא אמרינן מקצת היום ככולו ואין כוונתם להקשות מרבנן על אבא שאול אלא משמע להו דרבנן ואבא שאול פליגי דרבנן ס"ל שגזרו ז' ימים ואבא שאול ס"ל שלא גזר אלא ששה ימים וקצת משביעי ולא קשה להו אלא ממאי דס"ל לאבא שאול דכשחל שביעי בערב הרגל מותר לגלח הרי דאמרינן מקצת יום ז' ככולו לענין גזרת שלשים ולכאורה היו יכולין להקשות משמיני לרבנן אלא דניחא להו להקשות משביעי לאבא שאול דאע"ג דבתחלתו היה עליו גזרת שבעה מ"מ אמרינן בו מקצת היום ככולו לענין שלשים וראיתי בש"ס ד' זיטאמיר נ"ב במקום ובשביעי לאבא שאול שצ"ל ובשמיני ואינו מובן ואפשר דר"ל שצ"ל ובשמיני ובשביעי לאבא שאול ור"ל ובשמיני לרבנן ובשביעי לאבא שאול וכמ"ש: (שם) ד"ה דלא נוהגין וכו' ומיהו י"ל דנותן טעם

וכו' ר"ל שבא לפרש טעם דאפשר לחלק בין שלשים לשבעה ולכן אפשר לומר דמתניתין איירי דוקא למנין שבעה:

שם ד"ה ומלאכתו וכו' אע"ג וכו'. לא ידעתי מאי קשה להו דהכא כיון שכבר עברו ז' ימים שאני וכ"מ ביו"ד סי' שצ"ט ס"ב ע"ש ואפשר דאין כוונתם להקשות אלא מתחלה כתבו אפילו בביתו אע"ג וכו' ור"ל דכאן שאני מהתם כיון שכבר עברו ז' ימים ואח"כ כתבו וי"ל וכו' לדחות דאין ראי' מכאן לחלק בכך ומ"מ קיי"ל כחילוק זה וכ"מ לקמן (דף כ' ע"א) בד"ה שלשה. ובמהרש"א יש ט"ס ברש"י וצ"ל כיון שעמדו וכו':

דף כ.

רש"י ד"ה כל שהוא וכו' כיון דלא ישב אלא שני ימים וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה אמר ר' יוחנן וכו' ק"ל וכו'. יש להקשות דלמא היכי דאתמר אתמר כדאיתא בעירובין (דף מ"ז ע"א) ע"ש ולעיל (דף י"ז ע"ב) בתוס' ד"ה ה"ג ושמואל:

שם גמרא יחידאה היא וכו'. ר"ל דדוקא אלישע בן אבויה ס"ל כן ואע"פ שהיו זקנים עמו קרי לי' יחידאה וכמ"ש התוס' לענין חכמים דברייתא ונ"ל הטעם כיון דאיפסקא הלכתא כר"ע שוב מצאתי כן בריטב"א וזהו כוונת רש"י שכ' ולא ר"ע וס"ל לאלישע בן אבויה כברייתא זו דמחלק בין אביו ואמו לשאר קרובים ור' אחייה ס"ל דאפילו בשאר קרובים צריך שבעה ושלשים ואפשר דפליגי אליבא דחכמים דברייתא:

שם ד"ה אייבו קיים. גירסתם היה אייבו קיים א"ל אימא קיימת א"ל אימא קיימת א"ל אייבו קיים וכ"ה בפסחים (דף ד' ע"א) וע"ש בתוס':

דף כ:

ד"ה קורע וכו' וכן קאמר נמי בסמוך וכו'. אפשר דמשמע להו משום כבוד אביו ואמו ולא מן הדין ויותר נ"ל דמשמע להו התם דאפילו על אביו ועל אמו דוקא בשמיעה קרובה אלא שלא היה יכול לקרוע תוך ז' צריך לקרוע אבל בשמיעה רחוקה דליכא כלל אבלות שבעה אינו קורע:

שם אמאי לא קאמר ש"מ וכו'. לא הבינותי דאפשר מלתא דפשיטא הי' להם: (שם) ד"ה על אבי אביו וכו' דה"ה אבי אמו ובת בתו. נ"ל דה"ה אם אביו ואם אמו ובת בנו ובן בתו דמ"ש וא"כ לפי מה דמספקא ליה לתוס' הרב בדבור שלפ"ז שמא באחיהם ונשותיהם אינו מתאבל עליהם לא נחלקו ר"ע ורשב"א אלא בבן ובת אחיו ובבן ובת אחותו:

שם רש"י ד"ה עמו בבית וכו' שיהא אביו או בנו עמו בבית כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה באפה וכו' ובפ"ק דכתובות וכו'. לא הבינותי דהא גם כאן קאמר עמו בבית וצ"ע:

דף כא.

ד"ה דאלת"ה וכו' ולהוכיח קריעה וכו' כ' מהרש"א פי' דקריעה מלתא יתירתא ור"ל דמה שעשה קריעה מעומד מלתא יתירתא הוי:

שם רש"י ד"ה והאמר רבא וכו' ג' ימים עיקר אבלות וכו'. ר"ל אע"ג דודאי לא דמי כפיית המטה לתפילין דכפיית המטה בעינן לכתחלה כל ז' לכ"ע ולענין הנחת תפילין לכ"ע אין אסור כל ז' מ"מ מדאמר רבא גבי כפיית המטה דדוקא ג' ימים קודם הרגל משמע דעיקר אבלות ג' ימים ה"נ יהא אסור להניח תפילין ג' ימים ומשני מצוה שאני ואין למדין איסור הנחת תפילין מכפיית המטה קודם הרגל:

דף כא:

ד"ה א"ה וכו' נמי משיב וכו'. דלא משמע להו לומר שאינו משיב למאן דלא ידע ושאיל דא"כ יהי' לו איבה:

שם תוס' ד"ה מכאן וכו'. ע"ל (דף כ"ז ע"א) ד"ה אם יכול:

שם תוס' ד"ה אפילו בא וכו'. עיין במהרש"א ומ"ש תחשב הלילה כמקצת היום אינו צריך שהי' יכול לומר דע"כ יצא רגע מן היום קודם ביאתו והוי ככולו אכן לענ"ד מלשון שכתבו התוס' א"נ י"ל מקצת היום ככולו לא הוי בלילה משמע דבתחלה ס"ל דהוי בלילה ולכן אפילו בא בלילה הי' קשה להו כיון דע"כ יצא רגע מן הלילה קודם ביאתו יהי' ככולו ותירצו שלא עמדו מנחמין כמו ברכת אבלים בז' אע"ג דאפשר לומר שמתחיל בתחלת ליל ז' קודם שיצא רגע מליל ז' מ"מ לא משמע לומר כן דמסתמא היינו ביום וקשה דנימא דהוי ככולו אע"כ דכיון שלא עמדו מנחמין לא אמרינן דהוי ככולו ואח"כ כתבו א"נ י"ל וכו' ומיירי שבא בלילה:

דף כב.

רש"י ד"ה מכי אהדריתו וכו' של העיר קודם דאיתיתו לביתא כצ"ל: ובד"ה אתחילו מנו וכו' דלא מחזי חזרתכם. ר"ל דלא מחוי סתימת הגולל הוי חזרתכם בנסתם הגולל:

שם תוס' ד"ה הלך וכו' ולא ידענא וכו'. עיין במהרש"א שנתקשה בהבנת דבריהם ולענ"ד יש להקשות גם על דבריהם בדבור שאח"ז שכתבו וק"ל דהא קיי"ל כר"ש וכו' וא"כ מה לי תוך ג' או לאחר ג' והא ר"ש מיירי דוקא בנשתייר גדול הבית [ואפשר ליישב דבר זה בדוחק] וכן מ"ש אח"כ הא דאתא גדול הבית וכו' דאז הוא מונה עמהם וכו' הא דלא אתא וכו' מאתר שאין גדול הבית מונה עמהם ול"מ לרבנן שאין גדול הבית מונה עמהם וכו' כ"ז אינו מובן לכאורה לכן נ"ל דס"ל להתוס' דכשבא גדול הבית הוי כמו שיש גדול הבית בבית ומונה עמהם ולא הפקיעו אלא כשבא אחר ולא מצא גדול הבית

ומ"ש כאן ולא ידענא עד טעם להיפך הוא כמו הג"ה בתוך דבריהם ומספקא להו אי דוקא הלך לבית הקברות מונה עמהם אבל אם בא ממקום קרוב מונה לעצמו הואיל וא"י האבלות או טעם להיפך והטעם להיפך הוא דאפשר לומר דאדרבה מי שאינו יודע בטל טפי ממי שיודע כמ"ש התוס' לקמן בדבור שאח"ז ה"מ אחר דלא הוה ידע בי' בתחלה וכו' ע"ש ומה שסיימו כאן דהואיל משום המת וכו' חוזר לדלעיל לטעם שימנה עמהם בהולך לביה"ק עוד אפשר לומר דכסדרן נאמרו ור"ל דיש ליתן טעם לחלק ולומר דכשבא ממקום קרוב מונה לבדו הואיל וא"י או להיפך ר"ל דהטעם כשהולך לביה"ק מונה עמהם הואיל ומשום המת הלך משא"כ ממקום קרוב כנ"ל לפרש דבריהם ובזה יתפרש שפיר דבריהם בדבור שאח"ז:

שם :

ד"ה דאתא וכו' ול"מ לרבנן וכו' אלא אפילו לר"ש וכו'. הכי משמע להו דחילוק זה שמחלק כאן בין גו תלתא לאחר תלתא אתיא גם לר"ש היכי שהלך גדול הבית לביה"ק:

שם בסה"ד וכמו כן בגדול הבית עצמו הוי דינא כרבנן כצ"ל ור"ל דהשתא אפשר לומר דכשבא גדול הבית הוי כאין גדול הבית בבית ומש"ה מחלקינן בין תוך ג' לאחר ג' משא"כ לפירוש דלעיל דרבנן ור"ש תרוייהו מיירי כשיש גדול הבית בבית משמע דכשאין גדול הבית בבית אפילו בא בתוך ג' מונה לעצמו וע"כ מה שמחלק כאן באתא גדול הבית בין תוך ג' לאחר ג' היינו משום דבאתא תוך ג' הוי כיש גדול הבית בבית כדלעיל:

שם ד"ה מהדריתו וכו'. עיין במהרש"א עד שאלו שכאן מונין כצ"ל: (שם) גמרא רצה ממעט בעסקו. ע"ל (דף כ"ז ע"א) בתוס' ד"ה אם יכול:

דף כב:

ד"ה ולשמחת וכו' וי"מ וכו'. לא הבינותי דהיינו לישנא דאמימר וצ"ע:

דף כג.

דף כג/א

ד"ה ואמר וכו' מיד מותר לישא ולבעול בגליון הש"ס ד' זיטאמיר מחק תיבת ולבעול ולעג"ד מיד ר"ל אחר שלשים וא"צ ג' רגלים ועיין בתוס' יבמות ובתוס' כתובות שם ואין להאריך:

שם ד"ה כל שלשים וכו' שמחמיר יותר וכו'. דבריהם אלו אינם מובנים לי דמה ענין מועד לכאן ובפרק בתרא דתענית לא מצאתי משמעות לזה וצ"ע:

דף כג:

ד"ה ואין מברכין וכו' ופריך והתניא פטור מנטילת לולב וכו'. לא הבינותי דמאי ענין יו"ט לשבת הא מותר לקברו ביו"ט ראשון ע"י עכו"ם וביו"ט שני ע"י ישראל וצ"ע:

דף כד.

ד"ה הא אחר וכו' נראה דאסמכתא וכו'. ר"ל דרשה דהכא הוי אסמכתא ועיקר קרא כפשטי':

שם תוס' ד"ה ושמואל וכו' אינה חובה להראות אבלות בשבת. משמע שמפרשים רשות דאינו מחויב להראות אבלות אבל לפי מה שצריך לפרש חובה שלא להראות אבלות משמע דרשות היינו שאין חיוב שלא להראות אבלות וצ"ל דכוונתם אינה חובה לרחוץ שיכול להראות בדבר זה אבלות בשבת: (שם) ד"ה כי תניא וכו' מי שאין לו אלא חלוק אחד וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דגי' ר"ח הי' מי שאין לו אלא חלוק א' ונזדמן לו תוך ז':

שם רש"י ד"ה אלא שאין וכו' בצנעה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד דעת רש"י דחליצת נעל ועטיפה ודאי אינו מחויב בצנעה והתוס' ד"ה הכי אר"י לא נסתפקו אלא אי מותר בצנעה וע"כ הא דדברים שבצנעה נוהג היינו דבר שכל עיקרו הוי צנעה ואינו מוכח שמשום אבלות עושה וס"ל דכשיש מנעלים ברגליו דמוכח שאינו אבל אז הוי העטיפה צנעה אפילו בפני רואים ולכן כ' רש"י דכיון שמותר בצנעה ה"ה כשיש מנעלים ברגליו ואפשר לומר עוד דרש"י ס"ל דאינו מותר כשיש מנעלים ברגליו אלא כשאינו כעטיפת ישמעאלים וכדעת רמ"א סי' ת' וע"ש בש"ך ובא להוסיף דבצנעה מותר אפילו כעטיפת ישמעאלים אבל מ"מ ודאי אינו חייב ודו"ק:

שוב ראיתי דאפשר לומר דמ"ש רש"י דאינו אבל הוא סוף פירושו על הגמרא ור"ל דמותר אפילו כעטיפת ישמעאלים ומ"ש אח"כ אבל וכו' הוא ענין בפ"ע וכוונתו ללמדנו דע"כ לא מחלקינן בין יש מנעלים ברגליו או לא אלא לענין לגלות חוטמו שפמו וזקנו שלא יהי' כעטיפת ישמעאלים אבל לגלות ראשו א"צ אפילו אין מנעלים ברגליו ובצנעא אפילו כעטיפת הישמעאלים מותר ומ"מ אמת הוא דאינו חייב וכ"ש לעיל:

דף כד:

גמרא הוא בן שנה וכו'. נ"ל דר"ל תוך שנה ואבריו כבן שתים ר"ל תוך שנה ב' אבל בן י"ב חודש דת"ק ר"ל שעברו עליו יב"ח:

שם תוס' ד"ה לעיל פי' בקו' וכו' שכבסו קודם האבל ללבוש וכו' דאביי כר' ורבא כראב"ש וכו' כצ"ל. ומ"ש ללבוש וכו' הוא פי' למ"ש דאם בא להחליף וכו':

שם ד"ה ר"ע וכו' ולא סגי וכו'. דלא משמע להו דר"ע אינו מוסיף אלא אבריו כבן שתים:

דף כו.

ד"ה משכם וכו' עד דאיכא תלתא.

לא ידעתי הני תלתא מי הם שלא הי' שם אלא חורבן ביהמ"ק לחוד ואי כוונתם דבאמת מה"ט לא שייך עד דאיכא תלתא א"כ פשיטא הוא ואפשר כוונתם ערי יהודה וירושלים ומקדש:

שם דמגלחי זקן ומתגודדים וכו' ה"ק נהי וכו' כצ"ל. ובשם הב"ח נ"ב להוסיף וקרועי בגדים ואינו מובן לי ודו"ק:

דף כו:

רש"י ד"ה רשאי וכו' שהפך וכו'. נ"ל דכוונתו דמלבושיהם היה נעשה תפורים מלפניהם ומלאחריהם אלא שמלמטה היה פתוח כולו ומלמעלה הי' פתוח בית הצואר ועל הכתפים הי' שלם או תפור וכשהי' צריך לקרוע הי' יכולין לקרוע על הכתף ואמר כאן דרשאי להפך הקרע למטה ולקרוע כולו שיהא כולו פתוח והתחתון יהי' למעלה ומאחה על הכתפים ומניח בית הצואר פתוח ולובשו:

שם תוס' ד"ה תחלת וכו' לא ידענא וכו'. נ"ב עיין כלים פכ"ד מ"ב ומ"י ואינו מובן ולכאורה נראה דצ"ל פכ"ט מ"ד ומ"ה ששם מפרש דברים ששיעורם ג' אצבעות ודברים ששיעורן טפח ומ"מ אינו מובן מה עניינם לכאן ואפשר צריך להגי' באופן אחר:

שם ד"ה קורע וכו' מתה אמו והוא אינו אלא אביו יצא. במ"ש שלפנינו הגי' לא יצא וכן העתיק הב"י ביו"ד סי' ש"מ ותמה בפי' מנחת יעקב מ"ש מרישא דיצא ולא הביא גי' התוס' דהכא שגרסו יצא. והנה הב"י כ' שהפוסקים לא הביאו זה משום דלא ס"ל כן משום דלא הובא בגמרא ולענ"ד הירושלמי שהביאו התוס' אח"כ קרע על אביו ונמצא בנו דדוקא במת על אתר יצא חולק אהא דתנא כאן מת אביו מתה אמו וקרע והוא אינו אלא אחד מן הקרובין יצא דמשמע אפילו אינו על אתר וכ"ש שחולק אהא דמת אביו וקרע והוא אינו אלא אמו או להיפך דכיון דאפילו מאביו ואמו לשאר קרובים שהוא אבלות קטן לא יצא כ"ש מאביו לאמו ומאמו לאביו דשוין ואין חילוק כלל אלא בין על אתר או לא וצ"ל שגם הא דאיתא בירושלמי מת ראובן וקרע ואמרו לו שמעון היה יצא מיירי דוקא בנמצא על אתר כמו קרע על אביו ונמצא בנו וכמו בקיים היה ומת והאית תנא דלא יצא קאי גם על אמרו לו שמעון היה וכאוקימתא דגמרא בנדרים שם כנלענ"ד:

שם ד"ה אמר רנב"י וכו' והר"י הקשה וכו'. נ"ל לפרש דבריהם דהר"י הקשה דמה שייך תוספות כלל דס"ל דשיעור תוספות עד לבו כי"א ושיעור קריעה על אביו ואמו עד שיגלה לבו וא"כ אין מקום להוסיף ותירצו דמצי למימר וכו' ושייך שפיר תוספות מיהו יותר

נ"ל וכו' ור"ל והיינו באמת דברי רנב"י לפי שאינו בתוספות דאין מקום להוסיף כנ"ל לפרש דבריהם ודברי מהרש"א בזה אינם מובנים לי ואפשר לפרש דבריו כמ"ש ודו"ק:

דף כז.

ד"ה אם יכול וכו' דבדבר האבד קאמר. ר"ל דאל"כ הא אסור בסחורה וכן פי' הא דאמר לעיל (דף כ"ב ע"א) רצה ממעט בעסקו (ובדף כ"א ע"ב) עושה בצנעא בתוך ביתו שכל זה מיירי בדבר האבד וע"ש בתוס' ד"ה מכאן שפירשו בע"א:

שם גמרא ואפילו חמשה אחים וכו'. לא ידעתי מאי אפילו דמ"ש אח אחד מחמשה אחים וצ"ע:

שם תוס' ד"ה מן המנחה ולמעלה וכו' אי מנחה קטנה. נ"ל דכאן הס"ד ומ"ש אח"כ דמקודם לכן הוא דבור בפ"ע וקאי אהא דאמר אעפ"כ אינו יושב עלי' עד שתחשך ונתיישבה קו' מהרש"א ע"ש:

שם גמרא ערסא דגדא כו'. כתבו הר"ן בנדרים (דף נ"ו) ורש"י בסנהדרין (דף כ') הטעם שא"צ לכפותו שיתקלקל העור וצ"ל דאע"פ שסירוגו מתוכו מ"מ הוא סמוך לשפתו ויתקלקל העור ומטה עשוי באופן שאין העור מתקלקל וע"ש בר"ן ורש"י ודו"ק:

שם הא בבית אבל מייתינן להעביר הסרחון:

שם תוס' ד"ה ואין מוליכין וכו' לסדרה בהיפך וכו'. נ"ל דס"ל דאין מוליכין היינו בחול ולא שייך כאן בין דיני חוה"מ ועיין ב"י ביו"ד סי' ת"א. ומ"ש וכמו שפי' בתוס' בההיא דלעיל הי' לפניהם תוספות למסכת זו שהביאו כמה פעמים ולא נודע לנו:

שם דאמתניתין קאי. עיין במהרש"א ומשמע מפירושו דתיבת ועוד מיותר וכוונתם הא בודאי אמתניתין קאי כיון שהברייתא פירשה שהתקינו שיהיו הכל מביאין בסלים והיינו נתינת טעם להמשנה שאין מוליכין אלא בסלים:

דף כז:

ד"ה יום ראשון וכו'. פירשתי למעלה (דף כ' ע"א) ד"ה שכבר:

דף כח.

ד"ה אלא וכו' ע"י מזל וכו'. נ"ל דצ"ל ע"י זכות גדול ועיין תוס' שבת שם ד"ה אין מזל:

דף כח:

רש"י ד"ה ומרעין חיבוליא היסורין הן ריבית כן הגי' בשם אפרים פ' משפטים בפסוק אל תקח מאתו נשך וע"ש [אמ"ר]:

דף כט.

רש"י ד"ה ילכו וכו'. נראה דגירסתו הי' היוצא מביה"מ לביהכ"נ ומביהכ"נ לביה"מ:

סליק מסכת מועד קטן:

חגיגה

דף ב.

תוס' ד"ה הכל וכו' ע"כ נראה לר"ת וכו'. ומ"מ הוי דלא כהירושלמי שסובר דדוקא בקרבן מיירי והתוס' לא ניחא להו כהירושלמי מטעם שכתבו אח"כ דע"כ ש"ס דילן לא ס"ל כהירושלמי:

שם דלפי האמת לא ילפינן וכו' כצ"ל:

שם דהא ולא יראו הוא דמוקמינן לקמן (דף ז' ע"א) וכו'. ר"ל וא"כ יראה כל זכורך מיירי בראיית פנים וסמוך לי' זכורך דממעטינן נשים ואע"ג דבירושלמי לא קאמר דחייב אלא קטן משמע להו דה"ה נשים דהא למאי דיליף מהקהל ה"ה נשים ונ"ל דזהו כוונת התוס' שכתבו ואע"ג דאמרינן לקמן נילף ראיי' ראיי' מהקהל ולכאורה אינו מובן מאי קשיא להו ממה דקאמר סד"א כיון דהאמת אינו כן אלא כוונתם דלכאורה מדאצטריך מיעוט גבי נשים דלא נילף גז"ש זו משמע דגבי קטן דליכא מיעוט ילפינן גז"ש זו לזה כתבו דלפי האמת לא ילפינן גז"ש זו כלל מדלא אמר שם דמ"מ ילפינן גז"ש זו לענין קטן ועיין במפורשי ירושלמי ואין להאריך ודו"ק: (שם) ד"ה חוץ וכו' כל הני מכללא אתיין נ"ל דר"ל דבכלל חוץ מחרש הוא גם חרש באזנו אחת ונ"ל דה"ה שהיו יכולין לומר מדבר ואינו שומע ושומע ואינו מדבר ובכלל חוץ מחיגר הוא גם חיגר ברגלו אחת ובעלי קבין ודו"ק:

שם ד"ה איזהו וכו' דהא בפ"ב דביצה (דף כ' ע"ב) וכו' כצ"ל. ולא ידעתי אמאי כתבו משמע דהא מפורש שם דילפינן מקרא. ומ"ש ולחם הפנים נמחק בגליון ונכון הוא דהא לחם הפנים אין מסדרין אלא בשבת והא דלא דחי אפייתן יו"ט שחל בע"ש אין ראי' דאפשר לומר דהיינו משום שאין זמן סידורם היום נ"ל:

שם ד"ה יראה יראה וכו' ועוד וכו'. והנה ממה שכ' רש"י כדרך שבא לראותך וכו' מה לראותך בשתי עיניו משמע ודאי שמפרש דקאי תרוייהו על הקב"ה ולראות שהיא המסורת היינו שהקב"ה בא לראותך וליראות שהוא המקרא היינו ליראות מן האדם ולפ"ז צ"ל מ"ש בד"ה יראה יראה יראה כל זכורך וכו' דמשמע שהאדם רואה השכינה היינו יראה בצרי דהיינו שהשכינה בא ליראות מן האדם והיינו שהאדם רואה השכינה ומ"ש אח"כ יראה כל זכורך וכו' משמע שהאדון בא לראותך היינו יראה בחירק

שהשכינה בא לראות את האדם ודו"ק. ועיין במהרש"א עד לא דריש אלא המקרא וכו' כצ"ל:

דף ב:

ד"ה לישא שפחה וכו' אע"ג דעבד מותר בממזרת וכו'. נ"ל דאהא דעבד מותר בממזרת לא צריך טעם דקדש ועומד דלא עדיף עבד ממשוחרר דמותר בממזרת כמ"ש התוס' אח"ז גם לא שייך לזה טעם דקדש ועומד דהא איסור דלא יהי' קדש קאי על איסור שלא ישא שפחה ולא על שלא ישא ממזרת אלא טעם זה צריך אהא דממזרת מותרת בעבד וה"ה ממזר בשפחה וכוונתם אע"ג דממזרת מותרת בעבד ונקטו לפי שקרש ועומד שזה הטעם נאמר אהא דממזר נושא שפחה וה"ה כאן ממזרת מותרת בעבד דקדשה ועומדת היא ועיין ב"ש סי' ד' ס"ק ל"א ל"ב. וכן מ"ש התו' אח"כ א"נ נתינה אסור בצד עבדות דלאו קדש ועומד נקטו דלאו קדש ועומד דמה"ט נתין אסור בשפחה כמ"ש אח"כ אע"ג דמותר בממזרת וכו' וממילא ה"ה נתינה אסורה בצד עבדות דלאו קדשה ועומדת היא אע"ג דמותרת בממזר ודו"ק:

שם ד"ה נשים ועבדים וכו' דהכא תרי עניני וכו'. הקשה התוספות יו"ט דגם בנדה הוא תרי עניני קטנות לענין מיאון ואשה לענין עיגון ע"ש ולענ"ד כוונת התוס' דהתם מעדות אחד נלמד אבל כאן נשים מקרא וחרש ושוטה משום דפטורים מכל המצות וקטן מק"ו. עוד הקשה התויו"ט דמברייתא משמע דקטן משום דלאו בר דעה הוא ולענ"ד לק"מ כמ"ש התוס' (דף ג' ע"א) ד"ה גמר דלולי הק"ו היינו למדין מהקהל ע"ש ודו"ק:

שם ד"ה ומי שאינו יכול וכו' ורבותא נקט וכו'. נ"ל דר"ל דאפילו הוא כבר בירושלים אם אינו יכול לעלות ברגליו לעזרה פטור וכ"ש אם הוא בעירו שא"י לעלות משם לעזרה כיון דאפילו אלו הי' בירושלים לא הי' יכול לעלות ופטור אבל אין כוונת רש"י דדוקא כשהוא חלש כ"כ שא"י לעלות מירושלים לעזרה פטור אבל כשיכול לעלות מירושלים לעזרה אע"פ שהוא בעירו וא"י לעלות משם ברגליו חייב דאינו כן ולזה סיימו התוספות וה"ה נמי וכו' ר"ל אע"פ שאלו היה בירושלים הי' יכול לעלות משם לעזרה מ"מ עתה שהוא בעירו ואינו יכול לעלות משם לירושלים פטור ונקטו לירושלים דמירושלים לעזרה יכול לילך אלא דהמותר מעירו לירושלים אינו יכול לעלות ודו"ק. אלא דתמהני דבגמרא (דף ד' ע"ב) אמרינן דשאינו יכול לעלות ברגליו לאתויי מפנקי ופירש"י שאין הולכין בלא מנעול וזה לא שייך אלא בעזרה דאין הולכין במנעול אבל מעירו וכן מירושלים עד סמוך לעזרה יכול לילך במנעול ואם נאמר דמ"ש התוס' דלא מיבעיא מעירו דלא מצי סליק

היינו משום דע"כ צריך לבא לעזרה מ"מ קשה מ"ש וה"ה אם אינו יכול לעלות מעירו לירושלים דאין ענין זה לזה כלל ואפשר דמ"מ משמע להו לדמות זה לזה:

שם ד"ה שומע וכו' למיתני סורסא. נ"ל דר"ל שצריך לסרס וליתני נשים קודם שוטה וקטן בהדי שומע ואינו מדבר ונ"ל דכוונתם דאה"נ דבאמת צריך להגי' במשנה נשים בהדי שומע ואינו מדבר אלא דהגמרא לא חש לבאר זה דאל"כ לרבינא צריך למחוק נשים מהמשנה שהרי בהדי שוטה וקטן פשיטא דלא שייך כלל למתני וזה אינו במשמע כלל ודו"ק:

דף ג.

רש"י ד"ה חייב בשמחה וד"ה ושאינו שייך לעיל ע"ב:

שם תוס' ד"ה גמר וכו' ולקמן דמרבינן וכו'. ר"ל וע"כ ס"ל דבהגיע לחינוך לא שייך ק"ו ולא ניחא להו לומר דגזה"כ היא דלא נמעטי' מק"ו דא"כ כשלא הגיע לחינוך נמי דמנ"ל לחלק ומ"ש אח"כ וכי פריך וכו' ר"ל דהא המקשה ס"ל דבהגיע לחינוך לא שייך למעט מק"ו הי' יכול להקשות לו למה לי קרא ודו"ק:

שם ד"ה אלא וכו' אבל מלמען ילמדו וכו'. לכאורה אינו מובן דבלא למען ישמעו לא הוי ידעינן לקרות ילמדו ולא הוי ממעטינן שומע ואינו מדבר ונ"ל דכוונתם לס"ד דלא משתעי לא גמר א"כ מלא ילמדו הוי ממעטינן שומע ואינו מדבר לזה כתבו דלא הוינא מפיק מדבר ואינו שומע ומ"ש ושפיר גמיר אף לאחריני ר"ל אע"ג דלא מצי גמיר בהאי הליכה כיון שאינו שומע ה"א דמ"מ ילך לגמור לאחריני דאע"פ שאינו שומע יבין למה נקהלו אלא ליגמר או לאגמורי לאחריני וכיון שא"י ליגמר יגמר לאחריני אבל כיון דכתיב למען ישמעו מלמדנו שאינו מועיל מה שמלמד לאחרים אלא צריך דוקא שילמוד לעצמו ג"כ בהאי הליכה ודו"ק:

שם גמרא חרש באזנו אחת וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דהא חרש באזנו אחת יכול להיות שאינו מדבר ואפ"ה ה"א דחייב כיון ששומע באזנו אחת אבל מלמען ישמעו ע"כ לא ממעטינן אלא מדבר ואינו שומע כיון דמיירי בשתי אזניו אם אינו מדבר פשיטא דהא לאו בר דעה הוא ופטור מכל מצות שבתורה ומ"ש התוס' דחרשין ממעטינן מבאזניהם היינו למסקנא וכמ"ש מהרש"א ומ"מ צריך גם למען ישמעו למעט חרשין דלא נימא דבאזניהם מיירי באינו מדבר ושומע באוזן אחת אבל אחר שידענו מלמען ישמעו דמיירי אפילו במדבר ממילא כיון שנתמעט מבאזניהם חרש באוזן אחת היינו אפילו במדבר וכ"ש בחרש בשתי אזניו ודו"ק:

שם תוס' ד"ה מפעמים וכו' מדסמכיה רגלים. נ"ל דצ"ל מדאסמכיה ארגלים ור"ל דאסמכיה תנא דרשא דפרט לבעלי קבין ארגלים וכ"ה בתוס' יבמות שם ע"ש:

שם ד"ה תחלה לגרים שנצטוה וכו'. נ"ל דק"ל שהרי קודם אברהם הי' נח איש צדיק תמים וכל דורו ודורות שלפניו היו רשעים לכן כתבו דאברהם נצטוה על המילה ולענ"ד אפשר עוד לומר דאברהם קיים כל התורה כולה וזה לא מצינו בנח דאע"פ שלמד תורה וידע איזהו בהמות ועופות יהיו טהורים לישראל לא מצינו שקיים מה שלא נצטוה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה להקביל פני וכו' כצ"ל:

דף ג.

תוס' ד"ה מי כעמך וכו' אמרינן במדרש וכו'. נ"ל דכוונתם דלשון מי כעמך שמע משמע שאינו דברי הקב"ה והיאך נלמד מכאן דהקב"ה עשה אותנו חטיבה אחת לזה כתבו שהוא דברי השבת והקב"ה מסכים עמה ומעיד עמה ודו"ק:

שם גמרא להקביל פני ר' אליעזר וכו' בכה ר' אליעזר וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה עמון ומואב וכו' ולא מצינו מעשר עני ב' שנים. נ"ל דכוונתם שלא תקשה דה"ה אם נתקן מעשר שני יהי' ג' שנים מע"ש זה אחר זה ומ"ש ב' שנים מעשר עני מג' שנים מעשר שני לזה כתבו ולא מצינו וכו' ר"ל דמע"ש כיון שמצינו רצופין אין היכר בין ב' שנים לג"ש אבל מ"ע שלא מצינו כלל רצופין הוא הפרש גדול:

שם וכי תימא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כפי לשון התוס' דהכא הוא כמו ועוד קשה ודו"ק:

שם ד"ה דרך שטות וכו' רק לאותו דבר וכו'. נ"ל דאין כוונתם דלאותו דבר נחזיקנו כשוטה דמאי נ"מ בזה אלא ר"ל שלא נחזיקנו כשוטה לכל דבר כיון שלא החזיק רק לאותו דבר:

שם בלבד ממאבד. נ"ל דצ"ל במאבד וכ"ה בירושלמי ור"ל דדוקא במאבד מסתברא כר' יוחנן דאפילו שוטה שבשוטים אינו מאבד מה שנותנים לו ר"ל טיפש שבטפשים וקוביקוס אין בו א' מכל אלו ולכן לא שייך לומר במאבד מה שנותנים לו שהוא קוביקוס וע"כ שוטה גמור הוא וצ"ל דס"ל לר' אבין דמהא דאיזהו שוטה המאבד מה שנותנים לו אין ראי' דהדר בו מכולם ואפשר גם לא ממקרע כסותו ודלא כרב פפא ודו"ק:

דף ד.

ד"ה אלא וכו' ואע"ג וכו'. עיין במהרש"א עד פירכא דשמעתין פר"א דמילה (דף קל"ו ע"ב) וכו' ונראה לפרש דלא וכו' למעוטי ספקא ולית לן דאצטריך וכו' כצ"ל:

שם אבל הא ק"ל וכו'. עיין במהרש"א עד אי לא כתיב קרא קיימינן וכו' דאפילו דרך נדבה וכו' כצ"ל נ"ל דתנאי לא שייך כלל באשה ודאי. והעולה מדברי מהרש"א דהתוס'

דהכא ס"ל דאצטריך קרא למעוטי ספקא אלא שצריך תרי קראי לטומטום ואנדרוגינוס ומחד קרא לא ממעטינן אלא אנדרוגינוס והיכי דליכא שום יתורא לא ממעטינן כלום וצ"ל הא דאמר בפרק על אלו מומין הרי הוא אומר הזכר להוציא טומטום ואנדרוגינוס ולא צריך תרי קראי היינו דהתם לא מספקא ממעטינן טומטום אלא במטיל מים במקום נקבות כדאמרינן התם בגמרא ומטעם דהוי נקבה ודאי ולא צריך יתורא ומ"ש מהרש"א על מה שהקשו התוס' לייתי על תנאי דאימא אה"נ וקושטא הכי הוא אינו מובן דהא ברייתא סתמא מטעם טומטם ואנדרוגינוס ומשמע דפטורים לגמרי ונ"ל דכוונתו דאימא דקושטא הוא דהכי פריך בגמרא אצטריך קרא למעוטי ספקא וכיון דליכא קרא לייתי על תנאי ולפי פי' מהרש"א מקשים התוס' דהא אצטריך קרא דבלא קרא היינו אומרים דלייתי על תנאי ואשמעינן קרא דליפטר לגמרי. ומ"ש מהרש"א בריש דבריו בשם התוס' פ' ר"א דמילה דמפורשים סוגיא דשמעתין דפריך הא אצטריך לאנדרוגינוס ומנ"ל למעט טומטום ולבסוף כ' בשם התוס' דשם שפירשו דממילא הוי פטרינן ליה המעיין שם יראה דמפורשים סוגיא דהתם דכיון שצריך קרא למעט אנדרוגינוס מנ"ל למעט טומטום והקשו אמאי לא פריך מכאן דממעט טומטום ואנדרוגינוס ותירצו דשני מיעוטים כתובים כאן דתרי זכורך כתיבי ואח"כ הקשו אמאי דפריך הכא אצטריך קרא למעוטי ספקא ולא משמע להו לפרש דבאמת פריך מנ"ל למעט טומטום ולא תקשה קושייתם הראשונה והתוס' דהכא לא משמע להו מתרי זכורך תרי מיעוטי ודו"ק:

דף ד:

ד"ה דכתיב וכו' ועוד התם וכו'. ר"ל דאפילו נימא דר"ש פליג אההוא דערל וטמא משלחין מ"מ הו"ל לאתויי ההוא דערל וטמא למיפשט דאיכא תנא דט"ל משלחין:

שם ד"ה דמרבה וכו' וי"ל דהתם וכו'. ולפ"ז צ"ל דערל דהכא לא מיירי במתו אחיו מחמת מילה ולא כפירש"י דכאן אבל בההוא דערל וטמא משלחין קרבנותיהן ע"כ מיירי במתו אחיו מחמת מילה שלא יתרפא ולכן לא בעי סמיכה כמ"ש התוס' בדבור דלעיל ומ"מ צריך לאוקמא בנדרים ונדבות משום טמא ודו"ק. ועיין במהרש"א עד אצטריך מיעוט לערל וכו' כצ"ל:

דף ה.

ד"ה מבעט וכו' א"נ וכו' נ"ב משום שלא ומשמע לכאורה דלגירסא זו לא גריס א"נ ולפ"ז לא דמי לתירוצא דכאן מבעט ברבותיו הוי ולא ניחא מ"ש התוס' בריש דבריהם וכן איכא למימר לכן נ"ל גירסא שבפנים עיקר ובתירוץ ראשון כוונתם שידעו שלא הי' מהני דבקדושיו לא יאמין וכתירוצא דהכא א"נ לא הי' תשובה נוצחת ר"ל שלא הי' תשובה זו

מתקבל לה על הלב ואפשר גם כוונת הגליון לגרוס א"נ משום שלא הי' וכו' והיינו ממש כגירסא שלנו ודו"ק:

שם גמרא ומטי כתיב. ר"ל בחירק הט' והיינו מטה אותי:

(שם:

ע"ב):

רש"י ד"ה אינו מהם וד"ה והי' לאכול שייך לע"א:

שם ד"ה בחלום אדבר בו ביום ההוא וכו'. עיין במהרש"א ולא ידעתי אמאי העיקר חסר הא שפיר ניחא גירסא שלנו ברש"י ור"ל דדוקא ביום הסתיר פניו שלא לגלות בנבואה אבל בלילה בחלום אדבר בו ואפשר כוונתו דאכתי לא שמענו דהסתר פנים היינו מניעת נבואה וצריך לימוד ממשה: (שם) ד"ה ידו נטויה להגן עלינו כצ"ל:

שם ד"ה נסרחה חכמתם בפסוק כתיב וכו'. נ"ל דכוונת רש"י בזה דלכאורה אינו מבנים דהא חכמתם משמע חכמתם דהנך דלעיל וכיון דמבנים היינו ישראל לכאורה חכמתם עלייהו קאי לכן פירש דבריש הפסוק כתיב האין עוד חכמה בתימן וע"ז משיב משום דאבדה עצה מישראל נסרחה חכמתם של תימן:

דף ו.

ד"ה עד הכא וכו' יכול לאחוז וכו'. נ"ל דכוונתו לפרש קושיא זו גם לב"ה דלכאורה לא שייך קו' זו אלא לב"ש דאם הי' יכול לבא על כתפו של אביו עד ירושלים פשיטא שגם מירושלים לעזרה יכול לבא אבל לב"ה לכאורה לא קשה דיכול להיות דעד ירושלים בא על כתפו של אביו ומירושלים עד העזרה שצריך לאחוז בידו של אביו ולילך ברגליו זה אינו יכול לכן כ' דכדי עלי' וכו' ור"ל דפשיטא דיכול לרכוב על כתפו של אביו לא הוי שיעור דזה אפילו קטן שבקטנים יכול אלא היינו שיכול להיות חוץ מאמו שיעור כזה לכן קשה דכיון שיכול להיות חוץ מאמו מעירו עד ירושלים ממילא יכול לאחוז ביד אביו ולילך מירושלים לעזרה ובזה א"ש מאי דמשני דאייתיתי' אמי' ולכאורה אינו מובן דאמאי תוכל אמי' להביאו טפי מאביו אלא ר"ל שא"י להיות חוץ מאמו אלא אמו באה עמו ואייתיתי' אבל מירושלים לעזרה יכול להיות שא"י לרכוב על כתפו של אביו לעלות משום שא"י להיות חוץ מאמו וכשיכול להיות חוץ מאמו שיעור זה חייב לב"ש ולב"ה בעינן שיכול לאחוז בידו של אביו ולעלות ברגליו ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה בחיגר וכו' דגדול יתחייב מדאורייתא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה הראיי' וכו' רק לאשם מעילה וכו'. אין כוונתם דוקא לאשם מעילה דמשנה שלימה שנינו בזבחים (דף צ' ע"ב) כל האשמות שבתורה באין בכסף שקלים חוץ מאשם נזיר ואשם מצורע והיינו גם אשם גזלות ואשם

תלוי ואשם שפחה חרופה כדמרבינן להו שם (דף מ"ח ע"א) מקראי וצ"ל דנקטו לאשם מעילה דמפורש בי' קרא בכסף שקלים וה"ה אינך דילפי מיני' אבל לא עולות ראיי' ושלמי חגיגה ואח"כ הקשו מזבחים (דף מ"ח) דאמרינן חטאת בת דנקא ומשמע לכאורה דבת דנקא דוקא וכן במנחות (דף ק"ז ע"ב) כבש יביא הוא ונסכיו בסלע [כצ"ל] דלא מיירי באשם [וה"ה אינך דתנא שם במשנה] ואח"כ צ"ל וכן הא דאמרינן בפ"ב דכריתות ומ"ש יביא אשם בסלע שם אינו מפורש אשם אלא שאין דבר קרב בסלע אלא כבש ואפשר דמשמע להו מדילפינן מדאיל בן ב' שנים בב' סלעים כבש בן שנתו בסלע והא דאיל מיירי באשם ה"ה כבש מיירי באשם נזיר ואשם מצורע שבאו כבש או אפשר שצ"ל כבש כמו שהוגה בגליון אההוא דמנחות ומ"מ משמע שגם לאשם נזיר ואשם מצורע אין שיעור וכ"פ הרמב"ם פ"ד מהי פהמ"ק הכ"ב. אכן במשנה מנחות שם לא משמע דלאו דוקא הוא ויותר הי' להם לומר דמדרבנן הוא וכ"כ התוס' שם דמדאורייתא אין להם שיעור וצ"ל דכוונתם כמ"ש בכריתות (דף י' ע"ב) דרגילות הוא כן וממילא האומר הרי עלי כבש הולכין אחר הרגילות ור"ל שכן הי' שער הממוצע באותן הימים וה"ה בכל זמן כפי השער בעת ההוא וכ"פ הרמב"ם פי"ו מה' מעה"ק ה"ד וז"ש כאן לאו דוקא ודו"ק:

דף ו:

ד"ה יש בשמחה וכו' הא כללא כדפרישית לעיל וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מאי נ"מ וכו' ועוד כאכתי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד פשוט דכוונת התוס' למאי שמפורש בפ' תצוה (כ"ט כ"א) ולקחת מן הדם אשר על המזבח ומשמן המשחה והזית על אהרן ועל בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו וכו' וכן בפ' צו (ח' ל') ויקח משה משמן המשחה ומן הדם אשר על המזבח ויז על אהרן על בגדיו ועל בניו ועל בגדי בניו וכו' שקרויים הזאה בפסוק:

שם ד"ה לפסוקי טעמא וכו' התם לא מצי קאי וכו'. עיין במהרש"א עד ואפשר דלא הוי ידוע להו וכו'. נ"ל דר"ל ולהכי לא הוי מצי למימר נ"מ לפסוקי טעמא דאפשר אין כאן פיסוק כלל ומ"מ לא קאי אלא אחד ולא ידעינן אהיכי אבל כאן ממ"נ אם אין פיסוק קאי אתרוייהו ואם יש פיסוק לא קאי אלא אשלמים. אכן לענ"ד נראה משמעות לשון רש"י צריך אתה לפסוק הטעם וכו' צריך אתה לקרותו וכו' וכן ביומא (דף נ"ב ע"ב) כ' רש"י ונ"מ לפסוק כאן את הטעם באתנחתא או דלמא אידי ואידי פרים ואין אתנחתא משמע דרב חסדא מיבעי לי' איך להעמיד הטעמים וא"כ צריך לפרש כוונת התוס' שהקשו הא בהנך ה' מקראות לא אזלינן בתר פסוקי טעמא הרי שהעמידו פיסוק אע"פ שלא הכריעו היכי קאי ה"נ נעמיד פיסוק אע"פ דמצי קאי אשניהם ואהא תירצו דהתם כיון

דלא מצי קאי רק לחד מנייהו א"א להיות בלא פיסוק כלל דהוי משמע דקאי אתרוייהו וע"כ העמידו פיסוק כפי סברא אחת אבל הכא דמצי קאי אתרוייהו אי קאי אתרוייהו אין לנו להעמיד פיסוק ואע"ג דודאי פסוקי הטעמים הם הל"מ מ"מ יכול להיות דביאור הפסוקים הם הל"מ ועל פיהם העמידו פיסוק הטעמים ומספקא להו בזה כמו דמספקא להו בכמה דברים שהם הל"מ ודו"ק:

דף ז.

ד"ה ר' יוחנן וכו' ומ"מ צ"ל דס"ל כר' אושעי' וכו'. עיין במהרש"א עד הוא אינו מדוקדק ולענ"ד התוס' רמזו לזה שכתבו כדי שלא יהא שיעור כלל ור"ל דלשון אין להם שיעור משמע להו אין להם שיעור כלל ור' יוחנן דס"ל יש להם שיעור למטה משום דס"ל דאין להם שיעור לא קאי על קרבן אבל לר"ל דקאי על הקרבן משמע דאין להם שיעור כלל אבל יש להם נוכל לפרש דיש לה שיעור קצת ודו"ק:

דף ז:

ז/ב

רש"י ד"ה אבל לא בעופות בחטאות העוף שאין שמחה וכו' כצ"ל:

דף ח.

ד"ה טופלין וכו' דס"ל לחזקיה וכו'. ר"ל אע"פ שכולם שם חגיגה עליהם מותר לחלק חובתו לשתי בהמות ולכן מוטב לטפל בהמה לבהמה שיהי' בהמה ראשונה מן החולין לבד ור' יוחנן ס"ל אין אדם חולק חובתו לשתי בהמות וע"כ מעות למעות רבייה רחמנא ועיין בירושלמי ה"ב ובפי' קרבן העדה ובמראה הפנים ולא ראיתי להאריך במה שאינו לביאור דברי התוס' ונ"ל דמה דס"ל לר"י אין אדם חולק חובתו לשתים היינו דלכתחילה אין לעשות כן ולכן כי רבייה רחמנא טפלה לכתחלה מירי במעות למעות אבל ודאי גם ר"י מודה דכשהביא ב' בהמות כולם שם חגיגה עליהם כדלקמן ע"ב הפריש עשר בהמות לחגיגתו ומ"מ כשבהמה הוא של מעשר אפשר אפילו בדיעבד לא יצא לר"י דכיון דקרא ע"כ לאו בהכי מירי אית לן לומר דאפשר דבהמה לבהמה גרע אע"ג דלחזקיה דאפשר לו לאוקמא קרא להכי ולהכי ס"ל דטפי אית לן לאוקמא בבהמה לבהמה מ"מ לר"י דקרא על כרחך מעות למעות מרבה אין לנו ללמוד מזה בהמה לבהמה ואפשר עוד דכיון דלר"י אין אדם חולק חובתו אע"ג דבדיעבד שם חגיגה עליהם כששניהם חולין מ"מ כשהשני מעשר לא נראה שם חגיגה עליו ודו"ק:

שם ד"ה ושמחת וכו' או אינו אלא כל שנוהג בפסח וחג וכו'. ר"ל סוכה ולולב ושבעה כ"ה בספרי פ' ראה ע"ש:

דף ח:

ד"ה מי שחגיגה וכו' ה"א עולה ושלמים וליכא וכו' כצ"ל ותיבות באה מהם מיותר ור"ל דלא הוי ידעינן שצריך חגיגה כלל וכ"נ מדברי מהרש"א (דף י' ע"ב) בתוס' ד"ה ויחוגו ע"ש:

שם ד"ה חוזר ומקריב וכו' דר' יוחנן דו אמר וכו' ר"ל כיון דס"ל טופל מעות למעות וצריך להיות בכל בהמה מעות חולין וע"כ שכל הבהמות שוות לכן כולן דוחות יו"ט אבל ר"ל דס"ל טופל בהמה לבהמה ע"כ ס"ל דראשונה עוקרת לכן אע"פ שכולן חולין מ"מ מה שנשאר מיום ראשון אינו דוחה ושיטת הירושלמי מיחלף מגמרא שלנו דר"י לר"ל ודר"ל לר"י וע"ש סוף ה"ב בק"ע ובש"ק:

דף ט.

רש"י ד"ה נטמא וכו' הזיר לד' את וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה זה הבא וכו' רוצח וגזלן וכו' עיין במהרש"א ותוספות יו"ט ולענ"ד גנב וגזלן אע"פ שמחזירין צריכין תשובה אלא דקודם שמחזירין לא מועיל תשובה לכן דייק במשנה א"ת בגונב וגוזל דאלו שאר עבירות כולם פשיטא דמועיל תשובה אפילו רוצח וע"ז אמר יכול הוא להחזירן ואז דומה לשאר עבירות ומועיל תשובה לכן שפיר כתבו התוס' רוצח וגזלן ור"ל גזלן אחר שהחזיר הגזלה דאז דמי לרוצח ושאר עבירות דמועיל תשובה ודו"ק:

שם ד"ה נאמר וכו' ועוד יהודה בר ספרא וכו'. עיין בירושלמי ה"ו ובמפורשים שם והנלענ"ד דמתחלה סבר הירושלמי דיהודה בר ספרא למד מדכתיב שבעת ימים שיש זמן לחגיגה ז' ימים והוא עם יום האחרון ופריך והלא שמונה הם ומשני יצא שבת מהם ואע"ג דאפשר לפרש ז' ימים חוץ מיום האחרון משמע לי' דכיון דכתיב לעיל מזה וביום השמיני שבתון גם וחגותם קאי אכל ימי החג ולכן הקשה ר' יוסי א"כ נלמוד מכאן דאין חגיגה דוחה שבת ובאמת למדנו זה ממקום אחר ולכאורה הי' אפשר לתרץ זה דאדרבה אחר שלמדנו ממקום אחר שאין חגיגה דוחה שבת ע"כ ז' ימים עם יום האחרון ואם לא הוי ידעינן ממקום אחר דאין חגיגה דוחה שבת היינו אומרים דז' ימים הוא חוץ מיום האחרון ושבת בכלל אלא דמשמע לי' דאם היינו יכולין לפרש ז' ימים חוץ מיום האחרון גם עתה נפרש כן ואע"פ שאין חגיגה דוחה שבת מ"מ בהנך ז' ימים מקריבין החגיגה איזהו מהם שלא חלו בשבת וע"כ משמע לי' ז' עם יום האחרון וז' ימים דוקא וע"ז הקשה ר' יוחנן והא בפסח ע"כ פירושו באותן ז' ימים מקריבין באיזהו מהם שלא חלו בשבת וגם בסוכות ע"כ צריך לפרש כן דהא לפעמים חלו יום א' ויום אחרון בשבת ולא נשאר אלא

ששה וא"כ אין ראי' משם ומתרץ דיהודה בר ספרא בשם ר"א למד מתחגוהו הגי' בק"ע דצ"ל תחוגו אותו וכן עיקר והוא קרא דלעיל והוא בפ' אמור גבי סוכות אבל תחגוהו הוא בפ' בא גבי פסח ואינו ענין לכאן ובדפוס נדפס בגליון שמות י"ב וסבר שהוא קרא דפ' בא והוא טעות לענ"ד וכ"מ בפני משה] אלא שלא תקשה הא כתיב שבעת ימים ע"כ נפרש צא מהם שבת דלעולם יש שבת א' ולא נשאר אלא ז' ומהם נחוגג כמה ימים שיהא באפשר דהיינו פעמים ז' וכשיהי' יום א' בשבת לא יהי' אלא ששה ובפסח דאינו מקרא אלא ברייתא נקט ז' אע"פ שלעולם אינם אלא ששה ולא שייך להקשות מזה לזה דלשון קרא לחוד ולשון ברייתא לחוד ולעיל לא אמר אלא דאין ראי' מלשון שבעת דאפשר לפרש כהברייתא ודו"ק:

שם ד"ה כיון דלא חזי וכו' וצ"ע וכו' או דלמא וכו' ומיהו וכו'. נ"ל דכוונתם דקשה להו אמאי לא אמר נמי נ"מ פשוט בראשון וחגר בשני ע"ז כתבו וצ"ע וכו' מי אמרינן וכו' ר"ל ואפילו ר' אושעיא מודה בזה או דלמא וכו' דלא מיחייב לר' אושעי' ואפ"ה לא אמר הך נ"מ דכיון דהשתא לאו בר חיובא לא מצי מייתי לה אפילו לר' יוחנן כמ"ש מהרש"א ולכאורה הו"ל לציין אדר' אושעיא דעלי' קאי אלא שציינו דבריהם אסברא דאמרינן לר' יוחנן כיון דלא חזי בראשון לא חזי בשני אהא דכתבו דצ"ט בפשוט בראשון וחגר בשני אי אמרינן סברא זו גם לר' אושעיא ודו"ק:

שם ד"ה נטמא וכו' דע"כ וכו'. דבריהם צריכין ביאור דר' וריבר"י לא פליגי כלל בנטמא בח' וכ"ע בנטמא בח' צריך להביא קרבן אחר ובנטמא בז' א"צ להביא קרבן אחר ובנטמא בליל ח' פליגי חזקי' ור' יוחנן אבל ר' וריבר"י לא פליגי אלא מזמן התחלת נזירות טהרה דלר' מתחיל בח' ולריבר"י מתחיל בז' ע"ש בגמרא ועיין במהרש"א מה שפירש ועדיין לא יצאנו ידי חובותינו במ"ש התוס' אח"ז וריבר"י דנקט נטמא בשביעי וכו' ונ"ל דכוונתם דהגמרא קאמר התם דהמשנה דנזיר שנטמא טומאות הרבה אינו מביא אלא קרבן אחד אתיא כריב"י ומיירי דנטמא בשביעי דנקרא טומאות הרבה כיון שהתחיל נזירות טהרה ואפ"ה אינו חייב אלא קרבן א' ומה שסיימו התוס' אלא דחשיב לי' כמה טומאות בשביעי ר"ל דאפילו בשביעי הוי לריבר"י טומאות הרבה אבל לרבי עד יום ח' הוי טומאה אריכתא לחזקי' דאל"כ הי' יכול לאוקמא מתניתין דנזיר שנטמא טומאות הרבה כר' לחזקי' וכגון שנטמא בליל ח' ודו"ק. וע"ש במהרש"א עד בכריתות דנזירות טהרה וכו' כצ"ל:

דף י.

גמרא באפי נשבעתי וחזרתי בי. נ"ב באבות דר"נ פל"ו אמר ר' יהושע בעצמו כן ואינו מובן גם לא נמצא שם כן ונ"ל דקאי אלקמן באפי נשבעתי ולא הדרנא בי דהתם אמר ר"א דור המדבר לא חיין ולא נידונין שנאמר אשר נשבעתי באפי וכו' ר' יהושע אומר באין הן וכו' אמר לו ר"א מה אתה מקיים אשר נשבעתי באפי אמר לו אלו מרגלים וכל רשעי הדור כולו ע"ש הרי שהודה לר' אליעזר דאינו חוזר מהשבועה ודו"ק:

שם רש"י ד"ה הלכות שבת וכו' מעט כהררים התלויים בשערת הראש. נ"ל שהכל דבור א':

שם תוס' ד"ה לאפוקי וכו' ושמואל מודה לה וכו' ולפ"ז הא דאמר לאפוקי מדשמואל אין ר"ל דלא כשמואל אלא ר"ל דכאן אין הדין כמו שאמר שמואל התם ושמואל מודה כאן דסגי בגמר בלבו בלבד:

דף י:

ד"ה מלאכת מחשבת וכו'. נ"ל לפרש דבריהם דרש"י כ' לעיל שאצ"ל כגון זה שא"צ לבנין זה ומשמע דכיון שברצונו לא הי' רוצה גומא זו אלו הי' לו עפר אחר אע"ג דהשתא ע"כ צריך לה מקרי שאצ"ל לכן הקשו סותר ע"מ לבנות במקומו ג"כ ברצונו לא הי' רוצה סתירה זו דטפי הי' ניחא לי' שלא הי' בנין זה כאן וכן קורע ע"מ לתפור כגון יריעה שנפל בה מורנא דאיתא בשבת (דף ע"ה) דברצונו לא הי' רוצה לא בקריעה ולא בתפירה ואפ"ה כיון דהשתא ע"כ צריך להו מקרי צריכה לגופה לכן פירשו דאצ"ל היינו דא"צ לעיקר שורש המלאכה שעושה אבל אי צריך לעיקר שורש המלאכה שעושה כגון התם דע"כ צריך לסתירה או לקריעה זו אע"פ שברצונו לא היה רוצה בה מ"מ כיון דעכשיו ע"כ צריך לה מקרי צריכה לגופה כנ"ל לפרש דבריהם דהכא ומ"מ בשבת (דף צ"ד) כתבו דרך אחר ע"ש:

שם ד"ה בזמן חג וכו' רק לעולה שהביא וכו'. נ"ל דצ"ל שהיא כולה כליל וכן קרא דולא ילין מן הבשר שהביא איכא לאוקמא בכולה כליל וכו' כצ"ל נ"ל. ור"ל האי קרא דיום ראשון לבוקר דנלמד ממנו לינת לילה א' לקרבן חוץ למזבח היינו יכולין לאוקמי בכליל אבל מן הבשר משמע בשר הנאכל כמ"ש התוס' בדבור שאח"ז מדפרט בשר דבכליל הול"ל הזבח והיינו הבשר והאימורין בכלל ודו"ק:

שם ד"ה ויחוגו וכו'. עיין במהרש"א עד וכ"כ התוס' גופייהו לעיל וכו' ומה"ט נקט לי' רש"י לא ידעתי מקומם:

שם ד"ה מעילות וכו' משמע דס"ל דבהדיא לא כתיבי ר"ל וגם מ"ש מקרא מועט ר"ל רמז במקרא:

שם

אך גבי שבת וכו'. ר"ל ומשמע דגבי שבת מפרש מקרא מועט דכתיבי בהדיא ולכן לא פריך אלא וכתיבי טובא אזהרות וגבי מעילות לא אפשר לפרש כן דלא כתיבי טובא אזהרות וע"כ גבי מעילה משמע לי' מקרא מועט רמז ופריך דכתיב בפירוש אזהרה אחת ולא יהי' בענין א' עם שבת: (שם) וגם משמע וכו'. ר"ל דמקרא מועט משמע דמקרא מועט כתיב בהדיא: (שם) ונראה להר' אלחנן וכו'. ר"ל ולפ"ז יהי' פירוש כהררים התלויים בשערה ברמז וגם גבי שבת מיכתב כתיבי בפירוש וא"צ לפרש טובא אזהרות: (שם) דמשמע כפירש"י וכו'.

נ"ל דלפ"ז צ"ל שגם גבי שבת פירוש מקרא מועט ברמז ופריך מיכתב כתיבי בפירוש ומ"ש רש"י טובא אזהרות האמת נקט דכתיבי טובא אזהרות אבל עיקר הקושיא ממ"ש בפירוש אפילו אי לא הוי כתיב אלא אזהרה אחת ודו"ק:

שם ד"ה נתנה וכו' ול"ד להההוא דנתנה לחנוני וכו'. נ"ל דר"ל במשנה שם (דף כ"א ע"א) שלח ביד פקח ונזכר עד שלא הגיע אצל חנוני חנוני מעל לכשיוציא:

דף יא.

ד"ה לא נצרכה וכו' מהאי קרא נפקא דכתיב והדוה בנדתה בנדתה תהא וכו' כמ"ש בגליון והוא גמרא שבת (דף ס"ד ע"ב) וקרא דותהי נדתה עליו וכן קרא דואחר תטהר לא נזכר שם גם הרא"ש סוף נדה הביא קרא דוהדוה בנדתה אכן הב"י ביו"ד ר"ס קצ"ז הביא קרא דשבעת ימים תהי' בנדתה וצ"ל שכן הי' גירסתו בגמרא שם:

דף יא:

רש"י ד"ה ומה לאחור וכו' אלמא מה לפנים קודם וכו'. עיין במהרש"א עד ולמסקנא ניחא וכו' ור"ל דלמסקנא הוי מה לפנים קודם שנברא העולם ובאמת א"צ למן היום לקודם שנברא העולם דהיינו מה לפנים אלא דצריך ביאור איך למדנו זה מלמקצה השמים ובח"א ביאר דכיון שלמדנו שאסור לשאול במה שחוץ לכיפת הרקיע ה"ה מה לפנים קודם שנברא העולם והיינו כדרך שכ' רש"י (דף י"ב) ד"ה והשתא וביאר עוד בח"א דהא דאמר בברייתא יכול לשאול מה לפנים כדי נסבה דמה לפנים כבר נלמד מלמן היום דאכתי לא ידענו דאתיא לדר"א ועוד משמע מדבריו דאע"ג דמה לאחור שפיר מתפרש אחורי כיפת הרקיע מ"מ כיון דמה לפנים היא קודם שנברא העולם גם מה לאחור היינו אחר כלות העולם כמ"ש כאן ברש"י ומה עתיד להיות לכן כ' דחוץ לכיפת הרקיע במזרח

ובמערב לא נזכר בברייתא לפי פי' זה ע"ש אכן לענ"ד לשון הברייתא דחוק לפי' זה והתוס' כתבו דאיכא למימר הכי ואיכא למימר הכי נ"ל דר"ל דלפעמים מתפרש חוץ לכיפת הרקיע ופעמים מתפרש קודם בריאת עולם ובמשנה יתפרש קודם בריאת עולם ובברייתא יתפרש חוץ לכיפת הרקיע ונ"ל דהיינו טעמא דבמשנה כיון שלא הוזכר קודם שנברא העולם ע"כ מה לפנים היינו קודם שנברא העולם וחוץ לכיפת הרקיע נכלל במה למעלה ומה למטה וכמ"ש מהרש"א בח"א אבל בברייתא שהוזכר קודם שנברא העולם הוי מה לפנים ומה לאחור חוץ לכיפת הרקיע ודו"ק:

דף יב.

יב/א

תוס' ד"ה מסוף וכו' מהלך ת"ק שנה שנאמר וכו'. נ"ב לקמן י"ג ולא מצאתי שם אלא מן הארץ עד לרקיע וגם לא נזכר מהיכן למדו ונ"ל דהאי שנאמר אינו מדברי הגמרא אלא מדברי התוס' שמפרשים מהיכן למדנו מהלך ת"ק שנה דלקמן בעמוד זה למדו מפסוק שדי שאמר לעולמו די ולמדו מזה שהוא אחר שהי' רחב מהלך ת"ק שנה כמו שמפורשים אח"כ:

שם רש"י ד"ה אף ידי וכו' יחדיו. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד כשבראן וקאי אמ"ש אח"כ כשנבראו לחלק בין כשבראן ובין כשנטה:

דף יב:

ד"ה גשם וכו' שיצתה נשמתן כצ"ל:

דף יג.

רש"י ד"ה שוק הוא עצם הנמכר עם הרגל. אינו מובן לענ"ד ונ"ל דט"ס היא וצ"ל עם הראש וכדאיתא בחולין (דף ע"ו ע"א) דעצם התחתון של הרגל נמכר עם הראש וס"ל לרש"י דעצם זה נקרא כאן שוק ואח"כ בד"ה רכובי כ' הוא עצם הירך הסמוך לשוק והיינו עצם אמצעי הנקרא שם בפוסקים וביו"ד סי' נ"ה שוק וכאן קראו סמוך לשוק כי כאן קרא לעצם התחתון שוק ולעצם האמצעי קרא ירך ומה שנקרא בגמרא ירך קראו רש"י קוליות וכן הוא נקרא בחולין וביו"ד שם ודו"ק:

שם

ד"ה עד וארא וד"ה עד החשמל. מדברי מהרש"א בח"א דעד וארא הוי וארא בכלל ומ"ש רש"י ולא הוא בכלל היינו דחשמל אינו בכלל ולמ"ד עד החשמל הוי גם תיבת חשמל בכלל וצ"ל דלא מקשה מהשאר אחר חשמל דלכ"ע לא הוי מעשה מרכבה ולמסקנת מהרש"א לא מקשה אלא על פסוק שני ולפ"ז מה שמתרץ עד וארא מגמרינן היינו גם

וארא בכלל ולמ"ד עד החשמל הוי גם חשמל בכלל אכן לענ"ד נראה דמ"ש רש"י ולא הוא בכלל היינו דוארא אינו בכלל ומ"ש אח"כ והוא בכלל לדרוש היינו דאין החשמל בכלל מעשה מרכבה וממילא הוא ניתן לדרוש ולפ"ז מה שמתרץ עד וארא מגמרינן היינו ולא וארא בכלל ולמ"ד עד החשמל אין חשמל בכלל ומה שמקשה אח"כ ומי דרשינן בחשמל צ"ל דהקושיא היא דהא פשיטא דלחכם ומבין מדעתו דרשינן דמתניתין הוא אא"כ היה חכם ומבין מדעתו ולברייתא דר' חייא מוסרין ראשי פרקים אפילו אינו חכם ומבין מדעתו כשיש בו דברים שמפרש ר' זירא והא ההוא יניקה חכם ומבין מדעתו הוי ולולי תירוץ דעד וארא מגמרינן ה"א דמעשה מרכבה דמתניתין ובריייתא הוא קודם חשמל אבל חשמל חמור דאסור אפילו לחכם ומבין מדעתו אבל כשמתרץ עד וארא מגמרינן לכל אדם ולר' יצחק עד החשמל ע"כ מעשה מרכבה דמתניתין ובריייתא הוא חשמל ולכן מקשה ומי דרשינן בחשמל אפילו לחכם ומבין מדעתו. עוד הקשה מהרש"א דמלת חשמל כתיב נמי בראש הפרשה ותירץ דהכא ר"ל שאר הפסוק ולפ"ז צ"ל דמה שמקשה ומי דרשינן בחשמל באמת מקשה גם על חשמל הראשון ויותר נ"ל דלעיל לא אמר אלא ומתוכה כעין החשמל והיינו מה שמפרש אח"כ בפסוק זה לכן העיקר הוא בפסוק זה ודו"ק:

דף יג:

ד"ה חיות אש ממללות אש יוצא מדבורן כצ"ל נ"ל:

שם גמרא מאי רצוא ושוב וכו' מאי כמראה הבזק וכו' משמע דלענין רצוא ושוב דימהו לכבשן ולענין המראה דימהו לבין החרסים אכן מדברי רש"י ד"ה מבין החרסים שסיים ותמיד יוצא ונכנס משמע שגם לענין רצוא ושוב דימהו ר' יוסי בר חנינא לאור היוצא מבין החרסים וצ"ל דריב"ח פליג אדרב יהודה שדימהו לבין הכבשן ודו"ק וצ"ע:

דף יד.

וחכם זה תלמוד וכו' חרשים בשעה וכו' ונבון זה המבין וכו' לחש זה וכו'. לפי מ"ש מהרש"א בח"א דחכם חרשים נמנה בשנים ונבון לחש בשנים הם תשעה עשר דברים לכן נ"ל דחכם חרשים נמנה באחד לכן לא אמר חרשים זה בשעה וכו' אלא שהכל אחד אלא שהגמרא מפרש לשון חכם ולשון חרשים אבל נבון לחש הם ב' דברים נפרדים לכן אמר לחש זה שראוי וכו':

דף יד:

תוס' ד"ה נענה וכו' ול"ג מלאך המות. אכן בס"ח סי' רס"א איתא שאותו מלאך הי' מלאך המות ע"ש:

שם ד"ה והתניא וכו' דא"כ ד' הרצאות הן. לא הבינותי דהא לר' הלוי לא ס"ל דכיון דארצי קמי' מאן דארצי כמאן דארצי קמיה דמי א"כ לכן לא חשיב אותו שהרצה לפני חנניא לפי שלא הרצו לפניו ונ"ל דמ"ש ד' הרצאות הן הוא לאו דוקא אלא ר"ל שהי' לו לר' יוסי בר"י וחשוב גם הרצאה רביעית שהרצה לפני חנניא ואז יהי' ג' הרצאות דארצי וארצו קמיה. ומ"ש ועוד מנ"ל הא וכו' נ"ל דלא ניחא להו לומר דמהא גופא שמעינן מדחשיב לחנניא בכלל ג' הרצאות מכלל דארצו קמיה דכיון דבברייתא לא מפורש דלא חשיב אלא דארצי וארצו קמיה אלא דאנן הוא דשנינן הכי לא שייך לשנויי הכי אלא אי חזינן דארצו קמי' אבל כיון דאינו מפורש בשום מקום דארצו קמיה לא שייך לחדש ב' דברים דלא חשיב אלא דארצי וארצו קמי' וחנניא ארצו קמי' ודו"ק:

שם ואפילו הרצו לפני רבן יוחנן רבו לא מצינו שהרצה. נ"ל דצ"ל ואפילו הרצה לפני רבן יוחנן רבו רבן יוחנן לא מצינו שהרצה ור"ל דלא חשיב אלא סדר תלמיד לרבו זה אחר זה וא"כ אין מקום למנות ר"א בהדייהו אלא דמ"מ הי' יכול למנות בר"א סדר בפ"ע אי הוי מרצו אחרים לפניו או אי הוי מרצה רבן יוחנן קמי אחרים לזה כתבו לאפוקי ר"א ב"ע שלא הרצו לפניו ואע"פ שהוא הרצה לפני רבן יוחנן רבו כיון שלא מצינו ר"י שהרצה בפני שום אדם אין לו סדר למיחשבי' אפילו לעשות סדר בפ"ע ועיין בס' הישר לר"ת סימן שכ"ה ודו"ק:

שם גמרא שאלו את בן זומא בתולה שעיברה וכו'. לכאורה משמע לפרש מי חיישינן לדשמואל ואסורה דעכ"פ בעולה היא אע"ג דלא השיר בתולי' או דלמא דשמואל לא שכיחא וע"כ באמבטי עיברה וליכא לא בעילה ולא השרת בתולים ומותרת ומסיק דשמואל לא שכיח וחיישינן שמא באמבטי עיברה ור"ל תלינן לקולא וכמ"ש בגליון הש"ס וכ"נ מדברי רש"י ד"ה בתולה שכ' כ"ג נשאה ומצא לה בתולים משמע דאין ספק כלל דודאי היתה בתולה דלא שייך לומר טעה אלא דהספק הוא שמא נבעלה כדשמואל ואסורה או באמבטי עיברה ומותרת אכן מדברי התוס' ד"ה בתולה לא משמע כן שכתבו ואי שכיחא דשמואל מהימנא וכן אח"כ כתבו ואי דשמואל לא שכיח וכו' ומוקמא בחזקת בעולה וכן אח"כ אי חיישינן שמא לא נבדקה יפה דשמואל לא שכיח משמע מכל דבריהם דאי תלינן בדשמואל מותרת אלא דהספק הוא שמא דשמואל לא שכיח וע"כ בעולה גמורה היא וגם הך מי חיישינן לדשמואל לקולא היא ולא אסיק אדעתי' כלל לומר באמבטי עיברה ומסיק דודאי דשמואל לא שכיח ואפ"ה מותרת דתלינן באמבטי ולכאורה פשטות הגמרא לא משמע כן גם רש"י לא פירש כן גם המגי' בגליון משמע דלא פירש כן שפי' חיישינן לקולא אמסקנא משמע אבל חיישינן לדשמואל הוי שפיר

לחומרא וראיתי להמש"ל פי"ז מה' א"ב הי"ג שכ' בפשיטות דמגמרא זו מוכח דאי תלינן בדשמואל שריא ולענד"נ כמ"ש ודו"ק:

דף טו.
תוס' ד"ה שובו וכו' וקאמר לי' לר"מ וכו' ומע"ט שהיה בידו מראשיתו וכו' כצ"ל:

דף טז.
ד"ה יוסי בן יועזר וכו' לא מצינו בפ"ק דשבת רק ג' וכו'. לא הבינותי דשם (דף ט"ו ע"א) מפורש דלא חשיב סמיכה כיון דאיכא פלוגתא דרבוותא בהדייהו וא"כ הירושלמי חשיב גם סמיכה וכ"מ הלשון ועשו ד' משמע שהוסיפו עוד ג' על הסמיכה ונעשה ד' וכ"פ בק"ע שם ודו"ק:

שם ד"ה שנים וכו' ואגב וכו'. ובריטב"א עירובין (דף י"ג ע"ב) ד"ה ולא עוד כ' טעם שמקדים בכ"מ דברי ב"ש לדברי ב"ה כיון שהם עצמם הקדימו ב"ש לב"ה גם רבינו הקדוש שהי' מזרע הלל הלך בעקבותם ע"ש וכ"מ מלשון הש"ס שם דאמר שמקדימין דברי ב"ש לדבריהם ומה שהביא מהא דאמר שהלכו זקני ב"ש וזקני ב"ה אע"פ שאין זה דבריהם ר"ל כמו שמצינו שהקדימו שם ב"ש לב"ה גם כשהזכירו דברי ב"ש הקדימו אותם לדבריהם ובזה אפשר לפרש גם כאן כשמנה שמותם כתב הלל ומנחם יצא מנחם נכנס שמאי וממילא נמנה אחר הלל ואח"כ כשבא שנות דבריהם הקדים דברי ב"ש כמו בכ"מ מענותנותו היתירה:

דף טז:
רש"י ד"ה היינו דקא מורה וכו' ש"מ דעד השתא אורי בפניו. מדברי רש"י אלו נראה דמהא שקבל עליו שיורה בפני שמעון בן שטח לא משמע שהורה בפניו כיון שהורה בפניו ממש שאם יטעה ילמדהו כמ"ש לעיל בד"ה אלא בפני ולא אסור לתלמיד להורות אלא במקום רבו שלא בפניו ממש לכן הוכרח להוכיח דמשמע דעד השתא הורה באתרי' מדקבל עליו שלא יורה עוד אלא בפניו ממש ולא ניחא לי' לומר דעד השתא אורי שלא במקומו וקבל עליו דאפילו שלא במקומו לא יורה אלא משמע לי' דלא קבל עליו אלא שלא יורה עוד במקומו כמו תלמיד במקום רבו וצ"ע שלא מצאתי בפוסקים דבפניו ממש מותר להורות. עוד משמע מדברי רש"י בד"ה לא מצטריפנא דכשטצטרף לישב בדין עם אחרים מותר במקום רבו וגם זה לא מצאתי בפוסקים וצ"ע. אכן יותר נ"ל דאב"ד אין דינו כתלמיד וכשלא הי' הנשיא בבית הועד אע"פ שהי' בעיר הי' האב ב"ד מורה אלא כשהי' הנשיא בבית הועד לא הי' האב"ד מורה בפניו והנשיא הי' מורה בין כשהי' האב"ד בבית הועד ובין כשלא הי' לכן מקשה בשלמא ר"מ היינו דקא מורה הלכה בפני שמעון בן

שטח ר"ל שקבל עליו שלא להורות אלא כשיהי' שמעון בן שטח עמו בבית הועד אלא אי אמרת רבנן אב"ד בפני נשיא מי מורה והול"ל שקבל עליו שלא יורה כלל כיון שלא יורה שלא בפניו ומ"ש רש"י ש"מ דעד השתא אורי בפניו הוא לאו דוקא ולא בא אלא לשלול שלא נימא דדוקא כאן שלא אורי שלא בפניו הי' מורה בפניו כדי שלא יהא מורה לעולם לכן כ' דזה לא מסתבר דמסתמא גם עד השתא אורי בפניו ומ"ש לא מצטריפנא לישב בדין אלא בהדי שמעון ר"ל שקבל עליו שלא להורות שלא בפניו אלא בפניו יצטרף עמו בדין ואפשר דלהצטרף עם אחרים הי' מותר לאב"ד בפני הנשיא וכאן קבל עליו שלא יצטרף אלא עמו ממש ודו"ק. [ובד"ה ומאי קבל צ"ל מאי קבל]:

שם ד"ה לאפוקי ממ"ד במס' ביצה וכו'. נ"ל דר"ל דלמ"ד דפליגי אי בעי סמיכה לא פליגי בשבות אלא הא דאסרו ב"ש לסמוך משום דמשתמש בקדשים אבל למ"ד דפליגי אי בעינן תיכף לסמיכה שחיטה הא דאסרו ב"ש הוא משום שבות כיון שהי' אפשר לסמוך מאתמול וע"ש בתוס' ד"ה דלא ומ"ש שם בעזה"י בחידושי ודו"ק:

דף יז.

תוס' ד"ה פז"ר וכו' במערבית שלו קדש ללינה ושלשים ידחם וכו' כצ"ל נ"ל וכ"ה בתוס' ר"ה (ד"ר ע"ב):

דף יז:

ד"ה דכתיב וכו' פירש"י וכו'. מדבריהם משמע לכאורה דביום ראשון הי' צריך להתראות בעזרה וללין בירושלים עד חה"מ ואח"כ הי' יכול לילך חוץ מירושלים ובשמיני הי' צריך להתראות פ"ש וללין בירושלים אבל ק"ל דהא בעת שמתראה בעזרה צריך להביא עולת ראיי' כמ"ש הרמב"ם ריש ה' חגיגה וקיי"ל דשמיני הוא לתשלומין ואם הביא קודם שמיני א"צ להביא בשמיני לכן נ"ל דהא דמרבינן דשמיני טעון לינה היינו אם לא הי' מתראה עד שמיני צריך ללין מוצאי שמיני. ומדברי התוספתא שמצא הר' עזריאל משמע שצריך ללין עד מוצאי שמיני ואח"כ הביאו בשם ר"י דס"ל דא"צ ללין אלא לילה אחת והיינו כפירש"י כנלענ"ד:

שם דלא מקשי כלל ר"ל כמ"ש בסוכה (דף מ"ז) דמי שלא הביא חגיגתו יום ראשון והביא באחד הימים צריך ללון לילה שלאחריו ע"ש:

שם והר' אלחנן וכו'. עיין במהרש"א ואנכי לא מצאתי דברי הר' אלחנן לא בר"ה ולא בסוכה ע"ש:

שם גמרא מאי לאו אין לה יום טבוח כלל וכו'. עיין במהרש"א עד א"נ דחד יום טבוח אית להו נמי לב"ה ור"ל דלב"ש פשיטא דאפילו אי נימא דעצרת אין לה תשלומין מ"מ

ביום אחד אחר שבועות מקריבין היינו עיקר יום הקרבה כיון דאין קרבין ביו"ט אלא אפילו לב"ה דמותר להקריב ביו"ט מ"מ אם לא הקריב ביו"ט מותר להקריב ביום ראשון אחר יו"ט אפילו אם אין לו תשלומין כל שבעה אלא דאם חל בע"ש דאז אם לא הקריב ביו"ט נצטרך להקריב ב' ימים אחר שבועות זה לא ס"ל לב"ה. ומ"ש אח"כ וליכא למימר דלב"ש קאמר הכי נ"ל דר"ל דאמרינן לקמן א"ה נפשוט מינה דחד יום טבות ומשמע מזה דאפילו אי נימא דאין לעצרת תשלומין כל ז' מ"מ חד יום טבוח אית לי' וס"ל דאין זה דחייה בעלמא רק דכן ס"ל להגמרא באמת דחד יום טבוח פשיטא דאית ליה לזה כ' דליכא למימר דלב"ש קאמר הכי וכו' ועוד וכו' ובברייתא משמע דמטעם תשלומין היא דומיא דז' ימי הפסח וח' ימי החג כנ"ל ביאור דבריו אכן אפשר לומר דהא דאמרינן א"ה נפשוט מינה דחד יום טבוח היינו אפילו לפי סברת המדחה לא יום טבוח אבל ס"ל להגמרא דאי אין לעצרת תשלומין ז' ברייתא כפשטה יו"ט של עצרת ונ"ל דזהו ב' פירושים של המהרש"א דאי נימא דלפי סברת המדחה היא נימא דמ"מ בדלא אפשר מודו ב"ה א"נ סברא דקושטא היא דחד יום טבות אית ליה אפילו בדאפשר ולקמן (דף י"ח סוף ע"א) ולא הניחם ר"ט משמע דאית לי' חד יום טבוח ודו"ק:

עם :

תוס' ד"ה נפשוט וכו' ומתניתין וכו'. עיין במהרש"א עד די"ל דלרבותא נקט וכו' נ"ל דר"ל אע"ג דהול"ל שלא יעשו יום טבוח אחר השבת שלא לקיים דברי האומרים עצרת אחר השבת אפ"ה עבדינן יום ראשון של טבוח אחר השבת ודו"ק:

שם ד"ה מצוה וכו' למה לי קרא מדרשא דחג השבועות. ר"ל ל"ל דרשא דחג השבועות והיינו דרשא דר"א אמר ר' אושעיא תיפוק לי' מדרבה בר שמואל אע"כ מדרבה בר שמואל לחוד ליכא למשמע ואח"כ כתבו דמדרשא דרבה בר שמואל וכו' דלא תקשה א"כ ל"ל דרשה דרבה בר שמואל לזה כתבו דאצטריך לאפוקי מלבן של צדוקים ונ"ל דהיינו דרשא דר' יהושע במנחות (דף ס"ה ע"ב) ואע"ג דהתם אמרינן מה חדש סמוך לביאתו ניכר ס"ל להתוס' דהכל חדא דרשה היא דמקשינן עצרת לחדש לכל מילי ולא אצטריך לומר כאן טעמא דמצוה למימני שבועי אלא דלא תקשה מרבה בר שמואל דנימא מה חדש יום אחד אף עצרת יום אחד. ועיין במהרש"א ומשמע מדבריו דהא דאמרינן בגמרא ועוד חג שבועות כתיב היינו דרשא דר"א א"ר אושעיא ודו"ק:

שם ומהכא שמעינן וכו'. לא הבינותי דליכא מאן דפליג אדאביי דמדאורייתא בעינן למימנא יומי ושבועי ואמימר דלא מני אלא יומי היינו האידנא דס"ל דזכר למקדש הוא ע"ש במנחות (דף ס"ו ע"א) וצ"ע: (שם) ד"ה ואצטריך וכו' הקשה הר"א וכו'. כ' מהרש"א

דמשמע להו לכאורה וכו' ר"ל בקושייתם אבל לתירוצם לא ילפינן מרבה בר שמואל ולא אמרינן דמצוה למימני שבועי אלא דלא תקשה מיני' וכמ"ש לעיל:

דף יח.
ד"ה אלא וכו' פ"ק דר"ה (דף י"ג ע"א) א"ל וכו' כצ"ל:

דף יח:
רש"י ד"ה ואסור לזרים בלאו משמע שבא לתרץ שלא תקשה כיון שחייבין עליהן מיתה וחומש פשיטא שאסורין לזרים לכן פי' דקמ"ל שהוא בלאו ועיין בפי' הרע"ב במשנה שם ובפ"ק דחלה מ"ט:

שם תוס' ד"ה הא בנהמא וכו' וה"ה דמ"ל וכו'. אע"ג דאי הוי מוקי הא באכילה הא בנגיעה הוי מוקים כך"ע והשתא ע"כ מתניתין דמשא"כ במעשר כר"מ דע"כ רבנן אוסרים באכילה דפרי דמעשר מ"מ כיון דע"כ משנתינו מיירי באכילה דנהמא מדאוסר אפילו בחולין עדיפא לי' לאוקמי מתניתין דמשא"כ במעשר אפילו באכילה דפרי וכר"מ ודו"ק:

שם ד"ה כאן לחולין וכו' ותירץ וכו'. עיין במהרש"א עד ואין חילוק כלל בין תרומה למעשר בין לא נתכוין וכו'. ר"ל דבין בתרומה ובין במעשר אין חילוק בין לא נתכוין כלל ובין נתכוין רק לחולין דנימא דכשלא נתכוין כלל פוסל אפילו בנגיעה וכשנתכוין לחולין אין פוסל בנגיעה ולא אסור אלא באכילה דא"כ הוי צריכי תרי בבי דהוחזק לחולין אינו אסור אלא באכילה במעשר ובתרומה וכשלא הוחזק כלל הוי כאלו לא טבל ואסור אפילו בנגיעה והתוס' לקמן (דף י"ט ע"א) ד"ה לא כאלו דחקו לתרצם בע"א אע"כ אפילו לא הוחזק כלל מותר בנגיעה ודו"ק:

דף יט.
ד"ה נגזור וכו' מדגזרינן וכו'. נ"ל דר"ל דאי הוי טעמא משום זוחלין לא הוי שייך לגזור ים אטו גשמים כמו דלא גזרינן בכל זוחלין מעיין או ים אטו גשמים אע"כ דחרדלית אפילו בים פסול וה"א דלגזור גל אטו חרדלית ובסוף דבריהם כתבו ואי הוה טעמא משום זחילה יתכן טפי ור"ל וע"כ אמרינן דגזרינן דחרדלית של ים אטו חרדלית של גשמים אע"ג דלא גזרינן בשאר זוחלין וא"כ אפשר לומר דה"א דגזרינן גם בגל אע"ג דלא גזרינן בשאר זוחלין ונתיישבה קו' הר"א ודו"ק:

שם ד"ה לא כאלו וכו' אף כי הוחזק לחולין וכו' דטפי עדיף וכו'. לכאורה מדברי הגמרא לקמן מבואר דטפי עדיף לא הוחזק כלל דקאמר אם לא הוחזק מחזיק ואם הוחזק אינו מחזיק וצ"ל דס"ל להר' אלחנן לחלק דדוקא היכי דעדיין לח ורוצה להחזיק א"ע עדיף לא

הוחזק כלל מהוחזק לחולין משא"כ היכי שכבר נגוב ואין בידו להחזיק א"ע עוד עדיף הוחזק לדבר קל מלא הוחזק כלל ודו"ק:

שם רש"י ד"ה אם לא הוחזק וכו' אבל אם הוחזק לקל אינו מחזיק לחמור וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ר' יהודה וכו' היינו לפי דעתו של ר"י ר"ל דה"ק מאיר הי' אומר בתחתונה ובזה אני מודה לו לא בעליונה ר"ל בעליונה איני מודה לו כי אני אומר שאין מטבילין בו:

דף יט:

ד"ה בתחתונה וכו' ולא תניא בהדי ההוא דניצוק וכו' כצ"ל ר"ל דההוא דטופח להטפיח חבור לאו סיפא דברייתא דניצוק וקטפרס ומשקה טופח אינו חבור הוא אלא הוא ברייתא אחרת ושם לא תניא אלא דטופח אינו חבור וטופח להטפיח חבור ודו"ק:

שם דלא דמי לרגליו של ראשון נוגעות וכו' כצ"ל:

שם דהא יין שבתוך הגישתא וכו'. משמע דגישתא הוא קצה המקלח לתוך החביות הריקם וכ"מ מפירש"י שם לזה כתבו דהא היין שבתוך הגישתא אין סופו לירד בתוך החביות ור"ל אין סופו לחזור לתוך החביות שיצא ממנו אכן בגיטין (דף ט"ז ע"א) משמע שמפורשים בע"א וגרסו דאנח ידי' אבת גישתא ואי"ה שם יבואר:

שם ד"ה בגדי ע"ה וכו' וכ"מ שילהי הניזקין וכו' כצ"ל:

שם אבל משכבות ומושבות וכו'. צ"ל דמשכבות ומושבות אין טהורים אלא מאב הטומאה כמדרס אבל טמאים מחשש נגיעה או דמיירי שא"י ליגע בהם דומיא דכ"ח המוקפים ודו"ק:

שם אבל ק"ל דתנן התם וכו'. עיין במהרש"א עד גם הר"ש פ"ז דטהרות וכו' כצ"ל:

שם וההוא דמובל נמי וכו'. ולענ"ד יכול להיות שסמכו כאן אתירוצא דלעיל דטרח ומזייף:

שם משום אינך נקטי'. ר"ל בגדי פרושים מדרס לאוכלי תרומה ואינך דהיינו מטעם שמא ישבה עליהם אשתו נדה כמו שפירש"י במתניתין: (שם) תפתר בע"ה אצל פרוש ולית את כלום. ר"ל דמיירי אצל פרוש דהיינו בחולין ולית את מביא ראי' משם כלום. ועיין במפורשי הירושלמי ואין להאריך כאן:

דף כ.

רש"י ד"ה מדלא קתני וכו' בטהרת חולין וכו'. עיין במהרש"א עד מאן דכר שמיה וכו' ולא הבינותי דפרושים האוכלין חוליהן בטהרה היינו בטהרת חולין והא דלא ניחא לי' לרש"י לפרש מדלא קתני בגדי האוכלי על טהרת קודש מדרס לאוכלי קודש נ"ל דמספקא לי' בדעת המקשן דלאו כקודש דמי ולא כתרומה ולא כחולין וע"כ דחמור מחולין וקל

מקודש ולא ידענא אם חמור מתרומה או קל ממנה לכן לא רצה לפרש מדלא קתני בגדי אוכלי בטהרת קודש מדרס לאוכלי קודש והי' צריך לומר קודם לזה בגדי אוכלי תרומה מדרס לאוכלי חולין בטהרת הקודש ולא ידע לומר כן וגם לא רצה לפרש דהו"ל למתני בגדי אוכלי חולין בטהרת הקודש מדרס לאוכלי תרומה דשמא חמור מתרומה לכן נקט מלתא פסיקתא דודאי חמור מחולין ודו"ק ומ"מ התוס' (דף כ"א ע"ב) ד"ה אחרונות פשיטא להו דחמור מתרומה ע"ש:

שם תוס' ד"ה שמרתיה וכו' ותירץ וכו'. עיין תוס' זבחים (דף צ"ט ע"ב) ד"ה מדבר המטמאני ומ"ש שם בעזה"י:

שם ד"ה נימא וכו' אך לפי שיטת הירושלמי וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כאן דאיירי לפי שיטת הירושלמי אי אפשר לתרץ כתירוצם דהתם דהא הירושלמי מייתי הנך עובדי אמתניתין דהתם ומסיימו בהו כמה גדולים דברי חכמים שאמרו כלים הנגמרים בטהרה צריכין טבילה לקודש וע"כ הירושלמי מפרש הנך עובדי לקודש וס"ל דחששא דסתם ידים לקודש דוקא וס"ל דסתם ידים יש בהם דרא דטומא' דאוריית' והו"ל קמייתא כמתניתין או דלא ס"ל כלל לחלק בין קמייתא לבתרייתא ומ"ש מהרש"א לעיל דלאו לקודש קאיירי היינו לפירש"י דקאי לשיטת תלמודא דידן דמסיים בהנך עובדי בלבו לשמרן טהור אין בלבו לשומרן טמא והיינו אפילו לתרומה ולחולין ודו"ק. וע"ל במהרש"א עד דמשמשי בהדיה קודם וכו' כצ"ל:

דף כ:

ד"ה והתניא וכו' ועוד לא הי' צריך וכו' עיין במהרש"א עד דהמתרץ לא אוקמא וכו' כצ"ל. וכוונתו דמ"ש התוס' דאי סתומות לא יטמאו בהעלמת עין הוא הוכחות המקשן דמשמע לי' דמיירי בפתוחות דאי סתומות וכו' ומ"ש התוס' ועוד וכו' אינו הוכחת המקשן אלא הוא הוכחת ר"י דסוגיא דהתם מוקי לה בפתוחות דאל"כ לא הי' צריך לאוקמי רישא במטהר לכך: (שם) ופריך מינה מכח ההיא דהכא. י"ל דר"ל דע"כ גם סוגיא דהתם ס"ל דאין אדם משמר מה שביד חברו כדאמרינן הכא ומכח זה פריך התם [ולא כמו דהוי ס"ל לעיל דסוגיא דהתם לא נחית לסברא דאין אדם משמר וכמ"ש מהרש"א] דאלת"ה וכו' א"כ הכא בשמעתין כי פריך וכו' ורצה לדייק דאדם משמר אכתי תקשה ליחוש כמו התם דלא נחית לסברא דאין אדם משמר וממ"נ אי נימא דע"כ מיירי בפתוחות מכח הוכחה דבסתומות לא יטמאו בהעלמת עין תקשה כמו התם ואי מיירי בסתומות ואפ"ה קשה לו התם שמא נגע גם כאן קשה כן אע"כ דהתם פריך מכח ההיא דהכא ונחית התם לסברא דאין אדם משמר דאל"כ אפילו מיירי בפתוחות מכח הוכחה דלעיל

אכתי אפשר לומר דלא נגעו דמרתתי וע"ז סיימו ומיהו הוי מצי לאקשויי ולטעמיך וכו' והתם לא נחית לסברא דאין אדם משמר ופריך מכח סברא והכא המ"ל ולטעמיך אפילו אדם משמר מ"מ שמא נגע כנ"ל לפרש דבריהם ודו"ק: (שם) ד"ה מ"ש רישא וכו' ופי' לעולם וכו'. כ' מהרש"א כ"ז סותר דבור דלעיל וכו' ע"ש ולענ"ד אפשר לפרש דמ"ש התוס' ופירוש לעולם אין אדם משמר הוא פירוש דברי התרצן והמקשן הקשה מ"ש רישא ומ"ש סיפא אי ס"ד אין אדם משמר כפירש"י וכדברי התוס' דלעיל ומתרץ לעולם אין אדם משמר וכ"ת מ"ש רישא ר"ל ודקא קשיא לך מ"ש רישא וכו'. וגם פירוש מורי דהוי כמו ולטעמיך אע"ג דהוא דלא כפירש"י מ"מ מדברי התוס' דלעיל לא מוכח היפך זה דאפשר לפרש מ"ש לעיל כי פריך מ"ש רישא משום מה שביד חברו ר"ל מה דפריך מכח ולטעמיך ודו"ק:

שם ד"ה בבא וכו' כדי שיהיו מרתתים וכו'. ר"ל שיהיו מרתתים שיגעו ע"ה חבריהם ואי לאו הכי אלא שלא טיהרם לא מרתתי מליגע הם עצמם ודו"ק:

שם רש"י ד"ה בידים מסואבות שניות לטומאה דכיון וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) תוס' ד"ה הנושא וכו' לא יטמא כלי חרס אפילו וכו' כצ"ל נ"ל:

דף כא.

ד"ה האונן וכו' כדדייק לקמן בכלים וכו'. כ' מהרש"א כל מ"ש לעיל וכו'. נ"ל דגרסתו הי' בתוספות כדדייק לעיל וקשה לו מ"ש לעיל דהוא לקמן (דף כ"ג ע"א) לכן פירש כיון שהוא בפיסקא דכלים הנגמרים שהוא קודם במשנה מהך דהאונן קרי לה לעיל:

שם דרבותא נקט ואע"ג דאם הביאום וכו'. נ"ל דצ"ל ואע"ג דהביאום ור"ל דרבותא נקט דאפילו לא הביא אלא אחת בשחרית מותר לאכול לערב וה"ה אע"פ שהביא תרוייהו בשחרית לא יאכל עד הערב והכל טעמא משום שסומך על החזקה:

שם אבל בגר לא מצינו לו. ר"ל דבגר לא מצינו טבילה אחר הכפרה וע"כ הא דתניא אוכל בקדשים לערב הוא מטעם שיוכל לסמוך על החזקה ומ"ש מהרש"א דקחשיב נמי גר לראב"י הוא לכאורה בלא צורך דברייתא זו היא כך"ע ואפשר כוונתו ליישב מה דמשמע מלשון התוס' דגר נמי הוי מחוסר כפרה ובברייתא לא נזכר מחוסר כפרה אלא משום דראב"י קרי לי' מחוסר כפרה במתניתין ע"ש ודו"ק:

שם ותירץ הר"ש וכו' הלכך אף הערב שמש בעי. משמע דר"ל שעשו לכלים הנגמרים בטהרה כטמא מת בשביעי עשו נמי לזה דליבעי הערב שמש אבל הוא תמוה שהרי בא שם לתרץ דאתיא כמתניתין דלא בעי הערב שמש ואפשר דאשפופרת של חטאת דוקא קאי דעשאוהו כטמא מת בשביעי שאם ירצה להשתמש בה קודש ליבעי הערב

שמש ולכן כשמשתמשים בו חטאת בלא הערב שמש איכא היכרא לצדוקים. אך רש"י לא פירש הכי וכו'. ר"ל דרש"י לא פירש דעשאוהו כטמא מת דליבעי הערב שמש אלא למימני בי' ראשון ושני וממילא דינו דבעי הערב שמש לקודש וע"כ דטומאה דרבנן בעי הערב שמש לקודש ומ"ש מהרש"א דרש"י פירש כן גבי כטמא שרץ נלענ"ד דכוונת התוס' דהא דאוקים אח"כ דעשאוהו כטמא מת לא הוסיף אלא דלטמא אדם אבל לשאר דברים הוי כאוקימתא דלעיל כטמא שרץ דלא עשאו בפירוש לענין הערב שמש וע"כ דממילא בעי שפופרת של חטאת הערב שמש לקודש ודו"ק:

שם איכא למימר דבפרה החמירו. לכאורה אינו מובן דהא בפרה לא בעי הערב שמש ואי לא בעי הערב שמש בקודש ליכא היכרא לצדוקים ואפשר דכוונתם דהואיל והחמירו בפרה כמה חומרות אי הוי צריך בפרה הערב שמש גם בטומאה דרבנן היו צריכין הערב שמש ומדלא אצרכו בטומאה דרבנן הערב שמש איכא היכרא לצדוקים דלא בעינן בפרה הערב שמש כלל והיינו בכהן השורף את הפרה ואח"כ כתבו וגם בשפופרת וכו' עד גבי חולין ותרומה וקודש ולא לחטאת כצ"ל וכוונתם ג"כ כן דבחטאת אי הוי בעי בטומאה דאורייתא הערב שמש הוי בעינן גם בכלים הנגמרים בטהרה הערב שמש ואיכא היכרא דלא בעינן הערב שמש כל ודו"ק:

שם ובגזייתא וכו' כדאיתא בפסחים (דף י"ט ע"ב):

דף כא:

ד"ה כעוביה וכחללה כשתי אצבעות חוזרות למקומן. הקשה ר"ת וכו' כצ"ל ותיבת פירש"י מיותר דמפורש הוא במשנה גם ביבמות (דף ט"ו ע"א) ובגיטין (דף ט"ז ע"א) לא הביאו זה בשם פירש"י אלא סתם:

שם על רום כקליפת השום ועל רוחב כשפופרת הנוד כלומר שתי אצבעות וכיון וכו' כצ"ל נ"ל ותיבות חוזרות למקומן מיותר דזה לא שייך אלא בנקב עגול וכאן אין ב' אצבעות אלא ברוחב:

שם

ונראה לר"י דלענין השקה מיתניא וכו'. נ"ל דר"ל אבל לענין עירוב מקואות לא מועיל טופח להטפיח וצריך כשפופרת הנוד ומ"ש אח"כ אבל לענין מקואות מועיל ר"ל דמועיל קטפרס והוא לראי' דלא מיירי שם לענין מקואות שהרי לענין מקואות מועיל קטפרס והתם תנן דלא מועיל וממילא מתורץ מה דמועיל שם טופח להטפיח כיון דלא מיירי לענין מקואות ולא הבינותי מ"ש מהרש"א דאין זה תירוץ לקושייתם ע"ש ויש שם ט"ס

וצ"ל בד"ה בתחתונה ומ"ש בסוף דבריו ולפי דרכם זה וכו' ר"ל דאלו לפיר"ת דלעיל (דף י"ט ע"ב) דוקא דאיכא באמצעית ארבעים ע"ש:

דף כב.

רש"י ד"ה הרי אלו טהורין לתרומה וכו'. עיין במהרש"א וצ"ל דמ"ש רש"י במשנה דמטבילין כששניהם טמאין היינו אפילו אין בפיו כשפופרת הנוד אבל כשיש בפיו כשפופרת הנוד אפילו חיצון טהור טהורין לתרומה ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה מאי איכא וכו' וגם רבא וכו'. ונ"ל דלפי פי' התוס' הך והנ"מ רבא קאמר לה דמוקי להך משנה דכלים שמילאן וכו' אפילו בקודש דבכלי טמא טהור אפילו לקודש אבל לר' אילא דהטעם משום חציצה מיירי מתניתין אפילו בכלי חיצון טמא והך דכלים שמילאן וכו' מיירי לתרומה דוקא ומ"מ סיפא דכלים שמילאן וכו' ואם לא טבל וכו' הוא דוקא לתרומה אפילו לרבא דבקודש אפילו יש בפיו כשפופרת הנוד גזרינן אטו אין בפיו אבל לפירש"י דהאי והנ"מ וכו' קאי אגופא דדינא וכמ"ש מהרש"א קאי דוקא לתרומה בין לרבא ובין לר' אילא ודו"ק:

שם ד"ה אבל שאול וכו' צ"ע וכו'. נ"ל דכוונתם לר' זירא לקמן (דף כ"ג ע"א) דעבר ונשא טהור:

שם ד"ה שלא יהא וכו' דהא לכך וכו' נ"ל דכוונתם דטעם שלא יהא שורף פרה אדומה לעצמו לא שייך אהא דאמר ר' יוסי מפני מה נאמנים על טהרת יין ושמן אלא אגב דמפרש ע"ז טעם שלא יהא בונה במה לעצמו מפרש נמי ושורף וכו' לטעם אהא דנאמנים על שמירתה:

שם ד"ה לא מקבלין וכו' ול"נ דפותח וכו'. דבריהם אין מובנים לכאורה דרש"י לא קאמר אלא בשעת הגתות והבדים דלא שייך טעמא דהכל חברים אבל ברגל ודאי הטעם הוא דהכתוב עשאן חברים כדאיתא בגמרא אבל אי לא"ה לא מהימני אכן מדברי רש"י לקמן (דף כ"ה ע"ב) ד"ה ומלאין דתרומה משמע דטעמא דשעת הגתות והבדים משום הפסד כהנים ולא מדינא ולכן לא מהימני אקנקנים והנה הרמב"ם פ"א מה' מטמאי משכב ומושב כ' ג"כ דבשעת הגתות והבדים הכל מטהרין כליהם ולשיטתו א"ש דס"ל דמלאין דתרומה נאמנים ע"ש ה"א וה"ד ודו"ק:

שם שוים דטהורים כל וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ניחוש לשאלה צ"ע וכו'. ולענ"ד אפשר לומר דמשום מגע ע"ה לא בעינן הערב שמש וכמ"ש התוס' (דף כ"א ע"א) בטומאה דרבנן ומקשה דניחוש שמא טבל כלי תוך כלי ובעי הערב שמש ומתרץ מטבלינן להו כדין טומאה דאורייתא בהערב שמש ואפשר

שזהו כוונת רש"י שכ' מטבלינן להו שמא הטבילם כלי בתוך כלי ר"ל דלא משום מגע ע"ה בלא הערב שמש אלא משום שמא הטבילם כת"כ ובעינן הערב שמש ודו"ק:

דף כב:

ד"ה טמא מת וכו' כיון דלא שכיחי וכו'. משמע דר"ל דכיון דלא שכיח לא חיישינן שמא נטמא במת ושיילינן מנייהו ומשתמשים בו ע"י טבילה לכן גזרו שלא יציל על כלי שטף אכן לולי דבריהם הי' אפשר לומר דלא נחשדו ע"ה אטומאת מת וגם הם אין מטהרין אלא ע"י צמיד פתיל אלא דסוברים שכליהם מצילין בצמיד פתיל ודו"ק וצ"ע:

שם ד"ה מתוך וכו' וצ"ע וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד הא פסיקא להו להתוס' דאין ראי' מהא דל חיישינן לטומאת מת בין בגופו ובין בכליו דהתם הטעם הוא משום דלא שכיח אבל היכי דודאי נטמא במת לא שמענו שנאמן אטבילה אלא דמשמע להו מדתניא ע"ה שבא להזות וכו' ולא השמיענו כן בכליו משמע דבכליו מהימן אטבילה כמו שנאמן שלא נטמא במת ומורי חידש שגם בכליו אינו נאמן להזות ודוקא כשאומר שלא נטמא נאמן משום דלא שכיח ודו"ק:

דף כג.

ד"ה ונפסקה וכו' והאי רצועה לאו כלי הוא. נ"ל דר"ל דאחר שנפסקה הרצועה אין הסנדל כלי וכ"ה בשבת שם ע"ש:

שם ד"ה מת תחוב וכו' והא דאמר וכו'. כצ"ל כמו שהוא לפנינו בתוס' ובמהר"ש הוא ט"ס ע"ש:

שם ד"ה לעולם וכו' ומשום צינורא דע"ה איכא וכו':

לא הבינותי דמפורש בגמרא דלא זהיר בהו אלא בתר דגמריה וחיישינן שמא נפל עליה מקמי דליגמריה ובעידנא דגמריה עדיין לחה היא וכמ"ש התוס' לעיל (דף כ' ע"ב) ד"ה כלים בשם הר' אלחנן וצ"ע:

שם דידים שניות אין להם וכו' כצ"ל:

שם ע"ב):

רש"י ד"ה שלא אמרו וכו' מיוחד לישיבה שיהא נעשה וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה יצא זה וכו' לאו משום דלאו כלי כן וכו' כצ"ל: (שם)

דהואיל ומהני בו יחוד ישיבה דלא שייך לפכין קטנים מטעם תוך וכו'. נ"ל דכוונתם דאע"ג דלא שייך בהו טומאת תוך דשייך בפכים קטנים (וה"ה שהיו יכולין לומר דשייך בכל הכלים ונקטו פכים קטנים דאיירי בהו] ואפ"ה מיטמאין במדרס כיון שמיוחדין לישיבה ושייך בהו טומאת מדרס הוי ק"ו מפכים קטנים דאין בהם טומאת תוך דשייכא

בהו ואמרינן דכיון דלא שייך בהו טומאת בשר לא מיטמו נמי בשער אע"ג דשייכא בהו ואפ"ה מיטמו במת כ"ש מפץ דאע"ג דלא שייכא בהו טומאת תוך מיטמו במדרס דמיטמו במת כנ"ל בכוונתם ואפשר דצ"ל דהואיל ומהני בהו יחוד ישיבה אע"ג דלא שייך בהו טומאת מגע מטעם תוך ואפ"ה יהו טמאים מדרס הזב הוי הק"ו גמור מפכים קטנים הואיל וכו' כנ"ל. ועיין בתוס' שבת שם כתבו בע"א:

שם ד"ה שאם וכו' ומיהו וכו'. נ"ל שאין כוונתם דלפי' הר"י לא מיתרצה קו' ה"ר ניסם אלא שמתחלה הביאו לפרש הירושלמי ואח"כ סיימו והשתא וכו' לתרץ קו' הר"נ וצ"ל דאפילו למ"ד צירוף דאורייתא ואע"ג דא"צ לכלי כלי מצרפו מ"מ מה שא"צ לו בו ביום כלל אין בכך כלום אם מפסידו ולא הביאו פי' הר"י אלא להורות שיש חילוק בין צריך לכלי או לא וע"כ היינו אפילו למ"ד צירוף דרבנן ועיין בתוס' יומא (דף מ"ד ע"ב) ד"ה נתפזרו ולשון ומיהו הוא קצת מגומגם ואפשר לישבו בדוחק ודו"ק. ועיין במהרש"א עד ואינו מצרף רק וכו' כצ"ל:

שם ד"ה והא דרבנן וכו'. עיין במהרש"א עד דרבנן רק מהוסיף וכו' כצ"ל:

שם דגבי מעלות דרבנן לר"ע וכו' כצ"ל:

דף כד.

בא"ד כר"י דפרק המנחות והנסכים. נ"ל דצ"ל כרבי דפרק הקומץ רבה (דף כ' ע"ב) וע"ש בתוס' (דף כ"א ע"א) ד"ה יצאו ומ"ש דלרבנן אף בשר בתר שחיטה יש לה פדיון לא ידעתי מהיכן משמע להו ודו"ק:

שם וכדמוקמינן לה בפסחים. נ"ל דצ"ל בזבחים (דף ל"ד ע"א) ועיין בתוס' מנחות (דף ק"א ע"א) ד"ה אע"ג ודו"ק:

שם אך איכא לדחות וכו'. נ"ל דכוונתם ליישב פירש"י דמ"ש רש"י שהוא דרבנן קאי אעצים והא דאמרינן לרבות עצים ולבונה עיקר קרא קאי אלבונה וגם י"ל דס"ל הכא דלא שייך בעצים קידוש כלי כמו שהקשו זה בזבחים שם ד"ה שקדש ובמנחות (דף ק"א) שם אכן מ"ש וכן בריש המנחות והנסכים פירשתי בשם הר"י וכו' לא מצאתי שם וצ"ע:

שם ד"ה מנין וכו' על טהרת הקודש דהוי דאורייתא. נ"ל דתיבות דהוי דאורייתא מיותר או צ"ל אבל לקודש אה"נ דהוי דאורייתא ועיין במהרש"א: (שם) רש"י ד"ה לטמא את הקודש לעשות רביעי. ר"ל שהקודש הזה יעשה רביעי:

שם תוס' ד"ה בחיבורין וכו' ובקודש בתחלתו וכו'. ר"ל אבל בדיעבד כשנגע ביד הטהורה בקודש לא פסלה ודו"ק:

שם בשמעתין לדברי ר' יהושע וכו' כצ"ל ותיבות לפי מאי דס"ד מיותר דאין כאן ס"ד:

שם ואפילו לא נגע וכו', היינו למאן דלא בעי בחיבורין ס"ל להתוס' דאפילו לאחר שפירשה יד ראשונה מהספר לא בעינן שתגע בשני' וממילא נטמאת גם שני' ואין כן דעת הרמב"ם פי"ב מה' שא"ה הי"ב ע"ש: (שם) והשתא יתכן וכו'. נ"ל דכוונתם דלפי מ"ש דהיד מטמא חברתה בלא נגיעה יתכן מה שקשה אליבא דר' יוסי בר"י דס"ל דהיד השני' אינה עושה אלא רביעי והקשה הר' אלחנן אמאי חשיב האי מעלה במתניתין הא הוי בכלל רביעי בקודש והוצרך לתרץ דמ"מ מעלה אחרת היא וכו' אבל לפי מ"ש לעיל דהיד מטמא חברתה בלא נגיעה יתכן שפיר דהוי מעלה ולא צריך לתירוץ הר' אלחנן ודו"ק:

שם ד"ה אלא וכו' ואי משום תרומה וכו'. נ"ל דכוונתם לשיטתם דלעיל דשלא בחיבורין היינו אפילו לא נגעה כלל דגזרינן שמא תגע בספר א"א לפרש כפירש"י דשלא בחיבורין יש רבותיה דנגובה דלפי פירושם גם שלא בחיבורין אין רבותא דנגובה לכן פירשו מאי רבותא דפשיטא דבחיבורין מטמא לפסול וכמו שהקשו לעיל הא כבר ידענו דרביעי פסול בקודש ולא ס"ל תירוץ הר' אלחנן לזה כתבו ואי משום תרומה דלא מטמאה אף בחיבורין ר"ל ואע"ג דידענו דרביעי לא פסול בתרומה ה"א דחיבורין חמיר מטעם גזירה כדלעיל ומתרצו לא נחית להו רבותא וכו' כנלענ"ד:

דף כד:

ד"ה דתנן וכו' ואח"כ כל שאר מילי וכו' כצ"ל:

שם כיון שלא מצינו טומאה כה"ג וכו'. אבל בספר משום דר' פרנך כיון דלאו משום גזרת טומאה היא אלא טעמא רבא אחרינא שייך שפיר ליגזר אע"פ שלא מצינו כה"ג ודו"ק:

שם ד"ה לא צריכא וכו' אף למ"ד מסגרתו וכו'. בגמרא שם מבואר דדוקא למ"ד מסגרתו למטה היתה טבלא המתהפכת טמא אבל למ"ד מסגרתו למעלה היתה טבלא המתהפכת תיבעי וצריך לפרש לשון אף שכתבו התוס' דאף למ"ד מסגרתו למטה היתה היה השלחן טמא כי לאותו מ"ד טבלא המתהפכת טמא ודו"ק:

דף כה.

ד"ה שרצועה וכו' ושמא דשביל קטן וכו' כצ"ל:

שם ולאחר שנתקלקלו וכו'. ר"ל דמעשה דר' אבהו הי' לאחר שנתקלקלו שאף ר' מאיר שהיה קודם ר'. אבהו גזר עליהם הרי שבימי ר"מ נתקלקלו: (שם) רש"י ד"ה אהל זרוק וכו' בין אוירה וכו' על אוירה המעיין בנזיר (דף נ"ה ע"א) יראה דמבואר שם דלמ"ד על אוירה גזרו לא מועיל אהל להפסיק לכן נ"ל דט"ס הוא ברש"י וצ"ל בין גושה וכו' על גושה או ר"ל אויר של גושה דהיינו אע"פ שאינו נוגע בגושה ואוירה דהתם היינו אויר העולם ואע"פ שמפסיק בין גושה נטמא מאויר שלמעלה ע"ש ודו"ק: (שם) תוס' ד"ה

אהל זרוק וכו' קאמר ואב"א גרס אלא דכ"ע וכו' כצ"ל נ"ל ועיין במהרש"א ומ"ש דכ"ע לא שמי' אהל ודכ"ע משום אוירה נ"ל דרבותא קאמר דיכול להיות דס"ל תרוייהו לחומרא ואפ"ה מטהר ר"י בר"י משום דלא שכיח ודו"ק:

שם והיינו אהל זרוק וכו'. ר"ל דמונחת דהתם היינו אהל זרוק דכאן וזרק דרישא אפילו אהל זרוק לא הוי ודכ"ע לא שמי' אהל:

שם ד"ה יתננה וכו' ומאן דגריס וכו'. עיין במהרש"א מ"ש לפרש גירסא זו וע"ש בתוס' יו"ט היאך מוכיח לגירסא זו דאין נאמנים:

שם ד"ה בגלילא וכו' כדלעיל מינה מחתה באפרה וכו' ואבן בתוכה וכו' כצ"ל:

שם וכי קאמר לישנא וכו'. לא ידעתי מה שייך זה לדלעיל הא בין לרש"י ובין לר' צ"ל כן ובתוס' שבת שם ליתא וגם הגירסא לפנינו בגמרא שם שאסור לטלטל ע"ש:

דף כה:

ד"ה חבר וכו' וכי תימא דבדרבנן מודה וכו' כצ"ל:

שם גמרא לא העמידו דבריהם במקום כרת. ר"ל אע"פ שיש כרת כשאוכל בטומאה ובתרומה העמידו דבריהם אע"ג דליכא אלא מיתה כ"כ התוס' בפסחים (דף צ"ב ע"ב) ד"ה בודקין ע"ש:

שם תוס' ד"ה במטהר וכו' דמהימן אתרומה וכו' שהי' בו הקודש וכו' כצ"ל:

דף כו.

רש"י ד"ה נאמנים וכו' אחומר בקודש דתרומה וכו'. ר"ל וכן חומר בתרומה מבקודש כ"כ התוספות יו"ט ע"ש:

שם ד"ה כל הבית וכו' ממשמשין בכולם כצ"ל:

דף כו:

תוס' ד"ה סילוקו כסידורו לענין שהי' רך וכו'. ולא ניחא להו לומר שגם זה הי' נס שהי' חם עד שבת דהא לא כתיב אלא כסידורו ולא כאפייתו משמע דסידורו הי' בלא נס:

שם ד"ה בכלי אכסלגים וכו' וחשובים וכו'. לפירושם צריך לפרש לא שנו דהציפוי בטל לגבי עץ אבל בכלי מסמוס לא בטלי הציפוי לגבי עץ ולר' יוחנן אפילו אלו הי' שלחן של מקדש כלי מסמוס היה בטל הציפוי לגבי עץ ובעי דציפוי עומד משמע דקאי אמתניתין דשלחן ודולפקי והוא דחוק ואפשר דט"ס בתוס' וצ"ל ואין חשובים וכו' ודו"ק. ובמנחות מפורש בגמרא אבל כלי מסמוס חשיבי ע"ש (דף צ"ו ע"א):

שם ד"ה שאני שלחן וכו' ועוד אמר בסמוך וכו'. לכאורה משמע דקשיא להו לפי מאי דמשמע מתוך הסוגיא דמזבח לא אקרי עץ וס"ל דשלחן ודולפקי ג"כ לא אקרי עץ דדוקא

שלחן של מקדש אקרי עץ וכ"מ מדבריהם במנחות שם וא"כ אינו מובן מ"ש אח"כ וגם שלחן וכו' אבל שמא שלחן ודולפקי וכו' הא גם מעיקרא ידעו זה לכן נ"ל דמשמע להו להתוס' השתא שכל שלחן ודולפקי אקרי עץ כמו שלחן המקדש וכוונת קושייתם כאן אי נימא דלאב"א טעמא דרבנן משום דאקרי עץ מ"מ קשה משלחן ודולפקי דג"כ אקרי עץ וע"ז כתבו לתרץ ומיהו הך קרא וכו' ובזה מיתרצה קושיא ראשונה ואח"כ כתבו וגם שלחן וכו' ובזה מיתרצה קושיא שני' דאב"א לא ס"ל כתרגום יהונתן אלא דהמזבח אקרי עץ ושלחן ודולפקי חוץ משלחן המקדש לא אקרי עץ ועיין במהרש"א ולפי פירושו צ"ל דהא וגם שלחן וכו' הוא ענין בפ"ע ולא שייך לדלעיל ומ"מ היו יכולים להוכיח דשלחן ודולפקי לא אקרי עץ מהא דבעינן בשלחן המקדש טעמא שמגביהין אותו ואי לאו הכי הוי אמרינן דציפויו בטיל לגבי' ובשלחן ודולפקי אמרינן היכי דלא שייר כלום בטל העץ אגב הציפוי אלא דניחא להו טפי להוכיח ממה דאמרינן באמת גבי מזבח דבטל הציפוי גבי העץ ולא ממה דאמרינן גבי שלחן טעמא שמגביהין ודו"ק:

שם דכתיב מזבח אדמה תעשה לי וכו' כצ"ל. וע"ש במהרש"א עד מטעם עץ בלאו טעמא דר"א וכו' דכקרקע דמי לר"א ומזבח הזהב למזבח הנחושת מקיש וכו' כצ"ל:

דף כז.

ד"ה מזבח וכו' כי מזבח הנחושת אשר לפני ד' וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ואב"א וכו' וקשה וכו'. עיין במהרש"א עד המזבח קרוי עץ כפשטי' וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פושעי וכו' מבועל הכותית דמשכה ערלתו ולא מבשקר לי' וכו' כצ"ל בתוס' ובמהרש"א:

יבמות

דף ב.

רש"י ד"ה חמותו שמת בעלה וכו'. עיין מהר"ם ולהפוסקים בא"ע סי' ט"ו סכ"ד דאשת חמיו אסורה לו א"כ גם צרתה מצד עצמה אינה עולה לייבום ואפילו מתה חמותו אסורה להתייבם אפשר לומר דרש"י נקיט בגוונא דצרתה מצד עצמה היתה מותרת להתייבם ואם מתה חמותו מותרת להתייבם: (שם) תו' ד"ה בתו וכו'. עיין במהר"ם עד איפכא שמה שפירש וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אשת אחיו וכו' באין לה בנים בחיי בעלה וכו' משמע דלא ניחא להו לפרש כשיש לה בנים דמשמע להו באשה אחת היתר ואיסור וכשיש לה בנים לא משכחת לה היתר אכן לא הבינותי דבחיי בעלה היא אשת איש ואי נימא כשגירשה א"כ לא משכחת היתר וצ"ל דמ"מ ניחא להו בזה לומר שיש לה איסור אשת

אח בחיי בעלה ונ"מ אי גירשה ויש לה היתר אחר מיתת בעלה כשלא גירשה והוי שפיר באשה אחת אבל יש לה בנים ואין לה בנים לא ניחא להו לפרש שיש לה היתר כשמתו הבנים בחיי בעלה דיש לה היתר משמע להו בלא סבה אחרת אלא שמת בעלה ועיין במהר"ם עד דמן האם אינה קרויה וכו' כצ"ל:

שם ולא נקיש לאשת אחיו מאמו לקולא. ר"ל לפי האמת שנתמעט אשת אחיו מאמו אבל מתחלה רצה ללמוד מאחות אב ואחות אם שגם באשת אחיו מאמו הוא בעירי:

שם וקודם זמן זה הוא כרת כצ"ל:

שם ד"ה ואחות וכו' דקאמר רבא בלאו וכו' כצ"ל:

דף ב:

ד"ה או וכו' למאן דשרי צרת בתו איילונית אפילו בהכיר בה. ר"ל אע"פ שהיא אשתו מ"מ לא הויא צרתה צרת ערוה מטעם שכ רש"י שם אבל איילונית גופה כשהכיר בה ודאי אסורה ליבם אפילו אינה בתו דהויא אשת אח שלא במקום מצוה ולכן קטנה אסורה להתייבם:

דף ג.

גמרא כולהו נמי מדרשא אתו וכו' עיין במהרש"א עד ולפי' התו' צ"ע לקמן ר"ל דלפירש"י לקמן דבדין הוא דליקדמה לכלתו הוא משום חומרא שייך קושיא זו גם כאן שייך לומר דלקמן מסיק למלתיה אבל לפי' התו' לקמן דמקשה משום דקרובה טפי וזה לא שייך אלא לקמן דמשני קורבי קורבי נקט ומשמע דלסברא דהשתא דמשום חומרא לא קשה לתני כלתו אחר חמותו צ"ע למה וצ"ל לפירש"י אע"פ שלפי סברא דהשתא דמשום חומרא קשה דלתני כלתו קודם אחותו מאמו ואחות אמו ואחות אשתו ולמסקנא לא קשה אלא דלתני קודם אשת אחיו מאמו ואשת אחיו שלא היה בעולמו מ"מ כיון דאידי ואידי משום חומרא הוא הוי כחדא קושיא:

דף ג:

על יבמות דף ג/ב

תו' ד"ה טעמא וכו' ורבא לא הי' צ"ל וכו' עיין מהר"ם עד אצטריך קרא לצרה לא הי' וכו' כצ"ל:

דף ד.

ד"ה א"כ וכו'. במהר"ם כיון שהלמד נכתב במקומו כצ"ל:

דף ד:

ד"ה ותכלת וכו' דבין הוא כיתנא וכו'. הנה אם היינו אומרים דתכלת בין כיתנא ובין עמרא הי' אפשר לומר דלבגד צמר יעשה תכלת דעמרא ולבגד פשתים יעשה דכיתנא וצ"ל דכוונת התו' דבין שהוא כיתנא לחוד ובין שהוא עמרא לחוד יכול לדקדק דהא אם הוא רק כיתנא איך מטילין לבגד צמר אלא כיון שהוצרך לומר שהוא מין א' לחוד אמר האמת שהוא עמרא:

דף ה.

ד"ה רבנן וכו'. עיין במהרש"א עד אע"ג דאית לה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מה ללאו וכו' אבל סוגיא דשמעתין וכו'. עיין במהרש"א ודבריו אינם מובנים לי מ"ש דלמאי דקאמר דאתיא ראשו לנזיר ע"כ ס"ל דזקנו משמע בין כהן בין ישראל לא ידעתי מנ"ל דהא שפיר אפשר לומר דראשו אתיא לנזיר דכשאינו נזיר לא אצטריך דס"ל הקפת כל הראש לא שמה הקפה (דא"א לומר דיליף מגדילים דהא סוגיא דשמעתין אזלא למאן דלא יליף מגדילים) ולא אצטריך זקנו לישראל דיליף מנזיר אלא לכהנים אע"פ שריבה בהם מצות יתרות דהא כבר ידע סברא זו ומ"ש להמתרץ קשה אמאי מוקי תנא זקנו לכהנים טפי מישראל לכאורה אינו מובן דה לישראל לא אצטריך דמראשו ילפינן וצ"ל דכוונתו דכיון שלא ידע דכהנים שאני שריבה בהן מצות יתרות או דהוי ל"ת ועשה מ"ש כהנים מישראל ואמאי נקט התנא כהן וא"כ לא ידעתי מאי ניחא לי' דס"ל דזקנו משמע נמי כהן הא ודאי כיון שלא ידע שום חילוק בין כהנים לישראל לא שייך לחלק ולומר דזקנו דוקא דישראל אבל לא נתיישב אמאי נקט התנא כהן וע"כ צ"ל דהמתרץ ס"ל דאע"ג דכהנים הוא קצת רבותא אע"פ שריבה בהן מצות יתרות מ"מ לא מסתבר ליה דאצטריך קרא לזה והמדחה דחי ליה דאצטריך קרא לזה ובהכי אפשר לומר דאע"ג דהוי מצי למימר דאצטריך זקנו למדחי עשה ול"ת כמ"ש התו' מ"מ כיון דע"כ המתרץ לא ידע כלל דאיכא עשה ול"ת דאל"כ ודאי הוי ידע דאצטריך קרא לזה לכן ניחא לי' לומר אפילו לפי סברתו גם מה"ט שריבה בהן מצות יתרות אצטריך קרא כנלע"ד:

שם רש"י ד"ה ת"ל ראשו וכו' ואע"ג דלאו שאינו שוה בכל הוא וכו'.

עיין במהרש"א עד טפי מלאו דהקפה ר"ל שגם נגד שאר לאוין יהא שוה בכל דודאי עדיף מלאו דהקפה דהוה אינו שוה בכל ובעיקר הדברים עיין בא"מ נזיר (דף מ"א ע"ב ודף נ"ח ע"ב) ואין להאריך:

דף ה:

תו' ד"ה עד שיהא וכו' דא"כ כלאים בציצית וכו'. מה שהקשה מהר"ם לפירוש ריב"ן דל"ל יחדיו ע"ש הוא קו' התו' נדה (דף ס"א ע"ב) ד"ה שוע טוי ונוז והרא"ש בפסקיו הלכות כלאי בגדים סי' ג' ובפירושו מס' כלאים פ"ט מ"ח שהקשו לאידך גיסא כיון דנפקא מיחדיו דאפילו תוכף ב' תכיפות הוי חבור כ"ש שוע טוי ונוז יחד והיינו ממש קו' מהר"ם ומבואר בדברי הרא"ש שם שגם לפירש"י שכתבו התו' אח"ז קשה קושיא זו ע"ש:

שם ד"ה כולכם וכו' נילף משרפת קדשים וכו'. ר"ל להנך אמוראים דלא ס"ל דיו"ט הוי עשה ול"ת ע"ש:

שם ד"ה טעמא וכו' כדפי' לעיל (דף ג' ע"ב) [ד"ה טעמא] וכו' לגופי' דלא נילף וכו' לא אצטריך קרא דהכא דלא וכו' לפיר"י לקמן (דף ח' ע"א) [ד"ה רבא] וכו' כצ"ל:

דף ו.

בא"ד מהכא דדחי כדפרכינן לעיל וכו' כצ"ל. ועיין במהרש"א עד למילף הכא מהא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ניגמר וכו' ועשה דבת כהן וכו'. עיין במה הרש"א לענ"ד נראה ליישב קושייתו לפי מ"ש התו' בדבור דלעיל דאע"ג דילפינן דעשה דוחה ל"ת שיש בה כרת מ"מ א"א שידחה ל"ת ועשה לכן קשה להו למאי דיליף מבת כהן דבעלמא דחי לכן ה"א דדחי איסור שבת והא ע"כ שבת הוי עשה ול"ת והאיך ה"א דדחי ליה ולכן הוכרחו לומר דעשה דבת כהן תמורה מעשה דשבת כנ"ל:

שם וא"ת מנלן וכו'. עיין במהרש"א עד דהאי עשה מעולה לא דחי וכו' גרידא דיליף מכלאים וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שכן וכו'. עיין במהרש"א עד בעלמא עשה דוחה את ל"ת שאין בו כרת כיון דאינו וכו' דהכא סובר דבשום וכו' דאתא קרא לגופיה בשחיטה וכו' כצ"ל:

שם ואולי שהרא"ם סובר וכו'. נ"ל דר"ל דלפ"ז גם בהוכשר מצוה ליכא למילף בעלמא מכיבוד או"א דדחי ומיושבים קו' התו' לפירש"י:

שם ונראה לר"י וכן פי' ר"ח וכו'. וצ"ל שגם בנין ביהמ"ק לא מקרי עוסק בגוף המצוה דבשעה שבונה וסותר עדיין לא נגמר הבנין ואפשר דלא נקרא גוף המצוה אלא כשעובד העבודה. והנה התו' לעיל ד"ה טעמא וב"ד ניגמר נקטו סברת הכשר מצוה לקולא והיינו כפירושם כאן וצ"ל לפירש"י מ"ש בד"ה טעמא דמפסח ומילה ותמיד לא אתי היינו משום דאדרבה נילף ממקדש והבערת בת כהן ומ"ש בד"ה ניגמר מנלן דלא דחי עשה דכיבוד

אפילו לאו גרידא היינו משום דא"צ קרא לזה שהוא ואביו חייבין בכבוד המקום וקרא לא אתי אלא דבעלמא דחי בהכשר מצוה ה"נ אפשר לומר דסד"א דכיון דהכשר מצוה היא דחי קמ"ל דאפ"ה לא דחי וכיון דשמעינן דלא מועיל סברת הכשר מצוה ממילא לא דחי משום שהוא ואביו חייבין בכבוד המקום והיינו אפילו לאו גרידא כלע"ד:

דף ו:

ד"ה טעמא וכו' וי"ל כיון וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל דהשתא וכו'. ר"ל אע"ג דאם באנו למילף מכיבוד או"א אפשר לדחות דמיירי בלאו דמחמר מ"מ האי קרא דבת כהן מלמדנו דבכיבוד או"א מיירי ג"כ במלאכה גמורה ואשמעינן דבהנך תרתי לא דחי אע"ג דבעלמא דחי לאו שיש בו כרת ולפ"ז לאו שאין בו כרת גם כיבוד או"א דחי ואין לחוש להא דאמרינן בפ"ק דקידושין הנך לכבוד אביך ועשה מצוה כמ"ש מהרש"א בע"א ד"ה נגמור כיון דלא קאי הכי:

שם ד"ה או אינו וכו'. עיין מהר"ם עד הא דכתב דוקא וכו' כצ"ל:

דף ז.

ד"ה ומה וכו' ואל תעשה כי היכי וכו' כצ"ל:

שם איכא למיפרך וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דדוקא אי עבדינן ק"ו משום דקילי והיינו דע"כ הזיקן קל איכא למיפרך דאיכא חומרא בהזיקן שיש הנאה להזיקן אבל במשנה דעביד ק"ו מחיובם דקרן חייב בר"ה ולא שן ורגל לא שייך למיפרך שיש הנאה להזיקן:

שם ד"ה ת"ל וכו' דרשא אחריתי א"נ השתא וכו' כצ"ל:

דף ז:

ד"ה וראה קרי וכו' ואין נראה לר"י וכו' עיין מהר"ם ולענ"ד נראה שגם רש"י ס"ל דהא דטבול יום אינו נכנס לע"נ הוי מדרבנן כר' יוחנן דבסמוך אלא שסובר דטמא מת גופי' מותר. לכנוס למחנה לויה ולא שייך לגזור בט"י א"נ אפילו הי' סובר דטמא מת אסור מדרבנן לכנוס למחנה לויה משמע ליה דכיון דמדרבנן היא לא שייך לגזור בטב"י והתו' חולקים ע"ז דמפורש שם דטמא מת אסור עכ"פ מדרבנן לכנוס למחנה לויה וכדי שלא נימא דמ"מ לא שייך לגזור בטב"י ע"ז כתבו ובכל טב"י איירי וכו' ר"ל כיון דאיירי מעיקרא בכל מיני טמאים גם מ"ש אח"כ טב"י ר"ל טב"י מכל הנך טמאים דלעיל וע"כ גם בטב"י דטמא מת איירי:

שם ד"ה ר' יוחנן וכו' דהתם דזב בעל שלש וכו' אלא טבול יום וכו' כצ"ל נ"ל:

דף ח.

ד"ה תרי איסורי וכו' אבל שלא במקום ייבום וכו'. עיין במהרש"א ואין דבריו מובנים לי מ"ש דצרת בתו שלא במקום מצוה ילפינן מאשת אח ק"ל אם ילפינן איסור לצרת בתו שלא במקום מצוה מלצרור כדלקמן איך שייך למילף היתר מאשת אח הא אשת אח מצותו בכך וכאן אין שום מצוה ומ"ש דערוה גופה שלא במקום מצוה תשתרי הוא תמוה דהיקישא דר' יונה לא שייך לזה דלא מצינו אשת אח דשריא אלא במקום מצוה ועוד דאם נתיר שלא במקום מצוה תשתרי לגמרי ואיך יהי' שייך לומר חד איסורא הא לא מצינו איסור כלל שלא במקום מצוה והאיסור במקום מצוה הוא איסור אשת אח דלא אשתרי בכה"ג ודוק:

שם ד"ה רבא וכו' וא"ת מ"ט וכו'. היינו כמ"ש לעיל (דף ג' ע"ב) ד"ה ל"ת דהא דהכא חדא איסורא לאו פירכא היא ולעיל לא אמרינן אלא דהיכי דאפשר למילף תרי איסורי מתרי איסורי עדיף מלמילף מחד איסורא: (דף ט' ע"א) גמרא יחיד ונשיא אתיא מצות מצות. עיין במהרש"א [עד בפרשת ויקרא ואם נפש וכו' כצ"ל] עד וי"ל וכו' ולא הבינותי דהא התם (בדף מ"ט ע"ב) מסיק דדבר הלמד בהיקש אינו מלמד בגז"ש ואיך נלמד צבור בשאר מצות מצבור בע"ז בגז"ש וצבור בע"ז נלמד בהיקש מיחיד בע"ז וע"ק דלמ"ד בתר מלמד אזלינן לא נפשטה אי דבר הלמד בגז"ש נלמד בהיקש וכאן יליף יחיד נשיא ומשיח בהיקש מצבור שנלמד בגז"ש וע"כ צ"ל דהא דאמרינן התם דבקדשים אין למדין למד מן הלמד היינו בדיני קדשים אבל ללמד מי חייב קרבן למדין שפיר למד מן הלמד. ושוב מצאתי בריטב"א וז"ל אתא מעיני מעיני פי' וכה"ג לא חשיב למד מלמד כדברי ר' בפי' מס' הוריות בס"ד עכ"ל ולא זכינו לאורו שם ועיין תו' שם ודוק] וא"כ אכתי נלמד יחיד ונשיא מצבור ולכאורה הי' אפשר לומר דכיון דע"כ צריך היקש דתורה אחת למשיח ממילא נלמד גם יחיד ונשיא וא"צ לגז"ש דמצות מצות אבל ק"ל דהא גם במשיח כתיב מצות ויכול ללמוד גם משיח בגז"ש דמצות מצות וצ"ל דהא דאמרינן לעיל משיח מלאשמת העם היינו קודם דאתיא לן מגז"ש אבל אחר דצריך גז"ש ליחיד ונשיא ה"ה משיח יכולין למילף מגז"ש והיקש אצטריך לשאר דברים כמ"ש רש"י בחומש וא"כ כאן קשה דנילף יחיד נשיא ומשיח מצבור בגז"ש דמצות מצות ועיין תו' גיטין (דף מ"א ע"ב) וזבחים (דף מ"ת ע"א) ד"ה דכ"ע אי גז"ש עדיפא מהיקש או היקש עדיף וי"ל דסוגיא דידן סבר היקש עדיף לכן ניחא ליה ללמוד מהיקש כנלענ"ד:

שם תו' ד"ה מה ע"א וכו' דלא אשכחן בהו לאו. ר"ל והתם מנינן לענין שאם עשה כולם חייב על כל א' חטאת וגליון ורבנן וכו' הוא סיום דברי התו' אלו וע"ש במהרש"א עד

א"נ הוה אתי וכו' כצ"ל ומשמע שמפרש מפר ברית היינו שלא מל ועיין בפי' הר"ב פ"ג דאבות מי"א אכן לענ"ד התו' ס"ל דמפר ברית היינו מושך בערלתו שלא נזכר בו כרת ועשה מעשה ועיין ברמב"ם פ"ג מה' תשובה ה"ו והי"ד ובכ"מ שם:

שם רש"י ד"ה יכול נחלק וכו' קרבנו שעירה כיחיד כצ"ל:

שם ד"ה והרי איסור וכו' וד"ה איסור מצוה וכו' וד"ה או איסור קדושה וכו'. נ"ל שהכל דבור א':

דף ח:

ד"ה והאמר וכו' וכן אחות אמו וכו'. עיין במהרש"א עד מבת נועה וכו'. היינו לפי גירסת הגליון שב' הנשים היו מחלה ונועה אבל לפי גירסא שבפנים צ"ל שלוי היה מבת נערה ונשא בת כלב מחלאה ויהודה היה בן חלאה ונשא בת כלב מנערה:

דף י.

ד"ה דאסר וכו' מאחיו מאביו כצ"ל:

שם תו' ד"ה לעולם וכו' אי חשוב שיור כמו בחוץ וכו'. משמע להו דאע"ג דבע"מ שלא תנשא או שלא תיבעל לא הוי שיור מ"מ כשהתנה שניהם אפשר הוי שיור:

שם דמספקא ליה לאביי וכו'. המעיין בגמרא שם יראה דמה שאמר אביי אם איתא לר' אבא ר"ל ולא אמרינן דר"א מודה בקידושין וצ"ל דס"ל להתו' דכיון שמספקא לי' אי דרשינן בזה ויצאה והיתה ממילא הוי ספק גם אי רבנן מודו לר"א:

שם דמשכחת לה וכו'. עיין מהר"ם עד דאל"כ מאי אהני קידושי שמעון וכו' משמע מדבריו דאלו ו קדשה שמעון חוץ מראובן לא היו תופסים קידושי שמעון כלל ולא היתה נופלת כלל לפני לוי וליבו ולא ידעתי מנ"ל הא ועוד דמ"מ הא אהני קידושי שמעון אי מת ראובן אח"כ דאסורה לעלמא משום קידושי שמעון וצ"ע ומ"ש התו' וקדשה סתם אפשר לומר דר"ל דא"צ לומר שקדשה חוץ מא' ודו"ק וע"ע במהר"ם עד אחרת ושניהם אסורים וכו' כצ"ל:

שם לפני קידושי אחיו משום אשת איש וכו' כצ"ל. ור"ל והוי לדידיה כמו אשת הראשון ולא אשת אחיו בשאר עריות דמ"מ אשת אחיו היא וחשוב ערוה במקום מצוה:

שם חוץ משמעון ולוי אחיו וכו'. ק"ל דאם קדשה ראובן חוץ מלוי לא היתה ללוי אשת ב' מתים כלל ואפשר לומר דנקטו חוץ משמעון ולוי כדי שיהי' ליהודה צרת צרתה והיינו שלוי ייבם צרתה ומת ונפלו שתיהן לפני יהודה אבל הוא דוחק דהא לא מיירי אכתי מצרת צרתה עד לקמן שכתבו ומשכחת בהן נמי צרת צרה לכן נ"ל דהאי ולוי ט"ס היא

ולא קדשה ראובן אלא חוץ משמעון אחיו ושמעון קדשה סתם ומתו ראובן ושמעון יהוי ללוי אשת ב' מתים וכ"מ מדברי מהר"ם ע"ש:

שם ומשכחת בהן נמי צרת צרה. כ' מהר"ם דלא קאי אהא דר' יוחנן ע"ש ר"ל דא"א לומר דקאי גם אדר' יוחנן ומשכחת לה כגון שקדשה ראובן מעכשיו ולאחר שלשים וקדשה שמעון אחיו מעכשיו ולאחר עשרים ומתו ראובן ושמעון ויש לשמעון אשה אחרת וייבם לוי האשה האחרת ומת ויש לו אשה אחרת ונפלו לפני יהודה דהא אשת שמעון היתה אסורה ללוי משום צרת אשת ב' מתים. ומ"ש מהר"ם וקדשה שמעון חוץ מלוי לא ידעת אמאי נקיט דשמעון קדשה חוץ מלוי אפילו קדשה סתם מ"מ לא נאסרה אלוי משום אשת ב' מתים דהא לדידיה לא היתה אשת ראובן כלל ואפשר ט"ס הוא וצ"ל או קדשה מעון חוץ מלוי ור"ל וראובן לא קדשה אלא חוץ משמעון דבחד מהנך גווני לא נאסרה ללוי משום אשת ב' מתים אלא דלפ"ז לא היתה לגבי לוי צרתה כלל ויש להסתפק אם פוטרת צרה זו את צרתה אשת לוי לגבי יהודה ואפשר לומר שהיה לראובן אשה אחרת ויבמה לוי דהא לא פקע זיקה דראובן עדיין אע"פ שנשא שמעון אשתו דלגבי שמעון לא היתה אשת ראובן כלל ולא מקרי ייבום ודוק:

שם ד"ה דקתני וכו'. ואע"ג דאתי כר"י הו"ל וכו' ר"ל דהו"ל למתני ברישא ט"ז דאי עבר ובסיפא ו' בלא עבר לר"י ועיין במהר"ם ע"ב ד"ה לפי:

דף י:

רש"י ד"ה וחייבי לאוין וכו' להתייבם ואין איסור לאו וכו' כצ"ל: (שם) תו' ד"ה החולץ וכו' וה"ה דה"מ למנקט וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד טעמי' דמהרש"ל דהא באמת קאמר הכא והאחין חייבין על החליצה כרת לר"ל ולר"י בלאו והיינו כשבא אחד מן האחין עלי' ועיין במהר"ם עד אי הקידושין תופסין או אין וכו' כצ"ל:

דף יא.

רש"י ד"ה עמד א' מן הילודים אחר חליצה וכו'. משמע דס"ל דכשנולד אחר חליצה קודם קידושין לא הוי אשת אחיו שלא הי' בעולמו לר"ש כיון דכשנולד לא היתה זקוקה ליבם והוצרך לאוקמא כרבנן ומ"ש בד"ה עמד א' מן הנולדים שהיו בשעת חליצה ראשונה ר"ל שנולדו קודם מיתת הראשון וכמ"ש הריטב"א דאי נולדו אחר מיתה קודם החליצה הוי א"א שלא הי' בעולמו אפילו לר"ש ועיין ברשב"א שכ' דכשנולד אחר חליצה הוי אשת אחיו שלא הי' בעולמו גם לר"ש וצ"ע:

שם תו' ד"ה מאן אחין וכו' דנולדים קרי וכו'. לפי' התו' צריך להפך הגירסא בגמרא מנולדים לילודים ומילודים לנולדים:

שם ד"ה צריכה חליצה מן האחין מתייבמות אינה וכו'. נ"ל דהוצרו לזה דלא נימא כיון דלר"ש לא הוי א"א שלא הי' בעולמו כיון שנולדו הקידושין ה"ה דלא קמו עלי' בלאו דלא יבנה לכן כתבו דלא עדיפו מזה שקידשה:

שם ד"ה חד וכו' אבל לפ"ה וכו'. נ"ל דר"ל דלדרשא דבית אחד הוא בונה ודאי גם ר"ל מודה וכיון דקרא זה מנתק מכרת ללאו הבא מכלל עשה ממילא כ"ע בעשה אבל דרשה דלא יבנה פליגי שפיר אי קאי כלל אצרתה דלר"ל לא קאי אצרתה והוי בכרת ולר"י קאי גם אצרתה והוי כלאו:

דף יא:

גמרא שנסתרה מאי נסתרה וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה צרתה מאי להתייבם הס"ד ואח"כ מה"ד צרתה כמותה: (שם) תו' ד"ה צרתה וכו' דהשתא במותר לה נאסרה וכו' כצ"ל:

דף יב.

יב/א

ד"ה תני וכו'. עיין מהר"ם עד למתני שהיו לאשמעינן וכו' כצ"ל: (שם ע"ב) רש"י ד"ה מצינו וכו' זאת חמותו קטנה וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה שלש וכו' דלפני תשמיש ודאי אסור ר"ל אפילו הנך ג' נשים ומ"ש אחר תשמיש אין נראה לאסור ר"ל אפילו שאר נשים:

שם ד"ה שכבר ילדו וכו' אבל לברייתא דרב ביבי וכו'. ר"ל אבל בלא פיר"י גם לברייתא דרב ביבי קשה כיון דתנא שמא תמות. ועיין במהרש"א עד ומהרש"ל כתב וכו' ולענ"ד גם כוונת מהרש"ל דהמקשה דלעיל לית ליה סברא דהשתא אלא דק"ל פשיטא דלפום סברא דהשתא ל"ק לרב ביבי ומאי משמיענו התו' ומתרץ שפיר ועיין מהר"ם שמתרץ דכיון דלפום ריהטא משמע דהדרה קושיא לרב ביבי לדוכתה לכן משמיענו התו' דאינו כן:

שם ד"ה הרי הם כסימנים פי' משעת העיבור. נ"ל דהוכרחו לפרש כן דאי נימא משעת לידה א"כ אמאי תנא רבה בר ליואי תוך הזמן הזה היא מתה ועוברה מת ומשמע דאשעת תשמיש קאי כמו קודם הזמן הזה ואמאי הא משכחת לה שתתעבר תוך הזמן הזה ותלד כשתהי' גדולה וע"ל (דף י"ג) ד"ה משום: (שם) ד"ה דאפילו וכו' וזאת החמותו נבעלה וכו' משכחת חמותו ממאנת וכו' כצ"ל:

דף יג.

ד"ה רב זביד וכו' ולהכי קאמר וכו'. עיין רש"א ולענ"ד נראה לפרש דבריהם דלרב זביד שפיר מצינן למימר דתוך זמן היינו תוך י"ב דלא שכיח שתחי' כיון שהיא קטנה אבל לרב ספרא דגדולה היא לא שייך לומר דלא שכיח שתחיה לכן צ"ל תוך שנה שלפני גדלות:

שם ד"ה משום וכו' נבדוק קמי לידה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לפרש דבריהם דבמתניתין דקתני שמיאנו ודאי אין חילוק בין מיאנה קודם שנעשה חמותו או אח"כ כל שמיאנה קודם שנפלה לייבום צרתה מותרת ואפ"ה לא מצינו חמותו ממאנת אפילו קודם שנעשה חמותו דמ"מ הי' לה ולד ואהא קשיא להו נבדוק קמי לידה ויהי' אפשר לה שתמאן או ואח"כ תעשה חמותו ותהי' צרתה מותרת ותירצו דה"ה צער עיבור אלא משום הלשון דאמר חמותו ממאנת דמשמע שתמאן בעת שהיא חמותו לכן נקיט האי לישנא והנ"י לגרמי' כ"כ ולדידי' לא שייך תירוץ התו' כנ"ל:

שם ונבדוק את החמותו וכו' כצ"ל:

שם דא"כ לא הוי משני מידי לרבה בר ליואי ר"ל דרבה בר ליואי דאמר תוך הזמן הזה וכו' ע"כ מיירי כשמתעברה תוך הזמן הזה דומיא דקודם הזמן הזה:

דף יג:

ד"ה לרבות וכו' אר"י וכו'. נ"ב כך מבואר לה דיא בגמרא יומא (דף י"ג ע"ב) ונלענ"ד לישב דהנה הרשב"א הביא בשם הירושלמי דאצטריך לרבות ארוסה דסד"א למעט מדכתיב ובן אין לו ולכאורה הי' אפשר לומר דמהאי טעמא אצטריך לרבות ארוסה וביומא לא אמרינן אלא כיון דע"כ מרבינן ארוסה מהחוצה לכן לא משגחינן במאי דלא מקריא בית לכן כתבו התו' דמשמע דתלמודא דידן שלא הביא דרשא דובן אין לה לא ס"ל סברא זו ולא ס"ד למעט ארוסה אלא משום דכתיב בית אחיו:

שם גמרא מדברה. נ"ב בשם הב"ח שצ"ל המדברה ולא ידעתי למה והוא קרא במלכים (א' י"ט ט"ו) מדברה דמשק ובד"ה (א' ה' ט') לבא מדברה: (שם) תו' ד"ה דלא אתי וכו' וא"ת וכו' נ"ב וכן הקשה מהרש"א דכל זה מבואר בגמרא לקמן (דף ל"ב ע"א) ונלענ"ד ליישב דלכאורה הי' משמע דב"ש לא ס"ל מתלי תלי וקאי א"כ גם צרתה לא תתייבם כמ"ש התו' שם ד"ה לא פקע אליבא דר"ש לכן כתבו התו' שגם ב"ש ס"ל מתלי תלי וקא אי וס"ל דמהאי טעמא דוקא ערוה אינה מתייבמת אבל צרתה מתייבמת ולכאורה הי' נראה לומר דלר"ש לא פקע איסור אשת אח כמ"ש שם ולב"ש אדרבה פקע איסור אשת אח וחייל איסור אחות אשה והוי כמי שלא היתה אשת אחיו ומתייבמת צרתה וכ"מ ברשב"א וריטב"א אלא דמלשון התו' שכתבו הלכך לא פקע לא משמע כן:

שם רש"י ד"ה והא קתני התם בלילה וכו' ואיכא דעברי כב"ה וכו'. משמע מלשונו דאע"ג דודאי פלוגתייהו דוקא במקום שנהגו שלא לעשות לא מוכח מכאן דמקום שנהגו שלא לעשות היינו מצד איסור דתקשה הנך מקומות אהדדי דודאי מנהגא הוא ולא שייך לא תתגודדו במה שאין נוהגין כן במקום השני אלא במקום שאין עושין גופא לדידהו כאיסורא דמי להו ואיכא דעבדי כב"ש ואיכא דעבדי כב"ה הוי לא תתגודדו ועיין במ"א ס"ס תצ"ג ודוק וצ"ע:

דף יד.

גמרא במקומו של ר"א וכו'. נ"ל דלא קשה מכאן למ"ד לא עשו דכאן יחיד ויחיד פליגי לכ"ע עשו משא"כ ב"ש וב"ה דהוי ב"ה רובא וכן ר' יוחנן וריב"ל יחיד ויחיד היו אבל ת"ש אע"פ שאלו אוסרים וכו' מקשה למ"ד עשו:

שם תו' ד"ה בשלמא וכו' וי"ל וכו'. נ"ל דר"ל משא"כ לקמן ע"ב דנמנעו מן הודאי שפיר אמרינן מן הצרה עצמה דבודאי לא שייך לומר לא שכיח:

דף יד:

גמרא ומאי אולמיה דהך מהך וכו' נ"ל דר"ל דודאי למ"ד לא עשו לק"מ ואין ראי' אלא דלמ"ד עשו הוי מודעו להו לכן מקשה ומאי אולמיה וכו' ועיין מהר"ם בתו' ד"ה בשלמא:

שם תו' ד"ה בשלמא וכו' אלא למ"ד עשו וכו'. עיין מהר"ם עד של המתרץ משא"כ כאן דאיכא וכו' כצ"ל:

שם והשתא וכו'. עיין מהר"ם עד נ"ל דלפי וכו' כצ"ל:

שם גמרא כדאמר רנב"י וכו'. משמע דלא דחה אלא הותסברא אבל בל מ"מ מוכח דעשו ועיין בריטב"א ואפשר דלרנב"י דנמנעו מצרה עצמה גם ב"ה מב"ש לא נמנעו אלא מלייבם הצרה למ"ד לא עשו ואע"ג דגם ב"ש נמנעו מלייבם הצרה מ"מ קמ"ל דלא נמנעו מן הסתם משום שלא עשו:

שם תו' ד"ה אלא ב"ש וכו' [ולכך קתני לה גבי מתניתין דהכא] דלגבי הכי קתני לה מתניתין נ"ל שהם ב' גירסאות והך דלגבי הכי קתני לה מתניתין צ"ל בין חצי עיגול:

שם ד"ה נעשה וכו'. במהר"ם עד ע"א וא"נ וכו' כצ"ל. ור"ל דוא"נ הוא בדף שאח"ז ע"א:

דף טו.

רש"י ד"ה שהן לחין וכו' בגב החביות וכו'. עיין בריטב"א דהחשש הוא שמא נגע בתוכה ולענ"ד אפשר גם רש"י, לאו דוקא נקט בגב החביות ור"ל בתוכה וכוונתו דלא ניחא ליה לומר דחשש טומאה על הזיתים דודאי ר' צדוק שמרם בטהרה אלא החביות קנה אצל ע"ה כמ"ש התו' בשם ר"י וע"ש במהר"ם:

דף טו:
תו' ד"ה עמון ומואב וכו' וכ"ש עמון ומואב שהן ח"ל. ר"ל וקרובין לא"י דשייך שיסמכו עניי ישראל עליהם משא"כ בבל:
שם ד"ה קסבר וכו' הני דלא תפסי לא לדידה ולא לאחריני וכו' אי לאו משום דלא תפסי ביה קידושין לא לדידה וכו' דאע"ג דלא תפסי ביה קידושין לא לדידה וכו' כצ"ל:
שם ד"ה נכרי וכו' ורב אסי סבר כר"ע וכו'. עיין במהר"ם עד שהרי כתבו וכו' ועיין במהרש"ל שמחק תיבות אין קידושין תופסין בחייבי לאוין:
שם וע"כ ר' יוחנן וכו'. עיין במהרש"א עד גם לפי מה שהגי' מהרש"ל וכו'. נ"ל דצ"ל משום בנות הוא קשה כן וצ"ע וכו' ובאמת נראה דהגהות מהרש"ל מוכרחת לפי מ"ש מהרש"א דמדברי רש"י אלו משמע דהך מימרא דר' יוחנן לא ס"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל הולד ממזר א"כ מה בכך שנשאו אחותו ובתו הא הולד כמותה והם עכו"ם ואין בהם ממזרות וע"כ לפי פירש"י אלו צריך להגי' משום בנות וס"ל דבין עכו"ם הבא על בת ישראל ובין ישראל הבא על הנכרית אינם ממזרים ומ"ש וצ"ע וכו' הוא בין לפי הגהות מהרש"ל ובין לפי גירסא שלפנינו:

דף יז.
גמרא עד עשאום נכרים גמורים נ"ל שגם ללשון זה צ"ל דבנות איצטרויי איצטרי ואין חילוק בין לשון זה לל"ק אלא משמעות דורשין על ישראל הבא על הנכרית: פרק שני:

דף יז:
מדהו"ל למיכתב רעים וכתיב אחים וכו'. עיין במהרש"א ובחידושי הרשב"א ומשמע מדברי מהרש"א דאחר דכתיב יחדיו אמרינן דדוקא אחים דבני יעקב מופנה וק"ל דלמה לי' לומר דאחים דלוט אינו מופנה לימא דמשום יחדיו ילפינן טפי מבני יעקב וצ"ל דאי גם דלוט הוי מופנה ע"כ צריך למילף ממנו דהא מופנה הוא ולענ"ד אפשר לומר דמה שאמר לעיל דאחים דבני יעקב מופנה אין ר"ל משא"כ דלוט אלא דסמך אמ"ש אח"כ שגם דלוט מופנה ואקרא דיחדיו סמך ומ"מ הוצרך לומר שגם דבני יעקב מופנה דאל"כ ע"כ הוי ילפינן מלוט ויחדיו הוי הראוין לירש זא"ז כמ"ש רש"י לעיל וגם בני אחים בכלל אבל כיון שגם דבני יעקב מופנה ילפינן מבני יעקב ודרשינן המיוחדין בנחלה שחולקים נחלה אחת כמ"ש רש"י כאן:
שם תו' ד"ה אשת אחיו וכו' וארי' וכו'. נ"ל דאי אפשר לומר דהיכי שנולד האח קודם שנשאת אסורה לשוק וכשנשאת קודם שנולד לא נאסרה דא"כ גם לקמן (דף פ"ז ע"ב)

נימא דהיכי שמת הבן קודם שנשאת תחזיר הזיקה והיכי שנשאת קודם שמת לא תחזיר אע"כ דאין זה סברא לכן הוצרך ר"י לומר היכי שהיא מעוברת:

שם רש"י ד"ה ה"מ וכו' דלא ידיע קמי מאן וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה ולימא וכו'. עיין במה עד לקמן דאי דוקא וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה יבמתו וכו' אבל אמה גבי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה איסורא דאורייתא חמותו וכו' כצ"ל:

דף יח.

ד"ה יבומי וכו' שהיתה לאחיו בה כצ"ל:

שם תו' ד"ה הא מני וכו' סתמא דמתניתין כוותי' ר"ל כרב יהודה:

דף יח:

גמרא ולא ייבם ולא מת וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל דרישא וכו' ור"ל ומתניתין דפ"ק כת"ק דפוטרת צרתה וכאן אשמעינן דר"ש חולק:

שם תו' ד"ה משכחת וכו'. עיין במהר"ם עד בב' אחין אלא בחד וכו' כצ"ל:

דף יט.

רש"י ד"ה ולמיפטרה אידך וכו'. נ"ל דקאי על מדאורייתא ה"נ דמייבמה חדא ומיפטר חדא:

דף יט:

תו' ד"ה ר"ש וכו' ניחא דאין זיקה וכו' נ"ב צ"ל דאי זיקה ולענ"ד הפנים עיקר ודוק:

שם ד"ה חלץ וכו' וי"ל וכו'. נ"ב א שם הב"ח ס"א שלא יבא להתיר אשת אחיו שלא היה בעולמו וכ"מ במהרש"א בגמרא שהיה גורס כן ונ"ל דלא ניחא להו כגירסא שלפנינו וכדאיתא בגמרא לעיל ע"א דכאן דכשמת הראשון עדיין לא נולד זה לא נראה כשתי יבמות הבאות משני בתים:

שם גמרא משום דהואי צרה ודאי ובעלת מאמר ספק וכו'.

היינו כפירש"י לעיל דלר"ש הוי בעלת מאמר ספק וצ"ל דהתו' שכתבו לעיל ד"ה ר"ש דאפילו ס"ל דיש זיקה ומאמר קונה קצת וכו' ר"ל דמכאן אין ראי' דס"ל לר"ש אין זיקה ומאמר הוי ספק אבל כיון דהאמת הוא דר"ש ס"ל דמאמר הוי ספק נקט טעמא דחלץ לבעלת מאמר לא נפטרה צרה משום דהויא מאמר ספק:

דף כ.
תו' ד"ה אי הכי וכו' ותימה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד והמתרץ השיב וכו' ולפ"ז צריך לפרש מ"ש התו' ותו פריך מה ראית וכו' דנוקי יבמתו לחייבי כריתות ואם לא יחפוץ לחייבי לאוין שיעלו לחליצה וייבום:

דף כ:
ד"ה פצוע דכא וכו' פי' וכו', נ"ל דר"ל לאפוקי דלא נימא דבידי שמים חולץ ומייבם וחולצין ומייבמים לאשתו כר"א (דף ע"ט ע"ב) ונקיט סריס אדם דהוי בלאו משא"כ סריס בידי שמים מותר לקיימו לזה כתבו דע"כ לא אתיא כר"א דלדידי' סריס אד לאו בר חליצה וייבום הוא אלא כר' יהושע ובידי שמים שלא הי' לו שעת הכושר אינו בר חליצה וייבום:

שם גמרא ביאת כ"ג באלמנה וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דס"ל לרש"י דאע"ג דקידושין תופסין ובעיא גט מ"מ אי לא מקיים מצות ייבום לא פקעה זיקה ולא מיפטרה בגט לחוד ובעיא נמי חליצה והא דפליגי בצרה להודיעך כחו דמ"ד פוטרת דהוי כחו דהתירא והלכתא כוותי' דהא אסיק בתיובתא למ"ד אינה פוטרת:

דף כא:
תו' ד"ה לא אסרו וכו' ועוד מדפשיט מינה וכו'. נ"ל דר"ל דלא מוקי הא דאמרו במערבא כל שבנקבה ערוה בזכר גזרו רבנן בכלת בתו אבל אשת אחי האם מן האם דליכא צד אב לא גזרו רבנן אע"פ שבנקבה ערוה כיון שהתורה חילקה בין אשת אחי האב מן האב ובין מן האם גם חכמים לא גזרו היכי דליכא צד אב אע"כ טעם גמור הוא וידע דבכלת בתו לא אסרו מטעם זה אלא משום כלת בנו וע"כ במערבא לא מיירי אלא באשת אחי האם מן האם וקשה אמאי באמת לא אסרו גם כלת בתו מההוא טעמא:

שם רש"י ד"ה וגזרו רבנן על אם אביו וכו' משום אם אמו וטעמא מאי וכו' הס"ד ואח"כ מה"ד אשת אבי אביו וכו':

שם ד"ה וגזרו רבנן על אשת וכו' לא למעלה ולא למטה. נ"ל דר"ל דפעמים שייך צד דאורייתא למעלה כגון קרובות בנו ובתו ופעמים צד דאורייתא למטה כגון בקרובות אביו ואמו וכאן לא שייך לא למעלה ולא למטה ועיקר הרבותא כאן שגם למטה לא שייך:

שם ד"ה אשת אחי אבי האב וכו' באשת אחי אבי האב מן האב דלמטה וכו' כצ"ל נ"ל ובגליון נדפס צ"ל מן האם ואינו נכון לענ"ד:

דף כב.

תו' ד"ה ערוה וכו' והכא משמע וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד מדרשמו התו' דבריהם על ערוה לכל מסורה ולא על אחין מן האם לא יעידו נראה דלא קשה להו אלא מהא דהוצרך לומר ערוה לכל מסורה ולא אמר ערוה שייך שלא יאמרו משמע שגם גבי ערוה הטעם משום איחלופי ולכן פריך מערוה על עדות דלכאורה טעם איחלופי שייך גם בעדות ומשני ערוה לכל מסורה ושייך בו איחלופי דסברת לכל מסורה לא שייך אלא לענין איחלופי ולא לענין שלא יאמרו וע"כ שגם בערוה הטעם משום איחלופי:

שם רש"י ד"ה שפחה ונכרית. ע"כ הציון על המשנה וכאן צ"ל רשימת הנקודה ואח"כ מתחיל דברי רש"י ולדה כמוה ובתרה וכו':

שם תו' ד"ה פשיטא וכו' ולא ממעטינן לי' וכו'. ר"ל מדאמרינן באחותו מי שיש לאביך אישות בה ה"ה באחיו ואימא למעוטי מחייבי כריתות: (שם) ואימא מי וכו' כצ"ל: (שם ע"ב) ד"ה בן וכו'. הוגה בדפוס והא דאצטריך וכו' ולענ"ד מיותר דלפ"ז התחילו אע"ג וכו' ולא סיימו כלום ונ"ל שצריך למחוק ד' של דסתם וצ"ל מבני יעקב סתם זרע וכו': (שם) גמרא ואימא פרט לאחותו מאנוסה וכו'. נ"ל דלפ"ז גם קרא דערות אחותך בת אביך מיירי מנשואה בת אביו שלא בת אמו ובת אמו שלא בת אביו וקרא דערות בת אשת אביך מולדת אביך מיירי בבת אביו ובת אמו ואחותך היא דלא ליחייב את משום אחותו:

דף כג.

תו' ד"ה וכי יש וכו' וי"ל דמשמע לי' וכו'. נ"ל דמ"מ אינו יכול ללמוד מזה דלאו אהובה ושנואה לבעלה דלבעלה שייך שפיר אהובה ושנואה בנשואיה דע"י שהיא אשתו אוהב אותה או שונא אותה אבל אם לא היתה אשתו לא הי' לו עסק בה:

שם ד"ה ואי אשמעינן וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דר"ל דמתחלה כתבו התו' דלא הוה צריך להך צריכותא שגם אי לא הוה בנכרית טעם דלא שייכא במצות הוה ניחא דאי לא הוה כתיב אלא חד קרא הוי מוקמינן ליה בשפחה ואח"כ כתבו דהשתא דאיכא טעמא בנכרית צ"ל דטעמא דלא שייך במצות עדיף ולכן היה מוכרח לעשות צריכותא דידע הש"ס דבאמת יש בנכרית טעם והוא עדיף מטעם דשפחה:

שם ד"ה קסבר וכו'. עיין מהר"ם עד בתר דידה פשיטא וכו' כצ"ל:

דף כג.

רש"י ד"ה היו לו וכו' ואם אחותה היא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אחיו של זה וכו' מן היחיד וכו' נ"ל דמ"ש מן היחיד הוא לאו דוקא שהרי שנים היו אלא ר"ל מאחד משניהם ורע"ב כ' סתם מאחי בעלה: (שם) ד"ה קדמו שנים וכו' דלא ידע איזהו יבמתו כצ"ל:

שם ד"ה אבל ייבומי ברישא וכו' הוא אחי הנכרי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הכי השתא וכו' על יבמה אפילו לאחר נפילה וכו'. ר"ל אפילו בשעת נפילה היתה מותרת ואח"כ נאסרה:

שם תו' ד"ה ומ"ש וכו', עיין מהר"ם עד בסמוך רשם סיפא וכו' ואי כפירש"י ל"ל וכו' דבתיבת וכו' כצ"ל. והנה טעם רש"י שלא רצה לפרש דפריך רישא אהדדי מבואר בריטב"א דהתם הטעם משום דיבמה שנאסרה שעה אחת אין לה היתר וכמ"ש התו' בדבור שאח"ז לתרץ זה וצ"ל דמ"ש רש"י בד"ה חולצת וכו' לימא כולן חולצות אמאי מהדרינן לייבום דמשמע לי' דתרתי מקשה דקשיא לי' לרש"י אמאי מסיק הכא כל חד וחד אימור דידי' קא מתרמיא לי' לכן פי' שמקשה גם על הרישא ואע"ג דהתם יש טעם אחר מ"מ אמאי מהדרינן כאן לייבום ואמאי לא אמרינן דכולן חולצות שיהי' דומה להתם וע"ז קאי התירוץ כל חד וחד אימור דידיה קא מתרמיא ליה ומתקיימא מצות ייבום וזה עדיף משיחלוץ תרוייהו ומ"מ לקמן בע"א סוף ד"ה ואי מ"ד משמע מדבריו שגם לתרץ הסיפא מצרפין הטעם דאימא כל חד וחד דידי' איתרמיא ליה ואפשר דכוונתו משום מאי דמסיק ואפילו שניהם כהנים לא מפקינן להו מספקא משום שמא קיים מצות ייבום ומיתרצה קושיית התו' ד"ה וספק ודוק:

דף כד.

רש"י ד"ה הא מיעט רחמנא וכו' ליכא בכור קמן כצ"ל:

שם ד"ה ליהדר אגדול אי לא בעו וכו'. מלשון זה משמע שמפרש דמקשה מנלן בדליכא בכור שכופין את הגדול שלפנינו אבל הא ניחא ליה דלכתחלה מצוה בגדול שלפנינו אפילו ליכא בכור וא"כ אינו מובן מ"ש בד"ה הולכין משמע קטן הימנו וכו' ומאי ראי' היא זו הא גם מעיקרא ידע דלכתחלה מצוה בגדול אפילו אינו בכור לכן נ"ל דס"ל לרש"י דהא בהא תליא אם המצוה רמיא על הגדול אפילו אינו בכור ממילא כייפינן ליה אם לא רצו שאר אחין ולשון ליהדר משמע ליה אחר שאמרו לו לגדול ולא רצה והלכו לשאר אחין ולא רצו חוזרין אצל גדול לכופו ונקיט כשחזרו לרבותא דאפילו לכופו חוזרין אליו ובאמת מקשה מנלן שהמצוה על גדול האחים כשאין שם בכור ופשיט מדמשמע קטן הימנו וגדול משאר אחים וכיון שהמצוה על הגדול אפילו בדליכא בכור ממילא כופין את הגדול שלפנינו ועיין בריטב"א ודוק:

דף כד:

ד"ה גירי חלומות בעל החלומות וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה הלכה וכו' ולמ"ד וכו'. נ"ל דהוצרכו לזה דבשלמא אי נימא דגרי אריות דהכא הוי כמו גרי אריות דהתם ואפ"ה פליגי תנאי הכא אם הם גרים גמורים י"ל דהתם ג"כ פליגי בזה אבל לפי מ"ש דהך גרי אריות לא דמי להתם ובהך דהתם לכ"ע אינם גרים קשה טעמא דמ"ד גרי אמת הם דא"א לומר דס"ל שנתגיירו לגמרי דהא קרא כתיב את אלהיהם היו עובדים לכן הוכרחו לומר דאחיכ נתגיירו לגמרי:

שם ד"ה א"ה וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו דודאי המקשן הוי ידע לחלק בין דידי' לאחר דהא במתניתין תני הוא לא יכנוס הא אחר שרי וכמ"ש מהר"ם אלא שהי' מפרש טעמא דמתניתין משום דס"ל דאינה גיורת גמורה לכן מקשה לי' מברייתא דאם אינה גיורת גמורה גם לאחר אסורה והוכרח לתרץ דהלכה שהיא גיורת גמורה לכן מקשה לכתחלה נמי. ועיין במהר"ם עד את"ל שלכתחלה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אמר רבי וכו' דהא בסמוך אמר וכו'. נ"ל דר"ל מדמסקינן הלכתא כוותיה דרבי בקלא דלא פסיק וכוותיה דרב בקלא דפסיק משמע דרב גופיה אית ליה גם בקלא דלא פסיק כמ"ש התו' בדבור שאח"ז ורבי גופיה אית ליה אפילו בקלא דפסיק:

שם אע"ג דמנטען קתני בברייתא דמפקי בקול באין בנים מן הראשון אפ"ה מבעלה לא מפקינן ע"י קול אף דקתני הוציאוה הא רבה בר רב נחמן דבסמוך הוצאה תנן דמשמע ע"י בעלה והא וכו' כצ"ל נ"ל. וכוונתם דלרבי מיירי מתניתין בלא עדים וקתני הוציאוה דמשמע ב"ד מוציאין מבעלה ותירצו דרבה בר ר"נ ס"ל הוציאה תנן וס"ל לרבי כוותיה: ועיין במהר"ם עד מן הכילה וע"כ דרוק וכו' כצ"ל. ועיין במרדכי שהאריך בזה:

דף כה.

שם דאם איתא דעביד איסורא וכו'. צ"ל דמשמע להו דפרטיה נואף להוצא וסליק נואף איתיב בכלאי בבא הוי ג"כ דבר מכוער לכן אי נימא דמפקינן מבעל ע"י עדי דבר מכוער ניחא להו ולא קשה להו אלא לפיר"ת דלא מפקינן מבעלה ע"י עדי דבר מכוער. ומה שהקשו הא שויתה לנפשה חתיכא דאיסורא לכאורה אין לו מקום כאן ואגופה דמתניתין דהתם יש להקשות כן וצ"ל דהתם ניחא להו דכיון דמשועבדת לו אינה נאמנת לשויא נפשה חתיכא דאיסורא אבל בהדי דבר מכוער דמשמע דמדינא נאמנת לולי הנך טעמי דאירכוסי הוי מירכס וניחא ליה דליכול וע"כ דהדבר מכוער מפקא מידי שעבוד קשה להו מאי מועיל הנך טעמי הא שויתה לנפשה חתיכא דאיסורא וע"ש בתו' ובר"ן ודוק:

שם ד"ה ואכתי וכו' והכא בועל הכא וכו' כצ"ל כמו שהוא בפנים וגי' ס"א אינו מובן לי:

שם ד"ה הוא וכו' אלא בנרבע לרצונו איירי. ר"ל אבל נרבע לאונסו אינו שונא כלל:

שם ה"מ למנקט נרבע וכו'. ר"ל לענין שיציל על עצמו: (שם ע"ב) במהרש"א והתניא א"ל לרבי יהודה וכו' כצ"ל:

דף כו.

רש"י ד"ה מיתה דקתני וכו' אגירושין ואמביא וכו'. נ"ל דצ"ל אמביא דגירושין היינו מביא גט וחכם שנתגרשה על פיו:

שם ד"ה אסור וכו' וקיחה ואיש אשר יקח את וכו' כצ"ל: פרק שלישי: (שם) ד"ה אחותה כשהיא יבמתה. נ"ב בשם הב"ח שנמחוק תיבות אלו ולא ידעתי למה:

דף כו:

תו' ד"ה למיתה וכו' לאו משום שאין לדבר סוף וכו'. נ"ל דכוונתם למ"ש מהר"ם דלכאורה משמע דטעם דחיישינן כאן למיתה משום דאפשר לתקן בחליצה משא"כ התם דאין תקנה ואין לדבר סוף לא חיישינן למיתה דלא שכיחא לזה כתבו שאינו כן דאלו היה שם שכיח מיתה דחד כמו כאן הי' לדבר סוף ואדרבה הא דאמר התם שאין לדבר סוף משום דלא שכיח היא ולכן אי הוי חיישינן לחד הוי חיישינן גם לתרי:

שם ד"ה וחליצה וכו' קרובת חליצתו מ"מ וכו' כצ"ל:

שם כי אם צרה אחת ללאה וכו'. מ"ש צרה אחת ללאה הוא לאו דוקא דבלאה אין חילוק בין צרה אחת להרבה צרות אלא שרוצים לפרש בלאה ורחל בגוונא חדא וכיון דע"כ מיירי בצרה אחת לרחל נקטו נמי צרה אחת ללאה: (שם) ד"ה דנפול וכו' אי משום בטול וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל שסמך אמ"ש התו' (דף כ"ז ע"ב) ד"ה אבל הכא דרב לטעמיה דאמר אין זיקה לכן ס"ל דלא אמרינן כיון שנאסרה שעה אחת ודוק:

דף כז.

רש"י ד"ה לצרת נמי הא צרת אחות וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה יגמור וכו' דשביחא מלתא טפי כצ"ל נ"ל:

שם תו' ד"ה א"ה וכו' פי' וכו'. נ"ל דכוונתם דלכאורה אפשר לפרש חלק לצרות היינו לצרת לאה ולצרת רחל ושפיר נפטרו אחיות לכן כתבו דמשמע דמיירי דוקא מצרת רחל אחר חליצת לאה:

שם ד"ה שמואל וכו' חלק לאחיות ולבעלת הגט נפטרו צרות. ר"ל אפילו חלק לרחל נפטרה צרתה כדאמר לקמן (דף נ"א ע"א) בחלק לבעלת הגט דכיון דלאו אלימא זיקה פקעה בחליצה כל דהו ע"ש:

שם גמרא מ"ט לאו משום דקסבר וכו' כצ"ל:

דף כז:

תו' ד"ה בעלת הגט עדיפא פי' שנעשה בה מעשה עדיף טפי. ר"ל שנעשה בה מעשה חזקה טפי וחליצתה פסולה יותר כההוא דבסמוך אי מאמר עדיף דר"ל דמעשה המאמר היא מעשה חזקה יותר:

שם דקאי אאיזו מהן קודמת. נ"ל דבזה מתרצים דלא דמי עדיפא דהכא לאי מאמר עדיף דבסמוך דכל אחד היא מענייננו וכאן דקאי אאיזו מהן קודמת הוי עדיפא ליקדם לחלוץ לה מ שא"כ לקמן דקאי שלא לחול אחריה שה אחרת הוי עדיף שנעשה בה מעשה עדיפא:

שם ד"ה ת"ש וכו' דלדידהו וכו'. ר"ל דגט השני גרע מגט הראשון ואפ"ה חל לדידהו:

דף כח.

ד"ה ולימא ליה דלמא וכו' שמא ימות אידך יבא לטעות וכו' כצ"ל: (שם) גמרא ס"ד דנפלה חמותו ברישא כצ"ל וכן בכל העמוד וברש"י ותוס' ומהרש"א:

דף כח:

ותתייבם כיון דמדאורייתא וכו'. נ"ל דלא מקשה אלא על איסור מצוה דהיינו שניות כמשנתינו (דף כ' ע"א) אבל איסור קדישה חייבי לאוין אע"ג דמדאורייתא עשה דוחה ל"ת אפשר לומר דהיינו כשא"א לקיים שניהם אבל כאן דאיכא צרתה אפשר לקיים שניהם לייבם צרתה שפיר ס"ד דהוי כמו ערוה וכ"ש חייבי עשה וע"ל (דף כ' ע"ב) ודוק:

שם ואי אשמעינן הכא וכו'. עיין במהרש"א עד דהאי נמי ידעינן מההוא דפ"ב ולא הבינותי דבפ"ב ליכא למגזר משום שני ולעיל אמרינן דברישא דכאן איכא למגזר משום שני וכאן קיימינן אי לא אשמעינן רישא וא"כ לא הוי ידעינן היכי דאיכא למגזר משום שני ולענ"ד איפכא הול"ל דא"כ הך דפ"ב למה לי דהא מכאן שמעינן דאע"ג דליכא חד דמוכח מותר לכן הוצרך לומר דכאן ג"כ איכא מוכח ועיין ברשב"א וריטב"א שכתבו לתרץ אמאי לא נשמע סיפא דכאן מההיא דפ"ב ואפשר לפרש בדוחק דברי מהרש"א דכוונתו ג"כ כמ"ש. ומ"ש ואפשר מהרש"א דלקמן גבי איסור מצוה ה"מ למיעבד הך צריכותא דהכא נ"ל דס"ל להגמרא דכיון דתרוייהו לא משום חשש בעובדא דהכא אלא משו בעלמא כיון דשמעינן בערוה דאין חילוק בין מוכח א' ובין ב' מוכיחים לא שייך לחלק ביניהם באיסור מצוה אבל מטעם דאיכא למגזר משום שני בעובדא דהכא שייך שפיר לחלק ביניהם כנ"ל:

שם רש"י ד"ה תרוייהו וכו' אלא זו וכן זה וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) ד"ה באונסין וכו' ובא שמעון ואנס וכו'. נ"ל דה"ה נשא וע"ל בפ"ק: (שם) ד"ה ומשום צרה, צ"ל משום צרה. ובד"ה צרה דצרה וכו' באיסור צרת צרה כצ"ל:

דף כט.

גמרא והא אר"ש וכו'. לכאורה היה יכול לומר דאחותה לא נפקא בלא כלום גזרה משום אחות ערוה ואיהי גזרה משום אחותה אע"ג דגבי ערוה לא גזרינן שאני ערוה כדאמר לקמן א"נ ה"מ למימר דאיהי לא נפקא בלא כלום גזרה שלא תתייבם אחותה כמו אחות ערוה ודוק וצ"ע:

שם רש"י ד"ה והא גבי ערוה וכו' שאינה ערוה וראויה וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה דמיגמר גמירי לה אינשי וכו'. עיין במהרש"א עד צרות דר"ש לא כ"ע וכו' כצ"ל. וע"ש עוד עד מאיזה טעם יטעה וכו' ולא הבינותי דהא אחותה לא משום טעות אתי למיפק דמה נשתנה אחותה ממנה דמשום שהיא גם איסור מצוה לא גרעה ושתיהן נפקו בלא חליצה מדינא אלא דמאן דלא גמר דר"ש יסבור דמשום שהיא איסור מצוה נפקא בלא חליצה ולא ידע שגם אחותה נפקא בלא חליצה אתי למשרי איסור מצוה בעלמא וכ"ה גם כוונת התוספות: (שם) ד"ה מיגמר גמירי אינשי וידעי דלא רמיא קמיה ואחותה וכו' כצ"ל.:

שם ד"ה הך דר"י וכו' ר"ג ור' אליעזר כצ"ל נ"ל וכצ"ל גם בתוספות: (שם):

תו' ד"ה אוי לו וכו' שלא היה לו לישא חרשת. נ"ל דר"ל אבל קטנה דסוף שתגדיל לא שייך שלא הי' לו לישא ולא הוי פשיעה מה שנשא קטנה:

דף כט:

רש"י ד"ה ולא מיטמאה א"צ להתעסק בו ולאו דוקא וכו'. לכאורה הוא ב' פירושים שא"צ זה לזה ולכאורה אפשר לומר דמשמע ליה דולא מיטמאה לי' מיירי בכהנת כמו ולא מיטמא לה ס"ל דלמ"ד נשים חייבות ליטמא לקרובים אין חילוק בין ישראלית לכהנית לכן כ' ולאו דוקא וכו' שגם בישראלית מיירי וכ"כ בכתובות (דף פ"ט ע"ב) ועיין ש"ך יו"ד סי' שע"ג ס"ק ג' ודברי צ"ע. אכן אין זה נייח לי דמנ"ל דבכהנת מיירי והול"ל בקיצור בין ישראלית ובין כהנית ואם משמע ליה דמיירי בכהנית הול"ל ולאו דוקא כהנית ה"ה ישראלית לכן נ"ל דס"ל לרש כאן ובסנהדרין (דף כ"ח ע"ב) כדעת הרמב"ם שהביא הטור יו"ד סי' שע"ג דנשים אינן מחויבות לטמא לקרובים והיה קשה לו מאי איריא ארוסה אפילו נשואה נמי אינה מחוייבת לכן כ' ולאו דוקא וכו' אלא איידי וכו' ומ"מ הוכרח לפרש א"צ וכו' דאל"כ היה שנוי בברייתא דין שאינו אמת שהרי באמת מותרת ליטמאה לו לכן פירש א"צ ואע"ג דהוי משנה שא"צ מ"מ כיון שהדין אמת תני ליה איידי אכן

לקמן (דף מ"ג ע"ב) ובכתובות (דף נ"ג ע"א) ובב"מ (דף י"ח ע"א) לא כ' איידי ומשמע דס"ל דנשים מחוייבות לטמא לקרובים ואפשר דמ"מ רצה ליישב כאן גם למ"ד דאינן חייבות או למ"ד לה יטמא רשות: (שם) תו' ד"ה אלא לענין וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד היכי מייתי מניה לשאר דברים ואינו מובן דהא כבר הרגיש בזה מהרש"ל וכ' ומ"מ אייתי שפיר ת"ש וכו' ע"ש גם מ"ש ועוד דהיכי מייתי משם דמאמר לחוד וכו' אינו מובן ונ"ל שיש ט"ס בדבריו וצ"ל היכי מייתי ליה משאר דברים וכו' ועוד דהיכי מייתי שם דמאמר וכו' ור"ל דמ"ש מהרש"ל בטעמא דהמקשן דס"ל דנדרים שאני דהא ס"ד דאפילו זיקה אלימא מארוסה מ"מ היכי מייתי ליה המקשן משאר דברים ר"ל דאמר ר' אמי דעביד בה מאמר וב"ש היא וכו' דמה ראי' מייתי מדב"ש דהא ב"ש בביאה מיירי ומנ"ל דבנדרים בלא ביאה עדיפא מארוסה ואח"כ כ' ועוד דהיכי מייתי שם וכו' ר"ל שגם ראי' זו שהביא מהרש"ל דהא ס"ד דאפילו זיקה אלימא מארוסה לאו ראי' היא דאע"ג דס"ד דזיקה אלימא מארוסה אבל עביד מאמר פרחה זיקה וחלה עליו זיקת אירוסין ממש גם לענין נדרים כנ"ל לפרש דבריו אכן לענ"ד נראה דסתם מאמר ודאי הוי בלא ביאה והתו' שכתבו דעביד בה מאמר ובא עלי' ר"ל דלא בעי מסירה לחופה מדעתה וסגי בא עליה בע"כ למיהוי כאשתו ליורשה ולכל הנך דאי במאמר ל"ח פרחה זיקה יכול לבא עלי' בע"כ מו בכל יבמה ואי פרחה זיקה צריך מסירה מדעתה ומייתי דאי אירוסין עושה ופרחה זיקה היכי מצי מיפר אע"כ לא פרחה זיקה והוי הזיקה ככנוסה לאותו שעשה בה מאמר וממילא מתניתין דנדרים לא מיירי בביאה וכמ"ש מהרש"ל ואין כוונת מהרש"ל להקשות על התו' אלא לפרש ועיין בהגהות קרני ראם ודוק. ויש עוד ט"ס במהרש"א אח"כ וצ"ל דהכא לב"ש דמאמר הוא מבטל וכו':

שם ד"ה כגון וכו' ולפי המסקנא איירי וכו' פסיל לה עליה וכו' כצ"ל:

דף ל.

ד"ה שלשה וכו' ובבבא ב' ה"ג שניה. ולא ניחא להו לפרש בבבא ב' ראשונה לנשואין כפירש"י אע"ג דבריש פ"ב איכא דתני לנישואין מ"מ כיון דרישא קאי לנפילה משמע להו דשניהם נשנו בלשון אחד ואע"ג דאמרינן בגמרא דסיפא תנא ברישא מ"מ אי הוי תנא בה לנישואין הו"ל לשנות אח"כ גם הרישא לנישואין אע"כ גם הסיפא נשנה לנפילה גם בריש פ"ב גירסא שלנו כמאן דתנא לנפילה:

שם רש"י ד"ה קמ"ל רבי יהודה דלא כצ"ל:

דף ל:

גמרא למעוטי מת בלא גירש וכו'. עיין מהרש"ל מהרש"א עד והטור נמי אוסר וכו' דפ"ק דבין בכינס וכו' לפניו באיסור זיקה וכו' כצ"ל ועיין בב"ש סי' קע"ה ס"ק ח':

שם רש"י ד"ה ודבתרא לאו קידושין שא"א קידש וא"צ הימנו גט וכו' אתי למימר לאחר מיתתו וכו'. ר"ל דכל זמן שהוא חי מי יודע שלא תתייבם אשתו ולפ"ז גם כשמקדש אחר לדידה נמי החשש הוא לאחר מיתתו תצא מהשני בלא גט כיון שיראו דאסרינן לצרה ליבומי:

דף לא.

לא/א

ד"ה מידע ידעי וכו' דאי קדיש וכו' עיין במהרש"א עד לא אתי מיני' חורבה וכו' ר"ל דליכא למיחש שמא ישא אותה איש אחר דהא בעלה הראשון מת ואפילו אי לא הוי גט פנוי' היא ומש"ה לא שייך הכא לומר שקידש לאחותה קודם שמת ויאמרו גירושין גמורים היה ואחותה היא א"א ואי קדשה אחר לא הוי קידושין דהא מ"מ השתא שמת הראשון היא פנוי' אבל ק"ל שהיה יכול לומר שקדשה אחר בחיי הראשון ואתי למימר דהשתא פנויה היא ולפי מ"ש מהרש"א אח"כ דאפילו אחר שגרשה אין קידושין תופסין באחותה ניחא ומ"מ הי' יכול לומר שקידש למגורשת אינש דעלמא בחיי בעלה והדר קידשה אחר לאחר מיתת בעלה ויאמרו דקמא קידושין ולא דבתרא וחדא גוונא נקיט: (שם) תו' ד"ה נפל הבית וכו' כאן יש תימה וכו'. ר"ל דבחיי בעלה ודאי לא שייך לומר בחזקת היתר לשוק עומדת דהא בחזקת איסור א"א עומדת אלא שהיתה בחזקת דכשימות בעלה תהא מותרת לשוק ועתה בעלה מת לזה הקשו שהרי ג"כ היתה בחזקת דאם תמות הערוה תהא מותרת ליבם והרי גם הערוה מתה ואין ידוע מי מת ראשון ולא דמי לגירושין דכיון שהגט הוא ספק ומיתת הבעל ודאי לא אתי ספק גט ומפקיע חזקת היתר שהי' לה כשימות הבעל אבל כאן גם מיתת הערוה הוא ודאי ושניהם בספק מי מת ראשון:

דף לא:

ד"ה והא עבדא וכו' איכא דקני נפשיה בכספא וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל שקונה א"ע שיצא לחרות אבל רובא בשטרא דהא בעינן שיהא הכסף של אחרים כדאיתא בקידושין (דף כ"ב ע"ב) ולא שכיח שיתנו אחרים כסף:

שם ד"ה דחזו וכו' אם לא יגיד וכו' כצ"ל:

דף לב.

רש"י ד"ה תנא הא וכו' לגמרי חזיא וכו' ובד"ה הדר וכו' דמ"מ לדידי' וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מתלי תלי וכו' פטורה מן היבום לא וכו'. עיין הגהות הב"ח ולענ"ד צ"ל ופטורה מן היבום לא וכו' וכוונתו דאי הוי פקע באמת איסור אשת אח הי' חייב משום אחות אשה אלא כיון דאי הוי אמרינן דפקע איסור אשת את משום שמת אחיו בלא בנים היה חל איסור אחות אשה וע"כ פטורה מן היבום וכיון דפטורה מן היבום לא פקע איסור אשת אחיו לכן חייב משום אשת אח:

שם תו' ד"ה שנשא וכו' בפ"ק [דף י"ג ע"ב כצ"ל]. ועיין מהרש"ל ומהרש"א וכוונתו דאע"ג דלא נזכר כאן דר"ש אוסר צרה לייבומי לא נראה להו להתו' לומר דר"ש כב"ש לכן כתבו אע"ג שגם ר"ש ס"ל דלא חל איסור אשת אח מ"מ לא ס"ל כב"ש להתיר צרה לייבומי אכן דעת מהרש"ל להוכיח מכאן דר"ש לית ליה סברא זו דהוי כמו שאינה אשת אחיו דא"כ נשרי אחותה לאחר מיתת אשתו ומדלא חילק כאן משמע שגם אחר מיתת אשתו אסורה:

דף לב:

רש"י ד"ה איסור מוסיף וכו' והא דקאמר נידון וכו' כצ"ל:

שם :

תו' ד"ה איסור כולל וכו' דסבר ר' חייא וכו' עד הא למסקנא דפליגי באיסור בת אחת וכו' לכאורה אינו מובן דמנ"ל דהאי אוקימתא גם באיסור כולל מחייב ר' יוסי תרתי דלמא דוקא באיסור מוסיף מחייב תרתי ור"ש פליג באיסור מוסיף ופליגי ר"ח וב"ק אי פליג ר"ש גם באיסור בת אחת אבל באיסור כולל גם לר"י אינו אלא לקברו בין רשעים גמורים וצ"ל דמשמע לי' מדפליגי ר"ח וב"ק באיסור בת אחת לר"ש ולא לר"י ע"כ לר"י גם באיסור כולל חייב תרתי כ"ש באיסור בת אחת דאיסור בת אחת חמור מאיסור כולל כמ"ש רש"י שם ד"ה ואליבא דר"ש:

שם ד"ה ותו וכו' בר אהבה ולידון נמי וכו' אדא ברי אטו וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אלא אמר רבא וכו'. עיין במהרש"א עד תירוצא דרבא לא קאי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה בין רשעים וכו' ולא כמו שפי' ב"ק וכו'. ר"ל דהא אשת אח ואחות אשה אינם במיתת ב"ד אלא בכרת:

שם ד"ה בעל מום וכו' דאטומאה לא הוזהרו זרים וכו'. ובשבת לא נקט בעל מום דניחא ליה לומר שגם בזר פליגי אכן קושייתם היינו למסקנא דפליגי באיסור בת אחת אבל לס"ד דפליגי באיסור כולל לא שייך בזר דמעיקרא שרי באכילה דהא זר אסור באכילת

ק"ק ואע"פ שמותר באכילת קדשים קלים היינו משום דלא הוי קדשי ד' ולא שייך לאיסור עבודה ואפשר דמ"מ שייכים זה זה:

דף לג.

יוסף על יבמות דף לג/א

ד"ה לא מחייב וכו' ולקוברו וכו'. עיין במהרש"א עד האי סוגיא כרב אחא דלקמן וכו' דמיירי בבת אחת לר"ש ובזר וכו' בעל מום שחייב ב' לגמרי ה"נ וכו' כצ"ל. ומ"ש דמיירי בבת אחת לר"ש ר"ל פלוגתא דר"ח וב"ק ומ"ש ובזר ששימש בשבת חייב ב' לקוברו ובטמא ששימש בעל מום שחייב ב' לגמרי ר"ל לר' יוסי דלקמן ע"ב בברייתא ומ"ש ה"נ נימא הכא לר' יוסי באיסור כולל ר"ל למאי דס"ל השתא דפלוגתא דר"ח וב"ק מיירי לר"י באיסור כולל ודוק:

שם ד"ה אלא מליקה וכו' וא"ת היכי הויא בבת אחת וכו'. ר"ל וגם כולל לא הוי דלא שייך לומר מגו דאתסר בשאר קדשים שנזרק דמן אתסר בזה דהא בקדשים שנזרק דמן הי' אסור משום זרות מעיקרא ואפילו קדשים שנזרק דמן בשעה שזרקו דם חטאת העוף הזה מ"מ מצדו לא הי' חל איסור זרות עד עתה דהאיש הי' אסור משום זרות על כל קדשים שנזרק דמן גם קודם זה ומסתמא הי' כבר ג"כ קדשים שנזרק דמן והי' אסור עליהם משום זרות ומשום שיש עתה עוד קדשים שנזרק דמן לא הוי משום זה איסור כולל:

שם דר"ש דשמעתין לטעמיה וכו'. נ"ל דר"ל וגם ר' יוסי דשמעתין כר"ש ס"ל בזה:

שם ד"ה באיסור וכו' אלא אפילו באיסור מוסיף וכו'. ק"ל דהא בשמעתין היו יכולים להוכיח כן דהא ברייתא דר"ש אינו מחייב אלא משום אחות אשה אירי בנשא חי ואח"כ נשא מת וס"ל לר' יוסי דחייב ב' משום דהוי איסור מוסיף ואדרבה רש"י כ' בד"ה לא מיחייב דבאיסור מוסיף אפילו בר קפרא מודה דלר"י חייב תרתי וצ"ל דהתו' ס"ל דאיסור בת אחת חמור מאיסור מוסיף וכמ"ש בדבור שאח"ז והא דתניא דבנשא חי ואח"כ נשא מת חייב תרתי לר"י ס"ל לב"ק דהיינו לקוברו וכמ"ש לעיל בד"ה לא מיחייב ולקמן בדבור שאח"ז על ברייתא דאינו חייב אלא משום אשת אח והא שגם ר"ח ס"ל כן לר"י לכן הוכיחו מפרק אמרו לו דלר"י באיסור מוסיף חייב תרתי ממש ואייתי כר' חייא וממילא ה"ה כאן לר"ח מיחייב לר"י תרתי ממש וצ"ע: (שם) ד"ה בר קפרא וכו' כגון אחות אשה וטומאה וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוספות באחות אשה משום שיש לה היתר וכמ"ש התו' לעיל ד"ה באיסור בת אחת ור"ח לית לי' סברא זו כיון דמ"מ עתה לא הותרה ועדיף מלכהנים הותרה לכן לא הוצרכו לפרש. ועמ"ש לקמן ע"ב ד"ה אמר ר"י:

דף לג:

יוסף על יבמות דף לג/ב

ד"ה אמר ר' יוסי וכו'. בהצתת האליתה וכו'. עיין מהרש"ל והמפרש בתמיד (דף כ"ט ע"א) פי' עצים דקים ונדלקים הגדולים ע"י הקטנים וכ"כ הר"ב שם אבל רש"י ביומא (דף כ"ד ע"ב) פי' כמהרש"ל:

שם אבל אי הוי מיתה בהבערה וכו'. כ' מהרש"ל דעיקר תלוי בעונש וכו' ע"ש ונ"ל דר"ל דהיכי שאינו קל בעונש אע"פ שקל ממנו באופן אחר קולא קצת לא מקרי קל אם לא כשקל ממנו הרבה ואיסור שבת שהותר במקדש הוא קל ממש ולכן אי הוי תרוייהו בלאו לא הוי חל אבל אי הוי במיתה הוי חל על הצתת אליתא שהוא לזר בלאו אבל איסור אחות אשה אאשת אח אע"ג דאשת אח קצת חמור ור"ל שאין לה היתר בחיי אוסרה לא הוי אחות אשה הותר מכללו וכיון דשניהם בכרת שפיר חל ולקמן כתבו התו' דטומאת הגוף שיש לו טהרה במקוה אע"פ שהוא בכרת שוה לטומאת בשר דכיון שבידו לטבול וודאי יטבול לכן חשיב הותר מכללו ואע"פ שחמור בעונש שוה לטומאת בשר וכן איסור אשת איש שכתבו התו' לקמן דקיל שיש לה היתר בחיי אוסרה אע"פ שחמיר בעונש היינו משום שההיתר בידו הוי הותר מכללו ממש דמי לאיסור אחות אשה דקיל מיניה בעונש ועיין במהרש"א ודוק. ועמ"ש לעיל ע"א ד"ה ב"ק:

שם רש"י ד"ה בר קפרא וכו' דהוו נמי בקדשים וכו' כצ"ל:

תו' ד"ה מתוך וכו' ובין לגירסת הקו' וכו'. עיין במהרש"א עד לאחר י"ב לחיובי אינהי ומהרש"ל וכו' כצ"ל:

דף לד.

גמרא והא אין אשה מתעברת מביאה ראשונה. לא ידעתי מנ"ל דמיירי בבתולה ונ"ל דניחא ליה לתרץ דא"ש גם בבתולה אבל אה"נ שהיה יכול לתרץ דמיירי בבעולה או שמיעכה באצבע שוב מצאתי בריטב"א שעמד בקו' זו ע"ש:

דף לד:

כמעשה ער ואונן. עיין במהרש"א עד למימר בער ואונן וכו' כצ"ל נ"ל:

שם תו' ד"ה אבל קטנה וכו' אטו בת ישראל. עיין במהרש"ל ואין דבריו מובנים ונ"ל שיש שם ט"ס וצ"ל שר' יהודה גזר אטו בת ישראל ור' יוסי לא גזר ולא ס"ל לשמואל וכו':

שם ומיהו לספרים דגריס וכו'. נ"ל דלא נתיישב לפ"ז אלא דלא הוי סברת שמואל הפוכה מדר' יהודה דאפשר דר' יהודה גזר בקטנה בת ישראל אבל אכתי קשה שמואל דאמר כמאן בגיורת ולדברי ר"י מתורץ גם זה:

דף לה.

גמרא הוא דאמר כר' יוסי וכו'. עיין במהרש"א [זנות משום נשואין כצ"ל] עד אבל דוחק לשיטתו וכו' והרשב"א בחידושיו מפרש טעמא דגיורת לא שכיחא ולא גזרינן בה ולענ"ד אפשר לומר עוד כיון דדוקא כשמגיירת עם בעלה צריכה להמתין וצריך לגזור אטו מגיירת עם בעלה הא לא גזרינן דלא אשכחן בישראלית אלא גזרה זנות אטו נשואין ודכוותה בגיורת אטו נשואה כשמגיירת בפ"ע אבל לא אטו מגיירת עם בעלה עוד אפשר לומר דס"ל דגיורת נשואה גזרה אטו נשואה ישראלית וזנות אטו נשואה הוי גזרה לגזרה כנ"ל: (שם) רש"י ד"ה נפסלו וכו' ומעיקרא פרכינן הכי וכו' הוצרך לזה דלא תקשה מדפריך בפשיטות ואימא חייבי כריתות משמע דפשיטא לי' דחייבי כריתות לא פסיל לה:

שם תו' ד"ה כהנות וכו' ובכהנות אהדריניך וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אע"פ וכו' ולר"י נראה דמבת כהן וכו' כצ"ל::

פרק רביעי:

דף לה:

ד"ה החולץ וכו' דלא שב מידיעתו הוא. לא ידעתי אמאי נקטו לשון זה דלשון זה מצינו בחולין (דף ה' ע"ב) ובהוריות (דף י"א ע"א) במומר שהביא קרבן על השוגג אבל העובר במזיד פשיטא דלאו בר קרבן הוא ומקרא מלא הוא בשגגה וצ"ע וע"ש במהר"ם א"נ נקיט וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ונמצאת וכו'. עיין מהר"ם עד דאל"כ תקשה הא מתניתין וכו' אר' יוחנן וכו' ולא פליג רבנן וכו' כצ"ל:

שם גמרא אלא לדידך וכו' אמאי פסלה וכו'. עיין במהרש"א עד ה"ל לגבי דידה נ"ל דצ"ל דידיה דהא הא דפסלה מן הכהונה ג"כ לגבי דידה הוא וצ"ל דהא דאסורה בקרוביו ג"כ לגבי דידיה הוא דהא הא דאסורה בהם הוא משום שהם קרוביו:

שם תו' ד"ה הרי זו וכו'. עיין מהר"ם עד אדעתיה הא דהוולד וכו' וא"כ לר"ל יחזור ויבעול ולר"י עכ"פ וכו' של קיימא הביאה פוטרתה וכו' כצ"ל. וע"ע במהר"ם ד"ה כי פליגי בחליצה וכו' כצ"ל:

דף לו.

רש"י ד"ה אמר לך וכו' משום הולד הולד וכו' כצ"ל:

שם גמרא שמא לא יהא הולד בן קיימא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אכתי לא אסיק אדעתי' דהולד אינו פוטר עד שיצא לאויר העולם והוי ס"ל דאם הולד בן קיימא הולד

פוטר לכן אמר דאפילו יהא כן שמא לא יהא בן קיימא ואינו פוטר והחליצה לא שמה חליצה ויש חשש אליבא דר"מ וא"ת אין הלכה כר' מאיר והלך אחר רוב נשים ולד אינו פוטר וכו'. ויש שם ט"ס וצ"ל לכ"ע אין חליצת מעוברת וכו':

שם תו' ד"ה הלכתא וכו' עיין מהר"ם עד דתניא כוותי' וכ"ת כיון דתניא כוותי' לא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה משום ירושה וכו'. עיין מהר"ם עד ורבנן הנחילו וכו' לא לכתוב לא יוכל וכו' כצ"ל:

דף לו:

ד"ה ואמר ר"ל וכו' מ"מ נ"מ וכו'. ק"ל שהיו יכולין לומר נ"מ לענין השוה להן את הבכור:

שם גמרא ר"מ ור"א אמרו ד"א וכו'. אע"ג דגם לחכמים דר"מ יוציא בגט מ"מ יכנוס כשיגיע זמנו וכאן כשמוציא הגט א"י לחזור הוי כר"מ וזהו כוונת הס"א שהובא בגליון רש"י בשם הב"ח:

שם תו' ד"ה הא וכו' ומיהו לענין אבלות לא החמירו. ר"ל שהי' להם להחמיר מספק שמא אינו נפל:

דף לז.

ד"ה רוב וכו' וא"ת וכו'. לכאורה עדיפא מיניה היו יכולין להקשות היאך מתירין יבמה להתייבם אחר ג' חדשים מצומצמים הא שמא פגע באשת אח וגם בתירוצם לא נתיישב זה ואפשר ס"ל דיבמה באמת צריכה להמתין ג"ח וג' ימים והא דאמרינן לקמן (דף מ"ג ע"א) חוץ מיום שמת בו ויום שנתארסה בו קאי אשאר נשים אבל הפוסקים והש"ע סי' קס"ד ס"א שכתבו גבי יבמה חוץ מיום המיתה ויום היבום או החליצה צ"ל דס"ל דהעובר ניכר לשליש ימיה מן הביאה אע"פ שלא נקלט הזרע באותו יום או אפשר דס"ל דלכן בעינן צ' יום שהוא עכ"פ יום א' יותר מג' חדשים וגם יום המיתה ויום היבום הוי ג"כ עכ"פ יום א' יותר מצ' יום ויום היבום הוא יום הג' והי' ניכר העובר ולפ"ז גם ק' התוספות מתורצת וצ"ע:

שם ד"ה סבר לה וכו'. עיין מהר"ם עד דאמר רבא דבר תורה שתוקי וכו' כצ"ל:

דף לז:

ד"ה דאמר וכו' בפ"ק דב"ק וכו' עיין במהרש"א עד אלא דר"ל וכו' וצ"ל דלפי' התו' גבי ב"ח כשנוטל מזיבורית כיון דלית ליה פסידא לגמרי מי לאין מפקיע דינו ע"ש (דף ק"ט ע"ב):

דף לח.

ד"ה הוי יבם וכו' אלא הא דקרי הכא וכו'. נ"ל דכוונתם דמי שהספק הוא בגופו נקרא ספק והשני שאין בגופו ספק אלא הספק הוא מצד אחר נקרא ודאי והיכי שאין ספק בגופו של שום א' מהם אלא היכי הוי מעשה דהיינו מצד אחר שניהם שוים אע"פ שהוא ודאי במקצת ולכן הוי כאן יבם ודאי שאין בגופו ספק והספק הוא בגופו של ספק אינו מוציא מידי ודאי אבל בההוא דרב משרשיא אע"פ שהספק ודאי במקצת נכסים מ"מ כיון שהספק בגופו אינו ודאי בהשאר וכן בנפל הבית עליו ועל אמו אין הספק לא על בנימן ולא על ראובן אלא אם רחל מתה תחלה או יוסף וכיון שאין בגופו של ראובן ספק לא הוי בנימן ודאי וכן בנפל הבית עליו ועל אביו אין הספק לא על יורשי האב ולא על הבע"ח אלא מי מת ראשון וכן בשנים אוחזין בטלית הספק כיצד הי' המעשה ועמ"ש בעזה"י בחיבורי גנזי יוסף על הפ"כ ח"ב א"ק מ"ט:

שם ד"ה וב"ה וכו' וא"ת ולמ"ד וכו'. עיין מהר"ם עד יתורץ למה לא הקשו וכו' כצ"ל:

דף לח:

יוסף על יבמות דף לח/ב

רש"י ד"ה סיפא דגבי וכו'. נ"ל דשייך לע"א והוא דבור א' עם ד"ה כשהיא נשואה וגם ד"ה זיקת ארוסה שייך לע"א:

שם ד"ה מתו בעליהן וכו' ואין לה כתובה ולא שותת וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אלא לאו ש"מ וכו' כגבוי דמי לא מצינו וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה ואביי וכו' וי"ל וכו'. נ"ל דכוונתם דהוי ס"ל בע"כ דס"ל למתניתין דבברי ושמא מוציאין ממון משום שלא ידע טעם אחר ומ"מ ילפינן מכא דב"ש משום שטר העומד לגבות כגבוי דמי דבאמת קיי"ל מנה לי בידך והלה אמר א"י פטור וכדאיתא נמי בס"פ המניח דאפילו ניזק אומר ברי ומזיק אומר שמא המע"ה וע"כ הטעם דנוטלת כל הכתובה משום דשטר העומד לגבות כגבוי דמי והוי איהי מוחזקת כנ"ל:

דף לט.

ד"ה גבי אחין וכו' אפילו לא רצו וכו' מדברי רש"י ד"ה ואמאי מבואר דדוקא למיכפייה מקרי אטרוחי ב"ד אבל כשרוצה לחלוץ לא הוי טרחא ומוכרח הוא דהא ללשון זה כ"ע ס"ל דחליצת גדול עדיפא אלא שהתו' כתבו דגבי אחין לא הי' צ"ל שלא רצו לחלוץ דכ"ש כשרצו לחלוץ תקשה אמאי חוזרין אצל גדול שאינו רוצה לחלוץ כיון שהאחין רוצים ונ"ל שאמר כן משום התירוץ דחוזרין אצל גדול למיכפיי' אבל כשהאחין רוצים לחלוץ באמת אין כופין להגדול והתו' לא כתבו אלא דהמקשן לא הי' צריך לזה:

דף לט:
ד"ה אמר רב וכו' השתא לחלוץ כופין אין נזקקין וכו' כצ"ל:

דף מ.
ד"ה אכילה גסה וכו' וי"ל וכו' ר"ל והכא מיירי בההיא אכילה גסה דלאו שמה אכילה דבההיא דשמה אכילה באמת יוצא בה כדאמרינן בנזיר שם פסח מיהא קעביד והכא משמע שאינו יוצא בה ולכן פריך דההוא לאו אכילה הוא כלל מדפטור עליה ביוה"כ ולא צריך קרא לאסור:
שם גמרא למאי הלכתא וכו'. עיין במהרש"א ולפי פירושו הא דמקשה ואי לא מצה היא מצות אמר רחמנא לכאורה אינו מובן דלמא שנה עליו הכתוב לעכב ממש וצ"ל דאינו אלא בלשון שאלה אי באמת מצה היא או לא ומהדר דבאמת מצה היא ואח"כ פריך מנ"ל ולענ"ד הוא דוחק גדול ונלענ"ד דס"ל להגמרא דכאן לא צריך קרא לעכב דזה לא שייך אלא במצות עבודת הקרבן דהיכי דלא שנה עליו הכתוב אע"פ שחיסר מצוה מ"מ הקרבן כשר והיכי דשנה עליו פסול הקרבן אבל כאן אפילו לא אכל כלל כשר הקרבן וצריך לומר שמעכב האכילה שאם עשאו חלוט אסור לאכול זה לא שייך מטעם ששנה עליו הכתוב אלא אי נימא דכיון שלא עשאה כמצוה אינה בכלל היתר אכילה ממילא אסור באכילה ולכן מקשה בפשיטות מצות אמר רחמנא ואי נימא דמ"מ כיון שאינו חמץ מותר באכילה אלא שחיסר מצוה לא מועיל מה ששנה עליו הכתוב והתו' לא כתבו אלא להוכיח דכאן לא הוי כמו שנה עליו הכתוב דעלמא דאי נימא דכאן הוי כמו בעלמא תקשה באמת מה"ת לעכב כיון דבאמת מצה היא אע"כ דלא שייך כאן כלל לעכב וממילא אפילו אי הוי אמרינן דלאו מצה היא לא שייך לעכב ופריך בפשיטות מצות אמר רחמנא ואח"כ למאי הלכתא כנלענ"ד. והנה רבינו הרמב"ם בפ"י ובפי"ב מה' מעה"ק לא הזכיר דין חלוט ולכאורה הטעם פשוט שפסק כרבא וכמ"ש בפ"י ה"ב דהאכילה מצוה אבל עדיין אין זה מעלה ארוכה דמ"מ צריך לבאר דין אם עשאו חלוט ונ"ל דס"ל להרמב"ם דהא דאמר אי מצה היא אין ר"ל שמסופק אי מצה היא או לא אלא דפשיטא ליה שיש ב' מיני חלוט ויש חילוק בין הדר אפייה בתנור או לא או בין בלילתו קשה או רכה וכמ"ש התו' אלא שהקשה אי מצה היא ר"ל אי מיירי בחלוט שהיא מצה הא מצה היא והיכי מימעיט ממשמעות דמצות תאכלו ואי לאו מצה היא ר"ל דמיירי מחלוט דלא מצה היא מצות אמר רחמנא ולא צריך מיעוט ומשני לעולם מצה היא וכו' והרמב"ם פסק כרבא ולא תנא ביה קרא לעכב וממילא חלוט דהוי מצה מצה היא ודלא הוי מצה לאו מצה היא אלא שעדיין קשה אמאי לא כ' הרמב"ם שמצוה שיאכל ממנה כהן שעבד

עבודתה כדאמרינן לעיל לרבא ולכאורה אפשר לומר דס"ל כתירוץ ראשון של התו' ד"ה רצה דהיינו אותו בית אב אכן מלשון הרמב"ם פ"י הי"ד משמע דאין מצוה יותר באותו בית אב מאחריני אלא שאותו בית אב חולקים בו שהוא שלהם וצ"ל דס"ל להרמב"ם דהא דאמרינן אלא רצה הוא אוכלה רצה כהן אחר אוכלה ר"ל שאין הכהן מקיים מצוה באכילתו אלא שצריך שיאכל שום כהן כדי שיהיו הבעלים מתכפרים ואין שום חילוק איזהו כהן אוכלה ת"ל מצות תאכל מצוה שכל כהן שאוכל מקיים מצוה כנלענ"ד:

דף מ:

רש"י ד"ה לא משום וכו' על בן בנו של וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אמימר וכו' אשת אחי אביו וכו'. נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מתחיל דבור בפ"ע וקתני וכו':

שם ד"ה וקתני וכו'.

עיין במהרש"א עד ומן האם ולשניהם אח וכו' דהמיתני והאחים אחים וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה ש"מ וכו' משום דתנא ושייר וכו'. עיין מהר"ם עד ויש מתרצין וכו' ור"ל דלפ"ז גם למסקנא לא שייך ברישא תנא ושייר כיון דלא תנא ברישא שום שני' אבל בסיפא דתנא אבי אביו ובן בנו שייך לומר תנא ושייר:

דף מא.

ד"ה הך וכו'. עיין במהר"ם עד נ"ל דכן צ"ל דלעיל וכו' נ"ל דר"ל וכו' לב"ד כשלאה חולצת וכו' כצ"ל ובתוס' צ"ל קרובתה כשנשואה לאחין וכו': (שם) גמרא ר' אלעזר היא וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל בדוחק וכו' נ"ל דר"ל דרב ס"ל דמהאי טעמא דלא מתסר מנפילה ואילך הוי כיבמה שהותרה ומותרת לרבנן כרב ולר"א גם אז אסורה ושמואל ס"ל דמהאי טעמא דלא מתסר מנפילה ואילך עדיף מיבמה שהותרה ולכן מותרת לרבנן אבל יבמה שהותרה ונאסרה אחר נפילה גם לרבנן אסורה. ומ"ש מהרש"א עו"ד אך צ"ע וכו' לא הבינותי דאי נימא דר"א מודה בזיקה דרבנן א"כ ברייתא דג' אחין דלא כמאן ורב המנונא מתיב מברייתא זו דס"ל דככ"ע אתיא ומודו רבנן בנאסרה מנפילה ואילך ומשני דר"א היא אבל לרבנן מותרת ודחה אימר דאמר ר"א היכא דלא חויא בשעת נפילה אבל היכי דחזיא בשעת נפילה לא פליגי וע"כ הא דאסורה בברייתא זו היינו משום דאתסר מנפילה ואילך ובזה לא אשכחן דפליגי ר"א ורבנן ובברייתא סתמא קתני דאסורה בין לר"א ובין לרבנן הדר אמר אין דאשכחן דר"א אוסר אע"ג דחזיא בשעת נפילה וע"כ נימא שגם בדרבנן אוסר ובברייתא כר"א אבל לרבנן מותרת אבל דנימא שגם לר"א מותרת בדרבנן כיון דחזיא בשעת נפילה אע"ג דאתסר מנפילה ואילך זה א"א דא"כ ברייתא זו דג' אחין

כמאן וס"ל לרב דר"א אומר משמע דפליגי רבנן אע"ג דאתסר מנפילה ואילך אפילו בדאורייתא וכ"ש בדרבנן ושמואל ס"ל דלא פליגי כיון דאתסר מנפילה ואילך ודוק:

דף מא:

תו' ד"ה אלא וכו'. עיין במהרש"א אלא ארוסה כו' משום כרוז וכו' כצ"ל :

שם רש"י ד"ה הרי קטנה וכו'. עיין במהרש"א בד"ה הרי קטנה וכו' ביה הא אם יבא וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה עמד בדין וכו' ומיהו אר"י וכו'. עיין מהר"ם וכוונתו דאי נימא דכיון דקודם שברח אינה משועבדת לו אע"פ שאח"כ יהא מעשה ידי' שלו לא שייך לומר צאי מעשה ידיך למזונותיך טפי הול"ל כיון דקודם שברח אינו חייב במזונותי' לא שייך לומר לה צאי מעשה ידיך למזונותיך אע"כ דלא משגחינן במה שהי' קודם שברח ואלו הי' אחר שברח מעשה ידי' שלו הי' שייך לומר צאי מעשה ידיך למזונותיך וע"כ שגם אחר שברח אע"פ שחייב במזונותיה אין מעשה ידי' שלו:

דף מב.

ד"ה מ"ש מגט וכו' לא בא עלי' משעת כתיבה דא"כ וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ויפטור וכו'. עיין במהרש"א עד שכתב רש"י איכא למימר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ה"ג חייס עלויה. נ"ל דצ"ל ה"נ חייס עלוי' וכוונתו לפרש אמאי חייס עלוי' כיון דלאו דידי' הוא:

דף מב:

ד"ה הי נינהו וכו'. עיין במהרש"א עד ונקט במלתי' וכו' ר"ל וה"ה שהי' יכול לומר דהיכי:

דף מג.

תו' ד"ה במקום וכו' מצינו למימר דהכא אליבא וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) כשם שאסור וכו'. עיין במהרש"ל ומהר"ם ומהרש"א והנה לפי גירסת מהרש"ל ומהר"ם אפשר לפרש דר' יוסי אינו מתיר אלא ליטול צפרנים בין במועד ובין בימי אבלו ואין ראי' דר' יוסי שרי תספורת באבל וצ"ל שלא הביא דברי בה"ג אלא לראי' לדברי הר"י מאורלינ"ש דאשה מותרת בנטילת שער ולא משמע כן מלשון התו' ואי נימא דמ"ש ר' יוסי מתיר קאי גם לגלח א"כ ר' יוסי מתיר גם במועד לגלח ונ"ל יותר גירסת מהרש"א שהיא כמו שהיא בפנים לפנינו בתו' ור' יוסי אינו מתיר אלא בימי אבלו בין לגלח ובין ליטול צפרנים וצ"ל דמ"ש כל ל' יום אסור לתספורת וכו' וכן מ"ש והאשה מותרת וכו' קאי לר' יהודה דהא לר' יוסי גם איש מותר לגלח בימי אבלו וע"ל סוף הדבור ובמהר"ם שם:

שם ד"ה מאי היא וכו' דהא לקמן בעי למימר דתנאי הוא ר"ל וס"ל לתנא דהתם דמר"ח אסור ליארס ולכבס אין אסור אלא בשבוע שחל בו ט' באב ותנא דהכא ס"ל ג"כ דכיבוס אסור בשבוע שחל בו ט"ב וליארס מותר:

דף מג:

רש"י ד"ה ה"נ תני וכו' האיבול וכולן הנשואות וכו'. נ"ל שהכל דבור א' עד להבחנה:

שם ד"ה אלא אמר וכו' חדשה לט' באב וכו' כצ"ל::

דף מד.

תו' ד"ה שאני וכו' של מצוה ואפשר דלא וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אלמה לא וכו' ואי שני בתים וכו' והויא לה צרתה בית וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה ונייבם וכו' ועוד דאינו חולץ וכו'. עיין במהרש"א עד וי"ל וכו' וכוונתו דבאמת אינו בונה שני בתים משמע דהשניה מותרת לשוק והיינו מטעם שאינה, עולה ליבום אבל אינו חולץ שני בתים כיון שממעט מדרשא אחרינא דאינו מייבם לאידך לא משתמע דהשניה מותרת לשוק ובאמת משמע דמותרת וע"כ ממעט מייבם מטעם שאינה עולה לחליצה ולכן מותרת לשוק:

שם ד"ה כל וכו' וא"ת וכו' נ"ל דקאי אמ"ש בדבור שלפני זה כל שאינה עולה לחליצה אינה עולה לייבם ואפשר שהיו גורסים כן בגמרא וניחלוץ לחדא ונייבם לחדא כל שאינה עולה לחליצה וכו':

שם ד"ה ודלמא וכו' תימה וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד כאן לא שייך לומר שחזר בו רבי מלפסוק סתם כשמעון התימני שהרי שנה אח"כ והלכה כדבריו ואע"פ שאין למדין הלכה מפי משנה מ"מ רבי הוי ס"ל שהלכה כדבריו וא"כ לא חזר בו:

שם ד"ה א"כ וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דצ"ל ר"ל מפירש"י וכו': (שם) רש"י ד"ה עשאה וכו' ומשני וכו' ק"ל דאכתי לא הוי צריך לומר הכל מודים בבא על חייבי כריתות אלא על חייבי לאוין שזר אצלה מעיקרא כגון גר עמוני ומואבי מצרי ואדומי נתין וממזר והכל מודים שמעון התימני כדלעיל וצ"ע:

שם תו' ד"ה הכא נמי וכו' אלא דוקא כותי ועבד. ר"ל לכן כשמתרץ (בדף ס"ח ע"ב) הנך דאית בהו הויה לא מקשה אלא א"ה נכרי ועבד לא ליפסלי ולא מקשה חייבי כריתות לא ליפסלי דחייבי כריתות דחמירי פשיטא דודאי פסלי וכ"ה גירסת מהר"ם ולגי' ס"א שנ"ב דוקא חייבי לאוין כוונתם דלא ממעטינן חייבי כריתות דנימא דדוקא חייבי לאוין אלא אמרינן דכ"ש חייבי כריתות דחמירי ומ"ש התו' אח"כ לאתויי כותי ועבד ר"ל שג"כ פסלי כמו חייבי כריתות וחייבי לאוין ולקמן (דף מ"ה) בגמרא אמרינן יצאו כותי ועבד

ר"ל דלא הוי כישראל כשר ולא אמרינן בו ושבה אל בית אביה. ועיין מהר"ם עד והואיל וכן ר"ל השתא כתיב תהיה הוה ממעטינן ג"כ עכו"ם ועבד דלא פסלי כמו מחזיר גרושתו לכך אצטריך וכו' דפסלי כיון שאין לו אלמנות וגירושין בה:

שם לא לאו דמלקות. ר"ל אבל לאו דמלקות לא הוי זונה ולא נפקו מכי תהי' לאיש זר אלא הנך דזר אצלה מעיקרא אבל חייבי כריתות דלא תפסי בה קידושין דהוי זונה נפקו מכי תהיה לאיש זר דאסורה בתרומה דאע"ג דלא הוי זר אצלה מעיקרא מ"מ נקרא איש זר משום שא"א להיות בה אלא בעילת זנות:

דף מה.

ד"ה עשאה וכו' מדלא הוי ממזר כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אע"ג וכו' בכותי ועבד מודה כצ"ל:

שם ד"ה שבוייתא מן ארמון לאנטוכי. נראה שלא היה גרס בגמרא לטבריה ומפרש דלאנטוכי אתו ואולי קבלה הי' בידו וצ"ע:

שם ד"ה אלא וכו' דהא נמי רבים וכו' כצ"ל:

שם ד"ה שבנה פגום וכו' בן הכותי לאו וכו' כצ"ל:

שם גמרא אי ניהוי כיהושע בן נון וכו'. עיין במהרש"א עד משום חשש בת בתי וכו' כצ"ל נ"ל:

דף מה:

תו' ד"ה רבא וכו' בריה דאיסר גיורא וכו' כצ"ל:

דף מו.

גמרא וצריך לתקפו במים. קאי אלוקח מן הנכרי וכ"ה ביו"ד סי' רס"ז ס"ט וכן צ"ל גבי עבדי' דרב אשי:

שם תו' ד"ה כי נפקו וכו' או דלמא וכו'. משמע דבקנה מעכו"ם גם אחר שבא ליד ישראל לא קני לי' אלא למעשה ידיו ונ"ל דהיינו קודם שטבל אבל אחר שטבל לשם עבדות קני לי' לגופי' ועיין ביו"ד שם ובש"ך שם ס"ק י"ח:

דף מו:

ד"ה דאין וכו' ולענין טומאה וכו'. נ"ל דר"ל לענין טומאת מת שצריך הזיה באפר פרה אבל בגר לא אשכחן אלא טבילה אחת קודם הזיה ודוקא ביום כדלקמן בגמרא ולפי' הי"מ לא צריך בטמא מת אלא טבילה אחת אחר הזיה דהזיה הי' ביום השביעי והטבילה אחריו וכשרה גם בלילה והא דתנן טובל בלילה ומזה ביום הוא לאו דוקא אלא מזה תחלה כדכתיב קרא או כשלא הזה בז' מזה בשמיני ביום אחר הטבילה ובגר צריך טבילה

ביום ואפשר נמי לאחר הזיה ואין קפידא בזה כמו בטומאה דאין קפידא אם יזה קודם טבילה או אח"כ ועיין בסוף מסכת פרה ברמב"ם ור"ש ודוק ואין להאריך: (שם) ד"ה משפט וכו' ואפילו למ"ד וכו'. נ"ל דר"ל ולדידי' שנים שדנו דיניהם דין מ"מ בגזלות וחבלות בעינן ג' דוקא לכ"ע:

דף מז.

וא"ת ואנן וכו'. ר"ל אע"ג דאמר כאן דמעובדא זו אין ראי' דבעינן דוקא מומחין מ"מ לר' יוחנן דאית ליה שנים שדנו אין דיניהם דין וס"ל דמדאורייתא בעינן ג' מומחין לכל דבר פשיטא שגם כאן בעינן מומחין מדאורייתא וא"כ אנן היכי מקבלין:

שם ד"ה מ"ה וכו' להימנוהו כעד מפי עד. לכאורה משמע דכוונתם דה"א שגם עד מפי עד נאמן בזה קמ"ל דאינו נאמן ויהי' פי' הברייתא יכול נקבלנו ונאמין לו ת"ל אתך שלא נאמין לו בא ועדיו עמו מנין דאפ"ה לא נאמין כיון דהוי עד מפי עד ת"ל וכי יגור דוקא בידוע שנתגייר אע"פ שהמקשן שהקשה קרא למה לי והי' מפרש ועדיו עמו שראו כשנתגייר הי' מפרש מנין שנאמן מ"מ רב ששת שמפרש דאמרי שמענו שנתגייר מפרש מנין שאינו נאמן וא"ש שהפוסקים והש"ע סתמו וכתבו דבעינן עדים והיינו כמו בכ"מ דבעינן עדים שראו המעשה משום דס"ל כגירסא זו אכן אפשר לפרש להימנוהו כעד מפי עד ר"ל דה"א דלהימנוהו דלא הוי אלא עד מפי עד ואין נאמנים קמ"ל שנאמנים וצ"ל לפ"ז שהפוסקים והש"ע שלא ביארו זה משום דס"ל דר"ש אליבא דר' יהודה קאי אבל לחכמים צריך עדות גמורה וצ"ע: (שם) ד"ה יש לך וכו' ותימה וכו'. נ"ל דר"ל לפי מ"ש לעיל ד"ה משפט דר' יוחנן אית ליה שנים שדנו אין דיניהם דין ומאן דס"ל דיניהם דין לא בעינן ג' בדיעבד אלא חד נמי כשר:

דף מח.

ד"ה המפקיר וכו' ואר"י וכו'. עיין מהר"ם עד ובקונה העבד מן העכו"ם איירי וכו' ולפי מ"ש בעזה"י (דף מ"ו ע"א) בתו' ד"ה כי נפקו דאחר שטבל ודאי קנה גופו לא שייך לומר כן ומה שהקשה אמאי מועיל הפקר לענ"ד לק"מ דלפי מה דס"ד דתו' דאהפקירא קפריך היינו ממש קו' התו' ל"ל שטרא בע"כ יפקירנו ולפיר"י באמת הפקר מועיל בין בע"ע ובין בע"כ ודוק:

שם ד"ה לא עשה וכו' אף בשאר איברים אע"ג וכו' נדפס בין חצאי עיגול עד והדר בי' משנויא קמא דשני בשם מהרש"ל ולענ"ד אין כוונת מהרש"ל למחוק אלא מן אע"ג עד כדמוכח בתר הכי ואח"כ צ"ל ומשני כי קאמר וע"ש בתו' נזיר (דף נ"ט ע"א) ד"ה ההוא גברא:

דף מח:

ד"ה ר"א וכו' ולפירושו וכו' שלא קבלה עלי'. לא הבינותי דהא אפשר לומר דאע"פ שלא קבלה עלי' כל מצות עבד שהוא כל מצות שהאשה חייבת בהם מ"מ צריכה שתכפור בע"א שהיא מז' מצות בני נח או עכ"פ בע"א לחוד וצ"ע:

שם ד"ה זה גר תושב וכו' דבשבע מצות וכו'. משמע מדבריהם דמ"ש רש"י שקבל עליו שלא לעבוד ע"א אין ר"ל ע"א לחוד אלא שבתוך ז' מצות קבל עליו שלא לעבוד ע"א שהוא מכלל ז' מצות ואין להאריך כאן:

דף מט.

ד"ה שמעון וכו' וח"כ דמו לאשת אב וכו'. לכאורה אינו מובן דהא אשת אב בסקילה וא"כ חייבי כריתות ל"ד לאשת אב ונ"ל דכוונתם לפי מה דאמר (בדף מ"ה ע"ב) מה אשת אב דלדידי' לא תפסי בה קידושין לאחריני תפסי וס"ל כמ"ש (בדף מ"ד ע"ב) בד"ה עשאה דח"כ גם לר' יהושע לא תפסי בה קידושין:

שם ד"ה לכתוב וכו' ונראה לר"י וכו'. עיין במהרש"א [עד ולפיר"י צ"ל דאימעיט וכו' כצ"ל] ולא הבינותי דהיאך אפשר לומר לפירש"י דמלא יקח הוי ילפינן גם חייבי כריתות דא"כ אמאי מוחק או לא יקח או וע"כ ס"ל דמלא יקח לחוד לא הוי ילפינן אלא חייבי מב"ד וקשה כל קו' התו' ואם כוונת מהרש"א דבזה ודאי יפרש ר"י כפירושו דמלא יקח ילפינן כל ח"כ אלא דמלא יקח עד לא יגלה יפרש כפירש"י אכתי גם קו' בחייבי מיתות דקילי כמו אשת איש מנלן לא מתורצה:

שם ואתא לרבויי כל חייבי מיתות קלות וכו' כצ"ל נ"ל ומה שהוסיפו בדפוס תיבת כריתות הוא טעות: (שם ע"ב) ד"ה הכל וכו' וליבם נמי וכו'. ר"ל אבל אשת איש בת קידושין היא לבעלה:

שם ואפילו למ"ד דהוי ממזר מנכרי ועבד. ר"ל אע"פ שאין בה קידושין לשום אדם מ"מ כיון שעומדת שיהיו קידושין תופסין בה גם לזה שבא עלי' אע"פ שאין קידושין תופסין בה חשובה בת תפיסת קידושין גם לזה לכן לא הוי ממזר:

שם ואין שום חידוש. ר"ל אפילו לר"ע משום דהוי חייבי לאוין דלאו דשאר:

שם ד"ה סוטה וכו'. עיין במהרש"א עד ובתוספות ס"פ האומר וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אי כרב וכו'. עיין במהרש"א עד ותהי' אורחיה דקרא או לאשמועינן וכו' דצ"ל אורחי' דקרא ולאשמועינן וכו' כצ"ל:

דף נ.

ד"ה תדע וכו' ואר"י וכו'. ומ"מ צ"ל כמ"ש לעיל דאין הנביא מתנבא אלא מה שראוי להיות אם לא הי' חוטא משום קושיא ראשונה אם לא התפלל וכו': פרק חמישי:

שם

רש"י ד"ה אין גט וכו' דאי קמא אהני וכו'. עיין במהרש"א ולא ידעתי לכאורה מאי קשה לו דמצינו כמה פעמים דרש"י מפרש המשנה לפי הס"ד דבהכי סלקא סוגית הגמרא שפיר טפי כשלא נדע המסקנא עד דמסקינן לה בגמרא. ונ"ל דכוונת מהרש"א דכיון שגם תירוץ זה לאו ס"ד דמקשה הוא אלא דברי רבא ואביי דחי לי' לא הי' לו לפרש כמו טעם הנדחה ומ"מ אינו קושיא כ"כ:

שם ד"ה ולא בעילה וכו' ובא הוא או אחיו על צרתה וכו'. אבל אם בא אחיו עלי' ודאי הוי מועיל לפסול את הראשונה דהוי אשת איש שזינתה: (שם) ד"ה נתן גט ובעל וכו' ואפילו לר"ע וכו'. מה שלא כתב כאן אפילו ר"ג מודה כמ"ש בדבור דלעיל י"ל שסמך אלעיל אבל ק"ל שלא כ' לעיל ואפילו לר"ע והוי רבותא טפי דאפילו מאמר דלא הוי קידושין דאורייתא כמ"ש התו' ד"ה ר"ג אפ"ה תפיס בה אפילו לר"ע ואפשר דר"ג שנזכר כבר במשנה מפרש ליה בבבא דרישא ור"ע שלא נזכר כאן במשנה נטר עד אחר הסיפא ומפרש אשניהם:

שם תו' ד"ה ר"ג וכו' ותפסי קידושין אחר ביאה וכו' היינו למ"ד לעיל (דף י"א ע"א) דקאי עלה בעשה ע"ש:

דף נ:

רש"י ד"ה חלץ ועשה מאמר וכו' איבם אחד וכו'. עיין במהרש"א עד מ"מ נקט התנא וכו' ולא ידעתי מנא לן דהתנא נקט יבם א' ויבמה אחת הא דברי התנא אפשר לפרש בב' יבמות אלא רש"י נקט יבם א' ויבמה אחת ונ"ל דתיבת התנא מיותר ור"ל דנקט רש"י או צ"ל נקט רש"י במלתי':

שם ד"ה בסוף וכו' ואי הדר עביד מאמר וכו'. אבל משום מאמר הראשון ודאי בעיא גט ומ"מ שפיר אמרינן שאין אחר החליצה זיקת יבמין דגט זה לא משום זיקת יבמין הוא אלא משום קידושין דתפסי בה קודם שחלץ לה בעוד שהי' לה זיקת יבמין אבל מאמר שאחר החליצה לא תפיס ולא בעיא גט וה"ה שמותר בקרובותי' כמ"ש בדבור שאח"ז אסור בקרובותיה וכן שם היה יכול לומר דבעיא גט ואפשר דלרבותא נקיט הכי דכאן נקיט דאפילו לגבי דידה לא מהני המאמר ולא בעיא גט ובדבור שאח"ז נקיט רבותא דאפילו לגבי קרובותי' מועיל המאמר וכן היה יכול לומר בדבור שאח"ז דכי מפיק

לה בעיא חליצה כמ"ש בד"ה ובסוף ושם הי' יכול לומר דאי עביד אח"כ מאמר אסור בקרובותי' ובעיא גט ואפשר דניחא לי' טפי לפרש לשון ובסוף שלא עשה אח"כ כלום אבל כאן לא היה אפשר לפרש באופן אחר הוכרח לפרש שעשה אח"כ פעם שנית מאמר וקרי לה בסוף כיון שכבר עשה מאמר וגט כנ"ל: (שם) תו' ד"ה ואתי וכו' ואתי למיבעל אחר ביאה וכו' ולא כתבו אחר חליצה דהא פשיטא להו שגם אחר גט דדמי לחליצה אסור למיבעל נ"ל: (שם) רש"י ד"ה גזירה ביאה וכו' אחר הגט כביאה גרידתא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ואי ביאה וכו' וקא פגע באיסור אשת אח. נ"ל דלאו דוקא נקיט איסור אשת אח דאיהו לא הוי על צרתה אלא בעשה וגם האחין יש פלוגתא אי בעשה אי בכרת אלא כיון דמ"מ אסור הוא נקיט איסור אשת אח:

שם ד"ה משום חליצה וכו' לא מיתסר בקרובותיה. נ"ל דנקיט לא מיתסר בקרובותיה דשייך בגט ומאמר וחליצה אבל במאמר הי' יכול לומר שא"צ גט כמ"ש במשנה:

והנה הא דאמרינן גזרה ביאה אחר הגט משום ביאה אחר חליצה וביאה אחר מאמר משום ביאה אחר ביאה אע"פ שאחר חליצה ואחר ביאה אסור למיבעל לא דמי למ"ש התו' בד"ה ואתי דמשום דאחר מאמר אסור למיבעל לא שייך לגזור אחר ביאה כמו אחר מאמר דכאן ה"פ דאי נימא דאין אחריה כלום אתי למיבעל אחר חליצה ואחר ביאה אלא שלא תקשה תינח אחר חליצה ואחר ביאה אבל אחר גט ואחר מאמר מדאורייתא שרי למיבעל ואמאי גזרינן לכן אמר גזרה אחר הגט משום אחר חליצה ואחר מאמר משום אחר ביאה כנ"ל:

דף נא.

גמרא אמר מר ונתן גט לזו וגט לזו וכו' כצ"ל:

דף נא:

תו' ד"ה בן עזאי וכו' ולקמן סמיך וכו'. עיין מהר"ם עד ונראה דגירסת התו' וכו' וכוונתו דלגירסא שלפנינו לא מוכח דנקטי' אמתניתין דעשה מאמר וכו' ולענ"ד אפשר לומר דגירסתם כגירסא שלפנינו וא' יבמה אחת א' שתי יבמות תרוייהו איבם א' קאי וכמו שפירש"י במשנה ונקטי' משום דמפרש עלה כיצד יבם א' וב' יבמות עשה מאמר וכו' דעלה קאי מתניתין דלא כבן עזאי:

שם ד"ה ביאה וכו' דר' נחמיה דליכא למיגזר וכו' דאורייתא מידע ידיע א"כ לא וכו' לא טעו שיאמרו בשביל שתקנה ביאה אחר הגט ומאמר קנין גמור וכו' כצ"ל:

שם ועוד דא"כ וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התו' דהול"ל בגמרא דלר' נחמי' גם אין אחר הגט כלום אבל אחר מאמר אע"ג דלא אמר במשנה אמר בגמרא לפי פי' זה:

שם אלא טעמא דרבנן וכו'. כ' מהרש"א ויש לדקדק וכו' ע"ש ולענ"ד אע"ג דאמר לעיל כל חד וחד תקינו ליה רבנן זה גופא צריך טעם אמאי תקינו רבנן והוא מטעם שכתבו התו' כאן:

דף נב.

ד"ה דמקדש בביאה וכו'. עיין במהרש"א עד אבל יבמה דצריך ביאה מדאורייתא וכו' ונ"ל דר"ל וא"כ ע"כ צריך עדי ביאה ועיין בב"ש סי' קס"ו סק"ב:

שם גמרא אתי לאחלופי בגיטא. נ"ל דר"ל דל"ד לגט אשה דאין חשש איסור אם יכניסנה אחר הגט כל שלא נשאת לאחר וכאן שאמר לה ואי את מותרת לכל אדם ודאי לא נשאת לאחר אבל ביבמה יש חשש שלא יכנוס יבמה אחר הגט לכן מדמה לה לכהונה שג"כ אסור לכונסה אחר הגט:

דף נב:

רש"י ד"ה או דלמא וכו' ומותרת לאחיו ובד"ה נתן גט וכו' לאשתרויי צרתה לאחיו השני וכו'. הכי משמע ליה דרב חנניה דהכא לא אסיק אדעתיה גזרה דמחלפא בבעלת גט גמור ולדידי' אי נימא האי לחודי' קאי היא גופה ג"כ מותרת לאחיו ופריך ותפשוט ליה מדרבא דפשיטא ליה דהאי לחודיה קאי ואפ"ה בדידיה גזיר משום דמיחלפה וכו' ועיין מהרש"ל:

שם תו' ד"ה או דלמא וכו' וללישנא דהיא אסורה וכו'. מדבריהם משמע דללישנא דהיא אסורה אין חילוק כלל לרבא בין נתן גט למאמרו ובין נתן גט לזיקתו או סתם ולא מוכח כלל מהאי לישנא דהאי לחודי' קאי ואע"ג דאמר בטעמא משום דמיחלפא מ"מ מהאי טעמא לא אמרינן האי לחודיה קאי וכאן דוקא מלישנא דהותרה אפילו היא פריך וע"ל (דף ל"ב ע"א) ברשב"א וריטב"א ודוק:

שם גמרא אלא אמר אביי וכו'. עיין במהרש"א וצ"ל הא דהקשה דוקא לאוקימתא זו ולא אדברי רבי גופי' כיון שמחלק בין קדשה לשום אישות ובין קדשה לשום יבמות היה אפשר לאוקמא משנתינו כחכמים ובקדשה לשום יבמות דהיה אפשר לומר דסתם אין אחריה כלום משמע דלא מועיל שום מאמר אבל לאוקימתא זו אפשר לומר אדרבא דסתם מאמר דמתניתין היינו התקדשי לי במאמר יבמין דאי לא"ה לא מקריא מאמר כלל אלא קידושין כנ"ל לדעתו אכן לענ"ד אפשר לומר דלשון אין אחר חליצה כלום משמע לי' דשום דבר לא מועיל אחר חליצה אפילו לא אמר במאמר יבמין עוד נ"ל לומר דרבי דאמר אין הדברים הללו אמורים אלא לדברי ר"ע קאי לדברי חביריו החולקים עליו ולא מחלקים בין לשום יבמות ובין לשום אישות אבל לדידי' אה"נ דמתניתין כחכמים

דפליגי אדר"ע ולא מיירי מקידשה לשום אישות ואין אחריה כלום היינו ממילי דיבם ביבמה אבל מקידושי אישות לא מיירי וכ"מ לשון ואני אומר דאמר רבי דר"ל ואני אומר דא"צ לומר דדברים הללו לר"ע דוקא. וע"ע במהרש"א עד אמאי קאמר רבי כצ"ל:

דף נג.

ומ"ס חליצה פסולה אינה פוטרת. עיין במהרש"א ולענ"ד קשה לו להרי"ף הלכתא אהלכתא דקיי"ל אין הלכה כרבי מחבריו והלכה כחכמים ופשיטא דהלכה כסתם משנה דלא כאבא יוסי בן חנן:

שם תו' ד"ה רבינא וכו'. עיין מהר"ם עד תימה לר"י וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה לימא וכו' וי"ל וכו'. והנה בתירוץ הגמרא מי קתני חולץ לכאורה לא מיתרץ אלא דלא הוי תיובתא דרב יוסף אבל מ"מ מסייע לשמואל מדנקט חליצה לאידך ולא לבעלת מאמר ולתירוץ התו' א"ש דהא דאמר מסייע ליה לשמואל היינו אי נימא כרב יוסף הי' לו למנקט חליצה אבעלת מאמר משום דרב יוסף ומדלא נקיט הכי מסייע ליה לשמואל ואי לא תסייע לשמואל תיהוי תיובתא לרב יוסף כמ"ש התו' ומתרץ מי קתני חולץ וא"כ לא שייך דרב יוסף לכאן וניחא ליה למנקט בגוונא דאידך בבי דמיירי בעשה מעשה בשתיהן כנ"ל:

שם רש"י ד"ה צריכות וכו' משניהן לימא מסייע ליה לרבה כו' הד"א וכאן הס"ד:

שם ד"ה וליתני נמי וכו' בסיפא וכו' דהא מש"ה נקיט לה וכו'. נ"ל דכוונתו דהנה לעיל הקשה על הרישא וניתני נמי אין לאחר ביאה כלום וכ' רש"י דהא ביאה שייכא למימר בסיפא ור"ל בסיפא דרישא ור"ל דאי טריחא ליה למתני תרתי טפי הו"ל למנקט מאי דסליק מניה ומתרץ התרת יבמה לשוק עדיפא ליה מלמנקט מאי דסליק מניה וא"כ קשה מאי ס"ד דמקשה הכא הא כבר תירץ התרת יבמה לשוק עדיפא ליה לכן כ' רש"י דהא מש"ה נקיט לה ור"ל דהא חליצה גם באמצע ובסוף אין אחריה כלום ועיקר בא כאן להשמיענו דבתחלה גם בביאה אין אחריה כלום לכן ס"ד דמקשה דהא עדיפא מהתרת יבמה לשוק ומתרץ דאפ"ה התרת יבמה לשוק עדיפא ליה:

שם תו' ד"ה סד"א לגזור מאמר דבתר חליצה וכו' כצ"ל:

דף נג.

גמרא בשלמא חלץ וכו'. עיין במהרש"א עד דהא בב' יבמות ויבם א' או בב' יבמין ויבמה אחת הך בבא משנה שא"צ וכו' ולא הבינותי דהא קושיא זו דאצטריך לאשמועינן דאין קידושין תופסין בא"א לא שייך אלא בב' יבמין ויבמה אחת אבל ב' יבמות ויבם א' קיי"ל דצרתה עליו בעשה דבית אחד הוא בונה כדלעיל (דף י"א ע"א) ובודאי חידוש גדול הוא להשמיענו דאין קידושין תופסין בחייבי עשה וכמו שהקשו התוס' שם דלמא הא דנקט

בעל ועשה מאמר משום ב' יבמות ויבם א' אדרבא איפכא קשה לי דבגמרא לא אמרינן אלא דמתניתין ר"ע היא דאמר אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ולא אמר דמתניתין ר' ישבב היא דאמר לעיל (דף מ"ט) אין קידושין תופסין בחייבי עשה וקשה בבעל ובעל או עשה מאמר בב' יבמות אמאי אינו כלום ולכאורה הי' אפשר לומר דבאמת בשתי יבמות יש ביאה או מאמר אחר ביאה והא דתנן בעל ועשה מאמר אין אחר הביאה כלום לא קאי אלא איבמה אחת ויתורץ קו' התו' הנ"ל דע"כ בעל ועשה מאמר לא קאי אלא איבמה אחת ולפ"ז נימא דמ"ש מהרש"א דבב' יבמות ויבם א' או בב' יבמין ויבמה אחת היא משנה שא"צ ר"ל דאב' יבמות לא קאי וביבמה א' היא פשיטא אכן מדברי התוספות ודאי משמע שגם בשתי יבמות אין אחר הביאה כלום וצ"ל דמתניתין כר' ישבב אליבא דר"ע וצ"ל דכוונת מהרש"א דע"כ ס"ל לגמרא שגם בשתי יבמות פשיטא מדאמר איידי דתנא יבם אחד ויבמה אחת ובאמת תמיהת התו' היא תמיה מקויימת ומ"מ ע"כ הגמרא ס"ל כן ולא נודע לנו הטעם אכן לענ"ד כוונת הגמרא לעיל ולטעמיך גם לר' יוחנן בעל ועשה מאמר ביבמה אחת ודאי פשיטא ה"נ לר"ל גם בשתי יבמות פשיטא אלא איידי דתנא יבם א' ויבמה אחת וכו' אבל לר' יוחנן ודאי בשתי יבמות אצטריך וביבמה אחת תנא איידי דשתי יבמות והתו' הקשו דלמא בעל ועשה מאמר קאי אשתי יבמות ויבם א' ומ"ש בין שני יבמין ליבמה אחת קאי אשאר בבות ואין ראי' דתנא איידי דנימא גם לר"ל כן ומ"ש מהרש"א אח"כ למסקנא אין אנו צריכין וכו' לפי מ"ש גם לס"ד לא אמרו כן:

פרק ששי:

שם תו' ד"ה ולא חילק וכו' דכיון דתנא כבר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אין אונס וכו' במאיימין עליו להורגו וכו'. ר"ל ואין מאיימין עליו לבעול דוקא בקישוי וקאמר דכיון דהקישוי הוא לדעת לא הוי כאנוס:

דף נד.

שם ואר"י דהכי פריך וכו'. ולפ"ז היו יכולין לפרש אין קישוי אלא לדעת וכיון שלא אנסוהו לבעול בקישוי חייב מיתה ואפשר דמשמע להו דאי הוי קישוי שלא לדעת לא הי' איסור כלל:

שם גמרא כגון שנתכוין לאשתו ותקפתו יבמתו וכו' כצ"ל נ"ל: (שם) תו' ד"ה שכן וכו' א"נ דדוקא וכו'. לפ"ז לא תפשוט חמותו ואחות אשתו כפירש"י אלא דוקא אשת אב וכלתו ודוק:

שם ד"ה מה לאחות וכו' הקשה ריב"ן וכו'. לכאורה היא קו' הגמרא תיתי מאשת אח ואחות אב ואחות אם ונ"ל דכוונתו דמלשון הגמרא משמע דבמה הצד יליף כפירש"י

וע"ז הקשה דמה הצד שייך היכי דחדא מחדא אפשר לדחות דלא נילף כלום אבל כאן אפשר ללמוד מכל א' בפ"ע וא"צ למה הצד ותירץ כיון דמ"מ אשת איש לא אתי לא חש לדקדק בכך:

דף נד:

ד"ה אלא וכו'. עיין מהר"ם עד כל כמה דלא מוכח וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה דודתו וכו' קידושי דודו. הס"ד ואח"כ מה"ד ולא תוכיח וכו':

דף נה.

גמרא ודלמא אין לה בנים אסורה לעלמא ושריא ליבם וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד קושייתו לק"מ דודאי לא מסתבר לומר דמיתת בעלה יעשה איסור לעלמא ועוד דא"כ אם תנשא לעלמא בחיי בעלה ואח"כ ימות בעלה תיאסר על בעלה השני והא דרכי דרכי נועם כתיב:

שם תו' ד"ה דיש וכו' גבי חמותו לאחר וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה ערירים יהיו לשעת מיתתן וכו' ובד"ה ערירים ימותו משמע וכו'. ובחומש פירש"י ערירים ימותו אם היו לו בשעת עבירה וכו' ערירים יהיו אם אין לו בשעת עבירה וכו' ע"ש והוא היפך ממה שפירש כאן וע"ש בראש"ש ודוק:

שם תו' ד"ה לשתוק וכו' וא"ת וכו'. ולענ"ד נראה לכאורה ליישב דמ"מ לא נשמע לחייבו כרת בהראה ואפשר לומר שגם חייבי כריתות אין חייבים בהראה רק מלקות דדיו לבא מן הדין להיות כנדון וצריך קרא בת"כ לכרת וצ"ע וע"ל (דף נ"ו ע"ב) במהרש"א ברש"י ד"ה אשלא כדרכה ודוק:

דף נה:

ד"ה אתיא וכו' חילול מתרומה כהן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה קיחה וכו'. עיין במהרש"א עד כמ"ש התו' לעיל (דף נ"ד ע"א) ד"ה וכי אצטריך:

שם ד"ה לאחר מיתה וכו' מהך דרשא דהכא וכו'. נראה שהתו' מפרשים מה דאמרינן הכא קמ"ל ר"ל דלא איקרי שארו אלא לענין טומאה ולא לד"א ועיין תו' ב"ב שם ד"ה מה אשה ודוק:

דף נו.

ד"ה מת וכו'. עיין מהר"ם [עד התו' אכל יבמה וכו' כצ"ל] עד ואף בלא קידושי הראשונים וכו' ר"ל אפילו היבם לא חש לבודקה או מצא בה מומין ונתרצה בהם ויש לחוש שמא הראשון הי' בודקה ולא הי' מתרצה במומין:

שם רש"י ד"ה כל ביאה שהבעל מאכיל בה כגון ביאת חופה. נ"ל דר"ל שאינה לא בשוגג ולא באונס:

דף נו:

ד"ה אשלא כדרכה וכו'. עיין במהרש"א עד כדאמר לעיל ונ"ל דר"ל (דף נ"ה ע"א) בתו' ד"ה לשתוק:

שם ד"ה ה"ג אלא וכו'. עיין במהרש"א עד התו' לעיל ר"ל (דף נ"ה ע"ב) ד"ה קיחה:

שם תו' ד"ה ואיזו וכו'. עיין מהר"ם עד מותרת לו שפנויה וכו' כצ"ל:

דף נז.

גמרא הואיל ומאכיל בעבדיו וכו' לא אכלה דהא אמר קהל וכו' כצ"ל: (שם) רש"י ד"ה ואי לאו וכו' דהאמר קהל וכו' כצ"ל:

דף נז:

תו' ד"ה רב אמר וכו' וחופה דלאחר קידושין נמי לא מהני בפסולות לשמואל וכו'. ולא ניחא ליה לומר דפלוגתייהו בחופה דלאחר קידושין לענין השקאת סוטה ולענין נערה המאורסה דמשמע דאמתניתין קאי גם מדאמר רמי בר חמא באנו למחלוקת ר"מ ור"א ור"ש משמע דקאי אתרומה דאיירי בי' ר"מ ור"א ור"ש:

דף נח.

גמרא אבל חופה דלא קנה לה וכו' לפירש"י שכתבו התו' לעיל ד"ה רב אמר דהסוגיא אתיא כר"ה דאמר חופה קונה צריך לפרש כאן דר"ל דלמא ס"ל לר"מ דחופה אינו קונה:

שם רש"י ד"ה ופרכינן דכוותה וכו'. עיין במהרש"א בתו' ד"ה דכוותה עד ואע"ג דחופה לא שייך ביבמה וכו' ולפי דבריו צ"ל דללשון ראשון של רש"י קשה תרתי חדא דהא לאו בת אשקויי היא ועוד דהא בעינן שקדמה שכיבת בעל לבועל וצריך לומר שבא עלי' יבם ולא ידעתי מי הכריחו לזה דמשמעות לשון רש"י משמע דללשון ראשון שייך חופה ביבמה והוי שפיר בת אשקויי ולא קשה אלא דהא בעינן שקדמה שכיבת בעל לבועל וצריך לאוקמי שבא עליה יבם ולפ"ז יש חילוק בין הני תרי לישני בתרתי דללשון ראשון לא קשה אלא דבעינן שק שכיבת בעל לבועל אבל שפיר בת אשקויי היא וללשון שני איפכא דלאו בת אשקויי היא ומשום שקדמה שכיבת בועל לא חיישינן:

דף נח:

תו' ד"ה רב פפא וכו' דלית ליה הך דרשא וכו' ולית ליה וכו'. נראה שמפרשים דברי רש"י שנכנסה אח"כ לחופה ונבעלה וע"כ צ"ל דלית ליה הני תרתי ומה שהקשו אח"כ ועוד מנ"ל וכו' ה"ה שהיו יכולים להקשות מנ"ל דלית ליה דרשא דונקה האיש מעון

דלמא מיירי שבא עלי' בבית אביה ונכנסה לחופה ולא נבעלה ואית ליה הני תרתי ונ"ל דמשמע להו שגם ללשון שני אתי למדחי דלא תידוק דיש חופה לפסולות וע"כ איירי שנבעלה ולא כהג"ה שנדפס לפנינו בפירש"י:

דף נט.

רש"י ד"ה בבתוליה וכו' כיון דבתוליה ממעט וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פרט לאלמנה וכו' או גרושה או חלוצה מן האירוסין וכו'. לא ידעתי אמאי נקיט גבי גרושה וחלוצה לכהן הדיוט מן האירוסין דהא בעולה מותרת לכ"ה וצ"ע:

שם תו' ד"ה אפילו וכו'. עיין במהרש"א עד אך לפי תירוץ הג' וכו' ולא הבינותי דהא לפי תירוץ הג' ג"כ אפשר לומר דבתולה אפילו מקצת בתולים לא מרבה שלא כדרכה ובתוליה כל בתולים לא ממעט שלא כדרכה דשלא כדרכה כל בתוליה קיימין וצ"ע: שם) ד"ה אלא לאו וכו'. עיין במהרש"א ועיין במש"ל פי"ז מה' א"ב הי"ג:

דף נט:

ד"ה אלא לאו וכו' ועוד מצינו למימר וכו' לא הבינותי דאפשר לומר דלענין קנס לא תלי בהעראה רק בהשרת בתולים ובין למ"ד העראה זו נשיקה ובין למ"ד זו הכנסת עטרה לא מיחייב קנס בנשיקה ובהכנסת עטרה מיחייב ובזה יתיישבו כל קושיות שהקשו התו' אח"ז עד סוף הדבור וצ"ע:

דף ס.

יוסף על יבמות דף ס/א

ד"ה שאינו וכו'. עיין מהר"ם עד והא דמוציאה וכו' היינו מדרבנן וכו' כצ"ל:

שם גמרא הא ל"ל קרא וכו'. עיין במהרש"א עד איכא למימר דהשתא וכו' וק"ל דא"כ היאך ס"ד לילף בתולה בתולה למעט בוגרת תקשה ל"ל י' בבתוליה גבי כ"ג לילף ג"כ בתולה בתולה וי"ל דהוי ס"ד די' אחי לרבות בוגרת כמו לר"א ור"ש אבל לפי האמת דגבי טומאה מרבינן בוגרת וא"א למילף מגז"ש שבקינן אמשמעות דבתולה אפילו מקצת בתולים משמע וי' למעט בוגרת אתי כנ"ל:

שם תו' ד"ה נילף וכו' דאי לאו דמיעטה רחמנא וכו'. נ"ל דהוצרכו לזה לר"ש דכיון דאית לי' בתולה שלימה משמע ממילא נתמעטה מוכת עץ מכ"ש דבוגרת דעדיפא מינה כמ"ש התוספות בדבור שלפני זה ול"ל למילף מהתם לזה כתבו דהוי מרבינן מלא היתה לאיש וכדי שלא תקשה דהא התם דכתיב בתוליה ומרבינן מקצת בתולים ואפ"ה ממעטינן מוכת עץ לזה כתבו דהוי ילפינן גם התם מהכא דלא גרע מהכא:

דף ס:
ד"ה והא וכו'. עיין במהרש"א עד קשיא לן דמאי וכו' למימר דר' יוסי וכו' כצ"ל ועיין במהר"ם עד שלימה בתוליה אפילו וכו' כצ"ל:

דף סא.
ד"ה אין זונה וכו' ולאביי ניחא וכו' ר"ל אבל גיורת דשייך בה קיחה וחילול אסורה כמו שמסקו לבסוף אבל לרבא קשיא ההיא דהתם דמשמע דעכו"ם אינה אסורה מדאורייתא:
שם ד"ה שנבעלה וכו' כדפי' בהחולץ נרשם בדפוס (דף מ"ט) והוא ט"ס וצ"ל (דף מ"ד ע"ב) ד"ה הכא:

דף סא:
ד"ה נ"מ וכו' אלא מיהו היכי וכו' כצ"ל:
שם גמרא אין דנין אפשר משא"א הקשה מהרש"א דלעיל (דף מ"ו ע"א) ס"ל לר"ע דאין דנין אפשר משא"א וקיי"ל כר"ע ע"ש ולענ"ד יש להקשות עוד דבסוכה (דף נ' ע"ב) מסיק דר' ור' יוסי בר"י תרוייהו ס"ל אין דנין וכי ס"ל כב"ש גם לפי שאמר מתחלה דפליגי אי דנין או לא קשה לומר דר' יוסי בר"י כב"ש ובהוריות (דף ו' ע"ב) ובתמורה (דף ט"ז ע"ב) פריך סתמא דש"ס אר"ש וכי דנין אפשר משא"א ולא משני דס"ל כב"ה לכן נ"ל דס"ל להגמרא דדוקא כאן ס"ל לב"ה דנין אפשר משא"א או מטעם דאין להם ללמוד ממקום אחר. כיון דס"ל משה מדעתו הוא דעבד או דכיון דמצות פ"ו הוא לקיום העולם יש ללמוד מברייתו של עולם אע"פ דהוי משא"א כיון דלא קשה ממשה וצ"ע בזה בשיטות הש"ס ואין כאן מקומו:

דף סב.
תו' ד"ה התורה וכו'. אין זה ק"ו גמור וכו'. ר"ל דאל"כ לא הוי מוסיף מדעתו כמ"ש מהר"ם בדבור שאח"ז:
שם גמרא וכתיב כי שת לי וכו'. עיין במהרש"א עד הני את בהבל קמשתעי ונ"ל דר"ל את השני בהבל קמשתעי אבל את אחד ודאי מרבה תאומה כדאיתא בגמרא הבל ואחותו וכ"מ ברש"י ד"ה את קין ובגוף הדבר צריך לפרש איך נתיישבה קו' מהרש"ל דמנ"ל דבעינן ב' נקבות שמא אפילו מתה נקבה אחת א"צ תשלומין ונ"ל דכוונתו דכיון דכתיב התשלומין על כתוב את קין את הבל משמע דכולם הם לחיובי:
שם תו' ד"ה הכל מודים וכו' ואע"ג דלעיל וכו' לכאורה הי' אפשר לומר דדוקא ר' נתן ס"ל דפ"ו תלי בשבת אלא דלא ניחא להו לומר דפליגי תנאי בזה ולא ניחא להו להביא מלקמן

בסמוך דאמרינן לר' יוחנן לשבת יצרה בעינן דמהתם לא משמע אלא דהיכי דליכא שבת לא קיים אבל מ"מ לפעמים אע"ג דאיכא שבת לא קיים פ"ו:

דף סב:

רש"י ד"ה מנא הא מלתא אבני בתו וכו'. הקשה מהרש"א אמאי לא קאמר לעיל וכ"ש ברא לברא ולענ"ד לק"מ דהתם מיירי שהבן והבת שלו שניהם מתו וסבר אביי לומר דלברא דוקא כשנשאר לו ברא ולברתא די כשנשאר לו ברתא וכ"ש כשנשאר לו וגם ממנה ברא וא"כ לא שייך כלל לומר וכ"ש ברא לברא:

דף סג.

גמרא כתיב כנגדו וקרינן כניגדו עיין במהרש"א בח"א ונ"ל דהא דאמר כתיב כנגדו ר"ל בפתח או בקמץ תחת הנ' והוא לשון נגיד ומלקות וקרינן כניגדו ר"ל בסגול כתיב הרבה פעמים בי' כמו פניו אליך או ובשעריך והרבה כמותם א"נ ס"ל דחירק וסגול הם משמעות אחד בזה וזהו כוונת מהרש"א שכ דהמקרא הוא לשון נוכח:

שם רש"י ד"ה וירדו וכו' וירדו לשון ירידה ועניות. נ"ל דקאי אהא דאמר ר"א אין לך אומנות וכו' שנאמר וירדו דכיון שהניחו אומנותם ועמדו על הקרקע באו לידי עניות ועיין מהרש"א בח"א ולענ"ד נראה לפרש עתידים בעלי אומניות שיעמדו על הקרקע אע"פ שבעולם הזה היא אומנות פחותה ועניות עתידה להתברך עד שכל בעלי אומניות יניחו אומנותם ויעמדו על הקרקע (שם ע"ב) גמרא ר' אלעזר אמר אלו הצדוקים וכו' כצ"ל נ"ל:

דף סד.

תו' ד"ה יוציא ויתן כתובה בסוף וכו וגר"ח בדברי רב האומר וכו' כצ"ל:

דף סד:

תו' ד"ה בעי מיניה וכו' אר"י וכו'. נ"ל דלא ניחא. ליה לומר ששאל ב' פעמים דכיון שהשיב לו בפעם ראשון הלכה כר' אמאי שאל פעם ב': (שם) ד"ה דתנן וכו' דכיפה צריכה התראה. ר"ל שיתרו בו קודם שעבר העבירה שאם יעבור יכניסו אותו לכיפה וא"א להתרות בו שיכניסו אותו לכיפה עד שיתחזק:

דף סה.

ד"ה שבינו וכו' וקשה לר"י וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דלפי הא"נ י"ל דאע"ג דלא שהה עמה עשר שנים מ"מ שהה עמה ד' או ה' שנים ומחמת כן באים לב"ד אבל לפי' ריב"ם דקאי אניסת לשלישי דמפרש ר"י בד"ה תצא דמיירי בלא הכיר בה ותצא

מיד א"כ אפילו שהה עמה ד' או ה' שנים לא משום זה באים לב"ד אלא משום דהוי מקח טעות לכן הקשה ר"י שפיר ודוק:

שם והר"ש בר"ח פי' וכו'. ר"ל דלא ס"ל השתא כברייתא דלעיל דלשלישי לא תנשא אלא דמותרת לינשא לשלישי כיון שלא הוחזקה בשלשה אלא כששה השלישי עמה עשר שנים הוחזקה ואין לה כתובה אבל כשטוענת מניה ולא הוחזקתי נאמנת ולפי' זה לא קשה קו' התו' דריש דבריהם אפילו יורה כחץ נמי דאם יורה כחץ הוחזקה ואין לה כתובה וגם קו' ר"י לא קשה דמחמת ששהו עשר שנים ולא הולידו באים לב"ד וגם קו' ועוד ק"ק לא קשה דכיון שלא הוחזקה נאמנת מטעם דהיא קיימא לה ביורה כחץ ולא מצי הוא מספק להוציאה מרוב נשים ולא הקשו לעיל אלא לפיריב"ם דהיא הוחזקה אלא שטוענת דאפ"ה חזיא לי' דכיון שלא בא להוציאה מרוב נשים אמאי נאמנת אע"ג דקיימא לה דלמא משקרת כנ"ל:

דף סה:

גמרא משום ר"א בר' שמעון אמר קרא וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה כי הא וכו' דמה היא יכולה לעשות אם וכו' כצ"ל:

פרק שביעי::

דף סו.

ד"ה מנין לכהן וכו' דהא וכו'. עיין במהרש"א עד מאוכל מחמת ממזר עצמו וכו' ולענ"ד נראה דגם שם לא מתקריא אוכלת מחמת הממזר עצמו אלא מחמת זרע הכהן והנה טעם הסברא דאוכל מחמת קניינו עדיף מאוכל מחמת האשה עצמה דבאוכל מחמת קניינו אע"פ שקניינו אינו אוכל מ"מ גם קניינו מכח הכהן בא והכהן אוכל לכן אע"פ שיש ריעותא בקניינו שאינו יכול לאכול מחמת הכהן מ"מ קנין של קניינו שאין בו ריעותא אוכל מחמת הכהן אבל אוכל מחמת האשה עצמה אם האשה גופה אינה אוכלת אין מי שיאכיל לעבדים לכן מדמה ממזר שמאכיל מחמת שהוא זרע הכהן לקניינו שקנה קנין דכמו שממזר שאינו אוכל ומאכיל מחמת זקנו הכהן ה"ה קניינו אע"פ שאינו אוכל מאכיל להקנין שקנה מכח הכהן ומסיק דזרע הכהן עדיף מקניינו ואע"פ שזרע הכהן מאכיל מכח זקנו אע"פ שהוא אינו אוכל מ"מ קניינו שאינו אוכל א"י להאכיל גם מחמת הכהן כנ"ל:

שם רש"י ד"ה והרי ממזר וכו'. עיין במהרש"א עד דה"מ למנקט בת ישראל שניסת לכהן וילדה בת והבת ניסת לממזר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה גזרה שמא תאכיל לאחר מיתה אלמה תנן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה באלמנה כהנת וכו' מעיקרא באלמנת הראשון וכו'. לא ידעתי אמאי מפרש שנתאלמנה ב' פעמים הא שפיר אפשר לפרש מעיקרא אכלי בתרומה דבי נשא היינו קודם שנשאת ואפשר דמשמע ליה כן מלשון דמעיקרא לא שויתה לנפשה חללה משמע שגם מעיקרא ניסת אלא דלא שויתה לנפשה חללה וניחא ליה לגמרא לומר שתטעה בין אלמנה לאלמנה ולא בין אלמנה לבתולה. ועיין במהרש"א שנרשם בד"ה גזירה וכו' והוא ט"ס וצ"ל בד"ה באלמנה כהנת וכו' להקשות מסיפא וכו' כצ"ל וכוונתו דמשמע ליה להמקשה דאין חילוק בין אוכל לאינו אוכל כדפריך והרי ערל והרי ממזר אלא משמע ליה לחלק בין פסולה לינשא לכהונה לכשרה לכן לא פריך מאשה כשרה לחללה אלא מעבדים לאשה חללה ומתורץ קו' התו' ד"ה מנין והמתרץ השיב דבקנין יש לחלק בין אוכל לאינו אוכל:

דף סו:

ד"ה אבל כהן וכו' והתנה עמו להחזירה לו וכו'. נ"ב צ"ל התנה להחזיר לו דמים אלו וכו' והוא מדברי מהרש"ל ולענ"ד גירסא שלפנינו בפנים היא עיקר וכוונת רש"י לפרש דלפי מה דמסיק הא לא דמיא וכו' אין ראי' דהדין עמו ולעולם יכול לומר דהדין עמה ואפ"ה כיון שגם אחריות אונסין ויוקרא וזולא ברשותיה אכלי כמ"ש בדבור שאח"ז לכן מפרש שגם שם התנה עמו להחזירה לו בעין רק שיהא שוה דמים הללו שאם תכחש או תאנס או יוזלו פרות בעולם יתן הדמים ואז הוי ממש כמכנסת שום למ"ד הדין עמה דהמקשן הקשה וכל היכי דחייב באחריותן אכלי בתרומה אע"כ דידי' נינהו ומתרץ הא לא דמיא וכו' ולעולם לאו דידיה נינהו ואע"פ שהתו' הביאו ג"כ כגירסת מהרש"ל כוונתם לקצר והביאו מה שצריך לענייננם וכוונתם לגירסא שלפנינו ואפשר גם מהרש"ל לא בא לשלול גירסא שלפנינו אלא שהיה לפניו גירסא אחרת ואע"פ שלפי גירסתו לא נזכר ברש"י שאם לא הוזלה חוזרת בעיניה סמך אמ"ש בדבור שאח"ז אבל לפי גירסא שלפנינו א"צ להגי' כנ"ל:

שם תו' ד"ה אבל כהן וכו' ואר"י וכו'. ולכאורה אינו מובן דלא אמר בב"מ (דף ע' ע"ב) אין מקבלין צאן ברזל מישראל אלא כשהנותן נוטל חלק ריוח בשכר המתנת מעותיו אבל כאן לא נזכר ברש"י שהנותן נוטל חלק ריוח אלא אדרבה משמע שגם יוקרא הוא של המקבל ומסתמא ה"ה שאר שבחא ונ"ל שגם התו' לא באו לחדש אלא דלא מיירי כשאר צאן ברזל בגמרא שהנותן נוטל ריוח ולרבותא נקטו שואל אע"פ שיוקרא וזולא על הנותן כ"ש כשגם יוקרא וזולא על המקבל כיון שאין הנותן נוטל חלק בריוח כנ"ל:

(שם) ד"ה עבדי וכו'. עיין במהרש"א עד לאו ענין א' הוא וכו' והיינו כדפירשו במתניתין וכו' ברשותייהו דיתמי הוו וכו' כצ"ל:

דף סז.

ד"ה אוכלין וכו' ה"מ למימר וכו'. משמע להו דהא דאמר משום בנים משום אחין משום משפחה כולה לא מדברי חכמים הוא אלא חכמים בסתם פליגי אר' יוסי ואמרו שיאכלו עבדיו בתרומה ורב יהודה א"ש מפרש טעמייהו לכן כתבו דה"מ למימר טעם אחר:

דף סח.

ד"ה רישא וכו' דחזקה קמייתא איתרע ליה. נ"ל דר"ל כיון שהגיע עת שראוי להסתפק שיהי' בן ט' הוי חזקה העשויה להשתנות ודמי קצת להא דאמר בקידושין (דף ע"ט ע"א) ביומא דמשלם שיתא ודוק ואין להאריך. ועמ"ש לקמן (דף ס"ט ע"ב) ברש"י ד"ה מי לא תנן:

דף סח:

גמרא ק"ו ומה כהנת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דלענין כהונה לא מסתבר לחלק בין קדושה דנפשה או לא דלכהונה גם בת ישראל קדושה מנפשה ולא נראה להו ליפרך דכיון דלא אכלה תרומה מנפשה תיפסל לכהונה דאין ענין זה לזה:

שם רש"י ד"ה אי הכי וכו' ומהאי קרא גופיה וכו'. עיין במהרש"א עד תופסין בה ולפירוש אית וכו' [כצ"ל] אך קשה וכו'. ולענ"ד נראה לתרץ דמודה רש"י דבקושיא זו ע"כ ר"ל דדוקא לנכרי ועבד קאי שאין לו אלמנות וגירושין לשום אדם ואפשר דלפ"ז באמת מקשה דחייבי כריתות דפסלי מנ"ל או דהפסוק ממעט כל שאין לו אלמנות וגירושין שאינם בדין זה וממילא חייבי כריתות דא"א לומר לקולא אמרינן דפסלי ובנכרי ועבד מקשה דמנ"ל דפסלי דלמא נילף לקולא ולפי האמת דילפינן לחומרא ס"ל לרש"י דלא מסתבר לחלק בין מי שאין לו אלמנות וגירושין כלל למי שאין לו אלמנות וגירושין לזה:

דף סט.

ד"ה א"כ וכו' הא פשיטא לן וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו לתרץ דמתחלה כ' רש"י השתא כהנת גופה וכו' ומשמע דכהנת גופה יותר בקל נפסלה מאוכלת בשביל בנה וכאן כ' דכיון דכהנת גופה מיפסלה כ"ש ישראלית לזה כ' מהרש"א דלענין פסיל ע"י פסול שייך היא הנותנת אבל פסיל ע"י זרע כשר מישראל לא שייך היא הנותנת:

שם תו' ד"ה כי תהי' כי תיבעל וא"ת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב קושייתו דבאמת התו' מקשים דנוקי באלמנה לכ"ג ונימא באמת דמיפסל משעת הויה ותירצו דנפקא לן מלא יחלל וממילא נפקא לן נמי דבעינן ביאה ובביאה לחודא מיפסלא. ועיין

במהר"ם ולענ"ד אפשר לומר דהתו' קאי השתא למאי דלא נחית הגמרא הכא לסברא דהשתא ממזר הוי עד סוף דבריהם דהקשו באמת אמאי לא אמרינן כן:

שם גמרא אף כל שכל זרעו וכו' כצ"ל נ"ל:

דף סט:

רש"י ד"ה גדול משל אב שהבועל לא יכול וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מי לא תנן וכו' אלמא לחדא ביאה חיישינן. עיין במהרש"א עד אבל אשוטה וכו' ולענ"ד אפשר לומר דאשוטה בפשיטות קשה ורש"י הוצרך לפרש שגם אאונס ופיתוי קשה ומש"ה לא פריך מההוא דספק בן ט' וספק הביא ב' שערות כדי להקשות גם באונס ופיתוי. וע"ש עוד עד גם נראה וכו' כההוא דספק בן ט' וכו' ור"ל שהקשו התו' (דף ס"ח ע"א) ד"ה רישא דנוקמיה אחזקה ותירצו כגון דהשתא הוי ודאי בן תשעה וכאן לא שייך זה ולענ"ד כאן לא שייך כלל להקשות דהוי חזקה העשויה להשתנות בכל יום וכמ"ש המ"א סי' ח' ס"ק י"א וגם רוב נשים מתעברות וכדלקמן (דף קי"ט ע"א) ורובא עדיף מחזקה אבל גבי ספק בן ט' לא הוי כ"כ עשוי להשתנות ועיין מ"ש שם בעזה"י גם רובא לא שייך שם:

שם ד"ה טובלת וכו' ואשה אשר ישכב וכו' כצ"ל:

שם ד"ה עד מ' וכו' כבר עברו ארבעים יום כצ"ל:

פרק שמיני:

דף ע.

תו' ד"ה מה תושב וכו' כגון ערל ואונן ר"ל ולכן צריך לקמן קרא דאונן אוכל דאל"כ הוי ילפינן מגז"ש דאינו אוכל:

שם ד"ה איש איש וכו' אע"ג דמילת זכריו וכו'.

עיין מהר"ם עד אפ"ה לא מסתבר לי' וכו' ר"ל ולכן מסתבר טפי לרבות ערלה דגופי' שלא יאכל והמיעוט למעט ערלה דאחריני אבל בפסח גופי' דכתיב מילת עכשיו בפירוש לא הוי ילפינן מילת עצמו באונס גם הוי אמרינן דיו אבל השתא דכתיב בפסח ילפינן תרומה שיהי' פסח לאסור אפילו באונס:

שם גמרא אי דתרומה מצרך צריכי וכו'. עיין במהרש"א עד וא"כ תושב ושכיר דגבי תרומה וכו' ותמהני דכי בשביל לאפנויי כ' שקר דכתיב לא יאכלו בתרומה והם אוכלים אבל בפסח א"ש כמ"ש התו' ע"ב ד"ה אלא לאפנויי ובתרומה לא שייך לתרץ דמיירי בנכרי דמ"מ כיון שקנה גופי' אמאי אינו אוכל וא"א לאוקמי בערל כמ"ש הגור ארי' פ' בא בפסוק תושב ושכיר לא יאכל בו ע"ש:

דף ע:

תו' ד"ה אלמא וכו'. עיין במהרש"א עד שלא יאכל בהמנאת רבן ואינו מובן וכי גרע רבו מאחר אכן הראב"ד כ' שאינו ממונה עמו ותמה עליו הכ"מ ע"ש ולענ"ד כוונת הראב"ד שאינו ממונה עמו מדעתו אלא שלא מדעתו כעבד כנעני כמ"ש הרמב"ם בפ"ב ה"ח ע"ש ונ"ל ג"כ כוונת מהרש"א שכ' בהמנאת רבו ור"ל שרבו מנאו בעצמו שלא מדעתו:

שם ד"ה דפסח גופיה וכו' דהכי פריך רבא גופיה וכו' כצ"ל:

שם ואיכא למ"ד התם, וכו'. עיין במהרש"א וע"ש בתו' ד"ה אמר אמרה דלפי' ר"ש ור"ת ס"ל למר זוטרא דדוקא שניהם קודש וא"כ מ"ש כאן דוקא היכי דמלמד קודש הוא לפירש"י שם ומ"ש ואיכא למ"ד התם דוקא דכי הוו שניהם קודש היינו לפיר"ש ור"ת:

שם גמרא בו מילת זכרים וכו'. עיין במהרש"א עד תנהו למילת זכרים כצ"ל:

דף עא.

ואצטריך למיכתב ערל וכו'. הקשה מהרש"א הא ע"כ אינם שוין ע"ש ולענ"ד נראה לתרץ דבאמת לס"ד דמקשה דאפשר למ ולף בן נכר מערל נימא דבן נכר נמי אסור בתרומה ובמעשר אלא דלפי האמת דא"א למילף בן נכר מערל לכן בן נכר מותר בתרומה ובמעשר וערל מבן נכר הי' ס"ד למילף בק"ו שמותרין, בתרומה ובמעשר אסורין בפסח ק"ו לערל שאסור בתרומה ובמעשר:

שם תו' ד"ה והני וכו'. עיין במהרש"א עד וק"ק וכו' ולענ"ד נראה לתרץ דהי' אפשר לפרש בגר תושב שמקיים מצות בני נח ולא הוי נתנכרו מעשיו לאביו שבשמים דעל שאר התורה לא נצטוה:

דף עא:

גמרא והתניא כיון שיצא וכו' עיין מהר"ם עד חוץ לפרוזדור ח' ימים וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה הזאה וכו' ואית דמפרש להאי הזאה וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה ערל וכו'. עיין מהר"ם על בלאו הכי לבד מטומאת וכו' כצ"ל:

שם ד"ה לא ניתנה וכו' כדאמר בב"ר וכו'. נדפס המ"מ פ' ס"ד ובגליון וכ"ה בגמרא יומא ולענ"ד כוונת התו' להא דאמר בב"ר פרשה מ"ז הכא את אמר בשר ערלתו ולהלן [ר"ל אצל ישמעאל] את אמר בשר ערלתו אלא אברהם ע"י שנתמעך ע"י אשה כתיב בשר ערלתו ישמעאל שלא נתמעך ע"י אשה כתיב את בשר ערלתו ופירש"י בחומש שהוצרך לפרוע הרי בפירוש שאברהם פרע את ישמעאל וכ"ש א"ע אם הי' צריך לכן ניחא להו להביא משם ומ"ש דאפילו עירוב תבשילין קיים הוא נתינת טעם אמאי פרע מילתו כיון שלא נצטוה ע"ז כתבו הטעם דאפילו עירוב תבשילין קיים וכוונתם לגמרא דיומא וכ"מ

דהא בב"ר פ' ס"ד לא נזכר אלא עירובי חצרות ולא הי' להם לשנות לשון המדרש אלא כוונתם לגמרא זו:

שם ד"ה ב"ק גרס א"כ מאי שוב משמע שלא הי' בגירסתם כמו שהוא לפנינו בגמרא אלא לאו לפריעה אלא מלשון א"כ משמע דמאי שוב הוא לתרץ קו' ודלמא הנך דלא מהול ומאי שנית בעיא באנפי נפשי' הוא:

שם ד"ה סוף מילה וכו' וי"ל דאין לנו לומר וכו'. צריך ביאור לפי זה מאי קאמר א"כ מאי שוב וגם למה הביא קרא דיהושע ונ"ל דבלא קרא דיהושע אפשר לומר דבכלל מילה גם פריעה אבל כיון דביהושע כתיב פריעה בפירוש ש"מ דאינו בכלל מילה וא"כ כיון דלא כתיב פריעה באברהם ש"מ שלא נצטוה ופריך דלמא הנך דלא מהול וגם ביהושע לא כתיב פריעה בפירוש דהוי בכלל מילה ומשני א"כ מאי שוב אלא לאו לפריעה ואינו בכלל מילה וכיון דבאברהם לא כתיב ש"מ לא נצטוה:

שם ד"ה מ"ט וכו' וא"ת וכו' אבל הילודים במדבר שלא מלו וכו'. ר"ל ולדעת פרקי דר"א ומגילת סתרים מלו ולא פרעו מ"מ לא אכלו קדשים והיו מותרים בבשר תאוה:

דף עב.

ד"ה דלא וכו' כמו המריקין מעליהם הזהב וכו' כצ"ל:

דף עב:

ד"ה אין נימול וכו'. עיין מהר"ם עד אלא כולן נימולים וכו' כצ"ל: (שם) גמרא אנן לנגיעה קאמרינן וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד מלשון רש"י ד"ה אין באכילה משמע דלא שייך כלל למיפרך מאכילה אנגיעה וצ"ע: (שם) רש"י ד"ה לא לישתמיט וכו' מדלא אשכחן הכי וכו'. ר"ל ע"כ שגם ר"ע מודה דלענין מגע תרומה וקדשים לא הוי ערל כטמא והכא משום חומרא דפרה ובזה לא אשכחן דפליגי תנאי וא"כ ד"ה היא וקשה לר"א:

דף עג.

תו' ד"ה לימד וכו' וא"ת וכו'. עיין מהר"ם ולענ"ד כוונת התו' דמהיכא תיסק אדעתין לפסול הא מצד הסברא לא הוי כקדשים והי' מותר אפילו טמא אלא מדכתיב איש טהור ידעינן דטמא פסול מנ"ל לפסול טבול יום נימא אי אתה רשאי למשכה לחמור כ"כ שיהי' דומה לתרומה די לנו לפסול במה שמטמא חולין דאי משום דחטאת קרייה רחמנא ה"א דדמי לחטאת הא לא דמי וכו' כנ"ל:

שם וי"ל דאפ"ה וכו' התו' בסברא זו הקושיא וכו' כצ"ל:

שם קסבר טומאה דכל התורה כולה וכו'. ר"ל בין אותם הצריכין כפרה ובין שא"צ כפרה דמיירי בהאי פרשה וממילא נלמד בין טבול יום ובין מחוסר כפרה:

שם ד"ה קל וכו'. עיין מהר"ם עד ק"ו ממעשר כדאמר וכו' פירכא דכסף צורה אר"ש וכו' כצ"ל:

שם ד"ה וטעונין וידוי אע"ג וכו'. תמהני דהדבר מפורש בירושלמי פ"ב דבכורים סוף ה"ב וז"ל תמן תנינן וגם נתתיו זו תרומה ותרומת מעשר וכו' והכא את אמר תרומה אינה טעונה וידוי וכו' אמר ר' זעירא וכו' מי שיש לו מעשר בפ"ע מתוודה מי שיש לו תרומה בפ"ע אינו מתוודה וכו' עכ"ל:

דף עג:

ד"ה ור"ש וכו' אמר רבא וכו'. הקשה מהר"ם אמאי הביאו דברי רבא ע"ש וכן הקשה מהרש"א לקמן ד"ה אסור ולענ"ד לכאורה יש להקשות עוד דהא יש עוד דברים במעשר שאין בבכורים שמעשר אוסר את הגורן ויש לו שיעור ונוהג בכל הפירות בפני הבית ושלא בפני הבית ובארוסין ובחכירות ובסקריקון ובגזלן כדאיתא שם מ"ג ואמאי לא פרכינן כל זה אק"ו דר"ש או אמאי לא ילפינן להו מק"ו אע"כ דכל אלו אינם קולי וחומרי ולא שייך לפרוך להו אק"ו ולא ללמדם מק"ו והי' אפשר לומר שגם הא דאסור לאונן לא שייך ללמוד מק"ו לכן פרכינן תרומה קריא רחמנא והיקש אתי לשאר דברים אבל אק"ו לא שייך לפרוך תרומה קריא רחמנא לכן הביאו מרבא דפריך מה שאסור לאונן אק"ו דר"ש וע"כ דזה הוי קולא וחומרא ושייך ללמדו מק"ו וע"כ הא דלא יליף ליה מק"ו הוא מטע דתרומה קריא רחמנא ומטעם זה דחינן הק"ו לכן שפיר הקשו דא"כ גם ק"ו דחוץ לחומה ידחה מטעם זה ויש ט"ס במהר"ם וצ"ל גופיה דלמה לא וכו' דר"ש נסתר וכו':

שם ד"ה והיכן וכו' תימה לר"י וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התו' דלכאורה היה אפשר לומר פירש"י דסמך אקרא דלא תוכל לכן הביאו הא דאמר וכ"ת אין מזהירין מן הדין הקישא הוא דכתיב לא תוכל וכו' משמע דלא צריך קרא דלא תוכל אלא להקישא אבל אי מזהירין מן הדין לא צריך קרא דלא תוכל:

שם ד"ה אסור וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א עד ובזה תבא בביאור התו' דשמעתין ר"ל הא דפשיטא להו דקודש אסור לבער בטומאה דילפינן בק"ו או בהקישא ממעשר ומ"מ התו' דהכא לא ס"ל לגמרי:

:

כאן חסרים 2 עמודים!!:

:

ליישב דנקטו לרב הונא כדי להקשות גם לי"א דאין עושה כיפה הוא מסימני סריס ולדידהו אפשר לומר לר' יוחנן דכשעושה כיפה אכתי ספקא הוי דשמא היה סריס ממעי

אמו אבל לר"ה לא משמע להו לומר כן דהא אינו סריס כלל כיון שחסר לו סימן אחד ואפשר עיקר קושייתם דוקא לי"א דלת"ק גם לר"ה אע"פ שעושה כיפה אכתי ספקא הוי שמא הוא סריס ממעי אמו ולכן לא הקשו אלא לר"ה ומ"ש התו' כיון שלא הי' לקוי ממעי אמו הוא לאו דוקא אלא ר"ל שאינו סריס כלל וע"כ צ"ל כן דהא באמת לר"ה אינו סריס כלל ותירצו שגם לר"ה כשאין לו כל סימני סריס אכתי ספק סריס הוא כנ"ל:

שם ד"ה דהביא וכו' וא"ת הא דאמר וכו'. כ' מהרש"א בד"ה עד שיהא דלאו דוקא לרב הונא וכו' ע"ש ולענ"ד אפשר לומר לר' יוחנן כיון דעכ"פ יש לו ב' שערות בזקן קאי התם אהנך שתי שערות משא"כ לר"ה משמע להו דמצריך שלא יהי' לו כלל אפילו ב' שערות:

דף פא.

גמרא לימא תיהוי תיובתא דרב המנונא וכו'. צ"ל דמשמע ליה דמשנתינו מיירי בכל ענין אפילו יש עוד אחין דהויא שומרת יבם:

שם

תו' ד"ה והלא וכו' וה"נ הוי מצינן וכו'. נ"ל דמעיקרא משמע להו דלר"ל בדרבנן גם את שדרכו לימנות אינו מקדש לכן לא היו יכולין לתרץ מדלא נקיט את שדרכו דא"כ גם לר"ל דהטעם דבטיל משום שהוא מדרבנן תקשה אמאי לא נקיט את שדרכו אע"כ ס"ל לר"ל דאין חילוק כלל בין את שדרכו לכל שדרכו ואין רבותא טפי באת שדרכו מכל שדרכו והשתא כתבו דמצינן למימר דלר"ל בדרבנן דוקא כל שדרכו בטל לר"מ ודייק מדנקט כל שדרכו דע"כ ס"ל כר"מ והטעם שבטל משום שהוא מדרבנן דאי ס"ל כרבנן הו"ל למנקט רבותא טפי אפילו את שדרכו:

שם ד"ה מאי הוא וכו' אבל עיגול תרתי דרבנן וכו'. ר"ל אע"ג דאי הוי תרומה בזה"ז דאורייתא לא היו מקילין מטעם דתרומת תאנים דרבנן כמ"ש רש"י ד"ה שאני שונה מ"מ כיון דס"ל דתרומה בזה"ז דרבנן תו מצרפין גם הא דתרומת תאנים מדרבנן ומדברי התוספות מבואר דס"ל דלמ"ד תרומה בזה"ז דרבנן הוא מטעם שבטלה קדושת הארץ וקדושת עזרא לא קדשה לעתיד לבא אכן דעת הרמב"ם שגם בימי עזרא הי' תרומה דרבנן משום שלא היו כל יושביה עליה וממילא אע"פ שלא בטלה קדושת עזרא וכלאי הכרם דאורייתא תרומה דרבנן ולא קשה קו' התו' ועיין ביו"ד סי' של"א ס"ב ואין להאריך כאן בזה:

דף פא:

רש"י ד"ה ד"ה לא תעלה וכו' תרומה דרבנן היא וכו'. ר"ל אע"ג דתרומה בזה"ז דאורייתא כיון דתרומת פירות דרבנן והדבר קל דהא בהפסד מרובה אפילו בדאורייתא עולה לא

גזרינן תרומת פירות אטו תרומת דגן משא"כ אי הוי אמרינן דבדאורייתא כל שדרכו לימנות לא בטל כלל הוי גזרינן דרבנן אטו דאורייתא לכן לר"ל דס"ל כל שדרכו לימנות שנינו מוכרח לומר תרומה בזה"ז דרבנן כמ"ש רש"י בע"א ד"ה שאני שונה:

שם תו' ד"ה ד"ה וכו' ונראה דלר' יוחנן וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו דלר"ל דמוקי בנימוחה ולא תעלה משום מין במינו דמודו רבנן בדאורייתא דלא בטיל כדמסיק בזה לא מצינו מי שמחלק בין איסור הנאה או לא לכן לא היה משמע להמקשה דטהורות בטהורות עדיפא ולכן הקשה נפלוג וניתני בדידה אבל לר' יוחנן דמוקי לה בשלא נימוחה ולא תעלה משום דראוי להתכבד בזה אשכחן תנא שמחלק בין איסורי הנאה או לא והוי רבותא לאשמעינן דתנא דידן ס"ל דאפילו אינו איסור הנאה לא תעלה:

דף פב.

רש"י ד"ה אמר רב שישא וכו' שנגעו בכלי וכו' לא משמע ליה לאוקמא כמ"ד בפסחים (דף ט"ו ע"ב) דאין משקה מטמא אוכל אלא מדרבנן לכן כ' שנגעו בכלי דהוי לכ"ע מדרבנן. ומ"ש הואיל ואין דרכו לימנות ר"ל שנימוחה: (שם) ד"ה סיפא וכו' דכיון דתרומה לזר במיתה וכו'. ר"ל וע"כ גם תרומת פירות גזרינן אטו תרומת דגן דהוי לזר במיתה אבל רישא דברייתא בחתיכה של חטאת טמאה דלא משכחת איסור כרת דטומאת בשר בטומאת הגוף לא מיחלף ע"כ בטל:

שם תו' ד"ה רישא וכו' לפרושי בשלא נימוחה וכו' כצ"ל:

דף פב:

ד"ה ירושה וכו' עצמן מאליהן וכו' כצ"ל נ"ל. והנה דברי המדרש רות הוא בפ"ד בפסוק והנה בועז בא שמעשרות גזרו ב"ד של מטה והסכימו עמהם ב"ד של מעלה ואיתא התם שמעון בר אבא בשם ר' יוחנן כיון שגלו נפטרו והם חייבו עצמן מאליהן ומייתי ראי' מפסוק נחמיה י' ובכל זאת אנחנו כורתים אמנה וכו' ומשמע שגם אחר בנין בית שני היו פטורים מן הדין דהא שם מיירי אחר הבנין והיינו כדברי הרמב"ם שהבאתי לעיל ובפי' מ"כ כ' נפטרו ממעשר שהזורע בח"ל פטור ממעשר ומשמע דוקא בח"ל ולא משמע כן במדרש ובתו' כאן ולפ"ז צריך ביאור היכי מוכח מברייתא דסדר עולם דתרומה בזה"ז דאורייתא ונ"ל דמוכיח מדתניא ירושה שלישית אין להם ואם לא נתקדשה הארץ בימי עזרא לענין תרומה ומעשר צריך ירושה שלישית לקדשה לתרומה ומעשר אע"כ ס"ל לתנא דסדר עולם שנתקדשה גם לתרומה ומעשר ומה שהביאו אח"כ מהירושלמי הנה בפ"י דשביעית ה"ב לא נזכר אלא אפילו למ"ד מעשרות מד"ת מודה בשמיטה שהיא מדבריהם ע"ש ונ"ל דצ"ל פ"ו דשביעית ה"א ושם איתא פלוגתא דר' יוסי ב"ח אמר מדבר

תורה נתחייבו ור' אלעזר אמר מאליהן קבלו ונ"ל דמשמע להו משם דר"ל שלא הי' חובה לקדש דאיתא התם דריב"ח מביא ראי' לדבריו מפסוק והביאך ד' אלקיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך וירשתה הקיש ירושתך לירושת אבותיך וכו' אבותיכם לא נתחייבו אלא לאחר י"ד שנה ז' שכבשו וז' שחילקו אבל אתם כיון שנכנסתם נתחייבתם אבותיכם לא נתחייבו עד שעה שקנו כולה אבל אתם ראשון ראשון קונה ומתחייב ע"ש ופשיטא דעולי מצרים לא נתחייבו אלא אחר שקדשו וע"כ הא דאמר אבותיכם לא נתחייבו אלא אחר י"ד שנה וכן עד שקנו כולה ר"ל דלא נתחייבו לקדש וממילא עולי בבל נתחייבו מיד לקדש וע"ז פליג ר"א ואמר דלא נתחייבו לקדש אלא מאליהן קדשי אבל אחר שקדשי לא שמענו שלא יהא חייבים והיינו דעת ר' יוחנן במדרש:

שם ד"ה נתן וכו' וי"ל דפריך וכו'. דבריהם אין מובנים לי דאכתי לא דמי להא דבדרבנן לא בעינן ריבויא דגוף האיסור מדרבנן הוא ואח"כ נתערב מחצה על מחצה בהיתר בהא אפשר לומר דשרי ר' יוחנן אבל בגוף איסור דרבנן כשלא נתערב ודאי לא יעלה על הדעת שיתיר שום אדם וכאן שגוף מי פירות פסולים מדאורייתא אלא אחר שנתערב מחצה על מחצה במי מקוה אז הוי מדרבנן ממילא הוי לאחר שנתערב מחצה על מחצה במי מקוה גוף איסור דרבנן דהא זהו תקנת חכמים דליבעי רובא ומה דמיון זה לאיסור דרבנן שנתערב מחצה על מחצה וצ"ע:

שם ד"ה דלא וכו' ובמערה ועל מעלות וכו' כצ"ל:

דף פג.

ד"ה הלכה וכו' מדקאמר דליתא וכו' ר"ל דלא נימא דאע"ג דאמר רב ליתא למתניתין אליבא דר' יוסי מ"מ להלכה סובר כר' סימאי דחייבין עליו סקילה משני מקומות לזה כתבו דמדקאמר ליתא למתניתין משמע דסבר כברייתא כדמדקדק לקמן לשמואל דמדקאמר ליתא לברייתא נשמע דס"ל להלכה כר' יוסי דמתניתין ולא אמרינן דאע"ג דליתא לברייתא אליבא דר' יוסי מ"מ הלכה כאידך תנאי דס"ל ספיקא הוי:

שם ד"ה לדברי וכו' צריך לגבי ערלה שלשים ושלשים. ר"ל שלשים לקליטה ושלשים יום בשנה שיהא חשוב שנה:

שם ולא הזכיר התנא וכו'. ר"ל אע"כ דלא שייך לומר דלא הזכיר התנא הכל אלא התנא דאין נוטעין מיירי בשביעית דא"צ יותר אלא למר שלשים יום ולמר ג' ולמר שתי שבתות ור"נ אמר רב"א אמר דלערלה בעינן עוד שלשים יום ועיין במהרש"א עד ובפי' הר"ש וכו' כצ"ל ולענ"ד לא ניחא להו לומר דהתנא דאחד הנוטע הזכיר שלשים של קליטה דלא נימא דאתיא דוקא כת"ק דאין נוטעין דלא כר' יהודה ור' יוסי ור"ש אבל שלשים

שנחשבים שנה ניחא להו דהא אמרינן השתא דאתיא כר"א דבעינן שלשים יום שיהא חשוב שנה:

שם ד"ה ר' יוסי וכו' שאינן של הזורע וכו' כצ"ל:

דף פג:

רש"י ד"ה אמרי בי רב וכו' דקמיבעיא לן וכו' כצ"ל:

שם גמרא ולחלוץ שלא במקום אחין וכו'. עיין במהרש"א עד (ולא שמעינן אלא היתרא וכו' כצ"ל) מדלא קאמר שמא יקרע וכו' אין דבריו מובנים לי דהא אפשר לומר דלרבותא נקיט דאפילו כבר נקרע ונמצא זכר לא יחלוץ אכן רש"י פי' משום שאמר שהוא כסריס ולא אמר שמא הוא סרים ונ"ל שגם כוונת מהרש"א כן דאם לא בא אלא להשמיענו דאפילו נקרע ונמצא זכר לא הי' צ"ל אלא שמא יקרע וימצא סריס ואין חשש דלא נימא דאם נקרע ונמצא זכר יחלוץ דא"כ הול"ל שמא ימצא נקבה ומדאמר שמא ימצא סריס שמעינן דאפילו נמצא זכר אכתי הוי ספק ומדאמר ר' יהודה שנקרע ונמצא זכר הוא כדי שלא לסיים לשון שמא אלא שהוא כסריס:

שם הוא דאמר כהאי תנא וכו'. נ"ל דלא ניחא ליה לומר הוא דאמר כת"ק דמתניתין דחייבין עליו משני מקומות וכדלעיל (דף פ"ב ע"ב) דשמא כר"ל דת"ק ספוקי מספקא ליה:

שם תו' ד"ה לא וכו' שאין להוכיח ממנה. עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת מהרש"ל דלא משמע לי' דכוונת התו' שאין להוכיח ממנה משום קושית הר"ש בחור דמשעדמן דלא היה לו לרבא וכו' הוא ראי' אחרת לכן מפרש דלהר"א מיגאש שגורס דתניא משמע דניחא ליה להביא מברייתא דמיירי בבכור שהוא קדושה דממילא ולא בקדוש פה ודמי לירושה דנכסים מרובין ומועטים דמיירי ג"כ דבר שבא ממילא לזה כתבו דלא היה לו לרבא להניח המשנה משום זה ולהביא הברייתא שגם מברייתא אין להוכיח דמיירי בבכור אע"כ העיקר כר"ש דגרס דתנן ובאמת מייתי המשנה והשתא י"ל איפכא דדוקא מקדושת פה מוכיח:

פרק תשיעי:

דף פד.

רש"י ד"ה ולא מזונות וכו' ושמא תתאלמן וכו'. ר"ל בדין משנתינו שאין הבעל מחויב לשלם אלא שמא תתאלמן או תתגרש ותשלם משלה: (שם) תו' ד"ה והא וכו'. עיין בהגהות הב"ח עד דזה נקרא איסור מצוה וכו' והוא תמוה דמשנה שם ע"א דאלמנה לכ"ג גרושה וחלוצה לכ"ה ממזרת ונתינה לישראל ובת ישראל לנתין ולממזר הוי איסור

קדושה ואע"ג דבברייתא תני ר' יהודה מחליף זה לא נקרא חזרה אלא מחלוקת תנא דמתניתין עם ר' יהודה דברייתא אלא בע"ב שם אמר רבא דבאלמנה מן האירוסין איכא עשה דקדושים יהיו וחזר בו אבל לא אמרינן משום זה דדחה המשנה אלא אע"ג דליכא עשה דקדושים יהיו מ"מ קרי לה איסור קדושה ומ"מ קושייתו נכונה מהא דמסיק שם דליכא עשה דקדושי יהיו ומ"ש דאי אפשר לייבם כיון דא"א לגמור ביאתו תמהני דמפורש במשנה (דף נ"ג ע"ב) שקונה בהעראה ויכול לייבם בהעראה לחוד:

/ב:

גמרא הרי חלל שנשא כשרה. לכאורה היה יכול להקשות מכ"ג שנשא את האלמנה ויש לו אח כ"ה אלא דניחא ליה להקשות מחלל שנשא כשרה דסמוך ליה ויותר נ"ל דלא מקשה אלא מהיכי דבשעת נישואין ראשונים היתה מותרת לבעל וליבם אבל כ"ג שנשא את האלמנה דבשעת נישואין הראשונים היתה אסורה לבעל פשיטא לי' דלא שייך להתירה אח"כ מכח נישואין ראשונים ואע"פ שכתבו התו' בריש פרקין דאע"ג דמכח בעל קמייבם לא אסרי לה איבם היינו היכי שאין על היבם שום איסור אבל כאן שיש איסור אלמנה או חללה על היבם פשיטא ליה דלא מתירין אותה משום נישואין ראשונים כשהיו באיסור:

שם רש"י ד"ה דוקא אלמנה וכו' חזיא ליה להתייבם כצ"ל:

שם ד"ה גיורת וכו' ואם נשא האחד גיורת וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה אי נסיב וכו' ומש"ה נקט וכו'. עיין במהרש"א עד לא הל"ל הכי וכו' ולכאורה אינו מובן דהא כבר כתבו התו' דלא מצי למנקט כולה מלתא בחד גברא ונ"ל דכוונתו דה"מ למנקט קושייתם בחד גברא דמצרי שני נשא ישראלית ומצרית ראשונה והשני נשא ישראלית ושניה שהישראלית אסורה לבעלה ומותרת ליבם והשניה מותרת לבעלה ואסורה ליבם דישראל הוא ואם הישראל נשא שתיהן הוא להיפך כיון שככה כתבו דטפי ניחא למנקט כולה מלתא בחד גברא כנ"ל כוונתו אכן לענ"ד אין זה קושיא כ"כ דאפשר לומר דניחא להו למנקט בגוונא דאמר בגמרא:

דף פה.

ד"ה בלאות וכו' אבל ק"ק וכו'. משמע דלא קשה להו אלא מדקתני באלמנה שיש לה פירות אע"פ שנשאר הקרן כ"ש בלאות דבלי הקרן אבל מה דקתני בשניה דאין לה פירות ולא בלאות ניחא להו דהוי לא זו אף זו דלא מיבעי פירות שנשאר הקרן אין לה אלא אפילו בלאות שלא נשאר הקרן אין לה אכן בתו' ב"מ (דף ס"ז ע"א) ד"ה ובלאות הקשו כן אשנייי' ע"ש:

שם ד"ה וכ"מ וכו'. עיין במהרש"א עד וע"כ או היא פסולה וכו' כצ"ל:

דף פה:

רש"י ד"ה זה הוא מרגילה וכו' האשה רוצה וכו'. נ"ל דכוונת רש"י בזה דלכאורה קשה דכיון דתרוייהו לא מפסדו מנ"ל דהיא מרגילתו לכן כ' דמסתמא האשה רוצה להנשא יותר מן האיש אלא היכי שיש הפסד לו או לה ודאי היא לא מרגילתו אפילו אם ההפסד היא לו יש קטטה ביניהם אלא הוא מרגילה דהוא אינו חושש לקטטה וכ"ש היכי דההפסד הוא לה:

שם ד"ה ולר"א וכו' לפי שהוא מקניטה תמיד כצ"ל נ"ל:

שם תו' ד"ה ולר' מתיא וכו'. עיין מהר"ם עד כיון דגירשה הס"ד ואח"כ מה"ד ועוד קשיא וכו' וד"ה רש"י ד"ה וליטעמיך שייך לדף פ"ו ע"א:

דף פו.

תו' ד"ה מה תרומה וכו' ועוד אי מטעם זה וכו'. לא הבינותי קושיא זו דאפשר דלפי ה"א זו לולי פסוק זה היינו אומרים דבין מעשר ראשון או מעשר עני לזרים ובין תרומה לכהן לא טביל אבל אחר שלמדנו דטבל אסור אפילו למי שהנפרש ממנו לא יהא אסור כגון מע"ר ומעשר עני ה"ה לכהן וצ"ע:

שם ד"ה מאי אינה וכו' דכל לא תאכל היינו וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה מאי אינה אוכלת וכו'. עיין במהרש"א עד אבל לקמן בשנויא וכו' ולענ"ד בלא"ה הוכרח לפרש בשנויא דלקמן דרישא מיירי באיסור אכילה משום קושיא דמקשה בגמרא א"ה מאי איריא מאורסת וכו' וצריך לתרץ איידי דתנא רישא מאורסת והיינו ע"כ לענין איסור דלענין חלוקה גם ברישא תקשה מאי איריא מאורסת:

דף פז.

תו' ד"ה מ"ס וכו' ולראב"ע וכו' בתר קנסא לכהן דוקא וכו'. עיין בתו' כתובות (דף כ"ו ע"א) ד"ה בתר שהקשו מהא דאיתא בנחמיה (י"ג י') ואדעה כי מניות הלוים וכו' ולכאורה היו יכולין להקשות מנחמיה (י' ל"ח) ומעשר אדמתינו ללוים וע"ז לא שייך תירוצם דהתם וצ"ל שהי' אפשר לפרש שהי' שייך מקודם ללוים וע"ז כתיב אח"ז והיה הכהן בן אהרן עם הלוים בעשר הלוים:

פרק עשירי:

דף פז:

ד"ה הולד וכו' דאפילו וכו'. ר"ל אע"ג דודאי שוב אינה אשת איש מ"מ הוי ממזר מדרבנן מידי דהוה אראשון דודאי לא חלו קידושי שני ואפ"ה הולד ממנו ממזר מדרבנן:

דף פח.

ד"ה ומה וכו' ומשמע לי' דאפילו וכו' כ' מהרש"א דהוצרכו לזה ולא כמ"ש בגליון התו' שהוא כמו ועוד] דלא נימא דרישא מיירי כשאומר העד בפירוש דשוגג היה ע"ש ולענ"ד הוצרכו לזה דקשה להו דכיון דלא אמרינן מסתמא שוגג היה אפילו נימא שהודה הא לא הודה אלא שאכל ומנ"ל שאכל בשוגג לכן כתבו דמשמע ליה דמיירי גם באמרו העדים בפירוש שאכל בשוגג פטרו רבנן ובזה מחייבו בע"א כששתק והיינו מטעם הודאה. ועיין מהר"ם עד על עצמו יותר ממאה עדים וכו' כצ"ל:

שם ד"ה דשתיקה וכו' כמו שמפר"ת וכו'. ר"ל שר"ת מוכיח מההוא דגיטין דקיי"ל כמסקנא דהכא דמטעם הודאה היא וא"כ אי הוי הודאה גמורה תקשה אפילו גזלן נמי: (שם ע"ב) ד"ה והבא עליה וכו' וא"ת וכו' ואר"י וכו' עיין במהרש"א ובתו' כתובות (דף כ"ב ע"ב) ד"ה הבא עליה כתבו כדבריהם דהכא ונ"ל דלקמן (דף צ"ג ע"ב) סמכו אמ"ש בכתובות (דף כ"ו ע"ב) שגם גבי יבמה דייקא קצת ומרעא לחזקת אשת איש ולכאורה אפשר לומר שגם אי נימא מלתא דעבידא לאיגלויי לא משקרי ג"כ מרעא לחזקת א"א משא"כ גבי האומרים לא מת לא שייך מלתא דעבידא לאגלויי דאפילו לא יבא לא נתגלה שמת ועמ"ש בעזה"י בכתובות (דף כ"ו ע"ב) בתו' ד"ה אנן אחתינן: (שם) ד"ה אי הכי וכו'. עיין מהר"ם עד מודו לר"ש דמותרת וכו' הני דמחיים קנים וכו' כצ"ל:

דף פט.

רש"י ד"ה את השירים את הטהור שזה היה עושה אותו שירים כצ"ל נ"ל:

דף פט:

תו' ד"ה משתעמוד וכו' דמ"ש מקידושין וכו' עיין במהרש"א עד הל"ל נמי משתעמוד בקומתה ותיבעל למ"ד וכו' ואין דבריו מובנים לי דלמ"ד ביאה אירוסין עושה ודאי לא מהני שתיבעל דהא ארוסה אינו יורשה וצ"ל דכוונתו שתיבעל ואח"כ תכנס לחופה אלא דהו"ל להשמיענו שגם האירוסין יהי' אחר שתעמוד בקומתה אבל לא ידעתי אמאי נקיט שתיבעל ולמ"ד אירוסין עושה אמאי לא כ' שתתקדש אחר שתעמוד בקומתה ואפשר דניחא ליה למנקט בלשון שאמר ר"א אבל באמת לא דמי דלר"א לא מהני קידושין וצריך דוקא ביאה:

שם ד"ה משתגדיל וכו' דהפקר ב"ד הפקר עיין במהרש"א עד אולי דר"ח לא ידע וכו' ולא ניחא ליה לומר לר"ח דלא רצו לעקור אלא כשתגדיל ותיבעל דכיון דעקרו הי' להם לעקור בכל גווני ודוקא לענין הפקר ב"ד הפקר שייך לחלק בזה:

דף צא.

ד"ה אמר וכו' מתרומה וה"ה מה תרומה וכו' כצ"ל נ"ל:

שם רש"י ד"ה ולא מייבם מדרבנן דרבנן קנסוה. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר דדוקא לגבי ראשון דבאמת היא אשתו לא קנסו אלא היכי שיש חשש שיאמרו גירש זה ונשא זה אבל גבי שני דבאמת אינה אשתו אע"פ שלא יהי' איסור כשיאמרו גירש זה ונשא זה קנסוה שלא תתנהג עמו מנהג אישות כיון דאיסורא גביה עשתה:

דף צא:

על יבמות דף צא/ב

ד"ה חוץ מא"א וכו' וכיון דבעינן גיטא וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד התו' לא כתבו לעיל אלא דאפשר לדחות כן ולכן ניחא ליה טפי להקשות מנתקדשה אבל באמת כיון דבעינן גט מיתסר אקמא:

שם תו' ד"ה רבינא וכו'. עיין מהר"ם שהוראות ב"ד וכו' כצ"ל:

דף צב.

גמרא על כל ביאה וביאה דברי ר' אלעזר וכו' ומודים חכמים לר' אלעזר. נ"ל דצ"ל אליעזר וכן ברש"י ועיין בכריתות שם:

דף צג.

תו' ד"ה קנויה וכו' ולעיל נמי גבי לאחר שתתגיירי ליכא מעכשיו וכו'.

משמע דבמוכר פירות דקל ניחא להו דמיירי במעכשיו אבל לאחר שתתגיירי שהיא בעולם ואינה בת קידושין לא משמע להו שמועיל מעכשיו כיון שעכשיו לא שייך בה קידושין וכן פירות ערוגה כיון דעכשיו כל זמן שהן מחוברים לא חל מצות תרומה כלל לכן אי לא מועיל בלא מעכשיו גם במעכשיו לא מועיל אע"כ שגם בלא מעכשיו מועיל ולכן כתבו ליכא מעכשיו ור"ל דלא שייך בזה מעכשיו וע"כ שמועיל בלא מעכשיו משא"כ בפירות דקל דשייך בהם מכירה אלא דאינם בעולם לכן למ"ד אדם מקנה דבר שלא בא לעולם שייך לומר דעדיף מעכשיו מהיכי דלא אמר מעכשיו ומיירי בדאמר מעכשיו ומועיל דא"י לחזור בו משבאו לעולם ולפיר"ת דמחלק בין קנין כסף לחליפין צ"ל בההוא דפירות דקל או שקנה בכסף ובגווני דמעות קונות וכדאיתא בח"מ סי' קצ"ט או בדאמר מעכשיו. ועיין בהגהות הב"ח עד ולאחר ל' שטר הנאבד וחזקה כצ"ל ותיבת וכו' מיותר נ"ל:

דף צג:

ד"ה אלא לאו וכו' וא"ת ובהאי עובדא וכו'. נ"ל דכוונתם דכיון דמדאורייתא יכול לתרום למחר מן המוקף איך התנו רבנן לעקור דבר מן התורה לתרום בע"ש שלא מן המוקף ואע"ג דודאי בתר דתקינו רבנן שלא יתרום בשבת צריך לבטל עונג שבת שיתעקר בשוא"ת מ"מ מוטב היה להם לתקן שיתרום בשבת מלתרום בע"ש שלא מן המוקף וע"ז תירצו דבתרומת פירות דרבנן התירו שלא מן המוקף כיון דהיכי שא"א להפריש מן המוקף שרי להפריש שלא מן המוקף ה"נ רבנן כי תקינו בדידהו הכי תקנו דכל שאי אפשר מדרבנן לתרום מן המוקף יתרום שלא מן המוקף כיון דעכ"פ לא מיעקר דבר מן התורה דכל עיקר תרומה זו היא מדרבנן ואח"כ כתבו ועי"ל וכו' ר"ל דמשום טירחא מותר מה"ת לתרום שלא מן המוקף ועיין מהר"ם והנלענ"ד כתבתי, ומשמע מדברי התו' שגם מעשר אין מפרישין שלא מן המוקף ועיין רמב"ם פ"א מה' מעשר ה"ו וביו"ד סי' של"א סעיף ע"א ובחידושי רשב"א וריטב"א כאן ואין להאריך:

שם ד"ה לאחר וכו' וי"ל כיון דחזינן וכו'. עיין מהר"ם עד ולא במקנה לדבר שלא בא לעולם כצ"ל:

שם ולר' חנינא וכו'. עיין מהר"ם עד דהיינו לאחר שתתגיירי כצ"ל:

דף צד.

ד"ה כי תיבעי וכו' יחליץ ועל כרחה צריכה וכו' כצ"ל:

שם וא"ת ומאי קמיבעיא ליה וכו'. ק"ל דלמא מיירי בניתן לי בן במדינת הים שהיא אינה נאמנת לומר מת בעלי ואח"כ מת בני וצ"ל דס"ל להתו' דכיון שהיא בחזקת זקוקה ליבם פשיטא שגם ע"א אינו נאמן ועיין בא"ע סי' קנ"ו ס"ח וסי' קנ"ח ס"ג ודוק ואין להאריך:

דף צד:

ד"ה אי ר"ע וכו' אבל במתניתין וכו'. ר"ל דמתניתין לא קאי לחלוק על רבנן ולא שייך לדבריהם:

שם ד"ה מאיסורא וכו'. עיין במהרש"א ולא ידעתי אמאי נקיט דברי התו' דבקידושי קטנות מיירי דהא גם בחמותו גדולה אם מתה הבת לא א"ש לר"ע שפוטרת צרתה אא"כ נימא דלא נתמעטה מלאו וכרת גם לא ידעתי מנ"ל דהמשנה מיירי שמתה הבת דלמא מיירי שהבת בחיים דאיכא שרפה לכ"ע וכ"מ בגמרא שם דאמר אי הכי לתני חמותו ברישא דעיקר שרפה בחמותו כתיב משמע דמיירי היכי דחייבים שרפה. ובעיקר הדברים דעת הרמב"ם פ"ב מה' א"ב ה"ח כדעת התוספות וע"ש במ"מ וע"ע לקמן (דף צ"ח ע"ב) בתו' ד"ה קלש:

דף צה.

ד"ה מה למחזיר וכו' ע"י כל מי שישאנה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה עבד וכו'. עיין במהרש"א עד צ"ל דמדרבנן בא וכו' ולענ"ד ס"ל לרש"י דהק"ו היא ומה הכא דמדרבנן היא נאסר האוסר מדרבנן כ"ש אחות אשה שהאיסור הוא מדאורייתא שנאסר האוסר מדאורייתא ודרשא דאותה היא דרשה גמורה אע"ג דלא שייך לומר שכתב קרא שלא נלמוד מדרבנן וגם קיי"ל דאין דנין דברי תורה מדברי סופרים מ"מ אפשר לומר דמדגזרו בדרבנן שתאסור מסתמא קים להו דבדאורייתא אוסר וכעין דאורייתא תקנו לכן אמר דע"כ בדאורייתא באחות אשה אינו אוסר מדכתיב אותה וקרא לא צריך שלא למילף ק"ו דהק"ו בלא"ה לא ילפינן אלא דמצד סברא הוי מקשינן ליה לאשת איש ובריית נקיט לשון ק"ו משום יבמה שהיא מדי:

דף צה:

גמרא א"ה כל שאינו פוסל וכו' ה"ה שהיה יכול להקשות כל שפוסל מאי עבידתיה אלא דניחא ליה להקשות שגם כל שאינו פוסל לא ניחא ועיין בריטב"א:

שם תו' ד"ה כל שאין וכו' ע"י אחרים כגון שאחות אשתו וכו' כצ"ל: (שם) גמרא ניסת ע"פ ב"ד תצא ופטורה מן הקרבן וכו'. ק"ל דכאן לא נזכר כלל דמותרת לחזור לו והיה לא להביא ואם ניסת שלא ברשות מותרת לחזור לו ונ"ל דכיון דר' יוסי לא בא לחלוק אהא דמותרת לחזור לו א"צ להביא הא דמותרת לחזור לו אלא בא להשמיענו דאיירי באופן דמותרת לחזור לו דהיינו בניסת ע"פ עדים לכן ניחא ליה להביא מה דקרוב טפי לת"ק ור' יוסי דהכא:

שם לעולם אסיפא הא דנסיב וכו'. נ"ב גי' הב"ח ועולה מדבריו דארוסת גיסו מותרת לחזור לו ולא מצינו בשום מקום למתלי בתנאה להקל דעי"ז תהא מותרת לחזור ונ"ל דלכן כ' רש"י ואין אדם יכול להעמידה: (שם) רש"י ד"ה הלכה וכו' ארוסתו של ראשון. נ"ב ס"א שני והוא עיקר דהיינו זה שנשאת לו עתה שהוא לה בעל שני:

שם ד"ה ואמר רב הונא וכו' שאלמלי וכו' כצ"ל:

דף צו.

יבמות דף צו/א

תו' ד"ה ר"מ וכו' וגט של גדול פוסל וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד זהו בכלל מה שמתרץ בגמרא לרבנן קטן אחר גדול לא מהני והיינו שאינו פוסל בסוף:

דף צו:
רש"י ד"ה פוסל על ידו וכו' וכיון דבעיא גט משני וכו'. לא ידעתי אמאי הוצרך לזה הא כיון שנקנית גם לאחיו ממילא פסולה לשניהם ואם כוונתו לפרש דאפילו יתן לה השני גט פסולה לראשון תיפוק ליה דהויא גרושת אחיו וצ"ל דס"ל דלא הויא גרושת אחיו כיון שלא היתה נקנית להשני קנין גמור ואין בה אלא משום כיון שלא בנה:

שם גמרא דאיכא למגזר משום צרה. ר"ל אי נימא דתתייבם מחמת זיקה ראשונה גם צרתה מזיקה שניי' תתייבם יאמרו שני יבמות הבאות מבית אחד מתיבמות:

פרק אחד עשר:

דף צז.
תו' ד"ה הראוי וכו' אבל אשר יקח וכו' כצ"ל:

שם ד"ה עריות שאר וכו' אבל נכנסה לחופה וכו'. נ"ל דמ"ש נכנסה לחופה ולא נבעלה היא לרבותא דאפילו נכנסה לחופה לא תיאסר וכ"ש ארוסה ומ"ש אח"כ ע"י הנישואין באה השארות ר"ל דע"י הנישואין ודאי באה השארות אע"פ שלא נבעלה וע"כ לא תגלה לא קאי על הראשונה וממילא ארוסה נמי דע"י קידושין נמי באה השארות וחייב על השני' וכמ"ש הרמב"ם פ"ב מה' א"ב ה"ז דתיכף שקדשו נאסרו כל הנך נשים עליה ואין חולק ע"ז:

דף צז:
רש"י ד"ה וחזר הזקן וכו' הך בת על אביה וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה והשני וכו'. עיין במהרש"א עד וחייבין עלי' ועיין בש"ך יו"ד סי' רס"ט ס"ק ו' ובדג"מ ומ"ש התו' יכול להיות דשרי ר"ל אפילו לרב ששת דכשתי אמהות ממש הן:

דף צח.
גמרא ואב"א משום דקאמר וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד דברי התו' נכונים מאוד דודאי התרצן דקאמר משום דקאמר הרי אשה ושבעה בניה ס"ל דלא היו שלו ובאמת מהאי טעמא נאמן אבל המקשן שהקשה ומי מהימן ולא ס"ל ראיה מהאשה ושבעה בניה ס"ל להתו' שהיה מפרש שהאשה ושבעה בניה שלו היו:

דף צח:
רש"י ד"ה ה"ג מקצתן וכו' שלא מן האב ד. נ"ל דתיבת לבד מיותר או צ"ל אחין מן האם לבד שלא מן האב:

שם ד"ה ואחין מן האב וכו' מן האב אחין חולצין וכו' נ"ב רש"ל מוחק תיבות אחין חולצין ולענ"ד א"צ למחקן דקאי לפרש לשון הברייתא דתני אחין חולצין ונ"ל שגם מהר ש"ל אין כוונתו למחקן אלא לומר שהכל ד"א ע"ש:

דף צט.

ד"ה ה"ג לאחותו וכו' אחיו של ראובן נשא אחת וכו'. ר"ל אמו של ראובן ואשה אחרת גם היא הי' לה בן ושמו חצרון ונשא אחיו של ראובן אחת ואחיו של חצרון אחת אבל לפירוש ראשון של ש"י לא היה להאשה האחרת בן אלא שני אחיו של ראובן נשאו שתי הבנות:

שם תו' ד"ה הכא וכו' וכ"נ לר"י וכו'. עיין מהר"ם עד שוין ולר"מ עדיפא וכו' כצ"ל. ונ"ל דבכל דבור זה מ"ש מהר"ם ההיא דהכא ר"ל הנך ראיות שהביא ר"ת דפליגי במניה:

דף צט:

רש"י ד"ה ה"ג ואין חולקין וכו' עורות קדשים הס"ד ואח"כ מה"ד ואין נותנין וכו':

שם ד"ה לשון אחר ועיקר וכו' שהמקריב יעכבנו וכו' לא ידעתי אמאי לא כתב דבכור תם אינו אכל אלא לכהנים כמ"ש בדבור שאח"ז ואפשר דמ"ש כאן:

דף ק:

ד"ה סנדל המוסגר וכו' דלא ליתי למיעבד במוחלט. עיין במהרש"א ולענ"ד לק"מ דס"ל לרש"י דסנדל המוסגר מותר בהנאה והמוחלט אסור: בהנאה וכמ"ש התו' בערכין (דף כ"א ע"א) ד"ה אע"פ וא"כ בסנדל המוחלט ניחא בפשיטות דלא תחלוץ בו משום דאסור בהנאה ולא פליגי אלא בדיעבד אי נימא כתותי מיכתת שיעוריה אבל מוסגר דמותר בהנאה קשה אמאי לא תחלוץ בו לכתחלה לכן הוכרח לומר דלא ליתי למיעבד במוחלט:

דף קד:

ד"ה החרש שחלץ וכו' במקום את כשר. כ' התו' יו"ט דמשמע דאי ליכא אח יותר פטורה וליתא שהרי בר ייבום הוא ובדוחק נ"ל לפרש דמ"ש רש"י במקום אחר כשר ר"ל דכשיש אח כשר יכולה להפטר ע"י אח הכשר אבל כשאין אח כשר אינה יכולה להפטר וצריכה דוקא להתייבם וזהו שכ' רש"י חליצתו פסולה לפוטרה במקום אח כשר אלא האח הכשר יפטרנה אבל בדבור שאח"ז בחרשית כ' ואין, לה תקנה אלא בייבום:

שם גמרא אי הכי אלם ואלמת נמי לשון א"ה אינו מובן דאדרבה לטעם דלאו בני קריאה נינהו טפי תקשה אלם ואלמת נמי ונ"ל דלטעם דלאו בני קריאה נינהו ניחא להו בפשיטות דאה"נ כדמסיק במסקנא אבל לטעם דלאו בני דעה נינהו משמע להו דב באמת אלם ואלמת כשרים לכן מקשה לידע הטעם:

שם תו' ד"ה והא אמרי וכו' ומיהו לענין חליצה וכו'. ר"ל אבל קטן עדיף מחרש ושוטה לכן אי לאו דאיש כתיב הי' מועיל גדול עומד ע"ג וכן מועיל באמת בקטנה:

שם גמרא מידי דהוה אאימורים וכו'. אין זה ענין לכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו דאימורים ראויים היו להקרבה אלא שעבר ולא הקריבם לכן כי ליתנהו לא מעכבי אבל כי איתנהו מעכבי וכן גבי בילה היכי דאפשר לבלול ודאי צריך לבלול:

דף קה.

תו' ד"ה לאחין וכו'. עיין במהרש"א עד בהא דמשתריא לעלמא. ר"ל בדין א משתריא לעלמא דקמ"ל דלא משתריא וכן בכל דבונ' זה שכ' דמשתריא כוונתו כן. ועיין מהר"ם עד פסולה למאן כו' כצ"ל:

דף קה:

ד"ה ר"ש וכו' אלא לשום עדות וכו' כצ"ל:

דף קו.

ד"ה אין לו וכו' שלא הוציא כלום מאותו דבר וכו'. נ"ל דצ"ל באותו דבר כ"ה בהרא"ש ור"ל אע"פ שזה שתובע שכר לא הוציא כלום על דבר זה מ"מ יכול לתבוע עליו שכר:

שם ד"ה ורבא וכו' ונראה לר"י וכו'. לפירש"י קאי חיישינן ולא חיישינן על הכתיבה ולפיר"י קאי על החליצה:

דף קו:

רש"י ד"ה ממאן וכו' דקיי"ל אין כותבין ד' תיבות וכו' ובד"ה משרטט וקיי"ל שלש תיבות וכו'. ולא הבינותי דא"כ למה אין כותבין לא חפצת לקחתה דלא הוי אלא ג' תיבות וע"כ דאתיא כמ"ד התם ב' כותבין ג' אין כותבין וכוותיה פסקו הפוסקים ביו"ד סי' רפ"ד ע"ש:

דף קז.

תו' ד"ה אמר ר"י וכו' ונראה לר"י וכו' דבריהם כאן ודברי המפורשים צריכין ביאור והנלענ"ד בביאור דברי התו' דלפי מה שפי' ר"י דאביי מפרש טעמא דב"ה משום דיש תנאי בנישואין גרסינן כגירסא שלפנינו אר"י אמר שמואל ואפילו בנבעלה יש תנאי לב"ה וכן ס"ל לשמואל וצריך לפרש טעמי' דרב ואפשר לומר בג' אנפי או דרב אינו מפרש טעמא דב"ש לפי שאין תנאי בנישואין אלא כרבה ורב יוסף או כרב פפא או כרבא דלקמן וס"ל דלכ"ע אין תנאי בביאה ובנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי וכ"ע ס"ל דמידע ידעי דנישואי קטנה דרבנן היא ואינו ענין לתנאי אלא דפליגי כמו שמפורשים הנך אמוראי דלקמן ואפשר עוד לפרש דרב מפרש נמי טעמייהו דב"ש לפי שאין תנאי בנישואין וס"ל דב"ה ס"ל ג"כ אין תנאי בנבעלה אלא טעמייהו משום דמידע ידעי ובלא

נבעלה ס"ל דיש תנאי וא"צ לטעם מידע ידעי ודלא כסוגיא דהכא ואפשר עוד לפרש דרב מפרש ג"כ טעמייהו דב"ה לפי שיש תנאי בנישואין וכרבה דבטעות אשה גרידותא מודה רב ולפי ב' פירושים אלו א"ש בין אם נגרוס כאן אר"י אמר שמואל ובין אם נגרוס אמר ר"י אמר רב אלא מה דמסיק וב"ה מידע ידעו וכו' אינו מדברי ר"י אלא סוגיא דידן ס"ל כן ביי לא ס"ל כן אבל לפי פי' ראשון שכתבתי ע"כ גרסינן כאן אר"י אמר שמואל ואח"כ כתבו וסוגיא דהכא כעולא א"ר אלעזר וע"ז סיימו דגרס הכא אר"י אמר רב דהא משמע בסוגיא דידן שגם בלא נבעלה ס"ל לב"ה הטעם משום דמידע ידעי אבל מודו דאין תנאי כנ"ל לפרש דברי התוספות ולשון רבותינו המפורשים מגומגמים בעיני דמלשון מהרש"ל משמע דמ"ש התו' אח"כ וגרס הכא אר"י אמר רב קאי גם לאביי ולא ידעתי מנ"ל הא ולפי פירושו תקשה מנ"ל להתו' לומר כן הא שפיר טפי לגרוס אמר שמואל וכמ"ש וכ"כ מהרש"ל אח"כ דלר"י לחנם מחק ריב"ן שמואל וגרס רב אבל גם זה תמוה דריב"ן שפיר מחק לפי סוגיא דידן וכמ"ש התו' אליבא דרב מפרש מהרש"ל כפי' ב' שכתבתי ומ"ש אח"כ ולא חש לקושיא דתו' וכו' אינו מובן לי דודאי לעיל הקשו שפיר דמשמע מלשון הגמרא דטעמא דמידע ידעי קאי גם אלא נבעלה אבל השתא שכ' ר"י דסוגיא דהכא לא אתיא כאביי שפיר יכול אביי לומר טעמא דב"ה בנבעלה משום דמידע ידעי ובלא נבעלה משום דיש תנאי ודלא כסוגיא דהכא והנה מהר"ם הלך ג"כ בשיטת מהרש"ל דלרב טעמא דב"ה בנישואין משום דמידע ידעי ובלא נבעלה משום דיש תנאי ומ"ש אלא לפי שאין תנאי וכו' דטעמא דב"ה לפי שאין תנאי הוא ט"ס וצ"ל שיש תנאי ומ"ש שגם לאביי גרסינן אמר רב לא ידעתי מי דחקו לכך וכמ"ש אכן מהרש"א מפרש כפי' הג' שכתבתי לעיל דלאביי גם אליבא דרב טעמא דב"ה משום דיש תנאי משום דמודה רב בטעות אשה גרידותא וגם מדבריו משמע דמ"ש התו' וגרם הכא אר"י א"ר קאי גם לאביי והוא תמוה לענ"ד וכמ"ש ונ"ל דמ"ש בתו' שלפנינו וסוגיא דהכא כעולא אר"א דאמר התם המקדש ע"ת ובעל ד"ה צריכה הימנו גט דאין תנאי בנישואין לא הי' כתוב בתו' שלהם לכן הי' משמע להו דמ"ש התו' וגרס הכא וכו' קאי אליבא דאביי והוצרכו לדחוק ולפרש דאפשר לומר כן אבל לפי מ"ש בתו' שלפנינו א"ש בפשיטות אכן מדברי מהרש"ל משמע קצת שהי' כן בתו' שלפניו ע"ש ודוק וצ"ע. וגי' הב"ח משמע כפי' מהרש"א אלא שמה שנרשם דלשמואל בנכנסה לחופה וכו' הוא ט"ס דהא זה קאי אליבא דעולא וצריך לרשום על אלא משום דיש תנאי בנישואין ויכול להיות שגרס אליבא דאביי אר"י א"ש אלא דמ"מ צריך לפרש טעמא דב"ה אליבא דרב וכמ"ש וניחא ליה לפרש כן ע"פ שאפשר לפרש בב' אופנים אחרים שכתבתי ואין להאריך יותר. שוב

ראיתי דס"ל לרבותינו המפורשים דלא נראה דפליגי אביי ועולא אי גרסינן אמר שמואל או אמר רב וכיון דלעולא צ"ל דגרסינן אמר רב גם אביי גרס כן:

שם דרגילות הוא או שיודע וכו'. נ"ל דתיבת או מיותר ור"ל דרגילות הוא שיודע לו קודם הנישואין שלא נתקיים התנאי וימנע מלישא:

דף קז:

ד"ה מידי דהוה וכו' כיון שאינה אשתו וכו'. ר"ל אבל מיאנה בבעל שהיא אשתו ידעו לחלק דע"י גט אסורה לאביו שהרי היתה אשת בנו אבל ע"י מיאון עקרה הנישואין מעיקרא לכן מותרת לאביו:

שם ד"ה מאן וכו' ר' אושעי' דאית ליה אין וכו' כצ"ל נ"ל:

דף קח:

ד"ה אזיל וכו'. נ"ב בשם הב"ח דקאי על המקשן שהקשה מיאון דידיה נמי וכו' וכוונתו מבואר דעל מיאון דחבריה דלא מבטל גיטא דידי' לא שייך להקשות בלא גט נמי די"ל דידע סברא דהא כבר שבשא ולא אישתבשא אלא על המקשן שהקשה מיאון דידי' נמי ולא ידע סברא דכבר שבשא הקשו שהיה יכול להקשות בלא גט:

שם רש"י ד"ה לאיסור לאו וכו' ולא הוי גיטה כלום. לכאורה לא הי' צ"ל ולא הוי גיטה כלום אלא ולא הוי נישואין אלו כלום והוי כזנות ומותרת לחזור לראשון ואם ס"ל טעם דמכרת ברמיזותיו וקריצותיו א"כ מהאי טעמא גם גיטה לא נימא דלא הוי כלום ונ"ל שהוצרך לזה דאפילו נתגרשה משני ואח"כ מיאנה בשלישי שתהא מותרת לראשון:

שם גמרא ותתייבם צרתה וכו'. עיין במהרש"א שמיישב גירסא זו ובהגהות קרני ראם תמה עליו דקיי"ל צרת שניי' מתייבמת וכ"פ בש"ע סי' קע"ד ס"א ובאמת היא קושיא גדולה אלא שיותר מזה תמהתי דבסי' קע"ג סי"ג כ' דצרתה חולצת ולא מתייבמת וצ"ע שוב מצאתי בביאור הגר"א סי' קע"ג ס"ק כ' שעמד בזה והקשה ג"כ על המהרש"א והגי' בש"ע אשת אחיו מאמו ע"ש ולפ"ז צריך למחוק מ"ש בש"ע שהיא שניי' לו ועדיין צ"ע. עוד כ' בהגהות קרני ראם דכשמיאנה אסורה ליבם דכל שמיאנה בו אסורה עליו כדלעיל (דף ק"ז ע"ב) ולענ"ד לעיל מיירי כשלא מיאנה בבעלה אלא ביבם ומטעם דנראה כאש אחיו וכמ"ש הב"ש שם ס"ק י"ז אבל כאן כשמיאנה בבעלה אי נימא שיש מיאון לאחר מיתה אין טעם לאוסרה ליבם גם מ"ש דכשממאנת באחיו אפשר דנעקר גם הקידושין הראשונים ולא הויא שניי' כלל לענ"ד יותר מסתבר לומר דמ"מ הויא שניי' כדאמרינן לעיל דבשעת נפילה נראית כצרת ערוה ה"נ שעת נפילה הויא שניי' ואפילו נימא דלא

אמרינן כן כשמיאנה בנישואין הראשונים כמ"ש רש"י ותו' משום דדרבנן היא מ"מ כשלא מיאנה אלא באחיו ודאי מסתבר לומר כן וצ"ע בכ"ז:

דף קט.

תניא כוותי' דר"א מודים חכמים לר"א וכו'. עיין במהרש"א ובהגהות קרני ראם ובק"נ א"ק פ"ט ולענ"ד נראה ליישב דס"ל להרא"ש דודאי תלינן בהתירא לכן בגדולה לא שייך לומר דאיכא מאן דלא ידע בגירושין דודאי כ"ע ידעי דיבמה אסורה לינשא לשוק וכשיראה שנשאת לשוק לא יחוש שנשאת באיסור אלא יחקור אחר הדברים ויתוודע לו שנתגרשה אבל קטנה לא ידעו שקבל אביה קידושין ויסברו דקטנה שנתקדשה א"צ חליצה וכן נמי הא דחיישינן שלא יבאו להתיר חליצה כהן היינו נמי משום דחליצה דרבנן לא ידעו מזה ויסברו שמותרת לכהן כנ"ל:

דף קט:

וסבר רב וכו' והא אתמר וכו'. נ"ל דאין כוונתם דרב ס"ל כר"ג אלא דס"ל דר"ג ורבנן לא פליגי אלא כשנפלה אחותה לפניו אי נאסרה אשתו עליו מפני הזיקה אבל בהא שניהם שוים או דגדלי הקידושין בהדה אע"ג דלא בעל או דוקא כשבעל ולכן אי ס"ל לרב אליבא דר"ג כשנפלה אחותה לפניו בדוקא כשבעל ס"ל כן להלכה היכי שלא נפלה אחותה לפניו:

דף קי.

רש"י ד"ה כונס שאינה וכו' שכשם שנכנסה ברמיזה וכו'. לא הי' צריך להאי טעמא דהא בלא"ה האשה יוצאת לרצונה ושלא לרצונה כדלקמן דף קי"ב ע"ב) במשנה אלא חדא מתרי טעמי נקיט:

שם תו' ד"ה וחרשת וכו' וא"ת וכו'. לא ידעתי אמאי לא מתרצי דלעיל מיירי בקטנה שקבל אבי' קידושין וכאן מיירי בקטנה יתומה דלא הוי קידושין דאורייתא אבל חרשת שאינה באמר ואמרה לא שייך חליצה כלל אע"פ שאין קידושין דאורייתא ולכן אפילו רב גידל ואביי דלא מחלקו בין חרשת מעיקרא לפקחת ואח"כ נתחרשה מ"מ בקטנה מחלקו וצ"ע. אכן לקמן סוף ע"ב משמע שגם קטנה יתומה תמתין עד שתגדיל:

דף קי:

גמרא לא בפקחת ואח"כ נתחרשת. וצ"ל שגם בעלה הי' פקח ואח"כ נתחרש ולא נקט אלא פקחת ואח"כ נתחרשה ומסתמא שתיהם היו שוין ובזה נתיישב מ"ש רש"י בד"ה ואשת אחיו דבחרשת וחרש מעיקרא דמסתמא שתיהם היו שוין ועיין במהרש"א:

שם רש"י ד"ה נשתטית וכו' רבנן תקון וכו' כצ"ל:

שם ד"ה נכריות נמי וכו' דלעיל חרשים מעיקרא וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה או נשתטה וכו' ההוא דנתחרש או נשתטה וכו' כצ"ל:

דף קיא.

גמרא אמר ליה וכי מפני וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה אמר ר' אמי וכו' ואע"פ דקתני וכו' עיין במהרש"א עד לא שייך למימר ביה שנתן גט לביאתו וכו' ולענ"ד מ"ש רש"י לעיל בד"ה בשגיטה יוצא וקס"ד גט גמור לביאתו אין ר"ל לביאתו דוקא אלא ר"ל גט גמור לכל מילי וממילא היכי דאיכא ביאה קאי הגט גם על הביאה והיכי דליכא ביאה מ"מ שייך הגט וקאי על הזיקה ולכן בסיפא דמתניתין אע"פ דליכא ביאה מ"מ מוקי לה בשגיטה יוצא מתחת ידה וא"א לייבם ודוק ועיין בא"ע סי' ק"ע סט"ו ובב"ש ס"ק ו' וסי' קע"ד ס"ה:

שם ד"ה מפני שאנו וכו' דאיהי שויתה וכו' כצ"ל:

שם תו' ד"ה היא אומרת וכו' ופי' בקו' וכן ר"ח וכו'. בפירש"י שלפנינו ליתא ומ"מ משמע כן ברש"י ד"ה מפני שכ' דחזקה הכונס את האשה בועל לאלתר משמע דאפילו שלשים יום אינו ממתין ודוקא כשהיא אומרת לא נבעלתי נאמנת על עצמה תוך שלשים אבל לא על צרתה ולכן הקשו התו' אי נימא דאפילו אומרת נבעלתי בתוך ל' צריכה חליצה כ"ש צרתה:

שם ד"ה אמר ר' אמי צריכה וכו' וי"ל וכו'. נ"ל דהיינו לפימ"ש בד"ה היא אומרת דכופין ולא כמו שפה"ק וכן ר"ח לא אפשר לפרש כפירש"י:

שם ד"ה איבעיא להו וכו' והלא היא מותרת לו. ונלענ"ד לתרץ לפירש"י דכשנדרה מתשמיש ומכל היהודים לרב דלא מסקא אדעתה איבם ומותרת לו ממילא כשנדרה מכל הנאות ובפירוש מיבמה לא מסקה אדעתה דמית בעלה והיה כוונתה אשאר הנאות ומ"מ ממילא נאסרה גם בהנאת תשמיש וה"ה כשנדרה בכל הנאות מכל היהודים ויבם בכלל ולכן כופין אבל לשמואל דמסקא אדעתה דמית בעלה ונפלה קמי יבם ממילא כשאסרה ע"ע הנאת כל היהודים ויבם בכלל גם הנאת תשמיש בכלל ואין כופין:

פרק ארבעה עשר:

דף קיא:

יבמות דף קיא/ב

ד"ה העיד וכו' רבנן הביאוה וכו'. עיין מהר"ם ותמהני מאוד דבעדיות פ"ז מ"ט ובגיטין (דף נ"ה ע"א) ליתא להאי אמרו לו כלל ואם האי אמרו לו היינו חבירו של ר' יוחנן בן גודגדא לריב"ג אמאי לא הוזכר התם דהתם עיקר הדברים לכן נ"ל דהאי אמרו לו היינו

חביריו של ריב"נ לריב"נ והפירוש בדברי התו' דמלשון אמרו לו משמע דעד עתה לא רבנן קאמרו אלא דאח"כ אמרו לו תשובה על דבריו לכן קשה להו מי הביא עדותו של ריב"ג לבית המדרש דא"א לומר דריב"נ הביאה דוודאי מכאן סתירה לדבריו לכן כתבו דרבנן הביאוה לאסוקי עלה:

דף קיב.

ד"ה סנדל המוסגר וכו' דלא ליתי למיעבד במוחלט. עיין במהרש"א ולענ"ד לק"מ דס"ל לרש"י דסנדל המוסגר מותר בהנאה והמוחלט אסור: בהנאה וכמ"ש התו' בערכין (דף כ"א ע"א) ד"ה אע"פ וא"כ בסנדל המוחלט ניחא בפשיטות דלא תחלוץ בו משום דאסור בהנאה ולא פליגי אלא בדיעבד אי נימא כתותי מיכתת שיעוריה אבל מוסגר דמותר בהנאה קשה אמאי לא תחלוץ בו לכתחלה לכן הוכרח לומר דלא ליתי למיעבד במוחלט:

דף קיב:

ד"ה החרש שחלץ וכו' במקום את כשר. כ' התו' יו"ט דמשמע דאי ליכא אח יותר פטורה וליתא שהרי בר ייבום הוא ובדוחק נ"ל לפרש דמ"ש רש"י במקום אחר כשר ר"ל דכשיש אח כשר יכולה להפטר ע"י אח הכשר אבל כשאין אח כשר אינה יכולה להפטר וצריכה דוקא להתייבם וזהו שכ' רש"י חליצתו פסולה לפוטרה במקום אח כשר אלא האח הכשר יפטרנה אבל בדבור שאח"ז בחרשית כ' ואין, לה תקנה אלא בייבום:

שם גמרא אי הכי אלם ואלמת נמי לשון א"ה אינו מובן דאדרבה לטעם דלאו בני קריאה נינהו טפי תקשה אלם ואלמת נמי ונ"ל דלטעם דלאו בני קריאה נינהו ניחא להו בפשיטות דאה"נ כדמסיק במסקנא אבל לטעם דלאו בני דעה נינהו משמע להו דב באמת אלם ואלמת כשרים לכן מקשה לידע הטעם:

שם תו' ד"ה והא אמרי וכו' ומיהו לענין חליצה וכו'. ר"ל אבל קטן עדיף מחרש ושוטה לכן אי לאו דאיש כתיב הי' מועיל גדול עומד ע"ג וכן מועיל באמת בקטנה:

שם גמרא מידי דהוה אאימורים וכו'. אין זה ענין לכל שאינו ראוי לבילה בילה מעכבת בו דאימורים ראויים היו להקרבה אלא שעבר ולא הקריבם לכן כי ליתנהו לא מעכבי אבל כי איתנהו מעכבי וכן גבי בילה היכי דאפשר לבלול ודאי צריך לבלול:

דף קיג.

תו' ד"ה לאחין וכו'. עיין במהרש"א עד בהא דמשתריא לעלמא. ר"ל בדין אי משתריא לעלמא דקמ"ל דלא משתריא וכן בכל דבונ' זה שכ' דמשתריא כוונתו כן. ועיין מהר"ם עד פסולה למאן כו' כצ"ל:

דף קיג:
ד"ה ר"ש וכו' אלא לשום עדות וכו' כצ"ל:

דף קיד.
ד"ה אין לו וכו' שלא הוציא כלום מאותו דבר וכו'. נ"ל דצ"ל באותו דבר כ"ה בהרא"ש ור"ל אע"פ שזה שתובע שכר לא הוציא כלום על דבר זה מ"מ יכול לתבוע עליו שכר:
שם ד"ה ורבא וכו' ונראה לר"י וכו'. לפירש"י קאי חיישינן ולא חיישינן על הכתיבה ולפיר"י קאי על החליצה:

דף קיד:
רש"י ד"ה ממאן וכו' דקיי"ל אין כותבין ד' תיבות וכו' ובד"ה משרטט וקיי"ל שלש תיבות וכו'. ולא הבינותי דא"כ למה אין כותבין לא חפצת לקחתה דלא הוי אלא ג' תיבות וע"כ דאתיא כמ"ד התם ב' כותבין ג' אין כותבין וכוותיה פסקו הפוסקים ביו"ד סי' רפ"ד ע"ש:
פרק שלשה עשר:

דף קטו.
תו' ד"ה אמר ר"י וכו' ונראה לר"י וכו' דבריהם כאן ודברי המפורשים צריכין ביאור והנלענ"ד בביאור דברי התו' דלפי מה שפי' ר"י דאביי מפרש טעמא דב"ה משום דיש תנאי בנישואין גרסינן כגירסא שלפנינו אר"י אמר שמואל ואפילו בנבעלה יש תנאי לב"ה וכן ס"ל לשמואל וצריך לפרש טעמי' דרב ואפשר לומר בג' אנפי או דרב אינו מפרש טעמא דב"ש לפי שאין תנאי בנישואין אלא כרבה ורב יוסף או כרב פפא או כרבא דלקמן וס"ל דלכ"ע אין תנאי בביאה ובנכנסה לחופה ולא נבעלה יש תנאי וכ"ע ס"ל דמידע ידעי דנישואי קטנה דרבנן היא ואינו ענין לתנאי אלא דפליגי כמו שמפורשים הנך אמוראי דלקמן ואפשר עוד לפרש דרב מפרש נמי טעמייהו דב"ש לפי שאין תנאי בנישואין וס"ל דב"ה ס"ל ג"כ אין תנאי בנבעלה אלא טעמייהו משום דמידע ידעי ובלא נבעלה ס"ל דיש תנאי וא"צ לטעם מידע ידעי ודלא כסוגיא דהכא ואפשר עוד לפרש דרב מפרש ג"כ טעמייהו דב"ה לפי שיש תנאי בנישואין וכרבה דבטעות אשה גרידותא מודה רב ולפי ב' פירושים אלו א"ש בין אם נגרוס כאן אר"י אמר שמואל ובין אם נגרוס אמר ר"י אמר רב אלא מה דמסיק וב"ה מידע ידעו וכו' אינו מדברי ר"י אלא סוגיא דידן ס"ל כן ביי לא ס"ל כן אבל לפי פי' ראשון שכתבתי ע"כ גרסינן כאן אר"י אמר שמואל ואח"כ כתבו וסוגיא דהכא כעולא א"ר אלעזר וע"ז סיימו דגרס הכא אר"י אמר רב דהא משמע בסוגיא דידן שגם בלא נבעלה ס"ל לב"ה הטעם משום דמידע ידעי אבל מודו דאין תנאי כנ"ל לפרש דברי התוספות ולשון רבותינו המפורשים מגומגמים בעיני דמלשון

מהרש"ל משמע דמ"ש התו' אח"כ וגרס הכא אר"י אמר רב קאי גם לאביי ולא ידעתי מנ"ל הא ולפי פירושו תקשה מנ"ל להתו' לומר כן הא שפיר טפי לגרוס אמר שמואל וכמ"ש וכ"כ מהרש"ל אח"כ דלר"י לחנם מחק ריב"ן שמואל וגרס רב אבל גם זה תמוה דריב"ן שפיר מחק לפי סוגיא דידן וכמ"ש התו' אליבא דרב מפרש מהרש"ל כפי' ב' שכתבתי ומ"ש אח"כ ולא חש לקושיא דתו' וכו' אינו מובן לי דודאי לעיל הקשו שפיר דמשמע מלשון הגמרא דטעמא דמידע ידעי קאי גם אלא נבעלה אבל השתא שכ' ר"י דסוגיא דהכא לא אתיא כאביי שפיר יכול אביי לומר טעמא דב"ה בנבעלה משום דמידע ידעי ובלא נבעלה משום דיש תנאי ודלא כסוגיא דהכא והנה מהר"ם הלך ג"כ בשיטת מהרש"ל דלרב טעמא דב"ה בנישואין משום דמידע ידעי ובלא נבעלה משום דיש תנאי ומ"ש אלא לפי שאין תנאי וכו' דטעמא דב"ה לפי שאין תנאי הוא ט"ס וצ"ל שיש תנאי ומ"ש שגם לאביי גרסינן אמר רב לא ידעתי מי דחקו לכך וכמ"ש אכן מהרש"א מפרש כפי' הג' שכתבתי לעיל דלאביי גם אליבא דרב טעמא דב"ה משום דיש תנאי משום דמודה רב בטעות אשה גרידותא וגם מדבריו משמע דמ"ש התו' וגרם הכא אר"י א"ר קאי גם לאביי והוא תמוה לענ"ד וכמ"ש ונ"ל דמ"ש בתו' שלפנינו וסוגיא דהכא כעולא אר"א דאמר התם המקדש ע"ת ובעל ד"ה צריכה הימנו גט דאין תנאי בנישואין לא הי' כתוב בתו' שלהם לכן הי' משמע להו דמ"ש התו' וגרס הכא וכו' קאי אליבא דאביי והוצרכו לדחוק ולפרש דאפשר לומר כן אבל לפי מ"ש בתו' שלפנינו א"ש בפשיטות אכן מדברי מהרש"ל משמע קצת שהי' כן בתו' שלפניו ע"ש ודוק וצ"ע. וגי' הב"ח משמע כפי' מהרש"א אלא שמה שנרשם דלשמואל בנכנסה לחופה וכו' הוא ט"ס דהא זה קאי אליבא דעולא וצריך לרשום על אלא משום דיש תנאי בנישואין ויכול להיות שגרס אליבא דאביי אר"י א"ש אלא דמ"מ צריך לפרש טעמא דב"ה אליבא דרב וכמ"ש וניחא ליה לפרש כן ע"פ שאפשר לפרש בב' אופנים אחרים שכתבתי ואין להאריך יותר. שוב ראיתי דס"ל לרבותינו המפורשים דלא נראה דפליגי אביי ועולא אי גרסינן אמר שמואל או אמר רב וכיון דלעולא צ"ל דגרסינן אמר רב גם אביי גרס כן:

שם דרגילות הוא או שיודע וכו'. נ"ל דתיבת או מיותר ור"ל דרגילות הוא שיודע לו קודם הנישואין שלא נתקיים התנאי וימנע מלישא:

דף קטו:

ד"ה מידי דהוה וכו' כיון שאינה אשתו וכו'. ר"ל אבל מיאנה בבעל שהיא אשתו ואפשר לומר דמ"ש א"נ מהני ע"פ טב"ע ר"ל דמהני כשמכירו הסימנים בטב"ע וע"ל (דף כ' ע"א) ד"ה אין מעידין ונ"ל דמ"ש התו' לא ראוהו שהעלום מן המים היינו לא ראוהו והכירוהו

דראיי' בלא הכרה לא מעלה ולא מוריד ובזה יובנו דברי מהרש"א שכ' דבראוהו לא שייך להקשות מים שאל"ס נינהו ונסתלקה קו' הקרני ראם:

דף קטז.

גמרא אלא דכ"ע חיישינן שמא פינן וכו'. ולא ניחא להו לומר דפליגי אי חיישינן שמא פינן ונ"ל דקאמר דאפשר לומר דכ"ע ס"ל דכאן חיישינן שמא פינן:

שם שלחו מהתם וכו'. נ"ל דבמקום שמת לא הי' ידוע שהוא ריש גלותא ובר אחתיה דרב ביבי ושלחו מהתם לשאול שאלה זו יצחק ר"ג בר אחתיה דרב ביבי הוה קאזיל מקורטבא לאספמיא ושכיב ר"ל שלא חזר ומסתמא שכיב אבל לא נודע אלא שיצחק שכיב בדרך מקורטבא לאספמיא ולכן לא אמר אלא מי חיישינן לתרי יצחק ולא אמר מי חיישינן לתרי יצחק ר"ג בר אחתיה דרב ביבי ועיין בנ"י ובא"ע סי' י"ז סי"ח ואין להאריך כאן:

שם תו' ד"ה אמר רבא וכו' וי"ל דאה"נ וכו'. ק"ל דמ"מ תקשה לאביי וצ"ע:

דף קטז:

ד"ה למאי וכו' וי"ל דהתם איירי בנפילה דרבים. ר"ל בין היכי שיש לתלות שא' מן הרבים אבד ובין היכי דודאי לא אבד אלא אחד אלא דאין קפידא מי מצאו ולאפוקי שיפול מיוסף בן שמעון וימצאנו יוסף בן שמעון אחר זה הוי נפילה דיחיד וע"ש ברשב"ם:

שם למלתיה דצריך להביא ראי' וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מאי אמרת וכו' עיין מהר"ם עד אין נקנים במסירה הס"ד ואח"כ המ"ד דלגבות וכו':

שם ד"ה הכא וכו' היה מקלקלם יותר. ר"ל ולמה הי' להם לילך בגמלא פרחא שעי"כ יבאו עדי הזמנה:

ד"ה באתה שעה וכו' שהיתה יכולה לומר גרשתני וכו'. עיין במהרש"א עד לא היתה נוטלת כתובתה ועיין בא"ע סי' י"ז ס"ב שיש בזה מחלוקת הפוסקים אם נוטלת כתובתה:

דף קיז.

גמרא ר' יהודה מוסיף וכו'. ק"ל אמאי לא מוסיף נמי אשת אחיה והוי הטעם לר"י שמגלה לאחיה כל דעבדה ולרבנן כמים הפנים לפנים ולכאורה אי נימא דבת חמיה מעידה לה מ"מ היא אינה מעידה לבת חמי' לר"י דס"ל טעמא דמגלה לאביה ולבנה ה"ה דמגלה לאחיה ולרבנן משמע דלא ס"ל סברא דמגלה אלא משום מים הפנים וכיון דבת חמיה מעידה לה שאינה שונאת אותה גם היא מעידה לבת חמיה ויותר נ"ל דאינה מגלה לאביה ולבנה אלא משום ששונאת אותה וא"כ בת חמיה שאינה שונאת אותה אינה

מגלה לאחיה דלא משמע בגמרא שיהי' מחלוקת בין ר"י לרבנן בדינא ומ"מ חשיב להו ר"י בתרתי דמ"מ מה ששונאת אשת האב והכלה היא משום שמגלה לאבי' ולבנה ומ"מ קשה דלוסיף ר"י אשת אחיה או דוקא מן האם או גם מן האב לחוד וצ"ע:

דף קיז:

מ"ט חמותה אסורה וכו'. לכאורה היינו לר"י כמ"ש רש"י ואין אמו אצלו לדבר לו על כלתה דברים רעים אבל לרבנן משום כמים הפנים לא שייך זה דמ"מ חמותה שונאת אותה משום דאכלה לגירסני והיא שונאת לחמותה משום כמים הפנים וצ"ל דס"ל להגמר דר"י אינו חולק ע"ז ומייתי מדר"י דבהא לא פליגי רבנן עלי':

שם תו' ד"ה הא לא וכו' ור"י אומר וכו'. עיין במהרש"א עד בב"א לא תנשא אינו מאד"א אלא מאד"ר ולא ידעתי מנ"ל הא ומצד הסברא נראה דכיון דהא דע"א נאמן בעדות אשה אינו מדאורייתא א"כ בשנים המכחישים זא"ז בבת אחת דלא תיקון רבנן שיהא נאמן ממילא חזר לד"ת ואינו נאמן ע"א וכ"מ קצת בתו' ד"ה ע"א שכתבו אחד ואחד בב"א לא תנשא ובזא"ז מותרת להנשא מה"ת משמע דבב"א אסורה מה"ת וצ"ע:

דף קיח.

ד"ה בת ישראל וכו' מספקא לר"י וכו'. אע"ג דאביי מייתי אף אנן נמי תנינא מהא דאין חוששין לדברי צרה ומתייבמת דהוי אד"א מ"מ מספקא לי' דכיון דודאי חדא עבדא איסורא אפשר דאינה נאמנת באד"א ונ"ל דהספק הוא דבשני שבילין קיי"ל דכשבאו לשאול בבת אחת שניהם טמאים ובזא"ז שניהם טהורים וכאן שנאמנת על עצמה ועדותה היא בפ"א גם על צרתה אפשר שנאמנת גם על צרתה באד"א לחומרא או כיון דכאן אין נאמנותה שוה דלעצמה נאמנת ולא לצרתה אינה נאמנת על צרתה כלל אפילו להחמיר באד"א:

שם ד"ה אף אנן נמי תנינא הא דלא מייתי וכו' ר"ל מרישא דלקמן ע"ב: (שם) ד"ה לדברי וכו' תימה לר"י וכו'. דבריהם אלו אין מובנים לי דהא משמע דלדברי צרה אין חוששין ואם היא מעידה על עצמה או שיש עדים שמת בעלה מתייבמת אע"פ שהצרה אמרה שבנה מת אח"כ ואיכא עבירה וצ"ע: פרק ששה עשר:

דף קיט.

ד"ה אמאי וכו' וא"ת וכו'. ואע"ג דמסיק דגם כאן אין הולכין אחר רוב נשים היינו משום דמתניתין ר"מ הוא אבל מתניתין דלעיל דלא אוקמה כר"מ משמע שגם לרבנן אתיא:

שם וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד א"כ איחזקה שהי' וכו' כצ"ל וראיתי מתרצים קושייתו דהעדים אין אומרים אלא שמתו הבעל ובנו ואין יודעים אם הבן ממנה או מאשה אחרת

אבל הוא טעות דכיון שהעדים יודעים שהיה להבעל בן היא בחזקת פטורה מיבם ומה לי שהבן ממנה או מאשה אחרת ונ"ל לתרץ שהעדים יודעים שהיה אצלם תינוק ומתו הבעל והתינוק הזה ואינם יודעים אם התינוק היה בנם או לא והיא אומרת התינוק הזה שלנו היה וניתן לנו במדה"י ולמאי דמוקים לקמן ע"ב דקאמרה אני והוא נחבאנו במערה ג"כ פירושו בשעה שילדה אותו ולא יבאו עדים שהוא בנם: (שם) ד"ה ר"מ וכו' א"נ וכו'. עמ"ש בזה בעזה"י בחיבורי גנזי יוסף על הפ"כ ח"ה א"ק י"ב:

דף קיט:

ד"ה סיפא וכו' בעי חזקה בהדי מיעוט. נ"ל דכוונתם מדאמר רבא רישא חזקה לייבום ורובא לשוק וכו'. ועיין במהרש"א עד משום רבנן דמודו לר"מ וכו' ולכאורה אינו מובן דהא מסיק לעיל דמתניתין ר"מ הוא ונ"ל דכוונתו דרבא דאמר רישא חזקה לייבום לא ס"ל מסקנא דלעיל ומתרץ המשנה גם לרבנן ולכן הוצרך המהרש"א להוכיח דע"כ גם לרבא צ"ל דמתניתין ר"מ היא:

שם רש"י ד"ה זו אסורה וכו' שאין נאמנות להעידה כצ"ל:

שם ד"ה צרה מעידה וכו' ומפני צד צרות וכו' נ"ל דכוונתו למ"ש התו' שאינה מעידה ממש על הצרה אלא על עצמה וממילא חל עדותה גם על הצרה: (שם) תו' ד"ה מ"ט וכו' תימה לר"י וכו'. עיין במהרש"א עד דליפלגו ברישא דהך מתניתין וכו' ונ"ל דכוונתו דכיון דפליג בסיפא במתניתין גופיה לא הו"ל למיסמך ברישא אמאי דפליג בברייתא אלא הו"ל למיפלג גם ברישא במתניתין גופיה ומה שסיים מהרש"א ואי הוה חיישינן בחמותה וכו' אינו מובן לי דהא באמת כן משני התם שאני התם דרגיש לה צערא וע"ש ברש"י וגם אינו מענין מ"ש קודם זה משום דהוה לה עמה צער דגופה אבל בחמותה דלית ביה צער אלא מילי דעלמא והיינו כמ"ש רש"י (דף קי"ז סע"א) לחלק בין חמותה הבאה לאחר מיכן לצרה צ"ל שגם כוונת מהרש"א כן הוא דע"כ חמותה לא דמי לצרתה דבחמותה ס"ד דגמרא שם דלא חיישא משום צער שהיה עמה כבר אע"ג דבצרתה ודאי חיישא כנ"ל:

דף קכא.

רש"י ד"ה או צלוב וכו' ואוכלת בו אין מעידין עד שיראו שתצא נפשו.

נ"ל שהכל דבור א':

שם תו' ד"ה אין מעידין וכו' ועוד דשמא דוקא בסימנין וכו'. נ"ל דכוונתם ועוד אפילו נימא דאפילו אם כל גופו שלם אין מעידין כשאין פדחת וחוטם היינו כשאינו ניכר בטב"ע כלל אלא בסימנים לחוד והסימנים אינם מובהקים דלא סמכינן עלייהו אבל אם

ע"י הסימנים ניכר בטב"ע סמכינן אטב"ע אע"פ שאין שם פדחת וחוטם ומ"ש ואפילו לאחר כמה ימים והיכא וכו' ואפילו הוא אמת וכו' ר"ל דמתחלה כתבו ואפילו לאחר כמה ימים אע"פ שהוא נחבל בפניו כיון שהגוף שלם ואח"כ כתבו והיכא שאינו נחבל בפנים וכו' ואפילו הוא אמת וכו' ר"ל דאפילו נימא דהאמת הוא דהיכי שנחבל בפרצוף אין מעידין עליו אלא בתוך שלשה ימים מ"מ כשאינו נחבל פשיטא דמעידין עליו אפילו אחר ג' ימים אבל באמת ס"ל דאפילו כשהוא נחבל בפני מעידין עליו אפילו אחר ג' ימים ולזה סיימו כיון שנשאר גופו שלם ונ"ל דמן והיכא עד אין מעידין עליו אלא בתוך ג' ימים הוא הג"ה בתוך חצאי עיגול ואח"כ כתבו וגם יכול להיות וכו' וקאי בין היכי שהוא נחבל או לא ועיין ברא"ש ובק"נ אות ט' ודוק וע"ל (דף קט"ו ע"ב) בתו' ד"ה וקאמרי סימנים אבל וכו' ומ"ש שם בעזה"י:

שם ד"ה אמר רבא וכו' א"נ שיש עדים וכו'. נ"ל דר"ל ולא מיירי בסימן שהוא קשור בכיס וארנקי אלא שיש עדים שהכיס והארנקי שלו וממילא אמרינן שגם הגט שלו ואח"כ כתבו א"נ דחשיבי וכו' ר"ל מה שהוא קשור בכיס וטבעת כמ"ש מהרש"א לעיל בד"ה מצאו הוי סימן מובהק:

דף קכא:

ד"ה למימרא וכו'. עיין במהרש"א עד וסיפא דתינשא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אלא מעתה וכו' דס"ד וכו' עיין מהר"ם עד משמע קרא דוימות וכו' כצ"ל:

שם ד"ה חיישינן וכו' איכא למימר כגון דליכא וכו' כצ"ל:

רש"י ד"ה אגמא וכו' ואינם מים חיים נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד כמים וכו':

דף קכב.

גמרא ות"ק אגב איצצא וכו'. נ"ל דר"ל ות"ק נהי דלא חייש שמא חבר הוא מ"מ מה בין גוב אריות לחפירה מלאה נחשים ועקרבים:

תנאי הוא דתניא וכו'. ר"ל ותרי תנאי אליבא דר"ט כ"כ בלח"מ פי"ג מה' גירושין הט"ו:

שם תו' ד"ה פונדקית וכו' אלא שמביאין ראי' דלא גרע מע"א ר"ל דכיון דלא הוי מסל"ת ממש אלא שעשו אותה כמסל"ת הוי כעד ישראל ומביאין ראי' דאשה לא גרע מע"א דאל"כ נהי דהואי כעד כשר מ"מ אשה הואי וע"כ דאשה נאמנת ור"ע ס"ל דהויא מסל"ת ממש ואין ראי' דאשה נאמנת ונ"ל דסברתם דהיכי דלא הואי מסל"ת ממש צריך לצרף גם עדותה והוי כעדות אשה והיכי דהוי מסל"ת ממש סמכינן אהוכחה לבד ואין ראי' לעדות שתהא אשה נאמנת:

סליק מסכת יבמות:

כתובות

דף ב.

תו' ד"ה מפני מה וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק"ק וכו' ולענ"ד נראה ליישב דודאי לשון מפני מה משמע ששואל הטעם אלא שהתו' כתבו דרב יוסף לפי הס"ד דלא אמר ריא"ש אלא לפי ששנינו הגיע זמן ולא היה קשה לו דלא משני מידי ע"כ היה מפרש דברי רב יהודה א"ש דאינו שואל הטעם דידע שפיר שהטעם מפורש במשנה שאם היה לו טענת בתולי הי' משכים לב"ד אלא כלומר מאי נ"מ וקשיא ליה לרב יוסף דהא גם הנ"מ מפורשת והוצרך לומר דנ"מ לענין הגיע זמן באחד בשבת ומעתה קשה באמת הטעם אמאי לא תנשא באחד בשבת לכן חזר למשמעות לשון מפני מה ששואל הטעם והוצרך להוסיף טעם שקדו וממילא יש נ"מ גם לענין הגיע זמן באחד בשבת ונראה דבהגיע זמן בשני או בשלישי בשבת פשיטא ליה דאינו חייב במזונותיה בלא טעם שקדו אלא בהגיע זמן באחד בשבת הוא דוקא עכשיו ששנינו שקדו ואי לא הוי טעם דשקדו אפילו אי הוי אמרינן דלא תנשא עד רביעי משום ברכה מ"מ כיון דלא מיקרי עבריינא אלא עצה טובה כמ"ש התו' ד"ה, ותנשא לכן היה חייב במזונותיה כמ"ש מהרש"א שם לכן אמר עכשיו ששנינו שקדו ולא אגופא דמתניתין דנשאת ליום הרביעי דוקא דה"א דעצה טובה היא משום ברכה וחייב במזונותיה ולפ"ז נ"ל שגם מפירש"י אין ראי' דלא ס"ל כפי' התו' ומ"ש רש"י משנתינו טעם מפורש בתוכה ר"ל דהא ודאי גם רב יוסף לפי הס"ד ידע דמשנתינו טעם מפורש בתוכה וקשיא ליה לרב יוסף דהא ע"כ ממילא גם הנ"מ מפורש כמ"ש התו' ואפשר גם מהרש"א אין כוונתו דרש"י לא ס"ל כן אלא דרש"י אינו מפרש דבר זה:

שם ד"ה ותנשא וכו'. עיין במהרש"א עד משום שקדו ומשום וכו' ועיין במהר"ם עד בלאו הכי טעמא וכו' כצ"ל:

דף ב:

ד"ה ודלמא וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו למאי דמסיק וכו'. ר"ל דאפשר לומר גט לאחר מיתה לחוד אתי לאשמעינן ונקט בלשון תנאי לאשמעינן דמיירי שנכתב בו זמן דא"א לומר מכאן אלא כשכתב זמן אבל ק"ל דהא הי' אפשר לפרש ברישא בפירוש אע"פ שכתב בו זמן ועיין במהר"ם שיף: (שם) ד"ה דלמא מת וכו' וי"ל דבאונס וכו'. עיין במהרש"א ואי דבריו מובנים לי דהא השתא ס"ל דאין חילוק בין אונס חולה ובין אונס מת ותרוייהו שכיחי בשוה אלא דבמת שייך דלא ניחא לי' דתפול קמי יבם משא"כ בחולה וא"כ ע"כ אכלו ארי דומה למת בזה דשייך לא ניחא ליה דתפול קמי יבם וקשה

אמאי אינו גט לכן הוכרחו לומר דאכלו ארי לא שכיח כלל ולא דמי לחלה ומת לכן אע"פ ששייך לומר לא ניחא לי' דתפול קמי יבם אינו גט ועיין במהר"ם שיף. וא"כ צ"ל שגם לפי הס"ד דהשתא דיש טענת אונס בגיטין ע"כ צ"ל דשלשה ענייני אונס הם שהרי בפסקי' מברא אין טענת אונס ובחלה יש טענת אונס וכן במת ומ"מ מועיל טעמא דלא ניחא ליה דתפול קמי יבם ובאכלו ארי דלא שכיח כלל לא מועיל טעמא דלא ניחא לי' דתפול קמי יבם אלא למאי דקיי"ל דאין טענת אונס ואין חילוק בין פסקי' מברא ובין חלה ומת משמע להו לכאורה שגם בלא שכיח כלל אין אונס גם משמע להו דכיון שגם בחלה ומת דלא שייך איבעי לי' לאתנויי הוי גט משום צנועות ופרוצות גם בלא שכיח כלל הוי גט ולזה חידשו לקמן דאפ"ה יש חילוק ביניהם כנ"ל:

דף ג:

ד"ה ולדרוש להו דאונס שרי אין לפרש וכו'. נ"ל לפרש דברי התו' דאין לפרש דפריך דהו"ל למימר ומן האונס ואילך ומשמע לפ"ז דניחא ליה שלא מיחו בהם חכמים מפני האונס וכמ"ש לקמן בשם המהרש"א אלא דלא הו"ל לקרותו סכנה אלא אונס דא"כ מאי משני משום פרוצות ומשמע דר"ל דאם נתיר להם באונס עבדו ברצון דהיינו היכי דאפשר לעשות הנישואין בסתר או לפייסו בדבר אחר שלא יבעול אותה לא יעשו כן ותיבעל לו והיינו ברצון אבל כיון שאין להם תירוץ לומר אנוסים אנחנו לא יעשו ברצון וקשה הא אפילו לא דרשינן להו לא מסרי נפשייהו ועבדי באונס ואכתי אתי למיעבד ברצון ועוד וכי משום פרוצות וכו' ר"ל דאפילו אחר שנהגו לכנוס בשלישי יש קצת סכנה דפעמים נודע לו ובא בשלישי ועוד דודאי לא כולם כנסו בשלישי דא"כ לא יהיה ספקא ועקר נפשיה בשלישי וכ"ש לפירש"י דלעיל דבשני לא יכנוס בשביל אותה סכנה וא"כ כולם יכנסו בשלישי ולא יהיה ספקא אע"כ הרבה כנסו ברביעי וסברו לעשות בסתר או לפייסו ופעמים לא עלה בידם והיו הצנועות מסרי נפשייהו וקשה דמוטב לדרוש להו דאונס שרי שלא יהרגו הצנועות אבל תירוץ דכהנות ניחא להו דודאי נאסרו לבעליהן באונס לכן פירשו דמקשה אמאי לא מיחו בידם ואהא משני משום פרוצות ובאמת דרשו להו דאונס שרי שלא ימסרו הצנועות נפשייהו ואפ"ה לא מיחו בידם משום פרוצות דברביעי כיון שהיו מחפשין והיה קצת פחד עבדי ברצון אבל בשלישי לא היו מחפשים וכנסו בשלישי כנ"ל לפרש דברי התו' וכ"ה כוונת מהר"ם ע"ש ומ"ש כדי להנצל ממה שפירש"י וכו' ר"ל מהאי טעמא שכתבו התו' דהא אפילו לא דרשינן להו לא מסרי נפשייהו לא ניחא להו פירש"י שפי' דאי מקלינן להו וכו'. ועיין במהרש"א שכתב דלא ניחא להו כפירש"י וכו' דלא שבקי משום זה היתרא וכו' דאין לחוש להן וכו' ואינו מובן ולכאורה הי' אפשר

לפרש דכוונתו דאדרבה אי דרשינן להו דאונס שרי לא עבדי ברצון כיון דאפשר להם לעשות בהיתר באונס דהא לא מיירי מחשודות לזנות דהא משמע דאין לחוש להם אלא לבעילת הגמון ואי מיירי בחשודות נחוש להם מכ"ע אבל לא משמע כן מדברי התו' שכתבו דהא אפילו לא דרשינן וכו' ומשמע שלא באו אלא לומר דבמאי דדרשינן להו דאונס שרי לא נוסיף חשש שיעשו ברצון אבל לא דעדיף עי"ז גם אינו מובן מ"ש מהרש"א נ' דלא ניחא להו כפירש"י דהא בפירוש כתבו התו' הטעם דהא אפילו לא דרשינן להו וכו' והי' לו לכתוב דבריו דרך פירוש על דברי התו' ונראה דמשמע ליה למהרש"א דמ"ש רש"י דאי מקלינן להו עבדי ברצון היינו שיבאו לזנות עם כל אדם לכן כ' דלא שבקי משום זה התירא היינו בעליהן דהא לא מיירי מחשודי לזנות אבל באמת נראה יותר כמ"ש מהר"ם דמ"ש רש"י עבדי ברצון היינו עם ההגמון ע"י איום מעט אע"פ שלא יהי' אונס גמור והתו' דחו זה במ"ש דהא אפילו לא דרשינן להו וכו'. ומ"ש מהרש"א דפריך אקודם שנהגו לכנוס בשלישי כוונתו לפרש אמאי ניחא ליה לפ"ז מאי שלא מיחו בהם דמיירי קודם שנהגו לכנוס בשלישי ומ"ש אח"כ ולא מקרי סכנה לצנועות אלא קודם שנהוג בג' ר"ל קודם דדרי להו דאונס שרי דמשמע לי' דתיכף נהגו לכנוס בג' ולא הספיקו לדרוש להם דאונס שרי אלא אחר שנהגו לכנוס בשלישי ואז תיכף דריש להו דאונס שרי. ומ"ש עוד מהרש"א ואין לדקדק וכו' די"ל וכו' לא הבינותי דהיכי שייך לומר כיון שסברו דאונס אסור לבעלה חייבין מיתה על האונס שהרי כהנת דבאמת נאסרה לבעלה באונס ואינה חייבת מיתה ולא משמע דטעו בהא אי אשה קרקע עולם היא וסברו דתיהרג ואל תעבור אלא שסברו שגם אשת ישראל היא כאשת כהן דנאסרה לבעלה באונס אבל אינה חייבת למסור עצמה וכ"ש שאינה חייבת מיתה שגם היכי שהדין שיהרג ואל יעבור אי עבר אין פשוט שחייב מיתה וגם קושייתו אין מובנת לי דלפי מאי דאמרינן בגמרא דאי דרשינן להפרוצות דאונס שרי אתי למיעבד ברצון שפיר כתבו התוספות דהא גם כשסברו דאונס אסור לא מסרי נפשייהו ועבדו באונס באיסור לפי דעתם ואתו למיעבד ברצון והדברים ק"ו ומה כשיעשו באונס בהיתר חיישינן שיעשו גם ברצון אע"פ שחייבין מיתה כ"ש כשעושין באונס באיסור לפי דעתם אע"פ שאין חייבין מיתה חיישינן שיעשו ברצון:

שם ד"ה איספרווא וכו'. עיין במהרש"א עד אך ק"ק דלפ"ה וכו' ולענ"ד נראה לתרץ דמדלא מחלק בסכנה גופה דבשני מותר משמע דבשני גם ליחיד אסור ונתיישבה גם הקו' שהקשה בד"ה ותו:

שם ד"ה תקנה וכו' כי פריך לעיל וכו'. הקשה הפ"י הא כיון דעקרו ליה דינו שיעבור ואל יהרג וכמ"ש בהגהות אשר"י א"כ לא שייך לומר תקנתא דרבנן מקמי גזרה לא

עקרינן דודאי היה להם לחוש לדמן של ישראל וליעקרי' ע"ש ולענ"ד יש להקשות עוד דמשמע דאע"ג דלא עקרוהו ניחא ליה למקשן שלא מיחו בידם חכמים וקשה הא בשעת השמד אפילו על ארקתא דמסנא יהרג ואל יעבור וצ"ל כמ"ש הפ"י אח"כ דהא אין מצוה לינשא ברביעי ויכולה שלא תנשא כלל ומה שנשאת בשלישי אינו בכלל הגזרה שלא הי' הגזרה שתנשא בשלישי ע"ש וצ"ל דהא דפריך וליעקריה היינו דליעקריה לגמרי דאפילו כשיבטל הגזרה לא יהא תקנה שתנשא ברביעי וא"כ שפיר הקשו התו' שגם לעיל היה יכול לתרץ תקנתא דרבנן מקמי גזרה לא עקרינן לכן לא מיחו בידם במה שנהגו לכנוס בשלישי ולא עקרו התקנה כשיבטל הגזרה ותירצו דלעיל הקשה שיקבעו יום אחר דלא מקרי עקירה וזה ניחא טפי ממה שיניחו אותם לכנוס בשלישי נגד תקנת חכמים ונ"ל שגם הגה"א ניחא ליה מה שלא מיחו בידם היפך תק"ח אלא אהא דפריך ניעקריה דהעקירה הוי כמו לשנויי ארקתא דמסאנא ותירצו דכיון שעקרוהו ב"ד אינו בכלל משנה ע"ש. ונ"ל דמ"ש התו' שיקבעו יום אחר היינו יום א' שיכול להשכים לב"ד ביום ב' ולא יחושו לשקדו אבל על יום אחר לא שייך לקבוע דמ"ש יום ב' מיום ג' או יום ה' כיון דלא שייך שישכים לב"ד מאיזהו טעם יקבעו יום זה מזה וכמ"ש התו' לעיל דמשום ברכה לא שייך לקבוע:

דף ד.

ד"ה בועל וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק"ק וכו' ועיין פ"י בד"ה אבל דברים:

שם ד"ה אבל איפכא וכו' וצ"ע אי קאי אירישא וכו'. נ"ל דר"ל ומיירי כשאין לו בנים וכדעת ר"ת דלעיל ויהי' סותר ברייתא דפ"ז דשמחות שהביאו לעיל דמשמע דוקא אחר ל' או אפשר דמיירי כשיש לו בנים קטנים ומ"מ למדנו משם דאין חילוק בין על אביו ואמו לעל שאר קרובים וממילא היכי שיש לו בנים גדולים מותר אחר שלשים:

שם רש"י ד"ה הא וכן קתני וכו' ובאבלות בבעל עסקינן כצ"ל:

דף ד:

תו' ד"ה אלא מעתה וכו' דלא הוי אלא לרי"ה וכו'. משמע להו בקושייתם בחמותה וכו' אינו מובן לי דהא באמת כן משני התם שאני התם דרגיש לה צערא וע"ש ברש"י וגם אינו מענין מ"ש קודם זה משום דהוה לה עמה צער דגופה אבל בחמותה דלית ביה צער אלא מילי דעלמא והיינו כמ"ש רש"י (דף קי"ז סע"א) לחלק בין חמותה הבאה לאחר מיכן לצרה צ"ל שגם כוונת מהרש"א כן הוא דע"כ חמותה לא דמי לצרתה דבחמותה ס"ד דגמרא שם דלא חיישא משום צער שהיה עמה כבר אע"ג דבצרתה ודאי חיישא כנ"ל:

דף ה.

רש"י ד"ה או צלוב וכו' ואוכלת בו אין מעידין עד שיראו שתצא נפשו. נ"ל שהכל דבור א':

שם תו' ד"ה אין מעידין וכו' ועוד דשמא דוקא בסימנין וכו'. נ"ל דכוונתם ועוד אפילו נימא דאפילו אם כל גופו שלם אין מעידין כשאין פדחת וחוטם היינו כשאינו ניכר בטב"ע כלל אלא בסימנים לחוד והסימנים אינם מובהקים דלא סמכינן עלייהו אבל אם ע"י הסימנים ניכר בטב"ע סמכינן אטב"ע אע"פ שאין שם פדחת וחוטם ומ"ש ואפילו לאחר כמה ימים והיכא וכו' ואפילו הוא אמת וכו' ר"ל דמתחלה כתבו ואפילו לאחר כמה ימים אע"פ שהוא נחבל בפניו כיון שהגוף שלם ואח"כ כתבו והיכא שאינו נחבל בפנים וכו' ואפילו הוא אמת וכו' ר"ל דאפילו נימא דהאמת הוא דהיכי שנחבל בפרצוף אין מעידין עליו אלא בתוך שלשה ימים מ"מ כשאינו נחבל פשיטא דמעידין עליו אפילו אחר ג' ימים אבל באמת ס"ל דאפילו כשהוא נחבל בפני מעידין עליו אפילו אחר ג' ימים ולזה סיימו כיון שנשאר גופו שלם ונ"ל דמן והיכא עד אין מעידין עליו אלא בתוך ג' ימים הוא הג"ה בתוך חצאי עיגול ואח"כ כתבו וגם יכול להיות וכו' וקאי בין היכי שהוא נחבל או לא ועיין ברא"ש ובק"נ אות ט' ודוק וע"ל (דף קט"ו ע"ב) בתו' ד"ה וקאמרי סימנים אבל וכו' ומ"ש שם בעזה"י:

שם ד"ה אמר רבא וכו' א"נ שיש עדים וכו'. נ"ל דר"ל ולא מיירי בסימן שהוא קשור בכיס וארנקי אלא שיש עדים שהכיס והארנקי שלו וממילא אמרינן שגם הגט שלו ואח"כ כתבו א"נ דחשיבי וכו' ר"ל מה שהוא קשור בכיס וטבעת כמ"ש מהרש"א לעיל בד"ה מצאו הוי סימן מובהק:

דף ה:

ד"ה למימרא וכו'. עיין במהרש"א עד וסיפא דתינשא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אלא מעתה וכו' דס"ד וכו' עיין מהר"ם עד משמע קרא דוימות וכו' כצ"ל:

שם ד"ה חיישינן וכו' איכא למימר כגון דליכא וכו' כצ"ל:

דף ו.

רש"י ד"ה אגמא וכו' ואינם מים חיים נ"ל דכאן הס"ד ואח"כ מה"ד כמים וכו':

גמרא ות"ק אגב איצצא וכו'. נ"ל דר"ל ות"ק נהי דלא חייש שמא חבר הוא מ"מ מה בין גוב אריות לחפירה מלאה נחשים ועקרבים:

דף ו:

תנאי הוא דתניא וכו'. ר"ל ותרי תנאי אליבא דר"ט כ"כ בלח"מ פי"ג מה' גירושין הט"ו:

שם תו' ד"ה פונדקית וכו' אלא שמביאין ראי' דלא גרע מע"א ר"ל דכיון דלא הוי מסל"ת ממש אלא שעשו אותה כמסל"ת הוי כעד ישראל ומביאין ראי' דאשה לא גרע מע"א דאל"כ נהי דהואי כעד כשר מ"מ אשה הואי וע"כ דאשה נאמנת ור"ע ס"ל דהויא מסל"ת ממש ואין ראי' דאשה נאמנת ונ"ל דסברתם דהיכי דלא הואי מסל"ת ממש צריך לצרף גם עדותה והוי כעדות אשה והיכי דהוי מסל"ת ממש סמכינן אהוכחה לבד ואין ראי' לעדות שתהא אשה נאמנת: סליק מסכת יבמות:

דף ז.

תו' ד"ה מפני מה וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו ק"ק וכו' ולענ"ד נראה ליישב דודאי לשון מפני מה משמע ששואל הטעם אלא שהתו' כתבו דרב יוסף לפי הס"ד דלא אמר ריא"ש אלא לפי ששנינו הגיע זמן ולא היה קשה לו דלא משני מידי ע"כ היה מפרש דברי רב יהודה א"ש דאינו שואל הטעם דידע שפיר שהטעם מפורש במשנה שאם היה לו טענת בתולי הי' משכים לב"ד אלא כלומר מאי נ"מ וקשיא ליה לרב יוסף דהא גם הנ"מ מפורשת והוצרך לומר דנ"מ לענין הגיע זמן באחד בשבת ומעתה קשה באמת הטעם אמאי לא תנשא באחד בשבת לכן חזר למשמעות לשון מפני מה ששואל הטעם והוצרך להוסיף טעם שקדו וממילא יש נ"מ גם לענין הגיע זמן באחד בשבת ונראה דבהגיע זמן בשני או בשלישי בשבת פשיטא ליה דאינו חייב במזונותיה בלא טעם שקדו אלא בהגיע זמן באחד בשבת הוא דוקא עכשיו ששנינו שקדו ואי לא הוי טעם דשקדו אפילו אי הוי אמרינן דלא תנשא עד רביעי משום ברכה מ"מ כיון דלא מיקרי עבריינא אלא עצה טובה כמ"ש התו' ד"ה, ותנשא לכן היה חייב במזונותיה כמ"ש מהרש"א שם לכן אמר עכשיו ששנינו שקדו ולא אגופא דמתניתין דנשאת ליום הרביעי דוקא דה"א דעצה טובה היא משום ברכה וחייב במזונותיה ולפ"ז נ"ל שגם מפירש"י אין ראי' דלא ס"ל כפי' התו' ומ"ש רש"י משנתינו טעם מפורש בתוכה ר"ל דהא ודאי גם רב יוסף לפי הס"ד ידע דמשנתינו טעם מפורש בתוכה וקשיא ליה לרב יוסף דהא ע"כ ממילא גם הנ"מ מפורש כמ"ש התו' ואפשר גם מהרש"א אין כוונתו דרש"י לא ס"ל כן אלא דרש"י אינו מפרש דבר זה:

שם ד"ה ותנשא וכו'. עיין במהרש"א עד משום שקדו ומשום וכו' ועיין במהר"ם עד בלאו הכי טעמא וכו' כצ"ל:

דף ז:

ד"ה ודלמא וכו'. עיין במהרש"א עד ומיהו למאי דמסיק וכו'. ר"ל דאפשר לומר גט לאחר מיתה לחוד אתי לאשמעינן ונקט בלשון תנאי לאשמעינן דמיירי שנכתב בו זמן

דא"א לומר מכאן אלא כשכתב זמן אבל ק"ל דהא הי' אפשר לפרש ברישא בפירוש אע"פ שכתב בו זמן ועיין במהר"ם שיף: (שם) ד"ה דלמא מת וכו' וי"ל דבאונס וכו'. עיין במהרש"א ואי דבריו מובנים לי דהא השתא ס"ל דאין חילוק בין אונס חולה ובין אונס מת ותרוייהו שכיחי בשוה אלא דבמת שייך דלא ניחא לי' דתפול קמי יבם משא"כ בחולה וא"כ ע"כ אכלו ארי דומה למת בזה דשייך לא ניחא ליה דתפול קמי יבם וקשה אמאי אינו גט לכן הוכרחו לומר דאכלו ארי לא שכיח כלל ולא דמי לחלה ומת לכן אע"פ ששייך לומר לא ניחא לי' דתפול קמי יבם אינו גט ועיין:

שם ד"ה מ"ד וכו' ה"מ גבי עבד וכו'. ר"ל ולכן אמר דהא קיי"ל וכו' דפשיטא לי' דבהא מודו רבנן וע"ש בתו' גיטין ד"ה עבדא:

שם רש"י ד"ה כתובתן מאתים אם נשאו וכו' כצ"ל נ"ל: (שם ע"ב) ד"ה והדר בי' וכו' ומתניתין דהתם וכו' כצ"ל נ"ל:

שם תו' ד"ה הדר בי' וכו'. עיין מהר"ם עד לומר דאתיא כר"מ והא וכו' כצ"ל:

דף יב.

ד"ה וניחוש וכו' ונראה לר"י וכו'. ר"ל דלעולם פריך שמא אסורה לו ובאמת אמתניתין לא מצי פריך דיכול לשנויי דא"י לטעון היינו להפסידה מכתובתה כדאמרינן לעיל (דף ט' ע"ב) דביהודה א"י לטעון להפסידה כתובתה אע"פ שיכול לטעון לאוסרה עליו ולא חיישינן שלא יבא לב"ד וע"כ דאסיק אדעתיה דאע"פ שאינו נאמן להפסיד כתובתה נאמן לאוסרה עליו אלא ארב אשי פריך דכיון דזו יש לה אע"ג דבעלמא אין לה נראה דבודאי נבעלה מחזקינן לה ול"ד להא דלעיל דאין שינוי בין זו לעלמא ומ"מ נ"ל ליישב פירש"י דהתם תליא בנאמנות דידיה שפיר אסיק אדעתיה דאע"ג דאינו נאמן לענין כתובה נאמן לאוסרה עליו אבל כאן דלא תליא בנאמנות דידיה משמע ליה דמדא"י לטעון לענין כתובה לא יהא נאמן גם לאוסרה ולא יבא לב"ד ונתיישבה גם קו' מהרש"א על רש"י ועיין בפ"י ובהפלא"ה ואין להאריך: (שם) רש"י ד"ה כל שלא מושמש וכו'. ר"ל דמשמש היינו שהוא ממשמש אחרים ומשמוש או מישמוש הוא שם דבר ומושמש היינו שנתמשמש ובת"י צ"ל ואירע שלא מושמש וכו' גילגל שלא מישמשוהו וכן וכו':

דף יב:

תו' ד"ה כיון דחזו וכו' והיינו דנקט וכו'. עיין במהרש"א עד נקט ופרשו וכו' כצ"ל. ולענ"ד כוונת התו' לפרש שינוי הלשון דמעיקרא נקט מזלזלי ואח"כ ופרשו בשלמא לפירש"י ניחא דמזלזלי היינו שקלה בעינהם להוציא ופרשו היינו שאין רוצים לישא אותה אבל לפירושם קשה לכן הוכרחו לומר דמזלזלי היינו לגמרי פורשים שוב מצאתי

כן בפ"י: (שם) ד"ה ר"ה וכו' ולסומכוס לעולם חולקין וכו'. נ"ל דהוצרכו לומר כן ולא ניחא להו לומר דר"ה ורב יהודה ס"ל דבברי ושמא לכ"ע ברי עדיף ור"נ ור' יוחנן ס"ל דלרבנן פטור וממילא לסומכוס חולקין דא"כ אכתי לא קשה ממשנה דהתם על ר"נ ור' יוחנן דיכולין לומר דלסומכוס דלא אזיל בתר חזקת ממון בברי ושמא חייב אבל לרבנן דאזלי בתר חזקת ממון גם בברי ושמא פטור ומשנה דהתם כסומכוס כמו הסיפא אבל אי אמרינן דלסומכוס לעולם חולקין ע"כ רישא דהתם כרבנן אע"ג דסיפא כסומכוס ועיין במהרש"א ובמהר"ם שיף:

שם דהא בסוף המניח וכו'. הקשה מהרש"א דהא שמואל גופי' ס"ל כן גבי המוכר שור לחברו ונמצא נגחן ע"ש ולא ידעתי היכי משמע מהתם דאפילו בברי ושמא ולכן הוכרחו התוספות לומר דחכמים ס"ל אפילו בברי ושמא ולא מסתבר לומר דשמואל ס"ל כוותייהו בברי וברי או שמא ושמא ובברי ושמא פלג עלייהו:

דף יג.

ד"ה רב אסי וכו' דהתם לא הוי מגו גמור וכו'. כ' מהרש"א לכאורה דמוקי מתניתין דמוכת עץ כר"מ ע"ש ונראה דכוונתו לתרץ במוכת עץ גופה אמאי אינה נאמנת לר' יהושע הא יש לה מגו דמוכת עץ אני תחתיך ומשמע ליה לכאורה דבמוכת עץ אני תחתיך נאמנת גם לר' יהושע [ולפ"ז גם במשארסתני נאנסתי תקשה הא יש לה מגו דמוכת עץ אני תחתיך] אבל אין דבריו מובנים לי דמשמע מדבריו דתרתי בעינן שיהי' המגו טוב חדא שיהי' טענה השניה טוב יותר וגם שיהי' נאמן בה ולכן לר"מ דאין חילוק בין מוכת עץ למוכת עץ אני תחתיך אע"ג דמוכת עץ אני תחתיך נאמנת לא הוי מגו גמור אבל לרבנן הוי מגו גמור ואמאי אינה נאמנת לר"י וע"ז כ' ויש לדחות דאפילו באומרת מוכת עץ אני תחתיך אינה נאמנת לר"י ולכן אפילו לרבנן דמוכת עץ אני תחתיך עדיף ממוכת עץ אני קודם לכן לא הוי מגו טוב ואח"כ כ' דמוכת עץ אני תחתיך לא הוי טענה מעולה ביותר ממוכת עץ מעיקרא וא"כ אפילו נימא דבמוכת עץ אני תחתיך נאמנת לר"י מ"מ לא הוי מגו טוב אבל הוא תמוה מאוד חדא דמ"מ במשארסתני נאנסתי קשה הא אית לה מגו דמוכת עץ אני תחתיך ועוד דזה לא נשמע מעולם דבעינן במגו שיהא טענה השניה טוב יותר ודברי התוספות כפשטן דס"ל שגם במוכת עץ אני תחתיך אינה נאמנת לר"י ולכן אפילו לרבנן דהוי טענה מעלייתא אינה נאמנת לר"י ולר"מ ליכא מגו כלל אפילו לר"ג כמ"ש רש"י בד"ה בתרייתא אבל אי הוי נאמנת הוי מגו טוב גם לר"מ והיתה נאמנת אפילו לר' יהושע ולכאורה היה אפשר לפרש מ"ש מהרש"א דמוכת עץ אני תחתיך לא הוי טענה מעולה ביותר ממ"ע מעיקרא היינו אחר ההנחה דמ"ע אני תחתיך אינה נאמנת וכוונתו

דלא הוי מגו אפילו לר"ג אפילו אליבא דרבנן אבל לא ידעתי למה לו לומר כן היפך דברי רש"י דלעיל וגם הסברא קשה הא מ"ע מעיקרא כתובתה מנה לרבנן והוי מ"ע אני תחתיך טענה מעולה דכתובתה מאתים:

דף יג:

ד"ה מכשיר וכו'. עיין במהרש"א עד אפילו לר' אלעזר לשון וכו' במקום ר' אלעזר ואין צורך כצ"ל. וע"ש במהר"ם עד אע"ג דדייקי הכא מכח קושיא וכו' דמסייע ליה לריב"ל דאמר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ההוא ארוס וכו' והתם קאמר איפך וכו'. נראה דדוקא לאוקימתא דאיפך הוצרכו לפרש דאלו למאי דלא מפיך ושמואל אמר הולד שתוקי מפרש בגמרא שבודקין את אמו אבל לאוקימתא דשמואל אמר הולד ממזר משמע להו לכאורה דלא מועיל בדיקה לכן כתבו שגם לאוקימתא זו צריך לפרש דאירי כשלא בדקו את אמו וס"ל לרב דאסור בממזרת ושמואל ס"ל דמותר בממזרת אבל כשבדקו את אמו גם לאוקימתא זו ס"ל לשמואל דנאמנת והביאו ראי' מדאמר במסקנא שבודקין משמע דעד הנה מיירי כשלא בדקו:

שם ועוד דבכל הספרים וכו'. ר"ל ואיירי בלא ידעינן שבא עליה ולא מודה וגם ללשון זה אמרינן בקידושין שבודקין את אמו אבל ללישנא דפליגי כשידעינן שבא עלי' א"צ בדיקה:

דף יד.

רש"י ד"ה והא נמי כדיעבד דמי. עיין במהרש"א עד הוה הולד ממזר וכו' ר"ל וכ"ש שהיא נאסרת על הארוס ולא ניחא ליה כמ"ש הת"י שנדפס בגמרא אפילו כי ליכא טעמא דמודה וכו':

שם תו' ד"ה ת"ר וכו' וכ"ש דמכשיר באלמנת עיסה. ר"ל כשאין שום שתיק:

שם להכשיר דוקא אלמנה ולא הבת. עיין במהרש"א עד דאיכא עיסה לטמא וכו' ר"ל לר"י היינו שתיק חלל ובשמעתין איירי בצויחה או בשתיק ממזר ובפרק עשרה יוחסין איירי בשתיק חלל. וע"ע במהרש"א עד דאימא איזו עיסה כו' קאי אלטהר ודקאמר וכו' כצ"ל, ונ"ל דקושייתו היינו לפר"ח שהביאו התו' לקמן דפריך מת"ק אבל לפירש"י דפריך מרישא דרשב"א לא שייך קו' זו:

דף יד:

ד"ה ממזר וד"ה אבל ממזר וכו'. מבואר מדבריהם דבממזר צווח נמי פליגי ופוסל רשב"א ולכאורה הי' נ"ל מלשון רש"י דלא פליגי אלא בשתיק ממזר או חלל ומ"ש ממזר צווח

לרבותא הוא דאע"ג דאינו שותק אלא בחלל פוסל רשב"א ועיין פ"י בשם הר"ן והמעיין בר"ן יראה שהוא שיטת יש מפורשים ואפשר לומר שאין כן שיטת רש"י אכן בשטמ"ק בשם כמה מפורשים מבואר דבממזר צווח פוסל רשב"א וס"ל דכיון דמכירין ישראל ממזרים שביניהם והי' לו לשתוק גרע במה שצווח וע"ש מ"ש לשיטת רש"י ובטל דעתי מפני דעתם:

שם ד"ה מסתייה וכו'. עיין במהרש"א עד הא דלא צווח החלל כמו בממזר וכו' נ"ל דר"ל דלכאורה נפרש דכיון שיודע שהאמת עמהם ויפסלוהו על ידם הי' לו לצווח אלא משמע מדשתק דלא חש לדבריהם דיודע שיתברר ששקר הוא וע"ז אמרינן מסתייה וכו' והא דשתק לא משום דיודע שיתברר שהוא שקר אלא דאפילו שיודע שיפסלוהו לכהונה אין חש כיון שלא יפסלוהו מקהל לכן כ' מהרש"א דהאי טעמא לא שייך גבי ממזר:

שם רש"י ד"ה א"ל הכי וכו' מפרש טעמא ואזיל וכו' כצ"ל:

דף טו.

תו' ד"ה כמאן וכו' וריב"נ כתרוייהו וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פרט וכו' דיליף נתינה נתינה. ר"ל בקרא דואם אסון יהי' ונתת נפש תחת נפש יליף נתינה נתינה דהיינו ממון ולא מיתה ומיירי דנתכוין לחברו והרג את האשה ויליף מזה דנתכוין להרוג את זה והרג את זה פטור ממיתה אבל לתנא דבי חזקיה דס"ל דבאין מתכוין פטור מממון וע"כ ונתת נפש תחת נפש ממש ומיירי בנתכוין ואי לאו וארב לו הוי אמרינן דאפילו נתכוין לחברו חייב מיתה ואצטריך וארב לו דנתכוין לחברו פטור ממיתה וממילא פטור גם מממון וקרא דואם אסון יהי' מיירי בנתכוין לאשה מנ"ל דקבוע כמחצה על מחצה:

שם רש"י ד"ה הוראת שעה וכו' אבל לדורות וכו'. היינו לפי הס"ד השתא דלא ידע הא דאר"י אמר רב והוי ס"ל דחד רובא הוי ולקמן ע"ב כ' והתם תרי רובי הוי וכו' היינו אחר שהביא הא דאר"י אמר רב:

שם תו' ד"ה וליוחסין וכו'. עיין במהרש"א עד דהכא לגבי דידה לא הוי וכו' כצ"ל. וכוונתו דלר' חייא בר אשי דמשני אשתמיטתיה וכו' שייך שפיר תירוץ התו' דהוי מצי לשנויי אבל משני האמת דלר"י אמר רב לק"מ אבל לרב חנן דאצטריך לומר מאן דמתני הא לא מתני הא קשה שמא ידע הא דרב יהודה כיון דבאמת אמר רב יהודה כן וס"ל דלגבי דידה סגי לדורות בחד רובא ומ"ש במהרש"א ודחק לשנויי אשתמיטתיה דאימא לא אישתמיטתיה הלשון לאו דוקא ור"ל דדחיק לשנויי מאן דמתני הא לא מתני הא ואימא לא אשתמיטתיה ומתני הא דרב יהודה או ט"ס היא וצ"ל ודחק לשנויי מאן דמתני הא

לא מתני הא דאימא מתני תרוייהו. אכן מ"ש מהרש"א דעובדא דקרונות לענין תינוק נמי אמר אינו מובן לי דא"כ אמאי כתבו התו' דהו"מ לשנויי שאני תינוק הא בעובדא דקרונות לענין תינוק נמי אמר ונ"ל דהתו' כ"כ לס"ד השתא דלא ידע הא דרב יהודה ובמתניתין לא הזכיר התינוק אבל לקמן דמקשה לרב חנן אחר שהביא הא דר"י לא הי' יכול לתרץ כן דהא רב יהודה הזכיר בדבריו תינוק ועיין במהר"ם שיף. אבל ק"ל אמ"ש מהרש"א דבאמת לא בעינן תרי רובי אלא משום הולד דא"כ מאי משני מאן דמתני הא וכו' דכיון דלא מתני הא דרב יהודה ובמתניתין לא הזכיר הולד אמאי קאמר הוראת שעה היתה נימא דמיירי דוקא לגבי דידה וסגי בחד רובא ונ"ל דכוונת התו' דה"מ לשנויי הכי אבל באמת לא נראה להגמרא לחלק בזה אפילו למ"ד (דף י"ג ע"ב) לדברי המכשיר בה פוסל בבתה ס"ל דכאן גם לדידה בעינן תרי רובי מהנך טעמי שכתבו התו' ד"ה כמאן:

דף טו:

ד"ה מאן דמתני וכו'. עיין במהרש"א עד לא נימא דרבינו חננאל מפרש וכו' כצ"ל. ומה שהקשה מהרש"א לפירש"י דלעיל נלענ"ד לתרץ דלדורות א"צ רוב כלל כר"ג ומיירי בברי ואיכא מגו ומה שאמר רב אבל ליוחסין לא היינו משום דלא שייך ברי ומגו:

שם ד"ה לא צריכא וכו'. עמ"ש בעזה"י בספרי גנזו יוסף על הפ"כ ח"ב א"ק מ"ט:

פרק ב:

דף טז.

ד"ה דאי ר"ג וכו' במגו וכו'. ר"ל אבל במשארסתני נאנסתי לא שייך להאמינו במגו דפרעתי כיון שאינו טוען ברי ולא שייך לומר כיון דרוב נשים בתולות נישאות כי ברי ושמא דמי דמ"מ יש כאן מגו לבעל והתם לית לי' מגו:

שם גמרא בשלמא לר' אלעזר וכו' כצ"ל וכן ברש"י צ"ל בשלמא לר' אלעזר ושם ברש"י מוכת עץ אני תחתיך משארסתני וכו'. נ"ב דממשארסתני וכו' לא שייך לכאן ולענ"ד הוא דבור א' עם הקודם ור"ל משארסתני אירע לי שנעשיתי מוכת עץ ויש לה מאתים גם לר"א:

שם תו' ד"ה הנ"מ וכו' אע"ג דמרישא פליגנא עלך וכו'. ר"ל רישא דהכא דהיא אומרת בתולה נשאתני דלדידך היא נאמנת ואנא אמינא דבדליכא עדים בעל מהימן:

דף טז:

ד"ה וליחוש וכו' כיון שיכול לבא לידי הפסד וכו'. נ"ל דכוונתם דטעמא דמ"ד אין כותבין שובר ולא יפרע עד שיחזור לו השטר דשמא יאבד השובר ויתבענו המלוה פ"ש ויבא לידי הפסד אבל היכי דאין חשש הפסד ללוה ודאי לכ"ע כותבין שובר לכן קשה להו

דבכתובה למ"ד דלא מצי טעין אחר מעשה ב"ד פרעתי ויכולה לגבות בלא הכתובה וכמ"ש מהר"ם שיף בדבור שאח"ז דאין לנו לתקן שלא תגבה בלא כתובה לבטל כח מעשה ב"ד בלא חשש פסידא לבעל והי' לנו לומר דכאן ע"כ כותבין שובר וא"צ להחזיר הכתובה דאפילו כשלא יהי' הכתובה בידה תוכל לתבעו בלא הכתובה לכן כתבו דאע"פ שאינו נאמן לומר פרעתי יבא לידי הפסד כשהי' הכתובה בידה ולכן א"צ לשלם עד שתחזיר לו הכתובה למ"ד אין כותבין שובר דחיישינן שמא יאבד השובר וכ"ה כוונתם בפרק הכותב (דף פ"ח ע"ב) ד"ה הוציאה ומעתה לא הבינות מ"ש מהרש"א דתקשה ליה בפשיטות ע"ש דבפשיטות לא קשה דנוכל לומר דהוי לא אפשר וכתבינן שובר כמו במקום שאין כותבין כתובה וכדאמר לקמן בגמרא אלא שהתוספות סמכו דבריהם אמאי דמשמע בגמרא דלמ"ד אין כותבין שובר לא גביא ע"י עדי הינומא עד שתחזיר הכתובה לכן הוצרכו לפרש שיהי' לו הפסד ומה שהקשה עוד מהרש"א דמנ"מ במצי טעין פרעתי וכ' שיפורש בפרק הכותב לא מצאתי שם ולענ"ד נ"מ בפשיטות כשנשרפה הכתובה בפני עדים וכמ"ש בדבור שאח"ז. ועיין במהר"ם עד פשיטא דאיכא נפקותא וכו' כצ"ל:

שם גמרא אם יש עדים וכו' וליחוש וכו'. הקשה הפ"י אמאי לא מקשה אמתניתין ע"ש ותמהני דמלשון המקשן דלמא מפקא עדי הינומא משמע דבאמת מקשה אמתניתין דבברייתא לא נזכר הינומא וכ"מ קצת מלשון אם יש עדים ובברייתא איתא אם יש לה עדים:

שם תו' ד"ה איתנוסי וכו' כגון דאיכא מגו וכו'. הקשה הפ"י דא"כ אפילו ליכא אונס מהימנא לומר שעשו לה כמנהג הבתולות והיא מהמיעוט שאין להם קול ע"ש ולא הבינותי דהא התו' מיירי במודה או שיש עדים שלא עשו כמנהג הבתולות לכן אי לאו טעמא דאיתנוסי הוי מגו במקום עדים אבל אם טענה שבאמת עשו לה המנהג הבתולות באמת צ"ע לדינא אי מהימנא ואין כאן מקום להאריך בזה:

דף יז.

ד"ה שיטתיה לסבא פר"ח וכו'. נ"ל דלפר"ח החילוק בין שוטיתי' לשיטתיה דשוטיתיה היינו שוט שהיא בד של הדס והוה הדס ממש ושיטתי' הוא מין אחר כמ"ש התו' אח"כ:

שם רש"י ד"ה שום וכו' שתהא אימתו עליהם וכו' כצ"ל:

דף יז:

ד"ה מישחא וכו' שמתוקן לחפיפות וכו' כצ"ל:

דף יח.

ד"ה נאמן מדאורייתא בלא שבועה. משמע דמדרבנן צריך לשבע ולפי הציונים משמע דקאי על מנה לויתי ממך ופרעתיו לך וצ"ל שטען התובע אח"כ ברי ומ"מ פטור משבועת התורה דאין כאן הודאה במקצת וגם בעינן שתקדים תביעה להודאה אבל לענין שבועת היסת לא בעינן שתקדים תביעה ועיין בח"מ סי' ע"ה בש"ך ס"ק ט':

שם גמרא משום דקא בעי למתני סיפא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דכיון דלא הוי מצי לשנויי ארישא אלא משום דנאמן בלא מגו משום דא"צ לפרעו בעדים ניחא ליה טפי אסיפא דמפורש בהדיא דבלא מגו אינו נאמן אבל ברישא אינו אלא מדיוקא אע"ג דלפעמים נקיט טפי דיוקי דרישא מסיפא המפורשת מ"מ אין קושיא דנקיט סיפא המפורשת ועוד דברישא אפשר לדחות דבאמת טעמא דמודה ר"י משום דנאמן בלא מגו:

שם רש"י ד"ה אליבא דמאן וכו'. עיין במהרש"א עד לפי המסקנא דראב"י וכו' אח"כ לאינו טוענו וכו' הא אמרי משיב וכו' כצ"ל. ומ"ש על המהרש"ל ואין אלו אלא דברי נביאות וכו' לכאורה אינו מובן דהא אפשר לומר דטענת ברי בעינן לכ"ע דאין שבועה בלא טענת ברי אלא דראב"י ס"ל דלא בעינן שתקדים תביעה להודאה ור"י ס"ל דבעינן שתקדים תביעה להודאה ונ"ל דכוונתו דאין זה ענין למגו אבל לענין מגו אין סברא לחלק ביניהם. ומ"ש דבבנו נמי מעיז ר"ל דהוי העזה כשכופר בבנו דאין דרך להעיז גם בבנו ואפשר דצ"ל אינו מעיז:

שם תו' ד"ה מפני מה וכו' יש להשביעו שחייב לו וכו'. ר"ל יש להשביעו על מה שכפר כיון שחייב לו מה שהודה והוי כעין גלגול שמגלגלין שבועה על מה שכפר על החיוב שחייב לו מה שהודה כיון שלא נסתלק ממנו לגמרי:

דף יח:

ד"ה ובכולי וכו' וקשה לר"י וכו'. ולכאורה נראה ליישב דרש"י ס"ל דהא דלא אמרינן בעלמא מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא הוא משום אישתמוטי ולכן שבועה שלא שלחתי בו יד הוי דאורייתא והא דאמרינן בב"מ (דף ה' ע"ב) דאפילו היכי דלא שייך אישתמוטי לא אמרינן מגו דחשיד אממונא חשיד אשבועתא לא קיי"ל כן אלא כאביי דשמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו והיינו מדרבנן דמדאורייתא לא חיישינן לזה ולפי' צ"ל בנסכא דר' אבא מיירי שלא הי' הנסכא בידו לפני ב"ד וי"ל אישתמוטי עד דבחישנא והא דחטיף לא הי' אלא לצערו כדומה ועיין בשטמ"ק ב"מ (דף ג' ע"ב ודף ו' ע"א) ודוק ואין להאריך:

שם ד"ה הרי אלו וכו'. עיין במהרש"א עד וקרעינן ליה ותמהני מאוד דא"כ מה מתרצין התו' דלא חשיב קיום הא שטר שאינו מקויים לא קרעינן ליה ועיין בש"ך סי' מ"ו ס"ק צ"ט מחלוקת הרשב"א והרא"ה כשעדים אחרים אומרים כתב ידם הוא זה אבל אנוסים היו אי קרעינן לי' ודעת הרא"ה דלא קרעינן לי' ודעת הרשב"א דקרעינן לי' משום דאפילו יקיים אותו יהי' תרי ותרי ומשמע אבל כשעדי השטר אומרים כת"י הוא אבל אנוסים היינו דאם יקיימו יגבה בו דאין חוזרין ומגידין מודה דלא קרעינן ליה ועיין בנתה"מ ס"ק כ"א ומ"ש שם בשם השטמ"ק אינו מוכרח ודוק והנלענ"ד בכוונת דברי התו' בקושייתם דכיון דכמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי הוי חוזרין ומגידין וראייתם מהא דתרי ותרי נינהו בעדים אחרים הרי שגם עדים החתומים על השטר חשיבי כמעידין שלא היו אנוסים וממילא בעדי השטר גופייהו הוי חוזרין ומגידין דעדים החתומים על השטר כמו שנחקרה עדותן בב"ד דמי כנ"ל:

שם ד"ה לא שנו וכו' וקטנים וכו'. ר"ל וכיון שאין להם מגו גם רבנן מודו להנך טעמי:

שם ד"ה ואין אדם וכו' או שרבע אדם אחר וכו' כצ"ל נ"ל. אבל לא ניחא להו לומר שרבעו לאונסו דרבעו לאונסו ג"כ לא שכיח כמו אנוסים מחמת נפשות:

דף יט.

ד"ה דאמר מר וכו' ובפרהסיא וכו'. עיין במהרש"א ומהר"ם שיף ולא ידעתי מאי הוצרכו כאן לזה דהא ע"כ מיירי בצנעא דבפרהסיא יהרגו ואל יחתמו שקר וגם מ"ט דרבנן ובפרק ר' ישמעאל כתבו התו' כן על ענין אחר ע"ש:

שם ד"ה טעמא וכו' וקשה לר"י וכו'. נלענ"ד בביאור דברי התו' דמדכתב רש"י דמיירי במודה לוה שכתבו משמע דס"ל דאי טוען הלוה מזויף אע"ג דהעדים אומרים כתב ידינו הוא לכ"ע נאמנים לפוסלו דלא שייך בעדים מודו שכתבו וא"כ ע"כ טעמא דרבנן משום דס"ל צריך לקיימו דאי ס"ל א"צ לקיימו לא שייך לומר דעדים אלימי דהא לית להו מגו כלל וכשהשטר מקויים פשיטא דאין נאמנים ומה לי נתקיים ע"י עדים אחרים או ממקום אחר ומה לי נתקיים ע"פ הלוה הא מ"מ אין להעדים אלו מגו לכן הוסיפו התוספות בדברי רש"י ורבנן סברו צריך לקיימו אע"פ שלא נזכר זה בדברי רש"י מ"מ ע"כ צ"ל כן לפירושו וכמ"ש לכן הקשו התו' דליפלגו בלוה גופיה דהא העדים לא מעלו ולא מורידו כיון שאין להם מגו ועוד דבפרק מי שמת משמע דלא מיירי פלוגתייהו בלוה דהא א"ר יוחנן דעדים אלימי וא"כ ע"כ מיירי דהלוה אינו מודה שכתבו אלא שהעדים מכחישים אותו ואומרים כת"י זה דאי הוי מודה הלוה לא שייך דעדים אלימי וכמ"ש וס"ל להתו' דרב נחמן דהכא לא פליג על ר' יוחנן בפירוש הברייתא דמיירי באין הלוה מודה שכתבו

אלא דס"ל דה"ה בלוה גופיה ובזה חולק על ר' יוחנן ולא קשה לר"נ ליפלגו בלוה גופיה דלר"מ אשמעינן שגם בעדים שייך מודו שכתבו ואע"ג דאלימי אין נאמנים ואפשר שגם לרבנן אצטריך לאשמעינן דלא אמרינן קיום עדים עדיף ונ"ל דזהו כוונת מהרש"א שכ' דלפירש"י תלי פלוגתייהו בלוה ר"ל כיון דע"כ מיירי בלוה מודה לא שייך רבותא בעדים אע"ג דאלימי דהא לית להעדים מגו כלל אבל לפי' התו' לא מיירי בלוה מודה אלא העדים אומרים כת"י הוא ויש להם מגו ושייך רבותא אע"ג דאלימי ולא ניחא ליה לומר דקמ"ל שגם בעדים שייך מודו שכתבו דמשמע ליה דהתו' ס"ל דזה פשיטא אבל אי עדים אלימי בזה נחלקו ר"מ ורבנן וגם מהר"ם שיף כוונתו כן ע"ש ובזה נ"ל ליישב קו' הפ"י שהקשה דבפרק מי שמת מסיק דפליגי אי צריך לקיימו או לא ולפי מ"ש ניחא דמ"מ הביאו ראי' מהס"ד דס"ל דלא מיירי פלוגתייהו בלוה וס"ל שגם במסקנא לא חזר בו מזה אלא דס"ל שגם בלוה פליגי דאין חילוק בין לוה לעדים וכר"נ דהכא ודלא כפירש"י דבעדים לא שייך מודו שכתבו:

שם ד"ה במודה וכו' דהא כי טעין נמי אמנה וכו' עיין מהרש"א ומהר"ם שיף ולענ"ד ס"ל להתו' דמדאמר רבא וכדרב הונא ולא אמר כדר"נ דמיירי בפירוש באמנה ע"כ לא אסיק אדעתיה הא דר"נ דלא אתי ע"פ ומרע לשטרא וע"כ לר"ה דפרוע ואמנה חד טעמא היא:

שם ד"ה לעולם וכו' וי"ל וכו'. ר"ל וס"ל לרבא כר' יוחנן בפרק מי שמת דלא פליגי ר"מ ורבנן אלא בעדים אבל בלוה גם לרבנן אינו נאמן ודלא כר"נ דהכא דאינו מחלק:

דף יט:

ד"ה אמר ר"נ וכו'. עיין במהרש"א עד משום עולה כדקאמר וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה אמר רב ששת וכו' וא"ת תקשה לר"ש ברייתא [כצ"ל] וכו'. ר"ל אבל לרב נחמן התם נמי הלך אחר עדים דלא מגבינן בי' אבל לא קרעינן ליה:

דף כ.

ד"ה ואוקי וכו' וא"ת בחזקת הבתים וכו' עיין מהר"ם שיף עד אם תפס אח"כ השני מיד המוחזק לא מפקינן מיניה ותמהני מאוד מנ"ל לומר כן ואדרבה הרא"ש כתב שם דלא מועיל אח"כ תפיסת השני וכ"פ בח"מ סי' קל"ט ס"א ואע"ג דמשמע קצת דהתו' דהכא לא ס"ל סברת הרא"ש דמי שהוא שלו ימסור נפשו עליו דא"כ לא הוי מקשו מהתם דכאן לא שייך האי טעמא מ"מ מנ"ל לומר דשם מהני תפיסת השני ולענ"ד התו' הקשו אמאי מועיל תפיסת הראשון אחר שנולד הספק ואפשר דאפילו ס"ל סברת הרא"ש הנ"ל משמע להו דעיקר הטעם הוא משום התפיסה ואטעם דמי שהוא שלו ימסור נפשו לא סמכו אלא שלא יועיל תפיסת השני שלא יתפסו לעולם זה מזה כמ"ש הרא"ש שם ע"ש:

דף כ:

ד"ה ור' יוחנן וכו' וי"ל דע"א בשטר וכו' ר"ל ואינו מועיל שיביא שטרו לב"ד כשאינו זוכר העדות:

שם ומ"מ נהי וכו'. הוא ענין בפ"ע ומיירי כשזוכר העדות:

שם א"נ אומר ר"י וכו'. עיין בש"ך ח"מ סי' מ"ו ס"ק ל"ג:

שם ומתוך הירושלמי וכו'. ר"ל דלפי הירושלמי מיירי פלוגתייהו כשנכתב השטר מדעת הלוה ובאים לקיימו ואין זוכרים אלא ע"י השטר אם צריכים לצרף עמהם אחר:

שם רש"י ד"ה שאין קרובה הימנה וכו' דאם איתא וכו'. עיין במהרש"א ומהר"ם שיף ופ"י ועיין בשטמ"ק שהאריך בסוגיא זו והנלענ"ד לפרש בקיצור דרש"י ס"ל דדוקא כשהולך ביחידי לא שבק קרוב והולך לרחוק אבל כשהולך איש אחר בהדיה פעמים לא ניחא ליה בקרוב והולך אל הרחוק לכן כ' רש"י דאם איתא דהלכה אשה יחידה לקבור לא שבקה וכו' אבל כשהולכת עם אחר פעמים שבקה הקרובה והולכת להרחוקה אלא דהוו ידעי בי' ובישנות חיישינן שנשתכח הדבר מן היודעים והא דאמר בגמרא בשלמא דרך בה"ק זימנין דמתרמי בין השמשות י"ל כמ"ש השטמ"ק בשם הרמב"ן דדבר שכיח הוא לכן לא חיישינן לקול אבל ברחוקות כיון דלא שכיח כולי האי דקברי שם אמרינן מדלית ליה קלא ודאי לא קברו שם ובישנות חיישינן שהיה לו קול ונשתכח ועוד י"ל דבקרובה חיישינן שהלך אדם יחיד או בני עיר אחרת וכמ"ש בשטמ"ק לכן אין לו קול אבל לרחוקה אין אדם יחיד הולך וגם בני עיר אחרת כשמצאו קרובה אין יודעים שיש רחוקה לכן ברחוקה אין לחוש אלא לשני בני אדם מעיר זו דפעמים לא ניחא להו לקבור בקרובה והוה לה קול ובישנה חיישינן שנשתכח הדבר ולפ"ז צריך לומר הא דמסיק עד חמשים אמה אזלא איהי לחודא גם בס"ד ידע מזה אלא דנטר עד מסקנא ונתישבה קו' מהרש"א ועיין בשטמ"ק שכ' עוד סברא דדוקא בעיר ס"ל לרש"י דלא חיישינן שנשתנה אבל תלולית דרכן להתוסף ולהתמעט ואין להאריך יותר:

דף כא.

גמרא ובהא אפילו מחבריו. עיין פ"י ולענ"ד אפשר לומר בפשיטות דס"ל להגמרא דודאי ליכא למ"ד דלעולם הלכה כר' מחבריו וצ"ל דמ"ש לעיל מ"ד הלכה כר' מחברו ואפילו מחבריו היינו בהא דוקא והטעם דבהא מסתבר דאפילו מחבריו עיין בשטמ"ק:

שם תו' ד"ה ודוקא וכו' דאתיא כר"א וכו'. כ' מהרש"א דשמעתין נמי יכול להיות כר"א ע"ש ובש"ך סי' מ"ב ס"ק ב' השיג עליו דלר"א חיישינן שיכתוב עליו שדי מכורה לך

והפ"י דחה דלר"א בעינן עדי מסירה בפנינו ע"ש ובאמת דעת הש"ך שם דנאמן לומר שמסר לו וע"ש באו"ת ואין להאריך כאן בזה:

שם ד"ה עד ודיין וכו' ר' יהודה אומר עדים חותמין מבחוץ והדיינים מבפנים. ר"ל דבעינן עדים גם דיינים לקיים חתימות העדים וחכמים ס"ל דא"צ קיום וסגי בעדים לחוד או דיינים לחוד ועיין בח"מ סי' ס"ז סי"ט ומדברי התו' משמע לכאורה דס"ל דבעינן דוקא שיחתמו הדיינים לחוד מדמדו לה לאשרתא ולכן א"צ קיום ועיין בשטמ"ק בשם הרמב"ן שהקשה עליהם דהתם הפירוש שדי שיחתמו עדים או דיינים אכן לענ"ד גם התו' ס"ל כן אלא דמשמע להו מזה דא"צ קיום דאל"כ מוטב שיחתמו עדים וגם דיינים לקיים חתימות העדים אע"כ כיון דמעשה ב"ד הוא אפילו חתמו רק העדים לחוד א"צ קיום וה"ה בשטר כשחתמו ב"ד על ההנפק דאז הוי מעשה ב"ד והרמב"ן ס"ל דכשבא לגבות ע"י פרוזבול זה צריכין להכיר החתימות של החתומים בין שהם עדים ובין שהם דיינים:

דף כא:

ד"ה וש"מ דיינים וכו' לפי שהיו נראין וכו' עיין במהרש"א עד וכן גבי דיינים שצריכין להעיד וכו' כצ"ל נ"ל:

שם משום דפעמים וכו'. עיין במהרש"א עד איירי במכירין שראו ביום אלא משום הך חששא דפעמים שמכירין שראו בלילה סד"א וכו' בפניהם הא ודאי צריכין להעיד בפניהם כההוא וכו' כצ"ל נ"ל:

שם

ד"ה בפני וכו' יכול השלישי לחתום על סמך וכו' כצ"ל נ"ל:

דף כב.

ד"ה במותב וכו' ומיירי דלא כתב וכו'. ר"ל דלא נימא דהא דאמרינן דאי כתב בי דינא תו לא צריך היינו דלא צריך לכתוב במותב תלתא אבל צריך לכתוב וחד ליתוהי לכן הביאו ראי' דמיירי דלא כתב וחד ליתוהי. והנה מדברי מהרש"א שכ' דלא עדיף בי דינא משכ' בפירוש במותב תלתא משמע דכשכתב בי דינא נמי דוקא בדיעבד כשר כשלא כתב וחד ליתוהי וכ"מ באמת מדברי התו' אכן בח"מ סי' מ"ו סכ"ט משמע דכשכתב בי דינא גם לכתחלה א"צ לכתוב וחד ליתוהי ואפשר דהיינו למסקנא דמיירי שיש בו משמעות שהי' שלשה והתו' הביאו ראי' מהס"ד דלא ידע דמיירי שיש בו משמעות שהיו שלשה ולא קשה לו אלא ודלמא ב"ד חציף הוא ולא הי' קשה לו מ"ש בי דינא מבמותב תלתא אע"כ דהוי ס"ל דמה שאמר תו לא צריך היינו בדיעבד וכ"ש במותב תלתא אלא

דקמ"ל דאפילו אי כתב בי דינא כשר בדיעבד בלא חד ליתוהי ועיין במהר"ם עד ובח"ה סי' מ"ו כצ"ל:

שם ד"ה מנין להפה וכו' כיון דהשתא ליכא מגו וכו' עיין במהרש"א עד ולקמן משמע מדבריהם וכו' ור"ל כמ"ש מהרש"א אח"כ דכשאמר לאיש הזה תכ"ד ג"כ סותר דבריו ונאמן משום מגו וג' חילוקים בדבר דאחר כ"ד הוי סותר דבריו וליכא מגו לכן אינו נאמן ותכ"ד אע"פ שג"כ סותר דבריו מ"מ נאמן משום מגו וכשלא מפסיק כלל לא הוי סותר דבריו כלל וכדמשמע מדברי התו' דמשום דשתק משמע שאינו מכירו והוי אח"כ סותר דבריו אכן לבבי לא כן ידמה אלא דבתכ"ד כיון דאית ליה מגו הוי כלא שתק כלל והוי כלא סותר דבריו וא"כ אין ראי' דהיכי דסותר דבריו שיועיל מגו בלא אמתלא והא ודאי דבתכ"ד יכול לסתור דבריו וכמ"ש הרא"ש באמרה אשת איש אני וחזרה ואמרה פנויה אני וכ"פ בא"ע סי' מ"ז ס"ד וביו"ד סי' קפ"ג ס"ג ובח"מ סי' כ"ט ס"א אבל נ"ל שאין הטעם משום מגו דהא הודאת בע"ד כמאה. עדים דמי והוי מגו במקום עדים וכ"ש בעדים ממש אלא דבתכ"ד לא נשלם ההגדה עדיין והוי כלא אמר עדיין וממילא לא הוי כסותר דבריו אבל מגו אחרת נ"ל דלא מועיל כשסותר דבריו כגון שטר פקדון כשמודה הנפקד שכתבו ויכול לטעון אחר כ"ד החזרתי במגו דנאנסו וטוען מזויף נ"ל דאינו נאמן. שוב מצאתי כן בחוו"ד סי' קפ"ה סק"ג וא"כ ה"נ תכ"ד הוי כלא סותר דבריו כיון דלא נשלם ההגדה כנ"ל:

דף כב:

רש"י ד"ה אם נתנה וכו' הואיל ונתנה כו'. נ"ל דקאי על ע"א וזו הלכה העלה וכו' אם נתנה וכו' ומשמע ליה דקאי אמעשה דלעיל שאמרה שבאו אנשים שאינם מהוגנים ושאל רב אחא שאלה זו לפני חכמים באושא וא"כ לא שייך אם נתנה דהא ודאי נתנה לכן פירש"י הואיל ונתנה. ומ"ש בגליון על ד"ה אמרה שייך לע"א צריך לציין בראש העמוד:

שם תו' ד"ה חזרה וכו'. עיין במהרש"א עד דהכא אית לה מגו ותמהני דהא מיירי אפילו באין שהות לספור ולטבול כמ"ש התו' בדבור שאח"ז בעובדא דשמואל וכ"מ מסתימת הפוסקים והש"ע ונ"ל דכוונתו דאם נפרש דמיבעי לי' אם צריכה אמתלא באמת לא מיבעי ליה אלא כשיש שהות לספור ולטבול ושמואל דמיבעי ליה כשלא היה שהות אפשר שלא ידע ברייתא זו ומה שהביא עובדא דשמואל לכאן לא קאי על איבעי' דלעיל אלא לסייע לרבא בר ר"ה דלעיל וגם ללמדנו דיכול להחמיר על עצמו שלא להאמין לה ומ"מ למדנו מכאן ג"כ דלא מועיל מגו בלא אמתלא דהא לא דחו התו' פירוש זה מטעם

דאית לה מגו ואליבא דפירושם מיבעי ליה בין כשיש שהות ובין כשאין שהות דלא מועיל מגו אלא אמתלא וכמ"ש:

שם ד"ה כגון וכו' הרגנוהו וכו' ר"ל אע"פ שאין מאמינים לו שהוא הרגו דאין אדם משים עצמו רשע ומותרת לעלמא מ"מ העד לא ישא אותה: (שם) ד"ה א"ה וכו' ואמר לא מת אם נשאת וכו' כצ"ל נ"ל. והיינו לפי תירוץ הגמרא אבל המקשן הקשה לכתחלה נמי:

שם ת"י ד"ה תרוייהו וכו' במגו דאי בעי שתק כצ"ל:

דף כג.

תו' ד"ה מאן דמתני וכו'. עיין במהרש"א עד דאפילו לא הותרה ובאו עדים ונשאת וכו' ר"ל אבל באמת כשנשאת באיסור אחר שבאו עדי שביה תצא ועיין בא"ע סי' ז' בחמ"ח ס"ק ח' ובב"ש ס"ק י"א כשנשאת בצנעא בלא היתר ב"ד קודם שבאו עדים אבל אחר שבאו עדים כשנשאת באיסור לכ"ע תצא: (שם) רש"י ד"ה ואח"כ באו עדים שנשבית וכו'. כ' החמ"ח סי' ז' ס"ק י' דרש"י לא גרס ואמרו לא ידענו ולענ"ד נראה דרש"י שפיר גרס ואמרו לא ידענו אלא דהוקשה לו פשיטא דאין מזיק מה שהעדים אמרו לא ידענו דהא נאמנת לומר טהורה אני ולא ניחא לי' לומר דס"ד דכיון שאמרה מתחלה שיש לה עדים גרע וכדאיתא בח"מ סי' ע' ס"ב כשאמר פרעתיך בפני פלוני ופלוני אע"פ שלכתחלה צריך להביאם מ"מ כשבאו והכחישוהו נשבע ונפטר כ"ש כאן שא"צ להמתין עד שיבאו לכן פירש דכיון שבאו עדים ומשמע שיודעים שנשבת דהשתא לאו הפה שאסר הוא ס"ד שהיא אינה נאמנת לומר שטהורה והעדים אין יודעים קמ"ל דלא תצא. ואין חילוק בין גירסא שלנו לגירסת הרי"ף והרא"ש דע"כ מיירי דהעדים יודעים שנשבית ואין יודעים אם טהורה היא ואין חילוק בין באו אלו העדים שאמרה ובין באו עדים אחרים וכמ"ש:

דף כג:

ד"ה אלא פשיטא וכו'. עיין במהרש"א עד אינה נאמנת אדידה לחוד וכו' כצ"ל והנה מהרש"ל הבין דמ"ש רש"י שייך למתני משום דידה ר"ל דבאמת קאי אינה נאמנת דרישא גם אחברתה אע"ג דבלא הימנותא דידה טמאה מ"מ שייך למתני לשון זה משום דידה אבל בסיפא דע"כ אינה נאמנת אחברתה לחוד קאי דהא אדידה תני נאמנת קשה וע"ז הקשה מהרש"ל דאי נמי הוי שייך גם בסיפא לומר דתני משום דידה קשה דהא גם על עצמה קשה איך תנא נאמנת הא בלאו דבורה נאסרה ומהרש"א תירץ דכוונת רש"י דאינה נאמנת דרישא אדידה לחוד קאי ולא קאי גם אחברתה משום דידה לכן שפיר כ' רש"י דבסיפא דע"כ לא קאי אלא על חברתה קשה ולא שייך קו' מהרש"ל דלא תנא כלל חברתה משום דידה אכן לענ"ד אכתי קשה לשון נאמנת על עצמה דסיפא גם מלשון

שכ' רש"י אע"ג דאכולא מלתא משמע כהבנת מהרש"ל דבאמת קאי גם על חברתה אלא דתני ליה משום דידה והנלענ"ד לתרץ קו' מהרש"ל דאלשון נאמנת לא קשה אע"ג דבלא דבורה נאסרה מ"מ שייך לומר נאמנת וטמאה כיון דעכ"פ טמאה היא כעדותה אבל אינה נאמנת משמע שאין עושין כעדותה לא שייך לומר כן אלא ברישא משום דידה וקאי נמי על חברתה אע"ג דע"כ עושין כעדותה כיון דלא משום נאמנותה עושין כן אבל בסיפא דבהדיא תנא אינה נאמנת על חברתה קשה דהא ע"כ עושין כעדותה אע"ג דלאו משום נאמנותה עושין כן:

שם תו' ד"ה אבל הכא וכו'. עיין במהר"ם עד א"כ ל"ל למימר אבל עדים וכו' כצ"ל:

דף כד.

ד"ה נשביתי וכו' דקתני עיר וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לא ניחא ליה להתו' לומר דמשתי נשים שנשבו שמעינן שהרי משני משום דקא בעי למיתני שתי נשים שנשבו ולא מקשה לתני שתי נשים שנשבו לחוד ונשביתי וטהורה אני נלמוד מאשת איש וע"כ כיון שיש בדין שבויה צד רבותא כאן נקיט כל דין שבויה וממילא לא שייך לומר דמשתי נשים שנשבו שמעינן ועוד דמקשה אח"כ שתי נשים שנשבו למה לי ומשמע דמקשה דלא ניתני שתי נשים שנשבו וממילא לא יצטרך למתני נשביתי וטהורה אני ותקשה קו' התו' דאצטריך משום סיפא אם יש עדים שנשבית וע"כ צ"ל כתירוץ התו' דמעיר שכבשוה כרכום שמעינן כנ"ל:

דף כד:

ד"ה ואב"א וכו' התם אין כ"כ חששא וכו'. נ"ל דר"ל דהתם דמיירי דידעינן שהוא עבד ורבו הוא כאן אין חששא אם אין חולקין לו בלא רבו ולכן אם מעיד עליו שהיה מכאן והיו מכירין בו וחלקו לו תרומה מעלין אותו ליוחסין אבל כאן דמיירי שבא ממקום אחר ואין מכירין בו ואם ניחוש שמא אינו כהן לא ניתן לו כלום ס"ד דהוי אמרינן מוטב שניתן לו תרומה ולא נעלה אותו ליוחסין ונימא דאם יעידו שהיה מעיר הזאת והיו מכירין אותו וחלקו לו תרומה נעלה אותו ליוחסין ואם לא יעידו עליו שהיה מעיר הזאת לא נעלה אותו ליוחסין דנחוש שמא לא היו מכירין אותו ונתנו לו תרומה ע"פ ע"א. ונראה מלשון התו' שכתבו דמן הדין ראוי לחלוק ולא כתבו ראוי לאכול דמשמע להו דכאן מיירי ג"כ לחלוק לו דס"ל להתו' דלהאכילו א"צ עדות דמי ימחה בידו שלא יאכל תרומה וממילא אין איסור לנו להאכילו ואין בזה משום לפני עור כיון שהוא נוהג בו היתר ואומר בברי שהוא מותר לו אלא לענין לחלוק לו מיירי וכמ"ש (בדף כ"ה ע"א) ד"ה או דלמא ועיין בהפלאה והנלענ"ד כתבתי:

שם ד"ה שאני הכא וכו' וי"ל דשפיר ידע וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד גם כוונת התו' השתא לקיים פירש"י:

דף כה.

ד"ה או דלמא וכו'.

בת"י חיישינן שמא יעלה ליוחסין וכו'. ר"ל אי נימא שיאכל תרומה בע"א ולא נעלה אותו ליוחסין חיישינן שמא יעלו אותו וכמ"ש התו' לעיל ד"ה ואב"א לכן אמרו שלא נאכילו תרומה אלא בשני עדים ובאמת נעלה אותו ליוחסין ונ"ל שגם התוספות ס"ל שגם חלוקה בגורן הוי צנעא דלא הקשו דלא הוי צנעא אלא דלמה לי טעמא דצנעא הא בלא"ה שמא עבד כהן הוא והתו' מתרץ דצריך להאי טעמא אפילו יוצא מבית הספר דליכא למיחש שמא עבד הוא:

שם ד"ה לא במדי וכו' דלא אשכחן דאיקרי קדשים וכו' כצ"ל:

שם ד"ה לא חילוק וכו' ופליגי נמי וכו'. נ"ל דר"ל דברייתא קמייתא דס"ל חלה דרבנן ותרומה דאורייתא ס"ל דמסקינן מחלה בסוריא לתרומה דאורייתא ובריייתא שניה דס"ל תרומה דרבנן חלה דאורייתא ס"ל דלא מסקינן בסוריא מתרומה לחלה והטעם הוא דברייתא קמייתא ס"ל כיבוש יחיד שמיה כיבוש והוי דאורייתא קודם שגלו וכמ"ש מהרש"א בד"ה נשיאות כפים ובריייתא שניה ס"ל לאו שמיה כיבוש ולא הוי דאורייתא לעולם כמו בבל ומ"ש התו' וכ"ש דאכילת תרומה דאורייתא וכו' אגב גררא נקטו זה דזה לא הוי פלוגתא אחרת דפשיטא דמאן דס"ל תרומה דאורייתא חלה דרבנן מסקינן מתרומה לחלה כנ"ל:

דף כה:

ד"ה שקרא אחריו וכו'. עיין במהרש"א עד וקשה לפירושו וכו' ולענ"ד דברי רש"י נכונים דע"כ ר' אמי ששאל בחזקת שהוא כהן או בחזקת שהוא גדול ר"ל גדול שקרא ראשון אע"פ שהיה שם כהן דאל"כ לא הי' צ"ל בחזקת שהוא גדול אלא שמא לא היה שם כהן וכן מאי ס"ד של זה שבא להעיד וע"כ ידעו שהיה שם כהן אחר ושאל ר' אמי שמא הוא גדול שקרא ראשון אע"פ שהיה כהן והשיב שקרא אחריו לוי ואע"פ דכשאין שם כהן קורא לוי אחר ישראל מ"מ כשיש כהן וקורא ישראל גדול לא יקרא אחריו לוי ואע"פ שגם בעובדא דריב"ל אמר בחזקת שהוא לוי או בחזקת שהוא גדול מ"מ כאן היה לו לשאול גם שמא לא היה שם כהן משא"כ בעובדא דריב"ל גם אם לא היה שם לוי אין קורא ישראל אחר כהן שקרא פעם אחת כנ"ל:

שם ד"ה הרי וכו' ואין אדם נאמן לפסול את בנו. נ"ל דתיבת אדם מיותר וכוונתם דאע"ג דבכ"מ נאמן אדם לפסול את בנו ודמי לכאן כשיש לו מגו מ"מ כיון דלדבריו עכו"ם הוא אינו נאמן ה"נ אע"פ שיש לו מגו והיה ראוי להיות נאמן מ"מ כיון דלדבריו קרוב הוא אינו נאמן. הקשה בהפלאה דנימא פלגינן דבוריה ונאמין לו שהוא כהן ולא שהוא בנו ע"ש וכוונתו דל"ד להא דפרק החולץ שרצה לפסול את בניו משום שהוא נתגייר בינו לבין עצמו אמרינן ממ"נ אם נאמין לו שנתגייר בינו לבין עצמו עכו"ם הוא ואין עדות לעכו"ם ואם לא נאמין לו שנתגייר בינו לבין עצמו ממילא בנו כשר דהא ידעינן שהוא בנו אבל כאן אפשר לחלק הדברים ולהאמין לו שהוא כהן ולא שהוא בנו ולענ"ד נראה לתרץ דס"ל להתו' דלא שייך מגו אלא להוכיח מיניה שטענתו הראשונה היא אמת אבל לא שייך להאמינו יותר מטענתו הראשונה וכיון דטענתו הראשונה היתה שבנו הוא ממילא הוא פסול להעיד ולא שייך בזה פלגינן דבוריה ויש בזה אריכות דברים בדברי הש"ך סי' פ"ג סק"ז ואין כאן מקום להאריך בזה:

שם ד"ה נאמן להאכילו בתרומה פי' וכו' או חלה דאורייתא בסוריא וכו'. ר"ל שהיה דאורייתא בזמן המקדש לברייתא קמייתא דס"ל כיבוש יחיד שמיה כיבוש אע"ג דהשתא דרבנן מעלין ממנה לתרומה דהיא השתא דאורייתא לברייתא זו:

שם אפילו מתרומת דגן תירוש ויצהר וכו'. ר"ל ולאו דוקא מחלה דהיא השתא דאורייתא לברייתא זו:

שם מה שלא העלם מנ"כ וכו'. נ"ל דר"ל למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין דלמ"ד מעלין אתי לאסוקינהו ליוחסין וממ"נ אי נימא דלא מסקינן מנ"כ ליוחסין פשיטא דא"א להאכילם תרומה דאורייתא ואי נימא דמסקינן מנ"כ ליוחסין כבר תירצו בגמרא דריע חזקייהו וממילא א"א להאכילם תרומה דאורייתא דלא לאסקינהו ליוחסין. ומ"ש בת"י עה"ג ולפ"ז וכו'. ר"ל דהתו' לעיל ע"א ד"ה וכי מסקינן כתבו דלא גרסינן לה שסותר הדאי לא תימא הכי אבל השתא גרסינן ליה שפיר ואינו סותר הדאי לת"ה דאינו מקשה היכי אכיל בתרומה הא אתי לאסוקינהו ליוחסין דכיון שאינו אוכל בתרומה דאורייתא לא אתי לאסוקינהו ליוחסין אלא היכי פרסי ידייהו הא אתי לאסוקינהו לתרומה דאורייתא וממילא יעלו אותם אח"כ ליוחסין אע"כ משום דריע חזקייהו לא יעלו אותם לתרומה דאורייתא וממילא לא יעלו אותם ליוחסין ומ"מ צ"ל דלא מביא ראיה בלשון זה למ"ד מעלין מתרומה ליוחסין וכו' אלא אפילו למ"ד אין מעלין מתרומה ליוחסין מ"מ אתי לאסוקינהו לתרומה דאורייתא ואפשר דלאלומי הראיה אמר כן ומה שאמר כיון דאכלי בתרומה ר"ל דע"י דפרסי ידייהו יאכלו בתרומה דאורייתא אתי לאסוקינהו אח"כ

ליוחסין. ומ"ש עוד בת"י ועוד דהשתא וכו' אינו מובן לי גם מ"ש אח"כ לא"י אי' ע"כ אינו מובן לי כלל ואפשר דתיבת ועוד הוא ט"ס וכוונתם לסיים דהא דאמר בגמרא כיון דאכלי בתרומה ע"כ אין ר"ל דאכלו תרומה בגולה דהא פשיטא דאין מעלין מתרומה דרבנן אפילו לתרומה דאורייתא וכ"ש ליוחסין וגם אח"כ הוא ט"ס וצ"ל לתרומה דאורייתא לא"י אע"כ אין ראי' ור"ל דאין ראי' ממה שאכלו תרומה בגולה ומעיקרא לא הביא ראי' אלא משום דאכיל מדאורייתא ר"ל ע"י דפרסי ידייהו אתי לאכול בתרומה דאורייתא. כ' מהרש"א ואיכא למימר נמי דלא מעלין מנ"כ דאיסור עשה לתרומה דעון מיתה ע"ש ולענ"ד לא ניחא להו להתו' לומר כן השתא דס"ל דלדגן תירוש ויצהר דא"י אע"ג דהוי דרבנן לא העלו אותם מנ"כ לא משמע להו שיהי' חמור מנ"כ אע"כ משום דריע חזקייהו:

דף כו.

ד"ה אין בתר וכו' ועוד דלמ"ד קנסא לעניים וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א שהקשו דלאו דוקא לכהנים עניים וכוונתם דדוקא לראב"ע כתבו התו' לקמן דלא שייך לומר דוקא לכהנים עניים כיון דמן הדין אף לכהנים עשירים ולא היה טעם לקנסם אבל לר"ע דמן הדין אין לכהנים כלום אלא ע"י קנסא של הלויים שפיר הקשו דאפשר דוקא לכהנים עניים:

שם אע"ג דלעניין חלוקת מעשר הוו כישראל וכו'. ר"ל דמדינא אין לכהנים כלום לר"ע מ"מ ע"י קנסא דלויים נותנים גם לעניי כהנים: (שם) ד"ה והאמר וכו'. ר"ל ולוקמי משנתינו דלית ליה חזקת כשרות אע"כ ר' יוחנן עיקר דבריו אמשנתינו קאי ומוקי לה בדאית ליה חזקת כשרות ועיין פ"י:

שם היכי דאיכא ע"א דמכשיר וכו'. נ"ל דר"ל ומיירי שבאו העד המערער והעד המכשיר ביחד והיינו דאמר ר' יוחנן אין ערעור פחות משנים ר"ל כיון שאין מערער אלא אחד לא מחתינן ליה כיון שיש עד מכשיר והיינו דקתני מעלין לכהונה ע"פ ע"א ר"ל כיון שיש עד א' מכשיר לא מחתינן ליה ע"פ עד המערער אבל אם היה בא עד המערער לחוד אה"נ דהוי מחתינן ליה אפיו:

שם שהרי הקול פוסל והעד וכו'. עיין במהרש"א עד דא"כ לא הוה קאמר ר"י וכו' ומ"מ לא היו יכולים התו' לתרץ בפשיטות דהא דפריך מיניה בקידושין ובגיטין היינו משום דאר"י ד"ה אין ערעור וכו' ואי היכי שאין ע"א דמכשר ליה יש ערעור בחד לא היה לו לומר דכ"ע אין ערעור דהא אפשר לומר דר"י דוקא אערעור דמשנתינו קאמר שאינו בפחות משנים אבל אי גם במשנתינו היה מועיל מעיקרא ערעור חד לא הול"ל דכ"ע אין ערעור פחות משנים. וע"ע במהרש"א עד ולמ"ד דפליגי בצירוף וכו' ר"ל כמ"ש לקמן ע"ב

סוף ד"ה אנן אחתינן ליה דאפשר לאוקמא שבאו שנים ואמרו בן גרושה ואחתינן ליה ואח"כ באו שנים בזא"ז דכשר הוא ע"ש ומ"מ מוכח דלר"י לא מועיל ערעור כלל פחות משנים אע"ג דע"כ צריך לאוקמא כאן בערעור ב' דאל"כ א"א להו לאפלוגי בצירוף עדיות דהא ע"פ ע"א הוי מסקינן ליה מדקאמר בלשון זה ד"ה אין ערעור משמע דהערעור לא מועיל כלל בפחות משנים:

דף כו:

ד"ה ואסקיניה וכו' א"נ בתרומה דרבנן הקילו, וכן לקמן בדבור שאח"ז כתבו דהכא בתרומה דרבנן הקילו ותמהני דמשמע בכולי שמעתין דמשנתינו מיירי בתרומה דאורייתא וראיתי בהר"ן שכ' בתחלת הסוגיא דשמעתין מיירי בתרומה דאורייתא וכאן סיים בשם הרשב"א בתרי ותרי דלא מיתכשר אלא לתרומה דרבנן ע"ש וצ"ל דס"ל דמ"מ מחלוקת דרשב"ג ור"א מיירי בתרומה דרבנן:

שם ד"ה אנן אחתינן וכו' ואין נראה לר"י וכו'. עיין מ"ש בעזה"י בחיבורי גנזי יוסף על הפ"כ ח"ה א"ק י"ב ובהשמטות אשר הם בכתובים ת"י:

שם דתרי ותרי ספקא דרבנן הוא וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א ועמ"ש בעזה"י בחיבורי גנזי יוסף על הפ"כ ח"ג אות ע"ג:

שם ובשנים אומרים מת וכו'. כ' מהרש"א דלמאי דמוקמינן לה בנשאת לא' מעדיה ואומרת ברי לי ליכא חזקה ע"ש וכ"כ ג"כ ביבמות (דף פ"ח ע"ב) ד"ה והבא עלי' ולענ"ד דעת התו' דלא מועיל ברי של העד נגד החזקה ומ"ש ביבמות (דף צ"ג ע"ב) ד"ה מאי חזית דמועיל ברי סמכו ג"כ אמ"ש כאן אח"כ שגם שם דייקא קצת ומרעא לחזקה ועמ"ש שם בעזה"י ובפ"י כאן: (שם) וי"ל דמ"מ מהני דיוקא דידה וכו'. ולא כתבו לתרץ דאע"ג דליכא חזקה מ"מ ספקא דרבנן היא ובתו' יבמות (דף צ"ג) שם כתבו דכיון שאומר ברי לי אין לאוסרה ומ"מ צ"ל דליכא חזקה דנגד חזקה לא מועיל ברי לי וכמ"ש:

שם מ"מ היתה בחזקת א"א וכו'. עיין במהרש"א עד מיהו לפי האמת וכו'. ר"ל וצריכין אנו לתירוץ התו' (דף כ"ג ע"א) ד"ה מ"ש ע"ש ולא כתבו כאן אלא דהמקשה שהקשה שם בפשיטות מ"ש רישא ומ"ש סיפא ולא הביא ההיא דשנים אומרים מת ולא ההוא דפרק האשה רבה אפשר לומר שהי' סובר כן ועיין בשטמ"ק שכ' בשם הקונטרסים שהעדים שבאו תחלה הוציאו אותה מחזקה קמייתא ולא העמידו אותה בחזקה אחרת ונשארה בלא חזקה וזהו כוונת התו' שכתבו מ"מ היתה בחזקת א"א ר"ל ולא העמידו אותה בחזקה אחרת ובזה א"ש גם ההוא דשנים אומרים מת וההוא דפרק האשה רבה

ודוק ואין להאריך: (שם) ד"ה וע"י נפשות וכו' א"כ הול"ל וכו'. עיין במהרש"א עד ותקשה להו דהול"ל וכו' כצ"ל:

דף כז.

ד"ה והלך וכו'. עיין במהרש"א עד למתני סיפא דרישא וכו' כצ"ל וכן בגליון התו':

שם ד"ה אם נשאל זה בפ"ע וזה בפ"ע טהורות כצ"ל:

דף כז:

ד"ה אמר ליה וכו' ועוד דקאמר וכו'. נ"ל דתרתי קאמרו חדא שהעדים אמרו לא נאמר לך כלום דרגלים לדבר שיראים ממנו ועוד דאמרינן ליה שיביא אותם עדים וזה תלוי בזה דכיון שמיירי שבאו העדים ואמרו לא נאמר לך כלום שייך לומר לזה שיביא אותם העדים אבל אי הוי מיירי שלא הביא התובע עדים כלל אלא שאמר שאינו יכול להביא עדים מפני שבעל דינו אלם לא שייך לומר אלא דאמרינן להשני שיביא עדים לזה כתבו התו' מתחלה דע"כ הפי' שבאו העדים ואמרו לא נאמר לך כלום דאם אין רגלים לדבר אין נראה כלל וכו' דאל"כ וכו' והשתא ניחא דאמרינן לזה שיביא אותם עדים ואם יאמרו שאין עדים הדר דינא שיביא התובע עדים דאי הפי' שמחויב הנתבע להביא עדים מאי קאמר השתא נמי אתו ומסהדי נימא דמחייבינן ליה להביא עדים דלא מסתפו מיניה דהא ע"כ לאו כ"ע מסתפו מיני' וז"ש התו' ועוד דקאמר וכו':

שם רש"י ד"ה מי לימא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד כאן לא ניחא ליה לתרץ שפחתה כעצמה ודלתני שפחתה כ"ש היא עצמה משא"כ במתניתין מעשה שהיה בעצמו היה ולא שייך לומר ליתני שפחתה שפיר משני ה"ה שפחתה ובמתניתין לא היה יכול לתרץ במסל"ת דהא ר' זכריה בן הקצב לא היה מסל"ת וקתני אינו נאמן ע"י עצמו הא אחר מהימן לכן הוכרח לתרץ שפחתה כעצמה:

שם תו' ד"ה במסיחה וכו'. כ' מהרש"א דהתו' כתבו לעיל אהך מלתא גופא ב' תירוצים ולא ידעתי ולעיל (דף כ"ו ע"א) ד"ה במסיח הוא ע"א ולא שייך לכאן כלל וצ"ע:

דף כח.

ד"ה אלו נאמנים וכו' משמע וכו'. עיין מהרש"א וכוונתו דמכל אינך דקתני במתניתין כגון זה כתב ידי של אבא ושל רבי ושל אחי אע"ג דטעמא הוא משום דקיום שטרות דרבנן כדמפרש בגמרא לא קשה להו מבדיקת חמץ דע"כ לא דמי דהא כאן בעינן אחר עמו וע"כ שאני דבר שבממון מאיסורא וא"כ מהאי טעמא גופא אין נאמנים בקוטנן ולא ק"ל אלא מתרומה דהוי ג"כ איסורא ולא צריך אחר עמו לכן משמע להו דדמי לבדיקת חמץ:

שם ד"ה ודלמא וכו' ונוטל שלא כדין. היינו לפי הס"ד דחולקין תרומה לעבד בלא רבו צריך לומר ועכשיו נשתחרר אבל לפי המסקנא דאין חולקין לעבד בלא רבו אפילו לא נשתחרר נוטל שלא כדין ומ"מ היו יכולין לומר דאוכל שלא כדין וחדא מינייהו נקטו:

שם דבפרק נושאין על האנוסה וכו'. הקשה מהרש"א דמאי משמע ליה וכו' ע"ש ותמהני דבשמעתין ודאי אפשר לפרש איפכא שהיו מעלין לפי שאין חולקין ולכן לא כתבו כדמפרש הכא אלא כדפריך הכא דודאי במסקנא אפשר לפרש גם כאן כמו שפירש"י דאין חולקין לפי שהיו מעלין אבל מקושית המקשן ודלמא עבד כהן הוא ולא הזכיר יוחסין משמע להו דפריך שמא עתה נשתחרר ונוטל ואוכל שלא כדין אבל בפרק נושאין (דף ק' ע"א) מפרש בפירוש דאין חולקין לעבד דלמא אתי לאסוקיה ליוחסין ע"ש שוב מצאתי בפ"י שהקשה כן ע"ש וע"ל (דף כ"ב ע"א) בתו' ד"ה או דלמא ובת"י שם. ונ"ל דדברי התו' אלו שייכים לע"ב אפסקא דשהיה חולק וכו' דכאן לא מיירי מחלוקה בבית הגרנות ולא אסיק אדעתיה כלל הא דאין חולקין: פרק ג:

דף כט.

ד"ה אלו נערות וכו' וכל היכי דחשיב וכו'. משמע להו דלפירש"י בכ"מ שנזכר נתינים לא הוי אלא מדרבנן לכן הוכרחו לומר דבכ"מ דחשיב נתינה בהדי ממזרת איירי בגירות וצ"ל נמי דמשמע להו השתא דלמאי דמסיק רבא דאיסור חתנות מיירי בגירותן ליכא בגיותן איסור דאורייתא לכן הוכרחו לפרש דבגירותן מיירי דאל"כ לא קשה מכל אלו אכן ביבמות שם ד"ה בהיותן כתבו דמ"מ איכא בגייתן איסור דבתו לא תקח לבניך וכ"כ כאן בסוף דבריהם וא"כ בגיותן ודאי איכא איסור דאורייתא וצ"ל דכאן רצו להוכיח דאיכא איסור חתנות. ולכאורה מלשון נתינה שפירש"י ע"ש ויתנם יהושע ממילא משמע דאיירי בגירותן וצ"ל דלא ברירא להו האי טעמא שמא יש טעם אחר שנקראו נתינים או לא ברירא להו שנתגיירו בימי יהושע. ועיין במהרש"א עד וכל היכי דחשיב נתינה וכו' כצ"ל:

שם מיהו הא י"ל וכו'. עיין במהרש"א עד והך דפרק עשרה יוחסין וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ועל הכותיות וכו' אלמא דמתניתין דהכא וכו' עיין במהרש"א וכוונתו לפרש דלכאורה לפ"ז לא צריכין לומר דמשנתינו אתיא כר"מ אלא בפשיטות הוי מצי להוכיח דלמ"ד גרי אריות הן אין לה קנס דהא משמע דהא דקניס בממונם היינו שיהיו כעכו"ם לכן אין להם קנס ולמאן דלא קניס הם כישראלים והיינו ע"כ דגרי אמת הם לכן כ' מהרש"א דלמאן דפליג אר"מ וס"ל דלא קניס ממילא לפירש"י אפילו אי גרי אריות הן יש להם קנס אלא לר"מ דקניס שלא יטמעו בהם ע"כ קסבר גרי אמת הן ולא הוכיחו אלא

דמשנתינו סברה ג"כ דגרי אמת הן דהא מוקמינן לה כר"מ. ומ"ש מהרש"א מאן דפליג התם אר"מ אין כוונתו ת"ק דהתם דת"ק דהתם ג"כ ס"ל דקניס כמ"ש התו' שם ד"ה ה"נ אלא כוונתו דאיכא תנאי בעלמא דפליגי אר"מ ות"ק דהתם וס"ל דלא קנסינן:

שם והא דלא תנא מצרי ואדומי וכו'. עיין במהרש"א עד משום דיש מצרי ואדומי וכו' ור"ל שגם אחר התירן נקראו מצרי ואדומי לכן בלשון מצרי ואדומי משמע גם אחר ג' דורות אבל נדה אחר טהרתה לא נקראת נדה וממילא לשון נדה לא משמע אלא קודם שתטהר וכן אחות אשה לא משמע אלא כל זמן שאשתו קיימת וכן יבמה לשוק:

שם אחזקת אבהתא וכו'. ר"ל דהפסול הוא משום שפחה שנשאת לכותי אבל עבד שנשא כותית כיון דגרי אמת הן קיי"ל דעכו"ם ועבד הבא על בת ישראל בולד כשר כ"כ התו' בב"ק שם ד"ה ועל הכותית ור"ל דלשון נטמעו משמע דעבד נשא כותית ושפחה נשאת לכותי וכאן הפסול הוא משום השפחה ומוקמינן ליה בחזקת האב שהיה כותי:

שם ד"ה ועל אשת אחיו וכו' א"כ אכתי תקשה ליה סיפא וכו'. עיין במהרש"א עד כתנא דברייתא (דף ל"ח ע"ב). וע"ש עוד עד דהך סיפא דבתו' אינו מוכרח דאיירי במפותה ואינו מובן דאי מיירי באנוסה מאי איריא חייבי מיתות ב"ד חייבי כריתות נמי דהא ניתן להצילה בנפשו וכן הקשה בגליון ונ"ל דכוונתו דמוקי לה באוקימתא דשאר אמוראים שם אלא דרישא דחייבי כריתות ניחא ליה לאוקמא במפותה וחייב לכ"ע ובכל ענין אבל סיפא דחייבי מב"ד מוקי לה באנוסה ונקיט חייבי מב"ד דפטור לכ"ע ובכל ענין אבל חייבי כריתות איכא גווני דחייב לקצת תנאים לפי האיקימתות שם. וע"ש עוד עד דאי לעצמה ותוקמא הסיפא ג"כ במפותה ואינו מובן דמאי תלי זה בזה דהא שפיר אפשר לומר דלעצמה ומיירי באנוסה ונ"ל דכוונתו דבאמת דוחק הוא לומר דרישא וסיפא אתיא כתרי תנאי וגם דוחק הוא לאוקמא סיפא באנוסה לר"פ לכן כתבו דאי לעצמה ותדחוק לומר דאתיא כתרי תנאי עכ"פ לא נדחוק גם בזה לומר דסיפא מיירי באנוסה וכ"ש לפי מ"ש דלכן ניחא ליה סיפא באנוסה דמ"מ נקיט חייבי מב"ד דפטור לכ"ע והיינו דקלב"מ לכ"ע אבל כיון דע"כ לא אתיא כמ"ד לאבי' דלדידי' פטור בלא קלב"מ לא מסתבר לאוקמא באנוסה דתקשה אמאי לא נקיט גם חייבי כריתות כיון דע"כ לא אתיא כר"ע:

שם בבא עלי' עד שלא מת ומת. ר"ל דאז היא שלה מ"מ היורשים פטורים משום שהי' קלב"מ. ומ"ש בגליון התו' הבא על בתו אחר שנכנסה לחופה ולא נבעלה הוא תמוה דכיון שנכנסה לחופה אין לה קנס כמ"ש הרמב"ם פ"א מ"ה נערה בתולה ה"ט

והול"ל בנתגרשה מן האירוסין וצ"ל דלא ס"ל כהרמב"ם וע"ש בכ"מ. ועיין במהר"ם עד כשנתבגרה כצ"ל:

דף ל:

ד"ה זר וכו' א"כ הא דתנן התם וכו'. עיין במהרש"א עד דהא קושטא הוא וכו' נ"ל דר"ל דהא ודאי פשיטא דבלא אביי א"א להקשות הנך תרתי אהדדי דהא לרבא הך דהאוכל תרומת חמץ לחוד תקשה אמאי בשוגג משלם דלדידיה לא גלי קרא כלל דהא לדידי' מיתה אינו פוטר בשום מקום מתשלומין וע"כ צ"ל לדידי' דתשלומי תרומה כפרה הם כמ"ש התו' אח"כ וממילא לק"מ וע"כ א"א להקשות אלא לאביי דלדידי' לא אסקו אכתי אדעתייהו הא דתשלומי תרומה כפרה הם וא"כ היינו ממש ק' התו' דלאביי אי ס"ל כרבי תקשה הנך ברייתות אהדדי:

שם בתו' ועוד יש להוכיח וכו'. אבל הקדש אפשר דאה"נ שגם מזיד חייב בקרן עכ"פ מדגלי קרא בשוגג דלא אמרינן קלב"מ ולפי מה דמסקו שהוא חמור שמשלם חומש א"כ גם הקדש פטור במזיד לאביי אליבא דרבי: (שם) ד"ה לא צריכא וכו' שלא בפניו מיחזא חזיא. ר"ל וה"נ סתמא מיירי גם כשתחב לו חברו שלא בפני הבעלים:

שם ואפילו אי זה נהנה וזה לא חסר פטור. ר"ל דהשתא שכתבו דכשיחזירה ע"י הדחק שוה קצת ניחא שהיה קשה אי זה נהנה וזה לא חסר פטור אמאי חייב כאן לרבא וגם לאביי היה חייב לולי דקלב"מ תיפוק ליה דזה נהנה וזה לא חסר אבל השתא דאמרינן ששוה קצת ניחא. ועיין במהר"ם עד גרמת לי במה וכו' מה שהניחו וכו' וגברא דעביד וכו' כצ"ל:

שם ד"ה רב אשי וכו'. עיין במהרש"א עד לזה שאומרים שבא עלי' וכו' בנשיאה כיון דעלה מיקטלו וכו' כצ"ל:

וע"ע במהרש"א מה שהשיג על מהרש"ל והמהר"ם שיף הקשה על פי' מהרש"א דא"כ מה הקשו התו' מהדליק הגדיש בשבת דהוי חיוב מיתה ג"כ משום ממון חברו והוי כמו אכל תרומה של חברו ע"ש ולענ"ד ס"ל למהרש"א דהדליק הדגיש בשבת לא הוי המיתה משום גדיש של חברו דהמיתה אינו משום הדגיש אלא משום שהדליק אש ולא דמי לאכול תרומה של חברו דהמיתה הוי משום תרומה:

דף לא.

שם ור"י רצה ליישב וכו'. נ"ל דלר"י ה"ה אכל תרומה של חברו וקרע שיראין של בעל התרומה הוי מיתה לזה ותשלומין לזה כיון שהם ב' מעשים ועיין בביאור של מהר"ם שיף. ועמ"ש בעזה"י באריכות בחיבורי גנזי יוסף על הפ"כ ח"א א"ק י':

שם ד"ה נימא וכו' כדאמרינן בהמוציא וכו'. ר"ל דאמרינן התם לענין הנחה כשהעבירה דרך עליה פחות מ"ג הוי הנחה ממילא לענין עקירה בעינן למעלה משלשה:

שם גמרא לא תימא ע"מ להצניעו וכו' אבל לכתף מאי וכו'. עיין בשטמ"ק ולכאורה קשה לוקמי ע"מ להצניעו ולכן לא תני אבל לכתף פטור דבאמת גם לכתף חייב בתשלומין דהא אין כאן חיוב שבת כלל ומ"מ א"א לאוקמא הברייתא כשעמד לכתף דלא הוי צריך לומר שכבר נתחייב בגנבה וכו' אלא שאין כאן חיוב שבת כלל ונ"ל דלא הי' יכול לאוקמא הכי דא"כ מגרר ויוצא נמי ליכא איסור שבת והשטמ"ק הוכיח מדברי הגמרא דלא אוקמי ע"מ להצניעו ועמד לבוש אבל טעם הגמרא גופא צ"ל כמ"ש:

דף לא:

תו' ד"ה מהלך וכו' דהתם מקום חיובא וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר לומר שגם רה"י נקרא מקום פטור כיון שבאותו מקום גופי' לא שייך חיוב אע"ג דלענין הוצאה לר"ה הוי מקום חיוב:

שם ד"ה מגרר וכו'. עיין במהרש"א עד ק"ק. דא"נ לכתף וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה רב אשי וכו' וכולה מלתא אשבת קאי וכו'. עיין מהרש"ל ומהרש"א וכוונתם דהשתא מוקי לעולם דאפקיה לר"ה ודקשיא ליה איסור גנבה ליכא דלא קני במשיכה בר"ה דמיירי כשקבלה לתוך ידו דפשיטא דחייב משום גנבה אלא דהשתא קשה אמאי חייב משום שבת הא לא הניח בר"ה לכן צ"ל למטה מג' א"נ כדרבא. ולגי' ר"ת ג"כ הפי' כדלעיל דכשקבלה לתוך ידו דחייב משום גנבה וגם משום שבת חייב כיון שהוא פחות מג' וא"צ להא דרבא דידו חשיבא לו אלא מייתי כדרבא דלכן אצטריכא ליה לאשמעינן גרר ויוצא לאשמעינן דאגד יד לא שמיה אגד ונ"ל דזהו כוונת מהרש"ל שכ' דבלא"ה בעינן פחות מג' ר"ל דאל"כ אמאי חייב לענין שבת כיון דלא אסיק אדעתיה הא דרבא דידו חשיבא לו ובחנם השיג עליו מהרש"א דלענין קנין אין חילוק ע"ש דכוונת מהרש"ל לענין שבת אכן לענ"ד כוונת התו' לפרש טעמא דמוקי לה למטה מג' ולא צריך להא דרבא דידו חשיבא לו ולא למעלה מג' משום דידו חשיבא לו דכיון דע"כ צריך לאוקמא למטה מג' דלמעלה מג' שמיה אגד וממילא חייב לענין שבת בלא הא דידו חשיבא לו כנלענ"ד: (שם) בת"י ורבינו אלי' פי' וכו'. ולא הבינותי דא"כ ע"כ מיירי כשהאסקופה גבוה מרה"י והיה צריך להגביה ברה"י אבל השתא מוקי כשהאסקופה שוה לרה"י וע"כ הוי רה"י והרה"י גבוה מהרה"ר. ומשמע מכל הסוגיא דדוקא היכי דאיסור גנבה בא קודם איסור שבת חייב אבל הגביה ברה"ר אחר שהוציא פטור ועיין מ"ש בעזה"י בחיבורי גנזי יוסף על הפ"כ ח"ד א"ק נ"ג:

דף לב.

ד"ה וקיי"ל וכו' אמתניתין קשיא ליה וכו'. עיין במהרש"א עד ויש ליישב וכו' ונ"ל דכוונתו דאע"ג דהוי ניחא ליה מתניתין דהתם דלוקה בבוגרת או מפותה או בעולה היינו אי הוי ניחא לן דבנערה משלם קנס מ"מ הוי פשיטא ליה דמשכחת לה מלקות בבוגרת ומפותה ובעולה אלא דמשמע ליה שגם בנערה שייך מלקות לכן קשה לו אמאי משלם קנס אע"ג דלכאורה לא הו"ל להביא מתניתין דהתם דהא אין ראי' כלל ממתניתין דהתם דהא אפשר לאוקמי בבוגרת והא דמשמע ליה שגם בנערה שייך מלקות אינו ענין למתניתין דהתם לכן כ' מהרש"א דלא משמע ליה למקשה דלוקין אלא מכח מתניתין דהתם ואי לאו מתניתין דהתם לא הוי ידע כלל דלוקין אלא אחר דידע דלוקין משמע ליה שגם בנערה לוקין וקשה לו אמאי משלם קנם ומשני כאן באחותו נערה לעולם אין לוקין אפילו התרו בו והא דתנן התם לוקין איירי דוקא בבוגרת וה"ה מפותה או בעולה:

שם ד"ה אלמא וכו'. עיין במהרש"א עד וכמו שפיר"י אהא וכו' כצ"ל.

ולענ"ד נראה לתרץ דהמקשה הקשה מכח דמשמע ליה שגם באחותו נערה שייך מלקות ואע"ג דכאן גלי קרא שמשלם קנס מ"מ קשה חייבי כריתות ומתרץ כאן באחותו נערה ובנערה לא שייך כלל מלקות דכל היכא דאיכא ממון ומלקות ממונא משלם וממילא כי גלי קרא דלא נימא דוקא אשה הראויה לו קאי גם על חייבי כריתות וגם לפיר"ת נ"ל ליישב דהמקשה הוי משמע ליה שגם בנערה לוקין וממילא גם בלא התרו אינו משלם ואי הוי מתרץ בלא התרו היינו משום דגלי קרא וכיון דחידוש הוא מוקמינן ליה דוקא בלא התרו וכיון דמשני סתמא כאן באחותו נערה משמע דבנערה גם בהתרו בו משלם קנס דלא שייך כלל מלקות והתו' דחו דכיון דלא ס"ל לחלק בין התרו או לא גם אם הוא משום דגלי קרא קאי גם בהתרו כנ"ל:

שם בת"י לאו חובל הוא וכן כמה ענייני וכו' כצ"ל. ור"ל אע"ג דלא שייך באונס ומפותה כל הד' דברים דהא לא שייך בהם ריפוי ושבת ובמפותה גם צער ליכא ולא דמי לשאר חובל לזה כתבו שיש כמה ענייני חבלות דאין בהם כל הדברים ואפ"ה הם בכלל חובל:

שם תו' ד"ה ואי ממונא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לר' יוחנן אפשר לומר דשקולים הם אבל כאן דאמר ואי ממונא קולא הוא קשה להו שפיר. ולכאורה לא שייך לומר איתגורי איתגר דבחובל כיון שהותר מכללו ליכא מלקות אלא ממונא דקיל וכן עדים זוממין כיון שלא עשו מעשה ונ"ל דכוונתם דבחובל כשאין בה שוה פרוטה לוקה וכן בעדים זוממין בבן גרושה ובן חליצה כדלקמן וכיון שיש בה שוה פרוטה כן בשאר עדים זוממין איתגורי איתגר:

שם ד"ה שכן וכו' עיין במהר"ם שיף שכ' לחלק בין היכי שיכול לומר הצד השוה שבהן ובין היכי שאין יכול לומר כן וכ"כ בס' ג"ו כלל ל"א וק"ל דבפסחים שם היה יכול לומר הצד השוה שבהן שכן זמנם קבוע כדאיתא במשנה רפ"ב דתמורה ע"ש וצ"ל דבפסחים ניחא ליה כמ"ש התו' שיש שום פירכא ולא חש הש"ס לפרשה ולא קאי אלא אאינך דלא שייך לומר כן כמ"ש מהרש"א ומהר"ם שיף אח"כ:

דף לב:

ד"ה אלא עולא וכו' והכא לעולא וכו'. ר"ל דאי הוי גמר עולא למיפטר ממלקות מגז"ש דתחת נתינה ישלם כסף כמו דילפינן לענין מיטב לא הוי צריך שיהי' תחת מיותר אלא דהוי ילפינן מנתינה או מכסף כמו דילפינן מיניה לענין מיטב לר' יוחנן ולאביי וכמ"ש התו' (דף ל"ג ע"א) ד"ה מיבעי והוי דריש שפיר מתחת אשר ענה בושת ופגם אבל השתא דלא ילפינן לפטור ממלקות אלא בהנך תלת דגלי קרא בעינן כאן יתור דתחת דוקא וע"כ צ"ל דנפקא ליה בושת ופגם מדרבא כנ"ל בכוונתם:

שם בת"י ד"ה מנא ליה וכו' לגבי בכור. נ"ל דצ"ל לגבי מעשר וע"ש בגמרא. וע"ל בתו' ד"ה ור"י ובמהרש"א ומהר"ם שם:

שם תו' ד"ה שלא השם וכו' פי' אינו בא וכו'. משמע דאפילו היה בא לאזהרת מלקות כשמעידין שהוא בן גרושה מ"מ כיון דבעדות זה לא צריכין ליה לאזהרה דממון לא בעי אזהרה חייב ממון ומלקות ולטעם זה כשמעידין שהוא בן גרושה הוי מודה ר"מ דאינו לוקה אלא ארבעים אבל באמת ס"ל לר"מ דאזהרה מוכל ישראל וכמ"ש התו' אח"ז לכן גם כשמעידין שהוא בן גרושה לוקה שמונים וכן כשמעידין שחייב מלקות:

שם ד"ה מכדי וכו' ואי ס"ד עין תחת עין וכו' נ"ב ס"א יד תחת יד והוא טעות דיד תחת יד לא כתיב לא בחובל ולא בעדים זוממין כמ"ש מהר"ם וגי' שבפנים עיקר. ועיין במהר"ם עד וא"כ למה לגמרא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה חובל וכו' הא לא קשיא וכו'. עיין במהרש"א עד וזה שכתבו וה"ה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ור"י וכו' בבכורות גבי בכור. נ"ל דצ"ל גבי מעשר וע"ש בגמרא וכצ"ל במהר"ם:

שם ד"ה א"כ וכו' דאיכא לאוקמי גז"ש וכו'. ר"ל הפסוק דרריש עולא מיניה גז"ש: (דף ל"ג ע"א) ד"ה מיבעי ליה וכו' וי"ל וכו'. ק"ל דלמה ליה לגמרא לומר מיבעי לי' לכדאביי לימא מיבעי ליה למיטב ואע"ג דאין גז"ש למחצה ימא דלא נתקבלה גז"ש אלא למה שהוא גוף התשלומין וכמ"ש התו' (דף ל"ב ע"ב) ד"ה אלא עולא וצ"ל דס"ל להגמרא דאי לא הוי צריך תחת לדרשא אחרת הוי ניחא טפי לדרשו לגז"ש לכל דבר דגז"ש דתחת תחת ודאי נתקבלה וכמ"ש התו' ד"ה ור' יוחנן:

דף לג:

ד"ה ודלמא וכו' מסתברא וכו'. עיין במהרש"א ולענד"נ כוונת התוס' דבאמת רב אשי מקשה דלמא מלקות חמיר ומי שנתחייב מיתה ומלקות יהא נדון במלקות דמקרא לא ילפינן לקמן (דף ל"ז) אלא שלא נחייבו משום שתי רשעיות אבל יכול להיות דנדון במלקות ולא בממון אע"ג דקיי"ל דנדון במיתה היינו משום פירכא דרב סמא דהכאה שיש לה קצבה קיל ממיתה ועיין בשטמ"ק שהביא ליישב קו' התוס' ואין להאריך:

שם

גמרא וכי תעלה על דעתך וכו'. כ' השטמ"ק דהוצרך לזה דלא נימא בשוגג ונקה מגלות אבל חובשין לא שייך אלא למיתה ע"ש וצ"ל דרב מרי דמקשה ממאי וכו' לא ס"ל סברא זו ונ"ל דלכן מסיים קשיא ולא תיובתא או לשון אחר דידוע מכללי הפוסקים דבקשיא לא נדחה המימרא דכל קושיא יש לה תירוץ והיינו כנ"ל דחובשין לא שייך אגלות:

דף לד:

תו' ד"ה ור"מ וכו' קנסא וגמר ממוציא ש"ר וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד התו' אזלי כאן לעולא בפ"ק דמכות דע"כ לא ס"ל כרבה דחידוש הוא שחידשה תורה בקנס דהא אמר דר"מ גמר ממוציא ש"ר אע"ג דס"ל עדים זוממין קנסא. ויש ט"ס במהרש"א וצ"ל ממש"ר ה"א דאע"ג דקנסא הוא לוקין וכו': (שם) רש"י ד"ה גנב וטבח בשבת וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לשון גנב וטבח בשבת משמע הכי ומשמע הכי וכאן דאמר ברישא היה גדי גנוב לו ע"כ מתפרש שגנב בשבת:

שם ד"ה ופליגא דר"פ וכו' דמטו לה אונסין וכו' כצ"ל, ור"ל מאן דמתני ארישא וע"כ דאשתעבד נכסי משעת שאלה כ"ש אסיפא וא"צ לומר הטעם דאיבעי להו למידק אבל מאן דמתני אסיפא אבל ארישא לא כר"פ ע"כ בסיפא הטעם דאיבעי להו למידק:

דף לה.

ד"ה מאי לאו וכו' מ"מ וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ קושייתו דמאי לאו אסון ממש ר"ל קאמר אבל ר' יוחנן אמר דין אסון והיינו שהתרו בו כרב שישא ברי' דרב אידי דלעיל (דף ל"ג ע"א) ורב שישא ברי' דרב אידי אליבא דר"י אמר ואע"ג שגם ר"ל ס"ל דלרבנן מילקי לקי ממונא לא משלם מ"מ יליף חובל בחברו לתשלומין משאר לימודים דלעיל ועוד נ"ל דמאי לאו אסון ממש אם לא מתה האשה הא מתה בין התרו בו ובין לא התרו בו ורב שישא אמר לעיל דא"א לאוקמא רישא דוקא בלא התרו בו אבל מודה דשפיר מוקים לרישא בכל גווני בין התרו בו ובין לא התרו בו: (שם) ד"ה ומי איכא וכו'

דמפקא מר' ורבנן בכולי מלתא וכו'. ר"ל וס"ל לר' ורבנן דבשוגג חייב גם ממון אחר בהדי מיתה:

שם וצ"ל דלתנא דבי חזקיה וכו'. ר"ל דלא יהי' אסון היינו אסון ממש דאם היה אסון בין בחברו ובין באשה בין שנתכוין לה ובין שלא נתכוין לה טור מממון וסיפא דואם אסון יהי' ר"ל בחברו או באשה ונתכוין לה. כ' מהרש"א וה"ה לרבנן וכו' ע"ש ור"ל דולא יהי' אסון היינו אסון ממש דאם היה אסון ממש באשה בין התרו בו ובין לא התרו בו פטור מממון ואם אסון יהי' באשה והתרו בו אע"פ שלא נתכוין לאשה כיון שנתכוין לחברו ונתת נפש תחת נפש ממש:

שם ד"ה אף מכה וכו'. עיין במהרש"א עד דהיינו ע"כ דלא נשקול וכו' מדמי האשה כמתכוין וכו' בדרך ירידה ילפינן מהיקשא כה"ג ג"כ דרך עלייה כדאמרינן וכו' כצ"ל נ"ל. דהא קרא דלא תקחו דרשינן לקמן (דף ל"ז ע"ב) גם גבי גלות והיינו ע"כ דרך ירידה דהא דרך עלייה אינו גולה וילפינן בהיקשא שגם דרך עלייה פטור מממון וה"ה במזיד גבי מיתה:

דף לה:

ת"י ד"ה לפיר"י דלעיל וכו'. נ"ל דלא קאי אדברי התו' לתרץ דלא תקשה לרב פפא גופי' אלא קאי על הגמרא דאמר לרבה מתניתין כמאן מוקים לה ע"ז כ' לפיר"י דלעיל (דף ל' ע"א) בתי' על דברי התו' ד"ה הכל מודים לתרץ דלמא רבינהו קרא וכ' שם בת"י ול"נ לתרץ וכו' וזהו פיר"י וזהו שכתבו כאן לפיר"י דלעיל וכו'. דחד ריבויא מוקי לחייבי לאוין ר"ל חייבי לאוין וחייבי עשה וכמ"ש התו' (דף כ"ט ע"ב) ד"ה וחד לאתויי אי כפי' רשב"א הוא בפנים בתו' (דף ל') ולכאורה לפי' רשב"א לא א"ש לשון קשיא חייבי כריתות דהול"ל קשיא חייבי מב"ד כמ"ש בת"י שם דמכאן משמע כפיר"י לזה כתבו כאן לפרש קשיא אחותו דהא ע"כ לא מוקי קרא לרבות חייבי כריתות דא"כ חמב"ד נמי וא"כ קשיא אחותו ולמה שהביא מהר"ם וכו' הוא ג"כ בת"י שם. חד לחייבי עשה וחד לחייבי כריתות דתרווייהו אין לוקין עליהם ואיצטרך לחייבי כריתות אע"ג דלית בהו הויה אבל חייבי לאוין דלוקין עליהם לית בהו קנס הניחא אי סבר לה כר' יוחנן מוקי מתניתין בלא התרו בו איצטריך תרי ריבויי וכו' ר"ל לאפוקי ממ"ש התו' (דף כ"ט ע"ב) ד"ה וחד לאתויי דחייבי לאוין ועשין מרבינן מחד קרא דתרוייהו אית בהו הויה אבל אי נימא דחייבי לאוין בעלמא אין משלמין וכאן רבינהו קרא א"כ לא דמי לחייבי עשה וצריך קרא בפ"ע והנך תרי קראי צריך חד לחייבי עשה שאין ראויה לקיימה וחד לחייבי כריתות דלית בהו הויה ותרוייהו משלמין בעלמא בשלמא לר' יוחנן דמוקי מתניתין בלא

התרו בו ובעלמא נמי משלמין דמי לחייבי עשה ונפיק מחד קרא עם חייבי עשה אבל לר"ל דבעלמא אין משלמין אי נימא דרבינהו קרא דכאן משלם צריך לזה קר בפ"ע וכיון דליכא קרא בפ"ע מנ"ל לומר דכאן שאני מבעלמא ויש ט"ס וצ"ל אי ר' נחוניא קשיא אחותו וכו' אי ר' יצחק וכו'] וה"ה שהיו יכולין לומר כר' נחוניא קשיא אחותו דצריך תרי קראי לחייבי לאוין ועשין אי ס"ל כר"ל אלא דניחא להו לפרש קשיא אחותו אפילו אי ס"ל כר' יוחנן ודוקא כר' יצחק וכרבנן ניחא אי ס"ל כר' יוחנן. ועיין במהרש"א בגמרא שכ' דלר' יצחק אין חילוק בין חייבי מלקות לחמ"ב לענין תשלומין ונ"ל דכוונתו אע"ג דפשיטא דחובל בחברו בשבת פטור אע"ג דרבתה תורה חובל לתשלומין היינו משום דהתורה רבתה חובל לתשלומין ולא למלקות אבל לתשלומין ולא למיתה לא רבתה אבל היכי דלוקה אין חילוק בין מלקות למיתה וכיון דלר"ל לא התרו בו כהתרו גם בלא התרו אין חילוק בין חייבי מלקות לחמב"ד ועיין במהר"ם שיף ובביאור ובקרני ראם:

שם תוס' ד"ה מתניתין וכו'. עיין במהרש"א עד לא ס"ל כרבי וכו'. לכאורה אינו מובן מה זה ענין לקושייתו וגם למה כ' בתירוצו דרבי מיירי באינו מתכוין הלא די לתרץ דואזדו לטעמייהו דר"ל דלא מחלק בממון אחר בין התרו בו או לא ה"נ בממון דבההוא מלתא גופיה ונ"ל דכוונתו דמשמע ליה מדברי מהרש"ל דפלוגתייהו דר' יוחנן ור"ל היא כמחלוקת דרבי ורבנן וא"צ לגז"ש דתחת תחת אלא דר' יוחנן דמחייב בלא התרו בו היינו משום דס"ל כרבי ויליף מנפש תחת נפש וע"כ יש חילוק בין אותו ממון ממון אחר לכן הוכרח בתירוצו לומר דלא ילפינן מדרבי דהיינו מנפש תחת נפש אלא באין מתכוין ולא במתכוין ולא התרו בו ולכן ר"י ור"ל דלא ס"ל במתכוין והתרו בו לחלק בין אותו ממון לממון אחר ה"ה בלא התרו בו ומ"ש מהרש"ל שסברת התו' לקוחה מדברי רבי היינו דעכ"פ נשמע מרבי שיש סברא לחלק בין אותו ממון לממון אחר ה"ה דעולא ס"ל כן מגז"ש דתחת תחת גם במתכוין והתרו בו אבל ר"י ור"ל דס"ל דבהתרו בו פטור גם מאותו ממון גופיה לא מחלקו בין אותו ממון לממון אחר ולר"ל דלא מחלק בממון אחר בין התרו בו או לא ה"ה באותו ממון ולר"י דבממון אחר מפליג ה"ה באותו ממון כנ"ל בכוונתו ונתיישבה קו' בעל קרני ראם ע"ש:

שם ד"ה אי כר' נחוניא וכו' קשיא ממזרת ואחותו. ר"ל אי ס"ל כר"ל דחייבי מלקות פטורין אפילו לא התרו ותירצו דלר"ל ע"כ ס"ל או כר"מ או כר' יצחק וכיון דלא הוי ר' נחוניא כרבנן לא מוקמי כר' יצחק דתקשה גם ממזרת אלא כר"מ ולא תקשה ממזרת:

שם ד"ה אי כר' יצחק וכו'. כדפרישית לעיל (דף ל"ב ע"א) ד"ה דאין כצ"ל:

שם ד"ה מאן תנא וכו'. עיין במהרש"א עד אי ר"מ אי ר' יצחק לאו וכו' כצ"ל:

דף לו.

ת"י ד"ה אבל וכו' והא דלא קאמר וכו'. ר"ל דלא קאמר א"ד הא מני ר"ע ולעולם שמעון התימני הוא ואפ"ה גם חייבי לאוין אין להם קנס: (שם) תו' ד"ה זו דברי ר"מ אמתניתין וכו'. עיין במהרש"א ותמהני דהא גם רש"י כתב זו דברי ר"מ לקמן בפרקין ומ"ש לעיל רבנן היא דפליגי אדר"מ בריש פרקין היינו משום דמחלוקת ר"מ ורבנן הובא גם בריש פרקין וניחא ליה להביא ממה שנשנה כבר אבל זו דברי ר"מ ליתא אלא לקמן להביא דברי הגמרא גופא צריך טעם שלא הביא הא דאמר בריש פרקין מאן תנא אמר רב יהודה אמר רב ר"מ הוא ולא אמר ר"מ ור' יהודה ונ"ל דניחא לי' להביא הא דאמר אמתניתין דכ"מ שיש מכר אין קנס דמפורש שם דקטנה אין לה קנס אבל בריש פרקין אינו מפורש אלא מדיוקא רה אין קטנה לא ואפשר שזהו כוונת התו' כתבו אמתניתין קמן דכ"מ וכו' ר"ל דכיון שהמשנה מפורשת שם ניחא ליה להביא משם ואפשר עוד דכוונתם דעיקר דברי רב יהודה נאמרו אמתניתין דלקמן אלא שהגמרא למד בריש פרקין מדברי רב יהודה שגם מתניתין דר"פ ר' מאיר היא:

שם ד"ה ואם איתא וכו'. עיין במהרש"א ומהר"ם והעולה מדברי מהרש"א דלפי' ר"ת ע"כ לא פליגי ר' יאשיה ור' יונתן אלא בארוסה קטנה ואליבא דר"מ שאינו בסקילה [דנערה דוקא משמע] והיא אם היתה בת עונשין היתה בסקילה וס"ל לר' יאשיה דכיון שאינם שוין במיתה אחת פטור לגמרי ור' יונתן ס"ל דמ"מ הוא חייב חנק אבל אליבא דרבנן לא שייך פלוגתייהו כלל דהא גם בארוסה קטנה חייב סקילה (דנערה בלא ה' אפילו קטנה משמע] והוי שפיר מיתה אחת וגם ר' יונתן לא צריך לרבות מקרא דאשר שכב עמה לבדו וגם בנשואה לא שייך פלוגתייהו כלל אבל לפירש"י דשוים היינו בני עונשין לפי' קמא שכתבו התו' אליביה דפלוגתייהו בנשואה קטנה ור"מ ורבנן תרוייהו ס"ל דפטור כר' יאשיה ור' יונתן פליג עלייהו ומחייב א"כ בארוסה קטנה מצי סבר ר' יאשיה כרבנן וכ"ש ר' יונתן דמחייב בנשואה כ"ש דמחייב בארוסה כרבנן אבל לפי' שני שכתב התו' אליבא דרש"י דלרבנן בין בארוסה בין בנשואה חייב א"כ ר' יאשיה ע"כ ס"ל כר"מ אבל ר' יונתן מצי סבר כרבנן שגם בארוסה חייב דנערה בלא ה' אפילו קטנה משמע וכ"ה דברי התו' כאן שגם כאן פלוגתייהו דר"מ ורבנן א נערה דוקא או אפילו קטנה וכ"ה כוונת מהר"ם וקאי ג"כ לפי' שני שכתבו התו' אליבא דרש"י ולא ביארו דלפירש"י ר' יונתן מצי סבר כרבנן וכוונתם כמ"ש. ולענ"ד נראה להוסיף על דבריהם דס"ל להתו' דע"כ פלוגתא דר' יאשיה ור' יונתן מיירי בארוסה כמ"ש מהרש"א שם דקרא דומת האיש אשר שכב עמה לבדו בארוסה כתיב ע"ש ולפי' קמא שכתבו התו' שם ע"כ ר' יאשיה כר' מאיר דלדידי'

אע"ג דקרא דומתו גם שניהם בנשואה כתיב קטנה ארוסה דמי לנשואה כיון דאתמעטה מסקילה מנערה אבל לרבנן א"א לומר דאע"ג דבכ"מ אפילו קטנה במשמע כאן דומתו גם שניהם דהא קרא בנשואה כתיב ומנ"ל למעט ארוסה וכן לפי' השני שכתבו התו' שם דלרבנן מסתבר לאוקמא קרא דומתו גם שניהם לדרשא אחריתי ע"ש אבל ר' יונתן שפיר אתי כרבנן ולא תקשה למה לי קרא דומת האיש וכו' הא בלא"ה נערה אפילו קטנה במשמע דאפשר לומר דאחר דאית לן קרא דומת האיש מסתבר לאוקמא קרא דומתו גם שניהם בנשואה דוקא לפי' קמא ולדרשא אחריתי לפי' השני אבל אי לאו קרא דומתו גם שניהם ד"א דקרא דומתו גם שניהם מלמדנו דאע"ג דבכ"מ אפילו קטנה במשמע מ"מ כאן דוקא נערה:

שם ד"ה החרשת וכו' ולפר"י וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד לפיר"י לא קשה כלל אמאי נטעון לה מספק להוציא ממון דאין כאן ספק כלל דאפילו ידענו קרא מוכת עץ היתה אדעתא דהכי נשאה מעיקרא ולא חיישינן לדריסת איש כיון דליכא שום ריעותא אע"פ שלא מצא לה בתולים משום שהיא בחזקת מוכת עץ והיינו לר"ג דנאמנת לטעון מוכת עץ אני משום שטוענת ברי ואין ריעותא מד דלא קאמרי דהא אומרת וטוענת כן וה"ה חרשת ושוטה אין יכולה לטעון שג"כ אין ריעותא דלא קאמרי טענינן להו אבל לר' יהושע דאפילו טוענת לא מהימנא ה"ה חרשת ושוטה דאין ריעותא דלא קאמרי לא טענינן להו מוכת עץ וחיישינן דריסת איש. רשב"א הקשה אמאי לא משני וכו' דמשמע ליה דלא אמרינן דכנסה בחזקת שאינה בתולה אלא כשלא מצא לה בתולים אמרינן דמסתמא היא בחזקת מוכת עץ ולא דריסת איש ואם כן אמאי לא משני וכו' ובת"י על הגליון כ' דא"א לומר דקמייתא כרבנן דא"כ אמאי יש לה קנס נראה שהבין שחרשת ושוטה בחזקת שאינה בתולה ותמהני דא"כ אמאי קתני יש להן טענת בתולים נימא החרשת והשוטה כתובתן מנה אע"כ בחזקת בתולה הן כמו כל הנשים אע"ג דחבוטי מחבטן מ"מ כתובתן מאתים אפילו לרבנן ויש להם קנס אלא דאשה אחרת כשלא נמצא לה בתולים ואינה טוענת מוכת עץ אני היא בחזקת דריסת איש וחרשת ושוטה בחזקת מוכת עץ וע"ע במהרש"א מה שמחולק עם מהרש"ל ודעת מהרש"ל דלפי גירסא שלנו יש לחלק בין יש להם קנס לאין להם טענת בתולים וכמ"ש אבל לגירסת הספרים דלא גרסי ויש להם טענת בתולים וע"כ דמקשה מיש להם קנס על אין להם טענת בתולים לא שייך קו' רשב"א דמה בכך דאתיא כרבנן אכתי אמאי יש להן קנס ודעת מהרש"א דאין לחלק בין קנס לטענת בתולים ותמהני דא"כ לא שייך קו' רשב"א כלל וכקושית הת"י הנ"ל וע"כ דעת רשב"א כמהרש"ל וגם כבר כתבתי דלגירסא שלנו ע"כ היא בחזקת

בתולה דאל"כ הול"ל כתובתן מנה ועיין בקרני ראם. ועיין במהר"ם עד אלא שהיא טוענת משארסתני נאנסתי ואינו מובן והא מיירי בחרשת ושוטה שא"י לטעון ונ"ל שצ"ל שהוא טוען שנאנסה וע"ל (דף ט' ע"א) בתו' ד"ה ואב"א שהוכיחו מהא דאמר לקמן כולהו חבוטי מחבטן דמ"ע שכיח וצ"ל דדעת רש"י דהיינו לר"מ אבל לת"ק דסומא יש לה טענת בתולים לא שכיח שתאבד בתוליה ע"י החבטה או ע"י עץ: (שם) רש"י ד"ה נותנים לה וכו' אלא בעילת מצוה. לכאורה אינו מובן שגם בעילת מצוה א"צ ליתן לה כיון דלא מחזקינן לה בדם בתולים גם דם שראתה בבעילת מצוה דם טמא היא ואפשר דכוונתו שנותנים לה בעילת מצוה שיכול לבעול בעילת מצוה ואם מצא דם לא יבעול יותר עד שתטהר:

דף לו:

תוס' ד"ה אי דקא טעין וכו' ק"ק לפיר"ח וכו'. אבל רש"י אע"ג דס"ל דבוגרת יש לה דם אבל מ"ע ודאי אין להם דם כדאמרינן לקמן כולהו רואות ומראות לאמן וגם פתחה פתוח:

שם ד"ה היוצאת וכו' אבל אין לפרש וכו' עיין במהר"ם וצ"ל שיהי' הפירוש היוצאת משום שם רע אלו היתה מזנה ברצון היתה יוצאת ועתה בא עליה באונס:

שם ד"ה משום דמעיד וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו דלולי דברי התוספות היינו מפורשים הפודה את השבויה ע"כ שמעיד בה דאל"כ אמאי ישאנה והוי קשה לן קושית הגמרא משום דמעיד בה וכו' דטפי הו"ל להקשות דרישא וסיפא סתרו זא"ז בפירוש דתרווייהו פודה ומעיד וברישא ישאנה ובסיפא לא ישאנה והוי מפרשינן דניחא ליה להקשות אסיפא גופה דמשום דמעיד בה הול"ל ישאנה ואמאי לא ישאנה וזה שללו התו' דאירשא לחוד או אסיפא לחוד לא שייך להקשות וכמ"ש מהרש"א וע"כ דמקשה מסיפא אירשא וא"כ ע"כ קס"ד דרישא פודה בלא מעיד דאי רישא כסיפא פודה ומעיד הול"ל דרישא וסיפא סתרו זא"ז בפירוש וכנ"ל ומשמע מדברי מהרש"א שגם לפי' התוס' קס"ד דמקשה דסיפא פודה ומעיד ועיין במהר"ם שיף:

דף לז.

ד"ה צריכות וכו' ומיהו למאי דמוקי וכו'. עיין במהרש"א עד בודאי בעולה גזר שמואל קטנה וכו' היינו דשמואל ס"ל כר' יוסי וכו'. ובמהר"ם אבל בשלא ראוה שנבעלה שבויה אפילו גדולה א"צ להמתין דמנטרא נפשה וכו' כצ"ל:

שם ושמא בנישואין מודה ר"י לר"מ וכו'. עיין במהרש"א ועיין במהר"ם שיף ובביאור:

דף לז:

ד"ה וחדא וכו' ואע"ג דגבי ממון וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אפשר עוד לומר דמחובל בחברו הקשו כדמשמע בסוף דבריהם שכתבו דחס רחמנא אנחבל ובחובל לכ"ע משלם ואינו לוקה:

שם ד"ה לפי וכו' א"נ וגם כבעליו יומת. נ"ב ס"א לכתוב וגם בעליו יומת ותו לא ונ"ל דתיבת יומת מיותר ור"ל דלא לכתוב אלא וגם בעליו ותו לא וכוונתו דלא ניחא ליה גירסא שלפנינו דמשמע דלכתוב השור יסקל וגם כבעליו יומת דאין זה לשון דכבעליו יומת משמע דקאי על השור וא"כ תיבת וגם אין לו ביאור לכן הגי' כנ"ל ועיין במהר"ם שיף והנה מ"ש יסקל כבעליו הוא ממש פי' ראשון של התוס' ולא ידעתי למה הוצרך להפוך ולעשותו אחרון ונ"ל שיש היפוך דברים במהר"ם שיף וצ"ל יסקל כבעליו כבעליו יומת ומ"ש כבעליו יומת לכאורה משמע דר"ל שלא לכתוב אלא השור כבעליו יומת וקשה דלפ"ז לא נדע מיתת השור אם הוא בסקילה וצריך לומר דנלמדנו מתם ויותר נ"ל דר"ל דלכתוב השור יסקל כבעליו יומת ובלא וגם ולא בא מהר"ם שיף אלא למחוק תיבת וגם וכמ"ש דתיבת וגם קשה: (שם) ד"ה מיתות וכו' בלא תקחו כופר ובחרם סגי וכו' עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו דלכאורה משמע מדברי התוס' שהבינו לפירש"י דדרך עלייה היינו מיתות חמורות כיון שלא ניתנה שגגתו לכפרה לכן די בשני פסוקים אבל א"א לומר כן דא"כ אמאי כתבו התוספות בלא תקחו כופר ובחרם סגי לכתבו סתמא דבתרי פסוקי סגי וגם דברי הגמרא אינם מובנים דאמר סד"א ה"מ היכא דהרגו דרך עלייה הא כבר למדנו למיתות קלות ודרך עלייה היינו מצות חמורות אע"כ דדרך עלייה אינו מיתות חמורות כיון דעכ"פ יש רוצח שנותן שגגתו לכפרה אע"פ שלא ניתנה שגגתו של זה ממש לכפרה ומ"מ דרך ירידה קיל ממנו שניתנה שגגתו ממש לכפרה לכן אי הוי כתיב חרם וכל לא הוי ידעינן דר ירידה לכן לא כתבו התוס' אלא לא תקחו כופר וחרם דלא תקחו כופר מיירי בפירוש ברוצח וכ"ש אותם שלא ניתנה שגגתן לכפרה כלל אלא דה"א דוקא ברוצח דרך עליי' שלא ניתנה ממש לכפרה וסגי בחרם דע"כ מיירי ברוצח דרך ירידה [וצ"ל במהרש"א ומדכתיב חרם ע"כ וכו']:

דף לח.

ד"ה אבל וכו'. בת"י וליכא למימר וכו' ולענ"ד בלא"ה אי אפשר לומר דקאי אקרא דלא תקחו כופר דהאי קרא ודאי משמע דלא תקחו מיניה ממון וניפטריה וכאן דאמר דקמ"ל דלא תקחו מיניה ממון ונקטליה ע"כ לא קאי אלא אקרא דכל חרם. ועיין במהר"ם שכ' דקרא דולא תקחו כופר קאי דלא נשקול מיניה ממונא ונקטליה ולענ"ד קרא דולא תקחו

כופר לא משמע דמיירי מזה ובהדיא אמרינן בגמרא האי כל חרם מאי עביד לי' כמ"ש בת"י. ומ"ש דלזה דקדק רש"י וכ' אצטריך חד מהני קראי לענ"ד כוונת רש"י חרם או כל ומה שהקשה לפיר"ח למה לי כל תמהני דודאי חד מנייהו ולא תקחו כופר אצטריך דלא נשקול מיניה ממון ונפטריה בין ממיתות חמורות ובין ממיתות קלות ואידך דהיינו או חרם או כל אצטריך להיכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר דלא נשקול מיניה ממונא ונקטליה:

שם אלו לא נאמר קאמר. ר"ל דר' ישמעאל קאמר אלו לא נאמר לא תקחו כופר הייתי מרבה מחרם ומכל דלא נשקול מיניה ממונא ונפטריה אבל עתה שנאמר לא תקחו כופר ע"כ חד מנייהו להיכא דסימא את עינו והרגו בדבר אחר דלא נשקול מיניה ממונא ונקטליה:

שם ד"ה הא נמי וכו' בת"י ולאו קרא יתירא הוא. ר"ל הא דדרשינן ולא עין ונפש תחת נפש לא מייתורא דריש דקרא אצטריך ולא עין ונפש תחת עין אלא מפשטיה דקרא קדריש ולכן גם למסקנא דלא צריך לדרשא דולא עין ונפש תחת נפש אכתי קרא לא מיותר:

דף לח:

בת"י ד"ה אימא וכו' קמייתא דקנס ודמפתה אבל בתולות וכו' כצ"ל ור"ל אי הוי דריש הגז"ש מבתולה הוי דריש מבתולה קמייתא:

שם חד לחייבי לאוין ועשה וחד לחייבי לאוין וכריתות. ר"ל לכל מר כדאית ליה וכמ"ש התוס' (דף כ"ט ע"ב) ד"ה וחד לאתויי ע"ש דלמ"ד אין קידושין תופסין בחייבי לאוין אתי חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין וכריתות ולמ"ד קידושין תופסין בחייבי לאוין חד לחייבי עשה וחייבי לאוין וחד לחייבי כריתות ומ"מ לרווחא דמלתא כ"כ דהא אליבא דר"ע קיימינן ור"ע אית ליה אין קידושין תופסין בחייבי לאוין ולדידיה ודאי חד לחייבי עשה וחד לחייבי לאוין וכריתות וכ"כ התוס' כאן אח"כ: (שם) ואיכא ג' ריבויין וכו'. ר"ל חוץ תרי דלגופייהו וחד דאתי לגז"ש כדאיתא בגמרא שם אלא דלר"ע אי הוי דריש גז"ש מבתולה הוי דריש מהנך דלגופיה ובתולות דריש לכתובת בתולה כמו שהוכיחו דאי איכא וכו' ונ"ל דמשמע להו להגמרא דלר"ע אתי בתולה לכתובת בתולה כיון דדריש אשר לא אורסה לגז"ש ולא בתולה ולא נמעט בעולה משום דאשתני גופה ולא אמרינן חד בתולה לגז"ש וחד לגופה ונתמעט בעולה ומאשר לא אורסה נמעט נתארסה ונתגרשה:

שם תוס' ד"ה לאבי וכו' ואנא ידענא וכו'. ר"ל כיון דמ"מ לא מיפטרא בולא כלום דהא אפילו אי לא הוי בסקילה הוי בחנק לכן מסברא לא הוי בסקילה אבל כאן אי לא מיחייב קנס פטור בולא כלום לכן מסברא אין לפוטרו:

שם ד"ה יש בגר וכו' דלמי שזה ניתן זה ניתן וכו' ר"ל כיון שמשלם שניהם אמרינן דלמי שנותן הקנס נותן גם בושת ופגם אבל למילי אחריני היינו לומר דכיון שפטור מקנס שאינה יכולה להורישו לבנה יהא פטור גם מבושת ופגם זה לא אמרינן וע"ל (דף ל"ט ע"ב) ד"ה בושת:

שם משמע דאי טבחו כולו באיסורא וכו'. עיין במהרש"א עד דעמד בדין על הגנבה מיהת וכו'. נ"ל דר"ל שגם בסיפא נוכל לפרש דעמד בדין על הגנבה מיהת שהיה בחיי אביו וממילא ברישא שהיה גם הטביחה בחיי אביו מיירי שעמד בדין גם על הטביחה ושניהם מיירי כשעמד בדין על מה שהי' בחיי אביו ונסתלקה קו' קרני ראם ע"ש:

דף לט.

ד"ה צער דמאי וכו'. הקשה מהרש"א אמאי לא קשה להו בפשיטות אמתניתין אמאי מפותה פטור והמהר"ם שיף תירץ דמש"ה פטור כיון דהך צער גופיה סופה להצטער תחת בעלה ע"ש ולא הבינותי תירוצו דהא מהרש"א קאי אדברי התוס' שהקשו לתנאי דלא חיישי לכחש גופנא ומ"מ דברי מהרש"א צריכין ביאור דהא באמת מקשה הגמרא א"ה מפותה נמי ומתרץ דמפותה אין לה צער ונ"ל דכוונתו דלפי מה שמפרש הגמרא צער פיסוק הרגלים ע"ז שפיר משני דמפותה אין לה צער זה אבל צער גדול של ביאה ראשונה פשיטא שגם מפותה יש לה וכמ"ש התוס' דכמה קטנות חולות מזה ופשיטא דכוונתם כשנבעלו לבעליהן והיה להם להקשות אמאי מפותה פטור מצער זה ותירץ דאיכא למימר וכו' ור"ל דאפשר לפרש דלא איירי בצער זה ואפשר לפרש דאיירי ביה ולכן אם יקשה אמאי מפותה פטור יכול לדחות ולומר דלא איירי ביה ולכן לא קשיא להו אלא אקושית צער דמאי הא אפשר לפרש צער ביאה ראשונה ובאמת תקשה להיפוך אמאי מפותה פטור כיון דקאי אריש דאיירי בצער ביאה ראשונה והא ודאי גם מפותה יש לה אלא משום שלא היו יכולין להקשות אמפותה עד שנפרש באונס צער ביאה ראשונה סמכו דבריהם באונס ולכן הקשה לפי' רשב"א דאדרבא רישא אסיפא סמיך ולא משמע ליה דלא איירי בצער ביאה ראשונה היה להם לסמוך קושייתם אסיפא אמאי מפותה פטור ולתרץ דתנא דמתניתין חיישי לכחש גופנא וממילא ניחא הא דמקשה באונס צער דמאי ובאמת אין זה קושיא כ"כ דאפשר לומר דרשב"א באמת עיקר דבריו כתב אמפותה או אפשר דס"ל דאסיפא א"א להקשות אמאי פטור דבפשיטות נוכל לתרץ דחיישי לכחש גופנא ולא קשה אלא אריש דמקשה צער דמאי וקשה מאי קושיא דלמא לא חיישי לכחש גופנא ומתרץ דאסיפא סמיך ולכן לא כ' אלא וק"ק:

דף לט:

ד"ה א"ה וכו' דאמתניתין לא ה"מ למיפרך וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם שיף והנה מלשון הת"י שכתבו קצת נראה דאמתניתין פריך משמע דהתוספות כתבו לעיל דלא הוי מצי למיפרך אמתניתין והנ"ל בכוונת דבריהם דהנה לפי מה דמוקי צער של פיסוק הרגלים צריך לפרש מה שאמר ר"ש ב"י מפני שסופה להצטער תחת בעלה אע"פ שלא תרויח כלום מ"מ כיון שסופה למסור עצמה לבעלה על זה לא חשיב זה צער ואמרו לו אינו דומה וכו' שתחת בעלה שהוא דרך כל הארץ ודאי מוסרת עצמה אבל במה שאינו דרך כל הארץ חשיב צער ומ"ש לנבעלת ברצון ר"ל תחת בעלה ומקשה א"ה מפותה נמי כיון דמ"מ אינה תחת בעלה ואינו דרך כל הארץ חשיב נמי צער דמשמע ליה מ"ש אינו דומה נבעלת באונס ר"ל שלא תחת בעלה אע"פ שהוא ברצון ומתרץ מפותה אין לה צער ומ"ש נבעלת באונס הוא דוקא באונס ממש וע"ז כתבו התוס' דלא ה"מ למיפרך אמתניתין אמאי אונס חייב דהא לא תרויח כלום ולא ס"ל דמפני שסופה למסור עצמה לבעלה ע"ז לא חשיב זה צער אלא על הברייתא דאמר דאינו דומה מה שמוסרת עצמה לבעלה לנבעלת לאחר מקשה מפותה נמי והגיהו בת"י דמ"מ שפיר פריך אמתניתין אמאי מפותה פטור ומ"מ נ"ל לתרץ דברי התוס' שלפנינו דמשמע להו דלא שייך למיפרך אמתניתין אמאי מפותה פטור דשפיר הי' משמע לחלק דאונס יש לה צער גדול ומפותה שהיא ברצון אין לה צער כ"כ אבל אברייתא דאמר רשב"י שסופה להצטער תחת בעלה ומדמי אונס לרצון משמע ליה שגם אמרו לו אין חולקין עליו בסברא זו אלא שמחלקין בין מה שהיא דרך כל הארץ למה שאינו דרך כל הארץ לכן מקשה מפותה נמי כנ"ל:

שם ד"ה לכשיוציא וכו' לשם אישות וכו'. לא ידעתי כוונתם אם ר"ל שקידש אותה בביאה זו פשיטא שצריכה גט ואם ר"ל שהבטיח לה שישא אותה אח"כ פשיטא דלאו אשתו היא וצ"ע:

שם ד"ה אין לי וכו' אמאי צריך קרא לאביי. עיין במהרש"א ולענ"ד נקטו לאביי דלא נימא דצריך קרא דלא נימא דבמיאון אביה משלם קנס אבל אינו יכול לעכב שלא ישא אותה אפילו בקטנה ונערה קמ"ל קרא שיכול לעכב גם שלא ישא אותה לזה כתבו מ"מ לאביי קשה דלדידי' אע"פ שמשלם קנס הוי חוטא נשכר ומ"ש אח"כ וכן במיאון אביה משלם קנס וא"י לעכב שלא ישא אותה היינו כשהיא עתה בוגרת וכמ"ש מהר"ם:

שם ד"ה אלא וכו' בתר דגלי קרא בהדיא. ר"ל כיון דגלי קרא דאיהי יכולה לעכב שוב ילפינן אביה מהנך טעמי דאביי ורבא:

שם ד"ה טעמא וכו' דהתם לא שייך חינא. כ' מהר"ם דהא כבר יש לה בעל והנה לפירש"י לקמן (דף פ"ד ע"א) שימצאו האנשים חן בעיני הנשים ויהיו נשאת להם הול"ל דהא כבר נשאת לו ולפיר"ח שהביאו התוס' שם שימצאו הנשים חן שצריכה לינשא קשה דה"נ לכשתתאלמן תצטרך לינשא אכן לענ"ד בלא"ה לא שייך כאן משום חינא בין לפירש"י ובין לפיר"ח דמשום דהפסידה זו כתובתה משום שחבלה בבעלה לא יחושו הנשים וינשאו לאנשים ולא יחבלו בבעליהן וגם אין לנו לחוש מה שלא יהי' לה במה לינשא כמו אשה שאין לה בעל וחבלה באחר שצריכה לשלם אע"פ שלא ישאר לה במאי לינשא:

דף מ.

ת"י ד"ה אי אמרה וכו' וי"ל דהתם וכו' נ"ל דכוונתם דהתם עיקר המצוה היא לעשות מה שצוה האב אע"פ שהיה ברירה בידו שלא יצוה מ"מ כשמצוה מצוה היא לעשות מצותו אבל כאן אין המצוה לעשות מצותה אלא המצוה היא הנשואין ואפשר לה לבטל המצוה:

דף מ:

רש"י ד"ה דאי בעי מסר לה לקדשה בביאה. נ"ל דלא ניחא ליה לפרש בקידושי כסף וע"כ סופה ליבעל לו דאם אין בידו למסרה לו לביאה ממש אפשר לה שלא תינשא לו ותשב עד שתלבין ראשה ולכן הוכרח לפרש דמסר לה לביאה ממש ואה"נ שהיה יכול לפרש שקדשה בכסף ומסר לה לחופה בנערותה בע"כ אלא כיון דמ"מ צריך לפרש שמסר לה לביאה ממש טפי ניחא ליה לפרש בקידושי ביאה:

שם תוס' ד"ה דאי בעי וכו' א"נ התם בעי למילף וכו' עיין במהרש"א ולענ"ד כוונת התוס' דבושת ופגם של קטנה פשיטא דהוי לאביה וא"צ ללמוד מקידושין אלא ממה שיכול למכרה דדמי נמי לבושת או לימוד אחר וילפינן התם קידושי נערה מבושת ופגם של קטנה וכאן ילפינן בושת ופגם של נערה מקידושי נערה:

שם ת"י ד"ה כמו שהיה סבור וכו'. נ"ל דנרשם בטעות וקאי אתירוץ ר"י דלעיל דבעי לדחויי אפילו קים לן בושת ופגם ממקום אחר והיה קשה לו דא"כ מאי דחי שאני בושת ופגם דאביה נמי שייך ביה ופירש"י דאי בעי מסר לה למנוול ומוכה שחין והא השתא קיימינן דקים לן בושת ופגם ממקום אחר ולא משמע ליה לומר דהמדחה לא ס"ל דילפינן בושת ופגם ממקום אחר לכן כ' כמו שהיה סבור המקשה וגם המדחה ס"ל כן אלא דמה שאמר דאביה נמי שייך ביה ר"ל שמתבייש ומצטער כמותה:

דף מא.

תוס' ד"ה ר"ש וכו' דהתם תבעו וכו' עיין במהרש"א עד ויש מקשים וכו' ואינו מובן דבלא דברי התוס' יש להקשות כן על הגמרא גופא כיון דלא ניחא להו להאמין לו למאן משלם

וגם לא שייך כלל תבעו כיון דלא ניחא להו כלל וצ"ל דבתבעו היה ניחא ליה שתבעו אנסת והוא משיב פתיתי [וצ"ע אי הוי כתבעו חטים והודה לו בשעורים] אבל בלא תבעו משמע לי' לכאורה שהם אין אומרים כלום לכן הקשה שפיר ומתרץ דמ"מ אחר שאמר פתיתי אומרים הם אנסת אכן לענ"ד א"צ לזה והא ודאי דלא איירי כשמכחישין אותו דבזה לא שייך תשלומין כמ"ש בח"מ סי' ע"ה סי"א אלא איירי שהאב איני יודע והבת בין שמכחשת אותו ובין שמודה לדבריו אינה נאמנת להעיד לאביה וס"ד דר"פ דלא שייך אלא כשמכחשת אותו דלרבנן אינה נאמנת להפסיד לאביה ומאמינים לו שפיתה ולר"ש לא כל הימנו ופריך ניחא לה לדידה ומידה לדבריו מאי ומשני דלמא לא ניחא לי' לאביה ומיירי שאביה שותק דלרבנן אמרינן דשותק משום שא"י האמת ולר"ש אמרינן מסתמא לא ניחא ליה ופריך ניחא ליה לאביה ואומר שרוצה שנאמין לו כדי שישתכר הקנס ואפשר דלפ"ז יש לשאול אותו אי ניחא ליה ומשני אפילו אומר דלא ניחא ליה לא מועיל:

דף מא:

ד"ה לא הספיקה וכו'. עיין במהרש"א עד אינו משלם ע"פ עצמו לא וכו' כצ"ל:

דף מב.

ד"ה ר"ש וכו' תימה לר"י וכו'. עיין במהרש"א ודבריו הם היפוך דברי הת"י שנדפס לפנינו בסוף דברי התוס' ודברי מהר"ם כדברי הת"י ויש ט"ס במהר"ם וצ"ל כגון רבי ור"מ וכו' ועיין במהר"ם שיף:

שם ד"ה או דלמא וכו' או להורישו לבניו דמ"ש וכו' עיין במהרש"א עד בגזירת הכתוב ומוכחש וכו' כצ"ל ור"ל דמונתן דמשמע מיניה דלא זכתה תורה לאב עד שעת נתינה לענין להורישו לבניו ילפינן נמי לענין קרבן שבועה דהא מקשה דלא צריך קרא דוכחש וע"כ דתלי זה בזה ומוכחש ילפינן בעמדה בדין ובגרה ומתה אע"ג דודאי הוי ממון להודאה ולהורישו לבניו גזרת הכתוב הוא דפטור מקרבן שביעה ולולי גזירת הכתוב אמרינן דתלי זה בזה:

דף מב:

רש"י ד"ה כפילא מי איכא וכו'. עיין מהר"ם [עד בדין מצי א"ל אתה נתתו לי כצ"ל] ולדבריו לא נתיישב עדיין מ"ש רש"י ועוד וכו' דבאונס ומפתה נמי ועוד אמאי הוי באונס ומפותה שור שחוט לפניך אפילו נבדקה ואינה בתולה מי יימר שזה אנס אותה הא לא שייך נמצא אצלו ועיין מהר"ם שיף ולענ"ד נראה לפרש דודאי גנבת לי שייך לתבוע ואם יתברר הדבר ע"י עדים יתחייב ואם לא יתברר הדבר או יודה יפטור והוי כמו אנסת

ופתית אבל מלשון תשלומי כפל משמע דתבע ליה הב לי כפל דמחוייבת לי שפיר קשה והא עדיין לא נתחייב לו כיון שלא נתברר הדבר בעדים:

שם ת"י ד"ה תשלומי וכו' ר"ש לא פליג וכו'. הוא מגומגם דמשמע דרישא דוקא רבנן וטפי נראה לפרש שלא תבע אלא הכפל כגון ששילם לו הקרן וכ"כ המהר"ם שיף ברש"י ד"ה כפילא ע"ש:

שם עה"ג ד"ה ומיהו וכו'. ר"ל לקמן (דף מ"ג ע"א) מקשה כן בממון וה"ה בקנס כשעמד בדין לרבה אע"פ שרבה הי' אסיק אדעתי' דבחיי הבת לא מוריש לבניו:

שם רש"י ד"ה ה"ג הא עמד וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה כי איצטריך וכו' והשתא כולהו קנסות וכו' ומיחייב בהודאתו. ר"ל וה"ה דמוריש לבניו חוץ מאונס ומפתה דלא הוי ממון להתחייב בהודאתו ולהוריש לבניו עד שתבא לידו או בבגרה ומתה ומקרבן שבועה פטור:

שם ד"ה הא עמד וכו' ולדבריו דרבה קאמר ליה בשלמא וכו' אלא לדידך הא וכו' כצ"ל נ"ל. ומשמע מדבריהם דלדבריו דרבה הוי עמד בדין כפשוטו בשאר קנסות ולעיל ע"א ד"ה או דלמא לא כתבו אלא שעמדה בדין ובגרה ומתה היינו דבזה גם לאביי משלם ע"פ עצמו:

דף מג.

ד"ה לא בשאינה ניזונת וכו' אבל מן האב וכו'. כ' מהרש"א וכגי' זו פירש"י ע"ש ומ"מ לא נזכר ברש"י דמן האב היתה ניזונת אלא דס"ל למהרש"א דהא פשיטא שגם רש"י לא יחלוק ע"ז דבשאינה ניזונת לא הוי דאב מכ"ש דע"ע אבל למאי דמסיק להעדפה אפשר לומר שגם מן האב לא היתה ניזונת ומ"מ הוי העדפה שלו וכ"כ בשטמ"ק ד"ה לא נצרכה:

שם ד"ה מגיד וכו' בת"י א"נ וכו' ולא הוי ידעינן נערה. ר"ל דלא הוי ידעינן נערה דמעשה ידי' לאביה לכן אצטריך קרא דהכא בקטנה דאין מעשה ידיה לאחין וע"כ לאמה לנערה דמעשה ידיה לאביה. אבל תימה וכו'. ר"ל וממילא ידעינן בקטנה דאין מעשה ידי' לאחין דהא כשמזבין לה אינה עובדת את הבן והבת:

דף מג:

מג/ב

רש"י ד"ה ומיגבא וכו' זכייה דאב הא חזינן וכו' כצ"ל:

דף מד.

ד"ה אודי ליה וכו' ונתרצה על האמת וכו' כצ"ל וכ"ה בהר"ן ובשטמ"ק: (שם) תוס' ד"ה א"ב וכו'. עיין מהר"ם עד פי' לא שפוסל וכו' כצ"ל:

דף מד:

ד"ה א"כ בישראל וכו'. עיין במהרש"א עד קנס ומלקות ליכא מיעוטא כלל וחייב אפילו בהורתה ולידתה שלא בקדושה וכו' כצ"ל:

שם ת"י ד"ה אבל ק"ק וכו'. לא הבינותי דבריהם דהתו' לא כתבו אלא דמבתולת ישראל ממעטינן קנס ומלקות כמו שממעטינן מבישראל סקילה לכן שפיר הקשה המקשן א"ה מילקא נמי לילקי ומאה כסף נמי לשלם כמו דריבוי דומתה מרבה לידתה בקדושה למיתה ומיעוטא דבישראל ללידתה שלא בקדושה כן נימא גבי מלקות ומאה כסף ליחייב ומיעוטא דבתולת ישראל ללידתה שלא בקדושה ומשני דומתה לא מרבה אלא למיתה ממילא לענין מלקות וקנס נתמעט מבתולת ישראל אפילו לידתה בקדושה ודוק:

שם תוס' ד"ה בתולת וכו' בת גרים דרשינן וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הא לא"ה וכו' דלא בעי רב אחא למילף וכו' כצ"ל:

דף מה:

ד"ה אמר רבא וכו' בת"י והא דקאמר ואלו מוציא ש"ר וכו'. ר"ל לפי מ"ש לעיל שגם במוציא ש"ר שזינתה אחר שנכנסה לחופה היא בחנק א"כ מ"ש רבא דהא נכנסה לחופה ולא נבעלה בחנק היינו גם כשהוציא ש"ר א"כ קשה מה דאמר ואלו מוציא ש"ר הא עד השתא במוציא ש"ר מיירי:

שם ד"ה סוקלין וכו'. עיין במהרש"א וכוונתו דהא דאמרינן כאן בברייתא נערה המאורסה וכו' ע"כ מיירי במוציא ש"ר דנערה המאורסה שזינתה ובאו העדים מן האירוסין א"צ פתח בית אביה ובמש"ר לא כתיב פתח שער העיר ולמדין מע"ז כדמסיק גמר פתח מפתח וכו' ולא הוצרכו התוס' לומר דגמרינן מע"ז עיר שסרחה בו כיון דגוף שער ההוא ילפינן מע"ז אלא התוס' מפורשים לשון ההוא דר"ל עיר שסרחה בו ובנערה המאורסה שבאו העדים מן האירוסין כתיב שער העיר אבל לא ילפינן מש"ר מינה ומשמע מדברי מהרש"א שלא היה גורס בגמרא על פתח שער העיר ההיא כמו שהוא לפנינו בגמרא אלא על פתח שער העיר לכן כ' שהי' הגירסא לפניהם העיר ההיא ולפנינו כ"ה הגירסא בגמרא:

שם ד"ה ר"י וכו' משמע דלא מהני אלא לאזהרה וכו' לא הבינותי קושיא זו דאפשר לומר דר"א ס"ל לאו שא"ב מעשה אין לוקין לכן לא מועיל לא תלך רכיל אלא לאזהרה אבל לר"י דלאו שא"ב מעשה לוקין שפיר לוקין מלא תלך רכיל:

דף מו.
ד"ה אתיא וכו'. עיין מהר"ם עד לא שנא וכן צ"ל ע"כ להני רבוותא דס"ל וכו' י"ד סי' קס"א וכו' כצ"ל:

דף מו:
רש"י ד"ה יציאה דכוותה וכו' אכתי אימא לדידה וכו'. לכאורה אינו מובן דהא אפשר לומר דקושית אימא לדידה מיתרצא בתירוץ השתא אביה מקבל קידושיה וכו' אלא דפריך ע"ז ואימא ה"מ קטנה וכו' אהא שפיר מתרצינן מסתברא יציאה דכוותה קא ממעט והיינו נערה וצ"ל דמשמע ליה לרש"י דכשמסיק אלא מסתברא יציאה דכוותה קא ממעט הדר מכולהו שנוייא דכל הסוגיא וא"צ תו לסברא דהשתא אביה מקבל קידושיה ואפשר דזה כוונתו במ"ש ובמסכת קידושין פירשתי בלשון שמועתי והיינו כמ"ש ונראה לו דוחק אכן לפנינו בקידושין מפרש כמו פירוש הראשון. ועיין מהר"ם בתוס' ד"ה יציאה וכו' ודבריו הם מקושי הבנה ונראה כוונתו דיש כסף לאדון אחר משמע דהוי דאב ומקשה ואימא לדידה ולימוד דיש כסף לאדון אחר דמשמע דהוי דאב היינו בקטנה ומתרץ השתא אביה וכו' ומקשה ואימא ה"מ קטנה ופסוק את בתי מיירי ג"כ בקטנה ומשמע ליה השתא דבנערה לא שייך השתא אביה מקבל קידושי' ואיהי שקלא כספא ומסיק יציאה דכוותה קא ממעט ומיירי קרא דיש כסף לאדון אחר בנערה ולכן הקשו רש"י ותוספות דאימא לדידה ונדרוש יש כסף ביציאה אחרת כמ"ש רש"י ד"ה ואימא לדידה כיון דסברת השתא אביה וכו' לא שייך בנערה כנ"ל בכוונתו וצ"ל דמשמע להו דר"ח מפרש ואימא לדידה דדרשא דיש כסף לאדון אחר מיירי בקטנה ולא כפירש"י מדמתרץ ע"ז במסקנא יציאה דכוותה קא ממעט דמיירי בנערה מכלל דהמקשן הקשה דלמא מיירי בקטנה ומ"מ אין זה מספיק דאפשר לומר דהמתרץ לא תירץ אלא קו' ואימא ה"מ קטנה אבל קו' ואימא לדידה ותירוצה הוא כפירש"י ונשאר במסקנא וע"כ כמ"ש לעיל דמשמע להו דבתירוץ יציאה דכוותה קא ממעט מיתרץ הכל ועיין תוס' קידושין (דף ד' ע"א) שם הקושיא באופן אחר:

שם תוס' ד"ה יציאה וכו' דאיהו נמי מקבל וכו' כצ"ל:

דף מז.
ת"י ד"ה ובזה מיתרצה וכו' והקשה ה"ר ידידי' וכו'. ר"ל להי"מ דלא ס"ל דהוי מוקמינן בבוגרת:

שם רש"י ד"ה מימנע ולא פריק וכו' כצ"ל:

דף מז:

תוס' ד"ה כתב לה וכו'. עיין במהרש"א עד פ' אע"פ מבמדידיה וכו' ומסיק במדידה לדידיה אפילו וכו' ול"ד להוא דראב"ע כו' כדאמרינן בפרק אע"פ לרבנן דראב"ע ולאו וכו' כצ"ל. ומ"ש דלא שייך התם אומדנא דחיתון ר"ל שלא נתקיים אומדנא דחיתון דהא באירוסין איירי ולא נתחתנו עדיין ויותר נ"ל דצ"ל אלא אומדנא דחיתון ור"ל דליכא אומדנא אחרת דהא באירוסין איירי ושייך שפיר אומדנא זו ומ"ש אח"כ דטפי סגי ליה לאב באחתוני ר"ל אחתוני של אירוסין והיינו שכ' אח"כ אחתוני בעלמא וכן מ"ש אח"כ דלאב סגי ליה באחתוני לר"נ ולבעל לא סגי ליה באחתוני היינו נמי של אירוסין ומ"ש לפי' ר"ת דלא מפליג וכו' ר"ל דבשניהם לא אזלינן בתר אומדנא דאחתוני של אירוסין אלא דבאב שייך אומדנא דאחתוני של נישואין ודי ליה בכך אע"פ שיש עוד אומדנא דשלא כתב לה אלא שתהנה בתו ומ"ש דהא שייך נמי בבעל אומדנא אחרינא אינו מובן וכוונת התוספות כפשטן דלפירש"י דמדמה אירוסין ואומדנא דע"מ לכונסה זה לזה ניחא דאע"ג דבר"פ אע"פ אזלי רבנן בתר אומדנא דאקרובי דעתא מ"מ לא אזלי בתר אומדנא דע"מ לכונסה אבל לר"ת דכיון דראב"ע ס"ל אומדנא דע"מ לכונסה ה"נ ס"ל אומדנא דע"מ שתהנה בתו ה"נ נימא לרבנן דכיון דס"ל אומדנא דאקרובי דעתא ס"ל ג"כ אומדנא דשתהנה בתו וא"כ המקשן דלא ס"ל לחלק בין יש אומדנא אחרינא או לא אמאי אמר לימא בפלוגתא דראב"ע ורבנן ואפשר גם כוונת מהרש"א כן ואין להאריך. ולפיר"ת ברייתא דלקמן (דף מ"ח ע"ב) אע"פ שכתובתה בבית אבי' בעלה יורשה אתיא כר' נתן כ"כ הרא"ש:

שם בת"י ד"ה ולריצב"א וכו' הוי כמו בפרק הנושא וכמו דכתיב וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה אם תענה וכו'. עיין במהרש"א עד וה"ה דה"מ לאקשויי וכו' ר"ל דלזה לא היו צריכים ראי' דפשיטא דמזונות גופיה לא מקרי עינוי:

דף מח.

רש"י ד"ה לא ניחא ליה וכו' ולי נראה וכו'. ונ"ל. דמודה רש"י שגם אברייתא פליגי וכדלקמן (דף ק"ז ע"א) שלא הובא דברי מר עוקבא ופליגי אברייתא אלא דמשמע ליה דכיון דברייתא זו לא הובאה כאן אלא אגב גררא אין ענין. להביא כאן פלוגתא על הברייתא ופלוגתייהו דהכא הוא על מר עוקבא שמקומו כאן אבל התוס' ס"ל דאגב גררא שייך להביא נמי פלוגתייהו אברייתא והיינו פלוגתייהו דהתם:

דף מח:

תוס' ד"ה רב אסי וכו' ועוד אור"י וכו'. עיין במהרש"א עד לא להקל בא ולמ"ד חוץ מבתרומה במסר ניחא אף לטעמא דשמא ימזגו אבל וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה ושמואל וכו' כיון דאפקה רחמנא וכו' כצ"ל:

דף מט:

ד"ה הוא ואשתו וכו' אבל לאחר וכו' ר"ל דלענין זה הוי מקבל מתנה כמו משועבדים דאין מוציאין מטלטלין כמו שאין מוציאין מטלטלין דיתמי ואשמעינן דלבנו לא הוי כמו משועבדים ומוציאין גם מטלטלין אבל כשלמדין ק"ו מאלמנה שאין לו דין משועבדים ממילא גם ממטלטלין מוציאין כיון שאינו לא משועבדים ולא יתמי וכמ"ש מהרש"א אבל אח"כ על מ"ש התוס' ומיהו בי"נ וכו' כ' מהרש"א שגם מאחר כיון דס"ל השתא דמתנה אינה כמכר אין לחלק בין מטלטלין לקרקע היכי דלא שייך מטלטלין דיתמי:

דף נ.

ד"ה שיהא וכו'. עיין במהרש"א עד נמי למקרא איכא וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה בר שית וכו' והשתא וכו'. ר"ל לתירוץ דהא למקרא הא למשנה ולמספי כי תורא ויורד עמו לחייו חדא היא וע"כ בן עשר למשנה היינו לגלגל אבל לתירוץ קמא בן עשר למשנה נמי למספי ליה כמ"ש מהרש"א בד"ה שיהא:

שם ד"ה הבעל וכו'. עיין במהרש"א עד בנכסייך ובפירותיהן דאם מכרה וכו' כצ"ל. ועיין בב"ש סי' צ"ב ס"ק י"ב:

דף נא.

במשנה כתב לה שדה שוה מנה תחת מאתים זוז. ע"ל (דף נ"ו ע"ב) בתוס' ד"ה אבל קבל שלמדו ממשנה זו שיכול לייחד שדה לכתובתה ולא יקבל עליו אחריות ונראה דכוונתם דדוקא כשכותב לה שדה שוה מנה תחת מאתים צריך שיהיו כל נכסיו אחראין לכתובתה אבל כשכותב לה שדה שוה מאתים א"צ שיהיו כל נכסיו אחראין:

שם תוס' ד"ה מני ר"מ וכו' ופי' ריב"ן וכו'. עיין במהרש"א עד ולא סמכה דעתה טפי וכו' ר"ל והוי רבותא דאפילו בתנאי אע"פ שלא כתבה לו לא סמכה דעתה ע"ש וי"ל וכו' ר"ל והוי רבותא דאפילו בתנאי אמרינן תנאו בטל ולית לה והוה בעילת זנות:

שם דלמא בתנאי מודה ר"מ וכו'. עיין במהרש"א עד י"ל דפליגי בתנאה וכו' ר"ל ובתחלת ביאה דלר' יהודה לא מהני בלא כותבת התקבלתי ולר"מ מהני ע"ש וכ"נ דצ"ל לפי האמת וכו'. היינו אי נימא דלפי האמת ס"ל לר"מ דהתקבלתי מהני כמ"ש אח"ז ועיין בא"ע סי' ס"ו ס"ט שיש בזה מחלוקת הפוסקים:

שם וי"ל דהתם מיירי לפי המסקנא וכו'. עיין במהרש"א עד דלא פליג עליה דר' יהודה בהתקבלתי וכו' התקבלתי ואית לן למימר וכו' כנ"ל: (שם ע"ב) ד"ה וגט חוב וכו' דמהכא ה"מ למידחי וכו'. ר"ל ולא אתיא כר"מ:

דף נב.

ד"ה ממזרת וכו' פירות שאכל הבעל וכו' כצ"ל:

שם ממזרת ונתינה לישראל וכו'. עיין במהרש"א עד אלא דהתם במתניתין וכו' כצ"ל:

שם א"כ היתה נשכרת וכו'. עיין במהרש"א עד א"כ חוטא נשכר.

ובהגהות קרני ראם הקשה דהא קיי"ל דהוא מרגילה והוי הוא החוטא ע"ש והנה הי' יכול להקשות על. התוס' שכתבו א"כ היתה נשכרת משמע דהיא חוטאת דאל"כ מה בכך שהיתה נשכרת ונלענ"ד ליישב דאע"ג דהוא מרגילה מ"מ גם היא עשתה איסור ועברה על ל"ת שבתורה דיינו שקנסו אותו דאע"פ שבע"כ מגרשה נותן לה כתובה ככל הנשים והיא לא מקריא בזה חוטא נשכר דאין לה יתרון מכל הנשים ואינה נשכרת כלום אלא דאינה מפסדת כיין שהוא הרגילה אבל שתוכל לומר איני נותנת פירות ויהי' לה עדיפות משאר נשים תהיה נשכרת ויהא חוטא נשכר דהא מ"מ גם היא חוטא היא וכמ"ש:

שם גמרא מאי לאו במדיר אשת כהן וכו'. עיין במהרש"א עד ניחא ליה אמאי פודה וכו' כצ"ל:

שם רש"י ד"ה הב"ע וכו' היא נתן אצבע בין וכו' ובד"ה מדיר אשת כהן וכו' דהיינו כאלמנה לכ"ג כצ"ל:

שם תוס' ד"ה כגון וכו' עיין במהרש"א כאן ובגמרא וברש"י ד"ה הב"ע ונ"ל להוסיף דהוכרח רש"י לפרש דלר' יהושע ניחא ליה במדיר שאינו פודה אע"פ שהוא גרם דאל"כ מאי הועיל דרבא כר"י הא אע"ג דר"י כרבא ס"ל קשה הא הוא הגורם ואמאי איני פודה אע"כ דזה הוי ניחא ליה:

שם ד"ה רצה וכו' דלעיל מסקינן וכו'. עיין במהרש"א עד אבל לגבי כתובה וכו' כצ"ל:

דף נב:

ד"ה אין פודין וכו'. כ' מהרש"א היינו לפירש"י ור"ל דלפירש"י אפשר לפרש רצה פודה בכדי דמיהן וא"כ מאי פליג רשב"ג וע"כ ארישא קאי: (שם) רש"י ד"ה כל ימי וכו' כל ימי משך וכו'. משמע דגירסתו הי' מיגד אבל לגירסא מיגר פירושו לשון דירה וכ"כ התוספות יו"ט דגירסת רש"י מיגד:

שם גמרא ואימא היכי דכתב אב לכתוב בעל וכו'. נ"ב בשם הב"ח דלא גרס לכתוב בעל וכו' ואינו מובן לי גם מפירש"י משמע דגרס ליה ונ"ל שהוא טעות ולא יצאו דברים אלו מרבינו הב"ח:

דף נג:

תוס' ד"ה שאין אני וכו'. עיין מהר"ם עד אינו משנה דהא הכא וכו' לשון הדיוט איירי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה הויה וכו' אי הויה דנישואין וכו'. ק"ל דאמאי משמע להו טפי הויה דנישואין אע"ג דבגר מהויה דאירוסין בשלמא לעיל או דמשמע ליה דאתי לאפוקי מדלוי או דשפיר משמע ליה לפרש דנישאת כשהיא קטנה אלא דמ"מ קשה לו ללוי אע"ג דאינסיב אבל כאן מה חילוק בין הויה דנישואין דמשמע להו אע"ג דבגר להויה דאירוסין ונ"ל דכוונתם דמשמע להו לעיל דאי הויה דאיסורין אפשר לפרש כשהיא קטנה וקמ"ל דארוסה אין לה מזונות מן האחים אבל אי הויה דנישואין פשיטא וע"כ לדיוקא אתי לאשמעינן אע"ג דאיבגר ולכן קשה להו כאן נמי אי הויה דנישואין ותירצו שגם בהויה דנישואין א"ש דאשמעינן דאין לה מזונות ושפיר נוכל לפרש כשהיא קטנה ולא פריך לעיל לרב אלא משום דמשמע דאתי לאפוקי מדלוי:

דף נד.

רש"י ד"ה אחד המקדיש נכסיו ואחד המעריך עצמו כצ"ל ותיבת כו' מיותר:

דף נה:

תוס' ד"ה ובתרומת וכו' לא משום עונג שבת. עיין במהרש"א עד ועיין בריש פ"ד דדמאי כצ"ל:

שם ד"ה מתנת וכו' ומתניתין וכו' מוקמי בין לרב בין לשמואל וכו'. עיין במהרש"א עד במייפה כחו כמו לפי' ריב"ם וכו' כצ"ל, וע"ש בב"ב (דף קנ"ב ע"א) בתוס' ד"ה מתנת ובמהרש"א שם ולענ"ד אפשר לומר עוד דכוונת התוס' לפי שכתבו לעיל לפי' ריב"ם דה"מ למיפרך לי' ממתניתין כתבו עתה דלפירשב"ם דאפילו בקנין לחוד מטעם דלכתיבה עומד ניחא דלא ה"מ למיפרך לי' ממתניתין דמוקמי דקני מיניה בחזקה אבל לפי' ריב"ם אין חילוק בין חזקה לק"ס:

שם ד"ה ואין שטר וכו' ויש לגמגם וכו'. עיין במהרש"א ור"ל דלפי' ריב"ם דמיירי שכ' הקנין בתוך השטר אפשר לומר דלאחר ל' יום אם הוא חי קנה בשטר לחוד:

דף נו.

ת"י ד"ה ואתא כר"ש וכו'. אינו מובן לכאורה למעיין בנזיר (דף י"א ע"א ודף ג' ע"ב) דאדרבה לרבנן הנודר מא' מהם נזיר מכולן ונ"ל דר"ל דלרבנן פשיטא דהא אפילו אי הוי מועיל תנאי מ"מ הוי נודר מא' מהם והוי נזיר מכולן אלא לר"ש אצטריך לאשמעינן דע"י תנאי אסור בכולן וע"ש בגמרא (דף י"א) שיש בזה מחלוקת אמוראים:

שם גמרא אמר אביי לכל יש כתובה וכו'. עיין במהרש"א מה שהקשה על דברי התוס' (דף נ"ב ע"א) ולענ"ד נראה ליישב דברי התוס' דדוקא לענין לירש הכתובה כתבו התוס' דפירות שכיחי טפי דאע"פ שלכל יש כתובה מ"מ לא הכל מתים בחיי בעליהן דלא ס"ל השתא שהנשים ממהרות למות מן האנשים ואפילו אותה שמתה בחיי בעלה אינו אלא פעם א' כל ימיה משא"כ פירות אע"פ שלא לכל יש פירות והוי כמו לא הכל מתים בחיי בעליהן מ"מ אותה שיש לה פירות יש לו כמה פעמים לכן פירות שכיחי טפי משא"כ כאן דמיירי מאשה שיושבת תחת בעלה ודאי כתובה שכיח טפי דלכל יש כתובה:

שם תוס' ד"ה ושמעינן וכו' אפילו כשל תורה כצ"ל. וע"ש במהר"ם עד דהוי רבותא דאפילו וכו' מ"מ ר"מ לפי וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אבל קבל וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דצריך טעמא דשמא יאבדו דאפילו אם יש במטלטלין אלו אכילת פירות דלא שייך שמא יאמר לה מ"מ אין עושין שמא יאבדו אבל סחורה יכול לעשות בכל מטלטלין אלא שהאשה לא תתן לו שמא יפסיד אם לא בקבל עליו אחריות כמ"ש התוספות:

דף נו:

רש"י ד"ה תחלת חופה וכו' מתחלת חופה ועד סוף ביאה פליגי וכו' כצ"ל נ"ל:

שם ד"ה אמר ר"פ וכו' אבל השתא דפריש ר' אבהו לדרב דימי וכו'. וה"ה מדפריש לדרבין דבסוף ביאה מחלוקת ע"כ פליג רב דימי דהא אמר דבסוף ביאה לד"ה אינה מוחלת והראשון נקיט:

שם ד"ה מאי קמ"ל וכו' ואיהו לא בעי וכו' כצ"ל נ"ל:

שם תוס' ד"ה ולא פליגי וכו' אליבא דחד תנא וכו' כ' מהר"ם פי' ר' יוסי וכו' ע"ש וה"ה דפליגי אליבא דר' יהודה דלריב"ל בתחלת חופה מודה ר' יהודה דמוחלת ולר' יוחנן בתחלת חופה נמי פליג דהא אי רב דימי ורבין לא פליגי ע"כ בתחלת חופה לריב"ל ד"ה מוחלת כרבין ובסוף ביאה ד"ה אינה מוחלת כרב דימי ולא פליגי אלא בסוף חופה שהוא תחלת ביאה ולר' יוחנן גם בתחלת חופה וסוף ביאה פליגי וחדא מנייהו נקיט:

דף נז:

ד"ה אי איהי וכו' וי"ל וכו'. משמע מלשונם דאם לא גירשה בקטנותה וגדלה צריך ליתן לה כתובתה בשלימות דהא כתובתה שלה והיא לא פשעה אלא שאם רוצה לגרשה בקטנותה יכול לגרשה בלא כתובה ור"ל כדין מורדת שהרי השתא כתובתה של אב:

שם רש"י ד"ה אבל פוסקין כו' ודוקא וכו'. נ"ל דלעיל דתנא קטנה בין היא ובין אביה יכולין לעכב משמע ליה בפשיטות כשעבר אביה וקדשה בקטנותה יכולין לעכב מלינשא אבל כאן דאמר אבל פוסקין משמע ליה שמורין לו לעשות כן לכתחלה ע"ז כ' שאין מורין לו לקדשה אלא לשדכה בלא קידושין ואם לא תרצה בו לא תקבל ממנו הקידושין וה"ה אם עבר וקדשה פוסקין [שלא להשיאה] להשיאה:

שם ד"ה נותנין וכו' משעת אירוסין וכו'. ר"ל לא משעת תביעה דבגרה הרי היא כתבועה כברייתא דלקמן ועיין במהר"ם שיף באריכות:

שם ד"ה מאי לאו וכו' דפשיטא ליה וכו'. עיין במהרש"א עד נראה מדבריהם וכו' ולא ידעתי מהיכי משמע ליה כן מדברי התוספות הא שפיר י"ל שגם התוס' מפרשים בגרה הרי היא כתבועה שאם נתארסה אח"כ נותנים לה י"ב חודש משעת אירוסין וא"צ תבועה ואפשר משום שכתבו דאז לא הוי בגר כתבועה משמע דאי הוי כתבועה הוי כתבועה משעת בגרות מלבד שאין זה מוכרח עוד אפשר לחלק דבגרה ואח"כ נתארסה לא שייך לומר דהוי כתבועה בשעה שבגרה כיון שלא נתארסה עדיין לכן חשבינן יב"ח משעה שנתארסה והוי כתבועה שא"צ לתבעה אבל נתארסה ואח"כ בגרה הוי כתבועה משעה שבגרה וצ"ע:

שם ד"ה תיובתא וכו' ונראה לפרש וכו'. עיין במהרש"א ובמהר"ם שיף ולענ"ד אפשר לומר דהמקשה דהכא לא ידע כלל מסקנא דהכא דבוגרת שעברו עליה י"ב חודש בבגרות אין נותנין לה אלא שלשים יום לכן לא מקשה אלא אר"ה ובמסקנא דאמר דבוגרת שעברו עליה יב"ח בבגרות אין נותנין לה אלא שלשים יום כבר ידע שתירץ ר"ה בגרות וששהתה אבל בנדרים אתי למסקנא דהכא דידע חילוק בין עברו עלי' יב"ח משבגרה ואינו מזכיר דר"ה לכן הקשה סתמא:

שם ד"ה השתא וכו' לפי שדרך אכסנאי וכו'. ר"ל דרך כיבוד כדי למצא חן בעיניהם ולכן אינו מדקדק מה הוא נותן להם וצ"ל הא דמשני השתא וכו' מדידיה אכלי ר"ל אע"פ שהוא נותן להם דרך כיבוד הם אין רוצים לאכול מדידיה אדרבא מדידהו ספו ליה ומשמע אע"פ שאין חייבין במזונותיו מ"מ נותנים לו בנדבה דמסתמא עני הוא:

דף נח.

ת"י ד"ה הא דחיישינן וכו' דאמר לעיל וכו' דף מ"ח ע"ב וע"ש ברש"י ותוס':

שם תוס' ד"ה הנהו וכו' ומפרש ר"ת קלא אית להו ולא שכיחי וכו'. ר"ל דלא שכיחי שיהיה כן ולא יהא להם קול והאי כיון שאין לו קול מסתמא אינו לסטים מזויין ולא מוכתב למלכות אבל אם מזדמן שהיה לסטים מזויין או מוכתב למלכות ולא היה לו קול מבטל המקח:

שם מדלא בדק וכו'. ר"ל כיון שיש לו קול אלו היה בודק מסתמא היה נודע לו ומדלא בדק סבר וקבל אבל דבר שאין לו קול אפילו בדק לא נודע לו:

שם גמרא ר' יהודה בן בתירא אומר וכו'. דס"ל דמסתמא ימי טומאה שליש מימי טהרה כמ"ש מהרש"ל ולא ביאר אי דוקא בבת ישראל לכהן או בנשואה וכר"ט או אפילו בארוסה בת כהן לכהן וכר"ע ור' יהודה ורשב"ג כר"ט ס"ל דבת כהן לכהן נותנים לה הכל תרומה ונחלקו בשיעור תרומה שצריך ליתן לה וס"ל לרשב"ג דמשערין אם צריכה חולין בימי טומאתה סאה סאה צריך ליתן לה תרומה ב' סאין:

שם תוס' ד"ה ואפילו וכו' למידק הא מעיקרא לא אכלה וכו'. ר"ל דילפינן מזה דנשואה לישראל לא אכלה וממילא גם שומרת יבם בכלל שגם היא קנויה לישראל:

שם ד"ה השתא וכו'. עיין במהרש"א עד דבסיפא הוי לא זו אף זו לגבי רישא, וכו' כצ"ל והנה בירושלמי שלפנינו הגירסא אלא אפילו כולם בפני היבם וכו' אבל היא הגהת בעל מראה הפנים ע"ש והגירסא הישנה היה אלא אפילו כולם בפני הבעל:

דף נח:

ד"ה מאי לאו וכו'. עיין מהר"ם עד י' אפילו לר"ה וכו' כצ"ל נ"ל ור"ל דהא שאמרינן בגמרא דטעמא דעושה ואוכלת משום דס"ל למתניתין כר"ה ובניזונות ממש גם לר"ה יהא קדוש:

שם ד"ה מתוך וכו'. עיין מהר"ם עד לפי שיטת התרצן דהסיפא דמתניתין איירי נמי בשאינו מעלה וכו' תרוייהו איירי בשאינו מעלה וכו' כצ"ל ומ"ש אבל כשמעלה לה מזונות ר"ל שרוצה ליתן לה והיא אינה רוצה כמ"ש התוס' ד"ה מאי לאו:

שם גמרא אימת קדוש יכו'. עיין מהר"ם עד אפילו לרב ורב אדא בר אהבה סבר וכו' מזונות פי' שאינו זן אותה אע"פ וכו' לפי זה גם רב אדא יכול וכו' אותה ולרב וכו' כצ"ל. והנה מדברי מהר"ם מבואר שסובר דלשיטת רבינו יונה שא"י לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מותר ה"ה לרב אדא דמזונות תחת מותר א"י לומר איני ניזונית ואיני נותנת מותר דמותר הוא משום חינא וא"י לבטל אבל מדברי המהר"ם שיף מבואר דלרב

אדא אי ס"ל כרב הונא יכולה לומר איני ניזונית ואיני נותנת מותר דמזונות לטובתה ניתקן וא"י לומר איני נוטלת מעה כסף ואיני נותנת מעשה ידי דמעה כסף לא ניתקן לטובתה וע"ש. וע"ע במהר"ם שביאר היטב שיטת רש"י ותוס' ומעתה לשיטת רש"י לא שייך מ"ש התוס' ד"ה אי במעלה שגם למ"ד מחיים קדוש ה"מ למיפרך אמאי עושה ואוכלת דלשיטת רש"י ניחא דעושה ואוכלת דאומרת איני ניזונית ואיני עושה והתוס' לשיטתם דניזונית ממש. ומ"ש במהר"ם ואי כשאין מעלה לה מזונות פי' שאינו זן אותה מ"ט דמ"ד מחיים הוא נראה מיותר דהיינו מ"ש אח"כ ואלא כשאינו מעלה וכו' בביאור יותר ובדוחק יש לישבו. ומ"ש אח"כ לר"ל דס"ל מזונות תחת מותר דלא ניחא ליה לאוקמי כשאינו חפץ ליתן לה מזונות וחפץ ליתן לה מעה כסף כמ"ש התוס' ד"ה במעלה דאין רגילות והתוס' ס"ל דאין חילוק בין מותר למעשה ידיה ולר"ל בתרוייהו א"י לומר איני נותנת ואיני לוקחת וע"כ ברישא דעושה ואוכלת כשאינו נותן לה וע"כ היינו מותר ובסיפא הקדש מחיים כיון שרוצה ליתן לה מזונות וא"י לומר איני ניזונית ועיין במהרש"א דמשמע קצת שיש לו שיטה אחרת ודברי מהר"ם נ"ל יותר. ועיין בת"י עד ולרב אדא בר אהבה בניזונית ממנו משמע דס"ל דר"א ב"א נמי ס"ל דיכולה לומר איני ניזונית ואיני נותנת מותר וע"כ מיירי בניזונית ממש וכמ"ש בשם המהר"ם שיף ואפשר דלא ס"ל כשיטת רבינו יונה אלא אין חילוק בין מזונות למותר:

דף נט.

תוס' ד"ה א"צ להפר וכו' ואין לפרש וכו'. עיין במהרש"א עד ואמאי קאמר אין צריך להפר לה וכ' בהגהות קרני ראם אין לדבריו ביאור ולענ"ד דבריו מבוארין היטב דהא התוס' בדבור שאח"ז מקשים והיאך יכול להפר ותירצו שא"י ליזהר וכו' ע"ש וזה לא שייך כאן דדוקא התם דמעשה ידיה והמותר שלו ואסור לו ליהנות מהעדפה אינו יכול לצמצם אבל כשאינו מעלה לה מזונות ולא מעה כסף דהכל שלה שפיר יכול ליזהר וגם תירוצם השני שגם חלקה משועבד לו היינו בהעדפה שע"י הדחק לר"ע אבל במעשה ידיה הא צריכה ליזון מהם וגם המותר צריכה לצרכיה כיון שאינו מעלה לה מזונות ומעה כסף ואמאי אמר ת"ק א"צ להפר דמשמע דאי הוי צריך היה מפר הא אינו יכול להפר והול"ל אינו קדוש ואמאי הזכיר הפרה כלל ולתירוץ א' של התוס' הנ"ל קשה גם אמאי אמר ר"ע יפר ואפילו לתירוץ ב' אפשר שאין העדפה משועבד לו אלא כשמעלה לה מזונות ומעה כסף ולת"ק דהעדפה שע"י הדחק נמי שלו משמע ודאי דהיינו תחת המעה כסף אבל כשאינו נותן לה המעה כסף לא עדיף ממותר והוי שלה:

שם ד"ה כי אמר וכו'. עיין מהר"ם עד פליג אר"ע דס"ל וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה לכשאקחנה וכו'. עיין במהרש"א עד אלא לר"י בן נורי אמדינן וכו' כצ"ל:

דף נט:

ד"ה שדה זו וכו' משמע וכו'. הקשה שיף הא אמרינן בסמוך הקדש מפקיע מידי שעבוד ע"ש ולכאורה אינו מובן דהא לקמן דוקא בקדושת הגוף אמרינן כן ואפשר דכוונתו שיטת ר"ת שמביא לקמן שגם קדושת דמים מפקיע מידי שעבוד:

שם א"נ בהקדש ממש וכו'. עיין מהר"ם עד אבל יש להקשות וכו' משמע שמפרש דלתירוץ זה של התוס' בהקדש ממש מפקיע כח המלוה ולענ"ד אפשר לומר דס"ל בזה כתירוץ הראשון דכח שיש לשוכר או למלוה א"י להקדיש אלא הוא והקדש שותפין בו וממילא א"י השוכר או המלוה לדור בבית או לאכול פירות השדה או ימכר ויקח השוכר דמי שכירות הבית והמלוה את חובו והמותר להקדש אלא שהוסיפו דבקונם א"י לאסור כלל ומותר לשוכר לדור בבית והמלוה יאכל פירות בנכיתא כמו קודם שאסר:

שם ת"י ד"ה וכן משמע וכו' אדם אוסר פירותיו על חברו ומה כח הוא זה וכו' כצ"ל. ר"ל שאני פירותיו כיון שיכול להקדישם יכול לאסרם על חברו אבל פירות חברו שאינו יכול להקדישם א"י לאסרם עליו:

שם תו' ד"ה קונמות וכו'. עיין מהר"ם עד ולא לאשה אם האשה וכו' כצ"ל. ועיין במהרש"א עד דלא אלים שעבודה כיון דבחייו לית וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה כגון שנדרה וכו' דכיון דמשעבדא ליה וכו' עיין במהרש"א נלענ"ד בכוונתו דאי נימא דאסרה הנאת יניקתה עליו א"כ לב"ה דס"ל היא נתנה אצבע בין שיניה א"ש בפשיטות דכיון שהיא גרמא והיא משעבדא ליה אמאי ס"ל שהנדר חל אין הנדר חל וקו' התוס' היא לב"ש והא משעבדא ליה וע"ז הקשה מהרש"א כיון דב"ש ס"ל הוא נתן אצבע א"כ ע"י גרמתו חל הנדר לכן שפיר חל אע"ג דמשעבדא ליה ונתיישב בזה קו' הקרני ראם ע"ש:

דף ס.

ד"ה יכול וכו' מחד קרא וכו'. עיין מהר"ם עד דבשלמא מיעוט אחר וכו' כצ"ל:

שם ד"ה גונח וכו'. עיין במהרש"א עד אפילו אי ליכא סכנה וכו' כצ"ל:

דף סא.

יוסף על כתובות דף סא/ב

רש"י ד"ה בהמתו וכו'. בהגהות הב"ח מן הבקר וכו' מן וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה התלמידים וכו'. עיין מהר"ם ונ"ל להוסיף על דבריו דודאי מה שקשה מסיפא דפועלים שתים בשבת ומעונת ת"ח שהוא מע"ש לע"ש אפשר לתרץ כאן בעושין בעירן כאן בעושין

בעיר אחרת כדמחלק בגמרא (דף ס"ב ע"א) אלא דתקשה קו' התוס' שם אמאי פריך מברייתא ולא מרישא דמתניתין לכן הוכרח לומר דרישא דמתניתין לאו מדין עונה מיירי וכמ"ש התוס' שם:

דף סב.

ד"ה אלא וכו' למ"ד אע"פ שהיא וכו' כצ"ל:

שם גמרא ורב נמי מ"ט לא אמר מההוא. נ"ל לפרש דמההוא משמע דקפיד שלמה שיהיה שני חדשים בביתו וע"כ שאני בהא דלכל דבר המחלקות דאית ליה הרווחה ומשני שאני בנין ביהמ"ק דאפשר ע"י אחרים שהיו עולים כך לפי מנין החליפות וכמו שפירש"י ולא היה קפידא כלל אבל אין חילוק בין אית ליה הרווחה או לא ואית לן למילף מלכל דבר המחלקות כיון שמצינו נמי כן ואח"כ פריך ור' יוחנן מ"ט לא אמר מההוא ומשני שאני התם דאית ליה הרווחה דמשמע ליה דשלמה קפיד כן וע"כ התם שאני דאית ליה הרווחה ועיין מהר"ם שיף ודוק:

שם תוס' ד"ה מנדדות וכו' בתלמידים וכו' נ"ל דכוונתם דלכאורה הי' אפשר לתרץ דההוא דרב יצחק מיירי בלומדים בעיר אחרת והאי דבני פירקי מיירי בלומדים בעירם לכן כתבו דע"כ ההוא דרב יצחק נמי בלומדים בעירם קאי:

שם ד"ה והתניא וכו'. עיין במהרש"א עד שכתב דפ"א וכו' כצ"ל:

דף סב:

ד"ה רוצה וכו' תימה וכו' לכאורה כבר הוכיחו לעיל דע"כ א"א לפרש אלא משום דרווחא דעבודת המלך נפיש ונ"ל דלעיל משמע להו בקושייתם שגם בביתם היו יכולים להרויח כמו במקום אחר ואפ"ה ניחא להו בעיר אחרת דשם המלאכה קלה או מטעם אחר ומ"מ כיון שהוא משום רווחא לא איכפת לה ולכן הקשו הא גם פועלים משום רווחא עושים ותירצו דבעבודת המלך יש להם ריוח יותר דא"א להם להרויח כ"כ בביתם אבל גבי פועלים דאפשר דמיירי שגם בביתם היו מרויחים כ"כ לכן הקשו כאן דחמר ונעשה גמל ג"כ הריוח יותר מכשהיה חמר ותירצו דבעבודת המלך איכא רווחא טפי אבל מגמל לחמר אין חילוק אלא מעט ולפ"ז גם גבי פועלים אפילו יש להם ריוח בעיר אחרת יותר מבביתם מ"מ הוי כמו מחמר לגמל שאין חילוק אלא מעט ולא דמי למלאכת המלך שיש ריוח הרבה:

שם בגמרא נ"ב בשם הב"ח אעובדא דרבי עיין במ"ר פ' אחרי פכ"א ונ"ל דקאי אעובדא דר"ח בן חכינאי וכ"ה במהרש"ל ובמהר"ם שיף:

דף סג.
אמרו לה שיבבתא וכו'. משמע מלשון הסוגיא שהיא ידעה שבעלה הוא ואביה לא ידע:

דף סג:
ד"ה ואינהו וכו' אמורדת דהכא קאי וכו' כצ"ל ועיין במהר"ם עד דהכא ולא אאומרת מאיס עלי כצ"ל ותיבת דהאיש מיותר ובת"י ד"ה ומורי וכו' כלות כתובה כמתניתין כצ"ל:
שם ד"ה אבל אמרה וכו' וזה נמי אין להקשות וכו' תטעון מאיס עלי וכו'. מדבריהם נראה דמשמע להו שגם בטענת בעינא ליה רוצה להתגרש וכמ"ש בסוף דבריהם בשם ר"ת בעינא ליה ואינה רוצה להתגרש בלא כתובה ומצערנא ליה עד שיגרשנה ויתן לה כתובה וכ"כ הפרישה בא"ע סי' ע"ז אבל אי נימא דבטענת בעינא ליה וכו' באמת אינה רוצה להתגרש רק לצער אותו שיעשה רצונה או להנקם ממנו על מה שעשה לה לק"מ דאינה רוצה לטעון מאיס עלי שלא נכוף אותו לגרשה ואז או בהכרח יגרשנה או תהא מוכרחת לחזור בה ולא יתקיים מחשבתה וע"כ תטעון בעינא ליה ומצערנא ליה לקיים מחשבתה אכן מלשון הרמב"ם והש"ע שכתבו ואמרה הריני מצערה אותו בכך מפני שעשה לי כך וכך או מפני שקללני או מפני שעשה מריבה וכיוצא בדברים אלו ע"ש משמע לכאורה שאינה רוצה להתגרש וצ"ע אם יש איזהו נ"מ לדינא בינייהו ומה שהוצרכו לפרש לקמן בדברי ר"ת דבעינא ליה וכו' שרוצה שיגרשנה ויתן לה כתובה אע"פ שגם עד השתא משמע להו כן היינו משום דמסקו דמאיס עלי היינו דאמרה שאינה רוצה הכתובה ופלוגתייהו אם הוי מחילה מפרשי בעינא ליה שרוצה הכתובה שיהיה דבר והיפוכו:

דף סד.
גמרא מ"ש שומרת יבם וכו'. אבל מלתא דרב תחליפא גופא ניחא דמיירי בלא באה מחמת טענה ובאמת אין חילוק בין ארוסה לשומרת יבם לעולם תבעה היא אין נזקקין לה ובסמוך דמקשה מ"ש לייבם וכו' לכאורה קשה דברי ר' פדת גופא שמחלק בפירוש בין תבע לחלוץ לתבע לייבם וצ"ל דהמקשן דלא אסיק אדעתיה משנה אחרונה באמת מקשה גם על ר' פדת וכ"מ בתוספות:
שם תוס' ד"ה תבע וכו' וי"ל שאינו רוצה וכו' נ"ל דכוונתם אי נימא דתבע לייבם אין נזקקין לו והיינו שאין מפסידין אותה כתובתה א"כ אם יחלוץ יצטרך ליתן לה כתובה לכן שפיר מקשה מ"ש לייבם וכו':
שם ד"ה ודיני חליצה וכו' ואדרבה יש להוכיח וכו' ואמרינן נמי וכו'. נ"ל דהנך ראיות דוקא לשיטת רש"י דמיירי שהיא רוצה לחלוץ אבל לפי מ"ש התוס' ד"ה תבע לחלוץ דמיירי שהיא אינה רוצה לא לחלוץ ולא לייבם לק"מ:

דף סה.

בת"י ד"ה וכן מוכח בפ' המקבל וכו' אלא דנותנים לו מפץ וכו' כצ"ל: (שם) תוס' ד"ה ושקלת וכו' אע"פ שלעצמו אין לו עכשיו. מהר"ם הגי' שלעצמה אין לה ולא ידעתי כוונתו ונ"ל פי' הסוגיא דלפירש"י יש לה ב' טענות אי לא מייתי לה אע"ג דלא שייך עולה עמו כיון שגם לעצמו אין לו עכשיו וגם כשאינה אצלו לא שייך עולה עמו וכמ"ש מהר"ם שיף מ"מ אי לא מייתי לה יש חשש דשקלת לדידי וע"כ צריך להביאה ואז שייך עולה עמו ולזה פירש"י וכי אתינא ותשכבי עמי ר"ל ותהיה עולה עמו ואפ"ה כי לא מייתי יש חש דשקלת לדידי דלא תשכב עמו כל הלילה ומ"מ לענין עולה עמו כיון דשכבת עמו קצת זמן על הכר עלתה עמו אע"פ שלא שכבה כל הלילה על הכר ולפי' ריב"ם גם כשאין לו עכשיו שייך עולה עמו ומשמע דמ"מ כשאינה אצלו גם לפירושו לא שייך עולה עמו ולכן אינה מתרעמת אלא היכי דלא מצי מייתי להו ולא כשאינה אצלו וגם צריך לפרש גם לפירושו דכשמייתי להו תשכב עמו ותהיה עולה עמו:

דף סה:

ד"ה ה"ג בושתה וכו' דא"כ הו"ל למתני וכו'. עיין במהרש"א ובהגהות קרני ראם כתב ליישב קושייתו ע"ש ודבריו סתומים ונ"ל דכוונתו לתירוץ מהר"ם שיף דיתר עליו הבעל משמע מבזמן שזוכה האב דהיינו בנערותה ואז א"א שיהי' לה בנים ולכאורה דבריהם תמוהים דפשיטא דהאב יורש את בתו גם בבוגרת כשאין לה בנים וצ"ל דכוונתם דכיון דקידושיה ומציאתה ומעשה ידיה שזוכה האב היינו בנערותה ויתר עליו הבעל היינו ממה שזוכה האב בנערותה אי הוי תנא דאין האב יורש כשיש לה בנים ויתר עליו הבעל שיורש גם כשיש לה בנים הוי משמע ג"כ דאין האב יורש גם בנערותה ויתר עליו הבעל ממה שזוכה האב בנערותה וזה א"א:

דף סו.

ד"ה והא כי אתא וכו' לא קא מיבעיא לי [כצ"ל] דהא שמעינן מדרבא וכו' ע"י הדחק. מ"ש ע"י הדחק שגירת לישנא נקטו דמדרבא לא שמעינן אלא דמציאתה כהעדפה דפליגי בה ר"ע ורבנן ומדרבין שמעינן דפלוגתייהו בהעדפה שע"י הדחק ומבין שניהם נשמע דמציאתה כהעדפה שע"י הדחק. ועיין במהרש"א שכ' דפלוגתייהו במציאה שע"י הדחק ונ"ל דר"ל שלא בטלה בה ממלאכתה ולא איירי דוקא בחפשה מציאה בשעה שבני אדם ישנים כמ"ש התוס' לקמן בהעדפה אלא דמציאה שלא בטלה ממלאכתה דמי להעדפה שע"י הדחק גמור וכ"מ בתוס' ע"ש:

שם ד"ה פחות וכו'. עיין במהרש"א עד דהיכא דליכא הני וכו' לא ככלים וכו' כצ"ל. ור"ל דדוקא היכי דאיכא תרוייהו פוחתין אבל היכי דליכא תרוייהו אלא אחד מהם אין פוחתין:

דף סו:

רש"י ד"ה וכשחתן וכו' שום גדול הוא כותב וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה וכשחתן וכו'. עיין במהרש"א עד דשומא דידי' שומא רבה וכו' כצ"ל:

דף סז.

ד"ה זהב וכו' ככליו מיבעי ליה. נ"ל דלפיר"ח גרסינן בכליו מיבעי ליה ור"ל כמו שהיה כלי מעיקרא ואינו פוחת חומש משום הקישוט כיון דלא פחתי ומסיק בדהבא פריכא הרי הוא ככלים של זהב ולא משמע ליה להקשות ככליו מיבעי ליה. ועיין במהרש"א עד לברייתא ככלים של כסף וכו' מעיקרא ככלים של זהב והל"ל לעולם ככלים של כסף וכו' ברייתא ככלים של זהב וכו' דלא הל"ל ככלים וכו' אלא ככליו וכו' הל"ל ככליו אלא וכו' איירי בכלים של זהב דהיינו נזמים הל"ל בכליו וכו' כצ"ל ועיין מהר"ם שיף ועיין מהר"ם עד פר"ח דבכלי זהב איירי יכו' גבייהו ומאי ס"ד וכו' כצ"ל, ולדברי מהר"מ משמע שגם לפר"ח משמע ליה להקשות ככליו מיבעי ליה לכן מפרש בדהבא פריכא כאלו היה כלים שלמים וממילא משמע של זהב ולא קשה ככליו מיבעי ליה.
וע"ש עוד בתוס' עד כולי האי דפחתי וכו' וברש"י ד"ה זהב הרי הוא וכו' מאי כלים כצ"ל:

דף סז:

ד"ה דכתיב וכו' ר"ח גריס וכו'. אע"ג דבפסוק כתיב בא' דריש בגמרא כאלו הוי כתיב בלא א':

דף סח.

ד"ה לא בפרנסת עצמה וכו' הואיל וע"כ מתחייב וכו'. לכאורה אינו מובן דמ"מ נשיימיניה שמא היה דעתו להוסיף ולכאורה מוכח מזה דדעת התוספות כשיטת האומרים דלעולם אין שמין להוסיף וכ"כ הרא"ש דדעת התוס' נוטה לסברא זו ואפשר עוד לומר דס"ל להתוס' דכיון דא"א לשום לפחות גם להוסיף אין שמין אבל היכי דאפשר לשום לפחות שמין גם להוסיף:

דף סט.

ד"ה משום וכו'. במהר"ם צ"ל ד"ה משום וכו':

שם רש"י ד"ה ומבריה וכו' שהיה אחיה כנ"ל נ"ל:

שם ד"ה א"ל מר רבה אתה רבי ורב הונא וכו' כצ"ל נ"ל:

דף סט:

תוס' ד"ה קטנה וכו' דא"כ וכו'. עיין במהרש"א עד למחוק מדברי תנא וכו'. ר"ל שהיה צריך למחוק בד"א בגדולה דהא לעיל מיירי בגדולה מן האירוסין ואבל בקטנה מיירי מן הנישואין ועיין במהר"ם שיף:

שם

רש"י ד"ה אין נותנין וכו' לאותן אחרים כצ"ל נ"ל:

דף ע.

תוס' ד"ה הא קיי"ל וכו'. עיין מהר"ם עד רב אסי מוקי לה בבריא וכו' כצ"ל פרק ז:

שם ד"ה יוציא וכו' ולא שייך לומר סבורה הייתי וכו' עיין במהרש"א עד אך קשה וכו'. ובקרני ראם כ' כיון שאין הטעם משום מניעת האשה שייך שפיר סבורה הייתי ע"ש ואיני מבין דבריו מאי סבורה הייתי שאני יכולה לקבל שייך התם כיון שאינו משום מניעתה ועיין בחידושי א"ר שכ' דבין שהיה עד שלא נשאו שייך שפיר ור"ל דכיון דאפילו היו עד שלא נשאו כופין וליכא גוונא דאין כופין אע"ג דלא שייך הטעם כסבורה הייתי שפיר הי' יכול למיחשבה עוד נלענ"ד לתרץ דבשהה עשר שנים כיון דמשום לתא דידיה הוא אפילו אי הוי חשיב ליה פשיטא דכסבורה הייתי לא קאי עליה לכן שייך שפיר למיחשביה וצריכין אנו לתירוץ הגמרא:

שם ד"ה ה"נ וכו'. במהרש"א צ"ל בד"ה ה"נ כיון וכו' דתלינהו וכו':

דף עא.

ד"ה שלא וכו' ושרקיה טינא וכו'. ר"ל אע"ג דודאי אי אפשר לו לקיים שיאסרו כל הנאות שבעולם עליו מ"מ כיון שתלה אם ישא אשה קודם שילמוד חל הנדר ה"נ כיון שתלינהו בתשמיש חל הנדר ועיין במהרש"ל:

שם ד"ה א"נ וכו'. עיין במהרש"א ונ"ל דכוונתו דלדברי מהרש"ל הגירסא דאי אתמר בההוא בהא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס וכו' ואי אתמר בהא בהא קאמר שמואל משום דאפשר בפרנס וכו' א"נ בההיא קאמר שמואל דאיכא צערא לתרוייהו וכו' ואי אתמר בהא בהא קאמר רב משום דליכא צערא לתרוייהו וכו' ולדברי מהרש"א גרסינן דאי אתמר בההוא בההיא קאמר רב משום דלא אפשר בפרנס ובההוא קאמר שמואל משום דאיכא צערא לתרוייהו ואצטריך לאשמעינן במזונות לתרוייהו וממילא נשמע דאצטריך גם תשמיש לתרוייהו בהיפך וכמ"ש מהר"ם שיף ע"ש:

שם ד"ה בשלמא וכו'. עיין במהרש"א עד והוא מגומגם וכו' ונ"ל דכוונתי אמאי כתבו כאן אם תטעום מאותו המין ולענ"ד נראה לתרץ דלעיל ד"ה שלא לא כתבו אלא דאפילו

הדירה מכל פירות מיירי דאפ"ה חל הנדר וכאן נקטו מאותו המין דאפ"ה לרב בסתם יוציא לאלתר:

שם ד"ה שנדרה היא וכו' ונראה לר"י דהשתא וכו'. ר"ל אע"ג דגבי קישוט איצטריך לאוקמי בדתלינהו בתשמיש אע"ג דמיירי בנדרה היא השתא גבי פירות לא מיירי בדתלינהו בתשמיש דאלו תלינהו בתשמיש הוי שייך המתנה אפילו בנדרה היא דתאכל ותאסר וכו' אבל בפירות לבד לא שייך המתנה כמ"ש התוס':

שם באחד מכל מיני פירות. היא הגהות מהר"ם אבל גירסא ישנה שנדרה הנאה מכל מיני פירות ובדברי מהרש"א הציון באחד מכל מיני פירות והוא ט"ס וצריך למחוק תיבת באחד ובזה יובנו דברי מהרש"א:

שם ד"ה ואי אמר וכו'. עיין במהרש"א עד מאי פריך וסבר ר' יוסי וכו' דלא הוה עינוי נפש תצא בלא וכו' כצ"ל. וע"ש עוד עד וס"ל דבשאר נדרים נמי מצי להפר לה ומבואר מדבריו שמפרש בשאר נדרים היינו דברים שבינו לבינה ובריית דס"ל דדברים שבינו לבינה נמי יכול להפר וממילא כשאינה עוברת על נדרה תצא בכתובה לפי שלא הפר לה ובעינוי נפש תצא בלא כתובה שמתגנה עליו ולר' יוסי דדברים שבינו לבינה א"י להפר וממילא תצא בלא כתובה בעינוי נפש צריך ליתן לה כתובה ולענ"ד אין דבריו מובנים לי כלל דאמאי תלי זה בזה דהא שפיר אפשר לומר דלמ"ד שיכול להפר דברים שבינו לבינה בתרוייהו יתן כתובה וכן לר' יוסי אפשר לומר דבתרוייהו תצא בלא כתובה בדברים שבינו לבינה משום דא"י להפר ובעינוי נפש משום שתתגנה עליו וכיון דע"כ מתניתין דהתם דלא כר' יוסי דהא לר' יוסי דא"י להפר פשיטא דאין לה כתובה שפיר אתיא ברייתא דהכא כר' יוסי דבנזירות דהוי עינוי נפש ג"כ תצא בלא כתובה משום שתתגנה עליו ומסוגית הגמרא משמע דהיכי שא"י להפר פשיטא שא"צ ליתן לה כתובה והיכי שיכול להפר למ"ד הוא נותן אצבע בין שיניה צריך ליתן לה כתובה ולמ"ד היא נתנה א"צ ליתן לה גם לקמן בסוגיין משמע דבין לרבנן ובין לר' יוסי יכול להפר דברים שבינו לבינה לרב הונא אלא דפליגי בנדרי קישוט דלת"ק הוי עינוי נפש ולר' יוסי לא הוי עינוי נפש ולכ"ע דברים שבינו לבינה לא הויין אא"כ תלינהו בתשמיש ומ"מ אפשר לפרש דברי התוס' לפי דרכו של המהרש"א דס"ל להתוס' דאע"ג דהיא נתנה אצבע בין שיניה מ"מ דוקא בעינוי נפש יכול לומר א"א באשה נדרנית ותצא בלא כתובה אבל בדברים שבינו לבינה אע"פ שאין כופין אותו לגרש וליתן כתובה מ"מ לא תצא בלא כתובה כשמקיימת אכן המהר"ם שיף והפ"י פירשו דעינוי נפש ודברים שבינו לבינה שוים ועיין במהר"ם שיף שמפרש דמ"ש התוס' בשאר דברים היינו שאינם עינוי נפש

ולא דברים שבינו לבינה שא"י להפר וא"י לומר א"א באשה נדרנית דלא איכפת ליה וכשהיא מקיימת אם רוצה לגרשה צריך ליתן לה כתובה אבל אין כופין אותו ובנדרים שיכול להפר למ"ד הוא נותן אצבע כופין אותו לגרש וליתן כתובה ולמ"ד היא נתנה יכול לומר אי אפשי באשה נדרנית ותצא בלא כתובה וא"ש הכל:

שם ד"ה בעניות וכו'. עיין מהר"ם עד ויתן כתובה אי איירי וכו' כצ"ל:

דף עב.

רש"י ד"ה דיספד יכו' ואל ירע לו אם נהג כן. דברים אלו צריכין ביאור ונ"ל דכוונתו דלכאורה טוב ללכת אל בית אבל הוא כדי לזכור את יום המיתה להכניע גאות לבו אלא דלטעם זה היה די במה שאמר באשר הוא סוף כל האדם ויזכור שגם סופו יהיה כן לכן מקשה התנא מאי והחי יתן אל לבו הלא די במה שאמר באשר הוא סוף כל האדם ומתרץ דברים של מיתה ור"ל דלזכור יום המיתה די שילך ויראה את המת והוסיף הפסוק לומר דיוסיף לספוד עוד ולקבור וכו' ואע"פ שא"צ לזה כדי לזכור את יום המיתה מ"מ יצטרך שיעשו לי כן וכשיעשה היא לאחרים יעשו לי כן וזהו כוונת רש"י ואל ירע וכו' כשינהג כן אל ירע לו למה לו לנהוג כן שיתן אל לבו שיצטרך שיגמלו עמו כן ועיין במהרש"א בח"א דלא משמע כן כמי שפירשתי ברש"י:

שם תוס' ד"ה המדיר וכו' אא"כ תלה בתשמיש וכו' עיין במהרש"א עד ויש אדם מדיר את אשתו מחייה נ"ל דכוונתו דאין אדם יכול לאסור על אחר שום דבר שאינו שלו עיין בר"ן מבואר כן לכן גם הפירות אינו יכול לאסור עליה וממילא לא שייך לתלות באיסור פירות אבל לעיל (דף ע"א ע"ב) בד"ה כגון דתלינהו דמיירי שנדרה היא הקשו התוספות שפיר אמאי לא מוקי דתלינהו באיסור פירות ובחנם השיג בהגהות קרני ראם על המהרש"א כאן וכ' דהתוס' הקשו מתשמיש וה"ה מפירות כמו לעיל ולפי מ"ש דברי מהרש"א נכונים:

שם ד"ה אי דידע וכו' ואומר ר"י וכו'. ר"ל דלפיר"י גם כשרוצה להאכילו תצא בלא כתובה אלא דלשון האכילתו קשה לו ולרשב"א דכשרצתה להאכילו אינה יוצאה בלא כתובה ולא קוצה לה חלה מיירי ג"כ בהאכילתו בלא חלה:

דף עג.

ד"ה לא תימא וכו' ופליגא אעולא אר"א וכו'. זה קאי גם לפי' רש"י: (שם) ועוד דהתם פריך וכו'. זה לא קשה אלא לפיר"י דבלא בעל מודה רב שא"צ גט:

שם ותירץ ר"י דאביי וכו'. וה"ה רבה מפרש כאביי ועיין מהר"ם שיף: (שם) ד"ה ושמואל וכו' וגדלה אצלו דבסתמא וכו'. נ"ב בשם מהרש"ל דצ"ל דבסתמא ליכא ולפנינו

במהרש"ל איתא ליכא דבסתמא ולענ"ד אין כוונת מהרש"ל להגי' רק כמו שהיא לפנינו בתוס' ותיבת ליכא במהרש"ל הוא ט"ס והנכון כמו שהיא לפנינו בתוס':

דף עד.

ד"ה דברי הכל וכו' וא"ת והא פליגי וכו'. עיין במהרש"א עד כמ"ש התוס' לקמן דבתנאה וכו'. נ"ל דר"ל דהתוס' כתבו לקמן דאפילו מ"ד בפחות מש"פ ובעל לא קנו מצי סבר כרב בעל תנאי וכנס דצריכה גט דמחל התנאי וע"כ הסברא דאע"ג דבפחות מש"פ מסיק אדעתיה טפי מתנאי מ"מ כיון שאינו יודע בבירור שאין קידושין תופסין לא בעיל לשם קידושין אבל ע"ת וכנס אפילו בסתמא מחל התנאי א"כ ה"ה דמצי למימר הכי לשמואל אע"ג דבכנס ס"ל דלא מחל התנאי בבעל מודה דאע"ג דלא מסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין מכ"ש מפחות מש"פ מ"מ מסיק אדעתיה למחול התנאי כמו בכנס לרב דאע"ג דבין בפחות מש"פ ובין ע"ת לא מסיק אדעתיה לבעול לשם קידושין מ"מ מסיק אדעתיה למחול התנאי לרב בכנס ולשמואל בבעל ודברי הקרני ראם בזה תמוהים לענ"ד אכן לא ידעתי מה הוצרך המהרש"א לזה הא גם בפחות מש"פ אמר ר"א ד"ה צריכה הימנו גט ושפיר הקשו התוס' אפחות מש"פ ממ"ד לעיל לא קנו ולתירוצם נמי ע"כ ר"א לא מחלק בין ע"ת לפחות מש"פ דהא בשניהם קאמר דמודה שמואל דצריכה גט. וצ"ל אע"ג דאביי לא ס"ל סברא דאחולי אחליה לתנאיה וכמ"ש התוס' (דף ע"ג ע"א) ד"ה אלא טעמא מ"מ ר' אלעזר דס"ל דפליגי בכנס וע"כ ס"ל סברא דאחולי אחליה לתנאיה עדיף ליה טעמא דאחילי אחליה מטעמא דבעל לשם קידושין:

שם ואין להקשות וכו'. לכאורה כיון שכתבו לעיל דר' אלעזר לא מסברא אמר כן אלא מקבלה אפשר דפליג אהנך דמותבי ממתניתין לשמואל דדוקא לפי שידע דרבה מסברא אמר כן הקשו עליו כן כמ"ש רש"י לעיל ע"ב ד"ה והא מתניתין וצ"ל דלרווחא דמלתא כאבו כאן:

דף עה:

ד"ה אבל וכו' תימה לרב וכו'. אע"ג דלרב גם בקדשה סתם הדין כן לא ניחא להו לומר דכאן מיירי בקדשה סתם דמשמע להו דמיירי בגוונא דמתניתין דלעיל, ועיין במהרש"א עד והא נמי דקתני אם וכו' כצ"ל:

שם ד"ה מי ששנה וכו' אבל נכנסה וכו'. עיין במהרש"א עד דהא לר' יהושע חזקת הגוף ליתא כלל וכו' הקשה בהגהות קרני ראם דהא בדליכא חזקת ממון גם ר' יהושע אזיל בפר חזקת הגוף א"כ נשאר סברת התוס' לקמן דא"א לאלים ח"מ לתרוייהו וכן תירוץ הב' שם משום דגבי הבעל בעינן כל הטעמים אמת משא"כ גבי אשה בחד סגי ולענ"ד

נראה לדייק מ"ש מהרש"א בשתתארס איכא חדא וכו' דהא גם אי לא מייתי כלל ראיה שהיו בה כשהיתה ארוסה אי אפשר לאוקמא כר' יהושע דאע"פ שיש לה חזקת הגוף יש להבעל חזקת ממון דעדיף מינה לר"י ונגד חזקה דאין אדם שותה וכו' יש להבעל חזקה דאין אדם מיפייס במומין ואמאי צריך הבעל להביא ראי' אלא דאפשר לומר כמ"ש התוס' (דף ע"ו) בד"ה וחדא דחזקה דאין אדם שותה עדיף מחזקה דאין אדם מיפייס אם לא דחזקת ממון מסייע לחזקה דאין אדם מיפייס וכאן אוקי חזקת ממון נגד חזקת הגוף וא"א לה לעמוד נגד שנים לכן כתב דמ"מ די שיביא הבעל ראי' שהיו בה מן האירוסין דיש לו חזקה דכאן נמצאו וכאן היו נמצא דחזקה דכאן נמצאו כאן היו עם חזקה דאין אדם מיפייס במומין עומדים נגד חזקה דאין אדם שותה ושניהם עדיפי מחזקה דאין אדם שותה וגם בשניהם ודאי זוכה הבעל וחזקת ממון לחוד נגד חזקת הגוף משא"כ לר"ג א"א לומר כן ולכאורה כשאינו מביא עדים שהיו בה קודם נישואין ג"כ יש לעיין לר' יהושע כיון דחזקת ממון עדיף מחזקת הגוף אע"פ שחזקה דאין אדם שותה עדיף מחזקה דאין אדם מיפייס הוי שקולים זה כזה ואמאי יתן לה כתובה ול"ד לדברי התוס' שב' חזקות שלה עדיפי משלו כיון שאין חזקת ממון יכול לסייע מ"מ לרווחא דמלתא כתב בשתתארס כלשון הגמרא כנ"ל. ולדעת מהרש"ל נ"ל דכוונתו דאפשר לומר דר' יהושע לא ס"ל חזקה דכאן נמצאו כאן היו ולא חזקה דאין אדם שותה ולא חזקה דאין אדם מיפייס אלא דהוי ספק ולכן במשארסתני נאנסתי וכן במומין עודה בבית אביה דליכא אלא ספק תחתיו אזיל ר"י בתר חזקה דממונא אבל נכנסה לרשות הבעל שיש עוד ספק שמא נתפייס והוי ס"ס לא אזיל בתר חזקה דממונא אבל לר"ג א"א לומר כן דכיון דבמשארסתני נאנסתי דליכא אלא חד ספקא אמר דאזיל בתר חזקה דגופא ה"ה בעודה בבית אביה לכן הוצרך לומר דס"ל חזקה דכאן נמצאו כאן היו וכדמסיק בגמרא:

שם

ד"ה ספק וכו' אומר ר"ת וכו'. אכן הרמב"ם ספ"ב מה' ט"צ סתם ופסק דטמא ומשמע אע"פ שלא נזקק לטומאה ועיין בתוס' נדה (דף י"ט ע"א) ד"ה ר' יהושע ובר"ש ספ"ד דנגעים ובתוס' יו"ט שם אכן מסתימת לשון הרמב"ם משמע שגם בזקן וגרמוני טמא מספק וצריך לפרש הספק בזקן היינו שאינו זקן ממש וקצת שערותיו שחורות וקצתן לבנות ויש ספק אם שערות אלו הם הלבנות מכבר או הם השחורות ונתהפכו ללבן וכן צריך לפרש בגרמוני ונ"ל ליישב דברי הרמב"ם ע"פ מ"ש התב"ש בנשבר הרגל ספק קודם שחיטה ספק אחר שחיטה דא"ל העמידנה על חזקת ועתה נשברה כיון דבהמה בחזקת שאינה זבוחה ואינה שבורה עומדת מאי חזית דאמרת עתה נשברה אחר שנשחטה אימא

עתה נשחטה אחר שנשברה [וכתבתי בעזה"י בחידושי לתרץ מה שהקשה עליו החוו"ד סי' נ' מהא דמשארסתני נאנסתי דמוקמינן לה אחזקת הגוף ועתה נבעלה אחר שנתארסה ולא אמרינן אדרבה עתה נתארסה אחר שנבעלה] וביארתי טעמו דהא דבהמה בחזקת כשרות משום דרוב בהמות כשרות הוא משום דרוב בהמות אין בהם א' מכל ע' טרפות וכיון דחזינן דנשבר הרגל ויצאה מחזקת רוב בהמות ממילא יצאה מחזקת כשרות וגם יצאה מחזקת חיים ומה חזית לומר שיצאה קודם מחזקת חיים ואח"כ מחזקת שלא נשבר הרגל אימא איפכא וס"ל להרמב"ם כן גם בחזקה דמעיקרא דהאדם בחזקת טהרה עומד שלא היה בו בהרת ולא שער לבן ועתה ראינו שיצא משני חזקות אלו שהרי יש בו בהרת ושער לבן מאי חזית לומר שנולד בו שער לבן קודם הבהרת אימא איפכא כנ"ל:

דף עו.

ד"ה רישא וכו' פריך מידי ומסתמא רב אשי וכו' כצ"ל. ועיין במהר"ם שיף עד ואולם א"כ ניחא פשט ר"י וכו' ר"ל ואמאי חזר ר"י מפירושו משום דמשמע ברישא דאפילו טוען ברי על האב להביא ראי' הא ניחא שפיר דכיון שהספק נולד ברשות אב צריכה היא לטעון ברי וכיון דברי דידה לא מהני כלפי האב לכן על האב להביא ראי' ואח"כ כ' אבל לא הול"ל וכו' ר"ל הא הו"ל להקשות דלא הול"ל סיפא מנה לי בידך ומועיל טענת ברי שלה דאף אם יהיה שמא מ"מ הוי כברי וא"כ הוי ברי כלפי האב כמו כלפי דידה ואח"כ כ' מיהו י"ל וכו' ר"ל והכי מקשה ר"י מרישא דכיון שנולד הספק ברשות האב הוי שמא דבעל כברי ואפילו אם יהני ברי שלה לגבי אב הוי ברי וברי ול"ל לומר רישא מנה לאבא בידך וזה שסיים וא"כ צ"ל סתירתם וכו' ר"ל דמ"ש התוס' דמשמע שאינו נוטל בלא ראי' אפילו טוען ברי ר"ל משום דשמא דבעל הוי ג"כ כברי וא"צ למה שנדחק הביאור בפירושו אבל אין דבריו מובנים לי מ"ש דא"כ ניחא פשט ר"י וכו' דנ"ל משמעות התוס' שהקשו דמשמע שאינו נוטל בלא ראי' אפילו טוען האב גופו ברי גם מ"ש אבל לא הול"ל וכו' היינו מ"ש התוס' ועוד דמשמע וכו' אפילו טוען האב, והבת שמא וכו' משום דנולד הספק ברשותו ור"ל והוי שמא דידהו כברי גם מ"ש המהר"ם שיף אח"כ ואה"נ דפליגי וכו' לפ"ז א"צ לכל מה שהאריך לעיל והנלענ"ד בפירוש דברי התוס' דס"ל דא"א להוציא מיד הבעל אלא כשנולד הספק ברשותו וטוען שמא ואז אין חילוק בין טוענים האב והאשה ברי או שמא וז"ש משמע ברישא דאפילו טוען ברי על האב להביא ראי' כיון שנולד הספק ברשותו ועוד דמשמע וכו' אפילו טוען האב והבת שמא ור"ל דברפ"ב לא אמרינן אלא דבעינן שלא יטעון בעל ברי אבל כשטוען הבעל שמא אפילו טוענים

האב והבת ג"כ שמא על הבעל להביא ראי' כיון שנולד הספק ברשותו ובזה עולים דברי התוס' כהוגן ולא פליגי שמואל ורב אשי אהא דרפ"ב כנ"ל:

שם ד"ה ואמאי וכו' שהם ישנים וניכר וכו' ואיתרע חזקת הגוף וכו' עיין מהר"ם שיף כאן וברש"י ד"ה ומודה ונ"ל דמ"ש התוס' כאן שהם ישנים וכו' הוא יותר מסברא ודבר הניכר לספק ולכן אתרע החזקה משא"כ בסברא ודבר הניכר:

שם ד"ה על בעל החמור וכו' בחזקת מרא קמא וכו'. עיין במהרש"א ויש ליישב בדוחק וכו' לא ידעתי מה דוחק הוא זה הא כ' רש"י בע"ב ד"ה כלה בבית חמיה על הבית להביא ראי' להפקיע כח כתובתה וכו' שהרי בשל אחרים בא להחזיק ומבואר דכוונתו דהא ודאי כלל גדול בדין המוציא מחברו עליו הראי' והכל טעמא מאי דעל הבעל ועל בעל החמור להביא ראי' ומפרש טעם של הבעל משום שבא להפקיע כח כתובתה וטעם של בעל החמור שהרי בשל אחרים בא להחזיק והא דבשל אחרים בא להחזיק היינו שבא להפקיע חזקת מ"ק ומדמי ליה לבעל שבא להפקיע כח כתובתה:

שם ודוקא גבי מיתת חמור וכו'. כ' מהרש"א דבשאר מקומות אזלינן בתר חזקה דמעיקרא ולפי זה צריך טעם מה נשתנו אלו מבשאר מקומות כמ"ש המהר"ם שיף לכן נ"ל שלא שללו אלא נגחן וכור בשלשים דלא שייך כשעת מציאתן ומשמע להו השתא דבכ"מ אזלינן בתר חזקה דהשתא כשלא ראוהו חי מבערב ולא אזלינן בתר חזקה דמעיקרא אלא כשראוהו חי מבערב וכ"מ בתוס' ריש נדה שכתבו וז"ל וא"ת מ"ש דבנגע באחד בלילה דמטמאי רבנן אף ברה"ר היכי דלא ראוהו חי מבערב משום דכל הטומאות כשעת מציאתן וכו' וי"ל דלקמן נמי בנגע בא' בלילה מיירי בקדשים וכו' עכ"ל הרי דבקושייתם משמע להו שגם בחולין אזלינן בתר חזקה דהשתא בלא ראוהו חי מבערב וזהו כוונתם גם כאן דאזלינן בתר חזקה דהשתא ואח"כ דחו דדוקא משום חומרא דקדשים אמרינן כן וכמסקנתם התם (ובדף ד' ע"א) ד"ה שכל ע"ש:

דף עו:

ונראה לריב"א וכו'. עיין במהרש"א עד ק"ק וכו' וצ"ל דכוונתו מהא דמסיק ולקידושין דלענין להוציא הכתובה ודאי לא מהני מה שטוען ברי ועיין בהגהות קרני ראם:

שם יש לו לטעון לכך אמרת וכו'. ר"ל שהלוקח שרוצה לחזור בו יטעון דלכך אמר המוכר ב' ב' הלשונות כור בשלשים סאה בסלע אני מוכר שנתן כח ללוקח שיתפוס איזהו שירצה ועיין במהר"ם שיף:

שם ד"ה כלה וכו' אבל כרבא דאמר כו' כצ"ל:

שם ד"ה ותנא וכו'. עיין במהרש"א עד אוקי הפרה בחזקת בעל החמור כיון וכו' כצ"ל:

דף עח.
ד"ה אבעיא וכו'. עיין במהרש"א בד"ה ודע וכו' מה"ט שכתבנו דאל"כ וכו' כצ"ל:

דף עח:
ד"ה לא כך וכו' ששאלו לו לא הוצרך וכו' כצ"ל:
שם ד"ה לא כר"י וכו'. עיין במהרש"א עד דבהא אמרו לפניו וכו' כצ"ל:

דף פ.
רש"י ד"ה ר' אבא וכו' וקשיא לי וכו' נ"ב בשם הב"ח דבעירובין (דף כ"ט ע"ב) מסקינן דלעולם גרוגרת עדיפא ע"ש ולענ"ד מלבד דאין זה קושיא כ"כ דאע"ג דאביי דחה דאין ראי' מכאן מ"מ לא נדחה מימרא דרב יוסף תדע דהא פסקינן כן להלכה וגם בפסחים (דף ל"ב ע"א) הביא רב יוסף מכאן דלפי מדה משלם ודחה אביי לעולם לפי דמים ולא דחה שגם מדה גרוגרת טוב מתמרים ע"ש וע"כ דלא בא אלא לדחות הראי' ולא לחלוק על הדבר עוד אפשר לומר דאפילו לדברי אביי דעירובין דוקא מדה גרוגרת אפשר לומר דעדיף ממדה תמרים אבל תמרא אחת עדיפא מגרוגרת אחת אלא דגרוגרות נכנסין הרבה במדה כיון שיבשים הם:

דף פ:
ד"ה נכסים וכו' והא דלא עריב וכו'. עיין במהרש"א עד בחזקת יורשי האב דמפסקא להו וכו' כצ"ל:
שם ד"ה יורשי הבעל וכו' וי"ל וכו' עיין במהרש"א עד ודאי בכל וכו' כצ"ל:

דף פא.
ד"ה הרוצה וכו' עיין במהרש"א עד ואימא דמפסדת אם וכו' כצ"ל. וע"ש עוד עד שלא תוכל לטרוף מלקוחות דשני ונלענ"ד דמ"ש מלקוחות דשני היינו לפי מה שדחו התוס' פרק החולץ (דף ל"ט ע"א) ד"ה אשה סברתם דהכא ומסקו דהרויח שלא תוכל לטרוף משועבדים דשני אפילו אשתדוף דראשון ע"ש אבל לפי דברי התוס' שלפנינו טפי הו"ל לומר לענין שלא תוכל לגבות מב"ח דשני אי איכא משועבדים דראשון:

דף פא:
ד"ה אלא וכו' לא יוכל להוציאם לכך וכו' כצ"ל:
שם גמרא א"ל אביי וכו' והתנן וכו' ולא נמצא בגמרא תירוץ על קושיא זו ואע"ג דאשכח רב יוסף ברייתא היה לו לדחות ברייתא זו מקמי מתניתין וי"ל דאביי ס"ל דלאו בחדא, מחתא מחתינהו ופעמים אמרו דלא הוי זביניה זבינא ופעמים אמרו דלכתחלה לא תמכור ובדיעבד זביניה זבינא ואלו הוי אמר רב יוסף שקבלה בידו דלא הוי זביניה זבינא

לא הוי קשה ממתניתין והי' דמי לנפלו לה משנשאת דלכ"ע מכרה בטל אבל כיון דרב יוסף אמר כיון דאמור רבנן וכו' משמע שלמד ממה דאמור רבנן לא ליזבן ופשיטא ליה דבכ"מ דאמור רבנן לא ליזבן לא הוי זביניה זבינא מקשה ליה ממתניתין שמצינו לפעמים דזביניה זבינא ומנ"ל דכאן לא הוי זביניה זבינא ולכן כיון דאשכח ברייתא דכאן לא הוי זביניה זבינא לא קשה ממתניתין דלאו בחדא מחתא מחתינהו וכמ"ש ועמ"ש בעזה"י בחידושי לא"ח סי' קנ"ג ס"ד באריכות:

שם תוס' ד"ה ר"מ וכו' דא"כ אפילו לית לן דר"נ וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי קושייתו דפשיטא דקרקע טריף מלקוחות בלא דר"נ כ"ש כאן שהוא בהלואה אצלו:

דף פב.

רש"י ד"ה הכא לאו בידו וכו' דקיי"ל כר"י וכו'. נ"ל דכוונת רש"י דאי לאו דרב יוסף הוי אמרינן שבידו לחלוק מיד ואי הוי אמרינן דיבם ואח"כ חילק לא עשה ולא כלום פשיטא דלא היה מועיל מה שאמר לו עכשיו שיקנה לכשיכנוס כיון שגם כשיכנוס לא יהי' בידו למכור לכן פירש"י דפשיטא ליה השתא דהלכה כרב יוסף דהשתא אין בידו למכור וביבם ואח"כ חילק הוי ס"ל דמה שעשה עשוי לזה אמר דמ"מ כיון דהשתא לאו בידו לא עשה ולא כלום ולפ"ז ס"ל השתא דאלו הי' נתן לו הפומבדיתא אחר שיבם הי' מועיל אלא שחזר בו ולא רצה ליתן ורב יוסף אמר דקנין דהשתא לא מועיל: (שם) תוס' ד"ה פומבדיתאה וכו' והא דקאמר רב יוסף וכו'. נ"ל דדעת התוס' דבההוא מעשה דלעיל לא היה קנין כלל ולא כמ"ש רש"י לעיל וקנו מידו וחזר בו פשיטות ולא באו לדרב יוסף כלל וכן בלא הך סברא דהכא משום דלאו בידו וקרי ליה רמאה שלא קיים דבורו לכן סבר לתקן כאן דפלוג ליה מהשתא ולא ידע לדרב יוסף ולא לסברא דלאו בידו או אפשר דס"ל להתוס' דחילק קודם שיבם לא מועיל בלא דרב יוסף ולכן אע"פ שהיה קנין לא מועיל וכאן סבר דקנין לכשאכנוס מהני ועיין פ"י:

שם ד"ה ובתלושין וכו' ואית ליה דאפילו קדמה וכו' מדבריהם נראה שפירשו קדמה היא לאחר מיתה ולא כפירש"י במשנה ד"ה כל הקודם דמיירי בתפסה מחיים דמודה בה ר"ע כדאמרינן לקמן (דף פ"ד ע"ב) בגמרא וע"ש בתוספות:

שם רש"י ד"ה קמ"ל דנעשית כאשתו ומלאשה וכו'. משמע מדברי רש"י שגם כאן קשה אימא ה"נ וצריך ללמוד מלאשה ומ"ש בע"ב ואימא ה"נ וכו' אתרוייהו קאי אבל דעת התוס' דכאן ל"ק כלל ואימא ה"נ דויבמה אצטריך לכמה דברים ולא צריך ללמוד מלאשה ודוקא לענין מחזירה דה"א מסברא מצוה דרמא רחמנא עליה עבדה קשה אימא ה"נ וצריך ללמוד מלאשה:

דף פב:
תוס' ד"ה התם וכו' כדי למכור שאר נכסים וכו'. עיין במהרש"א ולפיר"י לעיל (דף פ"א ע"ב) בד"ה אלא עצה טובה שלא תהא קלה בעיניו להוציאה צ"ל דגבי אש לא שייך כ"כ שלא תהא קלה בעיניי כן צריך וכן:

דף פג.
רש"י ד"ה נפקא מינה וכו' אין ליורשיה בהן וכו' כצ"ל:
שם תוס' ד"ה כדרב כהנא וכו' היכי מצי מקני לה וכו'. כ' מהרש"א דהוי כמו דקל לפירותיו ע"ש ונ"ל דכוונתו כיון שהגוף שלה הוי כמקנה לה השדה לפירותיה:
שם והשתא מייתי מדרב כהנא וכו'. עיין במהרש"א עד בהך דר"כ דלבעל הו"ל לאתנויי ומתני האשה ואינו מובן ונ"ל דצ"ל דלמוריש הו"ל לאתנויי ומתני היורש או צ"ל דלאשה הו"ל לאתנויי ומתני הבעל דרב כהנא נמי מיירי בירושת הבעל כמ"ש רש"י ממקום אחר כגון נחלת אשתו:
שם בתוס' מדר"כ שיכול להתנות בכה"ג וכו' כצ"ל נ"ל:

דף פג:
כתובות דף פג/ב
ד"ה פירי פירות וכו' משמע דעד עולם פשיטא ליה וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד רש"י מפרש כמאן דכתב לה נמי עד עולם דמי ומ"ש מהרש"א אך קשה לפירש"י וכו' נלענ"ד לתרץ דפרי פירות שכתב תחלה שייך לפרש אע"פ שכתב פירי פירות צריך לכתוב עד עולם אבל עד עולם שכתב בסוף לא שייך לפרש אע"פ שכתב עד עולם אי כתב פירי פירות אין דמרישא לסיפא מתפרש ולא מסיפא לרישא וצריך לפרש אי כתב פירי פירות כמאן דכתב לה עד עולם דמי:

דף פד.
ד"ה וסבר רב וכו' דה"נ לא ידע וכו'. עיין במהרש"א עד א"נ דכתובה דאורייתא לא ידעה דקמחלה ר"ל דלא ידעה שתבא כתובתה לידי גבייה אכן לענ"ד אפשר לומר דכתובה ידעה דקמחלה שהרי יכולה למכור כתובתה תיכף בטובת הנאה וכשפוחת לה מכתובתה גם טובת הנאה מועטת:
שם גמרא ורב סבר אפילו בדרבנן תנאו בטל. ר"ל ובירושת הבעל ס"ל כרשב"ג דהוי דאורייתא:

דף פד:
תוס' ד"ה והוא וכו' לרבינא הכי אמרינן משמיה וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ואר"י וכו' מגו דזכי לנפשי' וכו'. הקשה מהרש"א אמאי לא תירצו בזה שיטת רש"י פ"ק דב"מ שהקשו בדבור דלעיל ע"ש ולענ"ד המעיין ברש"י שם ד"ה הוי תופס וד"ה לא קנה יראה דרש"י קאי אתופס לבע"ח דלא שייך מגו דזכי לנפשיה:

דף פה.

ד"ה אית לך וכו' וא"ת וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם שיף ונלענ"ד דדעת התוס' דע"כ מיירי דליכא עדים וראה דהא משמע דאי הוי מועיל מחיים תפיסנא ולא הי' צריך שיתבעו אותה מחיים היתה נאמנת ולעיל גבי ההוא בקרא אמרינן מגו דיכול למימר לקוח הוא בידי וכו' משמע דמחיים תפיסנא צריך מגו וע"כ מיירי כאן נמי דאיכא מגו דלקוח לכן הקשו דניהימני לדידה דתבעוה מינה מחיים בההוא מגו גופה ותירצו דמתחלה כשאמרה מחיים תפיסנא לא היה כוונתה דתבעוה מינה מחיים שלא היתה יודעת אם צריך לזה ועתה הוי מגו למפרע אכן דעת הרא"ש נראה דתבעוה מינה מחיים הוי פירוש על מחיים תפיסנא ואם הי' לה מגו על מחיים תפיסנא היתה נאמנת לפרש דבריה דהיינו דתבעוה מינה מחיים אלא דמיירי שיש עדים וראה והא דאמר אית ליך סהדי דתבעוה מינך מחיים היינו עדים שתפסה מחיים אלא שמפרש דין תפיסה מחיים אבל בלא עדים אינה נאמנת כלל לומר מחיים תפסתי כיון דלית לה מגו דלקוח ועיין בתומים סי' ס"ד ס"ק ב' ויש להאריך עוד בשיטת הפוסקים בזה ואין כאן מקומו. ונתיישבה קו' מהרש"א דלהימנה במגו דנאנסו או להד"ם או החזרתיו דהא פשיטא להו דכיון שאמרה מתחלה מחיים תפיסנא הוי מגו למפרע אבל דתבעוה מחיים משמע להו לכאורה דהוי פירש דבריה הראשונים וכסברת הרא"ש ותירצו דזה נמי הוי מגו למפרע ומ"ש מהרש"א דלא היתה יכולה להראות השטרות לכאורה אינו מוכרח דהא מ"מ היתה יכולה להראות השטרות ליורשין בצנעא וע"ש בש"ך ס"ק ד':

דף פה:

כתובות דף פו/א

ד"ה לאשה וכו' ואפילו קדים זמן הכתובה לזמן השטר וכו' עיין במהרש"א עד בזמן הזה דגובין מהן וכו' כצ"ל ומשמע מדבריו דמפרש מ"ש התוס' ואפילו קדים וכו' קאי אלעיל שכתבו דכאן נותנים לבעל חוב וכ"כ מהר"ם שיף אכן אפשר לפרש דקאי אמ"ש דהתם יהבינן לכתובת אשה אפילו קדים זמן כתובת אשה והוי הבע"ח כושל שבראיה ואפשר שרמזו לשניהם דבין כאן ובין לעיל אין חילוק ואפילו קדים זמן הכתובה:

שם ד"ה אמר וכו' וי"מ דאתולה כו' עיין במהרש"א שכ' בשם הפסקי תוספות דלר"ה בריי' דר"י גובין מיתומים גדולים אפילו מעות ולענ"ד תמוה לומר דר"ה בריה דר"י חולק אהא

דאמרינן בכל דוכתי מטלטלין דיתמי לבע"ח לא משתעבדי ובפרט דאנן קיי"ל כר"ה ברי' דר"י וקשה לומר שיהיה כנגד כל הני סתמי דגמרא לכן נלענ"ד דאין הפירוש כן בפסקי תוס' והפירוש בתוס' בפנים מ"ש והואיל והדין שיתן מעות חוזר להההוא דתלה מעותיו בנכרי ור"ל כיון דלר"ה ברי' דר"י אשתעבד נכסי ממילא כל חד כדינו אשתעבדו נכסיה ביתומים גדולים כיון שאין הדין לגבות מהם אלא קרקעות לא נשתעבדו אלא הקרקעות ומיניה דידיה כיון שגובין ממנו מעות נשתעבדו גם המעות וממילא ההוא דתלה מעותיו בנכרי כיון דמיירי מיניה דדינו של הבע"ח במעות גם מעותיו נשתעבדו אלא לדידך דאמרת מצוה ואע"ג דאית להו נכסי ליתמי לא נחתינן עלייהו ר"ל ביתומים קטנים דלאו בני מיעבד מצוה נינהו לא נחתינן לנכסייהו אפילו ידעינן דלא פרע אביהם כגון בהני דרכים דאיתא בח"מ סי' ק"ח סעיף א' ג' דלא רמיא שעבודא אנכסי כלל וממילא מיניה אע"ג דמחויב ליתן מעות לא חל שעבוד עליהם וכ"ה הפירוש בפ"ת וז"ל אין נזקקין לנכסי יתומים משום צררי [היינו כר"ה ברי' דר"י דקיי"ל כוותיה] והשעבוד חל גם על המעות [ר"ל היכי שדינו לשלם במעות כגון מיניה חל שעבוד עלייהו] וצריכין לפרוע כשידוע שלא פרעו [ובהני ג' דרכים שידוע שלא אתפסיה צררי מחויבים גם יתומים קטנים לפרוע] ומעתה אתיא ההוא דקטינא דארעא שפיר כר"ה בריה דר"י דקיי"ל כוותיה:

דף פו:

ד"ה ר' אליעזר וכו' לא כמו וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם שיף ולענ"ד נראה דהתוספות ס"ל דהמקשן ג"כ ידע סברא דקדייקת וס"ל דהיינו טעמא דת"ק אי נימא דר"א ע"י גלגול קאמר אלא דלא משמע ליה לפרש כן הברייתא אין אדם דר עם נחש בכפיפה גם משמע להו שגם בעל הבעיין לא נסתפק בהא דמסקינן התם דמגלגלין בדרבנן מ"מ דברי רש"י ניחא ליישב כמ"ש מהרש"א ומהר"ם שיף:

דף פז.

ד"ה אפילו וכו' וה השתא נמי שפיר וכו'. ר"ל דכמו שלכרגא ולמזוני הטעם משום דא"א להמתין ה"נ לקבורה א"א להמתין משום כבוד המת ומה"ט נמי לא משבעינן לה אבל לפירש"י הא דלא משבעינן הוא מטעם אחר:

דף פח.

ד"ה היכי וכו'. עיין במהרש"א עד שהרי כבר נצטרף וכו' כצ"ל:

דף פח:

ד"ה ב"ד וכו' תימה וכו'. נ"ל דכוונתם אע"ג דאפשר לומר דרב ששת ניחא לי' לפרש פירוש אחר שיהא ניחא אליבא דרב ואפשר ס"ל כרב מ"מ לא הו"ל להקשות על ר' ירמי'

דס"ל כשמואל ומפרש המשנה כשמואל וזהו כוונתם שכתבו סבר ליה כדשמואל ר"ל דר' ירמי' ס"ל כן לכן לא קשה עליו שמפרש כשמואל ועיין פ"י:

דף פט.

ד"ה הוציאה גט וכו' והי' לי שובר שלא תחזיר ותגבה בעדי מיתה וכו'. כ' מהרש"א דבכתובה לא גביא במקום שאין כותבין אע"פ שכתב ה ע"ש והקרני ראם כ' דמסוגיא דאמר דכשמביא ראי' שכתב לה א"צ לפרע עד שתחזיר לו הכתובה משמע דיכולה לגבות בכתובה אפילו במקום שאין כותבין ע"ש ולענ"ד נראה ליישב דבסוגיא לא אמרינן אלא דא"צ לפרע לה דכשלא יהא הכתובה בידה כשיאבד השובר יהא נאמן לומר לא היית אשתי מעולם וכשימות ותבא לגבות בעדי מיתה יהיו היורשים נאמנים לומר פרעתיך במגו זו משא"כ כשיהא הכתובה בידה וכיון שיכול לבא לידי הפסד א"צ לפרוע לה אע"פ שאינה יכולה לתבוע אותו בכתובה בלא גט דיכול לומר פרעתיך ולא החזרת לי הכתובה שאמרת שלא כתבתי לך ולא היה לי ראיה אז וממילא הצטרכות השובר היא שלא תגבה כשתאלמן כמ"ש התוס' וכ"נ מסוגיא לקמן דאמר בשלמא לשמואל מוקי לה במקום שאין כותבין ואמר כתבתי משמע דבכה"ג שפיר אינה יכולה לגבות בכתובה:

שם ד"ה ש"מ וכו' היכי יפרש מתניתין וכו'. ר"ל הא יכול לומר פרעתי וקרעתי הכתובה ותירצו דיפרש כר' יוחנן דהטוען אחר מעשה ב"ד לא אמר כלום ואפילו במקום שכותבין:

שם ד"ה גט וכו' דכשתאלמן וכו'. עיין במהרש"א עד והשתא אין חילוק וכו' ר"ל דכיון שלא ידעו שהיא גרושה לא יעלה על לבם לטעון פרעתיך מנה כיון שיודעים האמת שהם לא פרעו משמת אביהם ולא ירצו לשקר וגם אנן אין לנו לעשות תקנה לשקרי רק היכי שידעו שהיא גרושה יסברו שבאמת פרע אביהם:

דף פט:

רש"י ד"ה מנלן דקאמר לעיל וכו'. עיין במהרש"א עד וע"י הגט תגבה העיקר וכו' ר"ל ולא תחזיר הכתובה כי צריכה לעכב הכתובה לתבוע התוספות וכשימות בעלה תתבע עם הכתובה גם העיקר ומתחלה כשתתבע העיקר עם הגט לא תוציא הכתובה אלא תביא עדים שכתב לה כיון שלא תוכל לגבות עם הכתובה רק התוספות ולא יעלה על לבו שימות ותגבה עם הכתובה גם העיקר אבל בעדי מיתה כיון שתוכל לגבות עם הכתובה גם העיקר כשיפרע הכל תחזיר הכתובה ואם לא יפרע אלא העיקר יכתוב על הכתובה שנפרעה העיקר ועיין במהר"ם שיף:

דף צ.
תוס' ד"ה ש"מ וכו' וכענין זה הי' רגיל ר"ת וכו'. עיין במהרש"א עד לאו ממש כפי' ר"ח דלפירוש וכו' צ"ל כתירוץ רשב"ם וכו' מאוחר כו' על כרחך לא וכו' כצ"ל:

דף צ:
ד"ה הא איכא וכו' דאיכא למטעי וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם שיף ולענ"ד לענין אם תפס גם בבן קודם לבת שייך לומר אם תפסה הבת והול"ל הבת אין לה ואע"ג דודאי ליכא למ"ד דמועיל תפיסת הבת מ"מ כיון דשייך בה תפיסה ולא היה מאריך בלשונו אי הוי אמר הבת אין לה הו"ל למיתני הבת אין לה אע"כ לישנא דקודם נמי משמע ליה טפי לגמרי אבל כאן לענין אי איכא שקלי דלא שייך כלל גבי בת דהא אין לירושת הבן קצבה דנימא אי איכא ליכא למטעי כלל אבל כאן איכא למטעי והו"ל למידק:

דף צא.
רש"י ד"ה ואיפוך וכו' והשתא ר"ש לחומרא ולא שייך וכו' כצ"ל:

דף צא:
ד"ה דזבנה לכתובתה דאמיה שהיתה נשואה לאחר וכו'. עיין במהרש"א עד וצ"ל שלא רצה וכו' ר"ל דאל"כ הוי מה שאירש מאבא כשבירר המכר ואמאי כ' רש"י בד"ה אחריות דחוזר במכירת הקרקע אכן לא ידעתי מ"מ מנ"ל לרש"י שלא רצה למכור מה שירש מאביו הא אפשר לפרש דבאמת המכר קיים ויותר נ"ל דרש"י לא ס"ל כר"ת אלא דאפילו בירר המכר לא קנה וכ"מ מדברי התוס' שכתבו ולפי לשון ראשון נמי לאו ראי' כמו שפירש"י:

דף צב.
ד"ה ראובן שמכר שדה וכו' ועוד נראה לר' וכו'. עיין במהרש"א עד כיון דבתורת הלואה בא לידו ר"ל ואין לו מגו דפרעתי:

שם רש"י ד"ה מטלטלי וכו' והיה בעל חוב של אבינו מסולק ממנו וכו' ועתה גם אתה וכו'. נ"ל דכוונתו דלכאורה שמעון בא אליהם משני צדדין או שסילק להבע"ח מעות שלהם ואפילו נתן להבע"ח מעות שלו הוא תובע את היתומים מחמת האחריות לכן כ' רש"י והיה בע"ח של אבינו מסולק ממנו ולא היה לך ליתן להבע"ח מעות שלנו ואם תובע אתה אותנו מחמת האחריות לזה כ' ועתה גם אתה וכו': (:
שם) תוס' ד"ה ראובן שמכר כל שדותיו וכו' בהך תקנתא לא ניחא לי וכו'.
עיין במהרש"א עד כדי להעמיד הקרקע בידו לכאורה כוונתו שהוא יסלק את לוי במעות אבל א"א לומר כן דלמ"ד שיכול לסלק הבע"ח בזוזי יכול לסלק את הבע"ח בזוזי משמע

שגם ללוי לא יכול לסלק בזוזי לכן נ"ל דכוונתו שהיה יכול לומר כן אפילו כשהיו כולם אצלו אע"פ שהזיבורית לקח באחרונה לפעמים רוצה בזו אע"פ שהיא זיבורית ורוצה ליתן לבע"ח בינונית:

שם וכן אם לקח שמעון עידית באחרונה וכו'. הנה בגמרא ודאי לא מיירי בכה"ג דהא בפירוש אמרינן ולא אמרן אלא דזבנה בינונית וכו' אלא כוונתם דלכאורה על הגמרא גופא קשה אמאי לא נקטו בלקח עידית באחרונה ורצה מזה גובה לכן כתבו דבכה"ג א"י לגבות מלוי. ועיין במהרש"א עד מה"ט דאנא לא ניחא לי וכו' ואינו מובן דאי לא ניחא ליה בתקנתא דרבנן פשיטא דא"י לדחותו אצל עידית שלקח באחרונה ונ"ל דצ"ל דאנא ניחא לי ור"ל דכמו שאמר רבי שיכול לומר אנא לא ניחא לי לכאורה ה"נ יכול לומר אנא ניחא לי ודחו שגם זה לא אמרינן מטעמא שכתבו קודם לזה וע"ע במהרש"א עד דהא אם היו וכו' לדחותו אצל זיבורית וכו' כצ"ל:

שם ד"ה אבל וכו' דלא שייך למימר הכא. לכאורה צ"ל הכי ואפשר לפרש דלא שייך למימר הכא האי לישנא אלא לגבי בעלים שייך לומר האי לישנא:

דף צג.

ד"ה עד שלא וכו' אומר ר"ת וכו'. עיין במהרש"א עד דהא פשיטא הוה וכו' ר"ל דבלא מעות פשיטא שגם מי שפרע ליכא:

דף צג:

ד"ה מאי לאו וכו' דלטביחה ועומד לטביחה וכו'. משמע מדבריהם דלטביחה ועומד לטביחה מודה רב המנונא דחולקין לפי המעות אבל מדברי רש"י ד"ה זה נוטל וכו' שכתב רבותא אשמעינן וכו' ולא כתב דלטביחה ועומד לטביחה גם רב המנונא מודה משמע קצת דס"ל דרב המנונא חולק גם בזה ועיין בח"מ סי' קע"ו ס"ה ואין כאן מקום להאריך בזה:

דף צד.

ד"ה שנמצאת וכו' והכא בחיישינן שמא תכסיף וכו'. עיין במהרש"א ע"ד מהרש"ל בזה דהד"א ודאי וכו' כצ"ל. ומ"ש מהרש"א על מהרש"ל א"א לומר כן וכו' נ"ל דכוונת מהרש"ל דלפירש"י שכבר נמצא שדה שאינה שלו שייך לומר דאם לא תשבע תדע שאמת הוא הדבר וודאי יוציאה מידה ותכסיף אבל אם תשבע תסבור שאין הדבר אמת ולא תכסיף אבל לפיר"ח שגם מספק שמא תמצא שדה שאינה שלו תכסיף א"כ גם אם תשבע מ"מ ידעה שלא יצאה מספק שדה שאינה שלו ומה מועיל השבועה לכן הוכרח ר"ת לפרש דאפשר התפיסה צררי ותפרוש ולא תקח השדה וישאר ביד היתומים

וישביחו אותה כמ"ש התוס' לקמן אבל ודאי שגם לרש"י השבועה היא אם התפיסה צררי אלא היינו שתטול אחר השבועה ולר"ח היינו שמא לא תשבע ולא תטול ודוק בדברי מהרש"ל ותראה שכוונתו כמ"ש ועיין בפ"י. וגם מ"ש התוס' אח"כ וא"ת א"כ נשביע כל ב"ח וכו' וא"ת ומה יועיל מה שיפרוש לכאורה צ"ל שתפרוש ואפשר משום שגם בג' או ד' בע"ח הדין כן נקטו שיפרוש] וכו' הוא הכל לפיר"ח אבל מ"ש וא"ת לרבנן נמי וכו' הוא ענין בפ"ע ומ"ש מהרש"א גם הקושיא שהקשו התוס' לקמן וא"ת לרבנן וכו' הוא לראי' שדברי התוס' הם דבור א' כי בדפוסים ישנים הי' מן והכא בחיישינן שמא תכסיף דבור בפ"ע ומהרש"ל הגי' שהוא דבור אחד:

שם ד"ה לימא וכו' דהיכי דכתבי שעות תלינן וכו'. ר"ל דהיכי דכתבי שעות יהבינן למאן דקדים בשעה אחת ולא חיישינן שמא לאידך נמסר תחלה אלא דתלינן מסירה אחר חתימה ה"נ תלינן המסירה בשעת חתימה כ"כ בשטמ"ק וה"ה שהיו יכולים לומר היכי דלא כתבי שעות יהבינן למאן דקדים יום אחד ולא חיישינן שמא לא נמסר לו עד אחר כמה ימים אלא זה פשוט שאין דרך לעכב המסירה אחר הכתיבה כמה ימים לכן לא חיישינן לזה לכן לא הביאו ראי' אלא מהיכי דכתבי שעות שדרך לעכב הנתינה אחר הכתיבה כמה שעות ואפ"ה תלינן מסירה אחר חתימה ואע"ג דהיכי דקדים שעה אחת תלינן שנמסר קודם אפילו לר"א דאמר עדי מסירה כרתי מ"מ הביאו ראי' מזה כמו היכי דידעינן שבחתימה זה קדים ולא ידעינן המסירה תלינן המסירה בחתימה אפילו לר"א דע"י שזמן החתימה ידוע ולא זמן המסירה הוי החתימה עיקר אפילו לר"א ה"ה לר"מ דלעולם החתימה עיקר תלינן המסירה בחתימה אפילו לא נודע זמן החתימה כנ"ל:

דף צד:

רש"י ד"ה וחכ"א וכו' מה שירצה שליש דהיינו וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה כתב וכו' דהא אית ליה שודא וכו'. נ"ל דכוונתם דודאי לא פליגי רב אסי ואביי בפלוגתא דתנאי ר"מ ור' אלעזר ואע"ג דאמרינן דלר"מ זה שחתם לו קנה והיינו כאביי מ"מ גם לר"א אין הכרע דדוקא זה שמסר לו קנה דאפשר לומר אע"ג דעדי מסירה כרתי מ"מ המסירה שמוסר לו אח"כ גורם שיקנה למפרע משעת חתימה דהכי קיי"ל לאביי דעדיו בחתומיו זכין לו היינו כשבא לידו לבסוף אז זוכה למפרע משעת חתימה וא"כ אפשר לומר כן גם לר"א ואפשר שיש חילוק בין ר"מ לר"א דלר"מ א"צ עדים בשעת מסירה ולר"א צריך עדים בשעת מסירה וא"כ היה אפשר לומר דאע"ג דהברייתא ס"ל לר"א זה שמסר לו קנה ולא ס"ל עדיו בחתומיו זכין לו מ"מ שמואל לא ס"ל כן אע"פ שפסק כר"א לכן לא הביאו מהא שפסק כר"א דאין ראי' מזה כמ"ש אלא מהא דאית ליה

שודא והיינו משום דא"א למסור בבת אחת כמ"ש התוס' בדבור שלפני זה ואי ס"ל דזכה משעת חתימה הא החתימה יכול להיות שהיה בבת אחת ואמאי אית ליה שודא כנ"ל:

שם אכתי ניחוש וכו' מסירת השטר למלוה דהשתא וכו' כצ"ל:

דף צה.

ד"ה הא ר"מ וכו' אבל לא משמע ליה וכו'. עיין במהרש"א עד ע"כ נראה דהמקשה הוי ידע וכו' נ"ל דר"ל המקשה שהקשה ורבי סתם לה הכא כר"מ וכו' וכן רב פפא בתירוצו אבל ר' זירא ע"כ לא הוי מחלק בכך מדמוקי מתניתין דהתם כר' יהודה דוקא ומשנתינו ניחא לי' כר"מ אע"ג דלא הוי משמע לאוקמא בב' לקוחות:

שם ד"ה כתבה וכו' יש מקשים וכו' עיין במהרש"א עד לק"מ דמ"מ לשמואל וכו' מתניתין בכתבה לו וכו' כצ"ל:

דף צה:

רש"י ד"ה הבעל מוציא וכו' אם בא לדין עמו יכול הוא לזכות וכו'. מלשון זה משמע דס"ל כפי' התוספות דלאו דוקא קאמר שיוציא וכו' אלא מתוך וכו' ואח"כ בד"ה ומוקמינן לה הוגה מנ"י כ"י בפעם הזאת וכו' משמע שיש חילוק בין פ"א לפ"ב דדוקא בפ"ב אינו יכול להוציא מיד הלוקח משום דאית ליה פסידא ולא בפעם א' והיינו כפי' רבי שהביאו התוס' דאלו לפי' התוס' א"צ לזה דשפיר אפשר לומר דלעולם יכולין להוציא זה מיד זה ומוקמינן לה בידא דלוקח משום פסידא:

שם תוס' ד"ה ואין חייבין וכו' דהא בעל וכו'. עיין ב"ש סי' פ"ט ס"ק ה' ובב"מ שם:

דף צו:

ד"ה נכסי וכו' ולא דמי וכו'. עיין מהרש"א ומהר"ם שיף ולכאורה הי' נ"ל דדוקא אמזונות הקשו וכפי הסברא שכתבו לעיל בסמוך דמזונות לעולם יש לה מזונות והוי כמו התם דאמרינן ארעא כיון דלגוביינא קיימא משא"כ בחוב לא שייך כלל סברא זו ואהא תירצו דש"ה דהיתומים מודים שקרקע זה לבע"ח משא"כ במזונות וצ"ע:

שם רש"י ד"ה עלי להביא ראי' דמשניסת וכו' לפי מה שפירש"י לעיל ע"א ד"ה נתננו דמי מזונות לשנה הבאה ומשמע דמזונות שעברו פשיטא דעלי להביא ראי' לא הי' צריך לטעם זה וצ"ל דכוונת רש"י דמשניסת ע"כ לא תבעה אלא מזונות של שנים שעברו לכן עלי' להביא ראיה:

שם ד"ה מאי לאו וכו' יאמרו לה מה שמכרת וכו' יאמרו נתננו ליך וכו' והם נאמנים. נ"ל דמה שסיים יאמרו נתננו ליך והם נאמנים אין כוונתו דדוקא לר' יהודה דס"ל נכסי בחזקת יתמי קיימי נאמנים דהא לפירש"י במזונות דלשעבר לכ"ע נאמנים אלא כיון

דנכסי בחזקת יתמי קיימו יכולין לומר לה לכתובה מכרת ואם תאמר להם תנו לי מזונות שאכלתי הם נאמנים לכ"ע לומר נתננו אבל לר' יוסי דסבר נכסי בחזקת אלמנה קיימי יכולה היא לומר למזונות מכרתי ותחזור על הלקוחות בשביל כתובתה ולא תתבע אותם מזונות שעברו אבל אם תבא לתבוע מזונות שעברו גם לר' יוסי נאמנים לומר נתננו:

שם תוס' ד"ה ור' יוסי וכו' דלגבי יתומים לא תהא נאמנת וכו'. משמע דאע"ג דלא תהא נאמנת לגבי יתומים נאמנת לגבי לקוחות ולכאורה תמוה דהא קיי"ל בכל דוכתי דטענינן ללוקח כל מה שהיה המוכר יכול לטעון ונ"ל דלענין לקוחות מיירי שלא שהתה ב' שנים וממילא אין ליתומים שום טענה עליה ולא שייך לומר דלקוחות במקום יתמי קאי ונטעון להו מה שהיו היתומים יכולין לטעון ועוד אפשר לומר דלא טענינן ללקוחות טענת מחילה כמו שלא טענינן מזויף משום דלא שכיחא כמ"ש התוס' (דף צ"ג ע"ב) ד"ה דינא אבל יתומים הוו כאן כמו הלוה עצמו כיון שטוענים שמחלה להם ולא דמי למה שאין טוענים להם טענה דלא שכיחא שהיה אביהם יכול לטעון שהרי אין זה טענת אביהם אלא טענה שלהם כנ"ל:

שם והכא לעולם יש ללקוחות וכו'. אינו מובן דא"כ אין יודעים כמה יניחו לכתובה דשמא תמכור למזונות ועיין בהפלאה מ"ש בזה:

שם רש"י ד"ה ור' יוסי וכו' שאם יוכלו וכו'. עיין במהרש"א עד ר"ל לגבי יתומים וכו' כוונתו דלגבי יתומים לא שייך לומר דהסתם יפה לה דבין אם תאמר למזונות מכרתי ישלמו לה הכתובה ובין אם תאמר לכתובה מכרתי יתנו לה בעד מזונות ואין נ"מ אלא לגבי לקוחות אבל לקמן דס"ל לר' יוסי בחזקת יתמי קיימי לכאורה שתמכור בסתם יהא לה הפסד לגבי היתומים שיאמרו לה לכתובה מכרת ומזונות כבר נתננו לך לזה כ' רש"י שיכולה להעמיד עדים ואת הנמכר לכתובה לא תודיע ללקוחות שמכרה דאל"כ לטעון להו שמכרה לכתובה ועיין מהר"ם שיף שכ' שאין כוונת רש"י שלא תודיע ללקוחות שמכרה אלא שלא תודיע ליתומים שמוכרת לכתובה ותוכל לומר שמכרה למזונות ונראה דכוונתו שלא נטעון ללקוחות שמכרה לכתובה אע"פ שהיתומים היו יכולים לטעון ועין בביאור וצ"ע:

דף צז.

תוס' ד"ה מאי סמך לה וכו' וא"ת וכו'. עיין במהרש"א עד דאיהו גופיה לא טריף וכו' וכ"כ מהר"ם שיף ולכאורה אינו מובן דהא גם התם ראובן גופיה אתי לטרוף משמעון וצ"ל דכוונתם דכיון שהוא משום דבע"ח דראובן טריף מראובן הוי כאלו בע"ח דראובן טרפה משמעון:

דף צז:

רש"י ד"ה מגורשת ואינה מגורשת ומן האירוסין עיין במהרש"א שמחק תיבות ומן האירוסין מכאן ובמהרש"א צ"ל ואינה מגורשת ומן האירוסין ולא וכו' ועיין מהר"ם שיף:

שם תוס' ד"ה אלמנה וכו' א"נ וכו' עיין במהרש"א עד כיון דהך סברא דהכא לא קאי ע"ש והוא דחוק לענ"ד דלא משמע דדחי לומר דגרושה לא נפיש חן דידה אלא דאע"ג דנפיש חן דידה מ"מ לא תמכור אלא בב"ד ולענ"ד אפשר לפרש דברי התוס' בפרק הכותב (דף פ"ז ע"א) דכוונתם דאלמנה גם הבעל מקפיד בחן דידה כיון שלא היה שונא אותה אבל גרושה שהיה שונא אותה דמי לאלמנה מן האירוסין שלא היה לה חבת ביאה וזהו שכתבו שם מ"מ לא בעיא חן כמו אלמנה ר"ל דמ"מ אין הבעל מקפיד בחן דידה:

שם ד"ה מתניתין וכו' היא דמוכרת כתובתה שלא בב"ד נ"ל דצ"ל לכתובה ומיירי שמוכרת קרקעות לצורך כתובה וס"ל דהא דאמר מוכרת היא אפילו ד' וה' פעמים לכתובה כפירש"י היינו נמי שלא בב"ד ותיבת שלא בב"ד קאי גם ע"ז אבל לשון מוכרת כתובתה משמע שטר כתובתה ובזה לא שייך ב"ד כלל: (שם) ד"ה בבתוליה וכו' דליכא למימר וכו'. עיין במהרש"א עד אלא לגבי בוגרת וכו' דלא קאמרי לקמן דבתולה שלימה וכו' כצ"ל, ומ"ש אך קשה וכו' נ"ל לתרץ דלשון בתולה שלימה משמע טפי למעט שלא כדרכה מבוגרת דשלא כדרכה גרועה מבוגרת אלא במאי דתלי בריבוי דב' ס"ל לר"מ דמרבה שלא כדרכה אע"פ שממעט בוגרת וכן, לר"א ור"ש הוי ממעטינן מבתוליה גם שלא כדרכה ואצטריך רב:

שם ונ"ל דמשמע ליה וכו'. עיין במהרש"א עד לקמן לר"ש וכו' כצ"ל: (שם) ד"ה בתולה וכו' אכתי קשה וכו'. ר"ל דכיון דס"ל דאין בתולה אלא נערה אע"ג דאיצטריך לדרשא מ"מ לא נפיק ממשמעותיה דאינו אלא נערה ועיין במהרש"א עד ויותר הו"ל להקשות כו' ולענ"ד ודאי האי תנא פליג אמ"ד בתולה אפילו מקצת בתולים ולכן לא מקשו אלא אההוא תנא בפ"ע אמאי אצטריך בשום מקום למכתב בתולה נערה וכ"ה הקושיא בתוספות יבמות (דף ס' ע"ב):

שם

ואמרינן נמי בקידושין וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד נראה ליישב דדוקא גבי בוגרת לא ממעטינן משום דאצטריך לדרשא אחרינא אבל שלא כדרכה נתמעט אע"ג דאיצטריך לדרשא אחרינא וכמ"ש לעיל דשלא כדרכה גרועה מבוגרת:

דף צח.

ד"ה דאמרי וכו' הלכך יש לו לעכב וכו' דהא דקרי מכירת וכו' כצ"ל:

דף צח:

ד"ה כאן שנה רבי וכו' נראה לר"ת וכו' שוה מנה במאתים וכו'. עיין במהרש"א ואנכי לא ידעתי איך לפרש שוה מאתים במנה איך שייך לומר הריוח לבעל המעות או לשליח הא לא נזכר שליח אצל הלוקח ואין הדין אלא בין האשה ובין היתומים ואצלם יש הפסד וע"כ גירסא שלפנינו בתוס' נכון וכמו שפי' מהרש"א וזה כוונת מהר"ם שיף שכ' דלא נכון להפך:

שם ד"ה אמר ר"פ וכו' מאי קמ"ל במאי דקאמר דבר שאין לו קצבה וכו' נ"ל דה"ה שהיו יכולין לומר מאי קמ"ל במאי דקאמר דבר שיש לו קצבה חולקין וחדא מנייהו נקטו ובגירסא אחרינא שהביאו כתיב דבר שאין לו קצבה בתחלה:

שם שהשכירים שלנו אינו אלא שכיר יום וכו' כצ"ל:

שם גמרא ומאי אפילו אפילו היא אומרת וכו' הלשון דחוק וצריך לפרש ומאי אפילו בהא דתני אפילו היא אומרת וברש"י משמע דלא גריס אלא ומאי אפילו היא אומרת:

דף צט.

הא מדרישא ש"מ וכו'. עיין במהרש"א עד אבל בפחות קצת שמכרה במנה וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה נתן לו וכו' בהגדת דר' אליעזר וכו' כצ"ל וכן לקמן. ועיין בגליון ולפנינו גם במדרש על שמואל איתא כמו בגמרא שלנו בזבחים:

שם ד"ה אלא וכו'. עיין במהרש"א ולא הבינותי דאם נימא דלא הוי כמו לא ניחא ליה דליפשו שטרי עלויה וכמו שמשמע מפירש"י ד"ה אמאי מעל כ"ש קשה מדר' יהודה דס"ל דהוי מעביר על דבריו וע"כ ר' יהודה אלימא ליה טעמא דחלוק קטן ורע ות"ק לא אלימא ליה טעם זה א"כ ה"נ נימא לדברי התוס' דת"ק ס"ל דמה שהביא חלוק קטן ורע חשוב כמו לא ניחא לי דליפשו שטרי עלויה דאין סברא שלא יהא חשוב כמו לא ניחא ליה דליפשו שטרי עלויה ור' יהודה ס"ל דסברא דחלוק קטן ורע עדיף מלא ניחא ליה דליפשו שטרי עלויה:

דף צט:

ד"ה אמר לאחד וכו' ומפרש ר"ת וכו'. כ' מהרש"א יש לדקדק דלר"ה לא תירץ כלום ע"ש ולענ"ד לר"ה לק"מ דלעיל לא אמר לאחד אלא זיל זבין לי כורא ולא שייך שם אפושי בעלי דינים ושפיר איבעי להו אם מקחו בטל משום אפושי שטרי ולא שייך קושייתם אלא לרב חסדא דכיון דאפילו אמר לאחד אמרינן דהוי אפילו לשנים כ"ש לעיל דלא אמר לאחד וכן צ"ל לדברי הרא"ש שמביא מהרש"א אח"כ אליבא דרב אלפס שגם לגי' ר"ח סוגיא דלעיל לא דמי לאמר לאחד אלא לאמר סתמא אכן לגי' ר"ח קשה מדר"ה לפי

פיר"ת דפשיט כאן דקפידא הוי אע"ג דליכא חשש אפושי שטרי כ"ש ולדברי מהרש"א שמדמי ההוא דלעיל לאמר לאחד צ"ל דנפשטא בעיא דלעיל דאמר לאחד קפידא הוי כ"ז כתבתי לסברת מהרש"א דההיא דלעיל כ"ש מההוא דהכא אכן לדידי נ"ל דלעיל אפשר למכור אח"כ להלוקח הראשון ולא שייך כלל אפושי בעלי דינים ולא שייכי כלל דינים אלו זה לזה בין לפיר"ת ובין לפירוש רבי דבאפושי שטרי לא איפשטא ובאפושי בעלי דינים לר"ה הוי קפידא טפי ולרב חסדא לא הוי קפידא כלל. ועיין מ"ש מהרש"א לקמן על כתב רב אלפס עלמיא כאן א"צ לדבריו. שוב מצאתי כן במהר"ם שיף:

שם ד"ה א"ל וכו'. עיין במהרש"א עד ה"נ לימא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה פיחת וכו'. עיין במהרש"א עד לת"ק תן ששית וכו' כצ"ל:

דף ק.

ד"ה רבה אמר וכו' ומ"ש מהא דתנן וכו' לפי גירסא שלפנינו הוא דבור א' וקאי לפי פירושם השתא דאע"ג דהמקח קיים צריך להחזיר האונאה א"כ אפילו נימא דשליח כדיינים לא דמי להא דצא ותרום דשם לא שייך להחזיר האונאה ואמאי מקשה דוקא לפי מה שפסק הלכתא שליח כאלמנה ותירצו דלא פריך אלא שיהא מעשה שלו קיים אבל מאי דלא שייך שם להחזיר האונאה לא חש אכן מדברי מהר"ם שיף משמע שהוא דבור בפ"ע וע"ש מ"ש בפירושו:

דף ק:

כתובות דף קא/א

ד"ה כללו וכו' מצינו למימר וכו'. עיין במהרש"א עד ולהכי לר' יהושע וכו' ומ"מ אליבא דרב צ"ל נמי דאתי לרבויי תרומה דבת כהן לישראל לא תאכל ובת ישראל לכהן תאכל בתרומה דרבנן וכמ"ש המהר"ם שיף:

דף קא:

תוס' ד"ה והיא ניזונת וכו' גובין מן המחוררין כצ"ל:

דף קב.

ד"ה לברור וכו' הואיל ובשטר גמור מיירי. ר"ל כיון דמשועבד לי' וגם כותב כתיבה כל דהו הוי כשטר גמור ועיין מהר"ם שיף:

שם ד"ה אמאי וכו' וא"ת וכו'. ר"ל דלר"י דחייב הו"ל השטר חיוב בפ"ע ולא משום פדיון בנו וניחא שבנו אינו פדוי אבל לר"ל דפטור אם לא משום דמשועבד ליה מדאורייתא משום פדיון הבן צריך טעם אמאי בנו אינו פדוי: (שם) ד"ה אליבא וכו' ואי לא פליג ר"י

בהודאה וכו'. עיין במהרש"א עד בשעבוד בפשיטות מייתי וכו' בתוס' שם אהך קושיא וכו' כצ"ל:

שם שהרי אי הוה קודם מתן מעות וכו'. עיין במהרש"א עד דאחר מתן מעות הוה שלא יוכלו וכו' כצ"ל:

שם וקשה לפיר"ת וכו'. מהרש"ל הגי' לפירוש הקונטרס וכ"כ בגליון בשם הב"ח ומהרש"א לעיל הקשה דלפ"ה לא הוה שטר גמור ולענ"ד נראה דכוונתם דכיון דע"י שמסר לו בפני עדים מועיל שמחייב א"ע אע"ג דלא הוי שטר גמור שלא כתב שם הערב מההיא טעמא יתחייב נמי שעבוד נכסים שיטרוף ממשועבדים ומה סברא היא שיועיל להתחייב ולא לשעבד נכסיו ועיין מהר"ם שיף:

דף קב:

ד"ה הב"ע בשקנו מידו הוה מצי לשנויי בדכתב לה כצ"ל:

שם ד"ה אימר וכו' לזון את בתו מחיים וכו' כצ"ל:

דף קג:

ד"ה אותו היום וכו'. עיין במהרש"א י"ל קדושה בכלל עכ"ל וכמסקנא דלעולם לא תיפוך וק"ל:

בא"ד והרר"ח כהן כו' היינו קדושת כהונה כו' עכ"ל דהשתא ניחא דלא חשיב שהיו קורין אותו רבינו הקדוש ולא חשיב התם נמי בטלה קדושה דזה איירי לענין וכו' כצ"ל נ"ל:

דף קד.

ד"ה היכי דמי וכו' והא דקאמר אי דלא נקיטא כתובה וכו'. ולפ"ז ממילא הא דאמר אלא לאו דנקיטא כתובה היינו גט ולכאורה מדמקשינן מינה לרב משמע דהא דאמר רב אבל שטר כתובה יוצא מתחת ידה גובה כתובתה לעולם היינו גט ולפ"ז אין מקום לקושייתם בע"ב ד"ה אר"ה שהקשו ומאי ראי' היא משום שטר כתובה הא מגט מיירי וצ"ל דרב ודאי מיירי מכתובה ומקשה כיון דבנקיטא גט אמרינן דמוחלת ה"ה בשטר כתובה יוצא מתחת ידה כנ"ל:

דף קו.

ד"ה שבעה וכו' והמעיין שם וכו'. ולפנינו במשניות בשערים דרומים בין בפ"ק בין בפ"ב חשיב שער הבכורות ובצפון חשיב בין בפ"ק בין בפ"ב שער הקרבן אכן בגירסת המשנה בגמרא איתא בפ"ק גבי דרומים שער הקרבן במקום שער הבכורות וכן הביא ביומא (דף י"ט ע"א):

דף קו:
ד"ה וכי גבו וכו' דמסיק היכי דלא הותירו וכו'.
עיין במהרש"א עד אבל קשה וכו' ולא הבינותי היכי מצי להוכיח לרב כי היכי דהוכיחו לר' ישמעאל דר' ישמעאל אמר בפירוש במשנה מותר תרומה לכלי שרת אבל רב לא שמענו לו בשום מקום דאמר הכי ואם כוונתו דאב רב ר"ל תרומה ממש א"כ רב דאמר כמאן זה לא קשה כ"כ ויותר ק"ל דלמה להו הוכחה לרב דמותר תרומה קאמר הא בגמרא אמר בפירוש כאן שגבו והותירו וקאי אתרומת הלשכה לפי פירוש זה אין לך הוכחה גדולה מזו ואדרבה לפי פירוש מהרש"א דכאן שגבו והותירו אבדק הבית קאי אי נימא דזה הוי הוכחה דרב מותר קאמר דאל"כ רב דאמר כמאן הו"ל להוכיח כן לרב דאפילו לא הותיר מבדק הבית דוקא ממותר תרומת הלשכה קאמר:
שם גמרא ואימא שיריים גופייהו. ר"ל שהיו נותנים השקלים בלשכה ואח"כ היו תורמין מן הלשכה לתוך הקופות והנשאר בלשכה נקרא שירי הלשכה והיינו שיריים גופייהו ומהקופות קונים קרבנות צבור ואם נשאר נקרא מותר תרומה:
שם רש"י ד"ה מאי זה וכו' דלא היו מודים כדתנן דפליג וכו' כצ"ל:

דף קז.
תוס' ד"ה ואם בא ואמר פסקתי וכו' עיין במהרש"א עד ונראה לרבי דנאמן וכו' ולפי' רבי דנאמן וכו' כצ"ל:
שם ד"ה מאי פסקא וכו' ור"ש מפרש וכו'. לפירש"י משמע במשרה את אשתו ע"י שליש בשעה שיצא ולפי' ר"ש במשרה את אשתו ע"י שליש כשהיה בביתו היה נוהג להשרות אשתו ע"י שליש ולא היתה אוכלת על שלחנו:

דף קז:
ד"ה עמד בדין וכו' דע"כ בהכי מיירי וכו' עיין במהרש"א עד ומיהו לא הוה צריכי להכי וכו' ולענ"ד צריכי להכי דאי הוי אפשר לומר דהתם מיירי בחלה אח"כ לא היה אפשר למפשט מהכא דשאני התם שכבר נתחייב לה אפשר דאין להפסידה לכן הוכרחו לומר דזהו פשיטא ולא איבעי ליה התם אלא בחלה קודם ואיכא למיפשט מיבמה כשחלה אח"כ ותירצו דיבמה אפילו חלה אח"כ לא אגידא כ"כ כארוסה אפילו חלה קודם:
שם ד"ה הני מאני וכו' יותר משאר כ"ח וכו'. מלשון זה משמע דס"ל דמאני דקוניא ירוקי אסורי טפי משאר כ"ח וא"כ אפשר דחיורי ואוכמי דינם כשאר כ"ח וניחא לפ"ז מ"ש אף אם היה כולו מעופרת לא היה נאסר ועכשיו שאין בו אלא עופרת מעט יאסור דהא העופרת גורם האיסור דע"י העופרת אסורים יותר משאר כ"ח אכן מלשון רש"י משמע

דחיורי שרי טפי משאר כ"ח ולפ"ז אפשר לומר דירוקי דמי לשאר כ"ח ומ"ש רש"י שהוא עז ומחלחל את החרם ר"ל ממה שמחליקו העופרת וא"כ אין מקום לקושיא זו שהקשו התוס' דכולו מעופרת אינו נאסר וכיון שאין בו אלא עופרת מעט נאסר ומ"מ אין דברי התוס' מובנים לי דהא אין הטעם שבלעי משום מעט העופרת או הזכוכית אלא משום שמעורב בו צריף ובתוס' ע"ז (דף ל"ג ע"ב) כתבו וז"ל ועוד קשה מי גרע חיפוי אבר מאם היה כולו ממנו עכ"ל ופי' מהר"ם דכולו אבר פשיטא דבלע והקשה אמאי ע"י חיפוי לבד לא בלע וקאי הקושיא על חיורי ואוכמי וא"ש אבל מהרש"א פי' שם הקושיא על ירוקי וכולו אבר פשיטא דלא בלע וקשה כמ"ש הא משום הצריף בלע ומ"מ מדברי שניהם משמע דחיורי ואוכמי לא בלעי כלל וא"כ ירוקי אפשר לומר דלא בלעי טפי משאר כ"ח ודברי התוס' דהכא צ"ע. שוב ראיתי ביו"ד סי' קל"ה ס"ה ו' דכלי צריף בלעי טפי מכלי חרס ומאני דקוניא ירוקי דינם ככלי צריף וחיורי ואוכמי לא בלעי כלל ולפ"ז דברי רש"י ודברי התוס' לאחדים הם וכולו אבר הוי כלי מתכות וקיל מכ"ח וצדקו דברי מהרש"א בע"ז הנ"ל וניחא נמי מ"ש התוס' כאן ועכשיו שאין בו אלא עופרת מעט יאסר דהעופרת גורם איסור דעל ידו חמיר מכ"ח אבל מה שהקשיתי לעיל דהא אין הטעם משום מעט העופרת או הזכוכית אלא משום הצריף במקומה עומדת וצ"ע ואפשר ס"ל דכולו מעופרת ג"כ יש בהם צריף אבל לא ידעתי מנ"ל דעם צריף לא בלעי:

דף קח.

ד"ה חנן אומר וכו' עיין במהרש"א עד ושכרו נמי לא ישלם דליכא פסידא וכו' כצ"ל:

שם ד"ה ועל העתיד וכו' שיבא לידי גבוי לבסוף וכו'. ר"ל והוי רבותא אע"פ שלא נגבה עדיין כ"כ התוס' בפרק הזהב ונ"ל דמ"ש שיבא לידי גבוי לבסוף הוא לאו דוקא אלא לפי שרש"י פי' דמיירי, דלא נגבה לאחר מכאן ומשמע דמיירי דוקא דלא נגבה לאחר מכאן דבנגבה לאחר מכאן פשיטא לזה כתבו התוס' דמיירי נמי כשיבא לידי גבוי לבסוף ואפ"ה הוי רבותא אע"פ שלא נגבה עדיין:

שם ד"ה הא מני וכו' ול"ד לעושה לו מלאכה וכו' עיין במהרש"א ובק"נ אות י"ז:

דף קח:

ד"ה אמר רבא וכו' וי"מ וכו'. עיין במהרש"א עד ומי ק"ק וכו' ולא הבינותי דאליבא דאדמון פשיטא דלק"מ דעדיפא מקשה לתירוץ רבא דאפילו לא עסיק בתורה לא הול"ל הבנים יחזרו על הפתחים ואי אליבא דרבנן אמאי לא חשו לזה עכ"פ בעסיק באורייתא א"כ גם אליבא דאביי תקשה אמאי לא חשו רבנן לקושית אדמון כיון דאמרינן סברא זו בפרק נערה אע"כ דאביי מודה דרבנן ס"ל דלא דמי לפרק נערה וכמ"ש מהר"ם שיף

והוא כעין סברת ר"ת אלא דס"ל לאביי דאפ"ה מתמה אדמון דלא הו"ל לתקן תקנה כזו שיתחייב בחיוב גמור לזון הבנות אפילו היכי שיצטרכו הבנים שעוסקים בתורה לחזור על הפתחים וע"ז שפיר הקשה רבא לפי פירוש הי"מ דא"כ לא מתמה אדמון אלא על בנים העוסקים בתורה ואדמון סתמא קמתמה אע"כ תמיהת אדמון על כל הבנים כיון דראויין לירש בנכסים מרובים לא היה להם לתקן שיפסידו בנכסים מועטים ורבנן לא חשו גם לקושיא זו אלא דמ"מ עשאוהו חוב גמור לדחות הבנים הראויין לירש אפילו גם עוסקים בתורה:

דף קט.

ד"ה תשב וכו' פי' רשב"ם וכו'. הנה לפירשב"ם צ"ל דהא דאמר כופין לאב היינו בזה שתשב עד שילבין ראשה אבל לפי' רבי ניחא ליה לפרש כופין לאב ממש לכן לא משמע ליה לפרש כשאין לו לאב כלום וכופין לאב בהא שתשב עד שילבין ראשה ועיין מהרש"א ברש"י מ"ש מיהו יש לדקדק וכו' ולענ"ד נראה ליישב דרש"י ס"ל כפירשב"ם דלא שייך כופין לאב אלא במה שתשב עד שילבין ראשה וא"כ לא שייך כלל לומר בד"א שתשב עד שילבין ראשה בגדולה אבל בקטנה כופין או איפכא דהיינו תשב עד שילבין ראשה היינו כופין ואפילו נימא דס"ל לרש"י כפי' רבי דכופין ממש מ"מ לא משמע ליה לחלק בין גדולה לקטנה דבהא תשב עד שילבין ראשה ובהא כופין דמשמע ליה שגם תשב עד שילבין ראשה הוי כפייה אלא שאם רוצה הבעל ואפשר לכופו כופין ממש ואם אין לו לאב או שאין הבעל רוצה לטרוח תשב אבל במה שאין הדין לכופו אין אומרים תשב עד שילבין ראשה אע"ג דרשב"ם ס"ל דאם לא קדשו מיד אין כופין ומ"מ תשב רבי לא ס"ל כן אלא אם אין כופין לא תשב וא"כ רש"י בין אי ס"ל כרשב"ם ובין אי ס"ל כרבי לא שייך בד"א אהא דאשב עד שילבין ראשי כנ"ל:

שם ד"ה שני דברים וכו' הלכך נראה לרבי כפר"ח וכו'. ק"ל לפר"ח מנ"ל לומר שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו הא כמותו הלכה בכולהו דלמא הא כמותו בקצתם הלכה כמותו ובקצתם אין הלכה כמותו ולא תקשה מר' יצחק בן אלעזר ונ"ל דלא משמע לגמרא לפרש שני דברים בדברי ר' זירא דהא ר' זירא לא אמר אלא שבעה דברים שאמר אדמון אין הלכה כיוצא בו וע"כ או שמחלק בין כמותו לכיוצא בו וכמותו הלכה בכולהו או שאין הלכה בכל כיוצא בו וה"ה בכל כמותו אבל לחלק שני חילוקים דבכיוצא בו אין הלכה כלל ובכמותו בקצת הלכה כמותו ובקצת אין הלכה כמותו זה אינו במשמעות דברי ר' זירא כנ"ל:

דף קט:
ד"ה ורבנן וכו' אלמא התם אמרינן הך טעמא לכ"ע וכו' נראה דלא קשה להו אלא אמאי לא פליג התם אדמון אבל לרבנן ניחא להו דאמרינן התם אי שקליתו וכו' ואי לא וכו' ופריך ניזקין נמי ליגבו מזיבורית אע"ג דדינייהו בעידית ולא דמי לחד דאתי מכח חד דאינו יכול לומר אי שתקת להפקיע דינו צריך לומר דס"ל דהתם לא מפקא דיניה דניזק במה דשקיל זיבורית שהרי דינו כן הוא דהיכי דאיכא גבי מזיק זיבורית יגבה ממנו ולא יטרוף עידית מלוקח והיה יכול זה בתחלה לקנות העידית ולהניח הזיבורית אצל המזיק לכן גם עתה יכול לומר מהדרנא שטרא דזיבורית למרייהו אבל בחד דאתי מכח חד אלו היה מכר לארבעה הוי ודאי אורחא דידיה גבייהו וזה נגזל בידם אלא שאינו יודע ממי לתבוע גזילתו ופשיטא דאלו בא מתחלה לשאול אם רשאי למכרם לארבעה וגם הקונים אלו היו באים מתחלה לשאול אם לקנות מהם היינו מורים להם. שאסור להמוכר למכור ולהקונים לקנות שהרי עי"ז יאכלו גזילתו של זה לכן גם עתה אינו יכול לומר אמכרם לארבעה וכ"מ מדבריהם לקמן במה שחלקו על רש"י דמדמו הך דהתם לחד דאתי מכח ארבעה ועיין תוס' יבמות (דף ל"ז ע"ב) ד"ה דאמר ליה ובמהרש"ל ומהרש"א ומהר"ם שם ובריטב"א שם:

שם רש"י ד"ה דיקלא וכו' ולא פירש איזהו.
נ"ל דר"ל דאלו פירש איזהו ושכחו היה דינו ממש כמו במתניתין דכל חד הוי מצי מדחה ליה לאמר דיקלך לאו גבאי:

דף קי.
ד"ה למימסר מודעא איני מוכר וכו' כצ"ל:

שם תוס' ד"ה ורבנן וכו' הלכך לא איבעי ליה וכו' כצ"ל. ור"ל ולכן בההוא דלעיל לכ"ע לא איבעי ליה למימסר מודעא. ועיין במהרש"א ולענ"ד נראה לתרץ דהא ודאי אינו ברור שיחזור וימשכן השדה דהא יכול להיות שישלם לו חובו במעות או אם שדה זו היא עידית ישלם לו חובו בבינונית וגם משמע להו דעיקר המכירה אינו כדי שיוכל למשכנו אלא משום שצריך למעות ואמר אדמון שהיה לו למכור לאיש אחר כדי שלא יהא להלוה פתחון פה לומר אלו הייתי חייב לך וכו' וחכ"א שהיה פקח בזה, כדי שיוכל למשכנו ואדמון סבר איבעיא ליה למימסר מודעא ורבנן סברי חברך חברא אית ליה ולא יקח השדה וס"ל להתוס' דאין החשש שלא יוכל למשכנו דאין זה עיקר טעם המכירה אלא משום שצריך למעות לכן שפיר כתבו דהרבה לוקחים ימצא ומשום שיוכל למשכנו

פשיטא שלא היה לו למנוע מלמסור מודעא דטענה שיהי' ללוה לומר אלו הייתי חייב לך דוחה טעם שיוכל למשכנו כנ"ל:

שם רש"י ד"ה ומ"ס בשל עולם וכו' עיין במהרש"א ולכאורה הוכרח רש"י לומר וכיון דבהדדי אתו דכמו שאין דרך לבעל הבינונית לבא מקודם לתבוע כך אין מקום לבעל זיבורית לבא מקודם כיון שיהיו עומדים כל אחד בשלו ל"ל לטרוח לבא לב"ד ואי דמ"מ אקלע ובא לתבוע כמו כן יכול להיות דאקלע ובא בעל בינונית ונ"ל דס"ל למהרש"א דבעל זיבורית יכול להיות שבא לב"ד דלאו דיני גמר וסבר בשלו הן שמין ויגבה בינונית ויתן לו זיבורית אבל בעל בינונית ל"ל לבא לב"ד דבע"כ יקח זיבורית ויתן בינונית כנ"ל. וע"ע במהרש"א עד אבל לר"נ בלאו רווחא דהמתנה זה וכו' כצ"ל:

שם גמרא אלא ראשון, לחמש ושני לעשר. הוא לאו דוקא כ"כ השטמ"ק: (שם ע"ב) גמרא לאתויי אפילו מנוה הרע לנוה היפה לכאורה בשוים הוי רבותא טפי דאפילו לרשב"ג מוציאין מעיר לעיר בשאר מקומות אבל מנוה הרע לנוה היפה אין מוציאין לרשב"ג אפילו בשאר מקומות וצ"ל דמ"מ לת"ק דלית ליה שהנוה היפה בודק הוי מנוה הרע לנוה היפה רבותא טפי:

שם תוס' ד"ה היא אומרת וכו' וי"ל וכו'. עיין במהרש"א עד נמי לא ושמעינן ליה וכו' כצ"ל נ"ל. וע"ש עוד עד וה"ה מה"ט דכופין אותו וכו' נ"ל דר"ל אם הוא מח"ל והיא מא"י והיא רוצה לצאת לח"ל והוא רוצה לעלות אליה לא"י ובגוונא דהכי בשאר ארצות כופין אותו דכשם שע"מ כן נשאה כן אמרינן ע"מ כן נשאת לו וכופין אותו והחמ"ח סי' ע"ה ס"ק ד' נסתפק בזה והב"ש ס"ק ד' הכריע דא"י לכוף אותו ועיין פ פ"י וס' דרישת ארי':

שם ד"ה ואימא נסכא וכו'. עיין במהרש"א ולענ"ד אין כוונת מהרש"ל להשוות דברי התוספות דהכא עם דברי התוס' פ' ג"פ אלא כוונתו שדברי התוס' פ' ג"פ נראין לו עיקר:

דף קיא:

גמרא עתידה חטה שתתמר כדקל וכו'. נ"ל שאין זה סותר מ"ש לעיל עתידה א"י שתוציא גלוסקאות שיש בזה חילוקי זמן ואפשר לא יהי' כל אדם שוה:

דף קיב.

רש"י ד"ה סאה חטים וכו' וקולטת הסולת וכו' כצ"ל:

תוס' ד"ה עתידין וכו' ולא קאמרה לעיל וכו'. ולא ק"ל דל"ל כלל כיון דאמר לעיל (דף קי"א ע"ב) אין לך כל אילן סרק שבא"י וכו' דכיון שהוא מימרא של אמורא אחר אין להשמיט של א' מהם:

סליקא מסכת כתובות: